

sc. sup. 25. pl. 2.

MORALIS CHRISTIANA EX SCRIPTURA SACRA,

Traditione, Conciliis, Patribus, &
insignioribus Theologis

EXCERPTA:

*In qua positis & statutis principiis generalibus deducuntur Consecraria;
quibus casus conscientia sigillatim explicantur:*

AUCTORE

R. P. JACOBO BESOMBES

Doctore Theologo, Congregationis Doctrinæ Christianæ,
& in Provincia Tolosana ejusdem Congregationis
Præposito Provinciali.

EDITIO NOVISSIMA:

*In qua BENEDICTI XIV. P. O. M. decreta mores spectantia, item canones
penitentiales, aliæque nonnulla ad calcem secundi Tomi addita sunt.*

TOMUS II.

MUTINÆ, SUPERIORUM PERMISSU.

PROSTANT VENETIIS
APUD SIMONEM OCCHI SUB SIGNO ITALIÆ.

MDCCLVII.

Quisquis hæc legit, ubi pariter certus est, pergat mecum; ubi pariter hæsi-
tat, quærat mecum; ubi errorem suum cognoscit, redeat ad me; ubi
meum, revocet me: & ita ingrediamur simul caritatis viam, tendentes
ad eum, de quo dictum est: Quærite faciem ejus semper. *August. lib.*
a. de Trin. cap. 3.

INDEX TRACTATUUM.

ET CAPITUM

QUÆ IN HOC SECUNDO VOLUMINE CONTINENTUR.

TRACTATUS PRIMUS.

De præceptis Ecclesiasticis. pag. 1

CAPUT Præliminare. De auctoritate Ecclesie in condendis legibus. ibid.

Ecclesia habet potestatem condendi leges obligantes in conscientia singulis Baptizatos. ibid.

Consecraria hujus doctrine. 2

Præcepta Ecclesie aut pietatem erga Deum, aut sobrietatem erga nos ipsos, aut justitiam erga proximos præscribunt. ibid.

Consecraria hujus doctrine. ibid.

De Præceptis Ecclesiasticis cultum erga Deum, & Sanctos respicientibus. 3

CAPUT II. De primo Ecclesie præcepto. ibid.

Ecclesia habet auctoritatem instituendi dies festos. ibid.

Consecraria hujus doctrine. 4

Præter peccata & opera servilia Ecclesia diebus Dominicis & Festis vetat ea tripudia, ea spectacula & ea convivia, quæ a solemnitatibus Paganorum in festiuitatibus Ecclesie malitia demonis irrepserunt. ibid.

Consecraria hujus doctrine. 5

Ecclesia præcipit, ut diebus Dominicis & Festis fideles præter Missam vagentur aliis pietatis operibus. 6

Consecraria hujus doctrine. ibid.

Describitur quasi historice, quomodo Ecclesia dies Dominicos & Festos ordinaverit. 7

Quid sit Ecclesia. ibid.

Quomodo Ecclesia Sacrificium laudis, & corporis Christi Deo offerat. 8

Quomodo Ecclesia dies feriales & dies Dominicos & Festos ordinet. ibid.

Quomodo ordinentur dies Dominici. ibid.

Quo pacto possint facile instrui fideles a Parochis. 10

CAPUT III. De secundo Ecclesie Præcepto. ibid.

Quid Missa? ibid.

Quotuplex Missa? ibid.

Præcipitur singulis fidelibus diebus Domini-

cis & Festis, sub pœna peccati mortalis, ut Missam integram audiant. ibid.

Consecraria hujus doctrine. 12

Ut fideles satisfaciunt præcepto audiendi Missam, debent ei & modestè quoad corpus, & devotè quoad mentem, assistere, & habere intentionem actum religiosum exercendi. 13

Consecraria hujus doctrine. ibid.

Omnes fideles, sive iusti, sive peccatores, debent Sacrificio Missæ, cum Ecclesia præcipit, assistere. 15

Consecraria hujus doctrine. ibid.

Impotentia physica, vel moralis excusat ab auditione Missæ. 17

Consecraria hujus doctrine. ibid.

Licet diebus Dominicis & Festis Missæ non interesse ad evitandum grave damnum vel sibi, vel proximo, vel Reipublicæ obventurum ex Missæ auditione: damnum, inquam, vel in anima, vel in corpore, vel in bonis fortune. ibid.

Consecraria hujus doctrine. 18

Nulla est alia causa legitima, quæ excuset nos ab auditione Missæ. ibid.

Diversi modi audiendi Missam utiles & fructuose. ibid.

Consuetudo audiendi Missam Parochialem est antiquissima, & satis constanter in Ecclesia observata. 19

Consuetudo audiendi Missam Parochialem multas offert utilitates fidelibus eam observantibus. 20

Consuetudo audiendi Missam Parochialem potest vim strictæ legis habere, si ita visum fuerit Ecclesie Pastoribus. ibid.

Omittere Missam Parochialem in his Diocæsis, in quibus sub pœna excommunicationis strictè præcipitur fidelibus, ut eam audiant, est peccatum grave. 21

Omittere Missam Parochialem ex contemptu, etiam in his Diocæsis, in quibus non præcipitur sub pœna excommunicationis, sed solum consilium, ut exercitium pium & sanctum, est peccatum mortale. ibid.

- Nulla videtur esse lex Ecclesiastica generalis, obligans omnes & singulos fideles ad audiendam Missam Parochialem diebus Dominicis & Festis. *ibid.*
- Quamvis nulla sit lex generalis, præcipiens stricte singulis fidelibus, ut singulis diebus Dominicis & Festis Parochiæ ad audiendam Missam Parochialem assistant, tamen hortandi sunt populi, ut huic Officio quam frequentius poterunt satisfaciant. *22*
- CAPUT IV. De Præceptis Ecclesiasticis circa jejunia & abstinentioniam a carnibus.** *23*
- Quid & quotuplex jejunium? *ibid.*
- Omnes omni tempore tenemur observare jejunium spirituale, situm in abstinentia a peccato. *ibid.*
- Consecraria hujus doctrinæ. *24*
- Præter jejunium spirituale omnes omni tempore tenemur ad jejunium corporale, quando ex testimonio conscientiæ judicatur necessarium. *ibid.*
- Consecraria hujus doctrinæ. *25*
- Tenemur omnes observare jejunium Medicinale, Philosophicum, & Theologicum, quoties id judicatur necessarium ad sanitatem, ad mentis perfectionem, & ad pietatis exercitium. *ibid.*
- Consecraria hujus doctrinæ. *26*
- Ecclesia habet auctoritatem instituendi solemnia quadam jejunia, quæ Christiani singuli debent observare juxta modum ab Ecclesia præscriptum. *27*
- Consecraria, in quibus historice referuntur tempora per Ecclesiam jejunii destinata. *28*
- Observanda est abstinentia a carnibus diebus Rogationum, & qualibet feria sexta & qualibet Sabbato, his locis exceptis, in quibus ex consuetudine certis Sabbatis usus carniæ est licitus. *29*
- Hæc carniæ manducatio non est ex se mala, sed solum ex interdicto Ecclesiæ. *ibid.*
- Ad Ecclesiam pertinet determinare non solum tempora, quibus jejunare nos oportet, sed etiam modum, secundum quem jejunare nos convenit. *ibid.*
- Consecraria hujus doctrinæ. *ibid.*
- Non solum jejunium observandum est modo ab Ecclesia præscripto, sed etiam ea adjuncta observanda sunt, sine quibus jejunium non potest esse vel salutare, vel meritum, vel virtuosum. *30*
- Consecraria hujus doctrinæ. *31*
- Observatio jejunii Ecclesiastici obligat Christianos sub peccato mortali, nisi iustas habeant excusationem. *32*
- Consecraria hujus doctrinæ. *33*
- Tria excusant ab observantia jejunii Ecclesiastici, infirmitas corporalis, ætatis debilitas, & necessitas incompatibilis cum jejunio. *34*
- Consecraria hujus doctrinæ. *35*
- Quando tria prædicta non talia sunt, ut excusent a totali jejunii severitate, tunc servanda est ea jejunii austeritas, quæ observari potest. *36*
- Consecraria hujus doctrinæ. *ibid.*
- CAPUT V. De præceptis Ecclesiæ circa decimas, obligationes, &c.** *37*
- Obligatio sustentandi Ministros Dei est de jure naturali. *ibid.*
- Consecraria hujus doctrinæ. *ibid.*
- Fideles tenentur oblationes, primitias & decimas Ministris Dei tradere, non juxta legis Moisaicæ consuetudinem, sed juxta Ecclesiæ determinationem. *ibid.*
- Consecraria hujus doctrinæ. *38*
- Decima penduntur secundum consuetudinem Patriæ. *ibid.*

TRACTATUS II.

De Censuris Ecclesiasticis. *ibid.***CAPUT I. De potestate quam habet Ecclesia infligendi Censuras.** *ibid.*Ecclesia habet potestatem infligendi censuras. *ibid.*Consecraria hujus doctrinæ. *39*Non novus, sed antiquissimus est tum in Synagoga, tum in Ecclesia censurarum usus. *40*Consecraria hujus doctrinæ. *41***CAPUT II. De diversis censurarum generibus.** *ibid.*Quid censura juxta auctores Ecclesiasticos? *ibid.*Quotuplex censura? *42*Varia diviso censurarum. *43*De Causis Censurarum. *ibid.*Consecraria ex prædictis illata. *ibid.***CAPUT III. De Causis dispensantibus a Censuris.** *44*Censura non potest ferri nisi propter aliquod delictum, & ideo lata contra innocentem est nulla. *ibid.*Consecraria hujus doctrinæ. *ibid.*Censura lata propter peccatum internum est nulla. *ibid.*Consecraria hujus doctrinæ. *ibid.*

Gravis Censura non potest ferri nisi propter pec-

peccatum mortale. 45
Confessaria hujus doctrinae. ibid.
Censura lata propter peccatum non incurritur, nisi peccatum fuerit ultimo completum. ibid.
Confessaria hujus doctrinae. ibid.
Excommunicatio lata propter peccatum externum & mortale est nulla, nisi intervenierit contumacia. ibid.
Confessaria hujus doctrinae. 46
Ignorantia tum juris, tum facti, modo non sit crassa, sicuti & metus excusant a censuris. ibid.
Confessaria hujus doctrinae. ibid.
Ut quis possit valide ligari censuris, requiritur, ut sit homo, viator, compos mentis, & pubes, & ut sit baptizatus. 47
Confessaria hujus doctrinae. ibid.
Solus Superior Ecclesiasticus habens jurisdictionem contentiosam potest ferre censuras. ibid.
Confessaria hujus doctrinae. 48
Ut censura latae sententiae sit valida, tot requiruntur conditiones, quot requiruntur ad valorem sententiae juridice prolatae. 49
Confessaria hujus doctrinae. ibid.
Si Christianus coram Deo sit reus criminis, ob quod fertur censura, debet se gerere, quasi esset censuris innodatus; si sit innocens, debet potius injuriam pati, quam scandalum causare. 50
Ut censura ferenda sententiae, seu comminatoria, sit valida, eadem requiruntur conditiones, quae ad valorem legis. ibid.
Confessaria hujus doctrinae. ibid.
CAPUT IV. De absolutione a censuris. ibid.
Qui absolvit a censuris debet esse Clericus, habens jurisdictionem contentiosam, & hoc debet facere certa scientia, & sponte. 51
Confessaria hujus doctrinae. ibid.
A censuris juridice latis ab homine ille solus potest absolvere, qui eas tulit & sibi reservavit, vel ejus delegatus, aut successor, aut superior via appellationis. ibid.
Confessaria hujus doctrinae. 52
Ab omnibus censuris, & irregularitatibus, & casibus reservatis summo Pontifici potest Episcopus absolvere in foro inferiori, modo casus sit occultus & non publicus, excepta irregularitate, quae oritur ex homicidio voluntario. ibid.
Confessaria hujus doctrinae. ibid.
A quibuscunque censuris latis a jure, modo non sint reservatae, potest absolvere quilibet

bet Sacerdos habens facultatem absolventi a peccatis. 53
Confessaria hujus doctrinae. ibid.
CAPUT V. De excommunicatione. ibid.
Quid & quod duplex sit excommunicatio major. ibid.
Excommunicatio major privat excommunicatum communione gratiae, & Sacramentorum, & precum directe; indirecte vero privat communione civili. 54
Confessaria hujus doctrinae. ibid.
Nemo tenetur vitare excommunicatum, nisi sit nominatim denuntiatus, vel ob evidentiam patrati criminis ipso facto excommunicatus agnoscatur. 56
Confessaria hujus doctrinae. ibid.
In Gallicana Jurisprudentiae praxi non alia admittitur notorietas, quam notorietas juris. 57
Confessaria hujus doctrinae. ibid.
Peccant letaliter, qui cum excommunicato denuntiato communicant vel in crimine, vel in divinis, vel etiam in civilibus, si fiat in contemptum Ecclesiae. ibid.
Confessaria hujus doctrinae. ibid.
Licet pro excommunicatis in genere orare, sed non inter orationes, quae pro membris Ecclesiae fiunt. 58
Christianus potest citra peccatum communicare cum excommunicatis, quoties honor Dei, utilitas propria, vel proximi, illud exigunt. ibid.
Quinque casus, in quibus cum excommunicato licet aliquam communionem habere. ibid.
Excommunicati, sive manifesti, sive occulti, graviter peccant, & novas penas Ecclesiasticas incurrunt, si pertinaciter contra Ecclesiam vetitum divinis sese velint ingerere. 59
Confessaria hujus doctrinae. ibid.
Excommunicatio minor privat excommunicatum passiva tantum Sacramentorum participatione. ibid.
Confessaria hujus doctrinae. ibid.
Monitoria non debent concedi, nisi ob graves causas. 60
Confessaria hujus doctrinae. ibid.
Illi omnes, & soli tenentur sub pena excommunicationis, publicato monitorio, revelare, qui ex jure naturae tenentur ad testimonium ferendum. ibid.
Confessaria hujus doctrinae. ibid.
Quae sint observanda, ut quis declaretur incurrisse excommunicationem aliquam ex illis, quae in Pronao proclamantur. 62
CAPUT VI. De variis excommunicationi.

nibus.	ibid.	Qui possunt absolvere ab interdicto.	ibid.
Excommunicationes reservatæ in Gallia summo Pontifici juxta Cabbatulum communiter receptum.	63	De cessatione interdicti.	ibid.
Excommunicationes reservatæ Episcopis in Gallia juxta eundem.	ibid.	De casibus, in quibus incurritur interdictum.	71
Excommunicationes Papæ reservatæ juxta Bullam in Cæna Domini, quæ Bulla non recipitur in Gallia.	ibid.	CAPUT IX. De irregularitate.	ibid.
Excommunicationes reservatæ summo Pontifici extra Bullam Cæne.	ibid.	Quid & quotuplex irregularitas.	ibid.
Excommunicationes aliquæ contra Laicos nulli reservatæ.	64	Sexus feminæ excluditur a receptione Ordinum.	72
Excommunicationes nemini reservatæ contra Laicos & Clericos sæculares & regulares.	65	Viri non baptizati non possunt valide recipere Ordines.	ibid.
CAPUT VII. De suspensione.	ibid.	Consecraria hujus doctrinæ.	ibid.
Causæ Suspensionis.	ibid.	Irregularitas ex jure ecclesiastico est duplex: alia ex defectu, alia ex delicto.	73
Regulæ, quibus discerni potest, qualis sit suspensio.	ibid.	Consecraria hujus doctrinæ.	ibid.
Effectus suspensionis.	66	Qui voluntarie concurrunt ad homicidium, vel mutilationem injustam, non possunt licite Ordines recipere, & sunt irregulares ex jure canonico.	76
Quomodo tollatur suspensio.	ibid.	Qui dat operam rei illicitæ, aut etiam licitæ, si non sufficienter adhibeat diligentiam, est irregularis, si sequatur homicidium etiam casualiter.	77
Suspensiones latæ contra Clericos propter illicitam Ordinis receptionem.	67	Qui dat operam rei licitæ, & prudentem adhibet diligentiam, etiam si ex ejus actione sequatur homicidium casuale, non est irregularis.	78
Suspensiones latæ contra Clericos propter illicitum exercitium Ordinis suscepti.	ibid.	Irregularitas jure divino nullatenus tollitur auctoritate Ecclesiæ.	ibid.
Suspensiones latæ contra Clericos ratione Beneficiorum.	ibid.	Irregularitas jure ecclesiastico potest tolli ab Ecclesiâ.	ibid.
Suspensiones latæ contra Clericos ex variis defectibus.	68	Si proveniat ex delicto occulto, & non deducto ad forum contentiosum, potest tolli ab Episcopo; minime vero si proveniat ex defectu, vel ex homicidio directæ & in se solito.	ibid.
Suspensiones contra Clericos, & Prælatos majores.	ibid.	Irregularitas ex defectu natalium tollitur multis modis.	79
Ex parte promotionis ad Episcopatum.	ibid.	De Depositione.	ibid.
Ex parte collationis Ordinum.	ibid.	De Degradatione.	ibid.
Ex parte collationis Beneficiorum, aut eorum fructuum.	ibid.	Cessatio a divinis est legitima desistentia ab Officiis Divinis, & ab administratione Sacramentorum.	ibid.
Suspensiones, quæ ratione diversorum defectuum incurruntur ab Episcopis.	69	In quibus casibus cessandum sit a divinis.	80
CAPUT VIII. De Interdicto.	ibid.		
Interdictum importat privationem Sacramentorum, Divinorum Officiorum, & Ecclesiasticæ Sepulture.	ibid.		
Consecraria hujus doctrinæ.	ibid.		
Interdictum non vetat usum Sacramentorum necessariorum, nec exercitium eorum, quæ possunt fidelium salutem promovere.	ibid.		
Consecraria hujus doctrinæ.	ibid.		
Quando plura conneduntur, interdicto loco principali, loci accessorius & contiguus censetur interdictus: sed quando plura disparante se habent, interdicto uno, aliud non censetur interdictum.	70		
Consecraria hujus doctrinæ.	ibid.		
Causæ excusantes ab interdicto.	ibid.		
Peccatum & pœne eorum, qui violant interdictum.	ibid.		

TRACTATUS III.

De Beneficiis Ecclesiasticis. ibid.

CAPUT unicum, in quo explicantur singula quæ ad Beneficia Ecclesiastica pertinere possunt. ibid.
 Distinguitur B n ficiu. ibid.
 Distinguitur B n ficiu. ibid.
 Quot modis confertur Beneficium. 81
 Clericus vel secularis, vel regularis, non po

- potest citra peccatum gravissimum suscipere Beneficium, si ad illud non sit divinitus vocatus.* *ibid.*
- Consecraria hujus doctrine.* *ibid.*
- Clericus vel secularis, vel regularis, non potest citra peccatum suscipere Beneficium, si sit corruptis moribus.* *82*
- Consecraria hujus doctrine.* *ibid.*
- Clericus five secularis, five regularis, non potest citra peccatum suscipere Beneficium, si non habeat bonos mores, scientiam, & aetatem competentem; & si hæc omnia possint probari in foro contentioso, Clericus potest privari Beneficio.* *ibid.*
- Consecraria hujus doctrine.* *ibid.*
- Quo passo citra crimen Beneficium amittitur.* *83*
- Quæ crimina privent Clericum suo Beneficio.* *ibid.*
- Quid & quatuorplex resignatio.* *ibid.*
- Beneficiarius non potest cedere suo Beneficio, nisi ob causas canonicas.* *84*
- Consecraria hujus doctrine.* *ibid.*
- Resignatio in favorem, per quam resignans designat suum successorem, est illicita & simoniacæ simonia ecclesiastica.* *ibid.*
- Consecraria hujus doctrine.* *ibid.*
- Resignatio in favorem maximam habet cum donatione affinitatem, ideo iisdem conditionibus constare debet quibus donatio.* *85*
- Consecraria hujus doctrine.* *ibid.*
- Permutationes Beneficiorum non possunt fieri privata conventionione partium, sed solum auctoritate Episcopi, qui non debet eas approbare, si adversitas labem simoniæ intervenire, modo eam possit juridice probare, alias cogatur acceptare.* *87*
- Consecraria hujus doctrine.* *ibid.*
- Pensiones cum debitis conditionibus non sunt illicitæ.* *88*
- Pensiones super beneficiis resignata non possunt constitui nisi auctoritate summi Pontificis.* *ibid.*
- Consecraria hujus doctrine.* *ibid.*
- Ut pensio sit licita, certæ conditiones sunt observandæ.* *89*
- Qui & quot sint Collatores Beneficiorum in Gallia.* *ibid.*
- Quibus regulis adstringantur Collatores Beneficiorum in Gallia.* *90*
- Collatores spiritualem jurisdictionem habentes, v.g. Papa, Episcopus, Capitulum, acrumque Vicarii, proprie conferunt Beneficia; alij vel solum nominant, vel præsentant.* *ibid.*
- Consecraria hujus doctrine.* *ibid.*
- Rex potest conferre Beneficia multis titulis.* *93*
- Patronus potest ad ea omnia Beneficia nominare, quorum se Patronum probas vel per instrumenta indubitata, vel per possessionem immemorabilem.* *94*
- Universitates possunt ad Beneficia non consistorialia, & non patronata, nec per indultum, vel mandatum reservata, nominare.* *95*
- Qui conferunt Beneficia, five per electionem, five per præsentationem, five per resignationem, debent solam Dei gloriam quaerere, & majorem Ecclesiæ utilitatem.* *96*
- Consecraria hujus doctrine.* *97*
- Habere plura Beneficia non est ab intrinseco malum, sed ut plurimum multas in se continet deformitates.* *98*
- Consecraria hujus doctrine.* *ibid.*
- Qui habet Beneficium, cui annexa est cura animarum, tenetur residere in loco, in quo est Beneficium.* *100*
- Nihil est, quod ab obligatione residentie dispenses, nisi christiana caritas, urgens necessitas, debita obedientia, & evidens Ecclesiæ, vel Reipublice necessitas.* *101*
- Consecraria hujus doctrine.* *ibid.*
- Nulla est causa valide dispensans a residentia, nisi bonum vel universalis, vel particularis Ecclesiæ, aut ingens utilitas Reipublicæ.* *102*
- Consecraria hujus doctrine de scâis titulis non residendi.* *ibid.*
- De justis titulis non residendi.* *103*
- Juxta præsentem Ecclesiæ disciplinam nullum est Beneficium, etiam simplex, quod aliquod ministerium adjunctum non habeat, quod exercendum est ab eo, qui Beneficium illud obtinuit.* *104*
- Consecraria hujus doctrine.* *ibid.*
- Beneficium in Commendam est de genere eorum usuum, quos Trid. Synodus reformari vehementer exoptat.* *105*
- Consecraria hujus doctrine.* *ibid.*
- Secundum præsentem Ecclesiæ usum Beneficarii Commendatarii, præter communia singulis clericis officia, speciali obligatione tenentur singulas conditiones observare, quæ in Brevi aut Bulla institutionis præscribuntur.* *106*
- Consecraria hujus doctrine.* *ibid.*
- Bona, quorum Ecclesiæ habet dominium, hoc ipso quod sunt Ecclesiæ, sacra sunt, nec possunt nisi in usus a Deo, vel ab Ecclesiæ destinatos adhiberi.* *108*
- Si Clerici sibi approprient, ut dissipent bona*

Ecclesiastica, peccant contra iustitiam, & ad restitutionem tenentur. 109
Si Clerici dissipent, aut in pravos usus insu-
mant ea bona quorum sunt domini, pec-
cant quidem, sed non tenentur ad restitu-
tionem. 110

TRACTATUS IV.

De Praxi Beneficiaria juxta Rebuffum.

CAPUT I. Quomodo acquirantur Beneficia, quæve instrumenta ad Beneficium suscipiendum sint necessaria. 111
Ad Beneficium valide suscipiendum necessaria sunt litteræ Baptismi, Tonsuræ, & litteræ dimissoriae si a proprio Episcopo Tonsura non fuerit collata. ibid.
De modis, quibus datur Beneficium. 112
De variis provisionibus, quibus datur Beneficium. ibid.
CAPUT II. De Provisionibus Papæ circa Beneficia vacantia. 114
Regulæ Cancellariæ receptæ in Gallia. ibid.
D: Provisionibus per Commendam. ibid.
De unionibus duorum Beneficiorum, vel duarum Ecclesiarum. ibid.
De erectione Ecclesiæ. 116
De Translatione. ibid.
CAPUT III. De modis conservandi Beneficia. ibid.
De rescripto ad perinde valere. 117
De rescripto subrogationis in litigio. ibid.
De dispensationibus, quibus Beneficia conservantur. 118
De dispensatione ad duo, & super ætate. ibid.
Dispensatio circa defectum corporis explicatur. 119
Explicatur dispensatio de non promovendo. ibid.
Explicatur dispensatio circa male promotores. ibid.
Explicatur dispensatio de non residendo. ibid.
CAPUT IV. Quomodo amittantur Beneficia. ibid.

De variis hominum statibus:

De necessitate divinæ vocationis, quo pacto inquirenda, & qua fidelitate sequenda. ibid.
Nullus Christianus debet statum aliquem seligere sine divina vocatione. 120
Consecratoria bujus doctrinæ. 121

Nullus est status, in quo singulis hominibus non interdicatur otium, & non præcipiatur aliquis labor vel mentis, vel corporis. 122

Consecratoria bujus doctrinæ. 123
De variis peccatis, quæ in labore corporali committi possunt. 124
Toties peccamus laborando, quoties noxio, vel inutili labori incumbimus, & necessarium negligimus. ibid.
Consecratoria bujus doctrinæ. ibid.
Toties peccatur in labore corporali, quoties non suscipitur juxta modum Christianis præceptum. ibid.
Consecratoria bujus doctrinæ. 125
Toties peccamus laborando corporaliter, quoties inhonestum nobis finem proponimus. ibid.
Consecratoria bujus doctrinæ. ibid.
De peccatis studentium. ibid.
Toties peccamus, quoties vel noxiis, vel inutilibus studemus, & necessaria negligimus. ibid.
Consecratoria bujus doctrinæ. 126
Toties peccamus, quoties non suscipimus studium juxta modum Christianis præscriptum. 127
Consecratoria bujus doctrinæ. ibid.
Toties student peccamus, quoties inhonestum nobis finem proponimus. 128
Consecratoria bujus doctrinæ. ibid.
De ludo recreativo. ibid.
Ludus recreativus simul & lucrativus non est ex suo genere peccatum, sed recreatio utilis: potest tamen esse peccatum ex circumstantiis. ibid.
Consecratoria bujus doctrinæ. ibid.

TRACTATUS V.

De Statu Religioso. 129

Profectio Religiosa prout est consecratio, includit essentialiter tria vota: paupertatis, castitatis, & obedientiæ, elicita in communitate per Ecclesiam approbata. 130
Consecratoria bujus doctrinæ. ibid.
Profectio Religiosa, prout est ut mutua conventio, exigit in votante habilitatem votandi, & mutuum consensum in communitate. ibid.
Consecratoria bujus doctrinæ. 131
Nemo debet admitti ad statum Religiosum sine interiori vocatione. ibid.
Consecratoria bujus doctrinæ. ibid.
Qui non sunt sui juris, non possunt admitti ad statum Religiosum, nisi ex consensu ille-

TRACTATUS VI.

De Statu Clericali.

ibid.

Status Clericalis, prout est consecratio, exigit sanctitatem internam, eamque specialem.

Consecratio hujus doctrine. ibid.

Status Clericalis, prout est ministerium, exigit scientiam ad sacra ministranda necessariam.

Consecratio hujus doctrine. 143

Nemo debet admitti ad statum Clericalem sine interiori vocatione.

Consecratio hujus doctrine. 145

Qui sunt irregulares vel ex defectu, vel ex delicto, non possunt ad statum Clericalem admitti.

Clerici, a fortiori Monachi, debent iis vestibus indui, quibus a populo distinguantur, immo debent caput attonsum habere.

Consecratio hujus doctrine. 146

Clericis & Monachis interdicitur ea exercitia, quae feritatem aliquam redolent.

Consecratio hujus doctrine. 147

Clericis & Monachis interdicitur ea exercitia, quae aliquod lucrum sapiunt, vel negotiis secularibus implicant.

Consecratio hujus doctrine. 148

Clericis & Monachis interdicitur ea recreatio, quae sobrietatem offendit aut castitatem.

Consecratio hujus doctrine. 149

Clericis & Monachis interdicitur ea recreationes, quae gravitatem Clericalem & Monachalem dedecent.

Consecratio hujus doctrine. 150

In Ecclesia debent esse orationes publicae, quibus per Ministros ejus petitur a Deo quod est ad salutem necessarium.

Ad Ecclesiam pertinet determinare & quod pacto, & a quibus fieri debeat oratio publica.

Juxta antiquam Ecclesiae praxim omnes Clerici, in quocumque essent ordine, tenebantur horas Canonicas recitare, & sic usque ad seculum circiter decimum.

Precipue Monachorum & Monialium obligatio fuit semper horas Canonicas recitare.

Juxta praesentem Ecclesiae consuetudinem triplex est titulus obligans ad horas Canonicas, Beneficium ecclesiasticum, Ordo sacer, & Professio religiosa deputans ad cho-

rum quibus subjiciuntur.

Consecratio hujus doctrine. 132

Religiosus vi sua professionis tenetur tendere ad perfectionem per exercitia virtutum Theologicarum & Cardinalium, per observantiam votorum, & per exercitia spiritualia in suo ordine praescripta.

Consecratio hujus doctrine. 133

Religiosus post professionem non potest sine causa dimittere communitatem, nec communitas Religiosum.

Consecratio hujus doctrine. 134

Professus & communitas possunt mutuam obligationem rescindere ob causas, quae salutem eternam respiciunt.

Consecratio hujus doctrine. 135

Votum paupertatis importat rerum omnium temporarium abdicacionem quoad proprietatem, quoad usumfructum, & quoad usum absolutum & independentem.

Consecratio hujus doctrine. 136

Votum paupertatis exigit, ut ligatus voto moderatum observet rerum temporalium usum, ab omni superfluo abstineat, ab utili & commodo ita temperet, ut paratus sit interdum aliquam penuriam pati.

Consecratio hujus doctrine. 137

Non repugnat voto paupertatis, quod Religiosi habeant mobilia bona vel immobilia in communi.

Consecratio hujus doctrine. 138

Juxta Fagnanum, Lupum, &c. nulli Religioso, aut Moniali licet habere peculium, aut pensionem vitalitiam etiam cum licentia Superiorum, sed quidquid habet Religiosus, aut Monialis debet conventui incorporari.

Consecratio hujus doctrine. 139

Religiosus vi voti castitatis tenetur abstinere ab omni voluntaria delectatione venerea interna & externa.

Consecratio hujus doctrine. 140

Religiosus Professus tenetur sub peccato sacrilegii obedire legitimo Superiori in omnibus, quae sunt secundum regulam; non vero in his, quae sunt contra regulam.

Consecratio hujus doctrine. 141

Coram Deo votum simplex & solenne idem sunt, ejusdemque obligationis.

Consecratio hujus doctrine. 142

- rum. *ibid.*
Consecratoria hujus doctrinae. *ibid.*
 Quicumque tenetur Officium recitare, peccat mortaliter, si sine causa horas, vel notabilem earum partem omittat. 152
Consecratoria hujus doctrinae. *ibid.*
 Qui habet aliquod Beneficium, si omittat horas Canonicas, preter mortale peccatum quod incurrit, tenetur ad restitutionem fructuum perceptorum pro rata omisso Officii parte. 153
Consecratoria hujus doctrinae. *ibid.*
 Quicumque tenentur ad Officium, debent illud recitare cum ea intentione interna, quam exigit oratio, & cum eo ritu externo, quem praescribit Ecclesia. *ibid.*
Consecratoria hujus doctrinae. 154
 Ecclesia est capax domini bonorum temporalium tam mobilium, quam immobilium. 155
 Qualis quantusque debeat esse amor paupertatis in Clericis, ostendunt exempla Christi, Apostolorum, & antiquorum Episcoporum. *ibid.*
 Castitas est a Clericis impense observanda, siue id procedas ex constitutione Ecclesiastica, siue ex voto emisso in Subdiaconatu. 156
Consecratoria hujus doctrinae. *ibid.*
 Clerici tenentur obedire Episcopis in his, quae spectant regimen Ecclesiae, & statum Clericalem. 157
Consecratoria hujus doctrinae. 158
 Quilibet Clericus tenetur ex vi sui status juxta ministerii sui deputationem populorum salutem invigilare religionem docendo, & Sacramenta ministrando. *ibid.*
Consecratoria hujus doctrinae. 159
 Oportet in docendis populis & Sacramentis ministrandis eam methodum addibere, qua Christus & Apostoli usi sunt. *ibid.*
Consecratoria hujus doctrinae. 160
 Nullum est in Ecclesia officium sublimius, quam munus predicandi verbum Dei & conferendi Sacramenta. * *ibid.*
Consecratoria hujus doctrinae. 161
 Vota paupertatis, castitatis, & obedientiae cum ministerio Ecclesiastico componi possunt. 162
Consecratoria hujus doctrinae. * *ibid.*
 Clericus cum secularis, cum regularis ligatur praedictis votis, qui Beneficium ecclesiasticum suscepit, debet observare. 1.
 Quae pertinent ad statum Clericalem. 2.
 Quae pertinent ad statum suae congregationis. 3. Quae spectant ad statum Beneficarii. 163
- Consecratoria hujus doctrinae.* *ibid.*
 TRACTATUS VII.
 De Statu Laicali. 164.
 Quicumque in aliqua dignitate civili constitutus sunt pre aliis Laicis, debent Deo timorem aliquem specialem. *ibid.*
Consecratoria hujus doctrinae. *ibid.*
 Quicumque in aliqua dignitate constituti sunt, debent post timorem Dei cuius sunt creaturae, maximam reverentiam erga Ecclesiam cuius sunt membra. 165
Consecratoria hujus doctrinae. 166
 Magnates debent omni tempore, tum belli, tum pacis, in speciali erga Reges fidelitate una cum suis Vassallis persistere. *ibid.*
Consecratoria hujus doctrinae. 167
 Magnates debent plebeiis omnibus providam & beneficam dilectionem, & protectionem apud Reges. *ibid.*
Consecratoria hujus doctrinae. *ibid.*
 Tot tantaque sunt Magnatum Officia, ut vix sine summa vigilia circumspici possint. 168.
Consecratoria hujus doctrinae. *ibid.*
 Qui sunt in statu subjectionis, debent humiliter in eo statu persistere, & conditionem Magnatum timere potius quam desiderare. 169
Consecratoria hujus doctrinae. *ibid.*
 Litigare in iudicio, vel crossiter, exigendo bona temporalia nobis iuste debita, vel criminaliter, exigendo justam vindictam, non est peccatum. 170
Consecratoria hujus doctrinae. *ibid.*
 Quamvis litigare coram legitimo iudice sit licitum, tamen potest fieri illicitum ex circumstantiis. *ibid.*
Consecratoria hujus doctrinae. 171
 Dotes necessariae iudici sunt auctoritates iudicandi, scientia discernendi, voluntas constans ius suum cuique reddendi, & fuga cuiuscunque venialitatis in iudicio exercendo. 172
 Peccat iudex, qui iudicat sine auctoritate vel ordinaria, vel delegata, vel accessoria, vel arbitraria. *ibid.*
Consecratoria hujus doctrinae. *ibid.*
 Peccat iudex, qui ex ignorantia, vel negligentia aliter quam oportet, iudicat. 174
Consecratoria hujus doctrinae. *ibid.*
 Peccat iudex, qui quocumque modo corruptus iudicat inique vel quoad obiectum, vel quoad modum procedendi. *ibid.*
 Con-

- Confessaria hujus doctrine.* 175
Peccat iudex, quoties contra Regum edicta aliquid preno estimabile accipit, vel ut jus dicat, vel ut alicui partium saveat, vel ut crimina impunita relinquat. ibid.
Confessaria hujus doctrine. 176
In iudicio criminis quatuor requiruntur, iudex legitimus, actor, sive accusator, aut denunciator, reus, & testes irrefragabiles. ibid.
Judex non potest judicare reum, nisi in illum auctoritatem habeat vel ordinariam, vel delegatam, vel accessoriam. 177
Confessaria hujus doctrine. ibid.
Judex habens legitimam auctoritatem debet juxta juris formas procedere. ibid.
Confessaria hujus doctrine. ibid.
Judex supradictus debet judicare secundum allegata & probata. ibid.
Confessaria hujus doctrine. ibid.
Judex tenetur reum accusatum & convictum pœnis a lege præscriptis addicere. 178.
Confessaria hujus doctrine. ibid.
Illi omnes possunt accusare, qui expresse per jura non prohibentur. ibid.
Confessaria hujus doctrine. ibid.
Illi omnes jure prohibentur accusare, qui presumuntur non agere motivo justitiæ, sed alius motivi. ibid.
Confessaria hujus doctrine. ibid.
Illi omnes accusare debent, qui sufficientes habent probationes, quibus convincant reos, quorum impunitas prævidetur Reipublicæ nocitura. ibid.
Confessaria hujus doctrine. ibid.
Omnis accusatio injusta redditur vel per calumniam, vel per prævaricationem, vel per tergiversationem. 180
Confessaria hujus doctrine. ibid.
Quomodo Confessario agendum cum eis, qui accusantur. 181
Nemo sive reus, sive innocens, potest malas artes, quibus se defendat, adhibere. ibid.
Confessaria hujus doctrine. ibid.
Accusatus potest juxta juris formas se defendere, modo malas artes non adhibeat. 182.
Confessaria hujus doctrine. ibid.
Quando iudex non procedit juxta ordinem juris, & de hoc reus rationabiliter dubitat, tunc interrogatus non tenetur respondere judici, nec ei veritatem aperire. ibid.
Confessaria hujus doctrine. ibid.
Cum iudex legitimus legitime procedit, idque reus certo cognoscit, tunc illi interroganti tenetur sub peccato mortali veritatem confiteri, etiam si ob hanc confessionem sit poena mortis plectendus. 183
Quomodo Confessarius se gerere debeat erga reum, qui juridice interrogatus est. ibid.
Qui jure condemnatus est poena mortis, mutilationis &c. tenetur huic supplicio se se subicere. 184
Confessaria hujus doctrine. ibid.
Accusatus damnatus injuste potest se positive cum moderamine inculpate tutele contra judicem & ministros ejus defendere. ibidem.
Confessaria hujus doctrine. ibid.
Homo, quantumvis reus & jure condemnatus, non tenetur sibi ipsi poenam inflictam inferre; sed potest licite eam passive se habendo eludere. ibid.
Confessaria hujus doctrine. 185
Hi solum jure naturæ possunt esse testes, qui veritati dignoscende inservire possunt. ibid.
Confessaria hujus doctrine. ibid.
Jure positivo hi omnes a testimonio ferendo rejiciuntur, qui rationabiliter præsumi possunt agere alio motivo, quam amore veritatis. ibid.
Confessaria hujus doctrine, ubi explicantur exceptiones contra testes. 186
Quoties quis legitime interrogatur, toties tenetur testimonium reddere veritati; si recuset, peccat, & tenetur ad restitutionem damnorum quæ ex ejus silentio oriuntur. ibid.
Confessaria hujus doctrine. ibid.
Quicumque falsum testimonium profert, peccat mortaliter. 183
Confessaria hujus doctrine. ibid.
Duo requiruntur in Notario præcipue: scientia, qua solemnnes observet contractuum formulas; & fidelitas, qua nihil contra æquitatem & veritatem finat in suis scriptis irrepere. ibid.
Confessaria hujus doctrine. ibid.
Advocatus & Procurator debent habere scientiam convenientem: primus debet habere peritiam legum; alter notitiam formalitatum juris. 189
Confessaria hujus doctrine. ibid.
Procurator & Advocatus inviolabilem debent clientibus fidelitatem. ibid.
Confessaria hujus doctrine. 190
Advocatus & Procurator non possunt nisi eas causas defendendas suscipere, quas justis bona fide arbitrantur. ibid.
Confessaria hujus doctrine. ibid.
Advocatus & Procurator licite possunt justum

- premium accipere & exigere. 191
 Conſectaria hujus doctrine. ibid.
 Magiſtri publici ſunt Reipub. tum eccleſiaſtica, tum civili maxime neceſſarii. 217
 ibid.
 Conſectaria hujus doctrine. 193
 Qui ad munus publice docendi eligitur, debet eſſe immunitis ab illis menſis, cordis, & corporis deſectibus, qui Scholaſticos a ſtudio removere poſſent. 194
 Conſectaria hujus doctrine. 195
 Qui ad munus publice docendi aſſumptus eſt, Chriſtum debet in eo exercitio ſibi & invocandum & imitandum proponere. ibid.
 Conſectaria de his, quæ Magiſtri publici ſibi iſſis debent. 196
 Conſectaria de his, quæ Magiſtri publici debent diſcipulis. 197
 Dirigitur ſtudio humaniorum litterarum. 201
 Dirigitur ſtudio Theologicum. 202
 Dirigitur ſtudio utriuſque juris. ibid.
 Conſectaria de his, quæ Magiſtri publici debent veritati. 203
 Juvenes, præcipue qui academias frequentant, maxime debent virtuti & pietati ſectandæ inſiſtere. 205
 Conſectaria hujus doctrine. 206
 Qui ſtudent in publicis academiis, tenentur ſub gravi peccato pro viribus ſtudio incumbere. ibid.
 Conſectaria hujus doctrine. 207
 Adoleſcentes, qui academias frequentant, debent Magiſtros publicos aſſidue audire, & ſanæ eorum doctrine humiliter acquieſcere. ibid.
 Conſectaria hujus doctrine. 208
 Scholaſtici ita debent ardentem veritatem amare, ut obices omnes ab illa removens longè abjiciant, & media omnia ad illam deducenſia ſedulo amplectantur. ibid.
 Conſectaria de obicibus a veritate removenſibus. ibid.
 Conſectaria de mediis eligendis ad veritatem aſſequendam. 210
 Quo pacto artes liberales eum, quem merentur, ſplendorem conſequi poſſent. 212
 Artes mechanicæ ſunt maxime utiles, & earum exercitium ad ſalutem conſequendam aptiſſimum eſt. 213
 Conſectaria hujus doctrine. ibid.
 Quicumque artibus mechanicis vacat, nihil in eis debet admittere, quod damnum proximo cauſare poſſit. 214
 Conſectaria hujus doctrine. ibid.
 Prælati tam Eccleſiaſtici, quam Religioſi debent ſibi Chriſtum tanquam prototypum proponere. 217
 Conſectaria de his, quæ Superiores ſpirituales ſibi debent. 218
 Conſectaria de his, quæ Prælati tum Eccleſiaſtici, tum Religioſi debet Deo. 221
 Conſectaria de his, quæ Prælati debet o-vibus ſuis. 223
 Conſectaria de his, quæ Prælati debent Eccleſiæ, vel Communitati cui præſunt. 227
 Qui ſubſunt ſpiritualiter, debent ſibi Chriſtum imitandum proponere, ut fideliter & hilariter Prælatiſ ſuis obediant. 229

TRACTATUS VIII.

De Sacramentis.

- Præmium. 230
 Prima pars hujus Tractatus, quæ ſolos conſcientiæ caſus reſpicit. ibid.
 Præmium hujus partis. ibid.
 Variæ annotationes ad intelligentiam hujus Tractatus. ibid.
 Quid ſit gratia, & quotuplex. ibid.
 Quid ſit Sacramentum, & quotuplex. 231
 Quomodo Theologi explicent naturam Sacramenti a Chriſto inſtituti. ibid.
 Quid ſit materia, quid forma in Sacramentis. ibid.
 Quæ ſit intentio requiſita in Sacramentis conferendis & recipiendis. 232
 Recenſentur hiſtorice varii errores circa ſacramenta, & explicatur, quid ſit neceſſario credendum de ſacramentis. ibid.
 Quenam ſint quæ reddunt ſacramentum validum, vel invalidum; licitum, vel illicitum. 235
 Ad ſacramentum quatuor requiruntur, materia, forma, ſubjectum potens recipere, & miniſter potens conferre, una cum intentione ſacienſi ſerio & non joſe id quod facit Eccleſia. ibid.
 Ad validitatem ſacramenti requiruntur debita materia, debita forma, debita intentio, ſubjectum potens recipere, & Miniſter potens conferre. Ad decentiam requiruntur ritus in Eccleſia adhiberi ſoliti, debita diſpoſitio in adulto recipiente. 236
 Toties ſacramentum eſt invalidum, & nullum, quoties addibetur aut materia, aut forma diverſa ab ea, quam Chriſtus inſtituit; aut intervenit vel Miniſter conſerens, 2

- ferens, vel homo recipiens alius quam Christus elegit; aut reperitur vel in conferente, vel in recipiente intentio diversa ab ea, quam Christus in utroque exigit. *ibid.*
- Toties sacramentum, licet validum, est instructuosum recipienti, quoties illud suscipit sine debitis dispositionibus; & toties est instructuosum conferenti, quoties illud ministrat sine debita sanctitate, vel omittit ceremonias ex usu Ecclesie adhiberi solitas, vel scienter negligit eum ordinem, eamque decentiam, quam Deus vult observari. *237*
- Quoties ceremonia in solemnii sacramentorum administratione adhiberi solita omittuntur, toties sacramentum remanet validum, sed fit illicitum. *ibid.*
- Toties sacramentum validum in se fit illicitum, quoties servatis etiam solemnioribus ceremoniis, & supposita etiam sanctitate Ministri conferentis, & adulti recipientis, omittuntur aliquae circumstantiae vel loci, vel temporis, vel personarum, quas Ecclesia omitti vetat; v. g. sacramenta conferuntur alio in tempore, alio in loco, quam Ecclesia velit; vel dantur a Ministro, aut recipiuntur a subiecto aliter affectis, quam Ecclesia velit. *238*
- Mutatio substantialis in materia, forma, & intentione reddit sacramentum nullum & invalidum; mutatio vero accidentalitatis reddit sacramentum illicitum. *ibid.*
- Materia Baptismi est aqua vera & naturalis; nec refert frigida sit, an calida. Forma autem est: Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. *239*
- Consecrarium I. de multiplici mutatione in Baptismo ex parte aquae. *ibid.*
- Consecrarium II. de mutatione ex parte abluitionis. *240*
- Consecrarium III. de mutatione ex parte formae. *ibid.*
- Consecrarium IV. de mutatione circa intentionem. *242*
- Consecrarium V. de mutatione, quae potest contingere ob actionem Ministri. *243*
- Materia Confirmationis est impositio manuum Episcopi & chrismi; forma vero: Signo te ligno Crucis &c. *244*
- Consecrarium I. de multiplici mutatione in Confirmatione ex parte materiae remotae. *ibid.*
- Consecrarium II. de mutatione ex parte materiae proximae. *245*
- Consecrarium III. de mutatione ex parte formae. *ibid.*
- Consecrarium IV. de eo, qui omittit vel impositionem manuum, vel preces praescrip-
tas. *246*
- Consecrarium V. de multiplici mutatione ex parte intentionis. *ibid.*
- Materia Eucharistiae est panis triticeus & vinum de vite; forma vero consecrans panem est haec: Hoc est enim corpus meum; & forma consecrans vinum est huiusmodi: Hic est enim calix Sanguinis mei, &c. *247*
- Consecrarium I. de multiplici mutatione in Eucharistia ex parte materiae remotae, panis scilicet & vini. *ibid.*
- Consecrarium II. ex parte actionis terminatae ad species consecrandas. *249*
- Consecrarium III. de multiplici mutatione ex parte formae. *250*
- Consecrarium IV. ex parte mutationis circa intentionem vel consueiendi, vel distribuendi; vel recipiendi. *ibid.*
- Materia Pœnitentiae sunt actus pœnitentis, contritio, confessio, satisfactio; forma vero sunt haec verba: Ego te absolvo a peccatis tuis. *251*
- Toties sacramentum pœnitentiae est nullum, quoties non adest contritio, confessio, & satisfactio, qualis debet esse; & quoties absolutio non est talis, qualis debet esse. *ibid.*
- Contritio debet esse supernaturalis, universalis, interna, suprema cum amore initiali conjuncta, & in ordine ad sacramentum elicita. *ibid.*
- Consecraria hujus doctrinae. *252*
- Confessio debet esse sincera & integra. *253*
- Consecraria hujus doctrinae. *ibid.*
- Confessio non debet esse semper integra materialiter, sed debet esse semper integra formaliter. *258*
- Consecraria hujus doctrinae. *ibid.*
- Confessio debet esse conjuncta cum cordis compunctione. *259*
- Consecraria hujus doctrinae. *ibid.*
- Sacerdos tenetur praescribere, & pœnitens tenetur acceptare satisfactiones salutaris, & pro modo culpae congruas. *ibid.*
- Consecraria hujus doctrinae, qua docetur Consecrarium debere imponere salutaris satisfactiones. *261*
- Consecraria hujus doctrinae, qua docetur pœnitentem teneri acceptare salutaris satisfactiones. *262*
- Quadruplex sunt pœnitentia, scilicet pœnitentia

- penitentia peccatorum mortalium, penitentia venialium, penitentia publica, & privata.* 263
Penitentia venialium fiebat raro per confessionem, sed per varia pietatis officia. ibid.
Quid penitentia publica, quid solemnis. ibid.
Varii gradus penitentiae solennis in diversis saeculis. ibid.
Quantumvis diversa fuerit in imponendis satisfactionibus disciplina, & nunc debent esse satisfactiones, ut praeterita peccata puniant, futuris mediantur, & scandalum, damnumve reparent. 264
Confessaria hujus doctrinae. 265
Solus Episcopus, vel sacerdos habens jurisdictionem vel ordinariam, vel delegatam, potest valide absolvere a peccatis. 269
Confessaria hujus doctrinae. 270
Casus in quibus potest absolvi penitens a reservatis. 273
De confessione Regularium. ibid.
Confessarius tenetur erga penitentem exercere officia & patris, & medici, & iudicis. ibid.
Confessaria hujus doctrinae. ibid.
De sigillo confessionis. 274
Ad quos extendatur sigillum confessionis. 276
Quae personae obligentur ad sigillum confessionis. 277
In nullo omnino casu potest violari sigillum confessionis. ibid.
Confessarius debet se facilem & non morosum praebere quibuscumque peccatoribus, eorum confessiones audire, & juxta statutas in Ecclesia regulas judicare. 278
Confessaria hujus doctrinae. 279
Difficilis & raro vera est usque ad finem vitae dilata conversio. 280
Confessarius non potest citra grave peccatum absolutionem denegare ei, quem omnibus pensariis rite dispositum judicat. ibid.
Confessaria hujus doctrinae. 281
Confessarius non potest beneficium absolutionis impendere bis, qui secundum prudens iudicium non possunt judicari rite dispositi. ibid.
Confessarium I. de suspendenda absolutione consuetudinariis. 282
Confessarium II. de suspendenda absolutione ignorantibus mysteria fidei. 283
Confessarium III. de suspendenda absolutione his, qui sunt in occasione proxima, tum per se, tum per accidens, peccati mortalis. ibid.
- Confessarium IV. de suspendenda absolutione ei, qui non vult reconciliari cum inimicis.* 284
Confessarium V. de suspendenda absolutione ei, qui non vult restituere. ibid.
Confessarium VI. de suspendenda absolutione ei, qui dat scandalum. ibid.
Confessarium VII. de non absolviendo absente. ibid.
Confessarium VIII. de non absolviendo moribundo, qui flagitiosam vitam duxit, vel qui in ipso actu peccandi sensibus destitutus, vel nulla dedit, vel nulla dat signa penitentiae. ibid.
Confessarium IX. de eo, qui repentino morbo correptus, & omnino obstupescens, nulla dat, nec dedit signa penitentiae, licet catholice antea vixerit. 285
Confessarium X. de eo, qui in aliquod grave & insolitum peccatum lapsus est, v. g. adulterium, sodomiam, &c. 286
Quando penitens non est sufficienter dispositus, imponenda sunt ei aliqua opera satisfactoria, quibus ad veram contritionem excitetur. ibid.
Quid agendum erga eos qui licet vitii non abundant, nulla tamen praebent argumenta vere pietatis. ibid.
Quando penitens videtur sufficienter dispositus, non est remittendus absque absolutione, donec penitentiam impostam peregerit, sed est absolvendus, modo ad gratiam reconciliationis se quibusdam piis exercitiis praeparaverit. ibid.
Ad majorem tamen cautelam videtur ei deferenda Eucharistiae receptio, si sit recentiter conversus. 287
Materia remota Extremaunctionis est oleum olivarum ab Episcopo consecratum: materia proxima est ipsa unctio facta circa sensus externos; forma vero sunt ista verba: per istam sanctam unctionem, &c. indulgeat tibi Deus, &c. ibid.
Confessarium I. de multiplici mutatione circa materiam remotam. 288
Confessarium II. de multiplici mutatione ex parte materiae proxime. ibid.
Confessarium III. de multiplici mutatione ex parte formae. ibid.
Confessarium IV. de varia mutatione ex parte intentionis. 289
Materia remota Ordinis est impositio manuum cum traditione instrumentorum, quibus designatur potestas suscepta. ibid.
Confessaria hujus doctrinae. ibid.
Matrimonium nullum est, nisi interveniat mutuus contrahentium consensus, qui juxta 290

ea omnes est materia hujus Sacramenti .
 290
Consecratoria hujus doctrinae. ibid.
 Ut sacramentum sit validum, minister debet esse missus & electus a Christo ad illud conferendum, & subiectum debet esse destinatum a Christo ad illud recipiendum: ut vero sit licitum, requiritur sanctitas & in ministro conferente & in adulto recipiente. 291
 Toties Sacramentum est nullum, quoties qui attentat conferre, non est electus a Christo ad illud conferendum, & quoties qui attentat recipere, non est destinatus a Christo ad illud recipiendum: validum vero, si minister sit missus a Christo, & recipiens sit destinatus a Christo. 292
Consecratoria hujus doctrinae accommodata ad singula sacramenta. ibid.
 Toties Matrimonium invalide contrahitur, quoties qui attentant contrahere, jure naturali, vel positivo divino sunt inhabiles ad Matrimonium. 293
Consecratoria hujus doctrinae in quibus explicantur voces hoc carmine contentae:
 Errans, invitus, junctus, nontinctus, & impos. ibid.
 Toties Matrimonium invalide contrahitur, quoties qui attentant contrahere, jure Ecclesiastico sunt inhabiles ad contrahendum. 300
Consecratoria hujus doctrinae, in quibus explicantur haec voces, his carminibus comprehensae.
 Infans, affinis, cognatus, qui Ordine sacro
 Neditur, aut voto, factusve occisor, adulter.
 Sperans conjugium, aut fuerit sponsalis honestas-
 Raptave sit mulier, nec parti reddita tu-
 tax. 301
 De cognatione carnali, quae fit per naturam. ibid.
 Regula ad cognoscendos gradus consanguinitatis. ibid.
 De cognatione legali. 302
 De cognatione spirituali. ibid.
 Toties Matrimonium est invalidum, saltem quoad effectus civiles, quoties qui attentant contrahere, sunt jure civili inhabiles. 305
Consecratoria hujus doctrinae, in quibus explicantur haec voces: Impediunt domini servos, natosque parentes contrahere. ibid.
 Matrimonium servorum contractum invitis

dominis, validum est, quatenus sacramentum. 306
 Matrimonium filiorum-familias contractum, nescientibus, aut contradicentibus parentibus, debet censeri validum, quatenus sacramentum. 307
 Paterna potestas, lege civili adjuncta, & lege ecclesiastica roborata, potest Matrimonia filiorum-familias sine consensu parentum inita, invalida reddere. ibid.
 Quando sola lex civilis irritat Matrimonia filiorum-familias inita sine consensu parentum, tunc invalida sunt quoad effectus civiles, minime vero quoad vinculum Sacramenti. 308
 Quando lex civilis irritat Matrimonia filiorum-familias inita sine consensu parentum, & indeterminate loquitur non distinguens inter sacramentum & contractum, tunc maxime dubium est, an sit validum vel invalidum. 309
 Quicumque recipit Sacramentum in statu peccati mortalis, non prius elicitu actu contritionis, peccat mortaliter peccato sacrilegii. ibid.
Consecratoria hujus doctrinae. 310
 Quicumque extra casum necessitatis suscipit Sacramentum ab indigno Ministro, cognito ut tali, & ab Ecclesia non tolerato, peccat mortaliter peccato sacrilegii. ibid.
Consecratoria hujus doctrinae. ibid.
 Minister solemniter confersens Sacramenta in statu peccati mortalis, peccat mortaliter peccato sacrilegii, nisi prius per contritionem aut per confessionem omnem peccati mortalis affectum procul abjiciat. 311
Consecratoria hujus doctrinae. ibid.
 Peccat mortaliter peccato sacrilegii Minister, qui dat Sacramentum peccatori, quem alia via, quam via confessionis, novit positive indignum. 312
Consecratoria hujus doctrinae. ibid.
 Ceremoniae antecedentes, concomitantes, & consequentes collationem Sacramenti, circumstantiae loci, temporis, & personarum, sunt necessariae necessitate praecepti, & non necessitate Sacramenti: singula observata reddunt Sacramentum licitum; aliqua omissa reddunt Sacramentum illicitum. 314
 Ceremoniae Baptismi, quae in ritualibus habentur, & circumstantiae Baptismo adjungendae, quae ex praxi Ecclesiae dignoscuntur, exacte sunt observandae a Ministris, & populis explicandae.

Consecrarium I. de cœremoniis.	ibid.	Consecraria hujus doctrinæ.	ibid.
Consecrarium II. de loco, in quo conferendus est Baptismus.	ibid.	Quid sint sponsalia.	329
Consecrarium III. de tempore, quo conferendus est.	316	De obligatione sponsaliorum.	330
Consecrarium IV. de adjunctis personæ conferentis vel recipientis.	ibid.	De dissolutione sponsaliorum.	331
Consecrarium V. de patrinis.	317	Illi omnes tenentur recipere sacramenta, qui indigent gratia per sacramenta collata.	332
Cœremonie confirmationis, quæ in pontificali habentur & circumstantiæ loci, temporis, & personarum, quæ ex praxi Ecclesiæ dignoscuntur, exacte sunt observandæ a Ministris, & populis explicandæ.	ibid.	Consecrarium I. Quandonam urget præceptum Baptismi.	ibid.
Consecrarium I. de cœremoniis.	ibid.	Consecrarium II. Quandonam urget præceptum Confirmationis.	334
Consecrarium II. de loco.	318	Consecrarium III. Quandonam urget præceptum Eucharistiæ.	335
Consecrarium III. de tempore.	ibid.	Frequens communicatio non debet permitti, nisi his, qui sunt extra affectum peccati præcipue mortalis.	337
Consecrarium IV. de qualitatibus conferentis & recipientis.	ibid.	Consecrarium IV. Quandonam urget præceptum Pœnitentiæ.	ibid.
Consecrarium V. de patrinis.	ibid.	Consecrarium V. Quandonam urget præceptum Extremæ unctionis.	339
Sive Eucharistia consideretur ut sacrificium, sive ut Sacramentum, servandæ sunt omnes cœremonie circa illius consecrationem, collationem, receptionem, & cultum ab Ecclesiâ præscriptæ.	319	Consecrarium VI. Quandonam urget obligatio Ordinis recipiendi.	ibid.
Consecrarium I. de cœremoniis.	ibid.	Consecrarium VII. Quandonam urget præceptum Matrimonii recipiendi.	340
Consecrarium II. de persona, quæ valide quidem, sed non licite potest Eucharistiam vel consecrare, vel distribuere.	323	Homo post acceptum Sacramentum tenetur eam vitam degere, quam exigit dignitas & sanctitas Sacramenti accepti.	ibid.
Consecrarium III. Quomodo possit recipi Eucharistia jam consecrata.	ibid.	Consecrarium I. Quam sancte vivere debeat baptizatus.	342
Consecrarium IV. de dispositionibus requisitis ad Eucharistiam fructuose recipiendam realiter & sacramentaliter.	ibid.	Consecrarium II. Quomodo vivere debeat confirmatus.	343
Observandæ sunt cœremonie, quæ circa administrationem Pœnitentiæ in ritualibus describuntur.	325	Consecrarium III. Quomodo vivere debeat sacra Eucharistia resecus.	344
Consecrarium I. de cœremoniis antecedentibus sacramentum Pœnitentiæ.	ibid.	Consecrarium IV. Quomodo vivere debeat qui pœnitentiam accepit.	345
Consecrarium II. de circumstantiis loci, temporis, & personarum.	ibid.	Consecrarium V. Quomodo vivere, aut potius mori debeat qui accepit extremam unctionem.	
Consecrarium III. de persona, quæ valide quidem, sed illicitè potest dare absolutionem.	326		
In administratione Extremæ unctionis observandæ sunt cœremonie, aliæque adjuncta, quæ in ritualibus describuntur.	ibid.		
Consecraria hujus doctrinæ.	ibid.		
Ut Ordinatio sit licita, cœremonie, aliæque adjuncta in pontificali præscripta observanda sunt.	327		
Consecraria hujus doctrinæ.	ibid.		
Ut Matrimonium sit licitum, cœremonie, aliæque ejus adjuncta observanda sunt.	328		

SECUNDA PARS TRACTATUS

De Sacramentis. 347

Explicatur quid sit Sacramentum.	ibid.
Sacramentum est signum gratiæ sanctificantis.	348
Ergo non est signum naturale gratiæ.	ibid.
Ergo est signum ex libero instituto.	ibid.
Ergo ex instituto vel divino, vel angelico, vel humano.	ibid.
Ergo est signum ex instituto divino.	ibid.
Ergo sacramentum est tale, quale Deus voluit.	ibid.
Ergo in doctrina Sacramentorum non alie afferendæ sunt rationes, quam quæ in volumine	349

- tate Dei nituntur. ibid.
 Ergo non male asserimus septem esse sacramenta innixi traditione, & universali Ecclesie praxi. 349
 Ergo male obijciunt hunc numerum esse rejiciendum; quia Scriptura & Patres non faciunt mentionem de septenario numero Sacramentorum. ibid.
 Sacramentum est signum sensibile. ibid.
 Ergo est compositum morale. 350
 Ergo constat materia & forma, seu ex multis moraliter componentibus. ibid.
 Ergo constat rebus tamquam materia, & verbis tamquam forma. ibid.
 Ergo res & verba sunt de essentia Sacramenti. ibid.
 Ergo si res & verba mutantur substantialiter, non erit Sacramentum, non vero si accidentaliter tantum. ibid.
 Sacramentum est signum sensibile gratiæ sanctificantis. ibid.
 Ergo significat passionem Christi, gratiam, & gloriam. ibid.
 Sacramentum est signum institutum a Deo. 351
 Christus immediate instituit Sacramenta. ibid.
 Non quidem legis naturæ aut Mosaicæ, sed omnia & singula novæ legis, vel in genere, vel in specie. ibid. & 352
 Ergo non licet Ecclesie, vel homini privato mutare materiam & formam Sacramentorum. ibid.
 Ergo si quæ videatur mutatio introducta in Sacramentis, hæc mutatio vel est solum accidentaliter, vel ceremonialiter, vel conditionaliter, idest appositio conditionis. ibid.
 Sacramentum est signum sensibile usui tuo gratiam conferens. 353
 Ergo confert gratiam ex opere operato. ibid.
 Ergo est vere causa instrumentaliter gratiæ. ibid.
 Ergo verba Sacramentorum non sunt concionatoria, vel deprecatoria, sed effectiva gratiæ. ibid.
 Ergo ut plurimum Sacramenta debent conferri sub forma expressa per indicativum, & non per optativum. 354
 Ergo conferunt gratiam juxta diversam significationem. ibid.
 Ergo quodlibet Sacramentum diversam & specialem producit gratiam. ibid.
 Ergo Baptismus confert gratiam regenerantem, Confirmatio roborantem, &c. ibid.
 Ergo Baptismus & Pœnitentia dant & incipiunt vitam spiritualem; cætera vero Sacramenta tantum augent. ibid.
- Ergo Baptismus & Pœnitentia non incongrue dicuntur sacramenta mortuorum; cætera vero sacramenta vivorum.* ibid.
Ergo Baptismus & Pœnitentia per se dant primam gratiam; cætera secundam. ibid.
Ergo nihil obstat, quod sacramenta vivorum per accidens dent primam gratiam, & sacramenta mortuorum secundam. ibid.
Ergo Sacramentum usu suo applicat nobis passionem Christi. 355
Ergo sacramentorum receptio non dispensat adultos ab exercitio bonorum operum. ibid.
Ergo non fovet pigritiam, nec Christi satisfactionem enervat. ibid.
Ergo non potest pietas solidior suaderi, quam frequens, sed sancta Sacramentorum acceptio. ibid.
Ergo in Sacramentis causa principalis gratiæ est Deus, instrumentum conjunctum est humanitas Christi, instrumentum separatum est Sacramentum. 356
Ergo Sacramentum confert gratiam juxta intentionem Dei moventis, & juxta intentionem animæ Christi motæ a Deo, & moventis Sacramenta. ibid.
Ergo non confert illam nisi suppositis certis conditionibus in adultis; & nullis suppositis in non adultis. ibid.
Ergo Sacramenta necessario possunt conferri non adultis, etiam si nulla sit in eis dispositio; adulti vero non sunt conferenda nisi dispositis. ibid.
Ergo adulti, si velint recipere Baptismum & Pœnitentiam, debent habere fidem, spem, contritionem, & amorem initialem. ibid.
Ergo qui scienter sine prædictis dispositionibus recipiunt Sacramenta, & ea conferunt indignis, sacrilegium committunt. ibid.
Ergo Sacramentorum usus est exercendus cum magna cautione. ibid.
Ergo fuerunt Sacramenta in lege naturæ, Mosaicæ, & Evangelicæ. 357
Ergo in lege naturæ ad minus fuerunt duo Sacramenta, oblatio puerorum, & sacrificium; & in lege Mosaicæ circumcisio, expiationes, agnus Paschalis, & ordinatio Leviticorum. ibid.
Ergo Sacramentum ex vi præsentis decreti confert gratiam medicinalem. ibid.
Ergo in statu naturæ innocentis non futura fuissent Sacramenta, qualia nunc habemus. ibid.
Ergo a fortiori in statu naturæ puræ. 358
Ergo in Sacramentis Deus est causa principalis, Christus instrumentum conjunctum, &

- & Sacramentum instrumentum separatum. 363.
 ibid.
 Ergo omne Sacramentum tum legis naturæ, 363.
 tum Mosaicæ, tum Evangelicæ debet mo-
 veri a Christo vel moraliter, vel physice,
 ibid.
 Sacramenta legis naturæ, & Mosaicæ potuerunt
 moveri a Christo tantum moraliter,
 Sacramenta vero novæ legis possunt mo-
 veri physice. ibid.
 Ergo non male asseritur a Thomistis, quod
 sint instrumenta physica. ibid.
 Ergo oportet ut recipienti virtutem physicam
 producant gratiam. ibid.
 Ergo illa virtus recipitur in Sacramento tan-
 quam in aliquo successivo. 359
 Ergo Sacramenta non producant gratiam,
 nisi in ultimo instanti sexvintese termina-
 tivo. ibid.
 Sacramentum est signum Religionem nutriendum.
 ibid.
 Ergo per Sacramenta Christiani deputantur
 ad exercendum valide ea, quæ pertinent
 ad cultum Christianum. ibid.
 Ergo quedam Sacramenta debent imprimere
 illum characterem. ibid.
 Ergo Baptismus, Confirmatio, & Ordo
 imprimunt tantum characterem. 360
 Baptismus, Confirmatio, & Ordo charac-
 terem producant quo fideles designantur,
 ut domestici, ut milites, ut Prælati.
 ibid.
 Ergo character sumptus genericæ est entitas
 designativa, sumptus specificæ est potentia
 passiva, vel activa. ibid.
 Ergo debet poni in predicamento qualitatibus
 in specie potentie. ibid.
 De Sacramento ut valido, ut fructuoso, ut
 infirmi, ut reviviscentis. 361
 Solus homo viator potest recipere Sacramen-
 tum. ibid.
 Ergo si recipiens sit adultus, debet libere con-
 sentire receptioni Sacramenti. 362
 Ergo si quis exterius simularet se velle reci-
 pere Sacramentum, & interius positive nol-
 let, coram Deo Sacramentum nullum es-
 set. E contra si quis exterius contradice-
 ret, interius tamen vellet, Sacramentum
 esset validum coram Deo. ibid.
 Ergo intentio adulti recipientis interna suffi-
 cit ad valorem Sacramenti. ibid.
 Ergo qui ex metu recipit, valide recipit.
 ibid.
 Ergo potest cogi per pœnas Ecclesiasticas,
 ut vivat conformiter ad finem Sacramen-
 ti. ibid.
 Sacramentum debet conferri per Ministrum
 deputatum a Christo.
 Ergo ad valorem Sacramenti requiritur, ut
 Minister habeat intensionem internam vel
 actualem, vel virtualem, vel explicitam,
 vel implicitam. ibid.
 Ergo debet exercere ritum Sacramentalem
 ut Sacramentalem. ibid.
 Ergo non sufficit, quod actio Sacramentalis
 fiat solum physice. ibid.
 Ergo non sufficit, quod fiat solum moraliter
 derivorie. 364
 Ergo non sufficit intentio operis, seu extrin-
 seca. ibid.
 Ergo non requiritur, quod Minister intendat
 effectum Sacramenti. ibid.
 Ergo omnis creatura intellectualis potest va-
 lide administrare Sacramenta, Angeli ut
 Ministri extraordinarii, homines ut Mini-
 stri ordinarii. 365
 Ergo effectus Sacramentorum non suspenditur
 nec per infidelitatem, nec per malitiam
 Ministri. ibid.
 Sacramentum potest esse validum & infor-
 me. 366
 Ergo recedente fidei potest producere gra-
 tiam. ibid.
 Ergo producit illam per virtualem permanen-
 tiam. ibid.
 Ergo dici potest quod Sacramentum im-
 mens characterem producat physice gra-
 tiam, dum reviviscit; reliqua vero produ-
 cant illam moraliter, dum reviviscunt. ibid.
 Ergo omne Sacramentum validum & infor-
 me reviviscit, exceptis Eucharistia & Pœ-
 nitentia. ibid.
 Nullum est Sacramentum in particulari, cui
 non conveniant quæ dicta sunt de Sacra-
 menti in communi. Nullum pariter est
 Sacramentum in particulari, cui non re-
 pugnent quæ dicta sunt repugnare Sacra-
 menti in communi. 367

DE BAPTISMO

in particulari. ibid.Traditur & explicatur definitio Baptismi. ibid.Baptismus est cœremonia sensibilis. confe-
 rendi gratiam. ibid.Ergo est novæ legis Sacramentum. 368Ergo distinguitur ab omnibus figuris ipsum
 prædicantibus, & ab omnibus ritibus Ju-
 daicis ipsum præfigurantibus. ibid.Ergo distinguitur ab arca Noe, ab unda ma-
 ris rubri, ad aqua Jordanis, ab aqua
 lustrali, a Circumcisione, & præcineo
 Bm.

- Baptismo Joannis. *ibid.* Ergo fuit a Christo instituta & ab Apostolis Ecclesie communicata. *ibid.*
- Ergo male dicitur ab hæreticis, Baptismum esse hæc omnia supradicta, & præcipue quod sit Baptismus Joannis. *ibid.* Ergo male dicitur ab hæreticis ceremonia otiosa. *377*
- Baptismus est ablutio facta in aqua sub hac forma: Ego te baptizo &c. *369* Confirmatio est: Christum facta in fronte per Episcopum sub hac forma: Signo te signo Crucis, &c. *ibid.*
- Ergo potest conferri vel per asperersionem, vel per effusionem, vel per immersionem. *ibid.* Ergo materia adequata Confirmationis est Christum & impositio manuum. *ibid.*
- Ergo aqua, per quam renascimur, intelligitur de aqua proprie dicta & non metaphorica. *ibid.* Ergo in collatione Confirmationis utraque illa materia adhibenda est. *ibid.*
- Ergo Apostoli baptizantes in nomine Christi, non ideo suppresserunt nomen Patris, & Filii, & Spiritus sancti, sed baptizantur vel addendo nomen Christi, vel auctoritate Christi, vel Baptismo Christi. *ibid.* Ergo ab Apostolis ulque ad nos in Confirmatione adhibita est Christum & impositio manuum. *ibid.*
- Ergo Baptismus non potest conferri in alio quocunque liquore, aut in alio quocunque nomine. *ibid.* Ergo Confirmatio est Christum facta in fronte. *ibid.*
- Baptismus regenerat nos in Christo. *370* Ergo unctio, quæ adhibetur in Confirmatione, distinguitur a quacunque alia unctione. *ibid.*
- Ergo remittit omne peccatum originale & actuale, & quoad culpam, & quoad penam. *ibid.* Ergo Confirmatio est Christum facta in fronte ab Episcopo. *ibid.*
- Ergo in Baptizatis nihil remanet quod subeat veram rationem peccati. *ibid.* Ergo solus Episcopus est minister ordinarius Confirmationis. *ibid.*
- Ergo concupiscentia & penalitates remanentes post Baptismum non sunt proprie peccatum. *ibid.* Ergo non repugnat quod ex delegatione Papæ simplex Sacerdos sit minister extraordinarius Confirmationis. *ibid.*
- Ergo male dicitur ab hæreticis concupiscentiam esse proprie peccatum, & peccatum originale sopiri aut radi tantum. *372* Confirmatio confertur apud Latinos sub hac forma: Signo te, &c. & apud Græcos sub illa: Signaculum donationis Spiritus sancti. *378*
- Baptismus inchoat & introducit in Christianam Religionem. *ibid.* Ergo utraque illa forma est maxime conveniens. *ibid.*
- Ergo producit characterem, quo distinguimur a non Baptizatis. *ibid.* Confirmatio confert gratiam roborantem. *ibid.*
- Ergo est necessarius his etiam, qui sunt immunes & mundati a peccato originali. *ibid.* Ergo confert septiforme donum Spiritus sancti. *ibid.*
- Ergo bene asseritur B. Mariam & Apostolos recepisse Baptismum. *373* Ergo confert gratias actuales, quibus hæc dona applicantur. *ibid.*
- Baptismus regenerat in Christo, & inchoat in Christiana Religione. *ibid.* Ergo non incongrue Confirmatio vocatur a Patribus robor, perfectio, & consummatio Baptizati. *ibid.*
- Ergo debet in Ecclesia dari. *ibid.* Ergo illa gratia non potest suppleri neque per Eucharistiam, neque per aliam quamcumque unctionem. *379*
- Ergo debet esse unus tantum. *ibid.* Ergo timendum est iis, qui negligunt Confirmationem. *ibid.*
- Ergo confert singulis pueris æqualem gratiam & æqualem characterem. *374* Confirmatio confert characterem, quo designamur milites Christi. *ibid.*
- Ergo absolute potest conferri omnibus. *ibid.* Ergo non potest iterari. *ibid.*
- Ergo potest conferri ab omnibus. *ibid.* Ergo ceremonia, qua recipiebantur hæretici redeuntes ad Ecclesiam, erat mera ceremonia in his, qui fuerant confirmati, & verum Sacramentum in his, qui non fuerant confirmati. *ibid.*
- De Confirmatione. *ibid.* De Eucharistia quatenus Sacramentum. *380*
- Traditur & explicatur definitio Confirmationis. *ibid.* Traditur & explicatur definitio Eucharistia. *380*

- sic.* ibid.
 Eucharistia est Sacramentum, in quo sub speciebus panis & vini significatur Corpus & Sanguis Christi. ibid.
 Ergo est signum rememorativum Christi olim passi, demonstrativum Christi realiter presentis, & prognosticum Christi quondam beatificaturi. ibid.
 Ergo continet Christum & figurative & realiter. 381
 Ergo vera sunt propositiones, quibus dicitur Christum esse in Eucharistia & figurative & realiter: falsæ vero illæ, quibus assertum est Christum esse in illa tantum figurative. ibid.
 Ergo Catholice loquitur, qui dicit Christum esse figurative in Eucharistia, modo non excludat realitatem; hæretice vero, si excludat realitatem. ibid.
 Ergo quando in Scriptura aut Patribus reperiuntur propositiones, quæ videntur negare realem præsentiam in Eucharistia, hæ propositiones intelligende sunt de Christo secundum statum naturalem considerato, & non secundum esse sacramentale. ibid.
 Christus est in Eucharistia realiter & substantialiter præsens. 382
 Ergo realis præsentia Christi in Eucharistia, quantumvis capiti difficilis, debet admitti a Calvinistis. ibid.
 Ergo hæc verba: Hoc est Corpus meum: hic est Sanguis meus, non possunt in sensum figurativum detorqueri. ibid.
 Ergo licet ista verba: Ego sum osium, vitis, via, lapis, leo, sint in sensu tropico accipienda; non sequitur quod prædicta tropice accipienda sint. ibid.
 Christus est realiter in Eucharistia per transubstantiationem. 383
 Ergo Christus potest esse in Cælis circumscriptive, & in pluribus locis sacramentaliter. ibid.
 Ergo potest esse in hoc Sacramento totus in toto, & totus in qualibet parte. 384
 Ergo tamdiu remanet sub speciebus Eucharisticis, quamdiu remansisset substantia panis. ibid.
 Ergo panis consecratus dici potest panis præsuppositivè, effective, & apparenter, & non formaliter. ibid.
 Ergo terminus a quo transubstantiationis est substantia panis, non ut annihilata, sed ut convertenda in Christum; & terminus ad quem est substantia Christi. ibid.
 Ergo post consecrationem nihil remanet de pane & vino, nisi species. 385
- Missa est Sacrificium.* ibid.
Consecratoria immediata sequentia ex hoc principio. ibid.
 De Pœnitentia. 386
 Traditur & explicatur definitio Pœnitentiæ. ibid.
 Pœnitentia est cæremonia sensibilis confitens gratiam. 387
 Ergo est verum novæ legis Sacramentum. ibid.
 Ergo est Sacramentum distinctum a Baptismo. 388
 Ergo male dicitur ab hæreticis, quod nihil aliud sit quam memoria Baptismi suscepti. ibid.
 Ergo adulti Baptizati in peccatum lapsi hortandi sunt ut ad pœnitentiam recurrant, & non recordentur tantum Baptismi suscepti. ibid.
 Pœnitentia est Sacramentum a Christo institutum ad remittenda peccata post Baptismum commissa. ibid.
 Ergo nullum est peccatum, quantumvis enorme, quod per Pœnitentiam, ne dum coram hominibus, sed etiam coram Deo, vere remitti non valeat. ibid.
 Ergo si in Scriptura aut Patribus reperiuntur phrasæ, quæ contrarium videantur exprimere, hæc expressiones non debent sumi absolute, sed sunt in benigniorem sensum explicandæ. ibid.
 Ergo pœnitentia potest & debet toties iterari, quoties peccator sincere doluerit. ibid.
 Ergo nulla unquam fuit lex, vel consuetudo universalis denegandi absolutionem in articulo mortis, si peccatores signa darent pœnitentiæ vel per se, vel per alios. 390
 Ergo si contrarium factum fuerit aliquando, ea consuetudo non viguit in universali Ecclesia. Insuper hoc factum fuit, non desperatione veniæ, sed vigore disciplinæ. ibid.
 Pœnitentia est tribunal iudiciale, in quo pœnitens sistit se Sacerdoti tamquam iudici, ut ab eo absolutionem obtineat. ibid.
 Ergo in pœnitentia requiruntur quædam ex parte Sacerdotis, scilicet auctoritas, scientia, & absolutio, & quædam ex parte pœnitentis, scilicet contritio, confessio, & satisfactio. 391
 Ergo prædicti actus ex parte pœnitentis habent rationem materiæ, & absolutio ex parte Sacerdotis habet rationem formæ. ibid.
 Ergo

Ergo si desint illi actus poenitentis, & absolutio Sacerdotis, nullum eris Sacramentum.

tenda peccata non per se primo, nec per accidens, sed per se secundo. 400

Abolutio potest solum impendi ab Episcopis, & Sacerdotibus jurisdictionem ordinariam vel delegatam habentibus.

Ergo remittit peccatorum reliquias. ibid.

Ergo alleviat animam. ibid.

Traditur & explicatur definitio Ordinis. ibid.

393 *Ergo ad conferendam absolutionem requiruntur & potestas Ordinis & potestas jurisdictionis.*

Ecclesia est sacra Respublica in qua est potestas ferendi leges, judicandi legis infractores, & offerendi Sacrificium. ibid.

Ergo potestas Ordinis nec amitti potest nec suspendi, bene tamen potestas jurisdictionis.

Ergo in Ecclesia debet esse Sacramentum Ordinis. ibid.

Ergo jurisdictionis exercitium potest esse diversum, prout Ecclesia utilius judicaverit.

Ergo tot debent esse Ordines, quot conducunt ad decemem Eucharistiæ consecrationem. 401

Hoc probatur ex Historia Ecclesiastica.

Ergo præter Episcopatum debent esse in Ecclesia septem Ordines. ibid.

Abolutio sacramentalis non debet impendi nisi vere contritis, sincere confessis, & pro virili satisfacere proponentibus.

Ergo septem illi Ordines dici possunt Sacramenta. 402

Ergo nec debent recipi, nec exerceri solemniter in statu peccati. 402

Traditur & explicatur definitio matrimonii. ibid.

De necessitate contritionis in Sacramento poenitentiae. 395

Nullus est casus, in quo Sacramentum poenitentiae possit esse validum & in forme.

Matrimonium est contractus naturalis. ibid.

De necessitate confessionis Sacramentalis.

Ergo quidquid impedit contractum naturalem, impedit matrimonium. 403

De necessitate satisfactionis. 396

Ergo quidquid impedit consensum, tollit matrimonium. ibid.

Poenitentia peccata commissa post Baptismum remittit absolute & non conditionate. 397

Ergo quidquid tollit rationem, vel libertatem, impedit matrimonium. ibid.

Ergo confer gratiam justificantem. ibid.

Ergo amentia, pueritia, ignorantia, error, fraus, dolus circa substantiam rei, passio absorbens usum rationis, vis, metus impediunt matrimonium. ibid.

Ergo restituit omnes virtutes amissas. ibid.

Matrimonium est contractus civilis. ibidem.

Ergo restituit bona opera mortificata & merita interrupta. 398

Ergo debent in eo observari omnes solemnitates a jure civili requisitæ. ibid.

Ergo restituit peccatorem in eodem jure, quod habebat ante lapsum. ibid.

Ergo si desint ille solemnitates, matrimonium erit vel illicitum, vel nullum. ibid.

Ergo per poenitentiam homo habet & jus quod ei competeat ante lapsum, & jus quod meruit per conversionem. ibid.

Matrimonium est contractus ecclesiasticus, & proinde Sacramentum. ibid.

Traditur & explicatur definitio Extreme unctionis. ibid.

Ergo non est res mere naturalis & politica. 404

Extrema unctio est cæremonia sensibilis conferens gratiam. 399

Ergo licet non præferendum calibatu, est tamen in multis honorabile. ibid.

Ergo est verum & proprio dictum Sacramentum. ibid.

Ergo nulli per se prohibitum, nulli per se imperatum. ibid.

Ergo hæretici male expungunt illam e numero Sacramentorum. ibid.

Ergo hæretici utrimque excedunt. ibid.

Ergo nullæ rationes, quibus Dalleus vult probare eam non esse Sacramentum. ibid.

Proæmium. ibid.

Effectus Extreme unctionis est remissio peccatorum & sanitas corporis, si expedit. ibid.

Ergo Extrema unctio ordinatur ad remissionem.

TRACTATUS IX.

De Scriptura Sacra.

405

- Quid sit Scriptura, & quæ ejus certitudo.*
ibid.
- Quid circa Scripturam scire debeat Moral-
is Theologus.* ibid.
- Quotuplex sit sensus Scripturæ.* ibid.
- Quæ scitu sint necessaria ad assequendam
intelligentiam sensus literalis.* 406
- Referuntur variae notationes circa nomen,
prænomen, verbum &c. quæ inservire
possunt ad intelligendum sensum Scriptu-
ræ, expressum per verba propria & non
figurativa.* ibid.
- De verbo sumpto quoad temporum mutatio-
nem.* 410
- De variatione temporis præteriti apud He-
bræos.* ibid.
- De variatione futuri apud Hebræos.* ibid.
- Exempla, in quibus præsens ponitur pro
futuro.* 411
- Exempla, in quibus præteritum ponitur
pro futuro.* ibid.
- Exempla, in quibus imperativus ponitur
pro futuro.* ibid.
- Exempla, in quibus optativus ponitur pro
futuro.* ibid.
- De Syntaxi Biblii vulgatæ editionis pro-
pria.* ibid.
- De vario casuum regimine Biblii vulgatæ
editionis proprio.* 412
- Quæ necessaria sint ad assequendum Scrip-
turarum sensum latentem sub figuratibus
locutionibus.* 413
- Quibus modis explicet Scriptura Deum, &
jusque attributa.* 414
- Quibus modis Scriptura explicet perfectio-
nes divinas per res materiales.* 415
- Quibus modis explicet Scriptura Christum,
ejusque proprietates.* ibid.
- Quibus modis explicet Scriptura dona spi-
ritualia, eorumque proprietates.* 416
- De variis gestibus, & actionibus corpo-
reis, quibus Scriptura utitur ad expri-
mendum res tum spirituales, tum corpo-
reas.* ibid.
- Referuntur varia exempla, quibus Scriptu-
ra solum, gestum, aut habitum variarum
rerum significat.* ibid.
- Quid præstandum sit morali Theologo, ut
assequatur sensum literalem Scripturæ.*
418

*Quomodo utendum sit Scriptura in resol-
vendis casibus conscientie.* 420
Consiliaria hujus doctrina. ibid.

TRACTATUS X.

*De vero usu Conciliorum in resolvendis
casibus conscientie.* 424

- Quid & quotuplex Concilium.* 425
- Brevis idea Chronologiæ & Geographiæ,
quatenus conducunt ad Conciliorum noti-
tiam.* ibid.
- Catalogus Romanorum Pontificum, in quo
indicatur nomen Pontificis, quo anno in-
cepit, & quot annis Pontificatum te-
nuerit.* 426
- Concilia Generalia Græcæ.* 430
- Concilia Generalia Latina.* ibid.
- Index Geographicus omnium Conciliorum
ordine Alphabetico Latine & Italice.*
431
- Synopsis Historica omnium Conciliorum Ge-
neralium & Particularium.* 442
- Concilia primi sæculi.* ibid.
- Concilia secundi sæculi.* 443
- Concilia tertii sæculi.* ibid.
- Concilia quarti sæculi.* 445
- Concilia quinti sæculi.* 452
- Concilia sexti sæculi.* 458
- Concilia septimi sæculi.* 461
- Concilia octavi sæculi.* 464
- Concilia noni sæculi.* 466
- Concilia decimi sæculi.* 470
- Concilia undecimi sæculi.* 473
- Concilia duodecimi sæculi.* 477
- Concilia decimi tertii sæculi.* 480
- Concilia decimi quarti sæculi.* 482
- Concilia decimi quinti sæculi.* 484
- Concilia decimi sexti sæculi.* ibid.
- Concilia decimi septimi sæculi.* 485
- Propositur methodus, qua Concilia Ge-
neralia, & Particularia & facilius ad-
discantur, & firmiter retineantur.* ibid.
- Primum principium prædictæ methodi.*
ibid.
- Secundum principium.* 486
- Tertium principium.* 487
- Quartum principium.* ibid.
- Applicatio prædictorum principiorum.* ibid.
- Quæ methodo ad certa capita reduci possint
omnes Canones fidei in Conciliis Genera-
libus editi.* 488
- Juxta prædictam methodum referuntur ea*
et cetera.

omnia, quæ a septem primis Conciliis Generalibus circa fidem determinata sunt. ibid.

Plures Constitutiones BENEDICTI Papæ XIV. ad morum Theologiam reformatam attinentes. 506

Juxta eandem methodum referuntur ea omnia, quæ a cæteris Conciliis Generalibus usque ad Tridentinum inclusive circa fidem determinata sunt. 490

Qua methodo ad certa capita reduci possint omnes Canones fidei in Conciliis Provincialibus editi. 494

Qua methodo ad certa capita reduci possint omnes Canones ad mores pertinentes, sive editi sint in Conciliis Generalibus, sive in Provincialibus. 495

Qua methodo ad certa capita reduci possint omnes Canones ad disciplinam pertinentes, sive editi sint in Conciliis Generalibus, sive in Provincialibus. ibid.

De vero usu Conciliorum in resolvendis casibus conscientie. 496

Explicantur quæ sint necessaria ei, qui Summa Conciliorum uti voluerit ad casus conscientie resolvendos. ibid.

Quæ sint scitu necessaria ad assequendam Canonum intelligentiam. ibid.

Explicatur, quid sit faciendum ei, qui uti voluerit Summa Conciliorum ad casus conscientie resolvendos. ibid.

TRACTATUS XI.

& ULTIMUS.

De usu Juris Canonici & Civilis, necnon Casuistarum. 499

Quid sit corpus juris Canonici. ibid.

Quos sint partes juris Canonici veteris, & quomodo citari soleat. 500

Quos sint partes juris Canonici novi, & quomodo citari soleat. ibid.

Explicantur brevitate juris Canonici citationes. 501

De jure Canonico novissimo, & quomodo citari soleat. 502

Quomodo utendum sit jure Canonico in resolvendis casibus conscientie. ibid.

Quid sit jus Civile. ibid.

Quomodo citari soleat jus Civile. 503

De vero usu Casuistarum. ibid.

1. Constitutio contra Clericos secularibus negotiis se immiscentes. ibid.

2. Decretum jussu SS. Domini Nostri BENEDICTI XIV. editum circa celebrationem Missæ in Oratorii privatis. 508

3. Constitutio ejusdem circa quadragesimale jejunium. 509

4. Constitutio ejusdem ad Episcopos directæ, quæ superior Constitutio circa jejunium declaratur. 511

5. Ejusdem Epistola encyclica ad Episcopos directæ, quæ duæ superiores Constitutiones circa jejunium declarantur. 512

6. Ejusdem Confirmatio, & ampliatio Constitutionis sanctæ memoriæ GREGORII Papæ XV. contra Sacerdotes eorum penitentes in confessionibus sacramentalibus ad turpia sollicitantes. 515

7. Ejusdem Declaratio superioris Constitutionis incipientis: Sacramentum penitentiae anno 1741. edita. 518

8. Ejusdem Constitutio, quæ cessiones commodi exigendi fructus Beneficiorum prohibetur. 519

9. Ejusdem Constitutio, quæ præscribitur ordo, & forma in judiciis causarum matrimonialium super matrimoniorum validitate, vel nullitate declaranda servandus. 521

10. Ejusdem Constitutio ad Episcopos directæ circa occultorum matrimoniorum contradictionem. 526

11. Ejusdem Constitutio super clausura Monasteriorum quorumcumque virorum Regularium. 529

12. Ejusdem Constitutio super clausura Monialium. 532

13. Ejusdem Constitutio ad Episcopos directæ, de doctrina christiana præsertim pueris tradenda. 535

14. Ejusdem Constitutio ad Episcopos directæ, de Parochorum electione. 539

15. Ejusdem Constitutio ad Locorum Ordinarios directæ de Missa a Parochis applicanda pro populo, deque reverenti divini Officii in choris recitatione. 546

16. Ejusdem Epistola encyclica ad Episcopos Italiæ directæ, quæ nonnulla circa usum declarantur. 551

17. Ejusdem Constitutio de Episcoporum residentia. 554

18. Ejusdem Constitutio contra quamdam prædam

- vam praxim in administratione Sacramenti Pœnitentia. 563
19. Ejusdem Constitutio de Regularibus ab Episcopo diœcesano ordinandis. 566
20. Ejusdem Constitutio, qua ampliatur Episcopis facultas impertiendi benedictionem cum Indulgentia plenaria fidelibus in mortis articulo constitutis, etiam per alios tam in Civitatibus, quam in Diœcesibus ab ipsis subdelegatis. 572
21. Ejusdem Constitutio, qua certus ordo præscribitur pro causis super nullitate Professionis Regularis mature discutiendis, & valide definiendis. 579
22. Ejusdem Constitutio super designatione Confessoriorum extraordinariorum pro Monialibus. 587
- Canones pœnitentiales ex Actis Concilii Mediolanensis. 596
- Decretum S. Officii Inquisitionis. 606

F I N I S.

MORALIS CHRISTIANA

EX SCRIPTURA SACRA,

Traditione, Conciliis, Patribus, & insignioribus Theologis

EXCERPTA.

PARS ALTERA. CAPUT PRÆLIMINARE. TRACTATUS PRIMUS.

De Præceptis Ecclesiasticis.

Ecclesia, si Scripturam
confulas, Domus est,
cujus Pater est Deus:
Civitas, cujus Præ-
fatus est Dominus: Re-
gnum, cujus Imper-
ator est Rex Regum
& Dominus dominantium.
Ecclesia ovile est,
cujus oves ipse Deus

custodit: templum, in quo ipse inhabitat:
navis, quam ipse dirigit: sponsa, quam
sibi ipse in fide conjunxit: demum cor-
pus, cujus ipsemet Christus Caput existit.
Ecclesia sola est, inquit Gregorius lib. 35.
Moral. in Job c. 7. per quam Dominus sa-
crificium libenter accipiat: sola, quæ pro
errantibus fiducialiter intercedat... sola est,
quæ intra se posita valida caritatis compa-
ge custodit.... sola est, in qua superna my-
steria veraciter contemplerur. Hæc sola Cor-
pus est Christi, pro quo ipsum Caput Chri-
stus se tradidit in mortem, ut exhiberet i-
pse sibi gloriosam & immaculatam Eccle-
siam. De hac dixit Pater Cælestis: Hæc
requies mea in sæculum sæculi; hic habitabo,
quoniam elegi eam. Viduam ejus bene-
dicens benedicam: pauperes ejus saturabo
panibus: Sacerdotes ejus induam salutari:
& Sancti ejus exultatione exultabunt. Imo
omnium Prophetarum promissiones de justi-
tia & vita ad hanc congregationem seu Ec-
clesiam pertinent. Ideo, quæ sit ejus aucto-
ritas, hic inquirendum.

*De Auctoritate Ecclesiæ in condendis
Legibus:*

ARTICULUS PRIMUS.

*Quæ sit Auctoritas, quam habet Ecclesiæ
in condendis legibus.*

Prop. unica. Ecclesiæ habet potestatem
condendi leges obligantes in conscien-
tia singulos Baptizatos.

Prob. 1. Scriptura. Qui vos audit, me
audit, & qui vos spernit, me spernit: qui
autem me spernit, spernit eum, qui me mi-
sit: Luc. 10. v. 16. Et Matth. 23. v. 2. Su-
per Cathedram Moysi sederunt Scribæ &
Pharisæi; omnia ergo quæcumque dixerint
vobis, servate & facite. Et rursus apud
Matth. 18. v. 17. Si quis autem Ecclesiam
non audierit, sit tibi sicut Ethnicus & Pu-
blicanus: ergo Ecclesiæ habet potestatem
condendi Leges, quibus omnes Baptizati,
utpote filii Ecclesiæ, teneantur obedire.

2. Ex Triden. sess. 6. Can. 20. Si quis
hominem justificatum, & quantumlibet per-
fectum, dixerit non teneri ad observantiam
mandatorum Dei, & Ecclesiæ, sed tantum
ad credendum, quasi vero Evangelium sit
nuda & absoluta promissio vitæ æternæ, si-
ne conditione observationis mandatorum; a-
nathema sit.

3. Rat. In omni Republica bene ordina-
ta debet esse potestas legislativa; plebs eni-
m non potest sapienter dirigi, nisi per
leges: atqui Ecclesiæ est Respublica bene
ordinata, cum sit a Christo Domino insti-
tuta: ergo in Ecclesiæ debet esse potestas
legislativa.

Confessaria hujus Doctrinae.

Confess. 1. Quidquid universali fidelium consensu suscipitur, habet vim legis, quam nulli Baptizato licet infringere; universalis enim cætus fidelium est Ecclesia collectivè. Universalem Ecclesie consuetudinem tamquam legem irrefragabilem Apostolus cunctis proponit. *Si quis*, inquit 1. ad Corinth. cap. 11. *ver. 16. videtur contentiousse esse: ei responderi potest, nos talem consuetudinem non habemus, neque Ecclesia Dei.* Quo satis aperte ostendit Apostolus, consuetudinem Ecclesie legem esse, cui contradicere nullatenus liceat.

Sic 1. Praxis de vigilia in memoriis Martyrum. 2. Mos salutandi in osculo pacis. 3. Mos celebrandi Agapes. 4. Mos abstinendi a carnibus certis diebus. 5. Mos jejunandi certis anni temporibus, non aliunde fluxit, quam ab universalis Ecclesie consuetudine.

Confess. 2. Quidquid Ecclesie Pastores in Concilio vel generali, vel particulari, unanimi Ecclesie consensione recepto determinant, vim habet legis; quia Ecclesie Pastores sunt Ecclesia *representative*, quæ uti habet lumen infallibile in statuendis fidei canonibus, ita & auctoritatem habet irrefragabilem in condendis legibus; ideo confidenter dicunt Pastores: *Vijum est Spiritui Sancto & nobis*. Act. 15. Sic in Concilio Apostolorum, Act. 15. statuta est Lex abstinendi a sanguine & suffocatis carnibus, quæ lex diu duravit in Ecclesia, postea vero per non usum abrogata est. Sic in Concilio Nicæno statuta est lex, *Quod in die dominica, & in ipsis diebus Pentecostes ... fideles Christi resurrectionis memores, non genuflectendo, sed stando, orarent.* can. 20.

Confess. 3. Quidquid Ecclesie Pastores præcipiunt extra Concilium, vim habet legis, cui subesse tenentur fideles illis Episcopis subditi; de eis enim dictum est Matth. 18. v. 18. *Quaecumque alligaveritis super terram, erunt ligata & in celo, & quaecumque solveritis super terram, erunt soluta & in celo:* & Act. 20. v. 28. *Attendite vobis & universo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei, quam acquiritis sanguine suo.*

Sic Festa ab Episcopis instituta, Excommunicationes ab ipsis inflictæ, Casus sibi ab ipsis reservati, & alia hujusmodi, vim legis habent in singulorum Diocæsis. Et cap. *Conquestus* de Feriis dicitur, celebra-

das esse eas festivitates, quas singuli Episcopi suis Diocæsis, cum Clero & populo duxerint solemniter venerandas.

Confess. 4. Quidquid summus Pontifex præcipit in bonum totius Ecclesie, vim habet legis pro tota Ecclesia, præcipue accedente Episcoporum consensu; Papa enim cum Episcopis consentientibus Ecclesiam repræsentat. Divo Petro, ejusque successoribus dictum est: *Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in cælis.*

Sic Festa a summo Pontifice instituta, Excommunicationes ab ipso inflictæ, Casus sibi reservati, & alia hujusmodi, vim habent legis in tota Ecclesia.

ARTICULUS II.

Ad quos extendantur Leges Ecclesiasticæ.

Prop. unica. Præcepta Ecclesie aut pietatem erga Deum dirigunt, aut modum sobrietatis & mortificationi erga nos ipsos præscribunt, aut justitiam erga proximos, & erga Rempublicam determinant.

Prob. 1. Scriptura. Exercitium quodcumque spirituale ad tres virtutes reduci potest, scilicet, ad pietatem, sobrietatem, & justitiam, juxta illud Pauli ad Titum 2. *vers. 11. Apparuit, inquit, gratia Dei Salvatoris nostri omnibus hominibus, erudiens nos, ut abnegantes impietatem, & secularia desideria, Sobrie, & Juste, & Pie vivamus in hoc sæculo.* Pie quidem erga Deum, sobrie erga nos, & juste erga alios; ut exponit Bernardus: ergo omnia præcepta Ecclesie ad tres illas virtutes reduci possunt.

2. *Rat.* Leges positivæ humanæ ut plurimum nihil novi præscribunt, sed solum legem vel naturalem, vel divinam certo modo determinant, ut patet percurrendo leges positivas tum civiles, tum Ecclesiasticas: ergo non incongrue reducimus omnia præcepta Ecclesie ad tria ista capita, scilicet, 1. Ad ea, quæ pietatem erga Deum dirigunt. 2. Ad ea, quæ sobrietatem, continentiam, & mortificationem erga nos ipsos determinant. 3. Ad ea, quæ justitiam vel erga Rempublicam, vel erga alios homines constituunt.

Confessaria hujus Doctrinae.

Confess. 1. Pietas erga Deum lege tum naturali, tum divina cunctis hominibus præcipitur, juxta illud: *Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli servies.* Pietas erga Deum

exi-

exigit, ut certos dies divino cultui destineamus, ut actiones aliquas externas ad eundem cultum manifestandum seligamus, & denum, ut Sacramenta, a Domino nostro Jesu Christo instituta, in signum nostræ Religionis reverenter certis temporibus suscipiamus. Tria hæc suis præceptis determinat Ecclesia: primo certos dies festivos celebrandos instituit: secundo Missæ Sacrificio, Officiisque divinis, aut aliis piis exercitiis, diebus festivis, nos devote assistere præcipit: demum quibus temporibus Christi Sacramenta debeamus recipere speciali præcepto præfigit.

Consect. 2. Sobrietas, continentia, mortificatio, pœnitentia &c. cunctis hominibus imperantur. *Frates sobrii estote*, inquit Petrus 1. 5. vers. 8. *animas vestras castificantes*, inquit idem Apostolus, ibid. cap. 1. v. 12. *semper mortificationem Jesu in corpore nostro circumferentes*, inquit Paulus 2. ad Corinth. 4. v. 10. Pœnitentiam vero his verbis solemnibus præcipit Christus: *Pœnitentiam agite*. Matth. 4. vers. 17. quæ singula Paulus ad Rom. 13. vers. 13. his verbis complectitur: *Sicut in die*, inquit, *honeste ambulemus, non in commestationibus, & ebrietatibus; non in cubilibus, & impudicitis. Vagas illas de prædictis virtutibus leges determinat Ecclesia, statuendo alios dies, quibus a carnibus solum abstinemus; alios vero, quibus & carnibus abstinemus, & jejuniu ecclesiastico corpus maceremus; alios etiam, quos luctus & pœnitentiæ designemus; denum seligendo tempus, quo nuptias solemniter celebrare nequaquam sit licitum.*

Consect. 3. Justitia, quæ unicuique redditur quod suum est, cunctis hominibus imperatur; primo quidem hac lege naturaliter insita. *Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris*; & multis insuper Scripturæ textibus, sed præcipue isto divi Pauli ad Timotheum 1. Cap. 6. v. 11. *Tu autem o homo Dei ... sedare iustitiam*. Sed vaga iustitiæ officia suis præceptis Ecclesia determinat, dum cunctis fidelibus præcipit, ut Ecclesiæ censuras religioso metu præcaveant, & ab his se absolvi incunctanter enitentur, si quas inteliciter incurserint: quæ singula pertinent ad iustitiam distributivam, pœnas insipientem. Jubeat insuper, ut singuli fideles Ministris Ecclesiæ debitum honorarium, v. g. decimas, oblationes &c. pendant: quæ singula ad iustitiam quasi commutativam reducuntur.

Cuncta ergo præcepta Ecclesiæ ad hæc

quæ hic recensentur, referri possunt. 1. *Dies festos ab Ecclesia præscriptos celebrato*. 2. *Missam integram singulis festis atque diebus dominicis reverenter audito*. 3. *Sacramenta, cum opus est, religiose sumito: peccata semel in anno proprio Sacerdoti confiteor, & Eucharistiam semel saltem in anno, idque circa festum Paschale, sumito: matrimonium temporibus prohibitis ne contrahito*. 4. *In diebus certis diebus jejunia, & a nonnullis cibis, quo tempore illorum usus prohibitus est, abstinentiam servato*. 5. *Iustum honorarium Sacerdotibus pendito*.

DE PRÆCEPTIS ECCLESIASTICIS.
quæ cultum Religiosum erga Deum
& Sanctos respiciunt.

CAPUT II.

In quo explicatur primum Ecclesiæ
Præceptum, scilicet,

Dies festos ab Ecclesia institutos celebrato.

ARTICULUS I.

*An Ecclesia habeat auctoritatem instituendi
dies festivos.*

Prop. unica. Ecclesia habet auctoritatem instituendi dies festos, quibus Populus Christianus debet & a servilibus abstinere, & piis operibus vacare, non secus ac diebus Dominicis.

Prob. 1. Scriptura. Synagoga præter dies festos a Domino præscriptos, alios instituit, quibus Judæi & a servilibus vacabant, & piis exercitiis occupabantur: ergo idem præstare potest Ecclesia, quæ haud dubie non minorem accepit auctoritatem a Christo, quam Synagoga a Deo. Quod autem festos dies Synagoga instituerit, patet ex his. Primo, tempore Judith institutus est festus, quo recolatur liberatio ab imperu Holofernis; sic enim habetur Judith 16. v. 21. *Dies autem victoriæ hujus festivitatis ab Hebræis in numero Sanctorum dierum accipitur, & colitur a Judæis ex illo tempore usque in presentem diem*. Secundo, tempore Esther institutus est festus, quo Populus liberatus fuit ab impio Aman; sic enim habetur Esther 16. vers. 21. *Hanc enim diem, Deus omnipotens, mirroris & luctus, eis venit in gaudium: unde & vos, inter ceteros festos dies, hanc habetote diem, & celebrate eam cum omni lætitia, ut & in posterum cognoscatur*. Ter-

tio, tempore Machabæorum institutum est festum dedicationis Templi: sic enim habetur 1. Mach. 4. v. 59. *Et statuit Judas & fratres ejus & universa Ecclesia Israel, ut agatur dies festus dedicationis Altaris in temporibus suis, ab anno in annum. Quam festivitatem ipse Christus celebrare non designabatur, cum Judæi ipsum in Templo convenirent, dum fierent Encænæ, id est, celebratio dedicationis Templi: Joan. 10. v. 22. Quarto, institutus est festus in memoriam victoriæ relatæ contra Nicanorem: ut habetur 2. Mach. 15. v. 36. *Itaque, inquit Textus sacer, omnes communi consilio decreverunt, nullo modo diem istum absque celebritate præterire. Ergo sicut Synagoga dies festos instituit; ita & Ecclesia potest dies festos instituire: & sicut solemnitates a Synagoga institutæ religiose observabantur a Judæis; ita & solemnitates ab Ecclesia institutæ religiose observandæ sunt a Christianis. Si enim, ut dicit Paulus, qui per Angelum, id est per Synagoram, dictus est sermo, factus est firmus, & omnis prævaricatio & inobedientia accepit justam mercedis retributionem: quomodo nos effugiemus, si tantam neglexerimus salutem, quæ nobis ab Ecclesia confertur per solemnitates, quas instituit? 2. Hebr. v. 1.**

2. Ex Catechismo Trident. part. 3. de festorum observantia num. 20. Præter dies Dominicos, alios dies festos ab Ecclesiæ initio, & consequentibus deinde temporibus, Apostoli & Sancti Patres nostri instituerunt, ut pie & sancte Dei beneficiorum memoriam coleremus. Cum autem Christum, Mariam, & Sanctos, inquit idem Catechismus, festo aliquo peculiari recolimus, in horum victoria Dei bonitas & potentia laudatur, ipsi debiti honores tribuuntur, atque ad eorum imitationem fidelis populus incitatur. Quod autem illorum festorum observantia vim stricte legis habeat, ex eo patet, quod Concilium Trident. sess. 25. cap. 12. velit dies festos per Episcopum institutos ab ipsis Regularibus exemptis observari. Dies, inquit, etiam festi, quos in Diocesi sua servandos idem Episcopus præceperit, ab exemptis omnibus, etiam Regularibus, servantur.

3. Rar. Festivitates Ecclesiæ ob varietas cæremonias, quæ his diebus in Templis exercentur, & ob cultum religiosum, qui Populo præcipitur, sunt ad instar memorialis publici, quo & Dei beneficia recoluntur, & Christi mysteria repræsentantur, & vita Sanctorum cum Christo regnantium imitanda proponitur: ergo cum ad Ecclesiam pertineat cultum omnem religiosum determi-

nare, ad eam pariter pertinet dies festivos instituire; qui dies festivi observandi erunt, sicut Sabbatum, si Ecclesia decreverit observandos. Cap. Licet de feriis.

Conseclaria hujus Doctrinæ.

Consecl. 1. Principes sæculares, Consules, Populus, demum ii omnes, qui habent tantum auctoritatem sæcularem, possunt quidem dies feriales instituire, minime vero dies festivos consecrare: possunt dies feriales instituire, quibus vel in honorem natalis Principis, vel in signum publicæ lætitiæ, vel ob alias causas populi abstineant ab omni opere servili, judices ab omni forensi exercitio vacent, & alia hujusmodi exercitia quiescant, quæ singula ad bonum Reipublicæ regimen possunt pertinere; quia ad hæc omnia extendi potest auctoritas civilis: sed non possunt dies festivos consecrare, quibus fideles teneantur sub peccato iisdem exercitiis vacare, quibus vacare tenentur quoties dies festivi ab Ecclesia instituuntur, quia festorum institutio ad auctoritatem spirituales pertinet, quæ Principibus sæcularibus nequaquam competit.

Consecl. 2. Dies festivi ab Ecclesia instituti debent eadem religione observari, qua dies Dominici; quia Christus absolute dixit: *Si quis Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus.* Etenim si Judæi pari cultu observabant dies festivos, institutos a Synagoga, ac eos quos Deus celebrandos præceperat; quidni idem præstabant Christiani in festis ab Ecclesia institutis?

Qua autem religione observandi sint dies festivi, diximus in primo tomo, explicantes tertium Decalogi præceptum: ostendimus, quid jus naturale & divinum illis diebus jubeat, quidve interdicit; jam vero ostendendum quid jus Ecclesiasticum illis iisdem diebus interdicit, quidve jubet. Ideo sit

ARTICULUS II.

Quid Ecclesia interdicit diebus Dominicis & Festis.

Prop. unica. Præter peccata, quæ omni tempore prohibentur, præter opera servilia, quæ lege divina diebus festis interdiciuntur, Ecclesia his diebus specialiter vetat ea tripudia, ea spectacula, ea convivia, quæ a solempnitatibus pagatorum

in festiuitates Ecclesie, malitia Dæmonis, irreperunt.

Prob. 1. Scriptura. Deus reiecit solemnitates Iudæorum: ut patet ex Isaia 1. v. 14. *Calendas vestras & solemnitates vestras odit anima mea. Facta sunt mihi molestia. Laboravi sustinens.* Ut patet etiam ex Amos 5. v. 21. *Odi & projecit festiuitates vestras, & non capiam odorem cætiuum vestrorum.* Atqui Deus ideo maxime reiecit solemnitates Iudæorum; quia festiuitatibus suis admiscuerant Paganorum impietates, ut notant iidem Prophetæ: *Confundentur enim,* inquit Isaia 1. v. 29. *ab idolis quibus sacrificauerunt. Et erubescitis super hortos,* quos ad Sacrificium elegeratis: & Amos 5. v. 23. *Aufer a me tumultum carminum tuorum, & Cantica Lyre tue non audiam;* quibus instrumentis utebantur pagani in suis sacrificiis: ergo Ecclesia sapienter prohibet semper, sed præcipue diebus festis ea tripudia, ea spectacula, ea convivia, quæ a Sacrificiis paganorum ad solemnitates Ecclesie malitia Dæmonum irreperunt.

2. Ex Concilio Trid. sess. 18. de veneratione Sanctorum, ubi sic habetur: *Sanctorum celebratione, reliquiarum visitatione, homines ad comestiones, atque ebrietates non abutantur, quasi festi dies in honorem Sanctorum per luxum & lasciuam agantur;* ergo Ecclesia interdicit diebus festis ea, quæ ad luxum, vel lasciuam, comestiones, vel ebrietates possent incitare.

3. *Rat.* Festiuitates Christianorum nihil debent admittere eorum, quæ ab idololatria fluxerunt. *Quæ enim,* inquit Paulus, *participatio iustitiæ cum iniquitate? aut quæ societas lucis ad tenebras? quæ autem conventio Christi ad Belial, aut quæ pars fidelis cum infideli?* demum qui consensus *Timeo Dei cum idolis?* Atqui tripudia, spectacula, convivia &c. malitia Dæmonis in festiuitates Christianorum irreperunt; is enim est, qui, ut Sapiens inquit Ecclesiæ 33. v. 9. *immutauit tempora, & dies Festos ipsorum, & effecit, ut impij homines, Idololatriæ illis ritibus adhaerentes, dies Festos celebrarent ad horam, vel, ut ait David, Quiescere fecerunt omnes Festos Dei a terra.* Ergo Ecclesia ontimo iure ea omnia prohibuit, quæ ab Idololatria fluxerunt.

Consequaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Illicita sunt omni tempore
Tomo II.

profana tripudia, sed præcipue diebus festis; eo enim tempore lætandum, sed lætandum in Domino. *Beatus,* inquit David, *populus, qui fecit jubilationem.* Beatus qui una cum Habacuc in solo Deo lætatur: Ego autem, inquit, *in Domino gaudebo, & exultabo in Deo Jesu meo.* Habacuc. 3. v. 18. *Lætetur,* inquit Aug. diebus Festis, non saltando, sed orando; non potando, sed jejunando: & Tertullianus sic idololatricum illud gaudium lætatur: *Siccinæ, inquit, exprimitur publicum gaudium per publicum dedecus? Hæcine solemnæ dies decent quæ alios dies non decent? malorum morum licentia pietas erit; occasio luxuriæ religio deputabitur?* Apolog. 35.

Consect. 2. Quamvis Choreæ, Comediæ, & alia hujusmodi spectacula non essent ex se prohibita; ea tamen Ludicra fidelibus interdicit Ecclesia, omni quidem tempore, sed præcipue diebus festis; sic enim habetur dist. 1. de consecrat. Can. 67. *Qui die solemnī, prætermisso solemnī Ecclesiæ conventu, ad spectacula vadit, excommunicatur.* Et dist. 3. de consecr. Can. 2. sic legitur: *Irreligiosa consuetudo est, quam vulgus per Sanctorum solemnitates agere consuevit.* Populi, qui debent officia Divina attendere, saltationibus & turpibus intingunt Cantici: non solum sibi nocentes, sed & Religiosorum Officiis persisterentes; hoc etenim, ut ab omnibus Provinciis depellatur, Sacerdotum & Judicum a Concilio Sancto curæ committitur. De Christianis, qui modo divinis officiis, modo diabolicis assunt spectaculis, sic loquitur August. Lib. 1. de Civit. Dei cap. 35. *Modo cum pagani theatra, modo Ecclesias nobiscumque replentes: & alibi. Implentur, inquit, Ecclesie, & ab ipsis curritur ad Amphibæarum.* Et explicans illud Psalmi 61. vers. 5. *Ore suo benedicebant, & corde suo maledicebant,* hæc habet: *Hi sunt, qui portant Sacramenta Christi, & odunt præcepta Christi: qui Solemnitatibus Jerusalem imitent Ecclesias, & Solemnitatibus Babylonie imolent Theatra.* Quam festorum profanationem ipsi seculares Imperatores sanctissimis legibus interdixerunt; sic enim legitur c. de feriis l. finali. *Nec hujus tamen,* inquit Imperator, *Religiosissimi diu otio relaxantes, obscenis quemquam potitur voluptatibus detineri. Nihil eodem die sibi vindicet scena Theatralis, aut Circense certamen, aut ferarum lacrymosa spectacula. Et, si nostrum ortum, aut natalem celebranda solemnitas inciderit, dis-*

feratur. Quod satis indicat, sacratissimos Imperatores non pari publicis etiam gaudiis Festivitates Ecclesiæ commaculari. Et ut hæc lex exactissime observetur, hanc subiicit poenam: *Amissionem militiæ, proscriptioremque patrimonii sustinebit, si quis unquam hoc die Festo spectaculis interesse tenuerit.* Idem prohibent Edictum Aurelianense artic. 23. & decl. Lud. 14. an. 1698.

Consect. 3. Et si comestationes sint omnitempore interdixæ, strictius tamen inhibentur diebus festis; sic enim habet Jus Canonicum dist. 44. can. 1. *Sunt autem, inquit, comestationes, non solum Sacerdotibus, sed etiam & Laicis noxiæ, qui festivos & solennes dies non aliter se digne celebrare putant, nisi comestationibus deferant.* Quasi, ut optime notat Aug. enarratione in Psal. 41. num. 9. excusetur Festivitate luxuria. In domo Dei Festivitas sempiterna est; non enim ibi aliquid celebratur & transit. Festum sempiternum, chorus Angelorum: vultus præsens Dei, lætitia sine defectu. Ergo in contemplatione Dei, quæ nutrimentum est animæ, in audiendo Verbo Divino, quod cibus est hominis Christiani, non in carnalibus comestationibus, peragenda est Festivitatum solemnitas.

Consect. 4. Et si ludus, jocus, otium, alique mentis relaxationes, corporisque oblectamenta non sint ex se licita, peccatur tamen graviter, si etiam post Missam auditam his recreationibus toto die festivo indulgeatur: ita illud explicat Cajetanus verbo Festum, ubi sic loquitur. *Licet, inquit, cum abstinentia a servilibus solius Missæ cultus sufficiat in Festo ad evitandum mortale peccatum; tenentur tamen fideles diem expendere in divinis laudibus, saltem eundo ad predicationes & vespas. Unde qui festos dies post Missam vane consumant ludendo, jocando, otioseque vagando, aut venando, spectaculis intendendo, & huiusmodi, licet ex ipsis operibus, utpote non servilibus, mortale non incurrant; ex omissione tamen Divini Cultus, ad quem Festiva instituta sunt, GRAVITER peccant; quia non reddunt quæ sunt Dei, Deo; & quia, quantum in se est, ridiculo exponunt christianam Festam, juxta illud: Viderunt eam hostes, & deriserunt Sabbata ejus. Et hoc præcipue tangit viros graves, & majores, & dominos: ceteri namque eos imitantur.* Hactenus Cajetanus.

ARTICULUS III.

Quid ultra Missam Ecclesia præcipiat diebus Dominicis & Festis.

Prop. unica. Ecclesia præcipit, ut diebus Dominicis & Festis, fideles præter Missam vacent aliis pietatis operibus.

Prob. 1. Scriptura. *Memento, ut diem sabbati, idest Festivum; sanctifices:* ergo dies festivi debet Domino sanctificari: ergo debet totus Divino Cultui consecrari. *Ea quippe, inquit D. Thomas, dicuntur sanctificari, quæ Divino Cultui applicantur.* Sicut enim locus Deo sacer non debet nisi ipsis Sacris inservire; ita dies Deo sacra non debet nisi piis operibus, quantum patitur humana fragilitas, destinari.

2. Ex jure Canonico dist. 3. de consecr. can. *jesunia*, ubi sic legitur: *Die Dominica nihil aliud agendum est, nisi Deo vacandum; nulla operatio in illa die sancta agatur, nisi tantum Hymnis & Psalmis, & canticis spiritualibus dies illa transigatur.*

3. Rat. Ecclesia, Festivitates instituyendo, dies illos Divino Cultui destinat: atqui dies non potest censi Divino Cultui destinata, nisi piis operibus transigatur: ergo præter Missam, dies illa in exercendis pietatis operibus debet infumi.

Consecraria hujus Doctrinæ:

Consect. 1. Diebus festis possumus occurrere in cantandis divinis laudibus, ut monet Concil. Turonense ann. 1583. *Oportet, inquit, omnes Christianos in laude Dei, & gratiarum actione usque ad vespem perseverare.* Et capite primo de feriis, sic habetur: *Omnes dies Dominicæ a vespere ad vespem cum omni veneratione decernimus, observari.* Ideo hortandi sunt Populi, ut una cum Clero cantandis divinis laudibus Festis occurrant.

Consect. 2. Diebus festis possumus occurrere, audiendo, legendo, & meditando Verbum Dei: *Idem enim fuit & Synagagæ, & Ecclesiæ consuetudo, ut semper, sed præcipue diebus festis, plebs Verbo Dei audiendo, legendo, & meditando insistat;* cum enim Eldras voluisset plebem ad Deum reducere, in solenni Festo verba legis recitat, explicat, & populo meditanda proponit. *Apstulit ergo, inquit Scri-*

Script. *Esdra* Sacerdos legem coram multitudine virorum & mulierum, cunctisque, qui poterant intelligere, in die prima mensis septimi, & legis in eo aperte. & aures omnis populi erant erectæ ad librum. & *Leviticæ* silentium faciebant in populo ad audiendam legem; populus autem stabat in gradu suo. Lib. 2. *Esdrae* cap. 8. vers. 2.

Et Act. 13. legitur, quod *Paulus* & *Barnabas* invitati sunt a *Judeis*, ut post *Lectionem* Sacram dicerent aliquid plebi: Ingressi, scilicet *Paulus* & *Barnabas*, Synagogam die *Sabbatorum* sederunt. Post lectionem autem legis, & prophetarum, miserunt principes ad eos dicentes: Viri Fratres, si quis est in vobis sermo exhortationis ad plebem, dicite. Omni enim tempore, sed præcipue diebus festis exequendum est istud Divinum monitum. Erantque verba hæc, quæ ego præcipio tibi hodie, in corde tuo, & narrabis ea filiis tuis, & meditaberis in eis. Deut. 6. vers. 6. & rursum: Ponite hæc verba mea in cordibus, & in animis vestris, & suspendite ea pro signo in manibus, & inter oculos vestros collocare, docete filios vestros, ut ea meditentur. Deut. 11. vers. 18. Saltem ea est Ecclesiæ intentio, ut fideles omnes assidue publicæ Verbi divini Prædicationi assistant; si enim ex Concilio Tridentino, sess. 5. cap. 16. Episcopis, Archipresbyteris, & Parochis sit iste injungatur, ut diebus saltem Dominicis, & Festis solemnibus plebes sibi commissas, pro sua & earum capacitate pascant salutaribus Verbis, docendo quæ scire omnibus necessarium est ad salutem, annuntiansque eis cum brevitate, & facilitate sermonis, vitia, quæ eos declinare, & virtutes, quas sectari oporteat, ut penam eternam evadere, & celestem gloriam consequi valeant, si inquam, munus prædicandi Verbum Dei Episcopis, & Parochis injungatur, consequens est, ut dicat Trid. sess. 44. cap. 4. Teneri unumquemque Parochi suæ interesse, ubi commode id fieri potest, ad audiendum Verbum Dei.

Consect. 3. Diebus festis possumus occupari variis misericordiae operibus, quibus proximorum miseria sublevetur; sic enim grata erunt Deo & Cantica, quæ in laudem ejus canimus, & Verbi Divini auditio, quod in nostri instructionem a Pastoribus suscipimus; ita jubet *Nicolaus primus*, scribens ad *Bulgaros* cap. 11. Sane sciendum, inquit, quoniam idcirco diebus festis ab opere mundano cessandum est, ut liberius ad Ecclesiam ipsam, Psalmis, Hymnis,

& Canticis spiritualibus insistere, Orationi vacare, oblationes offerre, memoriis Sanctorum communicare, ad imitationem eorum assurgere, eloquiis divinis intendere, elemosinas indigentibus ministrare, valeant Christianus. Illud idem inculcat *Aug.* in illud Psalmi, Omnes gentes plaudite manibus, ubi sic habet: Manus gentium sunt facta bene Operantium: videat, qui gaudia donare dignatus est, si tantum voce, non bene; quia pigra sunt manus: si tantum manibus, nec hoc bene; quia muta est lingua: concordent manus & lingua, ista confiteatur, illa operentur.

ARTICULUS IV.

In quo quæstio historice describitur, quo modo Ecclesiæ dies Dominicos, & Festos ordinaverit.

Cum juxta *Augustinum* Lib. 16. De civit. Dei cap. 46 Ecclesiæ dies festos præscripserit, ut his Dei memoriam consecrarem, ne volumine temporum ingrata subreperet oblivio; ideo, quæ fuerit Ecclesiæ mens in ordinandis diebus Dominicis, & Festis instituendis, hic quasi historice describemus.

§. I.

Quid Ecclesia.

Ecclesia est, non ligna, non lapides, non vasa, aut alia ejusmodi, quæ in Templis cernimus; sed Ecclesia est plebs tuo adunata Pastori visibili, & Pastor visibilis conjunctus Christo. Hæc autem fidelium collectio Civitas est Sancta, cujus Rex Christus est, cujus Præfetti sunt Pastores, cujus cives sunt credentes in Christum, eique adherentes. Civitas hæc cives habet ubique dispersos, in Cælo scilicet, in Purgatorio, & in omni terrarum loco. Qui sunt in Cælo, ibi plene purgati regnant cum Christo: qui sunt in Purgatorio, ibi patiuntur, donec plene purgentur: qui sunt in terris, ibi dimicant, donec coronentur. Ideo Ecclesia dicitur triumphans in Cælo, militans in terra, patiens in Purgatorio. Ecclesia autem tum triumphans, tum patiens, tum militans, duplex habet Sacrificium, scilicet, Sacrificium laudis, & Sacrificium corporis Christi; quo duplici Sacrificio, laudis scilicet, & corporis Christi diena est, quæ se offerat per Sacerdotes Christo, & per Christum offerat se Deo.

§. II.

Quomodo Ecclesia Sacrificium laudis & Corporis Christi Deo offerat.

Ecclesia Spiritu Sancto directa Sacrificium laudis, & Christi sic paritur.

Laudis Sacrificium perpetuum est in Cælis, ubi Sancti & Angeli una cum Christo semper laudant Deum, unum in essentia, & trinum in personis, & incessabili voce proclamant: *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sabaoth*. Hac trina repetitione Trinitatem se adorare ostendunt, inquit Ambrosius; & ut incarnationem commemorant, laudes suas in Christo, & cum Christo effundunt, ut quotidie canit Ecclesia in Missa: *Per quem Moysæstatem tuam laudant Angeli, adorant Dominationes, tremunt Potestates*.

Ecclesia, quæ est in terris, optat laudes suas cum illo Cantico perenni, quod in Cælo cantatur, conjungere; ideo ait: *Cum quibus & nostras voces ut admitti jubeas deprecamur, supplici confessione dicentes: Sanctus, &c.*

Laudis ergo Sacrificium, quod in Cælis est perpetuum, quotidianum est in Clero. Clerici enim tum Sæculares, tum Regulares, recitando horas canonicas, septies in die laudem dicunt Deo, imitantes illud Davidis exercitium, qui de se ipso ait: *Septies in die laudem dixi tibi*.

Laudis Sacrificium, quod in Clero quotidianum est, æternum est in plebe, quippe quæ diebus singulis Dominicis ac festis convenit in Templum, ut ibi una cum Sacerdotibus laudem dicat Deo suo.

Ecclesia vero patiens in purgatorio & Beatorum in Cælo regnantium auxilium implorat, & Sanctorum in terra dimicantium suffragia deprecatur, & sic ex perenni laude, quæ in Cælo peragitur, ex quotidiana laude, quæ a Clero cantatur, ex æterna illa modulatione, quæ a plebe certis diebus exercetur, & ex continua animarum languentium in Purgatorio passionum, perpetuum Deo offertur laudis Sacrificium.

Non aliud sibi proponit Ecclesia totius suæ Religionis objectum, nisi Deum, unum in essentia, & trinum in personis, & mediatorem inter Deum, & homines Christum Jesum, & Sanctos amicos Dei in Cælo cum Christo regnantes. Deum & Christum solum adorat cultu latriæ, Ma-

riam Virginem cultu hyperdulz veneratur, Sanctis vero Cultum dulz tantum impendit. Deum Patrem qui nos creavit, Deum Filium qui nos redemit, Deum Spiritum Sanctum qui nos sanctificavit, una & individua adoratione veneratur; Mariam & Sanctos non ut Deum, sed ut amicos Dei deprecatur. Sacrificium Corporis Christi in Cælo est perpetuum, in Clero quotidianum, in plebe succedentibus sibi diebus Dominicis, & festis frequenter iteratum.

Sacrificium Christi est perpetuum in cælo; ab æterno quippe decernitur, cum Christus toti reparando humano generi destinatur. Incipit in medio temporum, cum corpus humanum in cruce immolandum assumit; consumatur in cruce, dum innocens hæc víctima manibus Judæorum occiditur; perleverat continuo in Ecclesia, dum manibus Sacerdotum in Missa incluyente sacrificatur; perpetuo & in perpetuum offertur in cælo, dum Sacerdos ille perpetuus, secundum ordinem Melchisedec, apparet cultui Dei pro nobis.

Sacrificium Christi in Clero est quotidianum, cum Clerus tam sæcularis, quam regularis, quotidie Missam solemnem, nomine totius Ecclesiæ celebrat, & plures Sacerdotes in Missis non solemnitibus, & nomine totius Ecclesiæ, & pro tota Ecclesia, sanctum illud Sacrificium offertur.

Sacrificium Christi est æternum in plebe, cum succedentibus sibi diebus Dominicis, ac festis plebs suo adunata Pastori in Templum veniat, & Sacrificium illud commemoret.

§. III.

Quomodo Ecclesia dies seriales, & dies Dominicis & Festis ordinet.

Ecclesia cultum erga Deum, & Sanctos sapienter dirigit; ita apte dies seriales, Dominicos, & festivos ordinat, ut singulis diebus Deus solemniter a Clero adoretur, & Sancti publice invocentur; ut etiam quolibet die Dominico Myſteria Trinitatis, & Incarnationis plebi commemorentur; ut quoque singulis annis Festivitates Christi, Virginis, & Sanctorum, perpetua & succedente sibi commemoratione, populo proponantur; & ita sine interruptione & Clerus, & plebs Divino cultui occupetur. Clerus quilibet feria in Officio publico Deum, unum in essentia, & trinum in

per-

personis, & mediatorem Christum Jesum adorat Psalmis, Hymnis, & Canticis. In fine cujuslibet Psalmi Trinitatem explicite constituit, dicens: *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui Sancto, &c.* Idem præstat in fine cujuslibet Hymni, dicens: *Deo Patri fit Gloria, ejusque soli Filio, cum Spiritu Paraclito*, aut aliud simile, juxta metri diversitatem. Sanctos eo die sanctos in Martyrologio commemorat, & eos, ut patet, laudat, deprecatur, & invocatur hac Oratione: *Sancta Maria & omnes Sancti intercedant pro nobis ad Dominum, ut nos mereamur ab eo adjuvari, & salvari, qui vivit & regnat in sæcula sæculorum. Amen.* Idem privatim faciunt qui recitant Officium extra Chorum.

Pastor cum plebe quolibet die Dominico, & festivo, Deum unum, trinum, & incarnatum adorandum, & Sanctos invocandos proponit populo; ideo quolibet die Dominico Symbolum Athanasii legitur in Officio, & Symbolum Nicænum in Missa: quo utroque Symbolo Trinitatis, & Incarnationis hæc explicita confessio proponitur, & nostra cum Sanctis, & in Cælis, & in Purgatorio, & in Terris communio annunciat.

Quolibet anno Christi Conceptionem, Nativitatem, Circumcisionem, Epiphaniam, seu sanctam gentibus manifestationem, Mortem, Resurrectionem, & in Cælos Ascensionem recolimus: item Mariæ Virginis Conceptionem, Nativitatem, Præsentationem, Visitationem ad Elisabetham, beatissimam ejus Mortem, & ejus in Cælos Assumptionem commemoramus.

Item quolibet pariter anno omnes solemnes Festivitates Sanctorum celebrare, eoque populis invocandos proponere. Singulos Apostolos qui Christi fundarunt Ecclesiam, insigniores Martyres qui eam suo sanguine obsignarunt, Doctores præcipuos qui eam sua doctrina illustrarunt, tum Confessores, tum Virgines qui eam sua Sanctitate venerandam reddidere, Festo aliquo peculiari in memoriam revocamus. Angelis in Ministerium missis propter eos, in Christi Discipulos ignitis linguis diffusum qui hæreditatem capiunt salutis, specialem exhibet.

festivitatem dedicamus. Demum in festo omnium Sanctorum, in commemoratione adventum varia Christi documenta proponimus defunctorum, & Sanctos in Cælo regnantes, & animas in Purgatorio detentis, illos omnes simul deprecando, pro festis omnibus simul deprecando, solemnem festivitatem celebramus.

§. IV.

Quomodo ordinentur dies Dominici.

Præter specialem Dominicam adorandam Trinitati destinatam, singulæ Dominicæ possunt dici dies Trinitatis, & Incarnationis, cum singulæ Dominicæ explicitam Trinitatis, & Incarnationis contineant confessionem. Ita tamen singulæ ab Ecclesia videntur ordinatæ, ut Deum unum in essentia, & trinum in personis, aut Christi incarnati aliquid Mysterium proponant.

Quatuor Dominicæ adventus commemorant duplicem Christi adventum: primum, quo venit redempturus genus humanum; secundum, quo venit judicaturus vivos, & mortuos, ut scilicet Christum Redemptorem redamemus, Christum vero judicem timeamus. Sed Dominicæ post Epiphaniam Christum nobiscum conversantem ostendunt: verb. gr. mutantem aquam in vinum in Cana Galilee, leprosos mundantem, fluctus maris pacantem, malos cum zizanias, bonos cum bono fructu, & Doctrinam Evangelicam cum grano sinapis comparantem.

Dominicæ a septuagesima usque ad Pascha penitentiam continuo prædicant, ut ad Communionem paschalem disponamur. Sacerdos & Altaria colore violaceo vestiuntur, cessant Cantica lætitiæ, cineses sub initium quadragesimæ capitibus imponuntur, jejuniū indicitur, Verbum Divinum frequentius prædicatur, omnia luctum in Ecclesia exhibent, ut tam lugubri apparatu ad cordis contritionem excitemur, & Divinam Eucharistiam, qua deest devotione, in Paschate recipiamus.

Dominicæ a Paschate usque ad Pentecostem Christum suscitatum a mortuis, cum Apostolis conversantem, & cum eis de Regno Dei, id est Ecclesia, colloquentem ostendunt.

Dominica Pentecostes Spiritum Sanctum in Christi Discipulos ignitis linguis diffusum Dominicæ vero a Pentecoste usque ad omnium Sanctorum, in commemoratione adventum varia Christi documenta proponunt, & in singulis orationibus Ecclesia regnantes, & animas in Purgatorio detentis deprecatur. Inter istas Dominicas tempus seligitur, in quo per octavam Festum Corporis Christi celebratur, solemnique Processione divinum illud Sacramentum

circumgeritur, ut speciali Festo recolamus quod qualibet die in Missa peragitur. Festum dedicationis Templi peragimus, ut gratiæ agantur Deo, quod nostram regionem quondam desertam, ac a demonibus desolatam ita illustrare dignatus sit, ut etiam in ea sensibilem domum sibi elegerit, in qua & laudari, & rogari, & prædicari pacifice possit, in qua orantes facilius quam alibi exaudiantur, & in qua omnia Sacramenta, quæ sunt origo gratiæ, conferantur. Hæc si quis rudior etiam populo historice narrare voluerit, quilibet fidelis semper obviam, semperque recurrentem nostræ Religionis historiam, si tantisper attendat, intuebitur.

S. V.

Quo pacto possint facile instrui a Parochis fideles Christiani.

Qui ergo voluerit Christianam plebem circumdies Dominicos, & dies festivos instruere, Missale legat, & quæ in Missali leguntur eo die Dominico aut festivo, vulgari lingua exponat populo; sic facili, ut dicunt, negotio plebem sibi commissam erudiet. Hac methodo utatur per aliquot annos, & uberrimos ex simplici illa expositione fructus oriri percipiet: non enim fas est credere nullius frugis esse liturgiam, quam Ecclesia a tot sæculis fidelibus proponit, & quam Concilium Tridentinum jubet populis explicari.

CAPUT III.

In quo explicatur secundum Ecclesiæ Præceptum, scilicet,

Missam integram diebus Festis atque Dominicis audire.

ARTICULUS I.

Quid Missa, & quosuplex.

S. I.

Quid Missa.

Missa, si nomen spectes, idem est ac missio, seu dimissio, eo quod Diaconus per hanc caeremoniam alta voce clamaret: *Ite, Missa est*, Missa seu missio est, id est, cuilibet fas est abire. Et quidem Diaconus id dicebat post Evangelium, an-

nuntiatis gentibus & catechumenis, ut abirent, eo quod eis non liceret Sacrificio assistere. Rursus Diaconus in fine Sacrificii, dicebat populo: *Ite, Missa est*, seu Missio est; tunc enim cuilibet fidei permittabatur in sua abire.

Missa, si rem spectes, est Sacrificium incrementum, quo Sacrificium crucientum, in cruce peractum, incrementum repræsentatur, & peragitur.

Hæc caeremonia apud Græcos vocatur liturgia, myltagogia, synaxis, telete, œconomia &c. Apud Latinos vero dicitur collecta, dominicum, agenda, communio, oblatio.

Missa, si nomen spectes, in usu cœpit esse in Ecclesia a tertio & quarto circiter sæculo. Siquidem Cornelius Epist. ad Lupicinum ait, quod propter persecutionem non licebat Christianis nec publice, nec in cryptis notioribus Missas agere: & Ambrosius Epistola olim 13. jam 20. ad Marcellinam, ait: *Ego Missam facere cœpi*. & Serm. olim 34. jam 25. dicit: *Moneo vos, ut qui sine gravi impedimento potest, quotidie Missam audiat*. Et Augustinus. Sermone 91. de tempore, loquitur de lectione, quæ ad Missas legenda est.

Missa, si rem spectes, semper in Ecclesia servata est a nocte cœnæ usque ad nos: Christus enim tunc accepit panem & gratias agens, benedixit, fregit, deditque Discipulis suis. Similiter accepit & Calicem, & benedixit, & dixit: *hoc facite in meam commemorationem*. Quod ergo iussu Christi fieri, hoc servarunt Apostoli, qui erant perseverantes in Oratione, & in fractione panis. Apostoli utum illum tradiderunt suis successoribus, & isti aliis: & sic usque ad nos pervenit sacra illa caeremonia, in qua iussu & auctoritate Christi panis & vinum consecrantur, quam nos caeremoniam Missam appellamus.

S. II.

Quosuplex sit Missa.

Missa ratione partium, quibus constat, alia est Catechumenorum, alia Fidelium.

Missa Catechumenorum ea erat pars, in qua fiebant instructiones, quibus & Gentiles & Catechumeni assistebant: de hoc ita habet Concilium IV. Carthaginense, can. 84. *Episcopus inquit, nullum prohibeat ingredi Ecclesiam, & audire Verbum Dei, sive Gentilem, sive Hæreticum, sive Judæum, usque ad Missam Catechumenorum*.

Miss-

Missa Christianorum ea erat pars Officii, in quo post instructionem orabatur, & consecrabatur Corpus Christi: de quo ita Aug. Serm. alias 23. jam 49. cap. 8. *Post Sermonem fit Missa Catechumenis*, idest, dimittuntur Catechumeni, manebunt Fideles, venietur ad locum orationis. Et Tertul. Lib. Præscript. cap. 41. exprobat Marcionitis, quod Catechumenos ad integram Missam admitterent. *Quis fidelis*, inquit, *quis catechumenus, incertum est: pariter audiunt, pariter orant.*

Missa ratione consecrationis alia est præsanctificatorum, alia sanctificatorum.

Missa *sanctificatorum* ea est, in qua panis & vinum consecrantur, uti fit modo in omni Ecclesia latina in ea cæremonia, quæ vere Missa dicitur.

Missa *præsanctificatorum* ea est, in qua non consecrantur panis & vinum, sed panis die Sabbati aut Dominica præsanctificatus per singulos dies hebdomadæ Deo offertur, eo modo, quo in die Sacerdotes Hostia die cæremonie consecrata Deo offertur. Etenim, juxta ritum Ecclesiæ Græcæ, toto tempore quadragesimali non consecrabantur panis & vinum, nisi die Sabbati aut Dominica; alii vero diebus Hostia, jam consecrata Deo offerrebat: ita habet Concilium Laodicenum can. 49. *Non oportet, nisi Sabbato, & die Dominica*, Tempus enim illud luctus, & pœnitentiæ consecratum, non videbatur apte consentire cum eo gaudio, quo delect nos perfundi, dum celebramus Sacra Mysteria.

Missa ratione cæremoniarum alia est *ficca*, ut dicunt, alia non *ficca*.

Missa *ficca* ea est, in qua nec panis, nec vinum offertur, sed peraguntur omnes ritus omnes cæremonie, non secus ac si vera Missa celebraretur. Idque factum legimus in navibus, ubi ob periculum, ne sanguis consecratus effunderetur, Missa sine consecratione celebrabatur; ideoque Missa *navica* vocabatur: & non solum in navibus, sed etiam aliquando in privatis domibus pro ægrotis, qui se in Ecclesiam commode conferre non poterant; immo aliquando celebrabatur hæc Missa in Ecclesia, vespere scilicet, quando post vespas sepeliebantur mortui. Hanc Missam approbat Genebrardus lib. de Liturgia Apostolica cap. 30. Eam improbant Cardin. Bona, Estius, & Sylvius, putantque hanc Missam ab indiscreta & privata quorundam devotione fluxisse. *Larva est, & simulatio Missæ*, inquit.

Missa non *ficca* ea est, in qua panis & vinum consecrantur.

Missa non *ficca* ratione solemnitatis alia est solemnis, alia non solemnis seu privata.

Missa solemnis, quam hodie Conventualem, Canonicam, Capitularem, præcipuam, & majorem vocamus, illa proprie dicitur, quæ cum cantu & solemnibus cæremoniis apparatu, Ministris & Clero assistentibus, suorumque ordinum munia exercentibus, celebrari consuevit.

Missa non solemnis, seu privata, ea est, quæ a solo Sacerdote sine Diacono & Subdiacono & Cantoribus, uno tantum ministrante agitur.

Missa siue privata, siue solemnis, alia est, quæ dicitur Parochialis, alia, quæ vocatur non Parochialis.

Missa Parochialis ea est, quæ Festivis & Dominicis diebus hora designata ab Episcopo celebratur, & in ea sunt instructiones ad plebem, aqua benedicta aspergitur populus, panis benedictus distribuitur &c.

Missa non Parochialis ea est, in qua prædictæ cæremonie non exercentur.

ARTICULUS II.

De Obligatione audiendi Missam singulis diebus Dominicis & Festivis.

PROPOSITIO I. Præcipitur singulis fidelibus diebus Dominicis & festis, sub pœna peccati mortalis, ut Missam integram audiant.

Prob. 1. Script. Act. 20. v. 7. ubi sic habetur: Una autem Sabbati, id est, die Dominica, cum convenissemus ad frangendum panem, idest, Eucharistiam, ut explicat versio Syriaca, Paulus disputabat cum eis... erant autem lampades copiosæ in cœnaculo, ubi eramus congregati. Quæ omnia satis indicant Scripturam loqui de eo Conventu, in quo Missa celebratur: ergo cum textus sacer asserat fideles eo convenisse, signum est, fidelibus præceptum esse, ut Missæ Sacrificio diebus festis assisterent.

2. Ex Concilio Agathensi can. 47: ubi sic habetur: *Missas die Dominico secularibus tantis audire speciali ordinatione præcipimus, ita ut ante benedictionem Sacerdotis egredi populus non præsumat: quod si fecerint, ab Episcopo publice confundantur.* Et ex can. 10. Apostolorum habemus, quod fideles in solemnitatibus *Scripturas Apostolorum & Evangelium audire debeant*: ergo & initio & fini Missæ singuli fideles tenentur assistere.

Et

Et quamvis in primo Canone fiat tantum mentio de die Dominica, tamen idem præceptum urget diebus festis; tum quia Ecclesia generali lege præcipit, ut diebus festis & diebus Dominicis Missas audiamus; tum quia decimus Canon Apostolorum loquitur de omnibus solemnitatibus; tum demum quia cap. 2. de Parochiis, dies Dominicos a festis non distinguit.

3. *Rat.* Missa præcipuus est totius Christianæ Religionis cultus, quo Deo offertur quicquid habuit lex naturalis simplicius, lex Mosaica angustius, lex Evangelica sanctius, Cælum ipsum sublimius, Christus scilicet, promissus in lege naturæ, præfiguratus in lege Mosaica, susceptus in lege Evangelica, & modo regnans in gloria, quem promissum præfiguravit Patriarchæ, venturum præpuntiavit Prophetæ, natum, convertentem, patientem, crucifixum, mortuum, & a mortuis factum prædicarunt Apostoli, quem in Cælum ascendentes, ut Regem agnoverunt Angeli: Christus, inquam, auctor naturæ creatæ, redemptor naturæ lapitæ, & glorificator naturæ reparatæ: Christus deum, qui, juxta Paulum, *Magnus est secretis Sacramentum, quod manifestum est in carne, in spiritu est in spiritu, acceptus Angelis, prædicatum est gentibus, creditum est in mundo, assumptum est in gloria.* Ergo merito præcipit Ecclesia, ut singulis diebus festis omnes fideles Missæ Sacrificio assistant, in quo tanta offertur victima. *Hæc quidem est, inquit Tridentinum, illa munda oblatio, quæ nulla indignitate, aut malitia offensa non inquinari potest; quam Dominus per Malachim nomini suo, quod magnus futurum esset in gentibus, in omni loco mundam offerendam prædixit. . . . quæ per varias Sacrificiorum naturæ & legis tempore similitudines figurabatur, utpote, quæ bona omnia per illa significata, velut illorum omnium consummatio & perfectio, completitur.* Iest. 22. c. 1. de Sacrificio Missæ. *Hæc oblatio, ut canit Ecclesia, fugat scelera, culpas lavat, & reddit innocentiam lapsi, & messis leviitiam, fugat odia, concordiam parat, & curvas imperia.* Ergo merito præcipit Ecclesia, ut fideles diebus festis Missæ assistant, in qua tam sancta & insignis offertur victima.

Consecratio hujus Doctrinæ

Consecr. 1. Non est obligatio audiendi Mis-

sam diebus feriatis auctoritate sæculari institutis; quia non sunt proprie dies festivi; neque pariter die Cinerum, die Commemorationis omnium defunctorum; quia hi dies non proponuntur ab universalis Ecclesia tanquam dies Festivi; neque feria quinta, sexta, & Sabbato majoris Hebdomadæ; neque diebus Rogationum; quia hi dies non proponuntur ab universalis Ecclesia tanquam dies Festivi: quæ omnia magis constant usu, quam lege. Dixi ab Ecclesia universali; sunt enim Ecclesiæ particulares, in quibus prædictis diebus Missam audire præcipitur, v. g. in Constitutionibus Bracharensis tit. 9. de diebus festis.

Et quamvis die natalis Christi tres Missæ celebrentur ab uno & eodem Sacerdote, sufficit ad observantiam præcepti, ut uni Missæ fideles intersint; quia Ecclesia non præcipit, nisi ut una Missa audiat.

Consecr. 2. Peccant qui non audiunt Missam integram, quia habemus ex Canonibus Ecclesiæ, quod & finis & initio Missæ fideles debeant assistere, ut dictum est. Et cum Canon dicat: *Missas totas audire præcipimus*, mirum est, quod aliqui Doctores exulent a peccato eos, qui, citra causam, aliquam Missæ partem omittunt.

Consecr. 3. Peccant, nec præcepto audiendi Missam satisfaciunt, qui varias Missæ partes simul a diversis Sacerdotibus audiunt; Missa enim est actio successive repræsentans ea, quæ in Christi Passione successive peracta sunt; ergo non licet fidelibus ea simul, ut ita dicam, confundere. Ideo merito damnata est & ab Innocentio XI & a Clero Gallicano lequens propositio: *Præceptum de audiendo Sacro satis facit qui duas ejus partes, imo quatuor simul, a diversis celebrantibus audit.*

Consecr. 4. Peccant, nec præcepto audiendi Missam satisfaciunt, qui diverso etiam tempore varias Missæ partes diversorum celebrantium conjungunt, ut unam Missam constituent: v. g. finem unius Missæ cum initio alterius consociant, priori Missæ assistant a consecratione usque ad finem, posteriori vero Missæ ab initio usque ad consecrationem, postea statim ab Ecclesia recedunt, falso sibi suadentes ex initio prioris Missæ & fine posterioris unam Missam integram constitui.

Peccant primo: quia tædium illud in rebus divinis animam denotat a rebus sacris penitus alienum: secundo, præcepto audiendi

di sacrum non satisfaciunt; quia Missa unica est actio, quæ citra necessitatem ab eo debet perfici, a quo incæpta est: unde idem Sacerdos, qui consecrat, idem consummat sacrificium, nisi in synecopem incidat, quo casu tunc Sacerdos, etiam non jejunus, potest species consecratas sumere, & Missam incæptam perficere: ergo sicut celebrans, qui incipit sacrificium, tenetur illud consummare; ita & Laicus, si velit præcepto audiendi Missam satisfacere, debet ab initio Missæ usque ad finem sacrificii una cum celebrante eidem cæremoniæ assistere.

Consect. 5. Peccant, nec præcepto audiendi Missam satisfaciunt, qui dum commode possent Ecclesiam ingredi, & una cum multitudine, quæ Missæ assistit, consociari, aut extra Ecclesiam manent, aut ita longe a sacrificante collocantur, ut nihil eorum, quæ peraguntur in Altari, vel videre, etsi non sint cæci, vel audire, etsi non sint surdi, ullatenus valeant. Peccant primo; ea enim distinctio, qua nolunt cum christiana plebe confundi, denotat animum a christiana humilitate omnino alienum. Secundo, non satisfaciunt præcepto audiendi sacrum, quia Missa actio est, qua plebs aduocata Sacerdoti, communi societate *Sacrificium Corporis Christi* Deo Patri exhibet: cuius certe actionis particeps nequaquam censetur esse ille, qui se ita longe a multitudine Missam audientium sejungit; semper enim, juxta Scripturam, *Populus cum sacrificante conjungitur*. Sic juxta Paul. ad Hebræos 9. *populus Moyli proximus assistebat, cum Moyles accipiens sanguinem vitulorum & bircorum, cum aqua, & lana coceinea, & hyssopo ipsum quoque librum, & omnem Populum aspersit*. Sic *Populus Salomoni proximus stabat*, cum Rex gratias Deo ageret de impletionem promissionis factæ Davidi. *Et convertit*, inquit Scriptura, *Rex faciem suam, & benedixit omni multitudini Israël; nam omnis turba stabat intenta*. lib. 2. Paralip. cap. 6. v. 3. Nec legimus Discipulos a Christo longe remotos, dum Sacramentum Corporis & Sanguinis sui conficeret; erant enim omnes in eodem Cœnaculo: nec fideles se ab Apostolis segregabant, cum Missam celebrabant. Cur ergo separabunt se Christiani a sacrificante, & a populo Missam audiente?

Prop. 2. Ut fideles satisfaciunt præcepto audiendi Missam, debent ei & modelle quoad corpus, & devote quoad mentem assistere & habere intentionem actum religiosum exercendi.

Prob. 1. Scriptura. *Maledictus qui facit opus Domini fraudulentè, vel ut fert versio Septuaginta, negligentè*. Jer. 38. v. 10. Ergo hinc patet, ut dicit Trident. *quanta cura adhibenda sit, ut Sacrosanctum Missæ Sacrificium omni Religionis cultu ac veneratione celebretur, & audiat*. Iel. 22. Decreto de observandis & evitandis in celebratione Missæ.

2. Ex Trident. ibidem. *Quod si, inquit, necessario fatemur, nullum aliud opus adeo Sanctum ac Divinum a Christi fidelibus tractari posse, quam hoc ipsum tremendum Mysterium, quo vivifica illa Hostia, qua Deo reconciliati sumus, in Altari per Sacerdotes quotidie immolatur; satis apparet, omnem operam & diligentiam in eo ponendum esse, ut quanta maxima fieri potest, interiori cordis munditia, & puritate atque exteriori devotionis ac pietatis specie peragatur*. Ergo, ut fideles satisfaciunt præcepto audiendi Missam, debent ei & modelle quoad corpus, & devote quoad mentem assistere, & habere intentionem exercendi actum religiosum.

3. *Rat.* Missa est actus religionis, qua Deum ut supremum omnium Dominum veneramur: atqui actus religionis importat motum exercendi religionem, ut patet: importat insuper interioris mentis affectum, & exterioris corporis modeltiam, juxta illud Psal. 83. v. 4. *Cor meum, & caro mea exultaverunt in Deum vivum; cor enim, inquit D. Thomas, pertinet ad actus interiores, caro vero ad exteriores, ut sic totus homo Deo subiciatur*: Ergo, ut fideles præcepto audiendi Missam satisfaciunt, debent & devote quoad mentem, & modelle quoad corpus, huic tremendo Sacrificio assistere, & habere motum exercendi religionem.

Consecratoria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Peccat, & præcepto audiendi Missam non satisfacit, qui, dum Sacrum peragitur, dormit, contabulatur, & immodesto corporis habitu nedum devotionem aliis assistentibus inspirat, sed e contra scandalum ingenerat. Non satisfacit præcepto; quia non est in ea corporis decentia, quam ad satisfaciendum præcepto de audienda Missa exigit Trident. ibid. *Vetat enim Concilium, Sanctum hoc Sacrificium a secularibus aut regularibus quibuscunque peragi; nisi prius qui intersint, decenter, composito corporis habitu, declaraverint se mente etiam, ac devoto cordis affectu, non solum corpore adesse*. Scandalum vero fidelibus ingenerat in ipsa etiam domo Dei, & inter tremen-

menda ipsis etiam Angelis Myſteria. *Tenedit*, ut loquitur Job cap. 15. v. 25. *adversus Deum manum suam, & contra Omnipotentem roboratus est: currens adversus eum erecto collo, & pingui cervice armatus est.* Quam sacrilegam corporis immodestiam in locis sacris, & illum impium Sacrorum noſtrorum contemptum cum exteriori Paganorum modestia comparans Jeremias objurgatoria hac apostrophe infectatur; alloquens enim immodestos illos adoratores, sic habet: *Transite ad insulas Cethim, & videte*, si quid simile in earum Sacrificiis contingat: *& in Cedar mittite, & considerate vehementer, & videte, si factum est hujusmodi.* Si mutavit gens Deos suos, eos scilicet inter sacrificia irridendo, *& certe ipsi non sunt dii.* Populus vero meus mutavit gloriam suam in idolum, alio scilicet, quam ad Christum in altari oblatum, vagos oculos convertens, aut, quod pejus est, ipsum Christum elato intuentis supercilio: quam impiam immodestiam his flebilibus vocibus ad cælos usque defert, & plangit Prophetæ Sanctissimus: *Obſuſcepſite*, inquit, *cali super hoc, & porte ejus desolamini vehementer, dicit Dominus.* Duo enim mala fecit populus meus: me dereliquerunt fontem aque vivæ, dum me manibus Sacerdotum oblatum dedignantur intueri: *& sederunt sibi cisternas dissipatas, quæ continere non valent aquas, dum despecta, quæ in Altari offertur, cælesti Victimæ, alius vanam gloriam venatur, alius libidinem infectatur.*

Sic culpandi sunt omnino immodesti illi adoratores, qui ridiculam superbiam affectantes, stant, aut sedent in Ecclesia, dum per Sacrorum solemniam humilis plebs flexis genibus Deum adorât, & levando puras manus, ejus iram flectere nititur.

Sic culpandæ magis mulieres illæ, quæ circumornatæ, sicut similitudo templi, altis sedilibus affectant eminere, ut & intuentium oculos ad se attrahant, & cultum, qui soli Deo debetur, injuste sibi arrogant. Dum contra christianæ Mulieres, ut dicitur 1. ad Tim. 2. *in habitu ornato, cum verecundia & sobrietate ornantes se, & non in tortis crinibus, aut auro, aut margaritis, vel veste pretiosa: sed quod decet mulieres, precibus insistant, ut Divinam misericordiam attrahant.*

Conſeſſ. 2. Præcepto audiendi Missam non satisfaciunt qui sola exteriori corporis modestia contenti, nullo interioris mentis affectu in Deum moventur: de

his ita prophetavit Isaias 29. v. 13. *Populus hic labiis me honorat; cor autem eorum longe est a me.* Et Christus externam illam religionem, interiori pietate omnino vacuum, ita maledixit suis rejecit. *Væ vobis*, inquit, *scribæ & pharisei hypocritæ; quia similes estis sepulcris dealbatis, quæ a foris parent hominibus speciosa, intus vero plena sunt ossibus mortuorum, & omni spurcitia.* Sic & vos a foris quidem paritis hominibus justî; intus autem pleni estis hypocrisis, & iniquitate. Ideo damnata est a Clero Gallicano an. 1700. sequens propositio: *Satisfacit præcepto de audiendo Sacro per reverentiam exteriorem, animo licet voluntarie in aliena, imo & prava cogitatione defixo.*

Conſeſſ. 3. Ut satisficiamus præcepto audiendi Missam, præter exteriorem corporis modestiam consistentem in eo situ, quem Ecclesia exigit, qui situs talis est, ut modostemus, modo sedeamus, modo genuflectamus, modo prosternamur: v. g. stamus, dum legitur Evangelium: sedemus, dum explicatur: genuflectimus, dum fit Sacrificium: prosternamur, dum Corpus & Sanguis Christi proponitur populo, ut adorentur; præter illos, inquam, diversos corporis nostri situs, requiritur, ut externam illam corporis nostri modestiam interiori aliquo actu religionis, vel oratione, vel devotione animemus. Sicut enim ex anima & corpore homo constituitur, ita ex exteriori & interiori cultu religio coalescit. Religio enim, inquit D. Thom. *habet quidem interiores actus, quasi principales, & per se ad religionem pertinentes; exteriores vero actus, quasi secundarios, & ad actus interiores ordinatos.* 2. 2. qu. 81. in corp. Illi autem actus interiores possunt esse actus vel fidei, vel spei, vel caritatis, vel religionis, &c. de quibus egimus, explicantes primum Decalogi præceptum.

Conſeſſ. 4. Præter exteriorem corporis modestiam, præter interiorum mentis affectum, præter interiores actus fidei, spei, &c. ut satisficiamus præcepto de audiendo Sacro, debemus præcipue id, quod per Missam repræsentatur. Passionem Christi scilicet, mente recolere: is enim est finis, quem debemus in primis, assistendo Missæ, nobis proponere: dixit enim Christus: *Hæc quotiescumque feceritis, in mei memoriam facietis.* Luc. 22. Ad idem nos alta voce compellat Sacerdos, dicens: *Sursum corda:* & adstantes respondent: *Habemus ad Dominum.* Ad idem nos bor-

tunc Sacerdos dicens : *Orate Fratres, ut meum, ac vestrum Sacrificium fiat acceptabile apud Deum Patrem omnipotentem*; & Populus respondet : *Suscipiat Dominus Sacrificium de manibus tuis ad laudem & gloriam Nominis sui, ad utilitatem quoque nostram, totiusque Ecclesie sue Sanctae* : indicans eo tuam intentionem dirigere, ut una cum Sacerdote Sacrificium suo modo offerat ; nam, ut optime notat Abbas Guerrius : *Non solus Sacerdos sacrificat, sed totus Convenerunt fidelium, qui adstat, cum illo consecrat, cum illo sacrificat.*

Ideo docendus est Populus, ut quas orationes effundit ad Deum, unum in essentia, & trinum in Personis, & ad mediatorem nostrum Jesum, se Patri in Altari offerentem, dirigat . Monendi sunt poenitentes, monendi sunt Clerici, ut per Missarum Solemnia, nec illi injunctam poenitentiam peragant, nec isti horas Canonicas recitent, saltem quoad commodum fieri poterit alio tempore, rati se posse uno & eodem tempore multis & diversis praeceptis satisfacere : haec quippe actiones, ut diversa motiva postulant, ita & diversum tempus exigere videntur . Durante Missa passionem Christi motivo religionis recolimus; dum vero poenitentiam injunctam exequimur, motivo poenitentiae agimus; dum vero horas Canonicas recitamus, ducimur motivo vel obedientiae erga Ecclesiam, vel iustitiae erga plebem, a qua redditus ecclesiasticos accipimus, ut horas Canonicas recitemus . Dixi, quoad commodum fieri poterit; quia, cum ad satisfaciendum praecepto de audiendo Missam sufficiat motivum religionis, & religio exerceatur tum recitando horas Canonicas, tum poenitentiam injunctam exequendo, ille non censendus est in rigore defuisse praecepto audiendi Missam, qui inter Missarum solemniam devote recitavit aut horas Canonicas, aut injunctam a Sacerdote aliquam etiam orationem.

Prop. 3. Quantumvis sanctae sint illae dispositiones tum exteriores, tum interiores, cum quibus oportet nos sacrificio Missae assistere, nullus est Christianus, sive iustus, sive peccator, qui ab illa sacra caeremonia debeat abesse, cum Ecclesia jubet ei assistere : non debet, inquam, abesse nec praetextu indignitatis, nec praetextu timoris, ne committat majus peccatum, si sine debitis dispositionibus tanto intersit Sacrificio.

Prop. 4. Scriptura . De Missa debemus loqui, sicut loquimur de receptione cor-

poris Christi, cum in Missa fiat vel realis, vel spiritualis communio, ut docet Trident. sess. 22. cap. 6. *De Sacrificio Missae* : atque omnes, tam iusti, quam peccatores debent vel sacramentaliter, vel spiritualiter Christi carnem manducare, & ejus sanguinem bibere, juxta allud Joan. 6. ver. 54. *Amen, amen dico vobis; nisi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis* : ex praecepto quidem Christi dicentis : *Hoc facite in meam commemorationem* : Luc. 22. ver. 19. ex praecepto vero Ecclesiastico, eo tempore, quo Ecclesia determinat : ergo debemus, sive iusti, sive peccatores, Sacrificio Missae interesse eo tempore, quo Ecclesia praecipit.

Ex Gregorio l. 2. parte Pastoralis, cap. 6. *Illae est vera humilitas, cum ad respondendum quod utiliter praecipitur pertinax non est* : ergo nec praetextu humilitatis fit, nec praetextu timoris inconsiderati licet vel iustis, vel peccatoribus ab auditione Missae abstinere eo tempore, quo eam auditionem Ecclesia praecipit.

3. *Rat.* Missa est Sacrificium, quo & Deo offerimus, & Christo spiritualiter conjungimur : ergo, cum omnes fideles tam iusti, quam peccatores debeant Deo offerri, & Christo conjungi, omnes fideles sive iusti, sive peccatores debent Sacrificio Missae, cum Ecclesia praecipit, assistere.

Consecratoria hujus Doctrinae.

Consecr. 1. De fidelibus iustis. Iusti, quantumvis perfecti, debent diebus festis vis Missae Sacrificio interesse : tum quia Trident. anathema pronuntiat contra eos, qui assuerint, *Hominem justificatum & quantumlibet perfectum non teneri ad observantiam mandatorum Dei, & Ecclesiae*, sess. 6. can. 30. tum quia, dum iusti a Missa absunt, praeter peccati reatum, quem incurrunt, gratias, quae ex tanto Sacrificio ad nos emanant, aditum praeccludunt . Missa enim, inquit Trident. sess. 22. cap. 2. est Sacrificium, in quo *Idem ille Christus continetur, & incruente immolatur, qui in ara crucis semel se ipsum cruento obtulit* : quo nihil potest esse ad conservandam & augendam in iustis gratiam efficacius. Missa est lignum illud vivificum, in Paradiso Ecclesiae plantatum, ad quod, si iusti non spiritualiter accesserint, a vita iustitiae decident . Missa est Manna illud salutare, quo in Eremito hujus vitae oportet iustos quo-

quotidie nutriri; sed a quo abstinere diebus festivis nequaquam licet. Agnus est ille spiritalis, cujus figura quotidie in Synagoga offerebatur, & quotidie vere in Ecclesia offertur, ut ei fideles spiritualiter diebus festis uniantur. Demum Missa panis est ille super substantialis, quo die quolibet nutriri nos oporteret; sed quem diebus festis iusti debent in Missa saltem spiritualiter sumere, ut a defectibus quotidianis præserventur, & contra frequentes tentationes muniantur.

Confess. 2. De fidelibus peccatoribus, sed penitentibus. Fideles peccatores, quantumque premantur peccatorum pondere, debent ut ab ea peccatorum sarcina liberentur, Missæ Sacrificio diebus festis interesse: tum quia Ecclesia solos infideles, & peccatores notorie excommunicatos arcet a Missæ Sacrificio: tum quia Paulus ad Hebr. 10. vetat fidelibus, ne *Collectiorem*, id est Missam Parochialem, deserant, ut explicat Clerus Gallicanus, inter quos fideles erant haud dubie peccatores: tum demum, quia Concilium Trident. universalem Ecclesiam representans, peccatores non a Missa arcet, sed pluribus motivis ad eam suaviter allicit; sic enim habet Iels. 22. cap. 2. *Docet sancta Synodus Sacrificium missæ, Missæ scilicet, vere propitiatorium esse, per ipsumque fieri, ut si cum vero corde, & recta fide, cum metu & reverentia, contriti ac penitentes ad Deum accedamus, misericordiam consequamur, & gratiam inveniamus in auxilio opportuno. Hujus quippe oblatione placatus Dominus, gratiam & donum penitentiae concedens, crimina, & peccata etiam ingentia dimittit.*

Confess. 3. De his, qui sunt in statu peccati. Fallum est, quod fideles, qui sunt in statu peccati, novum peccatum committant quoties Missæ Sacrificio assistunt, modo externam & internam modeltiam servant, quam exigit Trident. Tum quia non requiritur status gratiæ adimplendum præceptum aliarum virtutum diversarum acacitate. Modus, inquit D. Thom. dilectionis non cadit sub illis præceptis, que dantur de aliis actibus virtutum, puta sub hoc præcepto: *Honora Patrem tuum & Matrem tuam.* Idem dic de hoc præcepto: *memento, ut diem Sabbati sanctifices, Non cadis, quod hoc ex caritate fiat.* 2. 2. quæst. 44. ar. 1. ad 1. Tum quia, si opera honesta, elicitata a peccatore, vel infideli, non sint peccata, ut definierunt summi Pontifices; a fortiori opera religionis, qualis est auditio

Missæ ab Ecclesia imperata, elicitata a peccatore, non erunt peccata: tum quia Ecclesia non modo non juberet, quin imo non permetteret peccatores Missæ interesse, si certum esset eos novo peccato inquinari, sicuti non permittit peccatores communicare in Paschate; quia certum est eos peccare mortaliter communicando: tum demum quia Ecclesia fidelium etiam inter Missarum solemniam congregata, non coalescit ex solis iustis, sed est similis sagæ næ missæ in mare, ex omni genere piscium congreganti; similis agro, in quo & bonum semen, & zizania seminata sunt; item similis aræ, in qua trumentum cum paleis continetur; similis adhuc Virginibus partim sacuis, partim prudentibus; demum representata per arcam Noe, qua non solum munda, sed etiam immunda animantia concludebantur. Cum ergo ab illo cœtu fidelium orantium excludantur solum infideles, hæretici, & excommunicati, & retineantur peccatores; consequens est, peccatores non inquinari novo peccato, cum sacris assistunt Mysteriis.

Confess. 4. Non dehortandi sunt peccatores a Missæ Sacrificio, ne ab illa sacra cæremonia recedentes irreligiosum animum efforment, & a quibuscumque piis exercitiis alienum; sed ad pie assistendum sacris Mysteriis suaviter alliciendi, ut sensim Christi patientis commemoratione emolliati, a peccatis tandem omnino resipiscant. Assiterunt siquidem Christi Maria mater Jesu, Maria Cleophae, Maria Magdalene, & Joannes, & forte alii iusti: assiterunt & latrones: assiterunt Centurio & milites, & quasi raptim interfuerunt Judæi, & prætereuntes blasphemabant eum, moventes capita sua, & dicentes: *vab, qui destruis templum Dei.* Matth. 27. Assistunt Sacrificio Missæ iusti, ut in gratia crescant & in ea perseverent: uti in gratia creverunt, & in ea perseverarunt iusti, qui Christum morientem viderunt. Assistunt Sacrificio Missæ peccatores, ut a peccatis convertantur, & eorum indulgentiam consequantur: uti peccatorum suorum plenam veniam consequutus est latro penitens expirans cum Christo. Assistunt Sacrificio Missæ, quantumvis obdurati & exacerati peccatores, videant quæ sunt in Missa, singulas cæremonias tanti Sacrificii sedulo examinent, ut illis idem contingat gratiæ effectus, qui contingit Centurioni, aliisque custodiendi

ibus Jesum; *Viso enim terre motu, & his quæ subant, timuerunt valde, dicentes: vere Filius Dei erat iste.* Matth. 27. vers. 34. Nullus sit, qui Misdæ interlit raptim & prætereundum; nullus qui hanc cæremoniā blasphemet; nullus, qui sacros illos ritus irrideat: is enim, qui id præstaret, non sacrificaret, sed insultaret; non oraret, sed peccaret; nec præceptum Ecclesiæ observaret, sed contemneret. Etsi forte iactaret se Missam audisse, & ut olim Saul, mendaciter diceret: *Implevi Verbum Domini*; ei cum Samuele respondendum: *Non audisti vocem Domini, sed fecisti malum in oculis Domini.*

ARTICULUS III.

De his, quæ excusant ab auditione Missæ diebus Dominicis & Festis.

Prop. 1. Impotentia physica, vel moralis excusat ab auditione Missæ.

Prob. 1. Scriptura. De Præceptis Ecclesiæ dicendum, quod Scriptura dicit de Præceptis Dei: *Mandata ejus gravia non sunt.* Joan. 5. v. 3. *Tugum meum iuvare est, & onus meum leve.* Matth. 11. v. 30. ergo sicuti Deus non præcipit impossibilia; ita nec Ecclesia: consequenter ab auditione Missæ excusat impotentia physica, vel moralis.

2. Ex Concilio Tridentino. *Deus impossibilia non jubet, sed jubendo monet & facere quod possis, & petere quod non possis, & adjuvat, ut possis.* Sess. 6. c. 11. ergo, cum Ecclesia Dei ductum sequatur, non jubet impossibilia.

3. Ecclesia est ad instar piæ matris: ergo censetur dispensare fideles a præcepto audiendi Missam, quoties sunt in impossibilitate vel physica, vel morali.

Consequæria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Excusantur ab audienda Missa hi, qui nequaquam possunt ad Ecclesiam venire, v. g. ægroti, & incarcerati &c. quia si ad Ecclesiam nequeant omnino venire, sunt in impotentia physica: item qui vel ob longam distantiam ab Ecclesia, vel ob difficultatem itineris, vel ob tempus pluvium, aut alia hujusmodi, non possunt nisi difficillime venire ad Ecclesiam; tunc enim hi sunt in impotentia morali: singuli tamen, scilicet incarcerati, ægroti, & longe ab Ecclesia distantes, imitentur primo Daniele, qui cum non posset ire

Jerusalem, fenestris apertis in carnatulo suo contra Jerusalem tribus temporibus in die flebat genua, & adorabat, consuebaturque coram Deo suo. Dan. 6. v. 10. Imitentur Ezechiam, qui cum præ morbo ad Templum ire non posset, *convertit faciem suam ad parietem, & oravit Dominum.* 4. Reg. c. 20. v. 2. Imitentur Judæos, qui cum non posset ad Jerusalem Festivitates venire, suspirabant, & tali se privatos honore simul & gaudio vehementer dolebant, ut testatur illud Davidis: *Super flumina Babylonis illic sedimus, & flevimus, dum recordamur tui Sion.* Psal. 136. v. 1.

Consect. 2. Excusantur ab auditione Missæ hi, qui possunt quidem venire in Ecclesiam, sed qui non admitterentur inter fideles: tales sunt excommunicati, interdicti &c. quibus interdicitur Sacris interesse. Sed hi debent interius dolere, quod a consortio fidelium excludantur, & teneantur eniti, ut ad fidelium cætum admittantur: uti fecit Corinthius incestuosus, qui excommunicatus a Paulo, poenitentia sua meruit, ut de eo Paulus sic scriberet ad Corint. 2. 2. v. 6. *Sufficit illi, qui ejusmodi est, objuratio hæc, quæ fit a pluribus, ita ut e contrario magis doneis, & consolemini, ne forte abundantiori tristitia absorbeat, ut ejusmodi est: propter quod obsecro vos, ut confirmetis in illum caritatem.*

Prop. 2. Licet diebus Dominicis & festis Missæ non interesse ad evitandum grave damnum vel sibi, vel proximo, vel Reipublicæ obventurum ex Missæ auditione; damnum, inquam, vel in anima, vel in corpore, vel in bonis fortunæ.

Prob. 1. Scriptura. Deus in veteri Testamento excusavit Machabæos, quod die Sabbati a cultu exteriori abstinerint, ut vitam suam contra hostes Religionis tuerentur: ergo & in novo Testamento excusabit eos, qui a Missa exterius aberunt, quoties ex tali assilientia damnum aliquod grave sequeretur.

2. Habemus ex praxi Ecclesiæ, ut notat Cornelius Papa ad Lupicinum, quod non celebrabatur Missa, cum prudenter timebatur tyrannorum persecutio: ergo Ecclesia non censetur obligare nos ad audiendam Missam, cum ex tali auditione sequeretur ingens damnum.

3. **Rat.** Præceptum audiendi Missam est positivum: ergo non urget quoties ex ejus observantia ingens damnum sequeretur vel in anima, vel in corpore, vel in bonis fortunæ: *Neque enim tam injustos legum labores*

fuisse credendum est, ut necessitate perstringerent ea, quæ prestare non possunt.

Conseſſaria hujus doctrine.

Conseſſ. 1. Ea omnia, ob quæ licitum diximus vacare servilibus, excusant nos ab auditione Miſſæ, quando tanta est necessitas, ut non possimus suspendere opera servilia, ut Miſſam audiamus. Vide quæ circa opera servilia diximus tomo 1. de 2. Decal. præcepto, art. 4.

Conseſſ. 2. Excusantur ab auditione Miſſæ qui ex tali auditione prudenter timent secuturum damnum aliquod vel spirituale, vel corporis, vel fortunæ, vel honoris; quia Ecclesia non censetur obligare ad audiendam Miſſam cum eo periculo. Sic ab auditione Miſſæ excusantur 1. *Ob damnum spirituale*, matres quæ prudenter timent, ne filiarum pudicitia periclitetur, nisi cum eis tota die remanserint. 2. *Ob damnum corporale*, convalescentes quibus foras exire maxime noceret: nutrices quæ ab infantibus, quos nutriunt, aut ab ægrotis, quibus ministrant, nequeunt sine magno eorum periculo recedere. 3. *Ob damnum bonorum fortunæ*, hi qui gregibus custodiendis invigilant: qui domos longe ab Ecclesia remotas custodiunt, cum periculum est aut perituum gregem inedia, aut diripiendam esse domum a latronibus, quo in casu oportet, ut ubi celebrantur duæ Miſſæ, alii primæ, alii secundæ interfint. 4. *Ob damnum honoris*, is qui violenter & indecore raperetur in carcerem: filia prægnans, cujus occulta fornicatio palam fieret, & publice prodideretur.

Quia tamen isthæc omnia ab exteriori solum Miſſæ assistentia excusant, nequaquam vero ab illo interiori cultu quo oportet nos semper, sed præcipue diebus Dominicis & Festis, erga tale Sacrificium esse affectos; qui corpore absint a Miſſa, debent Miſſæ mente assistere: uti faciebant veteres illi Monachi & Eremitæ, qui procul ab Ecclesia in vasta solitudine degentes, ubi nec Sacerdotes, nec altaria erant ad Miſſas celebrandas; sed ubi nullus erat inter tot sanctos viros, qui Miſſæ Sacrificium non recoleret.

Monit. Præter impotentiam vel physicam, vel moralem, præter damnum vel in anima, vel in corpore, vel in honore, vel in bonis fortunæ, nulla est alia causa legitimæ, quæ excuset nos ab auditione Miſſæ, aliz quippe causæ inventæ sunt ad excusandas excusationes in peccatis.

Sic impotentia culpabilis, in quam quis se voluntarie projecit, quamve retractare noluit, non excusat ab auditione Miſſæ; quia, ut diximus in primo tomo, qui vult causam, vult & effectum. Sic homo prævidens se non posse audire Miſſam, si vinum immoderate bibit, & bibendo immoderatus fit impotens ad audiendam Miſſam, non excusatur ex tali impotentia culpabili. Item excommunicatus, qui negligit, immo contemnit Ecclesiæ satisfacere, ut absolvatur ab excommunicatione impediens, ne Miſſam audiat, non excusatur ex tali impotentia culpabili.

Sic consuetudo, quam vel vanitas, vel negligentia induxit, non excusat ab auditione Miſſæ: v.g. consuetudo, vel potius corruptela, quæ viduæ toto anno luctus Ecclesiam non adeunt, & interim vacant & domi, immo & foris, rebus domesticis, non excusat viduas ab auditione Miſſæ, ut dicit D. Carolus Borromæus. Item sunt parentes ita in educandis filiis negligentes, ut nihil curent, an Miſſam audiant, necne: hæc negligentia nec parentes, nec filios excusat; etenim hoc ipso, quod ad annos discretionis pervenerunt, infantes tenentur ad observanda mandata Ecclesiæ, ut diximus in primo tomo tract. 4. cap. 2. art. 2. conf. 3. ut habetur expresse in capite *Omnis utriusque sexus*, de pœnit. & remissis. ubi sic legitur: *Omnis utriusque sexus fidelis, postquam ad annos discretionis pervenerit, omnia sua solus peccata saltem semel in anno fideliter confiteatur proprio Sacerdoti... suscipiens reverenter ad minus in Pascha Eucharistie Sacramentum.* Et quamvis ibi tantum fiat mentio de Confessione & Eucharistia; tamen Doctores communiter docent, universali Ecclesiæ praxi, infantes adultos etiam ante annos pubertatis teneri ad observanda alia Ecclesiæ præcepta, si præterate possint ea observare. An subijciantur censuris, quæ infliguntur ab Ecclesia, dicitur ubi de censuris.

ARTICULUS IV.

Proponuntur diversi modi audiendi Miſſam utiliter & fructuose.

Primus modus audiendi Miſſam fructuosus est Communio Spiritualis; qua desideramus uniti Christo spiritualiter, eodemque elicimus actus interiores, quos solemus elicere, dum Christum Sacramentaliter recipimus. Modum illum utiliter

audiendi Missam proponit Trident. sess. 22. cap. 6. *Illæ quoque*, inquit, *Missæ in quibus scilicet solus Sacerdos sacramentaliter communicat, vere communes censeri debent; partim quod in eis Populus SPIRITUALITER communicet; partim vero quod a publico Ecclesie Ministro non pro se tantum, sed pro omnibus fidelibus, qui ad Corpus Christi pertinent, celebrentur.* Itaque monendi sunt populi, ut inter Missarum solemnia in eodem actus erumpant, ad quos solent se excitare, dum Christum realiter communicando suscipiunt.

Secundus modus audiendi Missam fructuose est caeremoniarum, quæ in Missa peraguntur, attenta consideratio, seria meditatio, & pia erga sacros illos ritus reverentia. Modum illum audiendi utiliter Missam proponit Trident. sess. 22. cap. 5. *Cumque*, inquit, *natura hominum ea sit, ut non facile queat sine adminiculis exterioribus ad rerum divinarum meditationem suffolli; propterea pia Mater Ecclesia ritus quosdam... mysticas benedictiones, lumina, thymiamata, vestes, aliaque id genus multa, ex Apostolica disciplina & traditione instituit, quo & majestas tanti Sacrificii commendaretur, & mentes fidelium per hæc visibilia religionis & pietatis signa ad rerum altissimarum, quæ in hoc Sacrificio latent, contemplationem excitentur.* Ideoque præcipit Pastoribus, ut populum doceant, quis sit, & a quo potissimum proveniat sanctissimi hujus Sacrificii tam pretiosus, ac celestis fructus. De decreto Missæ.

Tertius modus utiliter audiendi Missam est, quod fidelis quilibet Sacerdoti legenti & oranti se conformet, recitando scilicet preces, quas recitat, & legendo documenta, quæ legit, animumque devote his omnibus applicando. Eam methodum utiliter audiendi Sacrum proponit Clerus Gallicanus, cum typis excudi jussit & latino & gallico idiomate ea, quæ in Missa leguntur, & recitantur, ut & qui sciunt latine, & qui eam linguam ignorant, inter Missarum solemnia & legere, & recitare & meditari valeant, quæ Sacerdos in nomine Christi & Ecclesie legit, orat, & recitat.

Quartus modus utiliter audiendi Missam est, ut fidelis quilibet Sacerdotem, ut gerentem personam Christi, uti re vera gerit, consideret, eique devoto affectu uniat. Christus ab initio Missæ ad Epistolam usque apparet ut POENITENS, poenitens pro nobis a Patre spiritum poeniten-

tiæ, dum dicitur *Confiteor* &c. Ab Epistola usque ad oblationem apparet ut DOCTOR & docet enim per Epistolam & Evangelium quæ ad salutem sunt necessaria. Ab oblatione usque ad consecrationem apparet ut SACERDOS; tunc enim offert se Patri in salutem omnium. A consecratione usque ad Pater apparet ut Victimam; tunc enim exhibetur Patri, ut Agnus occisus. A Pater usque ad Communionem apparet ut CIBUS & POTUS fidelium; dat enim suam carnem in cibum, & suum sanguinem in potum. A Communionem usque ad finem Missæ apparet ut REMEDIUM; tunc enim reali, vel spirituali Communionem fidelis quilibet reperit in Christo efficacissimum contra singulas suas infirmitates remedium.

ARTICULUS V.

De Missa Parochiali.

Missa Parochialis est ea, quæ celebratur in Ecclesia Parochiali, hora ab Episcopo determinata, in qua sunt preces speciales a Parocho & a Populo, & instructiones circa Mytheria Religionis, sunt processiones, panis benedictus distribuitur, annuntiantur Festa, jejunia, &c.

Prop. 1. Consuetudo audiendi Missam Parochialem est antiquissima, & satis constantè in Ecclesia observata.

Prob. 1. Scriptura. De fidelibus Jerusalem dicitur: *Erant autem perseverantes in Doctrina Apostolorum, & communicatione fractionis panis, & orationibus.* Act. 2. v. 42. Paulus vero ita arguit eos, qui se ab invicem a conventu publico separabant: *Non sumus deserentes Collectionem nostram, sicuti consuetudinis est in quibusdam.* Ad Hebr. 10. v. 25.

2. Ex Tertulliano. *Coimus*, inquit, *in cætum & congregationem, ut Deum quasi manu facta precationibus ambiamus orantes: & hæc vis grata Deo est.* Apolog. c. 39. quod fiebat per Missam cni omnes assistebant. Cyprianus vero ita Ecclesiam fidelium definit: *Ecclesia est plebs Sacerdoti adunata, & Pastori suo grex inhaerens.* Epist. alias 169. nunc 63. quod utique fit in Missa Parochiali cui omnes interfunt.

5. Ex Conciliis. Concilium Eliberit. an. 305. can. 21. ita habet: *Si quis in civitate positus tres Dominicas ad Ecclesiam non accesserit, paucò tempore abstineat, ut correpius esse videatur.*

Concilium Sardic. an. 347. can. 11. vel 14. ita loquitur: *Si quis Laicus in aliqua urbe agens tribus diebus Dominicis in tribus hebdomadibus non conveniat, in Communionem moveatur: & Concilium Trullanum eandem poenam infligit his verbis: Si quis Episcopus, vel Presbyter, vel Laicus, nullam habet gravio rem necessitatem, vel negotium difficile, ut a sua Ecclesia absit diutissime, sed in civitate agens, tribus diebus Dominicis in tribus septimanis una non conveniat, si sit quidem Clericus, deponatur, si vero Laicus, segregetur.* Can. 80.

6. Summi Pontifices eundem erga Parochiam amorem cunctis fidelibus inspirant: sic enim Sixtus IV. loquitur, Extravag. de Tregua & pace, cap. Vices illius ... *Fratres mendicantes non prædicent, populos Christianos non teneri Missam in Parochiis diebus festis & Dominicis audire, cum jure cautum sit illis diebus Parochianos audire Missam in eorum Parochiali Ecclesia, nisi forsitan ex honesta causa ab ipsa Ecclesia se abstineant.*

Demum Concil. Trid. sess. 22. cap. de observandis & evitandis in Missa, ait: *Monentur etiam eundem Populum, ut frequenter ad suas Parochias, saltem diebus Dominicis & majoribus festis accedant: & sess. 24. c. 4. de Reform. Monenturque, ait, Episcopus Populum diligenter, teneri unumquemque Parochiae suae interesse, ubi id commode fieri possit, ad audiendum Verbum Dei: & cap. 7. Inter Missarum solemnias, sacra eloquia & salutis monita eadem vernacula lingua diebus vel solemnioribus explanare.*

Prop. 2. Consuetudo audiendi Missam Parochialem multas affert utilitates fidelibus eam observantibus.

Prob. Inductione, percurrendo aliquas Missæ Parochialis prærogativas. Missa Parochialis potest considerari 1. Ratione rei oblatæ. 2. Ratione oblationis. 3. Ratione precum. 4. Ratione instructionis. 5. Ratione loci.

1. Ratione rei oblatæ Missa privata & Missa Parochialis ejusdem sunt valoris; quia in utraque offertur Christus.

2. Ratione oblationis Missa Parochialis est utilior Missa privata; quia specialiter offertur pro Parochianis.

3. Ratione precum est etiam utilior; quia præter preces, quæ sunt in Missa privata, sunt & aliæ nomine totius Parochiæ, & cum cunctis fidelibus.

4. Ratione instructionis in Missa Parochiali explicantur sacra eloquia, quod non fit in aliis Missis privatis.

5. Ratione loci. Etsi Missa celebrata quacumque Ecclesia sit maximi valoris, tamen utilius videtur fidelibus eam audire in propria Parochia; ibi enim sacro Baptismate nascimur, ibi roboramur Confirmatione, Eucharistia in Paschate nutrimur, a Parocho viaticum & Extremam unctionem accipimus, & Matrimonio conjungimur: ergo æquum est, ut in Parochia diebus festis vota nostra offeramus. Ita Carolus Borrom.

Prop. 3. Consuetudo audiendi Missam Parochialem potest vim strictæ legis habere, si ita visum fuerit Ecclesiæ Pastoribus.

Prob. 1. Ex Concilio Trident. sess. 21. ubi statuens decretum de observandis & evitandis in celebratione Missæ, post multa salubriter statuta, & specialiter post illud præceptum inditum Episcopis: *Monentur Episcopi etiam eundem Populum, ut frequenter ad suas Parochias, saltem diebus Dominicis & majoribus festis, accedant: addit: hæc igitur omnia, inter quæ assilientia Missæ Parochiali annumeratur. . . prohibeant, mandent, corrigant, statuunt, atque ad ea inviolate servanda censuris Ecclesiasticis, aliisque pœnis, quæ illorum arbitrio constituentur, fidelem Populum compellant.* Nec dici potest huic legi oblatæ privilegia Regulæ; nam Sancta Synodus hanc objectionem præveniens addit: *Non obstantibus privilegiis, inquit, exemptionibus, appellacionibus, ac consuetudinibus quibuscumque.*

2. Ex Clero Gallicano, a quo sequentes sunt proscriptæ propositiones ann. 1700. *Nullus in foro conscientie Parochiæ suæ interesse tenetur nec ad annum Confessionem, nec ad Missas Parochiales, nec ad audiendum Verbum Dei, divinam Legem, fidei rudimenta, morumque doctrinam, quæ ibi in Catechesibus annuntiantur, & docentur.*

Talem Legem in hac materia nec Episcopi, nec Concilia Provinciarum, nec Nationum, sancire, nec delinquentes aliquibus pœnis, aut Ecclesiasticis censuris mulare possunt.

Plebs virtute Concilii Tridentini regi non potest censuris & pœnis Ecclesiasticis, ut earum suam Parochiam diebus Dominicis ad audiendam Missam (Parochialem scilicet).

Contra has propositiones hanc distringit censuram venerabilis cœtus. Harum propositionum doctrina falsa est, inquit, temeraria, scandalosa, jam 2. Clero Gallicano graviter condemnata, Sacris Canonibus, Concilio Tridentino, & Apostolicæ traditioni contraria, dicente Apostolo: *Non deferentes collectionem novam*

fram, sicut consuetudinis est quibusdam.
Hebr. v. 25.

4. *Rat.* Si Ecclesia Legem conderet, quae fideles Parochialem Missam audire tenerentur, huiusmodi lex esset iusta ex auctore; quia ferretur a legitimo Superiore: esset iusta ex objecto; quia praeceperet aliquid pium & sanctum: esset iusta ex fine; quia conducirerit ad bonum fidei: esset iusta ex modo; quia eos solum fideles obligaret, qui possent huic officio satisfacere: ergo esset observanda; quia lex iusta est observanda.

5. Ex variis Conciliis Provincialibus. Et primo quidem Concilium Turonense ann. 1583. approbatum a Greg. VIII. edidit legem obligantem ad audiendam Missam Parochialem; sic enim habet art. 15. *Sanctorum Patrum, inquit, decreta renovantes, omnibus & singulis Christianis fidelibus, suis Missas Parochialibus, & aliis suarum Parochiarum Divinis Officiis, singulis diebus Dominicis & festis interesse districte PRÆCIPIMUS, a quibus si per tres dies Dominicos continue sequentes illos abesse contingat, nisi legitimo impedimento retineantur, poenas a Sacris Canonibus indultas incurere declaramus; quod illis suae Parochiae Rectores & Confessarii sepius inculcare non omittant.* Et Concil. Burdig. ann. 1582. cap. 3. de Officiis Divinis num. 3. sic habet: *Renovamus vetus illud decretum, quo, proposita excommunicationis poena, praecipitur, ne quis tribus continuis Dominicis a Parochialis Missae celebratione absteat.* Praecipiturque Confessariis & Concionatoribus, ut inter concionandum & audiendas confessiones exhortentur, & moneant Populum Missae Parochiali interesse; & interdictionem comminatur ei, qui contrariam praedicare attentaverit.

Prop. 4. Omittere Missam Parochialem in his Diocesis, in quibus sub poena excommunicationis stricte praecipitur fidelibus, ut eam audiant, est peccatum.

Prob. ratione. Ea lex, quae obligaret audire Missam Parochialem, esset iusta ex auctore, cum, ut supponimus, feratur a legitimo superiore: esset iusta ex objecto; quia praeceperet aliquid Sanctum: esset iusta ex fine; cum audire Missam in propria Parochia multas afferat utilitates fidelibus, eam observantibus: esset iusta ex modo; cum obligaret tantum, ubi commodè fieri posset: ergo esset observanda. Et quia materia est gravis, omisio esset grave peccatum. Adde, quod excommunicatio non indigitur nisi contra peccatum mortale.

Prop. 5. Omittere Missam Parochialem ex contemptu; etiam in his Diocesis, in quibus non praecipitur sub poena excommunicationis, sed solum consulitur, ut exercitium pium & sanctum, est peccatum mortale.

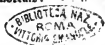
Prob. ratione. Non tenemur ex praecepto sub poena peccati pia exercitia exequi, & omnem sanctam consuetudinem amplecti; sed nefas est pia exercitia aut contemnere, aut ex contemptu omittere; quia omisio ex contemptu secum quandam sacrilegii speciem includit.

Sic Tridentinum docens, bonum esse Sanctos invocare, & eorum imagines venerari, non jubet, ut invocemus; sed vetat sub gravi peccato, ne Sanctos spernamos, aut eorum imagines contemnamos. Ita a pari, etsi non jubeat Ecclesia, praecepto generaliter omnes obligante, ut Missam Parochialem audiant, nulli tamen licet pium illud exercitium aut contemnere, aut ab illo alios avocare. Imo, cap. 2. de Parochiis, praecipitur Presbyteris, ut statim ab Ecclesia abneant eum quem noverint, contemptu proprio Parochio, velle alibi Missae assistere; sic enim habet praedictum caput: *Ut dominicis, vel festis diebus, Presbyteri, antequam Missam celebrent, plebem interrogent, si alterius Parochianus in Ecclesia sit, qui, proprio contemptu Presbytero, ibi velit Missam audire: quem si invenerint, statim ab Ecclesia abneant.* Quo denotatur, quam grave peccatum sit ex contemptu a propria Parochia abesse, cum peccatum illud mereatur ejectionem ab Ecclesia.

Prop. 6. Nulla videtur esse lex Ecclesiastica generalis obligans omnes & singulos fideles ad audiendam Missam Parochialem diebus Dominicis & Festis; ita ut si non audiant Missam Parochialem, non satisficiant praecepto Ecclesiastico audiendi Missam.

Prob. 1. Ex Conciliis. Concilium Tridentinum utitur verbis hortantibus, & non praecipientibus. *Moneant, inquit, populum, ut frequenter ad suas parochias, saltem diebus Dominicis, & majoribus Festis accedant.* sess. 2. Decreto de observandis & evitandis in celebratione Missae. Et quando sess. 24. cap. 4. dicit: *Moneat Episcopus populum diligenter, teneri unumquemque parochiae suae interesse, ubi commodè fieri poterit, non loquitur de Missae obligatione, sed de obligatione audiendi verbum Dei; ideo adjungit: ad audiendum verbum Dei; & ad dicendam Doctrinam christianam.*

2. Declarationes supra Concilium docent

n. 11. ex vi Trident. Nullum esse præceptum circa hoc, nullamque infligendam censuram. Illud idem agnoscit Clerus Gallicanus ann. 1700. nec infligit censuram contra eos, qui absunt a Missa Parochiali, sed infligi posse determinat.

3. Illud idem fatetur Dominus de Ste. Beuve, tom. 2. cal. 88. *pour la Messe de Paroisse, on y doit assister*, ex lege Ecclesiastica; sed an vigeat, dubium est, cum addat: *Il est bon de se servir seulement d'exhortation & de remontrance*.

4. Illud idem confirmant plures Summi Pontifices, qui declarant satisfieri præcepto de Missa audienda, si fideles Missam audiant in Ecclesiis Regularium: ita Leo X. ann. 1517. *Notum facimus, omnes Christi fideles utriusque sexus, qui, non contempto proprio Sacerdote parochiali, in Ecclesiis Fratrum mendicantium Dominicis, & Festis diebus Missas audiunt, satisfacere præcepto Ecclesiæ de Missa audienda, nec in aliquam labem peccati mortalis, penamve incurrere*. Et cum crederetur eam Bullam a Concilio Tridentino revocatam, Pius V. idem Privilegium confirmat Bulla, quæ incipit: *Esti mendicantium*. Præfati fideles, inquit, audiendo Missas, & alia divina officia in Ecclesiis Fratrum mendicantium huiusmodi diebus Dominicis, præcepto Ecclesiæ de illis audiendis satisfecisse censentur.

Quoad Missas autem quæ in privatis Oratoriis celebrantur, vide Decretum II. ad calcem hujus Tomi.

Prop. 7. Quamvis nulla sit lex generalis præcipiens stricte singulis fidelibus, ut singulis diebus Dominicis & Festis Parochiæ ad audiendam Missam Parochialem assistant; tamen hortandi sunt populi, ut huic officio quam frequentius poterint satisfaciant.

Prob. 1. Auctoritate eorum Doctorum, qui docent, Pastores Ecclesiæ non posse stricte legem statuere, quæ fideles obliget ad assistendum Missæ Parochiali; inter quos unum referam, Fagundem scilicet, qui sic loquitur, Lib. de Præceptis Ecclesiæ c. 3. n. 18. *Honestissimum ac decentissimum est, ut parochiani proprias frequentent parochias, & ut saltem in festivitatis præcipuis totius anni iis intersint Missæ audiende; & hoc consulendum, & prædicandum est a Concionatoribus: nec debent Concionatores prædicare & suggestis, non teneri populum in suis parochiis Missam audire; quia quamvis ad id de facto non teneantur, cum tamen decentissimum sit id consilium, indecentissimum erit contrarium suadere*.

2. Ex can. Si quis Distin. 1. de consecrat. ubi sic habetur: *Si quis contra proprias parochias, in quibus legitimi ordinarii que si conventus, Oratorium habere voluerit, poterit ibi in reliquis festivitatis Missam audire propter satisfactionem familie*. Quo denotatur eos, qui non desistantur abeundo propriam Parochiam, non debere, quantum possunt, ab ejus sancta collectione, quæ sit in Missa Parochiali discedere. Postea vero addit idem canon: *Attamen in die Pentecostes, Natalis Domini, Joannis Baptiste, non nisi in civitatibus, aut parochiis Missam audiant*. Quo indicatur certis saltem diebus Missæ Parochiali assistendum esse.

3. Ex emolumentis spiritualibus, quæ ex assistentia Missæ Parochiali fideles possunt percipere: quæ nos attulimus in isto articulo 1. propositione 2. quibus ista addi possunt.

1. In Missa Parochiali solent publicari fidelibus dies festi, dies jejuniorum, excommunicationes, denunciationes nuptiarum, & similia, quæ Parochiani culpabiliter ignorabunt, si eidem Missæ non interfuerint.

2. Quia in Missa Parochiali fit aspersio aquæ benedictæ super populum: sicuti aspersus fuit Populus per linguam victuarum per Moysem, dum populum Judaicum sedes inivit cum Domino, qua aspersione factus cum Domino Jesu, qui effudit super nos aquam mundam, renovamus: qua rursus aspersione mundamur a peccatis venialibus, si humiles & contriti eam sacram cæremoniæ recipimus, & ad perfectam peccatorum moralium contritionem disponimur, & interius lavamur: sicuti lavabant olim fideles & manus & os in his fontibus, qui erant prope Ecclesiam, ut manibus mundis Holiam reciperent, & ad os aqua mundatum deferrent; solebant enim olim fideles Eucharistiam propriis manibus recipere, & ad os suum propriis manibus deferre.

3. Processioni assistimus, qua antiquam & solemnem Arcæ translationem revocamus: quæ ab Israelitis in deserto ab una mansione in aliam deferrebat: quæ circa muros Jericho septies, clangentibus tubis, circumfesta est: quæque a Carithiarini in domum Obbedon, & a domo Obbedon in civitatem David, hoc est Sion, translata est; quæ cæremonia, si huic devote interfuerimus, fit nobis præfens Deus, sicuti præfens erat Judæis arcam circumferentibus; qua etiam concidunt demonum propugnacula, sicuti conciderunt muri Jericho; qua demum uberiori benedictione perfundimur, quam per-

perfusus fuerit Obededon : Crux enim Christi, quam in Processionibus nostris deferimus, longe Deo est gravior quam arca, longaque efficacior; quippe infirma & egena erant elementa veteris legis caeremoniae, si cum nostris comparentur.

4. Incensum adoletur, uti factum videmus in veteri lege. Cap. 30. Exod. v. 7. *Et adolebit incensum super eo Aaron suave fragrans. Mane . . . uet iθυμίατα sempiternum coram Domino.* In Missa ergo Parochialis fumo thuris perfunditur 1. Altare, quo ara Crucis designatur. 2. Sacerdos, quo Christus significatur. 3. Oblata, quibus vota fidelium exprimuntur. 4. Imagines, quibus prorocypa oculis nostris exhibentur. 5. Clerus & Populus, ex quibus omnium fidelium cœtus coalescit, & quibus tota Ecclesia demonstratur, ut dum eo incenso singula adolentur, sciamus omnes Deo in odorem suavitatis.

5. Panis Benedictus singulis distribuitur in *signum fraternæ communionis & caritatis*, ut dicit Bona de rebus Liturg. lib. 2. c. 10. Quæ generali panis benedicti distributione significatur, fideles omnes olim in Missa Christum verum panem communicando recepisse. Quem sanctissimum usum cum non possit nunc Ecclesia obdepravatos fidelium multorum mores observare, ea saltem caeremonia commemorat; etenim, ut dicit Trid. sess. 22. c. 6. de Sacrificio Missæ: *Operatur quidem Sacrosancta Synodus, ut in singulis Missis fideles adstantes non solum Spirituali affectu, sed Sacramentali etiam Eucharistiæ perceptione communicarent, quo ad eos Sanctissimi hujus Sacrificii fructus uberior proveniret.* Et ut Eucharistiæ receptionem suppleat, panem benedictum singulis fidelibus distribuit, qui cum fide sumptus, cum devotione manducatus, veniales culpas remittit, & ad impetrandam peccatorum mortalium veniam disponit. De Præceptis Ecclesiasticis, quæ Sacramentorum receptionem respiciunt, agemus ubi de Sacramentis.

C A P U T IV.

De Præceptis, quibus Ecclesia jubet vel ut jejunemus, vel ut solum a carnibus abstinamus.

EGimus hætenus de Præceptis, quibus pie vivimus erga Deum; jam agendum de his mandatis, quibus *Sobrie* vivimus erga nos ipsos: quod quidem, ut par est, præstabitur, si temperantiam juxta regulas fidei

& rationis custodiamus, si jejunia & abstinentiam a carnibus juxta præscriptum Ecclesiæ observemus. Quomodo autem hæc Ecclesiæ præcepta de jejunio & abstinentia a carnibus intelligenda sint, hic paucis explicabimus.

A R T I C U L U S I.

Quid & quotuplex sit jejunium, & quandonom sit de Præcepto.

NOta. Temperantia est virtus, quæ moderatur voluptates gustus, & tactus, quæque proinde, juxta regulas rationis & fidei, jejuniū & abstinentiam præscribit.

Jejunium generatim est abstinentia ab aliquo.

Jejunium est duplex: Spirituale, & corporale.

Jejunium spirituale est abstinentia a peccatis, & ab omni voluptate illicita.

Jejunium corporale est abstinentia ab esca corporalibus juxta regulas fidei & rationis.

Jejunium corporale aliud est juris naturalis, aliud juris positivi.

Jejunium corporale juris naturalis est ea abstinentia a cibis, quæ nobis per rationem naturalem præscribitur: tale est v.g. jejuniū, quod ratio dicit nobis esse necessarium vel ad conservandam sanitatem, vel ad rationem perficiendam, vel ad pietatem obtinendam.

Jejunium corporale juris positivi est ea abstinentia, quæ nobis a legitimo Superiore præscribitur: tale est jejuniū, quod nobis indicatur ut necessarium a Medico ad conservandam sanitatem corporis, a Philosopho ad conservandam mentis serenitatem, a Theologo ad pietatem vel obtinendam, vel conservandam, ab Ecclesia ad exercendam una cum omnibus Christi fidelibus penitentiam.

Prop. 1. Omnes omni tempore tenemur observare jejuniū spirituale, scilicet in abstinentia a peccato: & hæc obligatio tam arcta est, quam stricta sit obligatio vitandi peccatum.

Prob. 1. Scriptura. Omnibus hominibus juxta Scripturam præcipitur, ut a peccato semper abstineant; generalis enim est ista lex: *Non concupisces*: ergo omnibus hominibus præcipitur jejuniū spirituale, scilicet in abstinentia a peccato. Sed ea abstinentia a peccatis, & spirituale illud jejuniū strictius ligat homines baptizatos, ut docet Paulus ad Rom. 6. v. 4. *Quicumque*

B 4 *enim*

enim baptizati sumus in Christo, in morte ipsius est in mundo, concupiscentia est carnis, cor- baptizati sumus. Consepulti enim sumus cum Christo in morte, ut quomodo sur- rexit Christus a mortuis, ita & nos in novitate vite ambulemus: deponentes scilicet omne pondus & circumstantias nos peccatum: etenim qui manet in Christo, non peccat: Ergo omnes homines tenentur servare jejunium spirituale, seu abstinere a peccato.

2. Ex Patribus. D. Basilus homil. 1. de jejunio ait: *Verum enim jejunium est ab omnibus vitiis esse alienum.* D. Chrysost. Homil. 8. in Genesim, sic definit jejunium: *Jejunium dico abstinentiam a vitiis . . . hoc verum jejunium est.* Et Leo Sermon. 41. de jejunio, 2. sic concludit: *Non enim in sola abstinentia tibi sit nostri summa jejunii, aut fructus corporis esca subtrahitur, nisi mens ad iniquitatem revocetur.* Et ut indicet jejunium spirituale semper urgere, nullamque pati dispensationem, sic habet Sermon. 43. *Nullum magis sectandum est continentie genus, quam ut semper simus ad injusta voluntate sobrii, & ab inhonesta actione jejuni.*

3. Rat. Jejunium spirituale est abstinentia a peccato: atqui nullum est tempus, in quo non debeamus omnes abstinere a peccato, juxta illud Scripturæ: *Tamquam a facie oculubri fuge peccatum:* ergo nullum est tempus, in quo non teneamur omnes observare jejunium spirituale.

Consecratio hujus Doctrinæ.

Consecr. 1. Primum & indispensabile omnino jejunium est, non abstinentie eorum ciborum, qui ex se sunt indifferentes, sed abstinentia eorum vitiorum, quæ ex sua intrinseca natura mala sunt, ut docet Christus, Matth. 15. vers. 17. *Omne, inquit, quod in os intrat, in ventrem vadit, & in secessum emittitur, quæ autem procedunt de ore, de corde exiunt, & ea coquinaunt hominem: de corde enim exeunt cogitationes male, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falsa testimonia, blasphemia; hæc sunt, quæ coquinaunt hominem.* Quod ita explicat Basilus, homil. 1. de jejunio. *Cave, inquit, ne jejunii utilitatem sola ciborum abstinentia metiaris . . . carnes non edis; at interim devoras fratrem tuum: vino abstines at; interim ab injuriis non temperas. Vie bis, quæ sobrii sunt non a vino. Ira mentis est temulentia, quam a prudentia non minus excutienti, quam vinum.*

Consecr. 2. Primum & indispensabile pariter jejunium est, non pugna contra famem, vel sitim, sed pugna contra triplicem concupiscentiam: de qua Joan. ait: *Omne quod*

cupiscentia oculorum, & superbia vitæ: 1. Joan. 2. vers. 16. Etenim, ut cum Augustino loquar serm. de diversis, olim 74. jam 211. nullus est, qui possit se ab hoc jejunio, vel ab hac pugna dispensare. *Potest quisque dicere: ne stomachus doleat, jejunare non possum; potest etiam dicere: volo dare pauperi; sed unde, non habeo, aut tantum non habeo, ut sineam egere, si dederō; quamquam & in his operibus excusationes plerumque sibi homines falsas faciunt, quia veras non inveniunt; verumamen quis est qui dicat: ideo non ignovi ventrem petentem, ideo concupiscentia non relinxi, aut jejunium spirituale non servavi, quia valetudo impedivit, aut quia manus, quæ porrigere, non fuit. Dimitte, ut dimittatur tibi: decerta, ut coroneris: carnis hic opus nullum est, nullum vel carnis sua membrum assumitur, ut hoc impleatur, quod rogatur, voluntate agitur, voluntate perficitur, voluntate decertatur, voluntate jejunatur.*

Prop. 2. Præter jejunium spirituale omnes omni tempore tenemur ad observandum jejunium corporale, quando ex testimonio conscientia judicatur necessarium vel ad satisfaciendum Deo pro peccatis præteritis, vel ad præcavendum futura, vel ad mentem elevandam ad divina: & hæc obligatio tanta est, quanta est connexio jejunii cum prædictis effectibus.

Prob. 1. Scriptura. Scriptores sacri passim jejunium, & orationem simul collocant. *Esote itaque sobrii & vigilate in orationibus,* inquit Petrus 1. 4. v. 7. ergo sicut oratio est de præcepto, quoties necessaria judicatur ad obtinendam virtutem: ita & jejunium est de præcepto, quoties sine jejunio virtus absolute necessaria obtineri non potest.

2. Ex Aug. Sermon. olim de temp. 230. jam 73. de verbis Evangelii in appendice. *Jejunium, inquit, purgat mentem, jublevat sensum, carnem spiritui subjicit, cor facit contritum & humilitatum, concupiscentie nebulas dispergit, libidinum ardores extinguit, castitatis verum lumen accendit:* & Bern. Sermon. 4. in quadages. ita loquitur: *Jejunium obtinet veniam, gratiam promeretur, delet præterita peccata, futura depellit.* Ergo toties tenemur observare jejunium corporale, quoties ex testimonio conscientia judicatur ad prædictos effectus necessarium.

3. Rat. Jejunium necessarium est ad abstergendum peccata præterita, ad præcavendum futura, ad assequendam virtutem, & ad elevandam mentem ad Divina, juxta

illud, quod Deo canit Ecclesia: *Qui corporali jejunio vitia comprimis, mentem elevas, virtutem largiris & premia*: atqui nullum est tempus, in quo non teneamur omnes abolere peccata præterita, præcavere futura, virtutes comparare, mentem ad Divina erigere: ergo nullum est tempus, in quo non teneamur omnes ad jejunium corporale, quando ex testimonio conscientie judicatur ad prædictos effectus necessarium.

Consecratoria hujus doctrine.

Consect. 1. Qui est in peccato, præcipue mortali, debet jejunare jejunio corporali, ut ea carnis maceratione ad cordis compunctionem excitetur: sic enim peccatores compellat Joel 2. verl. 12. *Nunc ergo, dicit Dominus, in toto corde vestro, in jejunio, & fletu, & planctu, scindite corda vestra, & non vestimenta vestra: canite tuba in Sion, sanctificate jejunium. Jejunio usi sunt Ninivite*, inquit Tridentinum §. 14. cap. 4. *cum ad Jonas predicationem plenam terroribus, penitentiam egerunt, & misericordiam a Domino impetrarunt*: de his enim ita scribit Jonas, cap. 3. v. 6. *Et pervenit verbum ad Regem Ninive, & surrexit de solio suo, & abiecit vestimentum suum a se, & induit saccum, & jedit in cinere, & clamavit, & dixit in Ninive: ex ore Regis & Principum ejus, dicens: Homines, & jumenta, & boves, & pecora non gustent quidquam, nec pascantur, & aquam non bibant. ... & convertatur vir a vita sua mala, & ab iniquitate.*

Consect. 2. Qui tentatur a concupiscentia sua abstractus & illectus, præcipue si tentetur circa luxuriam, debet ad jejunium corporale recurrere, & quidem tandiu quamdiu judicabitur ad reprimendum carnis rebellionem necessarium; hoc enim genus *Dæmoniorum*, inquit Christus, *non ejicitur, nisi oratione & jejunio*. Quo remedio usi sunt omnes Sancti ad vincendas carnis temptationes, quodque suo exemplo præcipit Paulus, cum dicit: *Castigo corpus meum, & in servitutem redigo*: de quo ita Aug. de Cantico novo; cap. 3. ubi sic Christianum, qui ad cælum tendit, horcat. *Eccce, inquit, in Evangelio clamat Salvator: Ego sum via: Habes viam, ambula, sollicitus tamen doma jumentum tuum, carnem tuam: ipsi enim insidet anima tua. Quo modo si in hac vita mortali jumento insideres, quod te gessiendo vellet præcipitare; nonne, si securus iter ageres, cibaria ferocienti subtraheres, & fame domares, quod freno non posses? Caro nostra jumentum nostrum est: ut agamus in Jerusalem: plerumque nos ra-*

pit caro, & de via conatur excludere. Tale ergo jumentum cobibeamus jejuniis: exemplo Pauli: Ira ergo es tu, qui ambulare desideras: doma carnem tuam, & ambula. Ambulas enim, si amas. Non enim ad Deum passibus, sed affectibus currimus.

Consect. 3. Qui virtutes christianas, sine quibus salvi esse non possumus, consequi desiderat, jejunio utatur necessum est: quippe, ut docet Leo serm. 12. *Quid enim potest esse, inquit, jejunio efficacius, cujus observantia appropinquamus Deo, & resistentes diabolo vitia blanda superamus? Semper virtuti cibis jejunium fuit, de abstinentia prodeunt castæ cogitationes, rationabiles voluntates, salubriora consilia, & per voluntarias afflictiones caro concupiscentiis moritur, virtutibus spiritus innovatur: & Bernardus ait serm. 2. Carnis inedia est perfectio cordis.*

Consect. 4. Si Christianus velit, ut debet, corpus suum offerre Deo, tamquam hostiam sanctam, & Deo placentem, necessarium est, ut jejunio victimam illam præparet, ut dicit Aug. serm. 61. de Cantico novo jam citato: de quo Sacrificio loquitur Paul. ad Roman. 12. verl. 1. hoc modo: *Obsecro itaque vos, fratres, ut exhibeatis corpora vestra, hostiam viventem, sanctam, Deo placentem, rationabile, id est spirituale, obsequium vestrum: & 2. Corin. 3. verl. 10. Semper mortificationem Jesu in corpore nostro circumferentes, ut & vita Jesu manifestetur in carne nostra mortali: & verl. 16. Propter quod non deficiamus; sed licet is, qui foris est, noster homo corrumpatur, tamen is, qui intus est, renovatur de die in diem, jejunio scilicet, aliisque mortificationibus.*

Prop. 3. Præter jejunium spirituale, situm in abstinentia a quocumque peccato, præter jejunium corporale, situm in ea ciborum corporalium temperantia, quam conscientia inspirat unicuique, est & aliud jejunium corporale: *Medicinale* scilicet, quod Medicus præscribit ad sanitatem corporis: *Philosophicum*, quod Philosophus præscribit ad mentis perfectionem: & *Theologicum*, quod Theologus inspirat ad pietatis exercitium. Quod triplex jejunium tenemus omnes observare, quoties nobis est ad prædictos effectus necessarium: tantaque est hujus jejunii obligatio, quanta est illius cum prædictis effectibus connexio.

Prob. 1. Scriptura. Constat ex variis Scripturæ textibus, quod excessus in cibo & potu nocet 1. sanitati, juxta illud: *Plurimum occidit gula, quam gladius*. 2. Nocet mentis libertati, juxta illud: *Corpus, quod corrumpitur*

tur, aggravat animam. Sap. 9. v. 15. 3. Nocet maxime virtuti, juxta illud: *Attendite, ne graventur corda vestra crapula & ebrietate,* Luc. 21. v. 34. Ergo jejunium necessarium est ad corporis sanitatem, quam intendit Medicus; ad mentis libertatem, quam intendit Philosophus, & ad exercitium pietatis, quam respicit Theologus. Ergo tenemus jejunium corporale observare, cum necessarium judicatur vel ad sanitatem corporis, vel ad perfectionem mentis, vel ad virtutis exercitium.

2. Ex D. Thom. *Jejunium in communi, inquit, cadit sub præcepto legis naturæ, sed determinatio temporis, & modi jejunandi.... cadunt sub præcepto juris positivi.* 2. 2. 147. a. 3. in C. Ergo potest a legitimo superiore certis in calibus nobis præscribi, puta, a Medico, cum conducit ad sanitatem, a Philosopho, cum necessarium est ad rationem perficiendam, a Theologo, cum expedit ad virtutis exercitium.

3. *Rat.* Omnis virtus moralis jure naturali imperata, jure positivo & quoad tempus, & quoad modum præscribitur; quia ad jus positivum pertinet determinare jus naturale: atqui jejunium est actus virtutis moralis, scilicet temperantiæ: ergo jure positivo determinatur. Et ita jejunium, quatenus utile corpori, determinatur per Medicos: quatenus utile rationi, determinatur per Philosophos: quatenus utile pietati, determinatur per Theologos, quibus & Medici, & Philosophi debent subesse, non solum in hac materia, sed etiam in aliis.

Confessaria hujus Doctrinæ.

Confess. 1. Homo tenetur ad jejunium corporale eo tempore, quo ei per Medicos prudentes præscribitur, ut necessarium vel ad conservandam, vel ad recuperandam sanitatem corporis: quippe sicuti nemini licet se ipsum interficere, aut mutilare, quia non sumus domini corporis nostri, sed custodes; ita nemini licet ciborum ingluvie corporis sanitatem labefactare. Cum ergo juxta Scripturam, Medico parendum sit in his, quæ spectant corporis sanitatem, sic enim explicari potest illud Ecclesiastici 38. v. 1. *Honora Medicum propter necessitatem;* eistum maxime parendum est, cum jubet abstinentiam ad conservationem sanitatis necessariam, ad quam nos Sapiens, ad instar prudentis Medici, ita suaviter hortatur 37. v. 32. *Noli avidus esse in omni epulatione, & non te effundas super omnem escam;* in multis enim escis eris infirmus, & aviditas appropinquabit usque ad

choleram. Propter crapulam multi obierunt: qui autem abstinens est, adjiciet vitam. Quæ quidem singula sunt de præcepto; non eo ramen motivo observanda sunt, ut vivamus nobis, sed eo motivo, ut vivamus Deo, & gloriæ æternæ comparandæ incumbamus. Quantum autem sanitati conducit jejunium, vel ex eo patet, quod insigniores Medici abstinentiam inter præcipua medicamenta collocant; Hypocrates enim lib. de affectibus sic habet: *Optima sunt ad sanitatem quæ modice ingesta sufficiunt, ut & sames & suis sint medela:* & lib. 4. de morib. sic loquitur: *Si homo parum edit, & parum bibit, nullum morbum hoc inducit.* Philo Judæus Philosophus simul & Medicus dicitare solitus erat, continentia proprium esse sanitatem & robusti gignere; quibus assentitur Hieronymus his verbis: *Mater sanitatis est abstinentia, agri tudinis voluptas:* quod & Horatio quamvis de secta Epicuri non duplicavit; sic enim habet: *Sperne voluptates: nocet empta dolore voluptas, aspice nunc tenuis vietus quæ quantaque secum offerat, imprimis ut valeas bene.*

Confess. 2. Homo tenetur ad jejunium corporale eo tempore, quo necessarium judicatur ad rationem perficiendam, mentisque libertatem obtinendam. Quippe sicuti homo est cultus sui corporis; ita & cultus suæ mentis: & sicuti nefas est homini corporis sanitatem nimio cibo alterare, ita longe nequius est mentis aciem nimio cibo hebetare. Quocirca sicut ad jejunium obligatur, ut servet corporis sanitatem; ita fortius obstringitur ad jejunium, ut servet mentis libertatem. Multum autem prodesse abstinentiam ad perficiendam rationem Scriptura nos his verbis commonet. *Cogitavi,* inquit Sapiens, *a vino abstrahere carnem meam, ut animum meum transferrem ad sapientiam, devitaremque stultitiam.* Eccles. 2. vers. 3. Nihil est, quod magis mentis serenitatem perturbet, quam intemperantia, & præcipue in potu, ut habetur Prov. 2. v. 1. *Luxuriosa res vinum, tumultuosa ebrietas: quicumque bis delebatur, non erit sapiens.* & Osce 4 v. 11. *Fornicatio, & vinum, & ebrietas auferunt cor.* Quibus textibus non obicure indicatur, aut hebetem, aut tumultibus plenam esse eam mentem, quæ non sibi jejunio viam ad scientiam parat.

Quantum vero rationi perficiendæ inferviat jejunium, vel ex eo conjici potest, quod nullus umquam exiit, qui vel parum in literis profecerit, nisi fuerit abstinentiæ tenacissimus: & quidem inter paganos Socrates solo pane & lacte vivebat, Epictetus sola

farina aquis diluta visitabat, Zenon vero non aliis epulis, quam terræ fructibus vescabatur. Quantis vero jejuniis inter Christianos macerabantur Basilii, Chrysostomus, Hieronymus, Aug. aliique non pauci Ecclesiae Doctores, qui inter continua Ecclesiae negotia non alio tempore studiis vacare poterant, quam his horis, quibus nos reficiendis corporibus indulgemus? Ratio dicat, nullum aliud esse obtinendae scientiae medium efficacius quam jejunium: re ipsa humana mens numquam fortius vires suas exerit, quam dum corpus jejuniis atteritur; e contra numquam languidius agit, quam dum corpus cibis obruitur. Inde videas manere mentem jejuno corpore acriter rebus intendere; vespere vero, ubi bene pasti sumus, eandem mentem vix posse res vel faciliores assequi, quali aut sepeliretur cibis, aut eorum vaporibus obscuraretur: in hoc non longe Soli ab similibus, qui sereno tempore radios suos longe lateque dispergit, nimbo vero quasi interclusos retinet.

Consect. 3. Homo tenetur ad jejunium corporale eo tempore, quo judicatur necessarium ad officia pietatis exercenda, sive pietas Deum respiciat, sive nos spectet, sive ad proximum pertineat. *Pietas* enim, ut dicit Apostolus, *ad omnia utilis est*: & jejunium maxime ad pietatem conducit: de vera enim pietate & sapientia sic loquitur Job 28 vers. 12. *Sapientia vero ubi invenitur, & quis est locus intelligentiae? nescit homo pretium ejus, & non invenitur in terra suavis vivendum, idest, eorum, qui abstinentia & jejunio non delectantur.* Quod certe expretius indicat Isaïas, dum intemperantiam exhibet omnino omnino aditum ad pietatem pracludentem: *Verum hi quoque, idest, non populus, sed Sacerdotes, & Prophetæ, præ vino nescierunt* communia etiam pietatis officia: *præ ebrietate erraverunt* in evidentissimis etiam legum notionibus *absorpti sunt a vino, quali hebetes & stupidi: erraverunt in ebrietate, nescierunt videntem, idest Deum, ignoraverunt judicium, idest, aequitatem: qua ignorantia nihil pietatis magis contrarium, cum cognitio Dei & justitiae sit prima totius pietatis origo.*

Consect. 4. Homo tenetur ad jejunium corporale, quoties ea abstinentia judicatur necessaria vel ad sustinendum statum familiae, vel ad eleemosynas elargiendas; Deus quippe non ita fecit nos rerum nostrarum temporalium dominos, ut nobis licitum sit

aut eas epulis consumere, aut eis, dum alii indigent, copiosius, quam par est, abundare; sic enim habet Scriptura, Prov. 21. vers. 7. *Qui diligit epulas, in egestate erit; qui amat vinum & pinguedinem, non dilabitur.* Et ut Scriptura indicet excessum illum in epulis, quibus res familiares consumuntur, esse peccatum, statim subjungit; *Pro justo datur impius; & pro rectis iniquus; idest, pro justo filio exercendo datur impius ille pater devorans hæreditatem filii, & pro rectis filiis exercendis iniquus pater; his verbis exprimens, quam grave peccatum sit ea intemperantia, qua res familiares dissipantur.* De his vero, qui epulis indulgent potius quam temperent, ut eleemosynas impertiantur, ita inculcando loquitur Apostolus: *Unus ejuravit, alius autem ebrius est.* Ergo abstinentia est de præcepto, cum necessaria judicatur vel ad conservandam rem familiares, vel ad sublevandam extremam aut urgentem, imo forte communem pauperis necessitatem. Vide dicta de eleemosyna.

Ex quadruplici isto Consecrario patet, omissionem jejunii esse peccatum, quando necessarium judicatur vel ad salutem corporis, vel ad mentis perfectionem, vel ad pietatis exercitium, vel ad rei familiaris conservationem, vel ad eleemosynarum largitionem.

Monit. Quadruplex illud genus jejunii, quod vel conscientia, vel Medicina, vel Philosophia, vel Theologia præscribunt, consistit non in unica refectione in die, nec in carnis abstinentia; sed in usu moderato ciborum, & in ea temperantia, quæ necessaria judicatur ad finem, qui intenditur. Jejunium vero Ecclesiasticum est abstinentia a certo ciborum genere, & a pluribus in die refectionibus, secundum modum ab Ecclesia præscriptum, & propter finem pietati congruentem. Ideo est.

ARTICULUS II.

De Jejunio Ecclesiastico.

Prop. unic. Præter jejunium spirituale obligans omni tempore, præter jejunium illud corporale; quod lex naturalis præscribit, præter illud etiam jejunium corporale quod vel Medici ad corporis sanitatem, vel Philosophi ad mentis purgationem, vel Theologi ad exercitium pietatis conducere indicant, Ecclesia habet

auctoritatem instituendi solemnia quædam jejunia, quæ Christiani singuli debent observare juxta modum ab Ecclesia præscriptum.

Prob. 1. Scriptura. Præter dies jejunii instituti a Domino in Lege Moisaica præscriptos, Synagoga alios dies jejunii præscripsit. Sic Josaphat prædicavit jejunium universo Judæ, ut liberaretur ab Ammonitis, & Moabit. 2. Paralip. 20 v. 3. Sic Elidas prædicavit jejunium juxta fluvium Ahova, ut Israeliticæ prosperum iter haberent ad Jerusalem reædificandam. 1. Esd. c. 8. vers. 21. Sic Ester jejunium sibi & populo Judaico indicxit, ut averteret malum, quod Aman Judæis paraverat. Esth. 4. v. 16. Ergo a simili Ecclesia, quæ non habet minorem auctoritatem, quam Synagoga, potest certos jejunii dies præscribere, quosque omnes fideles tenentur observare.

2. Ex Aug. Epist. ad Casulan. Ego, inquit, in Evangelicis & Apostolicis litteris... video præceptum esse jejunium; quibus autem diebus non oporteat jejunare, & quibus oporteat, præcepto Domini, vel Apostolorum non invenio definitum. Ergo ad Ecclesiam pertinet determinare tempus, quo jejunio Ecclesiastico jejunandum sit.

3. Rat. delumpta ex D. Thom. 2. 2. quæst. 145. art. 5. in corpore. Jejunium, inquit, utile est ad deletionem culpe commissæ, adhibitionem peccati quod posset committi, & ad elevationem mentis ad spiritualia, & ad plures alios fines, quos Ecclesia potest intendere: ergo quilibet homo ex vi juris naturæ debet uti jejunio quantum sibi necessarium est ad prædictos effectus: ergo cum quilibet non possit id satis prudenter per semetipsum determinare, ad Ecclesiam pertinet seligere tempora, quibus magis nobis expediat jejunare, quodque jejunii tempus a nobis observandum sit.

Et sicuti Ecclesia determinavit certas festorum solemnitates; ita & determinare potuit certa jejunii sollemnitas & poenitentiae tempora: & sicut peccant qui non observant dies festos ab Ecclesia institutos; ita peccant qui non observant jejunia ab Ecclesia præscripta.

Consektaria, in quibus historice referuntur tempora per Ecclesiam jejuniis destinata.

Consekt. 1. Observandum est jejunium Quadragesimæ; quia tale tempus determinatum fuit ab Ecclesia, ut jejunium

Christi, Moysis, & Eliæ imitemur, ut ante Pascha Sacræ Communioni disponamur. Duplicem illam rationem tangit Augustinus Epist. 119. ad Januar. *Quadragesima jejuniorum*, inquit, *habet auctoritatem & in veteribus libris, & ex jejunio Moysis, & Eliæ, & ex Evangelio; quia totidem diebus Dominus jejunavit, demonstrans Evangelium non dissentire a lege & Prophetis: & quamquam non possimus quadraginta diebus ab omnibilibet abstinere, sicut abstinent Dominus; convenit tamen, ut pro modulo nostro cum imitemur in jejunio, sicut & in humilitate, in patientia, & misericordia, & perfecta caritate, quoniam nobis dicitur: Discite a me, quoniam mitis sum & humilis corde, &c.... Ideo Deus post jejunium ejuravit, & tentari voluit.* Et idem August. ait, eadem Epist. cap. 17. *Ut igitur hi quadraginta dies in jejunio observentur ante Pascha, Ecclesie consuetudo roboravit: ut inquit Hieron. Epist. ad Marcellum adversus Montan.* Nos jejunio quod mentem elevat ad Divina, purgat a vitiis, & virtutibus ornatur, ad festa paschalia præparemus, quibus decet maxime nos vitiis esse purgatos, ut sepeletur cum Christo, & simul cum illo resurgamus.

Consekt. 2. Observandum est jejunium quatuor temporum: uti enim in Synagoga jejunium quatuor temporum observabatur, Ecclesia aliis motivis voluit jejunium indicare quatuor anni temporibus, quibus conferuntur Ordines: quo jejunio Dominum deprecamur, ut mittat bonos operarios in vineam suam. Oportet enim, inquit Hieron. relatus a D. Thom. 2. 2. quæst. 141. art. 5. *ad ordinum susceptionem & collationem per jejunium præparari & eos, qui ordinantur, ut fructuose Sacramentum Ordinis recipiant, & eos, qui ordinant, ne cito in sui condemnationem indignis manus imponent; ideoque oportet etiam plebem jejunare, pro cuius utilitate Clerici ordinantur: in cuius praxeos exemplum Christus ante electionem Discipulorum, exivit in montem solus orare. Quod exponens Ambros. dicit: Vide, quid te facere convenit, cum vis aliquod officium pietatis adoriri, quando Christus missurus Apostolos prius oravit, lib. 5. in Lucam. Novam a liam rationem addit Leo Serm. 8. decimi mensis. *Jejunium*, inquit, *ex doctrina Spiritus Sancti ita per totius anni circulum distributa sunt, ut lex abstinentiæ omnibus adscripta sit temporibus, siquidem jejunium æternum in quadragesima, æstivum in Pente-**

soffe, autumnale in mense septimo, hyemale autem in decimo celebramus, intelligentes Divinis nihil vacuum esse præceptis.

Consect. 3. Oblervandum est jejunium vigiliarum juxta usum Ecclesiæ, in qua vivimus, ut licuit per jejunium ad Festa Paschalia præparamur, eadem ratione in vigiliis præcipuarum solemnitatum, in quibus præparari nos oportet, per jejunium ad Festa illa peculiariter devote celebranda disponamur, ne quod exprobrat Sapiens Judæis, Christiānis etiam exprobrari possit, ne scilicet simus, ut dicit Sapientia 14. v. 23. *habentes vigilas in sapientia plenas.*

Prop. 4. Præter jejunium quadragesimæ, quatuor temporum, & vigiliarum, observanda est abstinencia a carnibus diebus Rogationum, & qualibet feria sexta, & quolibet Sabbato his locis exceptis, in quibus ex consuetudine certis Sabbatis usus carniū est licitus, quia ita jubet Ecclesiā non quod hæretico spiritu prohibeat abstinere a cibis, quos Deus creavit, quod vocat Paulus ad Timoth. 4. sed quia abstinencia corpus castigandum sit: quod & verbo & exemplo ostendit Paulus, dicens: *Castigo corpus meum, & in servitutem redigo.* Huc pertinet sententia Ang. de Definitione fidei Orthodoxæ. *Equare*, inquit, *nuptias Virginitati, & nihil meriti putare esse in abstinencia a carnibus & vino, non Christiani hominis, sed Joanniani est.*

Monit. Carnium manducatio diebus, quibus ab Ecclesiā interdicuntur, non est ex se mala, sed est solum mala ex interdicto Ecclesiæ. Carnes non sunt ex se male, ut volebant Manichæi; quia sunt opus Dei, & non opus demonis: nec maculantur, quia offeruntur idolis, ut male credebant olim quidam Catholici nimium scrupulosi: nec prohibentur ex vi legis Mosaicæ, ut arbitrantur quidam Catholici nimium Judaizantes; sed usus carniū certis diebus est illicitus post prohibitionem Ecclesiasticam, quam nefas est infringere. Etenim si Ecclesiā tempore Apostolorum juxta præcepit, ut fideles abstinerent a sanguine & suffocato; quidni præcipere potest, ut fideles modo certis diebus a carnibus abstineant? Rursus, si Medicus ob sanitatem corporis certos valeat cibos interdiceret, quidni a foriori idem poterit Ecclesiā ob salutem animæ?

ARTICULUS III.

De modo, secundum quem Ecclesiastica jejunia observanda sunt.

P*Rop. unica.* Ad Ecclesiā pertinet determinare non solum tempora, quibus jejunare nos oportet, sed etiam modum, secundum quem jejunare nos convenit.

Prob. 1. Auctoritate D. Thomæ 2. 2. qu. 147. art. 3. in corp. *Jejunium*, inquit, *in communi cadit præcepto legis naturæ; sed determinatio temporis, & modi jejunandi secundum convenientiam & utilitatem populi Christiani, cadit sub præcepto juris positivi, quod est a Prælati Ecclesiæ: ergo ad Ecclesiā pertinet determinare modum, secundum quem jejunare nos oportet.*

2. Rat. Sicuti ad Rempubicam pertinet determinare ea, quæ respiciunt regimen politicum; ita ad Ecclesiā pertinet determinare ea, quæ spectant regimen ecclesiasticum: atqui jejunia Ecclesiastica spectant regimen ecclesiasticum, cum non nisi in bonum spirituale fidelium instituantur: ergo ad Ecclesiā pertinet determinare jejunia, & modum, secundum quem jejunare nos oportet. Qui modus varius fuit juxta varias diversorum temporum differentias.

Consektaria hujus Doctrinæ.

Consekt. 1. Juxta antiquam Ecclesiæ disciplinam abstinencia a vino, a carnibus, ab ovis & lacticiis conjungebatur cum jejunio Ecclesiastico, & unica permittebatur in die refectio, eaque circa vespeream. Ea singula paucis sic expressit Basiliius hom. 1. de jejunio. *Carnes*, inquit, *non edis, a vino abstinens, vespeream expectas, ut cibum capias.* Idem habet Theophilus Epist. 3. *Qui autem*, inquit, *legum præcepta custodiunt, ignorant vinum jejunis, carniū usum repudiant.* Cyrillus vero Carecheli 4. jejunium Christianorum sic describit: *Jejunamus a vino, a carnibusque abstinemus.* Postea vero subiungit, carniū usum tolīs infirmis esse licitum. Synodus vero Trullana can. 56. præcipit, ut tempore quadragesimali fideles abstineant ab eo omni, quod maciatur, ab ovis & caseo, & in penam transgressionis Clericos deponit; Laicos vero segregat a communione fidelium. Abstinencia autem a carnibus ita rigide observabatur,

ac

ut quamvis tempore Justiniani, urgente fame, & jussu ipsius Imperatoris carnes venales expositz fuerint, populus tamen nec carnes emebat, nec edebat, *Ne quid de patris traditionibus mutaret*, inquit Nicephorus, lib. 17. cap. 32. Et Spiridion tempore jejunii non ausus est apponere carnes hospiti adventanti, nisi prius peripexisset, quod nullum aliud habebat alimentum, & nisi prævia prius oratione adhibita: cumque hospes in tam urgenti necessitate carnes edere relinqueretur, ipse met de carnibus hospiti appositis manducavit, dicens: *Omnia esse munda mundis*, indicantque carnes non esse natura sua malas: quas omnes cautelas vir Dei non adhibuisset, si licitum fuisset extra casum necessitatis uti carnibus tempore jejunii.

Consect. 2. Juxta præsentem Ecclesiæ usum tria requiruntur ad jejunium Ecclesiasticum, scilicet 1. Abstinencia a carnibus. 2. Unica refectio in die. 3. Hora competens hujus refectiois. Jejunium enim Ecclesiasticum, inquit D. Thom. institutum est ad refrænaudam concupiscentiam carnis. Hæc autem concupiscentia maxime inflammatur per usum carnum, per præmaturam, & sæpius iteratam refectionem, ut patet experientia: ergo optimo jure Ecclesia statuit, ut in jejunio interdiceretur usus carnum, & comestio sæpius iterata, & refectio non nisi unica permitteretur.

Sic ex consuetudine Ecclesiastica quæ vim legis habet, omnibus diebus jejunii Ecclesiastici abstinemus a carnibus; in quadragesima vero ab ovibus & lactiviniis temperamus, nisi ubi usus contrarius viget; non quod, ut docet August. lib. 3. contra Faust. cap. 5. *illud quod intrat in os, possit hominem inquinare, aut immundus sit aliquis cibus; sed edomandi corporis causa, ut præscindantur prævæ cupiditates, & per castigationem & jejunium redigatur corpus in servitutem spiritus, & exhibetur Deo bestia viva*, ut docet Paul. ad Rom. 12. & 1. ad Corinth. 5.

Sic ex consuetudine Ecclesiastica, fundata in exemplo jejunantium in Synagoga, unicam recipimus in die jejunii refectionem; dicitur enim Lev. 23. *Sabbatum est*. Et postea subditur: *A vespere usque ad vespem affligitis animas vestras*. Quia, ut docet D. Thom. *Jejunium ab Ecclesia instituitur ad concupiscentiam refrænaudam; ita tamen quod natura salvetur. Ad hoc autem sufficere vi-*

detur unica comestio, per quam homo potest natura satisfacere; & tamen concupiscentiæ aliquid detrahatur, diminuendo comestionum vires. Et ideo Ecclesiæ moderatione statutum est, ut jemel in die a jejunantibus comedatur. 2. 2. q. 137. ar. 6.

Sic ex consuetudine Ecclesiastica olim comestio fiebat post Vesperas in Choro recitatas, quæ tunc recitabantur hora circiter quarta post meridiem; jam vero circa meridiem recitantur. De quo ita Bern. serm. 3. de quadragesima, Monachos suos alloquens: *Hactenus usque ad nonam jejunavimus, nunc usque ad vespem jejunabunt nobiscum universi, Reges & Principes, Clerus & Populus, nobiles & ignobiles, simul in unum dives & pauper.*

Sic ex benignitate Ecclesiæ permittitur cœnula, seu vespertina coenatio, modo cœnula non vertatur in cœnam. Origo collationis a Monachus cœpit; apud quos fiebant lectiones & colloquia spiritualia, & lectori permittebatur potum sumere: postea fructulum panis addiderunt, ne potus noceret. Hinc sæculares, relicto spirituali colloquio, collationem Monachorum imitari sunt, & usum cœnulae introduxerunt. D. Bonaventura in speculo Disciplinæ ad Novitios part. 1. cap. 21. *Ad collationem tempore jejunii faciendam, ait, duobus tantum, vel tribus, si indiges, bibere vicibus, temperantia congruet, & honestati.* Sanctus Carolus Borromeus part. 1. titulo de gubernatione spirituali, in cœnula panis unciam cum dimidio, & vini poculum tantum concedit. Sed circa id nihil potest certo determinari, sed sequenda est regula D. Thom. 2. 2. q. 147. ar. 6. ad primum. *Dicendum, inquit, quod quantitas cibi non potuit eadem omnibus taxari, propter diversas corporum complexiones, ex quibus contingit, quod unus majori, aliter minori cibo indiget.*

ARTICULUS IV.

De adjunctis, quæ cum jejunio Ecclesiastico observare convenit.

P *Rep. unica.* Non solum jejunium Ecclesiasticum observandum est modo ab Ecclesia præscripto, sed etiam ea adjuncta observanda sunt, sine quibus jejunium non potest esse vel salutare, vel meritatorium, vel virtuosum.

Prob. 1. Scriptura. Constat esse aliquam jejunia, quæ Deo non placent, juxta illud Hab. cap. 38. vers. 3. *Quare jejunavimus, inquit,*

Et non aspersisti, humiliavimus animas nostras, & nejeisti? Ecce in die jejunii vestri invenitur voluntas vestra... Numquid tale est jejunium, quod elegi? Ergo jure Divino, & proinde Ecclesiastico quod determinatur jus Divinum, jejunium ab Ecclesia præscriptum debet habere quædam adjuncta, quæ necessario observanda sunt, ut jejunia sint apud Deum meritoria, & habeantur apud eum vera jejunia.

2. Ex Concilio Mediolanensi V. p. 1. de his, quæ ad dies festos & sacra tempora pertinent, ubi sic habetur: *Quadragesimalibus, alijsve jejuniis, penitentia, & publicæ supplicationis diebus, fideles se vite disciplina severiore astringant, sanctisque institutis, & moribus sacrosancti temporis convenientibus, se suosque, qui patres familias sunt, quam rectissime in omnes partes conforment.* Ergo jejunium Ecclesiasticum quoddam habet pias circumstantias adjunctas, sine quibus Deo & Ecclesiæ displiceret.

3. *Rat.* Jejunium Ecclesiasticum est actus virtutis abstinentiæ per Ecclesiam determinatæ: atqui actus abstinentiæ non potest esse actus virtutis christianæ, nisi fiat cum illis adjunctis, quæ necessaria sunt, vel ut sit actus virtutis, vel ut sit actus salutaris & meritorius coram Deo: ergo non solum jejunium Ecclesiasticum observandum est, sed etiam observanda sunt ea adjuncta, quæ necessario requiruntur, ut jejunium sit vel actus veræ virtutis christianæ, vel actus salutaris, vel actus meritorius coram Deo.

Consequentiæ hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Ut jejunium Ecclesiasticum sit verum jejunium, debet esse actus virtutis christianæ, & proinde assumptus motivo aliquo supernaturali, v. g. motivo placandi Deum offensum, motivo reparandi peccata commissa, vel præcavendi ea, quæ committi possent. Sic non satisfaciunt præcepto jejunii Ecclesiastici qui hic subiciuntur.

1. Qui jejunat motivo vanæ gloriæ; uti jejunabant hypocritæ & Pharisei: quod jejunium ita emendat Christus dicens: *Cum jejunatis, nolite fieri sicut hypocritæ tristes: exterminant enim facies suas, ut videantur hominibus jejunantes.*

2. Qui jejunat motivo vindictæ, ut liberior, expeditiorque sit ad ultionem contra inimicos suos; uti jejunabant, qui mortem D. Pauli juraverunt: quod jejunium rejicit Deus apud Isaiam 58. v. 4. *Ecce ad lites & contentiones jejunatis, & per-*

cutitis pugno impie: nolite jejunare sicut usque ad hanc diem, ut audiat in excelsis clamor vestrer.

3. Qui jejunat motivo avaritiæ; uti jejunabant Judæi: quod jejunium ita corrigit Isaias 58. v. 7. *Frangite jumenti panem tuum, & egenos, vagosque induc in domum tuam: cum videris nudum, operi eum, & carnem tuam ne despexeris.*

4. Qui jejunat motivo mere naturali sine animo fervendi præceptum Ecclesiæ, alias non jejunaturus, non servat præceptum Ecclesiæ juxta Antonin. 2. p. tit. 6. cap. 3. Qui jejunat motivo v. g. scientiæ comparandæ, fanitatis conservandæ, &c. uti jejunabant plures Judæi, quibus dicit Joel: *Sanctificate jejunium.* Et Zach. 7. vers. 5. *Cum jejunaveritis, & plangeretis... numquid jejunium jejunastis mihi?*

5. Qui jejunando affectum peccandi fovet, nequaquam de conversione cogitans: quod jejunium sic emendat Joel: *Convertimini ad me in toto corde vestro, in jejunio, in fletu, & in plantu, & scindite corda vestra, & non vestimenta vestra.* 2. vers. 12. Valer tamen illud jejunium ad satisfaciendum præcepto Ecclesiæ, ut non peccet mortaliter jejunando jejunium, quod incurreret, si non servaret, Antonin. ibid. modo habeat intentionem satisfaciendi lexi.

Consect. 2. Ut jejunium sit vere actus virtutis christianæ, debet esse cum aliis virtutibus conjunctum: si enim juxta Philosophos virtutes morales naturales debent esse inter se connexæ; a fortiori virtutes christianæ: & ita qui jejunat, non solum gula, sed & aliis membris debet jejunare: de quo ita Bernard. Serm. 1. de Quadragesima. *Si gula, inquit, sola peccaveris, sola quoque jejunet, & sufficit: si vero peccaverunt & cætera membra, cur non jejunent & ipsa? Jejunet ergo oculus, qui deprædatus est animam, jejunet auris, jejunet lingua, jejunet manus, jejunet etiam anima ipsa. Jejunet oculus a curiosis aspectibus &c. Jejunet auris, nequiter pruriens a fabulis & rumoribus &c. Jejunet lingua a detractione & murmuratione &c. Jejunet manus ab operibus omnibus, quæcumque non sunt imperata; sed & multo magis anima ipsa jejunet a vitiis.*

Consect. 3. Ut jejunium sit cum aliis virtutibus christianis conjunctum, debet esse alienum a quibuscunque vitiis, christianæ Religionis contrariis: de quo ita Aug. in appendice serm. 146. *Quid prodest, inquit, jejunare visceribus, & luxuriare venatibus, abstinere cibis, & errare peccatis, castigare corpus inedia, vinum forte non bibere, & ebrium cogita-*

ratione malignitatis incedere? Scire igitur debemus, fratres, acceptum esse Deo jejuniū, non solum ut abstinentia corpora castigemus, sed etiam humilitate animas induamus &c.

Consect. 4. Ut jejuniū Ecclesiasticum sit alienum a vitiis, virtutibus christianis contrariis, debet esse alienum ab omnibus illis lautitiis, quas gulosi cupiditas excogitavit. Quippe qui nimius est in illis ciborum condimentis, voluptates non minuit, sed mutat, & carniū abinentiam ciborum quadragesimalium iucunditate compenjat: & ut optime ait Aug. ser. 207. alias de diversis 71. Observatio quadragesimæ non est veterum concupiscentiarum repressio, sed novarum deliciarum occasio: & ser. 110. cap. 8. Sunt quidam observatores quadragesimæ, deliciosi potius, quam religiosi, exquirentes novæ suavitatis magis, quam veteres concupiscentias castigan-
tes.

Consect. 5. Jejuniū Ecclesiasticum non solum debet esse a superfluis ciborum condimentis alienum, & omnibus lautitiis vacuum, sed insuper debet esse cum aliis corporalibus mortificationibus conjunctum, puta, cum silentio, cum solitudine, cum vigiliis &c. Tale enim fuit jejuniū, quo sancti homines iustam Dei iram flectere variis temporibus conati sunt. Tale fuit jejuniū Davidis: *Jejunavit David jejuniū, & ingressus esset ieiunium super terram.* 2. Reg. 12. v. 16. Tale fuit etiam jejuniū Judæorum tempore Esther: *Planctus ingens erat apud Iudeos, jejuniū, ululatus, & fletus, iacō & cinere multis prostrato utentibus.* Esther. 4. v. 3. Tale etiam fuit jejuniū Ninivitarum. *Vestiti enim sunt saccis a majore usque ad minorem.* Jonæ 3. vers. 5. Immo tale erat juxta Tertullianum jejuniū paganorum, quo latius evincitur non in sola ciborum abstinentia sitam esse jejunii summam: *Omne, inquit, Tapinophronesim Ethnicis agnoscunt: cum cælum stupet, & aret annus, nudipedia denuntiantur, Magistratus purpuras ponunt, sacres retro avertunt, precem indignant, Hostiam instaurant... saccis velati, & cinere conspersi:* de jejun. cap. 16. Tale demum debet esse jejuniū Christianorum, quos his verbis hortatur Ecclesia: *Usamur ergo parcius verbis, cibis, & potibus, somno, jocis, & arctius persemus in custodia.*

Consect. 6. Jejuniū Ecclesiasticum non modo debet esse superfluis ciborum condimentis vacuum, & cum corporali mortificatione conjunctum, sed etiam cum oratione & misericordiarum operibus inseparabili vinculo connexum. *Bona est, inquit Angelus ad*

Tobiam, oratio cum jejuniū, & elemosyna. Tob. 12. vers. 8. & Christus loquens de Dæmonibus ait: *Hoc genus Dæmoniorum in nullo potest exire, nisi in oratione & jejuniū.* Marc. 9. vers. 29. & de Anna vidua dicitur: *quod non discedebat de Templo, jejuniū & orationibus serviens die ac nocte.* Luc. 2. vers. 37. *Illud jejuniū approbat Deus, inquit Gregorius, quod ad ejus oculos manus elemosynarum levat: quod cum proximi dilectione agitur, quod ex pietate conditur: hoc ergo, quod tibi jubra- bis, alteri largire, ut unde caro affligitur, inde gentis proximi caro reparetur: humil. 16. am* Evang.

ARTICULUS V.

De gravitate peccati, quod committitur violando jejuniū Ecclesiasticum.

PROPOSITIO unica. Observatio jejunii Ecclesiastici obligat Christianos sub peccato mortali, nisi iustam habeant excusationem.

Prob. 1. Scriptura. *Jejuniū & sobrietas generali præcipiuntur mandato. Attendite autem vobis, inquit Christus, ne forte graventur corda vestra in crapula, & ebrietate.* Luc. 21. vers. 22. & Petrus 1. 5. vers. 8. *Sobrietas, & vigilate.* Paulus vero ad Rom. 13. vers. 44. *Induimini Dominum Jesum Christum, & carnis curam nescieritis in desideris: ergo licuti tenemur sub peccato mortali crapulam fingere, sobrietatem sectari, & Christum induere: ita & tenemur sub mortali jejunare, cum id Ecclesia determinat, præcipue si deserminet sub gravi pœna: quod utique facit Ecclesia, cum puniat Laicos privatione communionis, Clericos vero depositione.*

2. Ex Conciliis. Concilium Gangrense. can. 19. juxta aliquorum translationem ita habet: *Si quis absque corporali necessitate, tradita jejuniū, quæ communiter servantur ab Ecclesia, dissolvat, anathemasis.* Idem probatur ex Concilio Carthageniensi 4. can. 63. ubi determinatur, Clericum qui tempore jejunii, abique inevitabili necessitate, jejuniū rumpit, *minorem habendum esse, id est, deponendum.* Idem habetur in Concilio Tolitano 8. can. 9. ubi dicitur: *quod qui jejuniū quadragesimale solverit, non solum reus sit resurrectionis Dominice, verum etiam alienus ab ejusdem diei sanctissima Communione.* Demum Concilium Provinciale Mediolanense V. ita expresse habet: *Quicumque sit, qui jejunii lege adstrictus est, singulis quadragesimæ diebus, Dominicis exceptis, jejuniū serv-*
vet,

bet, alioquin enim peccato mortali alligatum se nosse debet.

3. Ex Patribus. Juxta Cyrillum Alexandr. violatio jejunii Ecclesiastici addicit inferno, sic enim habet Homil. 1. Paschali, loquens de jejuniis ab Ecclesia præscriptis: *Neceſſe eſt, aut per labores jejuniorum liberari a malis, aut ſi illos recuſes, flammis inextinctis multari.* Juxta auctorem sermonum de quadagesima adscriptorum Ambrosio, serm. 5. *Non leve peccatum eſt fidelibus indiſtam quadageſimam a Domino violare.* Juxta Cæſarium: *Aliis diebus jejunare aut remedium, aut premium eſt, in quadageſima non jejunare peccatum eſt.* Alio tempore qui jejunat, accipiet indulgentiam; in quadageſima qui poteſt & non jejunat, ſentiet pœnam. Idem habet Theodulphus: *Quiſquis, inquit, non jejunaverit, diebus ſcilicet ab Eccleſia præſcriptis, pœnam ſibi acquirit.* Pœna autem indeterminata infernum ſignificat; & proinde arguit, violationem jejunii præſcripti ab Eccleſia elle peccatum mortale.

4. Ex Theologis. Antoninus 1. Parte, titulo 6. cap. 2. ſic expreſſe quæſtionem determinat: *Ex ſtatu Eccleſie univerſali, jejunia qui omiſſerit ex negligẽtia, vel gula, non infirmitate, vel obliſione, cum credit, ſe poſſe jejunare, mortale eſt, & pro qualibet die omiſſa unum.* Demum difficultatem omnem direxit Alexander ſeptimus, damnando ſequentem propoſitionem: *Frangens jejunium Eccleſie, ad quod tenetur, non peccat mortaliter, niſi ex contemptu, vel inobediẽtia hoc faciat, puta, quia non vult ſe ſubjicere præcepto.*

5. 3a. Prima ratio. Infringere legem Eccleſiaſticam in materia gravi eſt peccatum mortale, tum quia violatio legis juſtæ in materia gravi eſt peccatum mortale, tum quia Chriſtus violatorum legis Eccleſiaſticæ, ut ethnicos & publicanos habendos eſſe decernit: atqui violare jejunium Eccleſiaſticum tum quadageſimale, tum quatuor temporum, tum vigiliarum, eſt materia gravis, cum gravibus de cauſis ab Eccleſia hæc jejunia inſtituta fuerint: ergo violare jejunium Eccleſiaſticum eſt de ſe peccatum mortale.

Secunda ratio. Peccatum, cui addicitur pœna gravis, eſt peccatum mortale; quia gravitas peccati penſatur ex pœnis, quibus ſubjicitur peccator: atqui violationi jejunii gravis pœna addicitur; nam juxta Canones, Laici infractores jejuniorum excommunicantur, Clerici vero deponuntur, ut patet

Tom. II.

ex citatis canonibus; imo aliquando jejuniorum infractores vel morte, vel evulſione dentium puniebantur, ut patet ex Brenaro Epifcopo Merſepurgienſi lib. 8. ergo violare jejunia Eccleſiaſtica eſt peccatum mortale.

Conſeſſaria hujus Doctrinæ.

Conſeſſ. 1. Peccant mortaliter quicumque violant jejunium Eccleſiaſticum vel in toto, vel in ea parte, quæ ex judicio Eccleſiæ gravis cenſenda eſt: ſic rei peccati mortalis vere habendi ſunt qui hic ſubjiciuntur.

1. Qui omittunt jejunium uno die ſine cauſa, committunt peccatum mortale; ſi omittant pluribus diebus, totidem committunt peccata mortalia, pro qualibet die omiſſa unum, ut diximus ex Antonino: & auctor ſermonum quadageſimæ ſerm. 7. ſic habet. *Quamvis abſtineat quis certis diebus... non tamen illi accepto fertur quadageſimæ jejunium, quia non diebus quadraginta jejunat: & quia, inquit Cæſarianus verbo Jejunium, quolibet die poteſt qui ſervare præceptum jejunium illius diei, ideo de novo quotidie peccat peccato omiſſionis; quia quotidie omittit jejunium quadageſimæ, aut alterius temporis.*

2. Qui ſine cauſa utuntur carnibus diebus jejunii; quia ex Toletano habetur a communione reſurrexionis Dominicæ alienus qui diebus quadageſimæ eſum carnum præſumpſerit attentare. Can. 9. Ideo tum pueri, tum ſenes, tum gravibus laboribus addiſti; & qui excuſantur a jejunio, peccant mortaliter, ſi utantur carnibus.

3. Qui præter prandium & brevem cœnulam ab Eccleſia toleratam, plures in eadem die jejunii ſuſcipiunt reſectiones; quia eſſentia jejunii conſiſtit in unica reſectione: ideo inquit D. Tom. *Eccleſie moderatione ſtatutum eſt, ut ſemel in die a jejunantibus comedatur* 2. 2. q. 147. art. 6. Unde damnata eſt ſequens propoſitio ab Alexandro VII. *In die jejunii, qui ſæpius modicum quid comedit, eſi notabilem quantitatem in ſine comederit, non frangit jejunium.*

4. Demum jejunium Eccleſiaſticum ſolvunt qui in fraudem jejunii (a) ſumunt liquida magis deſtinata ad nutritionem, quam ad extinguentiam ſitim: cujuſmodi ſunt juſcula conſecta vel ex amygdalis, vel ex hordeo, vel ex avena &c. qualia ſunt, ut gallice loquar, *le Capôt, le Thê, le Chocolat, Hippocras, le Ratafia, la Fenouille, & aliæ* liqui-

C

(a) & abſque ulla neceſſitate.

quidæ sorbitiones, non ad sitim, sed ad voluntatem, ut ait Hieronymus, destinatæ: quippe liquores huiusmodi per se, iuxta peritiores Medicos, non minus nutriunt, quam solidi cibi; constant enim ex spirituosius corpulculis vigorem solidioris alimenti longe superantibus.

5. Jejunium Ecclesiasticum solvunt etiam qui in magna quantitate sumunt liquida per se destinata ad extinguendam sitim, & per accidens ad nutritionem interservientia: cuiusmodi sunt, ut gallice loquar. *le vin, le Cidre, la Biere*, demum liquor omnis, qui vocari solet *Vinum fructuarium*: de quo ita Augustinus. *Sunt etiam, inquit, qui vinum ita non bibunt, ut aliorum expressionem pomorum, aliosque liquores exquirant; illæ quippe sorbitiones non possunt sumi in magna quantitate, nisi in fraudem jejunii. Idem enim de his liquoribus sentiendum, quod de electuariis sentit D. Thom. 2. 2. quæst. 147. art. 6. ad 3. Dicendum, inquit, quod electuaria, etiam si aliquo modo nutrant, non tamen principaliter assumuntur ad nutrimentum, sed ad digestionem ciborum: unde non solvunt jejunium, sicut nec aliarum medicinarum assumptio, nisi forte aliquis in FRAUDEM electuaria in magna QUANTITATE assumeret per modum cibi.*

Monit. Antiquitus tamen aqua etiam ipsa extra refectionem interdicebatur jejunantibus; Rex enim Ninivitarum indixit abstinenciam pariter & aquæ. *Homines, inquit, & jumenta non gustent quidquam, nec pascantur; & aquam non bibant.* Jon. 3. & Eldras jejunans *Panem non comedit, & aquam non bibit.* Et ea erat apud antiquos Christianos lex: *Jejunamus: recuso potum*, inquit Prudentius, Hymn. 6. & Abbas Silvanus Zachariæ monacho volenti bibere aquam, ulum aquæ ei interdixit his solis verbis: *Jejunium est hodie.* Ruff. lib. 3. cap. 46. Jam vero usus aquæ, aut alterius liquoris destinati ad ciborum dissolutionem extra refectionem in moderata quantitate non interdicitur, ut docet D. Thom. his verbis: *Licet pluries jejunantibus, scilicet diversis horis, bibere.* Si quis immoderate potu utatur, potest peccare, & meriti jejunii perdere, sicut etiam si immoderate cibum in una comestione assumat. 2. 2. quæst. 147. art. 6. ad 2.

Consect. 2. Peccant tantum venialiter qui violant jejunium Ecclesiasticum vel sine plena deliberatione, vel in aliqua parte, quæ prudentum iudicio non habeatur tamquam essentialis: peccatum enim ex suo genere mortale sit veniale vel ex indeliberatione,

vel ex levitate materiæ: proinde quæ hic subjiciuntur, peccant tantum venialiter, licet in aliquo violent jejunium Ecclesiasticum.

1. Qui sine ulla dispensationis causa manesunt eam, quam vocamus *collationem*, & prandium in vespertinum tempus differunt; quia, inquit Cajetanus. *id nec consuetudo excusat, nec jus concedit.* Dixi sine causa; nam si addit legitima causa, vel quia ita exigit inhospitalitas personæ, vel negotiorum, tunc nullum erit peccatum etiam veniale.

2. Qui sine legitima dispensationis causa tempus prandii anticipant; quia, ut optime ait Cajetanus, *Sola vis jejunii consistit in prolatione inedie usque ad horam tardiorum.*

3. Qui sine legitima etiam causa extra prandium, vel cœnulam ex Ecclesiæ usu toleratam sumunt aliquid etiam modicum cibi, vel potus non necessarij ad diviutionem ciborum; quia, ut dicit D. Thom. ea intemperantia perdit meritum jejunii.

4. Qui fracto semel jejunio sine causa, qua transgressione peccavit, ut supponimus, mortaliter, postea pluries edit, aut bibit; quia licet forte non faciat contra præceptum jejunii illius diei, eo quod impossibile sit observare jejunium, quod jam solutum est; tamen facit contra temperantiam quæ vetat, ne citra necessitatem cibis & potibus utamur.

5. Qui etiam ea hora, qua permessa est refectio vel prandii, vel collationis, ut vocant, excedit vel in cibo, vel in potu; quia nunquam licitus est excessus vel in cibo, vel in potu, quique a fortiori strictius vetatur tempore jejunii.

ARTICULUS VI.

De causis legitimis excusantibus omnino ab observantia jejunii Ecclesiastici.

Prop. unica. Tria sunt, quæ legitime excusare possunt omnino ab observantia jejunii Ecclesiastici, scilicet 1. Infirmetas corporalis. 2. Ætatis debilitas. 3. Necessitas quælibet incompatibilis cum jejunio Ecclesiastico.

Prob. 1. Scriptura. Deus impossibilia non jubet; ait enim: *Fugum meum suave est, & onus meum leve*: ergo neque Ecclesiæ: ergo præceptum jejunandi non ligat eos, qui vel præ infirmitate, vel præ ætatis debilitate, vel præ urgenti necessitate cum jejunio incompatibili jejunare non possunt.

2. Ex Aug. Epist. 20. ad Bonifacium: *Exer-*

ce, inquit, jejunia quantum sine leſione tui corporis potes : ergo infirmitas corporis, aut ætatis debilitas, vel quæcumque alia neceſſitas excuſant a jejuniis.

3. Ex Concilio Toletano VIII. can. 9. ubi ſic habetur : *Quisquis abſque inevitabili neceſſitate, et aique fragilitatis evidenti languore, ſeu etiam ætatis impoſſibilitate e-ſum carniſum præſumpſerit attentare.*

Illi autem quos aut etas incurvat, quales ſunt ſenes ; aut languores extenuant, quales ſunt ægroti ; aut neceſſitas arctat, quales ſunt omnes, qui exercitiis cum jejuniis Eccleſiaſtico incompatibilibus occupantur, non ante prohibita violare præſumant, quam a Sacerdote permiſſum accipiant : ergo cenſet Concilium tria hæc, ſcilicet morbi infirmitatem, ætatis debilitatem, & urgentem neceſſitatem legitime nos a jejuniis diſpenſare. Juber tamen Concilium, ut prius Sacerdotem conſulamus, ne forte cupiditati magis quam præcepto faveamus.

4. Rat Ex dictis de ſanctificatione feſtorum, impotentia vel phyſica, vel mor- lis excuſant legitime a præcepto audiendi Miſſam : ergo & excuſant a præcepto jejunandi ; quia cum utrumque præceptum ſit juris Eccleſiaſtici, utrumque eſt æqualiter diſpenſabile.

Conſectaria hujus doctrinæ.

Conſect. 1. Infirmitas corporis vel occulta, vel maniſeſta, quam jejuniſmum Eccleſiaſticum vel ſoveret, vel augeter, excuſat a jejuniis, quia eſt impotentia jejunandi. Ideo quoties Concilia & Patres jejunandi obligationem imponunt, toties eos eximunt a jejuniis, qui propter imbecillitatem corporalem a jejuniis impediuntur.

Sic excuſantur a jejuniis qui febri laborant; neceſſum eſt enim, ut ſulculis nutrantur. Item qui graves ſtomachi dolores, aut capitis vertigines, cordiſve deliquia jejunando ſentiunt ; oportet enim, ut frequenti cibo hujuſmodi malis medeantur. Item qui levibus morbis detinentur, cum periculum eſt, ne ægri- tudo, quæ modo levior eſt, & quaſi ſuſpenſa credidit, per exacerbationem poſtmodum gravi- or ſentiat, ut dicit Greg. c. 14. Lib. 11.

Conſect. 2. Debilitas ætatis, qualis eſt vel in pueris ſaltem non adultis, vel in ſenibus ſaltem ſecreptis, excuſat omnino ab obler- vantia jejunii ; quia in pueris ſtatui augmenti, quod eget frequenti cibo, in ſenibus vero ſtatu decrementi, quod eget pariter fre- quenti cibo, ab Eccleſiaſtico jejuniis videtur omnino diſpenſare : ſic enim de pueris habet D. Thom. 2. 2. q. 147. a. 4. ad 2. In pueris ma-

xime eſt evidens cauſa non jejunandi, tum propter debilitatem naturæ, ex qua provenit, quod indigent frequenti cibo, & non multo ſimul aſ- ſumpto, tum etiam quia indigent multo nutri- mento propter neceſſitatem augmenti, quod ſit de reſiduo alimenti ; & ideo quamdiu ſunt in ſta- tu augmenti, quod eſt in pluribus uſque ad ſi- nem tertii ſeptennii, non tenentur ad Eccleſiaſtica je- junia obſervanda. De ſenibus vero ſic habet D. Antoninus. Senes, ſi ſunt multum de- biles, eo modo excuſari poſſunt, ſicut dictum eſt de infirmis. 2. Part. tit. 6. cap. 2. §. 5.

Conſect. 3. Status quilibet incompatibilis cum jejuniis Eccleſiaſtico excuſat ab eodem jejuniis ; quia tunc adeſt impoſſibilitas mora- lis ſervandi jejuniis : id videntur aſſerere hæc verba divi Thom. in 4. diſt. 15. q. 3. art. 2. quæſt. 4. Intentio, inquit, legiſlatoris eſt conſervare homines, & inducere ad bonum ſta- tum virtutis, qui quidem conſiſtit in conſerva- tione vitæ, & valetudine ſufficienti ad ope- ra, quæ quis facere debet. & ideo ſive æ- gri- tudine imminente, ſive labore vitæ, ſive quocumque alio, cum quo ſimul & jejuniis prædictis ſtatu conſervari non poſſet, non tenetur ex præcepto jejungere, ſed ſecundum diſpenſationem Superioris.

Sic excuſantur a jejuniis Eccleſiaſtico mu- lieres nutrices, & prægnantes ; quamdiu enim ſunt in eo ſtatu, egent multiplici cibo tum pro ſe, tum pro ſætu, vel prole.

Sic pariter a jejuniis eximuntur pauperes, qui non habent ea, quæ ad unicam in die com- meſtionem ſufficiant ; minime vero alii, qui unicam ſibi commeſtionem comparare poſ- ſunt de quibus ita D. Th. 2. 2. q. 147. a. 4. ad 4. Pauperes, inquit, qui poſſunt ſufficienter habere quod eis ſufficiat ad unicam commeſtionem, non excuſantur propter paupertatem a jejuniis Ec- cleſiæ, a quibus tamen excuſari videntur illi, qui fruſtratiſt elemoſynas mendicant, qui non poſſunt habere quod eis ad vitæ ſufficiat.

Sic demum a jejuniis Eccleſiaſtico excen- ſantur omnes illi, quorum exercitium vel mentis, vel corporis cum jejuniis Eccleſiaſtico non poſſet conſiſtere : quod his verbis determinat Divus Thomas. Si autem, inquit, imminet neceſſitas ſtatim peregrinan- di, & magna dietas faciendi, vel etiam LA- BORANDI, vel propter conſervationem vitæ corporalis, vel propter aliquid neceſſarium ad vitam ſpiritualem, & SIMUL CUM HOC NON POSSINT JEJUNIA ECCLESIASTI- CA OBSERVARI, non obligatur homo ad jejunandum ; quia non videtur fuiſſe inten- tio Eccleſiæ ſtatuendi jejunia, ut per hoc im- pediret pias & magis neceſſarias cauſas. 2.

2. q. 147. a. 4. ad 3. *Hinc*, inquit Cajetanus v. jejunium, *excusantur a jejunio non solum laborantes in agricultura, sed in quacunque arte, qui aut vix sic, aut nec sic acquirere possunt omnia necessaria sibi, familiæque suæ. Et si cum bujusmodi exercitio non possunt simul jejunare.* Hinc pariter, ut docet idem Cajetanus ibid. qui vel ex officio, vel ex caritate, exercent opera misericordiæ tum corporalia, tum spiritualia, v. g. docent in Scholis, prædicant in Ecclesiis, &c. sepeliunt mortuos, ministrant ægrotis, excusantur a jejunio: *Si cum his non possunt jejunare; quoniam opera utriusque misericordiæ meliora sunt, quam jejunium. . . Et quia jejunium præcipitur, ut promotivum ad bonum, & non ut impeditivum majoris boni.*

ARTICULUS VII.

De causis legitimis ex parte excusantibus a totali observantia jejunii.

Prop. unica. Quando tria hæc, scilicet corporis infirmitas, ætatis debilitas, & necessitas cum jejunio incompatibilis, non talia sunt, ut excusent a totali jejunii severitate, sed solum a certo jejunii rigore, tunc servanda est ea jejunii austeritas, quæ observari potest.

Prob. 1. Scriptura. *Quæcumque potest manus tua, instanter operare*, inquit Ecclesiastes, c. 9. v. 1. ergo fidelis qui non potest singula, quæ præcipiuntur tempore jejunii, præstare, debet saltem exacte exequi quæ ei sunt possibilia.

2. Rat. Quoties lex plura continet, quæ moraliter dividi possunt, ea observanda sunt, quæ non sunt impossibilia; lex enim iusta ligat quoad eam partem, quæ non est impossibilis. Sic si debeas centum nummos, & possis solvere tantum quinquaginta, nequis retinere quinquaginta, sed debes ea solvere, ne sis injustus detentor. Sic si nequeas recitare integrum Officium, v. g. matutinum, eo quod careas Breviario, debes recitare eas horas, quas habes in Diurnali, ne sis reus negligentia, & indevotionis in recitanda ea Officii parte, cujus recitatio tibi in promptu est. Sic etiam, si tenearis vacare servilibus die festo, quia non habes unde vivas, possis vero commode audire Missam, teneris audire Missam, ne sis infrañsor illius præcepti: *Diebus festis Missam reverenter audito.* Ergo qui non potest singulas jejunii circumstantias observare, potest vero aliquas, tenetur eas

exequi, quæ ei sunt possibiles, ne sit infrañsor ejus partis, quam potest observare.

Conseñaria bujus Doctrinae.

Conseñ. 1. Qui ob causam legitimam nequit uti cibis quadragesimalibus, quales sunt hi, quibus ob adustum sanguinem maxime nocet abstinentia: si iidem non egeant repetitis refectionibus, uti possunt carnis; quia ad hoc habent legitimam, ut supponimus, dispensationem: sed unica refectione tempore jejunii contenti sint, oportet; quia non habent dispensationem, quæ eis licitæ sint plures in die jejunii refectiones. Qui pariter pluribus, & repetitis egent in eadem die refectionibus, quales sunt pueri, si uti possint cibis quadragesimalibus, poterunt dispensari a jejunio, minime vero ab abstinentia a carnis; quia causam non habent; quæ eis fiat licitus carnis usus: jejunium enim & abstinentia duæ sunt res, quæ ab invicem facile separari possunt, & quia duæ sunt præcepta inter se distincta, ut innuit Trident. sess. 25. his verbis: *Fideles iis præcipue sint obsequentes, quæ ad mortificandam carnem conducunt, ut ciborum delectus, en abstinentiam, & jejunium, en unicam in die refectionem.* Ideo licet abstineamus a carnisbus Dominicis quadragesimæ, non tamen iidem diebus jejunamus.

Vide Constitutiones III. & IV. & Encyclicam sub num. V. ad calcem bujus Tomi.

Conseñ. 2. Infantes puberes, licet nondum tertium septennium attigerint, debent interdum juxta quantitatem virium jejunii Ecclesiasticis assueheri, ut monet D. Th. quoties id commode fieri potest. *Conveniens tamen est*, inquit, *ut pueri se ad jejunandum exercent, plus, vel minus secundum modum suæ ætatis; quandoque tamen magna tribulatione imminente in signum penitentia ærdioris, etiam pueris jejunia indicuntur: sicut etiam de jumentis legitur.* Jonæ 2. D. Th. 2. q. 147. a. 4. ad 2.

Conseñ. 3. Qui non possunt singulis diebus, bene tamen alternis jejunare, debent alternis diebus, prout vires suppetent, jejunia observare, ut optime monet Cajetanus, verbo jejunium. *Satisfacit enim*, inquit, *Ecclesiæ præcepto qui impotentem se putans ad jejunium totius quadragesimæ, alternis diebus jejunat aut bis, aut semel in hebdomada juxta vires suas.*

Conseñ. 4. Qui possunt singulis diebus jejunare, sed non ita riede, ut Ecclesiæ jubet, ver. gr. egent ob debilitatem stomachi

chi modicum quid quolibet mane sumere, vel coguntur vespere cenare, & mane collationem, ut dicunt, prætermittere, ne noctes omnino infomnes traducant, debent & pro viribus, & ut possunt, jejunare. *Moralia enim præcepta*, ut monet Cajetanus ibid. *moraliter sunt interpretanda in executione, ut mos bonus intentus in executione, quantum fieri potest, observetur.*

CAPUT V.

De Præceptis, quibus Ecclesia jubet, ut debium stipendium, verb. gr. decimas, oblationes, &c. Ecclesie Ministris solvamus.

ARTICULUS UNICUS.

Quo jure debeantur Ministris Dei oblationes, primitiæ, & decimæ.

Prop. 1. Obligatio sustentandi Ministros Dei est de jure naturali.

Prob. 1. Scriptura. Dignus est operarius mercede sua. Matth. 10. ergo sicut jure naturæ debetur merces operariis corporalibus: ergo & operariis spiritalibus.

2. Ex D. Thom. 2.2. q. 87. a. 1. ubi sic habetur: *Quod enim eis, inquit, qui divino cultui ministrabant ad salutem populi totius, populus necessaria victus ministraret, ratio naturalis dicitur; sicut & his, qui communi utilitati invigilant, scilicet Principibus, & militibus, & aliis hujusmodi stipendia victus debentur a populo.*

3. *Rat. desumpta ex D. Paulo 1. ad Corinthios 9. Miles jus habet exigendi stipendium a populo, Pastor jus habet expectandi lac, & lanam a grege, Agricola fructus ab arbore; juxta illud: Quis militat suis stipendiis unquam? Quis plantavit vineam, & de fructu ejus non edit? Quis pascit gregem & de lacte gregis non manducat?* 1. ad Corinth. 9. v. 7. ergo Ministri Dei jus habent exigendi sustentationem a populo, cui ministrant: qui enim Altari deserviunt, cum Altari participant. ib. v. 13

Conseclaria bujus Doctrinæ.

Consecl. 1. Obligatio sustentandi Ministros diversimode obligat juxta diversam legis positivæ determinationem; quia lex naturalis obligat juxta modum, secundum quem per legem positivam determinatur. Hæc autem lex naturalis nutriendi Ministros Altaris varie determinata est; siquidem tempore legis na-

turæ, *Sicuti, inquit D. Thomas, non erant determinati Ministri, ita non erat aliqua pars determinata exhibenda Ministris divini cultus; sed ubi aliquis occurrebat, unusquisque dabat ei propria sponte quod sibi videbat: sicut Abraham quodam prophetico instinctu dedit decimas Melchisedech Sacerdoti Dei summi: & similiter Jacob vocis se daturum decimas. 2. 2. q. 87. art. 1. ad 3. In lege vero Mosaica oblationes, primitiæ, & decimæ determinatæ sunt ad nutriendos Dei Ministros. Offeretis, inquit Moyses, Deut. 12. vers. 6. decimas, & primitias manuum vestrarum. Christus vero in Evangelio nihil determinavit in particulari exigendum a Laicis pro nutritione Ministrorum; sed teste D. Paulo, Dominus ordinavit iis, qui Evangelium annuntiant, de Evangelio vivere. 1. ad Corinth. 14.*

Consecl. 2. Ad cognoscendum quæ sit obligatio oblationum, primitiarum, & decimarum non attendendus est usus, qui viguit in veteri Testamento, sed spectandus est usus, qui viget in Ecclesia; quia determinatio præcepti naturalis sumi debet a Christianis, non a lege Mosaica, sed a lege Ecclesiastica: sicut enim observantiam testorum custodimus, non ut jussit Moyses, sed ut jubet Ecclesia; ita oblationes, primitias, & decimas servare nos convenit, non ut præscripsit Moyses, sed ut determinavit Ecclesia ... ideo sit

Prob. 2. Fideles tenentur oblationes, primitias, & decimas Ministris Dei tradere, non juxta legis Mosaicæ consuetudinem, sed juxta Ecclesiæ determinationem.

Prob. 1. Scriptura. Generaliter dicitur: *Si quis Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus, & Publicanus:* ergo ad Ecclesiam pertinet determinare, quomodo lex naturalis sit observanda: ergo obligatio naturalis dandi oblationes, primitias, & decimas est observanda juxta Ecclesiæ determinationem, & non juxta legem Mosaicam, quæ quoad hoc a Christo antiquata est.

2. Ex D. Thom. 2. 2. q. 87. a. 1. ad 2. ubi sic habetur. *Dicendum, inquit Sanctus Doctor, quod præceptum de solutione oblationum, primitiarum, & decimarum, quantum ad id quod erat morale, datum est in Evangelio a Domino, ubi dicit Matth. 10. Dignus est operarius mercede sua: & etiam ab Apostolo, ut patet. 1. ad Corin. 9. Sed determinatio certæ partis est reservata ordinationi Ecclesiæ: ergo fideles non tenentur dare oblationes, primitias, & decimas nisi juxta determinationem Ecclesiæ.*

3. **Rat.** Præceptum Morale non ligat nisi juxta determinationem legis positivæ civilis, vel ecclesiasticæ, ut diximus ubi de lege: at-

qui obligatio nutriendi Ministros Ecclesiæ est naturalis: ergo non ligat nisi juxta determinationem legis Ecclesiasticæ.

Consuetudina hujus Doctrinæ.

Consuet. 1. Oblationes, & primitivæ dantur Ministris Ecclesiæ, tamquam dona voluntaria, & quæ exigi nequeunt, nisi in certis casibus; quia talis est determinatio Ecclesiæ: dicit enim Gregorius loquens de oblationibus, *canone omnis christianus d. 5. Omnis christianus procuret ad Missarum solemniam aliquid Deo offerre*: ergo oblationes sunt voluntariæ, & non exigibiles. Potest tamen contingere, ut docet D. Thomas, quod aliquis ad oblationes teneatur quadruplici ratione. 1. Quidem ex præcedenti conventionē: sicut cum alicui conceditur aliquis fundus Ecclesiæ ea conditione, ut certis temporibus certas oblationes faciat, quod tamen habet rationem census. 2. Propter præcedentem deputationem sive promissionem: sicut cum aliquis offert donationem inter vivos, vel cum relinquit in testamento Ecclesiæ aliquam rem vel mobilem vel immobilem in posterum solvendam. 3. Propter Ecclesiæ necessitatem: puta si Ministri non haberent unde sustentarentur. 4. Propter consuetudinem: tenentur enim fideles in aliquibus solemnitatibus ad aliquas oblationes consuetas; tamen in his duobus ultimis casibus remanet oblatio quodammodo voluntaria, scilicet quantum ad quantitatem vel speciem rei oblatæ. Hæstenus D. Th. 2.2. q. 86. art. 1. in corp. Et ibidem loquens de primitiis a. 4. ait, quod primitivæ ad quoddam genus oblationum pertinent, & proinde quod debent esse voluntariæ, & juxta determinationem Ecclesiæ, secundum consuetudinem patriæ, & indigentiam Ministrorum Ecclesiæ.

Consuet. 2. Fideles tenentur dare decimas Ministris Ecclesiæ, non tamquam donum voluntarium, sed tamquam retributione necessario solvenda necessitate præcepti, & quæ exigi possit in foro contentioso & via excommunicationis; quia ita determinavit Ecclesia: sic enim habetur c. 16. q. 1. *Decimæ ex debito requiruntur, & qui eas dare noluerint, res alienas invadunt*: verba sunt Aug. Circa quod ita loquitur Trid. *Præcipit igitur Sancta Synodus omnibus, cujuscumque gradus, & conditionis sint, ad quos decimarum solutio spectat, ut eas, ad quas de jure tenentur, in posterum Cathedrali, aut quibuscumque aliis Ecclesiis, vel personis, quibus legitime debentur, integre persolvant; qui vero eas aut subtrahunt, aut impediunt, excommunicentur.*

Monit. Oblationes, primitivæ, decimæ penduntur Ecclesiæ secundum consuetudinem patriæ, ut dicit D. Th. q. 87. a. 2. Ideo totuplex est modus solvendi decimas, quotuplex est diversa regio, diversa consuetudo, sive attendas res de quibus solvuntur decimæ, sive quantitatem decimarum specles.

Decima non est semper ea pars, quæ nonam subsequitur, sed est ea, quam usus determinavit, scilicet, aliquando septima, aliquando octava, aliquando undecima.

Triplex assignari solet decima: personalis, prædialis, & mixta. Decima personalis ea est, qua datur pars aliqua fructuum provenientium ex industria, & opera personæ. Prædialis, seu realis est aliqua pars fructuum, qui ex prædiis percipiuntur. Mixta est ea, quæ partim ex hominis industria, partim ex prædiis provenit, ut sunt fœtus animalium. Decimæ personales solvuntur post lucrum acquisitum, Prædiales post fructus collectos, Mixtæ post fœtum completum: & hæc omnia juxta locorum consuetudinem variantur. Quæ proinde cum magis pertineant ad forum contentiosum, quam ad casus conscientiarum; ideo quæ hic agitari solent questiones omittimus, ut ad Tractatum de Censuris traicamus.

TRACTATUS SECUNDUS.

De Censuris Ecclesiasticis.

Explicatis Ecclesiæ Præceptis, congruus ordo postulat, ut de Censuris Ecclesiasticis agamus, id est, de illis pœnis spiritibus, quibus Ecclesia utitur, ut quos Dei timor a malo non revocat, Ecclesiasticæ saltem coerceat severitas disciplina, ut habetur cap. 7. extra. de Elect.

CAPUT I.

De Potestate, quam habet Ecclesia infligendi Censuras.

ARTICULUS I.

An sit in Ecclesia potestas infligendi Censuras.

Prop. unica. Ecclesia habet potestatem infligendi censuras, seu pœnas spirituales, quibus fideles Baptizati contumaces, non interfectores, sed medicinaliter, ut dicit August. privantur usu aliquorum bonorum spirituum, quæ sunt in Ecclesia.

Prob.

Prob. 1. Scriptura. Christus, fundando Ecclesiam, dedit Pastoribus non solum potestatem reconciliandi peccatores penitentes, sed etiam ejiciendi & coercendi peccatores rebelles, & contumaces. *Quorum*, inquit, *remiseritis peccata, remittuntur eis*; & simul addit: *quorum retinueritis, retenta sunt*. Joan. 20. v. 23. & Matth. 18. v. 18. *Quaecumque alligaveritis super terram, erunt ligata & in Cælis*. Et ut Christus indicaret, quam potestatem dederat, non solum forum internum penitentiae, in quo remittuntur, vel retinentur peccata, sed etiam forum externum, in quo infliguntur censuræ, respicere; addit: *Si quis Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus, & Publicanus*, id est, ut ab Ecclesia ejiciatur, & habeatur ut extraneus, non secus ac paganus.

2. Ex Conciliis. In Concilio Constantiensi sess. 8. dampnati sunt Articuli Vviclei; trigessimus autem sic exprimitur: *Excommunicatio Papæ, vel cujuscumque Prælati non timenda est; quia est censura Antichristi*. Quam propositionem, ut erroneam, hæreticam, & scandalosam damnavit Concilium. Tridentina vero Synodus sess. 24. de Reform. cap. 3. vim ferendi censuras in Ecclesia agnoscit; eaque auctoritate non temere utendum decernit. *Quamvis*, inquit, *excommunicationis gladius nervus sit Ecclesiæ disciplinæ, & ad continendos in officio populos valde salutaris; sobrie tamen magnæque circumspectionis exercendus est*.

3. *Rat.* In omni Republica bene ordinata in qua est potestas ferendi leges, debet esse pariter potestas infligendi pœnas; quia leges passim violantur, & sine robore sunt, si non sint statutz aliquæ pœnz contra contumaces: atqui in Ecclesia est potestas statuendi leges, ut patet ex dictis: ergo est potestas pariter infligendi pœnas. Et quia Ecclesia est Respublica spiritualis, pœnas infligit, non corporales, sed spirituales; & ideo tanto magis timendæ, quanto magis spiritus præstat corpori.

Conseſſaria bujus Doctrinæ.

Conseſſ. 1. Spectans omnes fideles. Debent omnes Christiani censuras Ecclesiasticas multo magis, quam pœnas temporales, quæ a potestate seculari infliguntur, præmetuere; quia pœnz temporales affligunt corpus, pœnz vero spirituales animam: de hoc nos ita admonet Chrysost. Homil. 4. in Epist. ad Hebr. *Nemo*, inquit, *contemnat vincula Ecclesiastica, non est enim homo, qui ligat, sed Christus, dentibus, atque vexandus*, inquit Innocen-

qui nobis dedit hanc ligandi potestatem, & fecit, ut homines in sua potestate habeant tantum honorem.

Conseſſ. 2. Spectans omnes fideles. Debent omnes Christiani potestatem illam, quam habet Ecclesia infligendi censuras, non modo prætimere, sed etiam interiori affectu diligere; quippe Ecclesia, ut pia mater, non ea utitur, nisi in bonum: ut docet Aug. lib. 3. contra litt. Petil. cap. 4. non interfectorie percutitur, sed medicinaliter uritur. *Medicinali*, inquit, *vindicta, terribili lenitate, & severitate caritatis*, non ad eradicandum, sed ad corrigendum. Et ut Paulus Corinthum incestuolum judicavit, tradere hujusmodi *Satanæ in interitum carnis*, ut spiritus salvus sit in die Domini nostri Jesu Christi. 1. ad Corint. v. 5. ita Ecclesia non censuris utitur, nisi in bonum animarum: unde, ut optime ait Hieron. *non queramus de lege censuratum, sed queramus, quod meruerimus hanc legem*.

Conseſſ. 3. Respiciens Pastores. Pastores numquam debent censuris uti in vindictam privatarum offensarum, sed solum in bonum Ecclesiæ. Ideo, inquit Gregorius: *Moses querelas populi semper ad Dominum, tabernaculum ingressus, referebat, & juxta quod Dominus imperabat, judicia proponebat: nimirum nos instruens, ut non ex corde nostro, sed ex præcepto Divino condemnationis, vel justificationis sententiam proferamus*. 11. q. 3. Can. 70. Et Galilæus, can. 89. vetat ferri sententiam, *vel regio metu, vel potentum jussu*; unde si nec reo, nec Ecclesiæ profutura esset censura, non esset adhibenda: si tamen reo non profutura sit, si Ecclesiæ sit necessaria, ea uti oportet, inquit Hieron. in Epist. ad Galat. c. 5. *Rescandæ sunt*, inquit, *putridæ carnes, & scabiosæ oves a caulis repellendæ, ne tota domus, massa, corpus, & pecora ardeant, corrumpantur, putrescant*.

Conseſſ. 4. Respiciens Pastores. Quando Pastores judicant necessariam esse censuram, inviti id faciant & cum gemitu, memores nullum majus malum fidelibus posse accidere, quam ab Ecclesia Christi separari; qui enim per censuras ab Ecclesia ejicitur, alienus fit ab illo Regno, de quo scriptum est: *Geni & Regnum, quod non servierit tibi, peribit*. Sejunctus est ab illa columba, cujus gemitu peccata solvantur, inquit Cyprianus lib. de simplicitate Prælatorum. *Non habet Deum Patrem; quia Ecclesiam noluit habere matrem, ut docet Aug. Serm. ad Cathecumenos cap. 13. Extra ovile Domini posuit, Satanæ traditur, periculum omnibus exponitur, devorandus luparum*, inquit Innocentius.

ut quamvis tempore Iustiniani, urgente fame, & iussu ipsius Imperatoris carnes venales exposita fuerint, populus tamen nec carnes emebat, nec edebat, *Ne quid de patriis traditionibus mutaret*, inquit Nicephorus, lib. 17. cap. 32. Et Spiridon tempore jejunii non ausus est apponere carnes hospiti adventanti, nisi prius perpexisset, quod nullum aliud habebat alimentum, & nisi pravia prius oratione adhibita: cumque hospes in tam urgenti necessitate carnes edere reluctaretur, ipse met de carnibus hospiti appositis manducavit, dicens: *Omnia esse munda mundis*, indicansque carnes non esse natura sua malas: quas omnes cautelas vir Dei non adhibuisset, si licitum fuisset extra casum necessitatis uti carnibus tempore jejunii.

Consect. 2. Juxta præsentem Ecclesiæ usum tria requiruntur ad jejunium Ecclesiasticum, scilicet 1. Abstinencia a carnibus. 2. Unica refectio in die. 3. Hora competens hujus refectiois. Jejunium enim Ecclesiasticum, inquit D. Thom. institutum est ad refrænandam concupiscentiam carnis. Hæc autem concupiscentia maxime inflammatur per usum carnum, per præmaturam & sæpius iteratam refectionem, ut patet experientia: ergo optimo jure Ecclesia statuit, ut in jejunio interdiceretur usus carnum, & comestio sæpius iterata, & refectio non nisi unica permitteretur.

Sic ex consuetudine Ecclesiastica quæ vim legis habet, omnibus diebus jejunii Ecclesiastici abstinemus a carnibus; in quadragesima vero ab ovis & lactæiniis temperamus, nisi ubi usus contrarius viget; non quod, ut docet August. lib. 3. contra Faust. cap. 5. *illud quod intrat in os, possit hominem inquinare, aut immundus sit aliquis cibus; sed edomandi corporis causa, ut præscindantur prævæ cupiditates, & per castigationem & jejunium redigatur corpus in servitutem spiritus, & exhibeatur Deo bestia viva*, ut docet Paul. ad Rom. 12. & 1. ad Corinth. 5.

Sic ex consuetudine Ecclesiastica, fundata in exemplo jejunantium in Synagoga, unicam recipimus in die jejunii refectionem; dicitur enim Lev. 23. *Sabbatum est*. Et postea subditur: *A vespere usque ad vesperam affligitis animas vestras*. Quia, ut docet D. Thom. *Jejunium ab Ecclesia instituitur ad concupiscentiam refrænandam; ita tamen quod natura salvetur. Ad hoc autem sufficere vi-*

detur unica comestio, per quam homo potest natura satisfacere; & tamen concupiscentia aliquid detrahit, diminuendo comestionum vires. Et ideo Ecclesiæ moderatione statutum est, ut semel in die a jejunantibus comedatur. 2. 2. q. 137 ar. 6.

Sic ex consuetudine Ecclesiastica olim comestio fiebat post Vesperas in Choro recitatas, quæ tunc recitabantur hora circiter quarta post meridiem; jam vero circa meridiem recitantur. De quo ita Bern. serm. 3. de quadragesima, Monachos suos alloquens: *Hactenus usque ad nonam jejunavimus, nunc usque ad vespem a jejunantibus nobiscum universi, Reges & Principes, Clerus & Populus, nobiles & ignobiles, simul in unum dives & pauper.*

Sic ex benignitate Ecclesiæ permittitur cænula, seu vespertina collatio, modo cænula non vertatur in cœnam. Origo collationis a Monachis cœpit; apud quos fiebant lectiones & colloquia spiritalia, & lectori permittebatur potum sumere: postea frustum panis addiderunt, ne potus noceret. Hinc saculares, relicto spiritali colloquio, collationem Monachorum imitati sunt, & usum cænulae introduxerunt. D. Bonaventura in speculo Disciplinæ ad Novitios part. 1. cap. 21. *Ad collationem tempore jejunii faciendam, ait, duobus tantum, vel tribus, si indiges, bibere vicibus, temperantia congruet, & honestati.* Sanctus Carolus Borromeus part. 1. titulo de gubernatione spiritali, in cænula panis unciam cum dimidio, & vini poculum tantum concedit. Sed circa id nihil potest certo determinari, sed sequenda est regula D. Thom. 2. 2. q. 147. a. 6. ad primum. *Dicendum, inquit, quod quantitas cibi non potuit eadem omnibus taxari, propter diversas corporum complexiones, ex quibus contingit, quod unus majori, alter minori cibo indiget.*

ARTICULUS IV.

De adjunctis, quæ cum jejunio Ecclesiastico observare convenit.

P *Rep. unica.* Non solum jejunium Ecclesiasticum observandum est modo ab Ecclesia præscripto, sed etiam ea adjuncta observanda sunt, sine quibus jejunium non potest esse vel salutare, vel meritum, vel virtuosum.

Prob. 1. Scriptura. Constat esse aliqua jejunia, quæ Deo non placent, juxta illud Isa. cap. 58. vers. 3. *Quare jejunavimus, inquit,*

& non aspexisti, humiliavimus animas nostras, & nejeisti? Ecce in die jejuni vestri invenitur voluntas vestra... Numquid tale est jejunium, quod elegi? Ergo jure Divino, & proinde Ecclesiastico quod determinatur jure Divinum, jejunium ab Ecclesia præscriptum debet habere quædam adjuncta, quæ necessaria observanda sunt, ut jejunia sint apud Deum meritoria, & habeantur apud eum vera jejunia.

2. Ex Concilio Mediolanensi V. p. 1. de his, quæ ad dies festos & sacra tempora pertinent, ubi sic habetur: *Quadragesimalibus, aliisque jejuniis, pœnitentiæ, & publicæ supplicationis diebus, fideles se vitæ disciplina severiore astringant, sanctisque institutis, & moribus sacro illi temporis convenientibus, se suosque, qui patres familias sunt, quam rectissime in omnes partes conforment.* Ergo jejunium Ecclesiasticum quoddam habet pias circumstantias adjunctas, sine quibus Deo & Ecclesiæ displiceret.

3. *Rat.* Jejunium Ecclesiasticum est actus virtutis abstinentiæ per Ecclesiam determinatæ: atqui actus abstinentiæ non potest esse actus virtutis christianæ, nisi fiat cum illis adjunctis, quæ necessaria sunt, vel ut sit actus virtutis, vel ut sit actus salutaris & meritorius coram Deo: ergo non solum jejunium Ecclesiasticum observandum est, sed etiam observanda sunt ea adjuncta, quæ necessario requiruntur, ut jejunium sit vel actus veræ virtutis christianæ, vel actus salutaris, vel actus meritorius coram Deo.

Consecraria hujus Doctrinæ.

Consecr. 1. Ut jejunium Ecclesiasticum sit verum jejunium, debet esse actus virtutis christianæ, & proinde assumptus motivo aliquo supernaturali, v. g. motivo placandi Deum offensum, motivo reparandi peccata commissa, vel præcavendi ea, quæ committi possent. Sic non satisfaciunt præcepto jejunii Ecclesiastici qui hic subiciuntur.

1. Qui jejunat motivo vanæ gloriæ; uti jejunabant hypocritæ & Pharisei: quod jejunium ita emendat Christus dicens: *Cum jejunatis, nolite fieri sicut hypocritæ tristes: exterminant enim facies suas, ut videantur hominibus jejunantes.*

2. Qui jejunat motivo vindictæ, ut liberior, expeditiorque sit ad ultionem contra inimicos suos; uti jejunabant, qui mortem D. Pauli juraverunt: quod jejunium rejicit Deus apud Isaiam 58. v. 4. *Ecce ad lites & contentiones jejunatis; & per-*

cutitis pugna impie: nolite jejunare sicut usque ad hanc diem, ut audiat in excelsis clamor vester.

3. Qui jejunat motivo avaritiæ; uti jejunabant Judæi: quod jejunium ita corrigit Isaias 58. v. 7. *Frangite esurienti panem tuum, & egenos, vagosque induc in domum tuam: cum videris nudum, operi eum, & carnem tuam ne despexeris.*

4. Qui jejunat motivo mere naturalis fine animo servandi Præceptum Ecclesiæ, alias non jejunaturus, non servat Præceptum Ecclesiæ juxta Antonin. 2. p. tit. 6. cap. 3. Qui jejunat motivo v. g. scientiæ comparandæ, tanitatis conservandæ, &c. uti jejunabant plures Judæi, quibus dicit Joel: *Sanctificate jejunium.* Et Zach. 7. ver. 5. *Cum jejunaveritis, & plangeretis... numquid jejunium jejunastis mihi?*

5. Qui jejunando affectum peccandi fover, nequaquam de conversione cogitans: quod jejunium sic emendat Joel: *Convertimini ad me in toto corde vestro, in jejunio, in fletu, & in planctu, & scindite corda vestra, & non vestimenta vestra.* 2. ver. 12. Valet tamen illud jejunium ad satisfaciendum Præcepto Ecclesiæ, ut non peccet mortaliter jejunandum, quod incurreret, si non servaret, Antonin. ibid. modo habeat intentionem satisfaciendi levi.

Consecr. 2. Ut jejunium sit vere actus virtutis christianæ, debet esse cum aliis virtutibus conjunctum: si enim juxta Philosophos virtutes morales naturales debent esse inter se connexæ; a fortiori virtutes christianæ: & ita qui jejunat, non solum gula, sed & aliis membris debet jejunare: de quo ita Bernar. Serm. 1. de Quadragesima. *Si gula, inquit, sola peccaverit, sola quoque jejunet, & sufficit: si vero peccaverunt & cætera membra, cur non jejunet & ipsa? Jejunet ergo oculus, qui deprædatus est animam, jejunet auris, jejunet lingua, jejunet manus, jejunet etiam anima ipsa. Jejunet oculus a curiosis aspectibus &c. Jejunet auris, nequiter pruriens a fabulis & rumoribus &c. Jejunet lingua a detractiōe & murmuratiōe &c. Jejunet manus ab operibus omnibus, quæcumque non sunt imperata; sed & multo magis anima ipsa jejunet a vitiis.*

Consecr. 3. Ut jejunium sit cum aliis virtutibus christianis conjunctum, debet esse alienum a quibuscumque vitiis, christianæ Religionis contrariis: de quo ita Aug. in appendice serm. 146. *Quid prodest, inquit, jejunare visceribus, & luxuriare venatibus, abstinere cibis, & errare peccatis, castigare corpus inedia, vinum forte non bibere, & ebrium cogita-*

tione malignitatis incedere? Scire igitur debemus, fratres, acceptum esse Deo jejunium, non solum ut abstinentia corpora castigemus, sed etiam humilitate animas induamus &c.

Consect. 4. Ut jejunium Ecclesiasticum sit alienum a vitiis, virtutibus christianis contrariis, debet esse alienum ab omnibus illis lauitiis, quas gulosa cupiditas excogitavit. Quippe qui nimius esset in illis ciborum condimentis, voluptates non minuit, sed mutat, & carnum abinentiam ciborum quadragesimalium jucunditate compensat: & ut optime ait Aug. ser. 307. alias de diversis 71. *Observatio quadragesimæ non est veterum concupiscentiarum repressio, sed novarum deliciarum occasio: & ser. 110. cap. 8. Sunt quidam observatores quadragesimæ, delictiosi potius, quam religiosi, exquirentes novas suavitates magis, quam veteres concupiscentias castigan- tes.*

Consect. 5. Jejunium Ecclesiasticum non solum debet esse a superfluis ciborum condimentis alienum, & omnibus lauitiis vacuum, sed insuper debet esse cum aliis corporalibus mortificationibus conjunctum, puta, cum silentio, cum solitudine, cum vigiliis &c. Tale enim fuit jejunium, quo sancti homines iustum Dei iram flectere, variis temporibus conati sunt. Tale fuit jejunium David: *Jejunavit David jejunio, & ingressus seorsum jacuit super terram. 2. Reg. 12. v. 16.* Tale fuit etiam jejunium Judæorum tempore Esther: *Planctus ingens erat apud Judæos, jejunium, ululatus, & fletus, sacco cinere multis prostrato utentibus. Esther. 4. v. 3.* Tale etiam fuit jejunium Ninivitarum. *Vestiri enim sunt saccis a majore usque ad minorem. Jonæ 3. vers. 5.* Immo tale erat juxta Tertullianum jejunium paganorum, quo satis evincitur non in sola ciborum abstinentia sitam esse jejunii summam: *Omnes, inquit, Tapinophroesim Erebni agnoscunt: cum celum super, & aëre annus, nudipodalibus denuntiantur, Magistratus purpuras ponunt, falces retro avertunt, precem indignant, Hostiam instaurant... saccis velati, & cinere conspersi: de jejun. cap. 16.* Tale demum debet esse jejunium Christianorum, quos his verbis hortatur Ecclesia: *Utamur ergo parcius verbis, cibis, & potibus, somno, jocis, & artibus persequemur in custodia.*

Consect. 6. Jejunium Ecclesiasticum non modo debet esse superfluis ciborum condimentis vacuum, & cum corporalibus mortificatione conjunctum, sed etiam cum oratione & misericordiae operibus inseparabili vinculo connexum. *Bona est, inquit Angelus ad*

Tobiam, oratio cum jejunio, & elemosyna. Tob. 12. vers. 8. & Christus loquens de Damionibus ait: *Hoc genus Damionum in nullo potest exire, nisi in oratione & jejunio.* Marc. 9. vers. 29. & de Anna vidua dicitur: *quod non discedebat de Templo, jejuniis & orationibus serviens die ac nocte.* Luc. 2. vers. 37. *Illud jejunium approbat Deus, inquit Gregorius, quod ad ejus oculos manus elemosynarum levat: quod cum proximi dilectione agitur, quod ex pietate conditur: hoc ergo, quod tibi subtrahis, alteri largire, ut unde caro affigitur, inde gentis proximi caro reparetur:* homil. 16. ad Evang.

ARTICULUS V.

De gravitate peccati, quod committitur violando jejunium Ecclesiasticum.

P *Rep. unica.* Observatio jejunii Ecclesiastici obligat Christianos sub peccato mortali, nisi iustam habeant excusationem.

Prob. 1. Scriptura. Jejunium & sobrietas generali præcipiuntur mandato. *Attendite autem vobis, inquit Christus, ne forte graventur corda vestra in crapula, & ebrietate.* Luc. 21. vers. 22. & Petrus 1. 5. vers. 8. *Sobrii estote, & vigilate.* Paulus vero ad Rom. 13. vers. 44. *Induimini Dominum Jesum Christum, & carnis curam ne feceritis in desiderijs: ergo sicuti tenemur sub peccato mortali crapulam fugere, sobrietatem sectari, & Christum induere; ita & tenemur sub mortali jejunare, cum id Ecclesia determinat, præcipue si determinet sub gravi pœna: quod utique facit Ecclesia, cum puniat Laicos privatione communionis, Clericos vero depositione.*

2. Ex Conciliis. Concilium Gangrense, can. 19. juxta aliquorum translationem ita habet: *Si quis absque corporali necessitate, tradita jejunia, quæ communiter servantur ab Ecclesia, dissolvat, anathema sit.* Idem probatur ex Concilio Carthaginensi 4. can. 63. ubi determinatur, Clericum qui tempore jejunii, absque inevitabili necessitate, jejunium rumpit, *minorem habendum esse, id est, deponendum.* Idem habetur in Concilio Toletano 8. can. 9. ubi dicitur: *quod qui jejunium quadragesimale solverit, non solum reus sit resurrectionis Dominicæ, verum etiam alienus ab ejusdem diei sanctissima Communione.* Demum Concilium Provinciale Mediolanense V. ita expresse habet: *Quicumque sit, qui jejunii lege adstrictus est, singulis quadragesimæ diebus, Dominicis exceptis, jejunium servet,*

ut,

det, alioquin enim peccato mortali alligatum se nosse debet.

3. Ex Patribus. Juxta Cyrillum Alexand. violatio jejunii Ecclesiastici addicit inferno, sic enim habet Homil. 1. Paschali, loquens de jejunii ab Ecclesia præscriptis: *Necesse est, aut per labores jejuniorum liberari a malis, aut si illos recusis, flammis inextinctis multari.* Juxta auctorem sermonum de quadragesima adscriptorum Ambrosio, serm. 5. *Non leve peccatum est fidelibus indistinctam quadragesimam a Domino violare.* Juxta Cæsarium: *Aliis diebus jejunare aut remedium, aut premium est, in quadragesima non jejunare peccatum est.* Alio tempore qui jejunat, accipiet indulgentiam; in quadragesima qui potest & non jejunat, sentiet poenam. Idem habet Theodulphus: *Quisquis, inquit, non jejunaverit, diebus scilicet ab Ecclesia præscriptis, poenam sibi acquirit.* Poena autem indeterminata infernum significat; & proinde arguit, violationem jejunii præscripti ab Ecclesia esse peccatum mortale.

4. Ex Theologis. Antoninus 1. Parte, titulo 6. cap. 2. sic expresse quæstionem determinat: *Ex statuto Ecclesiæ universali, jejunia qui omittitur ex negligentia, vel gula, non infirmitate, vel oblivione, cum credit, se posse jejunare, mortale est, & pro qualibet die omissa unum.* Demum difficultatem omnem dirimit Alexander septimus, damnando sequentem propositionem: *Frangens jejunium Ecclesiæ, ad quod tenetur, non peccat mortaliter, nisi ex contemptu, vel inobedientia hoc faciat, puta, quia non vult se subicere præcepto.*

5. Rat. Prima ratio. Infringere legem Ecclesiasticam in materia gravi est peccatum mortale, tum quia violatio legis justæ in materia gravi est peccatum mortale, tum quia Christus violator legis Ecclesiasticæ, ut ethnicos & publicanos habendos esse decernit: atqui violare jejunium Ecclesiasticum tum quadragesimale, tum quatuor temporum, tum vigiliarum, est materia gravis, cum gravibus de causis ab Ecclesia hæc jejunia instituta fuerint: ergo violare jejunium Ecclesiasticum est de se peccatum mortale.

Secunda ratio. Peccatum, cui addicitur poena gravis, est peccatum mortale; quia gravitas peccati pensatur ex pœnis, quibus subicitur peccator: atqui violationi jejunii gravis poena addicitur; nam juxta Canones, Laici infraactores jejuniorum excommunicantur, Clerici vero deponuntur, ut patet

Tomo II.

ex citatis canonibus; imo aliquando jejuniorum infraactores vel morte, vel evulsionem puniebantur, ut patet ex Brenaro Episcopo Merseburgensi lib. 8. ergo violare jejunia Ecclesiastica est peccatum mortale.

Conseſſaria hujus Doctrinæ.

Conseſſ. 1. Peccant mortaliter quicumque violant jejunium Ecclesiasticum vel in toto, vel in ea parte, quæ ex judicio Ecclesiæ gravis censenda est: sic rei peccati mortalis vere habendi sunt qui hic subjiſciuntur.

1. Qui omittunt jejunium uno die sine causa, committunt peccatum mortale; si omittant pluribus diebus, totidem committunt peccata mortalia, pro qualibet de omiſſa unum, ut diximus ex Antonino: & auctor sermonum quadragesimæ serm. 7. sic habet. *Quamvis abstineat quis certis diebus... non tamen illi accepto fertur quadragesimæ jejunium, quia non diebus quadraginta jejunat: & quia, inquit Cajetanus verbo Jejunium, quolibet die potest quis servare præceptum jejunium illius diei, ideo de novo quotidie peccat peccato omiſſionis; quia quotidie omittit jejunium quadragesimæ, aut alterius temporis.*

2. Qui sine causa utuntur carnibus diebus jejunii; quia ex Toletano habetur a communione resurrectionis Dominicæ alienus qui diebus quadragesimæ esum carnis præsumpserit attenuare. Can. 9. Ideo tum pueri, tum senes, tum gravibus laboribus additi; & qui excusantur a jejunio, peccant mortaliter, si utantur carnibus.

3. Qui præter prandium & brevem cœnulam ab Ecclesia toleratam, plures in eadem die jejunii suscipiunt refectiones; quia essentia jejunii consistit in unica refectione: ideo inquit D. Tom. *Ecclesiæ moderatione statutum est, ut semel in die a jejunantibus comedatur* 2. 2. q. 147. art. 6. Unde damnata est sequens propositio ab Alexandro VII. *In die jejunii, qui sæpius modicum quid comedit, est notabilem quantitatem in fine comederit, non frangit jejunium.*

4. Demum jejunium Ecclesiasticum solvunt qui in fraudem jejunii (a) sumunt liquida magis destinata ad nutritionem, quam ad extinguendam sitim: cujusmodi sunt juscula confecta vel ex amygdalis, vel ex hordeo, vel ex avena &c. qualia sunt, ut gallice loquar, *le Capô, le Thé, le Cbocolat, Hippocras, le Ratapha, la Fenouille, & aliæ li-*

C

qui-

(a) & absque ulla necessitate.

quidæ sorbitiones, non ad sitim, sed ad voluntatem, ut ait Hieronymus, destinata: quippe liquores huiusmodi per se, juxta peritiores Medicos, non minus nutriunt, quam solidi cibi; constant enim ex spirituosius corpusculis vigorem solidioris alimenti longe superantibus.

5. Jejunium Ecclesiasticum solvunt etiam qui in magna quantitate sumunt liquida per se destinata ad extinguendam sitim, & per accidens ad nutritionem interveniunt: cuiusmodi sunt, ut gallice loquar, *le vin, le Cidre, la Biere*, cœnum liquor omnis, qui vocari solet *Vinum fructuarium*: de quo ita Augustinus. de tempore. *Sunt etiam, qui vinum ita non bibunt, ut aliorum expressionem pomorum, aliosque liquores exquirant; illæ quippe sorbitiones non possunt tum in magna quantitate, nisi in fraudem jejunii. Idem enim de his liquoribus sentiendum, quod de electuariis sentit D. Thom. 2. 2. quæst. 147. art. 6. ad 3. Dicendum, inquit, quod electuaria, etiam si aliquo modo nutriant, non tamen principaliter assumuntur ad nutrimentum, sed ad digestionem ciborum: unde non solvunt jejunium, sicut nec aliorum medicinarum assumptio, nisi forte aliquis in FRAUDEM electuaria in magna QUANTITATE assumeret per modum cibi.*

Monit. Antiquitus tamen aqua etiam ipsa extra refectionem interdicebatur jejunantibus; Rex enim Ninivitarum induxit abstinentiam pariter & aquæ. *Homines, inquit, & jumenta non gustent quidquam, nec pascantur, & aquam non bibant.* Jon. 3. & Eldras jejunans *Panem non comedit, & aquam non bibit.* Et ea erat apud antiquos Christianos lex: *Jejunamus: recuso potum*, inquit Prudentius, Hymn. 6. & Abbas Silvanus Zachariæ monacho volenti bibere aquam, usum aquæ ei interdixit his solis verbis: *Jejunium est hodie.* Ruff. lib. 3. cap. 46. Jam vero usus aquæ, aut alterius liquoris destinati ad ciborum dissolutionem extra refectionem in moderata quantitate non interdicitur, ut docet D. Thom. his verbis: *Licet pluries jejunantibus, scilicet diversis horis, bibere.* Si quis immoderate potu utatur, potest peccare, & meritorium jejunii perdere, sicut etiam si immoderate cibum in una comestione assumat. 2. 2. quæst. 147. art. 6. ad 2.

Consect. Peccant tantum venialiter qui violant jejunium Ecclesiasticum vel sine plena deliberatione, vel in aliqua parte, quæ prudentum judicio non habeatur tamquam essentialis: peccatum enim ex suo genere mortale fit veniale vel ex indeliberatione,

vel ex levitate materiæ: proinde qui hic subijciuntur, peccant tantum venialiter, licet in aliquo violent jejunium Ecclesiasticum.

1. Qui sine ulla dispensationis causa manesunt eam, quam vocamus *collationem*, & prandium in vespertinum tempus differunt; quia, inquit Cajetanus, *id nec consuetudo excusat, nec jus concedit.* Dixi sine causa; nam si adlit legitima causa, vel quia ita exigit inhemitas peioræ, vel negotiorum, tunc nullum erit peccatum etiam veniale.

2. Qui sine legitima dispensationis causa tempus prandii anticipant; quia, ut optime ait Cajetanus, *Sola vis jejunii consistit in protractione inedie usque ad horam tardiorum.*

3. Qui sine legitima etiam causa extra prandium, vel cœnulam ex Ecclesiæ usu toleratam sumunt aliquid, etiam non edicum cibi, vel potus non necessarij ad dissolutionem ciborum; quia, ut dicit D. Thom. ea intemperantia perdit meritum jejunii.

4. Qui fracto semel jejunio sine causa, qua transgressione peccavit, ut supponimus, mortaliter, postea pluries edit, aut bibit; quia licet forte non faciat contra præceptum jejunii illius diei, eo quod impossibile sit observare jejunium, quod jam solutum est; tamen facit contra temperantiam quæ vetat, ne citra necessitatem cibis & potibus utamur.

5. Qui etiam ea hora, qua permessa est relectio vel prandii, vel collationis, ut vocant, excedit vel in cibo, vel in potu; quia nunquam licitus est excessus vel in cibo, vel in potu, quique a fortiori strictius vetatur tempore jejunii.

ARTICULUS VI.

De causis legitimis excusantibus omnino ab observantia jejunii Ecclesiastici.

Prop. unica. Tria sunt, quæ legitime excusare possunt omnino ab observantia jejunii Ecclesiastici, scilicet 1. Infirmetas corporalis. 2. Etatis debilitas. 3. Necessitas quælibet incompatibilis cum jejunio Ecclesiastico.

Prob. 1. Scriptura. Deus impossibilia non jubet; ait enim: *Fugum meum suave est, & onus meum leve*: ergo neque Ecclesiæ: ergo præceptum jejunandi non ligat eos, qui vel præ infirmitate, vel præ ætatis debilitate, vel præ urgenti necessitate cum jejunio incompatibili jejunare non possunt.

2. Ex Aug. Epist. 20. ad Bonifacium: *Exer-*

ce, inquit, jejunia quantum sine leſione tui corporis poſes: ergo infirmitas corporis, aut ætatis debilitas, vel quæcumque alia neceſſitas excuſant a jejuniis.

3. Ex Concilio Toletano VIII. can. 9. ubi ſic habetur: *Quisquis abſque inevitabili neceſſitate, atque fragilitatis evidenti languore, ſeu etiam ætatis impoſſibilitate etiam carniſum præſumpſerit attentare.*

Illi autem quos aut etas incurvat, quales ſunt ſenes; aut languores extenuant, quales ſunt ægroti; aut neceſſitas arctat, quales ſunt omnes, qui exercitiis cum jejunio Eccleſiaſtico incompatibilibus occupantur, non ante prohibita violare præſumant, quam a Sacerdote permiſſum accipiant: ergo cenſet Concilium tria hæc, ſcilicet morbi infirmitatem, ætatis debilitatem, & urgentem neceſſitatem legitime nos a jejunio diſpenſare. Jubeſt tamen Concilium, ut prius Sacerdotem conſulamus, ne forte cupiditatis magis quam præcepto faveamus.

4. Rar Ex diſtis de ſanctificatione feſtorum, impotentia vel phyſica, vel mor. lis excuſant legitime a præcepto audiendi Miſſam: ergo & excuſant a præcepto jejunandi; quia cum utrumque præceptum ſit juris Eccleſiaſtici, utrumque eſt æqualiter diſpenſabile.

Conſectaria hujus doctrine.

Conſect. r. Infirmitas corporis vel occulta, vel maniſeſta, quæ jejuniſmum Eccleſiaſticum vel ſoveret, vel augetet, excuſat a jejunio, quia eſt impotentia jejunandi. Ideo quoties Concilia & Patres jejunandi obligationem imponunt, toties eos eximunt a jejunio, qui propter imbecillitatem corporalem a jejunio impediuntur.

Sic excuſantur a jejunio qui febri laborant; neceſſum eſt enim, ut ſulculis nutrantur. Item qui graves ſtomachi dolores, aut capitis vertigines, cordive deliquia jejunando ſentiunt; oportet enim, ut frequenti cibo hujuſmodi malis medeantur. Item qui levis morbis detinentur, cum periculum eſt, ne ægritudo, quæ modo levior eſt, & quaſi ſuſpenſa creditur, per exacerbationem poſtmodum gravior ſentiatur, ut dicit Greg. c. 14. Lib. 11.

Conſect. 2. Debilitas ætatis, qualis eſt vel in pueris ſaltem non adultis, vel in ſenibus ſaltem decrepitis, excuſat omnino ab obligatione jejunii; quia in pueris ſtatu augmenti, quod eget frequenti cibo, in ſenibus vero ſtatu decrementi, quod eget pariter frequenti cibo, ab Eccleſiaſtico jejunio videtur omnino diſpenſare: ſic enim de pueris habet D. Thom. 2. 2. q. 147. a. 4. ad 1. In pueris ma-

xime eſt evidens cauſa non jejunandi, tum propter debilitatem naturæ, ex qua provenit, quod indigent frequenti cibo, & non multo ſimul aſſumpto, tum etiam quia indigent multo nutrimento propter neceſſitatem augmenti, quod ſit de reſidu alimentis; & ideo quamdiu ſunt in ſtatu augmenti, quod eſt in pluribus uſque ad finem tertii ſeptennii, non tenentur ab Eccleſiaſtica jejunia obſervanda. De ſenibus vero ſic habet D. Antoninus: *Senes, ſi ſunt multum debiles, eo modo excuſari poſſunt, ſicut dictum eſt de infirmis.* 2. Part. tit. 6. cap. 2. §. 5.

Conſect. 3. Status quilibet incompatibilis cum jejunio Eccleſiaſtico excuſat ab eodem jejunio; quia tunc adeſt impoſſibilitas moralis ſervandi jejuniſmum: id videtur aſſerere hæc verba divi Thom. in 4. diſt. 35. q. 3. art. 2. quaſt. 4. Intentio, inquit, legiſlatoris eſt conſervare homines, & inducere ad bonum ſtatum virtutis, qui quidem conſiſtit in conſervatione vitæ, & valetudine ſufficienti ad opera, quæ quis facere debet. & ideo ſive ægritudine imminente, ſive labore vitæ, ſive quocumque alio, cum quo ſimul & jejunio prædictus ſtatus conſervari non poteſt, non tenetur ex præcepto jejungere, ſed ſecundum diſpenſationem Superioris.

Sic excuſantur a jejunio Eccleſiaſtico mulieres nutrices, & prægnantes; quamdiu enim ſunt in eo ſtatu, egent multiplici cibo tum pro ſe, tum pro fœtu, vel prole.

Sic pariter a jejunio eximuntur pauperes, qui non habent ea, quæ ad unicam in die comestionem ſufficiant; minime vero alii, qui unicam ſibi comestionem comparare poſſunt de quibus ita D. Th. 2. 2. q. 147. a. 4. ad 4. Pauperes, inquit, qui poſſunt ſufficienter habere quod eis ſufficiat ad unicam comestionem, non excuſantur propter paupertatem a jejuniis Eccleſiæ, a quibus tamen excuſari videntur illi, qui fruſtratiſt elemoſynas mendicant, qui non poſſunt habere quod eis ad victum ſufficiat.

Sic demum a jejunio Eccleſiaſtico excuſantur omnes illi, quorum exercitium vel mentis, vel corporis cum jejunio Eccleſiaſtico non poteſt conſiſtere: quod bis verbis determinat Divus Thomas. Si autem, inquit, imminet neceſſitas ſtatim peregrinandi, & magna diætaſ facienda, vel etiam LABORANDI, vel propter conſervationem vitæ corporalis, vel propter aliquid neceſſarium ad vitam ſpiritualem, & SIMUL CUM HOC NON POSSINT JEJUNIA ECCLESIASTICA OBSERVARI, non obligatur homo ad jejundandum; quia non videtur fuiſſe intentio Eccleſiæ ſtatuendis jejuniis, ut per hoc impediret pias & magis neceſſarias cauſas. 2.

2. q. 147. a. 4. ad 3. *Hinc*, inquit Cajetanus v. jejunium, *excusantur a jejunio non solum laborantes in agricultura, sed in quacunque arte, qui aut vix sic, aut nec sic acquirere possunt omnia necessaria sibi, familiæque suæ, &c. si cum hujusmodi exercitio non possunt simul jejunare*. Hinc pariter, ut docet idem Cajetanus ibid. qui vel ex officio, vel ex caritate, exercent opera misericordiæ tum corporalia, tum spiritualia, v. g. docent in Scholis, prædicant in Ecclesiis, &c. sepeliunt mortuos, ministrant ægrotis, excusantur a jejunio: *Si cum his non possunt jejunare; quoniam opera utriusque misericordiæ meliora sunt, quam jejunium . . . & quia jejunium præcipitur, ut promotivum ad bonum, & non ut impeditivum majoris boni*.

ARTICULUS VII.

De causis legitimis ex parte excusantibus a totali observantia jejunii.

Prop. unica. Quando tria hæc, scilicet corporis infirmitas, ætatis debilitas, & necessitas cum jejunio incompatibilis, non talia sunt, ut excusent a totali jejunii severitate, sed solum a certo jejunii rigore, tunc servanda est ea jejunii austeritas, quæ observari potest.

Prob. 1. Scriptura. *Quæcumque potest manus tua, instanter operare*, inquit Ecclesiastes, c. 9. v. 1. ergo fidelis qui non potest singula, quæ præcipiuntur tempore jejunii, præstare, debet saltem exacte exequi quæ ei sunt possibilia.

2. Rer. Quoties lex plura continet, quæ moraliter dividi possunt, ea observanda sunt, quæ non sunt impossibilia; lex enim iusta ligat quoad eam partem, quæ non est impossibilis. Sic si debeas centum nummos, & possis solvere tantum quinquaginta, nequis retinere quinquaginta, sed debes ea solvere, ne sis injustus detentor. Sic si nequeas recitare integrum Officium, v. g. matutinum, eo quod careas Breviario, debes recitare eas horas, quas habes in Diurnali, ne sis reus negligentia, & indevotionis in recitanda ea Officii parte, cuius recitatio tibi in promptu est. Sic etiam, si tenearis vacare servilibus die festo, quia non habes unde vivas, possis vero commode audire Missam, teneris audire Missam, ne sis infraactor illius præcepti: *Diebus festis Missam reverenter audito*. Ergo qui non potest singulas jejunii circumstantias observare, potest vero aliquas, tenetur eas

exequi, quæ ei sunt possibiles, ne sit infraactor ejus partis, quam potest observare.

Conseffaria hujus Doctrinæ.

Conseff. 1. Qui ob causam legitimam nequit uti cibis quadragesimalibus, quales sunt hi, quibus ob aduflum sanguinem maxime nocet abstinencia: si iidem non egeant repetitis refectionibus, uti possunt carnis; quia ad hoc habent legitimam, ut supponimus, dispensationem: sed unica refectione tempore jejunii contenti sint, oportet; quia non habent dispensationem, quæ eis licitæ sint plures in die jejunii refectiones. Qui pariter pluribus, & repetitis egent in eadem die refectionibus, quales sunt pueri, si uti possint cibis quadragesimalibus, poterunt dispensari a jejunio, minime vero ab abstinentia a carnis; quia causam non habent; quæ eis fiat licitus carnis usus: jejunium enim & abstinentia duæ sunt res, quæ ab invicem facile separari possunt, & quia duo sunt præcepta inter se distincta, ut innuit Trident. sess. 25. his verbis: *Fideles his præcipue sint obsequentes, quæ ad mortificandam carnem conducunt, ut ciborum delectus, en abstinentiam, & jejunium*, en unicam in die refectionem. Ideo licet abstinemus a carnis Dominicis quadragesimæ, non tamen iidem diebus jejunamus.

Vide Constitutiones III. & IV. & Encyclicam sub num. V. ad calcem hujus Tomi.

Conseff. 2. Infantes puberes, licet nondum tertium septennium attigerint, debent interdum juxta quantitatem virium jejunii Ecclesiasticis assuefieri, ut monet D. Th. quoties id commode fieri potest. *Conveniens tamen est*, inquit, *ut pueri se ad jejunandum exerceant, plus, vel minus secundum modum suæ ætatis; quandoque tamen magna tribulatione imminente in signum penitentia ardentior, etiam pueris jejunia indicuntur: sicut etiam de jumentis legitur*. Jonæ 2. D. Th. 2. q. 147. a. 4. ad 2.

Conseff. 3. Qui non possunt singulis diebus, bene tamen alternis jejunare, debent alternis diebus, prout vires suppetent, jejunia observare, ut optime monet Cajetanus, verbo jejunium. *Satisfacit enim*, inquit, *Ecclesiæ præcepto qui impotentem se putans ad jejunium totius quadragesimæ, alternis diebus jejunat aut bis, aut semel in hebdomada juxta vires suas*.

Conseff. 4. Qui possunt singulis quidem diebus jejunare, sed non ita ricide, ut Ecclesiæ jubet, ver. gr. egent ob debilitatem stomachi

chi modicum quid quolibet mane sumere, vel coguntur veipere cœnare, & mane collationem, ut dicunt, prætermittere, ne noctes omnino informēs traducant, debent & pro viribus, & ut possunt, jejunare. *Moralia enim præcepta*, ut monet Cajetanus ibid. *moraliter sunt interpretanda in executione, ut mos bonus intentus in executione, quantum fieri potest, observetur.*

CAPUT V.

De Præceptis, quibus Ecclesia jubet, ut debitum stipendium, verb. gr. decimas, oblationes, &c. Ecclesię Ministris solvamus.

ARTICULUS UNICUS.

Quo jure debeantur Ministris Dei oblationes, primitiæ, & decimæ.

Prop. 1. Obligatio sustentandi Ministris Dei est de jure naturali.

Prob. 1. Scriptura. *Dignus est operarius mercede sua.* Matth. 10. ergo sicut jure naturæ debetur merces operariis corporalibus: ergo & operariis spiritualibus.

2. Ex D. Thom. 2. 2. q. 87. a. 1. ubi sic habetur: *Quod enim eis*, inquit, *qui divino cultui ministrabant ad salutem populi totius, populus necessarius victus ministraret, ratio naturalis dicitur; sicut & his, qui communi utilitati invigilant, scilicet Principibus, & militibus; & aliis hujusmodi stipendia victus debentur a populo.*

3. Rat. desumpta ex D. Paulo 1. ad Corinthios 9. Miles jus habet exigendi stipendium a populo, Pastor jus habet expectandi lac, & lanam a grege, Agricola fructus ab arbore; juxta illud: *Quis militat suis stipendiis unquam? Quis plantavit vineam, & de fructu ejus non edit? Quis pascit gregem & de lacte gregis non manducat?* 1. ad Corinth. 9. v. 7. ergo Ministri Dei jus habent exigendi sustentationem a populo, cui ministrant: qui enim Altari deseruiunt, cum Altari participant. ib. v. 13.

Consecraria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Obligatio sustentandi Ministris diversimode obligat juxta diversam legis positivæ determinationem; quia lex naturalis obligat juxta modum, secundum quem per legem positivam determinatur. Hæc autem lex naturalis nutriendi Ministris Altaris varie determinata est; siquidem tempore legis na-

turæ, *Sicuti*, inquit D. Thomas, *non erant determinati Ministri, ita non erat aliqua pars determinata exhibenda Ministris divini cultus; sed ubi aliquis occurrerebat, unusquisque dabat ei propria sponte quod sibi videbat: sicut Abraham quodam prophetico instinctu dedit decimas Melchisedech Sacerdoti Dei summi: & similiter Jacob vovit se daturum decimas.* 2. 2. q. 87. art. 1. ad 3. In lege vero Mosaica oblationes, primitiæ, & decimæ determinatæ sunt ad nutriendos Dei Ministris. *Offeretis*, inquit Moyses, Deut. 12. vers. 6. *decimas, & primitias manuum vestrarum.* Christus vero in Evangelio nihil determinavit in particulari exigendum a Laicis pro nutritione Ministrorum; sed teste D. Paulo, *Dominus ordinavit iis, qui Evangelium annuntiant, de Evangelio vivere.* 1. ad Corint. 14.

Consect. 2. Ad cognoscendum quæ sit obligatio oblationum, primitiarum, & decimarum non attendendus est usus, qui viguit in veteri Testamento, sed spectandus est usus, qui viget in Ecclesia; quia determinatio præcepti naturalis sumi debet a Christianis, non a lege Mosaica, sed a lege Ecclesiastica: sicut enim observantiam testatorum custodimus, non ut jussit Moyses, sed ut jubet Ecclesia; ita oblationes, primitias, & decimas servare nos convenit, non ut præscripsit Moyses, sed ut determinavit Ecclesia... ideo sit

Prob. 2. Fideles tenentur oblationes, primitias, & decimas Ministris Dei tradere, non juxta legis Mosaicæ consuetudinem, sed juxta Ecclesiæ determinationem.

Prob. 1. Scriptura. Generaliter dicitur: *Si quis Ecclesiam non audierit, si tibi sicut Ethnicus, & Publicanus:* ergo ad Ecclesiam pertinet determinare, quomodo lex naturalis sit observanda: ergo obligatio naturalis dandi oblationes, primitias, & decimas est observanda juxta Ecclesiæ determinationem, & non juxta legem Mosaicam, quæ quoad hoc a Christo antiquata est.

2. Ex D. Thom. 2. 2. q. 87. a. 1. ad 2. ubi sic habetur. *Dicendum*, inquit Sanctus Doctor, *quod præceptum de solutione oblationum, primitiarum, & decimarum, quantum ad id quod erat morale, datum est in Evangelio a Domino, ubi dicitur Matth. 10. Dignus est operarius mercede sua: Et etiam ab Apostolo, ut patet 1. ad Corin. 9. Sed determinatio certæ partis est reservata ordinationi Ecclesiæ: ergo fideles non tenentur dare oblationes, primitias, & decimas nisi juxta determinationem Ecclesiæ.*

3. Rat. Præceptum Morale non ligat nisi juxta determinationem legis positivæ civilis, vel ecclesiasticæ, ut diximus ubi de lege: at-

qui obligatio nutriendi Ministros Ecclesiæ est naturalis: ergo non ligat nisi juxta determinationem legis Ecclesiasticæ.

Consuetudina hujus Doctrinæ.

Consecr. 1. Oblationes, & primitiæ dantur Ministris Ecclesiæ, tamquam dona voluntaria, & quæ exigi nequeunt, nisi in certis casibus, quia talis est determinatio Ecclesiæ: dicit enim Gregorius loquens de oblationibus, *canone omnis christianus d. 5. Omnis christianus procuret ad Missarum solemniam aliquid Deo offerre*: ergo oblationes sunt voluntariæ, & non exigibiles. Potest tamen contingere, ut docet D. Thomas, quod aliquis ad oblationes teneatur quadruplici ratione. 1. Quidem ex præcedenti conventionē: sicut cum alicui conceditur aliquis fundus Ecclesiæ ea conditione, ut certis temporibus certas oblationes faciat, quod tamen habet rationem census. 2. Propter præcedentem deputationem sive promissionem: sicut cum aliquis offert donationem inter vivos, vel cum relinquit in testamento Ecclesiæ aliquam rem vel mobilem vel immobilem in posterum solvendam. 3. Propter Ecclesiæ necessitatem: puta si Ministri non haberent unde sustentarentur. 4. Propter consuetudinem; tenentur enim fideles in aliquibus solemnitatibus ad aliquas oblationes consuetas; tamen in his duobus ultimis casibus remanet oblatio quodammodo voluntaria, scilicet quantum ad quantitatem vel speciem rei oblatae. Hæcenus D. Th. 2. 2. q. 86. art. 1. in corp. Et ibidem loquens de primitiis a. 4. ait, quod primitiæ ad quoddam genus oblationum pertinent, & proinde quod debent esse voluntariæ, & juxta determinationem Ecclesiæ, secundum consuetudinem patriæ, & indigentiam Ministrorum Ecclesiæ.

Consecr. 2. Fideles tenentur dare decimas Ministris Ecclesiæ, non tamquam donum voluntarium, sed tamquam retributio necessario solvenda necessitate præcepti, & quæ exigi possit in foro contentioso & via excommunicationis; quia ita determinavit Ecclesiæ: sic enim habetur c. 16. q. 1. *Decimæ ex debito requiruntur, & qui eas dare noluerint, res alienas invadunt*: verba sunt Aug. Circa quod ita loquitur Irid. *Præcipit igitur Sancta Synodus omnibus, cujuscumque gradus, & conditionis sint, ad quos decimarum solutio spectat, ut eas, ad quas de jure tenentur, in posterum Cathedrali, aut quibuscumque aliis Ecclesiis, vel personis, quibus legitime debentur, integre persolvant; qui vero eas aut subtrahunt, aut impediunt, excommunicentur.*

Monit. Oblationes, primitiæ, decimæ penduntur Ecclesiæ secundum consuetudinem patriæ, ut dicit D. Th. q. 87. a. 2. Ideo rotuplex est modus solvendi decimas, quoruplex est diversa regio, diversa consuetudo, sive attendas res de quibus solvuntur decimæ, sive quantitatem decimarum species.

Decima non est semper ea pars, quæ nonam subsequitur, sed est ea, quam usus determinavit, scilicet, aliquando septima, aliquando octava, aliquando undecima.

Triplex assignari solet decima: personalis, prædialis, & mixta. Decima personalis ea est, qua datur pars aliqua fructuum provenientium ex industria, & opera personæ. Prædialis, seu realis est aliqua pars fructuum, qui ex prædiis percipiuntur. Mixta est ea, quæ partim ex hominis industria, partim ex prædiis provenit, ut sunt fœtus animalium. Decimæ personales solvuntur post lucrum acquisitum, Prædiales post fructus collectos, Mixtæ post fœtum completum: & hæc omnia juxta locorum consuetudinem variantur. Quæ proinde cum magis pertineant ad forum contentiosum, quam ad casus conscientie; ideo quæ hic agitari solent questionibus omittimus, ut ad Tractatum de Censuris transcamus.

TRACTATUS SECUNDUS.

De Censuris Ecclesiasticis.

Explicatis Ecclesiæ Præceptis, congruus ordo postulat, ut de Censuris Ecclesiasticis agamus, id est, de illis poenis spiritualibus, quibus Ecclesia utitur, ut quos Dei timor a malo non revocat, Ecclesiasticæ saltem coercerent severitas disciplinæ, ut habetur cap. 7. extra. de Elect.

CAPUT I.

De Potestate, quam habet Ecclesia infigendi Censuras.

ARTICULUS I.

An sit in Ecclesia potestas infigendi Censuras.

Prop. unica. Ecclesia habet potestatem infigendi censuras, seu poenas spirituales, quibus fideles Baptizati contumaces, non interfectorie, sed medicinaliter, ut dicit Augull. privantur usu aliquorum bonorum spiritualium, quæ sunt in Ecclesia.

Prob.

Prob. 1. Scriptura. Christus, fundando Ecclesiam, dedit Pastoribus non solum potestatem reconciliandi peccatores penitentes, Sed etiam ejiciendi & coercendi peccatores rebelles, & contumaces. *Quorum*, inquit, *remiseritis peccata, remittuntur eis*; & simul addit: *quorum retinueritis, retenta sunt.* Joan. 20. v. 23. & Matth. 18. v. 18. *Quaecumque alligaveritis super terram, erunt ligata & in Cælis.* Et ut Christus indicaret, quam potestatem dederat, non solum forum internum penitentiae, in quo remittuntur, vel retinentur peccata, sed etiam forum externum, in quo insiguntur censuræ, respicere, addit: *Si quis Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus, & Publicanus*, id est, ut ab Ecclesia ejiciatur, & habeatur ut extraneus, non secus ac paganus.

2. Ex Conciliis. In Concilio Constantiensi sess. 8. damnati sunt Articuli Vviclef; trigessimus autem hic exprimitur: *Excommunicatione Papæ, vel cujuscumque Prælati non timenda est; quia est censura Antichristi.* Quam propositionem, ut erroneam, hæreticam, & scandalosam damnavit Concilium. Tridentina vero Synodus sess. 24. de Reform. cap. 3. vim ferendi censuras in Ecclesia agnoscit, & eaque auctoritate non temere utendum decernit. *Quamvis*, inquit, *excommunicationis gladius nervus sit Ecclesiæ disciplinæ, & ad continendos in officio populos valde salutaris; sobrie tamen magnæque circumspectionis exercendus est.*

3. Rat. In omni Republica bene ordinata, in qua est potestas ferendi leges, debet esse pariter potestas infligendi poenas; quia leges passim violantur, & sine robore sunt, si non sint statutz aliquæ poenæ contra contumaces: atqui in Ecclesia est potestas statuendi leges, ut patet ex dictis: ergo est potestas pariter infligendi poenas. Et quia Ecclesia est Respublica spiritualis, poenas infligit, non corporales, sed spirituales; & ideo tanto magis timendæ, quanto magis spiritus præstat corpori.

Consecraria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Spectans omnes fideles. Debent omnes Christiani censuras Ecclesiasticas multo magis, quam poenas temporales, quæ a potestate sæculari insiguntur, præmetuere; quia poenæ temporales affligunt corpus, poenæ vero spirituales animam: de hoc nos ita admonet Chrysost. Homil. 4. in Epist. ad Hebr. *Nemo*, inquit, *contemnat vincula Ecclesiastica; non est enim homo, qui ligat, sed Christus,*

qui nobis dedit hanc ligandi potestatem, & fecit, ut homines in sua potestate habeant tantum honorem.

Consect. 2. Spectans omnes fideles. Debent omnes Christiani potestatem illam, quam habet Ecclesia infligendi censuras, non modo prætimere, sed etiam interiori affectu diligere; quippe Ecclesia, ut pia mater, non ea utitur, nisi in bonum: ut docet Aug. lib. 3. contra litt. Petil. cap. 4. non interfectorie percutitur, sed medicinaliter uritur. *Medicinali*, inquit, *vindicta, terribili lenitate, & severitate caritatis*, non ad eradicandum, sed ad corrigendum. Et ut Paulus Corinthium incestuosum judicavit, *tradere hujusmodi satanæ in interitum carnis, ut spiritus salvus sit in die Domini nostri Jesu Christi.* 1. ad Corint. 5. v. 5. ita Ecclesia non censuris utitur, nisi in bonum animarum: unde, ut optime ait Hieron. *non queramus de lege censurarum, sed queramus, quod meruerimus hanc legem.*

Consect. 3. Respicens Pastores. Pastores numquam debent censuris uti in vindictam privatarum offensarum, sed solum in bonum Ecclesiæ. Ideo, inquit Gregorius: *Moses querelas populi semper ad Dominum, tabernaculum ingressus, referebat, & juxta quod Dominus imperabat, judicia proponebat: nimirum nos instruens, ut non ex corde nostro, sed ex præcepto Divino condemnationis, vel justificationis sententiam proferamus.* 11. q. 3. Can. 70. Et Callistus, can. 89. vetat ferri sententiam, *vel regio metus, vel potentum jussu*; unde si nec reo, nec Ecclesiæ profutura esset censura, non esset adhibenda: si tamen reo non profutura sit, si Ecclesiæ sit necessaria, ea uti oportet, inquit Hierony. in Epist. ad Galat. c. 5. *Resecandæ sunt*, inquit, *putridæ carnes, & scabiosæ oves a caulis repellendæ, nec tota domus, massa, corpus, & pecora ardeant, corrumpantur, putrescant.*

Consect. 4. Respicens Pastores. Quando Pastores judicant necessariam esse censuram, inviti id faciant & cum gemitu, memores nullum majus malum fidelibus posse accidere, quam ab Ecclesia Christi separari; qui enim per censuras ab Ecclesia ejicitur, alienus fit ab illo Regno, de quo scriptum est: *Genus & Regnum, quod non servierit tibi, peribit.* Secundus est ab illa columba, cujus gemitu peccata solvuntur, inquit Cyprianus lib. de simplicitate Prælatorum. *Non habet Deum Patrem; quia Ecclesiam noluit habere matrem*, ut docet Aug. Serm. ad Cathecumenos cap. 13. *Extra ovile Domini positis, Satanae traditur, periculis omnibus exponitur, devorandus luporum dentibus, atque vexandus*, inquit Innocentius.

tius Epist. ad Patres Synodi Milevitani. Membrum est putridum separatum a capite, palmes arelscens sejunctus a vite, ovis errans sine pastore, miles inermis sine duce, navis fluctuans sine gubernatore. Si ergo Censuras aliquando infligant Pastores, id faciant humilitate lugentium, non severitatem severitatis, ut monet passim Aug. Et sicut cum dolore amputatur pars corporis, quæ putruit, ut dicit Amb. lib. 2. off. cap. 27. ita non nisi cum maximo dolore abscindantur hi, qui nos conturbant. Paul. ad Galat. 5. Quocirca Aug. ita Prælatos admonet: Non temere, aut quomodolibet auferendi sunt mali ab Ecclesiæ communi; tolerentur potius, si per judicium auferri non possunt, ne perverse malos qui que evitando, ab Ecclesiâ discedens, eos quos surgere videtur, vinciat ad gehennam. hom. 35. de poenit. nam, ut ait idem Aug. lib. 3. cont. Parmen. cap. 2. Tanto efficacior est emendatio pravitas, quanto diligentior conservatio caritatis.

ARTICULUS II.

An novus, vel antiquus sit usus Censurarum.

PROPR. unica. Non novus, sed antiquissimus est tum in Synagoga, tum in Ecclesiâ censurarum usus.

Prob. Percurrendo diversa tempora, tum Synagoga, tum Ecclesiâ.

1. Deus, ut auctor censurarum videretur, Adamum velut aliqua excommunicatione e Paradiso ejecit, ut docet Aug. 11. De Genesi ad litt. c. 4. eique interdixit usum ligni vitæ: cui concordat Salvianus lib. de gubern. Dei: In constitutione, inquit, Adam innocentis in Paradiso ordinatio est; in expulsiōe judicium, & quedam censura judicii. Unde in solemnibus poenitentiarum impolitione, Sacerdos insistenti primis parentibus censuram commemorat, ut sciamus non novum, sed antiquum esse censurarum usum: Ecce, inquit, ejiceris hodie de liminibus sanctæ matris Ecclesiæ propter peccata tua, sicut Adam ejactus est de Paradiso propter transgressionem suam.

2. Deus, in figuram excommunicationis, in veteri Testamento potestatem Synagoga dederat, ut leprosos ejicerent ab hominum consorcio; eamque repulsa Maria, Soror Moysis, per octo dies sustinuit; eaque potestate abusi sunt Judæi comminantes ut, si quis Christum confiteretur, extra Synagoga ferret. Joan. 9. & Christus dixit discipulis

suus: Absque Synagoga facient vos Judæi. Joan. 16.

3. Ecclesiâ a tempore Apostolorum usque ad nos censuris usa est. Paulus eam exercuit auctoritatem: Primo contra Corinthios incestuosum, quem tradidit satanæ in interitum carnis, ut spiritus salvus esset. Secundo contra Hymenæum, & Alexandrum, 1. Tim. v. 20. qui circa fidem naufragaverunt, quos tradidi, inquit, satanæ, ut discant non blasphemare. Tertio contra fornicarios: Scripsi vobis, inquit, ne commisceamini cum fornicariis. 1. Ad Corin. 5. v. 3. Quarto demum contra inobedientes verbo Dei. Si quis, inquit, non obedit verbo nostro per epistolam, hunc notate, & ne commisceamini cum illo, ut confundatur. 2. Ad Thessal. 3. v. 14.

4. Mos utendi censuris ab Apostolis ad Episcopos proxime succedentes transit; Tertullianus enim Apolog. cap. 39. describens conventus Christianorum ait: Ibidem autem fiunt exhortationes, castigationes, & censura divina; nam & judicatur magno cum pondere, si quis ita deliquerit, ut a communicatione orationis, & conventus, & omnis sancti commercii relegatur. Hieronymus vero sic usum censurarum describit Epist. 1. ad Heliodorum. In veteri quidem, inquit, lege, quicumque Sacerdotibus non obtemperasset, aut extra castra positus lapidabatur a populo, aut gladio, cervicæ subiecta, contemptum exprobat cruore; nunc vero inobediens spirituali micro-ne truncatur, aut ejectus de Ecclesiâ rubido demonum ore discerpitur. Augustinus vero lib. de fide, & operibus, cap. 2. loquens de eo zelo, quo Phinees Sacerdos ultore gladio fornicantes Judæos confixit, ait: Quod utique degradationibus, & excommunicationibus signatum est, faciendum esse hoc tempore, cum in Ecclesiâ disciplina visibilis fuerat gladius cessaturus.

5. Sed perennem censurarum usum tam contra Clericos, quam contra Laicos, citra omnem controversiam evincit publica poenitentia, cui addicebantur Laici in grave crimen aliquod lapsi, & Laica, Ecclesiastica, & Peregrina communio, ad quam obligabantur Clerici, qui aliquid indignum statui Clericali commiserant: si quidem publica poenitentia quamdam a fidelium cœtu separationem annexam habebat; communio vero Laica, Ecclesiastica & Peregrina Clericos ab aliorum Clericorum consortio separabat. Laica communione puniebantur Clerici cum exauctorati pro Laicis habebantur, ut explicat Cyr. Epist. ad Stephanum Papani. Ecclesiastica communione multabantur cum

eis vetabatur omnia sui Officii munia obire. Ad *Peregrinam* vero communionem redigebantur, quando in eoloco, & statu collocabantur, quo poni solebant Clerici *Peregrini*, qui sine litteris commendatiis, quæ *formatas* vocabant, extra propriam Diocesim peregrinabantur, ut explicat *Albaspinus* in *Optatum*.

6. Non Censuras vage, & in communi commemorat antiquitas, sed etiam in specie, & in particulari. Quippe *irregularitas*, quæ affinitatem habet cum censuris ex Apostolo ortum duxit, dum *Bigamos* & *Neophytos* vetat ad Sacerdotium assumi. *Interdixit* usus est *Basilius*, dum *Epif. 244.* jubet, quod villa, quæ raptorem suscepit cum rapta, nec reddiderit, prorsus suspensa sit a precibus, & orationum communione. Ergo patet ex illa inductione, antiquum esse censurarum usum, qui postea cepit esse posterioribus sæculis frequentior. Sed omni tempore & fuit, & erit in Ecclesia legitimus censurarum usus, ut notat *Vincentius Lirinensis*. Communit. num. 9. *Anathematizare* eos, qui annuntiant aliquid præterquam quod scriptum est, numquam non oportuit, numquam non oportebit. Quod de hæresi censet *Lirinensis* ad alia atrocia crimina transferre convenit.

Consejaria hujus Doctrinæ.

Consej. 1. Pro omnibus fidelibus tam Laicis, quam Clericis. Singuli fideles debent religioso metu præcavere singulas illas censuras, & singula monitoria, quæ in diebus Dominicis, & Festis solemnioribus in Pronæo proclamantur. Si enim nefas putamus, jejunia Ecclesiastica quadragesimæ, & quatuor temporum, & abstinentiam a carnibus die Veneris, & Sabbati violare, eo quod piam illam consuetudinem a Christo per Ecclesiam accepimus: quidni pari reverentia censuras præcavebimus, cum potestatem infligendi censuras Christus Ecclesiæ tradiderit, ususque censurarum semper in Ecclesia fuerit religiose observatus?

Consej. 2. Clerici debent sedulo studio censurarum incumbere: tum ne eas etiam ignoranter incurant; quia ignorantia crassa, & affectata non excusat a Censuris: tum quia ignorantes casus, quibus censura annexa est, exponunt se periculo absolvendi eos, quos nequeunt absolvere: tum demum, quia cognitio censurarum præcipuum juris Canonici partem efficit: ergo nefas est Clericis eam juris Canonici partem ignorare; quocirca

eam materiam, variis dispersam locis, in isto Tractatu restringemus. Ideo sit

CAPUT II.

In quo traditur clara diversi generis Censurarum notitia.

Censura, si primam spectes significationem, ea est sententia, & correctio, quam infligebant Judices quidam Romani, qui *Censores* vocabantur. Si secundam spectes significationem, censura est quæcumque correctio: in quo sensu *Salvianus* ait *Lib. 8.* de gubern. Dei: *Quidquid malorum* quotidie peccatorum perferimus, censura est Divinæ manus. Sed censura ab auctoribus Ecclesiasticis sumitur prout est pœna spiritalis. Ideo sit

S. I.

Quid sit Censura juxta Auctores Ecclesiasticos.

Censura est pœna, qua homini baptizato delinquenti per Potentiam Ecclesiasticam aufertur in foro exteriori participatio bonorum spiritalium in salutem animæ.

Explicatur definitio. 1. Dicitur pœna; quia censura est actus jurisdictionis Ecclesiasticæ: omnis autem jurisdictio importat pœnam coercentem improbos; quia jurisdictio nullius videretur esse momenti, si coercitio nemaliquam non haberet, cap. *Pastoralis*, extra. de officio delegati. 2. Dicitur, qua homini baptizato; quia soli baptizati subjiciuntur Ecclesiæ auctoritati. *Quid enim mihi*, inquit *D. Paulus, de iis, qui foris sunt, judicare*, 1. ad Cor. 5. v. 12. 3. Dicitur, delinquenti; quia censura non infligitur innocenti; quia *Anathema æternæ est mortis damnatio, & non nisi pro mortali debet imponi crimine illi, qui aliter non potuerit corrigi*. Concilium Meldenſe Can. 36. 4. Dicitur, per potentiam Ecclesiasticam; quia sola auctoritate Ecclesiæ potest ferri censura, cum solis Ecclesiæ Pastoribus dictum sit: *Quæcumque alligaveritis super terram, erunt ligata & in Cælo*. 5. Dicitur, aufertur in foro exteriori; sententiæ enim, quibus peccata in foro interiori puniuntur, ut cum poenitentes a Communione sacra removentur, censuræ non sunt, cum vim exterius compellendi non habeant. 6. Dicitur participatio bonorum spiritalium; sententiæ enim, quibus

terdicto subijcitur. Interdictum speciale personale est, cum aliquæ personæ specialiter subijciuntur interdicto.

§. IV.

De causis Censurarum.

§. III.

Varia divisio Censurarum.

Censura alia est *ab homine*, alia *a canone*. Censura *ab homine* est ea, quæ a Superioribus fertur cum circumstantiis particularibus temporis, loci, actionis, vel personæ, ita ut extra has circumstantias locum non habeat: & proinde infligitur non intentione condendi legem generalem, sed animo imponendi præceptum temporaneum & transitorium. Censura *a canone* est ea, quæ in Decretis Conciliorum, vel in Jure Canonico scripta est, vel tamquam lex fertur a Superioribus. Ea generaliter omnes ferit, qui in peccatum jure prohibitum ceciderint, quamdiu jus, vel lex viget, & quamdiu non est abrogata lege, vel usu contrario. Censura ab homine non viget, mortuo, vel amoto iudice. Censura ab homine non potest tolli, nisi consentiente iudice. Censura a Canone potest tolli sine consensu iudicis. Censura alia est *late sententiæ* seu *ipso facto* incurrenda; alia est *serende sententiæ*, seu *comminatoria*. Censura *late sententiæ*, seu *ipso facto* incurrenda est ea, quæ sola inobedientia incurritur. Censura *comminatoria* est ea, quæ non incurritur solo delicto, sed delicto & declaratione iudicis. Censura *late sententiæ* exprimitur per verba de præsentī, vel de præterito: v.g. si quis hoc fecerit ipso jure, vel ipso facto, statim, illico, sine mora, sententia, nulla alia declaratione requisita excommunicatus existat, excommunicatus est declaratus, vel excommunicamus, suspendimus, interdicimus, vel sit anathema, vel sit excommunicatus, sit suspensus, sit interdictus. Censura *comminatoria* exprimitur per verba de futuro: v.g. si quis hoc fecerit excommunicabitur, declarabitur excommunicatus, suspendetur, arcebitur ab ingressu Ecclesiæ; vel cum fertur hoc modo sub pœna excommunicationis, suspensionis, interdicti. Si autem dubium sit, an verba exprimentia censuram supponant vel pro præsentī, vel pro futuro, censura erit *comminatoria* juxta regulam juris: *Odia sunt restringenda, favores convenit ampliare*.

Quatuor possunt considerari. 1. Persona ferens censuram. 2. Persona contra quam fertur censura. 3. Modus, secundum quem fertur censura. 4. Delictum, propter quod fertur censura, seu ut loquuntur Scholastici, in censuris cognoscendis quatuor possunt considerari: causa formalis, causa materialis, causa efficiens, & finalis.

Causa formalis est modus, secundum quem exprimitur censura, per quem fit ut censura denominetur vel *late sententiæ*, vel *serende*. Sic ista censura: ipso facto excommunicabitur, est censura *late sententiæ*; ista vero: excommunicatus declarabitur, est censura *comminatoria*.

Causa materialis censuræ est subiectum, quod afficitur censuræ: sic homo excommunicatus est causa materialis excommunicationis; sic Clericus suspensus est causa materialis suspensionis; sic Regnum interdictum, Universitas, Ecclesia subiecta interdicto sunt causa materialis interdicti.

Causa efficiens censuræ est Superior instigans censuram, exercendo jurisdictionem contentiosam, v.g. Concilium, Papa, Episcopus relative ad suos fideles, Abbas relative ad suos Monachos.

Causa finalis censuræ est salus fidelium; propter enim salutem eorum & emendationem infliguntur censuræ.

Consecutaria ex prædictis notionibus illata.

Consect. 1. Incarceratio, exilium, servitus, flagellatio, privatio beneficii, & pœnæ corporales infliguntur per iudicem Ecclesiasticum, non sunt censuræ; quia non sunt pœnæ spirituales; non enim hæc est potestas, quam dedit Christus Sacerdotibus, qui Discipulos suos virgas habere noluit.

Consect. 2. Depositio & degradatio non sunt censuræ; quia non sunt pœnæ medicinales, cum infligantur ob peccatum præteritum, & aliquando emendatum.

Consect. 3. Cessatio a divinis non est censura; quia non infligitur per modum medicinarum, sed quasi per modum defensionis ad propulsandam injuriam, illatam Ecclesiæ.

Consect. 4. Irregularitas non est censura, quia est inhabilitas Canonica.

Consect. 5. Punitiones, quas Ecclesia exercet contra non Baptizatos, non sunt censuræ; quia illi non sunt subditi Ecclesiæ.

CAPUT III.

*De causis dispensantibus a Censuris, seu de
illis, quæ reddunt Censuras
nullas & irritas.*

Censura potest esse nulla ex multiplici capite. 1. Ex defectu delicti in persona, quæ subijcitur censura. 2. Ex defectu subjectionis, vel ætatis in eadem persona, contra quam fertur censura. 3. Ex defectu jurisdictionis in persona, quæ infligit censuras. 4. Ex defectu formæ, secundum quam fertur censura. 5. Ex defectu motivi, secundum quod fertur censura. Illa omnia percurreremus, & regulas aliquas subijciemus.

ARTICULUS I.

De Delicto contra quod potest ferri Censura.

Propt. 1. Censura non potest ferri nisi propter aliquod delictum, cum sit pœna: ubi enim nulla intercedit culpa, ibi nulla intervenit pœna; & ideo censura lata contra innocentem est nulla.

Prob. 1. Scriptura. Quando Christus dedit Apostolis, & in illorum persona Prælati potestatem infligendi censuras, dicendo: *Quicumque alligaveritis super terram, erunt ligati & in Cælo: & quæcumque solveritis super terram, erunt soluta & in Cælo.* Matth. cap. 18. vers. 18. prius dixerat: *Si peccaveris in te frater tuus, vers. 15. Si Ecclesiam non audieris. Quod indicat, censuram non posse ferri nisi propter peccatum.*

2. Censura est pœna medicinalis: ergo supponit morbum peccati; quia omnis Medicina supponit morbum.

Conseſſaria hujus Doctrinæ.

Conseſſ. 1. Nullus Christianus potest nominari & personaliter excommunicari, nisi revera sit reus proprio & personali crimine; quia excommunicatio est censura afficiens hominem reum in particulari: cap. *Sacra*, extra: de sentent. excommunicationis.

Conseſſ. 2. Nulla communitas v. g. collegium, civitas, capitulum, si tota communitas sit innocens potest suspendi; quia suspensio est censura, & censura, utpote pœna, supponit culpam: ut autem communitas sit rea, non est necesse ut singuli communitalis rei sint, sed sufficit ut aliqui sint rei; quia crimen privatum in universam sodalitatem refun-

ditur: cap. *Si sententia* de sent. excom. in sexto.

Conseſſ. 3. Nulla singularis persona potest speciali suspensione suspendi, nisi sit rea proprio & personali crimine; quia specialis pœna supponit speciale crimen.

Conseſſ. 4. Nulla communitas potest subijci interdictio, nisi communitas sit rea vel in singulis, vel in aliquibus; quia interdictum est censura supponens culpam: cap. *Si sententia* de sentent. excom. in sexto.

Conseſſ. 5. Nulla singularis persona potest subijci singulari interdictio, nisi sit rea particularis criminis; quia specialis pœna specialem culpam præsupponit. Id colligitur ex capite superius memorato.

Prop. 2. Censura lata propter peccatum internum, sola mente, & voluntate consummatum, est nulla.

Prob. 1. Scriptura. *Homo videt ea quæ parent, Dominus autem intuetur cor.* 1. Reg. c. 16. ergo forum Ecclesiasticum, utpote ab hominibus directum, non judicat interna, sed externa solum crimina.

2. Ex Aug. serm. 351. ubi sic habetur: *Tu quis es, qui iudicas alienum servum? suo Domino stat, aut cadit. Nolit enim hominem ab homine iudicari ex arbitrio suspicionis, vel etiam extraordinario usurpato iudicio, sed potius ex lege Dei secundum ordinem Ecclesiæ, sive ultro CONFESSUM, sive ACCUSATUM ATQUE CONVICTUM.* Alioquin illud cur dixit, si quis frater nominatur; nominari enim juxta phrasim Scripturæ, idest, publice talis haberi: ergo censura Ecclesiastica ferri nequit contra peccatum internum. Et in c. *Propositus* de Appellatione illud habetur axioma: *Non habent latentia peccata vindictam.* Demum Origenes hanc regulam generalem statuit. *Ubi, inquit, peccatum non est evidens, ejicere ab Ecclesia neminem possumus; ne forte eradiciantes zizania, eradicemus triticum.* Origen. homilia 20. in Josue.

3. **Rat.** Omne Tribunal contentiosum, etiam Ecclesiasticum potest solum judicare de manifestis. Extra. c. *Sua nos*, de Simonia: ergo forum Ecclesiasticum non potest innodare Censuris Christianum, qui admisit tantum peccatum internum.

Conseſſaria hujus Doctrinæ.

Conseſſ. 1. Quando in jure censuris affiuntur credentes talem errorem, aut non credentes talem veritatem, illud debet intelligi non de infidelitate mere interna, sed de infidelitate, vel verbis, vel factis exterius manifeste.

nifestata. Cap. *Excommunicamus* extra. de hæreticis.

Consect. 1. Licet aliquis velit interius exteriorem actum committere, cui annexa est censura; si tamen illum actum sola voluntate adimpleat, & proinde non ad exterius eum perducatur, non innodatur censura.

Sic peccat graviter ille, qui vult percutere Clericum, qui vult simoniam committere, hæresim manifestare; si tamen illud non perficiat exterius, non incurrit censuram; quia peccatum non est externum, sed internum. Ita sentit D. Th. 1. 2. q. 91. art. 4.

Prop. 3. Gravis censura, exempli gratia, excommunicatio major non potest terri propter peccatum externum, quod non est ex tuo genere mortale: & proinde si feratur propter peccatum, quod ex se veniale est, censura est nulla; si tamen peccatum secundum se esset mortale, sed veniale per accidens, posset prohiberi sub pœna censuræ.

Prob. 1. Scriptura. Illud videtur insinuari in Corinthio incestuoso, cujus peccatum erat haud dubie non veniale, sed mortale.

2. Ex jure Canonico. Nullus sacerdotum quemquam reſtæ fidei hominem pro parvis & levibus causis a communione suspendat. Canone, Nullus, c. 11. q. 3.

3. Rat. D. Th. qui sic loquitur in 4. sent. dist. 18. q. 11. art. 1. quæstiuncula 3. *Per excommunicationem Judex Ecclesiasticus excommunicatos excludit a Regno quodammodo: unde cum non debeat excludere nisi indignos, nec aliquis reddatur indignus, nisi per peccatum mortale amiserit caritatem; ideo nullus potest excommunicari, nisi pro peccato mortali.*

Nota tamen, quod excommunicatio minor potest incurri per peccatum veniale; nam incurritur per communicationem in civilibus cum excommunicato denunciato, vel notorio Clerici percussore. Cap. *Nuper* extra. de sententia excom. Hæc autem communicatio propter levitatem materiæ videtur esse peccatum tantum veniale.

Consecraria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Censura lata propter peccata venialia est nulla; quia Censura supponit peccatum mortale.

Sic censura lata contra actus indeliberatos est nulla; quia actus indeliberati non possunt esse peccata mortalia.

Sic censura lata contra actus vitiosos mortaliter, sed venialiter culpabiles, ob materiæ levitatem est nulla.

Censura tamen lata propter peccatum ve-

niale, inferens proximo, vel toti Reipublicæ notabile detrimentum, est valida; quia, licet actus singulariter spectatus videatur venialis culpa, collectivè tamen ratione damni Reipublicæ emergentis est mortale.

Sic censura lata in grassatores vinearum, in venatores, est valida, licet quilibet ex illis grassatoribus, aut venatoribus in particulari non peccaret nisi venialiter. Ita Sotus in 4. dist. 22. q. 1. art. 2.

Prop. 4. Censura lata propter peccatum, non incurritur, nisi peccatum fuerit ultimo completum.

Prob. 1. Scriptura. Id indicari videtur in Corinthio incestuoso, quippe D. Paulus non privavit illum consortio fidelium, nisi ubi notum habuit, eum scandalose cum uxore patris sui conversari.

2. Ex jure Canonico cap. *Perpetuo*, de electione in 6. dicitur enim ibi, quod suffragans pro indigno, non privatur jure suffragandi, si indignus non fuerit de facto electus: quod indicat, pœnam ab Ecclesia constitutam non incurri nisi actu completo.

3. Rat. Censura est pœna odiosa: ergo restringenda est ad terminos, ad quos fuit applicata. ergo non censetur incurri, nisi peccatum, contra quod lata est, fuerit completum.

Consecraria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Ille non innodatur excommunicatione, qui projicit lapidem in Clericum, si Clericus non fuerit percussus; quia in canone, *Si qui suadente Diabolo &c.* censura exprimitur sub verbis includentibus percussorem.

Consect. 2. Mandans percussorem Clerici non incidit in excommunicationem, si Clericus non percussus.

Consect. 3. Simoniaci conventionales non ligantur excommunicatione, si conventio ex neutra parte executioni mandetur, bene tamen si ex altera, juxta communiolem sententiam; quia tunc est sufficienter completa.

Prop. 5. Excommunicatio lata propter peccatum externum & mortale ex suo genere est nulla, nisi intervenerit contumacia in eo, qui excommunicatur.

Prob. 1. Scriptura. *Si Ecclesiam non audierit*, inquit Christus, *sit tibi sicut Ethnicus, & Publicanus.* Matthæi 18. ergo si peccator Ecclesiam audierit, & contra ejus legem non sit contumax, Ecclesia non debet illum anathematizari mucrone ferire.

2. Lx Chrysof. in caput 13. prioris Epist. ad

ad Corint. ubi sic habet. *Neque enim Paulus de his qui peccabant statim pœnas sumpsit, sed semel, atque iterum admonuit, & ne sic quidem in contumaces animadvertit, sed rursus admonet, ac denuntiat, dicens: Ecce tertio venio ad vos: ergo nullum peccatum, quantumvis enorme, est excommunicatione dignum, nisi interveniat contumacia.*

3. Ex Lateranensi Concilio sub Alexandro III. part. 1. cap. 6. ubi determinatur, quod in omni sententia excommunicationis, aut suspensionis legenda, prima, secunda, & tertia admonitio sit præmittenda, aut una peremptoria tribus æquivalens: ergo peccator non est excommunicatione innodandus, nisi prius pateat (preceptis monitionibus esse contumacem).

3. *Rat.* Excommunicatio est pœna Medicinalis: ergo non est vindicativa: ergo cum pœna vindicativa applicetur indifferenter & reo poenitenti, & reo contumaci, pœna medicinalis, qualis est excommunicatio, debet applicari soli peccatori contumaci. Ita D. Thom. sentit in 4. dist. 18. quæst. 11. art. 1. quæstioncula 3.

4. Excommunicatio est pœnam gravissimam: ergo non debet infligi nisi pro peccato cui contumaciter rei adherent.

Concessaria hujus Doctrinae.

Concess. 1. Censura non potest infligi pro peccato præterito, si reus paratus sit pro peccato satisficere; quia tunc non est contumax.

Censura tamen potest infligi pro peccato præterito, si reus nolit ad meliorem frugem se recipere, vel reparare scandalum, vel partem lætæ satisficere. Can. *Quidam*, c. 3. q. 1.

Concess. 2. Scriptor famosus Libelli non potest affici censuris, si iussus a Prælato se manifestet; quia tunc non est contumax.

Potest tamen affici censuris, si nolit subire pœnam impositam a Prælato; quia tunc est contumax.

Concess. 3. Qui est reus apparenter, & tamen intrinsece est innocens, non potest ligari censuris; quia in illo, ut supponitur, non est contumacia. Ideo si quis innodetur censuris, eo quod non solvat debita, quæ non potest solvere, ex eo quod non reddat, quæ non tenetur reddere, eo quod non testetur contra illos, contra quos non tenetur testari, censura non valet.

Prop. 6. Ignorantia tum juris, tum facti, modo non sit crassa & affectata, excusat a censuris. Illud idem præstat metus cadens in constantem virum: & ita si quis velex i-

gnorantia inculpabili, vel ex metu fecerit a censura, cui censura est annexa, non potest illa censura innodari.

Prop. 7. Scriptura. Illud insinuat Scriptura; Matthæi 18. ubi loquens de correctione fratrum docet, quod antequam peccatorem a fidelium consortio segreget, 1. Debes illum inter te, & ipsum solum præmonere. 2. Coram duobus testibus. 3. Denuntiare Ecclesiæ: quæ omnia denotant peccatum, contra quod debent ferri censuræ, esse: peccatum commissum non ignoranter, sed scienter, non ex metu, sed ex deliberatione.

4. *Rat.* Anathema est æternæ mortis damnatio, & non nisi pro mortali debet imponi crimine, & illi, qui aliter non potuerit emendari: quod dici non potest de eo, qui ignoranter, & ex metu gravi peccat.

Concessaria hujus Doctrinae.

Concess. 1. Si quis ex ignorantia inculpabili juris violet legem, cui annexa est censura, non incidit in censuram; quia ignorantia inculpabilis excusat a censura.

Et ita si quis inculpabiliter ignoret, percussioni Clericorum annexam esse censuram, percussus Clericum peccabit quidem, quia lege naturalis didicisse potest, non licere percutere proximum; sed non incidit in censuram. Cap. *Ut animarum*, de constitutionibus in 6.

Concess. 2. Si quis ex ignorantia inculpabili facti violet legem, cui annexa est censura, non incurrit censuram; quia ignorantia inculpabilis facti excusat a censura.

Et ita si quis sciens, percussioni clericorum annexam esse censuram, Titium clericum percutiat, ignorans inculpabiliter an sit clericus, peccat quidem; quia contra legem naturæ percutit proximum, sed non incurrit censuram. Ita cap. *Si vero*, de sent. excommunicationis.

Concess. 3. Si quis ex ignorantia inculpabili vel juris, vel facti eliciat actum, cui annexa est irregularitas ex delicto, non incurrit irregularitatem; quia irregularitas ex delicto, utpote pœna, sortitur vices censuræ, & debet contrahi eo modo, quo censura.

Concess. 4. Si quis ex ignorantia crassa, vel affectata tum juris, tum facti, violet legem, cuius violationi annexa est censura, vel irregularitas ex delicto, incidit in censuram, & in irregularitatem; quia ignorantia crassa vel affectata non excusat a censura. Cap. *Ut animarum*, de constitutionibus in 6.

Concess. 5. Si quis ignorantia concomitanti violet legem, cuius violationi annexa est

cen-

cenſura, vel irregularitas, incidit in cenſuram, & in irregularitatem; quia ignorantia concomitans non exculat a peccato, nec a cenſura, nec ab irregularitate: inde fit ut, ſi quis vibret ſagittam in ſuum inimicum, quem putabat eſſe ſeram, tam vehementer expectens occidere inimicum, quam intendit interficere ſeram, hic incurrit irregularitatem, & cenſuram, ſi occiſioni hominis annexa ſit cenſura. Ita videtur docere D. Thom. 2. 2. quæſt. 76. articulo 3. Id expreſſe docet Covarruvias p. 1. c. 10. n. 15. quia aſſio, cui annectitur cenſura, completa eſt & conſummata.

ARTICULUS II.

De conditionibus requiſitis ex parte ſubjecti, ut poſſit innodari cenſuris.

Prop. unica. Ut quis poſſit valide ligari cenſuris, quatuor requiruntur conditiones. 1. ut ſit homo. 2. ut ſit viator. 3. ut ſit compoſ mentis, & annos pubertatis attigerit. 4. ut ſit baptizatus.

Prob. 1. Scriptura. Textus ſacer indicat aperte omnes illas conditiones requiri; videmus enim illas omnes reperiri in Corinthio inſcultuolo, quem Divus Paulus excommunicavit.

2. Canones requirunt omnes illas conditiones.

3. Ratio pariter evincit illas conditiones requiri.

1. Debet eſſe homo, non autem irrationabile quidquam; quia eſſet incapax bonorum Eccleſiæ ſpiritualium, & proinde non poſſet privari bonis ſpiritualibus Eccleſiæ, quibus cenſuræ privant Chriſtianos.

2. Debet eſſe homo viator; quia homo exiſtens in termino, utpote confirmatus vel in bono ſi ſit beatus, vel in malo ſi ſit damnatus, non eſt capax liberæ contumaciæ, nec liberæ reſiſcentiæ.

3. Debet eſſe pubes, & completæ rationis compoſ; alioquin cenſetur incapax plenæ contumaciæ & reſiſcentiæ perfectæ.

4. Debet eſſe baptizatus; alioquin eſſet incapax percipiendi bona ſpiritualia Eccleſiæ, nec Eccleſiæ iudicium exercere poſſet niſi in eos, qui ei per baptiſmum ſe ſubmiſerunt. Itaque Catechumeni excommunicari non poſſunt, multo minus Turcæ. c. Poſulaſti de Judeis.

Conſequentia huius Doctrinæ.

Conſeſſ. 1. Irrationabilia cenſuris affici ne-

queunt; quia ſolus homo poſſet illis ligari: & ſic anathema latum contra Jericho, Joſue c. 6. & 7. non erat vera cenſura, ſed maledictio, vel deſectatio.

Conſeſſ. 2. Anima ſeparata a corpore, ſive ſit in Cælo, ſive in Tartaro, ſive in Purgatorio, non poſſet innodari cenſuris; quia juridiſtio Eccleſiaſtica reſpicit eos, qui ſunt ſuper terram, juxta illud: *Quodeumque ligaveris ſuper terram, &c.*

Conſeſſ. 3. Homo poſt mortem non poſſet ligari cenſuris; quia non eſt viator, ſed tantum declarari poſſet eum incurriſſe cenſuras, dum viveret.

Sic hæretici poſt mortem declarantur excommunicati. Canone *Sane*, c. 24. q. 2.

Sic inſtituens hæreticum hæredem declaratur excommunicatus. Cap. *Si quis Episcopuſ*, extra de hæreticis.

Sic occidens ſeipſum, declarat excommunicatus. Canone *Placuit*, c. 23. q. 5.

Conſeſſ. 4. Impuberes ante adultam ætatem, id eſt, ante annum duodecimum in ſæminis, & decimum quartum in malculis, non ſolent ligari cenſuris; quia non cenſentur contumaces, niſi malicia præveniat ætatem, Cap. 1. & ultimo de Sententia excommunicationis, ubi dicitur, quod *ſi Clerici infra puberes annos ſe ad invicem, aut unus alterum percuſſerit, non ſunt ad Apoſtolicam Sedem mittendi*; quia eos ætas exculat, inquit Hoſtienſis reſatus ad Gloſſæ marginem, non a peccato, ſed ab excommunicatione. Immo juxta Rituale Pariſienſe nuper editum, nullus caſus reſervatur, quando a pueris, aut puellis committitur ante annos pubertatis: ergo a fortiori nulla cenſura ab illis incurritur. Autem verum ſit quod nullus ſit caſus reſervatus erga pueros impuberes, dicitur ubi de caſibus reſervatis.

ARTICULUS III.

De his, quæ reddunt Cenſuras nullas & irritas deſectu auctoritatis in eo, qui eas attentat inſigere.

Prop. unica. Solus Superior Eccleſiaſticus habens juridiſtionem contentioſam poſſet ſerre cenſuras: ſi alius inſigat, cenſuræ ſunt nullæ.

Prob. Scriptura. Illud indicatur Matthæi 18. ubi Chriſtus ſolis Apoſtoliſ, eorumque ſucceſſoribus dicit: *Quæcumque alligaveritis ſuper terram, erunt ligata & in cælo, &c.* ergo ſolis Eccleſiæ Prælatiſ juridiſtionem contentioſam exercitibus conceſſa eſt potestas ſe-

ferendi censuras. Illud etiam perspectum habemus in Corinthio incestuoso, qui a D. Paulo, & non a simplici fidei excommunicatus est.

2. Ex jure Can. *Sententia Pastoris*, & non alterius timenda dicitur. Canone *Sententia pastoris*, Causa 21. q. 5. ergo ad Pastorem, & non ad alium spectat facultas ferendi censuras.

3. *Rat.* Censura, utpote poena Ecclesiastica, non debet infligi a Judice Laico, sed Ecclesiastico: quatenus exterior, debet ferri a iudice obtinente jurisdictionem non interiorem, qualem habet Confessarius, sed exterior & contentiosam, qualem habet Prælatus.

Confessaria hujus Doctrinae.

Confess. 1. De his qui possunt censuras infligere. Hi, qui hic subjiiciuntur, possunt valide, & licite censuras infligere.

1. Romanus Pontifex in universa Ecclesia; quia est iudex omnium fidelium, ut docet Canon *Cuncta per mundum*, causa 5. quæst. 3. 2. Ecclesia in Concilio œcumenico congregata in omnes Christi fideles potest ferre censuras, ut dicit Concilium Constantiense, quia de illa dixit Christus: *Si quis Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus*. Unde Augustinus tract. 5. in Joan. ait: *Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum in Cælis*. *Si hoc tantum Petro dictum est, non hoc facit Ecclesia*. *Si autem in Ecclesia sit.... Petrus quando claves accepit, Ecclesiam significavit*: ergo si Papa significans Ecclesiam potest infligere censuras, id a fortiori poterit Ecclesia. 3. Cardinales in suis titulis, quia sunt Prælati illarum Ecclesiarum; ut dicitur extra, cap. *His quæ pro Ecclesia*, de Majoritate, & obedientia. 4. Episcopi, Archiepiscopi, & Primates in suis Ecclesiis; quia sunt iudices in suis Diocesis; ut dicitur extra, cap. *Perniciosam*, de officio ordinarii. 5. Vicarii Episcoporum, Archiepiscoporum, & Primatum; quia idem est Tribunal Episcoporum & Vicarii, ut legitur cap. *Romana*, de appellatione in sexto. 6. Concilium Provinciale in tota Metropoli, Diocesano in universa Diocesi, ut habetur extra, cap. *Gravemini*, de Præbendis. 7. Vicarii Capituli sede vacante; quia habent auctoritatem Episcopalem, ut innuit Tridentinum sess. 24. De reformatione cap. 16. 8. Superiores Religionum approbatarum a Sede Apostolica; quia habent auctoritatem contentiosam in suis Religiosis, ut dicitur. extra cap. *Cum in Ecclesiis*, de Majoritate & obedientia.

Confess. 2. De his, qui numquam possunt censuras infligere. Hi, qui hic subjiiciuntur, nec valide, nec licite possunt censuras infligere. 1. Femina numquam potest ferre censuras; quia non habet jurisdictionem contentiosam, ut habetur extra, cap. *Dilectissima*, de Majoritate & obedientia. 2. Laici non possunt ferre censuras; quia non obtinent jurisdictionem Ecclesiasticam, ut dicitur Canone *Bene quidem*, distinctione 3. 3. Archidiaconi non possunt ferre censuras. Cap. *Archidiacono*, extra, de Officio Archidiaconi. 4. Simplex Sacerdos, aut Parochus non possunt ferre censuras; quia Jurisdictionem contentiosam non obtinent: unde illa consuetudo, qua Parochi olim excommunicabant pro rebus subtrahitis vel perditis, est revocata a Concilio Tridentino, & determinatum est: *ut a nemine prorsus, præterquam ab Episcopo illæ excommunicationes decernantur*. Sess. 25. cap. 3. de reform.

Confess. 3. De his qui, licet possint censuras infligere, invalidate tamen ob aliquas circumstantias infligunt. Quæ hic subjiiciuntur censuræ, sunt invalidæ. 1. Censura lata in se ipsum, vel in æqualem, vel in superiorem, est nulla; ita D. Thom. in 4. sent. dist. 18. quæst. 11. art. 3. quæstiuncula prima; quia nemo habet jurisdictionem contra se ipsum, neque in æqualem, neque in superiorem. 2. Censura lata a Prælato publice suspensio, & excommunicatio, est nulla; quia suspensio omnem jurisdictionem interdicat. 3. Censura lata a delegato contra intentionem delegantis, est nulla. Cap. *Cum olim*, extra, de Præbendis; quia delegatus nihil potest, nisi dependenter a delegante. 4. Censura lata contra non subditos, v.g. censura Episcopi contra Religiosos exemptos, est nulla, nisi sint subditi vel ex delicto, vel ex pacto, vel ratione Beneficii. Cap. *Quanto extra*, de Privilegiis. Religiosi subduntur Episcopo ratione delicti, si committant delictum, quod causet scandalum, eique mederi nolint Superiores regulares: ita Trident. sess. 24. de Regul. cap. 14. Religiosi subduntur Episcopo ratione Beneficii, quando habent Beneficium Parochiale; tunc enim debent subesse Episcopo in his, quæ spectant Parochiam, sicut & alii Curati: ita Greg. 15. Constitut. *Inscrutabilis*. 5. Censura lata ab Episcopo extra suum territorium est nulla, nisi expulsi a sua Diocesi iugeret contra expulsores. Clementina 1. de foro

foro competentis. 6. Censura lata ab Episcopo contra suos subditos in aliena Diœcesi delinquentes, si feratur per modum statuti, est nulla: cap. *Ut animarum*, de constitutionibus, in 6. censura tamen ligat, si subditi rem prohibitam admiserint in Diœcesi, in qua lata est censura, vel si omiserint rem in eadem Diœcesi, sub pœna censuræ præstandam; quia tunc pertinent ad jurisdictionem Episcopi ferentis censuram ratione delicti; & sic censura lata ab Archiepiscopo Tolosano contra Clericos non residentes, ligat Clericos Tolosanos, in aliena Diœcesi existentes; quia omittunt residentiam in Tolosana Diœcesi præstandam: & ita Censura lata per modum Sententiæ ab Archiepiscopo Tolosano contra fures, qui in territorio Tolosano furtum commiserunt, ligat eos, licet alio se receperint, ut educitur ex cap. *Licet*, extra. de foro competentis. 7. Censura lata a Metropolitano in subditos Suffraganeorum extra calum appellationis est nulla. 8. Censura, quam iudex in propria causa tulerit in vindictam propriæ rei, est nulla; quia nemo est iudex in propriæ rei causa: canone *Inter querelas*, causa 23. q. 4. si tamen Prælati ferret talem censuram, ut se redimeret ab injusta vexatione, valeret censura; quia vim vi repellere licet: cap. *Dilecto*, de Sententia excommunicationis in 6.

ARTICULUS IV.

De his, quæ reddunt Censuras irritas defectu formæ, quam decet observari in ferendis Censuris.

Prop. 1. Ut censura latæ Sententiæ sit valida, & in foro contentioso incurrat, tot requiruntur conditiones, quot requiruntur ad valorem Sententiæ juridice prolatae.

Prob. Exemplo Corinthii incestuosi, in cuius condemnatione Paulus videtur observasse præcipuas conditiones, quæ solent observari in ferendis sententiis; nam eum præmonuerat his verbis: *Ne misceamini cum fornicariis*; & dum illum damnat, videtur pro tribunali sedere: *Ego quidem absens corpore, præsens autem spiritu, jam judicavi ut præsens eum, qui sic operatus est*.

2. Ex jure Can. *Quæ contra jus sunt, debent pro infectis haberi*. Regula 64. in 6. ergo censura latæ Sententiæ erit nulla, si non observentur omnes conditiones requisitæ ad ferendam Sententiam.

3. *Rat.* Censura latæ Sententiæ juridice

prolata habet formam Sententiæ contentiosæ: ergo requirit, ut observentur omnes conditiones, quæ observantur in ferenda sententia.

Consequaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Censura latæ Sententiæ non incurritur, si nulla præcedat monitio. Cap. *Constitutionem* in 6. de Sententia excommunicationis. Necessaria est monitio, tum ut reus, a quo peccato abstinendum sit, sciat: tum ut purgare se possit, si per calumniam accusatus est: tum ne alii cum eo communicent in crimine, nisi crimen esset adeo notorium, ut monitio nullatenus esset necessaria; vel nisi esset periculum in mora, puta, si esset periculum, ne crimen dilatione excommunicationis cresceret.

Consect. 2. Censura latæ Sententiæ, regulariter loquendo, non incurritur, nisi præcedat trina monitio, plurium dierum intervallo discreta, vel una monitio peremptoria æquivalens tribus: canone *Omnes decime*; causa 17. 7. cap. 2. *Contingit*, de Sent. excom. Et Prælati ferens juridice censuram, sine prævisis admonitionibus interdicitur ipso facto ingressu Ecclesiæ: cap. *Sacro* de sent. excommun. Id videtur indicare Paulus scribens ad Titum cap. 3. *Hæreticum*, inquit, *hominem post unam & secundam correctionem devota*; & in Concilio Ephesino Nestorius ter citatus est antequam condemnaretur.

Consect. 3. Censura latæ Sententiæ non incurritur juridice ab eo, qui, licet non citatus, censuris afficitur: extra. cap. *Inter quatuor*, de majoritate.

Consect. 4. Censura latæ Sententiæ non incurritur juridice ab eo, cui non intimatur intra mensem: cap. *Medicinalis* de sent. excommunicat. debet enim exemplum Sententiæ authenticum & sigillo publico munitum parti exigenti intimari.

Consect. 5. Censura latæ Sententiæ non incurritur juridice, si non exprimat causa legitima, ob quam lata est censura: cap. *Citandum*.

Consect. 6. Censura latæ Sententiæ non incurritur juridice postquam legitima appellatio interposita est, quia ex jure appellatio legitima devolvit litem ad Superiorem: cap. *Præterea* 2. extra. de appellationibus.

Ut autem appellatio sit justa, & legitima, 1. Debet exprimere causam probabilem & sufficientem, si Sententia ferenda sit interlocutoria: extra. cap. *Ut debitus*, de appellationibus. 2. Debet fieri legitimo tempore, id est,

est, intra decem dies a die latæ Sententiæ computandos: cap. *Quoad consultationem*, extra. de Sententiæ, & re iudicata. Et juxta D. Bernardum lib. 2. de confid. c. 2. appellatio- nes admittendæ sunt, non quas calliditas invenit, sed quas extorsit necessitas, quæ subve- niant juri, & non opulentur iniquitati.

Consect. 7. Censura lata a iudice, iuste per reum recusato, non incurritur; quia ex iure recusatio legitima suspendit iudicium, sicut & appellatio.

Consect. 8. Censura latæ sententiæ non incurritur iudicis, si contineat errorem, ut dicunt, intolerabilem: canone *Si quis non recto*, & cap. *Per tuas*, extra. de Sentent. excommu- nicat. Sic censura lata ob actionem, quæ iudicetur non mala, sed indifferens ob actionem venialiter culpabilem, olim commissam sed emendatam, lata pariter contra innocen- tem & secundum rem, & secundum testes, non incurritur iudicis, quia error est into- lerabilis.

Monis. Advertendum tamen est, quod in memoratis singulis casibus, in quibus diximus, censuram sic iudicis prolatam non li- gare exterius ob defectum exterioris condi- tionis; si tamen Christianus coram Deo reus sit criminis, ob quod fertur censura, debet se gerere, quasi esset censuris innodatus, & absolutionem humiliter petere, si sit reus: si sit innocens, debet potius injuriæ pati, quam scandalum causare, ne, ut dicit Greg. *et si iniuste ligatus est, ex ipsa tumida repre- hensionis superbia, culpa, quæ non erat, fiat.* Can. Non solum, 11. quæst. 3.

Prop. 2. Ut censura ferendæ sententiæ, seu comminatoria, sit valida, eadem requiruntur conditiones, quæ requiruntur ad valo- rem legis: & ita censura illa debet esse iusta ex auctore, idest debet a legitimo superiore ferri. 2. Debet esse iusta ex objecto, idest debet ferri, ut fugiatur malum, & ut promo- veatur bonum. 3. Debet esse iusta ex fine, hoc est, debet cedere in bonum Ecclesiæ. 4. Debet esse culpæ proportionata.

Prob. 1. Scriptura. Quatuor illas condi- tiones videtur Paulus insinuare his verbis: *Si quis*, inquit, *non obedit verbo nostro per episto- lam, hunc notate, & ne commisceamini cum illo, ut confundatur.* Nam. r. Paulus legiti- mus erat Superior. 2. In epistolis nihil aliud intendebat, quam bonum fidei. 3. Non imponebat pœnam severiorem; cum non nisi post inobedientiam pertinacem excommu- nicatione uteretur. 4. Pœnam illam in bonum Ecclesiæ volebat cedere, nimirum, ut utiliter confunderentur peccatores.

2. Ex iure Canonico; dist. 4. can. 2. ubi sic habetur: *Erit autem lex honesta, iusta, possibilis, secundum naturam, secundum patriæ consuetudinem, loco, temporisque conveniens, necessaria, utilis, manifesta quoque, ne aliquid per obscuritatem, in captionem contineat, nullo privato commodo, sed pro communi utilitate civium conscripta:* atqui censura ferendæ sententiæ habet vim legis: ergo debet habere prædictas conditiones, quas Ilidorus adscribit legi.

3. *Rat.* Censura ferendæ sententiæ est lex cum comminatione pœnæ: atqui lex debet esse iusta ex auctore, ex fine, ex objecto, ex modo, ut diximus ubi de lege: ergo censura ferendæ sententiæ debet esse iusta, ex auctore, ex objecto, ex fine, ex modo, idest debet 1. Ferri a legitimo superiore. 2. Debet cedere in bonum Ecclesiæ. 3. Debet pœnas proportionatas peccatis destinare.

Consecraria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Illa omnia, quæ reddunt legem nullam, eadem reddunt censuras commina- torias nullas: & ea, quæ reddunt legem in- justam, eadem reddunt censuras commina- torias injustas; quia censuras comminatorias nihil est aliud, quam lex cum comminatione pœnæ. Vide quæ diximus de lege injusta, ut videas, quæ censuræ sint iustæ, quæ injustæ.

Consect. 2. Quando censura est manifeste in- justa, magis ligat superiorem quam inferio- rem: de quo ita Hieron. *Si quis*, inquit, *non recto iudicio eorum qui præsumt, ab Eccle- sia depellatur, si ipse non ante exiit, nec ita e- git, ut mereretur exire, nihil læditur; & ita fit, ut interdum, qui foras mittitur, intus sit, & ille foris, qui videtur intus retineri.* Can. *Si quis non recto.* 24. quæst. 3.

CAPUT IV.

De Absolutione a Censuris.

Absolutio a peccatis est actus iurisdic- tionis videtur Paulus insinuare his verbis: *Si quis*, inquit, *non obedit verbo nostro per episto- lam, hunc notate, & ne commisceamini cum illo, ut confundatur.* Nam. r. Paulus legiti- mus erat Superior. 2. In epistolis nihil aliud intendebat, quam bonum fidei. 3. Non imponebat pœnam severiorem; cum non nisi post inobedientiam pertinacem excommu- nicatione uteretur. 4. Pœnam illam in bonum Ecclesiæ volebat cedere, nimirum, ut utiliter confunderentur peccatores.

ARTICULUS I.

De conditionibus requisitis in eo, qui absolvit a Censuris.

Prop. 1. Quatuor requiruntur conditiones in eo, qui absolvit a censuris. 1. Debet esse Clericus. 2. Debet habere jurisdictionem contentiosam. 3. Debet certa scientia absolvere. 4. Debet absolvere sponte & non coacte.

Prob. 1. Scriptura. Paulus, qui absolvit Corinthium incestuosum, quatuor prædictas habebat conditiones. Primo erat Clericus, & Clericus habens jurisdictionem, cum esset Apostolus. Tertio absolvit cum certa cognitione delicti: & sponte & non coacte, ut colligi potest ex istis verbis. 2. ad Corinth. 2. vers. 10. *Cui autem aliquid donavitis, & ego: nam & ego quod donavi, si quid donavi, propter vos in persona Christi.*

2. Ex jure Canonico. 1. Requiritur quod qui absolvit a censuris, sit Clericus, & habeat jurisdictionem, ut patet ex capite unico de *majoritate & obedientia* in 6. Et requiritur in super, quod absolutio fiat scienter & sponte, ut patet ex capite unico, de *his quæ ex vi metusve causæ fiunt*: ergo quatuor prædictæ conditiones requiruntur in eo, qui absolvit a censuris.

3. *Rat.* Absolutio a censuris est actus jurisdictionis contentiosæ Ecclesiasticæ: ergo non potest exerceri, nisi a Clerico habente jurisdictionem, & volente eam scienter exercere; quia defectus potestatis reddit actus jurisdictionis invalidos, & defectus scientiæ & libertatis nullos.

Consejaria.

A quo, & quomodo impendi debeat absolutio a Censuris extra mortis articulum.

Consej. 1. Absolutio a censuris numquam potest impendi a laico; quia injuriosum esset Ecclesiæ ejus jurisdictionem, ut pote spiritualem, exerceri a laico, qui nullam habet auctoritatem spiritualement: cap. *Decernimus* de iudiciis. Et Concilium Trident. sess. 25. cap. 3. sic loquitur: *Nefas sit seculari cuilibet Magistratui prohibere ecclesiastico iudici, nequem excommunicet, aut mandare, ut latam excommunicationem revocet, sub prætextu, quod contenta in præsentis decreto non sint observata, cum non ad seculares, sed ad ecclesiasticos hæc cognitio pertineat.* Unde famosissimus Dominus de Thevenet Advocatus in Curia Parisi-

ensi, titul. de jurisd. Eccl. art. 5. hæc habet: *Parlamenta non possunt absolvere, aut facere absolvi ad cautelam; quia hæc potestas non competit nisi illi, qui potest simpliciter absolvere: & curia laicorum nec absolvere potest, nec ad absolvendum delegare: idque, inquit, prohibetur per edictum Melodunense.* Quod si hoc sit verum de absoluteione ad cautelam, quæ non solvit absolute, sed solum das ius standi in iudicio, ut determinatur cap. 36. extra. de testibus & ut expresse docet Clerus Gallicanus in Comitibus an. 1665. & Edictum Regium an. 1665. a fortiori verum est laicos non posse impendere absoluteionem, quæ det jus participandi sacris.

Consej. 2. Absolutio a censuris debet impendi a Clerico habente auctoritatem vel ordinariam, vel delegatam; quia non decet actum jurisdictionis ab homine carente jurisdictione exerceri: cap. unico, de *majoritate & obedientia* in 6.

Consej. 3. Absolutio non debet concedi, incognita causâ; quia absolutio a censuris debet fieri libere & non ignoranter: cap. unico, de *his quæ vi metusve causæ fiunt*, in 6.

Consejaria.

A quo, & quomodo impendi debeat absolutio a Censuris in mortis articulo.

Consej. 1. In mortis articulo quilibet Sacerdos potest Sacramentaliter absolvere a censuris, & a quibuscvis peccatis quoslibet pœnitentes: ita docet Tridentinum sess. 14. cap. 7. Sed advertendum est 1. eum, qui in mortis periculo a censuris absolvitur, teneri, postquam convalescit, se siliere Superiori, alioquin reincidit in eandem censuram, a qua fuerat absolutus: cap. *Eos*, de Sententia excom. in 6. 2. Qui absolvitur a censuris in mortis articulo, debet promittere satisfactionem pro facultatibus vel per se, vel per vadem. 3. Absolutus a censuris in mortis articulo, debet sepeliri in loco facto: cap. *Parochiano*, extra. de sepulchris.

Consej. 2. Qui non potuit absolvi, dedit tamen signa pœnitentiæ coram fidelibus, debet post mortem absolvi, & sepeliri in loco facto: cap. *A nobis* extra. de sententia excommun.

Prop. 2. A censuris juridice latis ab homine, ille solus potest absolvere, qui eas tulit, & sibi reservavit: & ejus loco potest absolvere ejus delegatus, ejus successor, ejus superior via appellationis, minime vero ejus inferior, vel æqualis, etiam via appellationis.

Prob. 1. Exemplo Corinthii incestuosus, qui

a D. Paulo, a quo fuerat excommunicatus, absolutus fuit.

2. Ex jure Canonico, canone *Si Episcopus*, causa 11. quæst. 3. cap. *Si Episcopus* De supplicanda negligentia Prælatorum in 6. & cap. *Per tuas*: extra. de Sentent. excom. ubi habetur, quod a censuris latis ab homine illo solus possit absolvere, quæ eas inflixit.

3. *Katione*. Res eisdem principiis solvitur, quibus statuitur: ergo solus ille Prælatus, qui censuras inflixit, potest ab eis absolvere, aut ejus Vicarius.

Conseſſaria hujus Doctrinæ.

Conseſſ. 1. Censura lata ab uno Prælato non potest tolli ab alio vel æquali, vel inferiori, & a fortiori ab eo qui non est Superior, quia non habent ad hoc auctoritatem.

Sic nulla censura potest tolli vel a femina, vel a laico; quia nec femina, nec laici habent potestatem spirituales. Sic censura lata ab uno Episcopo, non potest tolli ab alio Episcopo: id enim vetant Canones Apostolici 12. 33. injungentes Episcopis, ut non recipiant Clericos a suo Episcopo excommunicatos: & Episcopus, qui absolvit excommunicatum non sibi subditum, *ſit reus fraternitatis*. Concil. Arelat. can. 3.

Sic etiam extra casum appellationis, Superior, etiam Papa, nequit absolvere a censurâ eum, qui est ligatus; quia inquit Greg. lib. 9. Epist. 31. *Si sua cuique jurisdictio non servatur, quid aliud agitur, nisi ut per quos Ecclesiasticus custodiri debuit ordo, confundatur?* Et Hyginus Papa, teste Epiphanio, noluit Marcionem a suo Patre, & Episcopo excommunicatum absolvere: *Non possumus*, inquit, *hoc sine permissu venerandi Patris sui facere*.

Conseſſ. 2. Censura lata ab Episcopo potest tolli ab Archiepiscopo via appellationis, vel in cursu visitationis: cap. *Venerabilibus*. De Sent. excom. in 6.

Conseſſ. 3. Censura lata ab Archiepiscopo, a Concilio Provinciali, Nationali, &c. potest tolli a summo Pontifice via appellationis: canone *Per cuncta*.

Conseſſ. 4. Censura lata a particulari Superiori Religionis potest tolli ab ejus Superiori, v. g. ab Abbate; & censura Abbatis a Romano Pontifice: canone. *Per cuncta*.

Conseſſ. 5. Censura lata a Superiori Prælato non potest tolli ab inferiori, nec ab æquali, quando Prælatus sibi reservavit censuræ abolitionem; quia par in parem non habet auctoritatem: & ita Curatus non po-

test absolvere a censuris latis ab Episcopo, nec Episcopus a censuris latis ab Archiepiscopo, nec Archiepiscopus a censuris latis a summo Pontifice, nec particularis Superior a censuris latis ab Abbate.

Dixi, si censura sit lata juridice; quia ita exigit ordo jurisdictionis; si enim censura feratur non per modum Sententiæ, sed per modum statuti, potest quilibet Prælatus eam solvere, modo non sit reservata.

Sic, si quis ligatus censura *ab homine*, transeat ab Episcopatu, in quo juridice ligatus est, ad alium Episcopatum, non potest absolvi, nisi ab eo Episcopo, a quo juridice ligatus est; bene tamen a censura lata a jure: ita Panormitanus: *A Sententia*, inquit, *lata ab homine nemo potest absolvere, præter sententem, vel Superiorem*. Ita cap. *Grave nimis*.

Prob. 3. Ab omnibus censuris, & irregularitatibus, & casibus reservatis summo Pontifici, potest Episcopus absolvere in foro inferiori, modo casus sit occultus, & non publicus, excepta ea irregularitate, quæ oritur ex homicidio voluntario.

Prop. ex Concil. Trident. sess. 24. cap. 6. de reform. ubi sic habetur: *Licet Episcopis in irregularitatibus omnibus, & suspensionibus, ex delicto occulto provenientibus, excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis aliis deductis ad forum contentiosum, dispensare: & in quibuscumque casibus occultis, etiam Sedis Apostolicæ reservatis, delinquentes quoscumque sibi subditos, in Diocesi sua per se ipsos, aut Vicarium, ad id specialiter deputatum, in foro conscientie gratis absolvere, imposita poenitentia salutari; idem & in hæresis crimine in eodem foro conscientie eis tantum, non eorum Vicariis, sit permissum.*

Conseſſaria hujus Doctrinæ.

Conseſſ. 1. Episcopi possunt tollere irregularitates *ex delicto*, minime vero eas, quæ proveniunt *vel ex delicto natalium*, vel *ex defectu Sacramenti*; quia Concilium loquitur solum de irregularitatibus *ex delicto*: imo licet valeat ab occultis simonia dispensare, non tamen potest Simoniacum occultum rehabilitare ad Beneficia in posterum obtinenda, nec ad ea retinenda, quæ per simoniam occultam obtinet. Ita declaratio- nes Concil. num. 2.

Conseſſ. 2. Episcopi possunt tollere irregularitatem, quæ provenit ex quocumque crimine occulto; quia inter crimina Concilium excipit solum homicidium voluntarium. Ita Trident. loco citato.

Conseſſ.

Confess. 3. Episcopi non possunt tollere irregularitatem proveniente ex homicidio voluntario, etiam occulto, ob horrorem, quem habet Ecclesia contra effusionem sanguinis. Ita Concil. Trident. loco citato.

Confess. 4. Episcopi non possunt absolvere a calibus Papæ reservatis, quando sunt publici, & deducti ad forum contentiosum. Ita Trident. ibid.

Confess. 5. Episcopi non possunt absolvere a calibus reservatis, nisi delinquentes sibi subditos, & hoc quidem in foro conscientiarum: unde reus debet absolvi non ab Episcopo vel natalium, vel beneficii, sed ab Episcopo ejus loci, in quo commoratur dum accipit absolutionem: quia subditus est illius Episcopi in cuius Diocesi commoratur dum absolvitur. Ita declarat Concil. num. 4.

Confess. 6. Episcopi in Gallia velex jure, vel ex consuetudine, solent absolvere ab hæcresis crimine, non solum per se ipsos, sed etiam per Vicarium, ad id specialiter deputatum. Ita Doctores Galli.

Confess. 7. Episcopi possunt absolvere a calibus summo Pontifici reservatis, quando difficilis est recursus ad summum Pontificem. *Cap. Mulieres, & cap. De monialibus, & cap. Quamvis* de Senten. Excom.

Confess. 8. Episcopi soli, & non alii possunt a prædictis calibus absolvere, & prædictas irregularitates tollere: & ita qui habent solum jurisdictionem ordinariam & quasi Episcopalem, v. g. Abbates, Parochi, id nequeunt. Ita declarationes Concil. num. 1.

Prop. 3. A quibuscumque censuris, latis a jure, modo non reservatæ sint, potest absolvere quilibet Sacerdos, habens facultatem absolviendi a peccatis.

Prob. 1. Christus videtur hanc potestatem concessisse Sacerdotibus, dum dixit: *Quæcumque alligaveritis super terram, erunt ligata & in celo: & quæcumque solveritis super terram, erunt soluta & in celo.* Matthæi 18. v. 18. Sicut hæc verba indicant Sacerdotes posse absolvere a peccatis non reservatis, ita & a censuris.

2. Id colligitur ex cap. *Nuper* extra de Senten. excom.

3. Quia ex ipso, quod Ecclesia sibi reservavit aliquas censuras, videtur Confessariis concessisse facultatem absolviendi ab aliis censuris.

Confessaria hujus Doctrinæ.

Confess. 1. Quilibet Confessarius potest absolvere a quibuscumque censuris, vel acta fiat in foro contentioso, vel ecclesiastico. Papa, vel ab Episcopo, vel ab Abbate in loco, vel sæculari: alioquin casus censetur ju-

sticiis, si eas Prælati non sibi specialiter reservaverit.

Confess. 2. Quilibet Confessarius potest absolvere a censuris latis, non per modum sententiæ, sed per modum statuti; quia hoc ipso, quod censura exprimitur per modum statuti, censetur regulariter non reservata, nisi aliter exprimitur in statuto. Idem sciendum de suspensione non reservata.

C A P U T V.

De censuris in particulari, & primo de Excommunicatione majori & minori.

A R T I C U L U S P R I M U S.

Quid & quotuplex sit Excommunicatio major.

EXcommunicatio major est censura Ecclesiastica, qua Christianus jure bonorum toti corpori Ecclesiæ communium privatur in magni alicujus delicti vindictam. Excommunicatio major varia sortita est nomina. Dicitur *Relegatio* a Tertulliano, Apologetici cap. 39. quia per eam baptizatus, quali ab Ecclesiæ sinu relegatur. Dicitur *Abstentio* a Cypriano, epist. 28. quia per eam fidelis ab Ecclesiæ bonis cogitur se abstinere. Vocatur insuper *Anathema*, non quidem Anathema consecrationis, quo aliquid dicitur Deo sacrum, in quo sensu Josue cap. 6. exuvias Jerico vocat Anathema; nec dicitur Anathema occisionis, quo sensu aliquid dicitur morti destinatum; sed excommunicatio vocatur *Anathema separationis*, quo quis dicitur solemniter separari ab aliquo cætu, vel ab alicujus consortio: in quo sensu dixit D. Paulus: *Si quis non amat Dominum nostrum Jesum Christum, Anathema sit, seu Maran Atha.*

Excommunicatus alius est occultus, alius manifestus; alius nominatus, aliis non nominatus; alius toleratus, alius non toleratus. Excommunicatus occultus est ille, qui admittit aliquod crimen, cui annexa est major excommunicatio, sed res non est manifesta nec publicitate facti, nec publicitate juris, ut vulgo loquuntur. Publicitas facti est ea, quæ reddit rem ita manifestam, ut nulla tergiversatione celari possit. Publicitas juris est ea, quæ habetur vel ex confessione rei, vel ex convictione juridica rei, vel ex sententia iudicis, modo confessio, convictio, sententia fiat in foro contentioso, vel ecclesiastico, vel sæculari: alioquin casus censetur ju-

ridice occultus, quantumvis manifeste appareat; quia potest semper aliqua, ut dicunt, tergiversatione celari. Excommunicatus manifestus est ille, qui commisit actionem, cui annexa est excommunicatio major, quæ actio est manifesta vel publicitate juris, vel publicitate facti. Excommunicatus nominatus est ille, qui incidit in casum, cui annexa est excommunicatio major, & citatus fuit iudice nominatim, & tamen non comparuit. Excommunicatus non nominatus est ille, qui incidit in casum, cui est annexa excommunicatio major, sed non fuit nominatim citatus a iudice. Excommunicatus non toleratus est ille, quem fideles tenentur fugere; quem si non fugiant, incidunt in excommunicationem minorem. Excommunicatio aliquando est unica, aliquando multiplex. Excommunicatio est unica, quando unica est deformitas, cui Ecclesia excommunicationem annexuit; multiplex vero, cum multiplex est deformitas, cui annexa est excommunicatio. Excommunicatio censetur multiplex quandoque ex parte personæ læsæ, v. g. cum uno actu multæ personæ v. g. duo Clerici occiduntur; quandoque ex parte actionis, quæ multiplex est, ut cum intra horas duas Clericus primo percutitur, postea vero iniuriose exiit: quandoque ex parte effectus, ut cum uno actu duplex ius violatur, v. g. percutitur Clericus, & in Ecclesia usque ad sanguinis effusionem vulneratur: quandoque ex parte legis; ut cum duplex lex eodem actu violatur, v. g. cum Sacerdos celebrans ab excommunicato percutitur, & violente cogitur Sacrum coram excommunicato persequi, quo actu violatur lex prohibens Clerici percussionem & lex vetans celebrari sacramenta excommunicato. Qui multiplici excommunicatione ligatus est, non potest absolvi nisi declaratis omnibus momentis, quibus speciali aliqua ratione ligabatur: v. g. si quis in Ecclesia sepeliret, 1. tempore interdicti, 2. excommunicatum a iure, 3. nominatim excommunicatum, triplicem censuram incurreret, nec absolutus censeretur, nisi his omnibus causis expressis.

ARTICULUS III.

De effectibus majoris Excommunicationis.

Prop. 1. Excommunicatio major privat excommunicatum omnibus bonis, quæ debentur fidei, quatenus est filius Dei, membrum Ecclesiæ, & pars Reipublicæ Ecclesiasticæ: & ita directe excommunicatio pri-

vat, 1. communione Gratiæ, 2. communione Sacramentorum, 3. communione precum, 4. indirecte privat communionem civili.

Prob. 1. ex Scriptura. Excommunicatus est sicut ethnicus & publicanus, juxta illud: *Si quis Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus, & publicanus*: atqui ethnicus privatur omnibus bonis, quæ debentur fidei, quatenus est filius Dei, membrum Ecclesiæ, & pars Reipublicæ Christianæ: ergo & excommunicatus.

2. Ex jure Canonico excommunicatio separatur a Christo, & tradit diabolo: *Can. Omnis Christianus*. Excommunicatio separatur ab Ecclesia & a fidelium consortio: ergo excommunicatio major privat omnibus Ecclesiæ bonis; unde ab Aug. vocatur *damnatio, quam facit Episcopale iudicium, quæ pena nulla in Ecclesia major est*. lib. de corrupt. & grat. cap. 15.

3. Rat. Fidelis potest considerari quatenus filius Dei, quatenus membrum Ecclesiæ, quatenus concivis Christianorum: excommunicatio privat fidelem omnibus bonis, quæ debentur illi propter prædictos titulos; quia fidelis per peccatum, quod excommunicationem meretur, exhibet se rebellem Deo, contumacem Ecclesiæ, & noxium proximo directe in spiritualibus, & indirecte in civilibus: ergo directe privatur communionem Gratiæ, Sacramentorum, & precum; indirecte vero communionem civili.

Ecclesia est Corpus Mysticum, fideles sunt membra unita, excommunicandi sunt membra abscissa: atqui membra abscissa non recipiunt influxum debitum corpori: ergo nec excommunicati recipiunt influxum debitum Ecclesiæ, proinde directe privantur bonis Ecclesiæ, scilicet Gratiâ, Sacramentis Christi, & fidelium precibus, indirecte communionem civili.

Ecclesia est Respublica bene ordinata, fideles sunt ejus cives, excommunicati sunt cives ejus ejecti, & rebelles: atqui cives rebelles non participant bonis Reipublicæ: ergo nec excommunicati participant bonis Ecclesiæ.

Conseſſaria bujus Doctrinæ.

Conseſſ. 1. Excommunicatio major producit in anima effectus, qui hic subsuntur.

1. Excommunicatus est separatus a Christo; quia excommunicatio major supponit peccatum mortale, junctum cum contumacia, & propter illud Christianus separatur a Redemptore. *Canone Omnis Christianus*, c. 11. q. 3.

2. Ex-

2. Excommunicatus est traditus satanæ, non per possessionem, vel obfessionem, sed per desertionem; quia relinquitur expositus insidiis diaboli, sicut ovīs errans sine Pastore. Canone *Nihil sic debet*, causa 11. quæst. 3. quia, ut ait Aug. serm. 6. de verbis Domini, *satanas extra Ecclesiam dominus est, sicut in Ecclesia Christus*.

3. Excommunicatus est separatus ab Ecclesia; quia, ut docet Tertullianus, excommunicatio est *summum futuri iudicii præjudicium*: ergo sicut in ultimo iudicio reprobi separabuntur a cœtu fidelium, ita & excommunicati separantur ab Ecclesia, *ne unius ovīs dirum contagium innoxium Christi gregem: non a commixtione contaminaret*. Vincent. Lirin. in com. n. 8.

4. Excommunicatus nequit recipere licite Sacramenta. Cap. *cum illorum* extra. de sentent. excommunic. neque Sacerdos excommunicatus potest Sacramenta administrare; quo fit, inquit Leo Epist. 10. ut *irrogationem sævi supplicii anima sauciata, exuta omni munimine & inermis, quodammodo diaboli incurfibus obijciatur*.

5. Excommunicatus non potest licite divinis Officiis interesse, v.g. Missæ, Processionibus, Horis Canonicis, &c. ita Canone *Engelrudam*, causa 11. q. 4. & cap. *Quod in re* extra. De Pœnitentiis & remissionibus. Ideo si excommunicatus vi vellet Divinis Officiis interesse, debet moneri ut recedat ab Ecclesia; si nolit recedere, debet expelli: si fit fortior, Sacerdos debet absolute cessare a Divinis Officiis: si sacrificium Missæ jam inchoasset, & nondum ad Canonem pervenisset, debet intermittere Missam, donec exierit; eo autem non exeunte, debet deponere vestes & sacrificium non offerre: si denique Canone jam inchoato excommunicatus ingrediatur, debet Missam absolvere usque ad Communionem inclusive, mox autem recipere se in Sacristiam, & ibi reliqua decenter perficere.

6. Excommunicatus privatur Sepultura Ecclesiastica, quæ est veluti Sacramentum futuræ resurrectionis. Si excommunicatus in Ecclesia sepeliatur, non solum ex sancta humo eruumus est corpus, & alio transferendum, sed locus ille sacer tamdiu profanus censetur, quamdiu solemnī reconciliatione non est purgatus. Iam Clerici tum sœculares, tum regulares, qui nominatim excommunicatos sepeliunt, ipsimet excommunicantur, nec absolvi possunt, donec condigna satisfactione injuriæ Ecclesiæ illatam reparaverint: ut jubet caput *Quicumque* de hæreticis in 6. Et merito quidem sacra sepultura pri-

vantur excommunicati; *Quibus enim, inquit, Leo, non communicamus vivis, nec mortuis possumus communicare*. Can. 1. 24. q. 1.

Consect. 2. Excommunicatio major producit relative ad forum externum Ecclesiasticum effectus, qui hic subjiciuntur. 1. Excommunicatus est inhabilis ad quæcumque Beneficia Ecclesiastica obtinenda, ita ut Electio Præsentatio, Institutio, Collatio facta in favorem excommunicati sint nullæ. Cap. *Postulasti* extra. De Clerico excommunicato: & si per annum perseveret in excommunicatione, a Beneficio antea obtento potest deponi.

2. Clericus excommunicatus privatur omni jurisdictione Ecclesiastica. Cap. *Ad probandum* extra. De re iudicata; & privatur facultate agendi coram viris Ecclesiasticis. 3. Clericus excommunicatus contrahit irregularitatem, si sui Ordinis actum exerceat. Cap. *Apolliticæ* extra. De Clerico excommunicato.

4. Omnia Rescripta, quæ a supremo Pontifice diriguntur ad excommunicatum, non valent in favorem excommunicati, nisi per eadem Rescripta tollatur excommunicatio. Cap. *Ipsa jure* de Rescriptis in 6. 5. Excommunicatus, quamdiu est innodatus excommunicatione, non potest fructus Beneficii Ecclesiastici percipere. Cap. *Pastoralis* extra. De appellatōe.

Consect. 3. Excommunicatio major producit relative ad forum externum civile effectus, qui hic subjiciuntur. 1. Excommunicatus est infamis; ideo non potest esse Judex, Procurator, Advocatus, Tabellio, Testis, Tutor, Curator, demum subjicitur omnibus pœnis latis contra infames. Causa 6. q. 12. Privatur civili commercio. Canone *Excommunicatos*, causa 11. q. 13. Ideoque privatur omnibus bonis, quæ hoc versu continentur.

Ors, orare, vale, communicio, mensa negatur.

Ors negatur; quia cum excommunicato colloquium familiare habere non licet, sive verbis fiat, sive signis, sive epistolis, aut alio modo. *Orare* negatur, quia cum eo non licet preces fundere, v.g. Breviarii horas recitare, matutina, vel serotina suffragia simul offerre. *Vale* negatur; quia non licet salutationes, aut signa reverentia illi exhibere, nec deferre munera, &c. immo secundum aliquos casum conscientia arbitros non licet excommunicatum resalutare. *Communicio* negatur excommunicato; quia non licet cum eo in eadem domo habitare, neque cum eo negotiari, vel laboris, & operarum jungere societatem. *Mensa* negatur excommunicato;

quia non licet cum eo in eadem mensa edere, vel in eodem lecto dormire: & quicumque uno ex his modis ei communicat, præter inobedientiæ peccatum, quo Ecclesiæ, quæ salutem excommunicati requirit, reluctatur, minorem incurrit excommunicationem, agendo contra ista sacrarum paginarum Oracula: *Sit tibi sicut ethnicus & publicanus*. Matth. 18. verſ. 17. *Nolite recipere eum in domum, nec Ave ei dixeritis, qui enim dicit ei Ave, communicat operibus ejus malignis*. 2. Joan. 10. *Auferte malum ex vobis ipsis*. ad Corinthios cap. 9. v. 13. & verſ. 11. *Is, qui frater nominatur, est fornicator, aut avarus, aut idolis serviens, aut maledicus, aut ebrius, aut rapax, cum ejusmodi nec cibum sumere*. Et si Christianus pertinax fuerit in communicatione cum excommunicato, majori excommunicatione notari meretur. At si in crimine etiam, propter quod excommunicatus est, cum eo communicet, eamdem cum eo excommunicationem ipso facto incurrit. Si post sententiam excommunicationis idem cum excommunicato crimen perpetret, v. g. si cum concubina peccet, una cum adultero, qui propter adulterium excommunicatus est, vel si excommunicato præbeat auxilium, consilium, ut in crimine facilius perseveret; & penam vitæ, eandem excommunicationem subit.

ARTICULUS III.

De Excommunicatis vitandis.

Prop. I. Nemo vitare tenetur excommunicationem excommunicatione majori, nisi sit nominatim denunciatus, vel ob evidentiam patrati criminis ipso facto excommunicatus agnoscat.

Prob. ex constitutione, quæ incipit Ad vitanda scandala. Hæc constitutio ascribitur Martino quinto; dicitur facta in Concilio Constantiensis, sed non reperitur inter acta Concilii Constantiensis, sed inter Decreta Concilii Basiliensis sess. 2. & in Concordato inter Leonem X. & Franciscum I. & approbatur in Concilio Lateranensi V. & demum usu generali admittitur.

Hæc constitutio sic habet: *Nemo a communicatione alicujus, in Sacramentorum administratione, vel receptione, aut aliis quibuscumque Divinis, vel extra, hoc est in civilibus rebus, prætextu cujuscunque Sententiæ, aut Censuræ Ecclesiasticæ, suspensionis, aut prohibitionis ab homine, vel a jure generaliter promulgatæ, abstinere teneatur, vel interdictum*

Ecclesiasticum observare, nisi Sententiæ prohibitionis, suspensionis, vel Censuræ hujusmodi fuerit contra personam, vel Collegium, Universitatem, Ecclesiam, aut locum certum, aut certa loca a iudice publicata, & denunciata specialiter, & expresse, aut notorie in excommunicationis Sententiâ consisterit incidisse, quod nulla possit tergiversatione celari, aut aliquo juris suffragio excusari, eum a communicatione illius abstinere volumus, juxta Canonicas Sanctiones. Per hoc tamen excommunicatos, suspensos, interdictos, seu prohibitos non intendimus in aliquo relevare, neque eis quomodolibet suffragari.

Divus Antoninus 3. Parte, titulo 25. cap. 3. prædictam constitutionem refert cum sequenti clausula: *Salvo, si quem pro sacrilegis manuum infestatione in Clericum, in sententiâ latam a Canone adeo notorie consisterit incidisse, quod factum non possit aliqua tergiversatione celari, neque alio suffragio excusari; nam a communicatione illius, si recte denunciatus non sit, volumus abstinere, juxta canonicas sanctiones.*

2. Rat. Pia mater Ecclesia voluit in hoc severitatem juris antiqui temperare ad sedanda scandala, & multa pericula quæ ex excommunicationibus passim latè poterant venire, & ad subveniendum conscientis timoratis.

Conseclaria hujus Doctrinæ.

Consecl. 1. Christiani non tenentur vitare etiam secreto excommunicatos occultos, & possunt licite cum illis communicare vel in spiritualibus, vel in temporalibus.

Consecl. 2. Christiani non tenentur vitare etiam publice excommunicatos manifestos & non denunciatos; & possunt communicare cum illis in spiritualibus, & temporalibus.

Consecl. 3. Christiani non tenentur vitare neque publice, neque privatim excommunicatos, nisi sint iudice, & nominatim denunciati.

Consecl. 4. Iudex Ecclesiasticus, etsi excommunicatus, suspensus, vel interdictus, tamen potest valide suam jurisdictionem exercere, donec cum consueta juris forma fuerit nominatim declaratus vel excommunicatus, vel suspensus, vel interdictus; & Tribunal Romanæ Rotæ non censet irrita acta iudicis excommunicati, nisi post iudicem denunciationem.

Consecl. 5. Juxta clausulam ab Antonino relata tenemur evitare publicum Clericū percussorem etiam non denunciatum, modo factum nulla tergiversatione celari possit, & nullo juris suffragio exequari. Quod raro quidam

dem in praxi contingit; nam existat aliquis in crimine, vel in divinis, immo etiam in civilibus, si istud ultimum fiat in contemptum Ecclesiæ.

Prob. 1. Scriptura insinuat illud peccatum esse mortale, dum dicit de excommunicato: *Sit tibi sicut ethnicus, & publicanus*: ergo sicut peccaret graviter qui cum ethnico legeret quasi esset fidelis, ita & qui se gerit cum excommunicato quasi non esset excommunicatus.

2. Ex D. Thoma. *Probabilius*, inquit, videtur, quod non semper peccat mortaliter, scilicet participans cum excommunicato; sed solum, quando in crimine illius participat vel in divinis, vel in contemptum Ecclesiæ. Super. q. 23. a. 3. in corp.

3. Rat. Peccat graviter qui in re magni momenti violat præcepta Ecclesiæ; quia præcepta Ecclesiæ ligant in conscientia. Cum ergo præceptum illud Ecclesiæ de non communicando cum excommunicatis sit in re gravi, ille haud dubie peccat graviter, qui illud infringit.

ARTICULUS IV.

De his, qui in Gallia censentur denunciati.

Prop. unica. In Gallicæ Jurisprudentiæ praxi non alia admittitur notorietas, quam notorietas juris: ita sentiunt Dominus de Fleury, Natalis Alexander in sua Dogmatica & Morali Theologia tom. 1. lib. 2. Reg. 28. Huic Doctrinæ non videtur retragari Sanctus Augustinus sermone 351. inter quinquaginta homilias: *Nos vero a communione prohibere quemquam non possumus, quamvis hæc prohibitio nondum sit mortalis, sed medicinalis, nisi aut sponte confessum, aut in aliquo sive sæculari, sive ecclesiastico judicio nominatum atque convictum*: & idem Aug. serm. 351. de poenitentia, docet Deum nolle, ut quem judicemus, nisi ultro confessum, sive accusatum, atque convictum.

Confessaria bujus Doctrinæ.

Confess. 1. Nulla censura, sive excommunicatio, sive suspensio, sive interdictum, censetur manifesta, nisi declarata fuerit talis juridice.

Confess. 2. Nulla irregularitas censetur pariter manifesta, nisi fuerit similiter declarata talis juridice.

ARTICULUS V.

De peccatis Christianorum, qui communicant cum excommunicatis denunciatis.

Prop. 1. Peccant letaliter qui cum excommunicato denunciato communicant vel

Confessaria bujus Doctrinæ.

Confess. 1. Ille peccat mortaliter, & incidit in excommunicationem majorem, qui in crimine communicat cum excommunicato vel jussu, vel consilio, vel consensu, &c. *quia consentientem, & facientem par pena conftringit.* Cap. Nuper extra. De Sententia excommunicationis.

Confess. 2. Ille qui cum nominatim excommunicato participat deliberata voluntate, si monitus nolit respicere & recedere ab excommunicati conversatione, mortaliter peccat, & est plectendus excommunicatione majori, quia ejus pertinacia hanc meretur penam: cap. Cum in dubiis extra. de Sententia excom. de quo ita D. Th. ib. ad 3. *Participare cum excommunicato pertinaciter, est peccatum mortale. & propter hoc potest aliquis excommunicari secundum jura.*

Confess. 3. Peccat mortaliter, & incidit in excommunicationem minorem, & interdicatur ingressu Ecclesiæ Clericus, qui confert Sacramenta excommunicato denunciato: cap. Episcoporum. De Privilegiis in 6.

Confess. 4. Peccat mortaliter & incidit in excommunicationem minorem & feriendus est excommunicatione majori, qui communicat in divinis cum excommunicato denunciato: ita D. Th. loco superius indicato, & Jus Canonicum cap. Significasti. extra. de Sententia excommunicationis. Immo feriendus est excommunicatione majori, ut habetur, & dicitur in cap. Si celebras, de Clerico excommunicato ministrante.

Un-

Unde & peccat mortaliter, & incidit in excommunicationem minorem sive Laicus, sive Clericus, qui publice orat pro excommunicato precibus illis, quas adhibet Ecclesia, v. g. facit commemorationem illius in Missa, &c. quia Ecclesia vetat fieri pro excommunicatis preces publicas: in eandem penam & peccatum incidit qui cum excommunicato publice oraret. Ita D. Thomas Suppl. q. 21. a. 1. ad 1.

Monit. Licet tamen pro excommunicatis in genere orare, sed non inter orationes, quæ pro membris Ecclesiæ functione sentit D. Th. ibid. Sic enim orari solet pro schismaticis, & hæreticis in die Parasceves, qui tamen ipso jure excommunicati sunt. D. Bernardus tamen de gradibus humilitatis 22. notat, tunc mentionem excommunicatorum non fieri; quia scilicet pro eis rogat Ecclesia, non sub excommunicatorum nomine, sed sub nomine peccatorum. Licet etiam in particulari pro excommunicatis, sive in communi, sive in singulari orare: ad hoc Parochi pro suis ovis tenentur, si aliquo forte fulmine excommunicationis notati sint.

ARTICULUS VI.

De his, quæ possunt excusare Christianos a peccato, quando communicant cum excommunicatis.

Prop. unica. Christianus potest citra peccatum communicare cum excommunicatis, quoties honor Dei, utilitas propria, vel proximi illud exigunt.

Prob. Præceptum Ecclesiæ non ligat contra ordinem caritatis; quia finis præcepti est caritas: ergo si honor Dei, quem debemus diligere super omnia, si tum nostri, tum proximi utilitas exigit, ut communicemus cum excommunicatis, debemus cum illis communicare. Ita D. Th. in 4. sent. dist. 28. q. 2. a. 4. q. 1.

Unicum Consecrarium hujus Doctrinæ.

In quinque casibus cum excommunicato licet aliquam communionem habere, qui hoc versu comprehenduntur.

Utile, lex, humile, res ignorata, necesse.

Can. Quoniam multos, c. 11. q. 3. Utile id est, utilitas spiritualis excommunicati, ut doceatur, & ad obedientiam inclinetur: hoc tamen non omnibus concessum, sed eis quibus animæ ipsius cura commissa est, quales sunt Parochi, & alii Clerici, vel Laici, quibus onus hoc ab Episcopo speciatim committitur, vel

permittitur: in hac tamen communicatione observandum est, ut nihil agatur, nisi quod ad excommunicati utilitatem conducere existimatur. *Lex*, conjugii scilicet, a qua non dispensatur unus excommunicatione alterius; potest enim conjux cum excommunicato conjugio eadem agere, quæ ante sententiam excommunicationis: in crimine tamen, propter quod lata est Sententia excommunicationis, participare cum eo non licet, sed pro eo potius Deus orandus est, & poenitentia aliqua flecendus, ut conjugii excommunicato spiritum gratiæ restituat.

Humile, id est, subiectio, & obedientia, quam filii debent parentibus, & servi vel famuli tam civitatis, quam ruris dominis suis debent, a qua non dispensatur excommunicatione parentum, vel dominorum. Si tamen præcipere aliquid, quod pertineret ad crimen, propter quod excommunicati sunt, obtemperare non deberent, sed potius humiliter prosteri, se non posse contra Dei mandatum agere.

Filios dixi, nam alii consanguinei eo verbo non intelliguntur. Quin etiam fratres, patrui, avunculi, cognati eo magis excommunicati communionem vitare debent, quo efficacius ea separatione excommunicati moveri solent ad poenitentiam. Quandoque tamen Episcopus hoc eis concedit, cum expedit conversioni excommunicatorum. *Res ignorata*, id est, cum aliquis nescit bona fide aliquem excommunicatione percussum, & cum eo communicat. Hoc ut vitetur, solet excommunicati nomen valvis Ecclesiæ affigi, & publicari in vicis præcipuis. *Necesse*, id est, cum negotiatorum necessitas hoc indispensabiliter postulat. Sed ea libertate abutendum non est ad non necessarias sermocinationes, & ad nova negotia tractanda. Potest creditor debitorem in jus vocare, ut debita solvere cogatur: at non licet Notariis, & Officialibus in favorem eorum, qui pro notorii criminibus excommunicati sunt, ad scribere, & significare, ut excommunicati Ecclesiasticam disciplinam vitent; & præter peccatum, quod incurrunt, inobedientiam excommunicatorum sic fovendo, tenentur ad reparationem damnorum, quæ a Sacerdotibus propterea incurrunt. Postulatur etiam Medici, & Chirurgi excommunicatis ægrotantibus adesse, sed communicare cum eis non plus debent, quam morbi necessitas postulat. Ipsi etiam excommunicati a fidelium communione se sponte separare debent; alioquin novam inobedientiam committunt, & peccati aliorum quodammodo

mōdo auctores reputantur. Concionatores possunt cum excommunicatis communicare, & peregrini ab eis cibos emere. Canone *Quoniam multo*; c. 11. quæst. 3. cap. *Cum voluntate*. extra. de Sententia excommunicationis.

ARTICULUS VII.

De peccatis & pœnis Excommunicatorum, qui nolunt abstinere a Divinis.

Prop. unica. Excommunicati, siue manifesti, siue occulti, graviter peccant, & novas pœnas Ecclesiasticas incurrunt, si pertinaciter contra Ecclesiæ vetitum divinis se se velint ingerere.

Prob. 1. Illud Scriptura videtur indicare, dum dicit quod excommunicatus habendus sit sicut *Ethnicus, & Publicanus*; cum enim *Ethnicus* nequeat citra grave peccatum se se divinis immiscere, ita nec excommunicatus, in hoc similis *Ethnico*.

2. Ex D. Thoma suppl. q. 21. a. 3. ubi loquens de excommunicatione etiam injusta, ait, quod si excommunicatus eam contemneret, eo ipso peccaret mortaliter: ergo a fortiori peccant iuste excommunicati, qui pertinaciter divinis se se immiscunt.

3. *Rat.* Ille peccat & meretur novam pœnam, qui contumaciter non obedit Ecclesiæ: quia contumacia est peccatum merens pœnam: atqui excommunicatus, siue occultus, siue manifestus, contumaciter non obedit Ecclesiæ, hoc ipso quod ingerit se divinis; quia Ecclesia omnibus excommunicatis prohibet participationem divinarum: ergo peccant graviter & novam pœnam incurrunt excommunicati, qui se divinis ingerunt.

Consecratoria hujus Doctrinæ.

Consecr. 1. Excommunicati etiam occulti non sunt immunes a pœnis latis contra excommunicatos manifestos, si se divinis immisceant; quia constitutio, *Ad vitanda scandala*, non est in favorem excommunicatorum, sed in favorem eorum, qui cum excommunicatis occultis communicant.

Consecr. 2. Peccat mortaliter excommunicatus siue publicus, siue occultus, siue Clericus, siue Laicus, si aliquid Sacramentum recipiat, antequam sit absolutus ab excommunicatione; quia prohibetur excommunicatis receptio Sacramentorum. Cap. *Cum illorum*, & cap. *Si quem*. extra. De Sententia excommunicationis.

Consecr. 3. Peccat mortaliter Clericus excommunicatus, siue publicus, siue occultus, & insuper irregularitatem incurrit, si efficiat, ut coram se Sacra celebrentur: quia excommunicato prohibetur Sacris interesse. Cap. *Illud Dominus*, extra. de Clerico excommunicato.

Consecr. 4. Peccat letaliter & insuper sic irregularis Clericus excommunicatus, siue publicus, siue occultus, si ante absolutionem ab excommunicatione, sui Ordinis nuntius aliquid obeat; præterea si monitus absque mora non respiciat, plectitur pœna perpetuæ depositionis. Cap. *Clerici*. extra. De Clerico excommunicato.

Consecr. 5. Clericus, qui dubitat de excommunicatione in ipsum lata, si in tali dubio Officium sui Ordinis exerceat, videtur irregularitatem incurrere. Cap. *Cum illud Dominus*. De Clerico excommunicato. Si tamen ignoret ignorantia non crassa, sed inculpabili se esse excommunicatum, & sui Ordinis actum exerceat, non incurrit irregularitatem. Cap. *Apostolica sedis*. extra. De Sententia excommunicationis.

Consecr. 6. Excommunicati, siue manifesti, siue occulti, possunt interesse prædicationi Verbi Divini; quia illud Ecclesia non prohibet, cum possit esse medium, quo convertantur. Cap. *Responsio*. Extra. De Sent. excommunicationis.

ARTICULUS VIII.

De Excommunicatione minori.

Prop. unica: Excommunicatio minor est censura, quæ privat excommunicatum passiva tantum Sacramentorum participatione. 5. Decret. Tit. 39. cap. 59. *Si quem*.

Consecratoria hujus Doctrinæ.

Consecr. 1. Excommunicatus excommunicatione minori peccat letaliter sacrum faciendo, sed non incurrit irregularitatem, cap. *Si celebrat*. extra. De Clerico excommunicato: at non privatur activa participatione Sacramentorum; potest enim absolvere, potest electum confirmare, potest Sacramenta omnia administrare.

Consecr. 2. Excommunicatus minori excommunicatione privatur electione passiva ad Beneficium, sed non activa: potest eligere, sed non potest eligi. Cap. *Si celebrat*. ibid. Si eligeretur, non dicitur tamen electio illius irrita, sed irritanda. Excommunicatio minor incurritur communi-

cando cum excommunicato publico, denuntiato nominatim, vel cum publico Clerici percussore. Juxta quosdam Theologos excommunicatus minori excommunicatione, conferendo Sacramenta, peccat venialiter ob irreverentiam quamdam; sed Sacramenta collata tenent, & suum sortiuntur effectum, juxta omnes Doctores: ita Toletus, lib. 2. cap. 17. Idem habetur cap. 5. *celebrat*. De Clerico excommunicato ministrante, ubi loquens de tali excommunicato, ita expresse habet: *Peccat autem conferendo Sacramenta.*

ARTICULUS IX.

De Monitoriis.

Monitoria sunt excommunicationes illae, quae monitionibus praemissis ad finem revelationis decernuntur, inquit Trident. sess. 25 cap. 3. De reform.

Prop. 1. Monitoria non debent concedi nisi ob graves causas.

Prob. 1. Ex Trident. ibid. *Excommunicationes*, inquit, quae monitionibus praemissis ad finem revelationis ferri solent, a nemine prorsus praeterquam ab Episcopo decernantur; & tunc non alias, quam ex re non vulgari, causaeque diligenter, ac magna maturitate per Episcopum examinata, quae ejus animum moveat.

2. Rat. Excommunicatio nervus est Ecclesiasticae disciplinae, inquit Trident. sed talis, quod si temere, & levibus de causis incutitur, magis contemnitur, quam formidatur, perniciem potius parat, quam salutem: ergo non nisi gravibus de causis debet adhiberi.

Consequaria hujus Doctrinae.

Consect. 1. Monitoria possunt concedi pro rebus magni momenti, quae materiam civilem respiciunt; quia interest Reipublicae, ut iustitia inter homines relictote observetur: & ita juxta Trident. ibid. Monitoria possunt decerni pro *deperditis*, & *subtrahis rebus*, ut scilicet res perditae non inipulse retineantur ab inventoribus, & restituta restituantur a raptoribus.

Consect. 2. Monitoria possunt decerni pro gravibus criminibus puniendis. Cap. *Pervenit* de testibus cogendis & pro atrocibus injuriis reparandis; quia Reipublicae interest, ut deus civilis non *sedari* connidia, vel *falsis* contumeliis deformari leg. *Quamvis*. De adultet.

Consect. 3. Quamvis constitutio Pu V. vetet dari Monitoria pro causis, in quibus res possent morte damnari, tamen in Gallia contrarium exercetur. Itaque Episcopus ad id

coactus, poterit Monitoria concedere, & fideles tenebuntur revelare. Unus ille fundamentum habet in cap. *Pervenit* de testibus cogendis, ubi dicitur: *Quod hi, qui de rebus Ecclesiasticis testificari recusant, si aliter veritas nequirit elici, ad illud sunt per censuram Ecclesiasticam compellendi.* Ibi autem agebatur de injuria illata Clerico puniendi. Ergo si censurae possunt decerni ad probandam injuriam illatam Clerico; quidni poterunt decerni ad probandam injuriam illatam Laico?

Consect. 4. Monitoria non debent concedi nec haereticis, nec excommunicatis, nec publicis peccatoribus eam gratiam postulanti- bus, nisi prius resipuerint, & certa dederint signa poenitentiae; gratius enim Ecclesiae potiri non debent qui contra Ecclesiam pugnant: & ut dicitur leg. 1. *De haereticis*, & Manichaeis: *Privilegia quae contemplatione religionis indulta sunt, Catholicae tantum legis observatoribus prodesse oportet.*

Prop. 2. Illi omnes, & soli tenentur sub poena excommunicationis, publicato monitorio, revelare, qui ex jure naturae tenentur ad testimonium ferendum vel pro innocente defendendo, ante quamcumque juridicam compulsionem, vel contra eum condemnandum, post juridicam compulsionem, vel pro eo, qui damnum patitur, vel contra eum, qui damnum infert.

Prob. 1. Ex jure Canonico cap. *Pervenit* De testibus cogendis. Illi soli sunt per censuras compellendi ad testificandum de injuria illata Clerico, qui praesentes existunt, quique possunt veritati testimonium perhibere... & quos constat, odio, vel gratia veritatem supprimere, aut timere: ut habetur cap. *Ceterum* eod. Tit. Ergo illi omnes, & soli tenentur sub poena excommunicationis, publicato Monitorio, revelare, qui jure naturae tenentur ad testimonium ferendum vel ut defendatur innocens, vel ut reus iuste condemnetur, vel ut puniatur qui damnum intulit, vel ut praestetur indemnitas qui damnum passus est.

2. Rat. Monitoria sunt excommunicationes ad finem revelationis: ergo eos solum ligant, qui tenentur revelare, & testimonium ferre: ergo illi solum revelare tenentur, qui jure naturae obligantur ad ferendum testimonium vel pro innocenti, vel contra eum, vel pro eo, qui damnum patitur, vel contra eum, qui damnum infert.

Consequaria hujus Doctrinae.

Consect. 1. Illi omnes, publicato etiam Monitorio-

nitio, a revelatione dispensantur, qui juxta formam juris non solent a iudice haberi ut testes, & quorum attestatio a iudice recusat; quia revelatio fit solum eo fine, ut testimonium juridicum feratur: ergo qui nequeunt esse testes, non tenentur revelare. Sic qui hic subjiunguntur, revelare non tenentur. 1. Qui tamen sciunt non certo, sed solummodo vulgi ambiguo. 2. Qui sunt consanguinei, vel affines usque ad quartum gradum; quia iudex nec illorum, nec istorum recipere attestationem: sic enim habet edictum an. 1667. a. 1. tit. De supplicationibus. *Parentes, & affines partium usque ad consanguinorum filios descendentes a fratribus inclusive, non possunt testes esse ad deponendum aut contra, aut in eorum favorem.*

Consect. 2. Revelare non tenentur qui revelando proderent vel secretum naturale, vel sigillum confessionis, vel sibi ipsis ingens damnum, revelando, causarent; licet enim tunc a testimonio ferendo dispensantur, ita & a revelatione. Sic qui hic subjiunguntur, non tenentur revelare. Confessarii in nullo casu tenentur revelare ea, quæ sciunt via Confessionis Sacramentalis, quia, ut ait D. Th. Confessarius huiusmodi non scit ut homo, sed tamquam Dei Minister: & majus est vinculum Sacramenti quolibet hominis præcepto. 2. Medici, Advocati, amici, qui aliquid acceperunt sub secreto, non tenentur revelare, nisi ex silentio enasceretur damnum vel Reipublicæ, vel Ecclesiæ, vel alicui innocenti; quia quilibet magis obligatur Reipublicæ, & Ecclesiæ, quam amico; & fatius est puniri reum iuste, quam innocentem scilicet a lumine damnari. Qui ex revelatione damnum ingens pateretur; magis enim debet proprium bonum amare, quam bonum proximi; sibi potius providere, quam proximo, nisi cum agitur de bono publico, vel civili, vel ecclesiastico: bonum quippe privatum negligendum, ut conservetur publicum. Sic machinatio contra Ecclesiam, contra Regem, impedimenta dirimentia matrimonium, & alia huiusmodi, in omni casu sunt manifestanda.

Consect. 3. Revelare tenentur hi omnes, qui sciunt rem indicatam per Monitorium, quando eorum testimonium acceptandum est a iudice, & interservire potest vel ut liberetur innocens, vel ut iuste puniatur reus, vel ut damnum imminens impediatur, vel ut jam illatum reparetur; quia sicuti in illis casibus tenentur testimonium ferre, ut dicemus ubi de testibus; ita & monente, jubenteque Ecclesia, revelare. Sic qui subjiun-

tur, tenentur revelare. 1. Laici omnes; quia nullam habent causam qua dispensentur a ferendo testimonio, sive in causis sanguinis, sive in causis civilibus. 2. Clerici tam regulares, quam sæculares in causis civilibus; quia nullum habent privilegium, quo dispensentur a ferendo testimonio in causis civilibus, possuntque se se offerre: immo in causis sanguinis, facta protestatione ne nolle concurrere ad effusionem sanguinis, tenentur post citationem juridicam & revelare, & testimonium ferre; quia quamvis juxta D. Th. 2. 2. q. 7. a. 1. ad 3. Clerici secundum ordinem juris compelli non possunt ad ferendum testimonium in causa sanguinis, tamen usus contrarius viget in Gallia: sic enim habet edictum an. 1670. tit. De informationibus. *Quilibet persona assignari potest, ut consulat, confert, & testimonium ferat; & ita tenetur ad comparandum ut assignationibus satisfaciatur.* Ecclesiastici item sub pena sequestrationis bonorum temporalium, & suspensionis privilegiorum ipsis concessorum, tenentur ad testimonium ferendum. 3. Impuberes, etiam enim a ferendo testimonio regulariter dispensantur, tamen usus contrarius viget in Gallia. Sic enim habet edict. an. 1670. tit. 6. art. 6. *Pueri utriusque sexus, quamvis nondum pubertatis annos attigerint, poterunt testimonium ferre: Iudices tamen in judicando rationem habere debent necessitatis, & soliditatis eorum testimonii.*

Consect. 4. Prædicti omnes, qui revelare tenentur, peccarunt hoc ipso, quod scientes se jure naturæ teneri ad testimonium ferendum, id tamen vel odio, vel gratia, vel timore recusarunt: gravius vero, quando moniti ab Ecclesia, in eadem pertinacia persistenterunt; incurreruntque excommunicationem, si ante fulminationem non revelaverint; & post fulminationem nequeunt ab excommunicatione, quam incurrerunt, absolvi, nisi a Superiori, qui Monitorium concessit, vel ab ejus delegato, & nisi prius damnum, quod suo silentio causaverunt, reparaverint. Primo peccarunt; quia egerunt contra jus naturale, quo, ut docet D. Thom. 2. 2. quæst. 7. art. 1. in corp. *Quilibet tenetur testimonium ferre in his, in quibus, secundum ordinem juris, testimonium exigitur, puta in manifestis, & in his, in quibus infamia præcessit.* 2. Peccaverunt gravius, ubi promulgatum fuit Monitorium, qui isto Ecclesiæ præcepto resisterunt. 3. Incurrerunt excommunicationem ante eam cæremoniam, quam vocant fulminationem Monitorii; quia ad in-

cur-

currendam revera excommunicationem sufficit trina monitio, vel una peremptoria, ut dicunt: ea enim cæremonia, quæ fulminatio dicitur, non est Monitio, sed est actus iudicialis, quo non revelantes declarantur iuridice excommunicati. 4. Non possunt absolvi nisi ab Episcopo, vel ejus delegato; quia hæc excommunicatio non est a jure, sed ab homine: ergo solum ab eo tolli potest, a quo inflicta est. 5. Non possunt absolvi, nisi prius damnum causatum reparaverint; quia restitutio, quando fieri potest, debet semper præcedere absolutionem a censuris; aut saltem ille, qui absolvitur, debet dare vadem, qui pro ipso de restitutione ipsonum existat: cap. 7. §. *Scire* de sentent. excom. in 6.

ARTICULUS X.

De excommunicationibus, quæ quolibet die Dominico proclamantur in Pronao, & quo pacto debeat se gerere Parochus, ut publice denuncietur qui eas incurrit.

UT quis declaretur incurrisse excommunicationem aliquam ex illis, quæ in Pronao proclamantur, v. g. ut quis declaretur excommunicatus ob omisum præceptum Communionis Paschalis, hæc singula sunt a Parocho observanda.

1. Debet Parochus legere in Missa solemniori Decretum Concilii Lateranensis, & Tridentini: *Omnia utriusque sexus*, & illud explicare populo, & declarare in communi, aliquos esse in Parochia, qui huic officio non satisfecerunt; ubi illud tribus diebus Dominicis diversis præstiterit, debet postea secreto admonere eos, qui Communionem Paschalem omiserunt; qui si secretæ huic admonitioni non pareant, debet eos nominatim Episcopo deferre, ut ab eo discat, quid opus sit facio; & in hoc fuit & in aliis singulis Curialibus Officiis, debet Episcopo morem gerere. 2. Debet Parochus attestationem habere a Parochianis, quæ constet eum tribus diebus Dominicis admonuisse populum, aliquos esse in Parochia, qui præceptum de Communione Paschali non observarunt, quibus comminatus est, se eos ad Episcopum delatum ire, nisi huic præcepto brevi satisfacerent. 3. Oportet, ut Episcopus eos declare Promotori, & Promotor postea libellum supplicem offerat Episcopo, qui exigat tales, & tales nominatim citari. 4. Si citati non compareant, debet Promotor eos secundum formas juris compellere, ut compareant. Si quibuscumque compulsionibus resistent, debet contra eos, tamquam con-

tra rebelles, procedere; & invocato etiam, si expediat, brachio sæculari. 5. Si citati compareant, Ecclesiasticus iudex debet eorum rationes audire, si validæ sint: v. g. si causam habeant non contenti proprio Parocho, debet, quantum fieri potest, eis Confessarium seligere, qui salutem illorum quibuscumque mediis procuret. 6. Si citati nullas rationes offerant, hortandi sunt, ut quam primum officio suo satisfaciant; & in particulari injungenda est Communio Paschalis; cui jussioni si non acquiescant, debent publice in Pronao declarari excommunicati, nomen eorum debet ad valvas Ecclesiæ scribi, qui ad Ecclesiæ Conventum postea non erunt admittendi; sed cum eis agetur, quasi cum excommunicatis, & nominatim denunciatis.

CAPUT VI.

In quo referuntur variae Excommunicationes.

NOta. Excommunicatio alia est reservata, alia non reservata. Excommunicatio non reservata est ea, a qua potest absolvere quilibet Sacerdos approbatus. Excommunicatio reservata est illa, a qua omnis Confessarius non potest absolvere. Excommunicatio reservata alia est reservata summo Pontifici, alia Episcopis. Utraque reservatio aliquando fit jure communi; aliquando jure specialiter in Gallia, aliter in aliis Regnis, quo nihil difficilius in praxi. Ideo hic memotabo 1. Excommunicationes reservatas summo Pontifici juxta jus commune Gallorum. 2. Excommunicationes reservatas Episcopis juxta idem jus Gallorum. 3. Quasi historice potius quam dogmatice recensendo varias excommunicationes reservatas tum Papæ, tum Episcopis juxta jus aliarum nationum. Tandem percurram omnes excommunicationes etiam non reservatas. Opus quidem immensum, nec magnæ necessitatis, cum sufficiat in Gallia eas scire excommunicationes, quæ apud nos Gallos vigorem habent, & alias tantum cursim pertingere. Sed opportunum judicavi, eas omnes excommunicationes hic colligere. 1. Ut quæ sparsæ in diversis libris reperiuntur, quasi uno istu oculi videantur. 2. Ut sciamus, quæ sint Gallicanæ Ecclesiæ libertates, quæ tot censuris non subijcitur, quæque juxta Canones antiquos potius quam recentiores disciplinam suam instituit. 3. Denique ut eam, ut ita dicam, censuram historiarum incrementum, & decrementum non ignoremus: quod viros Ec-

Ecclesiasticos maxime dedecet, cum cognitio censurarum maximam juris Canonici partem constituat. Ut autem promptius distinguamus eas, quæ vim habent apud Gallos, ab his, quæ apud nos vigorem non habent, excommunicationes apud nos receptas charactere italico, ut dicunt, scribam; alias vero charactere vulgari. Priores memoriz levandæ causa certis verbis comprehendam, minime vero alias posteriores.

ARTICULUS I.

De Excommunicationibus reservatis in Gallia summo Pontifici juxta Cabassutium communiter receptum.

1. **G** Ravis aut mediocris percussio Clerici, Monachi publice nota, sicut & violentia publice nota, facta per virum: canone Si quis suadente causa 17. q. 4. nam si percussio sit occulta, vel levis, vel facta a muliere, reservatur ejus absolutio non Papæ, sed Episcopo. 2. Simonia realis, & confidentia similiter realis manifesta, nam si simonia, vel confidentia sit occulta, non reservatur Papæ, sed Episcopo: extrag. 2. Cum desolabile de simonia. 3. Incendii crimen ex deliberata malitia, post Ecclesiasticam denunciationem: canone Pestifera causa 23. quest. 8. & cap. Tua nos. extra. De Sentent. excom. nam ante denunciationem Ecclesiasticam non reservatur Papæ, sed Episcopo. 4. Rapina rerum Ecclesiasticarum cum effractione portarum, post denunciationem Ecclesiasticam: cap. Conquesti. extra. De Sentent. excommunicat. nam ante denunciationem publicam reservatur non Papæ, sed Episcopo. 5. Falsificatio Bullarum Apostolicarum.

Memoriz levandæ causa eadem excommunicationes duobus carminibus comprehenduntur.

Idcirco atrox Clerici, sur frangens ostia templi,

Falsificans Bullas, & simon, & usor aperti.

ARTICULUS II.

Reservuntur Excommunicationes reservatæ Episcopis in Gallia, juxta eundem Cabassutium.

1. **L** Evis Clerici percussio, vel etiam gravis, si sit facta per mulierem. 2. Incendium non denunciatum. 3. Rapina in Ecclesia cum effractione portarum, modo non denunciata. 4.

Crimen hæreseos. 5. Duellum executioni mandatum. 6. Violatio clausuræ regularis. 7. Procuratio abortus factus animati cum effectu. 8. Excommunicationes particulares reservatæ & latæ a quolibet Episcopo juxta utilitatem suæ Ecclesiæ.

Memoriz levandæ causa eadem excommunicationes tribus carminibus comprehenduntur.

Percutiens leviter Clerum, consorsque duelli,

Clam simon, clam urens, clam frangens ostia templi,

Hæreticus, clausuri violator, & audon abortus.

ARTICULUS III.

Historice referuntur Excommunicationes, quæ Papæ reservantur juxta Bullam IN COENA DOMINI; quæ tamen Bulla non recipitur in Gallia.

1. **E** Xcommunicantur Hæretici, Schismatici & eorum fautores. 2. Appellantes ad futurum Concilium. 3. Piratæ, & illorum fautores. 4. Surripientes naufragantium bona. 5. Imponentes novas gabellas. 6. Falsarii litterarum Apostolicarum. 7. Deserentes arma Turcis. 8. Impedientes eos, qui necessaria Romam vehunt. 9. Lædentes eos, qui veniunt in urbem Romanam, vel qui ab ea recedunt, vel qui in illa commorantur. 10. Male tractantes Peregrinos & Romipetas. 11. Offendentes Cardinales, & alios Prælatos. 12. Offendentes eos, qui recurrunt ad Romanam curiam. 13. Appellantes ab Ecclesiastico foro ad Laicam potestatem. 14. Impedientes executionem litterarum Apostolicarum. 15. Judices sæculares Ecclesiasticas personas ad sua tribunalia trahentes. 16. Impedientes jurisdictionem Prælatorum. 17. Usurpantes, vel sequestantes fructus Ecclesiasticos. 18. Imponentes gravamen personis Ecclesiasticis. 19. Judices sæculares de clericorum criminibus cognoscentes. 20. Occupantes bona Sedis Apostolicæ.

ARTICULUS IV.

Reservuntur Excommunicationes reservatæ summo Pontifici extra Bullam Cœne.

1. **P** ercutientes Clericos, Monachos, & violentiam ipsis facientes: canone Si quis suadente diabolo &c. 2. Clerici sponte & scienter communicantes in divinis cum excom-

munificatus à Papa: cap. *significavit* extra. de Sentent. excomm. 3. *Incendiarium post publicam denunciationem*: cap. *Tuanus* De Sentent. excomm. 4. *Spoliante Ecclesiam, cum effractione portarum*: cap. *Conquesti* extra. De Sentent. excomm. 5. *Erigentes in Senatorem, Redorem, Officiale, Regem urbis Romanæ*: cap. *Fundamenta* De Electione in 6. 6. *Gravantes in persona, vel in bonis propriis eos, qui insilunt censuras Ecclesiasticas*: cap. *Quicumque* De Sentent. excomm. in 6. 7. *Inquisitores omittentes, vel committentes aliquid circa suum Officiu*: in Clementina *Adolentes De excessibus Prælatorum*. 8. *Religiosi, qui absque licentia Parochi quædam Sacramenta conferunt, vel qui alia munera, ipsis non convenientia, exercent, & Religiosi, qui inducunt juramento vel voto ad sepulturam apud ipsos eligendam*: in Clementina *Cupientes*. 9. *Domini Temporales, cogentes aliquem celebrare in loco interdicto*: clementina *Gravis* De Sentent. excomm. 10. *Exterantes mortuos, ut in alio loco sepeliuntur*: extravaganti *Detestanda* De sepultura. 11. *Dantes, & recipientes temporalia, ratione Professionis faciendæ*: extravaganti *Sane* De Simonia. 12. *Committentes Simoniam, & mediatores*: extravaganti *Cum detestabile* De Simonia. 13. *Regulares mendicantes, transeuntes ad aliam Religionem, excepta Religione Carthusianorum, sine licentia*: extravaganti *Piam ambitiosa* De regularibus transeuntibus ad religionem. 14. *Afirmantes peccare eos, qui sentiunt Beatam Virginem Mariam Conceptam sine peccato originali, vel cum peccato originali*: extravaganti *Gravemimis*. 15. *Dantes, vel promittentes aliquid in Romana curia, in negotiis gratiæ & iustitiæ*: extravaganti *Excommunicamus* De Sentent. Excommunicationis. 16. *Cardinales procurantes contravenire, Sede Apostolica vacante, Dispositioni Julii secundi, latæ contra committentes simoniam in electione summi Pontificis*: extravaganti *Julii secundi*. 17. *Procurantes in detrimentum Ecclesiæ fieri alienationes*: extravaganti *Ambitiosa cupiditati* De rebus Eccles. non alienandis. 18. *Prædicantes Evangelia contra sensum Doctorum approbatorum*: extravaganti 16. Leonis X. 19. *Accedentes ad Sepulcrum Domini sine licentia Papæ*: Antonius 3. Parte Titulo 24. cap. 30. 20. *Ministri Cameræ Apostolicæ, non reddentes fideliter rationem suæ administrationis*: extravaganti 46. Pauli III. 21. *Tractantes de futuro Pontifice eligendo, vivente Papa*: extra. 82. Clementis VIII. 22. *Facientes*

elcommisissas, Gallice des Gogevres, super vita, vel morte, vel futura vacatione summi Pontificis: extra. Gregorii XIV. 23. *Pugnantes in Duello*: extravaganti 82. Clementis octavi. 24. *Provisi de Beneficiis Curatis, non deservientes personaliter in suis Ecclesiis*: extravaganti 87. Pii IV. 25. *Recipientes, vel retinentes Beneficia Ecclesiastica, in consensum*: Constitutione Pii IV. & Pii V. 87. 26. *Officiales Sacræ Pœnitentiariæ, aliquid accipientes, etiam a sponte dantibus*: Constitutione Pii V. 85. 27. *Moniales exeuntes de clausura absque licentia*: Constitutione Pii V. 28. *Femine ingredientiæ claustra Monialium*: Constitutione. 22. Pii V. quam constitutionem Gregorius XIII. extendit ad feminas ingredientiæ claustra virorum regularium, nec non ad homines ingredientiæ claustra Monialium, etiam cum licentia Episcopi, nisi in casu necessitatis, eandemque constitutionem extendit ad Prælatos. 29. *Accipientes aliquid ex fructibus Beneficii vacantis primi vel ulterioris anni*: extravaganti 2. Joannis XXII. De electione. 30. *Publicantes indicem casuum cum Indulgentia concessa cuicumque solventi certam pecuniam*: Constitutione Pii V. 31. *Retinentes in servitute Christianos apud Infideles*: Constit. 56. Pii V. 32. *Jurantes & jurare facientes noxia Ecclesiasticæ libertati*: Constitutione 123. Gregorii XIII. 33. *Admittentes religionem Beneficiorum extra casus in jure expressos*: Constitutione 58. Pii V.

ARTICULUS V.

Referuntur Excommunicationes aliquæ contra Laicos nulli reservatæ. Laici, qui hic subjunguntur, excommunicantur.

1. **O**fficiales requisiti a viris Ecclesiasticis, si negligentes non correxerint: canone *Administratores*, causa 23. q. 3. 2. *Sæculares imponentes onera personis & bonis Ecclesiasticis*: cap. *Non minus* De immunitate Eccles. 3. *Statuentes contra libertatem Ecclesiasticam*: Cap. *Noverint* extra de Sentent. excomm. 4. *Domini Temporales, non servantes ea, quæ præcipiuntur in electione faciendâ*: cap. *Ubi periculum* de electione in 6. 5. *Vexantes eos, qui noluerunt eligere personas Ecclesiasticas, pro quibus fuerunt rogati*: cap. *Sciant* De electione in 6. 6. *Ecclesiastica bona usurpantes*: cap. *Generali* De electione in 6. 7. *Extorquentes per vim absolutionem Censuræ*: cap. 1. *De his*,
quæ

que vi, metusue causa sunt in 6. 8. Compellentes personas Ecclesiasticas ad submittendum eis jura Ecclesiastica: cap. *Hoc consultiissime* De rebus Ecclesie non alienandis in 6. 9. Domini Temporales, impediunt ne eorum subditi cum personis Ecclesiasticis contrahant: c. *Eos* De immunitate Ecclesiastica in 6. 10. Domini Temporales, non parentes thronis officialibus: cap. *Us inquisitionis* De hæreticis in 6. 11. Assassini: cap. *Pro humani* De homicidio in 6. 12. Concedentes præfalsas adversus personas Ecclesiasticas. c. 1. De injuriis. 13. Inquiitores extorquentes pecunias ab inquisitis, & confiscantes bona Ecclesiastica pro delictis; Clementina *Nolentes* De hæreticis. 14. Cogentes ad contrahendum non libere matrimonium: 15. Trid. sels. 24. c. 9. 15. Magistratus saculares non præbentes auxilium Episcopis ad conservationem clausuræ Monialium, Tridentinum sels. 25. cap. 5.

ARTICULUS IV.

Referuntur excommunicationes nemini reservatæ contra Laicos & Clericos seculares, & Regulares.

1. **N**unci scripturam mittens ex Conclavi, vel loquens ex secreto ex Conclavi, extra Conclave: cap. *Ubi periculum* De electione in 6. 2. Deputati non abstinentes ab iis, per quos inter Moniales in electione earum Superioris possit oriri discordia; vel orta foveri: 25. cap. *Indemnitibus* De electione in 6. 3. Magistri scientes, retinentes, aut docentes Religiosos in suis scholis legum vel medicinæ sine proprio habitu: cap. *Ubi pericula* ne Clerici vel Monachi in 6. 4. Sepelientes hæreticos, vel eorum fautores in loco sacro: cap. *Quicumque* De hæreticis in 6. 5. Sepelientes in loco sacro, vel tempore interdicti, vel publice excommunicatos, vel interdictos, vel usurarios: Clementina 1. De sepultura. 6. Impedientes visitationem Monialium: in Clementina *Attendentes* De statu Monachorum. 7. Contrahentes matrimonium in gradibus prohibitis, vel contrahentes cum Professis, vel in sacris: Clement. unica *De consanguinitate & affinitate*. 8. Impugnantes litteras Papæ, ante suam coronationem consecras: extravaganti *Quia nonnulli* De sententia excommunicationis. 9. Retinentes nomen Vicarii Imperatoris, Imperio vacante: extravaganti Joannis XXII. *Si fratrum ne Sede vacante*, &c. 10. Interpretantes Concilium Tridentinum sine licentia sedis Apostolicæ: extravaganti Pii IV.

Tomo II.

que incipit Benedictus Deus. 11. Permittentes agitationem Taurorum, & Clerici spectantes: extravaganti Pii V. que incipit *De salute Gregis*. Greg. XIII. sustulit has pœnas contra Laicos. 12. Mulierum raptores, & eorum fautores, Tridentinum sels. 24. cap. 6. De reform. 13. Cogentes mulierem ad ingrediendam Religionem & eorum fautores: Trident. sels. 25. cap. 18. De Regularibus. 14. Imprimentes libros sine licentia: Lateranense sels. 10. & Trid. sels. 9. 15. Asserentes non esse necessarium habenti copiam Concilii confiteri mortalia ante Eucharistiæ summptionem. Trident. sels. 14. Canone 11.

CAPUT VII.

De suspensione.

ARTICULUS I.

De causis suspensionis.

Causa efficiens suspensionis est Superior, qui potest excommunicare, & suspendere. Causa materialis & remota est subiectum capax suspensionis, nimirum Clericus. Causa materialis proxima est peccatum, propter quod infligitur suspensio. Causa finalis est Clericorum reformatio, & salus animarum.

ARTICULUS II.

De Regulis, quibus discerni potest, qualis sit suspensio.

Regula prima generalis. Talis est suspensio, qualis exprimitur per verba, quibus infligitur; quia juxta vulgare dictum Canonistarum: Verba Bullarum tantum valent, quantum sonant: ex quo principio eruntur sequentes particulae regulæ.

Regula prima particularis. Suspensio simpliciter intelligitur de suspensione absoluta, totali, & perpetua, quia proposito indefinita æquivalens universalis: cap. *Cupientes* de Electione in 6. *Hinc colliges, quod*

1. Si Iudex, si canon, aicant, *suspendimus*, Clericus remanet omnino suspensus: si sit Episcopus, nullum potest Episcopale munus exercere, nec munus Sacerdotale, nec ministerium clericale: si sit Parochus, nullum poterit munus Parochiale obire: si sit Sacerdos præfulgens aliqua dignitate, nullum suæ dignitatis officium præstare nequit. 2. Suspensus a beneficio simpliciter, est suspensus ab omni beneficio, & impeditur a receptione

E

ptione beneficii; quia propositio indefinita æquivalet universali.

Regula secunda. Suspendio ab Ordine extendit tantum ad ea, quæ sunt Ordinis; quia propositio limitata restringit, & coarctat sensum intra limites sue expressionis. Hinc collige quod

1. Si Canon, si Juxta, dicant, *Suspendimus ab Ordine*, remanet potestas contentiosa jurisdictionis in eo, qui suspenditur; quia jurisdictionis contentiosa non fundatur in Ordine: sed non remanet potestas jurisdictionis interioris; quia hæc fundatur in Ordine. Sic Episcopus suspendus ab Ordine, non poterit quidem Ordines conferre, sed poterit jurisdictionem exteriorem exercere, v. g. conferre beneficia, excommunicare.

Regula tertia. Suspendio a determinato Ordine se extendit ad illum Ordinem præcise quem exprimit, & non ad illum Ordinem, quem supponit; quia propositio limitata coarctat sensum juxta terminos verborum, quibus exprimitur. Hinc colliges, quod

1. Suspendus ab Episcopali Ordine determinato non potest exercere actus proprios Episcopo, bene tamen actus proprios Sacerdoti: v. g. nequit Ordines celebrare, bene tamen Missæ potest Sacrificium offerre. 2. Sacerdos suspendus ab Ordine sacerdotali non potest exercere actus Sacerdotis, potest tamen officium Diaconi obire.

Regula quarta. Suspendio ab officio se extendit ad omnem potestatem Ecclesiasticam; quia officium est nomen universale, inquit Glossa. Hinc inferes, quod

Si Canon dicat, *Suspendimus ab Officio*, Clericus tunc suspenditur ab Ordine, & beneficio, quod habet; ita ut non possit exercere Ordinem, quem habet, nec superiorem recipere; non valet uti Privilegiis beneficii, quod obtinet, nec potest novum beneficium recipere.

Regula quinta. Suspendio ab ingressu Ecclesiæ se extendit nedum ad ingressum Ecclesiæ, sed etiam ad exercitium divinorum.

Regula sexta. Suspendio ab administratione Ecclesiæ seu beneficii, in temporalibus, seu in spiritualibus, non se extendit ad exercitium Ordinis: & ita Episcopus, Parochus suspendus ab administratione sui Beneficii, potest Missam celebrare.

ARTICULUS III.

De effectibus Suspensionis.

Primus suspensionis effectus est incurrere peccatum letale, quoties exercetur

actus, a quo Clericus est suspendus; quia inobedientia est in materia gravi: & ita suspendus a celebratione Missæ, celebrans Missam, peccat letaliter: suspendus ab ingressu Ecclesiæ, ingrediens Ecclesiam, peccat mortaliter. Secundus effectus suspensionis est incidere in irregularitatem, quando suspendus ab Ordine exercet actum Ordinis, a quo suspendus est: cap. Cum æternum de Sententia & re judicata in 6. & sic Episcopus suspendus ab Ordine Episcopali fit irregularis, si conferat Ordines; minime vero, si approbet Confessarium, si prædicet, si conferat beneficium; quia illa non sunt munera Ordinis Episcopalis. Sic Sacerdos suspendus ab Ordine Sacerdotali, fit irregularis, si Missam celebret; minime vero si baptizet non solemnit, si prædicet, si recipiat Eucharistiam; quia illa non sunt munera Ordinis sacerdotalis. Suspendus a Jurisdictione, ab ingressu Ecclesiæ, &c. peccat mortaliter, si id faciat, a quo suspendus est; sed non incurrit irregularitatem. Tertius effectus suspensionis est exclusio ab aliorum communione, ita ut peccet suspendus, & peccent pariter qui cum suspendo manifeste & denunciato communicant. Sic Sacerdos suspendus a celebratione Missæ, peccat letaliter, si Missam celebret, licet sit suspendus occultus: peccant quoque mortaliter adstantes Missæ Sacerdotis suspendi denunciati. Quartus effectus suspensionis ab officio est, quod suspendus nec eligere, nec eligi possit ad beneficium. Unde collatio beneficii est nulla in favorem suspendi ab officio; est nulla pariter, si suspendus faciat illam in favorem alterius. Quintus effectus suspensionis a beneficio est, quod suspendus a beneficio nullo possit recipere fructus beneficii; & si recipiat, peccet mortaliter, & teneatur ad restitutionem: potest tamen hujusmodi fructus recipere, si sint ad vitam sustentandam necessarij, & per eum non stet quominus absolvatur; ut notat Glossa super caput Pastoralis 5. Perum. Sextus effectus suspensionis a beneficio est, quod suspendus a beneficio non possit novum beneficium recipere; ut colligitur ex cap. Per inquisitionem extra. de Electione. Cap. De sublatione suspensionis.

ARTICULUS IV.

Quomodo tollatur Suspendio.

Suspendio lata ad tempus tollitur finito tempore suspensionis sine nova dispensatione. Suspendio lata sub hac forma, donec resipiscat, tollitur per solam penitentiam suam.

suspensio. Suspendio a canone tollitur ab Episcopo, nisi esset Papæ reservata: ita inquit cap. *Nuper* extra. de Sententia excommunicationis. Cur autem excommunicatio lata a canone, & non reservata, possit tolli a quolibet Sacerdote approbato ad excipiendas fidelium confessiones, minime vero suspensio; est, quia major est necessitas absolvendi excommunicatum, quam dispensandi suspensum; quia excommunicatio privat bonis spiritualibus Ecclesiæ, minime vero suspensio. Suspendio reservata summo Pontifici tollitur per summum Pontificem. Suspendio lata ab homine, v. g. ab Episcopo, ab Abbate, tollitur ab eo, a quo profecta est, nisi lata esset ob legis violationem, quæ importaret suspensionem. Suspendio lata a iure in pœnam delicti, sive perpetua, sive ad certum tempus, tollitur alicuius Auctore Canonis ante elapsum tempus: eo solo quoque tollitur, si publica sit, v. l. lata ad forum contentiosum; quia, ut inquit D. Thomas, inferior non habet potestatem absolvendi reum a pœna contra violationem legis a Superiore constituta; & ita Episcopus nequit absolvere Clericum suspensum ob crimen publicum, si suspensio lata sit a canone; bene tamen potest illum absolvere, si suspensio sit lata ab ipsomet Episcopo.

ARTICULUS V.

Referuntur Suspensiones latæ contra Clericos propter illicitam Ordinis receptionem.

Suspenduntur 1. Ordinati in sacris ab Episcopo alieno sine litteris dimissoriis proprii Episcopi: ita Tridentinum sels. 23. cap. 9. Navarrus docet, quod si clericus per triennium fuerit familiaris Episcopi extranei, potest ab eo ordinari citra suspensionem. Excipe casus, in quibus de iure adiri potest alienus Episcopus sine licentia Ordinarii: v. g. si proprius Episcopus sit suspensus eo quod alienos ordinaverit absque licentia suorum Episcoporum, modo illa suspensio sit manifestata docet constitutio Gregorii IX. in Concil. Lugdun. 2. can. 15. 2. Ordinati in sacris, non arctari beneficio Ecclesiastico infra annum, sede Episcopali vacante, etiam cum licentia Capituli: Tridentinum sels. 7. c. 10. 3. Ordinati in aliena Diocesi a proprio Episcopo sine licentia Episcopi loci: Tridentinum sels. 6. c. 5. 4. Ordinati ante legitimam ætatem: extravaganti 6. Pii III. Hæc Bulla limitatur ad sacros Ordines solum a Clemente VII. per Bullam, quæ incipit *Roma-*

num Pontificem; ætas autem legitima Ordinandum describitur in Tridentino sels. 23. c. 12. 5. Ordinati in sacris sine titulo: Tridentinum sels. 21. c. 2. 6. Ordinati in sacris extra tempora a iure statuta: id videtur innuere c. *De eodem* extra. de tempore Ordinandum. 7. Recipientes eadem die duos Ordines sacros sine dispensatione: cap. *Litteras* de tempore Ordinandum. 8. Recipientes Ordines sacros in duobus diebus immediatis: cap. *Litteras* de tempore Ordinandum. 9. Recipientes eadem die Subdiaconatum, & aliquem ex quatuor minoribus Ordinibus: cap. unico De eo, qui furtive Ordines suscepit. 10. Ordinati per saltum: cap. unico de Clerico per saltum ordinato. 11. Promoti ad sacros Ordines post matrimonium ratum, licet non consummatum, sine dissolutione matrimonii: extravaganti Joan. XXII. *Antique*, de voto ordinati omisso aliquo substantiali Glossa ubi de Sacramentis. 12. Clerici Doctrinæ Christianæ, qui, etiam si titulum habeant, sine licentia Præpositi Generalis, vel Provincialis, ordinantur: ita habet Bulla Clementis X. quæ incipit *Ad perpetuam rei memoriam*.

ARTICULUS VI.

Referuntur Suspensiones latæ contra Clericos propter illicitum exercitium Ordinis suscepti.

Suspenduntur qui hic subijciuntur 1. Clerici celebrantes, vel celebrare facientes in loco interdicto: cap. *Episcoporum* de privilegiis in 6. 2. Sepelientes in Cimiterio benedicto ab Ecclesia usurarium publicum: cap. *Quia in omnibus* extra. de usuris. 3. Sacerdos, qui inchoato canone, sine causa omittit incompletam Missam: canone *Nullus* de Consecratione distinctione prima. 4. Celebrans Missam, & non se communicans: canone *Relatum* de Consecratione dist. 2. 4. Benedicens secundas nuptias: cap. *Capellarum* de secundis nuptiis. 6. Coniungentes, vel benedicentes sponso alterius Parochiæ: Tridentinum sels. 24. cap. 1.

ARTICULUS VII.

Referuntur Suspensiones latæ contra Clericos ratione beneficiorum.

Suspenduntur qui hic subijciuntur. 1. Clericus non præditus ætate, natalibus, & moribus ad Ecclesiasticas dignitates requisitis: cap. *Cum in cunctis* de electione. 2.

Non præsentantes electionem electo, postquam commode potuerunt: cap. *Cupientes* De electione in 6. 3. Obiciens electo, & in probatione deficientes: cap. *Statuimus* De electione in 6. 4. Gravantes Ecclesiam sibi commissam pro alienis debitis: cap. *Si quorundam* de solutionibus. 5. Prælati submittentes suas Ecclesias Laicis: cap. *Hoc consultiissime* De rebus Ecclesiæ non alienandis in 6. 6. Clerici usurpantes bona Ecclesiastica, vel usurpationi consentientes: Tridentinum sels. 22. cap. 11. 7. Præsumentes consentire electioni de se factæ per potestatis secularis abusum: cap. *Quisquis* extra. de electione.

ARTICULUS VIII.

Referuntur suspensiones latæ contra Clericos ex variis defectibus.

Suspenduntur 1. Clerici involvendo sacris: canone *Nemo per ignorantiam* De consecratione. 2. Pacificos, ut occasione Ordinis collati sine titulo non petantur alimenta. Tridentinum sels. 21. c. 2. De reformatione. 3. Refellentes alteram contradictionis partem circa Conceptionem B. Mariæ Virginis & Matris: Tridentinum sels. 5. De Peccato originali in fine. 4. Notorii fornicarii celebrantes post Ecclesiasticam reconvictionem: Trident. sels. 25. De reformatione cap. 14. 5. Visitatores Episcopos inferiores, recipientes aliquid præter visualia a visitatis, nisi adit consuetudo contraria: Tridentinum sels. 24. cap. 3. ubi renovat quod fuerat in Concilio Lugdunensi statutum. 6. Personæ Ecclesiasticæ portantes publicæ vestes non decentes Ordinem eorum: Clementina 2. De vita & honestate Clericorum. 7. Clerici provocantes, vel acceptantes duellum. Constitutiones Clementis IX. quæ incipit *Illius vices*.

ARTICULUS IX.

Referuntur suspensiones contra Clericos, & Prælatos majores.

NOta, quod Episcopi non censentur suspensi, nisi expresse includantur in suspensionibus latis tum a jure, tum ab homine.

§. I.

Suspensiones ex parte promotionis ad Episcopatum.

Suspenduntur qui hic subjiciuntur. 1. Fra-

tres Ordinis Prædicatorum, & omnes alii Religiosi, qui, promoti ad Episcopatum, non reddunt libros Ordinis: S. Antoninus 3. parte tit. 27. 2. Archiepiscopi non consecrati ab omnibus suis suffraganeis, & Episcopi consecrati sine consensu Metropolitani: sed ex praxi utraque hæc suspensio non viget.

§. II.

Ex parte collationis Ordinum.

Qui hic subjiciuntur, suspenduntur. 1. Episcopi ordinantes alienos Clericos sine dimissoriis sui Ordinarii: Trid. sels. 23. c. 3. 2. Episcopi exercentes Pontificalia in alieno territorio, nisi de expressa licentia Ordinarii: Trid. sels. 6. De reform. c. 5. & sels. 14. c. 2. Nota, quod hæc suspensio est tantum suspensio a Pontificalibus. 3. Episcopi ordinantes indignum Sacerdotem: canone *Si qui Episcopi*, causa 1. q. 1. 4. Episcopi conferentes primam tonsuram illiterato, aut conjugato, nisi cum conditionibus explicatis capite *Nullus* De tempore Ordinandum, in 6. 5. Episcopi eadem die, vel duobus, vel tribus diebus continuatis conferentes eidem Clerico duos, aut tres Ordines sacros: colligitur ex Trid. sels. 23. c. 13. 6. Episcopi ordinantes eum, qui solemniter penitentiam addidit fuit, vel conferentes Ordinem bigamo: canone *Nullus promittentem* dist. 55. 7. Episcopi ordinantes in sacris Religiosum non Professum sine titulo, vel alium sæcularem sine titulo, suspenduntur: Tridentinum sels. 21. cap. 2. 8. Episcopi ordinantes, accepta a subordinato promissione, quod non molestabuntur super ejus provisione: cap. *Si quis ordinaverit* De simonia. 9. Episcopi ordinantes invitos præter juris ordinem: canone 1. & 2. dist. 74. 10. Ordinantes Regularem sine licentia Superioris. Canone ultimo dist. 58.

§. III.

Suspensiones ratione collationis beneficiorum, aut eorum fructuum.

Qui hic subjiciuntur, suspenduntur. 1. Conferentes beneficia indigenis: Tridentinum sels. 7. cap. 3. 2. Episcopi percipientes proventus dignitatis, quæ adhuc vacat, cujus dignitatis ad ipsos spectat Collatio: cap. *ultimo* De officio Ordinarii in 6.

§. IV.

S. IV.

Referuntur suspensiones, quæ ratione diversorum defectuum incurruntur ab Episcopis.

Qui hic subiunguntur suspenduntur. 1. Episcopi cognoscentes carnaliter post Episcopatum illam, quam ante Episcopatum cognoverunt... Suspendio est ferendæ Sententiæ ante monitionem, latæ Sententiæ post monitionem. Tridentinum sess. 25. c. 14. 2. Episcopi relaxantes pœnam incendiariis: canone *Pessimam*, caul. 23. q. 8. 3. Episcopi negligentes procedere contra Simoniacos: canone *Quidquid*, causa prima, q. 1. 4. Episcopi locantes, vel locari permittentes domos ad exercendas usuras: cap. 1. *De usurariis* in 6. 5. Episcopi perseverantes per sex menses in interdicto in eos lato ob alienationem bonorum Ecclesiæ, inconsulto Papa: extravaganti *Ambitiosæ* de rebus Ecclesiasticis non alienandis. 6. Episcopi admittentes resignationem beneficiorum extra casus in iure expressos: Constitutione 78. Pii V. 7. Episcopi accedentes ad suas Ecclesias sine litteris Apostolicis: extravaganti 1. de Electione.

CAPUT VIII.

De interdicto.

Interdictum est censura Ecclesiastica, qua certis personis, locisve interdicitur & prohibetur Ecclesiastica sepultura; divinorum Officiorum celebratio, & publica Sacramentorum administratio, quæ ad nascentium, vel morientium salutem necessaria non sunt.

ARTICULUS I.

De Actionibus Sacris quæ fieri nequeunt, stante interdicto.

Prop. unica. Interdictum importat privationem Sacramentorum, divinorum Officiorum, & Ecclesiasticæ sepulturæ.

Prob. cap. Extra scripto, extra. de iure iurando, ubi violatores promissi interdicto puniuntur: qua pœna privantur Divinis Officiis & Sacramentorum participatione. 2. Interdictum est censura, qua fideles, maxime contumaces, puniuntur: ergo non incongrue privantur ab Ecclesiâ Christi Sacramentis, Divinis Officiis, & ecclesiastica sepultura.

Consellaria huius Doctrinæ.

Consell. 1. Si civitas interdicatur, in ea non
Tom. 11.

possunt licite conferri Sacramenta, non Officia Divina celebrari, nec ecclesiastica sepultura potest interdictis fidelibus concedi: cap. *Si Sententia* de Sent. excom. in 6.

Consell. 2. Si cives interdicantur, non possunt alicubi Divinis interesse, Sacramenta recipere, & in loco sacro sepeliri, nisi post receptam absolutionem: cap. *Si sententia*, ibidem.

ARTICULUS II.

De Actionibus, quæ possunt evocari, stante etiam interdicto.

Prop. unica. Interdictum non vetat conferri fidelibus Sacramenta, quæ sunt ad salutem necessaria, immo neque exercitium eorum, quæ possunt fidelium salutem promovere.

Prob. Interdictum, utpote censura, debet esse in salutem fidelium, & non in eorum ruinam; si autem fidelibus subditis interdicto, dum resipiscunt, negarentur Sacramenta absolute necessaria ad salutem, interdictum cederet, non in salutem, sed in ruinam fidelium: ergo interdictum non vetat fieri quæ sunt fidelium salutis absolute necessaria.

Consell. 1. Tempore interdicti isthæc omnia licita sunt: scilicet, 1. Prædicare Verbum Dei, modo nullum celebratur Officium. 4. Baptismum administrare; quia Baptismus est Sacramentum necessitatis. 3. Confirmationem administrare; quia Confirmatio est Sacramentum, sine quo baptizatus non est plene Christianus. 4. Pœnitentiam morientibus; quia est Sacramentum necessitatis... Hæc omnia constant ex cap. *Responsio*, extra. de Sentent. excom.

Consell. 2. Licet insuper tempore interdicti isthæc etiam solemniter præstare, 1. In die Cænz chrisma conficere, veteri combusto; quia chrisma est necessarium ad collationem baptismatis, & confirmationis, & non licet uti veteri chrismate: cap. *Quoniam* de Sent. excom. in 6. 2. Viaticum morituris conferre; quia est Sacramentum necessitatis: cap. *Quod in te* extra. de pœnitentia & remissionibus.

Consell. 3. Licet præterea tempore interdicti isthæc peragere. 1. Administrare pœnitentiam extra mortis articulum: quibuscumque fidelibus dispositis, exceptis his, qui causam dederunt interdicto, nisi satisfaciant, vel dent cautionem de satisfaciendo, vel iurent se satisfacturos. 2. Si Ecclesiâ non sit nominatim interdicta, licet in ea celebrare

Missam & Divina Officia singulis diebus, idque submissa voce, januis clausis, non pulsatis campanis, exclusis personis interdictis, & excommunicatis. 3. Licet celebrare Missas & Divina Officia etiam solemniter, pulsatis campanis, admittendo personas interdictas, & excludendo excommunicatas: & hoc istis festivitatibus, Natalis Domini, Paschatis, Pentecostes, Assumptionis Virginis, quibus Corporis Christi solemnitate addit Martinus V. quia si hæc omnia exercitia nunquam fierent solemniter, cresceret inde votio populorum; & e diverso, si interdictum ita temperetur, personæ interdictæ ad humilitatis, & reconciliationis affectum inclinantur: cap. *Alma mater* de Sent. excom. in 6. Si Ecclesia sit nominatim interdicta licet tantum unicum Missam in hebdomada celebrare ad Eucharistiæ innovationem. 4. Licet sepelire Clericos, qui interdictum servaverunt, ea lege ut campanæ non pulsantur. 5. Sacris interesse possunt Laici tempore interdicti, qui sunt necessarij Sacerdoti, ut decenter Officium peragat.

ARTICULUS III.

De extensione interdicti.

Prop. unica. Quando plura connectuntur, interdictio loco principali, locus accessorius, & contiguus censetur interdictus; sed quando plura disparate se habent, interdictio uno, aliud non censetur interdictum.

Prob. rat. Accessorium sequitur naturam principalis: ergo interdictio principali loco, locus accessorius censetur interdictus.

Conseffaria hujus Doctrinæ.

Conseff. 1. Interdicta civitate, suburbium censetur interdictum; quia est accessorium urbis: & interdicta Ecclesia, Sacellum, & cæmeteria contigua censentur interdicta. Cap. *Si civitas*, de Sent. excom. in 6.

Conseff. 2. Interdicta communitate, singuli de communitate censentur interdicti, ita ut non valeant alibi sacris interesse. Cap. *Si Sententia* de Sent. excom. in 6.

Conseff. 3. Interdicta civitate, & Ecclesiis matricibus, Religiosi tenentur servare interdictum, nec non cessationem a Divinis, sub pœna excommunicationis ipso facto incurrenda; quia Ecclesiæ Religiosorum sunt quasi accessoriarie matricibus: ita Clemens V. Clement. *Ex sequentibus* de Sent. excom.

Conseff. 4. Interdictio Clero, populus non

censetur interdictus, nec vice versa; quia disparate se habent. Cap. *Si Sententia* de Sent. excom. in 6.

Conseff. 5. Interdicta civitate propter delictum Rectoris aut Principis, cives innocentes possunt extra urbem sacris interesse, & participare; quia quali disparate se habent. Cap. *Si Sententia* de Sent. excom. in 6.

ARTICULUS IV.

De variis causis excusantibus ab interdictio.

1. Interdictum nulli observandum est, si non observetur ab iis, in quorum gratiam concessum est. Cap. *Petitis extra*. de Privilegiis. 2. Interdictum observare non tenetur is, qui vel ex privilegio Papæ exemptus est, vel ob aliam causam legitimam: v. g. quia est de familia illius, qui exemptus est, vel quia Clericus indiget Laici operæ, ut rite munus suum peragat. Cap. *Licet* de Privilegiis in 6.

De peccato & pœnis eorum, qui violant interdictum.

In excommunicationem summo Pontifici reservatam incidunt Laici, qui interdictum Ecclesiasticum violant, vel servari prohibent: Clementina *Quamvis titulo* de Sent. excom. 2. Clerici personali interdictio ligati; si illud violent exercendo actus sui Ordinis, irregularitatem incurrunt, etsi ab interdicti Sententia appellaverint. Cap. *Is cui* de Sent. excom. in 6.

De his, qui possunt absolvere ab interdictio.

Ab interdictio personali nulli reservato potest absolvere quilibet Sacerdos approbatus. & ab interdictio reservato non potest absolvere nisi is, qui illud sibi reservavit: cap. *Nuper*. quia hoc ipso quod Ecclesia non sibi reservavit hanc absolutionem, censetur quilibet Sacerdoti approbato facultatem absolviendi concessisse. Ab interdictio locali & communi solus Episcopus potest absolvere; quia est solus ordinarius iudex.

De cessatione interdicti.

Interdictum cessat hoc ipso quod cessat subiectum interdicti; quia destructis nobis, destruantur ea; quæ sunt in nobis. Sic destructa civitate, cessat interdictum latum contra civitatem. Sic membrum communitatis affectum

Aum interdictio, lato contra communitatem, eximitur ab interdictio, hoc ipso quod cessat esse membrum communitatis, modo ipse non fuerit causa precipua interdicti; quia hoc ipso quod definit esse pars communitatis, sicut non sentit commoda civitatis, ita non debet portare incommoda: sed si fuerit causa, propter quam latum est interdictum, non eximitur ab interdictio, eo quod cesset esse membrum civitatis; quia sequum est, ut ejus contumacia perseverans sentiat poenam latam in communitatem. Sic per rationem oppositam, quamvis terra subiecta interdictio alienetur, non solvitur interdictum; quia interdicta est; onus autem terram ipsam sequitur. *Cap. Ex litteris extra. de Pignoribus.*

ARTICULUS V.

De casibus, in quibus incurritur interdictum.

Generalia localia interdicta incurruntur sequentibus casibus.

1. Propter impedimentum datum executioni Officiali Legati, aut Nuncii Apostolici: Extravaganti *Super genus de Consuetudine.* 2. Propter illam in injuriam in Episcopum quemcumque: Clementina. 3. *§ Terra quoque de Pœnis.* 3. Propter perseverantiam per mensem in excommunicatione, vel suspensione: *Cap. 1. De usuris in 6. 4. Propter exactionem Gabelarum a personis Ecclesiasticis: Cap. Quamquam Pedagia de censibus in 6.*

Interdicta specialia localia incurruntur sequentibus casibus.

1. Propter fraudulentam Clericorum inductionem ad eligendam sepulturam, vel electam non mutandam: *cap. Animarum de sepulturis in 6. 2. Propter sepulturam Ecclesiasticam hæretico concessam: cap. Quicumque de hæc. in 6.*

Interdicta generalia personalia incurruntur sequentibus casibus.

1. Propter concessionem, vel extensionem repræsentiarum contra personas Ecclesiasticas, earumque bona: *cap. unico de injuriis in 6. 2. Propter exactionem onerum sine assensu summi Pontificis a personis Ecclesiasticis: cap. Clericis de immunitate Ecclesiarum in 6. 3. Propter appellationes ad futurum Concilium a Sententiis summi Pontificis. Bulla Cane Domini.* 4. Propter concessionem litterarum dimissorias, factam a Ca-

pitulo infra annum, sede vacante. Tridentinum sels. 7. de reformatione cap. 10. 5. Propter suspensionem alicujus rei spectantis ad Ecclesias vacantes. Extravaganti unica de Sede vacante. 6. *Si autem capitulum.* 6. Propter tolerantiam Universitatum non expellentium usurarios manifestos: cap. 1. de usurariis in 6. 7. Propter resistentiam divisioni factæ a summo Pontifice in Episcopatu Tolosano: extravaganti *Salvator de Præbendis.*

Interdicta generalia, & particularia sequentibus incurruntur casibus.

1. Propter inobservantiam dispositionis præscriptæ circa censuras ferendas: *Cap. 1. de Sent. excom. in 6. 2. Propter dignitatem Ecclesiasticam, acceptam de manu Laici: Canone Si quis deinceps, causa 16. quæst. 7. 3. Propter usurpationem ab Episcopo bonorum Ecclesiarum vacantium: cap. Presensi de officio Ordinarii in 6. 4. Propter alienationem bonorum Ecclesiasticorum factam a personis Ecclesiasticis, inconsulto Romano Pontifice: extravaganti 1. de rebus Ecclesiasticis non alienandis. 5. Propter denunciationem non factam intra tres menses a Metropolitanis, vel antiquiori Suffraganeo, summo Pontifici de Metropolitanis, vel Suffraganeorum absentia: Concilium Trident. sels. 6. de Reformatione cap. 1.*

CAPUT IX.

De irregularitate.

Irregularitas, depositio, degradatio, & cessatio a Divinis, non sunt proprie censuræ; quia non sunt poenæ Medicinales: quia tamen habent affinitatem cum censuris, ideo de his hic agemus.

ARTICULUS I.

Quid, & quotuplex sit irregularitas.

Irregularitas est inhabilitas jure Divino, vel Ecclesiastico introducta, directe impediens susceptionem Clericalis Tonsuræ, & Ordinum, & indirecte usum susceptorum: non est censura; quia non est poena Medicinalis, ad tempus emendationis gratia imposita. Irregularitas alia est juris divini, alia ecclesiastica, alia totalis, alia partialis. Irregularitas juris Divini est inhabilitas ordinatione divina reddens personam incapacem

Ordinis Ecclesiastici; ejusmodi est sexus femineus, & baptismi defectus. Irregularitas juris Ecclesiastici est inhabilitas, ordinatione Ecclesie impediens directe susceptionem Tonfuræ, & Ordinum, & indirecte usum susceptorum: ejusmodi est esse mutilatum, illegitimum. Irregularitas totalis est inhabilitas perpetuo impediens Ordinis cujuscumque susceptionem, susceptive usum omnem: ejusmodi est abscissio lingue, quæ impedit executionem omnem Officii Sacerdotalis, & aliorum. Irregularitas partialis est inhabilitas impediens ad tempus Ordinis susceptionem, susceptive usum aliquem. Sic pueritia est irregularitas impediens ad tempus receptionem Ordinum. Sic mutilatio inculpabilis pollicis sinistri in Sacerdote est irregularitas impediens Sacerdotem a celebratione Missæ, & non ab aliis Sacerdotii muneribus.

ARTICULUS II.

De irregularitate ex jure Divino.

Prop. 1. Sexus femineus excluditur a receptione Ordinum, seu femina non potest valide recipere Ordines.

Prob. 1. Ex Scriptura. *Mulieres in Ecclesiis taceant; non enim permittitur eis loqui, sed subditas esse, sicut lex dicit; si quid autem volunt dicere, domi viros suos interagent: turpe enim est mulieri loqui in Ecclesia.* 1. ad Corinthios c. 14.

2. Ex praxi Ecclesie; nunquam enim legitur feminas vel a Christo, vel ab Apostolis ordinatas fuisse. Christus enim solus Apostolis, & proinde viris dixit: *Hoc facite in meam commemorationem.* Dixit pariter viris: *Quorum remisistis peccata, remittuntur eis.*

3. **Rat.** Primus mediator inter Deum & hominem Christus Jesus fuit vir; ergo inferiores mediatores debent esse viri, & non mulieres. Et quamvis mulieres donum Prophetie acceperint, tamen non sequitur, quod Sacerdotali dignitate possint insigniri; quia Prophetia nullam importat Prælaturam, bene tamen Sacerdotalis dignitas. Quod si in retroactis Ecclesie sæculis legatur fuisse mulieres Presbyteras, Episcopissas, Diaconissas, &c. non sequitur illas mulieres vere Sacramentaliter fuisse ordinatas; sed eo nomine vocatas esse, vel quia aliquem actum exercebant aliquo modo similem aliis actibus, qui exercebantur ab Episcopis, & Sacerdotibus, v. g. invigilabant sicut Episcopi: vel dicebantur Episcopissæ, Presbyteræ, & Diaconissæ, quia matrimonio junctæ fuerant

cum Episcopis, & Sacerdotibus, & Diaconis, & post virorum Ordinationem ex mutuo fuisse maritorum consensu virginitatem voverant.

Prop. 2. Viri non baptizati non possunt valide recipere Ordines.

Prob. 1. Scriptura. *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, &c.* ergo prius debet recipi baptismus quam Sacramentum Ordinis.

2. Ex cap. *Veniens*, extra. de Presbytero non baptizato, ubi dicitur, quod non baptizatus sit incapax Ordinis.

3. **Rat.** Baptismus est janua Sacramentorum: ergo qui non habet Sacramentum baptismi, non potest aliud recipere.

Confessaria hujus Doctrinæ.

Confess. 1. Vir, modo sit insignitus character baptismatis, potest valide recipere Ordines quoscumque in quacumque sit ætate. Sic non confirmatus valide potest recipere Ordines; ideo si ordinetur, non est reordinandus; quia solus character baptismatis, eo quod sit janua Sacramentorum, requiritur ad validam ordinationem: nam Apostoli facti fuerunt Sacerdotes die cæthæ, antequam confirmarentur; quippe fuerunt confirmati die Pentecostes.

Sic infans ante usum rationis, vel perpetuo amens, modo sit baptizatus, si recipiat Ordinem, valide ordinator; quia character baptismatis solum necessario requiritur, deinde Sacramentum imprimens characterem, producit effectum independentem a dispositione subiecti. Tamen infans, vel amens non potest recipere jurisdictionem Sacerdotalem, vel Episcopalem; quia potestas jurisdictionis, utpote exercita per actum iudicii, supponit usum rationis in recipiente & exercente: & propter eandem rationem infans, vel amens non potest consecrari valide consecratione Papali, seu fieri Papa; quia Supremus Pontifex debet influere per influxum iudicii, dirigendo totam Ecclesiam: quod iudicium non potest supponi in infante, vel amente. Sic si aliquis ordinetur contra præcepta Ecclesie, v. g. carens scientia, moribus bonis, ætate competente, innotatus censuris, &c. valide ordinator, quamvis non licite; quia solus character baptismi requiritur ad validitatem Ordinis, & virtualis consensus in Adultis.

Confess. 2. Quicumque ordinator non baptizatus, est iterum ordinandus; quia baptismus est janua ad alia Sacramenta. Ideo Lectores, qui juxta Socratem indiscriminata sume-

sumebantur vel ex fidelibus, vel ex Cathemenis, non erant valide ordinati, sed gradum tantum quendam exteriorum in Ecclesia recipiebant.

ARTICULUS III.

De irregularitate ex jure Ecclesiastico.

Iregularitas ex jure Ecclesiastico est duplex: alia ex defectu, alia ex delicto.

Prob. rat. Totuplex est irregularitas ex jure Ecclesiastico, quoduplex est inhabilitas ad recipiendos Ordines, inducta sola auctoritate Ecclesiae: atque est duplex inhabilitas ad Ordines, inducta auctoritate Ecclesiae: ergo & duplex irregularitas. Minor patet; nam in nobis tantum duplex potest concipi inhabilitas ad Ordines, altera sine culpa, altera cum culpa: inhabilitas, quae est in nobis sine culpa, vocatur irregularitas ex defectu: inhabilitas, quae est in nobis cum culpa, vocatur irregularitas ex delicto: ergo duplex est irregularitas Ecclesiastica, ex defectu, & ex delicto.

Consecratoria hujus Doctrinae.

S. L.

De Irregularitate ex defectu.

Multae sunt irregularitates ex defectu; quae sequentibus Consecratoriis explicabuntur.

Consecr. 1. Irregulares ex defectu sanitatis in anima non possunt licite recipere Ordines, & ita amentes, phrenetici, abreptitii, epileptici nequeunt licite accipere Ordines; quia sunt irregulares ex jure Ecclesiastico: canone Clerici, canone Maritum, canone Uxque distinct. 33. Ratio est, quia non decet tales homines, usum plenum rationis non habentes, munia Ecclesiastica exercere. Si Epilepsia contingat ante 14. annum, possunt licite ordinari; quia est curabilis, ut docent medici: si vero contingat post 25. annum, non possunt ordinari; quia est incurabilis, ut docent medici: si catus Epilepsia contingat rarius in Presbytero, v.g. semel in anno, potest celebrare presente auctoritate Sacerdote.

Consecr. 2. Irregulares ex defectu scientiae, seu illiterati, quia non habent scientiam sufficientem ad exercendum Ordinem, non possunt licite ordinari; quia sunt irregulares ex Jure Canonico: canone Illiteratos dist. 26. & praeceptum illud nedum Ecclesiasticum, sed etiam divinum est. Ratio est, quia non decet ignorantes Altari servire.

Consecr. 3. Irregulares ex defectu conversionis, seu recentes conversi ab idololatria, &

Mahumetismo, Judaismo, non possunt licite ordinari; quia sunt irregulares ex Jure Canonico: canone Quoniam distinct. 48. Ratio est, quia in superbiam elati, in improbitum inciderunt, & in laqueum diaboli, ut dicit Scriptura.

Consecr. 4. Irregulares ex defectu corporis, v.g. mutilati, seu qui carent membro vel necessario ab exercitio ordinis, vel cujus defectus inducit notabilem maculam, nequeunt licite recipere Ordines; quia sunt irregulares ex jure Ecclesiastico, ut abunde liquet ex Synodo Romana sub Leone. Ratio est, quia decet Dei Ministrum esse mutilatum & membrum non integrum. Ideo abscissi a seipso vel castitatis servandae desiderio, vel cantandi gratia nequeunt ad Ordines promoveri: ita Nicenum canone 1. Carens manu, pollice, indice, oculo sinistro, nequeunt licite ordinari; quia haec membra necessaria sunt ad Ordinis exercitium. Carens auribus, naso, gibbosus, leprosus, paralyticus, gigas, pygmaeus, monstrosus in membris, non possunt licite ordinari; quia defectus illi minuunt honorem, qui debetur ordinatis, & risum movent altantibus sacris Officiis.

Consecr. 5. Irregulares ex defectu aetatis, seu qui non attingerunt aetatem competentem, non possunt licite ordinari; quia sunt irregulares ex jure Canonico, quod determinatam requirit aetatem in ordinando, ut patet ex Trid. Ratio est, quia decet Ministros Ecclesiae non nisi in certa aetate consecrari. Sic juxta Tridentinum Tonsura non debet recipi ante septennium; vult enim, ut sciant legere, & scribere qui Tonsura initiantur; & constat, eos elegisse hoc vitae genus, ut Deo fidelem cultum exhibeant, quod non nisi post septennium constare nequit. Minores Ordines post septennium usque ad duodecimum recipi possunt; Acolytatus vero non nisi completo duodecimo anno recipi potest 2. canone In singulis dist. 77. Subdiaconatus recipi non debet ante 20. annum, Diaconatus ante 23. Presbyteratus ante 25. sufficit tamen quod annus ille determinatus initiat, & non est necesse, ut sit completus.

Consecr. 6. Irregulares ex defectu natalium, illegitime procreati, nimirum filii Sacerdotum, nothi, nequeunt licite ordinari; quia sunt irregulares ex jure Ecclesiastico: ita & Urbanus II. dist. 56. can. Presbyterorum filios. Ratio est, quia quamvis ipsi sint innocentes, non possunt altari ministrare, nisi in fideli memoriam revocent nefarium crimen, per quod ortum susceperunt.

Consecr. 7. Irregulares ex defectu libertatis, qui sunt sub aliena potestate, non possunt licite ordinari; quia sunt irregulares ex jure

Ganonico: dist. 34. Canone Nullus. Nullus Episcopus servum alterius ad Clericatus Officium promovere præsumat, nisi eorum petitis, vel voluntas accesseris, qui aliquid sibi in eo indicant potestatis. Ratio est, quia ille, qui ordinatur, consecrat se Deo: ideo debet esse liber, & non sub aliena potestate mancipatus; debet enim, inquit Canon, immunis esse ab aliis, qui divine militiæ est aggregatus, ut a castris Dominicis, quibus nomen illius adscribitur, nullius necessitatis vinculis abstrahatur. Sic servi proprii dicti, seu mancipia, nequeunt licite ordinari. Lib. 1. Decretalium, de servis non ordinandis. Sic conjugati non possunt licite ordinari, nisi uxores solemniter voveant castitatem. Curiales, idest, sæculari curiæ obligati vel ratione juramenti, vel ratione stipendii, non possunt licite ordinari. Sic milites, quamdiu sacramento militiæ tenentur, non possunt licite ordinari. Thesaurarii, & depositarii publici ærarii, donec Officia abjecerint, & ratiocinia reddiderint, non possunt licite ordinari: cap. Magnus, extra. de obligatis ad ratiocinia non ordinandis. Religiosi non possunt licite ordinari sine consensu sui Superioris. Distinct. 38.

Confess. 8. Irregulares ex defectu lenitatis sunt illi, qui efficaciter concurrunt ad homicidium, vel mutilationem justam, sive in bello, sive in judicio forensi: & hi non possunt licite ordinari; quia sunt irregulares ex Jure Canonico: canone Si quis viduam, & cap. Ad audientiam, extra. De homicidio. Ratio est, quia decet Clericum mitem esse, sicut Christus mitis fuit. Ideo milites in bello pugnantibus sunt irregulares, non ex solo exercitio militiæ, sed ex actu, scilicet si ex eorum actione sequatur mors, aut mutilatio; quia, ut ait Innocent. 1. Epist. 23. Cum potestibus obediunt, severa necessario præcepta executi sunt: & Honorius III. circa hoc interrogatus a Sacerdote, qui erat in Castro, a quo Saraceni fuerant repulsi, respondit eum esse irregularem, si de interfectione cujusquam in illo conflictu tua te conscientia remordet: Cap. Petitis tua De homic. Ergo exercitium armorum non reddit ex se irregularem, teste Baronio ad an. 1033. Immo Conc. Arel. 1. can. 3. indiscriminatim excommunicat tam Clericos, quam Laicos, qui belli exercitium pro Republicæ defensione necessariam abiciunt: De his, inquit, qui arma projiciunt in pace, placuit eos a Communionem abstinere: & quidem optime, nam ut ait Aug. non militare delictum est, sed propter prædam militare peccatum est.

Confess. 9. Quicumque, ut Ministri Justi-

titiæ, concurrat vel ad mortem, vel ad mutilationem hominis rei, si concurrat efficaciter, & proxime, & per actionem ex natura sua conferentem vel properantem necem, aut mutilationem, est irregularis, si mors, vel mutilatio sequantur: Canone Si quis viduam Dist. 30. & cap. Clericis De Homicidio. Ideo omnes isti sunt irregulares. 1. Judices. 2. Apparitores. 3. Carnitex. 4. Accusatores. 5. Denunciatores; quia omnes isti sunt Ministri justitiæ, & concurrunt efficaciter ad necem, vel mutilationem per actionem ad hoc destinatam.

Confess. 10. Per rationem oppositam omnes subsequeutes non sunt irregulares; quia non concurrunt proxime ad necem, vel mutilationem; nec ut Ministri justitiæ. 1. Principes condentes Leges, damnantes reos ad mortem; quia leges non conduntur ad ferendam mortem, sed ad reprimendam flagitiorum licentiam: ita S. Antoninus 3. p. tit. 28. cap. 2. 2. Judices Ecclesiastici tradentes reos iudicibus sæcularibus, protestantes se non intendere mortem; quia rei occisio, vel mutilatio non sequitur ex tali traditione; cap. Episcopus, titulo, ne Clerici, vel Monachi se immiscuant sæcularibus negotiis, in 6. 3. Confessarius aut quicumque alius, excusans Judicem ad exercendam justitiam vindictivam contra malefactores; quia occisio non sequitur ex tali exhortatione. 4. Qui auctor est, ut capiatur malefaciens, licet maleficus occidatur vel damnetur a iudice, vel resistens illi, qui vult eum ad iudicem adducere; quia occisio non sequitur per se ex tali actione, cap. Ad audientiam, extra. de homicidio. 5. Clericus accusans malefactores vel in sua, vel in aliorum causa, protestans coram iudice se non intendere mortem accusati, & nolle incurere irregularitatem; quia actio non est causativa homicidii cap. Prælati, de homicidio in 6. Alias, inquit ius, daretur plerisque materia trucidandi eosdem, & in forum bona libere depraedandi: in 6. lib. 5. tit. 4. cap. 2. 6. Telles impulsus a iudice, Notarii scribentes Sententiam mortis, latam contra reum, juxta jurisprudentiam Gallicanam non sunt irregulares; quia illa actio proxime non concurrat ad occisionem: ita Dominus de Sainte Beuve 3. parte pag. 122. 7. Clerici versantes in loco, in quo reus mortis addicitur, non sunt irregulares; quia, ut loquitur Innocentius IV. interesse non facit irregularitatem, nisi auctoritatem præbet, vel auxilium. 8. Qui faciunt gladios, aliaque instrumenta, quibus utitur carnitex, ut reum morte plectat, qui parat furcam, in qua

quia reus suspenditur, &c. non sunt irregulares; quia actiones illæ ex se non ordinantur ad occisionem, nec ex se sunt causativæ homicidii. 9. Clerici, aut Laici, qui testantur pro defensione Innocentis, ex quo testimonio sequitur mors calumniatoris & falsorum testium, non sunt irregulares; quia actio ex se non ordinatur ad occisionem. 10. Confessarius, qui hortatur reum, ut ascendat scalam, qui suggerit viam breviorē, quæ eatur ad locum supplicii, non censetur irregularis juxta multos; quia non facit illud, ut minister publicus iustitiæ: ita Suarez, Reginaldus, Laymann. Sunt tamen alii magni nominis Theologi, qui testantur, Confessarium esse in illis casibus irregularem; ideo in dubio prudenter se gereret Confessarius, qui hoc præstare, si abstineat a sacris muneribus, & dispensationem obtineat.

Consect. III. Irregulares ex defectu Sacramenti, sive ex Bigamia. Bigami, sive illi, qui secundas nuptias contrahunt, vel qui contraxerunt matrimonium cum femina, quæ notorie Virgo non est, non possunt licite Ordines recipere; quia sunt irregulares ex iure canonico: cap. *Debitum*, de Bigamis. Ratio est, quia Bigamus non perfecte significat unionem Christi cum Ecclesia: quippe Christus unam tantum duxit sponfam, nimirum Ecclesiam; Bigamus vero carnem suam in plures divisit uxores. Ad talem irregularitatem non sufficiunt sponsalia, nec copula carnalis præcise, sed requiritur Matrimonium verum, ratum & consummatum, vel Matrimonium iuridice præsumptum: sic omnes sequentes sunt irregulares. 1. Qui duxit legitime duas uxores successive per Matrimonium ratum & consummatum; quia est divisio carnis in plures. 2. Qui contrahit Matrimonium cum non Virgine, per fornicationem non a seipso, sed ab alio corrupta; quia tunc est divisio carnis in plures. 3. Qui viduam non Virginem duxit in uxorem per Matrimonium ratum, & consummatum; quia est divisio carnis in plures. 4. Qui propriam uxorem cognoscit carnaliter, post quam ab alio cognita fuit per adulterium; quia est divisio carnis in plures. 5. Qui post elicitum solemne votum castitatis contrahit Matrimonium invalidum, & consummat illud; quia est quadam divisio carnis in plures, & quasi duplex Matrimonium, alterum spirituale cum Christo, alterum carnale, licet invalidum, cum uxore.

§. II.

De Irregularitatibus ex delicto.

Multæ sunt irregularitates ex delicto, quæ sequentibus Consecrariis exponuntur.

Consect. I. Irregularitas ex iteratione Baptismi, vel ex illicita Baptismi, aut aliorum Sacramentorum receptione. Reiterantes Baptismum nequeunt licite ordinari; quia sunt irregulares ex iure Canonico: ita Felix in Synodo Romana cap. 2. & 3. Ratio est, quia reiterantes baptismum, incidunt in hæresim rebaptizantium. Illud debet intelligi de rebaptizantibus absolute; quia reiteratio Baptismi sub conditione non inducit irregularitatem, immo potest aliquando esse licita & necessaria, v. g. quando non constat, an Baptismus jam collatus, sit validus.

Consect. 2. Baptizati ab Hæreticis non possunt licite ordinari; quia sunt irregulares iure canonico, ut docet Felix III. ibidem. Ratio est, quia qui baptizantur ab Hæreticis, communicant cum Hæreticis.

Consect. 3. Baptizati in mortis articulo nequeunt licite recipere Ordines; quia sunt irregulares, etiam si convalescant: Concilium Neocæsareense cap. 12. distinct. 37. quia differentes receptionem Baptismi usque ad ultimum vitæ discrimen, censentur Baptisma distulisse, ut liberius peccarent.

Consect. 4. Publice, & solemniter poenitentes non possunt licite ordinari; quia sunt irregulares ex iure canonico: ita Siricius in Synodo Romana cap. 3. & 4. Idem habetur distinct. 5. cap. 55. Ratio est, quia qui publicam poenitentiam egerant, censentur gravia admisisse crimina, & proinde non idonei ad docendum, arguendum, & increpandum populum.

Consect. 5. Recipiens Ordines illicite, eoque exercens, non potest licite ordinari; quia est irregularis ex iure canonico: & proinde isti omnes sunt irregulares. 1. Recipiens & conferens bis eundem Ordinem. 2. Recipiens Ordines ante legitimam ætatem, v. g. Tonsuram ante septennium, Subdiaconatum ante 23. annum, Diaconatum ante 23. Presbyteratum ante 25. annum: Trident. sess. 23. 3. Recipiens Ordines ab Episcopo alieno sine Dimissoriis proprii Episcopi. 4. Suscipiens Ordines ab Episcopo, jurisdictionem non habente. 5. Suscipiens Ordines ab Episcopo excommunicato. 6. Recipiens Ordines excommunicatus, vel suspensus. 7. Recipiens Ordines simoniace: Trident. sess. 21. 8. Recipiens

piens Subdiaconatum sine titulo vel Patrimonii, vel Beneficii vel sine titulo paupertatis, ut faciunt Religiosi, vel sine titulo Congregationis, ut sit in quibusdam Congregationibus nuper erectis. 9. Exercens solemniter Ordines, quos non habet: cap. *Si quis, extra. de Clerico non Ordinato ministrante.* 10. Exercens solemniter Ordines, quos habet, sed innodatus censuris: cap. *Clerici: cap. Latores, extra. de Clerico excommunicato, deposito ministrante.* 11. Suscipientes Ordines per saltum, id est, recipientes Ordinem superiorem, antequam receperint inferiorem, v. g. Presbyteratum ante Diaconatum, Diaconatum ante Subdiaconatum, & Subdiaconatum ante quatuor minores Ordines, & minores Ordines ante Tonfuram, & Tonfuram ante Confirmationem; quia, ut inquit D. Th. per constitutionem Ecclesie determinatum est, quod ad majores Ordines se non ingerat qui prius in minoribus Officiis se non humiliavit. Trident. sess. 23. cap. 4. jubet, ut nemo Tonfura initietur, nisi Sacramentum Confirmationis susceperit; quia congruum est, inquit D. Th. in 3. dist. 24. art. 2.

In illis casibus Ordinati per saltum sunt irregulares, si susceptum Ordinem exercent, & antequam susceptum Ordinem exercere valeant, debent Ordinem omnium recipere, canone *Sollicitudo*, dist. 53. cap. *Tua littera*, de Clerico per saltum promoti.

Consect. 6. Publice infames nequeunt licite recipere Ordines; quia sunt irregulares ex jure canonico: canone *Infames*, causa 6. q. 1. Sic concubinarij publici, Adulteri publici, Raptores publici, Incestuosi publici, Perjuri in judicio, sunt irregulares. Infamia publica est duplex, alia juris, alia facti. Infamia publica juris incurritur, cum quis, siue reus, siue innocens, declaratur juridice infamis; & hæc infamia non tollitur nisi purgatione canonica, aut Romani Pontificis dispensatione... ideo qui sic damnatus est, quamvis esset innocens, debet se gerere, quasi esset irregularis, donec juridice absolvatur, vel dispensetur. Infamia facti est ea, quæ incurritur per crimina gravia, publica & notoria: & hæc tollitur notoria, & publica morum emendatione.

§. III.

De homicidio voluntario.

Prop. unica. Qui voluntarie concurrunt ad homicidium, vel mutilationem injustam,

non possunt licite Ordines recipere, & sunt irregulares ex jure Canonico.

Prob. Ex Conc. Trid. Qui per industriam, inquit, occiderit proximum suum & per insidias, ab Altare avelli debeat: qui sua voluntate homicidium perperraverit, etiamsi crimen id nec ordine judiciario probatum, nec alia ratione publicum, sed occultum fuerit, nullo tempore ad sacros Ordines promoveri possit, nec illi aliqua ecclesiastica beneficia, etiamsi curam non habeant animarum, conferri liceat; sed omni ordine, ac Beneficio, & Officio Ecclesiastico perpetuo careat. Sess. 14. cap. 7. De reformat.

2. *Rar.* Omnes Ordines referuntur ad Sacramentum Eucharistie, quod est Sacramentum pacis nobis per sanguinem Christi sumum factæ: & quia homicidium maxime contrariatur paci, & homicidæ magis conformantur occidentibus Christum, quam ipsi Christo occiso, cui omnes Ministri prædicti Sacramenti debent conformari; ideo de necessitate præcepti est, ut non sit homicida qui ad Ordines promovetur, quamvis non sit de necessitate Sacramenti.

Consect. unic. Sequentes personæ sunt irregulares & incapaces Beneficiorum & Ordinum. 1. Qui per industriam, vel per insidias aliquem occiderunt. Tridentinum ubi supra. 2. Qui causam homicidii dederunt. Cap. *Pro humani redemptione*: extra. De homicidio in 6. 3. Qui de facto procurant abortum foetus animati, minime vero inanimati: can. *Moses*. 32. q. 2. & cap. *Sicut dignum* de homicidio. Causam homicidii censentur dare qui ad illud concurrunt modis sequentibus. 1. Suo consilio, suo præcepto, sua ope: can. *Si quis viduam*. 2. Sua suggestione animum ad iram inflammando: cap. *Sicut dignum* de homicidio. 3. Qui vero. 3. Sua societate, jungendo se homicidæ animo occidendi: ibidem. 4. Alium in Duello substituendo, v. g. si pugil occidat adversarium: cap. *Henricus*, extra. de clericis pugnantis in Duello. Qui voluntarie commisit homicidium, privatur a Tridentinis Patribus Beneficiis, sed non Pensionibus: ita censuit Congregatio Cardinalium Tridentini interpretum. Qui præcipit committi homicidium in unam personam, si committatur in aliam, non est irregularis ex homicidio voluntario, sed ex homicidio casuali; & ita si casus fuerit occultus, non eget dispensatione Summi Pontificis; sed sufficit Episcopi dispensatio: ita sensit anno 1587. Congregatio Cardinalium Tridentini interpretum.

§. IV.

De homicidio casuali.

Prop. un. Qui dat operam rei illicitæ, & de se periculosa, si sequatur homicidium etiam casualiter, est irregularis: irregularis pariter est qui dat operam rei licitæ, si non sufficientem adhibeat diligentiam, si ex ea negligentia sequatur homicidium casuale.

Prob. 1. Ex jure Canonico. Can. *Hi qui arbores*, dist. 50. ubi habetur, quod si aliqua culpa vel neglectus, morientis hominis interitus cognoscitur advenisse, abjiciendi sunt a gradu, & nullatenus suscipiendi, hi scilicet, qui fuerunt causa mortis: ergo irregularis est qui est causa culpabilis mortis, vel mutilationis.

2. Rat. Qui vacat rei illicitæ, vel qui vacans rei licitæ, non debitam adhibet diligentiam, est culpandus: ergo si ex ejus actione, vel omissione sequatur mors, vel mutilatio, meretur irregularitatem incurere.

Consect. un. Sequentes personæ sunt irregulares. 1. Presbyter, qui disciplinæ causa percussit puerum in capite, qui post paucos dies mortuus est; quatinus disciplina excessit: cap. *Presbyterum* De homicidio. Presbyter, qui volens ferire quemdam de sua familia cingulo, quo cingebatur, contingit ut gladius de vagina, quæ cingulo adhaerebat, elapsus est; & puerum in dorso vulneravit, ex quo vulnere recreatus est, sed alio morbo correptus obiit: in illo dubio, an vel ex vulnere priori, vel ex morbo posteriori obierit, Sacerdos ille declaratur non debere Sacerdotio fungi, sed ex dispensatione in minoribus Ordinibus ministrare: cap. *Ad audientiam*, de homicidio; quia excessit modum in correctione, & quia non adhibuit sufficientem diligentiam. 2. Diaconus, & alii clerici, qui ludum viatorum imitati baculos projiciebant in aera, quidam Laicus cum ejusdem Diaconi baculum percussisset, quasi victor, incautus in dorsum veluti equitaturus insiluit; & falce, quæ erat accinctus Diaconus, sibi vulnus inflixit, quo octo post diebus mortuus est: ille Diaconus declaratus est irregularis, vel quia vacabat rei illicitæ ludendo cum Laico, vel quia non adhibuit sufficientem diligentiam, ne alius falce, quæ erat accinctus, læderetur: cap. *Continebatur*, extra. De homicidio. 3. Monachi custodientes donum iustu Abbatis, latrones, qui domum expilare

volebant, ligaverunt, & dum unus e Monachis rem Abbati deferret, alter videns quod fures abire niterentur, timens ne ab illis occideretur, eos occidit: uterque Monachus irregularis est declaratus, vel quia licitæ defensionis modum exceperant, vel quia pro vitanda jactura rerum temporalium nemo debet homicidium admittere: cap. *Suscepimus*, extra. De homicidio. 4. Presbyter maleficum, qui Eucharistiam ab Ecclesia efferebat, folio abrepto, percussit; Parochiani maleficum persecuti sunt, & occiderunt: Presbyter declaratur irregularis; quia modum defensionis exceperat; vel quia suo exemplo Parochianos ad homicidium excitaverat: cap. *Significasti nobis*, ibidem. 5. Monachus, & Clericus, chirurgiam, urendo, vel incidendo, exercentes, irregularitatem incurrunt; sic enim habet Concilium Lateranense: *Nec illam Chirurgiam partem Subdiaconus, vel Sacerdos exerceat, quæ adusionem vel incisionem inducit*. Medicinam vero exercentes non incurrunt irregularitatem, si id faciant sine ullius quæritu gratia, & sint periti in ea arte; quia vacant rei licitæ, & maxime laudanda: nullusque est canon, qui Medicos irregulares declaret; quin immo ex concordato inter Leonem X. & Franciscum I. Medici admittuntur ad Beneficia Ecclesiastica. In universitate Parisiensi omnes Medici erant olim clerici, & continentiam profitebantur, & dispensati sunt a Papa, & eis permittum, ut tale votum non elicerent: anno 1452. Sanctissimi quoque Episcopi olim Medicinam exercebant: tales fuerunt Fulbertus Episcopus Carnotensis, Yvo Carnotensis, &c. & Baronius numerat triginta tres vel Presbyteros vel Episcopos, qui inter Sanctos sunt adscripti, licet Medicinam exercuerint: hinc patet quam longe a vero errent, qui doctem Medicos ex vi suæ professionis irregulares esse. 6. Qui mandat homicidium, incurrit irregularitatem, si mandatarius personam designatam occidat, vel mutilet: immo si quis mandat aliquem verberari, licet expresse prohibeat, ne occidatur, si tamen occidatur persona designata a mandante, efficitur irregularis; quia in culpa fuit in mandato: cap. *Is qui*, de homicidio: non tamen incurrit irregularitatem, si contrarium mandet, antequam crudele mandatum impleatur, vel si pacem ineat cum eo, cuius eadem imperaverat, vel affinitatem, vel alia amicitia signa, sciente mandatario; quia tunc homicidium adscribitur non voluntati mandantis, sed mandatarii: cap. *Ad audientiam*, extra.

de homicidio . 7. Clerici incumbentes venationi interdictæ clericis , v. g. venationi clamorolæ , & quæ fit cum armis , qualis est venatio aprorum , cervorum , &c. si incaute aliquem occidant , etiam si prudentem diligentiam adhibuerint , sunt irregulares ; quia vacante rei illicitæ : ita Sotus lib. 5. De iustitia & jure : q. 1. a. 9. 8. Qui in vasorem occidunt , aut mutilant , non servando moderamen inculpatae tutelæ , sunt irregulares : cap. *Significasti* , extra. de homicidio . 9. Qui impediunt aliquem , ne se defendat , neve lugeat , aut prohibent ne cohibeat impetum aggressoris ; si laesus occidatur , aut mutiletur , sunt irregulares ; quia vacante rei illicitæ . Cap. *Sicut dignum* , extra. de homicidio in 6.

Prop. unica . Quidam operam rei licitæ , & prudentem adhibet diligentiam , etiam si ex ejus act. one sequatur homicidium casuale , non est irregularis : ita jus canonicum cap. *Laborem* : cap. *Dilectus* : cap. *Significasti* , extra. de homicidio , ubi dicitur , quod irregularitas non incurritur , cum extra omnem culpam contingat mors , vel mutilatio .

2. *Rat* . In memoratis calibus non solum nulla est culpa , sed etiam involuntaria omnino est occisio : ergo & mutilatio : ergo non potest incurrī irregularitas ex delicto .

Consect. unic . Juxta Canonistas , sequentes personæ non incurrunt irregularitatem . 1. Presbyter , qui cum scœnum de curru deponeret , peritiam , qua scœnum ligabat , projiciendo , puerum incaute occidit , diligentissime undequeque circumspiciens , ne quem læderet : hic , inquam , Presbyter eximitur ab irregularitate ; quia vacabat rei licitæ , & sufficientem adhibuerat diligentiam : cap. *Ex litteris* de homicidio . 2. Monachus , qui deponens campanam de campanili , puerum oppressit per lignum , quod , inviro Monacho , lapsum est a campanili ; hic Monachus eximitur ab irregularitate ; quia vacabat rei licitæ , & sufficientem adhibuerat diligentiam : cap. 2. *Ex litteris* de homicidio . 3. Clericus equitans invitus raptus ab equo , mulierem obviam occidit : hic Clericus eximitur ab irregularitate ; quia vacabat rei licitæ , & sufficientem adhibuerat diligentiam : cap. *Dilectus Filius* de homicidio . 4. Pueris ludentibus , unus projecit lapidem , non animo lædendi , sed animo terrorem sociis incutiendi , quo lapide non est percussus puer , sed perterritus cadens : contra alium lapidem , vulneratus est , & incuriatum Medici , tum Patris mortuus est hic puer : qui lapidem projecerat eximitur ab irregularitate ; quia non dederat causam ho-

micidii : cap. *Exhibita* de homicidio . 5. Con sanguinei alicujus Clerici occiderunt Abbatem , qui Clericum beneficio spoliaverat , occiderunt , inquam , repugnante clerico : clericus eximitur ab irregularitate ; quia non concurrat ad homicidium : cap. *Petrus Diaconus* de homicidio . 6. Sacerdote pulsan te campanam , ut populum advocaret , cadens tintinnabulum , Clericum oppressit : hic Sacerdos eximitur ab irregularitate , quia vacabat rei licitæ , & sufficientem adhibuerat diligentiam : cap. *Quidam* de homicidio . 7. Qui aliter mortem evadere non valens , invasorem occidit , aut mutilat , liber est ab irregularitate : clementina 1. *Si furiosus* , de homicid. Contrarium docuit D. Th. sed loquebatur juxta jus , quod ævo suo vigeat . 8. Qui occidit alium cum moderamine inculpatae tutelæ , ad defendendam vitam Patris , non incidit in irregularitatem , ut liquet ex interpretatione Tridentini , a Congregatione Cardinalium edita . 9. Qui bona fide porrigit aliquid infirmo , v. g. cibum , vel potum , vel ægrum commover , delecto in lectum transfert , aut aliud circa illum operatur , ex quo mors vel eius acceleratio sequatur , non fit irregularis , nisi tanta interveniat negligentia , ut prudentum judicio censeretur occisio , atque ideò mortalis temeritas ; quia illi vacante rei licitæ , & sufficientem adhibuit diligentiam : ita Sotus *De iustitia & jure* , Lib. 5. quæst. 1. art. 9.

ARTICULUS IV.

De mediis , quibus tollitur irregularitas .

Prop. 1 . Irregularitas jure divino , nullatenus tolli potest auctoritate Ecclesiæ ; quia sicuti Deus illam legem statuit , ita solus Deus potest ab illa lege dispensare . Et proinde irregularitas , quæ provenit ex defectu sexus masculini , ex defectu Baptismatis non suscepi , non potest tolli ab Ecclesia .

Prop. 2 . Irregularitas quæcumque ex Ecclesiastico jure proveniens potest tolli ab Ecclesia , & ab eo , qui vicem ejus gerit , v. g. a Concilio OEcumenico , vel a Papa ; quia sicuti Ecclesia legem illam condidit , ita sola Ecclesia potest ab illa dispensare . Et proinde irregularitas quælibet procedens ex defectu , vel ex delicto , potest tolli ab Ecclesia , a Papa , vel a Concilio .

Prop. 3 . Irregularitas ex jure Ecclesiastico proveniens potest tolli ab Episcopo , si proveniat ex delicto occulto , & non deducto ad forum contentiosum ; minime vero si proveniat ex defectu , vel ex homicidio directo , & in fec-

volu-

volito: ita Trident. sess. 24. de reform. cap. 6. Et ita irregularitas proveniens ex defectu animæ, ex defectu corporis, natalium, ætatis, lenitatis, bonæ famæ, libertatis, non potest tolli ab Episcopo. Irregularitas proveniens ex homicidio voluntario, etiam occulto, non potest tolli ab Episcopo. Irregularitas ex quocumque crimine publico, ad forum contentiosum deducto, non potest tolli ab Episcopo. Irregularitas ex homicidio casuali potest tolli ab Episcopo, si homicidium sit occultum, & non deductum ad forum contentiosum; immo potest tolli a Sacerdote delegato ab Episcopo: ita Dominus de Sainte Beuve 3. part. pag. 255. Et ideo hæc exceptio Trid. *Episcopis tantum, & non eorum Vicariis sit permittum* absolvere in hæresi crimine &c. locum non habet in Gallia, ubi Vicarii Generales, immo delegati a Vicariis Generalibus absolvunt ab hæresi, & ab his, a quibus absolvunt Episcopi. Irregularitas proveniens ex quocumque delicto, occulto, & diverso ab homicidio, modo res non sit deducta ad forum contentiosum, potest tolli ab Episcopo. Episcopus potest in irregularitatibus, quæ egent dispensatione Papæ, permittere, si ira exigat necessitas & bonum Ecclesiæ cui ministrat, Episcopus potest, inquam, permittere Parochis Sacerdoti irregulari exercere suas functiones Ecclesiasticas; quia pœnæ debent esse in ædificationem Ecclesiæ: tenetur tamen Parochus dispensationem a supremo Pontifice postulare. Ira Dominus de Sainte Beuve.

Prop. 4. Irregularitas ex defectu natalium tollitur multis modis. 1. Per matrimonium subsequens inter eorum parentes, modo illi parentes tempore conceptionis valide potuerint contrahere. 2. Per Professionem in Religione approbata: ita Lateranense II. Canone 21. Religiosus tamen, irregularis ex defectu natalium, non habet ex vi suæ Professionis, quod possit sine nova dispensatione promoveri ad Episcopatum, & ad Regulares Prælaturas, v.g. ad Abbatiam, ad Prioratum, &c. ut constat ex cap. *Ut filii*, extra. de filiis Presbyterorum non ordinandis. 3. Ex dispensatione Episcopi, qui filios illegitime natos potest reddere habiles ad minores Ordines, minime ad majores; ad exigua beneficia, minime vero ad Canonatum, & ad dignitates Ecclesiæ Cathedralis, & ad Beneficia, curam animarum habentia. Is usus viget in Gallia, & explicatur cap. r. De filiis Presbyterorum in 6. 4. Ex dispensatione Romani Pontificis, qui tamen non dispensat, ut Filii Presbyterorum recipiant beneficia Patrum

suorum, quovis titulo, etiam titulo commendæ. Ita Trident. sess. 25. cap. 15. De reformat.

ARTICULUS V.

De depositione.

Depositio est pœna Ecclesiastica, qua Clericus in perpetuum privatur omni beneficio, officioque clericali, sine spe restitutionis, retento tamen Privilegio fori & canonis. Et proinde Clericus depositus privatur omni officio & exercitio sui Ordinis, & omni beneficio; gaudet tamen privilegio, quo redditur immunis a percussione, sub pœna excommunicationis latæ a Canone, *Si quis, suadente diabolo &c.* & redditur immunis a Tribunali seculari.

ARTICULUS VI.

De degradatione.

Degradatio est pœna Ecclesiastica, qua Clericus, depositus solemniter, privatur omni gradu Clericali, omni officio & beneficio, & exiit quibuscumque privilegiis, & insignibus Clericorum: hæc degradatio fit cum quadam solemnitate: clericus degradandus sinitur coram Episcopo, indutus omnibus insignibus Clericorum, & eisdem sacris vestibus exiit, & indignus omni gradu, & clericali honore declaratur. Ritus ad hanc cæremoniā requisiti describuntur in Trident. sess. 13. c. 4. de reformat.

ARTICULUS VII.

De cessatione a Divinis.

Prop. unica. Cessatio a Divinis est legitima desistentia ab Officiis divinis, & ab administratione Sacramentorum, ut hac Divinorum cessatione appareat quantum doleat Ecclesia ob injuriam suo sponso, Christo scilicet, illatam.

Prob. 1. ex Jure Can. cap. *Non est vobis*, de sponsal. ubi Alexander III. loquens de Provincia subiecta interdicto, vel cessantia a Divinis, hæc habet: *Nulla divina officia, præter baptismum parvulorum, & penitentias morientium celebrentur, vel permittantur aliquatenus celebrari*: ergo in interdicto, & cessatione a Divinis, cessant omnia divina Officia.

2. *Rat.* Ecclesia non potest armis propulsa injuriam sibi illatam: ergo potest uti cessat.

cessatione a Divinis, ut ea privatione sentiat populus, quam amarum sit a Deo recedere, & contra Ecclesiæ præcepta rebelare; sed quia per cessationem a divinis posset populus sensim ad irreligionem deflectere, ideo ea poena raro utendum est.

Confessaria.

In quibus casibus cessandum sit a Divinis.

Confess. 1. Toties cessandum est a Divinis in aliqua Ecclesia, quoties polluitur; quia indecens est divina Officia in Ecclesia polluta celebrari: Ecclesia autem polluitur in sequentibus casibus.

1. Per injuriosam sanguinis effusionem, mortaliter culpabilem: cap. *Proposuisti* De consecratione.

2. Per notoriam humani seminis effusionem intra Ecclesiam, sive fiat per voluntariam pollutionem, sive per copulam conjugalem: cap. *Si Ecclesia*, eod. tit.

3. Per sepulturam hominis excommunicati denunciati, vel infidelis, vel infantis non baptizati: cap. *Consuluisti*, eod. tit.

CAPUT UNICUM.

De beneficiis Ecclesiasticis.

TRACTATUS TERTIUS.

In quo explicantur singula, quæ ad Beneficia Ecclesiastica pertinere possunt.

ARTICULUS I.

Quid & quod duplex sit Beneficium Ecclesiasticum.

§. I.

Definitur Beneficium.

Beneficium est potestas spiritualis, quam habet Clericus exercendi ministerium aliquod Ecclesiasticum, cui, auctoritate Ecclesiastica, annexum est jus perpetuum percipiendi fructus aliquos ex bonis Ecclesiæ.

1. Dicitur, quod *Beneficium est potestas spiritualis*; quia id, quod primo debet concipi in Beneficio, est potestas spiritualis exercendi sacrum aliquod ministerium; quia ex Trident. sess. 21. c. 3. De reform. *Beneficia ad divinum cultum, atque Ecclesiastica munia secundum sunt constituta*. Ideo Beneficium per se primo est potestas spiritualis.

2. Dicitur *potestas spiritualis, quam habet*

Clericus; quia potestas illa, utpote spiritualis, non potest conferri nisi homini per clericatum consecrato; & ita nemo potest recipere Beneficium, nisi sit saltem clericali tonsura initiatus.

3. Dicitur *potestas exercendi ministerium aliquod Ecclesiasticum*, v. gr. potestas recitandi Officium publicum, aut Ecclesiæ nomine, celebrandi Missam, &c. Ita Concilium Mediolanense I. præcipit Episcopo, ut quibuscumque Beneficiis pro fructuum ratione munera imponat. Part. 2. tit. 26.

4. Additur, *cui annexum est jus perpetuum percipiendi redditus temporales*; quia Divini juris est, ut qui servit Altari, de Altari vivat. Concil. Colonienſe anno 1545. tit. 19.

Jus illud debet esse perpetuum; quia pensiones ad certum tempus concessæ, quæ pensionarii morte extinguuntur, non sunt beneficium.

Jus illud debet esse auctoritate Episcopi constitutum; unde capellanæ, quas obitus vocant, non sunt beneficia.

§. II.

Dividitur Beneficium.

Beneficium aliud est regulare, aliud sæculare.

Beneficium regulare est illud, quod confertur clerico regulari, idest illi, qui vel emisit professionem in Religione approbata, vel saltem Novitium ingressus est.

Beneficium sæculare est illud quod confertur clerico sæculari, idest clerico, qui nec emisit professionem in Religione approbata, nec Novitium ingressus est.

Beneficium aliud est habens curam animarum, aliud non habens curam animarum.

Beneficium habens curam animarum est illud, cui ex Officio adjuncta est animarum cura: talis est, v. g. Episcopatus, Decanatus, Parochia, Abbatia, Prioratus, ubi sunt regulares.

Beneficium non habens curam animarum est illud, cui ex Officio non annexa est animarum cura: talis est v. g. Canoniciatus, Præbenda, Prioratus simplex.

Beneficium aliud est habens jurisdictionem contentiosam, aliud non habens jurisdictionem contentiosam.

Beneficium habens jurisdictionem contentiosam est illud, cui annexum est jus correctionis, ut Archidiaconatus.

Beneficium non habens jurisdictionem contentiosam est illud, cui annexa est aliqua præ-

eminentia sine jure correctionis: talis est, v. g. Præcentoria, Sacristia.

Beneficium aliud est in titulum, aliud in commendam.

Beneficium in titulum est illud quod datur ei Clerico, cui ex natura beneficii debet dari: ut beneficium sæculare sæculari, regulare regulari.

Beneficium in commendam est illud, quod jure novo datur Clerico, cui ex natura beneficii non debet dari; v. g. beneficium regulare datur sæculari.

Demum a concordati tempore aliud est beneficium *Confiſſoriale*; aliud non *Confiſſoriale*. Beneficium *Confiſſoriale* est illud, quod post Regis nominationem, confertur in consistorio Romano: tales sunt Episcopatus, & Abbatia. Beneficium non *Confiſſoriale* est illud, quod confertur extra consistorium Romanum a quocumque legitimo Collatore.

Quot modis conferatur Beneficium.

Beneficium confertur tribus modis. 1. Per collationem. 2. Per præsentationem. 3. Per electionem.

Electio, est alicujus personæ idoneæ ad dignitatem, vel ad fratrem societatem, servata forma canonice facta, vocatio: talis est v. g. electio Episcopi facta a Capitulo, Abbatis facta a Monachis, &c.

Præsentatio est legitima exhibitio Clerici ad Beneficium, facta ab eo, qui jus habet præsentationis: talis est nominatio facta a Principe, ab Universitate pro Prælatura vacante.

Collatio est libera attributio Beneficii, non dependentis a jure Patronatus: talis est v. g. collatio Parochiæ facta ab Episcopo, collatio Præbendæ facta a Capitulo, &c.

Jus autem Patronatus est potestas præsentandi Clericum Episcopo, vel Capitulo, a quo Episcopo vel Capitulo Clericus præsentatus institutionem accipit. Patronatus dicitur Laicalis, quando est fundatus a Laico dicitur Ecclesiasticus, quando est fundatus a Clerico.

Vide Constitutionem XIV. ad calcem bujus Tomi.

ARTICULUS II.

De Dotibus requisitis in Clerico, vel Monacho, ut licite & valide possit Beneficium recipere.

Aliæ sunt Dotes, quæ requiruntur coram Deo, ut receptio Beneficii sit licita. Tom. II.

citata: aliæ sunt Dotes, quæ requiruntur & coram Deo, & coram hominibus, ut receptio Beneficii sit licita, & non irrita.

§. I.

De Dotibus requisitis coram Deo.

Prop. prima & fundamentalis. Clericus vel sæcularis, vel regularis, non potest citra peccatum gravissimum suscipere Beneficium, si ad illud Officium non sit divinitus vocatus.

Prob. 1. Scriptura. *Nec quisquam sumit sibi honorem, nisi qui vocatur a Deo tamquam Aaron:* ad Hebræos 5. ergo sicut Aaron a Deo vocatus fuit, ita vocetur a Deo necessarium est qui aliquod Beneficium suscipit.

2. Ex Concilio Tridentino. *Cum nullus debeat, inquit, ordinari, qui iudicio sui Episcopi non sit utilis, aut necessarius suis Ecclesiis:* ergo neque ad Beneficia assumi. §. 15. cap. 26.

3. *Rat.* Vocatio est origo gratiæ necessariæ ad exercendum munus Ecclesiasticum; ut enim Deus in ordine naturali aptat causas naturales, et ique virtutem administrat; ita in ordine supernaturali dat Christianis, quos vocat ad statum Ecclesiasticum, gratias ad illum statum necessarias: ergo nullus debet Beneficium aliquod Ecclesiasticum suscipere, nisi vocatus a Deo. Vide quæ de vocatione dicemus ubi de statibus.

Conſeſſaria bujus Doctrinæ.

Conſeſſ. 1. Tuta conscientia recipere Beneficia non possunt qui ad Beneficia sese intrudunt seditione & ambitione; quia non sunt vocati a Deo: *Can. Principatus causa* 1. q. 1. *Principatus, quem aut seditione extorsit, aut ambitus occurravit, etiam si moribus, atque actibus non offenderit, ipsius tamen initium sui est perniciosus exemplo: & difficile est, bono peragantur exitu quæ malo sunt inchoata principio.*

Conſeſſ. 2. Tuta conscientia recipere Beneficia non possunt qui ea optaverunt solo honoris & reddituum temporalium intuitu; quia non sunt a Deo vocati. Non enim Petro dictum est: *Mulge, aut tonde oves, sed pascere*, exemplo conversationis, verbo prædicationis, & fructu orationis. *Optandum est*, inquit Trident. §. 25. c. 1. ut ii, qui Episcopatus Ministerium suscipiunt, quæ suæ sint partes, agnoscant, ac se non ad propria commoda, non ad divitias, aut luxum, sed ad labores & sollicitudines pro Dei gloria vocatos esse intelligant.

Conſeſſ. 3. Tuta conscientia accipere Beneficium

F

ficium

ficiū quodcumque nequeunt qui non habent voluntatem, ſaltem conditionatam, ſi Deus ita approbet, perleverandi in ſtatu Clericali; quia alias accipiunt Beneficiū, non ut Deo, ſed ut ſuæ utilitati ſerviant. *Cap. Commiſſa* De electione in 6. ubi ſic habetur: *Ceterum ſi promoveri ad Sacerdotium non intendens, Parochialem receperis Eccleſiam, ut fructus ex ea per annum percipias, ipſam poſtmodum dimiſſurus (niſi voluntate mutata promotus fueris) teneberis ad reſtitutionem fructuum eorumdem, cum eos receperis fraudulentè.*

Conſeſt. 4. Tutā conſcientia recipere Beneficiā nequeunt qui mediis quibuſcumque ab Eccleſia prohibitis in Beneficiā ſeſe intrudunt; quia non ſunt vocati a Deo: *Beneficiū* quippe *Eccleſiaſticū non poteſt licite ſine inſtitutione Canonica obtineri.* Reg. 1. De Regulis juris in 6.

Prop. 2. ſequens ex priori. Clericus, ſive ſæcularis, ſive regularis, non poteſt citra peccatum recipere Beneficiū Eccleſiaſticū, ſi ſit corruptis moribus, etiamſi corrupti illi mores non palam, & publice appareant.

Prob. 1. Scriptura. 1. Ad Timoth. 3. v. 7. *Oportet autem illum, idelt Episcopum, & teſtimonium habere bonum ab iis, qui ſoris ſunt:* ergo requiritur, ut clericus ſit probatæ vitæ coram hominibus: ergo & requiritur, quod ſit probatæ vitæ coram Deo.

2. Ex jure Canonico. *Preſentis Decreto ſtatimus, ut nullus ad regimen Parochialis Eccleſiæ aſſumatur, niſi ſit idoneus moribus, ſcientia, & ætate:* cap. *Licet Canon* De electione in 6. Et quamvis Canon loquatur expreſſe de Eccleſia Parochiali, mens tamen Eccleſiæ eſt, ut clericus ad nullum Beneficiū aſſumatur, niſi ſit ſcientia idoneus, vita laudabilis, & converſatione honeſtus: ut docet Clemen. *Cum ei, quem.* Tit. 3. De Conſeſſione Præbendæ.

3. *Rat.* Quia ex eo quod Clerici corruptis moribus ad Beneficiā promoveantur, multa ſequuntur damna. 1. Sequitur, ut plurimum, æterna damnatio Beneficiatorum; quia intrudunt ſe ad Beneficiā, quibus divinitus non deſtinantur: & contingit illud Jerem. 23. v. 21. *Non mittebam prophetas, & ipſi currebant.* 2. Sequitur damnatio fidelium, qui ipſis committuntur; quia clerici illi ingrediantur ovile, non ut paſtores, ſed ut fures, & latrones. 3. Sequitur maximum damnum toti Eccleſiæ; maxima enim perverſitas eſt in Republica, dum per peſſimos reſtores gubernatur. 4. Sequitur quod Clericus contemnitur, fideles non inſtruantur, & demum contingit malum illud prædictum a Propheta: *Sicut populus, ſic Sacerdos.* Mai. 24. v. 2.

Conſeſtaria hujus Doctrinæ.

Conſeſt. 1. Peccant graviter, qui conferunt Beneficiā his, quos ſciunt eſſe corruptis moribus; quia cooperantur peccato, quod committitur ab his, qui ea recipiunt.

Conſeſt. 2. Peccant graviter parentes, qui videntes filios pravis eſſe moribus, nihilominus curant, vel permittunt eis conferri Beneficiā.

§. II.

De doſibus requiſitis & coram Deo, & coram hominibus ad ſuſcipienda Beneficiā.

Prop. 3. illata ex priori. Clericus, ſive ſæcularis, ſive regularis, non poteſt citra peccatum ſuſcipere beneficiū Eccleſiaſticū, ſi non habeat bonos mores, ſcientiā, & ætatem competentem: & ſi ignorantia ejus, vita corrupta, & ætas inferior probari poſſint in foro contentioſo, Clericus privari poteſt beneficio.

Probat̃ur iſſdem rationibus, quibus ſuperior conſcluſio.

Conſeſtaria hujus Doctrinæ.

Conſeſt. 1. De moribus. Citra diſpenſationem nulla eſt collatio beneficii, facta excommunicato, depoſito, interdicto; quia cenſetur Clericus ille corruptis eſſe moribus.

Conſeſt. 2. De Scientia. 1. Beneficiū ſimplex non poteſt ſuſcipere valide is, qui neſcit legere, & Grammaticæ Latinæ rudimenta non poteſt addiſcere; quia hæc ſcientia requiritur ad conſuram ſuſcipiendam: ex Trid. ſ. 23. cap. 4. *Prima conſura non inſtititur: .i. qui fidei rudimenta edoſti non fuerint, quique legere & ſcribere neſciant;* & proinde ad beneficiū quodlibet ſunt inepti qui ſunt Latinæ Lingux omnino rudes. 2. Beneficiū habens cum animarum, nemo poteſt ſuſcipere, niſi ſciat caſus conſcientiæ: can. *Nulli Sacerdotum:* Diſt. 38. Nulli Sacerdoti liceat ſacros Canones ignorare. 3. Beneficiū Parochiale in oppidis muratis, aut quamlibet dignitatem, etiam primam Collegialem, nemo poteſt ſuſcipere, niſi ſit graduatus, vel artium Magiſter, aut per tres annos vel Theologiæ, vel juri Canonico ſtuderit, gradumque aliquem in ea facultate conſecutus ſit: Concordatum titulo de collationibus, & edictum Henrici II. 4. Beneficiū Episcopale non poteſt ſuſcipere niſi qui legerit attente & non obiter ſacros Canones & Divinam Scripturam: *Subſtantia enim ſummi Sacerdotii noſtri*

Ari sunt eloquia divinitus tradita: Can. Omnes *Psalentes* dist. 30. §. Beneficium quoddamque, cui annexa est cura animarum, nemo potest suscipere, nisi sciat idioma populorum; quos debet instruere; ita habet Regula 21. Cancellarie Romanæ recepta in Gallia. 6. Ille, qui falso titulo est graduatus, non potest suscipere, vel retinere beneficium, ad quod requiritur ex lege Ecclesiastica gradus in aliqua universitate; quia lex concordati, utpote iusta, observanda est: sed titulus ille falsus, est titulus nullus. 7. Ille, qui peregit cursum studiorum, & tamen non assecutus est scientiam congruentem gradibus, quos recipit, aut Ecclesiasticis muneribus utilem, non potest suscipere, vel retinere beneficia illa, quæ ex præcepto Ecclesiastico scientiam exigunt; quia non habet scientiam competentem. Certum est, quod is committit in legem, qui legis verba complectens, contra legis niteri voluntatem. De Reg. juris in 6. Reg. 88.

Confess. 3. De ætate. Beneficium non potest recipere qui non habet ætatem ad hoc competentem. Pro beneficio simplici requiritur annus decimus quartus, in Gallia tamen ex consuetudine sufficit annus decimus pro beneficiis Collegiatis.

Pro beneficio, quod exigit Subdiaconatum, requiritur annus vigesimus primus. Pro beneficio, quod requirit Diaconatum, requiritur vigesimus secundus. Pro eo, quod requirit Sacerdotium, requiritur annus vigesimus quartus completus: ita Trid. Nullus in posterum ad Subdiaconatum ordinem ante vigesimum secundum, ad Diaconatum ante vigesimum tertium, ad Presbyteratus ante vigesimum quintum ætatis suæ annum promovetur. §. 23. cap. 12. ubi Concilium expresse loquens de ætate requisita ad Ordines, implicate loquitur de ætate requisita ad beneficium, requirens talem, vel talem Ordinem.

ARTICULUS III.

Quot modis Beneficium amittatur.

§. I.

Quo pacto citra crimen Beneficium amittatur.

Beneficium citra crimen amittitur. 1. Defectu natalium: natus enim ex illegitimo matrimonio est incapax beneficii, si litteras a Principe & dispensationem non habeat: & dispensatus circa beneficia simplicia, non dispensatus circa beneficia habentia vel curam animarum, vel dignitatem annexam. 2. De-

fectu ætatis: qui enim non habet ætatem competentem, non potest suscipere beneficium, ætatem superiorem requirens; & si illud suscipiat, statim potest illo privari. 3. Defectu cœlibatus: qui enim matrimonium init, hoc ipso singula beneficia amittit. 4. Defectu dotorum: qui enim non eas habet doctes, quas jura requirunt, vel quas fundatores Beneficiorum exigunt, meretur Beneficio privari; si enim civili munere privandus sit qui eo est indignus, a fortiori Beneficio Ecclesiastico privari debet qui eo indignus est. 5. Defectu lenitatis: qui enim artem militarem exercet, hoc ipso beneficium amittit.

§. II.

Quæ crimina privent Clericum suo beneficio.

Beneficia amittuntur criminibus, quæ hic subjiciuntur.

2. Hæresis: Can. *Ad abolendam* De hæreticis. 2. Simonia realis & confidentialis: extravag. *Cum detestabile* De Simonia. 3. Falsificatio litterarum Apostolicarum. cap. *Ad falsariorum* De crimine falsi. 4. Homicidium Clerici, percussio Cardinalis, incarceration Beneficiarii; tum quia hæc crimina merentur excommunicationem; tum quia specialem hanc pœnam meretur, ut qui ea commiserit, Beneficiis suis privetur: ut habet Felinus, super cap. *Inquisitionis* De pœnis; & Clemens. *Mulierum* De pœnis. 5. Sodomia: cap. *Clerici* De excessibus. Prælat. 6. Excommunicatio manifesta; collator enim excommunicatus non potest eam jurisdictionem exercere, quæ requiritur, ut Beneficium conferat: & suscipiens Beneficium, hoc ipso quod est excommunicatus, indignus est qui illud recipiat. 7. Concubinitus publicus: Concord. De publicis concubis. 8. Perjurium: cap. *Querelam* De jure jurand. 9. Sortilegium: cap. *De sortilegiis*. 10. Absentia ultra sex menses a loco Beneficii, quando Beneficium requirit residentiam. 11. Ignorantia, scandalum, pravi mores, &c. Trident. sess. 7. cap. 17. & sess. 23. cap. 9.

§. III.

Quo pacto aliquis suum Beneficium resignare possit.

Resignatio est spontanea proprii Beneficii dimissio, facta coram legitimo Superiore eam acceptante.

1. Dicitur *Spontanea Dimissio*; quia si cessio fieret violenter, dolose, aut fraudulenter, nulla

nulla esset: ita cap. *Super hoc* de renunciatio-
ne: *Supervacuum esse non credimus, causam
renunciationis diligenter inquiri; quam si forte
probabilem, id est non vi, nec metu, nec oppressio-
ne, nec interventu pecunie, nec promissione ex-
ortam iudex invenerit... admittere non pos-
sonat*. 2. Dicitur *Beneficii proprii*; quia non
potest resignari Beneficium alienum. 3. *Coram
legitimo Superiore*; quia resignatio non potest
fieri reluctantem Superiore: ita cap. *Admoneat*
de renunciatio; resignatio enim est juris
proprii spontanea relinquitio, quæ fieri debet
in manibus ejus, a quo habetur institutio &
confirmatio.

Resignatio est duplex: pura, & conditio-
nata.

Resignatio pura est ea, quæ fit sine condi-
tione & pacto, coram Ordinario qui Benefi-
cium potest conferre, cui voluerit. Resignatio
conditionata, seu in favorem, est illa quæ fit
cum aliqua conditione & pacto appposito cor-
am summo Pontifice, qui Beneficium non
potest nisi certæ personæ conferre. Resigna-
tio conditionata, seu in favorem, est duplex:
simplex, & qualificata. Resignatio in favorem
simplex est ea, quæ fit absque reservatione.
Resignatio conditionata qualificata est ea,
quæ fit cum aliqua reservatione, v. g. quando
resignans reservat sibi jus regressus, & hæc
dicitur causa mortis, vel ea, quæ sibi reservat
jus pensionis.

Prop. prima & fundamentalis. Beneficiarius
non potest cedere suo Beneficio nisi ob cau-
sas canonicas, & cum renuncietur Beneficio,
ad debet fieri juxta Canones Ecclesiæ.

Prob. 1. Scriptura. Textus sacer illud insi-
nuat; exhibet enim Christum & Apostolos,
qui sunt exemplar omnium, qui habent Bene-
ficia in Ecclesia. Christus autem & Apostoli
non ad tempus, sed ad ultimum usque vita
articulum Ecclesiæ servierunt: ergo & idem
præstare debent beneficiati: ergo non possunt
Beneficio cedere, nisi iusta de causa.

2. Jure Canonico: cap. *Nisi cum per idem*
de renunciatio. Probatur ibi, quod Bene-
ficiarius non debeat sine causa suo Beneficio
cedere.

3. *Rat.* Beneficium non est sicuti hæredi-
tas, quæ pro arbitrio retineri, vel abjici
possit; sed est instar Ministerii a Deo com-
missi, cui homo non potest sine legitima
dispensatione renunciare; vel est instar ma-
trimonii spiritualis, quod inter Clericum cum
Ecclesia, quodque solvi non potest, nisi gra-
vibus de causis, quos Canonistæ istis carmi-
nibus comprehendunt.

Debilis, ignarus, male conscius, irregularis,

*Quem mala plebs odit, dans scandala cede-
re possunt.*

Consecratoria hujus Doctrinæ.

Consecr. 1. Beneficiarius potest suo cede-
re Beneficio, si aliqua ex causis sublequen-
tibus interveniat.

1. Infirmetas corporalis, impediens ne Cle-
ricus possit servire Ecclesiæ. 2. Defectus
scientiæ competentis, necessariæ ad exer-
cenda munia Beneficii. 3. Malitia plebis, in-
jussu etiam Beneficiarium odio habentis. 4.
Scandalum, quod aliter sedari non potest,
quam per cessionem Beneficii; quia in illis
calibus aut Beneficiarius non exhibet mi-
nisterium Ecclesiæ, aut si exhibeat, non
cedit in bonum eorum, propter quos im-
pendendum est illud ministerium.

Consecr. 2. Peccant qui renunciant Bene-
ficio ad vitandum laborem, & vitam in otio-
tranligendam; debent enim recolere exem-
plum D. Martini dicentis: *Domine, si ad-
huc populo tuo sum necessarius, non recuso
laborem*. Quod autem resignatio non de-
beat fieri nisi juxta Canones, clarius patet,
quam probatione egeat.

Prop. 2. Resignatio in favorem, per quam
resignans designat suum successorem, est illi-
cita & simoniaca simonia Ecclesiastica.

Prob. 1. Jure Canonico: Can. *Plerique Sa-
cerdotes*, causa 8. q. 1. & can. *Apostolica*
ibidem. Prohibetur enim ibi Sacerdotibus
successores sibi designare: ergo talis desi-
gnatio est simoniaca simonia Ecclesiastica.

2. *Rat.* Hæc resignatio in favorem coar-
ctat Ordinarii collatoris libertatem in spiri-
tualibus, pactionem & conventionem intro-
ducit, & quasi hæreditariam quamdam suc-
cessionem: ergo merito a Ecclesia prohibi-
ta est tamquam simoniaca.

Consecratoria hujus Doctrinæ.

Consecr. 1. Resignatio in favorem facta in
manibus cuiuscunque collatoris, excepto
summo Pontifice, est nulla & illicita; quia so-
lus Papa potest dispensare in simonia Ecclesia-
stica. Constitutio 58. Pii V. quæ incipit: *Quan-
ta Ecclesia*. Idem potest Rex jure regalæ,
quod hand dubie habet ex concessione Papæ.

Consecr. 2. Resignatio Beneficii, facta in
manus Ordinarii collatoris, cum pacto ex-
presso vel tacito, ut illud conferat certæ cui-
dam personæ, ab ipso resignante designatæ,
est illicita & simoniaca; quia ita docet can-
on. *Quamvis mentis*, causa 1. quæst. 2. ubi om-
nis pacto, omnis conventio prohibetur in

Et

Beneficii renunciatione & collatione. Atamen post factam renunciationem, licitum est resignanti manifestare collatori personam idoneam ad Beneficium; quippe preces illæ, utpote præcise manifestantes meritum personæ, non sunt illicitæ, nec censentur eogere collatorem, nec impedire, ne libero digniori conferat.

Consect. 3. Ut plurimum resignatio cum expressa, vel tacita conditione regressus, est illicita: ita Trident. sess. 25. cap. 7. *Nemini in posterum accessus, aut regressus, etiam de consensu, ad Beneficium Ecclesiasticum cuiuscumque qualitatis concedatur.* In Gallia tamen ex usu permittitur regressus in tribus casibus. 1. Si resignatarius illud idem Beneficium sponte & ultro resignanti offerat, & Episcopus iudicet regressum ad maiorem Dei gloriam conducere, modo tamen in ipsa renunciatione nulla interveniat pactio de huiusmodi retrocessione. 2. Si resignans in manus Episcopi, mortis causa, Beneficium remiserit: ita editum Ludovici XIII. 1638. art. 20. 3. In permutationibus si contingat unum ex permutatis Beneficiis evinci: cap. Si Beneficia De Præbendis in 6.

Prop. 3. Resignatio in favorem maximam habet cum donatione affinitatem, ideo iisdem conditionibus constare debet quibus coalescit donatio.

Prob. rat. Juxta præsentem Ecclesiæ praxim, & communem modernorum Canonistarum doctrinam, Beneficium dat Beneficiario jus percipiendi redditus, quibus nutrirî potest: ergo æquum est, ut renunciatio Beneficii facta per renunciationem in favorem, fiat ad instar donationis, qua quis donat quod suum est: & ita quod resignatio in favorem iisdem muniatur conditionibus, quibus munitur donatio.

Consecraria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. in quo explicatur, quæ personæ resignare valeant. Hi solum possunt resignare, qui actu habent Beneficium, vel proximum jus ad Beneficium: sicuti hi solum possunt donare, qui vel actu rem dandam possident, vel ad eam jus proximum habent; quia quilibet potest transferre in alium jus quod habet.

1. Qui hic subijciuntur possunt resignare. Primo, qui actu inierunt validam possessionem Beneficii, qui actu Beneficium illud possident. 2. Qui signaturam pro aliquo Beneficio acceperunt, etsi possessionem nondum inierint, nec examen subierint, nec profes-

sionem fidei fecerint, quippe per signaturam, & per verba ista, *stat ut petitur*, perficitur gratia, conferens Beneficium, inquit Ranchinus part. 4. Conclu. 29. Sic e contra, qui hic subijciuntur non possunt resignare, eo quod nemo transferre possit in alium jus, quod non habet. 1. Indultarii, Graduatii, Mandatarii Apostolici; quippe ex vi indulti, ex vi gradus, ex vi mandati, non habetur quoad Beneficia jus in re, sed solum jus ad rem. 2. Ille, qui impetraturus est Beneficium ab Ordinario, etiam post examen, post verbalem collatoris approbationem, si litteras provisorias actu non obtinuerit, quippe ex vi approbationis verbalis, ex vi examinis, non habet jus in re quoad Beneficia, ut docet Boerius decis. 300.

11. Hi soli possessores Beneficii possunt resignare, qui criminibus non sunt impediti; minime vero hi possessores, qui certis criminibus indigni facti sunt, ut possint valide resignare: sicuti enim reis quorundam criminum licentia donandi admittitur; ita & facultas resignandi Beneficia.

Sic rei criminum, qui hic subijciuntur, modo illa crimina vel ante renunciationem, vel post renunciationem juridico probentur, resignare non possunt. 1. Rei criminis læsæ majestatis in primo & secundo capite. Rei assassinii, rei sodomizæ: ita Mornacius ad legem 6. Dig. *De his qui notantur infamia*; tanta enim est illorum criminum atrocitas, ut etiam ante Sententiam reos reddat indignos ad resignandum. Sic e contra rei, qui hic subijciuntur, possunt secundum jura resignare ante sententiam, immo post latam sententiam, si ab ea appellaverint, sicuti reis, pendente appellatione, jura permittunt Testamentum condere: 1. *Qui a latronibus ff. De Testamentis*. Tales sunt rei cuiuscumque criminis etiam capitalis, v.g. homicidii extra assassinium, furti, &c. modo non sint de genere criminum supradictorum.

Qui actu possident Beneficium, vel jus in re habent ad Beneficium, possunt resignare vel per se, vel per procuratorem, modo dant mandatum speciale; sicuti quilibet donare potest, vel per se, vel per procuratorem ea, quæ vel actu possidet, vel circa quæ jus habet in re ad possidendum.

Consect. 2. in quo explicatur quæ libertas requiratur in resignante. Resignatio in favorem ita debet esse libera, & non coacta, ut illicita sit & nulla, si coactio, dolus, metusve injuste incussus, interveniant: sicuti donatio est nulla, quando vis, dolus, metusve injuste incussus, interveniunt; & ita resignatio est nul-

la insequentibus casibus. 1. Omnis resignatio vi, dolo, metue injulto extorta, est nulla, cap. *Super hoc* De renunciatione. Tunc autem resignans potest obtinere regressum, modo probet coactionem; sicuti potest donationem extortam potest obtineri bonorum datorum possessio, modo probetur coactio. 2. Resignatio facta a minore viginti quinque annis, non est quidem invalida, sed cassa fiet per restitutionem in integrum, si resignans velit rescire: ita Rebuffus titul. qui sic incipit: *Ratione persone & rei vitatur resignatio*; tunc enim præsumentur minorem deceptum fuisse. Immo parentes & tiores minoris possunt petere pro minore restitutionem in integrum. 3. Resignatio facta per procuratorem est nulla, si procuratio non sit specialis, si non sit facta conram Notario, si procurator terminos mandati tantisper excedat, si revocata fuerit, si intra annum non fuerit mandata executioni, etenim si aliquis ex prædictis defectibus interveniat, mandatum vel censetur involuntarium, vel est contra formam constitutionis Henrici II. & proinde nulla est resignatio vi illius mandati facta; sicuti donatio, facta per procuratorem, est nulla, quando censetur involuntaria, vel quando est contra formam juris. 4. Resignatio in favorem, facta in manibus Papæ, vel in manibus Regis in tempore regalæ, cum illis clausulis, *non aliter, non alias, non alio modo*, non valet, nisi acceptetur juxta terminos in resignatione præscriptos: sicuti enim donatio conditionalis non censetur completa, si non observentur conditiones præfixæ; ita nec resignatio in favorem, si sit conditionalis. Jus enim gentium non permittit quemquam contra propriam voluntatem sine causa bonis suis expoliari: & ita si resignans in favorem, resignet Petro, Papa, vel Rex non possunt Beneficium conferre Paulo. Si resignans reservet sibi pensionem, & Papa nolit admittere illam pensionem, resignatio illa est nulla, & Beneficium quasi non dimissum censendum est: atque ideo si resignans moriatur, Beneficium vacat per obitum; si resignans superstit resignati, retinendus est in possessione Beneficii, vel in eam restituendus est. Item si Beneficium resignetur causa permutatonis, & hæc permutatio non admittatur vel a Papa, vel ab Episcopo, vel ab eo, in cujus manibus sit permutatio, quilibet ex compermutantibus manet pacificus sui Beneficii possessor; quia cum hæc dimissio sit conditionata, censetur nulla, non admissis conditionibus, sub quibus facta est: clem. unica De rerum permutatione. Bona quippe fides non patitur,

ut quis sine culpa rebus suis spoliatur, & quod nostrum est, sine facto nostro ad aliud transferri non potest. L. id, quod nostrum est. ff. De regulis juris.

Demum, ut completum censeatur Testamentum, hæres debet adire hæreditatem: ita, ut completa censeatur resignatio, resignatarius debet adire possessionem Beneficii sibi resignati; potest autem per triennium differre hujus Beneficii aditionem; si ultra triennium differat, & resignans Beneficium a se dimissum possideat, in vi triennialis possessionis pacificæ: Beneficium remanet in possessione resignantis. Si autem ante sex menses elapsos a resignatione, resignatarius ineat possessionem Beneficii sibi resignati, valida erit aditio, sive ante mortem, sive post mortem resignantis possessionem ineat. Si vero ultra sex menses possessionem distulerit, eamque non inierit biduo integro ante inscriptionem & ante mortem resignantis, nulla erit inita possessio, & Beneficium per obitum vacasse censetur.

Consect. 3. Ea resignatio est invalida & illicita, in qua non observantur regulæ Cancellariæ, in Gallia communiter receptæ; sicut donatio est nulla, quæ non sit juxta regulas & leges in regno vigentes. Tres autem sunt regulæ Cancellariæ, in Gallia receptæ, scilicet, 1. Regula De infirmis. 2. Regula De publicandis resignationibus. 3. Regula De verisimili notitia.

Sic ea resignatio est illicita, & nulla, in qua non observatur regula De infirmis, qua determinatur, quod si resignans non vivat viginti saltem diebus post resignationem factam, Beneficium censetur vacare per mortem. Et ut ea regula exacte observetur, sub gravibus pœnis cavetur in Gallia, ne quis celet mortem resignantis. *Defenses*, inquit Franciscus I. Galliarum Rex an. 1539. a. 36. *lagarde des Corps decedez... sous peine de confiscation des cops & des biens contre les Laïques qui en seront trouvez coupables, & contre les Ecclesiastiques, de privation de tout droit possesseur en Benefices ainsi vacans, & de grosse amende a l'arbitration de la Justice.* Sic ea resignatio est illicita & nulla, in qua non observatur regula De publicandis, qua determinatur, quod si resignatarius non inseat possessionem Beneficii intra menlem, si resignatio facta sit in manus Ordinarii, & intra sex menses si resignatio facta sit in manus Papæ, Beneficium censetur vacans per mortem: & ut ea regula exacte observetur, si resignatarius sinat resignantem pacifice frui Beneficio resignato, post tres annos elapsos resignans vi triennialis pos-

possessionis censetur novum jus acquisivisse in Beneficio resignato, vi decreti *De patificis*: idem habetur in edicto ann. 1646. Sicea resignatio est illicita & invalida, in qua verisimiliter non intercessit tempus sufficiens, ut a die resignantis vacatio; Beneficii ad notitiam collatoris, scilicet Papæ, vel Episcopi, potuerit pervenire.

ARTICULUS IV.

De Permutationibus Beneficiorum.

Permutatio Beneficiorum est quedam species conditionalis resignationis; & fit, cum duo Beneficarii unum, vel plura Beneficia summo Pontifici non reservata, in manus Episcopi, aut ejus Vicarii resignant cum conditione, ut is postea vicissim alteri alterius Beneficium conferat, vocatis his, quorum interest, v. g. vocatis Patronis in permutatione Beneficii Patronati.

Prep. unica. Permutationes Beneficiorum non possunt fieri privata conventionione partium, sed solum auctoritate Episcopi, qui non debet eas approbare, si advertat labem simoniæ intervenire, modo eam possit iustitice probare; alias cogere ut acceptare.

Probat 1. Jure Canonico. Generaliter itaque tenet, quod commutationes præbendarum de jure fieri non possunt, præsertim cum pactione præmissa, quæ circa spiritualia, vel connexa spiritualibus labem continet semper simoniæ. Si autem Episcopus causam inspexerit necessariam, sicut poterit de uno loco ad alium transferre personas: ut quæ uni loco minus sunt utiles, alibi se valeant utilius exercere: cap. *Quæsitum* De rerum permutatione.

2. Auctoritate D. Thomæ. Nomine emptionis & venditionis intelligitur omnis contractus non gratuitus. Unde nec Permutatio Præbendarum, vel Ecclesiasticorum Beneficiorum fieri potest auctoritate partium absque periculo simoniæ, sicut nec Transactio, ut jura determinant. Potest tamen Prælati ex officio suo permutationes hujusmodi facere pro causa utilitatis vel necessarii. 2. 2. q. 100. a. 1. ad 5.

3. *Rat.* Beneficia non sunt possessiones temporales, quas pro libito vel vendere, vel permutare possimus, sed sunt juxta exercendi ministeria Ecclesiastica: ergo eis cedere, vel ea permutare non possumus absque auctoritate Episcopi, cujus est de necessitate Ecclesiæ, & de majori utilitate ministrorum judicare.

Conseclaria hujus Doctrina.

Consecl. 1. Nulla est permutatio, si interve-

niat vel munus a manu, vel munus a lingua, vel munus ab obsequio; quia permutatio est species resignationis conditionalis: & ita si alter permutantem det aliquid temporale pro spirituali, permutatio erit nulla & simoniaca: cap. *Quæsitum* De rerum permutatione. Vide dicta de simonia in tomo primo. Unum hic addidero, non excusari, sed damnari eas resignationes, aut permutationes Beneficiorum, quæ adjunctos habent contractus, quibus aut bibliotheca, aut suppellectilia, aut domus, vel fundi venduntur aut resignatario, aut compermutanti, & quidem longe majori pretio, quam valeant: *Experientia enim docet*, ut dicit Concil. Rothom. ann. 1581. de Episcopo. Officio cap. 17. hoc unum esse velamen ad contemnendam simoniæ turpitudinem, & malitiam.

Consecl. 2. Illicita est, & nulla permutatio Beneficiorum sine auctoritate Episcopi, vel si fiat in manibus Laici, vel si fiat in manibus inferioris, v. g. si Abbas vel Prior, permutent in manibus sui Vicarii. Quod si duo Beneficarii permutent sine auctoritate Episcopali, potest uterque suo Beneficio privari: cap. *Dum olim* De rerum permutatione. Si permutent in manibus Laici, quo Beneficio uterque privatur: ean. *Non oportet*. 7. q. 1. Item si permutent in manibus inferioris: cap. *ult.* De rerum permutatione.

Consecl. 3. Illicita, & nulla est permutatio Beneficii, quæ fit non vocatis vocandis, v. g. non vocato Patrono in Beneficii Patronatus. Vocato & consentiente Patrono Laico, permutatio valet; si verodiffinit, nulla est permutatio. Requisito, quavis non consentiente Patrono Ecclesiastico, permutatio valet; quia licet iste diffinit irritationabiliter, permutatio est valida, si Episcopus ita judicet.

Consecl. 4. Permutatio est illicita, si fiat permutatio rerum diversis generis, v. g. si Beneficium non permutetur cum Beneficio, sed cum aliquo bono temporali: cap. *Exhibita* De rerum permutatione.

Consecl. 5. Permutatio est illicita, si compermutantes non habeant uterque provisionem sui Beneficii: ut docet Rebuffus de Beneficiorum permutatione, num. 23. sicut enim rem, cujus dominium non habemus, non possumus donare; ita nec permutare.

Consecl. 6. Peccant Episcopi, si permittant fieri permutationes, cum manifeste adest aliquis, ex prædictis defectibus, qui permutationes vel invalidas, vel illicitas reddunt, immo cum adest magna suspicio fraudis & doli; quia ideo sunt Episcopi, ut gregi sui invigilent, & quia rei sunt non solum qui faciunt, sed & qui consentiunt, facientibus

Suspicio autem fraudis & doli est in frequentibus permutationibus. 1. Cum permutationes fiunt in articulo mortis; tunc enim præsumptio est ægrotum non consentire permutationi, nisi quia urget morbus, & quia tempus non sufficit, ut resignet in manibus summi Pontificis: cap. *Quia verisimile* De permutationibus. 2. Cum permutationes fiunt inter consanguineos: tunc enim præsumptio est eas permutationes assumi, ut hæreditaria fiant Beneficia. 3. Cum adeſt suspicio fraudis, Beneficium potest impetrari.

ARTICULUS V.

De Pensionibus.

Pensio est jus percipiendi fructus ex alieno Beneficio.

Pensio est duplex: Clericalis, & Laicalis.

Pensio Clericalis est ea, quæ datur Clerico, & fundatur vel in ministerio spirituali, vel in paupertate Clerici. Talis est pensio, quæ datur concionatori, & coadjutori Episcopo, qui serviunt Ecclesiæ.

Pensio Laicalis est ea, quæ datur Laico, & fundatur vel in Ministerio temporali Laici, vel in paupertate Laici, vel ratione donorum a majoribus ejus factorum Ecclesiæ. Talis est pensio, quæ datur cantori, patro-
no, defensori Ecclesiæ, qui serviunt temporaliter Ecclesiæ, & successoribus fundatoris, ad inopiam redactis. Talis est etiam Pensio, quæ datur quibusdam Laicis pauperibus.

Prop. unica. Pensiones cum debitis conditionibus non sunt illicitæ.

Prob. 1. Auctoritate Concilii Chalcedonensis A. 451. in quo Maximus Patriarcha Antiochenus rogat Concilium, ut Domino ejus prædecessori, licet depositio, pensio aliqua destinaretur ex Ecclesiæ redditibus, unde sustentari posset. Siquidem Maximus suo arbitrio Domino voluerit esse consulens, ut sumptus ei de sua Ecclesiâ, милерationis intuitu, proſit æstimaverit, largiatur, ut contentus alimentis, quiescat in posterum: quæ propositio approbata fuit & a Patribus Concilii, & a Legatis Papæ. In eodem Concilio dicitur: *Cassianus & Stephanus habeant dignitatem Episcopos, & ex redditibus memoratæ Sanctæ Ecclesiæ, nutrimentis gratia & consolationis, annis singulis solidos aureos ducentos accipiant*: A. 451. & A. 14. *Sabianus vero Reverendissimus Episcopus dignitatem Episcopalem habeat, & substitutus sit, & pascatur*. Et ex D. Greg. lib. 1. Epist. 43. Episcopi expulsi ab hostibus juxta possibilitatem sufficientiæ debent alimentum

percipere: & Clem. III. jubet Sacerdotem lepra percussum removeri, ita tamen, ut juxta facultates Ecclesiæ sibi necessaria, quamdiu vixerit, ministrantur.

2. *Rat.* quæ assertur a Congregatione Cardinalium, qui jussu Pauli III. congregati sunt Romæ 1537. quam rationem juvat sic contrahere. Redditus sunt annexi Beneficio, ut corpus animæ; ideo natura sua pertinent ad eum, qui Beneficium habet; ut possit ex eis honeste vivere, simulque queat pro divino cultu impensas sustinere, & reliquum impendat in pios usus. Verum sicuti in rerum natura, nonnulla sunt in natura particulari per naturam universalem, quæ excedunt naturam particularem; ita summus Pontifex, qui est quasi natura universalis, potest in causa legitima redditus Beneficiorum, quibus fuerit opus, applicare: ergo potest Beneficiorum redditus minuere, & in pensiones justas dividere.

§. I.

De his, qui possunt imponere pensiones.

Pensiones super Beneficia resignata non possunt constitui regulariter, nisi auctoritate summi Pontificis.

Prob. 1. Jure Canonico. Caput *Ut nostrum*, jubet, ut Ecclesiasticas Beneficia sine diminutione conferantur, ibique statuitur, quod redditus Beneficii non separentur a Beneficio sine auctoritate summi Pontificis.

2. *Rat.* Ex jure Ecclesiastico in collatione Beneficii omnis pactio vitanda est; pensio autem pactioem importat; ergo pensio est contra jus Ecclesiasticum; solus autem Papa potest dispensare in jure Ecclesiastico: ergo solus potest inducere pensionem. Demum ex factis constat, quod vel solus Papa, vel Concilia generalia pensiones statuerint: ergo ad solum Papam, vel ad Concilia Generalia pertinet pensiones statuere.

Consecratoria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Peccant qui auctoritate privata paciscuntur de pensione super beneficio resignato; eamque exigunt, licet auctoritate Pontificis non fuerit confirmata, tenenturque ad restitutionem; quæ restitutio debet fieri eo modo, quo fit restitutio de rebus simoniace acceptis. Vide dicta de simonia.

Consect. 2. Peccant qui habentes aliunde ex bonis propriis unde vivant, Beneficiis resignatis pensiones imponunt; quia extra necessitatem Beneficiorum fructus scindendi non debent, juxta hanc regulam: *Beneficia Eccle-*

sia

fastica sine diminutione conferantur. Quod item patet, quia in ipsis scriptis Apostolicis hæc additur clausula: Ne in rebus suis nimium dispendium patiatur.

Consect. 3. Peccant qui imponunt pensionem super Beneficio resignato, etiam si accedat consensus Summi Pontificis, si id fiat sine iusta causa. De motivis instituendi pensiones dicetur infra.

Monit. Dixi, quod regulariter pensio debeat institui, & confirmari auctoritate Papæ; sunt tamen casus, in quibus pensiones possunt statui auctoritate solius Episcopi 1. Propter paupertatem & senium Clerici resignantis: ita censet Sylvius in D. Th. 2.2. q. 100. Stylus tamen curiæ Romanæ est, ut reservetur Papæ creatio etiam istius pensionis. 2. Propter litis compositionem; cum enim duo litigant de Beneficio, & ius obcurum est, potest Episcopus, tamquam iudex, vel arbiter, uni pensionem, alteri Beneficium assignare: cap. De cetero De Transactionibus. 3. Propter Seminarii contributionem, Trid. sess. 23. cap. 18. 4. Propter Vicarii sustentationem, quando Beneficiatus non potest vel ob incitiam, vel ob infirmitatem, vel ob alias causas Beneficii munus exercere. Trid. sess. 4. cap. 6. De refor. In Gallia tamen pensio in foro exteriori negari poterit, nisi fuerit a summo Pontifice confirmata.

De motivo pensionis constituendæ.

Ut pensio sit licita, sequentes condiciones sunt observandæ.

1. Pensio debet statui per modum elemosynæ ad sublevandam inopiam Clerici vel Laici. Illud patet ex Concilio Chalcedonensi supra citato, ubi constat pensiones esse constitutas *miserationis intuitu, nutrimenti, vel alimentorum*, seu necessariorum gratia; quia ex Concil. Aquisgranensi an. 816. Can. 116. *Res Ecclesiæ vota sunt fidelium, pretia peccatorum, & patrimonium pauperum.* Et Cardinales citati in Congreg. habita sub Paulo III. ajunt: *Nulla alia de causa, nulloque alio jure pensiones constitui posse, nisi ut quasdam elemosynas, quæ in pios usus, & indigentibus concedi solent.* Sic pensio statui non potest ob solam permutationem Beneficii pinguioris cum minus pingui, nec ob resignationem in favorem, nec pacis causa, vel litis sedandæ gratia, si Clericus recepturus pensionem habeat ex redditibus Ecclesiæ ad victum & vestitum necessaria. 2. Pensio non debet excedere tertiam partem fructuum juxta constitutionem Caroli

VI. 3. Soluta pensione, debet adhuc superesse

Beneficiato congrua portio trecentarum librarum præter oblationes quotidianas. 4. Requiritur, ut qui exigit pensionem, per quindecim annos Beneficii functiones exercuerit, vel saltem in illis exercendis contraxerit morbum, quo reddatur inhabilis ad serviendum Beneficio: ita edictum Ludovici XIV. Vide Acta Cleri Gallicani Tom. 1. Parte 3. Tit. 13.

ARTICULUS VI.

De variis Beneficiorum Collatoribus juxta præsentem Ecclesiæ Gallicanæ usum.

S. I.

Qui, & quot sint Collatores Beneficiorum in Gallia.

NOta 1. Quod Episcopus est naturalis collator omnium Beneficiorum suæ Dioceseos. Uti enim ad Episcopum pertinet Clericos suæ Dioceseos ordinare; ita ad eum spectat Clericos Ecclesiæ alicui astringere, & eis redditus Ecclesiasticos, quibus vivere queant, assignare: quod idem est ac Beneficium conferre. Antiquitus enim nullus ordinabatur Clericus, nisi alicujus Ecclesiæ ministerio astringeretur.

Nota 2. Quod Episcopus tum in ordinandis Clericis, tum in assignandis redditibus Ecclesiasticis, Capitulum consulat: inde factum est, quod post separationem reddituum Episcopatum a redditibus Capituli, Collationem Beneficiorum inter redditus computare voluerit, & proinde Beneficia Ecclesiastica conferre; ideo juxta varias inter Capitulum & Episcopum conventiones, aliquando Episcopus confert omnia Beneficia, aliquando Capitulum, & interdum Capitulum confert aliqua Beneficia, Episcopus vero alia.

Nota 3. Quod Papa, utpote Ordinarius Ordinariorum, censet sui juris esse, si velit, conferre singula Beneficia, quæ vel Episcopus, vel Capitulum conferre solent. Ideo Papa multis titulis conferre potest multa Beneficia, ut dicemus infra.

Nota 4. Quod Beneficia multa Ecclesiastica redditus suos temporales acceperunt ex liberalitate vel Regum, vel subditorum sive Laicorum, sive Ecclesiasticorum; qui omnes reservarunt sibi aliquando jus præstanti ad Beneficia, quæ fundaverunt, & Patroni dicti sunt; atque ideo collatores Beneficiorum sunt Papa, ejusque Legati, Episcopus, Capitulum, eorumque Vicarii, Monasteria Monachorum, vel Monialium, Rex, Patroni Laici.

Laici, vel Ecclesiastici. De quibus omnibus collatoribus sigillatim agendum.

§. II.

Quibus regulis adstringantur Collatores Beneficiorum in Gallia.

Regula prima. Beneficii collator, habens jurisdictionem spirituales, qualis est, v. g. Papa, ejusque Legatus, Episcopus, ejusque Vicarius Generalis, Capitulum & ejus Vicarius Generalis, si quem habeat in conferendo Beneficium, nihil debet attentare, quo directe, vel indirecte temporale Regum, vel ejus subditorum attingat.

Prob. Si in collatione Beneficiorum attingeretur temporale per collatorem spirituales, intervenireat *Abusus*; hæc est enim præcipua libertas Ecclesiæ Gallicanæ, ut Superior Ecclesiasticus jurisdictionem suam spirituales neque directe, neque indirecte extendat ad temporale.

Regula secunda. Collator non habens jurisdictionem spirituales, sed solum facultatem præsentandi, qualis est Rex, & Patronus quilibet, siue Ecclesiasticus, siue Laicus, in conferendo Beneficio debet solum præsentare, & nihil attentare, quod directe, vel indirecte attingat institutionem Canonicam.

Prob. Si collator Beneficiorum, non habens jurisdictionem spirituales, attingeret jurisdictionem spirituales, attingeret institutionem Canonicam, attingeret spirituales, & ita intervenireat, ut loquuntur, *intrusio*; potestas enim spirituales, qualis est institutio Canonica Beneficii, non potest nisi ab habente jurisdictionem spirituales conferri.

Regula tertia. Uterque collator, scilicet ille, qui habet jurisdictionem spirituales, & ille, qui habet solum vim præsentandi, nil debet agere contra usum Gallorum, contra concordatum inter Franciscum I. & Leonem X. initum, nec contra concordata particularia, inter particulares collatores inita.

Prob. Si Beneficiorum collatores agerent contra usum Gallorum, & contra concordatum, intervenireat *Abusus*. Unum est enim caput libertatis Ecclesiæ Gallicanæ, quod jurisdictionem Ecclesiasticam, & collationes Beneficiorum hanc juxta concordata, in Ecclesia Gallicana communiter recepta.

Ex tribus prædictis regulis educuntur Consecratoria in sequentibus Paragraphis explicanda.

§. III.

De Collatoribus Jurisdictionem spirituales habentibus.

Quales sunt Papa, Episcopus, Capitulum, eorumque Vicarii. Nota, quod collatores, spirituales jurisdictionem habentes, proprie conferunt Beneficia; quia dant institutionem Canonicam; alii vero vel solum nominant, vel præsentant collatori eum, qui instituendus est.

Consect. 1. De Beneficiis, quæ Papa non potest conferre sine Regis licentia. Papa non potest conferre sine Regis licentia ea Beneficia, quorum collatio pertinet ad Regem vel jure Regaliæ, vel jure Patronatus, vel jure recentis consecrationis Regis, vel jure fundationis Regiæ, vel jure Concordati, vel Indulti; quia si Papa hæc Beneficia conferret sine Regis licentia, attingeret temporale Regum; potestas enim conferendi Beneficia, inter redditus temporales Regis recensetur a Doctoribus Galliarum. Item non potest conferre sine Patronorum licentia ea Beneficia, quorum nominatio pertinet ad Patronos Laicos; quia si Papa hæc Beneficia conferret, attingeret temporale subditorum Regis; jus enim Patronatus Laici inter temporales redditus numeratur.

Si Papa Beneficia, quorum nominatio pertinet ad Regem, vel ad Patronos Laicos, conferre nequeat, eadem Beneficia conferre nequeunt Episcopus, vel Capitulum; quia nequeunt attingere, etiam indirecte, temporale Regum, vel subditorum.

Consect. 2. De personis, quibus Papa etiam ea Beneficia, quorum est collator, non potest conferre. Papa etiam ea Beneficia, quorum est collator, si sita sint in Regno Galliarum, non potest conferre extraneis, sed adstringitur ea conferre solis Regni Gallici incolis; si enim ea conferret extraneis, attingeret temporale Regum, vel redditus Ecclesiasticos extrahendo e Gallia, vel extraneos in Galliam introducendo contra Regis voluntatem. Si Papa ea Beneficia, quorum est collator, si sita sint in Gallia, non potest conferre extraneis; illud idem præstare nequeunt Episcopus, & Capitulum, quia nequeunt attingere temporale Regum.

Consect. 3. De Beneficiis, quæ Papa potest conferre. Papa, exceptis Beneficiis, de quibus in superioribus Consecratoriis, potest conferre quæcumque Beneficia, quoquo modo vacantia, siue vacent jure ordinario, siue jure concursus, siue jure præventionis, si-

five jure devolutionis; quia est Ordinarius Ordinarium; & quia, ut ait Gregorius Magnus can. *Decreto* . 2. q. 6. *Ecclesia Romana suas vices ita aliis impertitur Ecclesiis, ut in partem sint vocatae sollicitudinis, non plenitudinis potestatis*. Idem habetur cap. *Licet Ecclesiarum*. De Præb. in 6. & Clemen. cap. *Si duobus, ut huc pendente*. Sic jure ordinario Papa confert Beneficia, non quidem curata, sed alia quæcumque vacantia in curia Romana, idest, ea Beneficia, quorum Titulares obeunt vel Romæ, vel intra duas dietas legales: ita habetur cap. *Licet Ecclesiarum*. 2. De Præb. in 6. Si autem Papa non ea conferat intra mensem a die obitus, decedit suo jure; & collatio ad Ordinarium devolvitur: ita habetur cap. *Statutum*. ibidem. Sic jure præventionis Papa præveniens Ordinarium collatorem, confert omnia Beneficia, quæ a collatoribus Ordinariis conferri possunt, v. g. ab Episcopo, Archiepiscopo, Capitulis, immo a Patronis Ecclesiasticis; quia est Ordinarius Ordinarium, Patronus Patronorum Ecclesiasticorum: immo prævenit omnes Indultarios, & Graduatos, & mandatarios; quippe favores concessi a Papa, ipsi nequeunt præjudicium asserere, eumque jure ordinario privare. Sic jure *concursum*, quando idem collator contulit Beneficium duobus eodem anno, eodem mense, & die; vel diversi collatores eodem anno, eodem mense, & die, idem Beneficium duobus contulerunt; in tali concursu utraque collatio est nulla, & Papa jure *concursum* potest illud Beneficium conferre, & prævalet ejus collatio: ita habetur in terminis Tom. 2. De Journal des Audiences, lib. 4. Cap. 15. Sic jure *devolutionis* quando collator Ordinarius, v. g. Episcopus, Capitulum infra sex menses, Patronus Ecclesiasticus infra pariter sex menses, Laicus infra quatuor menses, non conferunt Beneficium, collatio devolvitur ad Superiorem, v. g. a Capitulo ad Episcopum, ab Episcopo ad Metropolitanum, a Metropolitano ad Primatem, & a Primatem ad Papam; & a Patrono tum Laico, tum Ecclesiastico ad Episcopum, ab Episcopo ad Metropolitanum, a Metropolitano ad Primatem, & a Primatem ad Papam: quoin casu confert Beneficia jure *Devolutionis*: cap. *Licet Magister* De supplenda negligentia Prælatorum, & Cap. *Nulla Ecclesiastica* De Concessione Præbendæ. Sic jure *concordati* inter Franciscum primum Regem Galliz & Leonem decimum Papam initii, solus Papa post nominationem Regiam potest conferre omnia Beneficia Con-

storialia, in concordato expressa, qualia sunt Episcopatus, Archiepiscopatus, & Abbatiz Regulares, quæ dantur in Commendam.

Sic jure *Mandati* Papa potest certa Beneficia, per mortem solum vacatura, certæ personæ, per mandatum designatæ, adscribere; tunc collator, cui intimatur mandatum cum debitis formulis, tenetur Beneficium conferre personæ per mandatum Apostolicum designatæ, modo eas dotes habeat, quæ vel ex vi Canonum, vel ex vi foundationis requiruntur in eo, qui tale Beneficium debet accipere. Collator non potest nisi semel in vita subjeci mandato Apostolico: si habeat solum decem Beneficia, quorum sit collator, unum tantum Beneficium potest subjeci Mandato Apostolico; si quinquaginta habeat, tunc duo solum Beneficia mandato Apostolico subji-ciuntur. Ab eo onere eximuntur Beneficia Patronatus Laici, Beneficia Electiva, Beneficia tempore Regaliæ vacantia. Item Burzæ Collegiorum, & Commendæ Ordinis Melitenis.

Sic jure *particularium concordatorum*, quæ Papa iniit cum quibusdam Provinciis Galliz, v. g. cum Britannia, Papa ante datum indultum ad movendos collatores Ecclesiasticos ad residentiam, confert Beneficia vacantia in mensibus Januarii, Aprilis, Maji, Julii, Augusti, Octobris, Novembris; Ordinarii vero collatores, conferunt Beneficia vacantia in aliis mensibus, & Papa his mensibus non potest prævenire collatores ordinarios, nec præveniri a collatoribus ordinariis. Post vero collatum indultum ad movendos Ecclesiasticos collatores ad residentiam, tunc Papa & Collatores ordinarii conferunt Beneficia alternis mensibus, Papa mense Januario, collator Ordinarius mense Februario, & sic alternatim usque ad finem anni.

Consect. 4. De his, quæ potest Papa circa Beneficia, concedendo dispensationes Canonicas & validas. Solus Papa potest in conferendis Beneficiis dispensare circa ea, quæ exigunt dispensationem a Canonibus, in Ecclesia universaliter receptis; quia solus Papa, ut diximus ubi de dispensatione a lege, potest in omnibus dispensabilibus dispensare, ut loquitur D. Th. Sic solus Papa potest omni tempore resignationem in favorem admittere, solus potest permutationes cum pensione admittere; quia hic intervenit timonia Ecclesiastica, quam solus Papa potest purgare. Sic solus Papa potest dare Beneficia regularia secularibus, & secularia regularibus, conferendo in Commendam, ut dicunt; quia solus Papa potest

test dispensare ab hac regula: *Secularia secularibus, regularia regularibus*. Sic solus Papa potest dispensare circa incapacitatem Beneficiorum tum ratione ætatis, tum ratione irregularitatis: potest permittere pluralitatem Beneficiorum incompatibilium; quia dispensatio a Canonibus ad solum Papam pertinet. Qua cautione & peti & dari debeant hæ dispensationes, diximus in primo tomo, ubi de dispensationibus.

Consect. 5. De Legatis Papæ in Gallia. Legatus Papæ in Gallia non utitur jure delegationis, nisi ejus litteræ fuerint prius a Curia Parisiensi examinatæ; & post illud examen non utitur jure delegationis, nisi juxta tenorem acceptum a Curia Parisiensi; & ita non potest conferre Beneficia, nisi juxta tenorem, per Curiam Parisiensem admittum.

S. IV.

De Episcopo, & Archiepiscopo, & eorum Vicario Generali.

Consect. 1. Episcopus & Archiepiscopus jure ordinario possunt cui voluerint, modo sit dignus, conferre Beneficia secularia suæ Diocæseos, immo Beneficia regularia curata, ut habetur causa 16. q. 1. ubi sic legitur: *Omnes Basilicæ, quæ per diversa loca constructæ sunt, vel quotidie construuntur, placuit secundum priorum Canonum regulam, ut in ejus potestate consistant, in cujus territorio sitæ sunt.* Idem habet concordatum, & usus Ecclesiæ Gallicanæ.

Consect. 2. Episcopus, Archiepiscopus jure concordatorum specialium, debent conferre Beneficia non curata juxta concordata, quæ inierunt vel cum Capitulo, vel cum aliis collatoribus; quia stare debent concordatis initis vel a se, vel a suis prædecessoribus.

Sic in quibuldam locis Episcopus confert omnia Beneficia Capituli, in aliis locis Capitulum confert omnia, in aliis vero locis certa confert Capitulum, certa Episcopus: quod determinatur juxta variam consuetudinem Diocæseos consuetudinem.

Consect. 3. Episcopus, Archiepiscopus jure Patronatus, jure Indultorum, jure Graduatorum, astringuntur conferre Beneficia vel Indultario, vel Graduato, vel ei, quem Patronus præsentaverit, si ejus indignitatem probare nequeant in foro exteriori; tunc enim non sunt plene liberi in conferendis illis Beneficiis, sed solum dant institutionem Canonica, quam nos *Visa* vocamus; quam institutionem Canonica, si Episcopus sine justa

causa negaverit, recurritur ad Metropolitanum.

Consect. 4. Vicarius Episcopi, aut Archiepiscopi, post acceptas litteras, easque inscriptas & inlinuatas, ut dicunt, non potest conferre Beneficia, nisi juxta tenorem sibi ab Episcopo aut Archiepiscopo præscriptum; quia non habet nisi jurisdictionem delegatam: cap. *Finali* De Officio Vicarii in 6. Item mortuo, aut excommunicato Episcopo, nihil potest ejus Vicarius Generalis, quamvis delegatus ab Episcopo possit negotia incepta pericere; Vicarius enim Generalis habet unum & idem cum Episcopo Tribunal, quod vigorem nullum habet, mortuo aut excommunicato Episcopo; Delegatus vero ab Episcopo diversum cum eo habet tribunal, quamvis inferior. Vicarius Generalis post acceptas litteras, quibus in suo Officio constituitur, potest ea omnia, quæ moram non patiuntur: v. g. potest dare litteras dimissorias ad Ordines: cap. *Cum nullus* De temp. ordin. in 6. Potest confirmare eum, qui canonice electus est: cap. *Ex frequentibus* De institutionibus. Item potest dare institutionem Canonicam iis Clericis, qui ex licentia Episcopi sua Beneficia invicem permutarunt, ut colligitur ex eodem capite; quia hæc singula moram non patiuntur.

De Capitulo, ejusque Vicario.

Consect. 1. Capitulum jure ordinario potest omni tempore ea conferre Beneficia, quorum est Collator ex vi concordatorum particularium quæ inita fuere cum Episcopo, potest etiam conferre ea Beneficia, quæ pendunt ex electione Canonicorum; quia Capitulum est collator ordinarius eorum Beneficiorum. Id colligitur ex cap. unico *Ne sede vacante* in 6.

Consect. 2. Capitulum Cathedralis, sede vacante, succedens jurisdictioni Episcopali, ea solum potest, quæ moram non patiuntur; ea autem nequaquam potest, quæ venturo Episcopo nocere possent: sede enim vacante, nihil innovandum: cap. *Ille devotionis* Ne sede vacante. Sic Capitulum, sede vacante, potest approbare Confessarios, dare litteras dimissorias ad Ordines recipiendos: sed iis solum, qui sunt *archati*, id est iis, qui debent recipere Ordines, ut ministrant fidelibus, suoque servant beneficio: cap. *Cum nullus* Verbo *Episcopo* De temp. Ordin. in 6. Potest dare institutionem canonicam Beneficiario, per Patronum nominato, aut ei, qui ex consensu defuncti Episcopi permutavit Beneficium: ita Rebuff. 5. *Si quis vero*. De Coll.

Coll. in concord. Item potest absolvere excommunicatos : cap. *Cum olim* de majorit. & obediens. prædicta enim omnia moram non patiuntur. Sed capitulum non potest conferre Beneficia neque graduatis, neque indultariis, ut censet Corralius, neque aliis clericis ; quia collatio beneficiorum est in *fructu & cum fructu*, ut dicunt : & ita sede vacante vel ad Regem pertinet jure Regaliæ, vel ad futurum Episcopum reservatur, tamquam emolumentum Episcopatus.

§. V.

De iis Collatoribus Beneficiorum, qui non habent jurisdictionem spirituales, scilicet de Rege, de Patronis, &c.

Nota. Qui non habent jurisdictionem spirituales, in rigore loquendo, non conferunt Beneficia, sed præsentant, aut nominant eum, cui collator Ecclesiasticus, habens jurisdictionem spirituales, dat institutionem canonicam.

De Rege, quatenus est Collator Beneficiorum.

Rex potest conferre Beneficia multis titulis. 1. Jure Regaliæ. 2. Jure adventus ad coronam. 3. Jure Patronatus. 4. Jure Fundationis. 5. Jure Indulti. 6. Jure concordati inito inter Leonem X. & Franciscum I. Galliarum Regem.

Consect. 1. Juxta praxim Curie Parisiensis & declarationem Ludovici XIV. ann. 1682. Rex jure Regaliæ, sede Episcopali aut Archiepiscopali vacante, exceptis Beneficiis curatis & pure electivis, idest quæ conferuntur via electionis per solum Capitulum faciendæ, & non via electionis faciendæ per Episcopum & Capitulum : Rex, inquam, illis exceptis Beneficiis, confert omnia & singula Beneficia, quæ conferuntur ab Episcopo, aut Archiepiscopo ; quia Regalia, ut dicunt, est jus quo Rex per æconomum percipit omnes fructus Episcopatus, aut Archiepiscopatus vacantis ; & quia collatio beneficiorum censetur esse in fructibus, ideo confert Beneficia : sed quia collatio beneficii curati, habentis regimen animarum, aut collatio beneficii pure electivi supponit jurisdictionem spirituales, quam Rex non habet ; ideo Rex tempore Regaliæ non confert Beneficia curata, vel pure electiva, idest quæ conferuntur via electionis per solum Capitulum faciendæ ; ea vero Beneficia quæ sunt electiva electione faciendæ & a Capitulo, & ab Episcopo, Rex juxta quosdam do-

ctores conferre potest, non quidem eligendo, sed nominando, non instituendo, sed præsentando. Sic, juxta praxim ejusdem Curie Parisiensis, Rex jure Regaliæ confert omnia Beneficia, quæ Episcopus & Archiepiscopus conferre potuissent, quia gaudet, inquit, privilegio Episcopi ; sed confert superiori & eminentiori modo : ea enim Beneficia confert, *quoquomodo vacant*, sive de jure, idest, si Beneficiarius sit in possessione Benef. sine iusto titulo, sive de facto, si Beneficium a nullo possideatur, quoquomodo Benefici. concipiatur vacare sive per permutationem, sive per mortem. Rursus sive vacet mensibus Graduatorum, sive tempore indulti, immo etiam si vacet in curia Romana ; quia Rex nullum agnoscit in jure Regaliæ Superiorem : ita Chopinus lib. 2. de sacra politica tit. 6. Sic, juxta jurisdictionem supremæ curie Parisiensis Rex tempore Regaliæ admittit religiones in favorem, uti Papa, permutationes, uti Episcopus, dispensat in omnibus regulis cancellariæ Romanæ ; quia non agnoscit Superiorem nisi in spiritualibus. Ita Lovet. R. 47. una cum Brodeau. Sic etiam Rex tempore Regaliæ confert omnia Beneficia, quæ Episcopus cum Capitulo per electionem conferre solet ; quia gaudet jure Episcopi. Circa autem Beneficia, quæ ab Episcopo & capitulo per electionem conferuntur, si quam jurisdictionem spirituales ea Beneficia habeant, qualia sunt, v. g. Decanatus, Archidiaconatus, &c. qui hæc Beneficia per Regiam acceperunt, tenentur sistere se vel Episcopo, vel Capitulo, ut examen subeant tum circa mores, tum circa scientiam ; & Rex permittit, ut si digni sint, admittantur, si indigni, rejiciantur, datis tamen in scripto causis, propter quas non admittuntur. Ita edictum Ludovici XIV.

Juxta Declarationes Ludovici XIV. anno 1682. Clero Gallicano contentente, omnes Episcopatus Gallicæ Regaliæ subditi sunt, h'is exceptis, qui titulo oneroso liberaverant se a tali jure.

Regalia incipit a tempore sedis vacantis, & non clauditur, nisi cum novus Episcopus juramentum præstitit fidelitatis : jusque Regaliæ a sola Parisiensis curia judicatur.

Consect. 2. Rex jure indulti confert semel tantum unum Beneficium cujuscumque collatoris, vel sæcularis, qualis est Episcopus, quale est Capitulum sæculare, vel regularis, qualis est communis regularis : confert, inquam, vel Cancellario, vel Præsidi, vel Senatori curie Parisiensis, aut personæ designatæ per Cancellarium, aut per Senatorem, vi illius indulti a Papa concessi, & per litteras Re-

Regia collatori intimati, collator astringitur conferre beneficium; quod primo vacat a die, quo ipsi innotescit indultum: si indultum rejiceret collator, indultarius ejus executionem persequeretur coram Abbate Sancti Victoris. Indultarius potest semel tantum in vita uti privilegio indulti; & collator non potest nisi semel in vita hoc onere gravari; & communitas, v.g. Monasterium non potest eodem onere gravari, nisi semel per vitam Regis. Totum istud patet ex Bulla Eugenii IV. & ex bulla Pauli III. quibus jus illud statutum est: ita habetur *Mem. du Clerge*, 2. p. tit. 9.

Consect. 3. Rex jure adventus ad Coronam, seu ratione consecrationis, potest conferre quancumque primam Cathedralis Ecclesie Præbendam, quæ vacat a die, quo Rex coronatus est, & quancumque Præbendam, cuius Episcopus est Collator, quæque vacat a die, quo novus Episcopus juramentum præstitit fidelitatis. Jus illud, litetque, quæ circa illud agitantur, a sola curia Parisiensi judicantur: ita habetur *Mem. du Clerge*, 2. p. tit. 8. & *Declar. du Roy* 22. Octob. 1612. & *Declar.* 15. Mart. 1646.

Consect. 4. Rex jure Patronatus confert ea omnia beneficia, quorum ipse est Patronus, aut quorum nobiles viri Patroni fuerunt, quorumque juri Rex successit: Rex etenim non est pejoris conditionis, quam Patroni privati. Si ergo Patronus quilibet præsentet instituendum ad beneficium, cuius est Patronus, id poterit & Rex. Ut autem quilibet sciat, quæ sunt beneficia, quorum Rex est fundator, hic ea Gallice recenleo.

Les Benefices cy dessous enoncez sont de fondation Royale. 1. Le Canonicate de St. Sauveur a Blois, de St. Fourcy a Peronne, de Notre Dame a Clercy, de St. Pierre au Mans, de Notre Dame a Eslampes, de St. Spire a Corbeil, de St. Etienne a Troyes, de St. Melon a Pontoise, de St. Florentin a Roye, de la Vierge a St. Quentin, de Toussainsts a Mortaignes, de la Ste. Chapelle a Paris, a Dion, a Bourges, de St. Volfran a Abbeville, de St. Andre a Grenoble, des Prieurez du Val de Choux. Voyez Chopin. liv. de la Police. tit. 1. n. 18. On en decouvre tous les jours des nouveaux, qu'on ne peut appprendre, que de ceux qui etudient le droit du Domaine du Roy.

Consect. 5. Jure foundationis Regiæ Rex confert omnia Beneficia, quæ sunt foundationis Regis; quia est specialis Patronus quoad ista Beneficia; ideoque potest præsentare eos, qui insinuantur sunt. Catalogum Beneficiorum, quosum Rex est Pa-

tronus, habes apud eundem auctorem.

Consect. 6. Rex jure concordati inter Leonem decimum & Franciscum Primum, nominat, seu præsentat ad omnia Beneficia, quæ sunt Consistorialia, qualia sunt Episcopatus, Archiepiscopatus, & Abbatiz omnes regulares, non electivæ, quæ dantur in commendam: & Papa dando Bullas, confert institutionem Canonicam: sed sicuti Patronus tenetur præsentare non indignum, sed dignum; ita &c. Tenetur ergo nominare ad Episcopatum Clericum, qui vigesimum septimum annum compleverit, & qui sit vel Doctor, vel Licentiatius vel in Theologia, vel in Jure Canonico aut civili, nisi esset Princeps; quia eo in calu ratione dignitatis ab ea regula eximeretur. Qui nominantur ad Abbatiam, aut Prioratum regularem, debent attigisse vigesimum tertium ætatis annum, & insuper oportet, ut ejus sint Ordinis, in quo est Abbatia, vel Prioratus. Si secus faceret Rex, nominatio devolveretur ad Papam; quia qui dat incapaci, dat nulli. Dicam Gallice Beneficia, quæ non consuerunt secundum regulas concordati. *Les Benefices cy dessous enoncez ne sont pas de la nomination du Roy.* 1. Tous les Chefs d'Ordre. 2. Les Prieurez de Ste. Claire par l'Ordonnance d'Orleans 1560. Art. 3. 3. Les Dignitez des Eglises Cathedrales, Collegiales, & Conventuelles: par Ordonnance de Blois art. 1. & 7. 4. Les commanderies de St. Antoine. Choppin. liv. 1. De sa Police. 5. L'Abbaye de St. Honore de Lerins en Provence: par le consentement d'Henry II. 1547. Et par celuy d'Henry IV. 1597. 6. Tous les Monasteres de la Caze St. Benoit, & de St. Sulpice a Bourges. 7. L'Abbaye de St. Genevieve de Paris. 8. Les Abbayes de Citeaux, Clairvaux, Laserte, Morimont, & Pontigny, par la liberalite d'Henry IV. ann. 1589.

S. IV.

De Patronis.

Consect. unicum. Patronus, idest ille, qui ædificavit, vel dotavit, vel fundavit Ecclesiam, potest ad ea omnia Beneficia vacantia nominare, quorum sese Patronum probat vel per instrumenta iudicata, vel per possessionem immemorabilem: cap. *Novis fuit* de jnte Patronatus, & cap. *Piæmentis* causa 15. quæst. 7. Fieri debet præsentatio a Laico Patrono intra menses quatuor, ab Ecclesiastico intra menses sex, licet jus Patronatus a Laico acquliverit: cap. *Unico* §. *Verum* de

de iure Patron. in 6. Patronus Ecclesiasticus, cum semel aliquem præsentaverit, variare non potest, alium præsentando; quippe si præsentet indignum, cadit suo iure pro hac vice, & collatio devolvitur ad Superiorem. Laicus vero variare potest; quia Ecclesiasticus habere debet scientiam Canonum, minime vero Laicus: cap. *Pastoralis* de iure Patron. Patronus seipsum præsentare non potest, alias videretur se ingerere: cap. *Per nostras* eodem tit. Decet, ut non præsentet filium, ut appareat, se non querere commodum familiarum: cap. *Consuluit*. Tamen non excluditur filius a præsentatione: cap. *Per nostras* eodem tit. Si plures sint ejusdem Ecclesiæ Patroni, possunt convenire, ut singuli alternis vicibus præsentent. Clemen. *Plures* de iure Patron. Si discordent, Beneficium Episcopus pro suo arbitrio conferre potest: cap. *Quoniam* de iure Patron. Facta præsentatione, institutio debet subsequi; ille, cui jus est instituendi, debet præsentatos, si sint idonei, recipere, si non sint idonei, repellere: cap. *Significasti* de iure Patron. Jus Patronatus transit una cum fundo ad eum, qui acquirit fundum, siue acquirat titulo hæreditatis, siue titulo donationis, siue titulo emptionis, vel permutationis. Clemen. *Plures* de iure Patron. Patronus nil proprie juris habet in Ecclesia: can. *Pie mentis*. Potest & debet bonorum Ecclesiæ a se fundatæ sollicitudinem gerere: can. *Filius* causa 6. quæst. 7. Si patronus ad inopiam redigatur potest, subsidium ab Ecclesia petere: c. *Nobis fuit* de iure Patron. Ei debetur præcessionis honos: cap. *Nobis* Eod. tit. Cessat jus Patronatus, si jus suum Ecclesiæ contulerit, si Ecclesiam sine reservatione juris competentis patiatur fieri Collegiatam, si *Ædes* sacræ terræ motu aut alio viro interierint, si Ecclesia ab infidelibus occupetur, si Patronus sit Hæreticus: cap. *Vergentis* de Hæreticis.

6. VII.

De Universitatibus.

Consuet. unicum. Universitates possunt ad Beneficia non Consistorialia, & non Patronata, nec per indultum, vel mandatum reservata nominare, quando vacant mensibus Graduatorum, scilicet Januario, Aprili, Julio, & Octobri, præsentando Graduatatos, vel simplices, ut dicunt, vel formatos; & collator beneficium mensibus Januario, & Julio vacans, tenetur conferre Graduato formato antiquiori & digniori, scilicet Theologo po-

tius quam Canonistæ, Doctori potius quam Baccalaureo; potest vero beneficium conferre, cui libuerit Graduatum simplicium, mensibus Aprili & Octobri, ut patet ex Concil. Basiliensi sess. 31.

Est autem Graduatatus ille qui studuit tempore, per concordatum præscripto. Graduatatus autem triplex est: Graduatatus præcise, Graduatatus simplex, & Graduatatus formatus. Graduatatus præcise is est, qui licet non studeat in Universitate famosa, in ea tamen examinatus & capax receptus, gradum obtinuit, sed litteras sui gradus non insinuavit. Graduatatus simplex est ille, qui tempore requisito studuit in Universitate, & gradum obtinuit, & Litteras sui gradus in aliqua Diocesi insinuavit. Graduatatus vero formatus est ille, qui tempore requisito in Universitate studuit, gradum consecutus est, litterasve sui gradus in aliqua Diocesi insinuavit & insuper litteras ab Universitate obtinuit, quibus ab Universitate ad beneficia designatur: inde est, quod vocetur Graduatatus nominatus.

Graduatatus præcise potest accipere ea beneficia, quæ vacant extra menses Graduatorum, v.g. beneficia in vicis muratis, vacantia extra menses Graduatorum. Graduatatus simplex potest recipere beneficia, quæ vacant in mensibus Aprili & Octobri, qui dicuntur menses gratiæ. Graduato formato conferri debent beneficia, quæ vacant mensibus Januario & Julio. Quanto autem tempore studendum sit, habes ex concordato de collationibus, ubi sic legitur: *Tempus autem competentis decennium in Magistris, seu Licentiatas, aut Baccalaureis in Theologia; septennium vero in Doctoribus seu Licentiatas in iure canonico, civili, aut medicina; quinquennium autem in Magistris, seu Licentiatas in artibus cum rigore examinis a Logicalibus inclusive; sexennium autem in Baccalaureis simplicibus in Theologia; quinquennium vero in Baccalaureis Juris canonici, aut civilis; si ex utroque parente nobiles fuerint, triennium esse decernimus.*

Præter studium prædictum requiritur adhuc. 1. Quod Graduatatus sit Regnicola; aut si sit externus, oportet ut litteras a Principe receperit, quibus Regnicolæ privilegiis potestatur. Glossa in Proœmio *Pragmaticæ Sanctionis*. 2. Quod sit confusus in iuribus: cap. *Cum ideo* de rescriptis. 3. Quod sit natus ex legitimo matrimonio: can. *De filiis Presbyterorum*. 4. Quod sit secularis pro beneficio seculari, regularis pro regulari, iuxta regulam: *Sæcularia secularibus, regularia regularibus*. 5. Quod

Quod attigerit annum vigesimum tertium, si beneficium obtinendum annexam habeat curam animarum, 6. Quod nullum aliud beneficium, quantumvis tenue, habeat, si sit regularis; quippe per unicum beneficium & vidui, & vestitus regularibus paupertatem professis sufficienter providetur; si vero Graduatus sit secularis, requiritur, quod non habeat in regno beneficium, cujus redditus ad 400. libras pertingat; quia si ex beneficio habeat unde decenter vivere valeat, non debet ex vi gradus beneficium aliud consequi, alias privilegium Universitati concessum cupiditatem foret. 7. Oportet, quod post primam insinuationem, factam in aliqua Diocesi, eam quolibet anno renovet, quam si omiserit, pro eo anno suo iure decedit. Renovatur autem hac formula: *Vobis, & Rever. Patri N. insinuo, & exhibeo nomen meum, & cognomen, quod est N. N. requirens mihi provideri de beneficio, ut in prima mea requisitione continetur.* Concord. cap. de Collatione. 8. Requiritur, quod collatio beneficii, facta in favorem Graduati simplicis, has voces contineat: *Tibi Graduato simplici, vel, Tibi tamquam Graduato, vel Tibi capaci & sufficienti.* Facta vero in favorem Graduati nominati, debet istas voces continere: *Tibi Graduato nominato.*

ARTICULUS VII.

De peccatis, quæ committi possunt ab iis, qui conferunt Beneficia.

P *Rop. unica.* Qui conferunt beneficia, si illud fiat per electionem, si ve per præsentationem, si ve per resignationem, debent solam Dei gloriam quærere, & maiorem Ecclesiæ utilitatem; alias peccant peccato gravissimo.

Prob. 1. Scriptura. *Manus cito nemini imponis, neque communicaveris peccatis alienis.* Epist. 1. Ad Timoth. v. 22. Et ita per quamdam proportionem collatori beneficiorum dicitur: nemini cito beneficia contuleris, ne reus sis omnium peccatorum, quæ ab indigno Clerico committuntur.

2. Ex Leone Epist. 1. ad Episcopos Africanos: *Quid est cito manus imponere, nisi aetatem maturitatis, ante tempus examinis, ante meritum laboris, ante experientiam discipline, sacerdotalem honorem tribuere non probatis?* Quod dicit Leo de Sacerdotali honore, dici potest de beneficio Ecclesiastico. Et Innocent. III. tit. *Ut Ecclesiastica beneficia sine diminutione conferantur*, sic habet: Non

ex affectu carnali, sed discreto iudicio debuisse Ecclesiasticum Officium in personam magis idoneam dispensare.

3. Rat. Prima ratio. Qui confert beneficia est sicuti architectus fundans domum Domini, sicuti præfectus militiæ eligens armatos ad bellum, sicuti Princeps pastorum eligens interiores pastores ad custodiam ovium. Architectus autem fidei debet ædificare domum Domini, non ex paleis, festucis, & luto, id est ex indignis Clericis, sed instar Salomonis ex lapidibus grandibus, & pretiosis, & dolatis, atque quadratis, id est ex Clericis probatæ vitæ. Præfectus militiæ debet eligere, non imbecilles, sed fortissimos milites, doctos ad prælia. Demum fidelis Pastor debet inferiores Pastores seligere, qui pascant oves, & non qui occidant, qui exemplo præluceant, & non vitiis suis scandalo sint. Secunda ratio. Qui conferendo beneficia, non quærît præcipue Dei gloriam, & Ecclesiæ utilitatem, crimen committit, inquit Ludovicus Granatensis, in quo multiplex reatus invenitur; præferens enim indignum, reus est omnium animarum, quæ ob eius indignitatem periclitantur, reus est omnium flagitiorum, quæ ex hoc crimine consequuntur; reus denique omissionis omnium aut elemosynarum, aut aliorum bonorum, quæ boni studio Rectoris perficerentur. Quemadmodum autem, qui aut imperitum Medicum, aut ignarum Naucleum, aut ignarum Ducem, aut pravum Pastorem præfecit, reus est omnium damnorum, quæ ex horum ignorantia consecuta sunt, ita & qui eligit indignum in Ecclesia ministrum, omnium malorum consequentium reus est, & vere dicere potest: *ego sum reus omnium animarum Patris tui.* 1. Reg. c. 22. v. 22.

Confessaria hujus Doctrinæ.

Confess. 1. Juxta Antoninum 2. p. tit. 1. cap. 22. §. 1. juxta Covarruviam. 2. §. 7. num. 4. juxta Capetanum in 2. 2. quæst. 97. a. 2. juxta Navarrum, de oratione Miscellaneo 38. juxta Lessium lib. 2. De Benef. cap. 34. dub. 13. num. 66. graviter peccant qui conferunt beneficia, quæcumque illa sint, si ve simplicia, si ve non simplicia, iis qui indigni sunt; quia non quærunt maiorem Dei gloriam, & maiorem Ecclesiæ utilitatem.... Illud confirmat Concilium Lateranense IV. can. 26. *Nil est, quod Ecclesiæ Dei magis officiat, quam quod indigni assumantur Prælati ad regimen animarum...* Volentes igitur huic morbo necessariam adhibere medelam, irrefragabili constitutione sancimus, quatenus cum

quis-

quisquam fuerit ad regimen animarum assumptus, is, ad quem pertinet ipsius confirmatio, diligenter examinet & electionis processum, & personam electi, ut, cum omnia rite concurrunt, minus ei confirmationis impendat; quia, si sceleris fuerit incaute presumptum, non solum deprecandus est indigne promotus, verum etiam indigne promovens puniendus. Et can. 30. non solum loquitur de beneficiis curatis, sed etiam de beneficiis simplicibus, & ait: *Præcipimus, ut prætermisiss indignis assumant idoneos, qui Deo & Ecclesiis velint & valeant gratum impendere famulatum.* Quos canones Trid. renovavit sess. 7. cap. 3. Optime enim ait Chrylost. lib. 3. De Sacerdotio: *Equidem non opinor aliunde in Ecclesia tam multas turbas nasci, quam ex Episcoporum & Antistitum electionibus, casu potius ac temere, quam diligenter & accurate factis; nam Caput valentissimum esse oportet.* Omnis autem Beneficiatus est aliquo modo Caput.

Consect. 2. Graviter peccant, qui beneficia, curam animarum annexam habentia, non conferunt, non solum dignis, sed etiam dignioribus; quia non querunt majorem Dei gloriam, & Ecclesie utilitatem: id confirmat Trid. sess. 24. cap. 1. De reformatione. *Ubi Collatores hortatur & monet eos, alienis peccatis communicantes, mortaliter peccare, nisi quos digniores, & Ecclesie magis utiles ipsi judicaverint; non quidem precibus, vel humano affectu, aut ambigendum suggestionibus, sed eorum exigentibus meritis, præfati diligenter curaverint.* Quod adeo verum est, ut damnata fuerit sequens propositio ab Innocent. XI. Cum dicit Concilium Trid. eos alienis peccatis communicantes, mortaliter peccare, nisi quos digniores & Ecclesie magis utiles judicaverint, ad Ecclesias promoverent; Concilium primo videtur per hoc Digniores, non aliud significare velle, nisi dignitatem eligendorum sumpto comparativo pro positivo: vel secundo locutione minus propria ponit Digniores, ut excludat indignos, non vero dignos; vel tandem loquitur tercio, quando fit concursus. Illud confirmat Concilium Basilense, quod in Pragmatica Sanctione decrevit, ut collatores ita jurent: *Ego juro & promitto omnipotenti Deo, & tali Sancto, vel Sanctæ, sub cujus vocabulo dedicata est Ecclesia, eum eligere, quem credam futurum Ecclesiam in spiritualibus & temporalibus utilitatem, nec illi vocem dare, quem verisimiliter scire promissione aut datione alicujus rei temporalis, seu prece per se aut alium interposita, aut alias qualitercumque directe vel indirecte pro se electionem procurare.* Et in hoc Tom. II.

Concil. sequitur antiquum Ecclesie usum; teste enim Origene, in cap. 8. Levit. sic eligebatur Sacerdos: *Requiritur, inquit, in ordinando Sacerdote etiam populi presentia, ut sciant omnes, quod qui præstantior est ex omni populo, qui doctior, qui sapientior, qui omni virtute eminentior, ille eligitur in Sacerdotem, id est eligitur, ut curam animarum habeat.*

Consect. 3. Peccant graviter qui beneficia simplicia conferunt consanguineis indignis, vel qui beneficia curata conferunt minus dignis reiectis extraneis dignioribus: ita docet D. Th. 2. 2. q. 63. a. 2. ad 1. *Circa consanguineos Prælati distinguendum est, quia quandoque sunt minus digni, & simpliciter, & per respectum ad bonum commune, & sic, si dignioribus præferantur, est peccatum personarum acceptionis in dispensatione spiritualium, quorum Prælati Ecclesiastici non est dominus, ut possit ea dare pro libito, sed dispensator secundum illud 1. ad Corin. 4. Sic nos existimet homo, ut ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei.* Quandoque vero consanguinei Prælati Ecclesiastici sunt æque digni ut alii, & sic licite potest absque personarum acceptione consanguineos suos præferre; quia saltem in hoc præeminent, quod de ipsis magis confidere potest, ut unanimiter secum negotia Ecclesie tractent: esset tamen hoc propter scandalum, dimittendum, si ex hoc aliqui exemplum sumerent, etiam præter dignitatem, bona Ecclesie consanguineis dandi. In hoc D. Thom. secutus est Doctrinam Aug. sic paucis verbis expressam Epist. 29. ad Hieron. *Quis ferat, si quis divitem eligat ad sedem honoris Ecclesie, contempto paupere instructiore & sanctiore?*

Consect. 4. Peccant graviter Patroni, qui minus dignum præferant, postpositis dignioribus; quia non querunt majorem Ecclesie utilitatem. Non tamen peccant Episcopi illos instituendo in Beneficiis, si non possint in foro contentioso illorum indignitatem probare; quia ex rigore juris tenentur instituere eum, quem Patronus præsentat: cap. Cum dilectus De electione. Quamobrem in re tanti momenti, inquit Lessius, lib. 2. De Beneficiis cap. 33. Dubio 3. n. 29. *tenentur Superiores sub peccato mortali dare operam, ut quam maxime idoneis conferantur talia Officia.*

Monit. Absque peccato conferuntur Beneficia curam animarum annexam habentia, minus sanctis, & minus doctis, si Ecclesie, cui providendum est, utiliores futuri judicentur iis, qui sanctiores sunt, atque doctiores: quia tunc queritur major Ecclesie utilitas: ita D. Th. Quodlibeto 2. q. 5. art. 2. *Aliquis potest dici melior dupliciter: uno modo simpliciter.*

placiter, quiescit sanctior, vel plus habens de caritate: alio modo dicitur aliquis melior, quoad aliquid: contingit autem quandoque aliquem esse meliorem simpliciter, qui tamen non est melior quantum ad hoc, quod Beneficium percipiat, quia aliquis forte potest Ecclesiam magis juvare vel per consilium sapientiae, vel per auxilium potentiae, vel quia servavit in Ecclesia. Non ergo Episcopus tenetur semper dare meliori simpliciter; sed tenetur dare meliori quoad hoc. Propter similem rationem dignum ex Ecclesiae gremio alteri alias digniori praeferre licet; quia, ut ait D. Th. 2. 2. qu. 93. art. 2. ad 4. Ille, qui de Ecclesiae gremio assumitur, ut in pluribus consuevit esse utilior, quantum ad bonum commune; quia magis diligit Ecclesiam, in qua est nutritus: & propter hoc etiam mandatur Deuter. 17. vers. 15. Non poteris alterius gentis hominem Regem facere, qui non sit frater tuus.

Consect. 5. Peccant mortaliter, & inlupe excommunicationem incurrunt quicumque simoniace beneficium quodcumque conferunt, sive simonia illa fiat vel per munus a manu, vel per munus a lingua, vel per munus ab obsequio: quod late explicuimus in tomo I. ubi de simonia. Sed inter simoniaceas labea ea est omnium pessima, in qua collator volens concludere matrimonium vel fratris, vel sororis, vel nepotis, vel neptis, vel consanguinei, vel consanguineae vel demum amici, aut amicæ, quasi dotis loco aut explicite, aut implicite se beneficium gratis collaturum promittit aut proli ex tali matrimonio nascituræ, aut alicui ex illis, quibus per novum matrimonium collator affinis efficitur; hæc, inquam, conventio est omnium pessima. 1. Quia promissio ipsa continet simoniacam pravitatem, cum per eam promoveatur negotium temporale, scilicet matrimonium: ut habetur cap. Cum essent de simonia. 2. Quia partes contrahentes matrimonium, si sint hujus simoniace conventionis conscii, quadruplex Sacriligium committunt, primum quidem confitendo, secundum communicando, tertium contrahendo matrimonium in statu peccati mortalis, quartum vero consentiendo simoniæ. 3. Demum quamdiu persistunt in illa labe simoniaca, divinam omnem benedictionem a matrimonio suo longe amoveant, & divinam iram tum contra se, tum contra filios concitant.

ARTICULUS VIII.

De peccatis, quæ committi solent in pluralitate Beneficiorum.

PROP. un. Habere plura Beneficia non est ab intrinseco malum, uti, v. g. mentiri; sed ut plurimum multa habere beneficia continet in se plures deformitates.

Prob. 1. Script. Nemo potest duobus Dominis servire, aut unum odio habebit, & alterum diliget. Matth. 6. v. 24. Prædicto textu utitur septima Synodus cap. 15. ad excludendum pluralitatem beneficiorum. Clericus, inquit, non connumeretur in duabus Ecclesiis; audivimus enim, quod nemo potest duobus Dominis servire. Et rursus: Vae qui conjugatis domum ad domum, & agrum agrocopulatis usque ad terminum loci. Numquid habitabitis vos soli in medio terræ? Quomodo ergo non erit vae eis, qui Beneficia Beneficiis cumulant?

II. Ex Patribus. Chrysostomus citatus a D. Th. hæc habet: Quod figuræ non sunt concessum, rei reor esse illicitum; figuræ autem, idest veteri Testamento, non sunt concessum, quod inter Levitas, qui capiebat in Bethlehem, caperet in Jerusalem: cum ergo perfectiores esse debeamus, qui caput in Tyro, non capiat in Damasco.

III. Ex Greg. relato a Grat. dist. 89. ubi sic habetur: Singula Ecclesiastici juris Officia singulis quibusque personis singulatis committi jubemus.

IV. Ex D. Bernardo Epist. 271. ubi sic legitur: Nec cuiquam plures dignitates in pluribus Ecclesiis habere licet, nisi dispensatorie quidem ob magnam vel Ecclesiæ necessitatem, vel personarum utilitatem.

V. Auditor. D. Th. Habere plures præbendas, plurimas in se inordinationes continet, utpote quia non est possibile aliquem in pluribus Ecclesiis deservire, in quibus est Præbendatus, cum Præbendæ videantur esse ordinatæ, quasi quædam stipendia Deo ibid. ministrantium. Sequitur etiam diminutio cultus divini, dum unus loco plurimum insinuat. Sequitur etiam in aliquibus defraudatio voluntatis Testatorum, qui ad hoc aliqua bona Ecclesiis contulerunt, ut certus numerus Deo deservientium ibi esset. Sequitur etiam inæqualitas, dum unus pluribus Beneficiis abundat, & alius nec unum habere potest: & multa alia huiusmodi quæ de facili patent. Unde non potest contineri inter indifferentes actiones; & multo minus inter eas, quæ sunt secundum se bonæ, ut dare elemosynam, & huiusmodi. Quodlib. 9. q. 7. ar. 2. in corp. Ideo ait Bernardus: Qui non unus, sed plu-

res est in Beneficiis, non unus, sed plures erit in supplicis.

VI. *Rat.* Pluralitas in Beneficiis, 1. reputat aliquo modo juri naturali, juri canonico, & juri civili. I. Juri naturali; quia sicuti contra naturam est 1. quod unum membrum locum habeat in diversis corporibus: ita & quod Clericus locum habeat in diversis Ecclesiis. 2. quod caput unius corporis sit membrum alterius; ita pariter quod Clericus, qui est caput in una Ecclesia, sit oculus in alia v.g. Episcopus in una Ecclesia, Archidiaconus in alia. II. Juri Canonico; quippe jus canonicum prohibet sub gravissimis poenis plura retineri Beneficia, quando alterum sufficit ad commodam Beneficiati sustentationem: ita Conc. Chalcedonense part. 2. cap. 10. ubi sic habetur: *Non licet Clericum conscribi in duobus simul Ecclesiis.* Et Conc. Nicænum II. a. 8. cap. 16. *Clericus ne connumeretur in duabus Ecclesiis.* Ita etiam Can. Sanctorum Canonum dist. 70. & extra. Joan. 22. quæ incipit *Excecrabilis*. Quos omnes Canones confirmavit Trid. sess. 24. c. 17. *Statuit, ut in posterum unum tantum Beneficium Ecclesiasticum singulis conferatur.* Quod quidem, si ad vitam ejus, cui confertur, honeste sustentandam non sufficiat, liceat nihilominus aliud simplex sufficiens, dummodo utrumque personalem residentiam non requirat, eidem conferri. Hæcque non modo ad Cathedralis Ecclesias, sed etiam ad alia omnia Beneficia, tam secularia, quam regularia quæcumque, etiam commendata, pertineant, cujuscumque tituli ac qualitatibus existant. III. Juri civili, jus quippe civile improbat, ut quis duas militiæ præfaturas habeat: ergo a fortiori, ut quis habeat plures titulos diversorum Beneficiorum. Si enim humana Respublica eundem Ducem variis in arcibus non præficiat, eundem Consulem variis in urbibus non constituat, eundem Judicem diversis in curiis præsidere non sinat; quorsum in Republica Christiana idem Clericus variis in Ecclesiis personam ducis, & consulis, & judicis sustinebit?

Consecratoria hujus Doctrina.

Consect. 1. Nemini licet possidere simul plura Beneficia incompatibilia, qualia sunt plura Beneficia curata. Item plures dignitates, personatus, vel plura Beneficia uniformia sub eodem titulo; adeo ut qui plura Beneficia hujus generis habuerint, nisi infra sex menses unico contenti, si ad liberam sedis Apostolicæ dispositionem pertineant, aut infra annum, cætera dimittant, omnibus ipso

jure privati existant, & ad restitutionem fructuum teneantur: ita Trid. sess. 7. cap. 2. 4. & sess. 24. cap. 17. *Mi vero, qui in præsentem plures Parochiales Ecclesias, aut unam Cathedralis, & aliam Parochialem obtinent, cogantur omnino, quibuscumque dispensationibus, ac unionibus ad vitam non obstantibus, una tantum Parochiali, vel sola Cathedrali retenta, alias Parochiales infra spatium sex mensium dimittere; alioquin tam Parochiales, quam Beneficia omnia, quæ obtinent ipso jure vacare censeantur, ac tamquam vacantia libere aliis idoneis conferantur; nec ipsi antea illa obtinentes, tuta conscientia fructus post dictum tempus retineant.* Parochialem tamen Ecclesiam una cum sua annexa Ecclesia, & Canonicatum una pariter cum sua annexa retinere poterit, modo in ea Vicarius cum congrua portione constituitur. Ita habet consuetudo; quippe cum Parochia, aut Canonicatus ita tenuis est, ut Sacerdotem nutrire non valeat, alia ei Ecclesia adjungitur. Ita cap. *Eam te de ætate ac qualis.*

Consect. 2. Nemini licet possidere plura Beneficia diversi generis, quorum quodlibet residentiam postulat in sua Ecclesia: ita plurimam jubent Concilia Generalia: nimirum Chalcedonense, Nicænum II. &c. & cap. *Ad hæc licet De Præb. sic habet: Omni rationi contrarium, ut unus Clericus in una, vel diversis Ecclesiis plures dignitates, vel personatus obtineat, cum singula Officia in Ecclesiis assiduitatem exigant personarum.* Ingens illud malum ita describit extra. Joan. 22. cap. *Excecrabilis; Habentibus plura Beneficia paratur vagandi materia, divinus cultus minuitur, Hospitalitas in ipsis Beneficiis debita non servatur. Et dum non sunt sui in unaquaque regione rectiores, Ecclesiarum detrahatur commoditas & honoris, quæ carentes defensorum auxilio in iuribus suis, & libertatibus multipliciter colabuntur, & ruinis patent ædificia nobilium, quæ magnificentia extruxerat decessorum; & quod amarius est dolendum, animarum cura negligitur, & vitiorum sentibus fomentum periculose præbetur.*

Consect. 3. Plura Beneficia cujuscumque naturæ retinere non licet quando alterum est sufficiens ad vitam honeste sustentandam: ita jubet Trid. sess. 24. cap. 17. *Vide locum supra citatum. Sancta Synodus ... statuit ut in posterum unum tantum Beneficium Ecclesiasticum singulis conferatur; quod quidem, si ad vitam ejus, cui confertur, honeste sustentandam non sufficiat, liceat nihilominus aliud simplex sufficiens, dummodo utrumque personalem residentiam non requirat, eidem conferri: ergo si*

unum sufficiat, non erit licitum aliud retinere, vel accipere. Quod adeo constans est, ut Durand. sic loquatur: *Theologorum communiter hoc habet opinio, quod si unum Beneficium habens, de quo potest non laute, nec ad elationem & pompam, sed convenienter & modice recipere, vel retineat aliud, mortaliter peccat.* Et facultas Paris. an. 1238. ait: *Nemo potest duo Beneficia, si alterum sit sufficiens ad alendum, obtinere sine peccato mortali.*

Consect. 4. Dispensatio, a summo Pontifice concessa, non excusat a peccato, si non sit legitime de causis concessa: illud patet ex Conc. Lateran. IV. cap. 19. *In eadem Ecclesia nullus plures dignitates, aut personatus habere praesumat, etiam si curam non habeat animarum.* Circa sublimis tamen & litteratas personas, quae majoribus sunt Beneficiis honorande, cum ratio postulaverit, per sedem Apostolicam poterit dispensari.

Ratio autem dispensandi non alia esse potest, quam major Ecclesiae utilitas, ut dictum est ubi de Dispensatione.

De dispensationibus autem sine causa concessis sic loquitur Bernard. epist. ad Robertum: *Quid tibi blandiris de dispensatione, cuius conscientia tenetur divina sententia ligari?* Et Bellarminus. Sciendum est Pontificiam dispensationem, quando non adest iusta causa dispensandi, valere in foro fori, sed non in foro poli, ut aperte docet D. Th. Idem tenet Guilielmus Episcopus Parisiensis, Cajetanus, Toletus, Panormitanus. Cajetanus enim sic loquitur: *Dispensatio Papae cadit super ius positivum, & non super ius divinum & morale; pluralitas autem Beneficiorum sine rationabili causa est contra ius divinum & morale.* De verb. beneficium. Toletus vero sic habet lib. 5. cap. 4. *Quando causa dispensans in pluralitate beneficiorum non est in bonum Ecclesiae, non est bona dispensatio, nec est bonum securum coram Deo.* Tandem Panormitan. sic loquitur: *Dispensatio etiam per Papam circa pluralitatem Beneficiorum sine causa, etiam si sit iustus quoad Ecclesiam militantiem, non est tamen quoad triumphantem* in cap. *Ductum* de elect. Intentio etiam expendendi redditus beneficiorum non excusat beneficiorum pluralitatem; quia non sunt facienda mala, ut inde veniant bona... nec Deus exigit a nobis elemosinas ultra vires, & redditus nostros.

ARTICULUS IX.

De Residentia.

Residentia est in loco beneficii commoratio, muniorumque Ecclesiasticorum

functio; nam residentia, ut ait Fagnanus, debet esse laboriosa, non delictiosa, cum Beneficia ad divinum cultum & Ecclesiastica munia sint constituta. In caput Liber de Praebendis num. 23.

Prop. 1. Qui habet beneficium, cui annexa est cura animarum, tenetur residere in loco debito, id est tenetur exhibere personale ministerium in loco, in quo est beneficium.

Prob. Ex titulis, quos Scriptura attribuit his, qui talia beneficia habent; siquidem illi beneficiati vocantur *Pastores, Speculatores, Magistri, Rectores, Doctores, lux populi*: quae omnia denotant munia, & officia praetentiam personalem exigentia, ut innuit textus Joan. cap. 10. v. 11. *Ego sum Pastor bonus. Bonus Pastor animam suam dat pro ovibus suis; Mercenarius autem, & qui non est Pastor, cuius non sunt oves propriae, videt lupum venientem, & dimittit oves, & fugit.* Et v. 2. *Qui autem intras per ostium, pastor est ovium; huic ostiarius aperit, & oves vocem ejus audiunt, & proprias oves vocat nominatim, & adducit eas. Et cum proprias oves emisit, ante eas vadit, & oves illum sequuntur; quia sciunt vocem ejus. Alienum autem non sequuntur, sed fugiunt ab eo; quia non novērunt vocem alienorum...* Quae omnia manifeste ostendunt, Pastorem non debere ab ovili suo abesse.

2. Ex Conc. can. *Si quis Presbyter, vel Diaconus.* 7. q. 1. Can. *Clericus ab instanti.* 21. q. 1. Can. *Placuit ut a nullo.* 7. q. 2. Can. *Sciatis itaque.* 7. q. 1. cap. *Quia nonnulli* De Clericis non residentibus. In omnibus his locis praecipitur Clericis, ut in suis Ecclesiis commorentur, & gregi suo invigilent. De nullo Trid. sess. 6. cap. 1. De reformat. monet Clericos: *Ut attendentes sibi, & universis gregi, in quo Spiritus Sanctus posuit eos regere Ecclesiam Dei, quam acquisivit sanguine suo, vigilent, sicut Apostoli praecipit, in omnibus laborent, & ministerium suum implerent: implere autem illud se nequaquam possint, si greges sibi commissos mercenariorum more deserant.*

3. Rat. desumpta ex Conc. Trid. sess. 23. cap. 1. de refor. Cum praecipio divino mandatum sit omnibus, quibus animarum cura commissa est, oves suas agnoscere, pro his Sacrifcium offerre, verbiq; divini praedicatione, Sacramentorum administratione, ac bonorum omnium operum exemplo pascere, pauperum aliarumque miserabilium personarum curam paternum gerere, & in certa munia pastoralia incumbere: quae omnia nequaquam ab his praestari & impleri possunt, qui gregi suo non invigilant, neque assunt; sed mercenariorum more deserunt: ergo beneficia-

ti habentes curam animarum teneatur in loco debito residere.

Prop. 2. Nihil est, quod ab obligatione residentiae dispenset, nisi Christiana caritas, urgens necessitas, debita obedientia, & evidens Ecclesiae vel Reipublicae utilitas.

Prob. 1. Ex Conc. Trid. sess. 23. cap. 1. De reformatione christiana caritas, urgens necessitas, debita obedientia, ac evidens Ecclesiae vel Reipublicae utilitas, aliquos nonnumquam abesse possunt, & exigant, decernit eadem Sacrosancta Synodus, has legitime absentiae causas a Beatissimo Romano Pontifice, aut a Metropolitanis, vel, eo absente, suffraganeo Episcopo antiquiori residente, qui idem Metropolitanus absentiam probare debet, in scriptis esse approbandas, nisi cum absentia incidit propter aliquod munus, & Reipublicae officium Episcopatus adiunctum; cuius quoniam causa sunt notoria, & interdum repentinae, ne eas quidem significari Metropolitanis necesse erit.

2. Rat. D. Th. In quolibet obligatione praecipue attendi debet obligationis finis: obligant autem se Episcopi ad exequendum pastorale officium propter subditorum salutem; & ideo ubi subditorum salus exigit personam Pastoris praesentiam, non debet Pastor personaliter gregem suum delerere neque propter aliquod commodum temporale, neque etiam propter aliquod personale periculum imminens, cum bonus Pastor anxiam ponere teneatur pro ovibus suis. Cum vero salus ovium postulat, ut absint Pastores, tunc Pastores abesse poterunt; quia finis residentiae est utilitas fidelium.

Consecraria hujus Doctrinae.

Consect. 1. De his qui residere debent. Episcopi, & Parochi, Abbates, Cardinales &c. teneantur in suis beneficiis residere; quia hi omnes curam habent animarum. Item residere teneantur qui dignitates, Canonicatus, Praebendas &c. in Ecclesia obtinent, & ultra tres menses vel duodecim, vel continuos abesse non possunt: ita determinavit Trid. sess. 24. cap. 12. De re. Non liceat vigore cuiuslibet statuti, aut consuetudinis ultra tres menses ab eisdem Ecclesiis quolibet anno abesse, salvo nihilominus earum Ecclesiarum constitutionibus, quae longius servitii tempus requirunt.

Consect. 2. De loco & tempore residentiae. Parochus non potest exire licites Parochiae manere, sed debet manere in loco commodiori Parochianis, juxta determinationem Episcopi: ita multoties respondit Sacra Congregatio. Unde Episcopi, Parochi, Abbates &c. tempore pestis debent in suis beneficiis re-

sidere; quia tunc temporis oves maxime egent Pastoribus. Pastor bonus; cum opus est, animam ponit pro ovibus suis, Mercenarius vero fugit. Ita determinavit Congregatio Concilii, teste Fagnano in caput Non liceat de Praebendis & dignitatibus num. 45. 46. 47.

Consect. 3. De modo residendi. Episcopi, Parochi, Abbates &c. debent per seiplos, & non per Vicarios residere; quia cuilibet Pastori in persona Petri datum est: *Pasce oves meas*; minime vero, solum cura, ut pascantur oves meae: *Qui enim*, ait Bernardus, *per Vicarium inservit, in Vicario remunerabitur*. Si tamen Parochialis Ecclesiae Praebendae vel dignitati annexa sit, tum Parochus residens in majori Ecclesia, debet idoneum Vicarium statuere in Ecclesia Parochiali: ita cap. *Extirpanda* De Praebendis. Unde Episcopi, Parochi, Abbates, &c. non satisfaciunt praecipito residentiae, si corporaliter tantum resideant, & Pastoris munia per seiplos non obeant... quia residentia debet esse non otiosa, sed laboriosa: quod expressit Trid. dum jubet, ut Pastores oves suas pascant, & regant. Clerici quippe, qui obligantur ad residentiam, debent se gerere, ut pastores, ut medici, ut nutritii: debent esse ut Pastores, non quales erant Pastores Synagoga: de quibus Ezechiel ait cap. 34. *Ve Pastores Israel, qui pascebatis semetipsos*. Nonne greges a Pastoribus pascuntur? *Lae comedebatis, & lanis operiebamini, & quod crassum erat, accidebatis: gregem autem meum non pascebatis*; sed tales debent esse, qualis describitur Pastor Novi Testamenti ab eodem Ezech. ibid. *Suscitabo super ea armenta Pastorem meum, qui pascat ea, servum meum David, ipse pascet ea, & ipse erit eis in Pastorem*. Qualis autem fuit Christus Princeps Pastorum, tales decet esse Clericos in locis, in quibus resident. 2. Debent esse ut medici, non tales quidem, quales describuntur apud Ezechiel. ibid. his verbis: *Quod infirmum fuit, non consolidastis, & quod aegrotum, non sanastis, quod contritum est, non alligastis, & quod abjectum est, non reduxistis, & quod perierat, non quaesistis*; sed tales debent esse medici, qualis est Christus, de quo scriptum est: *Venit filius hominis quaerere, & salvum facere quod perierat*. 3. Debent esse nutritii, non tales, quales describit Prophetam dicens: *Parvuli petierunt panem, & non erat qui frangeret eis*.

Consect. 4. De peccato & poena non residentium. Episcopi, Abbates, Parochi, Canonici &c. quamdiu absint sine causa, sunt in statu peccati mortalis, & fructus beneficio-

rum suorum non possunt percipere: ita Trid. sess. 23. cap. 1. *Si quis autem, quod utinam numquam eveniat, contra hujus decreti dispositionem abfuerit, statuit sacrosancta Synodus, præter alias penas adversus non residentes, sub Paulo III. impostas & innovatas, ac mortalis peccati reatum, quem incurrit, eum pro rata temporis absentia fructus suos non facere, nec tuta conscientia, alia etiam declaratione non secuta, illos sibi devinere posse; sed teneri, aut ipso cessante, per Superiorem Ecclesiasticum illos fabricæ Ecclesiarum, aut pauperibus loci erogare, prohibita quacunque conventionem vel compositione, quæ pro fructibus male perceptis appellatur; ex qua etiam remitterentur.* Unde distributiones quotidianas illi solum habent jus percipiendi, qui divinis intersunt officiis, nisi iusta ex causa dispensentur: ut docet Trid. sess. 24. cap. 12. *Distributiones vero, inquit, qui statutis horis interfuerint, recipient; reliqui, quavis collusione, aut remissione exclusa, his careant.* Distributiones tamen quotidianas, licet absentes, percipere possunt ægroti, senes, injuste incarcerati, Canonici Theologi, qui vel Scripturam explicant, vel concionantur; Canonici penitentiarii, qui audiunt confessiones, vel Canonici Curati, qui Parochi munus obunt: ita declaravit Congregatio. Minime vero illi, qui absunt sola suaviorum causa; tunc enim grossam, ut dicunt, accipiunt, non vero quotidianas distributiones.

ARTICULUS X.

De causis excusantibus a Residentia.

Prop. unica. Nulla est causa valide dispensans a residentia, nisi bonum vel universalis, vel particularis Ecclesiæ, aut ingens utilitas Reipublicæ.

Prob. ratione desumpta ex Trid. sess. 23. cap. 1. *Nemo potest abesse a sua Ecclesia etiam per trimestre concessum a Concilio, nisi id æqua ex causa fiat, & absque ullo gregis detrimento:* atqui, ut diximus in primo tomo loquentes de dispensatione, sola causa iusta dispensandi est, non cupiditas, sed caritas, non bonum privatum, sed publicum: ergo nulla est causa valide dispensans a residentia, nisi bonum Ecclesiæ vel universalis, vel particularis, vel ingens utilitas Reipublicæ.

Consuetudina hujus Doctrinæ.

§. I.

De fidei titulis non residenti.

Consuet. 1. Tenuitas fructuum non excusat a residentia; quia Parochus debet adherere Ecclesiæ, quam desponsavit, sicuti maritus debet adherere uxori, quam duxit: ita respondit Congregatio, teste Fagnano, supra caput *Extirpanda*: sed Parochus debet compellere Episcopum, aut Parochianos, ut ei congrui assignent portionem.

Consuet. 2. Numerus exiguus Parochianorum non excusat a residentia: ita declaravit Congregatio, teste Fagnano, ibid.

Consuet. 3. Episcopi, Parochi, Abbates, & Canonici &c. non possunt trimestrem absentiam unius anni cum absentia trimestri sequentis jungere; adeo ut licite valeant jungere absentiam mensibus Octobri, Novembri, Decembri anni currentis, & prorogare absentiam mensibus Januario, Febuario, & Martio anni sequentis: ita respondit Congregatio, teste Fagnano; quia sic diuturnior foret absentia, & inluper Pastores absentes ab Ecclesia tempore adventus & quadragesimæ, quo tempore decet Pastores ovibus suis invigilare, easque verbo, exemplo, & Sacramentorum administratione pascere.

Consuet. 4. Juxta Carolum Borromæum non excusantur a residentia qui hic subijciuntur.

1. *Qui beneficium Ecclesiæ habet, de cuius titulo adbus lis & controversia pendet.* 2. *Illo, qui nondum Sacerdotio, aut eo Ordine, quem beneficium illud requirit, initiatus est: nec præterea, qui iusta aliqua causa, impedimento distinctur, quominus eo initietur.* 3. *Nec vero a residentia muncere liberi sunt qui tertiam partem fructuum, qui sibi ex dignitatibus adveniebant, quas in Ecclesiis Cathedralibus obtinebant, in distributiones contulerunt: immo vero, si cetera etiam, quæ in Trid. decreto in sess. 24. promulgato, ipsis præscripta sunt, præstare ab Episcopo cogantur.* 4. *Nec ille quidem excusetur cuius Ecclesiæ, aut beneficium ejusmodi est, unde omnis, aut certe magna pars fructuum, aliquo modo reservata, ad alium pervenit.* Ita habetur expressis terminis Lib. 4. constitution. Synodaliū Ecclesiæ Mediolanensis cap. 30.

Consuet. 5. Episcopi, Parochi, Abbates, Canonici &c. qui assidue resident in suis Beneficiis, non possunt sine causa uti licentia non residenti, quam concedit Trid. quia ut ait Vanespen de instituto & officio Canonici part. 3. c. 5. §. 2. Concilium absentiam triump-

mensium non approbat, sed tolerat; iuste tamen conceditur assidue residentibus, ut interdu abint relaxationis causa: Concilium quippe non dat licentiam non residendi, nisi ex iusta causa. Causæ autem non residendi ex dictis sunt. 1. Utilitas vel totius, vel ipsius, cui præest, Ecclesiæ: & sic Episcopi possunt abesse a suis Ecclesiis, ut eant in Concilium vel Provinciale, vel Universale, quod in bonum Ecclesiæ convocatur: ut eant in curiam Romanam, vel in aulam Regiam iura suæ Ecclesiæ defendendi causa: ita cap. ex parte 11. de Cler. non residen. *Præposituræ tuæ iura fideliter prosequeris, cum ex hoc censeri debeas residens, perjurium non incurris.* 2. Civilis Reipublicæ utilitas: & sic Episcopi possunt adesse comitiis generalibus, ut causam etiam temporalem populum sustineant; licentia tamen debet a legitimo superiori & peti, & obtineri, exceptis casibus repentine occurrentibus: ut docet Fagnanus in cap. *Relatum* De clericis non resident.

Vide Constitutionem XVII. ad caleem hujus Tomi.

S. II.

De iustis titulis non residendi.

Consect. 1. Juxta Carolum Borromæum excusantur a residentia qui ob Seminarii causam, ob senectutem, ob adversam valetudinem, ob cæli intemperiem, ob populi odium, diutius absunt; modo in his casibus Pastor, qui residere possit, Ecclesiæ provideatur. Ita Conc. Mediolanen. V. p. 3. tit. de residentia.

Consect. 2. Excusantur a residentia Theologiæ Professores, quamdiu in Scholis docent: item Scholares, si serio studio vacent, secus, si non studeant, per quinquennium excusantur a residentia, & fructus Beneficiorum suorum, exceptis quotidianis distributionibus, possunt licite percipere: ita Trid. *Docentes vero ipsam Sacram Scripturam, dum publice in Scholis docuerint, & Scholares, qui in ipsis Scholis student, privilegiis omnibus de perceptione fructuum, præbendarum, & beneficiorum suorum, in absentia a jure communi concessis, plene gaudent, & fruuntur.* §. 5. cap. 1. quia, ut dicitur cap. *Super specula* De magistris, *Cum denario fraudari non debeant in vinea Domini operantes.* Idem privilegium conceditur & Professoribus, & studentibus in jure canonico, ut declaravit Sacra Congregatio, teste Fagnano. Facultas debet concedi ab Episcopo, sed hac facultate, co-

que privilegio privantur, qui non student, sed aliis omnino rebus vacant: ita Concil. Turon. an. 1583. cap. 13. Illud idem privilegium Parochis concedi non potest, juxta Concil. Aquisense ann. 1586. Usus tamen contrarius in Gallia prævaluit.

Consect. 3. Duo Canonici, Episcopo ad Ecclesiæ utilitatem servientes, a residentia legitime excusantur, fructusque Beneficiorum legitime percipiunt: ita cap. *Ad audientiam* De Clericis non resident.

Consect. 4. Regiæ Capellæ Clerici a residentia pariter dispensantur, durante servitii tempore; sed eo elapso tempore, ad Ecclesias suas redire, eisque servire tenentur. Istud privilegium concessum est Regi Galliarum a Clemente VI. confirmatum a Pio II.

Consect. 5. Episcopi, & Archiepiscopi, vocati a Rege, vel Imperatore, causa vel pacis stabilendæ, aut procurandæ, vel causa consilii dandi, vel causa legationis obeundæ apud externos, a residentia dispensantur: ita Fagnanus in cap. *Qualiter* De Clericis non residentibus, num. 16. quia id bonum Reipublicæ exigit.

Consect. 6. Cum Pastor specialiter quaeritur, ut ei mors inferatur, tunc si ejus præsentia non sit ovibus necessaria, licite potest fugere; minime vero, si ejus præsentia sit eis necessaria, ut docet D. Th. 2. 2. q. 185. ar. 5. in corp. *Ubi*, inquit, *subditorum salus exigit persone Pastoris præsentiam, non debet Pastor personaliter suum gregem deserere, neque propter aliquod commodum temporale, neque etiam propter aliquod personale periculum imminens, cum bonus Pastor animam suam ponere teneatur pro ovibus suis. Si vero subditorum salutis possit sufficienter in absentia Pastoris per alium provideri, tunc licet Pastori vel propter aliquod Ecclesiæ commodum, vel propter personæ periculum, corporaliter gregem deserere.* Idem docet Aug. Ep. 180. ad Honoratum, ubi sic habet disertis verbis: *Fugiant de civitate in civitatem servi Christi, quando eorum quisquam specialiter a persecutoribus quaeritur, ut ab aliis, qui non ita requiruntur, non deseratur Ecclesia: cum autem omnium est commune periculum, hi qui aliis indigent, non deserantur ab his quibus indigent.* Sic in nupera phanaticorum persecutione, qui Pastores quaerebant ad mortem, & non oves, prudenter quidam Pastores fugerunt; quia, ut innuit Aug. Pastor potest fugere, cum inquiritur Pastorum mors: & non ovium. *Fugiat*, inquit, *minister Christi, sicut ipse Christus in Ægyptum fugit; fugiat exemplo Pauli, qui a Fratribus perimurum submissus est in sporta.* Fugiat iustus

justus a Christo; ait enim Dominus discipulis: *Si vos persecuti fuerint in una civitate, fugite in aliam.* Fugiat exemplo Christi; ille enim abscondit se, & exivit de templo, quando Judæi lapides tulerunt, ut jacerent in eum.

Monit. Quicumque justis de causis a residentia dispensantur, tenentur Ecclesiæ, quam deserunt, idoneum Pastorem providere: ut expresse jubet Conc. Trid. sess. 23. cap. 1. *Ita tamen, inquit, ut quandocumque eos, causa prius per Episcopum cognita & probata, abesse contigerit, Vicarium idoneum ab ipso Ordinario approbandum, cum debita mercedis assignatione relinquunt. Discedendi autem licentiam in scriptis gratissime concedendam, ultra bimestre tempus, nisi ex gravi causa, non obtineant.*

ARTICULUS XI.

Quas obligationes inducat Beneficium simplex.

PROB. un. Juxta præsentem Ecclesiæ disciplinam nullum est Beneficium, etiam simplex, quod aliquod ministerium adjunctum non habeat, quod exercendum est ab eo, qui Beneficium illud obtinuit.

Prob. 1. Scriptura. Divus Paulus 2. ad Tim. 3. generatim dicit: *Qui non laborat, non manducet:* ergo, qui percipit redditus Ecclesiæ, debet Ecclesiæ aliquod impendere Ministerium.

2. Ex Conc. Trid. sess. 21. cap. 3. de reformatione. *Beneficia ad divinum Cultum, atque Ecclesiastica munia obeunda, sunt constituta:* ergo nullum est beneficium, etiam simplex, quod aliquod ministerium Ecclesiasticum non exigit.

3. *Eat.* Desumpta ex iure Canonico. *Beneficia Ecclesiarum propter Officia, seu ministeria divina instituta fuerunt, ut habet Glossa in caput Ex parte tua de Officio Vicarii:* ergo cum lex non eximat Beneficium simplex a Ministerio Ecclesiastico, Beneficiarius quilibet, etiam si Beneficium dumtaxat simplex obtinuerit, tenetur tamen aliquod Ministerium Ecclesiæ exhibere, alias injuste redditus Ecclesiasticos percipit. Inde est, quod in Conc. Agathensi Can. 36. dicitur: *Clerici omnes, qui Ecclesiæ fideliter, vigilanterque deserviunt, stipendia sanctis laboribus debita secundum SERVITIUM sui meritum per ordinationem Canonum a Sacerdotibus consequantur:* ergo si redditus percipi solui debeant juxta SERVITIUM, nullos possunt percipere redditus qui nullum Ecclesiæ impendunt ministerium.

Confessaria bujus Doctrina.

Confess. 1. Clericus, qui potitur solum Beneficio simplici, tenetur ad omnia munia communia Clericis, sive ea munia respiciant Deum, sive Ecclesiam, sive proximum, sive seipsum; (de quibus Officiis agemus ubi de statu Clericorum) quippe si Beneficiarius simplex potitur privilegio Clericorum, debet & muniis Clericorum vacare; æquum enim est, ut vivat tamquam Clericus, qui exigit tamquam Clericus honorari: juxta hanc regulam juris: *Qui sentit onus, sentire debet & commodum, & contra.* Reg. 55. n. 6.

Confess. 2. Qui habet beneficium simplex, debet omnia onera huic beneficio connexa exacte obire, v. g. Missas celebrare, quæ in fundatione exprimuntur, preces recitare &c. quia nemo potest redditus alienius beneficii percipere, nisi ea exequatur, quæ huic beneficio annexuntur; jus enim naturale exigit, ut pacta & promissa serventur, & conventionibus itemus; beneficium autem simplex est quasi quædam conventio inter fundatorem & beneficiarium; illud expresse definitur in capite *Significatum* de Præbendis, ubi dicitur, quod *Sacerdos beneficiarius simplex nisi infirmitate corporis fuerit impeditus, assidue debeat obsequium suum impendere Ecclesiæ, in qua erat Beneficiarius; & quanto frequentius potest, salva honestate sua, & debita devotione, Missarum solemniter celebrare.* Tale enim erat onus huic beneficio annexum: *Nec sibi liceat hoc illi subtrahere sive causa voluptatis, sive se ad aliam Ecclesiam transferendo.*

Confess. 3. Quamvis beneficiarius simplex non teneatur ad personalem residentiam, tenetur tamen ad specialem quandam curam erga eam Ecclesiam, ex qua percipit redditus temporales: quippe nemini licet otioso ex Altari vivere, aut hoc ex ovibus, quas non custodiat, fugere; est enim quilibet beneficiarius quasi ipso ius ejus Ecclesiæ, quam desponsavit: ergo si ipse sine personaliter non assistat, eam saltem assidue non detur. Ideo prioribus Ecclesiæ temporibus, ut habemus ex Conciliis, nullus Clericus ordinabatur, nisi certo loco, certæque Ecclesiæ alligatus; ita enim loquitur Nicænum I. Can. 16. *Quicumque sunt Presbyteri, aut Diaconi... in nequaquam abeant in aliam Ecclesiam recipi, sed omnem necessitatem convenit illis imponi ut ad suas Parochias revertantur; & Chalcedonenſe Can. 10. sic habet: *Non licet Clericum in Ecclesiis duarum civitatum ordinari.* Ergo secundum spiritum illorum Canonum,*

num, qui spiritus semper viget dum variam mutationem exterior disciplina suscipit: secundum, inquam, mentem illorum Conciliorum, Beneficiarius simplex debet specialem aliquam curam et Ecclesie, cuius est sponsus: v.g. debet bona spiritualia fidelibus illius procurare, puta, Missionem aliquam, quia sponsam suam de tam longa absentia consoletur: debet aliquam suorum reddituum portionem in fabricam, in ornamenta Altaris, in subsidium pauperum huius loci reservare: debet interdum eam Ecclesiam invisere, ut sedula inspectione, sollicitoque examine perferretur, quid hæc Ecclesia sibi desponsata exigat, quid hi fideles sibi commissi expoſcant, quid demum maior Dei gloria circa illud beneficium exſpiciat.

ARTICULUS XII.

Quas obligationes inducat Beneficium in Commendam.

PROPOSITUM. Beneficium in Commendam est de genere eorum usum, quos Tridentina Synodus reformati vehementer exoptat.

Prob. 1. Ex Trident. scilicet. 23. cap. 21. Cupit Synodus... ut iis Monasteriis, quæ nunc Commendata reperiuntur, & quæ suos conventus habent, Regulares persone ejusdem Ordinis expresse professæ, & quæ gregi præire, & præesse possint, præſtantur. Quæ vero in posterum vacabunt, non nisi REGULARIBUS spectata virtutis & sanctitatis conferantur: ergo optat Sancta Synodus, ut usus conferendi Beneficia regularia in commendam reformetur.

2. Ex Rebuffio, Titulo de Commenda, ubi sic habet a num. X. usque ad XXV. Hæc inquit, Commendarum nimia indulgentia est exitium totius Reipublicæ Christianæ.... & juxta Clementem V. plurima incommoda ex hac Commendarum concessione oriuntur. 1. Divinus Cultus minuitur, nam multi Commendarii Abbates vix aut nunquam sunt in servicio Dei. 2. Animarum cura negligitur. 3. Hospitalitas debita non servatur. 4. Ruinæ ædificia patent... 5. Omnia jura spiritualia, quam temporalia ex ministrorum defectu collabuntur. 6. Omnia jura Monasteriorum & Ecclesiæ destruiuntur, devastantur, & deglutiuntur ab istis commensatoribus, & hoc probat experientia, tam in lignis nemorum, quam in omnibus aliis rebus Monasteriorum, quas vendunt. 7. Bigamia contrahitur in Ecclesia, cum unus & idem Clericus duas Ecclesias habet; alteram

in titulum, alteram in commendam; quod tamen Deus semper odio habuit. *Non licet tibi inquit, habere uxorem fratris. Væ qui cumulatis agrum agro.* 7. Decoloratur universalis Ecclesia; quia nullus est secularis Abbas, qui regulam servet, vel disciplinam, vel qui præcipiat servari. Hactenus Rebuffus.

Confessaria hujus Doctrinæ.

Confess. 1. Quando Beneficium regulare nondum est in Commenda pietas exigit, ut non sollicitis precibus urgeamus Papam, ut illud Beneficium a statu suo naturali, regulari scilicet, ad statum non naturalem, scilicet ad statum Commendæ, tranſerat; non enim bonum est legem hanc universalem Regularium Regularibus extortis privilegiis intrinſicis: numquam enim purior est Ecclesiæ disciplina quam cum sublati privilegiis omnes indiscriminati universalibus legibus subſciantur; unde, teste Rebuffio, cum olim cuidam Sancto Episcopo Parisiensi oblata esset Abbatia, in Commendam scilicet, respondit: *Abſti ut cum sponsa habeam concubinam:* & Paulus IV. cum rogaretur, ut cuidam filio Regis, habenti jam Episcopatum, Abbatiam in Commendam concederet, respondit: *Abſti, ut in Ecclesia Dei ponam Bigamiam.* Quæ duplex responsio altera Papæ, altera Episcopi Parisiensis aperte ostendunt, non immunes a peccatis esse eos omnes, qui sollicitis precibus urgent summum Pontificem, ut Beneficium regulare Commendatarium reddat.

Confess. 2. Quando Beneficium regulare est jam in Commenda, pietas exigeret, ut Beneficium illud ad statum regularitatis sibi connaturalē rediret, si hoc commodè fieri posset; major enim hinc vulgo oriretur Ecclesiæ utilitas, ut patet exemplo Abbatis de la Trappe, qui regularitatis zelo incensus Abbatiam suam commendatariam ad statum regularem revocandam curavit, quique a reformatione inducta pristinum Monasticæ vite institutum cum magna Ecclesiæ utilitate ultimis illis temporibus revocavit.

Monit. Tot & tanta aliquando emolumenta ex commendis exoriuntur Ecclesiæ, ut non modo malum non fit, sed etiam maximum bonum. Beneficia jam commendata in commendam perſistere, aut nondum commendata in commendam redigi: proinde omni prorsus peccato carent qui regularia Beneficia in commendam suscipiunt; hoc quidem fit quoties judicio prudentis viri exſtimatur, Abbatem aut Priorem commendatarium Ecclesiæ longe utiliorē fore, quam Abbatem aut Priorem

Priore

Priorem regularem: quod quidem aliquando in certis casibus contingit; quis enim non fateatur multo magis Ecclesie prodesse beneficium commendatarium eruditum & probatæ vitæ, quam regularem ignarum & vitiosum? quis etiam neget, eos Abbates commendatarios, quales multos jam videmus, qui Ecclesiam sua pietate exornant, suis eruditis scriptis locupletant, utiles esse, quam alios non paucos regulares Abbates, sola inficitia insignes, qui sub regula sine regula vivunt? Numquid bona eorum Monasteriorum, in quibus nulla viget Monastica disciplina, sanctius destinarentur ad dotanda collegia, ubi adolecentes bonis disciplinis instituuntur, ad erigenda Seminaria, ubi clerici nutriantur & ad litum clericalem efformentur, ad fundandas missiones, quibus rudiores populi religionem doceantur; quam si eadem bona insumantur in nutriendis regularibus, qui nec habitu religioso vestiuntur, nec in eodem Monasterio uniti vivunt, sed sæculari habitu vestiti, in privatis domibus dispersi degunt? qui detumidi regularitate nihil nisi vacuum & inane nomen retinent? Circa quod ita pie, & & erudite suo more loquitur Dominus de Fleury in suis institutionibus ad jus canon. 2. p. cap. 26. *Pro certo igitur habendum, quod Ecclesia auaritatem habeat applicandi redditus suos iuxta cuiuscumque temporis exigentiam: quod iuxta de causa quædam beneficia secularia quibusdam collegiis, aut communitatibus concesserit: quod jus habeat monasteria in commendam redacta donandi Episcopis, quorum Ecclesie sufficientes non habeant redditus, & Presbyteris, qui sub Episcoporum directione utiliter inserviant. Si quis autem commendis abutitur, & fructus Ecclesie percipit ei non inserviendo, aut pecuniam sine necessitate cumulando, sive in die iudicii Deo rationem reddet.*

Prop. 2. Secundum præsentem Ecclesie usum beneficiarii commendatarii, præter communia singulis clericis Officia speciali obligatione tenentur singulas condiciones observare, quæ in Brevis aut Bulla institutionis præscribuntur.

Prob. ratione desumpta ex jure Canonico. Breve aut Bulla instituens beneficium commendatarium est quasi Privilegium, quo contra legem communem Beneficium regulare commendatur sæculari Clerico; quia lex communis sic habet: Regularia regularibus: atqui Privilegium debet tantum in sua forma servari, & non ultra extendi, ut habetur cap. Porro De Privilegiis: ergo Beneficiarius commendarius tenetur singulas condiciones exacte observare, quæ in Brevis

aut Bulla institutionis præscribuntur.

Consuetudina hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Abbas aut Prior commendatarius tenentur ad omnia Officia communia Clericis, ad Officia communia beneficiarius, & ad omnia specialia Abbatibus commendatariis: est enim 1. clericus, 2. Beneficiarius, 3. demum Abbas commendatarius: ergo ad singula illa Officia obligatur. De Officiis clerici dicitur ubi de statu clericorum. De Officiis Beneficarii in isto tractatu dictum est. De Officiis commendatarii in sequentibus consecutariis agendum.

Consect. 2. Abbas aut Prior commendatarius, præcise quatenus commendatarius, non est proprie Beneficiarius, non enim habet Beneficium in titulum, sed in commendam, nec ad vitam, sed ad certum tempus. Nihil potest de fructibus Beneficii percipere: ita expresse definit Glossa in caput Nemo De electione in 6. ubi sic habetur: Hic, inquit, de commenda agimus, quæ est custodia Ecclesie alicui commissæ: & primo queritur, an talis sit Prælati, & dico quod non; sed procurator tantum: habet tamen legitimam administrationem... & quia custos est, nec in Ecclesia jus habet, nec in fructibus nisi ad colligendum & gubernandum & providendum sibi & Ministris, & quod superest in utilitatem Ecclesie convertendum, sicut de visitatoribus dicitur. Illi autem visitatores erant quasi Vicarii in spiritualibus & quasi tutores in temporalibus; ut notat Dominus de Fleury loco citato; unde sic quod præter justam laboris sui retributionem nihil sibi arrogare possint. Cautela ergo est, inquit Rebuffus, de Commem. num. 26. quod quis faciat apponere hanc clausulam, scilicet quod liceat de fructibus disponere: & tunc impetrans lucrabitur fructus, nec tenebitur de illis rationem reddere, quænam admodum si haberet in titulum... Et si non habeas illam clausulam in Bulla, fac, inquit, ut reformetur.

Consect. 3. Abbas & Prior Commendatarius cum hac clausula, quod liceat de fructibus disponere, vere est Beneficiarius, habetque Beneficium in titulum, & non in custodiam, habet ad vitam, & non ad certum tempus. Debet in Gallia intra annum ad sacros Ordines promoveri; sic enim habent declarationes super Concilium Trid. sess. 7. cap. 2. ubi sic legitur: Ceterum convenit ut in Galliis indistincte Commendatarii teneantur promoveri ad sacros Ordines; ideoque in concessionibus Commendarum Gallicanarum appon-

nitur decretum: ut infra annum Sacris Initiatur; alioquin post annum elapsum Commendatur vacant ipso jure. Illud videtur innui in Clementina Ne in agro de statu Monachorum, ubi hæc leguntur: Ceterum Prioratus Conventuales alicui, nisi XXV. annum attigerit, alii vero curam animarum habentes, et si cura ipsa per sæculares habeat Presbyteros exerceri, cuiquam, nisi XX. annum peregerit, conferri nequeant aut COMMITTI. Quæ vox videtur Commendam significare; & hoc fit eo fine, ut se faciant ad Sacros Ordines ad Sacerdotium promoveri: quod si, cessante rationabili causa, non fuerint, eo ipso, nulla monitione præmissa, prædictis Prioratibus sint privati. Item habent Statuta Blesensis a. IX. Illi Abbates & Priores Conventuales, huic Officio deficientes, privantur Beneficio, & ad restitutionem fructuum obligantur. Beneficia declarantur vacantia (addit idem Dominus de Fleury) & Abbates Prioresque Conventuales tenentur ad restitutionem fructuum, quos perceperunt, ut in ipsius usus impendantur. Et quamvis forte & decretalis, & editum loquantur de Beneficiariis regularibus, tamen juxta praxim Ecclesiæ Gallicanæ eadem lex ad Commendatarios Beneficiarios extenditur.

Consect. 4. Abbas & Prior commendatarius cum hac clausula, quod liceat de fructibus disponere, nihil potest attentare circa bonorum immobilium, vel pretiosorum mobilium alienationem: si enim habet clausulam in Commenda positæ. Tale, inquit Papa, Monasterium, vel Beneficium auctoritate Apostolica concedimus & commendamus, ac providemus per te quamdiu vixeris, &c. tenendum & possidendum; ita quod, durante Commenda, hujusmodi de fructibus, & redditibus ipsius N. disponere & ordinare valeas, sicut veri priores ipsius Prioratus, qui fuerunt pro tempore, ordinare & disponere potuerunt & debuerunt: ALIENATIONE tamen BONORUM IMMOBILIUM ET PRETIOSORUM MOBILIUM IPSIUS PRIORATUS Tibi PENITUS INTERDICTA.

Consect. 5. Abbas vel Prior Commendatarius nihil debet circa Divinum cultum attentare, quod eum minuat: si enim habet Bulla: Velamus, inquit Papa, quod propter hujusmodi Commendam Divinus cultus, ac solitus Monachorum & Ministrorum numerus in dicto Monasterio nullatenus minuatur, sed illius ac dilectorum filiorum Convenus ejusdem congrue supportentur onera consuetas: & quod su, oneribus hujusmodi debitis supportatis, nec non QUARTA, si Abbatia sit seperata &

saorsim a conventuali, si vero communis mensa inibi existat, TERTIA parte omnium fructuum, proventuum Monasterii N. hujusmodi in restaurationem illius fabricæ seu ornamentorum emptionem, vel sulcimentum, aut pauperum alimoniam, prout major exegerit & iusserit necessitas, omnibus aliis deductis oneribus, annis singulis impartita, de residuis Monasterii fructibus redditisque & prærentibus disponere & ordinare libere & licite valeas....

Consect. 6. Abbas, vel Prior Commendatarius potest de tertia fructuum & emolumentorum & reddituum disponere, tamquam verus illius Beneficii titularis possessor; quia Commenda concessa a summo Pontifice cum prædictis clausulis, est titulus canonicus, quo Abbas, vel Prior in Commendam instituitus, fructus Beneficii & suos & proprios efficit, non secus ac alii Beneficiarii: ut docet Rebuffus de pacific. possess. nu. 36. Proinde Abbas & Prior Commendatarii possunt Commendam resignare, permutare; Commenda enim censetur verum Beneficium: possunt præstare, aut nominare ad Beneficia curata, quæ dependent ex Abbatia, vel Prioratu; quia nominatio & præsentatio ad Beneficia sunt in fructu: immo possunt pleno jure beneficia simplicia conferre, quæ ab Abbatia dependent: possunt exigere simul & frui omnibus emolumentis & utilibus & honorificis, quibus fuerent Abbates & Priores regulares, excepta jurisdictione spirituali circa regulares exercenda; quia hæc omnia sunt in fructu. Sic v.g. possunt juxta antiquitatem suæ receptionis, vel ante, vel post regulares incedere, ut determinavit Greg. XIII. an. 1585. consultus a Concilio provinciali Rotomagensi: possunt succedere post mortem Monachorum peculio ab ipsis relicto; quia peculium est in fructu: olim istud ultimum concedebatur solis Cardinalibus Commendatariis; jam istud nulli negatur Commendatario, nisi sint specialia concordata inter Abbatem & Monachos inita, quæ illud impediunt: possunt & prohibere ne Monachi tertiam partem fructuum sibi destinant, vel ultra decennium locent, vel alienando distrahant; etenim utpote custodes in temporalibus debet tamquam fidei iussores & curatores bona temporalia Monasterii illæsa & indemnata conservare.

Consect. 7. Abbas & Prior Commendatarius nullam habet jurisdictionem spirituales exercendam circa regulares; quippe eorum institutio canonica quidem est, sed sæcularis, & non regularis: unde Commendatarius nec tam-

tamquam iudex, nec tamquam pater potest delinquentes punire, sed solum superiores regulares, vel Episcopi in istorum defectu commonere, ut vel Superiores regulares, vel Episcopi admoniti juxta regulas juris, scandala, siquæ exortant, puniant, aut quin exoriantur impediant. Item commendatarii non possunt Priores claustrales instituire, aut destituere, Novitios admittere, aut recipere, & alia hujusmodi; quia isthæc omnia pertinent ad jurisdictionem regularem; si tamen Abbas aut Prior commendatarius esset Cardinalis, illa omnia posset & licite, & valide attestare ob eminentem status su dignitatem. Ita judicatum an. 1698. in favorem Cardinalis de Condi.

ARTICULUS XIII.

De distributione fructuum Ecclesiasticorum.

NOta, quod bona temporalia Ecclesiæ sunt quadruplicis generis. Istiusmodi bona sunt, 1. Obligationes quotidianæ, ita voluntariæ, ut exigi non possint. Tales sunt oblationes, de quibus Paulus 1. ad Cor. cap. 16. v. 2. *Unusquisque vestrum apud se ponat, recondens quod ei placuerit*; de quibus pariter Canones Apostolici tertius, quatuor, quintus, ubi dicitur: *quod super Altare non ponatur aut mel, aut lac, aut flos, nec offerri liceat aliquid ad Altare præter novæ spicas, & uvæ, & oleum ad luminaria. Reliqua poma omnia ad domum ut primitiæ Episcopo, & Presbyteris dirigantur.* 2. Sunt retributiones pro Sacramentis collatis, voluntariæ quidem, sed exigibiles; non per subtractionem Sacramentorum, sed per actionem coram iudice Ecclesiastico. Tales sunt oblationes, quæ longo usu absque passionem consueverant dari vel celebratione Missæ, vel pro Sacramentorum administratione, vel pro sepultura: de quibus oblationibus Concil. Lateran. sub Innoc. X. can. 55. ita decernit: *Prævas exactiones super his fieri prohibemus & pias consuetudines precipimus observari... statuentes ut libere conferantur Sacramenta; sed per Episcopum loci veritate cognita compescantur, qui malitiose nituntur laudabilem consuetudinem immutare.* 3. Sunt bona immobilia, quorum dominium Ecclesia obtinuit vel per liberalitatem Principum, vel per donationes factas a privatis hominibus, vel per restitutionem bonorum ad Christianos pertinentium, quæ temporibus persecutionum fisco addicta fuerant, vel per quamcumque

aliam legitimam acquisitionem. 4. Sunt decimæ omnium fructuum, quæ Ecclesiæ adjudicantur sunt ad imitationem Synagogæ, cui olim solvebantur. Lateran. III. de decimis part. 4.

Prop. 1. Bona, quorum Ecclesia habet dominium, hoc ipso quod sunt Ecclesiæ, sacra sunt, nec possunt nisi in usus a Deo, vel ab Ecclesia destinatos adhiberi.

Prob. 1. Scriptura. Bona data Apostolis in pios usus, scilicet in eleemosynas, intinebantur; quia non erat egens apud primos fideles. Actuum 4. v. 34. ergo bona data Ecclesiæ debent in pios usus infumi.

2. Ex Conciliis. Ex can. 40. Apostolorum, qui ita juxta antiquam versionem: *Omnium rerum Ecclesiasticarum Episcopus curam gerat, & eas administret, tamquam Deo intente; nec liceat aut ex eis aliquid sibi vindicare, vel propriis cognatis, quæ Dei sunt, largiri. Si autem sint pauperes, ut pauperibus suppeditet, sed non eorum preterit vendat quæ sunt Ecclesiæ.*

3. Ex can. 23. Concil. IV. Carthagin. *Episcopus rebus Ecclesiæ tamquam commendatis, non tamquam propriis utatur. Et Alexander III. cap. Fraternitatem De donationibus: Cum Episcopus, & quilibet Prelatus rerum Ecclesiasticarum sit procurator, non dominus; ergo bona Ecclesiæ non possunt, nisi in pios usus infumi.*

4. Ex Patribus. August. *Quæ, inquit, Sacrosanctis Ecclesiis a fidelibus collata sunt, Episcopi, Sacerdotes, & Clerici dispensanda suscipiunt, & non recondenda; non possidenda, sed eroganda: quicquid habet, pauperum est, viduarum orphanorum, & eorum qui Altari deserviunt, ut de Altari vivant. Sacrilega eis pauperibus crudelitate subripitur quicquid sibi ministri, & dispensatores, non utique domini, vel possessores, ultra victum accipiunt & vestitum.* De vita eremitica cap. 24.

5. Ex Canonistis, & Theologis. 1. Raymundus in Summa lib. 2. tit. de raptoribus ait: *Prelatos, & Clericos, qui talibus, idest bitionibus, meretricibus, divitiis, &c. conferunt bona Ecclesiastica pauperibus debita, dico esse raptores, & per consequens teneri ad restitutionem.* 2. Antoninus in Summa par. 3. tit. 15. c. 19. *Quod Clerici habent, pauperum est: unde ad restitutionem tenentur omnium vel pauperibus, vel in utilitatem Ecclesiæ.* 3. Panormitanus in c. Cum secundum extra. de Præbendis: *Si beneficiati haberent patrimonium, tenerentur de suo reddere Ecclesiæ quod male expendere.* 4. Alexander de Alex. Clerici qui in malos usus bona Ecclesiæ expendunt, sunt rapti.

piores, & fures. Sed inquit, an teneantur ad restitutionem, aliud certe non video, non enim dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum: ergo bona Ecclesiæ sunt in bonus usus impendenda. Addam cum Soto de instructione Sacerdotum part. 2. lib. 3. Contrarium credimus, erroremque gravissimum, saltem contra bonos mores, & justitiam.

6. Rat. petita ex intentione Fundatorum, qui constituerunt, vel fundarunt sanctissimas Ecclesias pro sua salute, & communis Reipublicæ: reliquerunt illis bona temporalia, ut per ea debeant sacræ Liturgiæ fieri, & ut in illis a ministrantibus piis Clericis Deus colatur, inquit Codex Justiniani: ergo non licet Clericis ea bona in alios usus infumere.

7. Rat. desumpta ex divisione bonorum Ecclesiæ. Divisio quæ facta est circa bona Ecclesiastica in quatuor partes nullam in eorumdem bonorum natura mutationem invexit; ideo manent Sacra & piis usibus destinata. Et licet trecentis ab hic annis valeant in foro externo testamenta Clericorum ex bonis etiam sibi ex Beneficio sunt, hinc non sequitur Clericos habere illorum bonorum dominium; quia hæc licentia fundatur in præsumptione, quod Clerici non dent nisi ea bona, quæ iustis titulis acquisierunt; idque permixtum est ad vitandas lites, quæ oriri possent in discernendo, quæ essent bona provenientia ex Beneficiis, & provenientia ex paternæ hereditate, aut ex alio titulo.

Et in Capitularibus Francorum lib. 1. c. 73. Carolus Magnus, fatetur se nosse juxta Sanctorum Patrum traditionem *res Ecclesiæ vota esse fidelium, preita peccatorum, & patrimonium pauperum*; & proinde easdem res in pius usus esse expendendas.

Consect. unicum. Dato, & non concessio, quod Clerici sint absolute domini reddituum omnium, quos ex Beneficiis suis percipiunt, ad præceptum de dandis elemosynis tenentur multo pluribus, & urgentioribus titulis, quam Laici, inquit Soto acerrimus defensor illius opinionis, quæ dominium absolutum bonorum Ecclesiasticorum adscribit Beneficiariis: etenim Beneficarii quantumvis Domini reddituum Ecclesiasticorum, tenentur esse viduis favori & auxilio ut mariti, orphanis tamquam patres, ac denique universis mendicis, & inopibus singulare præsidium, ac suffragium... Viduarum enim bonas, Virginum pudor, rei familiaris penuria vehementer ardetur, & sœpe patientes jurandi, furandi, &c. periculis sunt expositi, quibus cavendis Anasites pro sua quique facultate prospicere vigilantissime debent. Et post per-

actam bonorum Ecclesiasticorum divisionem debent Beneficarii animo recollere quomodo Apostoli Dianorum ministerio tam impense viduarum, orphanorum, indigentiumque curam gerebant. Neque vero debent de memoria priorum delere, Ecclesiasticos fructus spirituales esse, gratiaque divini cultus, & speculatiariter in bonorem Christi impensor, cui tam cordi fuit pauperes, juxta familiæ commendare, ac potissimum Pauperibus, quibus illam fidem commisit. Hactenus Soto lib. 10. De justitia, & jure q. 4. a. 4. multaque assertit hujus assertionis rationes, & quidem gravissimas. Etenim juxta omnes Doctores, tenentur singuli homines superfluum dare pauperibus juxta illud: *Quod superest date*. In Beneficiariis autem longe plura sunt superflua, quam Laicis; quippe Clerici fragilium vivere debent, quam divites hujus mundi. Neque enim conviviorum splendor, & lautities Clericis umquam potest esse licita, neque alius domesticus apparatus; nam, ut ait Hieronymus, *de Altari illis fas est vivere, non luxuriari*. Præterea cum uxoris careant, eximio inde sumptu eripuntur, quo vulgo opprimuntur mariti: cum prolem non habeant quam nutrent, quam instruant, quam vestiant, &c. non alios debent habere filios, quam pauperes. Rursus ergo dato, & non concessio, quod beneficiarii sint domini fructuum Ecclesiasticorum, non ideo debent suam conscientiam pacare, si in elemosynis erogandis remissiores sint: Nam cum, inquit idem auctor, *præceptum misericordie... sub reatu criminis mortalis obligat, inde satis debent excitari, ut fidem Deo juo illas servent, præterquam quod, quamvis justitia eos ad restitutionem non obliget, debent profecto eorum Confessarii, tam durante vita, quam in mortis articulo, eis, quos pauperum negligentes noverint, per modum Sacramentalis satisfactionis largissimas elemosynas imponere, ut eodem propemodum res recidat, ac si lege justitiæ ad restitutionem tenerentur.*

Prop. 2. Si Clerici sibi approprient, aut dissipent bona Ecclesiastica, quorum ex dictis non sunt domini, sed dispensatores, peccant contra justitiam, & ad restitutionem tenentur.

Prob. 1. Peccant, quia male contrectant bona temporalia Ecclesiæ. 2. Peccant contra justitiam; quia male contrectant bona, quorum non sunt domini. 3. Ad restitutionem tenentur; quia qui peccat contra justitiam, ad restitutionem tenetur.

Consect. unicum. Clerici peccant in sequentibus casibus, & ad restitutionem tenentur. 1. Si usurpent, dissipent, aut vendant bona im-

immobilia; quia non sunt illorum bonorum domini, sed ad summum usufructuarii, vel æconomi. Qui ita se gerit, *juratur, diripit, devorat pauperum res, absorbet substantiam pauperum*, inquit Chryloll. Homil. 1. in Epist. ad Titum.

2. Si bona Ecclesiastica alicui usui destinata, v.g. vel cultui divino, vel pauperibus, vel fabricæ, vel Clericis, retineant; quia inquit D. Thom. 2. 2. q. 18. a. 7. in corp. *Non est dubium, quin contra fidem dispensationis agis, & mortaliter peccas, & ad restitutionem tenetur.* Et Concil. Trid. sess. 25. cap. 8. de reform. hæc habet: *Predicte etiam ad fructuum restitutionem, quos contra ipsorum hospitalium institutionem perceperunt, quæ nulla eis remissione, aut compositione indulgeatur, in foro conscientie teneantur.*

3. Si bona superflua decenti eorum sustentationi aut retineant, ut ditiores fiant, aut in pravos usus dissipent: *quia in nova lege decime, & alia bona dantur Clericis, non solum propter sui sustentationem, sed etiam ut ex eis subveniant pauperibus, & ideo non superfluum, sed ad hoc, idest ad eleemosynas, sunt necessaria.* 2. 2. q. 87. a. 3. ad 1. Et ideo Clerici peccant contra iustitiam, si in alios usus infundant, & proinde ad restitutionem tenentur.

Prop. 3. Si Clerici dissipent, aut in pravos usus infundant ea bona, quorum fructus domini, peccant quidem, sed non tenentur ad restitutionem.

Prob. 1. Peccant; quia agunt contra legem, quæ vetat pravam usum bonorum, quorum sumus domini. 2. Non tenentur ad restitutionem; quia non agunt contra iustitiam commutativam.

Confess. unicum. Clerici peccant in sequentibus casibus, non tamen obligantur ad restitutionem.

1. Si male infundant bona patrimonialia, ea scilicet quæ acquirunt ut Laici, v.g. hæreditate, industria, donatione, aliove modo, vivendo interim ex Beneficii redditibus; quia sunt veri eorum bonorum domini, quia quantvis Clericus laudabiliter se gerat, qui ad exemplum Pauli gratis ministrat Ecclesiæ, & paternis bonis velectur, & redditus Ecclesiasticos distribuit pauperibus, tamen licite potest bonis Ecclesiasticis sustentari. *Quis enim, inquit Paulus, militat suis stipendiis unquam? Quis plantat vineam, & de fructibus ejus non edit? Quis pascit gregem, & de lacte gregis non manducat?* 1. ad Corinth. c. 9. v. 7.

2. Si male infundant bona quasi patrimonialia, vel si velis, quasi Castrensia, quæ acquirunt quidem ut Clerici, sed tamquam il-

pendia suis laboribus debita. Tales sunt retributiones pro concionibus, pro Missa, pro Funere, pro Officio Defunctorum, pro administratione Sacramentorum, pro Anniversariis, pro Vicariatus famulatu; videntur enim esse eorum bonorum domini juxta illud Concil. Agathen. *Clerici omnes qui fideliter Ecclesiæ deservunt, stipendia sanctis laboribus debita, secundum sui servitii meritum, vel ordinationem Canonum, a Sacerdotibus, seu Episcopis consequantur.* Concil. Agath. Can. 36. Ergo videtur supponere Concilium, quod acquirant illorum bonorum dominium, cum dicat ea bona Clericis deberi.

3. Si male infundant eos redditus Beneficii, quos parce vivendo subtrahunt congruæ decentique sustentationi; quia quilibet Clericus est vere dominus illius portionis, quæ congruæ decentique ejus sustentationi destinatur.

Circa cessantes fructuum ex Beneficiis provenientium vide Constitutionem VIII. ad calcem hujus Tomi.

Quæ hæcenus diximus de Beneficiis, ad forum partim internum partim externum reducantur, suntque admodum necessaria ad resolvendos casus conscientiæ, qui circa illam materiam proponi solent; sed forte non erimus lectoribus ingrati, si quæ spectant proximam beneficiariam late a Petro Rebuffo conscriptam, in compendium redigamus, ut quilibet in brevi quadam synopsi habeat quæ tam insignis auctor longo & ingenti volumine exaravit. Ideo sit

TRACTATUS QUARTUS.

De praxi Beneficiaria juxta Rebuffum.

PROOEMIUM.

Totum jus, teste Ulpiano, circa rem quamlibet consistit vel in acquirendo, vel in conservando, vel in amittendo; ideo Rebuffus proximam beneficiariam in tres partes dividit: prima exponit quomodo acquirantur beneficia: secunda quomodo conserventur: tertia vero quomodo amittantur. Nos Rebuffo inherentes immensam illam materiam tribus capitibus concludemus. Abstinemus a citatione vel legum, vel auctorum, utpote brevem solum synopsin proponentes praxim beneficiariæ, quam supponimus, ut revera est, sufficienter apud Rebuffum & stabilitam & probatam.

CAPUT I.

Quomodo acquirantur Beneficia, quæ instrumenta ad Beneficium suscipiendum sive necessaria.

ARTICULUS I.

De instrumentis publicis necessario requisitis ad beneficium valide suscipiendum.

AD beneficium valide suscipiendam necessariz sunt litteræ Baptismi, Tonsuræ, litteræ dimissoriæ, si Tonsuram aut Ordines alius quam proprius Episcopus contulerit: item constare debet de litteris Vicarii Generalis, si Vicarius Generalis beneficium conferat, aut litteras dimissorias largiatur: item necessariz sunt litteræ, quibus constat de institutione Canonica, sive ea sit vel electio, vel presentatio, vel collatio: necessariz etiam sunt litteræ attestantes missionem in possessionem, ut loquuntur. Demum in suscipiendis beneficiis quidquid agitur, quidquid requiritur, instrumentis publicis probari debet. Cum autem hæc instrumenta publica in foro contentioso, si his forte exoriantur examinanda sint, oportet ea esse munita iisdem solemnitatibus, quibus muniri solent instrumenta, quæ in jure Civili fidem faciunt: inde nata sunt ea edicta Regia, quibus jubetur, ut *insinuantur*, idest regitro publico dentur omnia, & singula instrumenta, quibus beneficia acquirimus, conservamus, aut amittimus, ut solemnem illam publicitate tollatur omnis suspicio falsitatis: inde est pariter, quod ea, quæ suspecta efficiunt apud iudices civiles instrumenta publica, eadem & suspecta reddunt instrumenta, quibus beneficia vel suscipimus, vel conservamus, vel amittimus: v.g. rasura, aut cancellatio in loco vel necessario, vel essentiali suspectum reddit illud instrumentum, in quo reperitur: inde est pariter, quod sicut in foro civili, si forte vel flamma, vel aqua, vel furto, vel alio casu instrumenta primæva amiserimus, ea supplemus vel extrahendo transumpta fidelia ex registris publicis; vel si registra publica perierint, per testes ea, quatenus possumus, comprobamus; idem omnino præstat, si casu aliquo litteras Baptismi, Tonsuræ, Ordinum, perdiderimus, & ex registris publicis transumpta habere nequeamus. His præfatis, jam de instrumentis necessariis ad suscipienda Beneficia spiliatim agamus.

De litteris Baptismi recepti. Nemo potest

Tonsuram recipere, nisi sit baptizatus. Ideo Episcopus non confert Tonsuram, nisi constet eum, quicui offertur, fuisse baptizatum: litteræ attestantes Baptismum fuisse receptum ab eo, qui tonsuram postulat, debent esse a Parocho, vel ejus Vicario subscriptæ: debent insuper esse manu publica obsignatæ, vel ut dicunt Galli, *le Baptisaire doit être legitime*.

De litteris Tonsuræ. In litteris Tonsuræ requiruntur quæ hic subijcio. 1. Nomen Episcopi, v.g. Joannes miseratione divina, ac sanctæ Sedis Apostolicæ gratia Tolosanus Episcopus. 2. Exprimendus est locus, in quo data est Tonsura. 3. Exprimi debet nomen & cognomen recipientis Tonsuram, ejusque Patris, & Matris nomen, & expresse indicari debet, an Tonsuratus sit ex legitimo, vel illegitimo thoro oriundus; si forte sit illegitimus, non reticendum datam fuisse dispensationem ab Episcopo ad simplex Beneficium suscipiendum; ad alia vero Beneficia suscipienda, non nisi per Papam dari potest dispensatio illegitima. 4. Litteræ debent attestari legitimam ætatem, scientiam competentem, aliasve dotes ad Tonsuram necessarias. 5. Cum Tonsura conferri nequeat occulte, & constare debeat, an revera collata sit litteræ debent monitionem facere de testibus, coram quibus collata est, nisi in solemniori ordinatione recepta fuisset. 6. Demum debent in Calce litterarum scribi annus, mensis, dies, quibus collata est Tonsura; debent subscribi ab Episcopo, Secretario Episcopi, & sigillo publico Episcopi muniri.

De litteris dimissoriis. Qui vult accipere Tonsuram, aut Ordines ab alio, quam a proprio Episcopo, debet ab Episcopo, cui subest, vel ab ejus Vicario Generali, vel a Capitulo, Sede vacante, litteras dimissorias obtinere; alias Beneficium collatum poterit coram iudice impetrari, ut loquuntur, idest poterit conferri alteri. Litteræ dimissoriæ requirunt quæ hic subijciuntur. 1. Nomen illius qui dat litteras dimissorias. 2. Auctoritatem quam habet eas dandi. 3. Qui dat litteras dimissorias debet habere auctoritatem spirituales supra eum, cui dantur litteræ dimissoriæ; ideo Laicus non potest dare litteras dimissorias, nec ille Clericus, qui est solum per Regem ad Episcopatum nominatus, nondum enim habet auctoritatem spirituales. 4. Litteræ dimissoriæ debent præcedere collationem Tonsuræ, aut Ordinum; non enim sufficit rati habitio, qua approbatur quoddam est... 5. Debent exprimere non vage, sed determinate nomen illius, cui conceduntur, & Ordinem propter quem dantur, &

Et nomen illius Episcopi, ad quem dirigitur, nisi expresse dicatur, a quocumque Episcopo &c. & dicatur ad omnes Ordines &c. 6. Litteræ dimissoriae expirant morte concedentis, aut ejus depositione.

ARTICULUS II.

Quomodo detur Beneficium.

Beneficium datur vel per electionem, vel præsentationem, vel per collationem. Electio est alicujus personæ idoneæ ad prælationem; vel fraternam societatem canonice facta vocatio, ut dicit Hostiensis. Præsentatio est alicujus personæ idoneæ per legitimum Patronum exhibitio facta vel Episcopo, vel alteri ad quem pertinet institutio. Collatio est libera quædam Beneficii, seu Præbendæ concessio.

Ad collationem Beneficii requiruntur quædam ex parte conferentis, quædam ex parte recipientis, & quædam ex parte ipsiusmet Beneficii.

Ex parte conferentis requiritur, quod sit habilis ad conferendum: v. g. quod non sit excommunicatus: quod pure conferat, & non sub conditione: quod sponte & libere conferat, nequaquam vero coactus, nec per violentiam, nec per metum: quod palam, & coram testibus id faciat, & instrumentum collationis duobus, aut tribus testibus obsignet: oportet insuper, quod beneficium non ad tempus, sed ad vitam conferat, nisi procurator daretur ad tempus Ecclesiæ vacanti; demum necesse est, ut beneficium sine fructuum diminutione tradatur.

Ex parte vero recipientis requiritur, quod habeat voluntatem recipiendi beneficium, capacitatem exequendi officia adjuncta beneficio, scilicet bonos mores, scientiam competentem, ætatem legitimam, & Ordinem requisitum; unde beneficium conferri nequit infanti, illiterato, infanti non tonsurato; ætas autem necessaria ad recipiendam Tonsuram est septimus annus completus: post septem annos completos possunt conferri Minores Ordines. Tonsura requiritur, & sufficit ad quodlibet beneficium recipiendum, modo intra annum *Quod* requisitus recipiatur. Ad Cardinalatum requiritur Ordo juxta suum titulum: v. g. Diaconatus, si titulum habeat Diaconi, Presbyteri, si titulum habeat Presbyteri. Ad Episcopatum requiritur saltem Subdiaconatus, & vigesimus septimus annus in Gallia: ad Archidiaconatum Diaconatus; ad Abbatiam Presby-

teratus. Qui Beneficia suscipit, non debet esse conjugatus, nec illegitimus, nisi ille dispensetur: si eis cui confertur beneficium, absens fuerit, debet expectari ejus acceptatio, & consensus.

Ex parte ipsius Beneficii requiritur, quod beneficium sit vacans vel de facto, vel de jure: de facto, ut si beneficiarius mortuus sit, vel vivens ei rebuciaverit: de jure, ut si beneficiarius nec mortuus sit, nec renunciaverit beneficio, sed beneficium iniuste detineat, puta, si detineat duo beneficia incompatibilia, &c.

Post electionem, præsentationem, & collationem, & institutionem sequitur missio in possessionem, ut dicunt, quæ fit vel per Notarium, vel per Clericum; & hoc, nisi beneficiarius propria auctoritate possessionem Beneficii adiret, tamquam prædo haberetur. Missio autem in possessionem scribenda est in instrumento publico, in quo asseritur, quod Clericus vel Notarius beneficiarium in possessionem immisit per ingressum, v. g. in Ecclesiam, per asperionem aquæ benedictæ, per osculum altaris, per pulsus campanæ, &c. Addendumque instrumento, an si quis se opposuerit, necne: si quis Ecclesiam ingredi non valeat, sufficit quod annulum portæ contingat; immo, si quis resistat, & portam tangere non possit beneficiarius, sufficit quod pinnaculum Ecclesiæ aspiciat; quia non pene ipsum stat, si non ingrediatur.

ARTICULUS III.

De variis provisionibus, quibus datur Beneficium.

Si beneficium detur sive per electionem, sive per præsentationem, sive per collationem, debent dari provisiones, seu instrumenta publica, quibus certum sit beneficium collatum esse tali.

De forma collationis, & provisionis Ordinariorum. Forma collationis Ordinariorum debet continere quæ hic subiunguntur. 1. Debet exprimi nomen collatoris, & nomen illius cui confertur: ille debet asserere se certo cognoscere meritum recipientis; ille vero debet libere acceptare beneficium, & jurare se præstiturum officia annexa Beneficio. Debet enarrari expresse modus, quo vacavit beneficium, an per mortem, an per renunciationem; nec modus vacandi pro expresso haberi potest. Ordinarius collator non potest istam clausulam adhibere *quovis modo vacet*, nec clausulam *non obstantibus*, nec clausulam *pro hac vice*;

vice; id enim ad solum Papam pertinet, qui quoquo modo beneficia conferre potest, & qualescumque obstantias, seu impedimenta tollere. Exprimenda est Diocesis, in qua situm est beneficium, & reticere non debet nomen Sancti, cui dicata est Ecclesia, vel Capella in qua est beneficium. Mentio pariter debet fieri nominis beneficiarii immediati, immo & nominis procuratoris, si per procuratorem facta sit resignatio. Collatio debet duobus saltem testibus obsequari, alias ei non crederetur, quamvis deinde collator daret litteras Testimoniales, quibus assereret se contulisse beneficium. Instrumenta collationis, seu provisionis, ut dicunt, debent scribi eadem manus, si enim diversa sit scriptio, sunt suspecta falsitatis. Qui semel contulit uni, idem non potest illud ipsum beneficium conferre alteri, nec revocare collationem, si male contulerit; est enim privatus pro hac vice potestatem iterum conferendi, nisi esset Patronsus Laicus, qui variare potest, ut dicunt. Episcopus tamen, aut alius quicumque collator, potest jam collatum beneficium iterum alteri jure, alterove titulo conferre: v.g. si primo contulerit in mensibus Graduatorum, non Graduato, postea vero Graduato requirenti conferre potest; prima enim vice voluntarie contulerat, secunda vero vice confert tanquam executor concordatorum. Item si Episcopus ad nominationem Patroni instituat nominatum, potest tanquam verus collator vel eadem, vel alteri illud idem beneficium conferre, vel si errore facti deceptus confert beneficium quod credebatur vacasse, delecto errore, poterit illud idem beneficium eidem, vel alteri conferre. Inter plurimas ejusdem beneficii collationes, prima præfertur secundæ, nisi prior collatio esset vitiosa vel ex parte conferentis, vel ex parte recipientis, vel ex parte beneficii. Collator potest uni, & eidem duo beneficia impossibilia conferre, quia recipiens sex habet menses ad eligendum. Episcopus aliquando confert per se ipsum, aliquando per Vicarium Generalem.

De Vicario Generali Episcopi. Vicarius Generalis est ille, qui vices gerit Episcopi. Vicarius Episcopi non solum nunc, vel verbo, vel privatis litteris constitui potest, sed litteris publicis per plures testes, & per Secretarium obsequariis, & sigillo officii munitis, & ab ipso Episcopo subscriptis, & in registro publico insinuat; alias in Gallia non agnosceretur in foro externo Vicarii Generalis auctoritas. Debet Vicarius Generalis constitui in temporalibus, & in spiritualibus. Qui eligitur Vicarius Generalis, debet esse tanto

officio idoneus, scilicet ætate, moribus, & scientia, natus ad minus viginti quinque annos, moribus optimis, & scientia non communi. Canonicus regularis potest esse Vicarius Generalis, immo & Monachus, modo Religiosum sui Ordinis locum habeat. Religiosus mendicans nequit esse Vicarius Generalis. Illud officium gerere nequit officialis Regius, puta, Præfex Consiliarius, Bailivus negotiis regis occupatus, nec ad eam dignitatem evehi potest Laicus, utpote Clericali dignitate non insignitus. Auctoritas Vicarii Generalis ex litteris, quibus instituitur, dignosci debet. Talis tantaque est ejus auctoritas, qualis quantavei conceditur per Episcopum. Si generaliter constituitur *in temporalibus, & spiritualibus*, ut mos est, poterit omnem actionem spirituales pertinentem ad jurisdictionem Episcopalem exercere; quia generale mandatum ad nihil restringitur: v.g. poterit interdicare, suspendere, excommunicare dispensare, &c. sed non poterit exercere per se ipsum actiones pertinentes ad characterem Episcopalem: v.g. confirmare, ordinare, Abbatibus benedicere, Ecclesias consecrare. Demum ut certo constet de auctoritate Vicarii Generalis in conferendis beneficiis, in admittendis resignationibus, & in his peragendis, quæ ad proximum beneficiarium spectant, debet Episcopus expresse eam potestatem in litteris publicis exprimere, ut tollatur occasio litium, dum provisiones beneficiorum sunt a Vicario Generali.

De provisionibus emanantibus a Papa. Papa potest providere beneficiis vacatuis, & vacantibus. Providet vacaturis diversimode, per privilegium, per mandatum, per reservationem, per expectativam. Per privilegium, quando dat alicui, qui non est legitimus collator, privilegium conferendi aliquod beneficium. Per mandatum, quando jubet tale beneficium conferri tali, & non ali. Per reservationem, quando sibi reservat collationem talis beneficii vacaturi. Per expectativam, quando dat litteras alicui, quibus designatur ut dignus, cui tale beneficium conferatur. Sed quia modis illi conferendi nullus fere usus sunt in Gallia, quia occasione essent optandi mortem illius qui Beneficium possidet; ideoque non immorandum est in explicando modo, secundum quem Papa potest providere Beneficiis vacaturis, & explicandum superest quo modo provideat Papa Beneficiis vacantibus.

CAPUT II.

De provisionibus Papæ circa Beneficia vacantia.

Præter ea Beneficia, quorum Papa est specialis collator, de quibus egimus in superiori tractatu, Papa habet in super generalem quamdam potestatem circa Beneficia singula vacantia, quovis modo vacent; eaque conferre solet vel *motu proprio*, vel *post supplicationem*. Sed quia in Gallia non admittuntur provisiones *motu proprio*; agendum ergo est de provisionibus, quæ emanant a Papa *post supplicationem* ei oblatam, & explicandus est tenor supplicationis oratoris, & tenor responsionis Papæ. Hæc autem provisiones vel dant primo Beneficium, & vocantur *primæ*; vel *jus, juri* addendo, datum jam beneficium in quantum opus est confirmant, & vocantur *secundæ*; dant Beneficium vel in *commendam*, vel in *Titulum*, vel beneficium non ut *ita uniunt*, vel jam *unita dissolvunt*, vel beneficia erigunt, aut beneficium de uno loco in alium transferunt: quæ singula hic breviter percurramus.

Explicit supplicatio ad Papam, quæ sic habet: *Beatissime pater*. Quia Papa pater est omnium fidelium. *Supplicat*, id est suppliciter orat *Sanctitatem vestram*; quia i' Papa sanctus est dignitate, licet non sit semper *in vobis*. De *votus orator*, id est preceptor fidelis, & subditus *Joannes N.* quia nisi exprimeretur nomen & cognomen, lateret cui conceditur gratia. *Clericus*, &c. quia Laicus non potest beneficium acceptare: hic referuntur dotes & qualitates Oratoris, puta, an sit *secularis*, vel *regularis*; collatio etenim est nulla, si taceantur qualitates, quæ redderent Papam difficiliorem ad concedendum, minime si taceantur illæ, quæ efficiunt faciliorem. *Dicepsi N.* qui tibi reticeretur Diocesis, aut alia pro alia ponitur, nulla esset concessio. *Ecclesia Sanctorum N.* vacet; quia debet exprimi nomen Sancti, cui dicata est Ecclesia, in qua est Beneficium, ne incerta sit Beneficii concessio. *Loci de N.* quia debet exprimi locus, in quo est Beneficium. *M. N.* quia nomen, & cognomen Beneficii illius, secundum quem Beneficium vacat. *Ludo. vic. N.* quia nomen, & cognomen Beneficii illius immediati debet apponi. *Defuncti extra Romanam curiam*, quia beneficium defuncti in curia Romana reservatur Papæ. *Cujus fructus ad 24. ducata*; quia si ad 30. ducata pertingerent, deberentur annuatæ. *Sive quovis modo*; ut ea cautione beneficium concedatur, quoquo modo vacaverit. *Joannis N. au.*

alterius cujuscumque personæ; ut eo modo concedatur beneficium, sive per mortem Joannis, sive per mortem alterius vacaverit. *Sive per resignationem disti Joannis*; ut ea cautela concedatur beneficium, etiam si resignatum fuerit. *Per resignationem liberam*; quia resignatio coacta vi, aut metu facta, nulla est. *Etiamsi vacet per constitutionem Joannis XXII.* quia beneficium duplex curatum per menssem sine dispensatione retineri non potest. *Etiamsi vacet per incapacitatem, inhabilitatem cujuscumque personæ*, per devolutum litigium, &c. ut ea cautione beneficium concedatur quoquo modo vacaverit.

Hæc supplicationi respondet Pontifex hujusmodi: *fiat ut petitur*; ibique apponitur prima litera nominis Papæ, vel scribuntur solum illhæc verba: *Concessum in præsentia Domini Papæ N.* hicque ponitur nomen Cardinalis Datarii.

Postea subiungitur, *cum absolutione*, scilicet a Censuris, quæ obesse possent, ne tale recipere beneficium. Additur, *quod obstantia omnes habeantur pro expressis*; & hoc modo videtur, quod v.g. si non expressus fuerit verus valor beneficii, verus modus vocationis, verus status litigii, &c. implicite exprimantur ea, quæ expresse reticentur. Multa alia adduntur in supplicatione, quæ de stilo sunt magis, quam de re; ideo ea reticeo. Si orator litteras testimoniales de vita, & moribus ab Episcopo acceperit, easque ad Papam miserit, beneficium datur in *forma dignum*, id est, quasi recipiens post examen dignus inventus esset. Si vero hujusmodi litteras non miserit, aut beneficium sit *Parochiale*, Beneficiarius examinatur ab Episcopo, ut jubet Trident. Si forte contingat aliquis defectus vel in Oratoris supplicatione directa ad Papam, vel in Papæ responsione directa ad Oratorem, hujusmodi defectibus medendum est, quod utriusque fit per novam provisionem. Nova autem hæc provisio est rescriptum Papæ directum ad beneficiarium, quod sic habet: *Julius Papa, v.g.* (quia exprimi debet nomen Papæ gratiam concedentis) *dilecto filio N.* (quia exprimitur oportet nomen illius, cui gratia conceditur) *Restori, aut Vicario perpetuo Ecclesie N.* (quia qualitas illius, cui conceditur gratia, reticere non debet) *virutum merita*, &c. *inducunt Nos, ut tibi reddamus ad gratiam liberales*, (ut ea præstatione constet a Papa non sine causa novam provisionem concedi) *cum, ut tua petitio præsebat, tu dubites collationem, & provisionem prædictas ex certis causis viribus non subsistere* (quippe motivum aliquod vel certum, vel

dubium debet præcedere, ut novæ dentur provisiones) nos præmissorum meritorum intuitu specialem gratiam facere volentes, a quibuscumque censuris, &c. Ad hunc solum effectum absolvimus. Postea subiungit: Quod si quæ, circa modum, quo Beneficium vacavit, vel reservatum est, expressa non fuerint, vel si quid non fuerit expressum circa litigium de huiusmodi Beneficio, modo tempore datæ præsentium non sit alicui specialiter jus acquisitum circa illud Beneficium; Nos, inquit, ea omnia præsentibus pro expressis habentes... mandamus tali & tali N. ut te, vel procuratorem tuum, tuo nomine in corporalem possessionem dictæ Ecclesiæ inducant auctoritate nostra, & defendant inductum amoto exinde quolibet illicito detentore. Subiungit demum, quod ejus sit intentionis, ut nullo modo effectus huiusmodi gratiæ impediri valeat, vel differri. Et sic concluditur rescriptum: *Ex nova hac provisione, quidquid in priori provisione vel omisum, vel peccatum fuerat, reparatur.*

REGULÆ CANCELLARIÆ RECEPTÆ IN GALLIA. Juxta Cujacum sequentes regulæ recipiuntur in Gallia, & impediant, ne provisiones Papæ suum effectum consequantur.

Prima regula, quæ ordine est 19. dicitur regula de viginti, & sic habet: Item voluit, quod si quis in infirmitate constitutus resignaverit aliquod beneficium sive simpliciter, sive ex causa permutationis, vel alias dimiserit, aut illius Commendæ cesserit, sui ipsius Beneficii unionis dissolutioni consenserit, etiam vigore supplicationis, dum esset sanus, signatæ, & postea intra viginti dies a die per ipsum resignantem præstandi consensus computandos, de ipsa infirmitate decesserit, & ipsum Beneficium quavis auctoritate conferatur per Resignationem sic factam, collatio huiusmodi sit nulla, ipsumque beneficium nihilominus per obitum censetur vacare.

Secunda regula, quæ ordine est 20. dicitur, quæ de impetrantibus beneficia viventium, sic habet: Item si quis supplicaverit sibi de beneficio quocumque, tanquam per obitum alicujus, licet tunc vivens, vacante provideri, & postea per obitum ejus vacet, provisio, & quævis dispositio, dicto supplicanti, per obitum huiusmodi denuo faciendæ, nullius sit roboris, vel momenti.

Tertia regula, quæ ordine est 30. dicitur, quæ de verosimili noticia, sic habet: Item voluit, & ordinavit, quod omnes gratiæ, quas de quibusvis beneficiis Ecclesiasticis cum cura, vel sine cura, sæcularibus, vel regulari-

bus, per obitum quarumcumque personarum vacantibus, in antea fecerit, nullius roboris, vel momenti sint, nisi post obitum, & ante datam gratiarum huiusmodi tantum tempus effluerit, quod interim vacationes ipsæ de locis, in quibus personæ prædictæ decesserint ad noticiam ejusdem D. N. verilimiliter pervenisse.

Regula quarta, quæ ordine est 34. dicitur, quæ de publicandis resignationibus, sic habet: Item voluit D. N. quod concurrentibus eadem die super quocumque beneficio, per fiat, & concessum, signaturis, ex eis, per fiat, etiam, ut petitur, habens, alteri per concessum etiam motu proprio habenti præferatur, etiamsi in illa per concessum præstantiores, & quantumlibet privilegiativæ essent clausulæ.

DE PROVISIONIBUS PER COMMENDAM. Provisio per Commendam ea est, per quam beneficium sæculare datur regulari, aut regulari sæculari, non solum in custodiam, sed etiam in titulum, quod a solo Papa fieri potest, dispensando ab hac regula: sæcularia sæcularibus, regularia regularibus. Regulari non potest dari nisi unionis Beneficium; quippe qui professus pauperatatem unico Beneficio debet esse contentus; sæculari vero plura Beneficia ex dispensatione conferri possunt, scilicet unum in titulum, alterum in Commendam, licet illa Beneficia aliunde sint incompatibilia. Beneficia Claustralia, v. g. Prioratus Claustralis, &c. non possunt in Commendam conferri. Beneficium in Commendam potest resignari, permutari, &c. non secus ac aliud quodcumque beneficium. Beneficium semel collatum in Commendam, non potest conferri, nisi facta mentione Commendæ. Beneficium datum in Commendam post tres collationes sibi succedentes, ita necessitat Papam, ut illud idem beneficium conferre cogatur sæculari in Commendam.

DE UNIONE DUORUM BENEFICIORUM, VEL DUARUM ECCLESiarUM. Unio est duarum Ecclesiarum a legitimo Superiore Ecclesiastico facta annexio. Unio duorum beneficiorum simplicium potest fieri per Episcopum; duarum vero Paroeciarum, vel Episcopatum, vel dignitatum nequit fieri nisi per Papam. Unio autem fit vel ad tempus, vel in perpetuum. Unionem ad tempus non recipimus in Gallia; quia sapit reservationem: bene tamen unionem in perpetuum, si inter venerint conditiones ad hoc necessariæ. Fit autem unio tribus modis: primo, ita ut unum beneficium subijciatur alteri;

secundo, ut quolibet beneficium tale remaneat, quale ante erat: tertio, ut ex pluribus beneficiis fiat unum. Episcopus exigua beneficia potest in suo Episcopatu unire. Legatus in toto tractu suæ legationis, consentiente Episcopo, minime vero dissentiente. Abbates, & interiores Prælati beneficia unire non possunt. Capitulum beneficium unire poterit, si hæc unio præjudicium Episcopo non afferat. Vicarius Generalis ea potest unire beneficia, quæ ab Episcopo uniri possunt. Unio beneficiorum debet habere pro fine majorem Deicultum, & utilitatem populi. Post unionem fideles utriusque Ecclesiæ participant de spiritualibus bonis utriusque beneficii, ideoque vocandi sunt; sed eorum consensus non requiritur, modo interveniat consensus Episcopi, qui vices gerit plebis. Requiritur tamen consensus Patroni, eoque dissentiente, unio fieri non potest. Licet ad unionem vocari debeant vocandi, scilicet, Episcopus, Capitulum, Populus, & Patronus, si sint aliqui perperam noverentes, ipsis invitatis, potest fieri unio. Quando Ecclesiæ Parochiales uniantur mensæ Capituli, vel Episcopi, non constituitur Vicarius perpetuus; bene tamen quando unitur beneficium Conventui regulari, nisi in unione fiat expressa mentio, quod ipsi regulares servient Parochiæ. Vicarius perpetuus congruam debet habere portionem, qua congrue vivat, & jura Episcopalia solvere possit; quod ut certius fiat, debet exprimi valor beneficii uniti. Unio facta ob certa motiva, potest cessantibus illis motivis revocari; semperque revocanda est, si perniciose fiat Religioni, si fraudentur elemosynæ, si tollatur hospitalitas. Eadem solemnitates requiruntur in dissolutione unionis, quæ in unionis erectione servatæ sunt. Revocata unionem, res ad pristinum statum revertuntur.

DE RECTIONE ECCLESIE. Aliquando immutatur Ecclesiæ status: v. g. secularis fit regularis, vel regularis fit secularis, &c. Ea mutatio non potest fieri nisi ad augendum cultum divinum. Sic Ecclesiæ simplex, v. g. Confraternitas erigitur in Capitulum Collegiale, Ecclesiæ Collegialis in Cathedralē, Episcopatus in Archiepiscopatum, Capitulum regulare fit secularē, vel secularē regulare. Ut Ecclesiæ simplex erigatur in Parochialem, requiritur & sufficit auctoritas Episc. & necessitas Populi, qualis esset, si Ecclesiæ Parochialis non esset sufficiens ad continendam plebem. Curatus, intra cujus Parochiæ limites erigitur nova Parochia, debet consentire; quia nova illa erectio ad eum spectat: si damnum aliquod patiat, debet compensari.

Fundator erigens novam Ecclesiā Parochialem debet sufficientes redditus destinare, quibus Ministri, & custodes Ecclesiæ nutrantur, luminaria, & alia Ecclesiæ necessaria suppedientur. Ecclesiā simplex potest erigi in Collegiatam, modo sit sufficiens numerus Ministrorum. Collegialis potest erigi in Cathedralē, modo alicui Episcopatu uniatur. Episcopatus vero potest erigi in Archiepiscopatum, modo subjiciantur ei aliqui Episcopatus.

DE TRANSLATIONE. Quando Ecclesiā vel hostium incurione impetitur, vel malorum infestatione gravatur, vel aeris intemperie male afficitur, potest ab uno loco in alium transferri: sic Episcopatus Magelonensis translatus est in Montepessulanum. Ecclesiā, a qua fit translatio, amittit sua privilegia, eaque communicantur Ecclesiæ, ad quam fit translatio: in priori tamen Ecclesiā relinquendus est vel unus, vel multiplex Presbyter, qui ei ministret; quippe quod est semel consecratum, profanum fieri nequit. Porro in Gallia nec unio, nec erectio, nec translatio fieri possunt sine consensu Regis, qui tamquam Ecclesiæ Gallicanæ Patronus censendus est. Hactenus de modis acquirendi beneficia. Ideo fit

C A P U T III.

De Modis conservandi Beneficia.

P R O O E M I U M.

UT Beneficium collatum conservetur, provisiones, quibus obtentum est, debent esse 1. Valide. 2. Debent esse absque controversia, & litigio. 3. Nulla debent dispensatione egere. Si vero e contra dubitetur de valore provisionum, recurritur ad rescriptum, quod dicitur: *Ad etiam & perinde valere*; quo rescripto fit, ut prior provisio, tametsi dubia, valeat. Si vero lis moveatur contra beneficium, possessori beneficii providetur per rescriptum *subrogationis*, quo rescripto fit, ut possessor beneficii in jus litigantis, si quod habeat, subrogetur. Si ad conservandum beneficium opus sit dispensatione, recurritur ad dispensationem, qua succurritur de festibus, qui in collatione, vel receptione beneficii occurrunt. Ideoque hic agemus. 1. De rescripto, quod vocatur *ad perinde valere*, & de rescripto, quod vocatur *quod rationem congruit*. 2. De rescripto *subrogationis in litigio*. 3. De dispensationibus, quibus beneficia conservantur.

ARTICULUS I.

De *rescripto* ad *perinde* valere.

Quando dubitatur de provisionibus, huic defectui mederi possumus vel petendo, quod nova detur provisio, vel quod prior provisio, quæ nobis apparet dubia, confirmetur, vel quod provisio, quam habemus dubiam, *perinde* valeat, ac si certa esset. Si Papa conferat novam provisionem, signum est nullam fuisse priorem provisionem, quippe quæ nova egiit. Si Papa confirmet priorem provisionem, signum est eam validam fuisse. Si det *rescriptum ad perinde valere*, signum est Papam dedisse priori provisioni totum robur necessarium ad conservandum beneficium. Petitur autem *rescriptum ad perinde valere*, quando quis dubitat priorem provisionem ex aliqua causa impugnari posse; quæ tamen cautione per *rescriptum ad perinde valere* provisio dubia, & incerta erit æque firma, ac si omnino valida esset. *Perinde valere*, toties peti potest, quoties mederi volumus defectibus, qui occurrere possunt in collatione, & receptione beneficii, ex quocumque capite veniant illi defectus, sive ex parte conferentis, sive ex parte recipientis, sive ex parte ipsius Beneficii: v.g. si obtinuerit beneficium ab eo, qui non erat verus collator, puta a Rege, quod forte beneficium non a Rege, sed a Capitulo conferendum erat: item si recepero beneficium ante legitimam ætatem, vel Tonsuratus ab alieno Episcopo sine dimissoriis, vel illegitimus non expressio defectu natalium, vel si non Graduatius obtinui beneficium, quod gradum exigit, vel si Professus Religionem ante tempus præfixum a Conciliis, obtineam beneficium præexigens Professionem Religiosam; his omnibus, & similibus defectibus succurritur per *rescriptum*, quod vocatur *ad perinde valere*, modo exacte, & fideliter exprimantur summo Pontifici omnes defectus, quibus volumus, ut *rescriptum* summi Pontificis medeat.

Rescripto ad perinde valere affine est *rescriptum*, cui nonen *Rationi congruit*, eo quod per illas voces incipiat. Adhibetur autem istud *rescriptum*, quando Papa voluit aliquid concedere, & prævenit morte non pernit, tunc eadem gratia ab ejus successore petitur; quia, ut vulgo dicunt, gratia facta per mortem Papæ non extinguitur, sed ab ejus successore conceditur: ideo *rescriptum* sic incipit, *Rationi congruit*, ait Papa, ut concedatur

Tomo II.

quod prædecessor noster promisit: & hoc locum habet sive viva voce, sive scripto defunctus Papa promiserit, modo ea honesta sine, & non inhonesta, modo ea vere promiserit; nam si gratiam petitam recusasset, & eadem gratia nova supplicatione peteretur, reticendo, quod hoc petatum fuit, sed denegatum, non valeret *rescriptum*.

ARTICULUS II.

De *Rescripto subrogationis in litigio*.

Subrogatio nihil aliud est, quam in locum alterius litigantis successio. Possessor autem Beneficii in locum litigantis contra ipsum potest subrogari vel morte, vel resignatione: morte quidem, puta, si pendente lite moriatur, qui beneficium tibi possidenti disputat: resignatione, si is, qui circa beneficium a te possessum tecum litigat, omne jus suum tibi relinquit. Quod ut legitime fiat, debent quæ hic sequuntur exacte observari. 1. Recurrendum est ad summum Pontificem, & singula, quæ litem motam circa beneficium respiciunt, fidelissime exponenda. 2. Petenda est subrogatio, non novus adversarius subrogetur, & lites crescant in immensum. 3. Papa pro expresse habet statum causæ, si forte quid innocenter omisum sit. 4. Papa subrogat oratorem in omne jus litigantis, qui vel mortuus est, vel per resignationem juri suo renunciavit. 5. Addit Papa se velle subrogationem valere, non obstante quacunque reservatione vel communi, vel speciali. 6. Afferit Papa se conferre non novum jus, sed jus illud omne, quod litiganti competeat. 7. Subrogatus non tenetur debita subrogantis solvere, nec fructus ab illo perceptos exhibere nec expensas ab illo factas restituit, nisi forte accepisset processum simpliciter, ut dicunt, onerando se scilicet & expensis, quibus posset damnari, si jure suo caderet, & incrementis, quæ lucrari posset, si collitigans litem perderet. 8. A beneficio subrogationis excludendi sunt indigni. Indigni autem sunt; primo intrusus, id est ille, qui beneficium sine titulo Canonico obtinuit. Secundo qui impetravit beneficium viventis, ejus mors propter senium, vel propter infirmitatem proxima sperabatur. Tertio qui movit litem contra eum, qui per triennium beneficium pacifice possedit. Quarto quicumque impetravit beneficium sine debitis conditionibus in trigesima quinta regula Cancellariæ contentis, puta, quod impetrans teneatur exprimere nomen, gradum, nobilitatem possessoris, tempus, quo illud pos-

H 3 sedit,

sedit, causam impetrationis, & quod teneatur infra sex menses eum ad iudicium vocare.

ARTICULUS III.

De Dispensationibus, quibus beneficia conservantur.

Dispensatio est provida juris relaxatio. Dispensatio est necessaria ad conservandum beneficium, quoties beneficium retineri non potest, nisi fiat communis juris relaxatio, puta, permittendo vel plura beneficia incompatibilia retineri, aut beneficium aliquod retineri ab eo, qui non habet ea, quæ requiruntur ad retinendum beneficium: v. g. non habet Ordinem requisitum ad beneficium conservandum, vel patitur defectum aliquem aut natalium, aut corporis, aut mentis, qui defectus impedit quominus citra dispensationem Papalem beneficium retinere valeat: in his singulis casibus necessaria est summi Pontificis dispensatio. Quando autem hæc dispensatio reddat dispensatos tuos in conscientia, quando verò non, diximus in primo tomo, ubi de lege. Cæterum nulla datur dispensatio, nisi præmissa ad summum Pontificem supplicatione, quæ motiva contineat dispensationis obtinendæ: cui supplicationi sic, aut simili modo respondet summus Pontifex.

De dispensatione ad duo, & super ætate. Dispensatio ad duo, & super ætate, sic habet: *N. Papa, &c. Dilectissimo N. nobili genere procreato.* Exprimitur nobilitas; quia est motivum ad dispensandum, quippe utilis potest esse Ecclesiæ. *Ut te specialibus favoribus prosequamur.* Hæc verba significant, quod dispensatio actus est liberalitatis, & non iustitiæ. *Hinc est quod nos te, qui, ut asserit, es de nobili genere ex utroque parente procreatus, & quinto decimo anno constitutus in Universitate N. studens actu, Parochialem Ecclesiam S. N. Diocesis N. ex concessione Apostolica in Commendam obtrines.* Tria hic asserit orator. 1. Quod sit nobilis. 2. Quod sit minor, quæ ætate beneficia Parochialia obtineri non possunt. 3. Quod actu studeat, ut fiat utilis Ecclesiæ; quæ lingua instrumentis publicis coram summo Pontifice probari debent. *Tunc in hac parte supplicationibus inclinati permittimus, ut Beneficia incompatibilia, si tibi alias Canonice conferantur, valide recipere, & simul retinere licite possis quoad vixeris; illaque simul dimittere, vel simpliciter, vel causa permutationis, quoties tibi placueris; & loco dimissi, vel dimissorum, aliud simile, vel dissimile recipere*

valeas. Primo Papa dicit: *beneficia incompatibilia*; quia ad plura Beneficia compatibilia non requiritur dispensatio, si recipiens sit aliunde capax. Secundo dicit: *si tibi Canonice conferantur*; quia si collata essent non Canonice, v. g. usurpata vi, aut dolo, non valeret dispensatio. Tertio dicit: *quoad vixeris*; quia beneficium in titulum non datur ad tempus, sed ad vitam. Quarto addit Papa, quod possit ea dimittere, vel resignando, vel permutando, non secus, ac si nulla dispensatione egerit. *Consuetis tamen oneribus supportatis*; quia dispensatio, qualiscumque sit circa Beneficia, non eximit ab obligatione essentiali annexa beneficio, qualis est v. g. quod Parochiani instruantur, Ecclesiæ ornentur, Eleemოსynæ dentur, &c. *Alienatione bonorum immobilium, vel mobilium pretiosorum penitus interdicta*; quia dispensatio non facit dispensatum bonorum Ecclesiasticorum dominum, sed tantum usufructuarium. *Auctoritate Apostolica tenore presentium de Speciali gratia dono dispensamus*; quia Papa id facit auctoritate, quam Christus Apostolis, eorumque successoribus contulit. *Proviso quod Beneficia incompatibilia propterea debitis non fraudentur obsequiis, & animarum cura nullatenus negligatur, & onera Beneficii congrue supportentur*; quia isthæc omnia sunt de iure divino, a quo per dispensationem nullatenus eximi potest Beneficiarius.

Dispensatio circa defectum natalium explicatur. Honestas postulat, ut illegitimi ad statum Clericalem non admittantur: nam si in lege Mosaica homo de scorto natus ad Sacerdotium Aaronicum evehi non poterat; a fortiori id fieri non debet in lege Evangelica; id enim exigit dignitas Clericalis, id postulat atrocitas criminis paterni, & debita plebeiis reverentia, qui insigni scandalo moventur, si illegitimum videant ad beneficium Ecclesiasticum evehi, paternumque crimen in memoriam revocant, quoties illegitimi Clerici Adiutores N. ex concessione Apostolica in Commendam obtrines. Sed quia aliquando de scorto geniti utiles possunt esse Ecclesiæ, ideo cum illis dispensatur, sed ea cautione. 1. Quod illegitimus dispensatur ab Episcopo ad Titulariam recipiendam, & ad beneficium simplex, v. g. ad Præbendam Collegialem, minime vero dispensatur ad dignitates, vel ad Præbendam Cathedrali. 2. Dispensatur a Papa ad majores Ordines, non dispensatur ad beneficium, nisi de eo fiat mentio: & dispensatur ad unum beneficium, non dispensatur ad alia, neque ad Prælaturas. Is, a quo tollitur defectus natalium per professionem religiosam, non ideo fit capax ad Prælaturas; & sublatq

per

per dispensationem defectu natalium, vel per professionem religiosam, non absolvitur ab irregularitate homicidii nec per professionem nec per dispensationem, nisi de ea fiat mentio. Demum quantacumque sit dispensatio, spurius numquam dispensatur, ut beneficium patris obtineat.

Dispensatio circa defectum corporis explicatur. Sicuti inhonestum est illegitimum ministrare Ecclesiae, ita decet deformem corpore ab Altari removeri; quocirca vitiati corpore egent dispensatione, ut Beneficium obtineant. Si defectus sit exiguus, puta, abscissio digiti, non possici, claudicatio non difformis, dispensatio ab Episcopo dari potest. Si defectus sit ingens, dari potest a solo Papa, qui rem committit examinandam Episcopo, sic enim habet formula dispensationis: *Mandamus quatenus, si & postquam dictus N. coram te personaliter se exhibuerit, oculum vel membrum ipsum diligenter inspicias: & si, super quo conscientiam tuam oneramus, ex huiusmodi inspectione tanta deformitas in eodem oculo non appareat, quod ex hoc possit in populo scandalum generari, ac aliud Canonicum non obstitat, cum eodem N. si secum super se dispensare contingat, ut quaecumque Beneficia, &c. recipere, & quoad vixerit retinere libere & licite valeat auctoritate Apostolica tenore presentium de speciali dono gratie dispensamus.*

Explicatur dispensatio de non promovendo. Qui habet beneficium curatum, id est Ecclesiam Parochialem, tenetur in annum a pacifica possessione computandum, quae non habetur, nisi transacta annuali possessione, id est, tenetur intra duos annos ab institutione Canonica ad Presbyteratum evehi; quod si omiserit, beneficium vacat. Dixi, qui habet Ecclesiam Parochialem; nam qui habet Episcopatum, Abbatiam, Conventum, Capellam, non tenetur infra duos annos ad Presbyteratum evehi. Curatus ergo, qui voluerit non promoveri, supplicationem ad Papam dirigat, cui Pontifex sic respondebit: *N. Papa, &c. Ne ad aliquem ex sacris etiam Subdiaconatus, Diaconatus, vel Presbyteratus Ordinibus huiusmodi te facere promoveri minime tenearis, neque ad id a quoquam invitatus valeas cogi...* Auctoritate Apostolica de speciali gratia indulgemus, proviso quod Ecclesia debitis interim non fraudetur obsequiis, & animarum cura in ea non negligatur, &c.

Explicatur dispensatio circa male promotos. Qui male promoti sunt ad Ordines, puta, quia sine dimissis sunt ordinati ab extraneo Episcopo, vel quia sunt promoti ante legitimam aetatem, vel extra tempora a iure sta-

tuta, hi omnes egent dispensatione, alias eorum Beneficia impetrari possent; quia Pius II. voluit, quod praedicti omnes acceptis Beneficiis possent privari. Oportet ergo, ut supplicationem ad Papam dirigat, cui Papa respondet, concedendo gratiam, quae in supplicatione continetur.

Explicatur dispensatio de non residendo. Quando quis obtinet Beneficium personalem residentiam postulans, si ob causas non iure expressas velit personaliter a suo Beneficio abesse, debet dispensationem a Papa postulare, & eo fine ad eum supplicationem dirigere, quae numquam a Papa admittitur nisi cum hac clausula: *provisio quod Ecclesia interim debitis non fraudetur Officiis.* Vide quae supra diximus de residentia.

CAPUT IV.

Quomodo amittantur Beneficia.

In hac tertia parte Rebuffus agit de modis, quibus amittuntur Beneficia, puta de resignatione; permutatione, &c. Sed quia nos de his omnibus fule in superiori Tractatu egimus, ideo huius materiae finem imponimus.

DE

VARIIS HOMINUM STATIBUS

PROOEMIUM.

ARTICULUS I.

De necessitate divinae vocationis ad quemlibet statum suscipiendum: quoque pacto inquirenda sit divina vocatio, & qua fidelitate sequenda.

Nota. Status est certa vitae conditio, qua quis adstringitur ad certam vivendi formam, vel perpetuo, vel ad tempus ineundam.

Status alius est sacer, alius non sacer, seu saecularis. Status sacer est ille, quo Christianus speciali modo Deo consecratur. Talis est status Clericalis, quo Christianus Tonsura, vel Sacramento Ordinis Deo consecratur. Talis est etiam status Religiosus, quo quis professionem regulari Deo consecratur.

Status non sacer seu saecularis est ille, quo homo saecularibus negotiis implicatur, nec Tonsura, nec Ordine, nec Monastica Professione consecratur. Talis est status eorum,

qui in sæculari dignitate constituti sunt, ut Magistratus, & conditio eorum, qui sub sunt Magistratibus, ut cives. Talis est pariter status eorum, qui artibus liberalibus occupantur, ut advocati, medici, &c. & eorum, qui artibus mechanicis detinentur, ut milites, agricolæ, artifices, &c. De quibus omnibus vigilatim agendum.

Prop. unica. Nullus Christianus debet statum aliquem feligere sine divina vocatione.

Prob. 1. Scriptura. Scio Domine, quia non est hominis via ejus: nec viri est, ut ambulet, & dirigat gressus suos: Jerem. 10. v. 23. Ergo dum aliquam vivendi formam seligimus, ad eam debemus divinitus vocari, & dirigi.

2. Rat. Prima ratio. Homo non est sui juris, sed Dei: ipse enim fecit nos, & non ipsi nos. Psalm. 99. v. 3. Ergo licet servus, qui non est sui juris, non potest sine beneplacito heri sui statum aliquem eligere; ita nec nobis licet aliquam vivendi formam sine beneplacito Dei suscipere.

Secunda ratio. Multiplex est status in Ecclesia, scilicet status cœlibatus, & matrimonii, status Religiosus, status Ecclesiasticus, status Laicalis: quilibet ex illis statibus bonus est absolute, sed non est bonus respective; potest enim quis aptus esse ad statum Laicalem, minime vero ad statum Religiosum, aut Ecclesiasticum: Ergo oportet ut a Deo cognoscat, ad quem ex illis statibus divinitus destinatur.

Tertia ratio. Ecclesia corpus est, inquit Paulus 1. ad Corinth. 12. cujus caput Christus est, membra vero illius sunt homines baptizati: sicut ergo in corpore Non omnia membra eundem adum habent; ita in Ecclesia non omnes fideles idem habent Officium: Ergo sicut posuit Deus membra unumquodque in corpore, sicut voluit; ita oportet, ut quemlibet Christianum in suo Officio statuatur. Si secus factum fuerit, fidelis in punctum male exercebit officium; sicuti pes manus officia ægre exequitur. Insuper vitam molestam ducet, sicuti membra extra debitum situm collata non exiguum dolorem afferunt. Rursum sicut Deus in ordine naturali cuilibet causæ creatæ confert vim ad effectus, quibus producendis destinatur, necessarium minime vero alteri creaturæ, v.g. confert igni vim calefaciendi, non aquæ, & contra aqua dat vim humectandi, quam igni denegat; ita quos ad aliquem statum eligit, illis confert gratiam specialem huic statui necessariam, quam eis, qui se intrudunt, julle ut plurimum denegat juxta illud Isaïæ cap. 30. v. 1. *Vae filii desertorum, dicit Dominus, ut faceretis consi-*

lium, & non ex me, & ordiremini telam, & non per spiritum meum, ut adderetis peccatum super peccatum. Qui ambulatis, ut descenditis in Ægyptum, & os meum non interrogastis, sperantes auxilium in fortitudine Pharaonis, & habentes fiduciam in umbra Ægypti: & erit vobis sortitudo Pharaonis in confusionem, & fiducia umbra Ægypti in ignominiam. Ægyptus enim frustra & vane auxiliabitur. Ut enim optime ait Psalmista: Nisi Dominus ædificaverit domum, in vanum laboraverunt qui ædificant eam; ita frustra statum aliquem vitæ nos ipsi eligimus, nisi ad eum divinitus dirigamur, & ab eo adjuvemur.

Confessarium Unicum.

Quid faciendum Christiano de eligendo statu cogitanti.

1. Qui de eligendo alicujus vitæ statu cogitat, hæc verba Ecclesiastici cap. 3. vers. 1. debet alto animo inhære: *Fili accedens ad servitutem Dei, sta in justitia, & timore, & prepara animam tuam ad tentationem. Depreme, idest humilia, cor tuum, & sustine, idest, nihil præcipitanter agas. Inclina aurem tuam, & suscipe verba intellectus, & ne fies in tempore abductionis, idest ne abicias servitium Dei in tempore tribulationis. Sustine sustentationes Dei, idest patienter seras probationem a Deo inmissam. Conjungere Deo, & sustine, ut crescat in novissimo vita tua, idest, ut prospere tibi cedat status vitæ, quem elegeris.*

2. Si in peccato est, omnem affectum peccati debet abicere, & ad Deum sincera penitentia redire; quia vix alioquin exaudietur a Deo, ut ipsemet testatur: *Invocabunt me, & non exaudiam. Mane conjurent, & non invenient me, eo quod exomam habuerit disciplinam, & timorem Domini non susceperint.* Proverb. cap. 6. v. 28. Et ad peccatores ait per Ezech. 14. v. 4. *Ego Dominus respondebo ei in multitudine immunditiarum jurarum; fiet enim ei quod factum est Saul: Consultavitque Dominum, & non respondit ei, neque per somnium, neque per Sacerdotes, neque per Prophetas.* 1. Regum 28. v. 6. Cujus silentii causa est: *Quoniam in malevolam animam non introibit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis.* Sap. 1. v. 4.

3. Constitutus in gratia Dei per veram poenitentiam, debet per bonum Sacramentorum usus a Deo enixe precibus petere, quem ei statum destinaverit, dicens: *Notam fac mihi viam, in qua ambulem; quia ad te levavi ani-*

nam meam: docere me facere voluntatem tuam. Psal. 143. v. 8. *Domine, quid me vis facere?* Act. 6. v. 6. Ut Christo dicebat Petrus: *Si tu es, jube me venire ad te.* Matth. 14. v. 28.

4. In ea oratione, & in eo Sacramentorum usu, animum debet induere indifferentem, paratus eum amplecti statum, quem Dominus induit caverit. In divina voluntate indaganda necessarium est nos ita comparare, ut nostra omnis voluntas cesseret, & in neutram partem magis vergat, inquit Climacus de fuga inanis vite. *Dominus Deus apernit*, inquit Isaias, *mibi aurem; ego autem non contradico: retrorsum non abii.* 50. v. 5. Et David ait: *Paratum cor meum, Deus, paratum cor meum.* Psal. 107. Uterque Propheta his verbis indicat, quomodo affectus esse debeat, qui aliquem statum vult suscipere.

5. In illa indifferentia constitutus vereatur, ne cupiditate lequatur potius quam caritatem, diabolus potius quam Christum, carnis potius quam spiritus propensionem: *Ipse enim satanas transfiguratur se in Angelum lucis.* 2. ad Corint. cap. 11. v. 14. *Et sepe sibi de se mens ipsa mentitur, & fingit se de bono opere amare quod non amat, & de mundi gloria non amare quod amat*, ut ait Greg. past. par. 1. cap. 9.

6. Quas diaboli fraudes ut effugiat, & mentis libimet ipsi mentientis astutias detegat, nihil agat sine prudentum consilio. *Cor boni consilii statue tecum; non est enim tibi aliud pluris illo.* Eccl. cap. 37. v. 17. rursus: *Fili nihil sine consilio facias, & post factum non poenitebis.* Ibidem 32. v. 24. *Noli precipitanter agere, diu considera, diligentius inuere; magnum est quod proponis, & opus habens multa deliberatione: experire quid possis, amicos consule.*

7. In petendo consilio eos adeat, inquit D. Thom. 3. 2. q. 189. a. 10. de quibus speratur, quod profint, & non impedian. Et Ecclesiasticus 37. v. 12. indicans, a quibus petendum sit consilium, ait ironice: *Cum viro irreligioso tracta de sanctitate, cum iniusto de iustitia Cum timido de bello Cum impio de pietate Cum servo pigro de multa operatione.* Et ut denotet illud ironice dictum, addit: *Non attendas his in omni consilio, sed cum viro sancto assiduus esto.* Consiliarius potest esse Confessarius pius & prudens, aut vir aliquis doctus & pius, qui de re tanti momenti semoto omni prajudicio iudicet. Si parentes sint profuturi, bonum est eos consulere; ita enim exigit istud praeceptum: *Honora patrem tuum, & matrem tuam.* Exod. 2. Si vero sint nocituri, non sunt audiendi; quia in his, quæ sunt divini obsequii, magis obtempe-

randum patri spirituum, ut vivamus, quam parentibus carnis. Ad Heb. 12. v. 9. Unde Dominus reprehendit discipulum, qui volebat eum statim sequi intuitu paternæ sepulcræ; erant enim alii per quos illud opus impleri poterat, ut docet Chrysost. super illud Matth. *Dimitte mortuos sepelire mortuos suos.* Et Hilar. Cap. 3. in Matth. super illud, *Jacobus & Joannes reliſſis retibus & patre secuti sunt Dominum*, ait: *Ex quo docemur Christum secuturi, & secularis vitæ sollicitudine & paternæ domus consuetudine non teneri.* Ita apud D. Thom. 2. 2. q. 189. a. 6. arg. sed contra.

8. Cum divina vocatio inquiritur, & qui dat, & qui petit consilium, debent isthæc omnia diligenter observare. 1. Uterque debet solam Dei gloriam pura intentione querere, neuter debet carni vel sanguini acquiescere: *Cujus enim finis malus est, ipsum quoque malum est*, inquit Boethius. *Si oculus tuus, idest intentio tua, fuerit simplex, totum corpus tuum, idest opus tuum, lucidum erit: si autem oculus tuus fuerit nequam, totum corpus tuum tenebrosum erit.* Matth. 6. v. 22. 2. Uterque debet vires tum corporis, tum mentis ejus, qui vult statum aliquem ingredi, cum iplo statu comparare: *Unusquisque*, inquit Ambr. *suum ingenium noverit, & ad id se applicet, quod sibi aptum elegerit; itaque quid sequatur prius consideret.* Lib. 1. offic. Cap. 44. *Quis enim*, inquit Christus, *volens turrim ædificare, non prius sedens computat sumptus, qui necessarii sunt ad perficiendum, ne posteaquam posuerit fundamentum, & non poterit perficere, omnes qui vident, incipiant illudere ei, dicentes: hic homo cepit ædificare, & non potuit consummare?* Luc. 14. verſ. 28. 3. Non oportet in perenni suspensione persistere, sed sufficienti adhibita diligentia cum statum eligere, qui & viribus nostris judicatur convenientior, & gloriæ Dei manifestandæ opportuniior; alias semper suspensus, nihil boni inciperet: *Qui observat ventum, non seminat, & qui considerat nubes, numquam metet.* Eccl. 11. v. 4.

9. Cum divina vocatio inquiritur, & qui dat, & qui petit consilium, tanto majorem debent adhibere diligentiam, quanto status, qui proponitur, est periculosior, minorem vero quanto est securior; quia, ut optime ait D. Thom. 1. 2. q. 199. a. 10. *Diuturna deliberatio, & multorum consilia requiruntur in magnis, & dubiis; in his autem quæ sunt certa & determinata, non requiruntur consilium.* Sic magna requiritur circumspectio, quando status inducit obligationem perpetuam,

tuam, qualis est status Religiosus, status Subdiaconatus, status Matrimonii; obligatio enim perpetua non debet temere suscipi. Sic magna requiritur circumspexio, quando status periculis est obnoxius. Talis est status Clericalis, ad quem requiritur major sanctitatis interior, quam requirit etiam Religiosis status. Div. Thom. 2. 2. q. 184. a. 8. Sanctificabor in his, qui appropinquant ad me, inquit Deus Levit. 10. v. 3. Talis est pariter status secularis eorum, qui praesunt etiam civiliter: Judicium durissimum his qui praesunt, fiet... potentes autem potenter tormenta patientur. Sap. 6. v. 6. Talis est pariter militiae exercitium: Non enim militare delictum: sed propter praedam, aut aliud quodvis praevium motivum militare, peccatum est. Aug. lib. 1. sermone 19. veteris edit. de verbis Domini. Talis est pariter status iudicis, advocati, procuratoris, tabellionis, quibus officii nihil Reipublicae utilius: Remota itaque iustitia, quid sunt Regna, nisi magna latrocinia? Aug. lib. 4. de civit. cap. 4. Talis est pariter status eorum, qui occupantur artibus liberalibus, aut mechanicis; quaelibet enim ars suas habet aleas, suaque pericula, quae praevideri oportet antequam quis eas artes temere suscipiat.... De his omnibus statibus deinceps sigillatim agemus.

ARTICULUS II.

De quo statuitur, quod singulis hominibus interdicatur otium, & labor aliquis mentis, vel corporis praecipitur.

Prop. unica. Nullus est status, nulla conditio in Religione Christiana, in qua singulis hominibus non interdicitur otium, & non praecipitur aliquis labor vel mentis, vel corporis.

Prob. 1. Scriptura. Homo nascitur ad laborem, & avis ad volatum. Job. 5. vers. 7. & Paulus 22. ad Thessal. cap. 3. vers. 10. ait: Si quis non vult operari, nec manducet: ergo ex Scriptura labor singulis hominibus praecipitur.

2. Ex Aug. Operis imperfecti contra Julianum lib. 6. cap. 29. Nomine quippe, inquit, sudoris generalem Sacra Scriptura significavi laborem, a quo nullus hominum est immunis, cum alii laborant operibus duris, alii sollicitantibus curis.... Nunc ergo laborant pauperes, laborant divites, laborant iusti, laborant iniqui, laborant magni, laborant pusilli a die exitus de ventre matris eorum usque in diem sepulturae in matrem omnium: ergo labor est de precepto, & non solum de consilio.

3. Rat. Prima ratio. Generalis poenitentia a Deo cunctis hominibus imposita, a qua nullus potest nos dispensare, haec est: In sudore vultus tui velceris pane tuo: Gen. 3. v. 19. ergo cuncti homines tenentur aut mentem, aut corpus aliquo labore occupare.

Secunda ratio. Otium est origo omnium vitiorum iuxta illud Eccles. 33. v. 29. Multam malitiam docuit otiositas: ergo singulis hominibus interdicitur otium.

4. Exemplis. Quoquoque extiterunt Sancti in veteri & novo Testamento, hi omnes & otium fugerunt, & labori vel mentis, vel corporis non languide, sed ardentem incubuerunt, ut patet hac inductione. Adam innocens positus in Paradiso voluptatis, ut operaretur, & custodiret illum. Adam poenitens cogitavit terram maledictam, & spinas & tribulos germinantem in poenam peccati proprio labore subigere. Abel est pastor, Cain agricola, Noe arcam manibus suis construit. Abraham, Isaac, Jacob, ejusque filii, pastores sunt ovium: Moyses, Josue, Gedeon, alique doctores populi aut rebus pastoritiis, aut agrorum cultura occupabantur. Saul, David, alique Reges, immo & Prophetae, aut pascendis gregibus, aut incolendis agris incumbabant, & simul Dei legem meditabantur, & ita & corpore & mente occupabantur.

In novo Testamento Christus secundus Adam Fabri est filius; immo secundum Marcum & Faber ipse operabatur manibus suis, non necessitate, cum multa populorum millia quinque panibus & paucis pisciculis nutrebat, sed ut nobis exemplum daret, & otium fugiendum esse ostenderet. Apostoli piscatores erant, & operibus & labore manuum vivebant. Paulus, etsi Civis Romanus, & indefesso zelo Evangelium praedicans, labore tamen manuum suarum vivebat; ideo scribens ad Thessalonicenses ait 2. Epist. cap. 3. v. 8. Neque gratis panem manducavimus ab aliquo, sed in labore, & in satigatione, nosse & dic operantes, ne quem vestrum gravavimus: non quasi non habuerimus potestatem; sed ut nosmetipsos formam daremus vobis ad imitandum nos; nam & cum essemus apud vos, hoc d. & unciabamus vobis: quoniam si quis non vult operari, nec manducet.

Sic antiqui Eremitae & Monachi, non modo labore manuum suarum vivere, sed inde lucrari etiam solebant, unde necessitatem patientibus elemosynam impertirent. Post vero in Caenobia & Conventibus congregati, alii agros colere, alii scribendis libris sacris, & Sanctorum operibus pariter scribendis detineri coeperunt. Ergo exemplo Christi & San-

ctorum

eorum oportet singulos Christianos, qui volunt salutem æternam consequi, aut mente, aut corpore occupari; nemo enim salvis esse potest, nisi Christum & Sanctos imitatus fuerit: *Imitator mei esto*, inquit Paulus, *sicut & ego Christi*. 1. ad Corinth. cap. 11. vers. 1. Docet etiam neminem salvandum esse, nisi Christum imitatus fuerit: *Quos præcivis*, inquit, *& prædestinavit conformes fieri imagini filii sui*. Ad Rom. v. 29.

Confessaria hujus Doctrinæ.

Confess. 1. In magno salutis periculo versantur illi omnes, quorum vita ea est, ut a leſto ad epulas, ab epulis ad ludos, Comædias, Choreas, aliaque mundi oblectamenta, rursus ab illis oblectamentis ad Cœnam, a Cœna ad lectum tranſeant, & vitam omnem inertes & desidioli transigant: licet enim nec creditoribus suis injuriam faciant, nec domesticos debito fraudent ſalario, nec vaſallos injuſtis vexent exactionibus, & sic coram hominibus innocentes appareant; ob vitam tamen desidiolam & ſingentem coram Deo abominandi ſunt, ut docet Job 35. v. 26. *Quanto magis*, inquit, *abominabilis eſt inutilis homo*, id est otioſus, *qui bibis ſicut aquam iniquitatem?* Et Proverborum 6. dicitur: *Homo Apoſtata eſt vir inutilis*, id est desidiolus. Quamvis enim homines illi inertes turpibus vitiis non inquinentur, ſunt tamen coram Deo arbores infructuoſæ, inutiliter terram occupantes, quas jubet Deus eradicari juxta illud: *Excide illam arborem; ut quid terram occupat?* Et rursus: *Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur*. Vitam denique otioſam & delitiis diſſuſentem damnavit Chriſtus exemplo ſervi, quem Dominus ob talentum reconditum in tenebras exteriores juſſit detrudi. Eodem pertinet divitis illius parabola, qui inducitur purpura & byſſo, & epulabatur quotidie ſplendide. Luc. 15. v. 19. quippe ob id ſepultus eſt inferno. Ibid. v. 22.

Confess. 2. In magno ſalutis periculo verſantur omnes illi homines ſive nobiles, ſive plebei, qui aut ingenti nummorum copia ditati, aut frugifero fundo potiti, redditibus ſuis ſine cura, ſine labore, ſed molli ocio vitam omnem tranſigunt, rati nullius criminis eſſe reos, modo nulli injuriam faciant; ipſa enim vita otioſa crimen eſt non exiguum coram Deo juxta illud Davidis & Pauli: *Omnēs declinaverunt, ſimul inutilis facti ſunt. Non eſt, qui faciat bonum, non eſt uſque ad unum*. Ubi indicatur, quod vita ipſa otioſa & criminis ſit, & multorum criminum origo.

Confess. 3. In majori adhuc ſalutis periculo verſantur Clerici tum regulares, tum ſæculares, qui ſola Breviarii recitatione contenti, reliquum diei tempus inſumunt modo ludis, modo nova accipiendo & enarrando, aut vanis aliis detentit occupationibus. Si enim otium in laico vituperandum ſit, longe magis in Clerico tum ſæculari, tum regulari dampnandum eſt; ſunt enim Clerici hi, de quibus ſcriptum eſt Malach. 2. v. 7. *Labia Sacerdotis cuſtodiet ſcientiam, & legem requirunt de ore ejus*, quia *Angelus Domini exercitus eſt*. Et illos præſertim Petrus alloquitur, dicens in cap. 3. v. 15. *Dominum autem Chriſtum ſanctificate in cordibus veſtris, parati ſemper ad ſatisfactionem omni poſcenti vos rationem de ea, quæ eſt in vobis, ſpe*. Itaque ſemoto omni otio ſtudeant vel ut conciuari, vel conſeſſiones audire, vel ſaltem Doctrinam Chriſtianam rudiores docere valeant; quod ſi his muneribus ſint impares, exerceant ſe vel manuali aliquo opere, ut Carthuſiani Sacerdotes, vel addiſcant manuſcripta legere, ut ea tranſcribant monumenta Patrum, in quibus religio continetur, & ſic alicui ſubſidio ſint aliis Sacerdotibus, qui utiſſer pro Eccleſia ſtudent, & in vinea Domini operantur.

Confess. 4. Prædicatores & Conſeſſarii tenentur fideles admonere tum in concionibus tum in conſeſſionibus, laborem vel mentis, vel corporis ſingulis eſſe non de conſilio, ſed de præcepto; & proinde unumquemque fidelem teneri ad amplectendum vel mentis, vel corporis laborem aliquem, qui ſtatui ſuo atque conditioni conveniat. Sic alii debent ſtudio vacare, alii vero aliquo labore exerceri: v. g. agricolæ debent agrorum culturæ incumbere, milites bellicos labores ſubire, mercatores mercaturam exercere, artiſtes arti ſuæ ſedulam navare operam: Nobiles & plebei, qui ſuis redditibus viſunt, diligentem debent bonorum ſuorum curam gerere, eaque tamquam rationem reddituri, adminiſtrare: demum quilibet eam, quam norit artem, aut noſſe debet, in ea exerceat ſe neceſſum eſt, ut otium fugiat. Sic mulieres nobiles, ſive plebeie rei domeſticæ curam debent conferre, famulis famulaſque ſuum cuique labore præcipere, filiis filiabuſque veſtiendis inſiſtere, demum mulierem ſortem imitari, de qua ſcriptum eſt: *Conſideravit ſemitas domus ſuæ, & panem otioſa non comedit*. Prov. 31. v. 27. Sic Clerici tum ſæculares, tum regulares debent ſtudio Religionis vacare, ut etiam ipſi addiſcant, & populos doceant, Judices, Advocati, &c. leges debent addiſcere, ut juſ ſuum cuique reddant. Medici

dici morborum causas investigare, ut eis opportuna remedia afferant. Tandem juvenes omnes, qui scholas frequentant, aut domi student, totis viribus eniti, ut eam scientiam acquirant, quæ est necessaria ad eum statum, quem ingredi intendunt. Confessarii ergo, & Concionatores debent, idque non oscitanter, sed serio inculcare omnibus & singulis laborem præceptum esse; declarat enim Sapiens, Prov. c. 11. v. 21. *Manus in manu*, idest vir desidiolus, *non erit innocens*. Et Ecclesi. 10. v. 22. expresse declarat, quod Deus otiosos odio habeat. *Non enim*, inquit, *concupiscet Deus multitudinem filiorum infidelium & inutilem*, idest otiosorum.

ARTICULUS III.

De variis peccatis, quæ in labore corporali committi possunt.

NOta. Labor corporalis est exercitium, quod membris corporeis exercetur: talis est, v. g. agrorum cultura, vel artis mechanicæ exercitium.

Qui laborant corporaliter, peccare possunt vel ratione rerum, circa quas exercetur labor corporalis, vel ratione modi, quo laborant, vel ratione finis, quem laborando intendunt.

§. I.

De his, circa quæ labor corporalis exerceri potest.

Prop. unica. Circa ea debemus laborem corporalem exercere, quæ tum quoad corpus, tum quoad animam, nobis, vel proximo prodesse possunt: & ideo toties peccamus laborando, quoties noxio vel inutili labore incumbimus, & necessarium negligimus.

Prob. ratione. Labor corporalis ideo præsertim præcipitur, vel ut nobis necessaria comparemus, vel ut proximo ea, quibus opus habet, provideamus juxta illud Pauli: *Qui furabatur, jam non furetur; magis autem laboret, operando manibus suis, quod bonum est, ut habeat unde tribuat necessitatem patienti*: ad Ephesios 4. v. 28. ergo peccamus quoties laborando necessarium laborem omittimus, & noxio labore occupamur.

Confessaria hujus Doctrinæ.

Confess. 1. Peccant qui eo labore occupantur, qui futurus est noxius vel nobis, vel proximo sive quoad corpus, sive quoad animam. Sic peccant qui consueverunt

venenis incumbunt, [quando venenum ad nihil aliud inservire potest, quam vel ut vitam tollat, vel ut sanitatem minuat. Sic peccant qui artibus incumbunt, quæ vitia foveant: v. g. qui tabellas lascivas efformant, libros impudicos, aut hæreticos imprimunt: qui in cibis condiendis non quaerunt quæ necessitati corporali possint satisfacere, sed propriis inventis ea excogitant, quæ voluptati tantum serviunt, gulam foveant, & concupiscentiam excitant: qui in vestibus consueverunt propriis inventis eas excogitant formas, non quæ vestiendo corpori sunt necessariae, sed quæ vanitatem, & immodestiam foveant, luxum adaugent, & amorem sæculi inspirant.

Nolo tamen hic damnare omnia ciborum condimenta, nec vestium diversitatem, hoc enim plane injustum esset; pulmentum enim, quod Isaac dabatur, satis aperte indicat ciborum condimenta ratione ætatis, infirmitatis, immo & conditionis, licita esse: decet enim aliter nutriti rusticos, aliter nobiles; aliter infirmos, aliter sanos; aliter senes, aliter juvenes: decet etiam aliis vestibus indui viros nobiles, aliis rusticos, uti haud dubie splendidius induebatur Esther, quam ejus ascellæ. Sed hæc tum ciborum, tum vestium differentia intra eos limites est coercenda, ut semper in cibis caveatur intemperantia, & in vestibus vanitas, quam semper & in omnibus sine ullo discrimine damnat Christi religio, neve quis inani aut conditionis, aut dignitatis nomine, superbiam, aut gulæ indulgeat.

Confess. 2. Peccant hi omnes, qui in labore manuum, quæ necessaria sunt, omittunt, & vanis, curiosis, inutilibusque operibus occupantur; oportet enim unumquemque juxta suam conditionem & artem occupari, ut agnovit Poeta etiam ethnicus: *Quam quisque noris artem*, inquit, *in hac se exerceat*. Unde optandum foret, ut a Republica Christiana exularent omnes illæ artes, quæ rebus vanis occupantur: v. g. artes consuevendi fucum, & pigmenta, ars consuevendi larvas, & alia hujusmodi, quæ ad nihil aliud, quam ad corrumpendos mores conducunt.

§. II.

Quomodo labor corporalis sit exercendus.

Prop. unica. Toties peccatur in laboris cor-

corporalis exercitio, quoties juxta modum Christianis præceptum non suscipitur.

Prob. ratione. Labor corporalis occupatio est, qua corpus occupatur; quæque his, qui studendo non occupantur, indispensabili lege præcipitur, ut patet ex dictis: ergo peccatur, quoties juxta modum Christianis præceptum non suscipitur; quia Christianis non solum res ipsa, sed modus rei imperatur.

Conseclaria hujus Doctrinae.

Consecl. 1. Peccant qui laborem corporalem vel actualiter, vel virtualiter Deo non offerunt; quia præcipitur Christianis, ut omnia in gloriam Dei faciant; juxta illud: *Omnia in gloriam Dei facite.* Ad Corinth. cap. 1. ver. 3.

Consecl. 2. Peccant qui laborem corporalem interdum aliqua oratione non interrumpunt; non enim ita debemus rebus corporalibus insistere, ut mentem nostram a Deo amoveamus: unde notat Aug. quod Eremitæ, qui corporalibus operibus occupabantur, breves & ardentes in Deum orationes effundebant.

Consecl. 3. Peccant qui laborando ita corpus aggravant, ut subeundis vulgaribus operibus ineptum fiat; Deus enim vult corpus nostrum exerceri, sed non aggravari.

Consecl. 4. Peccant qui laborando ita lente & languide occupantur, ut otiosi potius quam operarii videantur; & si operas suas locaverint, tenentur ad restitutionem.

S. III.

De fine, quem debemus nobis proponere in labore corporali.

Prop. unica. Toties laborando corporaliter peccamus, quoties inhonestum nobis finem proponimus.

Prob. Labor corporalis est actio de se indifferens: atqui omnis actio indifferens inhonesto fine vitatur: ergo labor inhonesto fine vitatur: ergo laborando debemus honestum finem nobis proponere.

Conseclaria hujus Doctrinae.

Consecl. 1. Peccant qui laborem corporalem exercendo, fines hic subiectos sibi proponunt. 1. Qui laborant ob vanitatem; vanitas enim latens venenum est, quod in opera etiam viliora irrepit, ut patet exemplo illius Eremitæ, qui plus laboraverat quam jussus fuerat, cujusque opus in penam vanitatis igni addictum est: & quidem merito; Christus enim

annunciat Phariseis inutilia fore eorum opera, eo quod vanam gloriam ac populares plausus appetere.

2. Peccant qui laborant solo motivo avaritiæ, & amore divitiarum; nam, ut docet Paulus. 2. ad Timoth. cap. 6. v. 9. *Qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem, & laqueum diaboli, & in desideria multa inutilia, & nociva, quæ mergunt homines in interitum & perditionem.*

Consecl. 2. Non peccant, quin immo sancte se gerunt, qui laborando corporaliter subiectos sibi fines proponunt. 1. Qui laborem corporalem suscipiunt, ut onus conditioni humanæ necessario adjunctum; *Homo enim, ut diximus, nascitur ad laborem, & avis ad volatum.* 2. Qui laborem suscipiunt, ut penitentiam a Deo cunctis hominibus impostam, qua præterita peccata diluunt, & futura præcavent. 3. Qui laborem corporalem suscipiunt, ut Christum imitentur, qui fuit in laboribus a juventute sua. 4. Qui laborem corporalem suscipiunt, ut ea lucrentur, quæ sibi aut familiæ sunt necessaria; debent enim parentes labore manuum suorum filiis suis, & nutritionem, & hæreditatem providere juxta illud Pauli 2. ad Corinth. 12. v. 14. *Non enim debent filii parentibus thesaurizare, sed parentes filiis.*

ARTICULUS IV.

De variis peccatis, quæ studendo committi solent.

NOta. Studium est mentis applicatio, qua vel addiscimus quod ignorabamus, vel retinemus quod jam addidicimus. Qui autem student, peccare possunt vel ratione rerum, quibus student, vel ratione modi, quo student, vel ratione finis, quem student intendunt. Quæ omnia hic percurramus.

S. I.

De rebus, quibus studere liceat.

Prop. unica. Ea tantum debemus addiscere, quæ invivere possunt conservandis, acquirendisve bonis tum mentis, tum corporis, tum fortunæ. Toties peccamus, quoties vel noxiis, vel inutilibus rebus studemus, aut necessaria scire negligimus.

Prob. rat. Studium est pabulum mentis; quippe sicut corpus escis corporalibus alitur, ita mens nostra studio & contemplatione nutritur: ergo sicuti peccaret ille, qui vel venenosos, vel noxios cibos sumeret, & necessaria

cessaria sibi alimenta subtraheret; ita peccat qui studendo animum adjungit vel noxiis, vel inutilibus rebus, vel quæ sunt necessaria ornant addiscere. Anima nostra est quasi ager, quem Deus unicuique nostrum excolendum commisit; dedit enim Deus animam homini, uti posuit Adamum in Paradiso, ut operaretur, & custodiret illum: ergo sicut imprudenter ageret, & peccaret qui agrorum suorum culturam negligeret, vel eis aut noxia, aut inutilia semina mandaret; ita peccat haud dubie, qui animam suam vel utili studio non excolit, vel noxiis, aut inutilibus Doctrinis corrumpit.

Consecraria bujus Doctrinæ:

Consect. 1. Peccant qui student falsis Doctrinis, quæ fidem possunt corrumpere. *Jure enim naturali*, inquit Sylvius in 2. 2. verum est legere libros Hæreticorum, quando periculum est subversionis; qui enim amat periculum, in illo peribit: & ea lectio, inquit, magis est periculosa, quam vel disputatio, vel colloquium verbale, partim quia scripta sunt magis meditata, magis ornata, & composita; partim quia cum in promptu sint, sepius & attentius leguntur; partim quia sic vera falsis, & bonis mala inmiscuntur, ut facile incautos decipiant. Nemo igitur, quantumvis doctus, potest eos libros sine licentia legere.

Consect. 2. Peccant qui legunt libros obscænos, qui castos mores possunt offendere; si enim corrumpunt bonos mores colloquia prava, a fortiori lectio obscænorum. Ejusdem criminis rei sunt qui citra necessitatem curiosius, quam par est, diversi sexus anatomiam inspiciunt, quique eos ludos & Theatrorum spectacula contemplantur, quæ semper vel ad peccatum, vel ad peccandi periculum inclinant, contra illud Scripturæ præceptum: *Tamquam a facie colubri fuge peccatum.* Eccles. 21. v. 2.

Consect. 3. Peccant qui non student ad defendendam veritatem, aut qui student ad eam impugnandam: quales sunt Philosophi illi superbi, qui Philosophiam suam fidei regulis subscipere renuunt, de quibus Paulus ad Coloss. 2. *Videte, ne quis vos decipiat per Philosophiam & inanem scientiam secundum traditionem hominum, & non secundum Christum.* Et Dionys. apud D. Thom. 2. 2. q. 197. a. 1. ad 3. de iisdem Philosophis loquens, ait: *Quod divinis non sancte contra Divina utuntur, per sapientiam Dei tentantes expellere Divinam venerationem.* Tales sunt etiam Hæretici, qui Scripturas læstitant, easque totis ingenii viri-

bus in alienum sensum detorquent: de quibus omnibus ita loquitur D. T. 2. 2. q. 167. a. 2. in Corp. *Qui student aliquid addiscere ad peccandum, vitiosum studium habent, secundum illud Jerem. 9. Docuerunt linguam suam loqui mendacium, utinique agerent laboraverunt. Non longe ab istis recedunt qui immo dico sciendi desiderio allesti, tempus ipsum pietati & exercitiis spiritualibus debitum, profano studio impendunt; maledictum enim studium, ut vulgo dicitur, propter quod relinquitur officium.*

Consect. 4. Peccant qui curiosis insistant cogitationibus, quæ nec ad corporalis vitæ necessitatem, nec ad laudabilem virtutis notitiam ordinantur; sed potius hominem ab aliqua utili consideratione avertunt: quales sunt vanæ speculationes: de quibus ita Paulus: *Stultas & sine disciplina quæstiones devota, sciens, quia generant lites.* 2. ad Tim. 2. *Stultas autem quæstiones, & genealogias, & contentiones, & pugnas legis devota; sunt enim inutiles & vanæ.* Ad Tit. 3. Talis est pariter curiositas in ludis, & spectaculis spectandis, & in inquirendis factis, aut arcanis aliorum, inquit Sylvius.

Consect. 5. Peccant hi, qui nituntur addiscere ea, quæ Deus latere voluit: de quibus Eccles. 3. v. 22. *Altiora te ne quæseris, & fortiora te ne scrutatus fueris.* Et rursus: *Scrutator majestatis opprimetur a gloria.*

Consect. 6. Peccant hi, qui sæcularem scientiam scientiæ salutis præponunt: quos ita monet Bernardus Serm. 36. in Cant. *Te scire prius ampliusque curato quæ senseris viciniora salutis.* Et Aug. 5. Conf. 4. *Beatus, qui te scit, etiam si illa nesciat; qui verote, & illa novit, non propter illa beator, sed propter te solum beatus est.*

Consect. 7. Peccat qui omittit scire quæ sui sunt Officii: v. g. Theologus negligit scire Biblia, Jurisconsultus leges, Medicus morborum causam & medicinam: quos ita alloquitur Ecclesiasticus Cap. 3. v. 22. *Quæ præcipit tibi Deus, illa cogita semper, & in pluribus operibus ejus ne fueris curiosus.*

Sic, juxta Aug. peccant omnes Christiani, qui deseritis virtutibus, & nescientes, quid sit Deus, & quanta majestas semper eodem modo manentis nature, magnum aliquid se agere putant, si universam illam corporis molem, quam mundum nuncupamus, curiosissime intensissimeque perquirant; unde etiam tanta superbia gignitur, ut in ipso Cælo, de quo disputant, sibi bimet habitare videantur. Lib. 1. De moribus Ecclesiæ. c. 21. Et post hæc addit: *Reprimat igitur se anima ab hujusmodi vanæ cognitionis cupiditate, si se castam servare disposuit.*

Sic peccant Sacerdotes, qui cum debeant in lege Domini die ac nocte meditari, non alio quam fabularum studio delectantur, quique veteres, ac recentiores Poetas, & Oratores assidue læstant, cum sacros libros nequidem norunt, ac prope fastidiunt: de quibus ita Hierony. de filio prodigo. *Sacerdotes, inquit, dimissis Evangelii & Prophetis solent Comœdias legere, & amatoriam bucolicorum verbum verba cantare.*

Sic demum peccant sive Juristæ, sive Medici, &c. qui neglectis artis suæ libris, his student, quibus non sunt in ea arte, quam exercent, peritiores: tenetur enim quilibet, omni posthabita scientia seam, quam exerciturus est, artem primitus addiscere, & postea tantum cum occasio se se obtulerit, aliis scientiis vacare poterit. Immo admonendi sunt qui legendis comœdiis, aut Poetis ad animum relaxandum indulgent, ne forte relaxationis obtentu, aut voluptatis illecebra, aut profanæ eloquentiæ splendore decepti, nimiam temporis partem inanibus & ludicris studiis infusant.

§. II.

De modo, secundum quem nos studere oporteat.

Prop. unica. Toties peccamus, quoties studium non suscipimus juxta modum hominibus Christianis præscriptum.

Prob. ratione. Studium est actio, qua mens nostra occupatur, & quæ indispensabili lege his omnibus præcipitur, qui corporali exercitio non occupantur; quia, ut patet ex dictis, oportet nos aut mente, aut corpore occupari: ergo peccatur quoties studium juxta modum Christianis præscriptum non suscipitur; Christianis enim non solum res ipsa, sed modus rei imperatur.

Consecratoria hujus Doctrinæ.

Consecr. 1. Ante studium oportet mentem nostram oratione aliqua præmunire; si enim Deum in oratione non alloquamur, nisi prius mente disposita juxta illud: *Ante orationem præpara animam tuam, ne sis sicut homo tentans Deum:* Eccles. 18. v. 25. item si Deus exigit mentem nostram præparari, cum nos allocuturus est, juxta illud dictum Judæis legem recepturis: *Estote parati in diem tertium:* Exodi 18. v. 15. a fortiori decet nos paratos ad lectionem venire, præcipue si libros ab hominibus editos lecturi sumus, in quibus aliquid ignorantiae, aut humanæ cupiditatis semper

illabitur. Quocirca ante studium debemus ardentem in hanc orationem erumpere: *Cor mundum crea in me Deus, & spiritum rectum innova in visceribus meis*, ut prævisa hac dispositione salutaris fiat librorum humanorum lectio. Si enim pia consuetudine statutum est, nos cibos non sumere, nisi prævia oratione; hoc idem potiori jure fieri ante studium pietas admonet, cum naturali instinctu cibos corporales noxios præcavere possimus, noxiam vero lectionem nedum naturali instinctu perhorremus, quin imo depravato appetitu hanc ardentius concupiscimus.

Consecr. 2. Dum actu studemus, necessarium est, ut studium fubeatur tamquam sudor ille poenalis cunctis hominibus impositus; cum dictum est Adamo: *In sudore vultus tui vesceris pane tuo*; vel ad summum tamquam animi relaxatio, qua fiamus ad officia nostra aptiores. Studium quippe Christiani hominis non vana est mentis delectatio, sed gravis exercitatio, non ludus, sed occupatio seria, cui insistere nos oportet, vel ut officio nostro faciamus satis, si studeamus seriis, vel ut fiamus ad officium & promptiores & alacriores, si studeamus libris jucundis. Quo circa dum libris officii nostri insistimus, habeamus istud semper animo fixum: *Maledictus qui facit opus Domini fraudulenter.* Jerem. 48. v. 10. *Qui mollis & dissolutus est in opere suo, frater est opera sua dissipantis.* Prover. 18. vers. 9. Dum legimus jucunda & ludica ad mentis relaxationem, ad illud Apostoli monitum debemus semper attendere: *Tantum ne libertatem in occasionem detis carnis.* Ad Galat. 5. v. 13.

Consecr. 3. Quando studemus, lectionem debet interrompere frequens oratio; duo enim extrema periculosa vitanda sunt, nimium curiositas, & negligentia. Curiositas sciendi protoparentes ad peccandum allexit: *Eritis, inquit, serpens illulor, sicut dii, scientes bonum & malum.* Gen. 3. v. 5. Negligentia Sacerdotes a Sacerdotio exclusit. *Quia tu scientiam, inquit Deus, repulisti, ego repellam te, ne Sacerdotio fungaris mihi.* Olee Cap. 4. v. 6.

Consecr. 4. Post studium debemus utilia, quæ studio didicimus, animo meditari, noxia vero longe rejicere. *Cibus siquidem, ut ait Bernard. serm. 36. in Cantica, indigestus, & qui bonam non habet decoctionem, malos generat humores, & corruptit corpus, & non nutrit; Ita & multa scientia ingesta stomacho animæ, quæ est memoria, si decocta igne caritatis non fuerit, nonne illa scientia reputabitur in peccatum, tamquam cibus conversus in pravorum noxiosque humores?* Et Sapiens studentem, &
non

non meditantem dolio perforato comparat: *Cor satui tamquam vas confractum, & omnem sapientiam non tenebit. Eccles. 21. vers. 17.* De his vero, qui inutilia servant, utilia vero obliviscuntur, ita idem Sapiens loquitur: *Sicuti in percussura cribri remanebit pulvis, sic aporia hominis in cogitatu illius: Eccles. Cap. 27. vers. 5.*

§. III.

De fine studii nostri.

Prop. unica. Toties studendo peccamus, quoties inhonestum nobis finem proponimus.

Prob. Studium est actio de se indifferens: atqui omnis actio studium inhonesto fine vitatur: ergo studium inhonesto fine vitatur.

Conseclaria hujus Doctrinae.

Consecl. 1. Peccant qui studendo fines hic subiectos sibi proponunt. 1. Qui student, ut sciant. 2. Qui student, ut sciatur. 3. Qui student, ut lucrentur temporalia: quia illi fines sunt inhonesti; curiositas enim immodica sciendi, ambitio, & immoderatus divitiarum appetitus omnino studium vitiant: de his ita loquitur Bernard. sermone 36. in Cant. *Sunt qui scire volunt, eo fine tantum, ut sciant, & turpis curiositas est. Et sunt qui scire volunt, ut sciatur ipsi, & turpis vanitas est. Et sunt item qui scire volunt, ut scientiam suam vendant, verbi causa pro pecunia, pro honoribus, & turpis quaestus est. Sed sunt quoque qui scire volunt, ut edificent; & caritas est. Et item qui scire volunt, ut edificentur; & prudentia est.*

Consecl. 2. Non peccant, quin immo sancte se gerunt, qui studendo fines hic subiectos sibi proponunt. Qui student, ut ignorantiam conditioni humanae necessario adjunctam a mente expellant, & necessariam statui suo scientiam acquirant: de quibus ita Ambr. Can. *Legimus dist. 37. Legimus aliqua, inquit, ne negligentur, legimus, ne ignoremus, legimus, non ut teneamus, sed ut repudiemus.* 2. Qui studium sacrum suscipiunt in poenam peccatorum, quae commiserunt, studendo rebus vanis & inutilibus. Uti enim argumentatur Paul. ad Rom. 6. v. 19. *Humanum dico propter infirmitatem carnis vestrae: sicut enim exhibuistis membra vestra servire immunditiae & iniquitati ad iniquitatem; ita nunc exhibete membra vestra servire iustitiae ad sanctificationem.* Ita sicuti mens nostra incubuit legendis pravis libris, ita & bonis legendis incumbat, ut saltem perinde sit intentio veritatis, ut olim

addicta fuit errori, tantumque saltem vacet bonis, quantum se se malis tradidit.

ARTICULUS V.

De Ludo recreationis causa assumpto.

Postquam de labore & studio disputatum est, ipsa rerum series nos vocat ad ea, quae pertinent ad ludum, quo relaxantur animi.

Ludus, ut diximus ubi de contrariis, est triplex: recreativus solum; lucrativus solum; recreativus simul & lucrativus. In primo sola intenditur animi relaxatio: in secundo solum lucrum quaeritur: in tertio magis quaeritur animi relaxatio, quam lucrum. Hic Ludus solet definiri pactum, quo oblectantes deponunt aliquid cessurum victori.

Prop. unica. Ludus recreativus simul & lucrativus non est ex suo genere peccatum, sed recreatio utilis; potest tamen esse peccatum ex circumstantiis.

Prob. 1. Scriptura. *Avocare, & lude, & age conceptiones tuas, & non in deliciis.* Eccles. 32. v. 15. 16. Ergo ludus potest esse sine peccato, & cum peccato.

2. Ex Aug. *Volo tandem tibi parcas; nam sapientem decet interdum remittere aciem rebus agendis intentam.* Lib. 2. De music. cap. ultimo.

3. Rat. Non minus debetur quies menti, quam corpori; quia virtus utriusque, utpote finita, diuturniore exercitio fatigatur: quies autem animae non consistit in cessatione ab omni operatione; quia animus numquam cessat ab omni actione, nisi forte in somno: ergo consistit in cessatione ab operatione sacra & in applicatione aliqua jucunda & ludicra: ergo ludus de se non est illicitus, sed necessarius; nec illicitus fit ratione rei appetibilis, quae in commune exponitur; quia potest quilibet res suas pro libito liberaliter dare: ergo & eas ludo exponere; ludus tamen potest esse illicitus ex circumstantiis, si fiat aliter, quam debet fieri.

Conseclaria hujus Doctrinae.

Consecl. 1. Ex circumstantia *Quis*, ludus potest esse illicitus ratione personae. Si ludus talis talem personam dedecet: v.g. si senex ludis puerilibus occupetur, si Magistratus ad plebeiorum ludos se deprimat, si Clericus Laicorum ludos sectetur. Ideo Canones antiqui renovati in Concilio Trident. alearum ludos Clericis interdiciunt. Sess. 22. De reformatione caput. 1. Clerici, inquit

ad

Ad aleas & taxillos non ludant, nec bujusmodi ludis interfiant. Can. 16.

Consect. 2. Ex circumstantia *Quid*, ludus potest esse illicitus ratione objecti. Si ludus virtutem aliquam offendat, puta Religionem, castitatem, iustitiam, &c. v.g. Si Sacramenta in derisionem deducantur; & ludus ille dicitur irreligiōsus. Si verba vel facta turpia affumuntur; & ludus ille dicitur obcenus. Si noceatur vitæ, famæ, fortunæ proximi; & ludus ille dicitur perniciosus.

Consect. 3. Ludus potest esse illicitus ex circumstantia *Ubi*, scilicet ratione loci. Si ludus fiat in loco prohibito, v.g. si ludi Theatrales fient in loco sacro.

Consect. 4. Ludus potest esse illicitus ex circumstantia *Quibus auxiliis*, scilicet ratione rerum, quæ exponuntur ludo: v.g. si quis non habens rerum Dominium, puta Monachus, uxor, filiusfamilias, res ingenti pretio æstimabiles ludo exponeret... nam res exigui momenti cum licentia ludo exponere non esset peccatum. Item si Paterfamilias res sibi vel Familiæ necessarias ludis consumeret, ut usus diximus alibi. Item qui vel modicam pecuniam ludo tradunt, cum calamitosa sunt tempora: tunc enim coerenda est ludendi cupiditas, ut exerceatur caritas, & pauperibus, qui sunt imagines Dei, & membra Christi, copiosius subveniatur. Vide de Eleemosyna.

Consect. 5. Ludus potest esse illicitus ex circumstantia *Cur*, scilicet ratione finis: ut si quis ludendo, alium sibi finem quam animi relaxationem proponeret, v.g. si solum lucrum intenderet.

Consect. 6. Ludus potest esse illicitus ex circumstantia *Quomodo*, scilicet ratione modi: ut si fraudulenter, aut ardentius, quam par est, ludatur. Fraudulenter quidem, ut si quis lucratur ab his, qui non possunt alienare, ut sunt Monachi, uxores, minores, si quis invitum traheret ad ludum vel vi, vel improbis precibus; si quis colludentem deciperet; si quis absenti pecunia luderet, dum alius ludit præsentis: quibus casibus fraudulenter acquirere, tenetur restituere quod ludo lucratus est. Si quis quod perdidit ludo, non solveret, nisi esset, lex dispensans a promisso adimplendo, de quobus contractibus. Ardentius vero cum quis contra præceptum Dei, vel Ecclesiæ ludit, vel totam mentem ita ludo occupat, ut ad secula negotia fiat insufficiens.

Consect. 7. Ludus potest esse illicitus ex circumstantia *Quando*, scilicet ratione temporis *quantitative* vel *designative* spectati.

Quantitative, ut si multum temporis in ludum infumatur, & omittantur feria, vel quæ sunt de præcepto... *Designative*, ut si ludatur tempore sacro, actionibus Religiosis indispensabilibus destinato, tempore calamitoso ludui & non ludo destinato; ex talibus circumstantiis ludus aliunde honestus, illicitus redditur.

Hinc constat, graviter peccare eos; qui ludendo nullam aliam nisi temporis iacturam faciunt, vel ex eo solum, quod nihil sit eo tempore pretiosius, quod ad comparandam æternitatem nobis concessum a Deo est: deinde singula temporis momenta ita sunt religiose ordinanda, & pie infumenda, ut dies plenos ante Deum habeamus: quod quidem minime præstant qui præter necessitatem ludis aliquam temporis portionem perdunt.

Hinc constat pariter insigniter peccare eos, qui, dum mala sunt tempora, ludo indulgent; quippe qui publicæ miseriæ videantur illudere, & divinam iracundiam, quæ nisi penitendo placari non potest, novis rursus delictis accendat, gravioreque calamitates intempestivis ludis terris potius accerçant, quam veræ cordis compunctione eliminent.

TRACTATUS QUINTUS.

De Statu Religioso.

P R O O E M I U M.

Postquam tradita sunt ea, quæ ad laborem tum mentis, tum corporis pertinent, aut ad ludos, quibus interdum nos relaxari nostræ imbecillitati concessum est, juvat singulos hominum itatus percurrere, quæque sint omnibus ac singulis conditionibus præcepta, aut vetita recensere: ac primum quidem occurrit status Religiosus, qui secundum præsentem Ecclesiæ disciplinam, nihil est aliud, quam collectio & societas hominum, qui ad Christianam perfectionem nituntur, quique triplici voto castitatis, paupertatis, & obedientiæ se se totos Deo consecrant in Congregatione per Ecclesiam approbata.

Religiosa autem professio considerari potest, primo prout est promissio, qua Religiosus se se Deo totum devovet. Secundo, prout est pactum quoddam mutuum, quo Religiosus Communitati, & Communitas vicissim Religioso se obligant. Quibus ita præmonitis, sit

CAPUT I.

De his, quæ ad professionem Religiosam pertinent, prout consecratio est, quæ se Religiosus Deo devovet.

ARTICULUS UNICUS.

Quibus votis contineatur professio Religiosa.

Prop. unica. Professio Religiosa includit essentialiter tria vota, paupertatis, castitatis, & obedientiæ, elicitæ in Communitate per Ecclesiam approbata.

Prob. 1. jure Can. Custodia castitatis, & abdicatio proprietatis sunt annexa regule Monachali. In his continetur obedientia. Cap. Cum ad Monasterium De statu Monach.

2. Ex Divo Thoma. *Convenienter tribus votis castitatis, paupertatis, & obedientiæ status Religionis integratur. 2. 2. q. 186.*

3. *Rat.* Religio est, 1. Tendentia ad perfectionem. 2. Recessus a sæculi sollicitudinibus. 3. Holocaustum Deo oblatum per prædicta vota. Religiosus hæc omnia assequitur. Si Religio consideretur prout est tendentia ad perfectionem, 1. Cupiditas exteriorum bonorum reprimitur per votum paupertatis. 2. Concupiscentia sensibilium debilitatur per votum castitatis. 3. Inconstantia voluntatis figitur per votum obedientiæ. Si vero consideretur prout est recessus a sollicitudine, sollicitudo sæculi istius, seu divitiarum, & honorum tollitur per votum paupertatis; sollicitudo circa uxorem & filios per votum castitatis; sollicitudo propriæ determinationis per votum obedientiæ. Si consideretur, prout est holocaustum, bona exteriora offeruntur Deo per paupertatem, bona corporis per continentiam, bona animæ per obedientiam; ergo Religio prout est tendentia ad perfectionem, prout est recessus a sæculo, prout est holocaustum Deo oblatum, importat hæc tria vota, scilicet votum paupertatis, castitatis, & obedientiæ: & quia status Religionis est societas sancta, ideo non potest stabiliri nisi per Ecclesiam approbetur.

Consestaria hujus Doctrinæ.

Consest. 1. Omnis illa societas, in qua eliciuntur hæc tria vota, approbante & acceptante Ecclesia, est vere status Religiosus. Tales sunt plures cœtus in Ecclesia: v.g. Ordo D. Benedicti, & hi, qui ab illo pullulant: Ordines mendicantium, scilicet Do-

minicanorum, Franciscanorum, Carmelitarum, Augustinianorum: Ordo Jesuitarum toto Orbe satis notus: Ordo Theatinorum: Ordo militantium pro causa Religionis, ut Ordo Sancti Joannis Hierosolymitani: & Ordo ministrantium pauperibus, qualis est Ordo Cruciferorum sancti Antonii.

Consest. 2. Omnis illa societas, in qua non eliciuntur tria vota, castitatis, paupertatis, & obedientiæ, aut si eliciantur, non acceptantur, nec approbantur ab Ecclesia, ut vota solemnia, non est vere status Religiosus, quantumvis in ea sancte vivatur; sed solum est Congregatio aliqua pia: ejusmodi sunt multæ piæ societates erectæ sub solo titulo Congregationis, non Religionis. v.g.

Congregatio Clericorum sæcularium O-ratorii instituta per Sanctum Philippum Nerium, & approbata per Gregorium XIII. Constit. 101. *Copiosius.*

Congregatio Clericorum sæcularium O-ratorii in Regno Galliarum instituta per Cardinalem de Berule, & confirmata per Paulum V. Constit. *Sacrostantia.*

Congregatio Clericorum sæcularium Doctrinæ Christianæ instituta per Cæsarem de Bus, & erecta a Paulo V. Constit. 36. *Ex credito*, quæ unita cum Somaschis a Paulo V. Constit. 97. *Ex injuncto*, facta est per talem unionem regularis; postea vero dissoluta ab eisdem Somaschis, ad primævum statum sæcularem redacta est ab Innocentio X. & proinde jam status ille sæcularis est.

Congregatio Missionis erecta per Vincen-tium a Paulo virum vere Apostolicum, qui alta fugiens subsidia solis pauperibus evangelizare voluit; alumnosque suos, quantumvis aliunde doctos, vel Clericis in Seminariis dirigendis, vel rusticis in Missionibus instruendis occupari præcepit.

CAPUT II.

De his quæ exigit Professio Religiosa, prout est mutua conventio Religiosi cum Communitate, & Communitatis cum Religioso.

ARTICULUS UNICUS.

Quid exigitur in Novitio proficiente, & in Communitate acceptante Professionem.

Prop. unica. Professio Religiosa, prout est conventio mutua inter Religiosum & Communitatem, exigit in vovente habilitatem vovendi, & mutuam consensum in Communitate, & in vovente.

Pro-

Professio est quasi sacer contractus ultro citroque obligatorius, quo vovens coram Deo obligat se Communitati, & Communitas voventi: ergo sicuti ad contractum civilem requiritur aptitudo ad contrahendum, & insuper consensus mutuus, quia sine consensu mutuo non inducitur obligatio; ita in Professione Religiosa requiritur aptitudo ad vovendum, & consensus mutuus, quo vovens se obligat Communitati, & Communitas voventi. Ita Fagnanus in caput *porrectum* De Regularibus num. 19.

Confessaria hujus Doctrinae.

Confess. 1. Ex vi juris naturalis Professio naturaliter ineptus ad votum: est nulla, quoties qui exterius profitetur, est v. g. caret usu rationis; vi cogitur, &c. quia ad vovendum requiritur naturaliter plena deliberatio.

Confess. 2. Ex vi juris communis Ecclesiastici Professio est nulla, quoties vovens ex lege Ecclesiastica non est aptus ad votum solemne: v. g. non attigit 16. annum, non percurrit annum integrum Novitiatus, ut exigit Trid. sess. 25. De regularibus cap. 15. Si sint tamen constitutiones particulares, quæ ætatem majorem exigant, debent hæc constitutiones observari, inquit Fagnanus.

Confess. 3. Ex vi juris Civilis Gallicani ex edicto Moliniensi art. 55. Professio in Gallia habetur ut nulla, si per scripturam probari non possit, vel per testes oculatos, quando registra allegantur deperdita. Ita part. 2 *Du Journal des Audiances.*

Confess. 4. Quoties Professio habetur ut nulla aliquo ex prædictis capitibus, toties intra quinquennium potest contra eam reclamari, & judicio Ecclesiastico rescindi: sicut contractus nullus, vel naturaliter, vel civiliter potest per judicem rescindi. Quomodo fiat illa rescisio, vide praxim juris Gallicani.

Confess. 5. Post transactum quinquennium nullas Professionis non potest afferri, nisi habeatur remedium restitutionis in integrum, quia terminus quinquennii ad reclamandum, inductus a Trident. est ad instar præscriptionis, inquit Fagnanus, quæ reddit possessorem tutum in conscientia. Cap. Nullus de regularibus.

Vide Constitutionem XXI. ad calcem hujus Tomi.

C A P U T III.

De his, qui juxta forum internum conscientia debent admitti ad Statum Religiosum, vel non admitti.

ARTICULUS UNICUS.

Quid requiratur in foro interiori, ut aliquis admittatur ad Statum Religiosum.

P *Rop. unica.* Nemo debet admitti ad Statum Religiosum sine interiori vocatione.

Prob. 1. Scriptura. *Nolite omni spiritui credere, sed probate spiritus, si ex Deo sint.* Joan. 1.4. v.1. ergo non omnes, qui postulant, debent admitti ad statum Religiosum; sed hi solum, qui præsumuntur & sibi & statui Religioso profuturi.

2. Ex Clem. VIII. *Superiores, inquit, diligenter inquirent, quo spiritu, qua mente ac voluntate id regularis vitæ genus elegerint, quem finem sibi proposuerint; num zelo melioris frugis ac perfectioris vitæ, & ut Deo liberius famulari possint; an potius ex levitate, vel humano aliquo affectu, aut inordinato animi motu ducantur.* Ita habetur in Bullario Romano part. 3. p. 128.

Prob. 3. ratione. Ad omnem statum requiritur interior vocatio: ergo & ad statum Religiosum: illudque examen est necessarium, tum quia desideria dilatione crescunt, & frequenti examine mens, & intentio, & aptitudo postulantis magis dignoscitur, tum quia, etsi constet, ut ait D. Th. statum Religiosum esse cæteris statibus perfectiorem & tutiorem; tamen potest esse speciale impedimentum tum mentis, tum corporis, vel aliqua hujusmodi, circa quæ debet esse deliberatio.

Confessaria hujus Doctrinae.

Confess. 1. Illi non censendi sunt vocati ad statum Religiosum, qui non habent eas aut mentis, aut corporis dotes, quas exigit status, ad quem ingressuri sunt: etsi enim, ut ait D. Th. illi, qui ingrediuntur Religionem, non confidant in sua virtute se posse subsistere, sed auxilio virtutis divinæ; tamen si sit aliquid speciale impedimentum, deliberatione opus est, ut monet idem Doctor 2. 2. qu. 189. a. 1 Sic exigitur virtus bellica in eo, qui suscipit Religionem institutam ad bellandum pro causa Domini. Exigitur amor erga pauperes in eo, qui ingreditur Religionem

destinatam ad famulandum pauperibus. Exigitur amor solitudinis in eo, qui vult amplecti Religionem ad contemplandum destinatam. Exigitur zelus animarum in eo, qui suscipit Religionem destinatam ad prædicandum, & conferenda Sacramenta. Exigitur amor litterarum in eo, qui suscipit Religionem, cujus præcipuum munus in aliis edocendis situm est.

Consect. 2. Illi ad statum Religiosum vocari censendi sunt, qui præditi his dotibus tum mentis, tum corporis, quas exigit Religio, eam ingredi intendunt vel ut conservent vitæ sanctitatem, quam perderent in sæculo, vel ut per penitentiam recuperent eam, quam perdidissent, quam eis est & aptitudo ad Religionem, & pia intentio. **Status autem Religionis est exercitium quoddam ad sanctitatem assequendam.** 2. 2. q. 189. a. 1. Quia, ait ait Bernard. hom. in hæc verba: Simile est regnum cælorum homini negotiatori, *In Religionem homo vitæ purius, cadit varius, surgit velocius, incedit cautius, irroratur frequentius, quiescit securius, moritur fiducius, purgatur citius, præmiatur copiosius:* ergo qui habet dotes requisitas ad Religionem, & piam intentionem vel conservandi gratiam, vel eam recuperandi, ad illum statum potest præsumi vocatus. Ubi tamen observo, quod juxta Isidorum, qui judicantur apti ad statum Religiosum, debent aliquo tempore in sæculo manere, ibique piis se exercere operibus, & post tres mentes cum novitiis admitti, non dimisso habitu sæculari, eisdem vacando exercitiis, quibus novitiis: & si in proposito perseverent, debent admitti ad novitiatum, qui debet durare per annum integrum, quo tempore nihil debet abscondi novitio: & expleto anno novitiatus, si aptus ad statum Religiosum reperiatur, & animum proficiendi habeat, ad Professionem admitti debet: si sit tamen periculum, ne qui petit recipi, pervertatur in sæculo, poterit promptius ad novitiatum admitti: *Nescit*, inquit Ambr. *tarda molimina Spiritus Sancti gressa.*

CAPUT IV.

De his, qui juxta forum etiam externum non debent admitti ad statum Religiosum.

ARTICULUS UNICUS

An qui sunt juris alieni, possint recipi in Religionem.

Prop. unica. Qui non sunt sui juris, non possunt admitti ad statum Religiosum, nisi ex

consensu illorum, quibus subjiciuntur. **Prob. 1.** Scriptura. *Magnis studiis cavendum est, ne nomen Domini & Doctrina blasphemetur.* 1. ad Tim. 6. v. 1. Blasphemaretur autem, si ii, qui sunt juris alieni, invitis dominis Religiosi fierent: ut habetur Can. *Generalis* Dist. 54. Ergo qui sunt juris alieni, non sunt recipiendi in Religionem.

2. Ex Gelasio Epist. 1. cap. 16. Vetature eos, qui sunt juris alieni, fieri Religiosos, *Ne per Christiani nominis institutum aut aliena pervadi, aut publica videatur disciplina subverti.*

3. Rat. Nemo potest prudenter Deo offerre id, cujus non est dominus: & si imprudenter offerat, Deus non censetur acceptare: *displeet enim Deo stulta promissio:* sed qui sunt juris alieni, non sunt sui domini: ergo illi, qui sunt juris alieni, non possunt etiam juxta forum externum recipi in statu Religioso.

Consecraria hujus Doctrina.

Qui hic subjiciuntur, etiam secundum forum externum, non debent admitti ad Statum Religiosum.

1. Servi non manumissi; quia non sunt juris sui, sed dominorum. Can. *Generalis querelæ:* Dist. 54. 2. Hi, qui dederunt nomen militiæ, quia non sunt sui juris, sed eorum, quibus nomen dederunt: quod colligitur ex eodem Canone, ex Canone *Legem* dist. 54. 3. Impuberes; quia non sunt sui juris, sed parentum; & quia non habent ætatem a Tridentino requisitam. Si pater, vel mater filium, filiamve impuberem intra septa Monasterii in disciplinam regularem tradat, filius filiave adultior facta dissentire poterit, & ad vitam sæcularem redire. 4. Conjugati post consummatum matrimonium; quia non sunt sui juris quoad corpus: nam neuter habet potestatem corporis sui: *Mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir: similiter autem & vir sui corporis potestatem non habet sed mulier.* 1. ad Cor. 7. v. 3. 5. Episcopi inconsulta sedis Apostolicæ auctoritate; quia non sunt sui juris, sed Ecclesiæ, quam deipsonaverunt; ut enim docet D. Th. voto solemnem & perpetuo obligati sunt ad curam animarum: *Unde Episcopi Prælatum non possunt deserere quacumque occasione absque auctoritate Romani Pontificis.* 2. 2. q. 189. a. 7. Bene tamen Presbyteri, Archidiaconi, & Curati; quia non sunt voto perpetuo ligati. Dist. 13. ibid. & Can. *Dua sunt leges.* 6. Parentes carnales relictis filiis suis; quia per se eis convenit, ut filiorum curam habeant, &

propter hoc non licet alicui filios habenti Religionem ingredi prætermittit filiorum cura, id est non proviso qualiter educari possunt; dicitur enim 1. ad Tim. *Si quis suorum curam non habet, fidem negavit, & est infidelis deterior.* 5. v. 8. 7. Filii carnales parentibus in tali difficultate, & necessitate existentibus, ut illis non possit commode per alios quam per filios subveniri; quia jure naturali tunc non sunt sui juris, sed parentum. Parentibus, inquit D. Th. *in necessitate existentibus, ita quod eis commode aliter, quam per obsequium filiorum, subveniri non possit, non licet filiis, prætermisso parentum obsequio, Religionem intrare.* Bene tamen, si filii sint extra annos pubertatis, & parentes non sint in tali necessitate. 2. 2. q. 189. a. 6. 8. Qui sunt ære alieno vel publico, vel privato obstricti, non possunt Religionem ingredi, nisi prius, quantum in ipsis est, satisfacere studuerint, vel cedendo bonis suis in gratiam creditorum, vel aliter solutionem procurando. D. Th. ibid. ad 3. Quia tamen secundum iura civilia persona hominis non semper obligatur pro debita pecunia, si non esset scandalum, cedendo bonis suis possit Religionem intrare. D. Th. ibid.

CAPUT V.

De his, quibus erga Deum obligatur Religiosus vi suæ professionis, quatenus est consecratio sui Deo.

ARTICULUS UNICUS.

Quæ requiratur perfectio a Religioso.

Prop. unica. Religiosus vi suæ professionis tenetur, non quidem esse perfectus, sed tendere ad perfectionem. 1. Per media essentialiter ad hoc requisita, scilicet per exercitium virtutum Theologicarum, & Cardinalium. 2. Per observantiam votorum. 3. Per exercitia spiritualia in suo ordine præscripta; non quod teneatur singula hæc pia opera exercere, sed quod nullum liceat ei contemnere.

Præb. 1. Scriptura. *Si vis perfectus esse, vade, vende quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in celo; & veni, sequere me.* Matth. 19. v. 21. Sequitur autem Christum tendendo ad perfectionem.

2. Ex D. Dh. Religiosus non est transgressor professionis, si non sit perfectus, sed solum si contemnat ad perfectionem tendere. 2. 2. q. 186. a. 2. Unde Tridentinum sess. 25. c. 1. De reform. præcipit, ut omnes Regulares, tam viri quam mulieres, ad regulæ, quam professi sunt, præscriptum, vitam insistant, & componant.

Tom. II.

3. Rati. Religiosus potest considerari. 1. Quatenus baptizatus; & talis tenetur virtutibus Christianis niti ad perfectionem. 2. Quatenus ligatus votis; & talis tenetur vota, quæ elicit, observare. 3. Quatenus membrum talis Communitatis; & sub hac consideratione tenetur ad regulas suæ Communitatis mores componere; & ita, inquit D. Th. ibid. *non tenetur ad omnia exercitia, quibus a perfectionem pervenitur; sed ad illa, quæ determinate sunt taxata secundum regulam, quam professus est.*

Consecratoria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Religiosus peccat gravius, quam ceteri Christiani, quoties lædit virtutes Christianas; quia tenetur perfectioni insistere ardentius, quam alii Christiani.

Consect. 2. Peccat peccato sacrilegii, quoties agit contra vota; quia violatio voti est sacrilegium.

Consect. 3. Peccat peccato inobedientiæ, quoties agit contra regulas sui Ordinis, si regulæ obligent sub peccato.

Consect. 4. Peccat peccato mortali, quoties cum contemptu vel scandalo agit contra regulam obligantem sub peccato; quia contemptus legis & scandalum faciunt peccatum mortale.

Consect. 5. Quoties peccat, ceteris paribus: gravius peccat, quam reliqui fideles; quia circumstantia personæ Deo consecratæ aggravat peccatum.

Consect. 6. Quoties peccat, si negligat poenitere, longe periculotius peccat, quam alii Christiani: peccat vero minus periculose, si festinet poenitere: de hoc ita Origenes homil. 9. in Psal. 36. *Injustus, si peccaverit, non poenitet, & peccatum suum emendare nescit; justus autem scit emendare, scit corrigere; etenim in Religione juvatur sociis ad corrigendum; si unus ceciderit, ab altero suscitatur. Væ soli, quia cum ceciderit, non habet sublevantem se.* Eccles. 4.

CAPUT VI.

De his, quæ Religiosus debet Communitati, & Communitas Religioso vi suæ professionis, quatenus est conventio cum Communitate.

ARTICULUS UNICUS.

De mutua inter Religiosum, & Communitatem inseparabilitate.

Prop. unica. Religiosus post professionem non potest sine causa dimittere Com-

munitatem, nec Communitas Religiosum.
Prob. ratione. Professio Religiosa est quasi quidam contractus ultro citroque obligatorius, initus inter professum & Communitatem: ergo utrimque servanda est æqualitas, scilicet ut Communitas det se professio, & professus det se Communitati.... nisi aliter conventum esset.

Consecratoria bujus Doctrinae.

Consect. 1. Professus a die professionis manet ita obstrictus Communitati, ut totus sit Communitatis; & Communitas ita obstricta est professio, ut quidquid habet cedere debeat in bonum professorum, sicut bonum corporis cedit in bonum membrorum.

Consect. 2. Professus sine Superioris licentia nequit obsequio alterius se subicere, nec a Conventu recedere. *Quod si contra fecerit, tamquam inobediens arbitrio Superioris puniatur: nec liceat regularibus a suis Conventibus recedere, etiam pretextu ad suos Superiores accedendi, nisi ab eisdem missi, aut vocati fuerint.* Trid. sess. 25. cap. 4. De Regularibus.

Consect. 3. Professus ob nullum commodum temporale sibi obventurum potest Communitatem deserere, nec Communitas ob aliquod commodum temporale professum dimittere; manet enim obligatio utrimque solvenda. Sic professus non potest Communitatem deserere, ut alibi aliquid sibi lucretur, aut lautius vivat; nec Communitas Religiosum ejicere, quia est infirmus, onerosus, &c.

Prop. 2. Professus, & Communitas possunt mutuam obligationem rescindere ob causas, quæ salutem æternam respiciant.

Prob. ratione. Salus æterna est suprema lex: ergo, quoties salus æterna tum Religiosi, tum aliorum membrorum communitatis id exigit, rescindi poterit mutua Religiosi & Communitatis obligatio.

Consecratoria bujus Doctrinae.

Consect. 1. Professus potest ab uno Ordine ad alium transire ex causa pia; quia tunc, ut supponitur, agit ob causas, quæ salutem æternam respiciunt: sic potest transire ad alium statum, 1. Ex zelo perfectioris status... Sed in praxi cavendum, an revera Ordo, ad quem fit transitus, sit strictior: *Nemo etiam Regularis cujuscumque facultatis vigore transferatur ad laxiorem Religionem.* inquit Trid. sess. 25. cap. 19. De reform. Regul. 2. Ex amore perfectionis promissæ, quæ incipit in suscepto statu tepescere: *Laudabiliter transi-*

aliquis ad Religionem etiam minorem, si melius observetur. Sic Abbas Joannes a vita Eremitica, quæ incipiebat tepescere, transit ad vitam Cœnobiticam. D. Th. 2. 2. q. 189. a. 8. 3. Propter infirmitatem & debilitatem corporalem, *Ex qua interdum provenit, quod aliquis arctioris Religionis statum servare non potest; potest autem servare statum laxioris.* D. Thomas ibidem. In primo casu debet peti licentia ex humilitate; in secundo ex necessitate; in tertio necessaria est dispensatio. D. Thomas ibidem.

Consect. 2. Communitas potest ejectionem professi petere coram iudice, quando est necessaria ad salutem aliorum; quia tunc agit ex causa, quæ salutem respicit, & sic potest eam petere in sequentibus casibus.

1. Si ex consortio professi timor sit, ne alii corruptantur: *Quandoquidem Apostolus velit, ut auferatur malum de Communitatibus nostris, ne modicum fermentum totam massam corrumpat; justum est, ut abscindamus, ac ejiciamus Monachum incorrigibilem, ac insolentem.* D. Th. quodlib. 12. q. ult. 2. Si ex rebellionem opponat sese incremento status religiosi juxta Fagnanum, debet a fratribus consortio excludi. 3. Si sit vere incorrigibilis juxta Urbanum VIII. postquam unius anni spatium in jejuniis & penitentia probatus fuerit in carceribus, ne contagione pestifera plurimos perdat, poterit tandem ejici ab ipso Generali tantum, ex consensu & assensu sex Patrum ex gravioribus, instructo processu juxta Canonum præscriptum. Tamen Renarus Choppinus docet in suo Monastico lib. 1. tit. 3. Quod vix in Gallia permittitur hæc expulsio, & Episcopi electos ad Sacra Officia non admittunt, nisi assignetur titulus, unde vivere possit religiosus ejectionis, si Sacerdos fuerit. Vide Vvaelsen p. 1. Parte titulo 27. cap. 7. & Fagnanum in cap. *Ne Religiosi.*

C A P U T VII.

De his, ad quæ obligatur Religiosus vi votorum.

ARTICULUS I.

De his, ad quæ obligatur Religiosus vi voti paupertatis.

1. **P**rop. Votum paupertatis elicited in Communitate importat rerum omnium temporalium abdicationem. 1. Quoad proprietatem. 2. Quoad usum fructum, 3. Quoad usum absolutum & independentem;

ad q

adeo ut proprietates, & ususfructus sint penes solam communitatem; usus vero concedi debeat a Superiore iuxta privatam cuiuslibet necessitatem, & indigentiam.

Prob. 1. Ex Scriptura. *Si vis perfectus esse, vende, & vende omnem, quæ habes, & da pauperibus;* Matth. 19. v. 21. Ergo sicut ille, qui vendit Patrimonium suum, deditque illius pretium pauperibus, spoliatus est & patrimonio, & ejus pretio, neutroque potest uti, nisi de licentia eorum, in quos translatum est dominium bonorum venditorum; ita & qui vovit paupertatem, spoliatur bonis omnibus temporalibus, & ea Deo offert, nec illis utendi facultatem retinet, sed eam accipit a Superiore gerente vices Dei.

2. Ex Patribus. 1. **Ex Basil.** *Siquis Religiosus aliquid proprium sibi esse dicit, abique dubio alienum se facit ab electis Dei.* Ita in serm. 1. De institutione Monachorum. 2. **Ex Aug.** de Reg. c. 1. *Non Dicatis aliquid proprium; sed si nobis omnia communia, & distribuatur unicuique vestrum a Præposito vestro victus, & regumentum.* 3. **Ex Benedicto,** cap. 33. *Reg. Ne quis presumat aliquid habere proprium, nullam omnino rem, neque codicem, neque tabulas, neque graphium, sed nihil omnino.*

3. Rat. Religiosi professi tenentur ex voto paupertatis ad ea, quæ observabant Christiani Jerusalem, quæ iuxta Patres & Doctores isti fuerunt exemplar Religiosorum: atqui Christiani Jerusalem ita intellexerunt Consilium Evangelicum: *Etenim vendentes offerebant pretia eorum, quæ vendebant, & ponebant ante pedes Apostolorum;* en bonorum temporalium abdicatio, & translatio in Apostolos. *Et erant illis omnia communia;* en bonorum illorum communio & confusio. *Dividebantur singulis, prout cuique opus erat;* en concessio solius usus facta a superioribus, iuxta cuiuscumque necessitatem. *Neque enim quisque egens erat inter illos;* en perfecta æqualitas inter eos, qui in communitate paupertatem voverunt. A& 4. 35.

Consecraria hujus Doctrinæ.

Consecr. 1. Qui voverunt paupertatem in aliqua Communitate, non possunt ullius rei temporalis proprietatem habere; quia per votum eam abdicarunt: & ita non possunt quæ hic subiunguntur.

1. Non possunt bona immobilia, cuiuscumque sint qualitatis, quasi propria retinere, v. g. agros, vineas, domos: ita Trid. sess. 25. c. 8. De reform. Regul. 2. **Non possunt bona mobilia quasi propria habere,** v. g. suppellectilia, pecu-

niam, census, proventus, elemosynam. Ita Clemens VIII. In Constit. quæ incipit *Nullus omnino.* 3. **Non possunt bona temporalia quovis modo acquisita quasi propria habere:** ita Clemens VIII. *Sive ex electionibus, sive pro Missis, tam in propria Ecclesia, quam ubicumque celebrandis, alioque ipsorum iusto labore, & causa quocumque modo acquisita.* Ita Clemens VIII. ibidem. 4. **Non possunt retinere ea, quæ eis gratis donantur, etiamsi fuerint subsidia consanguineorum, aut Priorum largitiones, aut donationes.** Clemens VIII. ibidem. 5. **Non possunt retinere quasi proprium aliquid ad vestliendum se necessarium.** *Si quispiam aliquam vestem contulerit, sive quodlibet aliud inter necessaria deputandum, non occulte accipiat, sed sit in potestate Præpositi, & in communem rem redadum, cui necessarium fuerit præbeatur,* inquit Aug. c. 8. de Reg. ad servos Dei. 6. **Non possunt reservare pensiones vitalitatis quolibet anno sibi perfolvendas, quarum dominium possideant.** Concil. Melchiniense Titul. de Reg. c. 1. *Pensiones vitales, aut redditus perpetuos nulli Regulares permittantur recipere.* 7. **Non possunt recipere a Superioribus certam pecuniarum summam, ut sibi victum, vestitumque procurent;** sed victum, vestitumque debent in specie a communitate recipere: ita Concil. Auditoromense tit. 17. c. 16. *Victus & vestitus, ceteraque vitæ necessaria equaliter omnibus pro cuiuscumque necessitate, & Monasterii facultate placide, ac benigne ex communi Monasterii thesauro, ac penu subministrantur, non pecuniis æstimata, aut compensata, sed ipsarum rerum speciebus præsentii; id enim in virtute sanctæ obedientiæ Dei loco præcipimus.* 8. **Non possunt bona temporalia, qualiacumque sint, materiam contrarium facere.** v. g. dare, vendere; quia qui contrahit, v. g. dat, vendit, debet habere dominium rei, quam dat, aut vendit. 9. **Non possunt reservare sibi certa quædam peculia quantumvis exigua, quorum proprietates sit penes ipsos.** *Ne Monachi peculium permittantur habere, quod si Monachus peculium habuerit, a Communi removeatur Aliaris; & qui in extremis cum peculio inventus fuerit, & digne non penituerit, nec oblatio pro eo fiat, nec inter fratres recipiat sepulturam.* Concil. Lateran. c. Monach. de statu Monach. 10. **Non possunt bona Monasterii, a fortiori bona externa, in privatum sui commodum administrare.** *Nec deinceps liceat Superioribus bona stabilia alicui Regulari concedere, etiam ad usumfructum, vel administrationem, vel commendam;* inquit Trident. ubi supra. 11. **Quæcumque acci-**

piunt vel ex dono, vel ex mercede, vel alio quocumque titulo, tenentur Conventui incorporare, & in communem usum convertere, ita ut post incorporationem omnes indifferenter his bonis ut possint juxta beneplacitum Superioris. *Statim ea Superiori tradantur, & Conventui incorporantur*, inquit Trid. ibid. Caveant, ne quid pecunie, aut alterius rei, sibi ita retineant, ut Communitati nolint esse commune, inquit Conc. Caceracense c. 6. an. 1565.

Consect. 2. Qui voverunt paupertatem in aliqua communitate, non possunt habere usufructum alicujus rei frugiferæ; quia haberent illius fructus proprietatem, cui tamen renunciarent: & sic non possunt quæ hic subijciuntur. I. Non possunt habere usufructum fundi alicujus; quia hoc arguit proprietatem: de quo ita Sylvester verbo Religio. Non autem habet Religiosus rei usufructum, idest jus utendi, & fruendi, salva rei substantia, ut scilicet ultra suam necessitatem possit de residuo donare etiam elemosynaliter, etiamsi esset de bonis paternis; quia omnia sunt Monasterii, nisi habeat licentiam dandi: & tunc benedicitur, alias peccat, & tenetur restituere Monasterio, recipiens exturpi causa: & similiter qui ex dono, quando scilicet dans non habet licentiam; vel ipse indigentiam. II. Si usufructus concedatur a Superiore, potest Superior illum, quando libuerit, auctoritate ita Sylvester ibidem. Si aliquis usufructus Monacho relinquatur, Abbas potest illum auferre, prout notatur in authentica. Cap. de Sacro sanctis Ecclesiis, & cap. De statu Monachorum.

Consect. 3. Qui vovit paupertatem in aliqua Communitate, non potest habere usum absolutum rei temporalis; quia usus absolutus & independens importat proprietatem, cui per votum paupertatis renunciatur: & ita Religiosus non potest habere usum absolutum, & independentem a nutu Superioris; quia ille usus independens denotat proprietatem. Ne eorum, quæ ad necessitatem concessa erunt, ullus quidquam possideat ut proprium, neque ut proprio utatur, inquit Trident. ibidem.

Monit. Dixi bonorum temporalium abdicationem voto paupertatis importari; quia Religiosus retinet bonorum spiritualium dominium: de hoc ita D. Th. 2.2. q. 176. a. 7. ad 4. Honori, qui Deo & sanctis exhibetur propter virtutem... non competit Religiosis abrenunciare; quia ad perfectionem virtutis tendunt... bonori autem, qui exhibetur exteriori excellentie, abrenunciant ex hoc ipso, quod secularem vitam relinquunt. Et cum, ut ait Aug. de

Serm. Domini lib. 1. n. 13. intelligantur pauperes spiritu humiles & timentes.

Prop. 2. Votum paupertatis elicito in Communitate exigit, ut ligatus voto ita moderatum observet bonorum temporalium usum, ut ab omni superfluo abtineat, ad utili, & commodo temperet, ut paratus sit interdum aliquam penuriam pati.

Prob. 1. Scriptura. Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti simus. 1. ad Tim. 6. v. 8... Et rursus: Esurimus & sitimus.

2. Concilio Trid. Mobilium vero usum ite Superiores permittant, ut eorum suppellex statui paupertatis, quam professi sunt, conveniat, nihilque superflui in ea sit, nihil etiam, quod necessarium sit, eis denegetur. Trid. ibidem.

3. *Rat.* Votum paupertatis in eo situm est, ut Christum pauperem imitemur: de Christo autem dicitur: pauper sum ego, & in laboribus a juventute mea. Psal. 87. v. 16. Propter vos egens factus est, cum esset dives. 2. Cor. 8. v. 9. Ergo licet Christus natus est pauper, vixit pauper, mortuus est pauper; ita adie professionis Religiosus debet absque curis divitiarum earumque splendore & commodis vivere; satis & abunde dives erit, si Christum lequatur pauperem: quippe, ut ait David Psal. 22. v. 1. Dominus regit me & nihil mihi deerit; etenim, ut ait Salvianus, Providentia Dei est patrimonium pauperum; & ut ait Cyprianus. Paupertas non habet loculos rerum plenos, sed sic abundat, ut universum parvi pendat.

Consecratoria bujus Doctrinæ:

Consect. 1. Ligati voto paupertatis non possunt uti superfluis aliquam vanitatem præferentibus sive in vestibus, sive in suppellectili. Superfluitatem vestium, & inbonestatem deferant, ut Eugenius III. ait in Concil. Rom. c. 4. Competit religioso vitas vestium; quia Religio est status penitentiae, & contemptus vanæ gloriæ, inquit D. Th. 2.2. q. 189. a. 6. ad 1. Contra hos Monachos ita insurgit Bernardus: Miles & Monachus ex eodem panno partiuntur sibi cucullum & clamydem... queritur ad induendum non quod utilis, sed quod subtilius invenitur; non quod repellat frigus, sed quod superbiere compellat... habitus, qui solebat esse in signo humilitatis, a Monachis nostri temporis gestatur in signum superbiæ: Apologia contra Guillelmum Abbatem. Superfluitatem & vanitatem suppellectilium sic ridet Bernardus ibidem: Putasne, loquens de Christianis Jerusalem, putasne; inquam, cuiuspiam ibi lectuli oportorium cassi-

num, aut discolor Barricanus operiebat? .. Deus. Major est Deus corde nostro. 1. Jo-
non illic arbitror valde curatum fuisse de an. cap. 3. v. 20.
pretio, de colore, de cultu.

Consect. 2. Ligati voto paupertatis non pos-
sunt uti superfluis, quæ interviant ad pom-
pam, & delicias periculosas. Sic stipitium
Monachorum sui temporis insectatur Ber-
nardus ibidem: *Dicas, si videas transeun-
tes, non patres esse Monasteriorum, sed Do-
minos Castellorum; non rectores animarum,
sed Principes Provinciarum.*

Consect. 3. Ligati voto paupertatis non
possunt uti superfluis, quæ incitent ad pec-
candum; a fortiori vetitum est omnibus fi-
delibus, a fortiori Religiosis.

Consect. 4. Ligati voto paupertatis debent
interdum in aliquo penuriam pati. *Fædum
est profanumque mendacium, summæ pau-
pertatis professorem se asserere, & rerum pe-
nuriæ pati nolle.* D. Bonaventura Epist.
1. ad Provinc. Illi enim longe a pauper-
tatis scopo aberrant, qui voluntariam pau-
pertatem in nuda paupertatis professione
constituunt, non in molestiis, & incom-
modis, quæ ex paupertate nascuntur.

Consect. 5. Voluntas deliberata habendi
aliquid pretio æstimabile tanquam proprium
est peccatum mortale: sicut enim iis, qui
castitate voverunt, non solum nubere, sed
etiam velle nubere prohibitum est: can. *Vo-
ventibus* dist. 26. ita paupertatem professis non
solum habere proprium, sed etiam velle inter-
dictum est; unde Benedictus in Regula c. 32.
vult vitium proprietatis radicem esse ampu-
tandum, ita ut professus paupertatem nec in-
tentione, nec voluntate, nec affectu aliquid
pretio æstimabile possideat. Nihil enim prode-
rit pecunias non habere, si voluntas possiden-
di interius nutriatur; quippe, ut ait Aug.
*non attendit Deus facultatem, sed cupidita-
tem:* in Pl. 84. Qui enim paupertatem vo-
vimus, audiamus Ambr. in Luc. c. 3. v. 9. *Re-
linquamus umbram qui Solem querimus, dese-
ramus fumum qui lucem sequimur*, id est longe
a nobis omnem rerum perituri affec-
tum amoveamus. Non enim, ut monet Bern.
*Paupertas virtus reputatur, sed paupertatis
amor.* Et apud Christum beati sunt pauperes,
non re, sed spiritu seu affectu: & optime præ-
monet Aug. explicando hæc verba, *Beatum
dixerunt populum, cui hæc sunt*, scilicet bona
temporalia. *O loquentes vanitatem, o vani-
loqui, o filii alieni! Quid tu corpus Christi,
quid vos membra Christi, quid dicitis? Beatus
populus, cujus Dominus Deus ejus.* In Psalm.
143. n. 19. *Sufficiat nobis*, inquit Tobias, pau-
peritas nostra: cap. 5. v. 25. *Sufficiat nobis*

ARTICULUS II.

De his, quæ non repugnant voto paupertatis Religiosæ.

Prop. 1. De possessione bonorum in com-
muni. Non repugnat voto paupertatis re-
ligiosæ, quod Religiosi habeant bona mo-
bilia, vel immobilia in communi.

Prob. 1. Exemplo Christi & Apostolorum;
nam Christus *loculos habebat*, & Judas ea,
quæ mittebantur, portabat. Joan. 12. v. 6. Rur-
lus Joan. 4. v. 8. dicitur: *Discipuli enim ejus
abierant in civitatem, ut cibos emerent.* Apo-
stoli vero habebant pretium bonorum ven-
ditorum, & dividebatur singulis, prout cui-
que opus erat. Act. 4. v. 35.

2. Ex Conc. Trid. *Concedit sancta Syno-
dus omnibus Monasteriis, & domibus tam
virorum, quam mulierum, & mendicantium,
exceptis domibus Fratrum Sancti Francisci,
Capucinatorum, & eorum qui Minorum de ob-
servantia vocantur... ut deinceps bona im-
mobilia eis possidere liceat:* sess. 25. cap. 3.
de regularibus.

3. *Rat.* Illa solum proprietates Religiosis in-
terdictur, quæ præcludit viam ad perfectionem;
quia Religio est tendentia ad perfectionem;
habere autem bona in communi non
præcludit viam ad perfectionem, quæ sita est
in exercitio caritatis, quin immo viam illam
aliquibus aperit, præbens animum facilius per-
veniendi ad scopum intentum a cœtu Reli-
gioso... Sic Religiosi militantes & Hospi-
taliarii debent habere abundantes divitias, ut
data occasione bellum contra Ecclesiæ hostes
facilius gerant, & eleemosynas copiosius di-
stribuant. Sic Religiosi, qui vacant Verbo di-
vino prædicando, & Sacramentis ministran-
dis, debent habere bona in communi, ut fa-
cilius vacent sacro huic officio. Sic Religio-
si, qui vacant contemplationi, ut Carthu-
siani, possunt habere bona immobilia.

Consektaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Omnes Ordines, exceptis Ca-
pucinis & Minoribus, possunt habere bona
in communi, potestque possessio illa in com-
muni coalescere, vel ex manuali opere Mo-
nachorum, ut olim fiebat in Monasteriis, in
quibus Monachi labore manuum suarum vi-
vebant; vel ex donis fidelium, ut factum in
Ordine D. Benedicti, & D. Bernardi; vel
etiam ex successione hereditaria, quæ potest
cui-

cuiuslibet Monacho contingere : nam licitum olim erat Monachis succedere ; jam vero, neque in Belgio, neque in Gallia possunt succedere. Undequaque tamen veniat bonorum immobilium possessio, necessaria est amortizatio, idest diploma Regium, quo permittatur Religioso statui bona immobilia acquirere & possidere.

Consect. 2. Religiosi, qui possident bona temporalia in communi, debent ea possidere, non ut otium foveant, luxumque sectentur ; nam, ut ait Bernar. de Offic. Episc. *labor & tenebræ, & voluntaria paupertas, hæc sunt Monachorum insignia* ; sed bona temporalia in communi possident, ut curis secularibus vacui, liberius Deo servant. Ita fecit Christus, qui iter faciebat per civitates & castella prædicans & evangelizans Regnum Dei, & duodecim cum illo... Et mulieres aliquæ... ministrabant ei de facultatibus suis. Luc. 8. v. 1. & 2. Ita fecerunt Apostoli circumducentes sorores, quæ ministrabant eis necessaria. 1. ad Corinth. 9. v. 5. Ita & factum est tempore Constantini, qui teste Theodoretto litteras dedit ad Provinciarum Præfectos, quibus mandavit, ut certus frumenti numerus viduis, & iis quæ perpetuam servant Virginitatem, quin & illis qui divinis Ministeriis obeundis consecrati sunt, in singulis civitatibus quotannis suppeditaretur.

Prop. 2. De possessione pensionum, & peculiorum. Juxta Fagnanum, Christianum Lupum &c. nulli Religioso, Monialive solemniter Professis licet habere peculium, pensionemve vitalitiam, etiam cum licentia Superiorum ; sed quidquid habet Religiosus, Monialive debet Conventui incorporari.

Prob. hæc sententia. 1. Ex Conc. Trid. loquens enim de bonis mobilibus & immobilibus ait : *Statim ea Superiori tradantur, Conventuique incorporentur. 2.* Quia magis nocet Religioso habere usum peculii sine proprietate civilis, quam habere proprietatem sine usu ; sicuti furiosus magis nocet habere usum cultelli sine proprietate, quam proprietatem sine usu, inquit Dionys. Carthus. de reformat. claustrali : cap. 16.

Juxta Navarrum, Sylvestrum, Lagonam, licet Religioso, Monialive solemniter Professis habere peculium, pensionemve vitalitiam, modo his bonis non utantur, nisi in honestos usus, & cum facultate Superioris, & relinquant liberam suo Superiori prædictorum bonorum dispositionem.

Prob. hæc sententia. 1. Ex Conc. Lateran. sub Innoc. III. cap. 1. *Qui vero peculium*

habuerit, inquit Synodus, nisi ab Abbate ei fuerit pro injuncta administratione permixtum, a communione removeatur : ergo, inquit, si Abbas permittat, licitum erit habere peculium. Et Rota decisione 772. ait : *Non repugnat voto superstitis habere peculium ex permixtu Superiorum.*

2. Rati. Proprietas, inquit, in eo sita est, ut proprietarius possit uti re, quam habet arbitratu suo : ergo cum in nostro casu Religiosus non utatur peculio, nisi dependenter a Superiore, non videtur proprietarius.

Consecraria hujus Doctrina.

Consect. 1. Quando Monasterium est opulentum, & Superiores possunt commode necessitatibus inferiorum providere, non debent permitti neque pensiones vitalitæ, neque peculia ; quia tunc, vel pensio vitalitæ & peculium cedunt in bonum communitatis, vel in commodum privatum Religiosi. Si cedant in bonum communitatis, magis nocent, quam proficiant ; quia, ut optime ait Salvianus, *nimiam profusione opum non suffulcitur Religio ; sed evertitur.* Lib. 2. ad Ecclesi. Cathol. Si vero cedant in commodum privatum Religiosi, tunc pax extinguitur, inquit Gregorius lib. 12. Epist. 22. *Ubi peculiaritas a Monachis habetur, neque concordia, neque caritas in Congregatione eadem poterit permanere.*

Consect. 2. Quando Monasterium est tenue, nec potest commode necessitatibus Religiosorum providere, tunc Superiores possunt permittere, ut inferiores habeant pensiones vitalitatis, aut peculia, quibus suppleantur necessaria, quæ Monasterium supplere non potest, v. g. remedia pecuniaria quæ Monasterium non tribuit ; hoc enim jus naturale permittit, nec illud prohibet Fagnanus. Ceterum, inquit, communem penuriam ab omnibus perpetuandam, usque adeo, si quid alicui delatum, vel ab ipsopartum fuerit, id tunc ad Superiorem recta deferri oporteat, qui ex eo primo succurrat ejus necessitati, cujus intuitu illud obvenit, si peculiari aliqua necessitate ultra communem prematur ; reliquum Conventui incorporetur, & in communem cedat utilitatem. In cap. Monachi num. 15.

Consect. 3. Quando pensiones vitalitæ, aut peculia permittuntur, ea adhibenda est cautio, ut inferior plenam relinquat Superiori prædicti peculii dispositionem ; Superior vero ita moderatum permittat suo inferiori illius peculii usum, ut necdum superflua, & curiosa interdicit, sed etiam ad tolerandam.

in.

in aliquibus penuriam adhortetur, ut Christi, & Apostolorum, & antiquorum Monachorum paupertatem imitetur; Christus enim dicit de seipso: *Pulpes foveas habent, volucres calidos; filius autem hominis non habet ubi caput reclinet.* Luc. 9. v. 58. Astolis vero dictum est: *Nolite possidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis vestris.* Matth. 10. v. 9. Antiquis vero Monachis divitiis ambientibus ita scribit Hieronymus: *Non suffraginati auro Christum pauperem sequimur.* Epist. 13. *Habens victum, & vestitum, his contentus ero, & nudam cruceos nudus sequar.* Epist. 2.

ARTICULUS III.

De his, ad quæ obligatur Religiosus vi voti castitatis.

Prop. unica. Religiosus vi voti castitatis obligatur se abstinere ab omni voluntaria delectatione venerea, interna & externa; proindeque si peccet contra castitatem, duo peccata committit, alterum luxuriæ contra castitatem, alterum Sacrilegii contra votum, vel quod idem est, committit luxuriam, quæ est sacrilegium.

Prob. 1. Script. Adolescentiores autem viduas devote; cum enim luxuriatæ fuerint in Christo, nubere volunt: habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt. 3. ad Timoth. 5. v. 11. Ubi Paulus juxta Aug. lib. de adulterinis conjugii cap. 24. loquitur de his, qui continentiam voverunt & dicit, quod fidem Deo datam violaverunt, quod pertinet ad sacrilegium.

2. Ex D. Th. 2.2. q. 154. a. 10. ad 3. Sacrilegium committitur in re sacrata; res autem sacrata est vel persona consecrata, quæ concupiscitur ad concubitum, & sic pertinet ad luxuriam; vel concupiscitur ad possidendum, & sic pertinet ad injustitiam. Potest etiam ad iram pertinere sacrilegium, puta, si aliquis ex ira injuriam inferat personæ sacræ, vel si gulosum cibum sacrum assumat, sacrilegium committit: specialius autem sacrilegium attribuitur luxuriæ, quæ opponitur castitati, ad cujus observantiam aliquæ personæ specialiter consecrantur.

3. Ras. Actus unius virtutis, vel vitii ordinatus ad finem alterius, assumit speciem illius; sicut furtum, quod propter adulterium committitur, transit in speciem adulterii. Manifestum est autem, quod observatio castitatis, secundum quod ordinatur ad cultum Dei, sit actus Religionis, ut patet in illis, qui voverunt, & servant castitatem,

ut patet per Aug. lib. de Virginitate cap. 8. Unde manifestum est, quod etiam luxuria, secundum quod violat aliquid ad divinum cultum pertinens, pertinet ad speciem sacrilegii. Ita D. Th. ibid. in corp.

Confessaria hujus Doctrinæ.

Confess. 1. Religiosus toties sacrilegium committit, quoties violat castitatem, sive violet mente per cogitationes morosas, sive verbis per verba obscœna, sive oculis per aspectus libidinosos, sive tactibus per contactus impudicos; quia, ut ait Aug. de Civ. Dei lib. 15. cap. 16. *si iniquum est aviditate possidere transgredi limitem agrorum; quanto est iniquius libidine concumbendi transgredi limitem morum?* Sed transgredi limitem agrorum in rebus sacris est peccatum sacrilegii: ergo pari ratione subvertere limitem morum libidine concumbendi in rebus sacris, facit sacrilegii vitium.

Confess. 2. Totuplex committit sacrilegium specie diversum, quocumque concurrat cum diversis luxuriæ speciebus; quia cum sacrilegium sit species luxuriæ, diversum sit juxta diversitatem luxuriæ. Sic si aliquis abutatur persona conjuncta sibi secundum spirituales cognationem, committit sacrilegium ad modum incestus... Si autem abutatur Virgine Deo sacrata, in quantum est sponsa Christi, est sacrilegium per modum adulterii. In quantum vero est sub spiritualis Patris cura constituta, erit quoddam spirituale stuprum; & si violentia inferatur, erit spiritualis rapus. D. Th. ibid. ad 2.

Confess. 3. In Confessione omnes illæ deformitates sunt necessario explicandæ, quia sunt circumstantiæ non solum aggravantes, sed etiam speciem variantes, quæ juxta Tridentinum debent necessario in Confessione explicari.

Confess. 3. Qui castitatem voverunt, debent ad instar infantum omnem ignorare libidinem: etenim juxta Cyprianum, *Virginitas est sancta pueritia, cum tempore non senescens, quæque nulla annorum injuria formam amittit, nec innocentiam:* lib. 1. De bono pudicitia. Castitas autem, juxta Bernar. *quinque partita est, videlicet in ore, in oculis, in auribus, in odoratu, in gustu, in tactu.* Sent. n. 318. ult. edit. in oculis quidem, juxta illud Psal. 118. v. 37. *Averte oculos meos, ne videant vanitatem.* In verbis, juxta illud Pauli ad Eph. 5. v. 3. *Fornicatio nec nominetur in vobis, sicut decet Sanctos.* In auribus, qualis fuit Loth, de quo ait Petrus 2. Ep. 2. v. 8. *Aspectu, & auditu justus erat.* Odoratu autem, gustu, &

taetum, cum omnia refugimus eorum sensuum objecta, quæ castitatem, quam volumus, possent labefactare, ut juxta Paulum sciatur unusquisque nostrum *vas suum possidere in sanctificatione & honore*. 1. Thessal. 4. v. 4. Quippe, ut monet Bern. *tenet Castitas in sanctificationem, & instat odoriferi balsami, quo condita cadavera incorrupta servantur*. De morib. & off. Episcop. num. 8.

Consect. 4. Qui castitatem voverunt, oportet, ut sint caeli non solum corpore, sed etiam mente. *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt*, inquit Christus Matth. 7. *Te ipsum castum custodi*, inquit Paul. ad Tim. 1. cap. 5. v. 22. & cap. 2. eum praeconuerat ut haberet orationes pro omnibus in omni pietate & castitate: quid enim nobis proderit corpus abstinens a libidine, si nobis sit fornicans & recedens a Deo? ut exprobat Ezechiel. 6. v. 9. *Quid virgo, si corpore integra, & mente corrupta?* Aug. Plal. 36.

Consect. 5. Qui castitatem voverunt, debent omnem luxuriæ aditum præcludere, ad omnem carnis tentationem vehementer pavere, omnemque libidinis motum in ipso tentationis primordio reprimere; id innuit Scriptura dicens: *Omni custodia serva cor tuum, est enim cor nostrum, ut docet Paulus, Templum Spiritus Sancti, cujus custos est pudicitia, ut docet Tertul. De pudic. Templi istius, inquit, ædificia & Sacerdos pudicitia; ideo omnes motus contra pudicitiam initio reprimendi sunt, ut docet Aug. in Ps. 156. Parvuli Babylonis nascentes male cupiditates. Cum parvula est mala cupiditas, nequaquam prave consuetudinis robur accipiat, cum parvula est, elide illam. Vide alia remedia contra luxuriam infra de castitate Clericorum.*

Inter ea quæ ad castitatem conducunt, clausura tenet non infimum locum: quocirca vide Constitut. XI. & XII. ad calcem hujus Tomi.

ARTICULUS IV.

De his, quibus obligatur Religiosus vi voti obedientiæ.

Prop. unica. Quando legitimus Superior præcipit aliquid in virtute sanctæ obedientiæ, Religiosus professus tenetur sub peccato sacrilegii obedire legitimo Superiori in his omnibus, quæ sunt secundum regulam; minime vero in his, quæ sunt contra regulam.

Prob. 1. Ex Script. *Obedite Præpositis vestris, & subjacete eis*. Ergo Religiosus ex vi voti tenetur obedire Præpositis suis.

2. Ex Hieron. Epist. 22. ad Eustach. *Prima apud eos, id est Religiosos, consideratio est obedire Majoribus, & quidquid jusserint facere*. Et Severus Sulpitius loquens de statu Religioso: *Præcipua ibi virtus, & prima, est obedientia*. Dialog. 1. cap. 11.

3. **Rat.** Sicuti per paupertatem assimilamur Christo pauperi, ita per obedientiam assimilamur Christo obedienti, de quo dicitur: *Filius est obediens usque ad mortem*. Ergo sicuti ex vi voti paupertatis Religiosus tenetur imitari Christum pauperem, ita ex vi voti obedientiæ tenetur imitari Christum obedientem; & proinde obedire in his omnibus, quæ sunt secundum regulam, minime vero in his, quæ sunt contra regulam.

Consecratoria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. De his, in quibus Religiosus non debet obedire. Religiosus non debet obedire, 1. In his, quæ sunt contra legem Dei; de quo ita Apostoli: *Satius est obedire Deo, quam hominibus*. 2. In his, quæ sunt contra vota; de quo ita Bernardus Epist. 7. *Ergo Abbati per omnia obediendum est, sed salva professione*. Et rursum: *Libere recula hujusmodi obedientiam, quæ me transgressorem voti proprii constituit, & pejerare facit nomen Dei mei*. Lib. de dispens. & præcept. 3. In his, quæ sunt contra regulam; in quibus Superior promajori bono non potest dispensare, nec in his, quæ sunt extra regulam sine necessitate: de quo ita Bernard. lib. de dispens. & præc. cap. 2. & 5. *Prælati jussu, vel prohibition non prætereant terminos professionis, nec ultra extendi potest, nec ultra contrahi: nihil me prohibeat bonum, quæ promisi; nec plus exigit, quam promisi; vota mea non augeat sine mea voluntate, nec minuat sine necessitate*.

Consect. 2. De his, in quibus Religiosus debet obedire. Religiosus tenetur obedire. 1. In his omnibus, quæ sunt juxta legem Dei, juxta vota, & juxta Regulam; quia vovimus obedientiam secundum regulam. 2. In his, quæ possunt conducere ad bonum gubernium status Religiosi; quia superior est in statu Religioso ad instar patris, inferior ad instar filii: Ergo sicuti filii tenentur obedire patri in his, quæ spectant gubernium domesticum; ita & Religiosi debent obedire Prælati in his, quæ spectant gubernium status Religiosi. 3. In his, quæ sunt indifferentia, licet sit dubium, an conducant ad bonum status Religiosi gubernium; quia in dubiis standum est iudicio Superioris.

CAPUT VIII.

De his qui vota simplicia eliciunt in aliqua Congregatione seculari, qualis v.g. est Congregatio Doctrinae Christianae, Congregatio Missionis.

ARTICULUS I.

Qualis, & quanta sit obligatio voti simplicis.

Prop. unica. Coram Deo votum simplex, & votum solemne, unicum essentialiter, & idem votum est, ejusdem prorsus rationis, & obligationis; & ita qui in dictis Congregationibus violant vota simplicia in materia gravi, peccant mortaliter, licet non sint vere Religiosi.

Prob. 1. Script. nihil distinguens inter votum simplex & solemne, generaliter obligat ad votorum observantiam. Vovete, inquit, & reddite Domino Deo vestro. Pl. 75. v. 12. Si quid vovisti, ne moreris reddere; displicet enim infidelis & stulta promissio; sed quodcumque voveris, redde. Eccl. 5. v. 3. Rursum videmus Ananiam & Saphiram, licet essent infraactores votorum, quæ haud dubie nondum declarata fuerant solemnia, tamen severa morte puni- tos; ergo eadem est coram Deo votorum simplicium & solemniū obligatio.

2. Patres nihil distinguunt inter votum simplex & solemne, sed Patres quoscumque votum infraactores sacrilegos nuncupant. Scire debemus & nequaquam ignorare, quod quæcumque promittimus Deo, non ea deinde nostra esse, sed Dei: & si inde quid d. fraudamus, ea non nos sumere tamquam nostra, sed ut Dei Sacrilegio compilare, inquit Athanasius in Passionem & Crucem Domini. Qui seipsum semel Deo devovit, hic si ad aliud deinde vitæ genus transierit, sacrilegii se scelere obstrinxit; quippe qui seipsum Deo, cui consecraverat, veluti subreptus sit, ait Basi. Reg. 14. Priusquam esses voti reus, liberum fuit. nunc vero, quia tenetur apud Deum sponsio tua, non te ad magnam justitiam invito, sed a magna iniquitate deterreo. Aug. Ep. olim 45. Ambigi non potest crimen magnum admitti, ubi & propositum deseritur, & consecratio violatur; nam si humana passa non possunt impune calcari, quid iis manebit, qui corrumpunt sœdera divini Sacramenti? inquit Leo Ep. 92. cap. 14.

3. Canonistæ unanimiter declarant eamdem esse voti simplicis & solemnis obligationem. Solemnitas voti ad substantiam voti non pertinet; Glossa in cap. nuptiarum 27. q. 1.

Idem docet Fagnanus in cap. *Si quis de Regular. De hoc ita Summa Hostiensis lib. 3. de voto & voti redemptione n. 5. Quantum ad Deum simplex votum non minus obligat, quam solemne; nam ex sui natura utrumque eandem observantiam habet, utrumque enim est in perpetuum observandum: utriusque violatio mortale peccatum inducit; utrumque enim prohibet contrarium actum. Majus tamen peccatum est in fractione solemnis voti, quam simplicis, & solemne dirimit matrimonium; & major poenitentia imponitur in violatione voti solemnis, quam simplicis: ratio est, quia qui frangit votum solemne, peccat in Deum, offendit constitutionem Ecclesiasticam, & homines confusos scandalizat, quod in simplici voto non contingit ... Eadem tamen gravitas cum quadam proportionem invenitur in fractione votorum simplicium, quæ eliciuntur in Congregatione Doctrinae Christianæ, & Missionis, in qua hæc vota simplicia, licet non sint solemnia, sunt tamen cum quadam publicitate, & hæc publicitas ad scandalum inducendum sufficit.*

4. Theologi eandem fere esse & voti solemnis & voti simplicis obligationem ex professo asserunt. Magister sententiarum in 4. dist. 38. Privatum, id est simplex, votum, si violatur, peccatum est mortale; solemne vero votum violare & peccatum, & scandalum est. D. Thomas in eadem distinct. Dicendum, inquit, quod votum simplex quoad Deum dicitur non minus obligare, quam solemne in his, quæ ad Deum spectant: sicut est separatio a Deo per peccatum mortale, quia mortaliter peccat frangens votum simplex sicut solemne, quamvis gravius sit peccatum frangere solemne, quæst. 1. art. 3. quæst. 11. ad 1. Divo Thoma assentitur D. Bonaventura in eadem distinctione; Ad illud, quod obijciatur, quod non minus obligat votum simplex, quam votum solemne, dicendum, quod verum est quantum ad culpam sive transgressionem; tamen minus obligat quantum ad alterius vinculi solutionem, id est quoad solutionem matrimonii.

5. Rat. idem convincit. Votum generalim spectatum est promissio facta Deo de meliori bono: atqui promissio facta Deo est eadem sive privatim, sive publice fiat, sive solo corde eliciatur, sive externis signis exterius promatur; ergo obligatio semper eadem est coram Deo, qui testibus non eget, nec tabulis obsignatis, quibus homines cum hominibus agentes voluntates suas obfignant; quia Deo aperte sunt tabulæ cordis, cuique interna cordis locutio magis ac tutius

rem

rem exprimit, quam hominibus externa oris professio.

Confessaria hujus Doctrinae.

Confess. 1. In foro interiori exigua est differentia inter eum, qui violat votum simplex, & eum, qui violat votum solemne; quia uterque sacrilegium committit.

Confess. 2. In foro exteriori maxima est differentia inter eum, qui violat votum simplex, & eum, qui violat votum solemne; quia etsi uterque sit sacrilegus, tamen infractor solius voti simplicis non potest contentiose coram iudice Ecclesiastico accusari, bene tamen infractor voti solemnis; quia Ecclesia solemniter acceptat votum solemne, minime vero votum simplex.

Confess. 3. Si votum simplex fiat publice coram testibus, vel uniatur cum juramento coram testibus praestito, tunc infractor voti simplicis potest citari coram iudice tum ob scandalum inductum Ecclesiae, tum ob juramentum violatum.

TRACTATUS SEXTUS.

De Statu Clericali.

PROOEMIUM.

QUAE sint status Religiosi Officia vidimus. Jam quae sint status Clericalis obligationes videamus. Secundum autem praesentem Ecclesiae disciplinam status Clericalis est vitae institutum, in quo homo vel tonsura initiatus, vel Sacramento Ordinis consecratus Deo devotetur.

Status Clericalis potest considerari. 1. Prout est consecratio, qua Clericus se Deo consecrat. 2. Prout est ministerium, quo Clericus Deo consecratus Fidelium salutem procurandae invigilat.

CAPUT I.

De variis Dotibus requisitis in eo, qui vult fieri Clericus.

ARTICULUS I.

De Dotibus requisitis ad statum Clericalem, prout est Consecratio, qua Clericus se Deo devotetur.

PROPR. unica. Status Clericalis, prout est Consecratio, qua Clericus se Deo devotetur, requirit Sanctitatem internam, eamque specialem.

Prob. 1. Script. Dominus Levitas alloquens ait: *Sancti estote, quoniam ego sanctus sum.* Levit. 19. v. 2. En Sanctitas, quae juxta Paulum 2. ad Timoth. c. 2. v. 15. debet esse non communis, sed specialis: *Sollicite cura te ipsum probabilem exhibere Deo operarium inconsufibilem, recte tractantem Verbum veritatis.*

2. Ex Ambro. epist. 25. ad Cler. Vercellensem: *Cavendum non solum, ne gravioribus flagitiis sit affinis, sed ne minimis quidem, qui ad Clericatum aspirat.*

3. Rat. Nihil sublimius statu Clericali: si ad Deum compares, peculium est Dei, uti olim tribus Levitica: *Eritis mihi peculium de cunctis Populis, & in regnum Sacerdotale, Gens sancta.* Exod. 29. v. 5. Si ad Christum conteras, Clericus Christi minister est: *Sicut misit me Pater, & ego mitto vos... Dei adjutores sumus.* 1. ad Corinth. 3. v. 9. Si Ecclesiam spectes, Clericus est nobilior hujus Civitatis portio: *Super muros Jerusalem Clericos constitui custodes.* II. 26. v. 6. Si statum Clericalem cum statu Religioso conteras, status Clericalis est superior: *Monasticus enim Ordo debet sequi Sacerdotales Ordines, & ad eorum imitationem ad divina ascendere:* Dionys. cap. 6. Hierar. Eccles. majoremque exigat dispositiones: *Exiis, qui in Monasterio permanent, non nisi probatores, atque meliores in Clerum assumere solemus, inquit Aug. Epist. 76. & Hieron. Sic vive in Monasterio, ut merearis fieri Clericus.* Epist. ad Rust.

Si Clericum novi Testamenti cum Levita veteris Testamenti compares, Clericus est Levita tanto excellior, quanto major est Ecclesia Synagoga, & Christus Moysse ergo omnes dotes illae sanctitatem non vulgarem supponunt in Clerico.

Confessaria hujus Doctrinae.

Confess. 1. Major requiritur sanctitas ad statum Clericalem, quam ad statum Religiosum; quia, ut docet D. Th. 2. 2. qu. 189. a. 1. ad 3. *Ordines sacri praerogant sanctitatem; sed status Religiosis est exercitium quoddam ad sanctitatem assequendam.*

Confess. 2. Optandum esset, ut qui ad statum Clericalem admitti cupiunt, sanctitatem baptismalem conservassent, uti eam conservasse creduntur Ambrosius, Augustinus, & alii. Clericus qui adolescentiam suam nulla sorde commaculaverit, ad Altare Christi de thalamo virgo procedat, ait Hieron. ad Rusticum: & in cap. 1. Epist. ad Tim. *Sine crimine jubeatur esse Episcopus... non quod co-*

tempore, quo ordinandus est, sine ullo crimine sit, & præteritas maculas nova conversatione diluerit; sed quod ex eo tempore, quo in Christo renatus, nulla peccati conscientia remordeat.

Confess. 3. Si is, qui in Clerum vult recipi, in occultum aliquid crimen mortale non canonicum lapsus fuerit, oportet ut vera poenitentia crimen occultum deleverit, & peracta Poenitentia criminis non canonici poterit in Clerum admitti; oportet enim, ut Clericus sit segregatus a peccatoribus. Ad Hebr. 7. Oportet, ut sit irreprehensibilis. ad Tim. 3. Sit sine crimine. Ad Titum 1. Oportet etiam prius purgari quam purgare, prius sanctificari quam sanctificare, inquit Gregor. Nazian. Orat. 1. Et quia Clericus medius est inter Deum & plebem, debet bona conscientia nitere quoad Deum, & bona fama quoad homines, ait D. Th. in 4. dist. 24. q. 1. art. 3. ad 2. Quæ omnia haberi non possunt ab eo, qui lapsus est in peccatum mortale, nisi vera poenitentia doluerit.

Confess. 4. Si is, qui in Clerum vult recipi, lapsus sit in aliquid manifestum crimen canonicum, quod iuxta Canones publicam poenitentiam mereatur; tunc non temere a Confessario & præcipitanter admittendus est, sed consulendus Episcopus, & videndum, utrum in hoc liceat canonum severitatem temperare; nam juxta canones antiquos, qui rei erant criminis canonici, licet poenituisse, excludebantur a Clero; sic enim habet Siricius: Sicut poenitentiam agere cuiuspiam non conceditur Clericorum, ita & post poenitentiam, ac reconciliationem nulli unquam liceat Laico honorem Clericatus adipisci; quia quamvis sint omnium peccatorum contagione mundati, nulla tamen debent gerendorum Sacramentorum instrumenta suscipere, qui dum docet Innocentius I. cap. 34.

Confess. 5. Si is, qui in Clerum vult recipi, lapsus sit in occultum crimen carnale, a fortiori in manifestum, præcipue si crimen carnale sit contra naturam; juxta canones non licet eum in Clerum admittit, nisi forte tanta dedisset poenitentiae argumenta, ut spes esset eum & sibi, & Ecclesiae longe magis profuturum, quam si non peccasset: ita jubet 1. Script. Oportet ergo Episcopum irreprehensibilem esse, unius uxoris virum, sobrium, prudentem, ornatum, pudicum... Diaconos similiter pudicos: 1. ad Tim. c. 3. v. 2. & 8. & ad Titum 1. v. 7. Oportet enim Episcopum sine crimine esse, hospitalem, benignum, sobrium, ju-

stum, sanctum, continentem. Idem jubent canones. Innocentius enim primus capit. 31. ait: Laici... Si non concubinam, non pellicem noverint, si in omnibus bonis operibus vigilaverint, non prohibentur hujusmodi ad Clericatus sortem assumi. Gelasius vero, cum vellet Ecclesiis Lucaniae & Siciliae omni ministerio destitutis succurrere, jubet tamen, ut si quis etiam de Religioso proposito, & disciplinis Monasterialibus eruditus, ad clericale munus accedat, in primis ejus vita præteritis acta temporibus inquiratur; vel si nullo gravi facinore probatur infectus. Si secundum fortassis non habuit uxorem, &c. cap. 2. Quod & sollicitius vult de Laicis inquiri: cap. 3. Illud fortius evincit sollemnis illa Ecclesiae consuetudo, quæ luxuriosos Clericos a gradu Clericali dejicit, & communionem Laicalem ad summum concedit. Episcopus, inquit, aut Presbyter, aut Diaconus, qui in fornicatione, aut perjurio, aut furto captus est, deponatur, non tamen communionem privetur; dicit enim Scriptura: non vindicabit Dominus bis in idipsum. Similiter & reliqui Clerici huic conditioni subiaceant. Can. Apost. 15. & 16. Et Concilium Neocaesareense Can. 9. & 10. Presbyter si præoccupatus corporali peccato provebatur, & Confessus fuerit de se, quod ante Ordinationem deliquit, oblata non consecret, manens in reliquis officiis propter studium bonum. Simili modo etiam Diaconus, si eodem peccato succubuerit, ab ordine Ministerii subtrahatur.

ARTICULUS II.

De dotibus specialiter requisitis ad statum Clericalem, prout status Clericalis est Ministerium, quo Clericus fidelium salutis invigilat.

Prop. unica. Status Clericalis, prout est Ministerium, in quo ministratur populo, propter specialem sanctitatem, de qua modo egimus, insuper exigit scientiam, quæ est necessaria ad Sacra ministranda. Prob. 1. Script. Labia Sacerdotis custodiunt scientiam, & legem requirunt de ore ejus, quia Angelus Domini exercituum est: Malach. 2. ergo scientia requiritur in Clerico, ut tamquam doctor dirigat; & pietas, ut tamquam pastor & dux præeat.

2. Ex Hieronymo Hippolensi lib. 3. Sententiarum c. 35. Sicut iniqui & peccatores Mysterium Sacramentale assequi prohibentur; ita indocti & imperitii tali officio retrahuntur; illi enim exemplis vitam bonorum corrumpunt; isti vero sua igna-

ignavia, idest inſcitia, iniquos corrigere nequeunt.

3. *Rat.* Status Clericalis, & Sacerdotalis potest considerari primo in ordine ad corpus Christi naturale, quod est Eucharistia, secundo in ordine ad corpus Christi mysticum, quod est Ecclesia: si Clericus consideretur in ordine ad corpus Christi naturale, debet habere eam scientiam, quæ requiritur, ut decenter exerceat ea munia, quæ ad confessionem Eucharistiæ exiguntur, v. g. debet scire ritus & cæremonias, quas exercere debet: si Clericus & Sacerdos consideretur in ordine ad corpus Christi mysticum, quod est Ecclesia, debet ea scire, quæ necessaria sunt, ut populis Religionem Christianam explicet: ita D. Thom. in 4. dist. 24. q. 1. 3. q. 2. ad 1. Hæc autem scientia ex Scriptura, & Traditione, & Conciliis, & Patribus eruenda est.

Confessaria hujus Doctrinæ.

Confess. 1. Qui Tonsura initiandi sunt, tales debent esse, qui spem præbeant Ecclesiæ Ministros utiles fore. Conc. Mediol. V. De examinandi ratione.

Confess. 2. Qui Minoribus Ordinibus initiantur, ii debent esse, ut scientiæ spes tales eos ostendat, qui digni sint, ut ad majores Ordines aliquando ascendant. Ibid.

Confess. 3. Qui sacris Ordinibus initiantur, Clericis inferioribus doctrinæ quodam quasi ascensu præstare debent. Ibid.

Confess. 4. Qui admittuntur ad statum Religiosum, non tamquam Laici, sed tamquam Clerici cum ea spe, quod aliquando ad Sacerdotium eveherentur, debent pariter scientiam Clericis necessariam aut habere, aut eam posse assequi, si aliquando Sacramentis ministrandis debeant incumbere; quia omnibus Ministris tam Religiosis, quam non Religiosis dicitur: *Sicæcus cæco ducatum præstet, ambo in foræm cadunt.* Matth. 15. v. 14.

Confess. 5. Qui admittuntur ad statum Religiosum, ad nullas functiones Hierarchicas evocandi, quales sunt Carthusiani, Camaldulenses, &c. non debent ea scientia polleere, quæ est necessaria ad curam animarum, sed sufficit scientia ad Missam rite celebrandam necessaria: ita D. Th. *Aliqui ad Sacerdotium promoventur... sicut Religiosi, quibus cura animarum non committitur, & a talium ore non requiritur lex, sed solum quod Sacramenta conficiant; & ideo talibus sufficit, si tantum de scientia habeant, quod ea, quæ ad Sacramentum perficiendum spectant, recte servare possint.* Loco supra citato.

CAPUT II.

De admittendis, vel rejiciendis a statu Clericali.

ARTICULUS I.

De his, qui juxta forum internum conscientie debent admitti ad statum Clericalem, vel ad eum non admitti.

PROPOSITIONE. Nemo debet admitti ad statum Clericalem sine interiori vocatione.

Prob. 1. Scriptura. *Externus, qui ministrandum accesserit, morietur.* Num. 3. v. 10. *Vocavit ad se quos voluit ipse.* Marc. 3. v. 13. *Non vos me elegistis, sed ego elegi vos.* Joan. 15. v. 16. *Nec quisquam sanctorum sibi bonorem; sed qui vocatur a Deo tamquam Aaron:* ad Hebr. 5. v. 4.

2. Ex Abbate Gaufrido. *Consideremus & nos, an vocati venerimus, & vocati a Deo, cujus nimirum hæc vocatio est... Sponsa nec cubiculum, nec cellam ingreditur nisi Rege introducente præsumit; tu irreverenter irrui, nec vocatus, nec introductus... Et postea referens aliquos, qui vel odore lucri attracti, vel superbia ducti, statum Clericalem eligunt, ait: Quorum damnatio certa est.* Bern. declamatione in Evangel. *Ecce nos reliquimus.*

3. *Rat.* Deus in omni lege speciali vocatione attraxit quos in Ministerium eligebat. Sic in lege naturæ vocavit Abrahamum, in lege scripta Aaronem, in lege Evangelica Christum; Christus vero vocavit Apostolos, & Apostoli eos solos suscipiunt, quos divinitus vocatos agnoscunt: *Ostende, inquit, quem elegeris, in electione Mathiæ.* In electione vero Diaconorum ad Ministerium illud assumuntur qui tanto muneri consentent divinitus vocati. *Considerate ergo, fratres, viros ex vobis boni testimonii septem plenos Spiritu Sancto, & sapientia.* Act. 6. v. 3. *Et rursus: Segregate mihi Paulum, & Barnabam in opus, ad quod assumpsi eos.* Act. 13. v. 2. Ergo necessaria est vocatio interior, qua Deus eum, quem vocat, idoneum Ministrum efficit juxta illud: *Idoneos nos fecit Ministros novi Testamenti.*

4. Ex intrusione Clericorum non pauca sequuntur mala. 1. Sequitur, quod inutile est Clerici intrusi Ministerium. *Non mittebam Prophetas, & ipsi currebant, inquit Jerem. 23. v. 21. Ipsi regnaverunt, & non ex me: Principes extiterunt, & ego non vocavi eos, ait Oseas 8. v. 42. Sequitur fidelium scandalum,*

lum, qui vulgo nec Sacramentis pascuntur, nec verbo instruntur, nec bonis exemplis edificantur. 3. Sequitur Ecclesie dedecus; quia Clericus intrusus *Sacerdotali Ordini magnas tenebras offundit*, inquit Catechismus Tridentinus.

Confessaria hujus Doctrinae.

Confess. 1. Illi non censendi sunt vocati ad statum Clericalem, qui non habent eas doctes, quas exigit status Clericalis, qualis est innocentia, & scientia, de quibus supra; quia cum Deus destinat ad aliquod officium, dat ea, quae sunt ad hujusmodi officium exercendum necessaria.

Confess. 2. Illi non censendi sunt vocati ad statum Clericalem, qui statum illum sublimem pravo aliquo motivo suscipiunt; quia prava illa intentio denotat eos non vocari divinitus. Tales sunt v. g. illi, qui fiunt Clerici, 1. Ut tranquille vivant: nam status Clericalis status est non otii, sed laboris. *Voca operarios*, inquit Matth. 22. v. 8. *Posui vos, ut catis, & fructum afferatis*, inquit Christus. 2. Qui fiunt Clerici, ut divitiis affluant; quia Clericus decet esse pauperes, & non divites. *Nolite*, inquit Christus, *possidere aurum, neque argentum*. Matth. 1. *Habentes enim alimenta, & quibus tegamur, his contenti simus*, ait Paulus 1. ad Tim. c. 6. v. 8. 3. Qui fiunt Clerici, ut honoribus fulgeant; quia status Clericalis status est humilitatis, & non fastus. *Mundus mihi crucifixus est*, & *ego mundo*, inquit Paulus ad Galat. 6. v. 14. Quos ita inculpat Greg. in Pastor. lib. 1. c. 10. *Ministerium humilitatis vertunt in argumentum ambitionis*. Eos omnes ita admonet Concil. Mediol. 1. Titul. de vita & honest. Cleric. *Cum in Dei militiam adscripti sunt, non ad commoditates, aut voluptates, sed ad labores, ac sollicitudines vocatos se esse intelligant*.

Confess. 3. Illi non censendi sunt vocati ad statum Clericalem, qui magis quaerunt, quam quaeruntur, ut ait Bernard. quia status Clericalis status est quem timeas, & non ambias. *Reperio omnes Sanctos divini Ministerii ingentem veluti molem formidantes*. Cyril. Alexand. homil. 1. de Festo Paschali. *Tantum ab ambire debet esse sepelitus, ut quaeratur cogendus, rogatus recedat, invitatus relinquitur, sola illi suffragatur necessitas excoquendi*, inquit Leo.

Confess. 4. Illi non censendi sunt vocati ad statum Clericalem, qui a solis parentibus pravo aliquo motivo ad divinum Ministerium destinantur; quia Dei est, & non paren-

tum Ministros sibi seligere. *Quos elegit Deus & non alii, appropinquabunt ei*. Num. 16. v. 5. Ideo praesumendi sunt non vocati ad Clericalem statum, 1. Hi, quos parentes offerunt Ecclesiae; quia statui laicali non judicantur apti. *Indignum est enim dari Deo quod designatur homo*, inquit Hieronymus in Malach. c. 1. 2. Hi, qui Tonfuram suscipiunt, ut Beneficium aliquod a consanguineis aut cognatis possessum obtineant, quali bona Ecclesiae essent haereditaria. Hos inculpat Psal. 32. v. 13. qui dicunt: *Hereditate possideamus Sanctuarium Dei*. 3. Hi, qui offeruntur Ecclesiae, ut inquit Bernardus, *Ne in tot liberos nostra dividatur hereditas*: supra illud: *Ecce nos reliquimus omnia*.

Confess. 5. Illi contra censendi sunt vocati ad statum Clericalem, qui praedictis dotibus, scilicet innocentia, & scientia dotati, exemplum Christi sequuntur. 1. Qui fiunt Clerici, ut laborent in vinea Christi. *Veni filius hominis non ministrari, sed ministrare*, Matth. 20. v. 28. 2. Qui Spiritum Christi enixe postulant: *Si quis Spiritum Christi non habet, hic non est ejus*. Ad Rom. Cap. 8. v. 9. Et qui a Deo enixe petunt, an digni sint, qui ad Clericatum admittantur. *Domine, si tu es, sube me venire ad te super aquas*. Matth. 14. v. 28. 3. Qui vel Episcopum, vel aliquem virum probum consulunt, a quo addiscant quid eos oportet facere: uti fecit Paulus Ananiam consulens, qui ei dixit: *Surge, ingredere in civitatem, & ibi dicetur tibi quid te oporteat facere*. Act. 9. v. 7.

ARTICULUS II.

De his, qui juxta forum etiam externum non sunt ad statum Clericalem admittendi.

Prop. unica. Qui sunt irregulares vel ex defectu, vel ex delicto, non possunt ad statum Clericalem admitti.

Prob. 1. Scriptura. *Manus cito nemini imposueris, neque communicaveris peccatis alienis*: 1. Ad Timoth. Cap. 5. v. 22. Ergo hi non sunt ad statum Clericalem evehendi qui vel ex defectu, vel ex delicto sunt irregulares, id est ad illum statum non idonei.

2. Ex jure Canonico. Can. 4. dist. 22. *Tales ad Ministerium elegantur Clerici, qui digne possint Sacramenta tractare*: ergo qui vel ex delicto, vel ex defectu sunt irregulares, non sunt ad statum Clericalem admittendi.

3. *Rat.* Status Clericalis exigit aliquas doctes

res naturales, puta, scientiam in mente, aptam membrorum conformationem in corpore, &c. qui his dotibus vacuus est, dicitur irregularis ex defectu. Statu Clericalis exigit etiam aliquas dotes supernaturales, puta, sanctitatem, testimonium bonum, &c. qui his dotibus ex culpa sua vacuus est, dicitur irregularis ex delicto. Ergo quidam sunt irregulares ex defectu, quidam ex delicto: ergo hi non sunt ad statum Clericalem admittendi; Deus enim exterioribus illis signis videtur aperte indicare, quod huiusmodi homines ad Clericatum non vocentur.

Quinam sint irregulares tum ex defectu, tum ex delicto, diximus ubi de Censuris, & irregularitate.

CAPUT III.

De obligationibus Clericis, Monachisque communibus.

Sunt quædam obligationes Clericis, Monachisque communes: sunt quædam officia Clericis & Monachis communia, quatenus Clericatus & Monachatus, seu uterque ille status Deo nos consecrat; ideo non erit abs re ea simul jungere.

ARTICULUS I.

De obligationibus Clericorum, & Monachorum quoad vestes.

Prop. unica. Oportet Clericos, a fortiori Monachos, iis vestibus esse indutos, quibus a populo distinguantur; immo oportet, ut caput attonum habeant.

Prob. 1. Scriptura. 4. Reg. cap. 1. v. 7. Elias Thesbites ex habitu dignoscitur: *Cujus figura & habitus est virilis, qui occurrit vobis, & locutus est verba hæc: At illi dixerunt: vir pilosus, & zona pellicea accinctus renibus. Qui ait: Elias Thesbites est.* Et de Joanne Baptista dicitur, Matth. 3. v. 4. *Ipse autem Joannes habebat vestimentum de pilis camelorum, & zonam pelliceam circa lumbos suos...* Decet ergo, ut Clerici & Monachi vestibus talibus Aaronem imitentur; tonsura vero capitis Nazaræos referant, qui post Nazaræatum capillos radebant, & igne Sacrificii adurebant, inquit Isidorus Hispalensis.

2. Ex Epiphanio hæresi 80. ubi ait: *Oportet filios Sanctæ Virginis Matris Ecclesiæ, Clericos scilicet, & Monachos, esse venerandos in tonsura... atque honesto habitu propter extraneos.*

3. Rat. Vestis ad duo inservit, ad indumentum, & ad dignitatem; ideo ait Plinius secundus: *Licet veste non augeatur dignitas, ornatur tamen & insinuitur.* Et Tertullianus libro de Pallio, indices, custodesque dignitatis habitus vocat: ergo decet, ut habitus Clericorum, & Monachorum ab habitu vulgari Laicorum discernatur; & hoc propter quatuor, inquit Reynerus Pisanus. 1. *Propter Pœnitentiæ executionem.* 2. *Propter mundanæ gloriæ vitiationem.* 3. *Propter ipsi humiliationem.* 4. *Propter aliorum edificacionem:* quibus omnibus pariter inservit tonsura capitis; oportet enim, inquit Clementina *Quoniam de vita, & honestate Clericorum, Clericos, & Monachos per decentiam habitus extrinseci morum intrinsicam honestatem ostendere.*

Consecraria hujus Doctrinæ.

Consecr. 1. De Religiosis. 1. Religiosi peccant graviter, immo in excommunicationem incidunt, si sine iusta causa habitum sui Ordinis dimittant. 2. Religiosi habitus debet esse secundum regulæ suæ statuta; ita tamen quod conveniat Religioni & pœnitentiæ Caus. 21. q. 1. can. *Vidua.*

Consecr. 2. De Religiosis. Religiosi peccant graviter, quando induunt vestes statui Religionis, & pœnitentiæ disconvenientes. Per hanc vestium parum convenientium affectatam differentiam renunciare videntur & statui Religioso, & Professioni pœnitentiæ: statui quidem Religioso; quia *præcis temporibus omnis sacratus vir cum mediocri aut vili veste conversabatur.* Can. *Omnis actura causa* 21. q. 4.

Professione vero pœnitentiæ, quam Religiosus ex vi status profiteri debet; pœnitentes enim vilibus vestibus uti oportet, ut patet ex Joanne cap. 3. Dicitur etiam de Rege Nivitarum, quod indutus est sacco. Et de humiliato Achab dicitur, quod carnem suam cilicio operuit. 3. Reg. cap. 21. Quam longe distant Religiosi nostri temporis a Joanne Baptista primo Eremitarum auctore qui *habebat vestimentum de pilis camelorum!* uti enim pœnitentiæ prædicabat, inquit Glossa: ita habitum pœnitentiæ prætendebat. Quam diffformes pretiosæ nostræ vestes ab illa tunica, quam Paulus ex palmis sibi contexuerat, quamque Id. Antonius in solis solemniorebus testis deferrebat! Quantum debet abhorrere affectata nostra vestium mundities ab illa Hilariionis optanda negligentia, qua sordes in cilicio quærere, vel abstergere nefas putabat! Amemus ergo, ut dicit Bernardus, *paupertatem, non sordes.*

Consecr. 3. De Clericis. Clerici in Sacris con-

constituti, aut Beneficia possidentes, si vel-
let Ordini congruentes non semper deferant,
ab Officio, & Beneficio suspenduntur, &
proventibus Beneficiorum privantur. Trid.
sess. 14. De reform. cap. 6.

Quales debeant esse vestes Clericorum, ex
varius Conciliis accipe. 1. Quoad materiam,
non possunt esse sericeæ, exceptis filiis Regum,
Principum, & Ducum. Senonense in de-
cretis morum cap. 23. Debeant esse laneæ
Mediolanense l. part. 2. De vestitu Clerico-
rum. 2. Quoad colorem, non debent esse pur-
pureæ, Narbonense cap. 1. nec virgatæ, id est
virgulis diversi coloris distinctæ: cap. Quoniam
de vita & honestate Clericorum. nec virides: cap.
Clerici ibidem; sed nigri coloris. 3. Quoad for-
mam, non debent esse breves usque ad medi-
tatem tibie. Toletan. 22. cap. 14. sed debent
esse salares. Lateranense 5. sess. 9. & clause
a summo usque ad inum: Senonense ibid. &
non partite. cap. Quoniam. ibid. 4. Quoad de-
centiam, non debent esse pannosæ, aut laceræ.
Senonense ibid. nec ludiosæ, aut sunebres. To-
letanum 12. cap. 8. 5. Quoad ornatum, non de-
bent esse frangiata. Colonense II. p. 2. cap. 26.
6. Clerici non debent portare torques, armil-
las, monilia, annulum, nifratione dignitatis.
Mediolanense ubi supra. Denique clerici ita
debent vestiri, ut per decentiam habitus extrin-
seci morum honestatem intrinsecam ostendant.
Tridentinum ubi supra. 7. Corona talis de-
bet esse, qualem ordo postulat. Mediolanen-
se ubi supra. 8. Modestiam vestium comitari
debet modestia suppellectilium, & mentis. Epi-
scopus vilem suppellectilem & mensam, & vilius
pauperem habeat, & dignitatis sue auctorita-
tem fide & vite meritis quærat, inquit Cartha-
ginense IV. cap. 15. Nec luxum excusat nobili-
tas clerici; ut optime docet Bernardus: Si
quia filius Comitiss, aut consobrinus Regis es,
manu effusore temeris expendere: necessitas hæc
Christi patrimonium non contingit.

II. Si tamen causa rationalis aliter exigat,
poterit clericus Monachusve uti vestibus se-
cularibus: puta, si degens apud infideles vestis
clericalis vel Monachalis esset in causa, cur
inquireretur ad mortem, vel cur non posset
fidem prædicare, aut aliud huiusmodi. Ita
capit. Quoniam de vita & honestate clerici.

ARTICULUS II.

Quæ interdiciantur Clerico, Monachove.

Prop. unica. Clericis & Monachis inter-
dicuntur ea exercitia, quæ feritatem
aliquam redolent.

Prob. 1. Scriptura. Oportet enim Episcopum
sine crimine esse, non iracundum, non percussu-
rem: ergo clericis interdicitur quidquid feri-
tatem redolet.

2. Ex Hierony. can. Si quis dist. 36. Est & a-
liud opus, quod fecit Moyses: ad bella non va-
dit, non pugnat contra inimicos; sed quid fa-
cit? orat; & orat donec vincit populus ejus.....
Oret ergo Sacerdos Ecclesie indefinenter, ut vin-
cat populus, qui sub ipso est: oret ergo, &
non bellet.

3. Rat. Oportet, ut Clerici Christi lenita-
tem imitentur, quia eis præcipue dictum est:
Discite a me, quia mitis sum, & humilis corde:
ergo oportet, ut clerici & Monachi ab his
omnibus abstineant, quæ feritatem redolent.

Conservaria hujus Doctrinæ.

Conserv. 1. Non licet Clericis, Monachisve
arma gestare, aut bellum gerere, quia hoc feri-
tatem redolet. Arma enim militiæ nostræ non
carnalia sunt, sed potentia Deo ad destructio-
nem munitionum. 2. ad Corinth. cap. 10. v. 4.
Lachrymæ, & orationes arma sunt, & mu-
nimenta Sacerdotis, inquit Ambrosius ora-
tione in Auxentium: Dolere potero, gemere po-
terero, flere potero, adversus arma, milites,
Gotbos quoque lachrymæ meæ arma sunt; talia
enim munimenta sunt Sacerdotis, aliter nec de-
beo, nec possum resistere.

Clerici arma gestantes excommunicantur.
Cap. Clerici de vita & honestate clericorum.
Non possunt uti hastis, balistis, sclopeto, te-
lis, & similibus armis (inquit Mediolanense
1. p. tit. De armis, & ludis) nisi extra civita-
tem per loca suspecta eundem esset; & tunc
arma deferri possunt cum licentia Episcopi in
scriptis obtenta: Ibid. Clerici & Monachi
vacantes militiæ deponuntur. Mogunt. l. c.
17. Si in bello moriantur, non offeratur Missa
pro illis. Can. Quicumque Clericis, caus. 13.
q. 8. can. 4. Clerici autem & Monachi possunt
bellare contra hostes Religionis, puta, con-
tra Saracenos, contra Turcas, &c. Innocen-
tius III. constit. 12. Ad liberandum, & Pius
V. constit. 145. Cum vos.

Conserv. 2. Non licet Clericis, & Monachis
judices esse in causa sanguinis, mortis, & mu-
tilationis; quia hoc feritatem redolet. Chri-
stus venit, non ut judicet mundum, sed ut mun-
dus salvetur per ipsum. Et mulieri adulteræ di-
xit: Nemo te condemnavit, neque ego te con-
demnabo. Idem præstare debent clerici; ideo
Toletanum 6. can. 31. Clericis iudicium san-
guinis agitare non licet. Clerici iudices in cau-
sa sanguinis excommunicandi sunt. Can.

His a quibus caus. 25. q. 8. can. 30. Non possunt esse præsentes ubi sit tale iudicium. Lateranense IV. can. 18. Nec esse præsentes ubi res interficiendus est, aut mutilandus. Matifconense II. cap. 19.

Consect. 3. Non licet clericis, Monachis venari: nec venatione *oppressiva*, quæ homines perdit; quia numquam licet occidere: nec venatione *arenaria*, qua homo decertat cum bellis; quia ex ea sequi solet hominum interitus: nec venatione *clamosa & saltuosa*, quæ in sylvis & saltibus terras persequendo, & occidendo armis exercetur; quia est quædam belli species, ut optime ait Aristoteles, & apta ad bellum præparatio, ut ait Xenophon lib. 1. educationis Cyri, & quia insuper triplex illa venatio claudis plena est, & animum maxime a Divinis advocat, cogitque Clericos, ut alant canes, & accipitres, quod eis vetitum est, ut ait Glos. in can. *Ejau*: & occasio est, ut Clerici vestes talares deserant, quod eis interdictum est. Antiqua est venationis interdictio: hanc sibi interdictam dicit Synelius Ep. 115. Eam sub pœna excommunicationis, & suspensionis prohibet Cap. *Episcopum De Clerico Venatore*. Idem dicunt Capitularia Regum nostrorum lib. 5. cap. 122. Idem etiam videtur præscribere Trid. dum enim jubet clericos ab illicitis venationibus abstinere, tacite innuit licitas esse aliquas venationes clerico. Licita est v.g. venatio *arenaria* ad mortem vitandam. Glossa in Can. *Qui venatoribus*. Licita est pariter clerico venatio *clamosa & saltuosa*, ut vitetur fames, & victus necessarius habeatur. Licita est pariter venatio *quieta* causa recreationis honestæ exercita.

Consect. 4. Non licet Clericis, Monachis arte medicorum, aut Chirurgorum exercere, ubi incisione, aut adustione opus est, nisi erga pauperes, aut in necessitate, quia extra illos casus videtur hoc quamdam feritatem redolere. Cap. *Sententiam sanguinis*.

Prop. 2. Clericis & Monachis interduntur ea exercitia, quæ turpe aliquod lucrum capiunt, vel negotiis sæcularibus implicant.

Prob. 1. Scriptura. *Nemo militans Deo, implicat se negotiis sæcularibus, ut ei placeat, cui se probavit. 2.* ad Tim. cap. 2. v. 4. Ergo clericus, a fortiori Monachus, non debet se immiscere sæcularibus negotiis.

2. Ex Chrysostomo, qui ita loquitur de clericis implicatis negotiis sæcularibus: *Quos oportebat animarum curam habere, ea prætermittunt, solliciti curant, & quotidie cogitant que*

publicanis, questoribus, villicis curanda sunt. Homilia 86. in Matth.

3. Rat. Ecclesia Regnum est spirituale, in quo non alia exercenda sunt negotia, quam ea, quæ animas Christo lucrificiunt: ergo clerici, a fortiori Monachi, debent ab his omnibus abstinere, quæ ad salutem animarum non conducunt.

Hac de re vide Constitutionem I. ad calcem hujus Tomi.

Conseſſaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Clericis & Monachis interdicta est, 1. Negotiatio lucri causa exercita; quia Ecclesia domus est orationis, & non negotiationis: ergo clericos decet orare, & non negotiari. *Clericus, qui leviori comparat pretio, ut carius vendat, filius est avaritiæ, idololatæ pecunie, servus mammonæ, & venundatus sub peccato,* inquit Petrus Blesensis ep. 17. 2. Clericus non potest negotiari, emendo, & vendendo, ut docet Honorius de vita, & honestate clericorum apud Cyronium. *Presbyteri, inquit, Diaconi, de locis suis negotiandi casu ne discedant. sic Clerici nec Provincias circumueunt quæstuosas nundinas sectentur.* Eliberitan. Cap. 19. 3. Clericus non potest possessiones aliorum conducere: *Si quis clericus conductor alienæ rei voluerit esse... depositus a Clero, a communione alienus fiat,* inquit Arelatense II. c. 13. 4. Clericus non potest esse villicus, ut docet Concilium Cabillonense III. c. 7. Etiam non potest esse tabernarius, ut dicitur Can. 7. in Trullo. Quæ omnes leges maxime vigent istis temporibus, quibus nulli clerici admittuntur ad Subdiaconatum, nisi titulum habeant, aut Beneficium, unde nutriantur: proinde clericis nunc maxime non licet, uti olim licebat, exiguas etiam negotiationes exercere ad victitandum.

Consect. 2. Clericis, & Monachis interdicta est omnis exercitatio, quæ sæculo implicat; quia clericos decet, ut olim Levitas, solum divinis rebus esse intentos. Ita cap. *Sed procuraciones*, ne clerici, vel Monachi.

Quo circa 1. Clericus non potest exercere Officium Advocati, Procuratoris, Tabellionis, Notarii coram iudice sæculari, exceptis causis propriis, vel Ecclesiæ, vel pauperum. 2. Non potest pariter aliorum tutelam, aut curam suscipere: non potest pro aliis sibi iudicare: non potest Principum, aut aliorum Laicorum causas agere: non potest esse præcursor aut affecta sæminarum. Hæc omnia vetat Concilium Mediolanense I. Cap. 26.

Prop. 3. Clericis, & Monachis interdicitur

ea recreatio, quæ sobrietatem offendit, aut castitatem: quales sunt comestiones, tabernæ, choreæ, spectacula, concentus musici profani, & inhonesti.

Prob. 1. Scriptura. *Oportet clericum sobrium esse, pudicum, castum*.... Ergo ei interdicitur id omne, quod sobrietatem laedit, aut castitatem.

2. Ex Conciliis. *Abbates, Episcopi, & clerici ante se joca turpia facere non permittant; sed pauperes, & indigentes secum ad mensam habeant, & lectio divina ibi peragat, & sumant cibum cum benedictione, & laude Domini.* Concilium Rhemense sub Carolo Magno cap. 17.

3. *Rat. allata per Concilium Trident. sess. 2. Ex quoniam oportet Episcopos esse irreprehensibiles, sobrios, castos, domus suæ bene præpositæ, hortatur etiam, ut ante omnia quilibet in mensa servet sobrietatem, moderationemque ciborum; deinde cum in eo sæpe otiosi sermones oriri soleant, ut in ipsorum Episcoporum mensis divinarum Scripturarum lectio admisceatur.* Tales debent esse clericorum delicta.

Conseñaria hujus Doctrinæ.

Conseñ. 1. Clerici, & Monachi debent ab ebrietatibus, & comestationibus abstinere. Omnibus dictum est: *Attendite, ne graventur corda vestra in crapula, & ebrietate; a fortiori id vetitum est clericis, & monachis. Sicut in die honeste ambulemus, non in comestationibus & ebrietatibus.* Ad Rom. cap. 13. v. 13. *Name ebrietatem qui habet, homo non est, ait Chrysost. Eam qui habet, se ipsum non habet.* Aug.

Conseñ. 2. Clerici, & Monachi non possunt tabernas ingredi, nisi peregrinationis necessitate compelli; id enim prohibet Concilium Laodicænum Can. 24. Idem, vetat Turonense. *Non possunt se ab bibendum incitare, ut dicitur cap. Crapula de vita & honestate clericorum. Non nisi raro debent apud Laicos epulari, ut docet Hyeron. Epulas, inquit, nunquam petentes, raro accipimus rogati. Facile contemnitur clericus, qui sæpe vocatus ad prandium non recusat.* Ad Nepot.

Conseñ. 3. Clerici & Monachi ab omnibus spectaculis & choreis abstinere debent; dato enim, quod hæc licerent Laicis, tamen interdicienda essent Clericis; quia, ut ait Concilium Aquense an. 1585. *Quod in populo veniale est, in Sacerdote judicatur sacrilegium: ideo districtè Clericis prohibet choreas, comædias, fabulas, &c. Ne puritas Sacerdotis rerum inanium, aut etiam obscenarum aspectu polluitur.*

Tom. II.

Eandem rationem affert Concil. Parisiense VI. Can. 38.

Conseñ. 4. Clerici, & Monachi debent ab omnibus profanis concentibus abstinere: ita Concil. Turonense III. Can. 7. *Quæcumque, inquit, ad aurium, & ad oculorum pertinent illecebras, unde vigor animi emolliiri possit credatur, quod de aliquibus generibus musicorum, aliique nonnullis rebus sentiri potest, Dei Sacerdotes abstinere debent.*

Conseñ. 5. Clerici, & Monachi debent ubique, præcipue in Ecclesia, abstinere ab ea musica, Ubi siue organo, siue cantu lasciviorum aut impurorum aliquid misceatur. Trid. sess. 22. *Decret. de observandis & vitandis in celebratione Missæ.*

Prop. 4. Clericis & Monachis interdicitur earum recreationes, quæ gravitatem clericalem & Monachalem dedecent; quales sunt, v. g. ludi, colloquia profana, turpia, contentiosa, aut jocosa.

Prob. 1. Scriptura. *Omnia mihi licent; sed non expedit:* 1. ad Corinth. cap. 6. v. 12. ergo oportet, ut Clerici, & Monachi eas animi avocationes eligant, quæ ad suam & populorum salutem conducant.

2. Ex Patribus. *Magnis addictus es, noli minimis occupari, minima & vilia sunt quæcumque ad sæculi quæstus, & non ad lucra pertinent animarum, inquit Petrus Blefensis: Ergo a Clericis vitanda est omnis recreatio, quæ gravitatem aliquam non sapit.*

3. *Rat. Sicut quies est necessaria corpori delatigato, ita & recreatio aliqua menti, quando intensiori studio defatigata est; sed cavendum, quod ut ludus sit licitus, debet personæ, temporis, & loco congruere: ergo, si juxta Tullium libro 1. de Officiis, Pueris non omnem ludendi licentiam damus, sed eam, quæ honestis actionibus non sit aliena, adeo ut in ipsa etiam joco aliquid probi ingenti eluceat; a fortiori non debemus permittere clericis & Monachis recreationes ludicras & gravitatem offendentes: si enim juxta eundem Tullium lib. 1. *Offic. Non ita generati a natura sumus, ut ad ludum; & ad jocum facti esse videamur, sed ad severitatem potius, & ad quædam studia graviora, atque majora: si id paganus de homine senserit; quid nos de Clerico & Monacho sentire debemus? Ergo omnis recreatio clericorum debet esse & gravis & modesta, & numquam ludicra, turpis, aut contentiosa.**

Conseñaria hujus Doctrinæ.

Conseñ. 1. De Lude. Non licet clericis & Monachis ludere publice, & cum Laicis; quia hæc recreatio gravitatem clericalem &

K 3 Mo-

Monachalem deprimit. *Clerici*, inquit Senonensis, *ne in publico ludant pila, aut aliis ludis maxime cum Laicis. A ludo alearum, aliisque, qui a sorte pendent, abstineant, neque ludentium fautores, spectatores, aut testes existant.* Concil. Senon. can. 25. an. 1528.

Consej. 2. Si aliquando Clerici vel Monachi ludant eo ludo, qui a sorte pendent, id privatim & non publice faciant, & absque interventu pecuniæ, ut jubet Concil. Mediol. IV. *Si autem, inquit, valetudinis interdum causa, parva pila, aut alio non indecoro exercitatorum genere uti contigerit, ne publice id faciant, nec pecunia in ludo intercedat.* Concil. Mediol. IV. cap. De armis.

Consej. 3. Si clerici Monachive aliqua animi recreatione se oblectent, ita se gerant, ut licentia illa nulli sit scandalo. *Videte, inquit Paulus, ne forte hæc licentia vestra offendiculum fiat infirmis.* 1. ad Corinth. cap. 8. v. 9.

Consej. 4. De conversatione. Clerici & Monachi in mutuis colloquiis, I. quoad fieri potest, de sacris & utilibus rebus debent colloqui, & nihil profanum admiscere. *Profana, inquit Paulus, & vaniloquia devota; multum enim proficiunt ad impietatem.* 2. ad Timoth. cap. 2. v. 16. *Tales, inquit Augustinus, conveniunt esse Dei cultores & servos, mansuetos, graves, prudentes, pios, irreprehensibiles in factis, immaculatos; ut qui viderit eos, stupescat, & admiretur, & dicat: vere hi homines sunt Dei, quorum talis est conversatio.* Aug. de vita Christi.

II. Omnem contentionem debent effugere: *Noli, inquit Paulus, contendere verbis, ad nihil enim utile est, nisi ad subversionem audientium.* 2. ad Timoth. c. 2. vers. 14. ad exemplum Christi, id quo scriptum est: *Non contendet, neque clamabit.* Matth. 12. vers. 19.

III. Omnem turpem sermonem longe debent abjicere. *Deponite, inquit Paulus, turpem sermonem de ore vestro.* Ad Coloss. cap. 3. v. 8. *Fornicatio, & immunditia nec nominetur in vobis, sicut decet Sanctos.* Ad Ephes. 5. v. 3.

IV. Debent omnem jocum, & ironiam suppressere. *Scurrilitas, inquit Paulus, non nominetur in vobis, quæ ad rem non pertinet, sicut decet Sanctos: Clericum enim scurrilem, & verbis turpibus joculari, ab officio retrahendum, jubet Concilium Carthag. IV.*

ARTICULUS III.

De obligatione Clericorum, & Monachorum, quoad orationem publicam, seu bonas canonicas. Vide dicta alibi de oratione.

PROPOSITIO. 1. In sancta Republica, qualis est Ecclesia, debent esse orationes publicæ, quibus per Ministros Ecclesiæ in persona totius fidelis populi a Deo petitur quod est ad salutem necessarium.

PROB. 1. Scriptura. *Obsecro primum fieri obsecrationes, postulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus.* 1. ad Timoth. cap. 2. v. 1. Ergo oportet orationem fieri ab omni cœtu fidelium.

2. Ex Tridentino sess. 2. Præcipitur, ut privatim & publice orationes fiant pro omnibus hominibus:

3. *Rat.* Communis hic est instinctus omnium, qui speciem aliquam Religionis habent, ut orationem aliquam publicam coram Deo effundant: ideo legimus, quod ab Adamo usque ad nos religiose observata fuerit publice orandi consuetudo. Abel, & Cain publicum offerunt Sacrificium. Genes. 4. v. 3. *Noë vero cœpit invocare nomen Domini.* Ibid. vers. 26. *Noë palam & publice sacrificavit Altare Domino...* Et obtulit holocausta super Altare. Genes. 8. v. 20. Abraham in Sichem & Bethel sacrificat. Genes. 12. vers. 8. In lege scripta Sacrificium jure publice celebrari debuit quotidie. Num. 28. In novo autem Testamento cernimus Christum & privatim, & publice orare; privatim, cum dimissa turba ascendit in montem solus orare. Matth. 24. v. 22. publice, cum hymno discipuli exierunt in montem Oliveti. Matth. 26. v. 30. Item cernimus de Christianis dictum: *Hi omnes erant perseverantes unanimiter in oratione cum mulieribus, & Maria matre Jesu, & Fratribus ejus.* Act. 1. v. 14. Immo aliquando exprimitur hora orationis: *Petrus & Joannes ascendeant in Templum ad horam orationis nonam.* Act. 3. v. 1. Et rursus: *Ascendit Petrus in superiora, ut oraret circa horam sextam.* Act. 10. v. 9. Postea demum cernimus statuta esse quædam tempora ad publicam orationem. Hoc ita scribit auctor Epist. ad Demetriadem: *Præter psalmorum, & orationis ordinem, quod tibi hora tertia, sexta, nona, ad vespertinum, media nocte, & mane semper est exercendum; statue, quot horis sanctam Scripturam discere debeat.* Hæc autem oratio publica solet varie denominari. Modo dicitur officium; quia

quia per hanc Deo reddimus officium nostrum: modo *hora canonica*; quia ita canonicis sacris est instituta: modo *breviarium*; quia in breviario continentur quædam ex Scriptura, & ex Patribus excerpta recitanda ab his, qui ab Ecclesia destinantur, ut preces Ecclesiæ nomine effundant.

Prop. 2. Ad Ecclesiam pertinet determinare, & quo pacto, & a quibus personis fieri debeat oratio publica.

Prob. 1. Ex Canone II. Nicæno, ubi sic habetur: *Quoniam sunt quidem, qui in die Dominico genuflectant, & ipsi diebus Pentecostes: ut omnia similiter in omni Parochia serventur, visum est sanctæ Synodo, ut stantes Deo orationes effundant*: ergo ex illo canone patet, quod Ecclesia determinavit modum orandi: ergo ad Ecclesiam pertinet determinare quæ ad orationem publicam pertinent.

2. Ex D. Thoma quodlib. 1. q. 7. art. 1. *Ea vero, quæ ad Ecclesiam pertinent; qualis est oratio publica, subjacent dispositioni Prælatorum Ecclesiæ.*

3. *Rat.* Sicuti ad Rempublicam politicam pertinet determinare ea, quæ quietem publicam spectant; ita ad Rempublicam Sacram, qualis est Ecclesia, pertinet determinare ea, quæ pertinent ad cultum divinum: atque oratio pertinet maxime ad cultum divinum: ergo ad Ecclesiam pertinet determinare, quo pacto, & a quibus personis fieri debeat oratio publica.

Prop. 3. Juxta antiquam Ecclesiæ praxim omnes Clerici; in quocumque essent Ordine, tenebantur olim horas canonicas recitare, ita usque ad sæculum circiter decimum.

Prob. 1. Jure civili. *Sancimus, ut omnes Clerici per se ipsos psallant nocturna, matutina, & vespertina. L. 42. cap. de Episcopis & Clericis.*

2. Ex jure can. *Presbyter, vel Diaconus, vel Subdiaconus, vel quilibet Ecclesiæ deputatus* (tunc autem non erant nisi Clerici deputati) *si intra civitatem fuerint, vel in loco, in quo Ecclesia est, aut castello, aut vico, aut villa, & ad Ecclesiam ad sacrificium quotidianum non accesserit, Clericus non habeatur.* Concil. Tolet. can. 5.

3. *Clericus, qui absque corpulenti sui inæqualitate, id est citra morbum, vigiliis deest, stipendio privetur.* Concil. Carthag. IV. can. 49.

Prop. 4. Præcipua Monachorum, Monialiumque obligatio fuit semper horas canonicas recitare.

1. Ita docet Basilius de institutione vite

Religiæ. Can. *Presbyter: Hora a sanctis viris precibus ad Deum ac laudibus dicatæ sequende sunt.* Idem docet auctor Epist. ad Demetriadem.

2. Id jure status Monachorum & Monialium; est enim status institutus ad orandum; non solum pro se, sed etiam pro populo, quod utique melius fieri non potest, quam horis canonicis ad hoc institutis.

3. Regula Sancti Pachomii, Sancti Benedicti, Sancti Ferreoli, Sancti Francisci, Sancti Dominici præcipit recitationem horarum canonicarum: ergo ex universali illa omnium Ordinum Religiosorum consuetudine manifestum est, Monachos & Moniales teneri ad recitandum divinum Officium.

Prop. 5. Juxta præsentem Ecclesiæ consuetudinem triplex est titulus obligans ad horas canonicas: Beneficium Ecclesiasticum, Ordolacer, Professio Religiosa ad chorum deputans.

Prob. 1. Ex Concilio Basiliensi sess. 21. can. 5. *Quoscumque Beneficiatos, seu in Sacris constitutos; cum ad horas canonicas teneantur, admonet hæc Synodus, ut siue soli siue associati diurnum nocturnumque officium reverenter verbisque distinctis peragant: in obligatione pro clericis Beneficiatis, vel in Ordine sacro constitutis. De Monachis vero sic habet Antoninus p. 3. Tit. 13. cap. 4. Tenentur ad horas Religiosi Professi, quorum Religio ad actus vite contemplativæ est instituta, & per Ecclesiam confirmata.*

Consecraria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. De Beneficiatis. Episcopatus, Rectoratus, Canonicatus, Dignitas, Præpositura, Præstimonium, Capellania collativa, & Commenda, demum quælibet Præbenda tituli clericalis, obligant Beneficiatum ad horas canonicas; quia hæc omnia sunt Beneficium Ecclesiasticum, cujus possessionem si culpa tua non inieris, aut si pariter culpa tua ejus fructus non percipias, tamen officium recitare teneris; quia debes id tibi imputare; quia non potes licite privare Ecclesiam debito officio: si vero sine culpa aut possessionem non ineras, aut redditus nullos percipias, non teneris officium recitare.

Consect. 2. Pensio Clericalis obligat pensionarium ad recitandum officium Beate Virginis: ita constitutio Pii V. *Pensionarios serio monitos esse volumus, eos ad officium Beate Virginis quotidie recitandum teneri. Præter peccatum mortale, quod committunt, si omiserint, restitutionis onere obstrictos declaramus.* Et quavis hæc constitutio non sit ubique recepta ut lex, habes

habet tamen vim, si non legis, saltem pizordinationis, cui resistere nefas est.

Confess. 3. Beneficium, quamvis tenue, obligat ad horas canonicas. *Non excusare se possunt ratione exiguitatis Beneficii, si ex eo non percipiant necessaria; sed imputent sibi, ex quo se fecerunt ad illud intulituri: cap. Volentes de celebratione Missarum. Sicut, inquit Glossa, vir tenetur ministrare necessaria uxori, quæ tamen est talis, quæ ei reddere debitum non valet; ita Clericus qui non percipit necessaria ab Ecclesia, tenetur officiare Ecclesiam, licet pauper sit, & dicere cum apostolo: Scio & abundare, & ejurare. Idem tenet Antoninus 3. P. tit. 23. cap. 4. §. 42. Quia onus illud sibi imposuerunt Clerici acceptando Beneficium. Si esset tamen aliqua consuetudo contraria ab Episcopo approbata dispensans ab officio Clericum, tunc Beneficium possidens posset hanc consuetudinem sine peccato observare.*

Confess. 4. De Clericis in Sacro Ordine constitutis. Ordo sacer obligat ad horas canonicas; quia per illum Clericus immobiliter Deo consecratur: qui vero Sacris initiati Beneficium Ecclesiasticum non habent, si prætermiserint officium, præter grave peccatum, quod committunt, graviter etiam ab Episcopis in eos animadvertatur, inquit Concil. Mediol. l. p. 2. cap. 27.

Confess. 5. De Monachis, & Monialibus. Professio Religiosa deputans ad chorum, obligat ad horas canonicas, inquit Concil. Carillonense III. Cap. 59. quia per illam deputantur ad cultum divinum. Cui videtur favere illud Isaïæ 23. *Omnes illum, qui invocant nomen meum, in laudem meam creaveri illum.* Novitii vero non tenentur recitare officium; quia non sunt Presbiteri. Laici conversi non tenentur pariter; quia non sunt choro deputati. Religiosi Jesuitæ, milites, hospitalarii, etsi vere Religiosi, non tenentur recitare Officium; quia non sunt choro destinati.

ARTICULUS IV.

Qualis sit obligatio Clericorum & Monachorum, qui tenentur recitare horas Canonicas.

Prop. 1. Quicumque tenetur officium recitare, peccat mortaliter, si sine causa horas canonicas, vel notabilem earum partem omittat.

Prob. 1. ex Alcuino. Qui omiserat horas canonicas, subiciebat illam omissionem Sa-

cramentali Confessioni, quæ tunc, ut plurimum, fiebat de solis peccatis mortalibus: sic enim habet formula Confessionis apud Alenuum: *Peccavi, quod negligens fui de meo cursu, quem per horas canonicas exsolvere debui.*

2. Ex factis. Qui omiserat horas canonicas, coram iudice Ecclesiastico tamquam reus de gravi delicto accusabatur, ut patet exemplo Joannis 12. cui illud exprobatum est. Idem patet exemplo Joannis 23. cui idem crimen in Concilio Constantiensi fuit obiectum.

3. Ex D. Carolo Borromæo, qui vocat omissionem Breviarii *grave peccatum*. Concilium Avenense anno 1585. vocat peccatum mortaliter reatum eandem omissionem. Idem censent unanimiter omnes Theologi & Canonistæ.

Confessaria hujus Doctrinae.

Confess. 1. Peccat qui sine causa omittit officium: v. g. qui id facit, ut genio indulgeat, ut studio litterarum vacet: qui Breviarium projicit in mare, ut fiat impotens recitandi officii; quia excusationes illæ sunt & injustæ & irrationales.

Confess. 2. Peccat mortaliter qui ex levi infirmitate omittit officium. *Meminerit se febrim, morbove levis, aliquo laborantem, non justam propterea excusationem habere, quamobrem illud intermittat, omittatque,* inquit Concil. Mediol. IV. de vita & honestate clericorum.

Confess. 3. Peccat mortaliter qui partem aliquam notabilem officii omittit, qualis est v. g. hora integra sine causa.

Confess. 4. Peccat qui non valens totum officium recitare, non recitat eam partem, quam potest recitare; quia damnata est sequens propositio: *Qui non potest recitare maturinum & laudes, potest autem reliquas horas, ad nihil tenetur, quia major pars trahit ad se minorem.*

Confess. 5. Non peccat qui vel totum officium, vel aliquam ejus partem omittit, v. g. si eum infirmitatis gravitas excuset, ut dicit Concilium Marciacense Can. 19. si eum alio vocare caritatis exercitium, v. g. administratio Sacramentorum; quia iniquum foret, si statuta pro sola caritate contra caritatem violare teneretur, ut ait Bernardus, libro de præcepto & dispensatione cap. 12.

Prop. 2. Qui habet aliquod Beneficium, si omittat horas Canonicas, præter mortale peccatum, quod incurrit, tenetur ad restitutionem fructuum perceptorum pro rata omitti officii parte.

Prob.

Prob. 1. Ex Concilio Lateranensi V. sess. 9. in quo statuitur, *Ut quilibet ... habens Beneficium cum cura, vel sine cura, si post sex menses ab obtento Beneficio divinum Officium non dixerit, legitimo impedimento cessante, Beneficiorum suorum fructus suos non faciat pro rata omissione recitationis Officii; sed eos tamquam injuste perceptos in fabricas huiusmodi Beneficiorum, vel in pauperum elemosinas erogare teneatur.* Idem jubet Pius III. Const. 135. quæ incipit *Ex proximo*.

2. Ras. Beneficiarius omittens officium peccat contra iustitiam, cum sit per Beneficium quasi conductus ab Ecclesia, ut recitet horas canonicas: ergo tenetur ad restitutionem.

Confessaria hujus Doctrinæ.

Confess. 1. Qui tenentur recitare Officium vel ex vi solius Ordinis sacri, vel ex vi solius professionis Religiosæ, non tenentur ad restitutionem, quia non percipiunt redditus Ecclesiasticos; sed solum ad pœnitendum.

Confess. 2. Qui alia onera habent præter recitationem officii, v.g. Episcopi, Curati, tenentur quidem restituere fructus perceptos, sed possunt retinere aliquid, quod respondeat prædictis oneribus; quia Concilium jubens restitutionem fieri *pro rata omissione recitationis Officii*, non privat iusta retributione, quæ debetur beneficiatis ob ministeria, quæ exhibent Ecclesiæ, vel fidelibus.

Confess. 3. Beneficiarii, qui tenentur recitare officium, illudque omittunt, debent computare redditus Beneficii, & pro rata cuiuslibet diei retributione restituere fructus perceptos: v.g. si beneficium annuè reddat 366 libras, pro omissione integri officii debet pro quolibet die unam libram restituere, & sic proportionem servata pro qualibet parte omissionis.

Confess. 4. Beneficiarii choro addicti, etsi recitent officium extra chorum, non possunt retinere illos fructus, qui dantur titulo præsentis, & assistentis; & si recipient, tenentur restituere: ita Trident. Sess. 24. De reform. cap. 12. renovans statutum Bonifatii VIII. quod incipit *Consuetudinem*. Qui non sunt presentes choro, si percipiant fructus destinatos his solum qui sunt presentes, tenentur restituere, exceptis iis quos infirmitas, seu iustus, & rationalis corporalis necessitas, aut evidens Ecclesiæ utilitas excusaret. Cap. *Consuetudinem* in 6. de Clericis non residentibus.

Confess. 5. Qui addicti sunt choro, v.g. Canonici, Præbendarii, &c. tenentur non so-

lum attendere pfallentibus, sed etiam debent & ipsi psallere, & cantare; quia ad id munus sunt deputati. Id expresse jubet Concilium Basileense Sess. 22. cap. 3. Cum, inquit, *psallendi gratia ibidem conveniant, iuncta & clausula labia tenere non debent, sed omnes, præsertim qui majori funguntur honore, in Psalmis, Hymnis, & Canticis Deo alacriter modulentur*.... Horum autem transgressores plectantur pœna: quod indicat eos teneri ad restitutionem aliquam propter cantus omissionem. Idem jubet Trid. Sess. 24. cap. 12. *Omnes vero Canonici divina per se ... compellantur obire officia ... & in choro ad psallendum instituto Hymnis & canticis Dei nomen reverenter, distincte, devoteque laudare*. Ratio autem convincit eos & peccare, & teneri ad restitutionem. Uti enim Parochus non facit fructus suos, si residat solum corporaliter; ita nec Canonicus, si adsit in choro tacens & mutus; quia ejus est Dei laudes canere. Si enim Capitulum, canendo Officium divinum, celebrare debeat, ad idem munus tenentur singula ejus Capituli membra. Unde non video quo pacto excusari possit ea consuetudo, qua in quibusdam Ecclesiis Canonici cantant per substitutos Sacerdotes. Quippe sicuti non possunt choro assistere per Vicarios, ita nec cantare, tum quia usus ille non usus est, sed abusus, non consuetudo, sed corruptela, cum deroget juri communi, & a nullo Concilio approbetur: quin immo reprobetur, ut patet ex verbis Concilii Basileensis & Trid. supra citatis, quibus adjungi possunt alia Concilia. Conc. Cameracens. an. 1365. sic habet: *Canonici omnes qui in choro fuerint, & sacellani psallant, nec sint in sedibus suis otiosi: nec putent se sanctos Officio, si vicaria tantum opera cultum divinum celebrari curent.* Idem habet Conc. Burdigal. an. 1583. & Turonense eodem an. habitum. Et demum Conc. Mediol. I. ait: *Canonici qui huic Officio defuerint, pro absentibus habeantur, & earum horarum, quas ea ratione obierint, distributionibus mulcentur*.

Quomodo autem divinum Officium in Choro recitandum sit, vide Constitutionem XV. ad calcem hujus Tomi.

ARTICULUS V.

De modo interno & externo recitandi Officium divinum, tam privatim, quam publice.

Prop. univ. a. Quicumque tenentur Officium divinum recitare, debent id præstare

flare cum ea intentione interna quam exigit oratio, & cum eo ritu externo quem præscribit Ecclesia.

Præb. 3. Scriptura. *Maledictus qui facit opus Dei negligenter*: ergo opus Dei, qualis est recitatio Officii divini, debet fieri & cum interna devotione, & cum externa gravitate.

2. Ex Jure canonico. *Discrete præcipimus in virtute obedientie, ut divinum Officium nostrum pariter & diurnum, quantum eis dederit Deus, studiose celebrent pariter & devote.* Cap. Dolentes De celebratione Missarum. *Devote*: en attentio interna. *Studiose*: en ritus externus.

3. *Rat.* Officium Ecclesiasticum debet spectari, 1: ut oratio, 2: ut oratio publica. Quatenus oratio, exigit attentionem; quia attentio est de essentia orationis. Quatenus oratio publica, exigit ritus ab Ecclesia præscriptos; quia ex Trid. Sess. 24. de Reform. cap. 12. *Cetera, quæ ad debitum in divinis officiis regimen spectant. ... Synodus Provincialis certam cuique servatam præscribit.*

Consejaria hujus Doctrinae.

Consej. 1. Non satisfaciunt recitationi divini Officii qui illud recitant sine attentione vel actuali, vel virtuali terminata vel ad sensum verborum, applicando affectum, vel ad id, quod verbis significatur, vel ad Deum, vel ad Christum, vel ad id, quod petitur, scilicet ad gratiam, aut virtutem, quam a Deo per Christum petimus. Psallentes sine ulla attentione, ita inculpat Christus: *Hypocritæ, bene prophetavit de vobis Isaias dicens: Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe est a me.* Matth. 15. v. 7. & ita inquit Antoninus: *Qui inter recitandum Officium advertere occupat se actione aliqua impossibili cum attentione interna, v. g. scribit, legit, confabulatur, occupatur manualibus, non satisfacit recitationi Officii.* In Conf. 3. parte interrogatorii, cap. 11. De clericis in communi.

Consej. 2. Horis canonicis debite non satisfaciunt qui recitant Officium sine pronunciatione vocali exteriori, integra, & gravi; quia Ecclesia jubet, ut Officium recitetur vocaliter exterius, ut nedum mens, sed etiam corpus exultet Deo juxta illud Osce ult. *Reddemus vitulum labiorum nostrorum;* & juxta illud Psalm. 15. vers. 9. *Latatum est cor meum, & exultavit lingua mea.*

Consej. 3. Officium non recitant, ut oportet, & qui sacram illam actionem sine causa intermittunt, & qui alia intermiscunt; quia officium recitandum est non syncopando ver-

ba, neque alia miscendo. Clementina unica De celebratione Missarum. Unde non satisfaciunt horis canonicis qui psallendo, 1. Confabulantur, mussitant, ut ait Concilium Colonienſe II. p. 3. can. 6. 2. Qui ita festinanter recitant, ut vix possint intelligi. Concilium Lateranenſe IV. cap. 17. 3. Qui recitant truncatis verbis, vel intra fauces murmurando, nec articulate, nec distincte. Concil. Senon. de horis canonicis. 4. Qui actione aliqua cum Officio incompossibile occupantur, ut diximus ex Antonino.

Consej. 4. Officio recitando plane non satisfaciunt qui omittunt ritum externum præscriptum ab Ecclesia vel quoad qualitatem, dicendo Officium pro Officio, vel quoad quantitatem, non recitando aliquam ex septem horis; quia non servant ulum Ecclesiæ. Ita D. Th. Quodlibeto 3. q. 13. a. 2.

Consej. 5. Non plane pariter horas canonicas, ut oportet, recitant qui sine causa omittunt ritum externum præscriptum ab Ecclesia vel quoad ordinem horarum, vel quoad locum, vel quoad tempus; quia non servant Ecclesiæ ulum, qui sine causa perverti non debet.

Ordo horarum est, ut primo matutinum, deinde laudes, postea primam, tertiam, sextam, nonam, vespers, postremo completorium recites.

Tempus vero est, ut intra viginti quatuor horas ejusdem diei integrum recitetur officium.

Locus vero est Ecclesia, si Officium canatur publice, ut habetur dist. 92. Si vero Officium recitetur privatim, quilibet locus alienus a tumultu est Officio recitando idoneus; quia Deus ubique est.

CAPUT IV.

De obligationibus, quæ Clericos non ita rigide ligant, sicuti Monachos, v. g. de paupertate, castitate, & obedientia Clericorum.

Licet Clerici paupertatem, castitatem, & obedientiam non voveant, sicuti Religiosi, tenentur tamen eas virtutes, prout eorum status exigit, exercere. Quocirca qualis debeat esse paupertas, castitas, & obedientia clericorum, hic paucis expendemus.

ARTICULUS I.

De dominio Clericorum.

Prop. 1. Ecclesia est capax domini bonorum temporalium cum mobiliu, tum immobiliu.

Prob. 1. Scriptura. Synagoga habuit verum dominium bonorum temporalium; nam Levitis assignatæ sunt quadraginta & octo Urbes: Josue 21. datæ sunt eis & decimæ omnium fructuum, & pars præcipua in Sacrificiis: ergo & Ecclesia, quæ in hoc non debet esse inferior Synagoga, habet dominium bonorum temporalium.

2. Ex Conciliis. In Chalcedonensi cap. 82. diffusiùs inhibetur Clericis, ne post mortem Episcopi rapiant res ad eum pertinentes, quod indicio est Episcopos habere aliquid sibi proprium. Et in Constantiensi Sess. 8. damnantur illi articuli, in quibus VViclef docet, verum esse Clericis bona temporalia possidere.

3. **Rat.** Nulla Respublica potest stare sine adminiculo bonorum temporalium, quibus necessitatibus suis subveniat: ergo cum Ecclesia sit Respublica, debet habere verum dominium bonorum temporalium. Ideo tempore Christi Ecclesia loculos habebat. Joan. 12. v. 6. Tempore Apostolorum pretia bonorum venditorum a fidelibus dabantur Ecclesiæ, Act. 2. & 4. Temporibus vero succedentibus Ecclesia bona temporalia diversi generis comparavit.

4. Nemo obligatur ad id, quod est supererogationis, nisi id voto se obtrinxerit, ut optime ait Augustinus Epistola ad Paulinum & Armentarium. Proferri autem paupertatem est supererogationis; nam Matth. 19. post præceptum observationem mandatorum, dicitur: *Si vis perfectus esse, vende, & vende omnia, quæ habes, & da pauperibus:* quod dictum est ei, qui vult ingredi Religionem. Ei vero, qui vult Clericus fieri, dicitur in persona Simonis: *Petre, si diligis me, pascere oves meas:* Ergo status Monachalis exigit professionem paupertatis; status vero clericalis exigit ardentem zelum animarum.

ARTICULUS II.

Qualis quantusque debeat esse amor paupertatis in Clericis.

Prop. unica. Qualis quantusque debeat esse amor paupertatis in clericis, ostendunt

exempla Christi, Apostolorum, & antiquorum Episcoporum.

Christus enim ait de se ipso: *Filius hominis non habet ubi caput reclinet.* Nascitur pauper in præsepio, vitam degit pauperissima, ex labore manuum suarum, & eleemosynis audians, demum moritur nudus in Cruce. Apostoli vero hoc per Paulum contestantur: *Habentes victum & vestitum, his contenti sumus. Nihil habentes,* inquit idem Paulus, *& omnia possidentes.* Et Petrus in persona singulorum Apostolorum ait: *Argentum & aurum non est mihi.* Alte quippe omnium Apostolorum mentibus infixum erat istud Christi præceptum: *Nolite, inquit, possidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in vanis vestris; non peram in via, neque duas tunicas, neque calceamenta, neque virgam; dignus enim est operarius cibo suo:* quibus certe verbis omnis superfluitas Evangelicis operariis interdicitur.

Exemplum autem Christi, & Apostolorum exacte secuti sunt insigniores Episcopi. *Ego,* inquit Chrysostomus, *audenter dixerim, Ecclesia præles nihil præter victum & vestitum habere oportere.* Hom. 15. in 1. Tim. *Lex Christi,* inquit Origenes homil. 15. in Leviticum, *nec possessiones in urbe, nec in urbibus domos habere permittit; & quid dico domos, nec plures tunicas, nec multam concedit possidere pecuniam,* scilicet ultra necessitatem. Ideo addit: *Habentes enim victum & vestitum, his contenti sumus.* Et quidem quæ verbis promebant, id exemplis suis confirmarunt creggii illi Ecclesiæ Pastores. De omnibus dici potest, quod Possidius dixit de Beato Aug. *Magnus,* inquit, *Augustinus testamentum nullum fecit; quia unde sacerdos, pauper Christi non habuit.* Possidius in vita Aug.

Eundem erga paupertatem Evangelicam inspirat amorem vel ipsam Cleros nomen, quo instrumitur non ad divitias, sed ad paupertatem vocatos. Si autem ego Domini partium... nudam crucem nudus sequar, inquit Hyeron. Epist. 2. *Vix scire,* inquit Origenes, *quid intersit inter Sacerdotes Dei, & Sacerdotes Pharaonis: Pharaon terras concedit Sacerdotibus suis; Dominus autem Sacerdotibus suis partem non concedit in terra, sed dicit eis:* *Ego sum pars vestra.* Homil. 16. in Genes. Quam vero ardentem Ecclesia semper optaverit clericos a divitiis abhorre, vel inde colligo manifeste, quod neminem in album suorum ministrorum adscribere vulgo voluerit qui egenus non esset vel conditione, vel voluntate. Clerici sunt, inquit Concilium Aquisgranense, *quos pauperes aut voluntas, aut nati-*

tritas facit. Can. 108. Et auctor sermonum ad fratres de Eremito: *Quicumque, inquit, habet aliquid, aut vendat & erogat, aut donet & commune faciat.* Serm. 52. Et Aug. lib. de moribus Eccles. c. 31. loquens de clericis potius quam de Monachis: *Nullo modo, inquit, sa- tegunt, ut hac mundi commoda sibi abundant, sed omnino agunt, ut non apud se remaneant quod abundaverit.*

ARTICULUS III.

De Castitate a Clericis observanda.

Castitas est a Clericis impense observanda, sive id procedat ex constitutione Ecclesiastica, sive id procedat ex voto, quod Subdiaconi eliciunt in susceptione Subdiaconatus.

Prob. 1. Scriptura. Necessitas, quam habent clerici observandi castitatem, videtur esse adumbrata in Scriptura per eam castitatem, quam Deus, Christus, & Maria, & Sacerdotes Levitici observaverunt: nam Pater æternus sœcundus est simul & virgo; non enim actione carnali sed spiritali intelligentia producit Verbum sibi consubstantiale: Pater, & Filius amore casto & virginali produciunt Spiritum sanctum.

Maria Christum Deum & Hominem generat; ita tamen ut Virgo sit ante conceptionem, in ipsa conceptione, & post conceptionem.

Christus ex Virgine natus, desponsando Ecclesiam, eam Virginem efficit & sœcundam.

Sacerdotes Levitici generis toto tempore Ministerii sui abstinent a mulieribus; quia propositionis panes contingunt: ergo decet, ut Ministri Legis Evangelicæ castitatem Dei, Christi, & Mariæ imitentur; & cum quotidie offerre possint Christum Agnum immaculatum, oportet ut semper a mulieribus abstineant, & non solum certis temporibus, uti abstinabant Sacerdotes Levitici.

2. Ex Conciliis, quibus Presbyteris, Diaconis, immo Subdiaconis continentia præcipitur. Sic enim canon Apostolicus 27. loquitur: *Innupti autem, qui ad Clerum processerunt, præcipimus, ut si voluerint, uxores accipiant; sed leutores, cantores, & quantum modo: indicans Episcopis, Presbyteris, Diaconis, immo & Subdiaconis interdictum esse omnino matrimonium. Quam disciplinam constanter in Ecclesia observatam esse declarat Quinisextum Concilium in Trullo habitum: ita enim loquitur can. 6. Quoniam, inquit, in Apostolicis canonibus dictum est, eorum, qui non aucta u-*

xore in Clerum promoveantur, solos Leutores & Cantores uxorem posse ducere; & nos hoc servantes decernimus, ut deinceps nulli penitus Hypodiacono, vel Diacono, vel Presbytero post sui ordinationem contrahere liceat. Si autem fuerit hoc ausus facere, deponatur. Quæ Lex ut religiose observaretur, Iulianinus novell. 22. c. 42. tit. 1. eam suo edicto sic firmatam voluit. Si quis, inquit, inter Reverendissimos constitutus Clericos, ultra Cantorem & Leutorem dicimus, omnino contraxerit nuptias, hunc ex nostra constitutione cadere Sacerdotio constituimus, atque volumus.

3. Ex Patribus. Omnibus castitas necessaria est, sed maxime ministris Ecclesiæ, quorum vita aliorum debet esse eruditio. Aug. Sermon 10. Dom. 25. Et lib. 2. cap. 22. de adulterinis conjugis docet, quod Ministri inviti ordinati castitatem observare debent: *Quid si & vos ad hoc subeundum populorum violentia capere mini? Nonne susceptum caste custodiretis Officium? Hieron. vero rem ex proleis agitant, contra Jovinianum sic scribit: Episcopi, inquit, Presbyteri Diaconi, aut Virgines eliguntur, aut vidui, aut certe post Sacerdotium in æternum pudici. Non loquitur de Subdiaconis; quia nondum lata fuerat lex generalis obligans Subdiaconos ad continentiam. Et urgens eundem Jovinianum, qui volebat matrimonium clericis esse imperatum, sic habet: Quid faciunt, inquit, Orientis Ecclesiæ, quid Egypti, & Sedis Apostolicæ, quæ aut Virgines Clericos accipiunt, aut continent, aut si uxores habuerint, mariti esse desistant?*

4. Ras. Clerici, ntpote Ministri Ecclesiæ, 1. Debent esse mediatores inter Deum & homines: ergo debent esse casti; quia castitas nos facit proximos Deo. 2. Debent esse addiditi rebus divinis; hoc autem habetur per castitatem; *Qui sine uxore est, sollicitus est quæ Domini sunt, quomodo placeat Deo; qui autem est cum uxore, sollicitus est, quæ sunt mundi, quomodo placeat uxori, & divinis est.* 1. ad Corinth. cap. 7. vers. 32. Et si affectus erga nepotes tot malorum Seminarium est in Sacerdotibus; quantum malorum origo esset affectus erga uxores, erga filios, erga generos, &c. qui ardentior esset, si Sacerdotes essent conjugati? 3. Debent certe vasa Domini: ergo debent esse casti juxta illud: *Mundantini qui fertis vasa Domini.*

Conseclaria hujus Doctrinæ.

Consecl. 1. Clerici debent fugere quidquid accedit ad incontinentiam. Omnis fornicatio, & im-

Et immunditia nec nominetur in vobis, sicut decet Sanctos. Ad Ephel. cap. 5. v. 3. Memores punitionis contra Ozam exercitæ, qui iuxta plures interpretes occisus est, eo quod licet pollutus aliqua immunditie, Arcam ausus est contingere. Iratus est indignatione Dominus contra Ozam, & percussit eum super temeritate, qui mortuus est ibi iuxta Arcam Dei. 2. Reg. cap. 6. v. 7.

Consect. 2. Horre debent clerici quarumcumque mulierum societatem. *Pepigi fœdus*, inquit Job, cum oculis meis, ut ne cogitarem quidem de muliere. 31. v. 1. Etenim, ut ait Eccles. De vestimento procedis tinea, a muliere iniquitas viri. 42. verbi. 13. De quo ita Origenes: Semel diximus, omnis inconveniens sodalitas mulieris, gluten est delictorum, & viscum toxicatum, quo diabolus aucupatur. Nam si modo putabimus nos intentabiles esse muliebribus jaculis; quid ergo restat celestibus Regnis? Nec quisquam sibi proponat, & dicat: habere volo quod vincam, hoc est dicere, vivere defero sub ruina... numquam securus cum thesauro latro tenetur inclusus: nec intra unam caveam habitans cum lupo rursus est agnus, dñe facile junctæ simul ambo accenduntur.

Consect. 3. Horre debent Clerici specialius devotarum mulierum, monialiumque societatem. Adolescentiores, ait Paulus, viduas devota, 1. ad Tim. c. 5. v. 11. Et Conc. Eponeuse an. 517. c. 38. Monasteria puellarum non nisi probata vitæ, & ætatis provectæ ad quas cum caram necessitates vel ministraciones permittantur intrare Clerici. Et Hieron. ad Nepotianum: Omnes puellas, & Virgines Christi aut equaliter ignora, aut equaliter dilige; ne sub eodem tecto manstes, nec in præterita castitate confidas. Nec sanctorum Davide, nec Salomon: potes esse sapienior. Memento semper quod Paradisi Colonum de possessione sua mulier ejecit.

Consect. 4. Horre debent Clerici nimiam vini abundantiam. Nolite, inquit Paulus, inebriari vino, in quo est luxuria. Ad Ephel. 5. v. 18. Ebrietas & vinum auferunt cor, inquit Olear. 4. v. 4. Optime enim ait Hieron. Numquam ebriolum hominem castum putavi. Venter vino estuans spumat in libidinem. Et Lateranense Concilium sub Innoc. III. Illum abujum decernimus penitus amputandum, quo in quibusdam partibus Clerici ad potus æquales se obligant.

Consect. 5. Horre debent Clerici otium. Multam enim malitiam docuit otiositas, inquit Eccles. 33. v. 29. Fugienda est, inquit Bernard. otiositas mater nugarum, novæ virtutum.

Lib. 3. Consect. cap. 13. Attente perpendant

Clerici illud Senecæ Monitum, Ep. 2. Magna vitæ pars elabitur male agentibus, maxima nihil agentibus, tota aliud agentibus.

Consect. 6. Ut Clerici promissam servant continentiam. 1. Debent magni facere castitatem. O quam pulchra est casta generatio cum claritate! inquit Sapiens 4. v. 1. Hæc est virtus, quæ nos Angelos facit, sine qua vasa Dei ferre non possumus, inquit Aug. Serm. 37. ad fratres. 2. Debent magni facere orationem, sine qua haberi non potest castitas. Nemo, inquit Sapiens, continens esse potest, nisi Deus det, & hoc ipsum erat sapientia, scire cuius esset hoc donum. Sap. 8. v. 21. Ideo Paulus libidinum stimulis lacinatus ad orationem recurrit. Propter quod ter Dominum rogaui. 2. ad Cor. 12. v. 8. Et Aug. Continentiam jubet: da quod jubet, & jube quod vis. Lib. 10. Contes. c. 19. 3. Debent studium præcipue Sacrarum litterarum magni facere; quia sacra hæc lectio eos castos efficit; alias infelicitari eveniet, quod Ezech. vaticinatur. Sacerdotes Dei intrant Sanctum & profanum non habuerunt differentiam, & inter pollutum & mundum non intellexerunt: qui evitat discere, incidit in mala: cap. 22. v. 26. 4. Debent carnis mortificationem amplecti. Mortificate, inquit Paulus, membra vestra, quæ sunt super terram, fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiscentiam malam. Ad Colos. cap. 3. v. 5.

ARTICULUS IV.

De obedientia Clericorum.

Prop. unica. Clerici tenentur obedire Episcopis in his, quæ spectant regimen Ecclesiæ, & statum Clericalem.

Prob. 1. Scriptura. Obedite præpositis vestris, & subjacete eis; ipsi animi pervigilant, quasi rationem reddituri pro animabus vestris, ut cum gaudio hoc faciant, & non gementes: hoc enim non expedit vobis. Ad Hebræos c. 13. v. 17.

2. Patribus. Episcopum sequi omnes debetis, ut JESUS CHRISTUS sequitur Patrem, inquit Ignatius Ep. ad Smyrnicos: Ergo sicut Christus fuit plene subditus Patri, ita & clerici debent esse subditi Episcopis. Et ad Tralenses: Necessarium est, quemadmodum facitis, sine Episcopo nihil operari. Et Hieron. Ad Nep. Subditus esto Pontifici tuo, & quasi anime parentem eum suscipe.

3. Rat. Actio, quæ Sacerdotes promittunt Episcopo obedientiam, non est minus solennis, quam actio, quæ Religiosi promittunt obedientiam Superioribus suis; cum inter Mil-

farum solemnia, & in actuali receptione Sacerdotii, interrogati ab Episcopo dicente: *Promittis Pontifici tuo reverentiam, & obedientiam, respondeant: Promitto.* Ergo si Religiosus teneatur obedire legitimo superiori in his, quæ spectant regulam, Sacerdotes tenentur obedire Episcopo in his, quæ pertinent ad statum Clericalem.

Consecratio bujus Doctrinae.

Consect. 1. Clerici omnes Beneficiati, vel in Sacris constituti, tenentur exacte observare omnia statuta suæ Dioceseos.

Consect. 2. Clerici non possunt proprias Ecclesias deserere sine licentia Episcopi, & vocati ab Episcopo debent redire, ut docet Canon 17. Apostolorum. Si quis, inquit, Presbyter, vel Diaconus, aut de numero Clericorum quivis alius, suam Parochiam repudians, in alteram conceperit, & omnino demigrans, agat in altera Parochia præter voluntatem proprii Episcopi; jam non amplius hunc mysterium operari permittimus, ipsum maxime, suo si revocanti Episcopo, ut redeat, non obdixerit, in sua inquietudine permanens; ut Laicus tamen ibi habitans communicet.

Consect. 3. Clerici non possunt sine licentia Episcopi propria Diocesi exire: ita jubet Concilium Laodic. *Quod non oporteat Ministrum Altaris, vel quemlibet Clericum præter justificationem propositi Pontificis.* Can. 42. Ideo primis Ecclesiæ temporibus non licebat clericis ex sua Diocesi exire, nisi prius litteras formatas a suo Episcopo accepissent, ut habetur dist. 73. can. 1. & 2. Ubi referuntur duo exemplaria *formate litteræ*, in quorum uno hæc leguntur: *Statutum est a Sanctis Patribus, neminem Clericum alienum, & ignotum recipi ab aliquo Episcopo, & inthronizari in sua Ecclesia, nisi habeat a proprio Episcopo Epistolam, quæ in Canonibus nominatur FORMATA.*

CAPUT V.

De obligatione status Clericalis, quatenus est Ministerium, quo Clericus Deo consecratus fidelium salutem procurandæ incumbit.

ARTICULUS I.

De Clericorum obligatione quoad verbi prædicationem, & Sacramentorum collationem.

PROPOSITIONE. Quilibet clericus tenetur ex sui status juxta ministerii sui deputatio-

nem populum salutem incumbere, Religio-nem docendo, & Sacramenta ministrando.

Prob. 1. Scriptura. *Euntes, docete omnes gentes, baptizantes eos in Nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti:* Matth. cap. 28. v. 19. Ergo Ministris Ecclesiæ duplex incumbit Officium, scilicet docere, & Sacramenta ministrare.

Ex Patribus. Et 1. ex Hieron. in cap. 4. ad Eph. *Qui enim, inquit, Pastor est* (tunc autem omnis clericus additus erat alicui Ecclesiæ ut Pastor, jam vero addicitur, ut cooperator) *esse debet & Magister.* Nec in Ecclesiis, *quamvis sanctus sit, Pastoris sibi nomen debet assumere. nisi possit docere quod pascit.* Ubi duplex Officium requirit in clerico, scilicet ut pascat Sacramentis, & ut instruat documentis.

2. Ex Amb. lib. 1. De Offic. ubi loquens generaliter de Officio Sacerdotum, hæc habet: *Jam effugere non possumus Officium docendi, & pariter Sacra ministrandi, quod nobis effugientibus imposuit Sacerdotii necessitudo.* Ergo si duplex illud munus incumbat his Sacerdotibus, qui inviti sunt ordinati; fortiori his, qui sponte ad serviendum Ecclesiæ se obtulerunt. Et Aug. sic loquitur: *Quamvis assidue prædicemus, minus tamen reddimus quam debemus, dicente Scriptura: Clama, ne cesses: non dicit post multos dies, sed ne cesses.*

3. Rat. Si Ecclesia est *castrorum acies ordinata*, Cant. 6. v. 3. non est sine ducibus, tribunis, & centurionibus, aliisque militiæ præfectis. Si est *Grex & Ovile*, Joan. 10. Pastores habet supremos, & subalternos. Si est *Navis*, addunt Nautæ, & gubernatores: si autem sunt, haud dubie clerici, qui dicuntur Ministri Ecclesiæ: Ergo debent populum salutem ardentem insistere, docendo Religionem, & Sacramenta ministrando; quia in hac militia non aliter decertatur, quam per fidem, & gratiam; fidem autem ex auditu verbi divini concipimus, gratiam vero ex Sacramentorum fontibus haurimus. Hujus gregis oves non alio pabulo nutriuntur, quam verbo, & Sacramentis. Navis hæc inter scopulos & syrtis periculose navigat, nisi verbo dirigatur, & Sacramentis roboretur.

Ecclesia est corpus mysticum, cujus caput Christus est, fideles vero membra: Ergo oportet esse in Ecclesia Ministros Christi, qui ministerialiter faciant quod Christus facit principaliter, & ita qui populum doceant, eique Sacramenta ministrent; ideo enim statuti in Ecclesia, juxta illud Pauli ad Ephes. 4. v. 11. *Ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios vero Evangelistas, alios autem Pastores, & Doctores, ad consum-*

ma-

mationem Sanctorum, in opus Ministerii, in a-
dificationem corporis Christi, donec occurramus
omnes in unitatem fidei, & agnitionis Filii Dei,
in virum perfectum, in mensuram ætatis pleni-
tudinis Christi: ut jam non simus parvuli flu-
antes omni vento doctrinæ, &c. Ergo cleri-
ci omnes debent huic operi, quisque juxta
modum suum, insilire.

Conseſſaria bujus Doctrinæ.

Conseſſ. 1. Omnes clerici tenentur ex vi sui
status, quilibet pro suo modulo, populos &
verbo docere, & Sacramentis munire, uti
fecerunt Christus & Apostoli; sunt enim lux
mundi: Ergo debent populos docere, juxta
illud Pauli ad Tim. 4. v. 13. Dum venio, atten-
de lectioni, exhortationi: attende tibi & doctri-
næ, & insula in illis. Sunt Pontifices aut Mini-
stri Pontificum: ergo debent Sacramenta
conferre, aut Sacramentorum collationi in-
servire: *Clericus est qui Christi servit Ecclesiæ*,
inquit Hieronymus, ad Nepotianum. Et Trident.
Clerici non ad propria commoda, non ad divi-
tias, aut ad luxum, sed ad labores, & sollicitu-
dines pro Dei gloria vocatos esse intelligant. Sess.
25. c. 1. de reform.

Conseſſ. 2. Clerici, qui sunt in aliqua socie-
tate, cujus institutum est docere, & Sacra-
menta conferre, tenentur specialius ad illud
officium; quia tenentur ad hoc primo ex vi
clericatus, secundo ex vi instituti. Tales
sunt Fratres Sancti Dominici, Sancti Fran-
cis, Patres Societatis Jesu, Patres Orato-
rii, Doctrinæ Christianæ, Missionis &c. quia
talis est illarum Societatum finis & institu-
tio. Cuilibet ex illis clericis dictum est: *Fili
hominis, speculatorem dedite domui Israel*.
Ezech. 3. v. 17. *Quasi tuba exalta vocem
tuam*. Isai. 58. v. 1.

Conseſſ. 3. Clerici, qui nullum habent Be-
neficium Ecclesiasticum, sed ordinati sunt
sub titulo patrimonii, non quidem ex iustitia,
sed ex vi lue ordinationis, tenentur ad ut-
rumque illud munus; quia Ecclesiæ non con-
cessit Sacramentum Ordinis, nisi ea sub spe,
quod tamquam auxiliares ministri fidelibus
Sacramenta ministrarent, & Verbum divi-
num annuntiarent; ideo illis non minus,
quam Beneficiatis dicit Episcopus: *Promittis
mibi obedientiam?* ipsique respondent: *Prom-
itto*: & certe si potantur privilegiis cleri-
corum, cur clericorum officii non occupa-
buntur? Quotquot enim sumus Christi Sacer-
dotes participes, oportet pariter ut simus im-
itantes illius zeli, quo erga domum Dei,
seu Ecclesiam comedebatur. Quorum ad

Christi exemplum non incipimus facere &
docere? Quorum pauperibus non evangeliza-
vimus? Quorum non circumibimus villas &
vicos, prædicantes Evangelium Regni? Quorum
demum cum messis multa sit, & opera-
rii pauci, non rogabimus Patrem familias,
ut mittat nos operarios in eam vineam. Quid
stabimus tota die otiosi? Cur Episc. non roga-
bimus, ut committant nobis, non nobiles,
non divites, sed pauperes & plebeios instru-
endos?

Conseſſ. 4. Clerici, qui habent Beneficium
cui annexa est cura animarum, longe adhuc
strictius ad hoc munus obligantur; quia eis
hæc cura specialissime demandata est. Non-
ne greges a Pastoribus pascuntur? ait Ezech.
c. 34. v. 2. Quicumque Pastores, vel alias cu-
ram animarum habentes, perse, vel per alios
idoneos, si legitime impediti fuerint, diebus sal-
tem Dominicis, & Festorum solemnitatibus
plebes sibi commissas pro sua & earum capaci-
tate pascant salutaribus verbis, docendo quæ
sunt omnibus necessarium est ad salutem, in-
quit Trid. Sess. 24. cap. 7.

Conseſſ. 5. Omnes clerici, cujuscumque sint
status, qui in occasione opportunitatis non
instruunt populos, nec eos, cum oportet, Sa-
cramentis præmuniant, divinam istam ex-
probrationem præmetuant: *Parvuli petie-
runt panem: & non erat qui frangeret eis*
Thren. 4. v. 4. Et istud: *Vae vobis, quia tulistis
clavem scientiæ*. Luc. cap. 12. Audiant illud
Ildori sententiarum lib. 3. cap. 46. *Sacerdo-
tes populorum iniquitate damnantur, scios aut
ignorantes non erudiant, aut peccantes non
arguant*. Quos ita præmonet Prosper de vita
contemplativa lib. 1. c. 20. *Quid prodest non
puniri suo, qui alieno puniendus est peccato?*
Et Isai. *Vae mihi; quia tui acui*. 6. v. 5. Et Ezech.
*Si me dicente ad impium: impie morte morie-
ris; non fueris locutus, ut je custodiat impius
a via sua; ipse impius in iniquitate morietur,
sanguinem autem ejus de manu tua requiram*.
cap. 33. v. 8.

Prop. 2. Oportet in docendis populis, &
in Sacramentis ministrandis eam methodum
adhibere, qua Christus, & Apostoli usi
sunt.

Prob. 1. Scriptura. *Exemplum dedi vobis,
ut quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis*.
Joan. 13. v. 15. Et Paulus: *Imitator me ef-
fite, sicut & ego Christi*. 1. ad Corinth. 2. v. 1.
Ergo in animarum cura oportet Christum &
Apostolos imitari.

2. Ex Greg. *Artem regiminis animarum*.
Et ex Trid. sess. 6. cap. 1. *Unus est Angeli-
cis humeris formidandum*; Ergo exigitur, ut
qui

qui eam artem exercet, aliquando sibi exemplar proponat; & proinde quod ea utatur methodo, quam Christus & Apostoli nobis verbo & exemplo tradiderunt.

3. *Rat. Medicus*, hoc ipso quod est medicus, tenetur vel ex caritate, vel ex iustitia medicinam juxta regulas artis exercere: nauta pariter navem juxta regulas artis dirigere: & dux milites juxta regulas militiæ exercere: ergo & clericus vel ex iustitia, si sit pastor, vel ex caritate, si sit simplex clericus, tenetur fidelibus Laicis juxta regulas a Christo, & Apostolis præscriptas, tum Sacramentorum administratione, tum & verbi divini prædicatione providere; quod officium vel caritatis, vel iustitiæ si omiserit, timeat illud Ezechielis, 34. v. 2. *Ve pastoribus Israel... Quod infirmum fuit, non consolidastis: quod regnum, non sanastis; quod confractum, non alligastis: quod abiectum est, non reduxistis... Quod perierat, requiram; & quod abiectum erat, reducam; & quod confractum erat, alligabo: & quod infirmum fuerat, consolidabo; & quod pingue & forte, custodiam, & pascam illas in iudicio... ita tamen, ut ait Ezechiel, ut sanguinem ejus peccatoris pereuntis de manu tua requiram.* 3. v. 20.

Confessaria hujus Doctrinæ.

Confess. 1. Clerici, antequam instruant populos, eisque Sacramenta administrent, debent circa Religionem Christianam, & Sacramentorum administrationem instrui, ut rite monet Hieronymus. Epistolæ. 4. ad Euseb. Si Clericus, inquit, te stillat desiderium, discas, quod possis docere, & rationabilem Christo hostiam offeras, ne sis miles, antequam iuro, ne prius Magister, quam discipulus.

Confess. 2. Clerici docentes debent prius facere, quam docere, ut dicit Lucas de Christo: *Cæpit Jesus facere, & docere.* Act. 1. v. 3. Et Paulus instruens Titum: *In omnibus te ipsum præbe exemplum.* 2. v. 7.

Confess. 3. Clerici docentes debent se omnium captui accommodare; Christus enim rudioribus populis sermones suos attemperabat, & sine parabellis non loquebatur eis, inquit Evangelium. Paulus vero de se ait: *Omnibus omnia factus sum.* 1. ad Corinth. c. 9. v. 22. *Lac vobis potum dedi, non escam.* 1. Cor. 3. v. 2. Et Hieron. ad Latam: *Balbutientis senex verba formabo, multo gloriofior mundi Philosopho, qui non Regem mundi Babylonio perituro veneno, sed ancillam sponsam Christi erudiam Regis cælestisbus inderendam.*

Confess. 4. Clerici tum idem docentes, tum sacra ministrantes debent omnem speciem

lucris longe abjicere; nihil est enim, quod Deus magis in suis ministris horreat: loquens enim de futuro reprobatæ Synagogæ excidio, ait: *Principes ejus in muneribus judicabunt; Sacerdotes ejus in mercede docebant, & Prophetæ ejus in pecunia divinabant.* Mach. c. 3. v. 11.

Confess. 5. Clerici tum docentes fidem, tum Sacramenta ministrantes, nullum, quantumvis infimæ sortis, aut crassi ingenii, debent abjicere; nam Christus de se ait: *Pauperibus evangelizare misit me.* Luc. 4. v. 18. *Parvulos finite venire ad me.* Matth. 19. 14. Et Paulus: *Sapientibus, & insipientibus debitor sum.* Ad Rom. v. 14. *Testis est mihi Deus, quomodo cupiam vos omnes in visceribus Christi.* Ad Philip. 1. v. 8. *Quis infirmatur, & ego non infirmor; quis scandalizatur & ego non uror?* 2. ad Corinth. c. 11. v. 29. *Ego libentissime impendam, & superimpendam ipse pro animabus vestris.* 2. ad Corinth. c. 12. v. 15.

Confess. 6. Clerici Sacra ministrantes, debent & dignos gratis ad Sacramenta admittere, juxta illud Christi: *Gratis accepistis, gratis date.* Matth. 10. v. 3. & indignos arcere, juxta illud Christi: *Nolite dare sanctum canibus.* Matth. 7. v. 6. De quo late ubi de Sacramentis.

ARTICULUS II.

Que, & quanta sit Clericorum eminentia, ex eo quod potestatem habeant instruendi fideles per prædicationem verbi, eoque nutriendi per Sacramentorum administrationem.

Prop. unica. Nullum est in Ecclesia officium sublimius, quam munus prædicandi verbum Dei, & auctoritas conferendi Sacramenta.

Prob. 1. Scriptura. Nulla est tanta potestas, quæ a Deo creaturis impertiri queat, quanta est potestas remittendi peccata: de qua ipsi Judæi, annuente Christo: *Quis potest dimittere peccata, nisi solus Deus?* Luc. 5. Atqui clerici verbum & Sacramenta ministrantes, potestatem habent remittendi peccata: Ergo & dignitatem, qua major non potest concipi. Et sicut Matrem esse Dei summa dignitas est, quæ in puram creaturam cadat; dignitas infinita etiam quodammodo est ea vis, qua clerici vel verbum prædicantes, vel Sacramenta ministrantes, Christum in mentibus fidelium procreant; sicuti Maria in alvo suo sanctissima prima omnium procreavit.

2. Ex Concilio Trident. sess. 7. Can. 10. ubi habetur: *Si quis dixerit Christianos omnes*

in Verbo, & in omnibus Sacramentis administrandis habere potestatem, anathema sit. Quo decreto satis aperte indicat Concilium, munus prædicandi, & Sacramenta administrandi, officium esse non commune Laicis, sed solis Clericis speciale, & quibuscumque dignitatibus Laicalibus longe sublimius.

3. Ex Patribus Chrysost. lib. 3. de Sacerd. c. 5. ubi loquens de his, qui potestatem annunciandi Evangelium & ministrandi Sacramenta acceperunt, hæc habet: *Potestatem, inquit, acceperunt, quam neque Angelis, neque Archangelis dedit Deus*; non enim ad eos dictum est: *Quaecumque ligaveritis super terram, erunt ligata & in celo*. Et ante ipsum Gregorius Nazianz. dicit; quod *Angeli Sacerdotium Evangelicum veneratione prosequuntur*. Quibus verbis satis aperte ostenditur, quam sublimis & excelsa sit clericorum Verbum & Sacramenta administrantium dignitas.

4. Rat. Prima ratio desumpta est ex excellentia Ecclesiæ, quæ est Corpus Christi mysticum. Ecclesia est fidelium collectio, quæ baptismo regeneratur, confirmatione roboratur, Eucharistia saginatur, poenitentia a peccatis refurgit, Extrema Unctione convalescit, matrimonio carnaliter multiplicatur. Ordine vero spiritualiter aliis aliis præficiuntur; quia Sacramentum est id, a quo omnis iustitia incipit, incepta augeatur, & amissa reparatur, & demum ea est collectio fidelium, quæ verbo divino vivit, & nutritur: quippe, ut dicit Christus, non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei: atqui nihil potest concipi in mundo ea collectione sublimius, cum sit ipsa met Christus Ecclesia: Ergo nihil pariter potest excogitari excelsius, quam officium illud, quo clerici verbum divinum fidelibus prædicant, eisque Sacramenta ministrant.

Secunda ratio, in qua clerici Sacramenta & verbum administrantes, cum Christo comparantur. Christus est in Ecclesia supremus ille pater & pastor, qui vitam dat, servat, & augeat, qui incipit bonum opus, & perficit, operatur velle, & perficere, *Alpha est & Omega*; quæ omnia ex Scripturis manifestiora sunt, quam ut confirmari indigeant: atque clerici verbum & Sacramenta ministrantes, non solum Christi Ministri sunt, sed etiam vivæ ejus imagines, cum per eos & initium, & augmentum, & conservatio, & complementum gratiæ, seu vitæ spiritualis confertur in Ecclesia; giunt enim per Evangelium & Sacramentorum administrationem, dum per eam administrationem gratiam Dei,

quæ vita est animæ, seu, ut loquitur Augustinus, *vita vitarum*, & subministrant, & inserunt, eademque ratione alunt & pascunt, dum per idem Verbum & Sacramenta eadem gratiam sistent, & augent, quæ non solum vita, sed & pabulum verorum Christianorum est; per eadem enim alimur ex quibus sumus: & quamvis in natura non idem semper alant & pascant qui genuerunt, secus in vita spirituali. Inde est, quod Paulus modo se patrem fidelium, modo nutricem nominat, modo eos genuisse, modo eis lac, modo solidum cibum præbuisse testatur.

Tertia ratio, in qua clerici verbum & Sacramenta ministrantes cum Patre æterno comparantur. Pater æternus est supremus ille parens, ex quo omnis paternitas in celo, & in terra nominatur, Deus Deum, lumen de lumine, æterna generatio, non extra se existit, sed intra sinum suum germinat & fovet: atque eadem vis gignendi & pascendi fideles inest clericis, verbum & Sacramenta ministrantibus; nam hoc discrimen est inter Ecclesiam, & humanas matres, quod hæc totus suos extra fundendo generant, Ecclesia vero intra se complectendo, & hoc ad honorem & venerationem generationis æternæ, qua Filius oritur a Patre; ut sit Unigenitus, qui est in sinu Patris: unde fit ut humanæ matres non foveant amplius, aut formare pergant intus in alvo proles suas jam genitas, ut foveant antequam peperissent; Ecclesia vero proles suas perpetim in sinu suo conclusas ad instar æterni Patris fovet, auget, & perenni quadam generatione conformat, donec Christum in iis fidelibus penitus formaverit, & in virum perfectum in mensuram ætatis plenitudinis Christi perduxerit; ut denique in gremio Patris æterni, & Fratris, coheredis Christi, ut unum cum Deo Spiritum, vitam, & æternitatem ab ipso Patre hauriant, & sic generationem illam æternam & propius adorent, & vividius expriment.

Consecratoria hujus Doctrinæ.

Duo ex tam sublimi doctrina Consecratoria educant. Primum quidem, ut Clerici Hierarchy etiam infimi, suam dignitatem agnoscant, quæ sunt ipsis Angelis longe Ministerio suo superiores. *Agroscent, inquit Bonnav. Pontifices Christi, ac Sacerdotes, quod a Domino universæ terræ receperunt supremum dominium, & a diebus sæculi non solum hominibus, immo & Angelis spiritibus penitus inauditum*. De Eccles. Hier. part. 2. c. 1.

Alterum vero monitum, quod omnium Clericorum mentibus infixum volo, istud est,

quod sicut nullum est clericale ministerium vel Tonfuræ, vel minorum vel majorum Ordinum, quod specialem reverentiam non mereatur; ita etiam quod non specialem præxigat sanctitatem.

CAPUT VI.

An, & quomodo vota tum solemnia, tum simplicia paupertatis, castitatis & obedientiæ possint conjungi cum ministerio Ecclesiastico. Et quo pacto vivere debeant qui ligati hujusmodi votis exercent ministeria Ecclesiastica.

ARTICULUS I.

An vota paupertatis, castitatis, & obedientiæ conjungi possint cum ministerio Ecclesiastico.

Prop. unica. Vota paupertatis, castitatis, & obedientiæ cum ministerio Ecclesiastico componi possunt.

Prob. 1. Ex jure Canonico. Can. Ex auctoritate, caus. 16. q. 11. ubi sic habetur: *Sacerdotibus, Monachis Apostolorum figuram tenentibus licet prædicare, baptizare, communionem dare, pro peccatoribus orare, penitentiam imponere, atque peccata solvere: ergo ligatis votis licet officia Ecclesiastica exercere.*

2. Ex factis desumptis ex Scriptura, & historia Ecclesiastica. Apostoli juxta multos Patres tria prædicta vota elicerant: servabant enim castitatem, paupertatem, & obedientiam; continentiam quidem abstinentes ab uxoribus; paupertatem vero nihil possidentes nisi in communi; obedientiam demum utpote exacte morem gerentes Ecclesiastico Superiori: eodem modo vixerunt cum suo Clero Basilii, Gregorii Nazianzi. atque Chrysostomi in Ecclesia græca: Martinus, Cyprianus, & Augustinus cum suis clericis in Ecclesia latina; & tamen hi omnes ministerium Ecclesiasticum exercuerunt: ergo tria vota castitatis, paupertatis, & obedientiæ cum statu clericali, & cum ministerio Ecclesiastico recte uniri possunt.

3. **Rat.** Vita activa, quæ ministerium Ecclesiasticum importat, potest uniri cum vita contemplativa, quæ adjunctionem habet votorum paupertatis, castitatis, & obedientiæ observantiam: ergo Ministerium Ecclesiasticum non est impossibile cum observatione votorum paupertatis, obedientiæ, & castitatis. Ideo cernimus in Ecclesia plures Congregationes tum regulares, tum sæculares, in quibus observantur tria prædicta vota, & quæ tamen utiliter Ministerio Eccle-

siastico incumbunt. Tales sunt omnes Monachi Benedictini tam reformati, quam non. Tales sunt omnes clerici Regulares. Tales sunt pariter clerici sæculares Missionis, & clerici Doctrinæ Christianæ.

Consequaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Clerici regulares, & Monachi regulares, Benedictini, &c. possunt Beneficia accipere, & retinere, sed ea solum quæ sunt Ordinis: ita jubet Trid. sess. 14. cap. 10. Regularia, inquit, Beneficia in titulum Regularibus Professis providendi consueverunt, cum per obitum, aut resignationem, vel alias illa in titulum obtinentis vacare contingerit, Religiosis tantum illius Ordinis, vel iis, qui habitum omnino suscipere, & professionem emittere teneantur, & non aliis... conferantur.

Consect. 2. Clerici sæculares Missionis, & Doctrinæ Christianæ, possunt Beneficia sæcularia, minime vero Regularia accipere, & retinere; quoniam enim per vota simplicia non fiant regulares, sed clerici sæculares permanent, non possunt esse capaces nisi Beneficii sæcularis. Nec dici potest eos esse incapaces Beneficii etiam sæcularis; nam si votum solenne non reddat clericum Regularem incapacem Beneficii Regularis, pari ratione votum simplex non reddet clericum sæcularem incapacem Beneficii sæcularis. Inde est, quod plures Sacerdotes utriusque Congregationis, Missionis scilicet, & Doctrinæ Christianæ, Beneficia sæcularia pacifice possident, & quidem merito: omnis quippe societas Ecclesiastica, si expresse Beneficiis non renunciaverit, capax est Beneficiorum; qui enim Altari servit, de Altari potest & debet vivere. Ergo cum utraque hæc Congregatio Beneficiis non renunciaverit, & alinnde sæcularia existat, Beneficia sæcularia & acceptare potest, & retinere. Quibus rationum momentis motus Senatus Tolosanus an. 1709. solemnè judicio pronunciavit, clericos Doctrinæ Christianæ capaces esse qui Beneficia sæcularia & acciperent, & retinerent. Cum enim R. P. Videt ab Archiep. Tolosano nominatus esset ad Theologalem Ecclesiæ Collegiatæ Sancti Felicis, & Raymundus Latcher, & Henricus Mafuer contra R. P. Videt litigantes contenderent R. P. Videt, utpote Profellum Congregationis Doctrinæ Christianæ, Beneficiorum esse incapacem; Suprema Curia Clericos Doctrinæ Christianæ Beneficiorum capaces judicavit, & prædictos Latcher & Mafuer litis expensas solvere jussit.

Consect. 3. Licet clerici Regulares votis solemnibus ligati, sint capaces Beneficii Regularis.

gularis, & clerici sæculares votis simplicibus ligati sint capaces Beneficii sæcularis; neutri tamen possunt hinc Beneficium collatum acceptare, vel retinere absque licentia superiorum vel expressa, vel præsumpta; id enim exigit obedientiæ votum, quo se sociati, cujus sunt membra, obstrinxerunt: etenim qui votum obedientiæ elicit, nullum vel officium, vel munus, vel Beneficium acceptare potest absque superioris licentia, cum nullum sit tempus in quo superior auctoritatem non habeat præscribendi inferiori suo aliquid, quod forte nullatenus cum Beneficio acceptato conjungi possit: ideo Concilium Ratisponense c. 12. vetat, ne Beneficia conferantur Religionem professis, saltem sine superiorum licentia. *Statuimus, inquit, & ceteris ne cura Ecclesiarum, Beneficiorumque concedatur Religionem quamcumque professi, etiam exemptis. Quod si hactenus aliqui admisi, vel recepti essent, nisi de voluntate, favoreque Superioris sui, legitimisque de causis consisteret extra sua Monasteria degere, nequaquam sibi integrum fore putent, quando illos hic vagos per Ordinarios, vel Vicarios ad Superiores suos per viam denegationem, aut alia juris remedia remittendos esse jubemus.* His fundamentis innixi Patres Congregationis Doctrinæ Christianæ, accepta ab Innoc. an. 1647. potestate condendi Constitutiones, sapienter præscripserunt, ne quis clericus, aut Sacerdos ejusdem Congregationis Beneficia sæcularia acceptaret sine superiorum consensu. Et Alex. VII. an. 1649. declaravit: *Quod si aliquis huiusmodi votis, & juramento, ut præstat, emissis, sine dispensatione & relaxatione prævia recesserit a Congregatione* (quod utique fit quando sine licentia retinetur Beneficium personalem residentiam extra domos nostras requirens) *is, inquam, eo ipso remaneat suspensus, donec huiusmodi dispensatione & relaxationem obtinuerit: & juxta regulas statutas ubi de censuris, si suspensus celebret, erit irregularis.*

ARTICULUS II.

Quo pacto vivere debeant Clerici sæculares vel regulares, qui Beneficium aliquod Ecclesiasticum susceperunt.

Prop. unica. Clericus tum sæcularis, tum regularis ligatus prædictis votis, qui Beneficium Ecclesiasticum suscepit, debet isthæc omnia exacte observare. 1. Quæ pertinent ad statum Clericalem. 2. Quæ pertinent ad statum suæ Congregationis. 3. Quæ spectant ad statum Beneficiarii.

Prob. 1. Ex jure Can. caus. 16. q. 1. c. 3. ubi sic habetur: De Monachis, qui diu morantes in monasteriis, si post ad Clericatus Ordinem pervenerint, statuimus non debere eos a priori proposito discedere. Quæ verba sic exponit Glossa ibid. Non debent discedere, quantum ad ea, quæ sunt de substantia Monachatus, ut de habitu servando, & continentia, & de non habendo propria; in his enim non absolvitur, licet transiat ad Ecclesiam secularem, sed in jejuniis, silentio, & vigiliis absolvitur. Et Concilium Ratisponense cap. 13. vult, quod Ecclesiæ Monasteriis unitæ usque adeo propinquæ sint, quod Religiosi eadem curam habuerint sub Religione in Monasterio, sub debitaque obedientia stare possint.

2. Rat. Qui ad triplicem statum pertinet, debet singula triplicis illius status officia observare; quia nemo dispensari potest ab iis quæ sunt de ipsius officio: atqui prædictus Clericus ligatus voto Beneficium Ecclesiasticum suscipiens, ad triplicem statum pertinet, scilicet Clericalem, Religiosum aut quasi Religiosum, & Beneficiarium: ergo tenetur observare ea omnia officia, quæ pertinent ad statum Clericalem, Religiosum aut quasi Religiosum, & Beneficiarium.

Consecratoria hujus Doctrinæ.

Consecr. 1. Ad quid teneatur in genere prædictus Clericus. Tenetur ad ea omnia, quæ supra diximus de clericis, de Religiosis, & de Beneficiariis. De huiusmodi clericis potius quam de Monachis loquitur Aug. lib. de moribus Ecclesiæ c. 31. Quis inquit, non illos mireretur, qui contemptis mundi illecebris, in communem vitam castissimam, sanctissimamque congregati, simul gratiam agunt viventes in orationibus, & lectionibus? In orationibus quidem, ut seiplos spiritualiter nutrant; lectionibus vero, ut alios Religionem doceant. De eisdem clericis ita Gregorius Nazianzen. oratione prima: Nihil tam optandum videtur, clerico scilicet (clericos enim alloquitur qualis erat Gregorius) nihil, inquam, tam optandum, quam ut oclusis sensibus, atque extra carnem, mundumque positus, & in seipso collectus, nec nisi quantum necessitas exigit quidquam humanarum rerum attingens, atque secum ipso & cum Deo colloquens Superiorem rebus visibilibus vitam agat.

Consecr. 2. Ad quæ teneatur prædictus Clericus ratione voti castitatis. Cum talis clericus extra communiatem degens multo pluribus exponatur tentationibus, quam si inter fratres vitam communem ageret; ideo debet esse longe cautior in præcavendis iis omnibus,

quæ castitatem possent labefactare, & in his observandis, quæ castitatem illam possunt conservare. Vide quæ supra diximus de castitate servanda.

Consect. 3. Ad quid teneatur prædictus Clericus ratione voti obedientie. Cum talis clericus obedientiam secundum regulam voverit, ex vi voti emissi debet singula suæ regulæ præscripta, quantum in ipso est, fideliter exequi, & ad omnia Superioris mandata, quæ cum Beneficii occupationibus componi possunt, paratus esse. Sic v. g. non eximitur, inquit glossa, ab abstinentia a carnibus, quando regula jubet talem abstinentiam; quia Canon tantum infirmitatis causam excipit; deinde, quia utens carnibus, a quibus fratres ejus abstinere, esset aliis scandalo. Quod glossa dicit de carnis abstinentia, ad alias observantias transferri potest.

Consect. 4. Ad quid teneatur prædictus Clericus ratione voti paupertatis. Cum talis clericus paupertatem voverit, & proprium habere non possit, nihil potest tamquam suum retinere, ut dicit glossa. Itaque una cum suo Superiore, quem hac in parte potest & debet consulere, seorsum seponat quæ necessaria sunt ad congruam sui sustentationem, ad decentem Ecclesiæ ornatum, ad providum indigentium levamen, & ea omnia, quæ supersunt, Superiori exhibeat, ut juxta Canonicas Sanctiones piis usibus infundantur. Juxta Breve Apostoli. Clem. VIII. ea bona apud nos in arca communi recondi debent; sic enim loquitur summus Pontifex: *Quæ sius vero ex Laicorum prædictorum labore & industria provenientes, cum ceteris redditibus ex Clericorum eorundem Beneficiis Ecclesiasticis, ac patrimoniis, si quæ habeant, provenientibus, in arca communi reponantur, ut exinde habeant quo sustentari possint.*

TRACTATUS SEPTIMUS.

De Statu Laicali.

PROOEMIUM.

STatus Laicalis diversas complectitur hominum conditiones: alii sunt, qui præstant, ut Magistratus: alii, qui subsunt, ut ciues: alii, qui judicant, ut iudices: alii, qui judicantur, ut litigantes: alii, qui incumbunt artibus liberalibus, quales sunt ii, qui tradendis scientiis publice præficiuntur, aut in earum exercitio occupantur: alii, qui artibus mechanicis desudant, ut agricolæ, & generatim omnes artifices: alii, qui suis red-

ditibus vivunt: alii denum, qui labore suo vitam suam exigunt. De quibus omnibus sigillatim agendum:

CAPUT I.

De iis, qui civiliter præsent, seu Magistratibus, & Magnatibus: & de iis qui civiliter subsunt, seu civibus, & plebeis.

ARTICULUS I.

De Magnatum & Magistratuum officiis.

Sicut in statu Laicali post dignitatem Regiam, nihil est aut Magnatibus, aut Magistratibus sublimius; ita quoque nihil est ea conditione periculosius ob innumera, quæ tum Magnatibus, tum Magistratibus incumbunt officia: debent enim Deo timorem, Ecclesiæ reverentiam, Regi fidelitatem, providam plebeiis omnibus dilectionem, sibi vero continuam in dignoscendis & exequendis tot muneribus vigilantiam: quæ munia omnia non sequentibus propositionibus explicabimus.

Prop. 1. Quicumque in aliqua dignitate civili constituti sunt, præ alijs laicis, debent Deo timorem aliquem specialem.

Prop. 2. Script. Deus ubique a Magnatibus specialem exigit reverentiam; sed præcipue Sap. c. 7. Audite ergo Reges, inquit, & intelligite, discite iudices finium terre. ... Horrende & cito apparebit vobis; quoniam durissimum iudicium his, qui præsent, fiet. ... Potentes autem potenter tormenta patientur: ergo Magnates specialem Deo debent timorem & reverentiam.

2. Ex Ferrando Diacono Ecclesiæ Carthag. Epist. ad Reginum Comitem, ubi sigillatim describit Magnatum Magistratuumque officia, & primo quidem erga Deum his verbis: Omnem Deo gloriam, inquit, tribue; hoc quippe intelligens a Domino tibi populos subisci, voluntatem Domini procul dubio facere procurabis. Primum ergo Magnatum Magistratuumque officium est Deum reverenti timore venerari.

3. Rat. Quanto quis sublimior est; tanto magis debet coram Deo sese humiliare juxta illud Scripturæ Eccles. cap. 3. v. 20. Quanto magnus es, humilia te in omnibus, & coram Deo invenies gratiam.

Consektaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Magnates & Magistratus debent specialem timorem erga Deum. 1. Corde fovere. 2. Ore eloqui. 3. Factis suis

coram omnibus palam facere; ea enim est pui timoris erga Deum natura, ut in corde fovetur, verbis se prodat, factis vero coram omnibus pateat.

Sic peccant Magnates & Magistratus, qui dignitate sua nimium elati, Deum superiorem omnibus rebus interius, ut par est, non venerantur: cujus superbix punitionem cunctis Magistratibus & Magnatibus tremendam suppedit inopinus Holoseri interitus; hic enim non alio quam seminae gladio interiit, ut agnoscat Magnates sexum ipsum semineum ad debellandos superbos esse potentissimum.

Sic peccant Magnates & Magistratus, quoties verbis suis Dei, cui omnes subesse debent, timorem minuunt, & de ejus excellentia, ut par est, non loquuntur; cujus superbix punitionem habes in stupenda totius exercitus Sennacherib deletionem.

Sic peccant Magistratus & Magnates, quoties factis suis impediunt timorem, quem decet nos omnes erga Deum habere. Hujus superbix punitionem habes in illis Satrapis, qui in derisum Religionis voluerunt Danieli detrudi in lacum leonum, a quo Daniel liberatus est, ipsi vero iussu Regis in eundem lacum missi sunt, & a leonibus statim devorati.

Consid. 2. Debent Magistratus & Magnates humilem erga Deum timorem cunctis, qui eis subsunt, inspirare, quantum in ipsis fuerit: non enim sufficit, ut Deum Magnates timeant, nisi & aliis, quibus præsunt, erga Deum timorem inspirent.

Sic peccant, si negligent Dei timorem inspirare. 1. Servis, qui eis in rebus domesticis ministrant. 2. Militibus, qui eos iussu Regis tuerentur. 3. Judicibus inferioribus, qui causas plebis examinant; demum cuncto populo, qui eis subest: *Qui enim suorum & maxime domesticorum curam non habet, fidem negavit, & est infideli deterior.*

Sic peccant Magistratus & Magnates, qui licet nihil ipsi per se extorqueant; tamen, ne famuli, qui sibi subsunt, exactores sint, non impediunt *Quid enim, inquit Ferrandus ibid. miseris juvat, si Dux exhibeat continentiam boni Ducis, & alius sub potestate illius occasio: nesciat avaritiæ satiare? Deinde, quomodo corripit extraneos, nisi primitus correxerit suos? Caveat ergo, & diligenter caveat, ne quis hominum suorum miseris noceat: non potest sapiens Dux excusari de ignorantia, quoties dixit forsitan: ego nescio, non audivi, nullius ad me quicquid pervenit: per ipsum namque, quid a suis agatur, oportet inquiri; quia nemo audet eos publicis interpellationibus accusare.*

Tom. II.

Sic peccant Magistratus & Magnates, quoties milites, quos ad eorum tutelam habent, duriores esse erga plebem permittunt. *Nullatenus, inquit idem Ferrandus ibid. remanere impunita militum peccata dimittas; etenim, inquit Cassiodor. lib. 9. Epist. 64 qui emendare potest, & negligit participare procul dubio delicti constituit.* Item peccant, quoties eisdem milites sine expressa Regis iussione, aut in Regno, aut extra Regnum grassari sinunt; sunt enim tunc Magnates & Magistratus rapinae infandæ ad restitutionem obligantis cooperatores, cum eam non impediunt quando possunt, & quando debent: quos ita alloquitur August. lib. 4. de civ. cap. 4. *Quid id ego exiguus navigio facio, latro vocor; quia tu magna classe, Imperator.* Item peccant Magistratus & Magnates, quoties militum aut transseuntium, aut hibernantium non cohibent ferociam, & damna, si quæ contulerint, reparanda non curant: cujus obligationis exemplum refert Cassiodorus lib. 2. Epist. 8. in qua Theodoricus Severo Episcopo sic scribit: *Significamus nos sanctitati vestre mille quingentos solidos destinasse, quos Provincialibus, prout quemque presenti anno exercitui nostro transiens dispendium pertulisse cognoveris, habita leonis affirmatione distribuas.*

Sic peccant Magnates & Magistratus, quoties permittunt, ut iudices sibi subditi munus judicandi languide obeant: Item peccant, quoties populis istud Pauli non inculcant: *Deum time: Regem honorificate.*

Prop. 2. Quicumque in aliqua dignitate constituti sunt, quales sunt Magnates & Magistratus, debent post timorem erga Deum, cujus sunt creaturæ, maximam reverentiam erga Ecclesiam, cujus sunt membra.

Prob. 1. Script. Isaïas futuram Ecclesie auctoritatem prælagens, sic habet, c. 49. v. 23. *Eterunt Reges nutritii tui, & Reginæ nutrices tuæ: vultu in terram demisso adorabunt te, & pulverem pedum tuorum lingent, & scient quia ego Dominus.* Præcipuum Regum, & proinde Magnatum officium, & Magistratum munus, est officiosa erga Ecclesiam reverentia.

2. Ex Leone Ep. 33. Res humanæ, inquit, aliter tutæ esse non possunt, nisi quæ ad divinam confessionem pertinent, & Regia, & Sacerdotalis defendat auctoritas: Ergo Magnates, si quam habent a Regibus auctoritatem, eam debent in Ecclesie utilitatem & defensionem infundere.

3. Rat. Magnates & Magistratus sunt Reges Ministri, sunt & Ecclesie filii: ergo Regum, quorum sunt Ministri, jura tueantur;

L. 3. & Ec.

& Ecclesiæ, cuius sunt filii, statuta & servant, & servari procurent.

Confessaria hujus Doctrinæ.

Confess. 1. Peccant Magnates & Magistratus, cum ardentiori zelo, quam plebei, dogmatibus fidei non acquiescunt, decretis morum non subsunt, statuta Ecclesiasticæ disciplinæ non venerantur; de quo idem Ferrandus ibid. *Ut Dux bonus, in omnibus quidem, si ree contraria. Non offendas animam tuam Ecclesie sapiis, Ecclesiam consulas; si quando aliquis scrupulus mentem movet, non sequaris facile sententiam propriam, nec aliis persuadere coneris, nisi prius eam Sacerdotibus agnoveris placuisse: consule autem Sacerdotes pie querendo, non violenter quid respondeant imperando: nec tibi umquam placeat in Provinciis, in quibus Ducatum geris, Canonum decreta rescindere; si enim publicas leges transgredieris metuis, quas homo constituit; quomodo Spiritus Sancti definitionibus obviare tentabis?*

Confess. 2. Peccant Magnates, & quidem gravius, quam plebei, si vel corde, vel verbo, vel opere veracitatem Ecclesiæ infirmant, sanctitatem ejus rideant, & disciplinam ejus aspernentur. Si enim nefas est plebejo cuilibet Canones fidei, decreta morum, & regulas disciplinæ non venerari; crimen illud longe gravius in Magistratu & Magnate, cujus rebellio contra Ecclesiam tanto periculoser, quanto dignitas ejus sublimior: de quo ita Ferrandus eundem Ducem alloquens: *Humanis divina præpone: Ecclesia Catholica statio est, ubi vulnera nostra bonus medicus sanat: filius promissionis est quisque eam ad effusionem sanguinis vindicat. Propterea Dux optime & fidelis tene omnia dogmata ejus, sive circa fidem, sive circa mores, sive circa disciplinam, prædica, vindica: tene scilicet corde, prædica verbo, vindica auctoritate & exemplo; & indicans modum, quo suscipi debeant a Magnatibus Ecclesiæ decreta, sic persequitur. Adhuc bonis Ducibus pia cordis humilitas: quoties requirunt veritatem, secularis dignitatis removeant potestatem, nec temere audeat quamvis Dux, tamen Ecclesiæ discipulus, Ecclesiam docere, nec judicia sequi Sacerdotum, sed velle potius de Sacerdotalibus judicare judicari.*

Confess. 3. Peccant Magistratus & Magnates, si ab his, quibus præstunt, non exigant debitum erga Matrem Ecclesiam honorem: v. g. si fideles baptizatos non cogant ad obedientiam, si infideles & non baptizatos non attrahant ad fidem, si baptizatorum non puniant rebellionem, si paganorum insultus non reprimant.

Quomodo enim baptizati Ecclesiæ obedire debeant, ita explicat Ferrandus alloquens Regnum Comitum: *Omnis, inquit, qui se ad Ecclesiam pertinere gloriatur, legibus vivat Ecclesiæ, maxime his, quas antiquitas roboravit; unde etiam consuetudo sine lege, quam tamen Ecclesiæ sanctæ tradidit, custodiendam jugiter possideris tradidit, eadem reverentia videtur custodienda, nullatenus amovenda, si non est fidei vere contraria. Non offendas animam tuam Ecclesiam, ut si quando aliquis scrupulus mentem movet, non sequaris facile sententiam propriam, nec aliis persuadere coneris, nisi prius eam Sacerdotibus agnoveris placuisse: consule autem Sacerdotes pie querendo, non violenter quid respondeant imperando: nec tibi umquam placeat in Provinciis, in quibus Ducatum geris, Canonum decreta rescindere; si enim publicas leges transgredieris metuis, quas homo constituit; quomodo Spiritus Sancti definitionibus obviare tentabis?*

Quomodo vero Magnates & Magistratus ad Ecclesiam infideles attrahere possint, sic explicat idem Ferrandus ibid. *Duc ad eam, id est Ecclesiam, volentes, compelle nolentes, non dolore suppliciorum, non metu gladii sævientis, sed modesta correptione, & severitate plena dilectionis. Procul abest timor diaboli militans: sciant Hæretici, quia Catholicus es: sciant Catholici, quia detestaris Hæreticos. Deficiant temporibus administrationis tue Synagoga peccantium, crescat numerus electorum: si gloriosus efficitur, cujus labore dilatantur fines imperii; quanto erit gloriosior, cujus labore Catholica multiplicatur Ecclesia? Gaude ad lucra Christi, dote in dispendiis.*

Confess. 4. Peccant Magistratus & Magnates, si quoties Ecclesiæ utilitas exigit, non præligunt a dignitate sua excidere, potius quam sinant Ecclesiæ jura vel tantisper violari. Cujus intrepidi zeli exemplum habent in Moysè, qui maluit affligi cum populo Dei quam in palatio Pharaonis temporale accipere jucunditatem. Habent & alia exempla tum Clericorum, tum Laicorum, qui non modo exilia, sed etiam mortem passi sunt, potius quam permetterent vel Ecclesiæ jura amitti, vel ejus leges pessumdari: de hoc ita Ferrandus ibid. eundem Comitum alloquens: *Ipis quorum munere dux effectus es Regibus, si qua sorte contraria veræ Fidei senserint, & non obedire poteris, & repugnare paratus ad Martyrium.*

Prop. 4. Magnates debent omni tempore tum belli, tum pacis in speciali erga Reges fidelitate una cum suis vassallis persistere.

Prop. 1. Script. Omnibus, sed specialiter Magnatibus, dictum est: *Deum time: Regem honorifica.* 1. Petr. 2. v. 17. Ergo cum honor erga Regem, fidelitatem erga ipsum adjunctam habeat, debent omnes, sed præcipue Magnates, in indefectibili erga Regem fidelitate persistere.

a. Ex Ferrando. Dux talis debet esse, ut
sive

five vigilando contra insidias adversariorum, five sciendo, qui soleant eventus rebus singulis deputari, probe norit, unde oriantur seditiones, unde bella nascantur, unde dissolutio severitatis, ut hæc omnia in suis amputata radicibus iter sapientissimo Duci quietissime dispositoris aperiantur. Ergo Magnates debent omni tempore tum belli, tum pacis, in indefectibili erga Regem fidelitate persistere.

3. *Rat.* Magnates constituti sunt a Deo infra Regem, & supra populum; infra Regem, ut ei subsint; supra populum, ut eum continent; ergo debent & se, & vassallos suos in indefectibili erga Regem fidelitate continere.

Consecraria bujus Doctrinae.

Consecr. 1. Præcipuum, immo forte unicum Magnatum erga Regem officium est, ut certo sciant, & vassallis suis sæpius inculcent, quod omnis anima potestatis sublimioribus subdita esse debeat: *Quoniam data est a Domino potestas, & virtus ab Altissimo.* Sapient. 7. v. 40. & quod ea sit Magnatum vassallis imperantium conditio, ut concessa sibi auctoritate non aliter uti valeant, quam ut divinam virtutem a Deo in Reges, & a Regibus in Duces diffusam venerandam reddant, & ad Deum referant; juxta illud Petri 1. 2. v. 13. *Subjetti igitur estote omni humane creature propter DEUM, five Regi, quasi præcellenti, five Ducibus, tamquam ab eo missis ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum; quia sic est voluntas Dei.*

Consecr. 2. Magnates una cum vassallis tempore belli debent 1. Toto corde Regis partibus adhærescere: uti fecit sanior pars populi Judaici, cum Absalon rebellaret contra David; juxta illud: *Dixeruntque servi Regis ad eum: omnia quaecumque præceperit Dominus noster Rex, libenter exequemur servi tui.* 2. Reg. c. 15. v. 15. 2. Debent, quantum possunt, hostium consilia, eorumque vires infringere: uti fecit Chusai, qui prudenter consilium Achitophel Davidi maxime noxium dissipavit, & quid agendum esset, tutis & secretis nunciis eidem Davidi manifestandum curavit.

Prop. 3. Magnates debent plebeiis omnibus providam & beneficam distributionem, & si quam sorte habeant apud Reges auctoritatem, eam omnem in populorum utilitatem debent infundere.

Prop. 4. Script. Quotquot apud sacros historicos perhibentur Magnates viri, qui aliqua apud Reges auctoritate valuerunt, i. omnes ea auctoritate usi sunt, non quidem in sui commodum, sed in utilitatem populorum. Sic Eldras bono Regis Artaxerxis animo

usus est, ut captivum populum in Judæam revocaret. Eld. 1. Sic Nehemias Artaxerxis Pincerna ab eodem obtinuit, ut dirutam Jerusalem ædificaret. Eld. 2. c. 1. Sic Tobias gratus Regi Salmanazar confratres captivos consolatur. Tob. 1. Sic Elther Regis Assueri conjux facta, ab omni Hebræorum gente præparatam ab impio Aman generalem internecionem avertit. Esth. 8. Ergo Magnates, si quam habeant apud Reges auctoritatem, eam non in sui commodum, sed in populorum utilitatem provide debent infundere.

2. Auditoritate simul & exemplo Gregorii, quid se loquens, fatetur se nunquam Imperatoribus scripsisse, nisi ut eos ad tuendam justitiam incitaret; ita enim habet lib. 8. Epist. 51. *Debet, inquit, gloria vestra meminisse, quia nunquam Epistolam meas pro commendatione alicujus accepit, nisi ut protectionem vestram faventis justitia præstaretis.*

3. *Rat.* Omne bonum in se recurvum, inquit D. Th. est male ordinatum; ideo dicit Dionysius, quod bonum non in se sistat, sed quod extra seipsum quasi diffundatur: ergo si quam habent Magnates auctoritatem, non eam debent in seipsum reflectere, ut ditiores fiant, aut potentiores evadant; sed eam debent extra se quasi diffundere, ut populi & fiant ditiores, & tranquilliores vivant.

Consecraria bujus Doctrinae.

Consecr. 1. Quando Respublica tranquilla pace fruitur, Magnates a Rege, quantum poterunt, longe arceant pestiferos illos adulatores, qui Principi bellandi animum inspirant, certi, nihil esse quod Regnis interitum promptius attrahat, quam bellum injuste susceptum. Sic bellis perperam susceptis perire omnino quatuor supremæ totius Orbis Monarchiæ. Prima quippe Monarchia, Babylonica scilicet, in justis bellis, ferrox ad instar LEONIS, inquit Daniel, destructa est a Persis Secunda Monarchia, scilicet Persarum, non minus crudelis quam URSUS, inquit Daniel, a Græcis subacta est. Tertia Monarchia, Græcorum scilicet, PARDO similis, bellandi semper impatiens, a Romanis finem accepit. Sed quarta Monarchia, nimirum Romana, terribilis nimis, dentes ferreos habens, cunctis populis bella indicens, tandem ipsa periiit; & Regnum pacificum Christi ex quatuor Monarchiis destructis exurgens ulque nunc perseverat, & in æternum perseverabit: nihil enim est quod citius Regnum, populorumque perniciem molatur quam bellum. *Quemadmodum enim, inquit Chrysostomus, ventis mare concutitur; sic Regibus sibi adver-*

fantibus populus Regni vexatur . Unde Seneca scribens ad Neronem , munimentum Regis non in armis , sed in amore populi collocat . Inexpugnabile , inquit , munimentum amor populi : quid pulchrius quam vivere optantibus cunctis ?

Consect. 2. Quando statuta semel est Republica , suis legibus munita , debitisque tribus stabilita , Magnates a Rege amoveant pestiferos adulatoribus , qui nova semper Regibus vestigalia suggerunt , ostendantque nihil esse , quod citius Regnorum perniciem moliat , quam novorum vestigalium impositio . Quod vel ex eo solum patet , quod Regnum Judaicum ab ipso Deo stabilitum , ob insolita vestigalia imposita , & in duas partes infelicitate discissum sit , & tandem discissum penitus interierit . De quibus pestiferis adulatoribus ita scribit Ferrandus Reg. 4. *Ut potestas , inquit , detur opprimere pauperes , impossibilia pollicentur Ideo cupiunt emergere adiones , quia cogitant vendere , promittunt falsa , ut vera subripiant ; blandiuntur , ut noceant ; piam quasi sollicitudinem pro utilitatibus publicis gerant , affigere simul omnia & deteriorare moluntur . Evertere cupiunt , non gubernare ; dissipare , non custodire ; devorare , non pascere ; materiam seditionibus , incrementa miseris , causam seditibus subministrant .*

Prop. 6. Tot tantaque sunt , & quidem passim sibi occurrentia Magnatum hominum officia , ut vix sine summa vigilantia attentaque cautione circumspici valeant .

Prop. 1. Script. & quidem Psal. 2. ubi habetur : *Et nunc Reges intelligite , erudimini qui iudicatis terram Apprehendite disciplinam , nequando irascatur Dominus , & pereatis de via : quibus verbis satis indicatur juxta Scripturam necessarium omnino esse , ut Reges , & Magnates homines instruantur suo potius studio , quam aliorum documento , sibi quae maxime invigilent .*

2. Ex sacris ex Scriptura desumptis . Quando Deus plebem alloquitur , eam ad Sacerdotes mittit , ut ab eis legem accipiat : *Venies , inquit , ad Sacerdotes Levitici generis , qui indicabunt tibi iudicii veritatem* Deut. 17. v. 9. *equum enim est , ut qui nequeunt seipsos instruere , a Sacerdotibus doceantur . At vero ubi Reges & Magnates alloquitur , non eos mittit ad Sacerdotes , ut ab eis instruantur , sed ad legem , ut eam meditentur ; non quod eos a Sacerdotum subdactu imperio , sed quod velit eos & proprio labore , & proprio studio erudiri . Postquam , inquit Script. *sederit Rex in solio regni sui , describet sibi Deutero-**

nomium legis bujus in volumine , accipiens exemplar a Sacerdotibus Levitica Tribus , & habebit secum , legerique illud omnibus diebus vitae suae , ut discat timere Dominum Deum , & custodire verba , & caeremonias eius quae in lege scripta sunt . Deut. 17. v. 18. Et Josue alloquens haec habet : *Non recedat volumen legis bujus ab ore tuo , sed meditaberis in eo diebus ac noctibus : ergo Reges & Magnates debent sibi continuam attentamque vigilantiam , ut sua officia possint , ut par est , circumspicere .*

3. Rat. Vigilantia , seu attentata circa seipsum circumspectio , & attentata mandatorum , quibus urgemur , consideratio , singulis Christianis necessaria est , & quidem propter tria . Primo quia Deus ita praecipit juxta illud : *Quod vobis dico , omnibus dico , vigilate .* Marc. 13. v. 37. 2. Quia id exigit diaboli adversarii nostri malitia . 3. Quia idem pollutat nostrae carnis infirmitas juxta illud : *Vigilate ; spiritus quidem promptus est , caro autem infirma .* Matt. 26. v. 41. sed vigilantia , quae cunctis Christianis quasi necessaria praecipitur , Regibus & Magnatibus longe strictiori lege imperatur , ob infinita , quae eos avertunt a Divinae legis consideratione , impedimenta . Ergo continua vigilantia , & perpetua consideratio Regibus & Magnatibus est necessaria , ut obvia semper habeant varia , quibus ligantur , officia .

Consequaria bujus Doctrinae .

Consect. 1. Ea debet esse cunctis Magnatibus impressa convictio , scilicet in negotio salutis nullam esse conditionum periculositatem , quam sit virorum Magnatum status : in eo siquidem extinguitur fides , vacillat spes , languet caritas , pervertitur Religio ; fides enim prudentiam prudentium reprobat . Magnates vero eam prudentiam saeculi magni faciunt ; ideodicit Paulus 1. ad Cor. 1. v. 26. *Videte enim vocationem vestram , fratres , quia non multi sapientes secundum carnem , non multi potentes , non multi nobiles .* Spes Christiana in solo Deo innititur ; Magnates vero sperant in incerto divitiarum Substantia enim cujuslibet divitis urbs fortitudinis ejus est . Prov. 10. v. 15. id est dives in suis divitiis quasi in arcem munitissima conquelescit . Caritas christiana non querit quae sua sunt ; Magnates vero omnia sibi debita ; & quasi vestigalia arbitrantur . Religio christiana Deum adorat , humilitatem amat , ambitionem fugit ; Magnates vero divitias , honores , saculi voluptates pro diis habent , nec aliis vulgo numinibus sacra faciunt .

Consect. 2. Ea debet esse cunctis Magnatibus semper praesens & continuo obversans con-

convictio, quod quantumvis sibi sublimes appareant, jure naturali sunt ceteris quibuscumque hominibus similes in natura; jure vero politico sunt aliquibus tantum superiores conditione; & jure Divino quibuscumque aliis hominibus longe severius judicandi.

Magnates similes sunt cunctis hominibus in natura; juxta illud Sap. 7. v. 1. *Sum quidem ego mortalis homo, similis omnibus & ex genere terreni illius, qui prior factus est, & in ventre matris figuratus sum caro.* Nemo enim ex Regibus aut. d. habuit natiuitatis initium; unus ergo introitus est omnibus ad vitam, & similis exitus. Invariabili ergo jure natura Reges & subditi, Principes & vassalli, Magnates & plebei, idem omnino sunt & quoad corpus, & quoad animam; & ille solus superior, qui corpus mentis, & mentem Deo subijcit: ille vere Rex, qui sibi vere dominatur; e contra ille vere servus est, qui pravis cupiditatibus obsequitur. *Rectus ergo ille homo est ubi spiritus imperat, caro servit*, inquit Aug.

Magnates sunt tantum aliquibus superiores conditione; *servitus enim, & alix conditionis differentie, a jure gentium originem sumpsit.* Inquit. hb. 1. tit. 1. Jure ergo politico infinitis casibus variabili Reges regnant, subditi serviunt, Principes præsunt, vassalli subsunt.

Magnates eminent, plebei latent; sed quanto tempore? sæpius ante mortem ille ordo pervertitur: saltem invariabili legemors æquat omnes homines, Regem cum subditis, Principes cum vassallis, Magnates cum plebeis, divites cum pauperibus in uno terræ sinu confundit.

Magnates sunt apud Deum judicem districtius puniendi juxta illud: *Quoniam judicium durissimum his, qui præsunt, fiet; exiguo enim conceditur misericordia: potentes autem potenter tormenta patientur.* Sap. 6. v. 6.

Consect. 1. Ea debet esse præsens & continuo obversatio Magnatibus convictio, scilicet eam, quam acceperunt, conditionis sublimitatem, bonum quidem esse, sed ipsis Magnatibus onerosum, plebeis vero totis utile, & fructuosum. Conditionis sublimitas ipsis Magnatibus vel ex eo onerosa censenda est, quod peccata singula ab ipsis commissa, quæ in plebeio essent unica, in ipsis Magnatibus fiunt juxta numerum vassalorum, aut aliorum scandalum patientium multiplicia: ut satis aperte indicant hæc verba Sapientis Ecclis. 7. v. 7. *Non pecces in multitudine civitatis, neque te immittas in populum.* Eadem vero Magnatum Dignitas non Magnatibus ipsis, sed aliis debet esse utilitati: quippe sicuti Rex, non sibi est Rex, sed subditis; ita Magnates

non sibi prodesse debent, sed plebeis: unde si quid ab aliis exigant, quod in propriam utilitatem convertatur, surtum est, rapina est.

ARTICULUS II.

De his, qui aliis subsunt, ut plebei.

P. Rep. 1. Qui sunt in statu subjectionis, quales sunt omnes subditi erga Reges, omnes vassalli erga Principes, & demum omnes plebei, debent humiliter in eo statu persistere, & conditionem Magnatum timere, potius quam desiderare.

Prob. 1. Scriptura. Noli querere a Domino Ducatum, neque a Rege cashedram honoris: Ecclis. 7. v. 4. Ergo qui est in statu humili, debet in eo lubens permanere. Et Paulus scribens ad Cor. ita eos ab omni praelationis pompa dehortatur, & ad subjectionem suaviter invitatur. *Unusquisque, inquit, in quo vocatus est, fratres, in hoc permaneat apud Deum.* 1. c. 7. v. 24. & v. 20. ejusdem capitis ait: *Unusquisque in qua vocatione vocatus est, in ea permaneat. Servus vocatus es, non sis tibi cura, sed & si potes fieri liber, magis utere.*

2. Ex Ambrosio in suo Pastoralis. Magna, inquit, sublimitas magna debet habere cautelam. Honor grandis debet sollicitudine circumvallari. Cui plus creditur, plus ab eo exigitur, sicut scriptum est, *scienti legem & non facienti, peccatum est grande: & servus sciens voluntatem Domini sui, si non fecerit eam, vapulabit multum.* Ergo qui est in infima conditione, multo felicius quam qui est in sublimi dignitate constitutus.

3. Rat. Ille status est amandus, in quo salus est facilis; e contra vero ille status est pertimescendus, in quo salus est difficilis, ut patet: atqui status subjectionis talis est; ut in eo salus sit facilis propter pauciora impedimenta, quæ cum eo conjunguntur; status vero praelationis est hujusmodi, ut in eo salus sit difficillima propter innumera impedimenta quæ adjuncta habet; ergo status subjectionis est amandus; status vero praelationis pertimescendus.

Consektaria hujus Doctrinae.

Consect. 1. Hi, quibus prædicatio verbi & administratio Sacramentorum incumbunt, toti debent esse in inspirando populis amorem erga subjectionem, timorem vero erga praelationem: quod utique facient, si ostenderit Christum haud dubie elegerisse id, quod est melius in ordine ad salutem; Christus autem

tem non elegit mundanam prælationem, sed subjectionem. *Non veni, inquit, ministrari, sed ministrare.* Matth. 29. v. 28. Paupertatem elegit, divitias contempsit. Humilitatem amavit; pompam sæcularem exhorruit. *Discite a me, inquit, quia mitis sum & humilis corde.* Matth. 11. v. 19.

Consect. 2. Omnes Christiani debent alto animo inhigere nihil esse magis spernendum coram Deo, quam pompa sæcularis, & sæpius illud Christi meditari: *Quod hominibus altum est, abominatio est ante Deum* Luc. 16. v. 15.

C A P U T II.

De statu eorum, qui forensibus causis occupantur, quales sunt Judex, Ministri Judicis, litigantes, &c.

A R T I C U L U S I.

De Litibus.

NOta. Lis est petitio justis coram legitimo Judice. Lis alia est circa rem, alia circa crimen.

Lis circa rem est ea, qua coram legitimo judice petimus vel ne res nostra, quam possidemus, nobis ab alio subripiatur; vel ut res nostra, quam alius possidet, nobis reddatur.

Lis circa crimen est ea, qua coram legitimo judice debitam crimini ultionem petimus.

In lite circa rem concurrunt Judex, Ministri Judicis, & partes litigantes. Judex est ille, qui judicat: Minister Judicis est ille, qui intervrit judici, ut jus dicat: Partes litigantes sunt illi, qui jus petunt a judice.

In lite circa crimen concurrunt Judex, Ministri, accusator, & testes. Qui sint Judex, & Ministri, jam diximus.

Reus est ille, qui de crimine accusatur coram judice. Accusator est ille, qui appellat reum coram judice. Testes sunt illi, qui testimonium reddunt veritati.

Prop. 1. Litigare in judicio vel civiliter exigendo temporalia bona nobis iuste debita, vel criminaliter exigendo justam vindictam contra reum, non est peccatum.

Prob. 1. Scriptura. *Judices & Magistros constitues in omnibus portis tuis... ut judicent populum iusto iudicio:* Deut. 16. v. 18. Ergo cum Deus constituerit iudices, licitum est ab eis iustum iudicium exigere.

2. Ex factis. In lege naturæ quilibet Patriarcha erat judex in sua familia, ut patet ex iudicio Judæ contra Thamar. In lege scripta Levitæ erant Judices in toto populo. In

lege Evangelica Reges judicantes circa temporalia, Sacerdotes circa spiritualia. Ergo cure generalis ille omnium populorum consensus non possit esse malus, litigare non potest esse illicitum.

3. *Rat.* Prima ratio. Litigare est petere debitum; hoc autem nullam importat deformitatem, quin immo maximam æquitatem: ergo litigare non est illicitum.

Secunda ratio. Privatus non potest sibi jus dicere, immo aliquando non potest suum negligere, puta, cum id sibi, vel familiæ, vel statui suo est necessarium; ergo licitum est, ut illud coram judice litigando exigat.

Conseclaria de litibus circa rem.

Consect. 1. Privatus quilibet potest licite coram judice litigare, five ut actor, exigendo quæ ei debentur, five ut defensor, tiendo quæ ab eo injuste exiguntur; quia potest quilibet bona sua temporalia conservare.

Consect. 2. Quilibet paterfamilias potest licite coram judice litigare, ut conservet bona filiorum; quia pater debet filiis justam hæreditatem providere.

Consect. 3. Quilibet administrator boni publici debet coram judice litigare, ut conservet bona publica, quia non eorum dominus est, sed solum custos.

Consect. 4. De litibus circa crimen. In Gallia nullus privatus potest coram judice injuriæ acceptæ ultionem petere, sed solum reparationem damni: persona publica potest solum ultionem petere, qualis est procurator Regius coram judice civili, & promotor coram judice Ecclesiastico.

Prop. 2. Quamvis litigare coram legitimo judice sit licitum; tamen potest fieri illicitum ex circumstantiis: ideo melius esset non litigare, quem litigare.

Prob. 1. Scriptura. *Abstine te a lite, & minues peccata.* Eccl. 18. v. 10.

2. Ex Aug. *Lites aut nullas habeatis, aut quam celerrime finitatis; ne ira crescat in odium, & trabem faciat de siccis, & animam faciat homicidam.* Aug. in regula.

3. *Rat.* Quamvis sua litigando repetere apud Christianum iudicem non sit per se peccatum, concomitatur plerumque tamen peccatum quadruplex, inquit D. Th. 1. Cupiditas rerum temporalium, ex qua solent suscipi lites.

2. Discordia & exacerbatio animorum, odia, detractiones inter litigantes. 3. Fraus & praxes captiosæ, quibus conantur causam suam promovere, & adversarios supplantare. 4. Scandalum, quo se mutuo ad emulandum peccata accendunt, & amicos etiam suos

in partes trahunt. Denique cura illa & sollicitudo litigantium animos rebus terrenis plane immergit, & a Deo avertit. Potest tamen nullum esse peccatum, si cui incumbat ex officio bona aliena defendere, aut si liberis vel familia necessaria sint.

Litigantes autem torques peccant, quoties litigando offendunt virtutem aliquam vel moralem, vel infusam; quia peccatum est violatio virtutis: torques vero obligantur ad restitutionem, quoties offendunt iustitiam commutativam; quia violatio iustitiæ commutativæ obligat ad restitutionem, ut diximus ubi de restitutione.

Consektaria hujus Doctrinæ.

Consekt. 1. Quis denotat circumstantiam ex parte personæ. Peccat litigans, dum litigat, si ex qualitate personæ lites ei interdican- tur; quia malum ex quocumque defectu confurgit.

Sic, juxta D. Th. Religiosi propria non possidentes, peccant litigando pro bonis temporalibus, non quidem in communi, sed in particulari possidendis: Ideo non licet eis, id est Religiosis, in judicio repetere quasi propria, cum eis non liceat habere proprium; licet tamen eis in judicio repetere ea, quæ sunt communia, non enim hoc faciendo peccant, sed magis merentur: est enim opus caritatis defendere, vel recuperare res pauperum, secundum illud Psal. 81. eripite pauperem, & egenum de manu peccatoris liberate. In c. 6. ad 1. ad Cor. Lect. 2.

Consekt. 2. Quid denotat circumstantiam ex parte rei petitiæ. Peccat litigans, quando vel petit aliquid injustum, vel denegat aliquid justum. Rapina enim est aut denegare, quod debemus, aut exigere, quod non est debitum: atque rapax est qui tuetur falsum testamentum, falsam cedulam obligatoriam; vel qui impugnat verum testamentum, vel veram cedulam obligatoriam exequi denegat: de quo D. Th. Peccatur, inquit, ex pervertitis iudiciis, puta, cum aliquis injuste, & fraudulenter in judicio procedit, secundum illud Isaia 1. ut opprimerent pauperem, & vim facerent causæ humilium populi mei; & hoc reprehendit Paulus in Corinthiis, ut patet per id, quod subdit. Sed vos injuriarum facitis. D. Th. ibidem.

Consekt. 3. Ubi denotat circumstantiam Tribunalis. Peccat litigans, cum evocat ad iudicem illegitimum, puta, causam Ecclesiasticam evocat ad iudicem Laicum, aut causam Laicalem ad iudicem Ecclesiasticum, juxta illud; Maledictus, qui pervertit iudicium. Idem Paulus inculpat Corinthios coram illegi-

elmo Tribunali litigantes. Audet, inquit, aliquis vestrum, habens nomen aduersus alterum, judicari apud iniquos, & non apud Sanctos. Apostolus, inquit D. Th. non prohibet, quin fideles sub infidelibus Principibus constituti eorum iudicio compareant, si vocantur, hoc enim esset contra subjectionem, quæ debetur Principibus; sed prohibet, quod fideles, non a legitimis iudicibus iudicati, ad illegitimos iudices accedant. D. Th. ibid.

Consekt. 4. Quibus auxiliis denotatur circumstantia mediolorum, quibus utimur litigando. Peccat litigans, si indebitis mediis utatur; etiam ut iustum obtineat; v. g. si falsis utatur instrumentis, injustam dilationem procuret, aut iustam impediatur; quia non servat ordinem juris: ut docet D. Th. ibidem.

Consekt. 5. Peccat litigans, qui ex fine pravo aut iustum petit, aut tuetur; quia prava intentio vitiat actionem. Sic peccat qui litigat, juxta D. Th. Ex cupiditate, ex avaritia, & juxta Cajet. Ex pertinacia quadam, vel opprimendi, molestandive causa. Unde Luca 12. Cum quidam de turba Domino dixisset, dic fratri meo, ut dividat mecum hereditatem, Dominus dixit. Quis me constituit iudicem, ad dividendum inter vos? postea subdit: Videte, & cavete ab omni avaritia. D. Th. ibidem.

Consekt. 6. Quomodo circumstantiam modi denotat. Sic, juxta D. Th. ibid. peccat qui litigando non servat debitum modum; v. g. qui cum contentione, & detrimento pacis iudicium persequitur, quasi inimice, & non colloquendo inter se, ut ait Cajet. Ut enim dicitur Iacobi 3. v. 16. Ubi zelus, & contentio, ibi inconstantia, & omne opus pravum: & hoc videtur Apostolus reprehendere in Corinth. Frater cum fratre iudicio contendit, id est, non fraterna caritate; sed odio litem persequitur.

Consekt. 7. Quando circumstantiam temporis denotat. Sic peccat qui litigat eo tempore, quo litigando causat scandalum. Ut contingit, inquit Cajet. quando frater contra fratrem, aut Religiosi contra Laicos gravatos filiis & filiabus, seu alios indigentes, &c. quibus deberent donare, litigant; deberent enim Præpositi proponere Capitulo, & cum Capituli consilio blanda caritate aut donare, aut differre in pinguorem fortunam (hæc enim est vera fides boni dispensatoris rerum Christi) & non scandalizare mundum libibus, quasi suscitando debitorem (redde quod debes) prætextu Ecclesiæ quasi Christus non habeat, unde aliunde cultores suos pascat.

ARTICULUS II.

De dotibus iudicis.

Prop. 1. Dotes cuilibet iudici necessariae sunt. 1. Auctoritas iudicandi. 2. Scientia discernendi. 3. Voluntas constans ius suum, cuique reddendi. 4. Fuga cuiuscumque venialitatis in iudicio exercendo.

Prob. 1. Scriptura. Auctoritatem in iudice requirit Scriptura his verbis: *Tu quis es, qui iudicas alienum servum?* Ad Rom. 14. v. 4. Scientiam exigit, dum dicit: *Erudimini, qui iudicatis terram.* Psal. 2. v. 10. Amorem vero iustitiae postulat, dicens: *Iuste iudica proximo tuo.* Lev. 19. v. 15. Fugam vero cuiuscumque venialitatis praecipit, dum iudicem ita commonet: *Nec accipies munera, quae etiam exaccant prudentes, & subvertunt verba iustorum.* Exod. 23. v. 8. Ergo quatuor praedicta requiruntur in iudice.

2. Ex Patribus. 1. Ex c. 4. *Asse Clerici* De iudiciis: ubi requiritur auctoritas in iudice his verbis: *Sententia a non suo iudice lata non tenet.* 2. Scientia requiritur in iudice, ut patet ex Aug. sic loquente Serm. 35. ad fratres in eremo: *Decet, inquit, iudices sapientes esse, & in lege doctissimos, ne dicere valeant, tamquam legem sanctam ignorantes, & bonum malum, & malum bonum.* 3. Amor iustitiae requiritur in iudice, ut patet ex Ambrosio sic loquente: *Qui iudicat non voluntati suae obtemperare debet; sed tenere, quod legum est, in iudicando: magis sit cordi veritatis custodia, quam obedientia voluntatis.* Can. *Judices* 13. q. 7. 4. Fuga cuiuscumque venialitatis exigitur in iudice, ut patet ex cap. *Cum ab omni* De vita & honestate clericorum, ubi sic habetur: *Nec iustum iudicium iudici vendere liceat, & venales sententiae ab ipsis etiam secularibus legibus reprobentur.* Ergo illae quatuor jam recensitae dotes iudicibus sunt necessariae.

3. *Rat.* Iudex est quasi legislator particularis; ideo vocatur lex animata: ergo sicut legislator debet habere auctoritatem, qua possit legem condere; scientiam, qua possit sibi subditis, ut oportet, legum sapientia providere; amorem aequitatis, qua nihil iniustum statuat; fugam avaritiae, qua solum bonum publicum quaerat: ita & iudex debet habere auctoritatem, qua solum sibi subditos & non alios iudicet; scientiam, qua iustum inter & iniustum discernat; amorem iustitiae, quo omnibus debitum reddat; nulli vero injuriam faciat; fugam vero avar-

ritiae, qua munera cuncta rejiciens, nunquam a iusto defleat.

Confessarium generale hujus Doctrinae in diversas propositiones distributum.

Peccat iudex, quoties iudicat vel sine auctoritate legitima, vel sine scientia competente, vel contra regulas iustitiae, vel vendendo iudicium; quia in his omnibus casibus munus suum non, ut par est, exequitur; & si damnum cuiquam inserat, utpote peccans contra iustitiam, tenetur ad restitutionem. Quae omnia ut clarius pateant, sint sequentes Paraphrasi.

§. I.

De iudicio usurpato.

Prop. unica. Peccat iudex, qui iudicat sine auctoritate vel ordinaria, vel delegata, vel accessoria, vel arbitraria: iudex vero, qui habet aliquem ex praedictis titulis, potest & licite, & valide iurisdictionem suam, quantumvis late pateat, exercere.

Prob. 1. Scriptura. *Judices & Magistratus constitues in omnibus portis tuis...* ut iudicent populum iusto iudicio: Deut. 16. 1. 18. Ergo iudex constitutus per auctoritatem legitimam, potest iurisdictionem suam, quantumvis late pateat, licite & valide exercere: peccat vero, si iudicium sine auctoritate legitima exerceat; quia usurpat potestatem iudicandam.

2. Ex iure Canonico. Can. *accusatores* 3. q. 8. *Nullum Sententia a non suo iudice dicta constringat.* Ergo ea, quae fertur a legitimo iudice constringit; & ita iudex ille, qui exercet auctoritatem legitimam, bene facit; peccat vero, qui auctoritatem iudicandam usurpat.

3. Ex D. Th. 2. 2. q. 67. a. 1. *Manifestum est, inquit, quod nullus potest iudicare aliquem, nisi sit aliquo modo subditus ejus vel per commissionem, vel per potestatem ordinariam.* Ergo peccat qui iudicat sine legitima auctoritate; qui vero habet legitimam auctoritatem, potest licite & valide eam exercere.

4. *Rat.* Iudex est quasi legislator, ideo vocatur lex animata: atqui Legislator potest licite & valide exercere eam auctoritatem, quam habet; peccat vero usurpando eam, quam non habet: ergo & iudex potest licite & valide exercere eam auctoritatem iudicandi, quam habet; peccat vero, si usurpet eam, quam non habet.

Confessaria hujus Doctrinae.

Confess. 1. Papa potest licite & valide iudicare in spiritualibus in tota Ecclesia; quia

sibi viget ejus jurisdictio. Id innuit Nicolaus scribens ad Michaelem Imperatorem his verbis: *Per principalem beatorum Apostolorum Petri & Pauli potestatem jus habemus, non solum Monachos, verum etiam quoslibet Clericos de quacunque Diocesi, cum necesse fuerit, ad nos convocare*: ergo & judicare.

Episcopus potest licite & valide in spiritualibus in tota sua Diocesi judicare; quia ad totam Diocesim extenditur ejus jurisdictio. Cum Episcopus, inquit Jus Canonicum, in tota sua diocesi jurisdictionem noscatur habere. Cap. 7. De officio Ord. in 6.

Abbas potest valide & licite in spiritualibus in tota sua Abbatia jurisdictionem exercere; quia ex privilegio dato a summis Pontificibus ejus jurisdictio viget in tota Abbatia, ut late probat Vvanespens par. 3. tit. 12. De exemptione a jurisdictione Ordinariorum. Quomodo autem Papa, Episcopus, Abbas suam debeant exercere jurisdictionem in temporalibus, diximus primo tomo ubi de extensione legis Ecclesiasticæ.

Consect. 2. Rex potest licite & valide exercere suam jurisdictionem in temporalibus in toto suo Regno, Respublica in toto suo territorio; quia habent auctoritatem sibi propriam circa temporalia. Quid autem possit Rex circa spiritualia, diximus ubi de extensione legis civilis in primo tomo.

Consect. 3. Delegati a legitimo Superiore, v.g. a Papa, ab Episcopo, ab Abbate, a Rege a Republica, possunt judicare valide & licite secundum formam suæ delegationis in toto territorio delegationis; quia habent auctoritatem sibi delegatam a legitimo Superiore, ut supponimus.

Consect. 4. Arbitri possunt judicare valide & licite inter eos, a quibus electi sunt iudices; quia habent auctoritatem: arbitri autem eligi possunt quicumque, nisi prohibeantur a jure, quales sunt servi, mulieres, furiosi, surdi, muti, minores viginti annis, excommunicati. In rebus humanis, inquit D. Th. aliqui propria sponte possunt se subicere aliorum iudicio, quamvis non sint eis superiores, sicut patet in his qui compromittunt in aliquos arbitros. 2. 2. q. 67. a. 1. ad 2.

Consect. 5. Iudex quilibet potest valide & licite judicare reum comprehensum in actuali crimine commissio in suo territorio; quamvis enim reus non sit subditus ratione personæ, sit ei subditus ratione criminis; quare habet in eum accessoriam auctoritatem. l. 20 De jurisdictione. & cap. Ut animarum. De Constitut. in 6.

Sic Religiosus exemptus delinquens extra

Monasterium, potest valide & licite judicari ab Episcopo illius Diocesis, in qua delinquit; quia Episcopus sit superior illius ratione delicti.

Sic extraneus, v. g. Hispanus, Italus, &c. potest valide & licite judicari in eo Regno, in ea urbe, in qua delinquit; quia, ut dicitur cap. 1. De raptoribus, aliquis fortitur forum ratione delicti.

Consect. 6. Peccant quicumque in iudicando ultrapet alterius jurisdictionem; quia, ut optime ait Greg. Iudex salcem iudicii mittere non potest in ea segetem, quæ alteri videtur esse commissæ. In Deut. c. 23.

Sic peccat iudex civilis, qui jurisdictionem Ecclesiasticam usurpat, vel Ecclesiasticus, qui sine causa jurisdictionem civilem sibi appropriat.

Sic peccat Iudex superior, qui citra casum appellationis iudicat causam pertinentem ad inferiorem iudicem; quia usurpat jurisdictionem sibi non propriam.

Sic iudicium videntur usurpare qui merito & cum fundamento habentur ut suspecti alteri ex litigantibus: cap. Quod suspecti de appellationibus; quia rem male iudicat omnis suspectus iudex. Suspecti autem juxta iura habentur accusator, aut testis. Can. Nullus unquam. 4. q. 4. Item qui habet similem causam cum parte: cap. Causam de iudiciis. Item qui est alterius Religionis & fidei. Can. Catholicus. 2. q. 6.

Consect. 7. Peccant quicumque fisco diplomate constituti sunt iudices; quia titulus falsus est titulus nullus.

Sic peccat qui fingit se iudicem, & tamen revera non est iudex. Item qui, ut accipiat Doctoratum, comparet sub alia persona, & sub ementito illo gradu iudex constitutus est, quia tunc, cum non sit vere iudex, iudicium tamen usurpat.

Iudicia tamen exercita ab eo, qui habet titulum coloratum, licet tamen falsum, non improbantur, sed rata habentur a Principe, vel ab Ecclesia, modo non adsit impedimentum juris vel naturalis, vel divini; ut habetur l. Barbarius, ff. De Officio Prætoris, & causa 3. q. 7. Can. 1.

Sic Sententia lata a iudice occulte communicata est valida; absolutio vero data ab eo, qui non est Sacerdos, est nulla.

Si vero iudex ille publice declaretur usurpator, cuncta ab eo facta sunt irrita, nisi rata habeantur a Superiore. Can. 1. Miramur. 24. q. 1.

§. II.

De Judicio facto sine scientia competente.

Prop. unic. Peccat iudex, qui ex ignorantia, vel negligentia aliter, quam oportet, iudicat.

Prob. 1. Scriptura. lib. 2. Paralip. 19. v. 5. De Rege Josaphat dicitur: *Constituique iudices terræ in cunctis civitatibus Juda manitis per singula loca, & præcipientes iudicibus: Videte, ait, quid faciatis. Non enim hominis exercetis iudicium, sed Domini: & quodcumque iudicaveritis, in vos redundabit. Sit timor Domini vobiscum, & cum diligenti cuncta facite: non enim est apud Deum nostrum iniquitas, nec personarum acceptio, nec cupidum munerum.* Quibus verbis innuitur, iudices imitatores Dei esse debere, qui etsi faciat omnia, nihil tamen iudicat nisi re cognita & perpensa. Unde iudicaturus Sodomitæ ait: *Descendam, & videbo*, ut per hoc doceat iudices, nihil sine scientia, sine maturo examine esse iudicandum.

2. *Ex D. Th. Singuli*, inquit Sanctus Doctor, *tenentur scire ea, quæ ad eorum statum vel officium spectant: 1. 2. q. 76. 2. in corp.* Ergo iudex debet habere scientiam convenientem, & adhibere necessarium examen: qui utriusque officio si non satisfaciatur, peccat.

3. *Rat.* Iudex est persona publica, dirimens controversias litigantium: atqui illud præstare non potest, nisi scientiam habeat legum, & diligenti examine causas iudicandas perpendat: ergo iudex peccat, si ex ignorantia, vel ex negligentia contra iura iudicet.

Confessaria hujus Doctrina.

Confess. 1. Iudex debet habere scientiam legum, secundum quas exercetur iudicium in ejus tribunali: v. g. scientiam legum Romanarum, ubi viget jus Romanum; scientiam consuetudinum, ubi viget consuetudo.

Confess. 2. Iudex, nedum debet habere scientiam legum, sed debet insuper prudenti examine, & indefessa diligentia eam peritiam ad causas propositas applicare, exemplo Job, qui sic de se ipso loquitur: *Pater eram pauperum, inquit, causam quam nesciebam, diligentissime investigabam.* Job 29. v. 19. Iudicibus enim dictum est: *Sit timor Domini vobiscum, & cum diligenti cuncta facite.* Paral. 2. v. 7.

Confess. 3. Iudex illo examine debet determinare quæstiones juris per jus scriptum, vel non scriptum, juxta præsentem vigorem; quæstiones vero facti per instrumenta & testes: quia leges scriptæ, vel non scriptæ

universalia juris præcepta continent, instrumenta vero & testes facta determinant. De legibus ita Aug. de vera Religione c. 31. *Cum leges fuerint institutæ & formatæ, non licebit iudici de ipsis judicare, sed secundum ipsas.* De testibus & instrumentis ita Ambrosius in Psal. 118. Serm. 1. *Bonus iudex.... sicut audit, ita iudicat.*

Sic iudex debet leges in veriore aut probabiliorem sensum accipere, numquam vero in falsum aut minus probabilem detorquere: testimonia vero & instrumenta scripta debet suscipere si certa sint, rejicere si sint falsa, exacte examinare si sint dubia.

Sic iudex in illo examine non debet legi privatam scientiam, quam habet, sed dirigi per scientiam publicam, quam depromit vel ex legibus, vel est instrumentis, vel ex testibus; iudex enim est persona publica, non declarans quid ipse sentiat, sed pronuntiatus quid leges imperent, quid instrumenta ferant, quid testes enuncient.

Confess. 4. Iudex in illo tum legum, tum instrumentorum examine, tum testimonio audicione, multa debet observare:

1. Non debet iudicare nisi audita utraque parte, ut ait Gregor. lib. 7. Epist. 45.

2. Debet moveri ad iudicandum tribus capitibus, inquit Lateranense IV. c. 8. scilicet accusatione, denunciatione, & inquisitione. Exciipiuntur crimina notoria, in quibus sufficit facti evidentia: cap. 9. *Evidentia* De accusationibus.

3. Debet omnia acta processus per personam publicam, vel per duos viros idoneos exequi; alias processus est nullus. Lateran. ibidem.

4. Non debet admittere actorem ad litigandum, nisi libellum de causa dederit. Cap. 1. *Ignarus.*

5. Non debet ferre sententiam contra absentem, nisi citatus nolit comparere. Conc. Carthag. IV. Can. 3. Quæ omnia clarius patebunt in sequenti Paragrapho.

§. III.

De iniquo iudicio vel quoad obiectum, vel quoad modum procedendi.

Prop. unica. Peccat iudex, qui quocumque modo corruptus, vel odio, vel amore, vel timore, vel precibus, iudicat difformiter ad leges, sive iniustitia sit circa substantiam rei, sive circa modum procedendi.

Prob. 1. Scriptura. *Quod iustum est iudicate; sive civis sit ille, sive peregrinus, nulla erit distantia personarum. Ita parvum audient suum*

magnum; nec accipietis ejusquam personam, quia judicium Dei est: Deut. c. 1. v. 16. Ergo peccat iudex, qui iustum non iudicat iuste, id est non sequitur formam juris.

3. Ex Ambrosio. loc. cit. *Constituere iudicem*, inquit, *de hoc seculo; numquid potest adversus Imperatoris formam venire scripti?* Ergo iudex tenetur secundum formam juris iudicare.

3. *Rat.* Iudex non est legum dominus, sed subditus; non est legum iudex, sed custos: Ergo tenetur iuxta leges iudicare: ergo peccat, si iudicat contra formam juris, live iniustitia attingat substantiam rei iudicandæ, live modum procedendi, nisi æquitas postulet, quod modus ille procedendi in cartis casibus live iustitiz præiudicio omittatur.

Conseclaria hujus Doctrinae.

Consecl. 1. Peccat iudex, qui corruptus odio; damnat innocentem, vel emollitus falsa misericordia, absolvit reum; quia iudicat difformiter ad leges: ideo dicit Scriptura: *Qui iustificat impium, & qui condemnat iustum, abominabilis est uterque apud Deum.* Prov. 17. v. 15.

Consecl. 2. Peccat iudex, qui iudicando inter pauperem & divitem, resdivitis attribuit pauperi; quia in iudicio oportet eam diviti, quam pauperi sui suum tribuere: *Pauperis quoque*, inquit Deus, *non misereberis in iudicio.* Exod. c. 23. v. 3.

Consecl. 3. Peccat iudex, qui timore corruptus vel resdivitis indulget, vel pauperes contra divitem vexationem non tueretur. *Noli*, inquit Sacra Scriptura, *querere fieri iudex, nisi valeas virtute irrumperre iniquitates.* Eccl. 7. v. 6.

Hujus criminis rei sunt iudices, qui, ut Magnatum vindictæ serviant, inique damnant innocentes: uti fecit Pilatus, qui audiens, quod non esset amicus Cæsaris, si Christum mortuon addiceret, statim illum damnavit, quamvis sciret eum esse innocentem.

Hujus criminis rei sunt, qui, ut Magnatum serviant cupiditati, eorum rationes audiunt, pauperum vero rationibus non attendunt: de hoc ita Isaia cap. 1. v. 23. *Pupillo non iudicant: & causa viduæ non ingreditur ad illos.* Et rursus Eccles. cap. 4. v. 10. *In iudicando esto pupillis misericors ut pater, & pro viro matri illorum, id est, ius pupillorum tuere, non lecus ac filii tui essent.*

Hujus criminis rei sunt qui apertam videntur oppressionem vel contra innocentem, vel contra pauperem, iniusta sua sententia & innocentis occisionem confirmant, & pau-

peris oppressionem corroborant, uti fuerunt impii iudices, qui ad instantiam Jezabel innocentem Naboth condemnarunt, vineamque ejus sico addixerunt. Quod factum ita exprobrat Propheta: *Occidisti, & possidisti.* Illud idem objicit iudicibus sui temporis Isa. *Vos enim depasti estis vineam, & rapina pauperis in domo vestra.* Isa. cap. 3. v. 14.

Consecl. 4. Peccat iudex, qui secundum formas juris requisitus, iustitiam reddere denegat, live id faciat, ut faveat malefactoribus, live ut renuat tutelam innocentibus. Utrumque execratur Dominus: *Maleficos*, inquit, *non patieris vivere.* Exod. 23. v. 18. Et postea ait: *Insonem & iustum non occides; quia averter impium.* Exod. 23. v. 7.

Consecl. 5. Peccat iudex, quoties in modo procedendi non observat formas juris ad investigandam veritatem necessarias: v. g. iudicat sine dilationibus necessariis, aut superfluas concedit: quoties iustas exceptiones non admittit, aut ineptas recipit: quoties interrogat circa ea, circa quæ non debet interrogare, aut necessarias interrogaciones omittit: quoties differt ultra, quam par est, proferre sententiam, aut cum prolata est non vult eam partibus litigantibus communicare; quia in his singulis casibus agit contra formam juris.

Consecl. 6. Peccant iudices, qui in ea curia, in qua sunt iudices, directe vel indirecte sollicitant alios iudices. 1. Quia id caveatur editis Regum; & ita sunt transgressores legis iustiz. 2. Quia jurarunt se observaturos edita Regum; & ita sunt perjuri. Verba autem editi sic habent: *Ordonnance de Blois. a. 120. Défendons a toutes nos Cours Souveraines, & autres, de s'entremettre, de recommander, ou solliciter les procès des parties playdantes en icelles, sur peine d' estre privez de l'entree de nos Cours & Sieges, & de leur gages pour un an.* L'Ordonnan. de François I. 1539. art. 124. dit la meme chose.

6. IV.

De iudicio venali.

Prop. unica. Peccat iudex, quoties contra Regum edita aliquid pretio æstimabile accipit vel ut jus dicat, vel ut alicui partium faveat, vel ut crimina impunita relinquat.

Prob. 1. Script. *Maledictus iudex, qui accipit munera, ut percutiat animam sanguinis innocentis.* Deut. 27. v. 25.

2. Ex Clero Gallicano damnantem istam propositionem: *Possunt iudices accipere mune-*

ra a litigantibus, nec tenentur restituere quæ acceperint ad pronuntiandum sententiam.

3. *Rat.* Per legem duodecim Tabularum Judex, qui accipit munera, punitur poena capitali; jure Gallorum punitur eadem poena, qua crimen repetundarum, Edicto Aureliani a. 43. Molinensi, a. 39. Blesensi a. 114. Quæ omnia denotant, judicem accipiendo munera graviter peccare.

Confessaria hujus Doctrinæ.

Confess. 1. Peccant graviter judices sive superiorum, sive inferiorum Curiarum, qui a Magnatibus pensiones, redditusque accipiunt. Id vetant edicta Regis locis citatis: quos omnes ita commonet Job 15. v. 24. *Ignis, inquit, devorabit tabernacula eorum, qui munera libenter accipiunt.*

Confess. 2. Peccant judices, qui pro commisso aliquo crimine component, id est cessant a punitione criminis, modo ipsis, aut parti civili, pecunia aliqua impendatur, quia 1. Pecuniam accipiunt pro non reddenda justitia. 2. Quia in causa sunt, quod crimina debitis poenis non puniantur. 3. Quia id ne faciant, gravibus poenis propofitis prohibetur per edicta Regia: ita enim loquitur Franciscus I. Galliarum Rex Cap. 43. a. 51. *Defendons a toutes personnes, qui ayant Justice & connaissance des cas criminels & aux Officiers, soit noires ou autres de mettre en composition aucun accusé de crime a peyne de privation de leurs juridictions, & Offices.*

Confess. 3. Peccant judices qui fallaciis quibusdam, quas mala induxit consuetudo, aut lucri cupiditas, utuntur, quibus lites de die in diem producant, quibusve litigantes pluribus expensis exponant, quæ in ipsorum redeant utilitatem: ita enim fit, ut licet munera non accipiant, saltem numerum utilitatem acquirant: quales sunt, ut Gallicis verbis dicam, *ceux qui jugent en Parquet, ce qu' ils pourroient juger en Audience, qui taxent les depens excessivement, &c.*

Hinc enim fit, ut qui justam causam tuentur, litigare vix audeant: qui e contra iniquam causam sustinent, litigare indefinenter quærant; quæ manifesta est perversio judiciorum. Illiusmodi abusus Forum justitiæ: fit iniquitatis asylum: quod maxime dolet Amor Prophetæ s. v. 7. *Convertitis, inquit, judicium in absinthium, & justitiam in terra relinquitis.*

Isaias e contra describit justis judicis exitum, si habet, *Qui ambulat in justitiis, & loquitur veritatem, qui projicit avaritiam ex*

calumnia, & excutit manus suas ab omni munere, qui obturat aures suas, ne audiat sanguinem, & claudit oculos suos, ne videat malum, iste in excelsis habitabit ... Regem in Decore suo videbunt oculi ejus: cap. 33. v. 15. 16. 17.

ARTICULUS III.

De requisitis in judicio criminum.

P*rop. unica.* In judicio criminis quatuor requiruntur: judex legitimus: actor non ex odio, sed ex zelo justitiæ accusans, aut denunciatus: reus legitime accusatus: & testes irrefragabiles.

Prob. 1. Scriptura Act. 25. v. 16. *Non est consuetudo Romanis damnare aliquem hominem, priusquam is, qui accusatur, præsentis habeat accusatores, locumque defendendi ad abiudicanda crimina accipiat.* Ubi Scriptura morem Romanorum approbat, apud quos non exercebatur iudicium contra crimina, nisi esset legitimus judex, actor non malitia ductus, sed amore justitiæ, testes irrefragabiles, & reus legitime accusatus. Totum id patet exemplo Pauli, qui, utpote civis Romanus, appellavit Cælaem tanquam judicem legitimum, & non ab alio quam a Cæsare voluit judicari quique non condemnatus est a Cæsare, quia non presentes habuit accusatores, testesque irrefragabiles; e contra absolutus est, quia non legitime accusabatur.

2. Ex jure Canonico c. 2. *Qualiter de accusatione, ubi hæc habentur: Videmus Deum non protulisse sententiam contra Adam, nisi prius vocatum, auditum, & defensum:* ergo sicut Adam non condemnatus est, nisi legitime accusatus, legitime convictus, & accepta a legitimo iudice libertate defendendi se; ita nemo in judicio criminis damnari potest, nisi hæc quatuor interveniant, scilicet legitimus judex, legitimus accusator, testes irrefragabiles, & libertas reo defendendi se.

3. *Rat.* Iudicium humanum debet esse imitatio divini iudicii: uti enim auctoritas judicandi hominibus communicata, participatio est auctoritatis, quam habet Deus iudicandi homines; ita & debet esse imitatio illius: atqui in iudicio divino reperitur 1. Judex legitimus, scilicet Deus. 2. Actor plenus justitiæ accusans & denunciatus nos, scilicet Deus ipse, vel creaturæ, quibus Deus utitur ad accusandum nos, 3. Testis irrefragabilis, scilicet testimonium conscientie nostræ, & testimonium creaturarum. Denique reus legitime accusatus, scilicet reprobis, qui damnandi sunt: ergo &

hæc

hec quatuor requiruntur, quoties exercetur judicium humanum contra crimina.

Conseſſarium generale hujus Doctrinae in diverſas poſitiones diſtributum.

Toties peccatur in judicio criminum, quoties vel accipitur iudex illegitimus, vel rejicitur legitimus; quoties non admittitur actor legitimus, vel non rejicitur illegitimus; quoties teſtes veraces & irrefragabiles rejiciuntur, fallaces vero admittuntur; demum quoties reus plene convictus non punitur, aut innocens non abſolvitur: quia in his omnibus calibus judicium pervertitur.

§. I.

De officio iudicis in cauſa criminis.

Prop. 1. Iudex in cauſa criminis nullum hominem, quantumvis reum, debet judicare, niſi ſupra illum auctoritatem habeat vel ordinariam, vel delegatam, vel acceſſoriam.

Prob. ratione. Ex diſtis conſtat, quod ſi iudex judicat ſine aliquo ex prædiſtis titulis, uſurpat auctoritatem, quam non habet: ergo peccat.

Conſeſſaria hujus Doctrinae.

Conſeſſ. 1. Iudex civilis non poteſt procedere contra Clericum, vel Monachum, quoties agitur de crimine vulgari, & non privilegiato, ut habetur c. 5. Clericus, c. 1. *Cum non ab homine de judiciis.* Poteſt tamen iudex civilis procedere contra Clericum vel Monachum, ſi ſit incorrigibilis, exauſtoratus a iudice Eccleſiaſtico, & traditus curiæ ſeculari, ut habetur ibidem, & c. *Novimus de verborum ſignificatione.* Quia in primo caſu iudex civilis non habet auctoritatem; bene tamen in ſecundo, ut notant prædiſti textus.

Conſeſſ. 2. Iudex Eccleſiaſticus non poteſt procedere contra Laicum vulgari crimine accuſatum, ut patet ex c. *Generali de ſoro competenti*, bene tamen, ſi Laicus accuſetur crimine, cujus notitia pertineat ad iuriſdictionem Eccleſiaſticam, qualis eſt omiſſio communionis Paſchalis, invalida Matrimonii contraſtio, Cap. 13. *Novit de iudicio.* Quia in primo caſu iudex Eccleſiaſticus non habet auctoritatem; bene tamen in ſecundo:

Prop. 2. Iudex habens legitimam auctoritatem vel ordinariam, vel delegatam, vel acceſſoriam, dedet juxta juris formas procedere.

Prob. ratione. Ut judicium ſit juſtum, debet ſecundum formas juris, ut diſtum eſt, exerceri; quia bonum ex integrâ cauſa: ergo

Tome II.

iudex debet ſecundum formas juris judicare.

Conſeſſaria hujus Doctrinae.

Conſeſſ. 1. Quoties agitur de crimine commiſſo, debet præceſſiſſe vel accuſatio, vel denunciatio, vel inquiſitio, ut habeatur ſaltem ſemiplena probatio contra reum, qui accuſatur; quia contra crimen omnino occultum nullam iudex poteſt habere auctoritatem; iudex enim eſt perſona publica, cujus non eſt occulta ſcrutari, ſed ſolum publica punire: rurſum, ut perſona publica ex ſcientia non privata, ſed publica debet procedere.

Sic iudex non poteſt contra reum agere ex vi notitiæ extrajudicialiſ, qualis eſſet conſeſſio facta iudici aut ſpontè extra judicium, aut inadvertenter ex lapſu linguæ, aut ex apertione litterarum, quas reus vel amico, vel procuratori, vel advocato ſuo ſcriberet.

Conſeſſ. 2. Quotiescumque agitur de crimine non commiſſo, ſed committendo, iudex poteſt ſine prævia accuſatione, inquiſitione, & denunciatione crimen illud, cujus commiſſio præparatur, impedire; quia iudex habet auctoritatem impediendi quodcumque crimen, quod vergeret in præjudicium Reipublicæ.

Sic Prælati poſſunt, immo tenentur ſpecialiter inquirere etiam de non diffamato, ut præcaveant, ne elegantur indigni, Cap. *Cum in multis*, & c. 3. *Dilectus de electione.*

Sic & Prælati poſſunt inquirere circa impedimenta Matrimonii, cum timetur, ne Matrimonium vel invalide, vel illegitime contrahatur.

Prop. 3. Iudex habens legitimam auctoritatem, vel ordinariam, vel delegatam, debet procedere ſecundum formas juris, & judicare ſecundum allegata & probata.

Prob. ratione. Iudex judicat, non ut perſona privata, ſed ut perſona publica: ergo debet judicare ſecundum ſcientiam publicam: ergo ſecundum allegata & probata.

Conſeſſaria hujus Doctrinae.

Conſeſſ. 1. Peccat iudex, qui vel accuſatores legitime procedentes rejicit, vel illegitime procedentes admittit; quia acceptio perſonarum ubique damnabilis, ſed præcipue in iudicio: ideo dicitur Deuter. cap. 16. v. 18. *Judices & Magiſtros conſtitues... Ut judicent populum juſto iudicio, nec in alteram partem declinent.*

Sic nec divitis accuſatio contra pauperem prætextu miſericordiæ rejicienda, nec pauperis accuſatio contra divitem prætextu honoris erga dignitatem rejicienda: eſſet enim

M

ibi

ibi acceptio personarum; quia juxta D. Th. Lect. 2. super c. 2. ad Galatas, *nihil est aliud proprie accipere personam, quam considerare conditionem personae nihil facientem ad negotium*. Unde Levit. c. 19. v. 15. dicitur: *Non facies quod iniquum est, nec iniuste judicabis. Non consideres personam pauperis, nec honores vultum potentis: iuste judica proximo tuo*.

Consect. 2. Peccat iudex, qui vel testes suspectos audit, vel veraces rejicit, ut sic alteri partium saveat; iudex enim mediator est inter eos, qui judicantur. Sicut ergo medium aequaliter se habet ad utrumque extremum, ita affectus iudicis in neutram partem debet propendere; & cum gerat personam Dei, debet in iudicando cuiuscumque passionis expertus esse, sicut Deus. Debet ergo testimonium dista caute examinare, uti fecit Deus scelera Sodomitum examinans: *Descendam, ait, & videbo*. Debet testimonium falsitatem exquirere, uti fecit Daniel, confundens falsos testes Susannam accusantes.

Consect. 3. Peccat iudex, qui circa reum vel damnandum, vel absolvendum, aut sufficientes non admittit probationes, aut probationes plures, quam oporteat, exigit; oportet enim in omnibus sapere ad sobrietatem, sed praecipue in iudicando.

Sic si secundum allegata & probata, qui revera reus est, innocens appareat, sine mora absolvendus est, praesertim cum nullum timetur contra Republicam detrimentum; quia praestat iudicem in causis criminalibus benignum esse, quam severum.

Sic e contra, qui revera est innocens, si secundum allegata & probata reus appareat, tunc totis viribus enitendum, ut liberetur vel clam aperiendo carcerem, vel procrastinando iudicium, vel timorem injusto accusatori, & falsis testibus incutiendo, vel demum cedendo ab officio iudicis, & iniuste accusatum ad alium iudicem remittendo.

Quod si nequeat praedictis mediis innocentem liberare, poterit secundum allegata & probata sententiam pronuciare, ut dicit D. Th.

Prop. 4. Iudex procedens contra reum accusatum, & convictum, tenetur eum poenis a lege praescriptis addicere.

Prob. 1. Scriptura. Deuteron. cap. 25. v. 2. *Pro mensura peccati eris & plagarum modus*: ergo iudex non potest reum infra vel ultra condignum punire.

2. Rat. Iudex in processione judiciali contra reum debet & parti laeae providere, & Rei-

publicae causam gerere: ergo tenetur reum iustis poenis addicere, tum ut parti laeae debitam satisfactionem rependat, tum ut Reipublicae iustam scelerum punitionem procuret.

Conseclaria hujus Doctrinae.

Consect. 1. Iudex inferior sine licentia Principis non potest aut poenam remittere, ut videatur misericors, aut eam aggravare, ut appareat severus, sed poenas praescriptas a lege debet infligere; quia iudex legi debet subiaci, & non dominari.

Consect. 2. Iudex supremus habens potestatem a Principe, potest iusta de causa vel ex parte, vel secundum totum poenas corporales, vel infamantes reo remittere, praecipue si huiusmodi relaxatio non vergat in praedjudicium Reipublicae, sed e contra emolumentum aliquod sit allatura: v. g. si reus sit Reipublicae utilis; quia Principis est legum poenas temperare, & bono Reipublicae providere.

Consect. 3. Peccat iudex, qui carceris aërumnas ita aggravat, ut carcer, qui institutus est, ut sit reorum custodia, fiat incarcerationis supplicium longe gravius, quam possint esse poenae, quibus addicendi suat. Peccat ergo iudex, inquit Navarrus, qui non visitat carceres, aut non procurat, ut in eos coniectis necessaria vitae suppeditentur.

S. II.

De accusatore.

Nota. Accusatio est criminis alicujus, & ejus, qui illud admisit, apud iudicem facta delatio, observata formula accusandi.

Denunciatio est criminis latentis facta iudici annuntiatio, non observata formula accusandi.

Inquisitio est actio, qua iudex nemine accusante disquirat, an aliquis deliquerit, vel quis tale delictum commiserit.

Haec omnia educuntur ex cap. *Qualiter* De accusationibus, & inquisitionibus.

De iis, qui possunt, vel non possunt accusare.

Prop. 1. Illi omnes possunt accusare, qui expresse per iura non prohibentur.

Prob. ratione. Accusare nihil est aliud, quam motivo iustitiae exigere coram iudice poenam debitam crimini, quod si maneret impunitum, vergeret in detrimentum Reipublicae.

publicæ: atqui omnes id possunt, nisi expresse per jura prohibeantur: ergo accusare possunt omnes, nisi expresse jura obstant.

Confessaria hujus Doctrinæ.

Confess. 1. Omnes sive viri, sive sæminæ, sive rei, sive innocentes possunt accusare in atrocibus criminibus, v. g. in crimine læsæ majestatis, hæreseos, simoniæ. Cap. *Tanti*, cap. *Licet Heli* desimon.

Confess. 2. Accusatus etiam pendente lite potest suum accusatorem accusare de majori crimine. Can. *Non est* 3. q. 11.

Prop. 2. illi omnes jure prohibentur accusare, qui præsumuntur non agere motivo justitiæ, sed aliis motivis.

Prob. Accusare est petere motivo justitiæ pœnam debitam crimini, quod impunitum vergeret in præjudicium Reipublicæ: ergo omnes illi merito prohibentur accusare, qui non præsumuntur agere motivo justitiæ.

Confessaria hujus Doctrinæ.

Confess. 1. Juxta jus civile simul & canonicum accusare non possunt infames, & facinorosi, ut perjuri, malefici, fures, adulteri, homicidæ, sacrilegi, conspiratores in Regem, in Patrem, &c. quia ejusmodi crimina, postquam comperta sunt vera, infamiam incurrunt; qui vero infamia laborant, recte censentur justitiæ studio ad accusandum non adduci.

Accusare pariter non possunt capitale crimen confessi, aut deo accusati pendente lite, neque inimici illius, qui accusatur, nec ejusdem criminis rei, quia præsumuntur non agere amore justitiæ.

Juxta jus canonicum accusare non possunt suspecti in fide, quales sunt hæretici, excommunicati. Can. *Omnis*. Item personæ viles nec Clericos, nec Sacerdotes, nec Episcopos accusare possunt.

Accusati pendente lite non possunt accusatores suos accusare vel minori, vel pari crimine, bene tamen majori. Can. *Cum non est*. Can. *Neganda*. 111. q. 11.

Confess. 2. Juxta praxim Jurisprudentiæ Gallicanæ nullus privatus potest accusare, sed solum potest compellere procuratorem Regium, vel fiscalem, ut ipsemet accuset, quasi vindex publicus criminis vergentis in Reipublicæ damnum.

De iis, qui debent accusare, & quomodo debeant accusare.

Prop. 1. Illi omnes accusare debent, qui sufficientes habent probationes, quibus convincant reos, quorum impunitas providetur Reipublicæ nocitura.

Prob. 1. Script. Levit. c. 5. v. 1. *Si peccaverit anima, & audieris vocem jurantis, testisque fuerit; quod aut ipse vidit, aut conscius est: nisi indicaveris, portabit iniquitatem suam.*

2. Ex D. Th. 2. 2. q. 68. a. 1. in corpore, ubi sic habetur: *Si crimen fuerit tale, quod vergat in detrimentum Reipublicæ, tenetur homo ad accusationem, dummodo sufficienter possit probare.... Si autem non fuerit tale peccatum, quod in multitudinem redunder, vel etiam si sufficientem probationem adhibere non possit, non tenetur ad intentandum accusationem; quia ad hoc nullus tenetur, quod non potest debito modo perficere.*

3. *Rat.* Quodlibet membrum Reipublicæ debet, quantum in se est, bonum Reipublicæ intendere, & malum a Republica avertere; quod fieri nequit, si impunita remaneant acceleratorum crimina: ergo qui habet sufficientes probationes, tenetur reum accusare, cujus impunitas prævidetur Reipublicæ nocitura.

Confessaria hujus Doctrinæ.

Confess. 1. Toties abstinere debemus a denunciatione, & accusatione, & uti debemus sola correctione fraterna, quoties crimen non vergit in præjudicium Reipublicæ; quia tunc huic malo per solam correctionem mederi possumus: de hoc ita D. Th. 2. 2. q. 33. a. 7. in corpore. *Quædam sunt peccata, quæ solum sunt in malum peccantis, & ejus, in quem peccatur, vel quia a peccante solum læditur, vel saltem ex sola noxia; & tunc ad hoc solum tendendum est, ut fratri peccanti subveniatur, scilicet per fraternali correctionem.*

Confess. 2. Quoties crimen vergit in præjudicium Reipublicæ, v. g. vergit in multitudinis corruptelam spirituales, ut fit per hæresim, vel in corruptelam corporalem, ut fit per conjugationem in Principem, in Rempublicam, ut fit etiam per falsificationem monetarum, per rapinam publici ærarii, et si crimen sit occultum, & probari non possit, & correctio fraterna non videatur sufficiens, tenemur denunciationem, & non accusationem coram judice adhibere; quia, ut ait D. Th. loco citato: *Hæc est differentia inter denunciationem, & accusationem: quod in denunciatione attenditur emendatio fratris; in accusatione*

fatione autem attenditur poenitentia criminis. Poenitentia autem criminis non potest fieri, nisi post accusationem; emendatio vero potest haberi per denunciationem: ideo D. Thom. 2.2. q. 33. a. 7. in corpore sic habet: *Quedam enim peccata occulta sunt, quae sunt in no- cumentum proximorum vel corporale, vel spiri- tuale, puta, si aliquis occulte tradet, quo- modo civitas tradatur hostibus, vel si here- ticus privavit homines a fide avertat. Et quia ille, qui sic occulte peccat, non solum in te pec- cat, sed etiam in alios, oportet statim proce- dere ad denunciationem, ut huiusmodi nocu- mentum impediatur, nisi forte aliquis firmi- ter existimaret, quod statim per secretam admonitionem posset huiusmodi mala impedire.*

Consect. 3. Toties accusatione utendum est, quoties crimen vergit in multitudinis corru- ptelam, & quoties est publicum; quia aliter huic malo mederi non possumus: nec a ius- ta accusatione retinere nos debet fidelitas in- servando secreto; quia, ut optime ait D. Th. 2.2. q. 68. a. 1. ad tertium, *Revelare secreta in malum personae, est contra fidelitatem; non autem si revelentur propter bonum commune, quod semper praeservandum est bono privato.* Et docens, quo in calu & debeamus reci- pere, & scribare secretum, sic prosequitur: *Contra bonum commune nullum secretum licet recipere, immo si receptum sit, non iniuste proditur.* Et insuper, ut ait idem Doctor, *non omnino est secretum, quod per sufficientes testes probari potest; & ita accu- sare debito modo, non est contra fidelita- tem secreti.*

Consect. 4. Toties accusatio utendum est, quoties loco nocentis innocens malitiose accu- satus, & metus est, ne iniuste capitali poena damnetur, vel etiam poena diffamante; quia bonum publicum exigit, ut reus po- tius quam innocens puniatur.

Prob. 2. Omnis accusatio iniusta redditur vel per calumniam, falsa crimina imponen- do, vel per praevagationem, fraudem scilicet in accusatione adhibendo, vel per tergiver- sationem, omnino videlicet ab accu- satione desistendo.

Prob. 1. Ex iure Can. 8. 2. q. 3. Can. *Si quem paeniterit.* Accusatorum temeritas tribus modis detegitur: aut enim calu- mniantur, aut praevagantur, aut tergiver- santur.

Prob. 2. ratione. Accusatio fit, ut reus de- bita poena puniatur: ergo toties erit iniusta accusatio, quoties per calumniam non reus, sed innocens accusabitur; quoties per frau- dem reus vel infra, vel ultra condignum pu-

nietur; & quoties malitiose ab accusatio- ne iusta & necessaria cessabitur.

Consectaria hujus Doctrinae.

Consect. 1. Peccant, & ad restitutionem tum tamae, tum bonorum temporalium tenentur qui calumniose accusant. 1. Peccant; quia calumnia est peccatum. 2. Tenentur ad restitutionem; quia ex dictis ubi de restitu- tione, peccatum contra iustitiam commu- rativam obligat ad restitutionem: ideo secun- dum iura puniuntur poena talionis. 2. q. 3. Can. *Qui non probaverit*, ubi sic loquitur Adrianus Papa: *Qui non probaverit quod obicit, poenam quam intulerit ipse patiatur.* Ex D. Th. 2. 2. q. 68. a. 4. ad 2. Dicendum, quod ille, qui ma- le accusat, peccat & contra personam accu- sati, quem calumniatur, & contra Repu- blicam, quam laedit in membris suis: ideo propter utrumque puniuntur, poena scilicet ta- lionis, quam vel accusatus potest remitte- re quatenus est offensus, vel Princeps qua- tenus egreditur vices Reipublicae.

Consect. 2. Peccant, & ad restitutionem tenentur quicumque fraudem aliquam in accu- satione adhibent. 1. Peccant; quia uti frau- dibus est peccatum. 2. Tenentur ad restitu- tionem; quia ex dictis ubi de restitutione, peccatum contra iustitiam, qualis est fraus in accusatione proximi, obligat ad restitu- tionem: fraudes autem in accusatione sem- per sunt iniustae; quia aut eo tendunt, ut damnetur innocens, qui absolvendus est, aut ut liberetur reus, qui damnandus est.

Consect. 3. Peccant, & ad restitutionem tenentur quicumque malitiose ab accusando desistunt; & si quod vel Reipublicae, vel reo damnum intulerint, tenentur ad restitu- tionem. 1. Peccant; quia desistunt ab accusatione, quam tenentur persequi. 2. Obligantur ad restitu- tionem; quia agunt contra iustitiam, qua iubetur, ut accusatio incepta finiatur, vel ut absolvatur accusatus si sit innocens, vel ut puniatur si sit reus.

6. III.

De Reo.

Haftenus de accusatore egimus, iam de eo, qui accusatur, agendum est. Ille autem, qui in iudicio vocatur, in triplici statu potest esse. 1. Vel est omnino inno- cens coram Deo, & coram hominibus. 2. Vel reus est solum coram Deo, & innocens coram hominibus. 3. Vel reus est coram Deo,

&

& coram hominibus. Quomodo autem accusatus possit, aut debeat in triplici illorum sese defendere, variis Sectionibus statuemus.

SECTIO PRIMA.

Monitum: quo modo Confessario agendum cum eis, qui accusantur.

SI Confessarius velit salutem ejus, qui accusatur, prudenter providere, hæc ab eo religiose observanda sunt:

1. Præmoneat accusatum, sibi Confessario id solum onus impositum, ut salutem animæ invigilet, minimeque vero, ut libus sese immisceat: sibi Confessario nullam esse, aut debere esse familiaritatem, quam possit vel prodesse, vel obesse, solique tantum precibus posse coram Deo accusatos adjuvare: sibi Confessario non aliud negotium demandari, quam ut accusatus ad sinceram cordis contritionem, & fructuosam confessionem in Tribunali poenitentiae faciendam adhortetur: demum se vices Christi gerere, qui latronem non e manibus judicium liberavit, sed vere contritum & sincere confessionis absolvit.

2. Præmoneat accusatos, nihil esse Confessario occultandum; quia sola criminis Confessione potest apud Deum obtineri venia; tum quia nihil est periculi, quod iudicibus notum fiat id, quod Confessario dicitur, cum nihil religiosius observetur a Sacerdotibus, quam secretum Confessionis. Reum potest, immo debet frequenter invisere, & eum de his, quæ salutem spectant animæ, præmoneat. Sed prudenter faciet, si ad Confessionem Sacramentalem accusatum non admittat, nisi postquam in foro profano res sunt liquidæ; vix enim adigipoterit, ut omnia, quæ crimen, de quo accusatur, respiciunt, fateatur, ob timorem, ne deferatur, vel ne cogatur a Confessario eadem fateri iudici.

SECTIO II.

De his, quæ non possunt licite fieri ab eo, qui accusatur.

Pro. unica. Nemo sive reus, sive innocens, sive legitime, sive illegitime accusatur, potest in processu judiciali malas artes, quibus defendat sese, adhibere.

Prob. ratione. Nemini umquam licet in defensione excedere modum inculpatae tutelæ;

Tom. II.

quia defensio aliunde justa, fit per excessum illum injusta: atqui adhibens malas artes in defensione judiciali, excedit modum inculpatae tutelæ, ut patet: ergo nemini licet in processu judiciali adhibere malas artes, quibus sese defendat.

Confessaria hujus Doctrina.

Confess. 1. Qui omnino innocens est & coram Deo & coram hominibus, licet injuste accusetur, non potest tamen innocentiam suam tueri aut per mendacium, aut per calumniam, aut per detractionem. Istæ enim media sunt ab intrinseco mala, & proinde illis uti nequaquam licet.

Sic innocens, etsi injuste accusatus, nec testibus, nec iudici potest falsa crimina imponere, aut occulta eorum delicta publica reddere; quia & calumnia & detrahitio sunt ab intrinseco mala, & satius est innocentem reum haberi coram hominibus, quam per hæc crimina nocentem fieri coram Deo, exemplo Christi, qui licet innocens & illegitime accusatus, tamen noluit se adversus accusatores, testes, iudices calumniæ defendere. *Recogitate enim, inquit Paulus ad Hebræos 12. v. 3. eum, qui salem sustinuit a peccatoribus adversum semet ipsum contradictionem, ut ne fatigemini, animis vestris deficientes.* Exemplum est idem Paulus, qui licet innocens, & illegitime accusatus, nec Judæos accusatores, nec testes, nec iudicem coram Cæsare accusavit, sed solum innocentiam suam sine ullo vindictæ affectu tuitus est.

Confess. 2. Qui reus est dumtaxat coram Deo, occultis scilicet criminis, quod nequit probari juridice, licet injuste accusetur coram hominibus, nequit tamen vitam suam vel per mendacium, vel per detractionem tueri; quia isthæc media sunt ab intrinseco mala, & satius est, ut illegitime accusatus vitam temporalem potius quam spirituales amittat: præstat enim vitam caducam finire, quam mendacio, calumnia, ac detractione eandem conservare.

Confess. 3. Qui & coram Deo & coram hominibus reus est criminis, cujus habetur semiplena probatio, quodque juridice probari potest, non potest nec contra accusatorem, nec contra testes, nec contra iudicem aliquid moliri, sed debet processui judiciali humiliter acquiescere.

De iis, quæ licite fieri possunt ab eo, qui accusatur.

Prop. unica. Quicumque accusatur, potest juxta juris formas sese defendere; modo malas artes non adhibeat.

Prob. ratione. Vim vi repellere licet cum moderamine inculpatae tutelæ: atqui ille, qui servat legitimam juris formas, defendit se juxta moderamen inculpatae tutelæ: ergo quicumque accusatur, potest se juxta juris formas defendere.

Confessaria hujus Doctrinæ.

Confess. 1. Qui iniuste accusatur, potest ad redimendam vexationem iniquum accusatorem rejicere, falsos testes repellere, & ab illegitimo iudice ad legitimum appellare; quia quilibet habet jus ad defendendum se.

Sic Paulus inique accusatus Cæsarem appellavit. Actorum c. 25. v. 11. Appellatio autem 1. devolvit causam a iudice inferiore ad superiorem. 2. suspendit sententiam inferioris; in iure tamen canonico, ubi agitur de correctione delinquentis, vel de modo servando in cultu divino, appellatio non suspendit sententiam, ut habetur cap. *Ad nostram de appellationibus*: & hæc appellatio debet fieri gradatim a superiore locali ad Provincialem, a Provinciali ad Generalem, a Generali ad Ordinis Protectorem, vel ad Sacram Congregationem Regularium; numquam vero ad Tribunal sæculare, ut expresse definierunt summi Pontifices.

Confess. 2. Qui occulte reus est, quamdiu non convincitur, modo pravas artes non adhibeat, nec pervertat ordinem juris, potest & accusatoris instantias eludere, & testium propositiones infirmare, & legitimi iudicis sententiam impedire; quia jus habet ad hæc omnia: et si enim reus sit coram Deo, non est tamen reus coram hominibus; & quamvis accusator, testis, iudex, ex hac defensione incurrant quandam infamiam notam, iniuste habeantur apud homines; id debent sibi metipsis imputare, quod imprudenter in jus vocaverint eum, cujus crimen juridice probari non potest.

Confess. 3. Qui reus est & coram Deo, & coram hominibus, si contra eum procedatur, prætermisso juris ordine, potest prudenter contra accusatorem, contra testes, contra iudicem uti ea juris inobservantia; quia jus habet exigendi, ut contra ipsum procedatur secundum ordinem juris.

De iis, quæ observanda sunt ab eo, qui interrogatur a iudice.

Prop. 1. Quando iudex non procedit juxta ordinem juris, reusque rationabiliter dubitat iudicem procedere secundum formam juris, tunc reus interrogatus non tenetur respondere iudici, nec tenetur ei veritatem aperire.

Prob. 1. Ex Divo Th. 2. 2. q. 69. a. 1. in corpore, ubi sic habetur: *Si iudex exquirat quod non potest secundum ordinem juris, non tenetur ei accusatus respondere, sed potest vel per appellationem, vel aliter licite subterfugere; mendacium autem dicere non licet.*

2. Rat. Iudex est quasi lex animata: atqui lex non ligat, nisi legitime intimata, ita nec iudex præcipiens ligat, nisi legitime procedat: ergo accusatus non tenetur ei obedire, cum procedit extra ordinem juris.

Confessaria hujus Doctrinæ.

Confess. 1. Toties accusatus potest non respondere, quoties interrogatur a iudice illegitimo; quia iudex illegitimus non habet auctoritatem interrogandi.

Sic Clericus interrogatus a iudice sæculari non tenetur ei respondere, nisi in criminibus privilegiatis.

Sic Laicus non tenetur respondere iudici Ecclesiastico, nisi in causis spiritualibus.

Confess. 2. Toties accusatus potest non respondere, quoties interrogatus a iudice quidem legitimo, sed circa ea, quæ sunt omnino occulta, quorum nulla est infamia, vel semiplena probatio; quia iudex, utpote persona publica, non habet jus interrogandi nisi circa ea, quæ potest scientia publica cognoscere.

Sic reus criminis omnino occultus non tenetur illud iudici interroganti manifestare.

Sic reus criminis, cujus habetur semiplena probatio, si complices illius sint omnino occulti, tenetur quidem crimen semiplene probatum confiteri, minime vero socios omnino occultos.

Sic reus criminis, cujus habetur semiplena probatio, non tenetur manifestare iudici ea, quæ ipsi per secretum naturale commissæ sunt, nisi tunc illud esset vel in præjudicium Reipublicæ, vel in præjudicium innocentis.

Confess. 3. Toties accusatus etiam coram legitimo iudice criminis etiam illius, cujus habet-

habetur semiplena probatio, potest non respondere, quoties iudex fraudulenter interrogat, & malis artibus utitur, ut reum cavillationibus implicet; quia tunc iudex non procedit secundum formam juris: iudex enim est vindex publicus: ergo potest tantum procedere mediis a jure statutis.

Sic si iudex minis, tormentis, vi, fraude, aut falsa promissione impunitatis, aliove medio contra ordinem juris secretum aliquod delictum extorqueat, tenetur cessare, nec potest ulterius procedere, nec reum punire; ex his enim, quæ inordinate acta sunt, non potest ordinabiliter agi: ut habetur cap. *Qualiter & quando*. De actionibus.

Prop. 2. Quando iudex legitimis legitime procedat, ac iudice reum interrogat, idque reus certo cognoscit, & in his circumstantiis, in quibus habetur diffamatio, & semiplena probatio illius criminis; tunc accusatus tenetur sub peccato mortali confiteri veritatem; etiam si ob eam confessionem sit poena mortis plectendus: neque potest eam negare, etiam si ex hac negatione impunitatem consequeretur.

Prob. Ex D. Th. 2. 2. q. 69. a. 1. in corp. cujus hæc sunt verba: *Ex debito tenetur accusatus iudici veritatem exponere, quam ab eo secundum formam juris exigit; & ideo si confiteri noluerit veritatem, quam dicere tenetur, vel si eam mendaciter negaverit, mortaliter peccat.*

2. *Rat.* Reus diffamatus, & semiplene convictus, non habet jus defendendi se, sed in poenam criminis, quod non est omnino occultum, tenetur simplici & nuda criminis sui confessione dare gloriam Deo, uti scit Acham: ut habetur Josue 7.

Deinde reus semiplene convictus in his est circumstantiis, in quibus notam veritatem 1. negare non potest sine mendacio. 2. reticere non potest sine inobedientia erga iudicem legitimum superiorem. 3. defendere se non potest sine injusta impunitate. 4. sine indirecta erga accusatorem, & iudicem calumnia: ergo satis est reum semiplene convictum iustam mortem subire, quam vitam temporalem tot sceleribus conservare.

Confessaria bujus doctrine, in quibus determinatur, quomodo Confessarius gerere se debeat erga reum, qui iudice interrogatus est.

Confess. 1. Antequam reus sistat se iudici, Confessarius debet diligenter inquirere tum a reo, tum ab ejus avvocato, aut procura-

tore, an sit aliquis defectus in processu judiciali; tunc enim reus non tenetur respondere, cum contra eum procedatur prætermisso ordine juris. Quod si Confessarius advertat, reum servato ordine juris interrogandum esse, debet eum hortari, ut veritatem coram iudice fateatur, & ostendere, quod si secus fecerit, eum grave crimen commissurum, eumque peccaturum. 1. contra iustitiam; quia non obedit iudici, cui ex debito iustitiæ tenetur obedire. 2. contra Religionem; quia perjurium committit negando veritatem, quam tamen juravit se dicturum. 3. contra bonam fidem; quia negando veritatem in causa est, cur accusator, testes, & iudex calumniatores habeantur, quasi falso imponentes crimen, cuius re vera accusatus conficius est.

Confess. 2. Si reus legitime accusatus, post eam admonitionem dicat se nolle veritatem iudici confiteri, dicatque se juratum æquivoco, & proponat se constanter negaturum ea omnia, quibus crimen, cuius reus est, iudici posset innotescere; tunc neganda est illi absolutio, cum velit in statu peccati perseverare, & expectandumque nec in eum sententia vel absolutionis, vel condemnationis prolata fuerit.

Confess. 3. Reus post sententiam contra ipsum latam, non est a Confessario delegendus, etsi veritatem negaverit, sed ad poenitentiam est excitandus.

Si reus post negatam illicite veritatem a poena liberatus fuerit, tunc Confessarius reum ad sinceram poenitentiam debet excitare; imposita salutari poenitentia, injunctaque obligatione restituendi damna, quæ parti intulit illicite negando veritatem, poterit eum absolvere, modo in eo videat signa poenitentiae; non tamen cogi potest, ut iterum iudicem adeat, ut se ipsum prodatur, cum cessaverit jus interrogandi, causa jam decisa, reoque liberato.

Si reus post negatam illicite veritatem iterum retinendus, iterumque interrogandus sit, tunc hortandus est, ut veritatem fateatur; & si persistat in proposito negandi crimen, cuius reus est, & cuius est semiplena probatio, non est absolvendus.

Si vero reus post negatam illicite veritatem, morte condemnatus sit, hortandus est, ut veritatem publice fateatur tum ut gloriam Deo reddat, tum ut testimonium veritatis præbeat, tum ut accusatorem, testes, & iudicem ab invidia populari vindicet.

S E C T I O V.

De his, quæ præstanda sunt ab eo qui iudice condemnatus est.

Prop. 1. Qui iuste condemnatus est mortis, mutilationis, &c. tenetur huic supplicio sese subicere, nullatenus licitum est ei contra iudicem, & Ministros iudicis resistere.

Prob. 1. Scriptura ad Rom. 13. v. 2. *Qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit. Qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt;* sed condemnatus, se defendendo, potestati resistit, quantum ad hoc, in quo est divinitus instituta ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum: ergo iuste condemnatus peccat se defendendo.

2. Ex D. Th. 2. 2. q. 69. a. 4. in corp. Dicendum, quod aliquis damnatur ad mortem dupliciter: uno modo iuste, & sic non licet condemnato se defendere; licitum enim est iudici eum resistentem impugnare. Underlinquitur, quod ex parte ejus sit bellum injustum, unde indubitanter peccat.

3. Rat. Sicut iudex habet auctoritatem, ut civiliter litigantibus præcipiat quæcumque sunt necessaria ad terminandam litem; ita habet auctoritatem, ut præcipiat reis quæcumque sunt necessaria, ut terminetur lis criminalis, & ut rei debitam & parti lætæ, & Reipublicæ exhibeant satisfactioem: ergo rei tenentur iudici obedire, & pœnam impositam subire.

Conseclaria hujus Doctrinæ.

Consecl. 1. Iuste condemnatus nihil potest interius moliri, quod positivam defensionem, & resistentiam importet: v. g. non potest optare mortem iudicis, vel Ministrorum iudicis, quamvis ea morte supplicio sibi destinato liberandus esset, tum quia optare mortem alterius est peccatum, tum quia hæc desideria etsi inutilia arguant animum paratum ad defendendum se positivè, quod in casu præsentis non licet.

Consecl. 2. Condemnatus iuste nihil potest exterius moliri, quod defensionem positivam importet; quia defensio positiva est in tali casu prohibita, & bellum injustum, ut dicit D. Th. Sic reus iuste incarceratus non potest vim inferre custodibus, non potest eos aut alligare, aut vulnerare, aut occidere, ut se a carcere expediat; quia hæc singula important defensionem & resistentiam positivam, quæ in isto casu est illicita.

Prop. 2. Accusatus damnatus injuste, pot-

est se positive cum moderamine inculpatae tutelæ contra iudicem & Ministros ejus defendere.

Prob. 1. Ex D. Th. ibid. *Alio modo, inquit, condemnatur aliquis injuste, & tale iudicium simile est violentiæ latronum, secundum illud Ezechielis 22. vers. 27. Principes ejus in medio illius, quasi lupi rapientes prædæ ad effundendum sanguinem;* & ideo sicut licet resistere latronibus, ita licet resistere in tali casu malis Principibus, nisi forte ob scandalum vitandum cum ex hoc aliqua gravis turbatio timeretur.

2. Rat. Cuilibet licitum est defendere se contra injustum aggressorem, modo servetur moderamen inculpatae tutelæ: ergo in hoc casu licitum est innocenti injuste damnato defendere se, modo caveatur scandalum, & gravis turbatio, ut loquitur D. Th.

Conseclaria hujus Doctrinæ.

Consecl. 1. Quando innocens damnatur vel mortis, vel mutilationis, viis aperte injuriis, potest quibuscumque mediis, modo non sint ab intrinseco mala, sese ab injusta illa pœna liberare; quia iusta tunc est defensio: v. g. potest ad iudicem superiorem appellare, potest amicos, aut alios, qui eum a tali pœna liberent, convocare.

Consecl. 2. Quando sententia est materialiter injusta, lata tamen secundum allegata & probata, etsi in conscientia non obliget, non potest accusatus iudici, ejusque Ministris positive resistere; quia licet sit coram Deo innocens, non est tamen innocens coram hominibus, iudexque jus habet exequendi sententiam secundum formam juris prolatam.

Prop. 3. Homo, quamvis reus, & iuste condemnatus, non tenetur sibi ipsi pœnam, ad quam damnatus est, inferre; sed potest licite eam passive se habendo eludere.

Prob. 1. Ex D. Th. 2. 2. q. 69. a. 4. ad 2. *Dicendum, quod nullus iusta condemnatur, quod ipse sibi inferat mortem, sed mortem patitur;* & ideo non tenetur facere id, unde mors sequatur; quod est manere in loco, unde ducatur ad mortem.

2. Rat. Ex dictis ubi de lege pœnali, nemo tenetur pœnam corporalem infligendam a iudice sibi ipsi inferre; hoc enim lex non jubet, cum ministris, carnificibus scilicet, ad hunc finem destinatos habeat; ab hoc etiam ratio ipsa removet, quæ suggerit idem non debere esse agens & patiens: ergo nemo etiam damnatus a iudice tenetur mortem, aut mutilationem sibi inferre. *Tenetur tamen, inquit D. Th. non resistere agenti, quin patiatur quod iustum est cum pati.* Ibid.

Confessaria hujus Doctrinae.

Confess. 1. Nullus homo, quantumvis reus & iuste condemnatus, potest sibi mortem, aut mutilationem inferre; quia id nulla lex jubet, & natura ipsa refugit. Sic, ut ait D. Th. *si aliquis sit condemnatus, ut fame pereat, non peccat si cibum sibi occulte ministratum sumas; quia non sumere esset seipsum occidere.* Ibidem. Sic pari ratione nemo, quantumvis reus, tenetur seipsum in carcerem conicere.

Confess. 2. Quilibet, quantumvis reus, & iuste condemnatus, potest sine resistencia contra iustitiam se a morte, vel mutilatione liberare; quia quilibet tam magnum jus habet ad vitæ suæ & membrorum conservationem, ut nulla potestas humana obligare possit ad eam non conservandam. Sic, ut ait D. Th. *potest fugere ab eo loco, unde duceretur ad mortem.* Sic pari ratione reus potest fugere, ne capiatur; capus potest & carceri, & vinculis, quibus detinetur, se liberare.

§. I V.

De probationibus, quæ habentur vel per testes, vel per instrumenta.

Egimus hæcenus de actore, iudice, & reo; jam de probationibus agendum, quibus actor probat rem, quam intendit. Probare autem est rei dubiæ in iudicio fidem facere. Probatio vero alia est animata, quæ fit per testes, alia inanimata, quæ fit per instrumenta seu scripturas: ideoque hic primo agemus de testibus, postea vero de personis publicis, seu Notariis, a quibus instrumenta publica aut conficiuntur, aut custodiuntur.

S E C T I O I.

De Testibus.

Testis est ille, qui de aliquo facto controverso testimonium dicit, factum illud, quod controversitur, quodque aliquo sensu percipi possit, vel negans, vel asserens.

De his, qui possunt, vel non possunt esse testes.

Prop. 1. Hi solum jure naturæ possunt esse testes, qui veritati dignoscendæ inservire possunt.

Prob. 1. Script. Num. 35. v. 30. *Homicida sub testibus punietur: ad unius testimonium nullus condemnabitur.* Quibus verbis Deus præ-

cipit, ut nullus accusatus unius tantum testimonio condemnetur; sed plures, & quidem graves testes audiantur, qui rei dubiæ & controversæ fidem faciant: ergo illi solum possunt esse testes, qui manifestandæ veritati possunt inservire.

2. Ex jure civ. L. 3. De test. ubi sic habetur: Testium fides diligenter examinanda est.... Nam si careat suspicionem testimonium vel propter personam, a qua fertur, quod honesta sit, vel propter causam, quod neque lucri, neque gratiæ, neque inimicitiae causa sit, admittendus est. Ergo illi solum testes esse possunt jure naturæ, qui veritati inveniri infervire possunt.

3. Rat. Testes eo solum fine adhibentur, ut veritas obscura clare pateat, & ut res controversa dilucidetur: ergo illi tantum jure naturæ audiendi sunt ut testes, qui rem dubiam certam possunt efficere, & factum incertum reddere manifestum.

Confessaria hujus Doctrinae.

Confess. 1. Jure naturæ testes esse non possunt qui carent usu rationis, quales sunt furiosi, & infantes longe a pubertate distantes: attestatio enim est actus, qui plenum usum rationis exigit.

Sic juxta jus civile, sicut furiosus testamentum facere nequit, ita nec testimonium proferre. L. 9. cod. *Qui testamenta facere possunt.*

Sic juxta jus canonicum, Can. Testes 4. q. 2. *Pueri ad testimonium infra annos quatuordecim ætatis suæ non admittuntur;* juxta tamen edicta Ludovici XIV. testimonium eorum, qui accedunt ad pubertatem, accipitur, ut juxta iudicis prudentiam ejusdem testimonii ratio habeatur.

Confess. 2. Jure naturali regulariter omnes in causis tam criminalibus, quam civilibus, testes esse possunt, modo plenum usum rationis habeant: ut habetur L. 1. ff. de testib.

Prop. 2. Jure positivo hi omnes a testimonio ferendo rejiciuntur, qui rationabiliter præsumi possunt agere alio motivo, quam amore veritatis.

Prob. Ex glossa super caput *Placuit* de testibus, ubi sic habetur: *Talis debet esse testis, cui nulla possit opponi exceptio:* ergo qui præsumitur agere alio motivo, quam amore veritatis, potest a testimonio ferendo rejici.

2. Rat. Testes eo solo fine adhibentur, ut veritas appareat: ergo hi omnes a testimonio ferendo rejici possunt, quibus aliqua potest opponi exceptio. Exceptiones autem omnes sequentibus verbis comprehenduntur.

Con-

Conditio, sexus, ætas, discretio, fama, Et fortuna, fides, in testibus illa requiruntur.

Confessaria hujus Doctrinæ.

Confess. 1. In quo explicatur hæc vox *Conditio*. A ferendo testimonio rejiciuntur qui vel ex conditione status, vel ex amicitia, vel ex parentela præsumuntur nimis favore ei, pro, vel contra quem exigitur testimonium; quia hi non censentur agere solo amore veritatis.

Sic prohibentur testimonium dicere domesticus, familiaris, cognatus, affinis, vel cui imperari potest, ut testis fiat pro eo, cui talis est: item amicus pro amico, socius pro socio sive ejusdem criminis, sive alicujus contractus: ita ff. toto titulo de testibus; attamen in consanguinitate probanda, & in matrimonio contrahendo, vel disjungendo, testes esse possunt parentes. Cap. *Videtur*. Qui matrimonium acculare possunt.

Confess. 2. In quo explicatur hæc vox *Sexus*. Mulier in testamento testis esse non potest, ut diximus ubi de testamento ordinando.

Confess. 3. In quo explicatur hæc vox *Ætas*. Minor viginti annis nequit esse testis in crimine probando. L. 20. ff. *de testibus*; impubes tamen juxta praxim Gallicanæ Jurisprudentiæ audiri possunt, & juxta prudentiam judicum pensatur eorum testimonium.

Confess. 4. In quo explicatur hæc vox *Discretio*. Ex discretione legum, qui hic subjiunguntur, prohibentur contra certas personas testimonium dicere: v. g. libertus contra Patronum. L. 12. cap. *De testibus*. Inimicus contra inimicum. L. 3. ff. *Ibid.* Hæreticus & Judæus contra Christianum. L. 21. cap. *De hæreticis*. Uxor contra maritum, & maritus contra uxorem. Ita Doctores communiter. Laicus contra Clericum. Cap. *De cetero extra de testibus*. Tutor contra pupillum, & advocatus contra clientem, durante isto officio. Ita communiter Doctores.

Ex discretione legum, qui hic subjiunguntur, prohibentur pro certis personis testimonium dicere. Pro Patre familias domesticus, L. 24. ff. *De testibus*: pro pupillo Tutor, pro socio socius. Ita communiter Doctores. Judices, Alieffores, Arbitri in causis, de quibus cognoscunt. L. 6. cap. *De postulando*. Qui de Universitate & corpore aliquo est, in causis Universitatis istius & corporis. Et nemini in propria causa. L. 20. ff. *Ibid.*

Confess. 5. Explicatur illa vox *Fama*. A testimonio dicendo arcentur infames post latam sententiam: tales sunt 1. Publico judicio damnati, nec dum restituti. L. 3. de testibus

ibid. 2. Publici criminis rei. L. 20. *ibid.* 3. Qui in vinculis & custodia detinentur. 4. Qui ad bestias, ut pugnarent, se locarunt. 5. Qui convicti sunt accepisse pecuniam ad testimonium dicendum, vel non dicendum. L. 3. ff. *ibid.* 6. Damnati ob crimen famolium. L. 21. ff. *ibid.* 7. Mulier, quæ corpore quantum palam facit, vel secit. Demum omnes infamia notati. L. 5. ff. *ibid.*

Confess. 6. In quo explicatur illa vox *Fortuna*. Personæ viles & inimicæ fortis juxta prudentiam judicis excluduntur a testimonio dicendo; quia præsumuntur facile posse corrumpi.

Confess. 7. In quo explicatur hæc vox *Fides*. Testimonium suscipi debet a iudice, non leviter, sed prudenti examine. 1. Admittuntur testes, non qui se ultro offerant, sed qui vocentur, & veluti inviti deponent; qui enim ultro se offerunt, habentur, ut dicunt, lubricati & suspecti. Can. 4. *Illi* 5. q. 5. 2. A testibus juramentum præexigitur, & præmonetur, ut veritatem dicant. Cap. *Tuis questionibus* De testibus. 3. Juramento prælitato quemcumque testem judex, aut is, cui examen commissum est, examinat clampedibus, leparatim, adhibito Notario, qui dicta contignet, tum super articulis ab adversario exhibitis, cap. *Venerabilis* de testibus, tum super interrogatoriis, nec questionibus ad inveniendam veritatem necessariis, v. g. circa locum, circa tempus, circa alias circumstantias, quæ factum, de quo inquiritur, comitatur sunt, inquirendo, an factum illud viderit, vel audierit. 4. Depositione facta iudex responsa testis eidem testi legat tum ut ejus constantia appareat, tum ut addat, vel minuat, prout testis secundum Deum opportunius judicaverit.

Confess. 8. In quo explicatur hæc vox *In testibus*. Regulariter loquendo unus testimonium nullum, sed ad minus duo testes requiruntur; quia juxta Scripturam, ad unius testimonium nullus condemnabitur. Num. 25. v. 3. & Deut. 19. In ore duorum, vel trium testium stabit omne verbum.

Quæ sit obligatio ferendi testimonium.

Prop. unica. Quoties quis legitime interrogatur, toties tenetur testimonium reddere veritati; si vero recuset, peccat, & tenetur damna reparare, quæ ex ejus silentio oriuntur.

Prob. 1. Script. Deut. 19. v. 15. ubi sic habetur: Non stabit testis unus contra aliquem, quidquid illud peccati, & facinoris fuerit; sed in ore duorum aut trium testium stabit omne

verbum: ergo cum iudex nihil valeat determinare, nisi post iudicam duorum, vel trium testimonium confessionem, consequens est, quod ipsi testes iudici legitime interroganti teneantur respondere.

2. Ex Aug. apud D. Th. 2. 2. q. 70. a. 1. *Qui veritatem occultat, & qui prodit mendacium, uterque reus est: ille, quia prodesse non vult: hic, quia nocere desiderat.*

3. Ex D. Th. Ibid. *Si requiritur testimonium alicujus subditi auctoritate Superioris, cui in his, quæ ad justitiam pertinent, obedire tenetur; non est dubium, quin teneatur testimonium ferre in his, in quibus secundum ordinem juris testimonium ab eo exigitur, puta, in manifestis, & in his, de quibus infamia præcessit.*

4. Quilibet tenetur obedire legitimo superiori legitima legitime imperante, ut patet ex dictis ubi de lege: atqui iudex in nostro casu est legitimus superior, & testi legitima legitime imperat; quia, ut supponimus, non interrogat nisi secundum formam juris: ergo testis debet obedire: ergo testimonium proferre; tenetur vero damna reparare, si recusat; quia peccat contra justitiam, ut diximus ubi de restitutione.

Confessaria hujus Doctrinae.

Confess. 1. Regulariter omnes tam Clerici quam Laici, tam sæculares quam regulares cogi possunt ad testimonium ferendum, idque tam in civilibus, quam criminalibus causis, nisi vel excusentur, vel prohibeantur; si enim cogi non possent, vel innocentes injuste accusati defectu testium innocentiam ejus manifestantium damnarentur, vel rei iuste accusati defectu testium crimen commissum non manifestantium injuste absolventur: & sic qui testimonium ferre recusarent, rei essent vel injuste condemnationis contra innocentem, vel inique abolitionis erga reum: quia, juxta glossam, *consentire est tacere, cum possis arguere.*

Confess. 2. Illi omnes ad ferendum testimonium cogi nequeunt, qui lege vel naturali, vel positiva tum divina, tum ecclesiastica, tum civili a ferendo testimonio excusantur; quia tunc non servaretur ordo juris.

Sic juxta D. Th. 2. 2. q. 70. a. 1. ad 2. *De his, quæ homini sunt commissæ in secreto per confessionem, nullo modo debet Confessarius testimonium ferre; quia hujusmodi non scit ut homo, sed tamquam Dei minister; & majus est vinculum Sacramenti quolibet hominis præcepto.* Solvere quippe sigillum confessionis vetat lex naturalis, lex positiva, tum divina, tum Ecclesiastica, tum civilis.

Sic juxta eundem D. Th. ibid. ea, quæ sub secreto naturali sunt commissæ, manifestari non debent; *quia servari fidem est de jure naturalis: nihil autem potest præcipi homini contra id, quod est de jure naturali, nisi secretum vergeret vel in periculum boni publici, vel in damnum innocentis, quo casu tenetur homo vel testimonium ferre, vel denunciare; quia jus naturale jubet, ut bonum publicum prius conservetur, quam particulare, & quod puniatur reus potius, quam innocens.*

Sic juxta jus civile a ferendo testimonio excusantur cognati in linea recta, & collaterales, & sic ascendentes: v. g. parentes & liberi nec pro se, nec contra se invicem testimonium proferre possunt: ff. l. 9. de test.

Sic collaterales v. g. fratres & sorores, germani & germanæ nec pro se nec contra se invicem testimonium proferre possunt.

Sic affines, qui in vicem parentum & liberorum habent respectum, puta, vitricus & privignus, socer & gener, nec pro se, nec contra se testimonium proferre possunt.

Confess. 3. Non solum tenemur testimonium reddere veritati, quoties interrogamur iuridice; sed etiam quoties ex silentio nostro vel honor Dei, vel utilitas proximi contrarie subtraheretur, ut docet D. Th. loquens de professione fidei, id est quoties ex defectu nostri testimonii aut Deus *positive* inhonoraretur, aut proximus noster innocens *injuste* opprimeretur; quia in his circumstantiis silentium nostrum causa esset culpabilis vel blasphemiarum, quibus Deus impeteretur, vel injustæ calumniæ, qua proximus noster innocens reus apud homines haberetur.

Sic Christum injuste accusatum, calumniis oppressum, & blasphemis inhonoratum, ultro & sponte innocentem declaravit Judas ipse proditor. Matth. 27. v. 4. Uxor Pilati Matth. 27. v. 19. Pilatus ipse. Ibid. v. 24. Centurio & alii. Ibid. v. 5. Bonus latro. Luc. 23. v. 15.

Sic Davidem a Nabal latrocinii accusatum excusant servi Nabal. 1. Reg. 25. v. 15. *Homines isti, inquit, boni satis fuerunt nobis, & non molesti... pro muro erant nobis tam in nocte, quam in die.* Sic David ultro & sponte Saulem & Jonatham publice excusavit, & laudat, utriusque fortitudinem testimonium reddens. *Quomodo ceciderunt, inquit, sortes in prælio?* 2. Reg. cap. 1. v. 25. Sed innocentem Susannam injuste damnatam divinitus suscitatus tuitus est Daniel; cum enim Susanna raperetur ad supplicium, Daniel exclamavit voce magna: *Mundus ego sum a sanguine hujus; & rem ultorius* ur-

urgens, ait: *Revertimini ad iudicium; quia falsum testimonium locuti sunt adversus eam*: eos autem acculatores falsi testimonii convictos populus interfecit. Daniel. cap. 13.

Quæ culpa committatur per falsum testimonium.

Prop. 1. Quicumque falsum testimonium profert, peccat mortaliter.

Prob. 1. Script. *Si steterit testis mendax ... non misereberis ejus, sed animam pro anima, oculum pro oculo, dentem pro dente, manum pro manu, pedem pro pede exigas*: Ergo cum falsum testimonium tam rigide puniatur, si-gnum est esse peccatum mortale.

2. Ex utroque jure. Falsi testes, juxta jus canonicum, excommunicantur, juxta vero jus civile puniuntur poena capitis: ergo est peccatum mortale; quia tam gravis poena non debetur nisi peccato mortali.

3. *Rat.* Falsum testimonium est. 1. Perjurium: quia testes non respondent iudici, nisi ab eis elicto juramento. 2. Est peccatum contra iustitiam. Atqui perjurium est peccatum mortale ex sua natura, sicut & peccatum contra iustitiam. Ergo falsum testimonium est peccatum mortale. Deinde falsus testis injuriam facit Deo, iudici, & innocenti: Deo cuius præsentiam pejerando contemnit; iudici, cuius bonam fidem mentiendo decipit; innocenti, quem falso testimonio lædit vel in vita, vel in honore, vel in bonis fortunæ: ergo falsum testimonium peccatum est semper mortale triplicem continens deformitatem, primam contra Deum, secundam contra iudicem, tertiam vero contra innocentem.

Falsus autem testis confendus est, non solum ille, qui rem, quam scit certo falsam, pro vera asserit; sed etiam ille, qui rem dubiam pro certa asserit. *Non debet homo, inquit D. Th. pro certo asserere, quasi sciens id, de quo certus non est; sed dubium debet sub dubio proferre, & id de quo certus est, pro certo asserere.* 2. 2. q. 70. a. 4. ad 1.

Confessaria hujus Doctrinæ.

Confess. 1. Quando falsum testimonium non fuit causa efficax damni contra proximum, vel quia iudex non credidit falso testi, vel quia iudex jam lite pene completa ex illo falso testimonio nihil omnino motus fuerit, tunc falsus testis ad nullam restitutionem tenetur, sed maxime ad poenitentium coram Deo obligatur; quia, ut diximus ubi de restitutione, qui non est causa efficax damni, ad restitutionem obligari non debet.

Confess. 2. Quando falsum testimonium cau-

sa fuit efficax damni contra proximum, qui falso testatus est, tenetur ad impeditionem, vel reparationem omnium damnorum, quæ ex tali falso testimonio subsequuntur.

Sic si jam damnum factum sit, tenetur samam reparare, si samam abstulerit; bona temporalia compensare, si ea læserit; damna realia ex injusta morte sequentia reparare: quia juxta Aug. non remittitur peccatum, nisi restituatur ablatum.

Sic, si damnum jam factum non sit, sed futurum, falsum testatus tenetur cum pari sui ipsius periculo damnum proximo eventurum reparare; quia in damno æquali melior est conditio innocentis: v. g. diffamationem proximi per sui diffamationem, occisionem injustam proximi innocentis etiam per sui ipsius mortem tenetur impedire; bonorum vero temporalium jacturam per propriam bonorum temporalium partitionem tenetur impedire.

SECTIO II:

De Notario.

Notarius est ille, qui contrahentium voluntate tamquam testis publicus scribit, quique instrumenta publica tamquam depositarius publicus custodit.

Prop. Duo præcipue requiruntur in Notario. 1. Scientia, qua observet solemnes contractuum formulas. 2. Fidelitas, qua nihil contra æquitatem, & veritatem sinat in suis scriptis irrepere.

Prob. Notarius est publicus voluntatum contrahentium depositarius: ergo ea peritia debet esse instructus, ut observet solemnes contractuum formulas; alias enim contractus essent invalidi: & insuper ejus debet esse fidelitatis, ut nihil contra veritatem, & æquitatem admittat.

Confessaria hujus Doctrinæ.

Confess. 1. Peccat Notarius defectu scientiæ, si solemnitates in contractibus necessarias omittat. *Manifestum est autem, inquit D. Th. quod quicumque negligit habere, vel facere id, quod tenetur habere, vel facere, peccat peccato omissionis.* Ideo editis regis cavetur, ut Notarii non admittantur, nisi si & capaces, & idonei reperti.

Confess. 2. Peccat Notarius defectu fidelitatis & veracitatis, quoties in instrumento publico mentitur vel circa diem, vel circa res, quæ sunt materia contractus: v. g. si in-

stru.

S E C T I O I I I.

De Advocato & Procuratore.

strumentum, quod tali die, mense, & anno fit, die, mense, anno prioribus, vel posterioribus factum scribat: si scribat contrahentes esse præsentes, cum præsentes non sint: si attestetur numeratam esse pecuniam, cum revera numerata non fuerit: quod gravissimum peccatum est. 1. Quia est mendacium, quod juxta Scripturam in omni casu est illicitum juxta illud: *Nolite velle loqui omne mendacium*. 2. Quia est perjurium, cum jurent Notarii se nihil falsi in suis instrumentis publicis scripturos. 3. Quia mendacium illud est semper Notariis periculosum; cum exponant sese periculo & diffamationis, & pœnæ capitalis, si forte ea falsitas coram iudice probari possit.

Sic peccant pariter contra fidelitatem & veritatem, si in depositione testium aliquid addant, vel detrahant non levis momenti: si item in voluntate contrahentium aliquid addant, vel minuant: si amisso instrumento publico, v.g. testamento, vel contractu, aliud simile configant; quia in singulis illis casibus agunt contra veritatem, quam se fideliter observaturos jurarunt: nec excusantur per hoc, quod si perditio vero instrumento non configant simile, magnum damnum patientur; quia, ut ait D. Thomas, non licet aliqua illicita ordinatione uti ad impediendum nocuum eventum... sicut non licet furari ad dandam eleemosynam.

Sic peccat pariter Notarius contra veritatem, si scribat Testamentum hominis usu rationis destituti: si testes falsos admittat: si ad privandum vel Regem, vel Dynastam solutione censuum & laudemio, naturam contractum immutet, & scribat partes inivisse permutationem, cum veram venditionem inierunt: item si ex animo utatur verbis æquivocis, ut partes contrahentes decipiat.

Consect. 3. Peccat Notarius defectu justitiæ & æquitatis, quoties aut ipse justitiam violat, aut partibus contrahentibus justitiam violentibus connivet: ipse autem Notarius justitiam violat, si exigat aliquid ultra taxatum pretium, si nolit ostendere instrumenta publica iis, quibus sunt necessaria, v.g. testamenta hæredibus, legati legatariis, aut si pro exhibendis hujusmodi instrumentis excedens pretium extorqueat: connivet vero partibus violentibus justitiam commutativam, cum contractus aperte usurarios, aut ex præsumptione usurarios, suscipit.

Advocatus & Procurator sunt hi, qui causas litigantium defendendas suscipiunt. Quatuor requiruntur in Advocato & Procuratore. Primo quidem legum notitia. 2. Fidelitas erga clientem. 3. Causæ suscepæ æquitas. 4. Moderatum pretium: quæ omnia sequentibus propositionibus expendemus.

Prop. 1. Advocatus & Procurator debent habere scientiam convenientem: v.g. Advocatus debet habere peritiam legum; Procurator vero notitiam formalitatum juris.

Prob. 1. Script. Judicibus dicitur: *Erudimini, qui judicatis terram*: Plal. 2. v. 10. Ergo & idem dici potest Advocatis; decet enim Advocatos sicut & iudices sapientes esse, & in lege doctissimos, ne dicere valeant, tamquam legem ignorantes, bonum malum, & malum bonum.

2. Ex D. Th. 2. 2. q. 71. a. 2. in corp. *Est enim*, inquit, *necessaria Advocato & interior peritia, qua possit convenienter justitiam assumptæ causæ ostendere, & iterum loquela cum auditu, ut possit pronunciare, & audire, quod ei dicitur*: ergo Procurator & Advocatus debent habere peritiam competentem.

3. Rat. D. Th. *Quicumque negligit habere, & facere id, quod tenetur habere, vel facere, peccat peccato omissionis*, inquit D. Th. 1. 2. q. 76. art. 1. in corp. Ergo Procurator & Advocatus, qui non habent scientiam competentem, peccant peccato omissionis, & ex vi talis omissionis tenentur ad restitutionem, si damnum aliquod clientibus causaverint.

Consectaria bujus Doctrinæ.

Consect. 1. Peccat qui Officium Advocati exercet, si non sit graduatus in altero juri; quia ita jubet editum Francisci I. an. 1535. Cap. 4. a. 1. Item peccant Procuratores, qui Officium Procuratoris exercent antequam sufficienter ad hoc eruditi inventi fuerint. Ita jubet edit. Ludovici XII. an. 1507. a. 118.

Consect. 2. Peccant Advocatus & Procurator, si licet aliunde sufficienter periti, tamen vel per negligentiam, vel propter negotiorum multitudinem, non sufficienter causas clientum suorum examinent, & tenentur ad restitutionem damni, quod causant: qui enim occasionem damni dat, damnum dedisse videtur.

Prop. 2. Procurator & Advocatus inviolabilem debent clientibus fidelitatem.

Prob.

Prop. 1. Script. Qui ambulat fraudulentem, revelat arcana; qui autem fidelis est, celas amici commissum: Proverb. 11. v. 13. Ergo cum Advocatus & Procurator sint clientum suorum amici, eis inviolabilem debent fidelitatem.

2. Ex D. Th. 2. 2. q. 72. a. 2. ad 2. Dicendum, quod Advocatus, si in principio credit causam justam, & postea in processu appareat eam esse injustam, non debet eam prode, ut scilicet aliam partem juvet, vel secreta suae causae alteri parti revelet, &c. Ergo numquam licet Advocato vel Procuratori clientem suum fraude aliqua decipere, sed ei debet salvo jure conscientiae inviolabilem fidelitatem exhibere.

3. *Rat. Procurator & Advocatus sunt erga clientes, quod amici erga amicos, medici erga aegrotos, immo quod parentes erga filios; quia clientes committunt se Advocatis, sicuti amicus amico, aegrotus medico, & filius parenti: atqui inviolabilem debet fidelitatem amicus amico, medicus aegrotis, & pater filio: ergo eandem debent fidelitatem Advocati & Procuratores suis clientibus.*

Confessaria hujus Doctrinae.

Confess. 1. Peccant graviter Advocati & Procuratores, qui duobus inter se litigantibus simul consilium offerunt; ea enim agendi ratio est aperte contra eam fidelitatem, quam utrique litigantium debent: ideo illud expresse vetatur edicto Francisci I. art. 33.

Confess. 2. Peccant graviter Advocati & Procuratores, qui clientum suorum secreta in praedictum illorum alicui aperiunt; nullo enim pacto ea possunt prode, quae eis sub secreto commissa sunt, ut docet D. Th. 2. 2. q. 70. a. 1. ad 2. Quae sub secreto alicui committuntur, nullo modo tenetur quis ea prode etiam ex praepcepto superioris; quia servare fidem est de jure naturalis; nihil autem potest praecipere homini contra id, quod est de jure naturali.

Prop. 3. Advocatus & Procurator non possunt nisi eas causas defendendas suscipere, quas iustas bona fide arbitrantur.

Prop. 1. Script. ex 3. Paralip. c. 19. ubi sic habetur: Impio praebas auxilium, & idcirco iram Domini mereris; sed Advocatus defendens causam injustam, impio praebet auxilium: ergo peccando iram Domini meretur.

2. Ex D. Th. 2. 2. q. 71. a. 3. in corp. ubi sic habetur: Manifestum est autem, quod Advocatus & auxilium & consilium praestat ei, cujus causae patrocinatur: unde si sci-

enter injustam causam defendit, absque dubio graviter peccat, & ad restitutionem tenetur ejus damni, quod contra iustitiam per ejus auxilium altera pars incurrit.

3. *Rat. Qui cooperatur injustitiae, peccat; quia digni sunt morte, non solum qui faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus: sed Advocatus & Procurator scienter defendendo causam injustam, cooperantur injustitiae: ergo peccant.*

Confessaria hujus Doctrinae.

Confess. 1. Quando Procurator vel Advocatus aperte vident injustam esse eam causam, quae eis offertur defendenda, debent incunctanter eam rejicere; alioquin & peccant, & ad restitutionem tenentur, ut diximus ex D. Th. & expresse docet Aug. Epist. 155. ad Macedon. Verumtamen, inquit, si iustitia sincerius consulatur, iustius dicitur Advocato: redde quod accepisti, quando contra veritatem stetit, iniquitati adfuisse, iudicem secessisti, iustam causam oppressisti, de falsitate vicisti.

Confess. 2. Quando Procurator vel Advocatus initio litis putant causam sibi oblatam esse justam, possunt eam defendendam suscipere; sed ubi agnoscunt eam esse aperte injustam, debent ab ea desistere, & clienti suade- re, ut a litigando desistat, & cum parte sua litem componat: ita expresse docet D. Th. ibid. ad 2. Si advocatus, inquit, in principio credidit causam justam esse, & postea in processu appareat eam esse injustam, non debet eam prode, ut scilicet aliam partem juvet, vel secreta suae causae alteri parti revelet; potest tamen & debet causam deserere, vel eum, cujus causam agit, ad cedendum inducere, sive ad componendum sine adversarii damno.

Confess. 3. Quando Procurator & Advocatus vident aut in initio, aut in progressu litis probabiliora rationum momenta stare pro adversa parte, quam pro suo cliente, statim ubi advertunt minorem illam probabilitatem, debent illico defensionem abjicere ejus causae, quam minus iustam arbitrantur; si secus fecerint, peccabunt. 1. Contra prudentiam, quae jubet, ut relicto minus probabili, quod tutius & simul probabilius est eligamus. 2. Contra bonam fidem; quia abutuntur clientis credulitati, spondentes faustum exitum causae minus probabilis contra probabiliorum. 3. Contra iustitiam; quia aut clientem exponunt expensis frustratoriis, si litis sua ceciderit, aut saltem adversario damnum paratur, si contra probabiliora rationum momenta ita ius adversariae partis obli-

rent, ut iudex contra eum pronunciet; quia pro se habet firmiora rationum momenta.

Confess. 4. Peccant Advocati & Procuratores, qui ad ostendendam artis suae peritiam causas quascunque etiam desperatas suscipiunt. 1. Quia ea generali dispositione iustitiae simul & iniustitiae indifferenter patrocinantur, cum tamen soli aequitati defendendae debeant insistere. 2. Contra instituti sui finem intrancant quae debent extricare, obsecrant quae debent explicare, demum aequitatem opprimunt, quam ex officio tueri debent. Nec laudandus Advocatus, qui causas desperatas suscipit, sicut laudandus Medicus, qui desperatam infirmitatem sanat; nam, ut optime ait D. Thomas, Medicus accipiens in cura desperatam infirmitatem nulli facit injuriam; Advocatus autem suscipiens causam iniustam, iniuste laedit eum, contra quem iniuste patrocinium praestat. & peccat quantum ad iniustitiam voluntatis, qua abutitur arte ad malum.

Prop. 4. Advocatus & Procurator licite possunt iustum pretium accipere & exigere.

Prob. 1. Script. Dignus est operarius mercede sua, inquit Christus; & nemo militat stipendiis suis, inquit Paulus: ergo Advocatus & Procurator licite possunt iustum pretium accipere & exigere.

2. Ex Aug. *Advocatus licite vendit iustum patrocinium, & juris peritus iustum consilium.* Epist. 155. ad Macedon.

3. *Rat.* Quilibet potest licite iustum pretium accipere ex illo labore, quem non debemus alteri: atqui nec Procurator, nec Advocatus tenentur ex iustitia aut consilium aut patrocinium dare alteri: ergo & Procurator & Advocatus possunt iustum pretium laboris sui accipere.

Confessaria hujus Doctrinae.

Confess. 1. Peccant contra iustitiam, & ad restitutionem tenentur Procuratores, & Advocati, qui excedens pretium contra praescriptum Reipublicae extorquent: ideo dicit Aug. ibi. *Quod ex tertia ab Advocatis per immoderatam improbitatem, repeti solent; data vero per tolerabilem consuetudinem, non solent.*

Confess. 2. Peccant contra caritatem Procuratores & Advocati, quando pauperibus in extrema aut urgenti necessitate constitutis non opitulantur: ut docet D. Th. 2. 2. q. 71. a. 4. ad 1. Vide dicta de Eleemosyna in primo Tomo.

Monit. Quando locutus sum de peccatis Judicium, Procuratorum, Advocatorum, No-

tariorum, Tabellionum, & demum eorum omnium, qui forensibus causis occupantur, ex industria nihil dixi de specialibus statutis a Rep. stabilitis, quae se observaturos sub iuramento promittunt Judices, Advoc. Procur. Not. & Tabelliones; sed prudens Confessarius caute quaerat a suo penitente, quis sit tenor iuramenti, quo adstrictus est, cum Officium suum susceperit, quodque singulis annis renovat; & ex formula & tenore iuramenti discet quanam sunt statuta, quae sub poena perjurii observare tenetur, & proinde varia peccata, quae a forensibus viris committuntur, quaeque alia via nequeunt Confessariis innotescere.

CAPUT III.

De munere docentium & discipulorum, seu quae sint Officia Magistrorum docentium publice, & Scholasticorum publicas Academias frequentantium.

PROOEMIUM.

Caput istud in tres sectiones dividemus. In prima explicabimus, quae sit necessitas Magistri publici, quae ejus dotes, quod exemplum possit sibi proponere, ut fideliter exequatur omnia & singula Officia, quae debet tum sibi qui docet, tum discipulis qui docentur, tum veritati quae exponenda est. In secunda explicabuntur praecipua discipulorum publicas scholas frequentantium munia. In tertia indicabimus, quibus mediis liberales disciplinae eum, quem merentur, splendorem consequi possint.

SECTIO PRIMA.

De munere docentium publice.

ARTICULUS I.

Quam necessarii sint Reipublicae tum Christianae, tum civilis, Magistri publici.

Prop. unica. Magistri publici sunt Reipublicae tum Ecclesiasticae, tum civilis maxime necessarii. Tales sunt primo Grammatici, qui pueros ad legendum, scribendum, & congrue loquendum efformant. Secundo Rhetores & Dialectici, qui adolescentes ad ratiocinandum, & ornate disserendum instruant. Tercio artium quarumcumque liberalium Magistri, qui eas artes, quas liberales vocant, Philosophiam scilicet, & Mathematicam

tiqam demonstrant. Quarto Jurisperiti, qui utrumque jus Canonicum & Civile expli- cant. Quinto Theologi, qui Christianæ Religionis dogmata exponunt.

Prob. 1. Ex usu perenniter observato in Synagoga, in Ecclesia, immo in Paganismo. In Synagoga quidem ea semper viguit consuetudo, ut pueris edocendis præficerentur Magistri publici, qui in schola publica super sublellia stantes ad pedes haberent sedentes pueros, quos instruebant: ideo Paulus ad illum usum alludens, fatetur se instructum fuisse ad pedes Gamalielis. Ob- servata pariter est eadem lex apud Chris- tianos, ut testatur Eusebius lib. 5. cap. 10. Hist. Eccles. ubi loquens de Panteno, pu- blico Scholæ Alexandrinæ Magistro, hæc ad nostrum propositum dicit: *Tam inde, in- quit, a prijs temporibus sacrarum litera- rum Schola in ea civitate fuerat instituta, quæ quidem nostra adhuc ætate perseverat, & ab hominibus tum eloquentiæ, tum divinarum litterarum instructissimis obtineri dicitur.* In eodem publico munere docendi sese exer- cuerunt Clem. Alex. Origenes, alique non pauci insignis eruditionis viri. Munus pa- riter docendi publice non depexit Paganis- mus, quamvis aliunde tenebris undequaque circumfusus; erant enim in celeberrimis urbibus Scholæ publicæ, in quibus non mo- do juvenes, sed etiam jam profecta ætate viri docebantur. Inde natæ sunt diversæ Philosophantium Sectæ: ergo Synagoga, Ec- clesia, immo & Paganismus, publicos Ma- gistros maxime necessarios judicant.

2. Ex erectione Universitatum & Socie- tatum, in quibus munus docendi publice ex Officio exercetur. Is est, temperque fuit ejusque Reipublicæ usus, ut pueris in- stituendis Magistros publicos præficiat, qui teneram eam ætatem circa liberales disci- plinas, circa mores & religionem edoce- ant. Pestilenum istud munus, docendi sci- licet religionem, quasi sibi proprium Chris- tus assumpsit, & illud idem Officium suis tum Apostolis, tum discipulis, eorumque successoribus, scilicet Episcopis & Parochis commisit: *Euntes, inquit, docete omnes gentes.* Ideo primo nascentis Ecclesiæ exor- ditio non alii erant Magistri, quam Pasto- res, qui tam juvenes, quam senes Religio- nem edocebant; sed cum crescente in dies Christianorum numero, singulis instituendis non sufficerent Episcopi & Parochi, munus docendi pueros publicis Magistris commis- sum est; ea tamen cautione, ut dum li- beralibus disciplinis explicandis incumbere-

rent, circa religionem exponendam in pri- mis occuparentur. In eo munere excellue- runt omni tempore, omni ætate insignes vi- ri, qui Religionis Doctrinam cum liberalium artium institutione fructuose conjunxerunt. Sed cum privati homines vix possent tot ere- ctis scholis sufficere, auctoritate Papæ, Re- gumve munificentia erectæ sunt Universita- tes, qualis est v. g. Parisiensis, Lovaniensis, Salmaticensis, &c. quarum alumni non alio, quam discendi & docendi munere occupan- tur. Institutæ sunt Sacræ Societates, quarum subditi ex officio, ex obedientiæ voto, in pu- blicis Collegiis pueros instituendos suscipi- unt: tales sunt patres Somaschi, Barnabita, Jesuitæ, Patres Doctrinæ Christianæ, & O- ratorii, qui cum Officio illud non nisi au- thoritate Papæ, & Regio diplomate exer- ceant, munus docendi publice & Ecclesiæ & Reipublicæ maxime necessarium evincunt.

3. Ex jure Canonico. Can. *De quibusdam* dil. 77. ubi sic habetur: *Omnino cura & dili- gentia adhibeatur, ut Magistri constituantur, qui studia litterarum, liberaliumque artium dogmata assidue doceant; quia in his maxime divina manifestantur atque declarantur man- data: & Cap. Quia nonnullis de Magistris* istud præcipitur: *Eligendus est qui Clericos Ec- clesiarum ipsarum grati in grammaticæ facul- tate, ac alios instruat juxta posse.* Ergo habemus ex jure Canonico, quam necessarij sunt Magistri publici. Idem ostendit jus civile, dum varia privilegia ab Imperatoribus Pro- fessori publico concessa enumerat.

4. Rat. Illi Magistri sunt in utraque Re- publica ecclesiastica & civili maxime ne- cessarii, qui juventutem ad Christianissimum efforment, & ad civilem societatem insti- tuant, ut patet: atqui hoc præstant Ma- gistri publici; quippe dum edocent, quo pacto pueri varias litterarum figuras discer- nant, quomodo characteres efforment, quin arte congrue loquantur, orate perorent, vere apprehendant objecta, de his pruden- ter judicent, accurate discurrant; dum il- dem Magistri artes liberales explicant, le- ges exponunt, Religionis Mytheria enucle- ant; quid quæso aliud efficiunt? hominem ex agresti civilem, ex impolito politum, ex feroci mansuetum reddunt, demum ad vivendum sanctæ & christiane alliciunt. Ideo Julianus apostata publicas Christiano- rum scholas interdicto clausit, nactus & expertus, nihil esse scholis publicis ad pro- pagandam Religionem Christianam effica- cius: ergo Magistri publici sunt maxime necessarii.

Consecratio hujus Doctrinae.

Consect. 1. Hi, quibusex Officio incumbit publicos Magistros eligere, debent totis viribus eniti, ut homines tanto muneri idoneos eligant; si enim tam impenitus solliciti in repertiundo agricolas non inertes, opulentes vigilantes, famulos sagaces; quorum negligimus inquirere Magistros publicos pueris instituendis maxime pares? An agrorum culturam, armentorum curam, rei domesticæ custodiam pluris facimus, quam rectam puerorum institutionem? Cum tamen ex sola puerorum educatione domestica pax, Ecclesiæ nitor, Reipublicæ ornamentum omnino pendeat. Debent igitur hi, quibus hæc cura demandatur, aptos Magistros, qui publice doctrinam sunt, quavis sollicitudine inquirere, ubique gentium sint reperire, & repertos quovis pretio evocare & retinere. De Magistris enim publicis eadem ferme dici possunt, quæ Hormisdæ Papa dicit de Presbyteris, scribens ad Episcopos per Hispaniam episc. 3. *In Sacerdotibus, inquit, eligendis curam oportet esse perspicuam; irreprehensibiles enim esse convenit, quos præesse necesse est corrigendis.*

Sic Ecclesiæ & Reipublicæ Primates, quales sunt Episcopi in sua Diocesi, Parochi in sua Parochia, Proreges in Provinciis, Consules in urbibus, debent invigilare, ut idonei Magistri scholis præficiantur, a quibus pueri bonis litteris imbuantur, honestissimis disciplinis erudiantur, saluberrimis Philosophiæ præceptis efformentur, circa leges, circa dogmata fidei, ut par est, instruantur. Sic Superiores earum Societatum, quibus pueris educandis ex Officio incumbit cura, debent maxime cavere, ne scholas sibi commissas imparibus magistris regendas exponant: fallerent quippe publicam fidem contrarium, quibus se cum urbibus obstrinxerunt, polliciti se juventutem & circa pietatem, & circa liberales disciplinas accurate educturos. Sic cum Cathedrali vel artium, vel Juris, vel Theologiæ, disputationi subijcitur, hi, qui jus habent ferendi suffragii, debent ex concertantibus digniorem eligere: *Ab surdum enim, inquit Leo, ut imperitii Magistris, novi antiquis, & rudes præferantur emeritis.* Epist. 85. ad Episcopos Africanos. Si enim leges severissime animadvertant in eos, qui publicos fontes occidunt, aut sponte fluentes aquas divertunt, aut aquarum latices perturbant, aut quod pejus est, veneno occulo inficiunt; quanto majori crimine se commaculant injusti illi electores, qui cum obvium habeant eruditum professorem,

inter concertantes digniorem, qui puris aquis Doctrinæ purissimæ sitientem juventutem explebit, aut importunis precibus flexi, aut inani metu concussi, aut turpi lucro corrupti, posthabito digniori, ignarum suo donant suffragio, qui nihil nisi obscurum promer, nihil nisi indigestum effutiet, qui, ut pote indigniter ignarus, aut saltem longe minus doctus, non nisi ignaros discipulos efficiet, quos alter eruditos reddidisset? Quid est hoc, nisi puras aquas aut divertere, aut perturbare, aut quod indignius est, veneno inficere?

Consect. 2. Gravissime peccant prædicti omnes, qui scholis publicis eum præficiunt, quem sciunt certo indignum, aut qui minus dignum, posthabito digniori, eligunt. Peccant primo contra Deum, qui sicut vult ad Beneficia digniores eligi, ita vult aptiores ad munus publice docendi evehi; non enim minor videtur requiri fidelitas in eligendo professore publico, quam Beneficiario: Beneficiarius quippe solam plebem instruit; Professor publicus Clerum, a quo instruendus est populus: Plebs, deficiente Parocho, doctores habet quam plurimos, quos consulat, Sacerdotes, Religiosos, Laicos eruditos; Scholastici vero, qui Academiis frequentant, non alium habent doctorem, a quo doceri possint, quam illum, qui publico suffragio electus est; proinde istius inficitia est longe magis noxia, quam Beneficiarii inficitia. Secundo, qui minus dignum Magistrum eligunt, peccant contra Ecclesiam, contra Rempublicam, cui injus subripiunt eas omnes utilitates, quæ ex rectiori puerorum institutione oritur: nulli sent, si dignior fuisset electus. Tertio, peccant contra pueros ipsos, quibus optimam institutionem subrahunt. Quarto, peccant contra edicta Regia, quibus cavetur, ut in hujusmodi disputationibus dignior eligatur: sic enim habet edictum Blesense art. 76. *Sera presere velus qui... aura etc trouve le plus digne par le jugement des Docteurs Regis de la dite faculté.* Quinto, peccant contra Religionem juramenti; siquidem omnes Ecclesiæ & Reipublicæ Primates expresse juramento se obligarunt, ea se fideliter & exacte adimpleturos, quæ ad matas & Ecclesiæ & Reipublicæ bonum spectare judicaverint, quo haud dubie pertinet dignioris Magistris electio. Doctores vero publici, qui suffragio suo Magistrum publicum electuri sunt, hoc se solemniter juramento devinciunt antequam ad electionem procedant: *Turo talis Sacro Sanctis Evangelis, me ad Cathedraliam vacantem digniorem electurum ex animi*

mei sententia, & nemini meum suffragium promississe neque directè, neque indirectè.

Videant ergo electores, quibus quantisque se se peccatis onerent, dum Magistrum publicum, aut certo indignum, aut etiam minus dignum assumunt. Ex iniqua illa electione prodeunt iusta studiosæ juventutis murmura, quæ merito plangit, dum ei panis doctrinæ subripitur; & infelicitur evenit illud Prophetæ: *Parvuli petierunt panem, & non erat qui frangeret eis.* Thren. 4. v. 4. Hinc pariter oritur frequentissime juventutis corruptio, quæ ubi sentit se digniori Professore injuste orbari, fastidium erga litteras concipit: quod tædium studii ubi semel contraxit, in omne vitiorum genus præceps prolabitur; hinc ignari Sacerdotes, muti Parochi, imperiti iudices, ad justam & injustam causam defendendam proclives Advocati, tam æquitatis, quam iniquitatis defensores; hinc scholæ publicæ, Universitates deserta; hinc est quod sileant Academicarum pulpita, langueant studentium disputationes, & quod omnes liberales disciplinæ, semoto omni æmulationis stimulo, penitus obscurantur. Demum, cum juxta statuta facultatis Parisiensis art. 1. *Omniū Regnorum & populorum felicitas, rum maxime Reipublicæ Christianæ salus a reſta juventutis institutione pendeat, quæ quidem rudes adhuc animos ad humanitatem ſeſcit, ſteriles alioquin & inſtructuosos Reipublicæ munis idoneos & utiles reddit, Dei cultum, in parentes & patriam pietatem, erga Magiſtratuſ reverentiam, & obedientiam promovet;* conſequens eſt, ut tot bonorum ſactura in eos refundatur, qui Magiſtros, aut certo indignos, aut minus dignos, poſſibilibus dignioribus, eligunt.

Conſeſſ. 3. Prædicti omnes, qui vel indignum, vel minus dignum, neglecto digniori, assumunt, non solum gravissime peccant, sed etiam ad restitutionem tenentur ingentis illius damni, quod Respublica Ecclesiastica & civilis patitur, & illius detrimenti spiritualis, quod innoxia juvenis incurrit, dum loco eruditi Professoris ignarus & minus eruditus in cathedra statuitur; quia iniusti illi electores non modo justitiam distributivam violant, denegando Cathedram digniori; sed etiam justitiam commutativam offendunt, dum damnum injuste inferunt Ecclesiæ, & Reipublicæ, & juventuti: & hæc injustitia longe deterior est, quam sit ea, qua nobis bona fortunæ subripiuntur: ut docet Iſidorus Hiſpalenſis lib. 3. de ſummo bono, Cap. 38. *Deteriores ſunt, inquit, qui ſive doctrinis, ſive exemplis vitam moreſque bo-*

norum corrumpunt, his qui ſubſtantias aliorum prædique diripiunt. Nam multum diſtant damna morum a damnis temporalium rerum, dum iſta extra nos ſunt, mores vero in nobis. Illud autem damnum inferunt & Eccleſiæ, & Reipublicæ, & juventuti, qui eis eruditos Magiſtros ſubtrahunt, & minus eruditos præſciunt.

Monit. Ingens illud damnum ex inſta hac electione proveniens ab electoribus reparandum eſſe nemo diſſitetur: quia, juxta Auguſtinum, *non remittitur peccatum, niſi reſtituatur ablatum.* Sed quo pacto ea reſtitutio fieri valeat, non video. Qui fiet, ut reſarciatur ea ſingula damna, quæ intulit Eccleſiæ ignarus Paſtor, aut in Rempublice invexit ineruditus Magiſtratus? Qui fiet, ut juventuti reddat illud tempus, quod infelicitur inſumptum eſt in addiſcendis ſcriptis vel obſcuris, vel male digeſtis, immo aliquando opinionum aut in fide, aut in moribus periculoſarum plenius? Nullum aliud huic malo remedium aſſerri poteſt, quam ut ſuſis apud Deum precibus Patremfamilias enixe poſtulemus, ut mittat operarios in vineam ſuam, qui eradicent vepres erroris, & plantent fructices veritatis: item ut mittat Magiſtros veraces, qui non accipiant perſonas hominum, ſed viam Domini in veritate doceant. Item rogemus ſuppliciter Deum, qui Doctores mittat, inter quos non ſint ſchiſmata, quorum alii non dicant: Ego Pauli, Ego vero Cephæ; ſed ſinguli iſtud unum ambiant: ego autem C briſti.

ARTICULUS II.

Qualis debeat eſſe qui ad munus publicæ docendi eligitur.

Prop. unica. Qui ad munus publicæ docendi eligitur, debet eſſe immunis ab illis cordis, mentis, & corporis defectibus, qui Scholasticos a ſtudio removeſcere poſſent: oportet, ut ſit corpore ſanus, ingenio ſagax, integer moribus, ut cuncta, quæ in eo ſunt, diſcipulos attrahant, & ad ſtudendum ſuaviter alliciant.

Prob. 1. Exemplis deſumptis ex Scriptura. Chriſtus miſiſ a Deo ad docendum omne genus humanum, Apoſtoli miſi a Chriſto ad docendas omnes gentes, Prophetæ illuminati ad docendos Juæos, nullos habebant, quod ſciamus, defectus vel cordis, vel mentis, vel corporis, quibus audientes a docilitate retraherentur: Chriſtus enim erat corpore ſpecioſus, mente omnifcius, probitate ſan-

Assimus: idem cum aliqua portione de Apollolis & Prophetis dici potest: ergo cum aliquem ad munus publice docendi eligimus, quantum fieri potest, debemus præcavere, ut hi qui assumuntur, iis defectibus immunes sint, qui discipulos a studio possent remove-

re.

2. Ex jure Canonico. Ecclesia excludit a Clero eos, qui sunt irregulares vel ex defectu corporis, vel ex defectu animæ, vel ex defectu natalium; quia defectus illi possent efficere, quod plebs minus esset docilis, minusque venerabunda erga Pastores, & erga Clerum: atqui iidem defectus, eamdem indocilitatem & contemptum potiori jure puerorum mentibus ingerunt: ergo si prædicti defectus reddant ineptos ad statum Clericalem, reddunt a fortiori ineptos ad docendi officium; pueri quippe magis ducuntur sensibus, quam homines jam graves, & ad maturam ætatem perducti.

3. Rat. Qui sibi aliquem finem proponit consequendum, debet ea omnia arcere, quæ a consequendo hinc remonent: ergo qui Magistros scholis præficiendis eligit, debet ab hujusmodi exercitatione eos remove, qui his licent vitius vel corporis, vel mentis, vel cordis, quibus auditores a fructibus ex præceptis & doctrina Magistrorum percipiendis possent deterri: ergo seligendi sunt Magistri, qui careant defectibus tum corporis, tum mentis, tum cordis.

Consecraria hujus Doctrinæ.

Consecr. 1. De defectibus corporis. A munere docendi publice excludi debent hi, quorum distorta corporis configuratio aut risum, aut contemptum tantisper possit excitare: vix enim credi potest, quantum horrorem erga litteras puerorum mentibus ingerat corporis difformitas, nisi hic defectus præcellat mentis sublimitate compensetur. Sint ergo, quantum fieri potest, Magistri publici corpore bene compositi, gestibus concinni, vestibus venerandi, soloque sui aspectu reverentiam inspirent, & amorem intuituum sibi concilient: graves sint, sed non severi, modesti sint, sed non hypocritæ, verecundi sint, sed non meticulosi: habeant oculos placidos, frontem hilarem, vultum comem: demum nihil sit in corpore, in gestibus, in vestitu, quod discipulorum offendat oculos, quod risum moveat, quod contemptum ingerat; aut saltem absit omnino quicquid pueris aut horrorem, aut metum, aut fastidium litterarum inspirare possit.

Consecr. 2. De defectibus mentis. A munere

publice docendi excludi debent hi omnes, qui distortum, ut ita dicam, habent ingenium: si enim tales debent esse Magistri publici in exteriori corporis apparatu, ut nihil fastidii audientibus, aut inveniuntibus causare possint; a fortiori jure præstat melioribus lineamentis mentis esse effigiem, ut amorem erga litteras discipulis inspirare valeant. Quotquot ergo ad officium docendi publice evehuntur, mentem habeant in concipiendo sagacem, in judicando prudentem, in disputando rectam, & singula, quæ tradenda sunt, methodice distribuentem. Exulenti ergo ab officio docendi qui nec natura, nec doctrina, nec usu digni sunt, ut ad illud exercitium evehantur.

Consecr. 3. De defectibus cordis. Nulli admittantur ad officium docendi publice, nisi longo ante tempore conspicerit optimis moribus esse imbutos, ut docet Concilium Burdigalense an. 1624. Curent, inquit, Rectores de moribus præceptorum, vita, Religione, statu. Ne enim, ut desset Erasmus, hodie tam abjectum, tam inutilem, tam nullius rei videmus quem vulgus non existimet idoneum moderando ludu litterario. Atqui illi se regnum nactus rati, mirum quam ferociter, quod habeant imperium, non in belluas, ut inquit Comicus, sed in eam ætatem, quam oportebat omni lenitate foveri. Dicis non esse scholam, sed carnificinam: præter crepitum ferularum, præter virgarum strepitum, præter regulatus ac singultus, præter atroces minas, nihil hic auditur. Quid aliud hinc discunt pueri, quam odisse litteras? Hoc odium ubi semel insedit teneris animis, etiam grandes facti abhorrent a studiis. Demum hic convenit esse præceptorem, qualem depingit Quintilianus. Minime, inquit, sit iracundus, nec tamen eorum, quæ emendanda erunt, dissimulatur: simplex in docendo, patiens laboris, assiduus potius quam immodicus in emendando quæ corrigenda erunt: non acerbus, minimeque contumeliosus; nam id quidem multos a proposito studendi jugat, quod quidam sic objurant, quasi oderint. Non austeritas ejus tristis, nec dissoluta comitas, ne inde odium, hinc contemptus oriatur.

ARTICULUS II.

Quem Prototypum sibi proponere debeat qui ad officium publice docendi assumitur.

Prop. unica. Qui ad munus publice docendi assumptus est vel per electionem, vel per obedientiam legitimis superioribus

N 2 debet

Et odorem, quo primum imbuta est. Quarta ratio. Deus demum exigit pietatem ab adolescentibus; quia hæc est via & præcipua ad scientias comparandas via; quoniam, ut ait Sapiens, in malevolam animam non introibit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis. Sap. 1. v. 4.

Confessoria hujus Doctrinae.

Confess. 1. Maxime grata Deo conjuncta cum pietate adolescentia, præcipue cum pietas exercetur a juvenibus extra patriam suam degentibus. Hujus rei duplex exemplum habemus in Scriptura: alterum in Joseph in domo Pharaonis: alterum in Tobia. Ille impudicæ femine fortiter resistit & sollicitanti ad peccatum respondit: *Quomodo possum hoc malum facere, & peccare in Deum meum?* Gen. 39. v. 9. Ille vero in captivitate positus inter idololatrias vivens, *Cumque esset junior omnibus, nihil tamen puerile gessit in opere.* Tob. 1. v. 4. Atque ideo utrumque remuneratum post varias atillitiones voluit Deus. De Joseph dicitur: *Dei ascenditque cum illo in ioveam, & in vinculis non dereliquit illum, donec afferret illi Scriptum Regni.* Sap. 10. v. 14. De Tobia vero dicitur: *Sexagenarius lumen recepit; reliquum vero vite in gaudio fuit, & cum bono profectu timoris Dei pervexit in pace.* Tob. 14. v. 4.

Confess. 2. Maxime odiosa est Deo impietas conjuncta cum juventute: ejus rei insignia exempla habemus in Scriptura. Ithael & Elau, uterque in juvenili ætate impii rejecti sunt a Deo. Her primogenitus Judæ, & hic fuit nequam in conspectu Domini, & ab eo excisus est. Gen. 38. v. 7. Ophni & Phinees filii Heli, Absalon & Amnon filii Davidis in juventute impii ultricem Dei manum experti sunt: ergo omni ætate, sed maxime in adolescentia fugienda est impietas.

ARTICULUS II.

Quid sibi debeant Scholastici qui Academiis frequentant.

Prop. unica. Qui student in publicis Academiis, tenentur sub gravi peccato pro viribus studio incumbere.

Prob. 1. Scriptura. Sapientia Prov. 8. v. 5. sic hortatur juvenes ad studium. *Intelligite, parvuli, astutiam, id est prudentiam, & insipientes animadvertite.* Et v. 10. *Accipite disciplinam meam, & non pecuniam: Doctrinam magis quam aurum diligite.* Et v. 32.

Nunc ergo, filii, audite me: beati, qui custodiunt vias meas: Atqui hæc omnia studium maxime requirunt: ergo adolescenter, maxime ii, qui Academiis frequentant, debent studio incumbere.

2. Ex Hieronymo, Epist. ad Nepotianum. *Sicut ignis, inquit, in ignis viridibus suffocatur; ita sapientia in adolescentia tentationibus & libidine impedita, non explicat suum fulgorem, nisi labere, & studio, & oratione, incentiva juvenis intra repellantur:* ergo juvenes, ii maxime qui frequentant Academiis, debent studio insistere.

3. Multiplici ratione. Prima ratio. Ille haud dubie peccat, qui non exequitur ea, quæ sunt sui officii, ut patet: Atqui officium scholastici est, ut studeat; non enim alio fine frequentat Academiis: ergo graviter peccat, si non studeat. Et sicut peccaret graviter Professor publicus, qui horis solitis scholas non ingrederetur; ita & graviter peccant scholastici, qui horis solitis scholas non frequentant, & pro viribus non student. Secunda ratio. Ille peccat, qui non obsequitur parentibus; quia agit contra illud præceptum decalogi: *Honora patrem tuum & matrem tuam:* Exod. 20. Atqui ille, qui negligit studium, non obsequitur parentibus; quia illi nihil tam rigide præcipiunt, quam studium: ergo graviter peccat scholasticus, qui non studet. Et sicut longævus ex divino promisso futurus est ille, qui studendo parentum morem gerit; ita certo puniendus est vel in hoc sæculo, vel in futuro, qui contra veterum parentum negligit studium. Tertia ratio. Ille haud dubie peccat, qui alterius bona temporalia contra rationalem voluntatem domini injuste dilapidat; agit enim contra illud Decalogi: *Non furaberis:* Atqui scholastici, negligentes studium, male misumunt bona familias contra rationalem voluntatem tum patris, tum matris, tum fratrum, tum suorum: ergo gravissime peccant scholastici, qui non student, sed præcipue hi, qui in longinquis Academiis magnis impensis nutriuntur: & sicut non excusantur a restitutione, nisi satisfuerit condonatio, hi, qui parentum bona diripiunt, ut diximus ubi de restitutione; ita nec omnino a restitutione excusandi sunt hi, qui tempore studiorum bona paternam contumplunt, popinas, aut lusus, magis quam Academiis frequentantes. Quarta ratio. Ille haud dubie peccat, qui propria voluntate se se exponit periculo damnationis, juxta illud: *Qui amat periculum, peribit in illo.* Atqui juvenes, qui negligunt omnino studium eo tempore, quo tenentur illi vacare, exponunt se per-

periculo damnationis: ergo peccant. Quod autem exponant se huic periculo, experientia quotidiana innotescit: quippe cernimus eos, licet indoctos, gradus tamen in Academicis consequi: hinc fit, quod gradibus illis insigniti, munera publica obeunt, Beneficia Ecclesiastica suscipiunt, & postea regimine animarum, licet ignari Sacerdotes, onerantur; curam corporum attentant, licet imperiti medici; de bonis temporalibus iudicant, licet ineruditi Magistratus: atque ideo in statu peccandi semper vivunt, & in eo infeliciter moriuntur.

Confessaria hujus Doctrinae.

Confess. 1. Peccant graviter adolescentes, qui vel ex pigritia, vel ex fastidio erga litteras præconcepto, dies integros, hebdomadas, menses, immo aliquando annos trantigunt sine studio, remittentes in aliam ætatem occupationem studiorum: ut enim ait optime Cyprianus lib. de 12. abus. Sicut fructus non invenitur in arbore, in qua flos prius non apparuerit; sic & in senectute honorem legitimum consequi non poterit qui in adolescentia disciplinæ alicujus exercitatione non laboraverit. Et Hugo lib. 3. Didascalicon hæc subiungit: *Tria sunt quæ præcipue studiis legentium abesse solent: negligentia, imprudentia, fortuna. Negligentia est, quando ea, quæ dicenda sunt, vel prorsus prætermittimus, vel minus studiose discimus. Imprudentia est, quando congruum ordinem in his, quæ discimus, non servamus. Fortuna in eventu casuum... quando vel paupertate, vel infirmitate, vel Doctorum raritate a proposito nostro retrahimur... De negligentia lector est admonendus, de imprudentia instruendus, de fortuna adjuvandus: Ergo supponit ille Doctor eum peccare, qui sua culpa a studio, ad quod tenetur, se retrahit.*

Confess. 2. Gravius peccant illi Scholastici, qui non soli studium negligunt, sed etiam alios a studio retrahunt: similes in hoc Phariseis, quos ita Chritus arguit Matth. 23. v. 19. *Vae autem vobis, Scribæ & Pharisei, hypocritæ: quia clauditis Regnum Cælorum ante homines; vos enim non intratis, nec introeuntes finitis intrare.*

Confess. 3. Gravius adhuc peccant scholastici, qui tempus studio destinatum in luti- bus & comestationibus consumunt, & pecunias ad studiorum progressum, a parentibus magno sudore comparatas, fovendis vitiis impendunt: ea enim inhonesta vivendi ratione affligunt parentes, cohæredibus fratribus damnum temporale inferunt, &

condiscipulis scandalum pariunt. Affliguntur parentes; quippe filius sapiens lætificat patrem; filius vero stultus mœstitia est matri sue. Prov. 10. v. 1. Damnum inferunt cohæredibus; quia postquam depravatus ille adole- scens dissipavit substantiam suam non stude- do, sed vivendo luxuriose, iterum venit ad patrem non prenitendo, sed insultando di- cens: *da mihi portionem substantiæ, quæ me consingit*: Luc. 15. v. 12. & sic geminam in hæreditate portionem extorquet. Demum scandalum aliis generat; nam adolescenti scholastico in persona Titi dicitur: *Nemo adolescentiam tuam contemnat: sed exemplum esse fidelium in verbo, in conversatione, in caritate, in fide, in castitate*. 1. ad Titum c. 4. v. 12. Tanti mali vitandi causa hæc edidit legem Academia Parisiensis. *Doctores, idem similiter dicendum de discipulis, Doctores ergo & scholastici, morum integritate, vita probitate, & exemplo ceteris præluceant, ut sue professionis expectationem sustineant.* art. 38.

ARTICULUS IAI.

Quid Magistris publicis debeant adolescentes.

Prop. unica. Adolescentes, qui Acade- mias frequentant, debent Magistros publicos assidue audire, & sanæ eorum Doctrinæ humiliter acquiescere.

Prob. 1. Scriptura. Nihil est, ad quod Scriptura frequentius hortetur adolescentes, quam ut Magistros audiant, eisque acquiescant. *Audi*, inquit Salomon, *consilium, & suscipe disciplinam, ut sis sapiens in novissimis tuis*: Prov. 19. v. 20. *Audi*: quippe audiens sapiens, sapientior erit. Prov. 1. v. 5. a fortiori, igno- rus. Deinde addit: *Suscipe*; sapiens enim corde præcepta suscipit, & stultus cæditur labiis. Prov. 10. v. 8. *Sapientiam enim & disciplinam quæ abijcis, infelix est*. Sap. 3. v. 13.

2. Ex Epistola ad Vemetriadem. Sic enim habet auctor illius epistolæ: *Bonum est, inquit, obedire Majoribus, parere Præfatis, & post regulas Scripturarum, viæ sue tramitem ab aliis addicere; nec præceptore uti pessimo, scilicet præsumptione tua*. Ergo si adolescens velit in scientiis proficere, debet Magistrum attente audire, ejusque sanæ Doctrinæ acquiescere.

3. Rat. Scientia de via ordinaria compara- tur per instructionem, sicuti Doctrina eorum, quæ pertinent ad fidem: Atqui fides est ex auditu: ergo & scientia acquiritur per auditum. Ergo sicut dum instrumur circa fidem, debemus Doctores fidei audire, eisque

plum, frontem aqua benedicta aspergat, signet modeste signo crucis, imagines sacras, Crucem, Altaria salutes, fideat in Ecclesia, horrorem quendam ob loci sanctitatem concipiat, dum peraguntur sacra, dum Christus in Altari prælens est, observantior sit & religiosior: hæc & similia pietatis exercitia prius addiscat puer, quam fari sciatur, ut postea fructum dei salutarem in suo tempore. Si Magister eos pueros doceat, qui legere incipiunt, aliis opus erit documentis: exulent a Schola omnes libri profani, impii, & impudici, & soli sacri permittantur, ut legendo pietatem simul & lectionem addiscat: legatur Evangelium Christi, Psalmi Davidis, &c. & quidem Latine & Gallice: Latine, quia facilius est lectio: postmodum Gallice, ut quæ legit, puer intelligat: exerceatur in ætate memoria in addicendis memoriter præcipuis sacrorum eorum librorum sententiis, ut dum hæc præcepta memoriæ insunt, cordi simul inhæreant. Si Magister Grammaticam doceat, lectio matutina & vespertina in explicandis profanis auctoribus non ita occupetur, ut nullus sit locus vel Evangelio, vel alii libro sacro lectitando, ex quo desumatur aliquid, quod Gallice reddant juvenes Grammatici, quod memoriter recitare possint, & de ea lectione Magistro rationem reddere, ut eorum memoria non profanis solum auctoribus relinquantur, sed in ea locum & quidem primum habeant Christi sententia, in quibus Evangelicam Doctrinam summum ille Doctor conclusit. Si vero Magister publicus Rhetoricam, vel humaniores litteras demonstret, ostendat quam gravis, quam vehemens, quam fortis sacrorum Bibliorum eloquentia: cujus rei nos exempla quædam subjecimus in tomo primo ubi de pedagogorum domesticorum officii. Si autem Magister publicus Philosophiam doceat, insistant præcipue in ostendendo, quam pauca sint quæ clare & distincte percipiamus, injustos nos esse, qui exigamus claritatem & evidentiam in dogmatibus Religionis, qui obscuritatem in rebus Philosophicis non repudiamus, & qui fatemur cum Aristotele, mentem nostram caligare ad manifestissimam naturæ: quo jure exigimus nihil in Religione ut verum admittere, nisi quod clare distincteque percipiamur. Si vero Magistri publici vel leges exponant, vel casus conscientia resolvant, vel Theologiam explant, discipulos suos ad amorem veritatis totis viribus adhortentur. Sed de hoc jam uberius loquemur.

Consect. 3. Quo pacto se gerere debeat Magister publicus, ut mores efformet. Magister

publicus jactis primis Christianæ pietatis rudimentis, veniat ad documenta puerilis civilitatis, sed ejus, inquam, civilitatis, quæ sit Christianæ probitatis & origo, & custodia. Documenta urbanitatis Christianæ ex Erasmo & variis aliis auctoribus poterit colligere Professor publicus, quæ discipulis magis gestu indicanda erunt, quam verbis, ut ea juvenes facilius concipiant, & tenacius conservent.

Consect. 4. Quo pacto se gerere debeat Professor publicus, qui discipulos suos circa Grammaticam, Rhetoricam, & humaniores litteras instituire voluerit. Hoc Consectarium legendum propono his solum, qui commode alibi legere non possunt quæ tot illustres Auctores ea de re copiosissime scripserunt. Jactis ergo primis Grammaticas perceptionibus, ubi puer prima noverit de Nominibus, de Verbis, de Syntaxi rudimenta, quibus non scrupulose immorandum erit, statim ad explicandos faciliore auctores advocetur: Phædri fabulas perlegat: castigatas Terentii comædiæ, expurgata Horatii carmina explicet: purgata Erasmi colloquia, & dialogos Visi temper præ manibus habeat: historiam profanam a Justino, sacram a Severo Sulpitio addiscat, accepta tamen prius generali quadam Cosmographiæ & Chronologiæ notione, ut sciat quo loco, quo tempore ea facta contigerint, quorum legit narrationem: nulla sit dictio, cujus vim, regimen, sensum vel proprium, vel metaphorice ignoret, id vel a præceptore addiscat, vel in Dictionario quaerat. Inter legendos & explicandos prædictos auctores, Professor perceptiones Grammaticas ante traditas indicabit, quibus non nihil novi adjiciet, veluti jam tum ad majora properans. Ex illis auctoribus Præceptor themata, ut vocant, extrahat, quæ Gallice data, Latine faciat discipulus: caveant maxime Profectores, ne themata aut sensu sint inepto, aut sermone intulso, sed argutum habeant, aut venustam sententiam, ab ingenio tamen puerili non abhorrentem, ut interim aliud agentes, simul & aliquid addiscant pueri studio magis serio futurum: proponat pueri historiam aliquam scitu dignam, cujus generis sunt mundi creatio, primorum parentum lapsus, mundi diluvium, Sodomorum conflagratio, &c. In eo scribendi genere excelluit Domin. de Fleury in suo Historico Catechismo. Fabellam aliquando proponat ex Phædro, ex Æsopo desumptam, & statim latentem lectionem aperiat. Sententiam aliquam gravem aut ex Scriptura, aut ex profanis auctoribus extractam, Professor Gallice proponat, & scrip-

scholaſtici latine reddant : hujusce generis copiam uberrimam ſuppeditabunt Eraſmi adagia. Brevem aliquando Epistoſam vel ſuaſoriam, vel diſuaſoriam, vel conſolatoriam, vel laudatoriam componat, aut ex polito auctore ſumat Profeſſor, quam latine reddent diſcipuli : quod genus ſcribendi diſcit Profeſſor ab Eraſmo de ſcribendis Epistoſis. Ceterum ſciat Magiſter publicus, nihil eſſe diſſicilius, quam thema ſcribere, ideoque nunquam imparatus id tentet, nili velit & diſcipulis nocere, & ſe ipſum riſui exponere, & munus pædagogicum ſpernendum reddere. Quod dedit Gallice, ipſemet latine faciat, ſed terſa & pura latinitate, ut exemplar habeat diſcipuli, quod in oſenſo pede æmulentur : vel ſimalit, ex aliquo auctore purioris ſtili totum extrahat : habemus enim & Ciceronis, & Plinii, &c. ſcripta, gallice reddita, a quibus id haurire poterit, quod ab eo exigimus. Ceterum ſciat Magiſtri publici maximum fructum colligi, cum latinus auctor in noſtram linguam tranſfertur : quare convenit pueros læpiſſime in eo exercitio occupari : & quidem frequentius, quam in genere ſcribendi latine ; pauci enim frequentat Collegia, ut loquantur latine, ſinguli vero, ut latinum idioma intelligant : Loquentur primum ſua lingua pueri, quæ illis domi nata eſt ; nam alias obſcunditur & hebetatur ingenium puerorum, ſi eis materna lingua cogitata ſua expromere omnino interdicitur. Ubi mentem idiome jam noto adoleſcens aperuit, ſi quid etiam in eo idiome peccaverit, emendabit præceptor, nam abſurdum eſt, Gallos, v. g. latinos ſoleciſmos fugere, & Gallorum linguam, qua quotidie utendum ſit, ignorare. Quæ ergo materna lingua ſemel protulit, dehinc paulatim latine diſcet, ut inter primordia ſtudioſorum mixtus ſit ſermo in ſchola ex patrio & latino. Prima ætate exerceatur memoria, quæ excolendo augetur : multa ei commendentur cum cura & ſæpe ; nam illa ætas laborem non ſentit, quia non expendit : & ita extra laborem omnem & negotium dilatatur memoria, & fit capaciſſima. Sed maximo deſectu opus eſt in ſeligendo quæ a pueris addiſcenda ſint. Dominus de Nicole vult ſuſiori ſtilo ſcripta, quales ſunt orationes Ciceronis, eſſe quidem legenda, ſed non memorizæ mandanda. Seligendæ ſunt ad exercendam puerorum memoriam graves Sententiæ vel Scripturæ Sacræ, vel proſanorum auctorum, quales ſunt Sententiæ Poetarum, Sententiæ Philoſophorum, quarum delectum aut in libris Magiſter reperiet, aut

ipſemet colliget. Ubi per aliquot annos pueri in explicandis auctoribus & ſcribendis thematicis fuerint occupati, tradantur illis nuda Rhetorices & Dialecſices præcepta, & inter explicandos auctores offendatur eorum præceptorum uſus, & ipſemet modo fabulas enarrant, modo facta hiſtorica deſcribant, modo oratiunculas proprio Marte componant ; ſed ex directione præceptoris. Ampla hujus generis exempla ſuppeditabit Eraſmus de copia rerum & verborum : exacta Rhetorices præcepta ex Ariſtotele, & Poetica Horatii deſumet : demum ex multis aliis auctoribus & antiquis & recentioribus ; ſed antiquos recentioribus in hoc genere ſcribendi præterendos puto : eſt enim tempus probatæ doctriinæ judex, cunctorum, quæ vana, nec magni ſunt momenti, vaſillator. Plurimi hoc ævo magna auctoritate ſcribunt ; verum tempus judicium foret, num quid poſteris dignum gerant : interim antiquos legamus multorum jam ſæculorum plauſu probatos. Verum enim dixit Baſilius : *Quod veſuſtate excellit, majori honore dignum eſt.*

Conſeſſi 5. Quo pacto ſe genere debeat Profeſſor publicus, qui Philoſophiam, Theologiam, leges tum civiles, tum canonicas exponit. Hic enim, cum non verborum, ſed rerum cognitioni incumbat, longe cautior ſit, oportet, eique maxime neceſſarius eſt rerum explicandarum deſectus : quippe cum nullus ſit homo, quantumvis ſagax, qui veritates omnes collectivè ſumptas poſſit addiſcere, 1. Ob vitæ brevitatem, quæ ſingulis examinandis non ſufficit. 2. Ob lapſum memoriæ, quæ, dum uni veritati ardentè inſiſtit, alterius obliſcitur, v. g. dum Mathematicis ſtudet, alia ſcientia evaneſcit. 3. Ob varia occurrentia negotia, quæ nos vel invitos a ſtudio retrahunt ; nemo enim liber eſt ab omni cura. 4. Ob deſectum librorum, aut aliorum inſtrumentorum, quæ ad ſingulas ſcientias acquirendas ſunt neceſſaria. 5. Ob laborem, quo corpus per ſtudium atteritur. 6. Demum ob diſcultatem, quæ in multis ſcientiis reperitur : etenim, ut dicit Scriptura, *qui addiſ ſcientiam, addit laborem.* Cum ergo ſingulæ ſcientiæ ſint ita comparatu diſſiciles, ita poſtquam comparatæ ſunt, fugaces & labiles ; prudentia dicat, ut ſolis veritatibus neceſſariis inſiſtamus ; quorſum enim rem maxime pretioſam, tempus ſcilicet, in inquirendis veritatibus aut ſterilibus, aut inutilibus inſumeremus ? Si enim ad utilia non facis ſit temporis ; cur & vacabit redundantia conſectari ? ut enim ait

profanus auctor: *Nisi utile est quod facimus, futilis est gloria.*

Quotquot ergo docendis adolescentibus incumbimus, audiamus Apostolum, sic magistrum publicum, Titum scilicet, instruente. *Loquere, inquit, quæ decet sanam Doctrinam; sanam, id est eam solum, quæ prodesse valeat, non obesse. 2. v. 1. Stultas autem quæstiones, & genealogias, & contentiones, & pugnas legis deride; sunt enim inutiles & vanæ. 5. v. 9.* Et scribens ad Timotheum, ait: *Noli contendere verbis; ad nihil enim utile est, nisi ad subversionem fidelium. 2. cap. 1. v. 14.* Demum imitemur Christum, qui discipulos ea omnia docuit, quæ tum ad eorum progressum, tum ad Ecclesiæ instructionem necessaria duxit; ea vero, quæ tum illis, tum nobis credidit inutilia, explicare, etiam sæpius interregatus, recusavit. *Non est vestrum, inquit, nosse tempora, vel momenta, quæ Pater posuit in sua potestate. Act. 1. v. 7.* Sublimium ergo illarum scholarum Professores, ut prudentem & utilem veritatum delectum faciant, & ut quilibet id, quod proprium suum minus respicit, doceat, veritates omnes ad quatuor classes reducimus. 1. Aliæ sunt veritates, quæ ad animarum sanctitatem pertinent, & nos circa religionem instituunt: hujusmodi sunt elementa fidei, documenta morum, & Christianæ urbanitatis præcepta, quæ in quocumque auctore reperiantur, attente consideranda sunt. 2. Aliæ sunt veritates, per quas necessitatibus corporis subvenitur: cuiusmodi sunt alimentorum inquisitio, sine quibus ne punctum quidem temporis possumus subsistere, cui succedit inventio vestium, per quas adversum vim frigoris & caloris muniti incedimus; quibus & proxime accedit adificiorum inventio, quæ contra tempestatum injurias, & contra brutorum incursum securos nos reddunt. 3. Aliæ sunt veritates, quæ vitam humanam & civilem, & commodam efficiunt: hujusmodi sunt omnes illæ artes, quibus mentis nostræ cogitata promittimus: omnes illæ leges, quæ nos in societatem adducunt, efficiuntque ejusdem familiæ filios, ejusdem urbis cives, ejusdem regni subditos: tales sunt pariter omnes illæ artes mechanicæ isto carmine contentæ: *Urbs, nemus, arma, rates, vulnera, lana, faber:* quæ artes, utpote necessariae, non spernendæ sunt, sed maxime excolendæ. 4. Aliæ sunt veritates quæ voluptati magis quam utilitati inserviunt, quæque curiositatem magis fovent, quam vitam humanam commodam efficiant, quas artes liberales vocant: & isto carmine concluduntur: *Lingua, tropus, ratio, nume-*

rus, tonus, angulus, aspera: quibus, diutius, quam par est, labore vulgo inutili occupamur. Cum ergo singulis illis veritatibus addiscendis vitæ nostræ brevitatis par esse non possit, sciat Professor publicus, in eo sitam esse maximam sapientiæ partem, ut inutilia refectet, utilibus vero maxime immoretur, nullique quæstioni insistendum, quæ nec ad religionem, nec ad corporis sanitatem, nec ad vitæ humanæ vel societatem, vel utilitatem conducit. Si hujus regulæ tenaces essent Magistri publici, exularent a scholis longæ illæ tum Grammaticæ, tum Rethorices, tum Logices perceptiones, quæ tantopere distorquent juniorum ingenia, quæque tamen nunquam in usum veniunt: spernerentur in Philosophia vanæ illæ quæstiones, quæ nec ad animæ sanctitatem, nec ad corporis sanitatem, nec ad vitæ commodum tantisper intervniunt, tempusque utilioribus impendendum inutiliter occupant: nunquam legerentur in scholis illa legum glossæmata, quæ textum magis obscurant, quam elucidant; nec audirentur in Theologia tot curiosæ quæstiones circa possibilia, vel non possibilia, circa futura vel non futura ex vi alterius decreti, & alia id genus; quæ magis a fide nos avocant, quam adducunt, quæque nobis otium omne subripiunt, quo legendis Scripturis vacaremus. Præscindendæ ergo sunt, ut optime monet Vincentius Lyrinensis, vanæ illæ occupationes: *Cum enim omnia humana a tempore rapiantur, & nos ex eo aliquid invicem rapere debemus, quodin vitam projiciat æternam.* Common. 1.

Consect. 6. Professor publicus non solum prudentem & utilem debet facere veritatum delectum, quas discipulis explicet; sed ita inter explicandum debet eas discipulorum captui adaptare, ut eos semper attentos habeat: vix enim credi potest quantum divagaret adolescentium mens, nisi aliquo commonitorio ad attentionem revocetur; ideo ad faciliorem & certiorum discipulorum progressum identidem interrogandi sunt, ut frequenti interrogationum & responsionum communicatio mens adolescentium vires suas exeret, & promptius ac tenacius quæ dicantur concipiat. Methodum illam Christus omnium Doctorum exemplar sæpius adhibuit; sic enim interrogat Apostolos: *Quem dicunt homines esse filium hominis?*

Consect. 7. Non ita intra scholæ pomeria coarctetur Professoris publici sollicitudo, ut quid foris agant discipuli nullatenus curet; sed ulus e contra inquirat, quo pacto vivant disci-

discipuli; ut si quid peccaverint, quantum in ipso fuerit, redarguat: vel parentes aut verbo, aut litteris admoneat, si aut inerte, aut neglecto studio lusus deditos deprehenderit: a quo enim parentes, præcipue longe remoti, potius addiscere possunt filiorum suorum aut in studendo negligentiam, aut inhonestam vivendi rationem, quam a Magistris publicis, quibus tamquam tutoribus juventutis educanda committitur? Hujus sollicitudinis exemplum a Christo accepimus, qui discipulos suos non solum in Templo, non tantum in Synagogis, sed etiam domi in privatis colloquiis edocebat; & licet desertus ab omnibus, eis tamen post resurrectionem sæpius apparuit, Petrum blasphemum intuitu suo revocavit, Thome incredulum contactu sui corporis sanavit, discipulis euntibus Emmaus se comitem adjunxit, demum nihil non molitus est, ut nullum perderet ex discipulis, quos a Patre acceperat.

Consect. 8. Professor publicus non solum impræsentiarum discipulorum suorum studio debet providere, sed etiam in futurum prospicere; etenim non tam docemus discipulis in scholis, sed potius aptos, qui addiscant, efficiamus, & quasi ad futura studia præparamus: arque ideo discipulis suis indicare debet, qui libri legendi, & qua arte, quave methodo studendum sit. Purioris latinitatis auctores ostendat Grammaticus; Poetas, Oratores, Historicos ostendat humaniorum litterarum Professores; qua methodo philosophandum aperiant Philosophi; quinam sint loci Theologici ostendat Theologiæ Professores; quæ leges vigeant, ubi reperiantur, ostendant Jurisperiti. Hujus Doctrinæ exemplum a Christo accepimus, qui, quos docebat, ad Scripturas revocabat: *Scrutamini*, inquit, *Scripturas*; ad legis peritos mittebat: *super Cathedram Moysis sederunt Scribæ & Pharisei: quaecumque dixerint vobis, servate & facite*; quique demum non verbo scripto, sed tradito, privatim colloquiis, quid spectaret ad Ecclesiam demonstrabat: *loquens eis de Regno Dei*.

Monit. in quo statuitur, quomodo dirigenda sint adolescentium studia, tum circa rerum cognitionem, tum circa verborum delectum: in quo indicatur, quibus auctoribus utendum sit, ut utrumque assequatur adolescens.

§. I.

In quo dirigitur studium humaniorum litterarum.

1. Cum in juvenibus memoria prævaleat, addiscendæ historiæ tam sacræ, quam profanæ occupandi sunt, præmissa generali notitia Cosmographiæ, & Chronologiæ. In Geographiis, post rudimenta Cluverii, Bertii, Vadiani, Ptolemæum consulat & Ortelium, a quibus antiquam discat Geographiam: ut vero novam acquirat, consulat recentiores, inter quos Samsonem, Robbum & Duvallium &c. Chronologia discere poterit ab Usserio, a Bibliopola Vitreo, & ab Illustrissimo Domino de Bosluet in sua de historia generali methodo; huic tamen studio non diutius immoretur adolescens, utpote utilioribus aliis occupandus. Historiam Sacram & profanam a Domino de Bosluet addiscat, & auctores ad marginem citatos consulat: & si latine hæc velit addiscere, Usserium legere oportet, vel Chronologiam Tornellii.

Ut vero puriorem latinitatem possit doceri, præstat auctores latinitatis in varias classes distribui, cum non omnes pari studio sint imitandi, utpote nec ejusdem temporis, nec ejusdem in scribendo puritatis. In prima classe reponimus eos, qui circa Augusti tempora scripserunt: tales sunt Cicero, Terentius, Plautus, Horatius, Virgilius, Catullus &c. In secunda classe reponimus eos, qui ab Augusto ad Vespasiani usque ætatem scripsere, quibus temporibus, teste Seneca, Svetonio, & Quintiliano, cæpit purior latinicas corrumpi: hujusmodi auctores sunt, Quintus Curtius, Velleius Paterculus, Valerius Maximus, Florus Romanus, quibus adjunguntur Plinii majoris historia, Plinii minoris Epistolæ, Martialis, Lucanus, Statius. In tertia classe collocari possunt qui a Vespasiano usque ad Theodosium floruerunt, ad quam plerique Sancti Patres, & Ecclesiæ Doctores pertinent, quorum sermones ceteris præstant. Ambrosius, Tertullianus, Arnobius, Minutius &c. propter eruditionis varietatem omnino legendi sunt; sed nequaquam imitandus est eorum stilus. Sunt & alii auctores, qui prædictis temporibus scripsere, quorum imitatio nobis non obesse, si selectiora loca præ aliis eligerint: tales sunt Hieronymus, Lactantius, Cyprianus, &c. qui satis feliciter Ciceronem imitantur. Demum alii sunt auctores corruptæ Latinitatis, quales sunt omnes fere scholastici, varique Oratores & Historici, qui a quarto sæculo usque

ad Erasmi & Vivis tempora scripserunt, quos ob rerum, quas docent, utilitatem legere possumus, ob filii barbariem æmulari nequaquam licet.

§. II.

In quo dirigitur studium Theologicum.

Studium Theologicum sic ordinavit Dominus de Bosluet. Emenso Scholasticæ Theologiæ curriculo, juxta ordinem temporum legendos præcipit Sanctos Patres. In prima classe reponit eos, qui a tempore Apostolorum usque ad Concil. Nicænum, hoc est ad an. Christi 325. scripserunt: tales sunt Ignatius, Justinus Martyr, Athenagoras, Theophilus Antiochenus, Irenæus, Tertullianus, Clemens Alexandrinus, Origenes, Cyprianus, in Arnobius, Lactantius, Eusebius Cæsariensis: aliqui in eadem classe ponunt Clementem Romanum, & Dionysium Areopagitam; sed eorum opera creduntur supposititia. In secunda classe collocat auctores, qui scripserunt a Concil. Nicæno usque ad Constantinopolitanum III. id est ad an. Christi 681. tales sunt Athanasius, Hilarius, Cyrillus Hierosolymitanus, Basilus Magnus, Gregorius Nazianzenus, Epiphanius, Ambrosius, Gregorius Nyssenus, Hieronymus, Rufinus, Prudentius, Joannes Chrysostomus, Augustinus, Cyrillus Alexandrinus, Theodoretus, Leo Papa, Prosper Aquitanicus, Vigilius, Gelasius Papa, Fulgentius, Boethius, Gregorius Magnus. In tertia classe reponit eos auctores, qui post sextum Concilium universale claruerunt, ab anno Christi 681. usque ad annum 1000. ut sunt Venerabilis Beda, Joannes Damascenus, Bonifacius Moguntinus, Paulus Diaconus, Albinus, Alcuinus, Rabanus Maurus &c. In ultima classe reponit Scholasticos, id est qui Theologiam methodice tradiderunt: tales sunt Anselmus, Hugo de Sancto Victore, Petrus Lombardus, Alexander Halensis, Albertus Magnus, D. Thomas, D. Bonaventura, Scotus, Durandus, alique non pauci.

His prælatis, sic studium Theologicum instituendum tradit Dominus de Bosluet.

Veritatem Religionis Christianæ reperies apud Augustinum in libris de Catechizandis rudibus, de Doctrina Christiana, de vera Religione, de moribus Ecclesiæ, & in Enchiridio. Idem argumentum tractatur a Chrysostomo, & a Theodoro, & Lactantio, & Arnobio.

Mysterium Trinitatis explicat, 1. Sym- bolum Nicænum. 2. Athanasius de con-

muni essentia Patris & Filii & Spiritus Sancti, primo Tomo Conciliorum pag. 209. 3. Decreta Synodi Nicænæ. ibid. pag. 248. 4. Epistola ad Serapionem. ibid. pag. 173. 5. Orationes Gregorii Nazianzeni a trigesima tertia usque ad trigessimam septimam. 6. Otto libri Augustini de Trinitate.

Mysterium Incarnationis explicat, 1. Athanasii Epistola ad Epictetum. 2. Epistola Augustini ad Volusianum, & quoties loquitur de prædestinatione Christi. 3. Epistola Cyrilli ad Concilium Ephesinum. 4. Epistola Leonis ad Flavianum. 5. Decreta Concilii Chalcedonenfis. 6. Anathematismi Cyrilli. 7. Satisfactionem Christi explicat Epistola Bernardi ad Abailardum.

Mysterium gratiæ explicat Concilium Milevitanum, Araulicanum, Tridentinum, & opera Augustini & Prosperi.

Tractatus de Sacramentis ita potest ex Patribus erui. De Sacramentis in communis Aug. contra Donatistas, & contra Parmenianum; & Ambrosius de Sacramentis, ut vulgo creditur; & Catecheses Gaudentii & Eucherii; & Chrysostomus hom. 83. in Matth. & 24. in 1. ad Corinth. cap. 1. De Baptismo agit Augustinus in sermonibus ad catechumenos.

De confirmatione & Eucharistia loquuntur catecheses Mystagogicæ Cyrilli Hierosolymitani. De poenitentia agit Tertullianus de poenitentia & pudicitia, & Cyprianus libro de lapsis, item Pacianus contra Novatianos, Ambrosius de poenitentia, & Aug. homilia ultima inter quinquaginta.

Doctrina de orationibus pro defunctis explicatur ab Aug. serm. 32. de verbis Apostoli, & libro de cura pro mortuis.

Quæ sit auctoritas Ecclesiæ, quæ auctoritas Episcoporum, explicat Cyprianus ad Cornelium Papam, & ad Florentium. Qualia debeant esse judicia Ecclesiastica ostendunt primæ actiones Concilii Chalcedonenfis. Quæ sit auctoritas traditionis divinæ docet Tertullianus libro de præscriptionibus, & Vincentius Lirinensis, & Irenæus. Lib. 3.

§. III.

In quo dirigitur studium utriusque Juris Civilis & Canonici.

Cum ego vellem studio utriusque Juris vacare, multos consului & quidem eruditissimos utriusque Juris Doctores, qui me in immenso illo cursu dirigerent, a quibus has ego præceptiones accepi, quibus uti conatus sum, quibusve, si libuerit, uti poteris. Ad studium utrius-

utriusque Juris, primo humaniorum litterarum & antiquitatis tum profanæ, tum Ecclesiasticæ cognitio tibi afferenda est; vix enim sensus legum & Canonum percipi potest, nisi perfecte sciatur vis idiomatis, in quo leges & Canones scripta fuere, nisi etiam perfecte noris historiam illorum temporum, quibus & leges & Canones scribebantur: de quo studio supra in §. 1. Post politioris litteraturæ & ntriusque historiam cognitionem, Logices præcepta addiscenda sunt, præcipue ea, quæ ad usum quotidianum inserviunt: ea præcepta nullibi reperies brevius & solidius tradita, quam in libro, cui titulus est *Parti de penser*. Ad Juris utriusque studium non est quod Rhetoricam tibi maxime commendem, cum in eo sita sit utriusque Juris utilitas, ut non solum recte possis sentire, sed & ea, quæ sentias, apte & ornate proferre possis & populo, & iudicibus, ad quos agis: quæ singula sine Rhetorica fieri nequaquam possunt. Rhetoricam addicere poteris in libro, cui titulus, *l'éloquence de la chaire & du barreau*. Post Logicam & Rhetoricam accinge te ad studium Moralis Christianæ, quæ compendium est utriusque Juris; leges enim omnes, & Canones singuli vel imperant, vel prohibent: imperant honestum, idque cum præmiorum pollicitatione: prohibent turpe, idque cum pœnarum comminatione; quæ duo Moralis Christiana efficit. His ergo præmunitus scientiarum adminiculis, libros Juris Civilis; & deinde Juris Canonici poteris evolvere, quorum catalogum hic texere inutile esset, cum hi libri sint omnibus obvii, & nos brevem utriusque Juris synopsis daturi sumus.

Qui in studio vel Medicinæ, vel Mathematicæ dirigi voluerit; consulat viros in his artibus peritos; unicuique enim, ut optime monet D. Thom. in sua arte credendum est.

Monit. Ne graveris, amice lector, si hi diutius, quam forte par erat, immoratus sum: memineris, me esse virum ejus professionis, quæ in aliis instituendis occupatur; ideoque pluribus hæc executus sum, ne illud Pauli mihi merito reponeretur: *Qui alium doces, teipsum non doces*. Ad Rom. cap. 2. v. 12.

Consuetudina de his, quæ Magistri publici debent veritati.

Consuetud. 1. Omnes Professores publici, sed hi præcipue, qui vel Philosophiam docent, vel Theologiam explicant, vel Leges exponunt, vel resolvendis casibus conscientiarum in-

cumbunt, nihil aut pluris æstimare, aut impensius diligere debent, quam veritatem, ceteri vero Professores, quales sunt Grammatici, Rhetores, Humanistæ, pro modo artis, quam docent, eodem zelo erga veritatem animantur. Professores quippe publici debent ad imitationem Christi existimare istud officium sibi commissum, scilicet ut veritati testimonium præbeant. *Ego veni, inquit Christus, ut testimonium perhibeam veritati*: Joan. 18. v. 37. & Sapiens describens officium Magistri publici hæc habet: *Veritatem meditabitur guttur meum, & labia mea detestabuntur impium*. Prov. 8. v. 7. Quibus verbis officium Magistri publici indicatur, ut scilicet meditatur veritatem eloquatur, inquit Divus Thomas, & mendacium detestetur; & merito quidem: Professores enim publici non sunt in Ecclesia ob alium finem, quam ut eas veritates doceant, quæ ad salutem vel mediatæ, vel immediate possunt inservire; juxta illud Pauli ad Ephes. 14. v. 12. *Ipse dedit quosdam Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios vero Evangelistas, alios autem Pastores & Doctores ad consummationem Sanctorum, in opus Ministerii, in ædificationem Corporis Christi, donec occurrant omnes in unitate fidei, & agnitionis Filii Dei, in virum perfectum, ut jam non simus parvuli fluctuantes, & circumferamur omni vento doctrinæ, in nequitia hominum, in astutia, ad circumventionem erroris*. Ergo Professores publici nihil debent pluris æstimare, aut impensius diligere quam veritatem. Ideo in Rationali Aaronis scriptum legebatur: *DOCTRINA & VERITAS*. Lev. 8. vers. 8. quo indicaretur quam impense veritatem diligere debeant hi, qui aliis instruendis præficiuntur.

Consuetud. 2. Professores publici debent singuli, quilibet juxta officium sibi commissum, veritatem sollicite inquirere, dum latet; amanter complecti, dum patet; fortiter tueri, dum impugnatur. Si enim ii, quibus veritatis inquisitio & propugnatio committitur, eam neglexerint; contingerit illud maledictum, quod dolet Propheta Isaias 59. v. 14. *Conversum est, inquit, retrorsum judicium, & justitia longe stetit; quia corruit in platea veritas, & æquitas non potuit ingredi, & facta est veritas in oblivionem*. Quomodo autem inquirenda sit veritas, paucis explicat D. Th. 2. 2. qu. 190. art. 3. ad 4. *Dicendum, inquit, quod homo ad cognitionem veritatis pergit dupliciter: uno modo per ea, quæ ab alio accipit; & sic quantum ad ea, quæ homo a Deo accipit, necessaria est oratio, secundum illud*

Sa-

Sapientia 7. Invocavi, & venit in me Spiritus sapientie. Quantum vero ad ea, quæ accipit ab homine, necessarius est auditus secundum quod accipit ex voce loquentis, & lectio secundum quod accipit ex eo, quod per scripturam est traditum. Alio modo est necessarium, quod adhibeat proprium studium, & sic requiritur meditatio. Quomodo autem amplectenda sit veritas, dum patet, explicat Aug. lib. 10. Confess. cap. 23. arguens eos, apud quos veritas odium parit. Itaque, inquit, propter eam rem oderunt veritatem, quam pro veritate amant: amant eam luculentem, oderunt eam redarguentem: quia enim falli nolunt, & fallere volunt; amant eam, cum seipsam indicat: & oderunt eam, cum eos ipsos indicat: inde retrahitur eis, ut qui se ab ea manifestari nolunt, & eos nolentes manifestet, & eis ipsa non sit manifesta.

Confess. 3. Ubi Professor publicus eam sibi materiam suo officio convenientem elegit, Grammaticam Grammaticam, Rhetor Rhetoricam, Philosophum Philosophiam, Medicum Medicinam, Jurisperitum Leges, si quid ad Religionem, etiam remote, ut ajunt, pertinens tractaverit, totum id Theologiæ subijciat necessum est. Hæc enim scientia, inquit D. Th. 1. p. quæst. 1. art. 9. in corp. superior est disciplina, cui aliæ scientiæ, tamquam ancillæ debent deservire. Et ibid. ad 2. Theologia, inquit, non accipit ab aliis scientiis, tamquam a superioribus, sed utitur eis tamquam inferioribus & ancillis. Oportet igitur omnes scientias per Theologiam emendari & dirigi, ut expresse docet Concilium Lateranense sub Leone X. in Bulla, quæ inferitur sess. 8. his verbis: Cum verum vero minime contradicat, omnem assertionem illuminatæ fidei contrariam, ut falsam definimus, & ut aliter dogmatizare non liceat, strictius inhibemus. Etenim, ut optime docet Vincentius Lirinensis Commonitorio I. Ille est vere Germanus & Catholicus Professor, qui veritatem, qui Ecclesiam, qui Christi corpus diligit; qui divini Religionis, qui Catholicæ fidei nihil præponit; non hominis cuiuspiam auctoritatem, non amorem, non ingenium, non eloquentiam, non Philosophiam; sed hæc cuncta despiciens, & in fide fixus & stabilis permanens, quicquid universaliter antiquitus Ecclesiam Catholicam tenuisse cognoverit, id sibi credendum tenendumque decernit: quod vero ab aliquo deinceps uno præter omnes, vel contra omnes Sanctos novum & inauditum subinduci senserit, id omne non ad Religionem, sed ad sententiam credentium intelliget pertinere.

Confess. 4. Professor publicus, sive Religionem ex professo doceat, ut Theologus, sive

in ea arte, quam docet, aliquid ad Religionem spectans attente prælibare, hæc quatuor exactissime debet observare. 1. Nihil ex se ipso dicat. 2. Singula ex revelatione mutuetur. 3. Antiquitatem amet, & novitatem fugiat. 4. Nihil secreto dicere affectet, sed quæcumque docet, publice & super testia prædicare gestiat. 1. Nihil ex se ipso dicat. Talis fuit primus omnium Doctor Christus. Doctrina mea non est mea, inquit, sed ejus, qui misit me. Joan. 7. v. 16. Talis fuit Paulus. Illud accipis a Domino, inquit, quod & tradidi vobis. 1. ad Corinth. 2. v. 23. Hæc enim debet esse omnium, quotquot docemus, & mens, & vox, scilicet, nos Religionem, non qua vellemus ducere, sed potius qua illa duceret, sequi oportere... Non sua posteritati tradere, sed accepta a majoribus servare. Vincent. Lirinensis ibid. 2. Singula ex revelatione mutuetur. Quippe juxta Daniel. 2. v. 28. Est Deus in celo revelans Mystéria. Et juxta Christum: Spiritus Sanctus docebit vos omnem veritatem. Joan. 16. v. 13. Si quis ergo, inquit idem Vincentius Lirinensis, vellet in fide sana sanus atque integer permanere, duplici modo munire fidem suam, Domino adjuvante, deberet, primo scilicet divinæ legis auctoritate, deinde Catholicæ Ecclesiæ traditione. Sed, inquit, quid ejus est ei, scilicet Scripturæ, Ecclesiasticæ intelligentiæ jungatur auctoritas? Quia videlicet Scripturam Sacram pro ipsa sui altitudine, non uno eodemque sensu universi accipiunt, aliter Montanus, aliter Arius &c. Annunciare ergo aliquid Catholicis Christianis præter id, quod acceperunt, numquam licuit, numquam licebit, & tradicat, omnem assertionem illuminatæ fidei præterquam quod semel acceptum est, numquam non oportuit, nusquam non oportet, numquam non oportebit. 3. Professores publici antiquitatem & universitatem ament, novitatem omnem fugiant: circa quæ eos ita erudit Sapiens, Eccles. c. 3. v. 11 Non te prætereas, inquit, verba sapientium, inquit Salomon, sunt sicut stimuli, & quasi clavi in altum defixi... His amplius, fili mi, ne requiras. In ipsa Catholica Ecclesia, ut ait idem Vincent. magnopere curandum est, ut id teneamus, quod ubique, quod semper, & quod ab omnibus creditur. Sequamur universitatem, antiquitatem, & consensionem. Sequemur universitatem hoc modo; si hanc unam fidem veram esse fateamur, quam tota per orbem terrarum fateretur Ecclesia: antiquitatem vero ita; si ab his sensibus nul-

nullatenus recedamus, quos sanctos Majores nostrorum, ac Patres nostros celebrasse manifestum est: confessionem itidem; si in ipsa venisset, omnium, vel pene omnium Sacerdotum, pariterque Magistrorum definitiones sententiasque sedemur. 4. Nihil secreto dicere affectet, palamque omnia dicere gestiat magister publicus. Talis fuit primus omnium Doctor Christus: Ego, inquit, in occulto locutus sum nihil. Joan. 18. v. 20. Tales voluit esse suos Discipulos Christus. Quod, inquit, in aure auditis, predicatis super tellus. Matth. 10. v. 27. Hæc sunt, inquit Vincent. Lyrinen. signa Magistrorum, pellicentium ad errorem: discite, inquit, furtim, atque secretim: delectabit enim vos item, cum didiceritis: latebent docete, ne mundus audiat, ne Ecclesia sciat: paucis namque concessum est, tanti Mysterii capere secretum. Nonne hæc sunt, inquit Lyrinen. verba Meretricis, quæ apud Salomonis proverbium vocat prætereuntes: Panes occultos libenter attingite, & aquam dulcem furtim bibite. Prov. 9. v. 17. Doctor ergo publicus nihil de seipso dicat, omnia a revelatione accipiat, antiquitatem amet, novitatem fugiat, nihil in obscuro docere affectet: de hoc ultimo ita habet Bernardus: Non amat veritas angulos, non ei diversa placeant. In medio stat, communi vita, communibus disciplinis delectatur.

S E C T I O II.

De munere discendi, seu de officiis Scholasticorum Academiis frequentantium.

Hic inquirimus, quid Deo, quid sibi, quid Magistris, quid veritati debeant Scholastici: Deo debent pietatem, sibi studium, Magistris docilitatem, veritati subjectionem & amorem: quod ut pateat, sit

A R T I C U L U S I.

Quid Deo debeant adolescentes.

Prop. unica. Juvenes, hi præcipue, qui Academiis frequentant, maxime debent virtuti & pietati sectandæ insistere.

Prob. 1. Scriptura. Libri sapientiales totum sunt in hortandis juvenibus ad pietatem; sic enim habetur Prov. 3. v. 1. Filii mi, ne obliviscaris legis meæ, & præcepta mea cor tuum custodiat. Et c. 1. v. 10. Si te laesaverint peccatores, ne acquiescas eis. Et Eccles. 2. v. 1. Fili, accedens ad servitium Dei; sta in iustitia & timore, & præpara animam tuam ad tentatio-

nem. Et v. 3. Insiste sustentationes Dei, conjungere Deo & insiste. Quod, non nisi per pietatem erga Deum potest heri: ergo adolescentes debent virtuti sectandæ maxime insistere.

2. Ex Ambrosio Lib. de Officiis. Honor adolescentium est, timorem Dei habere, parentibus deferre, honorem habere senioribus, castitatem tueri, humilitatem, non aspernari, diligere clementiam & verecundiam, quæ ornamenta sunt juvenilis ætatis. Ergo adolescentes, maxime hi, qui studiis incumbunt, debent virtuti sectandæ insistere.

3. Rat. multiplici. Deus exigit virtutem in ætate juvenili propter plures rationes. Prima ratio est, ut Christum exemplar juventutis imitemur: de quo scriptum est, quod ab initio conceptionis se Patri obtulit: Ingrediens, inquit, in mundum dixi. Ecce venio, ut faciam, Deus, voluntatem tuam. Ad Heb. 10. v. 7. Pueri ergo imitentur puerum. Quid autem docuit puer ille, purissimus de purissima Virgine natus, nisi ut omnem libidinem fugiamus? Quid autem docuit natus in tugurio, nisi ut pauperem vitam agamus? Quid monstrat fugiens in Ægyptum, nisi ut iniquitatorum commercium modis omnibus fugiamus, eorum præcipue, qui nobis Christum auferre moluntur? Quid docuit circumcisis, nisi ut omnes carnis affectus præcindamus? Quid docuit oblatum in templo, nisi ut totos nos ab ipsa infantia Deo rebusque divinis devoteamus? Quid inventus in templo in medio Doctorum sedens, audiens illos & vicissim interrogans, quid, inquam, docuit nos, nisi ut totos nos ad studium sapientiæ transferamus? Quid vero docuit, dum parentibus subditus fuit, nisi ut simus parentibus morigeri, præceptorum dictis obediens. Quid demum moriens pro veritate, nisi ut eam, quam nos docuit Christus, veritatem impense diligamus, ut jamjam dicemus? Secunda ratio. Deus a pueris exigit pietatem ut justum & debitum sibi tributum. Memento, inquit Scriptura, Creatoris tui in diebus juventutis tuæ, antequam veniat tempus afflictionis. Eccles. 12. v. 1. Tertia ratio. Exigit Deus virtutem a juvenilibus annis tamquam arrabonem futuræ sanctitatis in senectute. Bonum est, inquit Jeremias, homini cum portaverit jugum ab adolescentia sua. Thren. 3. v. 27. Adolescens enim juxta viam suam, etiam cum senuerit, non recedet ab ea. v. 6. Prov. 22. Ut enim ait Hieronymus Episc. ad Lætiam, difficulter eraditur quod rudes animi perbibuerunt. Lanarum conchyliis quis in primum colorem revocat? Rudis testa diu & saporem retinet & edo-

Et odorem, quo primum imbuta est. Quarta ratio. Deus demum exigit pietatem ab adolescentibus; quia hæc est una & præcipua ad scientias comparandas via; quoniam, ut ait Sapiens, in malevolam animam non introibit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis. Sap. 1. v. 4.

Conseſſaria hujus Doctrinae.

Conseſſ. 1. Maxime grata Deo conjuncta cum pietate adolescentia, præcipue cum pietas exercetur a juvenibus extra patriam suam degentibus. Hujus rei duplex exemplum habemus in Scriptura: alterum in Joseph in domo Pharaonis: alterum in Tobias. Ille impudicæ feminae fortiter reſtitit & ſollicitanti ad peccatum reſpondit: *Quomodo poſſum hoc malum facere, & peccare in Deum meum?* Gen. 39. v. 9. Ille vero in captivitate poſitus inter idololatrias vivens, *Cumque eſſet junior omnibus, nihil tamen puerile geſſit in opere.* Tob. 1. v. 4. Atque ideo utrumque remuneratum poſt varias afflictiones voluit Deus. De Joseph dicitur: *Deſcenditque cum illo in joveam, & in vinculis non deſignavit illum, donec afferret illi Scriptum Regni.* Sap. 10. v. 14. De Tobias vero dicitur: *Sexagenarius lumen recepit; reliquum vero vite in gaudio ſuit, & cum bono proſpectu timoris Dei perrexit in pace.* Tob. 14. v. 4.

Conseſſ. 2. Maxime odioſa eſt Deo impietas conjuncta cum juventute: cujus rei ingentia exempla habemus in Scriptura. Iſmael & Eſau, uterque in juvenili ætate impij reſciuntur a Deo. Her primogenitus Judæ, *& hic ſuit nequam in conſpectu Domini, & ab eo occiſus eſt.* Gen. 28. v. 7. Ophni & Phinees filij Heli, Abſalon & Amnon filij Davidis in juventute impij ultricem Dei manum experti ſunt: ergo omni ætate; ſed maxime in adoleſcentia fugienda eſt impietas.

ARTICULUS II.

Quid ſibi debeant Scholaſtici qui Academijs frequentant.

Prop. unica. Qui ſtudent in publicis Academicis, tenentur ſub-gravi peccato pro viribus ſtudio incumbere.

Prob. 1. Scriptura. Sapientia Prov. 8. v. 5. ſic hortatur juvenes ad ſtudium. *Intelligite, parvuli, aſſutiam, ideſt prudentiam, & inſipientes animadvertite.* Et v. 10. *Accipite diſciplinam meam, & non pecuniam: Doctrinam magis quam aurum diligite.* Et v. 32.

Nunc ergo, filii, audite me: beati, qui conſodiunt vias meas: Atqui hæc omnia ſtudium maxime requirunt: ergo adoleſcentes, maxime ii, qui Academijs frequentant, debent ſtudio incumbere.

2. Ex Hieronymo, Epist. ad Nepotianum. *Sicut ignis, inquit, in lignis viridibus ſuffocatur; ita ſapientia in adoleſcentia tentationibus & libidine impedita, non explicat ſuum fulgorem, niſi labore, & ſtudio, & oratione, incentiva juvenutis intra repelluntur:* ergo juvenes, ii maxime qui frequentant Academicas, debent ſtudio inſiſtere.

3. Multiplici ratione. Prima ratio. Ille haud dubie peccat, qui non exequitur ea, quæ ſunt ſui officij, ut patet: Atqui officium ſcholaſtici eſt, ut ſtudeat, non enim alio ſine frequentat Academicas: ergo graviter peccat, ſi non ſtudeat. Et ſicut peccaret graviter Profeſſor publicus, qui horis ſolitis ſcholas non ingrederetur; ita & graviter peccant ſcholaſtici, qui horis ſolitis ſcholas non frequentant, & pro viribus non ſtudent. Secunda ratio. Ille peccat, qui non obſequitur parentibus; quia agit contra illud præceptum decalogi: *Honora patrem tuum & matrem tuam:* Exod. 20. Atqui ille, qui negligit ſtudium, non obſequitur parentibus; quia iſti nihil tam rigide præcipiunt, quam ſtudium: ergo graviter peccat ſcholaſticus, qui non ſtudet. Et ſicut longævus ex divino promiſſo futurus eſt ille, qui ſtudenti parentum morem gerit; ita certo puniendus eſt vel in hoc ſæculo, vel in futuro, qui contra veterum parentum negligit ſtudium. Tertia ratio. Ille haud dubie peccat, qui alterius bona temporalia contra rationalem voluntatem domini injuſte dilapidat; agit enim contra illud Decalogi: *Non furaberis:* Atqui ſcholaſtici, negligentes ſtudium, male ſumunt bona familias contra rationalem voluntatem tum patris, tum matris, tum fratrum, tum ſuorum: ergo graviffime peccant ſcholaſtici, qui non ſtudent, ſed præcipue hi, qui in longinquis Academicis magnis impenſis nutriuntur: & ſicut non excuſantur a reſtitutione, niſi facta fuerit condonatio, hi, qui parentum bona diripiunt, ut diximus ubi de reſtitutione; ita nec omnino a reſtitutione excuſandi ſunt hi, qui tempore ſtudiorum bona paterna conſumpſerunt, popinas, aut luſus, magis quam Academicas frequentantes. Quarta ratio. Ille haud dubie peccat, qui propria voluntate ſe ſe exponit periculo damnationis, juxta illud: *Qui amat periculum, peribit in illo.* Atqui juvenes, qui negligunt omnino ſtudium eo tempore, quo tenentur illi vacare, exponunt ſe peri-

periculo damnationis: ergo peccant. Quod autem exponant de huius periculo, experientia quotidiana innoteſcit: quippe cernimus eos, licet indoctos, gradus tamen in Academicis consequi: hinc fit, quod gradibus illis insigniti, munera publica obeunt, Beneficia Ecclesiastica suscipiunt, & postea regimine animarum, licet ignari Sacerdotes, onerantur; curam corporum attentant, licet imperiti medici; de bonis temporalibus iudicant, licet inerediti Magistratus: atque ideo in statu peccandi semper vivunt, & in eo infelicitate moriuntur.

Confessaria hujus Doctrinae.

Confess. 1. Peccant graviter adolescentes, qui vel ex pigritia, vel ex fastidio erga litteras præconcepto, dies integros, hebdomadas, menses, immo aliquando annos transigunt sine studio, remittentes in aliam ætatem occupationem studiorum: ut enim ait optime Cyprianus lib. de 12. abus. Sicut fructus non invenitur in arbore, in qua folia prius non apparuerunt; sic & in senectute honorum legitimum consequi non poterit qui in adolescentia discipline alicujus exercitatione non laboraverit. Et Hugo lib. 3. Didascalicon hæc subiungit: Triasunt quæ præcipue studiis legentium abesse solent: negligentia, imprudentia, fortuna. Negligentia est, quando ea, quæ discenda sunt, vel prorsus prætermittimus, vel minus studiose discimus. Imprudentia est, quando congruum ordinem in his, quæ discimus, non servamus. Fortuna in eventu casuum... quando vel paupertate, vel infirmitate, vel Doctorum raritate a proposito nostro retrahimur... De negligentia lector est admonendus, de imprudentia instruendus, de fortuna adjuvandus: Ergo supponit ille Doctor eum peccare, qui sua culpa a studio, ad quod tenetur, se retrahit.

Confess. 2. Gravius peccant illi Scholastici, qui non soli studium negligunt, sed etiam alios a studio retrahunt: similes in hoc Pharisei, quos ita Christus arguit Matth. 23. v. 19. *Vae autem vobis, Scribæ & Pharisei, hypocritæ: quia clauditis Regnum Cælorum antehominem; vos enim non intratis, nec introeuntes finitis intrare.*

Confess. 3. Gravius adhuc peccant scholastici, qui tempus studio destinatum lullibus & comestationibus consumunt, & pecunias ad studiorum progressum, a parentibus magno sudore comparatas, fovendis vitiis impendunt: ea enim inhonesta vivendi ratione affligunt parentes, cohærentibus fratribus damnum temporale inferunt, &

condiscipulis scandalum pariunt. Affliguntur parentes; quippe filius sapiens lætificat patrem; filius vero stultus mœstus est matri sue. Prov. 10. v. 1. Damnum inferunt cohærentibus; quia postquam depravatus ille adolescens dissipavit substantiam suam non studendo, sed vivendo luxuriose, iterum venit ad patrem non penitendo, sed insultando dicens: *da mihi portionem substantiæ, quæ me contigit.* Luc. 15. v. 12. & sic geminam in hæreditate portionem extorquet. Demum scandalum aliis generat; nam adolescenti scholastico in persona Titi dicitur: *Nemo adolescentiam suam contemnat: sed exemplum esto fidelium in verbo, in conversatione, in caritate, in fide, in castitate.* 1. ad Titum c. 4. v. 12. Tanti mali vitandi causa hanc edidit legem Academia Parisiensis. Doctores, idem similiter dicendum de discipulis, Doctores ergo & scholastici, morum integritate, vitæ probitate, & exemplo ceteris præluceant, ut sue professionis expectationem sustineant. art. 38.

ARTICULUS IAI.

Quid Magistris publicis debeant adolescentes.

Prop. unica. Adolescentes, qui Academiae frequentant, debent Magistris publicos assidue audire, & sanæ eorum Doctrinæ humiliter acquiescere.

Prob. 1. Scriptura. Nihil est, ad quod Scriptura frequentius hortetur adolescentes, quam ut Magistris audiant, eisque acquiescant. Audi, inquit Salomon, consilium, & suscipe disciplinam, ut sis sapiens in novissimis tuis: Prov. 19. v. 20. Audi: quippe audiens sapiens, sapientior erit. Prov. 1. v. 5. a fortiori, ignarus. Deinde addit: *Suscipe; sapiens enim corde præcepta suscipit, & stultus cæditur labiis.* Prov. 10. v. 8. Sapientiam enim & disciplinam qui abijcit, infelix est. Sap. 3. v. 11.

2. Ex Epistola ad Demetriadem. Sic enim habet auctor illius epistolæ: Bonum est, inquit, obedire Majoribus, parere Præfatis, & post regulas Scripturarum, vitæ suæ tramitem ab aliis addicere; nec præceptore uti pessimo, scilicet præsumptione tua. Ergo li adolescens velit in scientiis proficere, debet Magistrum attente audire, ejusque sanæ Doctrinæ acquiescere.

3. Rat. Scientia de via ordinaria comparatur per instructionem, sicuti Doctrina eorum, quæ pertinent ad fidem: Atqui fides est ex auditu: ergo & scientia acquiritur per auditum. Ergo sicut dum instrumur circa fidem, debemus Doctores fidei audire, eisque

acquiescere & ita & cum instruimur circa scientias. Ideo dicit D. Th. quod discipuli debent applicare animum documentis majorum, *sollite, frequenter, & reverenter*: *sollite* quidem sine segnitie, *frequenter* sine interruptione, *reverenter* sine superbia.

Confessaria hujus Doctrinae.

Confess. 1. Peccant graviter adolescentes, qui ex pigritia non interfunt publicis Magistrum lectionibus: non enim aliter instrui possunt adolescentes, quam publicas scholas frequentando. Sic in Synagoga a publicis Scribis docebantur pueri, a Christo docti sunt Apostoli, & ab Apostolis primi Episcopi, & ab Episcopis antiqui Patres, & ab istis alii: demum de omnibus eruditissimis antiquitatis Ecclesiasticæ auctoribus dici potest quod de Dionysio scribit Hieronymus. *Dionysio*, inquit, *magistrum sibi in Grammatica elegit Donatum, in Rhetorica Victorinum, in Theologia Gregorium Nazianzenum. Similiter Theophrastus sibi elegit Aristotelem, Aristoteles Platonem, Plato Socratem, Regina Austri sapientissimum Salomonem: in illud Matth. Magister, scimus, quia verax es.* Hinc patet, quod non privata, sed publica lectio soleat juvenes eruditos efficere. Unde non immerito dixit Erasmus, cujus auctoritas hac in re non est exigua, quippe qui toto tempore vitæ in instruendis pueris occupatus est. *Opportet*, inquit, *scholam esse aut nullam, aut publicam.* De pueris statim ac liberaliter instituendis.

Confess. 2. Peccant graviter adolescentes, qui ex superbia spernunt Magistrum lectiones publicas, eique acquiescere renuntiant; ea enim superbia viam sibi ad scientiam occludunt. Ideo Salomon a Deo docilitatem petiit. *Dabis*, inquit, *servo tuo cor docile, ut populum tuum judicare possit, & discernere inter bonum & malum*, lib. 3 Reg. c. 3. v. 9. Ea superbia inflati infelicitate perierunt illustrissimi simulque doctissimi viri, scilicet Tertullianus, & Photius; demum omnes quotquot fuerunt hæretici.

ARTICULUS IV.

Quid Scholastici veritati debeant.

Prop. unica. Scholastici ita debent ardenter veritatem amare, ut obices omnes a veritate removens longe abiciant, & media omnia ad veritatem deducunt sedulo amplectantur.

Prob. 1. Scriptura. Nihil est, quod Deus magis diligat, quam veritatem; David enim Deum alloquens, sic habet: *Ecce enim verita-*

tem dilexisti. Psal. 50. v. 8. Et rursus ait: *Quia misericordiam & veritatem diligit Deus.* Psal. 83. v. 13. Nihil est pariter, quod magis a nobis velit Deus diligi, quam veritatem: *Veritatem tantum*, inquit, *& pacem diligite.* Zachar. 8. v. 1. Idcirco quos diligit, eos veritatis amatores efficit: quare de Jerusalem dilecta a Deo dicitur, *Vocabitur civitas veritatis.* Zachar. 8. v. 3. Et de Diabolo impiorum Principe non aliud opprobrium dicitur, quam istud: *In veritate non stetit.* Joan. 8. v. 44. Ergo nihil est, quod impensius homines debeant diligere, quam veritatem, & præcipue illi adolescentes, qui ex officio studio veritatis incumbunt.

2. Ex. Aug. contra Academicos lib. 3. c. 1. ubi explicans munus studentium, hæc habet: *Negotium nostrum non leve, aut superfuum, sed necessarium ac summum esse arbitror, magnopere querere veritatem.* Et idem Aug. lib. de mendacio. c. 7. ita nos ad veritatem sectandam adhortatur. *Ut autem*, inquit, *animus corperi, ita etiam veritas ipsi animo præponenda est, ut eam non solum magis quam seipsum appetat animus. Ita quippe erit integrior & castior, cum ejus potius immutabilitate, quam sua mutabilitate perfructur.*

3. Rat. Quomodo viator, iter ingressurus, principio de certa itineris meta cogitat, deinde declinat in devii & remotis impedimentis ad propositum terminum media itineris ordinat & dirigit; ita junior discipulus, ubi sibi metam studiorum præfixit, veritatem scilicet, eam semper inspicat oportet, omnia impedimenta removeat, & media ad eam recta & sine errore atque periculo ducentia eligat & usurpet.

Confess. de obicibus a veritate removensibus.

Confess. 1. Primus obex veritatis, qui ab adolescentibus vinci debet, est ignorantia, nobiscum nata, & quasi perpetuo repullulans: omnis quippe ignorantia defectus est, morbulque mentis, cui mederi bonum est, & perutile; juxta illud Scripturæ: *Ubi non est scientia anime, non est bonum.* Prov. 19. v. 2. Sed ignorantia eorum, quæ tenemur scire, nedum defectus est, sed etiam peccatum, quod excusationem non admittit: de quo ita Salomon Prov. 17. v. 16. *Qui errat discere, incidit in mala.* Et Paulus: *Si quis autem ignorat, ignorabitur.* 1. ad Corinth. 14. v. 27. Et Bernardus: *Multa scienda nasciuntur, aut sciendi incuria, aut descendi desidia, aut inquirendi verecundia: & quidem hujusmodi ignorantia non habet excusationem.*

Quandoniam ignorantia sit culpabilis, vel inculpabilis, diximus in primo tomo.

Con-

Consect. 2. Secundum obex veritatis percipiendi sunt varia sensus, mentis, & cordis præjudicia, quibus singulis credere, quibus etiam singulis discredere periculosum est: quæ tamen singula prudenti examine discutere, & methodica dubitatione pendere tutissimum est; quippe, ut ait Aristoteles, scientia nihil aliud est, quam solutio eorum, quæ ante dubitata sunt. *Præjudicia sensuum* sunt præcipitata iudicia ex sensuum impressionibus orta, quæ inconsulto proferimus, puta, solem non esse disco majorem, stellas facibus esse æquales, Antipodas verso capite incedere: hæc infantes credidimus; hæc sine examine repudiare non possumus. *Præjudicia mentis* sunt præcipitata quædam iudicia quæ mens inconsulto profert de re non satis nota aut explorata; quibus, inquit Melchior Canus de locis Theologicis libro 9. cap. 7. *incognita pro cognitis, incerta pro certis habemus, ut illi, qui D. Thomæ, Scotique opiniones vel in discussas amplectuntur, proque his non aliter pugnant ac pro aris ac focis.* *Præjudicia cordis* sunt iudicia, quæ inconsulto proferimus, attracti non viribus veritatis, sed illecebris cupiditatis, quibusque assentimur vel affectu partium, vel utilitatis spe, vel amicorum gratia, vel necessitudinis aut societatis vinculo: prout enim quisque est affectus, ita iudicat. *Præjudicia fidei* sunt iudicia, quæ proferimus consequenter ad revelationem a Deo traditam, & nobis ab Ecclesia propositam. *Præjudiciis sensus, mentis, & cordis* medemur, si singula prudenter & cum subiectione ad fidem examinemus; ita ut in illo examine sensus emendetur per intellectum, & intellectus per fidem. *Præjudicia fidei* nefas est examinare, quæ sunt a Deo revelante, qui non potest falli, nec fallere: non potest falli, quia est infinite sciens: non potest fallere, quia est infinite bonus, & quia nobis communicantur ab Ecclesiaponente, quæ est infallibilis, utpote columna fidei & firmamentum veritatis: & contra præjudicia fidei non ratiocinari opus est perfectissimæ rationis. *Præjudicia sensus, mentis, & cordis* examinare prudentis est, quippe qui sæpe illis præjudiciis fallimur; sed ista methodo in illo examine procedendum. Sensus humanus, utpote fallax, debet emendari per intellectum directum per fidem: & intellectus humanus debet emendari per fidem propositam ab Ecclesia, quæ est infallibilis.

Sic haberi debent ut certa, quæ sensus proferunt, si talia iudicantur per intellectum fide instructum; quæ vero iidem sen-

sus proferunt, debent haberi ut falsa, si talia rejiciat intellectus instructus per fidem: v. g. ut vera debemus admittere res fidei, quas auditu percipimus, quas in Scripturis legitimus, puta, quod Deus sit unus in essentia, trinus in personis; quippe eam sensuum perceptionem fides approbat. E contra, substantiam panis esse in Eucharistia, licet sensus singuli videantur proclamare ut falsum, debemus repudiare; quia eam sensuum relationem Ecclesia rejicit.

Sic haberi debent ut vera ea mentis & cordis præjudicia, quæ a fide approbantur; falsa vero singula, quæ a fide rejiciuntur. Sic vera sunt ista præjudicia: quicquid movetur, ab alio movetur: quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris, &c. ea enim ut vera fides approbat, cum eis tunc possumus ad confirmandas Christianæ religionis veritates. Sed restringenda sunt omnia Philosophorum præjudicia juxta regulas fidei: v. g. *Ex nihilo nihil fit*: verum axioma virtute creata; quia agens creatum semper supponit materiam: falsum axioma virtute divina; quia Deus ex nihilo produxit mundum. *A privatione ad habitum non datur regressus*: verum axioma virtute creata; quia naturaliter homo mortuus non resurgit, nec homo totaliter privatus potentia vitali, v. g. visu, auditu, eam recuperat: falsum axioma virtute divina; quia omnes debemus resurgere, & Christus cæcis visum reddidit. *Accidentis est inherere subjecto*: verum axioma naturaliter: falsum supernaturaliter, ut patet ex accidentibus Eucharisticis. *Omnis substantia naturalis est per se subsistens*: verum axioma de via ordinaria: falsum axioma de via extraordinaria, ut patet ex Christo, qui non subsistit per subsistentiam humanam, sed divinam. *Quæ sunt eadem uni terro, sunt eadem inter se*: verum axioma in rebus finitis, in quibus nihil impedit identitatem: falsum in rebus infinitis, ut patet ex tribus personis Trinitatis, quæ sunt idem cum essentia, nec tamen sunt idem inter se; quia oppositio relativa impedit identitatem.

Si cum subordinatione ad fidem examinanda sunt omnia, quæ ad Religionem possunt vel proxime vel remote pertinere; & ut falsa pronuncianda sunt quæ illuminata fidei videntur contraria, ut jubet Conc. Lateran. (sub Leone X. Immo optandum esset, ut res pure Philosophicas cum subiectione ad fidem examinarent omnes Catholici. Numquid melius esset dicere cum Scriptura, quod *sol oritur & occidit, girat per Meridiam, & terra in æternum stat*; quam proferre cum Cartelino quod terra movetur, sol stat immobilis? Nun-

quid melius esset dicere, quod *accidentia patris manent in Eucharistia sine subiecto*, ut dicit Conc. Constantiensis, & canit Ecclesia in Officio corporis Christi; quam dicere cum quibuldam Philosophis, quod species Eucharisticæ sunt sensationes nostræ a Deo productæ, aut meræ apparentiæ? Cur saltem donec affulgeat aliqua demonstratio, quæ antiquum modum illum loquendi falsum demonstret, modum loquendi a Theologis usurpatum non sectabimur? aut saltem cur fidei humiliter inhærentes non pronunciabimus, res fidei esse certissimas, dogmata vero Philosophica incerta esse & dubia? & si quid in nostris cognitionibus sit emendandum, ut revera est, emendandum esse Philosophiam per fidem, & non fidem per Philosophiam: fatiulque esse nos loqui cum parvulis Christo dilectis, quam cum superbis Philosophis: meminisse enim oportet, nos esse Christianos potius quam superbe ratiocinantes.

Consect. 3. Tertius obex veritatis percipiendæ est male sana disputandi prurigo, qua fit, ut res etiam evidentiissimas, vel certissimas, in controversiam deducamus. Noverat olim antiquus Philosophus motum localem, disputare voluit circa naturam motus, disputando eo devenit, ut motum negaverit. Alter Philosophus contentionis amans, in aperta luce ambulans, de ea controversiam instituit, & in fine controversiæ lucem non esse lucidam conclusit. Probe conscius Protagoras Deum existere, disputationem circa Dei existentiam instituit, & Dei existentiam negavit. Nimum circa Dei providentiam discurrere voluit Epicurus, eo nimis controversiis delapsus, ut mentem ejus dubiam effecerit, an aliquis esset hujus mundi arbiter, num sidera incerto cursu volverentur. In quot & quam periculosos errores Christianos adegit insanabile illud disputandi cacochæ! Alii negarunt distinctionem personarum, ut Sabellius. Alii consubstantialitatem Verbi cum Patre, ut Arius. Alii consubstantialitatem Spiritus Sancti cum Patre & Filio, ut Macedonius. Alii duas in Christo personas admiserunt, ut Nestorius. Alii duas in Christo naturas negarunt, ut Eutyches. Alii negarunt necessitatem gratiæ, ut Pelagiani. Alii libertatem arbitrii, ut Calvinistæ. Demum quot in Ecclesiam irreperunt hæreses, hæ singulæ ab stulta disputandi gloria processerunt. Quocirca disputationes in scholis permittebæ sunt, immo præscribendæ, sed cum certis regulis.

Circa res claras & evidentes raro disputetur, nisi animi gratia, ut dicunt, scilicet ut

excitetur vigor animi sæpetorrens, & alacriores fiant ad studendum adolescentes, & ut eorum mentibus altius infigantur quæ a Magistris accepta sunt. Numquam vero disputetur circa res evidentes, vel ut foveatur superbia, vel ut nutriatur pertinacia.

Circa res fidei numquam disputetur, nisi cum subiectione ad fidem, & ut solutione difficultatum firmiter stabilietur veritas per fidem proposita.

Circa res incertas, & nondum plane cognitæ, disputetur, ut clarius pateant, modo sint utiles vel ad animæ sanctitatem, vel ad corporis sanitatem, vel ad humanæ vitæ commoditatem, cetera omnia scire, stultus labor & inutiles. Contemplemur per anatomiam humani corporis structuram, discamus remedia tutando corpori necessaria, penetremus rationes, quibus animæ nostræ immortalitas, Dei existentia, Religio naturalis & revelata demonstrantur. Sciamus prima artium mechanicarum elementa, sine quibus stare nequit commode hominum vita: reliqua despiciamus. Ignoremus, an alter mundus sit possibilis, an sol vel terra moveatur, an Deus possit inducere vacuum, & alia id genus, quæ ad nihil intervniunt.

Consectaria de mediis eligendis ad veritatem assequendam.

Consect. 1. Primum medium ad veritatem assequendam est electio optimi Magistris; discipulo enim studentis dici potest, quod dixit Tobias filio suo in civitatem Medorum profecturo. Sed perge punc, inquit, & inquire tibi aliquem fidelem virum, qui eat tecum. Tob. 5. v. 4. ut enim optime ait Melchior Canus de locis Theologicis lib. 9. c. 7. *Præclare*, inquit, *autem cum eo agatur, qui præceptor contigerit & eruditus & pius: cui cum certa ab incertis separaret, tum vanis questionibus declinatis utiles & necessarias seligat, doceatque discipulos, esse quamdam doctrinam, ut ita dicam, ignorantiam, sapientiumque esse quædam nescire, quam scire.* Hujus autem generis puto ego esse omnes quæstiones, quæ nec ad Religionem, nec ad corporis sanitatem, nec ad vitæ commoditatem referri possunt.

Consect. 2. Alterum medium ad veritatem assequendam est librorum selectio, quam non debet adolescens ex seipso attentare, sed ab erudito simul & pio magistro accipere. De qua selectione librorum nos aliquid supra prælibavimus; nollem enim adolescentem amplam congregare Bibliothecam, sed selectam.

Consect. 3. Tertium medium veritatis assequen-

quendæ est librorum, quos selegimus, prudens quædam discretio, qua sciamus quid in illis libris selectis debeamus inquirere. Sic v. g. a prophetis auctoribus expectare debemus non veritatem, sed elocutionem, a sacris vero veritatem, non elocutionem: illi quo modo loquendum sit edocent; isti quid sentiendum sit demonstrant: illi mendacium sæpius magnificis & splendidis induunt vestibus; isti vero veritatem nudam proponunt. Artem ergo loquendi a profanis addiscas; artem vero vivendi a sacris auctoribus.

Consect. 4. Quartum medium ad veritatem assequendam est in libris omnibus a puro homine compositis inutilia ab utilibus rescare, & quasi prudenti circumspectione quod vanum est præscindere, quod utile seponere. Sic de Philosophis profanis loquitur Greg. Nicenus in mystica enarratione vitæ Moylis: *Habet Philosophia sæculares partus, humanaque disciplina carnale quoddam præputium, quo circumciso quod relinquitur Israeliticæ videtur esse nobilitatis: ut exempli causa, immortalem esse animam Philosophi perhibent: id autem pium est.* De corporibus in corpora transire volunt, & de rationali natura etiam in rationis expertem transire nonnulli asserunt: *hec quasi præputium circumcidenda sunt, & procul omnino abijcienda.* Deum esse non negant, creatoremque omnium, a quo cuncta dependent, vere asseverant, ac rationibus, quantum fieri potest, demonstrant; sed Creatori, veluti egeni artificii materiam supponunt. Multaque alia ejusmodi sunt veris excoGITATA rationibus, sed absurdis ac falsis appositionibus maculata: quæ si tollemus propitius nobis Dei Angelus fiet. Hoc mira eruditione præstitit D. Th. in summa contra gentes. De libris paganorum ita habet Aug. lib. 2. Doct. Christ. cap. 40. Sicut Israelitæ idola & vasa aurea & argentea Ægyptiorum auferunt; & ad justos & Deo placentes usus conferunt: sic Christiani Philosophiam & disciplinam liberales, quæ in Ethnicorum libris extant, non eo prorsus relinquere debent, quod Ethnici eis impie abutuntur, sed ad justum prædicandi Evangelii usum transferre debent. Circa quod prudenter admonet Hieron. amatorem profanæ Philosophiæ aut eloquentiæ, ut si adamaverit captivam mulierem, id est sapientiam sæcularem, decalvet eam; & illecebras criminum atque ornamenta verborum cum emortuis unguibus amputet. Multos tunc særus captivatus, & de Moabitide fiet Israelitis.

Qualis debeat esse verus Sanctorum Patrum usus, non poteris tutius addicere, quam a R. P. Annato in suo ad Theologiam apparatu, ubi singulorum Patrum opera percurrit,

& qua methodo & cautione legenda sint, edocet, opus immensa eruditionis & maxime utilitatis. Interim has ab ipso regulas accipe. 1. Observa, quo sæculo scripserit auctor quem legis, quo sine hæreseos crimine docere potuit quod nondum damnatum erat ab Ecclesia. Sic Papias fabulam Millenariorum, Cyprianus errorem rebaptizantium, Augustinus animam ferix traduce, & Angelos esse corporeos sine hæreseos crimine docuerunt. 2. Observa ætatem scribentis, an scilicet juvenis vel senex scripserit; aliter enim sapit Augustinus juvenis, aliter senex, aliter ante conversionem, aliter post conversionem. Item aliter D. Th. in summa, in quæstionibus disputatis, & in libris contra gentes; aliter dum juvenis scriberet in Magistrum sententiarum. 3. Servanda scribentis occasio, quæ scriptorem non patitur in medio consistere, sed inopinum in alteram partem inclinat. Sic August. dum scribit contra Manichæos negantes libertatem, ita liberum effert arbitrium, ut videatur gratiæ detrahere: & dum scribit contra Pelagianos negantes gratiæ necessitatem, ita effert gratiam, ut non videatur satis ad liberum arbitrium attendere, quamvis tamen utrumque & agnoscat & tueatur. 4. Observa quomodo loquatur Sanctus, cujus scriptalegis, an concionando aptus eloquentiæ æstu, an scribendo & ex professo rem agitando; in priori siquidem casu hyperbolem patitur eloquentia, minime in secundo. Sic non satis exacte de gratia loquitur Chrysostomus inter concionandum, ut notat Augustinus, nimiumque tribuit libero arbitrio; at non sic Augustinus scribens ex professo contra Pelagianos. 5. Denique, si quæ dura, si quæ obscura, immo si quæ verbo tenus erronea dixerunt Sancti Patres, non statim culpandi, sed statim ea singula benigne interpretanda sunt, & salva quæ eis debetur reverentia, veritati est inhærendum.

Quis & qualis esse debeat Theologorum Scholasticorum usus, paucis accipe ab Alphonso Salmerone Toletano, commentario in Evang. historiam, prolog. 9. ubi sic habet: Cum, inquit, hoc genus Theologiæ Scholasticæ commendo, nolim ut quispiam in illis studiis consenscat, sed moderatum certum tempus illis disputationibus impendat, ut ad meliora & suaviora sacrarum litterarum studia tempestive perveniat. Quidam enim ita immodice illis studiis hærent, ut ad meditandas Scripturas & tardi accedant, & aridi prorsus & jejuni inveniantur. Scholasticam ego in magno semper pretio habui: sed qualem? non eam quæ inutilibus

quæstionibus occupatur; sed eam, quæ est *recta tradendarum rerum methodus*: quæ recte norit circa quamcumque rem definire, dividere, argumentari, & ordinare: quæ in Philosophia, in jure &c. tradat generalia principia ex quibus educat conclusiones, quæ in Theologia proponat, locos Theologicos, Scripturam scilicet, Traditionem, Concilia, Patres, &c. quæ dogmata fidei item proponat, & ex his methodice suas educat conclusiones: quæ rem propositam captui audientium reddat faciliorem: hanc ego Scholasticam comparo cum notitia characterum vocalium & consonantium, cui si infantem non occupaveris, numquam noverit legere; ita si Scholasticam discipulus non didicerit, nihil methodice sciet. Sed uti non semper infantem detines in cognoscendis litterarum characteribus, in uniendis vocalibus & consonantibus; sed ubi id semel affectus est transiens illum ad legendos quoscumque libros; ita ubi semel Scholasticam probe norunt discipuli, transferendi sunt ad primas omnium scientiarum, Scripturam scilicet, Traditionem, Concilia, Patres.

Consect. 5. In studio Theologiæ discernenda sunt ea, quæ ad fidem, ad mores, ad disciplinam, & ad quæstiones mere Scholasticas pertinere possunt: quæ ad fidem quæ ad mores pertinent improbo labore addiscenda sunt, ne inermes & imparati ab hæreticis inveniamur & opprimamur, sed accincti semper ad præliandum prælia Domini, & ad reddendam rationem de ea quæ in nobis est spe. Quæ vero ad disciplinam tam antiquam, quam præsentem spectant, non segnitè examinanda sunt, sed studiose addiscenda, ut antiquam æmulantes disciplinam, præsentem tamen non contemnamus: quæ vero ad mera Scholasticorum Theologorum placita pertinent, ita addiscamus, ut parum iis addiscendis immoremur. Itud præcipue observemus, ut illa opinionum diversitas nullum inter nos schisma introducat; semper enim apud Christianos vigere debet ista lex: in necessariis unitas, in dubiis libertas, in omnibus caritas. Porro si velis discernere quæstiones de fide a quæstionibus Scholasticis, ut in prioribus multis insumas, in posterioribus exiguum perdas, lege Holdenium de analyfi fidei.

SECTIO III.

Quo pacto artes liberales cum, quem merentur, splendorem consequi possent.

Sunt multi eruditi Professores, qui totis viribus instituendis alumnis incumbunt, sunt & discipuli qui totis conatibus student;

attamen, ut ipsimet dolent Professores, & Collegiis exeunt juvenes & tenui litteratura instructi, & ad res tum domesticas, tum publicas omnino sere inhabiles. Qui sit, ut de retam frugifera, Collegiis scilicet & Academiis, tam exiguis percipiatur fructus? Hujus mali causam præcipuam arbitratr Ludovicus Vives in suo de disciplinis tradendis libro, quod non satis a Magnatibus Reipublicæ tum ecclesiasticæ tum civilis æstimentur artes liberales. *Ædificia* Academiæ, vulgo obscura, nullique ornamentis decorata, carceris potius quam habitaculi speciem præferunt. Hæc oculis juvenum male ferunt, & litterarum fastidium quoddam ingenerant. Professores publici quali minus politis sæpius non ut par est, honorantur, & quod pejus est, etiam coram studentibus ridentur, sibilantur. Hinc sensim in animos studentium irripit quidam erga Magistros contemptus, qui in dies crescit, ubi vident juvenes se tanto pluri æstimari, quanto magis a moribus Collegii recesserint. *Exercitationes* Academiæ deferuntur quasi puerilia exercitia, quæ graves magistratus, nobiles cives, viri consulares dedecant. Id ubi advertunt pueri, spernunt studiorum honorem, aliis inhiant, quæ ambitionem & popularem plausum nutrire possint, tædetque eos *Academias* consecrari, languente donec pulverem scholarum excusserint. Hæc vera causa, cur tam exiguis ex Academiis percipiatur fructus: quamdiu sine decore & ornamento erunt Academiæ, sine honore Professores, sine publica approbatione scholarum exercitia; tamdiu languebit litterarum studium, frigescet docentium ardor, & liberales artes incultæ & impolitæ permanebunt. Qui tantis malis mederi voluerit, legat quæ ea de re scripsit Ludovicus Vives, & Dominus de Fleury, ille in suo libello de disciplinis reparandis, ille in suo tractatu *du choix des etudes*.

CAPUT IV.

De his, qui artibus mechanicis occupantur.

Artes liberales sunt illæ, quæ magis mente, quam corpore exercentur: tales sunt scientiæ isto carmine contentæ: *Lingua, Tropus, Ratio, Numerus, Tonus, Angulus, Astra*. Artes mechanicæ sunt illæ, quæ manuum magis quam mentem occupatam detinent; & isto carmine concluduntur: *Rus, Nemus, Arma, Rates, Vulnera, Lana, Faber*. Circa artes mechanicas duo præstanda incumbunt morali Theologo. Primum quidem ostenden-

dendum eas artes Christianæ sanctitati nihil habere oppositum, imo ad salutem consequendam esse aptissimas. Alterum vero, ab exercitio illarum artium removendam esse omnem fraudem; ideo sit

ARTICULUS I.

Quantum ad salutem eternam conducatur artium mechanicarum exercitium.

Prop. unica. Quamvis artes liberales pluris æstimentur apud homines, quam mechanicæ; tamen mechanicæ sunt maxime utiles, & earum exercitium ad salutem consequendam aptissimum est.

Prob. 1. Script. Ecclesiasticus, c. 38. v. 25. & sequentibus, artes liberales cum mechanicis comparat; illis quidem honorem apud homines concedit; istis vero utilitatem & majorem ad salutem eternam comparandam facilitatem adscribit: sic enim habet: Sapientia Scribæ, quæ apud nos ars liberalis vocatur, in tempore vacuitatis, idest nonnisi in otio exercetur: & qui minoratur actu, idest, qui actu exteriori & corporali abstinet in illo otio, sapientiam percipiet, quæ sapientia replebitur. Postea subiungit: Qui tenet aratrum, & qui gloriatur in jaculo, stimulo boves agitat, & conversatur in operibus eorum, & enarratio ejus in filiis taurorum, corpus eum dabit ad versandos sulcos, & vigilia ejus in sagina vacuarum. Sic omnis Faber & Architectus Sic Faber Ferrarius ... Sic Figulus sedens ad opus suum... Omnes hi in manibus suis speraverunt, & unusquisque in arte sua sapiens est, & sine his omnibus non edificatur civitas. Tamen hi omnes artificii mechanici super seclam judicis non sedebunt... Sed creaturam ævi confirmabunt: ET DEPRECATIO illorum in operatione artis, idest inter operandum preces effundunt, quod minus commode fit ab eo, qui artibus liberalibus vacat, ob majorem mentis contentionem: accommodantes animam suam, eam scilicet ad Deum elevantes: & conquiescentes in lege Altissimi, meditantes scilicet legem Dei.

2. Ex Patribus. Sancti Patres laborem corporis, & proinde artes mechanicas multo magis ad pieratem interviare profitentur, quam laborem mentis, aut artes liberales: sic enim habet Aug. lib. de opere Monach. c. 17. Cantica divina cantare etiam manibus operantes facile possunt, & laborem tamquam divino celeumate consolari. An ignoratis opifices, quibus vanis artibus, & plerumque turpitudinibus Theatrarum fabularum donent corda?

Tom. II.

linguas suas, cum manus ab opere non recedant? Quid ergo impedit servum Dei manibus operantem in lege Domini meditari, & psallere nomini Domini Altissimi? ita sane ut adea descendat, quæ memoriter recolat, habeat seposita tempora. Et auctor epist. ad Demetriadem: Nec idcirco, inquit, ab opere cessandum est, quia Deo propitio nulla re indiges; sed idem cum omnibus laborandum. Et ut ostendat per laborem corporalem mentem ad Deum elevari, hæc addit; ut per occasionem operis, inquit, nihil aliud cogites, nisi quod ad Domini pertinet servitutem. Et Hieronym. in cap. 6. Matth. super illud: ne solliciti sitis, ait: Labor exercendus est, sollicitudo tollenda. Theophylactus in 1. Epist. ad Thessal. c. 4. Cum Paulus ait, Operamini manibus vestris, non de spirituali exercitatione hoc dixit, sed corporali. Et Chrysost. super eundem locum ait: Non sollicitudinibus spiritualibus, sed laboribus corporalibus acquirendus est panis: ergo censent Sancti Patres artes mechanicas multo magis ad pietatem inservire, quam laborem mentis, sive artes liberales.

3. *Rat.* Ea est mentis humanæ natura, ut dum occupatur artibus liberalibus, v. gr. studio vel Philosophiæ, vel Rhetoricæ &c. fiat minus apta ad actus fidei, spei, caritatis & Religionis, eo quod, dum uni studio acrius intendit, ab aliis se longius segregat; e contra, dum corpus occupatur artibus mechanicis, mens ad divina fit aptior. Hoc quilibet in seipso experitur, magisque eget attentione quam explicatione: ergo exercitium artium mechanicarum nihil habet vitii, si sancte exerceatur.

Consejaria hujus Doctrina.

Consej. 1. De cultura terræ & pecorum cura. Cultura terræ & pecorum cura nihil habet nisi sanctum, si cum pietate exerceatur. Adam innocens positus est in Paradiso, ut operaretur & custodiret illum. Genes. 2. v. 15. Post peccatum, emisit eum Dominus de Paradiso voluptatis, ut operaretur terram, de qua sumptus est. Genes. 3. v. 23. Abel est Pastor, Cain agricola, sed iste ab hoc sancto exercitio recessit injustus in ira sua, per iram homicidii fraternalis deperiit. Sap. 10. v. 3. Noe agris colendis post diluvium occupatus est. Cæpit, inquit textus sacer, Noe vir agricola exercere terram, & plantavit vineam. Genes. 8. v. 20. Abraham & Loth rebus pastoritiis occupati sunt, gregibus uterque abundabat, nec poterat eos capere terra, ut habitarent simul. Genes. 13. v. 6. Esau victum venatione quærens, rejicitur: Jacob pascens oves soceri sui, Deo gra-

tus efficitur. Gen. 30. Filii Jacob coram Pharaone artem palloritiā non occultant, sed de ea potius gloriantur: *Pasfores*, inquit, *otium sumus, servi tui, & nos & Patres nostri*. Gen. 47. v. 3. Cum Gedeon excuteret atque purgaret frumenta in torculari, ut fugeret Ma'ian, apparuit ei Angelus Domini, & ait: *Dominus tecum, virorum fortissime: eumque elegit ad bellandum contra Madian*. Judic. 6. v. 11. Saul jam Rex electus, *veniebat sequens boves de agro*, cum irruente in ipsum spiritu Domini, bellum indixit Ammonitis. 1. Reg. 11. v. 5. Pastor erat ovium David, cum unctus est in Regem a Samuele: sic enim respondit ei Isai. *Adbuc parvulus est, & pascit oves*. 1. Reg. 16. v. 11. Terram manibus suis exercebant primi Christiani, præcipue tot millia Eremitarum, qui, teste Augustino, terram incolebant, quodque pium exercitium nostris temporibus viget apud Monachos Sanctæ Virginis de Trappa. Ergo illud exercitium nihil habet, quod a sanctitate revocet.

Consect. 2. De bellorum exercitio. Bellorum exercitium nihil habet nisi sanctum, si cum pietate exerceatur. Bellum enim exerceverunt sanctissimi viri Abraham ad liberandum Loth, Josue ad introducendos Judæos in Palæstinam, Saul nondum egressus ad puniendos Amalecitas, David ad expellendos Jebusæos, Machabæi ad tuendas paternas leges, immo Christiani sub Imperatoribus paganis armorum exercitum non refugiebant: nostris etiam temporibus Religiosi Ordinis Melitenensis sancte & utiliter contra Turcarum impetum Christianam Rempublicam defendunt. Ergo bellorum exercitium nihil habet nisi sanctum, si cum pietate exerceatur.

Consect. 3. De negotiatione. Negotiatio, sive fiat per navigationem, sive per quamcumque mercium transvectionem, sive per societatem, nihil habet vitii, si cum æquitate conjungatur: videmus enim Ismaelitas, qui emunt Joseph, non fuisse in Scriptura vituperatos: videmus Salomonem habuisse negotiatores, qui ibant & emebant pretio. 2. Par. 1. v. 7. Et apud Is. 23. v. 8. Tyrii negotiatores, Principes vocantur & insitores in clyti; & si puniuntur, puniuntur non ob negotiationem, sed ob scelera, & in pecuniam subtrahuntur a Tyro negotiatores: quod indicat, negotiationem utilem esse, & non perniciosam.

Consect. 4. De Medicina, Chirurgia, & Pharmacia. Exercitium circa morbos curandos nihil habet nisi sanctum, si cum pietate exerceatur; eas enim artes in summo habendas honore præcipit Scriptura. *Honora*, inquit,

Medicum propter necessitatem: etenim illum creavit Altissimus; a Deo enim omnis medela, & a Rege accipiet donationem... Altissimus de terra creavit medicamenta, & vir prudens non abhorrebit illa. Eccl. 38. v. 1. & sequentibus. Quomodo huic arti vacare possint etiam Sacerdotes, diximus ubi de censuris.

Consect. 5. De arte Fabrilis, Textoria &c. Prædictæ artes nihil habent nisi sanctum, si ea, qua oportet, pietate exercentur; eas enim artes dedit Dominus posteris Adæ: immo testatur Josephus eas scriptas post diluvium in duabus columnis, quarum una erat lapidea, altera lateritia, ut sic perennius in hominum memoria conservarentur; sed quidquid sit de factis illo historico, testatur Scriptura, quod sine illis artibus nec edificarentur civitates, nec urbes habitatoribus replerentur. Visa ergo artium mechanicarum utilitate, qua sanctitate exercendæ sint videamus.

ARTICULUS II.

Quo pacto exercendæ sint artes mechanicæ, ut sanctitati animæ prodesse possint.

QUO pacto labor corporalis sancte exercendus sit, diximus initio hujusce tomi; ideo hic solum explicabimus quæ fraudes exulare debeant ab exercitio artis mechanicæ.

Prop. unica. Quicumque artibus mechanicis vacat, nihil in eo exercitio debet admittre, quod damnum proximo causare possit.

Prob. 1. Scriptura. Ne quis supergrediatur, neque circumveniat in negotio fratrem suum. 1. ad Thessal. 4. v. 6.

2. Ex D. Thom. *Quicumque facit contra debitum justitiæ, mortaliter peccat.* 2. 2. q. 79. art. 1. in corp. Et juxta eundem Doctorem, peccans contra justitiam tenetur ad restitutionem.

3. *Rat.* Quicumque agit contra justitiam commutativam, peccat, & tenetur ad restitutionem: atqui illi qui exercent artes mechanicas cum damno proximi, peccant contra justitiam commutativam; quia ex contractu vel explicito, vel implicito quilibet artifex mechanicus tenetur artem suam exercere juxta regulas justitiæ: ergo peccat, & tenetur ad restitutionem, si damnum inferat proximo.

Consequaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Qui vacat agrorum culturæ, rebus-

busque pastoriis incumbunt, debent maxime intendere, ne damnum aliquod aliis inferant vel ex malitia, vel ex negligentia, sciantque se ad restitutionem teneri totius damni illati, ut diximus ubi de restitutione. Si laeseris quispiam, inquit Scriptura, agrum, vel vineam, & dimiseris fumentum suum, ut depascatur aliena: quidquid optimum habueris in agro suo, vel in vinea, pro damni aestimatione restituet: si egressus ignis inveneris spinas, & comprehenderit accervos frugum, sive stantes segetes in agris, reddet damnum qui ignem succenderit. Exodi 22. v. 5. & 6. Ubi reus peccati, & ad restitutionem obligatus declaratur agricola, & pastor, qui negligentia, aut malitia damnum proximo intulit: item & peccati reus est, & restitutioni obnoxius agricola & pastor, qui agit contra regulas artis, ut diximus ubi de restitutione.

Confess. 2. Quicumque vacant armorum exercitio, graviter peccant, si damnum proximo intulerint, tenenturque ad restitutionem damni illati; sic enim milites alloquitur Joannes Baptista Luc. 3. v. 14. Neminem concutiat, neque calumniam faciat: & contenti estote stipendiis vestris. Itaque juxta D. Th. graviter peccant & ad restitutionem tenentur milites, vel Duces subalterni in sequentibus casibus. Primus est, cum non observant regulas militiæ: de quibus ita D. Th. 1. 2. q. 100. a. 6. in corp. In exercitu, inquit, qui ordinatur ad Ducem, sicut ad finem: primum est, quod miles subdatur Duci, & hujus contrarium est gravissimum: secundum vero, ut alii coordinentur. Inter ipsa autem, per quæ miles ordinatur ad Ducem, primum occurrit, quod homo fideliter ei, id est Duci, subdatur, nullam participationem cum inimicis habens: secundum autem, quod ei reverentiam exhibeat: tertium autem est, quod etiam famularum impendat; majusque peccatum est in exercitu, si miles infideliter agens, cum hoste pactum habeat, quam si aliquam irreverentiam faciat Duci: & hoc etiam gravius quam si in aliquo obsequio Ducis deficiens inveniat. Secundus est, cum nocent etiam hostibus contra Regis, & Ducis voluntatem; quia, ut docet August. lib. 22. contra Faustulum cap. 75. Recte potest, inquit, miles illo, id est Principe, jubente, bellare; innocentem autem militem offendit ordo servendi. Ergo extra illum ordinem agit miles injuste, & proinde peccat, & tenetur ad restitutionem. Tertius casus, quando nocet civibus ejusdem Regni, ab eis aliquid aut suffragando, aut rapiendo, vel damnum inferendo; idemque verat jus naturale & divinum

his verbis: Non furaberis; & jus positivum Regum Galliæ: sic enim habent edicta Henrici III. 1570. a. 4. *Se contenteront les Soldats des Logis, qui leur seront bailles, sans aller vivre au logis de leurs compagnons, ne souffrir que d'autres viennent loger en leur logis, a peine de répondre de toute la dépense, qui s'y fera, de la quelle l'Hôte sera cru a son serment.* Et edictum Blesense a. 295. *Nos gens de guerre payeront raisonnablement de gre a gre ce qu'ils prendront avec leurs valets & chevaux, do tout ce qui leur sera necessaire, tant en marchans par le pays, que se journant, & residant en leur garnison, sans aucune exaction, soule, ou oppression de notre peuple.* Et specialiter alloquens Duces, sic habet edictum Blesense a. 108. *Les passevolans soient punis de mort, & ceux, qui ont prete ou deguise leurs nomes.* Quod fit, cum Duces, dum deficiunt milites, loco militum suorum servos aut alios milites constituunt. Et edictum Aurelianense a. 117. *Defendons a tous Capitaines & autres de prendre les chevaux des Fermiers & Laboureurs, si ce n'est de leur vouloir, de gre a gre, en payant leurs journées, a peine de la bari.*

Confess. 3. Quicumque vacans negotiationi damnum caulat proximo, graviter peccat, & tenetur ad restitutionem: & sicuti nullibi debet magis abundare bona fides, quam in negotiatione; ita nullibi gravius peccatur, si fraus aut dolus interveniant: ideo ait Ezech. 28. v. 16. *In multitudine negotiationis tue repleta sunt interiora tua iniquitate, & peccasti, scilicet fraudes & dolos adhibens.* Et v. 18. *In iniquitate negotiationis tue poluisti sanctificationem tuam.*

Confess. 4. De Medicis, de Chirurgis, & Pharmacopolis. Peccant graviter, & ad restitutionem tenentur, qui sanandis hominum morbis incumbunt, si damnum aliquod ægrotis inferant vel ex inscitia, vel ex temeraria præcipatione, vel ex livore, vel ex avaritia, vel ex negligentia, &c. ex his enim fontibus oriri solent tot damna, quæ ægrotis inferuntur.

Contra inscitiam Medicorum ita scribit Ludovicus Vives. Loquamur, inquit, jam de medicina, cui arti in omnium corpora, vitæ ac necis potestas, & jus summum est permisum, nec ulli umquam vel Imperatori, vel Regi tantum in homines licuit: quocirca & medicum ipsum navare diligentem operam omnes divi atque homines postulant, clamant, requirunt, ut prudentissime atque amantissime, quæ suæ sint & fidei, & potestati commissa tractet. Quanca & quam præsentanea pestis est, si huic potentie adjungatur

inficitia? Quid si inficitia, quod fere fit, arrogantia, & ex hac rabies oritur, & pertinacia non cedendi? Itaque propter tam paratum discrimen maximis artis hujus auctoribus placuit non videri dignum eum Medici professione ac nomine, cui hac non adessent omnia: natura, ingenium, in kitutio longa & diuturna, probitas morum, sedulitas, usus. Ingenio est opus diligenti, attento, conjectore optimo, prudenti, moderato, non ambitioso, non ostentatore, non pertinaci, quodque in lentantiam nolit transire melius dicentis. Erit hujusmodi Medicus, si habuerit persuasum, nihil sibi debere esse prius, aut carius vita & salute hominis, ut nec existimationem sui, aut quæstum anteponat ei, qui ad illius manum atque operam, tamquam ad asylum quoddam ex gravissimo periculo confugit: id vero est boni viri & Christiani. Nam si quem perignorantiam, aut perviciaciam inflexibilem occiderit, quomodo deinceps id damni sarciet? Quantam & quam exactam est Deo redditurus rationem? Si quid ab uno Theologo erratum sit, ab alio corrigitur: si a Jurisconsulto erratur, succurritur æquitate judicis, restitutione in integrum, denique sit pecuniæ jactura. Quod vero a Medico erratur, quis corrigit? Homini extincto quis afferet remedium? Unde maxime miramur inveniri tam multos, qui adeo periculosum munus suscipere, ac profiteri non dubitent; sed nimirum plerique eorum prius in professionem inciderunt, quam intelligerent, quantum id esset, quod sulciperent: nec propterea excusantur, quia, ut docet D. Th. 1. 2. q. 76. *Omnes tenentur scire communiter ea, quæ spectant ad eorum statum vel officium.*

Contra præcipitatum juniorum Medicorum praxim ita insurgit idem auctor. Juvenes, inquit, atque adolescentes Medici solis scholæ spinis & captiunculis instructi, nulla peritia herbarum, animantium, elementorum, denique naturæ hujus nullis experimentis & cognitione rerum adjuti, nulla fulci prudentia, judicio & consilio perquam imbecillo, admittuntur ad Doctoratus honorem, & continuo emittuntur ex Academia in proxima oppida, & vicos ad ponenda rudimenta artis, tamquam manus imititum carnificum: nec universales noverunt Canones, nec deductionem artis viderunt ad usum, nec ipsi ad opus moverunt manum: juvenes calidi & confidentes omnia temeritati casuum commendant. Admoneri se non ferunt tirones a veteranis, quibus se adæquatos vident honore Doctoratus. Quod si seniores Medici admonitionibus molesti

esse pergant, adolescentuli Medici eos aggre diuntur rixis, & tendiculis scholasticis: hinc clamore, & perviciacia asseverationis, convitiis, maledicentia, cogunt sibi cedere lenes moderatos, & pugnis hujusmodi desuetos, quos victos effronti confidentia, importunitate, & odio infestantur tirones: hinc nata est superba juniorum Medicorum ostentatio, quæ veterem & vulgatam medendi viam fallidivit, novam insolitamque quæsit, quæ admirationem excitaret, non sanitatem procuraret: nec propterea excusantur, quia juxta D. Th. ibid. *Quicumque negligit facere id, quod tenetur facere, peccat peccato omissionis.*

De Medicorum livore sic loquitur idem auctor. Cum aliqui, inquit, de quopiam morbo in commune consulunt, qua malignitate, quo livore id faciunt; quanto fastidio & vultuositate accipiunt alienam sententiam: qua auctoritate, atque asseveratione proferunt suam; qua pertinacia tuerur quisque quod semel confirmavit, aut etiam est elapsum, ne cessisse videatur? idque eo faciunt obstinatus, quo sunt imperitiores, videlicet, non tam spectantium de se judicium veriti, si quid concedant, quam suæ ipsorum conscientię, cui satisfacere se non putant, nisi omnino victoriam aliis tegerint dubiam, aut victores se, aut certe non aperte victos: nam cedere appellant vinci. Hinc sequuntur detractiones, calumnizæ &c. Quæ singula sunt peccata mortalia; quia, juxta D. Th. *Detractio per se est peccatum mortale.*

De quæstuositate Medicorum avaritia ita loquitur idem auctor. Quæstuosissima facta est ars Medicinæ. Quid enim non largiatur homo liberatori suo? An veros sit ullus tam infanus, qui in vitæ periculo pecuniæ parcat? Quid ergo de illis dicam, qui aviditate lucri morbos disferunt, quo nihil cogitari potest inhumanius? Non privatim videntur isti admonendi, sed publica severitate puniendi, haud aliter quam convicti facinorum capitulum. Cur in eum animadveritur, qui hominem liberum cecidit; istis vero impune est morbos cum cuncto valetudinis exitio proferre? De quo ita jus Can. can. *Abstidist. 30. Si Medicus, inquit, indulget periculis, hoc non est curare, sed si verum dicere voluit, occidere; & quando solum quæstum sectantur, peccant ex prava illa intentione. Si autem per improbitatem, inquit D. Th. aliquid immoderate extorqueant, peccant contra justitiam, & proinde tenentur ad restitutionem illius, quod injuste extorserunt. 2. 2. q. 71. a. 4. in corp.*

De negligentia Medicorum sic loquitur idem

idem auctor. Qui se in artem Medicinæ in utilium generis humani convertunt, ubi primum se publicis utilitatibus dedicarunt, non debent amplius ad alias artes, vel disciplinas divertere: est enim in hac una satis superque quod agant, vel vita universa, quantum libet diuturna, ac longa. Sciatque Medicus quidquid temporis hujus studio subtraxerit, tantum subripere ac furari sanitati suorum ægrotantium. Nihil ergo carius, aut potius habebit, quam humanum corpus. Quocirca experimenta prima, quæ sunt plenissima periculi, non sumit in humano corpore, sed in re vili, nempe in mutis animantibus. Nullam omittet studendi occasionem, qua fiat in arte peritior, ut monet Hypocrates: *Ars longa, vita brevis*: sed juvat hic scribere iurjurandum Hypocratis, ut fiant Medici Christiani, qua religione Medicinam Paganus exercuerit; sic enim habet par. 4. Ceterum quod ad ægros attinet sanandos, dictam ipsis constituam pro facultate & iudicio meo commodam, omnemque detrimentum & injuriam ab eis prohibebo. Neque vero ullius preces apud me adeo validæ fuerint, ut cuiquam venenum sim propinaturus, neque etiam ad hanc rem consilium dabo. Similiter autem neque mulieri potum pro faciendo abortu dabo. Porro caste & sanctè vitam & artem meam conservabo... in quacumque autem domos ingrediari, ob utilitatem ægrotantium intrabo: ab omnique injuria voluntaria inferenda & corruptione, cum alia, tum præsertim operum venereorum abstinebo, sive muliebria, sive virilia, liberorum hominum aut servorum corpora mihi contigerit curanda; quæcumque vero inter curandum videro aut audiero, immo etiam ad medicandum non adhibitus in communi hominum vita cognovero, ea siquidem efferre non opro tuerit, tacebo & tamquam arcana apud me continebo. Hoc igitur iurjurandum mihi integre servanti & non confundenti, contingat & vita & arte feliciter frui, & apud omnes homines in perpetuum gloriam meam celebrari; transgredienti autem & pejeranti, his contraria eveniant.

Consej. 5. De arte fabrilis, textrina, & lanificæ, &c. Quicumque artifices, qui operantur vel circa saxa, vel circa ligna, vel circa metalla, vel circa lanam, aut linum, &c. peccant graviter, si vel materiam vitiosam ministrant vel optimam materiam ministrantes non eam elaborent secundum regulas artis; quia in utroque casu damnum inferunt proximo. Quæ duolatifime extenduntur; nec sciri possunt, nisi omnes illæ artes percurrantur, & omnes fraudes quibus utuntur injusti artifices ape-

riantur. Sic peccant & ad restitutionem tenentur qui hic subijciuntur. 1. Architecti qui polliciti sub certo pretio domum ædificare, & omnia necessaria ad ædificium ministrare, saxa, calces, ligna vitiosa adhibent, vel ædificium contra regulas artis extruunt. 2. Faber ferrarius, qui instrumenta vel bellica, vel aratoria, vel artis navigatoria, aut ex vitiosa condit materia, aut non secundum regulas artis. 3. Sculptor, Pictor, quorum alter in sculpenda statua, alter in pingenda imagine parum duraturam adhibent materiam, aut si duraturam, eam non juxta regulas artis adornant. 4. Omnes artifices circa linum, vel lanam, qui vel in panno, vel in tela materiam vitiosam adhibent, aut vel malitiam, vel incuria alterari sinunt, &c.

Quomodo labore aliquo occupari debeant hi, qui suis redditibus vivunt, diximus initio hujusce tomi.

Varia hominum officia, quæ in hoc tomo descripsimus, exacte observarentur, si sancte præessent Pastores, & si Pastorum monita oves reverenter audirent, eisque humiliter acquiescerent: ideo ad majorem eorum omnium, quæ diximus, confirmationem, præter ea, quæ obiter retulimus in quarto Decalogi præcepto de mutuis Pastorum oviumque obligationibus, uberius explicanda sunt Pastorum oviumque munia, ut, his melius intellectis, sanctius se gerant tam hi, qui præsumt, quam hi qui subsunt spiritualiter; ideo sit

CAPUT V.

De his, qui præsumt, & de his, qui subsunt spiritualiter.

Superiores spirituales alii sunt Ecclesiastici, alii Religiosi. Superiores Ecclesiastici sunt ii, qui præsumt in Ecclesia: tales sunt Episcopi & Parochi, & demum omnes, qui pertinent ad Hierarchiam Ecclesiasticam. Superiores Religiosi sunt hi, qui præsumt in statu religioso: tales sunt, Generalis, Provincialis, & Superior localis: de quibus omnibus hic agemus, ostendentes, quæ debeant esse eorum dotes, & eorum munia.

ARTICULUS I.

Quem prototypum sibi proponere debeant Superiores tum Ecclesiastici, tum Religiosi.

Prop. unica. Prælati tam Ecclesiastici, quam Religiosi debent sibi Christum tamquam

quam prototypum proponere, & ad illius Doctrinam, & exemplum mores, vitamque suam componere, ut virtutes, quæ ipsis sunt necessariae, obineant, & vitia eorum dignitati contraria fugiant.

Prob. 1. Scriptura. Deus alloquens Moysen, eumque instruens circa ea, quæ divinum cultum spectabant, quæque Judaico populo proponenda erant, ait: *Inspice & fac secundum exemplar, quod tibi in monte monstratum est.* Exodi c. 25. v. 40. A pari cuilibet Prælato tum Ecclesiastico, tum Religioso dici potest: *inspice Christum, & fac secundum exemplar, quod tibi in Christo monstratum est.* Unde ipse Christus omnes fideles, sed præcipue Superiores spirituales alloquens, ait: *Exemplum dedi vobis, ut quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis.* Joannis 13. v. 15. Unde etiam Paulus ait: *Imitatores mei estote, sicut & ego Christi.* 1. ad Cor. 11. v. 1. Ideo, dum Apostolus scribit ad Hebræos, c. 13. v. 20. vocat Christum *Pastorem magnam ovium, qui aptat nos in omni bono.* Et Petrus episcopus, 1. c. 25. vocat Christum *Pastorem & Episcopum animarum nostrarum*: ergo oportet, ut Superiores omnes, tum Ecclesiastici, tum Religiosi Christum sibi proponant tamquam exemplar, quod referant, quantum patitur hominum infirmitas.

2. Ex August. Tract. in Joan. 123. ubi sic habetur. *Quis non videat, inquit, magis debere imitando Pastori decere Pastores, si eum analæ etiam imitatur sunt oves, sub quo Pastore uno in grege uno & Pastores ipsi sunt oves? Omnes quippe fecit suas oves, pro quibus est omnibus passus; quia & ipse ut pro omnibus pateretur, ovis est factus.*

3. Prælatio spiritualis tam Ecclesiastica quam Religiosa, participatio est supremæ illius auctoritatis, quam Christus habet in omnes fideles; non enim alia de causa morem gerimus Superioribus Spiritualibus, nisi quia Christi auctoritate funguntur: ergo sicut exhibent Christum auctoritate, ita & debent Christum exhibere imitatione.

Conseclarium generale.

Omnes Prælati tum Ecclesiastici, tum Religiosi debent Christum inspicere, ut & ab eo addiscant, & ab eo accipiant. 1. Quid debeant sibi. 2. Quid debeant Deo. 3. Quid debeant subditis. 4. Quid debeant Ecclesiæ in qua sunt Prælati, vel communitati in qua sunt Superiores.

Tria sibi debent Superiores tum Ecclesiastici, tum Religiosi. Primo cautionem pro-

vidam, ne divinam vocationem vel præcipientes præveniant, vel pertinaces rejiciant. Secundo continuam circa semetipsos vigilantiam, ne a suscepta divina vocatione excident. Tertio alternam orationis & actionis vicissitudinem, ut sibi invigilent, ovisque non in dormiant.

Deo debent quatuor: orationem, fidem, spem, & caritatem. 1. Orationem, ut Dei voluntatem cognoscant, cognitam ament, & ad eam amandam alios excitent. 2. Fidem, ut omnia secundum rationem, seu regulam fidei administrent. 3. Spem, ut sibi maxime diffidentes omnem in Deo fiduciam collocent. 4. Caritatem, qua in officio Prælationis nihil nisi ex amore erga Deum incipiant, persequantur & consumant.

Prælati quatuor debent inferioribus. 1. Caritatem, quam Christus exhibuit. 2. Bonum exemplum, quo Christus illuxit. 3. Doctrinam, quam Christus docuit. 4. Sacramenta, quæ Christus instituit. 5. Demum Prælati debent Ecclesiæ aut communitati, cui præficiuntur, providam circa spirituaia & temporalia sollicitudinem.

Conseclaria de iis, quæ Superiores spirituales sibi debeant.

Consecl. 1. Prima dos Superioristum Ecclesiastici, tum Religiosi est, ut sit conscius *divinae vocationis*. Diximus in hoc tomo, vocationem divinam ad quemcumque statum necessariam; sed divina vocatio est specialius necessaria ad Prælationem spiritualem suscipiendam, utpote periculis plenam. Circa illud duo extrema fugienda sunt, scilicet nimia præcipitatio, & nimia dilatio; non est præveniendæ Dei vocatio, ne nos in prælationem intrudamus; non est rejiciendæ divina vocatio, ne simus inobedientes. Qui sine vocatione se ingerit, superbus est, sibi que, ovisque commissis magis nocet, quam prodest: ut docet Jeremias c. 23. v. 32. *Ecce ego ad prophetas somniantes mendacium, ait Dominus, qui narraverunt ea, & seduxerunt populum meum in mendacio suo, & in miraculis suis: cum ego non misissem eos, nec mandassem eis, qui nihil profuerunt populo huic: dicit Dominus.* Qui autem Deo vocanti renuit obedire, contra seipsum divinam iram excitat, ut patet ex Moysse: cum enim vocatus esset ad liberandum populum e manu Pharaonis, munusque illud detrectans, sic Deum oraret: *Obsecro, Domine, mitte quem misurus es: iratus est Dominus in Moysen.* Exod. 4. v. 13. Qui divinam præveniens vocationem se ingerit, superbus; qui divinæ vocationi resistit,

sistit, non vere humilis, sed inobediens: ille verepius, qui cognita Dei vocatione, cum timore & tremore obsequitur. Hujus obedientie exemplum dedit Christus, qui, teste Paulo, Patris vocationem nec prævenit, nec rejecit; non prævenit tempore, nec rejecit dilatione; nam, ut ait Paulus, non semetipsum clarificavit, ut Pontifex fieret, sed qui locutus est ad eum: Filius meus es tu, ego hodie genui te. Ad Hebræos c. 5. v. 5. Et ubi venit plenitudo temporis, misit Deus Filium suum. Ad Galat. 4. v. 4. In cujus persona loquens Iſaias ait: Dominus Deus aperuit mihi aurem, ego autem non contradico, retrorsum non abii; corpus meum dedi percussentibus, Genas meas vellentibus: faciem meam non averti ab increpantibus & conspuentibus in me: 1ſa. 5. v. 5. quo ostenditur Deo etiam ad opprobriavocanti non esse resistendum. Contra eos, qui divinam præveniunt vocationem, insurgit Bernardus Tract. de moribus & officio Prælatorum, c. 1. Ceterum, inquit, curritur in Clero passim ab omni ætate & ordine, a doctis pariter & indoctis ad Ecclesiasticas curas, tamquam sine curis jam quisque victurus sit, cum ad curas perveneris. Nec mirum de his, qui nec dum in semetipsis experti sunt, videntes quippe illos, qui jam proprios humeros cupitis sarcinæ submiserunt, non solum non gemere tamquam sub onere, sed insuper appetere plus onerari: non derterrentur periculis qui cupiditate cæcati non vident, sed favoribus amplius, quos illi invident, provocantur. O infinita semper ambitio, & insatiabilis avaritia! Cum primos bonorum gradus meruerint in Ecclesia, meruerint autem vel vite merito, vel pecunia, sive etiam carnis & sanguinis, quæ regnum Dei non possidebunt, prærogativa, non ideo corda quiescunt, duplici semper æstuantia desiderio: quo utique magis ac magis & dilatentur in plura, & ad celsiora subleventur. Et postea insurgens in eos, qui Beneficia Beneficiis cumulant, aut Beneficium, quod habent, amplius quam par est extendunt, sic habet 1. Quid igitur, nunc verecunda depulsa ferimidine, sponte ambis ad ampliora, immo irreverenti audacia, propriis non contentus, invadis aliena? Cur hoc? Forte ut plures populos salvetis in aliena mittere salcem injuriosum est... crudelis ambitio & incredibilis, si sedem oculinon astruerent. Ita vero increpat eos, qui ex pertinaci humilitate munus Prælatuæ suscipere renuunt, epist. 202. Neque sterilis verecundia, inquit, grata est, neque humilitas præter veritatem laudabilis: officium tuum attende: pelle pudorem consideratione officii. Sed non sum, inquis, ad ista sufficiens: quasi vero devotio accepta

non sit, ex eo quod habes, non exco quod non habes; de solo credito tibi talento respondere parva, securus de reliquo: si multum accepisti, da multum: quod si modicum, & id tribue. Et lib. 4. Ad Aug. c. 4. sic probat compellendus esse ad Prælationem eos, qui digni sunt. Hoc tibi, inquit, persuade, qui admittendi sunt, difficile incuria posse probari: & ideo si fieri potest, viros probatos oportere deligi, non probandos... idque non volentes, neque currentes assumito, sed cunctantes, sed renuentes, etiam cego illos & compelle invare. Inter hæc itaque, inquit Greg. lib. past. part. 1. cap. 9. quid sequendum est, quid tenendum, nisi ut virtutibus pollens coactus ad regimen veniat: virtutibus vacuus nec coactus accedat. Ille si omnino remittitur, caveat ne acceptam pecuniam in sudario ligans, de ejus occultatione judicetur; pecuniam siquidem in sudario ligare, est percepta dona sub etio lenti corporis abscondere. Ille, si facilliter acceptat, videat ne per mali operis exemplum fiat obstaculum ingredientibus Regnum Cælorum, more Pharisæorum, quibus Dominus dixit, quod neque ipsi intrabant, neque alios intrare permittebant. Denique eam adhibeat cautionem, quam nos adhibendam præscripsimus ubi de vocatione egimus: nam periculum utrimque nobis imminet, si vel prælationem præcipites queramus, si vel pertinaces fugiamus: non posse juvare, scilicet onus prælatuæ suscipiendo, inopia est; nolle, extrema malitiæ, inquit Scholiales Climaci Epist. ad Pastores cap. 12. Quisquis virtutibus pollens gregem Dei pascere venit, pastorem summum non amare convincitur. Greg. p. 3. Curæ Past. c. 5. Qui vero præceptis illud onus suscipit, imprudentissime agit; quippe, ut ait Aug. lib. 19. de civit. cap. 19. Locus superior... est ita teneatur, & administratur ut decet, indecenter tamen appetitur. Illud ergo medium eligendum; non querenda prælatio ex ambitione, suscipienda ex subjectione. Præcepta, id est imperandi officia, inquit Greg. nec pro sermone debent deseri, nec ex libidine amplecti: lib. 24. Moral. c. 16. Tunc enim, inquit idem Doctor, potestas bene regitur, cum non amando sed timendo retinetur, quæ ut ministrari recte valeat, oportet primum, ut hanc non cupiditas, sed necessitas imponat. Ibid. Humilitas enim, inquit idem Greg. tunc ante oculos Dei vera, cum ad respiciendum hoc, quod utiliter subire præcipitur, pertinax non est. part. 1. cur. past. cap. 6. Confess. 2. Alterum officium, quod sibi debent Prælati tum Ecclesiastici, tum Religiosi, est continua circa semetipsos vigilantia,

ne a gratia vocationis excidant; tria enim mala timere debet Superior etiam legitime vocatus: scilicet securitatem ob vocationem a Deo acceptam: superbiam ob dignitatem susceptam: & otium propter independentiam: quibus tribus malis non aliter mederi potest Prælatum, quam per summam circa semetipsum vigilantiam. Primo quidem, quantumcumque moraliter certus sit, se Prælatum non nisi divino iussu suscepisse, non ideo tamen omnino securus sit oportet, quin immo in timore & tremore operetur salutem suam necessarium est: quippe Saul non nisi iussu Dei suscepit gubernacula Regni Israelitici, & tamen reprobis factus est: Judas a Christo vocatus fuerat, & tamen impius proditor Christi factus est. Nec excusari potest Prælatum male utens divina vocatione, eo quod ad prælatum coactus ascenderit: ut late probat Chrysost. lib. 4. de Sacerd. c. 1. inducens sic Saulem se apud Samuelem excusantem. Num ad regnum ipsum administrandum cucurri? Num ad hujus potestatis regimen proflui, atque aduolari? Equidem in animo habui privatam vitam vivere, quietam illam quidem, ac molestiis vacantem: tu vero ad hoc me dignitatis auctoritatisque pertraxisti. In illa ergo vite humilitate, atque obcuritate versatus, facile offensiones hujusmodi devitarem. Nam si ex vulgarij atque ignobilium hominum numero unus fuisset, mihi adversus Amalecitas bellum Deus non credidisset, quo mihi non creditur peccatum hujusmodi nunquam perpetrasset. Verum hæc, quæ dixi, omnia ad defensionem sunt infirma; neque infirma tantum, sed etiam usque adeo periculosa, ut Dei iram magis irriterent. Eum enim qui Magistratum meritis suis majorem affecutus est, ut errata ipse sua tueatur, defendatque, Magistratus magnitudinem prætereundum non oportet: quin immo in majorem virtutis profectum magna illa Dei erga se benevolentia uti. Qui vero ob id peccandi licentiam sibi permittit, quod præstantiori dignitate ornatus sit, certe nihil aliud, quam Dei benedictionem, peccatorum suorum auctorem facere conatur, id quod solemne quidem est impiis hominibus, utque quorum vita in ignavia & socordia versatur. Superbiam timere debet Prælatum, ut docet Gregorius par. 2. Pastor. c. 6. Sed plerumque doctores eo ipso, quo ceteris præeminet, elatione cogitationis intumescit; & dum ad usum cuncta subjacent, dum ad votum velociter jussa complentur, dum omnes subditi, si quæ beneficia sunt, laudibus effertunt, male gestis autem nulla auctoritate contradicunt; dum plerumque laudant etiam, quod reprobare debuerant; seducti ab his, quæ in-

fra suppetunt, super se animus extollitur; dum foris immenso favore circumdatur, intus versitate vacuatur, atque oblitus sui in voces se pargit alienas, talemque se credit, qualem se foris audit, non qualem intus discernere debuit; subjectos despiciit, eosque æquales sibi nature origine non agnoscit; & quos forte potestatis excesserit, transcendisse se etiam vite meritis credit; cunctis se æstimat amplius sapere, quibus se videt amplius posse. In quodam se constituit culmine apud semetipsum, & qui æqualis ceteris nature conditione constingitur, ex æquo respicere ceteros dedignatur. Sicque usque ad ejus similitudinem ducitur, de quo scriptum est: Omne sublime videt, & ipse est Rex super universos filios superbie. . . ait: ero similis Altissimo. Miro ergo judicio intus soveam dejectionis invenit, dum foris se in culmine potestatis extollit; Apostata quippe angelo similis efficitur, dum homo hominibus esse similis dedignatur. Sic Saul post humilitatis meritum in tumorem superbie culmine potestatis excrevit: per humilitatem prælatum quippe est, per superbiam reprobatum. Domine attente, qui ait: nonne cum esses parvulus in oculis tuis, caput te constitui in tribubus Israel? . . . Miro autem modo cum apud se parvulus, apud Deum magnus, cum vero apud se magnus apparuit, apud Deum parvulus fuit. Tandem Prælatum debet maxime cavere otium propter independentiam: ea est enim hominis natura, præcipue post peccatum originale, ut sui juris esse gelliat, nullisque legibus subesse gloriatur; ideo Prælati, si continuo non live præcaveant, ab omnibus legibus immunes se esse arbitrantur: quo circa summa vigilantia opus habent, ut sibi suadeant legibus longe strictioribus teneri in Prælaturis, quam si Superiori subessent. Episcopatus enim, inquit Aug. lib. 19. de civ. c. 19. nomen est operis. Et Laurentius Justinianus: Pastoralis officium est non honoris, sed oneris; non securitatis, sed periculi; non quietis, sed laboris. Divus vero Gregorius sic statum Prælatum describit 1. par. past. c. 6. Quid namque est, inquit, potestas culmini, nisi tempestas mentis? in qua dum cogitationum semper procellis navis cordis quatitur, huc illucque incessanter impellitur, ut per repentinos excessus oris & operis quæ per obvia saxa frangatur. Quibus verbis latis aperte indicatur, multo pluribus periculis agitari eos, qui præsunt, quam qui subsunt.

Consect. 3. Tertium officium Prælati tum Ecclesiastici, tum Religiosi erga se ipsum est alterna orationis, & actionis vicissitudo, qualicet vigelet, ut ovis, quibus præest, non

indormiat: sibi quidem primo vigilet: secundo vero ovis suis; ut monet Paulus his verbis: *Attendite vobis & universo gregi*. Miram utriusque illius vitæ activæ, & contemplativæ unionem docuit Christus dum per triginta annos delituit contemplationi deditus, & per tres annos prædicationi ita orationem & actionem miscuit, ut dum populus instruendus insisteret, sæpius sese ab eisdem populis segregaret, ut solus & in silentio orationi vacaret. Quo pacto alternam illam orationis & actionis vicissitudinem dirigi oporteat, multis docet Gregorius 1. Par. past. Quæ singula juvat sic contrahere. *Sit*, inquit pius ille Doctor, *Reflex singulis compassione proximus, præ cunctis contemplatione suspensus*: pastor cum Paulo ad tertium cælum rapiatur contemplatione, & cum eodem per viscera pietatis descendat ad terras dicens: *quis infirmatur, & ego non infirmor?* cum Moyse crebro ingreditur & egreditur tabernaculum, videlicet intus in contemplationem rapiatur, foris infirmorum negotiis urgeatur: intus Dei arcana consideret, foris onera carnalium portet: & cum eodem in dubiis ad arcam testamenti ad consulendum Dominum recurrat, exemplo Salvatoris nostri, qui postquam in monte orationi vacaverat, ad urbes, ad miracula pro relevandis hominum miseriis descendebat.

Confessaria de his, quæ Prælati tum Ecclesiastici, tum Religiosi debet Deo.

Confess. 1. Primum officium Prælati erga Deum, est frequens oratio, qua divinam legem cognoscat, cognitam amet, ad quam amandam alios excitet. Quantum orationi debeant Prælati insistere, docuit Christus Princeps Pastorum, qui etsi hypostatice unitus cum divinitate, tamen, ut esset Prælati exemplum orandi, integras noctes solebat orando transigere: & erat, inquit Scriptura, *pernoctans in oratione*. Exemplum orandi dederunt etiam Apostoli, qui hoc exercitium quali Pastoribus indispensabile agnoverunt. Nos vero, inquit, *orationi & ministerio verbi instantes erimus*. Act. 6. v. 4. & quamvis oratio & pietas ad omnia sit utilis, est tamen absolute necessaria ad cognoscendam legem Dei, quam Prælati debent suis ovis indicare: juxta illud Davidis: *Revela oculos meos, & considerabo mirabilia de lege tua*. Sic Abr. ham in contemplationem raptus cognovit pactum, quod Deus cum eo inivit: *Factus est sermo Domini ad Abraham per visionem dicens: ngli timere Abraham: ego protector tuus*

sum; & merces tua magna nimis. Gen. c. 15. v. 1. Sic Jacob in somno orationis vidit *scalam stantem super terram, & cacumen illius tangens cælum: Angelos quoque Dei ascendentes & descendentes per eam*, & certissimam hanc promissionem accepit: *erocustos tuos, quocumque perrexeris*. Gen. 28. v. 12. quia divina visione legem sibi a Deo impositam haud dubie cognovit. Sic Moyses post quadraginta dierum jejunium cum oratione conjunctum legem Dei meruit accipere in monte Sinai. Exod. 20. & Deuter. 5. Sic in oratione accepit Samuel, quo pacto se gerere deberet circa populum Judaicum, cujus regimen ei Deus impulerat. Item; cum Daniel infantiam oraret; didicit tempus, quo Messias desideratus cunctis gentibus venturus esset. Demum Apostoli perseverantes erant unanimiter in oratione, cum voluerunt Apostolum in locum Judæ proditoris eligere, cum repleti sunt Spiritu Sancto de cælo in formam ignis descendente, cum statuerant Diaconos eligere, cum controversiam circa legis Mosaicæ observationem definierunt: quibus singulis factis historicis convincimur, orationem Prælati esse maxime necessariam, ut legem Dei agnoscat, præcipue cum ea, quæ a Prælati scribi oportet, sola oratione addisci possint: ut docet Greg. 1. moral. cap. 17. *Sic enim*, inquit, *mens plerumque decipitur, ut aut qualitate mali, aut quantitate boni fallatur. Sed hoc virtutum sensus melius PRECES quam discussiones invenit; nam ea quæ pericrutar in nobismetipsis plenius nitimur, sæpe verius ORANDO quam investigando penetramus*. Etenim, ut docet idem Greg. lib. 4. exposit. 1. Reg. c. 1. *Sancti viri*, inquit, *qui omnipotenti Deo displicere metuant, in suis judiciis faciles non sunt, sed cuncta prius rationabiliter ordinant, ut ea foris in opere irreprehensibiliter disponant. Nam electionem nullam accipiunt iudicii, si non probatur contemplatione rationis*. . . . *Oculi quippe Sanctorum sunt intellectus rationis repleti per gratiam Spiritus Sancti*. Ideo Scriptura ait, quod *oravit Dominum Samuel* antequam responderet populo. *Quid enim*, inquit Greg. *Dominum oravit*, nisi ut sibi dignaretur ostendere si tumultuantis populi petitioni assensum dare debuisset? Si in indaganda lege Dei Samuelem imitari negligant Prælati, idem eis continget, quod Josue & Israelitis, qui cum Gabao-nitis imprudenter fœdus inierunt; quia, ut testatur Scriptura, *Os Domini non interrogaverunt*. Josue 9. v. 14. Si oratio sit necessaria Prælati, ut divinam legem cognoscant, multo magis est necessaria, ut divinam legem

jama

jam cognitam diligant, & ad ejus dilectionem alios inflamment: ut docet Aug. in omnibus suis libris, sed præcipue contra Pelagianos: sic enim habet Epist. 107. ad Vitalem: *Non ergo gratiam dicamus esse Doctrinam, sed agnoscamus gratiam, quæ facit prædicasse Doctrinam: quæ gratia si desit, videmus etiam obesse Doctrinam.* Et in solutionibus questionum Hilarii: *Jubet ergo, inquit, Deus continentiam, & dat continentiam: jubet per legem, dat per gratiam: jubet per litteram, dat per Spiritum. Lex enim sine gratia facit abundare delictum: & littera sine Spiritu occidit.* Demum lib. de Ecclesiasticis dogmatibus cap. 19. definit, non solum per gratiam cognoscere nos mandata Dei, sed etiam per illam nobis præstari, ut quod faciendum cognovimus, etiam facere diligamus atque valeamus. Ergo oratio maxime necessaria est Prælato, ut divinam legem cognoscat, ut cognitam amet, & ut ad ejus amorem alios inflamment.

Consect. 2. Prælati debet Deo fidem, quæ interiores suos dirigat, non secundum privatum suum spiritum, sed secundum rationem fidei, ut loquitur Paulus, idest secundum regulas per fidem statutas, quibus zelum habeat, qui sit secundum scientiam, quibus zelum suum vel ardentorem moderetur, vel lentiores excitet, & omnia Deo dirigente operetur: hujusce rei exemplum dedit nobis Christus Princeps Pastorum, qui in negotio salutis generis humani non affectum matris Mariæ Virginis, vel Joseph, non propositum discipulorum, sed solam Patris voluntatem, tamquam sui regulam sectabatur. *Ego, inquit, quæ placita sunt Patri facio semper.* Sic cum Maria, & Joseph sollicite triduo conquisivit Jesum in Templo reperissent, & his verbis amanter conquererentur: *Fili quid fecisti nobis hic? Ego & pater tuus dolentes quærebamus te: Jesus incunctanter, ut parentum affectum non audiens, solam Patris voluntatem intuens, respondit: Nesciebatis, quia in his quæ Patris mei sunt oportet me esse?* Luc. 2. v. 49. Sic cum Discipuli Christum cum Samaritana colloquentem sollicitarent, ut sumeret cibum, sibi que provideret, respondit: *Ego cibum habeo manducare, quem vos nescitis.* Joan. 4. v. 32. Sic Patres familias, cum famuli ardentiores, quam par erat, vellent zizania permixta tritico eradicare, indiscretum illum zelum his verbis retinet: *Sinite, inquit, utraque crescere usque ad messem, ne eradicantes zizania, eradicetis simul & triticum.* Et cum Jacobus & Joannes vellet Christo suggerere, ut de cælo ignem emit-

teret, qui Samaritanorum urbem una cum civibus inflammaret, sic ardentiores illorum zelum retundit: *Nescitis, cujus Spiritus estis; filius hominis non venit animas perdere, sed salvare.* Luc. 9. v. 55. Sit ergo Prælati tum Ecclesiasticus, tum Religiosus, talis, qualem prophetavit Jeremias, loquens de Christo. *Regnabit, inquit, Rex, & sapiens eris, faciet judicium, & justitiam in terra: 25. v. 5. Sit sapiens, idest & le, & suos dirigat secundum rationem fidei: zelum divinum habeat, sed qui sit secundum scientiam: peccatoribus obliatis irascatur, poenitentibus condoleat, alleviet imbecilles, tanet contritos; demum sit adinstar Pauli, qui de se ait: Omnibus omnia factus sum. 2. ad Cor. 6. 22. Quis, inquit, infirmatur, & ego non infirmor; quis scandalizatur, & ego non uror?* 2. ad Cor. 11. v. 28. sit zelus illius prudens, & discretus, ad rationem fidei semper compositus; nam, ut ait Bernardus: *Virtus discretionis absque fervore caritatis jacet, & fervor vehemens absque discretionis temperamento præcipitat; ideoque laudabilis cui neutrum deest, quatenus & fervor discretionem erigat, & discretio fervorem regat. Ergo taliter oportet esse moratum eum qui præest.* Serm. 23. in Cant. Prælati enim sive Episcopus, sive Parochus, sive Abbas, ut monet Laurentius Justinianus, regulis fidei semper adhærens, talis debet esse, ut imbecillioribus laborem alleviet, augeat autem robustioribus, adeo ut neque imbecillitas opprimat immoderatione, neque vires insolentiant alleviatione. *Insud, inquit Basilii, obsequere Anstites debet, ne imponendis gravioribus, quam quibus suscipiendis pares fratrum corporis vires sunt imperatis, ea, quæ ea facere non possunt, ad obijciendam obedientiam instiget.* Cap. 31. de instit. monach. Igitur, inquit Bernardus, *Esse patiens, qui non vincaris a malo: & esse pacificus, ut vincas in bono malo: esse patiens, quia es cum malis: esse pacificus, quia præes malis. Habeat caritas zelum, sed adhibeat pro tempore modum severitatis. Censura quidem nunquam remissa, intermissa tamen plerumque plus proficit: vigor justitiæ semper servidus, sed nunquam præceptis: sicut non omnes quod libet licet, sic non omne quod licet, statim impedit.* Epist. 13. ad Hugonem Epist. Rhotom.

Consect. 3. Prælati tum Ecclesiastici, tum Religiosi, debet Deo spem, quam in variis regiminis ambagibus de se maxime diffidat, in Deo vero omnino roboretur, ad excipulum supremi Pastoris, qui in humano genere redimendo, in Patre sibi consubstantiali fiduciam suam collocavit. *Ego autem, inquit, fideus*

fidens eram in eo. Ad Hebr. 2. v. 13. Et cum loqueretur de infallibili ovium suarum salute, certitudinem illam in Patris omnipotentiam refundebat. *Oves*, inquit, *meam vocem meam audiunt: & ego cognosco eas, & sequuntur me: & ego vitam eternam do eis: & non peribunt in eternum, & non rapiet eas quisquam de manu mea. Pater meus quod dedit mihi, majus omnibus est; & nemo potest rapere de manu Patris mei: ego & Pater unum sumus.* Joan. 10. v. 28.

Consect. 4. Prælatus tum Ecclesiasticus, tum Religiosus, Deo debet summam caritatem, qua omnia suæ administrationis exercitia in augendam Dei gloriam referat, & nihil in proprium commodum convertat. Purioris illius caritatis exemplum in cunctis suis operibus offendit Christus. *Non quero*, inquit, *gloriam meam, sed ejus, qui misit me, Patris.* Joan. 8. v. 50. Ejusdem caritatis exemplar dedere Apostoli in prædicando divino Evangelio, qui non aliud venabantur, quam clariorem divini nominis manifestationem, quorum erat ista omnium vox: *Non nobis Domine non nobis, sed nomini tui da gloriam.* P. 113. Porro puritas cordis, seu caritas pura, in duobus consistit, inquit Bernardus, in querenda gloria Dei, & utilitate proximi, ut in omnibus videlicet actis suis vel dictis nihil suum querat Episcopus, sed tantum aut Dei honorem, aut salutem proximorum, aut utrumque. Hoc enim agens implebit non solum Pontificis officium, sed & etymologiam nominis, pontem utque seipsum faciens inter Deum & proximum. Tract. de moribus & officio Prælatorum. Eandem autem caritatem in Prælati, præcipue in Episcopis, exigit D. Th. 2. 2. q. 18. a. 4. sic enim discurre. Qui ad prælationem erigitur, non solum ad perfectionem tendat, sed in ipso jam perfectionis culmine esse debet: perfectio autem omnis in perfectione caritatis sita sit necesse est, ut qui secundum exigentiam professionis suæ perfectus est, perfectam quoque habeat caritatem, sine qua perfectus non est.

Ea autem caritas Pastorum erga Deum talis debet esse, ut non in Deo sistat, sed ad oves sibi a Deo commissas diffundatur. *Caritas enim*, inquit Augustinus in primam Canoniam Joannis, *ut perficiatur nascitur, cum fuerit nutrita roboratur, cum fuerit roborata perficitur, cum ad perfectum venerit dicit: mihi vivere Christus est, & mori lucrum: ea caritate Prælatus se ovibus suis devovet; ideo sint*

Conseclaria de his, quæ Prælatus debet ovibus suis.

Diximus concise, in explicatione quarti præcepti Decalogi, Pastores debere ovibus suis amorem, bonum exemplum, instructionem, & Sacramentorum administrationem; sed de his hic fusius agendum.

Consect. 2. Prælati tum Ecclesiastici, tum Religiosi, debent ovibus suis, quantum patitur humana infirmitas, paternam eam caritatem, quam Christus ovibus suis exhibuit. Quemadmodum enim providentia parentum carnalium animis vehementissimum erga filios suos amorem indidit, quo uno naturæ beneficio omnia quæ ad ipsorum educationem institutionemque pertinent, collata ipsis esse videantur; ita eadem providentia, quæ eundem fere tenorem in operibus gratiæ retinet ac naturæ, cum Prælatos omnes, scilicet Episcopos, Parochos, Priores, patres suorum inferiorum esse voluerit, merito ab illis exigit caritatem, qua fiat, ut non minus Prælati erga filios suos sint solliciti, quam parentes carnales possint erga filios a se genitos esse propensi; præcipue cum amor supernaturalis longe sit efficacior, quam amor naturalis, & generatio spiritualis generationi carnali debeat prævalere. In hujus caritatis pastoralis exemplum proponit se Christus, dum ait: *Ego sum pastor bonus, & animam meam pono pro ovibus meis.* Et Paulus ad Romanos c. 5. v. 6. sic caritatem Christi explicat: *Vix enim pro iusto quis moritur; nam demus quod pro bono forsitan quis audeat mori. Commendat autem caritatem suam Deus in nobis, quoniam cum adhuc peccatores essemus, secundum tempus Christus pro nobis mortuus est.* Ejusdem caritatis pastoralis exemplum dedit Petrus; cum enim constituendus esset Petra fundamentalis Ecclesiæ, ter interrogatur a Christo his verbis: *Simon Joannis, diligis me plus his?* Cui trinæ interrogationi respondet humiliter: *Tu scis quia amo te.* Joan. 21. v. 17. Non iactans amorem, uti fecerat ante passionem, cum diceret: *Etiamsi oportuerit me mori tecum, non te negabo;* sed iudicium, & examen amoris sui Christo relinquens, ait: *Tu scis, quia amo te.* Exemplum ejusdem amoris pastoralis dedit Paulus, cum toto Apostolatus tempore ita fuerit affectus, ut mortem lubens pro fidelibus sæpius vellet optetere. *Ego autem*, inquit, *libentissime impendam, & super impendam ipse pro animabus vestris, licet plus vos dili-*

diligens, minus diligar. Eodem amore succensit Paulus, & Moyses se pro vobis suis devoverunt. Moyses sic pro Judæis in idololatriam lapsis deprecatur: *Aur dimitte eis hanc noxam, aut si non facis, dele me de libro tuo, quem scripsisti.* Exodi 32. v. 31.

Paulus vero sic salutem Hebræorum exoptat, ut optet anathema esse a Christo pro fratribus suis, qui erant cognati ejus secundum carnem. Ad Rom. 9. v. 3.

Eodem caritatis zelo arserunt quotquot fuerunt in Ecclesia veri Episcopi. Ambrosius siquidem lib. 1. de officiis cap. 7. ita habet: *Non minus diligo vos, quos per Evangelium genui, quam si conjugio suscepissem: non enim ad diligendum vehementior est natura, quam gratia.* Divus Martinus, qui merito Præsulum gemma dictus est, dum ad cælum possidendum evocaretur, tamen in gratiam ovium suarum dicebat Deo: *Domine si populo tuo sum necessarius, non recuso laborem.* Illud idem sentiunt quotquot sunt veri Prælati: & merito quidem; nam quod Christus præcipue a Pastoribus exigit, est caritas: ideo Christus Petrum toti Ecclesiæ prælaturus, sic eum interrogat: *Simon Joannis amas me? An amet Petrus Redemptorem ter interrogatur, inquit Gregorius: primo namque ei dicitur: Petre amas me? ut per amorem fortia agere studeat; secundo, ut in contemplatione alta cognoscat; tertio, ut perfectæ caritatis affectu erga proximum serveat.* In c. 16. lib. 1. Reg. *Non enim otiose, inquit Bernardus, repetitum est: Petre amas me? in commissione ovium; & ego quidem id significatum perinde puto, ac si illi dixisset Jesus, nisi testimonium perbibente tibi conscientia, quod me ames, & valide perfecteque ames, hoc est, plusquam tua, plusquam tuos, plusquam & te, ut hujus repetitionis meæ numerus impleatur, neque suscipias curam hanc neque intromittas de ovibus meis, pro quibus sanguis utique meus effusus est.* Serm. 76. in Cantic. Ideo docet Divus Thomas. 2.2. q. 185. a. 3. ad 1. loquens de ea interrogatione Christi ad Petrum: *De ampliore dilectione Christum Petrum examinavit ad ostendendum, quod ubi alias invenitur homo idoneus ad Ecclesiæ regimen, præcipue attendi debet in ipso eminentia divinæ dilectionis.* Et Cajetanus addit: *Sine amore Pastorem non esse Pastorem, nisi equivoco: in caput 22. Joan. Unde Bernardus Prælatos omnes his verbis Davidis admonet: Bonitatem, & disciplinam, & scientiam doce me. Quid enim, inquit, prodesset disciplinam habere in conversatione, scientiam in prædicatione, nisi adsit bonitas,*

amoris in intentione? Serm. ad Pastores in Synodo congregatos.

Caritas autem illa pastoralis debet esse non sterilis, sed fecunda, non querens quæ sua sunt, sed quæ aliorum. Debet esse fecunda, bonitatem effundens in subditos, adinstar caritatis Christi, qui ait: *Ego veni, ut vitam habeant, & abundantius habeant.* Et rursus: *Non veni ministrari, sed ministrare.* Et Paulus 1. ad Cor. 9. v. 19. *Cum essem liber ex omnibus, omnium servum me feci.* Et Papa non alio titulo gloriatur, quam isto: *Servus servorum Dei.* Ut enim optime monet Augustinus tract. de Pastor. c. 1. *Illud, quod Christiani sumus, propter nos est; quod autem Præpositi sumus, propter vos est. In eo quod Christiani sumus, attenditur utilitas nostra; in eo quod Præpositi, nonnisi vestra.* Caritas ergo pastoralis debet querere quæ ovium sunt & quod ita explicat Bernardus: *Puritatem cordis in eo Prælatum habeat, ut prodesse desideret, non præesse; ut scilicet proprium commodum, vel honorem seculi, seu aliud quidpiam suum in prælatione non querat, præter solum beneficium Dei, & animarum salutem.* Ser. 25. de diver. Et scribens ad Eugenium lib. 3. de consideratione c. 1. sic Papam illum singulosque Prælatos instruit: *Ita & tu præsitis, ut provideas, ut consulas, ut procures, ut serves: præsitis, ut prositis... Hoc fac, & dominari ne affectus hominum homo, ut non domineatur tibi omnis iniquitas.* Et Hugo a Sancto Victore c. 21. inquit. *Anast. Væ tibi, si præs, & non prodes; sed væ gravius, si quia non præesse metuis, prodesse refugis.* Examinet ergo Episcopi, Parochi, Abbates, &c. an habeant caritatem pastorem: videant qualiter caritatem describat Paulus. *Caritas, inquit, patiens est, benigna est &c.* videant, an sint patientes, benigni &c. videant qualiter caritatem pastorem describat Aug. de laudibus caritatis. *Caritas, inquit, in adversitatibus tolerat, in prosperitatibus temperat, in duris passionibus fortis, in bonis operibus hilaris, in tentatione tutissima, in hospitalitate latissima, inter veros fratres letissima, inter falsos patientissima est.* Caritas inter iras placida, inter insidias innocens, in iniquitate gemens, in veritate respirans, in virtute congratulans &c. Ejusdem caritatis pastoralis affectus late describit Greg. lib. 20. moral. quem consulas, si lubet; sed numquam melius caritas pastoralis innotescit, quam cum vitam nostram cum vita sanctissimorum Episcoporum, Parochorum, & Abbatum comparamus, & eorum virtutes enitumur imitari.

Confess. 2. Prælati tum Ecclesiastici, tum Religiosi, debent suis interioribus exemplum. Christus omnibus præluxit exemplo; ideo omnibus ait: *Exemplum dedi vobis, ut quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis.* Et Scribis & Phariseis fidenter dicit: *Quis ex vobis arguit me de peccato?* Unde, teste Aug. una ex caulis, cur Verbum carnem assumpserit, ea est, ut scilicet in Christo habereamus Pastorem, qui præluceret exemplo. *Homo*, inquit Aug. *sequendus non erat, qui videri poterat: Deus sequendus erat, qui videri non poterat.* Ut ergo exhiberetur homini & qui videretur ab hominibus, & quem homo sequeretur, Deus factus est homo. Ita apud Divum Thomam 4. par. q. 1. art. 2. in corp. 2. Apostoli primi Pastores electi a Christo non modo docebant verbo, sed etiam doctrinam suam roborabant exemplo. *Providemus enim bona*, inquit Paulus, *non solum coram Deo, sed etiam coram hominibus.* 2. ad Corin. 8. v. 11. & scribens ad Tim. 3. explicans qualis debeat esse Episcopus, vult quod testimonium habeat bonum ab his qui foris sunt. Et ad eundem Tim. scribens, *Nemo*, inquit, *adolescens tuam contemnat... sed exemplum esto fidelium in verbo, in conversatione, in dilectione, in fide, in castitate.* 1. ad Tim. 4. v. 12. & quidem merito. 3. Si auctori profano dicere licuit, quod vita Principis censura est, eaque perpetua, ad banc dirigimur, ad banc converterimur, ad banc conformamur: Plin. in Panegir. Trajani; a fortiori id de Prælati spiritualibus intelligendum. *Talis fit*, inquit Hieron. epist. 93. ad Oceanum, *Prælati Christi, ut qui Religiosi detrahunt, ejus vitæ detrabere non possint.* Tales sint Prælati, juxta Greg. lib. 5. Reg. ind. 14. Epist. 56. *Ut præceptorum bonitas subditorum sit salubris regula.* 4. Prælati sunt lux mundi, quia oportet nos illuminari, sal terræ, quia oportet nos a corruptione impediri; ergo sicut lucem decet esse maxime lucidam, ut illuminet, sicut sal oportet esse salissimum, ut sua falsedine a carnibus corruptionem amoveat; ita oportet Prælatos & probitate sua ovis suis illucere, & sanctitate eas a vitiis putredine præservare; etenim si *lumen nostrum tenebræ sunt, ipsæ tenebræ quantæ erunt?* & si sal insaturatum fuerit, in quo salietur? Ideo certe nihil est vel ad perniciem Ecclesiæ nocentius, vel ad decorem monstruosius, vel ad publicam salutem inferius, quam si ii, qui ob Prælationes sunt sublimiores, infelicitate sint ob vitia depressiores, ut dicit Ludovicus Granatenfis in concione de Officio Pastoris: *Sicut enim*, inquit Hieron.

Tom. II.

nihil esse diximus Episcopo excellentius, sic nihil est commiserabilius, si de sancta vita Episcopus perichletetur, si Sacerdos in crimine teneatur. De dignitate Sacerdot. cap. 3. Quam deturpata Ecclesiæ faciæ sic describit Bernardus lib. 1. de consid. *Monstroso res est, gradus jumentus & animus infimus, sedes prima & vita ima: lingua magniloqua, & manus orosa: sermo multus, & fructus nullus: vultus gravis, & ædus levis: caput capum, & cor vultum facies rugosa, lingua nugosa: ingens auctoritas, & nutans stabilitas.* Quod quidem monstrum idem Bernardus fufius alibi infestat, tradans illud Proverb. *Cælum & terra deorsum*, ubi ait: *Negligentia Prælatorum tantam deordinationem & confusionem induxit, quod in eis est terra sursum, & cælum deorsum, pedes supra caput, & facies retro, & interiora extra effusa sunt: Deus ibi conculcatur, & terra deificatur: diabolus honorifice recipitur, Deus vero contumeliose trepallitur.* In expolit. reg. S. Bened. par. 5. cap. 7.

Videant ergo Episcopi, Parochi, & Superiores Religiosi, quod onus eis incumbat; eis istud præcipitur, inquit Basilii: *Exemplum esto fidelium.* Oportet, inquit D. Bonaventura; ut quilibet possit dicere, quod Paulus dicebat; *Imitatores mei estote, sicut ego Christi.* Oportet, inquit D. Benedictus c. 2. Reg. *Ut capitibus discipulis mandata Domini verbis proronat, davis vero corde & simplicioribus factis suis divina præcepta demonstret.* Oportet, ut linguæ pietatis exercitii interint. *Principem te constituerunt, esto inter illos quasi unus ex ipsis.* Eccl. 32. *Esto*, inquit Bernard. in illis, *non supra illos, quasi in potestatis throno, nec extra illos in privatis cameris, dimittendo communitatem extra necessitatem; sed in illis, id est inter illos tamquam communis homo, communitatem tenendo in choro, refectorio &c.* lib. 4. de rect. Nec sufficit quod Prælati interit pietatis exercitii, nisi ea ipse impigre exequatur. *Sint Abbates subditis bene vivendo duces*, inquit Concil. Furon. an. 813. cap. 24. Episcopi, Parochi, & Abbates, qui contra faciunt, Ecclesiæ vel communitatem, cui præstant, deturpant. Facies enim Sanctæ Ecclesiæ hi sunt, qui in locis regiminum positi apparent primi, inquit Greg. lib. 15. Moral. cap. 7. Causa sunt damnationis eorum, qui ob datum scandalum pereunt, inquit Damianus lib. 1. epist. 9. *Episcopus tot animarum reus est, inquit, quot per ejus negligentiam suo pravo exemplo deprævent.*

Confess. 3. Prælati tum Ecclesiastici, tum Religiosi debent tradere suis inferioribus eam doctrinam, quam Christus docuit.

P

Con-

Consecrarium istud, unum jubet, scilicet quod Pastores suas oves instruant: alterum vetat, scilicet ne Doctrinam aliam ab ea, quam a Christo acceperunt, communicent. Quod Prælati instructionem debeant suis ovibus, patet exemplo Christi, & Apostolorum; Christus liquidem Princeps Pastorum munus instruendi fatur accipisse a Patre. Ego autem, inquit, constitutus sum Rex ab eo super Sion montem sanctum ejus, predicans præceptum ejus. Psal. 2. Et cum ingressus esset Synagogam Nazareth, eique traditus esset liber Isaïæ Prophetæ, ubi revolvit illum, invenit locum, ubi scriptum erat: Spiritus Domini super me; propter quod unxit me, evangelizare pauperibus misit me... Conspicue dicere ad illos, quia hodie impleta est hæc Scriptura in auribus vestris. Lucæ 4. v. 17. Apostoli vero se ad prædicandum missos publice constabantur: Non est æquum nos derelinquere verbum Dei, & ministrare mensis... nos vero orationi & ministerio verbi instantes erimus. Act. 6. Ideo Paulus Act. 2. ait. Per triennium non cessavi die ac nocte cum lacrymis monens unumquemque vestrum; & alibi: Vae mihi, si non evangelizavero. Et instruens Timotheum sic eum ad prædicandum hortatur: Attende, inquit, lectioni, & exhortationi, & doctrinæ. Et iterum: Attende tibi, & doctrinæ, insita in illis: sic enim te salvum facies, & eos qui te audiunt. Et. 2. ad Timoc. 4. minacibus verbis sic eum obtestatur: Testificor coram Deo & Christo Jesu, qui judicaturus est vivos, & mortuos, per adventum ipsius, & regnum ejus; prædica verbum, insita opportune, importune &c. quibus verbis satis indicatur præcipuum munus Prælatorum esse instructionem. Ideo huic insistebant toti antiqui Episcopi, Chrysostomus, Ambrosius, Augustinus &c. Ideo Concilia præscribunt Prælati, ut prædicationis ministerio incumbant; sic enim habet Concilium Carthagin. IV. Episcopus nullam reifamiliaris curam ad se revocet, sed lectioni, & orationi, & verbi Dei prædicationi tantummodo vacet. Et Hispalense II. sic loquitur: Episcopo præsentem, non licet Presbytero populum docere, aut exhortari. Deum Tridentinum expresse determinat, omnes Episcopos, Archiepiscopos, Primates, & omnes alios Ecclesiarum Prælatos teneri per se ipsos, silegitime impediri non fuerint, ad prædicandum sanctum Jesu Christi Evangelium. Sess. 4. c. 5. Ideo Gregorius epist. 39. lib. 2. dicit, quod Episcopi est de prædicationis ministerio semper cogitare. Et lib. 4. epist. 37. Ecclesiam sine Episcopo prædicante comparat arenti alveo. Nec Prælati possunt se excusare, quod variis exterioribus negotiis occu-

pentur; nam sibi debent applicare consilium, quod Jethro Moysi suggessit: Esto tu populo in his, quæ ad Deum pertinent; ut reteras quæ dicuntur ad eum, ostendasque illis ceremonias, ritumque colendi, & viam, per quam ingredi debent. Exod. 18.

Alterum, quod Prælati debent suis inferioribus, est, quod non aliam quam Christi Doctrinam eis communicent. Hujusce muneris exemplum, & præceptum dedit Christus, dederunt & Apostoli, dederunt & Sancti Patres. Nam Christus etsi infallibilis non aliam voluit populis Doctrinam tradere, quam eam, quæ ei per æternam generationem a Patre communicata fuerit. Doctrina, inquit, mea non est mea, sed ejus, qui misit me, Patris.

Apostoli vero loquebantur, prout Spiritus Sanctus dabat eloqui illis; adeo ut si quæramus primam hujus Doctrinæ, quam tradidit sumus, originem, hæc origo alia non sit, quam Deus revelans in Cælo mysteria. Pater æternus docet Filium communicando ei divinam naturam, & mittit illum in mundum tanquam Doctorem nostrum. Pater & Filius communicando naturam Spiritui Sancto Doctorem Ecclesiæ illum efficiunt juxta illud: Ille docebit vos omnem veritatem. Ecclesia ergo docta a Patre, & Filio, & Spiritu Sancto Prælati communicat Doctrinam, quæ ovibus communicanda est. Caveant ergo Prælati, ne sacrum illud depositum Doctrinæ tantisper adulterent; audiant Vincentium Lirinensem ista verba Pauli exponentem, depositum custodi. Depositum, inquit, idest quod tibi creditum est, non quod a te inventum: quod accepisti, non quod excogitasti: rem non ingenii, sed doctrinæ: non privatæ usurpationis, sed traditionis publicæ: rem ad te perductam, non a te perlatam; in qua non auctor esse debes, sed custos; non institutor, sed sectator; non ducens, sed sequens: aurum accepisti, aurum redde: nolo mihi pro aliis alia subijcias. Custodi propter intimos, propter fures. Custodi etiam diligenter, sedulo, fideliter, ut suo tempore, cum oportuerit, quibus oportuerit, reddas: devotans profanas vocum novitates, idest sententiarum, dogmatum, rerum, quæ sunt vetustati contrariæ. Hactenus Lirinensis. Videant ergo Episcopi, Parochi, Abbates, an sint in prædicando illiciti, & in tradenda Christi Doctrina fideles.

Consect. 4. Quartum Officium Prælatorum erga subditos, est legitima Sacramentorum administratio, quæ quo pacto fieri debeat, di-

dicemus ubi de Sacramentorum administratione.

Consecratoria de his, quæ Prælati debent Ecclesiæ, vel communitati, cui præsunt.

Consecr. 1. Prælati Ecclesiastici debent Ecclesiæ, cui præsunt, continuam circa spiritualia ejus bona tuenda & promovenda vigilantiam, v.g. debent semper invigilare, ne veritas fidei alteretur, sanctitas morum corrumpatur, severitas Ecclesiasticæ disciplinæ enervetur. Debent ergo pugnare primo contra infideles veritatem fidei alterantes, secundo contra laxiores vel rigidiores Doctores Moralem Christianam corrumpentes, tertio contra tepidos fideles a vera Ecclesiastica disciplina degenerantes. Ad hanc triplicem pugnam necessaria est sanctitas vitæ, qua puritas Moralis Christianæ fidei potius quam verbis scelerationibus suadeatur; sublimitas scientiæ, qua fidei veritas pertinacioribus demonstretur; intrepida fortitudo, qua in difficilioribus circumstantiis Ecclesiastica disciplina conservetur; & demum continua oratio, qua singuli Ecclesiæ hostes a Deo exorato potius quam a nobis certantibus convertantur. Ut ergo Prælati debitam circa bona spiritualia Ecclesiæ adhibeat diligentiam, oportet ut in eo sit sanctitas sublimis, scientia non vulgaris, fortitudo intrepida, & oratio continua. Quæ singula hic breviter perstringimus.

Sanctitas sublimis requiritur in Episcopo, in Parocho, ex statu, ex nomine, ex Officio. Ex statu quidem; quippe Episcopus successor est Apostolorum, Parochus successor discipulorum Christi: ergo quantum excellit alios dignitate, tantum debet præcellere sanctitate. Ex nomine, uterque enim Episcopus & Parochus Pastor est ovium. Quid ergo sequitur ex eorum nomine, nisi quod ait Gregorius in Pastoralibus: *Tantum debet actionem populi actio transcendere Præsulis, quantum distare solet a grege vita pastoris.* Ex officio; officium quippe Pastoralis facit Episcopum & Parochum Dei cooperatorem in procuranda salute hominum. Quæ ergo sanctitate pollere necesse est eum, qui sanctitate sua alios sanctos efficere debeat? Ut ergo in naturalibus ignis producit ignem, in artificialibus pictor efficit alium pictorem; ita in supernaturalibus ordinarie loquendo, sanctus sit, oportet, qui alios sanctificat. Unde in veteri lege, num. 19. mundus erat, qui aqua expiationis lustrabat immundum. Quo tendit illud Eccles. 34. *Ab immundo quis mundabitur?* Cui simile est illud Gregorii Moral. lib. 7.

Manus sordida aliam non lavat, & oculus plenus pulvere maculam non considerat. Ita mundus debet esse qui alios vult corrigere: & quamvis sanctitas ministris non requiratur ad valorem Sacramenti; requiritur tamen ad ejus decentiam, & ad efficaciam correctionis.

Scientia non vulgaris requiritur in Episcopo & Parocho ex statu, ex nomine, ex officio. Ex statu quidem; uti enim natura oculos adjunxit capiti, quo cetera membra dirigi debent; ita in Ecclesiæ, qui caput statuitur, instar est oculi, & proinde lumen habeat acutum necessarium est. Ex nomine; Episcopus enim vox Græca est 2 contemplan- & speculando deducta: ergo decet, ut vim cognoscendi non mediocrem habeat. Ideo Prælatum apud Ezechielem 3. vocat Dominus speculatorem: *Fili hominis, inquit, speculatorem dedi tui Domui Israel.* Ex officio quidem; quia Episcopi & Parochi est oves dirigere: in dirigendo autem primas partes tenet scientia. Ideo sapientiam præ omnibus petivit Salomon, cum Rex esset constitutus super Israel: quia scientia si destituitur Prælati nihil eveniet, nisi quod dixit Christus: *Si ceciderit ceco ducatum præstet, ambo in foveam cadunt.* Matth. 15. Hinc colligitur numquam Deum severius punire, quam cum permittit ignaros Prælatos præesse. *Ecce ego, inquit, addam ut admirationem faciam populo huic, miraculo grandi & stupendo; peribit enim sapientia a sapientibus, & intellectus prudentium abscondetur.* Isaï. 29. & inter maximas populi Judaici calamitates hanc enumerat, quod Dominus auferet a Juda & Jerusalem, lenem, consiliarium, & prudentem eloqui mystici. Isaï. 3.

Fortitudo intrepida requiritur in Episcopo & Parocho ex statu, ex nomine, ex officio. Ex statu quidem: cum enim uterque sit præfectus illius arcis, quam impugnant dæmones & homines, in eo loco uterque constitutus est, ut vere in illum cadat, quod olim de Imaele dictum est: *Manus ejus contra omnes, & manus omnium contra eum, atque e regione fratrum suorum figet tentoria.* Quanta ergo opus est fortitudine ad tot hostes propulsandos? Ex nomine; Episcopus enim & Parochus est fortis ille, de quo loquitur Michæas 3. Civitas munita, de qua Jerem. 1. Et ille adamas, de quo Ezechiel 3. *Ego repletus sum, inquit Michæas 3. v. 8. fortitudine spiritus Domini, iudicio, & virtute, ut annuntiem Jacob scelus suum, & Israel peccatum suum.* Jeremias vero Dominus ipse dicit 1. v. 18. *Ego quippe dedi tui hodie in civitate munitam, & in columnam ferream, & in murum æneum*

super omnem terram, Regibus Juda, & Principibus ejus. Ezechiel vero dicit: *Ecce dedi frontem tuam valentiorē frontibus eorum, ut adamāntem & siliem dedi faciem tuam.* Ezechiel 3. v. 8. Qua ergo fortitudine roborentur oportet qui sunt in Ecclesia tamquam milites Dei, tamquam civitates munitæ; & tamquam adamantes? Ex officio autem requiritur intrepida fortitudo in Episcopo & Parocho; sæpe enim fidei veritas a paganis & ab hæreticis impetitur; sæpe sanctitas morum a Doctorebus vel rigidioribus, vel laxioribus, aliter, quam oportet, explicatur, & sæpe ab improbis Christianis deturpatur; sæpe Ecclesiastica disciplina vel tamquam laxior, vel tamquam severior accusatur; sæpe jura Ecclesiæ ab Imperatoribus, aut a Magnatibus invaduntur; sæpe obrepticia, vel subreptitia privilegia ventulantur: his omnibus est resistendum, cum illis hostibus decertandum. Qua ergo fortitudine oportet munitus sit Prælati? Si enim, inquit Cyprianus scribens ad Cornelium, si, inquam, itares est, frater, ut nequissimorum timeatur audacia, ut, quod mali jure atque equitate non possunt, temeritate ac desperatione perficiant, adum est de Episcopatus vigore, & de Ecclesiæ gubernandæ sublimi ac divina potestate: nec Christiani ultra aut durare, aut esse jam possumus, si ad hoc venimus, ut perditorum minas atque infidias pertimescamus... Manere debet apud nos, frater, fidei robari immobile, & stabilis atque inconcussa virius contra omnes incurtus. Eo robore munitus erat sanctus Cantuariensis Episcopus, qui neque sui, neque suorum clade flecti potuit, ut Ecclesiæ jura iniquo Regi invadere cupienti cederet. Eo erat armatus zelo Ambrosius, quando Theodosium Imperatorem propter admissum scelus ab ingressu Ecclesiæ prohibuit, quando Ariano Imperatori Basilicas petenti, mortem etiam minitanti, infracto animo resistit, dicens: *Tradere Basilicas non possum; sed pagnare non debeo: quia non tradendas, sed servandas accepi.* Hoc robore plenus erat Athanasius, cum contra Arium & Arianos fortiter dimicavit. Ea fortitudine plenus erat Stephanus, pleni Apostoli, dum fidem contra Judæos, contra Paganos, contra Hæreticos propugnarunt. Similem fortitudinem a Deo postulent Prælati necessarium est.

Oratio continua necessaria est Episcopo & Parocho: bellum enim, quod utrique gerendum est, nunquam melius quam oratione geritur. Moyses enim, qui perfectissimi Pastoris nobis exemplum præbuit, orando, non bellando hostes suos repressit; orando liqui-

dem maria divisit, Ægyptiorum currus exercitusque prostravit, Amalecitarum agmina fudit, & de exteris gentibus trophæa læpne inclyta reportavit. Quod orationis exercitium in christiano isto, de quo agimus, bello magis est necessarium: quippe Prælati non mortem querunt hostium Ecclesiæ, sed conversionem, quam sola oratio a Deo potest impetrare.

Consect. 2. Prælati Ecclesiastici debent Ecclesiæ vigilantiam circa temporalia, non immediatam, quam ipsi gerant, sed mediatam, quam aliis impertent; quam tamen ipsi juxta regulas prudentiæ debent dirigere: ita docet Greg. 2. par. Pastoralis c. 7. *Secularia judicia si habueritis: contempnibiles qui sunt in Ecclesiis, illos confliuite ad judicandum. 1. ad Corinth. 6. Ut ipsi videlicet dispensationibus terrenis inserviant, quos dona spiritualia non exornant. Ac si apertius dicat: quia penetrare intima nequeunt, saltem necessaria foris operentur. Unde late prosequitur idem Papa, quæ nos hic contrahimus. Jethro arguebat Moysen, quod terrenis populi negotiis stulto labore lerviebat. Osce 4. Dominus minatur Judæis, quod erit hicque populus, sic Sacerdos; quando scilicet Sacerdos, qui deputatur spiritualibus officiis, temporalibus mancipatur exercitiis. Quod malum sic deslet Jeremias Thren. 4. Quomodo, inquit, obscuratum est aurum, mutatus est color optimus, dispersi sunt lapides Sanctuarii in capite omnium platearum? Quod utique fit, cum Sacerdotes negotiis læcularibus occupantur; nam Christus vetat singulis Christianis, curis hujus vitæ inhærere: ergo a fortiori id. vetat Episcopis, Parochis, & Sacerdotibus. Et Paulus 2. ad Timoth. 2. sic Clericum a læcularibus negotiis removet. Nemo, inquit, militans Deo, implicat se læcularibus negotiis. Illud idem Gregorius ita explicat scribens ad Marinianum, Epist. 28. *Insister, inquit, admono, quod si recte consideres, ut non plus pecunie, quam animabus studeas, illud a latere respiciendum, ad hoc autem tota mentis intentione laborandum ac vehementius intendendum.* Illudque Gregorii lib. 7. Reg. ind. 2. maxime animo suo infigat Prælati, non terrenarum rerum curam, sed animarum ducatum se suscepisse. Quia tamen, ut diximus, nulla Res publica, sine Ecclesiastica, sive civilis, potest subsistere sine bonorum temporalium adminiculo, Prælati Ecclesiastici non debent possessionum Ecclesiasticarum curam abicere, sed conservare in subsidium pauperum tenerent. Ideo in iustore Canonico id jubetur. Cum Episcopus, inquit, & quilibet Prælati Ecclesiasticarum*

rum rerum sit procurator, & non dominus, conditionem Ecclesie meliorare potest, facere vero deteriore non debet. Cap. Fraternitatem de donatione.

Consect. 3. Prælatum Religiosus debet Communitati quoad spiritualia eandem vigilantiam, quam a Prælato Ecclesiastico exegimus, cum isto insuper adjuncto, quod Superiores Religiosi debent maxime invigilare, ut vota non violentur, ut regulæ observentur, & ut pia consuetudines non intermittantur; in his enim tribus tota perfectio religiosa consistit: de quo ita Bernardus, opere, Ad quid venisti? Deberet studere, ut sicut ordo a tuis senioribus traditus est; ita & tu tradas cum posteris tuis, quantum in te est, verbo & exemplo, nec aliquam consuetudinem non bonam in ducas, nec aliquam bonam per negligentiam, vel per incuriam diaboli præmittas nec in teipso, nec in aliis, quibus cum modesta suadere potes.

Consect. 4. Prælatum Religiosus debet Communitati quoad bona temporalia eam vigilantiam, non immediatam, sed mediatam, quam a Superiore Ecclesiastico exegimus, cum eo tamen addito, quod cum Prælatum Religiosum non sit minus ligatus voto, quam ejus subditi, nihil potest sibi tamquam proprium adscribere; sed e contra sequi debet exemplum Malachie Abbatis, de quo ita Bernardus scribit: *Sanctæ paupertatis, inquit, non modo participem, sed & Principem se exhibebat, ipsius præcipue super omnes abundantius amulator existens.* Aliunde reus est & injustitiae, & sacrilegii, si vel sibi adscribat, vel perdat, vel inferioribus necessaria subtrahat, ut docet D. Basilii q. 143. & 144. *Qui rebus Monasterii abutitur, velut sacrilegus... judicetur.* Quippe juxta Cassianum omnes antiqui Patres, si quid fuerit Monasterio semel illatum, ut Sacrosanctum cum omni decernunt reverentia debere tractari. Lib. 4. cap. 10. & 4. & 19. & proinde sacrilegium committitur, si in pravos usus infundatur; injustitia vero, si subtrahatur necessarium membrum communis, cum in eorum sustentationem ea bona Conventui data sint: ideo optime monet Prælatum Religiosum Pachomius in sua regula, ut quidquid necessarium est, Præpositus, etiam non postulat, impleat.

ARTICULUS II.

Quem prototypum debeant sibi proponere hi omnes, qui subsunt spiritualiter.

Prop. unica. Omnes, qui subsunt spiritualiter, sive sint Laici, sive Clerici, Tom. II.

sive Religiosi, debent sibi Christum imitandum proponere, ut fideliter & hilariter Prælati suis obediant.

Prob. 1. Scriptura. Nemo finem prædestinationis assequitur, nisi sit conformis Christo; juxta illud Pauli: *Quos præsciuit, & prædestinavit conformes fieri imagini filii sui.* Ergo omnes, qui subsunt, debent Christum sibi imitandum proponere, ut finem suæ prædestinationis assequantur.

2. Ex libro de vita Christiana cap. 6. inter opera Aug. *Christianus ille est; qui non nomine tantum, sed & opere est, qui in omnibus Christum imitatur & sequitur, qui sanctus, innocens, incontaminatus &c.* Ergo ut finem prædestinationis assequamur, debemus Christum imitari.

3. Ratione desumpta ex eodem libro. Quis, inquit idem auctor, tam vanus & miser est, qui advocatum se, cum litteras nesciat, audeat profiteri? Quis tam insanius & excors, ut se profiteatur militem, qui nesciat arma gestare? nemo enim quodcumque nomen sine causa sortitur. Sartor ut dicatur, necesse est ut calcamenta conficiat: ut vocetur quis Faber aut artifex, artis peritia faciat. ... hujusmodi exemplis cognoscimus nullum sine actu nomen, sed omnem nomen ab actu. Tu ergo quomodo Christianus diceris in quo Christiani actus non apparent? Ergo oportet, ut omnes sive Laici, sive Clerici, sive Religiosi, Christum sibi imitandum proponant. Laici imitentur eas virtutes, quas Christus ut homo, & cum hominibus conversans, exercuit. Imitentur Clerici eas virtutes, quas ut Pastor animarum exercuit. Religiosi vero proponant sibi semper paupertatem, obedientiam, & castitatem Christi, & ad ejus exemplum votorum suorum observantiam dirigant.

Consect. unicum. Quancumque sit perfectio, quam in hac nostra Morali a Laicis, a Clericis, a Religiosis exigimus, minus est quod requiritur, quam quod imperetur; multoque plura & excellentiora præcipit conformitas Christi omnibus imperata, quam quæ nos in Morali nostra descriperimus. Cujus veritatis conscius facile fuerit quisquis Christi vitam meditabitur. Quod ne gratis dictum videatur, en quomodo simplicem Christianum describat auctor jam citatus: *Christianus, inquit, ille est, qui viam Christi sequitur, qui Christum in omnibus imitatur: sicut scriptum est, qui dicit se in Christo manere, debet sicut ille ambulavit, & ipse ambulare. Christianus ille est, qui omnibus misericordiam facit,* P 3 qui

qui omnino non movetur injuria, qui opprimi pauperem se præsente non patitur, qui miseris subvenit, qui indigentibus succurrit, qui cum matremibus morietur, qui dolorem alienius sicut matrem sentit, qui ad fletum fletibus alienis provocatur, cujus omnibus communis est domus, cujus janua nemini clauditur, cujus mensam pauper nullus ignorat, cujus demum panis cunctis offertur, cujus bonum omnes norunt, a quo nemo sentit injuriam, qui Deo die, nocteque deservit, qui ejus praecepta indefinenter meditatur & cogitat, qui pauper mundo efficitur, ut Deo socius fiat, qui inter homines habetur inglorius, ut coram Deo, & Angelis ejus gloriosus appareat, qui in corde suo nihil videtur habere simulatum vel fictum, cujus simplex, & immaculata est anima, cujus conscientia fidelis, & pura est, cujus tota mens in Deo est, cujus omnis spes in Christo est, qui caelestia potius, quam terrena desiderat, qui humana spernit, ut possit habere divina. Nam his, qui hoc seculum diligunt, & qui in praesenti tempore gloriantur, & complacent, audi quid dicitur: Nescitis, quia amicitia hujus mundi inimica est Deo? Et quicumque voluerit fieri amicus hujus saeculi, inimicus Dei constituetur.

TRACTATUS OCTAVUS.

DE SACRAMENTIS.

PROOEMIUM

TOTIUS TRACTATUS.

ISTE tractatus in duas partes dividetur: in priori ea explicabimus, quae spectant ad casus conscientiae, qui circa Sacramenta proponi solent: in posteriori vero quaestiones, quae circa Sacramenta in scholis pertractantur, strictim agitabimus; & utrumque ista methodo absolvemus. In prima parte statuentur generalia quaedam principia practica, e quibus per quaedam confectaria resolvemus casus omnes Morales, qui Sacramenta respiciunt. In secunda vero parte statuentur pariter generalia quaedam principia speculativa, e quibus educuntur omnes illae conclusiones, quibus & vis, & natura, & dignitas Sacramentorum explicatur; adeo ut in hoc tractatu quasi in brevi quadam Synopsi quicquid habere possit quaestiones & morales, & speculativas, quae in scholis non nisi longis voluminibus agitantur. Ceterum, qui solis conscientiae casibus vacare voluerit, primam istius tractatus partem solum evolvat; qui vero solas quaestiones speculativas quaerit,

secundae dumtaxat parti adhaereat; cui vero animus fuerit & practica, & speculativa de Sacramentis Theoremata in memoriam revocare, utramque, si ita libuerit, istius tractatus partem percurrat.

Prima hujus tractatus pars, quae solos conscientiae casus respicit.

Prooemium primae partis.

UT resolvantur omnes casus conscientiae, qui circa Sacramenta proponi solent, tria examinanda occurrunt. Primum, quidem, quanam sint quae reddunt Sacramentum validum vel invalidum; licitum vel illicitum. Secundum vero, quandonomam urgeat obligatio recipiendi Sacramenta. Tertium demum, quanam sit obligatio cultus Christiano vivendi conformiter ad finem Sacramenti recepti. Quibus tribus semel discussis, & explicatis, statim se se offeret resolutio omnium fere casuum, qui in hac materia proponi solent. Ceterum, ut rectiori methodo procedamus, tria haec tribus capitibus concludemus: ubi vero unius ejusdemve capituli materia uberior fuerit, illud idem caput in varias sectiones partiemus, Demum ne res adeo disjunctae, & separatae e memoria elabantur, in quolibet capite quaedam statuemus principia, quae ad singula Sacramenta sigillatim applicabimus. Et quamvis interdum applicatio principii cultus vel etiam rudiori obvia videatur, eam tamen nos explicite declarabimus. Melius enim est, ut liber abundet superfluis, quam ut deficiat necessariis: praecipue cum ea, quae doctoribus videntur superflua, minus eruditis sint maxima necessaria.

Praemittuntur variae annotationes ad intelligentiam hujus tractatus necessariae.

§. I.

Explicatur breviter quid, & quod duplex sit gratia.

Gratia est donum Dei elevans nos ad finem supernaturalem, qui est clara Dei visio.

Gratia alia est gratis data, alia gratum faciens.

Gratia gratis data est donum Dei gratis collatum hominibus, non eo fine, ut suscipiens sanctificetur, sed eo fine, ut alii sanctificentur. Tale est donum prophetiae, linguarum, miraculorum &c.

Gratia gratum faciens est donum gratis col-

collatum eo fine, ut qui illam recipit, fiat gratus, & acceptus Deo.

Gratia gratum faciens alia est actualis & transiens, alia habitualis & permanens.

Gratia actualis gratum faciens est motio quædam virtuosa, per quam intellectus noster illustratur, & voluntas nostra inflammatur; per quam patet nobis veritas supernaturalis, quæ latebat, & placet bonum supernaturale, quod displicebat. Hæc gratia non confertur per Sacramenta, sed a Deo nobis immediate imprimitur, & transit elicitæ actione supernaturali.

Gratia habitualis gratum faciens est qualitas quædam spiritalis, & supernaturalis, per quam finis filii Dei adoptivi, tamdiu manens in nobis, quamdiu non sumus in peccato mortali.

Gratia habitualis gratum faciens est duplex: alia Sacramentalis, alia non Sacramentalis.

Gratia habitualis permanens non Sacramentalis est ea, quæ nobis extra usum Sacramentorum confertur.

Gratia habitualis Sacramentalis est ea, quæ ad nos a Deo per Christum in ipso Sacramentorum usu derivatur: Sacramentum enim est id, a quo omnis vera iustitia incipit, incepta augeatur, & amissa reparatur.

Gratia igitur Sacramentalis est ipsamet gratia habitualis cum iure aliquo, quod habemus exigendi a Deo gratias actuales necessarias ad pie vivendum conformiter ad finem Sacramenti recepti: puta, vi gratiæ Sacramentalis Baptizatus vivit ut filius Dei, confirmatus ut miles Christi, faginatus Eucharistia ut homo nutritus Deo, pœnitens ut homo satisfaciens Deo offenso, unctus Extrema Unctione ut homo convalescens a peccato, & reliquias ejus abstergens, ordinatus ut minister Christi, conjugatus ut repræsentans unionem Christi cum Ecclesia. Origo ergo gratiæ Sacramentalis est Deus juxta illud: *Gratiam, & gloriam dabit Dominus*. Instrumentum conjunctum est Christus juxta illud: *Gratia per Jesum Christum facta est*. Instrumentum separatum sunt Sacramenta juxta illud: *Haurietis aquas, id est gratiam, de fontibus Salvatoris*, id est de Sacramentis: ergo videndum jam quid sit Sacramentum.

§. II.

Explicatur quid, & quod duplex sit Sacramentum.

Sacramentum generatim est res sacra, quæcumque illa sit. Sic juramentum, my-

sterium, secretum, vocantur Sacramenta.

Sacramentum stricte sumptum est cæremonia sensibilis divinitus instituta, qua Deus utitur ad conferendam gratiam.

Sacramentum aliud est novæ, aliud veteris legis.

Sacramentum veteris legis est cæremonia illa sensibilis, qua Deus in veteri lege gratiam per Christum nobis conferendam significabat: & de his Sacramentis non hic est quæstio.

Sacramentum novæ legis est cæremonia sensibilis, quæ a Christo instituta est ad nostram sanctificationem: & de septem Sacramentis a Christo institutis hic solum agimus.

§. III.

Quomodo Theologi explicent naturam Sacramenti a Christo instituti.

Sicuti Philosophi explicantes naturam compositi physici, v.g. hominis, tria in illo agnoscunt, nimirum materiam, formam, & actionem generantis ambas illas partes unientis; ita Theologi post Concilium Florentinum explicantes naturam Sacramenti, dicunt, quod *Sacramenta tribus perficiuntur, videlicet rebus tanquam materia, verbis tanquam forma, & persona Ministri conferentis Sacramentum, cum intentione faciendi quod facit Ecclesia: quorum si aliquid desit, non perficitur Sacramentum*: ita Florentinum in instructione ad Armenos. Et Aug. explicans naturam Sacramenti, ait: *Accedit verbum ad elementum, & fit Sacramentum*.

§. IV.

Quid sit materia, quid forma in Sacramentis.

Materia in Sacramentis est pars determinabilis; forma vero est pars determinans. Sic aqua est materia Baptismi; aqua enim est de se indifferens ad multos effectus, v.g. ad abluendum, refrigerandum &c. Sic ista verba: *Ego te baptizo in nomine Patris &c.* sunt forma baptismi; hæc enim verba determinant materiam baptismi, scilicet aquam, ad ablutionem spirituale.

Materia Sacramenti est duplex: remota, & proxima. Materia remota est ea entitas rei, quæ a Christo electa est, ut sit materia Sacramenti, v.g. aqua est materia remota baptismi. Materia proxima Sacramenti est ipsamet materia, ut applicata per actionem Sacramentalem: v.g. ablutio facta per aquam est materia proxima baptismi.

S. V.

Quæ sit intentio requisita in Sacramentis conferendis, & recipiendis.

Intentio generatim est propositum aliquid faciendi; estque triplex: actualis, virtualis, & habitualis. Intentio actualis est propositum voluntatis hic & nunc actualiter elicium: talis est actio, quæ actualiter quis proponit Missam celebrare.

Intentio virtualis est propositum voluntatis, non actu elicium, sed remaneus in opere ex vi prioris actionis elicite: talis est actio, quæ quis volens celebrare Missam, non retractans illam intentionem, sumit velles Sacerdotales, & alia necessaria ad Missæ celebrationem.

Intentio habitualis estabilitas relicta ex iteratione plurimorum actuum: talis estabilitas celebrandi Missam, quæ reperitur in Sacerdote etiam amente: & de hac intentione hic non est quæstio, quandoquidem juxta omnes non sufficit ad Sacramentum.

Intentio actualis, & virtualis, alia est exterior, alia interior. Intentio exterior, ut volunt quidam, est opus exterius factum serio & non jocosè sine interiori voluntatis affectu: talis est intentio illius, qui præcise peragit serio, & non jocosè actionem Sacerdotalem, v. g. serio baptizat, confirmat, Missam celebrat, absolvit, ungit, ordinat, desponsatos benedicit.

Intentio interior est internum propositum voluntatis agendi quod peragitur: talis est intentio illius, qui agens serio, & non jocosè actionem Sacramentalem, vult interne illam actionem Sacramentalem elicere.

Intentio interior, vel est respectu Sacramenti, vel respectu alicujus sequentis colatum jam Sacramentum. Intentio respectu Sacramenti est propositum respiciens illa, quæ sunt de essentia Sacramenti: talis est bona intentio illius, qui baptizans adhibet aquam & verba, & vult interne efficere actionem illam Sacramentalem, quatenus Sacramentalem: talis est etiam prava intentio illius, qui serio quidem baptizans adhibet aquam & verba, sed non vult interne actionem Sacramentalem fieri, quatenus Sacramentalem: v. g. malus Minister, qui veritus ne redditus Ecclesiasticos amittat, si jocosè in Sacramentis conferendis se gereret, ritus Sacramentales solum exterius serio peragit, sed interius privata intentione proponit non facere Sacramentum, quantum in se est.

Intentio interior respectu alicujus sequentis naturam Sacramenti, est propositum spectans, non ad illa, quæ sunt de essentia Sacramenti, sed ad illa, quæ sunt extra naturam Sacramenti, v. g. ad effectus Sacramenti: talis est intentio illius, qui volens interne facere actionem Sacramentalem, quatenus Sacramentalem, nollet adhibere caeremonias accidentales ab Ecclesia præscriptas, vel nollet Sacramentum a se colatum suum habere effectum in recipiente, vel vellet facere Sacramentum ob vanam gloriam, ob magiam &c.

Ecclesia determinavit, ad valorem Sacramenti requiri intentionem faciendi quod facit Ecclesia. *Si quis dixerit*, inquit Trident. sess. 7. can. 11. *in Ministris, dum Sacramenta conferunt, & conferunt, non requiri intentionem, saltem faciendi quod facit Ecclesia, anathema sit.* Determinavit insuper ad valorem Sacramenti requiri, ut actio exterior Sacramenti fiat serio; docet enim sess. 14. c. 6. absolutionem esse nullam, *si Sacerdoti animus serio agendi, & vere absolvendi desit.* Sed Ecclesia non determinavit, utrum intentionis retentio ex parte ministri impediat, ne valeat Sacramentum, dum exterius serio conficitur ab homine sano & advertente. Catharinus enim, Salmeron, Contensonius, & multi Sorbonici id tuerunt; sic enim legitur in Thesi in Sorbona propugnata anno 1638. *Cujusnam generis necessaria sit intentio, nondum Ecclesia propugnavit, ad o ut internam, externamve propugnare non sit nefas, mihi externam tueri proclivius.* Nos tamen hic amplectimur eam sententiam, quæ tuetur requiri intentionem internam, & externam non sufficere, tum quia hæc sententia est communior, tum quia videtur esse Conciliis & Patribus conformis, tum demum quia fertur Alexandrum VIII. damnavisse sequentem propositionem: *Valet baptismus colatus a Ministro, qui omnem ritum externum, formamque baptizandi observat; intus vero in corde suo apud se resolvit: non intendo, quod facit Ecclesia.*

S. VI.

Recensentur historice varii errores circa Sacramenta, simulque explicatur, quid de Sacramentis necessario credendum sit.

Priusquam ad resolutiones morales veniamus, quid circa Sacramenta fides Catholica doceat determinandum est.

Certum est de fide, septem esse Sacramenta

in Legē Evangelicā a Domino Jesu Christo instituta, nec plura, nec pauciora, videlicet, Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, Pœnitentiam, Extremam unctionem, Ordinem, & Matrimonium. Certum insuper est ea Sacramenta gratiam Christi continere, eamque non penitentibus obicem ex opere operato conferre. Constat etiam, tribus Sacramentis, videlicet Baptismo, Confirmatione, & Ordine consensu characterem indelebilem, proinde hæc tria Sacramenta iterari non posse. Demum eadem fides docet, quodlibet Sacramentum tribus constare, scilicet, rebus, & verbis, & persona Ministrum intentione faciendi quod facit Ecclesia: qui Minister, licet peccator, vere Sacramenta conficiet, modo quæ sunt essentialia Sacramentis servaverit.

Contra illa fidei dogmata insurrexerunt Gentiles & Hæretici. Gentiles nulla admittunt Sacramenta. Cathaphryges circa an. 181. Sacramenta funesta esse contendebant. Cathari an. 256. Sacramenta nihil posse, nihil efficere docuerunt. Catharistæ an. 279. Sacramenta non modo inutilia, sed execranda esse voluerunt. Donatistæ an. 358. Sacramenta a malis Ministris collata nulla esse assuerunt. Idem docuerunt Albanenses an. 796. Idem contendebat Vvicleffus an. 1410. Armeni vero an. 640. quos postea secuti sunt Lutherani, negarunt gratiam per Sacramenta conferri. Lutherani tandem & Calvinistæ duo tantum esse Sacramenta, videlicet Baptismum, & Eucharistiam voluerunt.

De Baptismo: Necessario credendum 1. Quod institutus sit a Christo ad tollendum peccatum originale. 2. Quod medium sit de via ordinaria ad æternam salutem consequendam necessarium. 3. Quod ex institutione sua materiam habeat aquam veram & naturalem; formam vero hanc vel æquivalentem; *Ego te baptizo in nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti*.

Circa Baptismum in varios errores prolapsi sunt Hæretici. Marcus Valentini Discipulus an. 155. istam formam Baptismi formam: *Ego te baptizo in nomine ignoti Patris omnium, in veritate matris omnium, & in eo, qui descendit, Jesu*. Cathaphryges an. 181. baptizare noluerunt in nomine Trinitatis. Paulus Samosatenus an. 370. noluit baptismum administrari in nomine trium personarum. Sabas an. 368. docuit, baptismum nullam prorsus habere virtutem. Seleuciani, & Henriciani an. 368. noluerunt uti aqua in baptismo, sed igne. Jacobus Syrus an. 586. frontem baptizandorum ferro cadenti in-

urendam voluit. Flagellantes an. 1273. docuerunt Baptismum aquæ cessasse, & immutatum esse in baptismum sanguinis flagello ex proprio corpore excussi. Berengarius an. 1098. & Fraticelli an. 1304. docuerunt, parvulos non esse baptizandos, sed adultos solummodo, quibus adhæserunt Anabaptistæ.

De Confirmatione: Credendum, quod verum sit Sacramentum, quo confertur gratia roborans in fide hujus Sacramenti. Minister ordinarius solus est Episcopus. Materiam & formam habet a Christo Domino, vel in genere, vel in specie institutam, quam Apostoli, eorumque successores adhibuerunt, quamve Ecclesia usurpat; istam scilicet formam aut æquivalentem: *Signo te signo crucis, confirmo te chrismate salutis*; materiam vero impositionem manuum aut chrismationem.

Sacramentum illud multi infectantur Hæretici. Novatianus, & Novatus an. 252. negarunt baptizatos debere sacro chrismate confirmari. Vvicleffus an. 1410. Sacramentum Confirmationis irritum. Vvaldenses an. 1160 noluerunt Confirmationem esse Sacramentum. Lutherus an. 1520. docuit Confirmationem neque esse Sacramentum, neque gratiam conferre, sed esse caeremoniam inutilem. Sectarii sere omnes hujus temporis Confirmationis Sacramentum tollere eniuntur.

De Eucharistia. Necessario credendum 1. Quod in Eucharistia Sacramento sit vere, realiter, & substantialiter Corpus & Sanguis Domini nostri Jesu Christi, quod quia subsistens & animatum est, cum eo simul existit anima vivificans, & Divinitas faciens subsistere. 2. Quod panis & vinum sint hujus Sacramenti materia. 3. Quod substantia panis & vini convertatur integre per *transubstantiationem* in substantiam Corporis & Sanguinis Christi. 4. Quod sub altera tantum specie totus atque integer Christus contineatur, atque sumatur. 5. Quod Christus sit in eo Sacramento cultu Latriæ adorandus. 6. Quod actio, per quam conficitur hoc Sacramentum (quam Missam dicimus) sit proprie sacrificium pro vivis & defunctis, non cruentum, quale fuit in cruce, sed incrementum, quo nobis sacrificium crucis applicatur, & impetratur cordis contritio, spiritus pœnitentiæ, & peccatorum remissio, & demum ea, quæ ad salutem possunt nos reducere.

Circa Eucharistiam varie errant Hæretici. Catharistæ an. 279. docuerunt Sacramentum hoc non posse confici ex pane consecrato ex aqua & igne. Armeni an. 640. non

in azymo, sed in fermentato debere confici hoc Sacramentum contendebant. Pauperes de Lugduno, sive Vvaldenses an. 1160. novam finxerunt hujus Sacramenti formam; consecrabant enim dicentes septies *Pater noster*. Sacramentarii, quos refutat Ignatius, negant in Eucharistia esse carnem Salvatoris Christi. Albigenes anno 1216. asseruerunt, Corpus Christi non aliter esse in pane, quam in aliis rebus. Beguardi & Beguinae anno 1314. voluerunt in elevatione Corporis Christi inter sacrificandum nullam Christo exhibendam esse reverentiam. Vvicleffus an. 1410. substantiam panis & vini post consecrationem remanere putavit. Carlostadius docuit, Christum esse in Eucharistia tamquam in signo vere praesentem, si sumatur; non esse, si non sumatur. Missam non debere celebrari pro mortuis docuit Aerius anno 342. Faustus Manichaeus anno 407. altaria, incensa, vasa, luminaria, ipsum demum sacrificium quodcumque impugnavit, quem errorem secuti sunt Petrus de Brui & Henricus Apostata. Pauperes de Lugduno anno 1160. potestatem conficiendi Eucharistiam Laicis concesserunt: idem docent Bohemi. Vvicleffus docet, Christum non instituisse Missam. Lutherus vero a Diabolo edoctus, ut ipsemet fateatur, Missam dicit non posse offerri pro peccatis, eamque soli Sacerdoti sacrificanti prodesse.

De Pœnitentia. Necessario credendum, quod sit verum Sacramentum a baptismo distinctum, cujus partes sunt contritio, confessio, & satisfactio; forma vero hæc verba, aut æquivalentia: *Ego te absolvo*. Credendum insuper quod Minister hujus Sacramenti sit solus Sacerdos, habens jurisdictionem ordinariam vel delegatam: quod absolutio actus sit judicialis, non solum declarans peccata esse remissa, sed etiam vere contritis, sincere confessis, & satisfacere proponentibus remittens nedum coram hominibus, sed etiam coram Deo.

Hæretici contra Pœnitentiam sunt primo Montanistæ anno 181. qui docebant lapsos quamvis pœnitentes numquam peccatorum aliquorum remissionem consequi posse. Idem docuerunt Novatiani. Jacobitæ an. 594. docuerunt non esse necessarium confiteri peccata Sacerdoti, sed soli Deo. Idem docuerunt Albanenses an. 799. quibus postea adhæserunt Calvinistæ. Vvaldenses ann. 1160. potestatem absolvendi a peccatis etiam ad Laicos pertinere asseruerunt. Vvicleffus anno 1410. voluit Confessionem peccatorum factam Sacerdoti esse inutilem, eamque Papisicam

Carnificinam vocant sequaces Lutheri & Calvini.

De Extrema unctione. Credendum, quod sit verum Ecclesiæ Sacramentum a Christo Domino institutum, & a Jacobo promulgatum. Materiam habet oleum; formam vero orationem deprecatoriam per verba in Ecclesia usurpata. A solis Presbyteris vel Episcopis conferri potest. Effectus hujus Sacramenti est alleviatio ægroti, & peccatorum, si quæ sint in ægrotis, remissio.

Hæretici eam Catholicæ Ecclesiæ fidem sequentibus erroribus labelare conati sunt. Hierarchitæ anno 179. docuerunt, extremam unctionem non fuisse a Christo Domino institutam. Albanenses anno 799. dixerunt, Sacramentum Extremæ unctionis nihil prodesse. Idem docuerunt Vvicleffus, Lutherani, Calvinistæ. Omnes demum hujus temporis Sectarii Sacramentum illud & ridet, & contemnunt.

De Ordine. Credendum de fide 1. Quod Ordo verum sit Sacramentum, quo confertur ordinato gratia, & spiritualis potestas exercendi sacra. 2. Quod principatus, qui per Ordinem confertur, sacer sit, coalescens ex Episcopis, Sacerdotibus, & aliis Ministris. 3. Quod Episcopi sunt Sacerdotibus superiores. 4. Quod Episcopi potestatem habent conferendi Confirmationem & Ordinem, quam non habent Sacerdotes.

Contra illa fidei dogmata insurrexerunt Hæretici. Et primo quidem Cataphryges an. 181. qui voluerunt mulieres posse Sacris Ordinibus initiari, cui errori adhæserunt Pepuzitæ. Secundo Tandenus Germanus an. 1184. qui docuit, Ordinem Sacerdotalem & Episcopalem nihil esse omnesque Christianos Sacerdotes esse: quem errorem secutus est Lutherus. Tertio Calvinus, qui non alios agnoscit Ministros, quam fideles ætate seniores.

De Matrimonio. 1. Credendum de fide. Quod Matrimonium verum sit novæ Legis Sacramentum. 2. Quod nulli liceat plures habere uxores. 3. Quod impedimenta ab Ecclesia indulta Matrimonium vel impediunt contrahendum, vel perperam contractum dirimant. 4. Quod Matrimonium ratum & non consummatum dissolvatur per professionem Religiosam, Matrimonium vero consummatum per solam mortem dissolvi. 5. Matrimonium clandestinum sine præsentia Parochi & duplicis testis celebratum nullum esse.

Sacramentum hoc & verbo & opere Hæretici nonnulli prophanarunt. Marcion an.

155. nuptias dixit esse illicitas, Montanus an. 181. docuit nuptiarum sœdus & vinculum pro conjugum arbitrio posse dissolvi, quod postea Græci quidam schismatici asseruerunt. Tatiani an. 173. nuptias scortationem habuerunt. Adamæ an. 194. Matrimonium tamquam per se malum damnarunt. Manichæi an. 272. nuptias illicitas esse docuerunt. Armeni an. 640. negarunt Matrimonium esse Sacramentum. Lutherus, & Melancton, & alii, non solum negant Matrimonium esse Sacramentum, sed & dissolvi posse docent, nimirum juxta Legem Mosaicam, scilicet propter adulterium, more Judæorum, asserentes posse saltem partem innocentem, conjugem superstitem, alteri per Matrimonium coniungi.

Brevis hæc expositio Fidei ex instructione ad Armenos, & ex Tridentino extracta est. Hæretici vero, qui eam impugnarunt, referuntur ab Holden Doctore Sorbonico: refutabantur a nobis in decursu hujus operis. Si quis velit singulos Hæreticos refellere, legat Alphonsum a Castro contra Hæreses.

CAPUT I.

In varias Sectiones divisum.

Quenam sint, quæ reddant Sacramentum validum vel invalidum, licitum vel illicitum.

NOta. Sacramentum potest considerari 1. Præcise ut validum, vel ut invalidum. 2. Ut validum simul, & licitum. 3. Ut validum quidem, sed illicitum.

Sacramentum est validum præcise, quando habet tantum ea, quæ sunt absolute necessaria ad constituendum Sacramentum: habet v.g. debitam materiam, debitam formam, debitam intentionem: adest insuper Minister potens conferre, & subiectum potens recipere.

Sacramentum est invalidum, quando caret aliquo, quod sit ad constituendum Sacramentum absolute necessarium: v.g. caret vel debita materia, vel debita forma, vel debita intentione: vel abest Minister, qui possit valide conferre, aut subiectum quod possit valide recipere.

Sacramentum est validum simul, & licitum quando habet ea omnia, quæ necessario requiruntur ad constituendum Sacramentum, & comites habet eas caeremonias, quas Ecclesia adhiberi jubet, & nihil fit vel ex parte Ministri conferentis, vel ex parte subiecti reci-

piantis, quod Sacramentum illicitum reddat, & infructuosum efficiat.

Sacramentum est validum, sed illicitum, quando habet quidem omnia essentialiter requisita ad constituendum Sacramentum, sed deest aliquid præter naturam Sacramenti requisitum, vel adest aliquid, quo ratione aliqua læditur accidentaliter Sacramentum; v.g. intervenit mutatio accidentalis vel in materia, vel in forma, vel in intentione: intervenit omisio alicujus caeremoniæ, aut alicujus decentiæ, quam Deus, & Ecclesia in collatione Sacramentorum observari volunt: vel demum in Ministro conferente, aut in subiecto recipiente non adest ea sanctitas, quam Deus in utroque exigit: quod ut clarius pateat, sit

SECTIO I. CAPITIS I.

Quot, & quæ requirantur, ut Sacramentum sit præcise validum: quot vero, & quæ exigantur, ut Sacramentum sit validum simul, & licitum: demum quæ omisio reddat Sacramentum invalidum, quæve omisio faciat Sacramentum illicitum.

PROPOSITIO prima fundamentalis. Ut fiat Sacramentum, quatuor requiruntur essentialiter, scilicet materia & forma, seu res & verba, subiectum potens recipere, & Minister potens conferre, una cum intentione faciendi serio, & non jocosè id, quod facit Ecclesia, idest cum intentione exercendi actionem sacramentalem, quatenus caeremoniam sacram, vel habitam ut sacram apud Christianos.

Prob. 1. Script. Hæc verba Christi, Matthæi 28. v. 19. Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, denotant ista quatuor; nam, hæc vox euntes denotat Ministrum, eos vero denotat subiectum, baptizantes denotat materiam, scilicet aquam, hæc vero verba in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti denotant formam: & quia Minister confers, & adultus recipiens debent se gerere moraliter, confers debet habere intentionem faciendi, quod facit Ecclesia; fuscipiens vero adultus debet habere intentionem recipiendi Sacramentum, quod confertur in Ecclesia.

2. Ex Concilio Florentino Sacramenta tribus perficiuntur: rebus tamquam materia, verbis tamquam forma, & persona Ministri conferentis Sacramenta, cum intentione faciendi quod facit Ecclesia; quorum si aliquid desit, non perficitur Sacramentum: ita in litteris unionis:

et-

ergo ut fiat Sacramentum, quatuor requiruntur, materia, forma, subiectum recipiens, & Minister conferens, una cum intentione faciendi quod facit Ecclesia.

3. *Rat.* Sacramentum est compositum morale: ergo quatenus compositum, constat rebus, & verbis, rebus tamquam materia, verbis tamquam forma: omne enim compositum constat materia, & forma; quatenus vero compositum morale, requirit, quod subiectum recipiens, & Minister conferens se gerant moraliter: ergo, quod habeant intentionem aliquam.

Dixi autem, quod intentio debet esse interna, & non externa; quia actio externa Sacramenti est indifferens ad multa: v. gr. ablutio aquæ potest ordinari ad munditiam corporalem, ad sanitatem, ad ludum: ergo debet determinari ad esse cærimoniale, & Sacramentale per internam Ministri intentionem.

Dixi, quod intentio debet esse vel actualis, vel virtualis. & non habitualis solum; quia intentio habitualis solum non facit, quod minister gerat se moraliter, cum talis intentio possit reperiri in amente, in dormiente.

Dixi, quod sufficit intentionem spectare id, quod est de natura Sacramenti; quia cum bona, vel mala intentio fertur ad id, quod est extra naturam Sacramenti; tunc non irritat Sacramentum, cum Sacramentum supponatur jam validum, & peractum.

Prop. secunda fundamentalis. Ut Sacramentum sit validum simul & licitum, isthæc requiruntur. 1. Ad validitatem requiruntur debita materia, debita forma, debita intentio; subiectum potens recipere, & minister potens conferre. 2. Ad decentiam requiruntur ritus illi, qui in Ecclesia adhiberi consueverunt, debita insuper sanctitas in ministro conferente, & debita dispositio in adulto recipiente.

Prop. prima pars. Ex Augustino: *Accedit verbum ad elementum & fit Sacramentum*: atqui elementum idem est ac materia, verbum idem est ac forma: ergo ad Sacramentum requiritur materia debita, & forma debita; illud autem elementum, & verbum uniri non possunt in esse Sacramenti, nisi sit minister conferens, & subiectum recipiens: ergo requiritur ad validitatem Sacramenti nedum materia & forma; sed insuper minister conferens, & subiectum recipiens. Sed quia minister debet in conferendis Sacramentis moraliter & libere se habere, & adultus debet pariter libere Sacramenta recipere, in utroque requiritur in-

tentio faciendi quod facit Ecclesia: ergo ad valorem Sacramenti isthæc requiruntur: debita materia, debita forma, debitus minister, & debitus recipiens, cum ea intentione, quam Christus & Ecclesia requirunt.

Prob. secunda pars. Sanctitatem aliquam requiritur tum in Ministris conferentibus, tum in adultis recipientibus patet ex illo loco Augustini contra Donatistas: totus est in probando quod Sacramenta *obijunt indigni tractantibus presunt tamen per eos digne suscipientibus*: ergo sanctitas aliqua requiritur, tum in ministro conferente, tum in subiecto recipiente.

Prob. tertia pars, quod scilicet omnis cærimoniarum reddat Sacramentum illicitum. Illud patet ex Trid. sess. 7. cap. 23. ubi declaratur peccare graviter eum, qui cærimonias in solemnibus Sacramentorum collatione adhiberi solitas omiserit.

Prob. singulæ partes ratione. Ut sacramentum sit validum, requiruntur ea, quæ sunt de essentia Sacramenti; quia ubi non sunt essentialia Sacramento, ibi non est sacramentum: ergo ad validitatem Sacramenti requiruntur debita materia, debita forma, debita intentio, subiectum potens recipere, & minister potens conferre: quia isthæc omnia sunt de essentia Sacramenti. Ut Sacramentum sit licitum, requiruntur ea, quæ sunt de decentia Sacramenti; quia si desit aliquid eorum, quæ ex decentia conjungi debent cum Sacramento, Sacramentum illicitum tractatur, & proinde sit illicitum: ergo ad decentiam Sacramenti requiruntur ritus solennes adhiberi soliti, ut Sacramentum illis ritibus adornetur. 1. requiritur sanctitas debita in ministro conferente, & in adulto recipiente, ut Sacramentum non pertrahatur indignetur.

Circa istius Sacramenti invaliditatem ex sollicitatione manantem vide Constitutionem VI. ejusdemque Declarationem sub num. VII. ad calcem hujus Tomi.

Propositiones aliæ minus generales ex istis duabus prioribus propositionibus deductæ.

Prop. 1. illata ex duplici priore propositione. Toties Sacramentum est invalidum, & nullum, quoties adhibetur aut materia, aut forma diversa ab ea, quam Christus instituit, aut intervenit vel minister conferens, vel homo recipiens alius, quam Christus elegit, aut reperitur vel in conferente, vel in recipiente intentio diversa ab ea intentione, quam Christus in utroque exigit.

Prob. 1. ex Florentino in litteris unionis. *Sacramenta tribus perficiuntur, videlicet, rebus*

bus tamquam materia, verbis tamquam forma, & persona ministri cum intentione faciendi quod facit Ecclesia; quorum si aliquid deest, non perficitur Sacramentum: Ergo toties sacramentum est invalidum & nullum, quoties non adhibetur aliquid ex iis, quibus Christus voluit sacramentum perfici.

2. *Rat.* Sacramentum est cæremonia a Christo instituta ad conferendam gratiam, & ad uniendum homines in eadem religione: ergo tunc tantum sacramentum censetur validum, quando observabuntur ea, quæ Christus ad sacramenti valorem requiri voluit; invalidum vero, si aliquid delit, quod Christus ad constituendum sacramentum elegit, ea enim quæ pendunt ex mero arbitrio influunt, tunc tantum censetur valere, quando ea habent, quæ institutor ad eorum valorem elegit: & sicut contractus non sunt validi, nisi cum habent eas conditiones, quas ad eorum valorem legislator præfixit, ita sacramentum non erit validum, nisi quando habuerit ea, quæ Christus institutor determinavit, scilicet eam materiam, eam formam, eum ministrum, & eam intentionem, & eum recipientem, denum singula, quæ fuerunt a Christo determinata.

Prop. 2. illata ex duplici propositione fundamentali. Toties sacramentum etiam si validum in se, erit infructuosum recipienti, quoties recipiens illud suscipit sine debitis dispositionibus; & toties erit infructuosum conferenti, quoties conferens illud ministrabit sine debitis dispositionibus ex parte ipsius: v. g. sine debita sanctitate, vel omittat cæremonias non essentialia, in sacramentorum tamen collatione ex usu Ecclesiæ adhiberi solitas, vel scienter negligit eum ordinem, eamque decentiam, quam Deus vult observari.

Prob. 1. Scriptura. Generaliter & quibuscumque tractantibus sacramenta sive conferendo, sive recipiendo, dicitur Levit. 19. v. 2. *Sancti effote, quia ego Sanctus sum.* Ministris ad hoc deputatis specialiter dicitur Ecclesiast. 10. v. 2. *Secundum iudicem populi sic & ministri eius;* id est ut exponit D. Th. Minister sacramentorum debet esse conformis Christo, qui est auctor sacramentorum. Et recepturis Baptisma (idem sentiendum de aliis sacramentis) dicitur, Act. 2. v. 38. *Pœnitentiam agite, & baptizetur unusquisque vestrum:* ergo toties sacramentum est illicitum, & infructuosum tum recipienti, tum conferenti, quoties non tractatur sancte.

2. Ex Dionysio, seu ex auctore Cælestis Hierarchiæ cap. 1. *Malis non est fas Sacra Symbola,* id est Sacramenta, tangere; qui

contactus utique sit vel conferendo, vel recipiendo sacramenta: ergo sacramentum inquinat conferentem, si indevote consecrat; inquinat pariter recipientem, si indevote recipiat.

3. *Rat.* Toties sacramentum inquinat conferentem, quoties ab illo indevote tractatur, & toties inquinat recipientem, quoties ab eo indevote recipitur; ea enim est rei sanctæ dignitas, ut digne tractantem sanctificet, indigne tractantem coinquinet: ergo sacramentum etiam si validum in se, erit infructuosum recipienti, si illud sine debita sanctitate administraret: de quo ita D. Th. 3. p. q. 64. a. 7. ad 1. *Sacramenta, inquit, in se ipsi quamdam sanctificationem habent per mysticam consecrationem; & ideo præcognitur in ministro sanctitas iustitiæ, ut congruat ministerio; & ideo incongrue agit, & peccat, si in peccato existens ad tale ministerium accedat.* Et in corp. ejusdem articuli ait: *Et quia hoc peccatum, inquit, pertinet ad irreverentiam Dei, & contaminationem Sacramentorum. . . consequens est quod tale peccatum ex genere suo sit mortale.*

Si, juxta divum Thom. sacrilegium committit qui sine debita sanctitate sacramentum confert; ita & sacrilegium committit adultus, qui sine debitis dispositionibus sacramentum recipit.

Prop. 3. illata ex duplici propositione priorie fundamentalis. Quoties cæremoniæ in solemnem sacramentorum administrationem adhiberi solitæ omittuntur, toties sacramentum remanet validum, sed sit illicitum.

Prob. 1. ex Catechismo Trid. 2. parte de sacramentis in genere num. 18. ubi sic habetur: *Cæremoniæ tametsi prætermitti sine peccato non possint, nisi aliud facere ipsa necessitas cogat; tamen si quando omittantur quoniam rei naturam non attingunt, nihil de vera Sacramenti ratione immutui credendum est.*

Prob. 2. ratione. Licet cæremoniæ non sint necessariae necessitate sacramenti, tamen ad multa interserviunt, 1. Ad majorem sacramenti solemnitatem; quo enim plures, & graviore adhibentur cæremoniæ, eo profundius reverentia videtur sacramentis exhiberi. 2. Ad majorem devotionem excitandam tum in Ministro conferente, tum in subiecto recipiente, cæremoniæ enim efficiunt, ut sanctius sacramenta tractentur. 3. Ad facilitiorem rudium populorum instructionem; cæremoniæ enim sunt quali vivæ imagines, quæ ob oculos ponunt quiddam per vim sacramentorum efficitur: ergo licet cæremoniæ non sint necessariae necessitate sacramenti, sunt tamen necessariae necessitate præcepti; & ideo si omittantur

tantur, Sacramentum est quidem validum, sed illicitum.

Prop. 4. illata ex duplici propositione fundamentalis. Toties Sacramentum validum in se fit illicitum, quoties servatis etiam solemnioribus caeremoniis, & supposita etiam sanctitate ministris conferentis, & adulti recipientis, omittuntur aliquae circumstantiae vel loci, vel temporis, vel personarum, quas Ecclesia omitti vetat: v. g. Sacramenta conferuntur alio in tempore, alio in loco, quam Ecclesia velit conferri; vel dantur a ministro, aut recipiuntur a subiecto aliter affectis, quam Ecclesia velit.

Prob. 1. auctoritate Dionysii. Ut Sacramentum sit licitum, debet esse integrum, non solum in substantia, sed etiam in omnibus circumstantiis; quia *bonum ex integra causa, malum ex quocumque defectu*: ergo Sacramentum validum in se fit illicitum, si detur, vel accipiatur in aliqua circumstantia vel loci, vel temporis, vel personarum, in qua circumstantia Ecclesia vetat Sacramentum conferri.

2. *Rat.* Præter materiam & formam, præter personam legitime conferentem, & personam legitime recipientem, quæ quatuor requiruntur, ut Sacramentum sit validum, præter solemniores caeremonias, & sanctitatem Ministris ex officio conferentis, ut Sacramentum sit licitum, exigitur insuper ab Ecclesia observantia quarundam circumstantiarum loci, & temporis, & personarum, quæ aliquatenus distinguuntur a solemnioribus caeremoniis; quas tamen observari Ecclesia strictè jubet: v. g. Ecclesia præcipit baptismum solemniter conferri in Templo, nunquam vero in domibus privatorum; vult etiam conferri intra octavam diem, & non ulterius differri; jubet etiam Baptismum solemniter dari vel ab Episcopo, vel a Diacono, minime vero a simplici Clerico; idem dic de aliis Sacramentis: atqui omissio illarum circumstantiarum reddit Sacramentum illicitum, cum talis collatio Sacramenti sit contra vetitum Ecclesiæ: ergo toties Sacramentum validum in se, fit illicitum, quoties servatis etiam solemnioribus caeremoniis, & supposita etiam Ministris conferentis & adulti recipientis sanctitate, omittitur aliqua circumstantia loci, vel temporis, vel personarum, quam Ecclesia omitti vetat.

Notandum, quod nunquam scienter omittitur hoc præceptum Ecclesiæ sine peccato, & proinde quod omissio earum circumstantiarum conjungatur cum defectu sanctitatis

in eo, qui voluntarie talem circumstantiam omittit. Fateor etiam quod illæ circumstantiæ vocari possint caeremoniæ, saltem non solemniores, sed observantia illarum circumstantiarum est aliquatenus diversa a solemnioribus circumstantiis, sanctitate requisita in Ministro ex officio conferente, & in adulto recipiente: ideo quartam istam propositionem ex principiis supra statutis educendam putavi.

Monit. ad totum tractatum præliminare. Sacramentum erit validum, quando habebit materiam, & formam debitam, personam valide conferentem, & personam valide recipientem; invalidum vero, si aliquid eorum desit. Sacramentum validum in se fit illicitum, si constans ex debita materia & debita forma, & collatum a legitimo Ministro, & receptum a legitimo subiecto, interveniat defectus sanctitatis in Ministro ex officio conferente, vel in adulto recipiente, vel omittantur solemniores caeremoniæ ab Ecclesia præscriptæ, aut negligantur circumstantiæ minus solemnes & loci, & temporis, & personarum, quas circumstantias Ecclesia omitti vetat.

SECTIO II. CAPITIS I.

De debita materia, forma & intentione cujuslibet Sacramenti in particulari.

Inquiritur quæ mutatio in materia, forma, & intentione reddat Sacramentum nullum, & invalidum; quæ vero mutatio reddat Sacramentum illicitum.

Statuitur principium ad explicandam integram sectionem.

Prop. unica & fundamentalis, cui innititur integra hæc sectio. Mutatio substantialis in materia, forma, & intentione reddit sacramentum nullum, & invalidum; mutatio vero accidentaliter reddit sacramentum illicitum.

Prob. prima pars. Mutata essentia rei non est res: v. g. si homo mutetur substantialiter in brutum, non est homo; ita si materia, & forma, & intentio, quæ constituunt sacramentum, mutantur substantialiter, non erit sacramentum.

Prob. secunda pars. Mutata accidentaliter essentia rei, remanet res, v. g. si homo ex albo fiat niger, remanet homo: ergo si materia, forma, & intentio, quibus perficitur sacramentum, mutantur solum accidentaliter,

ARTICULUS I.

ter, remanet sacramentum & validum, & verum.

Prob. tertia pars. Cum intervenit mutatio accidentalis in materia, forma, & intentione, quibus sacramentum constat, tunc sacramentum est illicitum ex parte illius, qui conscius est huiusmodi mutationis accidentalis, quia tunc non observatur præceptum vel Divinum, vel Ecclesiasticum, quo vetatur nefiat mutatio etiam accidentalis in sacramentis.

Explicatur fufius eadem propositio. Mutatio substantialis in materia sacramentorum est ea, per quam materia a Christo determinata transit physice in aliam speciem, v.g. conversio aquæ in cervisiam; vel materia determinata a Christo, fit inepta ad usum sacramenti, v.g. aqua fit congelata, in quo statu est inepta ad ablutionem, nisi liquefiat.

Mutatio accidentalis in materia sacramentorum ea est, per quam materia a Christo determinata consistit in sua specie, & remanet apta ad usum sacramenti: v.g. callectio in aqua, quæ nec tollit naturam aquæ, nec impedit quominus apta sit ad ablutionem.

Mutatio substantialis in forma est conversio verborum in sensum plane diversum: v.g. si quis diceret: ego te baptizo in nomine *Matris*.

Mutatio accidentalis in forma sacramenti est alteratio verborum retento eorum sensu, saltem quoad substantiam: v.g. si quis diceret: ego te abluo, te lavo, &c.

Mutatio substantialis in intentione est ea alteratio propositi in conferente sacramentum, qua fiat, ut non amplius remaneat intentio faciendi quod facit Ecclesia: v.g. ablutio facta ab amente, in quo non est usus rationis, nec proinde intentio: ablutio pariter facta ab adulto rationis compote, sed iocose, & contumeliose se gerente.

Mutatio accidentalis in intentione est ea alteratio propositi in conferente sacramentum, qua fiat, ut semper remaneat intentio faciendi quod facit Ecclesia: v.g. ablutio facta sine devotione interiori, facta ex ffordida intentione lucrandi pecunias, &c.

In quo prædictum principium, scilicet mutatio essentialis tollit Sacramentum, minime vero accidentalis, applicatur ad Sacramentum Baptismi.

Prop. 1. Materia huius sacramenti, idest baptismi, est aqua vera, & naturalis: nec refert frigida sit, an calida. Forma autem est: ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Ita expresse Florentinum.

Prob. 1. Scriptura, Matth. 18. v. 19. *Euntes docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.* Ubi hæc vox baptizantes denotat ablutionem debere fieri in aqua, qua communius utimur ad abluendum. Et hæc verba in nomine Patris, denotant baptismum conferendum in nomine trium personarum, quæ sunt objectum fidei nostræ, quam suscipimus in Baptismo.

2. Ex Trid. sess. 7. de baptis. can. 2. ubi sic habetur: *Si quis dixerit aquam veram, & naturalem non esse de necessitate baptismi, atque ideo verba illa Domini nostri Jesu Christi: Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto: ad metaphoram aliquam detorserit, anathema sit.* Et can. 4. ibidem ait: *Si quis dixerit baptismum, qui etiam datur ab hæreticis in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, cum intentione faciendi, quod facit Ecclesia, non esse verum baptismum; anathema sit.* Ergo materia baptismi est aqua naturalis, & forma sunt hæc verba: ego te baptizo in nomine Patris &c.

3. Rat. Ex Christi institutione, quæ nobis per Scripturam, per traditionem, & per perennem Ecclesiæ usum innotebit, ad conferendum valide baptismum requiritur aqua naturalis tamquam materia, requiruntur hæc verba: ego te baptizo in nomine Patris &c. & intentio faciendi, quod facit Ecclesia; numquam enim aliter valide collatum est baptismus Christi. Ergo si in conferendo baptismate contingat mutatio substantialis circa prædicta, nullus erit baptismus; si mutatio sit tantum accidentalis, baptismus erit quidem validus, sed illicitus.

Conseclaria huius Doctrinae.

Consecl. 1. De multiplici mutatione, quæ contingere potest in baptismo. Ex parte materiæ, nimirum aquæ mutatio intervenit in istis casibus. 1. Si quis loco aquæ naturalis

ralis uteretur alio liquore, verb. gr. vino, oleo, sanguine, saliva, sudore, aqua ex herbis per artem chymicam extracta, qualis est aqua rosacea, non conficeretur baptismus; prædicti enim liquores non sunt aqua naturalis: ita Florentinum, & D. Th. 3. p. q. 6. a. 4. ad 5. Idem juxta nonnullos sentientium est de aqua ex vitibus distillante. 2. Si quis aquæ naturali admisceat alium liquorem, qui non dissolvat speciem aquæ, conficitur baptismus, v. g. si aquæ admisceatur chrisma, D. Thom. 3. p. q. 66. a. 4. ad 2. 3. Si quis uteretur aqua maris, paludis, &c. dulci, vel salta, pluviali, fluviali, frigida, calida, niye, aut glacie liquefactis, conficitur baptismus; aqua enim illa est naturalis. 3. p. q. 66. a. 4. ad 4. Si quis uteretur mixto aquoso, v. g. lixivio, luto, brodio, conficeretur baptismus, si aqua multum prævaleret; sed non conficeretur baptismus, si aqua non prævaleret: mixtum enim, in quo aqua prævaleat, est substantialiter aqua; mixtum vero, in quo aqua non prævaleat, non est aqua, sed aliud compositum. 3. p. q. 66. a. 4. ad 5. Peccaret tamen, qui citra urgentem necessitatem, vel ignorantiam invincibilem baptizaret cum mixto aquoso; quia non satis digne tractaret.

Consect. 2. De mutatione, quæ contingere potest circa materiam proximam, scilicet ablationem; contingit autem mutatio in his, aut similibus casibus. 1. Si quis loco aquæ poneret nivem, glaciem supra pellem baptizandi, non esset baptismus; etenim non esset ablutio. 2. Si quis vestes, capillos, unguis tantum ablueret, non esset baptismus; homo enim tunc non posset dici ablutus. 3. Si quis pedem tantum, aut extremam manuum partem ablueret, dubium est an esset baptismus; quia tunc homo non videtur dici posse certo ablutus. Peccaret graviter, qui sic extra necessitatem baptizaret; exponeret enim Sacramentum nullitati: & qui etiam in necessitate esset sic baptizatus, deberet sub conditione rebaptizari. 4. Si caput, scapula, venter, aut aliæ partes præcipuæ abluantur, conficitur baptismus; quia hæ partes sunt inferiores: quibus ablutis, homo certo censetur ablutus.

Consect. 3. De mutatione, quæ contingere posset in baptismo ex parte formæ. In forma contingit mutatio diversimode, scilicet per additionem, per detractionem, per correctionem, per transpositionem, per interpolatio-

nem, per synonymationem, idest per substitutionem aliorum verborum: quæ singulæ mutationes solent in sequentibus casibus evenire.

I. Per additionem destruentem. Ut si quis dicat: ego te baptizo in nomine Patris majoris, in nomine Filii minoris, &c. non conficitur baptismus; variatur enim omnino sensus formæ, & ponitur diversitas inter personas Trinitatis: deum aperte inducitur error Arianorum.

Si quis dicat pariter: Ego te baptizo in nominibus Patris, &c. non conficitur baptismus; *nomen* enim in plurali numero adhibitum significat essentiam in Divinis multiplicari, & inducit aperte errorem Trithetarum. D. Thom. 3. p. q. 6. art. 1. ad 6. Dubius esset baptismus, si diceret: Ego te baptizo in nomine Patris, in nomine Filii, in nomine Spiritus Sancti; quia non exprimitur explicite unitas essentiae Divinæ.

Si quis dicat: Ego te baptizo cum Patre, cum Filio, cum Spiritu Sancto; non conficitur baptismus; modus enim ille loquendi non exprimit unitatem essentiae, sed solum Trinitatem personarum; & baptizans declarare videtur se esse causam principalem baptismi una cum Trinitate.

II. Per additionem non destruentem. Si quis dicat: Ego te baptizo in nomine Patris omnipotentis, qui te creavit, Filii sapientis, qui te redemit, Spiritus Sancti, qui in te effusus est: conficitur baptismus; talis enim additio non destruit sensum formæ. Si quis dicat: Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, & in nomine Mariæ, si intendatur quod nomen Mariæ aliquid operetur in baptismo, non conficitur baptismus; mutatur enim sensus formæ: inducitur quippe quarta persona in Divinis. Si vero intendatur tantum, quod oratio Mariæ pro sit baptizato, conficitur baptismus; quia non mutatur sensus formæ. D. Thom. 3. p. q. 6. art. 8.

III. Per detractionem non destruentem. Si quis dicat: Ego te baptizo nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, omittendo particulam *in*, & particulam *amen*, conficitur baptismus; quia talis detractio non tollit fidem circa Trinitatem, nec expressionem explicitam Trinitatis.

Si quis dicat: Ego baptizo, ommittendo *te*, ponendo aliquid æquivalens, verb. gr. hunc puerum, hanc Dei creaturam, vel baptizo celsitudinem tuam, indicando illum, qui

qui baptizatur, conficitur baptismus; detractio enim hujus particulæ *te* suppletur per aliquid æquivalens. Idem dicendum, si dicatur tantum, baptizo te; quia in latino idiomate non semper necessario exprimi debet nominativus verbi. D. Th. 3. p. q. 66. a. 5. ad 1.

IV. *Per detractiōnem destruentem.* Si quis dicat: ego te baptizo in nomine Trinitatis, non conficitur baptismus: quia non fit explicita expressio trium personarum. D. Th. 3. p. q. 67. a. 6. ad 3. Si quis dicat tantum: ego te baptizo in nomine Christi, non conficitur baptismus, nisi id fieret ex speciali revelatione, uti factum ab Apostolis credit D. Th. ob specialem revelationem. 3. p. q. 56. a. 6. in cap. Cum autem Nicolaus dixit baptismum collatum in nomine Christi valere, vel intellexit, si loco *Filii* ponatur *Christi*, qui vere est Filius Dei, vel in nomine Christi facit hunc sensum; Apostoli baptizabant vice & auctoritate Christi: vel Nicolaus locutus est ut Doctor particularis.

Sunt tamen Doctores, qui dicunt Apostolos baptizasse in nomine Christi, idest auctoritate Christi, adhibendo tamen formam hanc a Christo acceptam: ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti. Si quis dicat: in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti amen, omittendo hanc particulam, baptizo, non conficitur baptismus; pervertitur enim sensus formæ. D. Thom. 3. p. q. 69. art. 5. ad 2.

V. *Per corruptionem destruentem*, qualis est illa, quæ fit initio vocis, ut si quis dicat: ego baptizo in nomine Matris, Milii, & Spiritus sancti, non conficitur baptismus: corruptio enim initio vocis facta vulgo destruit sensum formæ, ut notat D. Thom.

VI. *Per corruptionem non destruentem*, qualis est illa, quæ fit in fine vocis: v. g. si quis dicat: ego te baptizo in nomine Patrias, Filias, & Spiritula sancti, conficitur Baptismus; corruptio enim facta in fine vulgo non immutat sensum formæ, ut notat D. Th.

VII. *Per transpositionem destruentem.* Si quis dicat: nomine ego Patris, in baptizo, Spiritus Filii, amen Sancti, non conficitur baptismus; hæc enim ridicula transpositio vocum tollit omnino sensum formæ.

VIII. *Per transpositionem non destruentem.* Si quis dicat: in nomine Patris, & Filii,
T om. II.

& Spiritus sancti ego te baptizo, conficitur baptismus; tunc enim non immutatur sensus formæ.

IX. *Per interpolationem destruentem.* Si quis dicat: ego te baptizo, postea recitet Psalmum, aut per longam moram taceat, deinde subiciat in nomine Patris, &c. non conficitur baptismus; hæc enim interruptio abruptit omnino sensum formæ.

X. *Per interpolationem non destruentem.* Si quis dicat: ego te baptizo, & subiciat quasi incidenter hæc verba: aqua est frigida, vel parum fileat, cussiat, tunc conficitur baptismus; est enim tunc cum unitate intentionis unitas formæ. Divus Thomas 3. p. q. 66. a. 8. in corp.

XI. *Per synonymationem, seu similitudinem aut quasi similitudinem vocum substitutionem destruentem.* Si quis dicat: ego te baptizo in nomine genitoris, & geniti, & spirati, non conficitur baptismus, inquit D. Thom. quia hæc nomina genito, genitus, spiratus non expriment personas subsistentes, sed agentes, vel patientes. 3 p. q. 66. ar. 5. ad 7.

Item si quis diceret: ego te baptizo in nomine Dei unius in essentia, & trini in personis, non conficeretur baptismus; tunc enim non explicite exprimeretur quælibet persona.

Si quis pariter dicat: ego te baptizo in virtute Patris, Filii, & Spiritus sancti, dubium est an conficiatur baptismus; *virtus* enim non est vox synonyma omnino cum hac voce *nomine*; *virtus* enim non tot significat, quot *nomen*; *virtus* enim significat solum vim agendi; *nomen* vero significat essentiam, & virtutem.

XII. *Per synonymationem non destruentem.* Si quis solitarie baptizans dicat: nos te baptizamus in nomine Patris, &c. conficitur baptismus, potest enim quis loquendo de se uti numero vel plurali, vel singulari.

Si quis baptizans Principem dicat, honoris causa: ego vos baptizo, conficitur baptismus; honoris enim causa possumus alloqui Principem in plurali; si tamen id fieret passim, & sine causa esset peccatum, inquit D. Thom. 3. p. q. 66. ar. 5. ad 3.

Si quis baptizans utatur idiomate, quo alii non utuntur, v. g. apud Latinos utatur Græco idiomate, apud Græcos utatur Latino, apud utroque utatur lingua vernacula, modo caveat, ut utatur verbis idem omnino

nino significantibus, quod ista verba significant: ego te baptizo &c. conficitur Baptismus; quia tunc, ut supponimus, non mutatur sensus formæ.

Si quis dicat: baptizetur, vel baptizatur, servus Christi N. in nomine Patris, &c. ut sit apud Græcos, conficitur baptismus; quia non invertitur sensus formæ; idem enim sensus exprimi potest vel per activam, vel per passivam vocem, ut docent grammatici. D. Th. 3. p. q. 65. a. 3. ad 1.

Consect. 4. De varia mutatione, quæ contingere potest in baptismo circa intentionem, quam Minister debet habere faciendi quod facit Ecclesia; & circa intentionem, quam adultus recipiens debet habere recipiendi quod offertur ab Ecclesia. Mutatio circa intentionem potest contingere in baptismo sequentibus in casibus, in quibus aliquando destruitur baptismus, aliquando non destruitur.

Tunc intentio est destruens sacramentum, quando non remanet propositum faciendi quod facit Ecclesia.

I. Intentio Ministri destruens baptismum. Si Minister jocosè, derisorie, vel contumeliose exerceat actionem sacramentalem, puta abluentionem, non conficitur baptismus: talis enim intentio impedit, ne actio sit sacramentalis; actio enim sacra, aut habita apud Christianos ut sacra, debet essentialiter fieri serio, ut dicit Trident. agens de absolutione Sacerdotis in sacramento pœnitentiæ: sels. 14. c. 6.

Si Minister conferat baptismum sub conditione de futuro, v. g. dicendo: ego te baptizo, si vixeris per diem integrum, vel si Pater tuus mihi deinceps innotuerit, &c. non conficitur baptismus, quamvis conditio postea adimpleatur; quia in omnibus sacramentis (excepto matrimonio, eo quod sit contractus) intentio conditionalis de futuro impedit sacramentum, eo quod impediatur, ne materia, & forma simul sint., & moraliter uniantur; nunc enim, v. g. in hoc tempore, pronunciantur verba, & intentio suspenditur ulque ad tempus futurum.

II. Intentio Ministri non destruens baptismum. Si Minister intendat vere dare baptismum, qui datur in Ecclesia, ut postea devoteat baptizatum Diabolo, vel si intendat vere dare baptismum, ut ex collatione baptismi consequatur pecunias, vere conficitur baptismus; talis enim intentio, quatenus prava, non attingit naturam sacramenti, ut impediatur, ne sit sacramen-

tum; sed solum sacramentum vere faciendum attingit, ut eo jam facto utatur ad malum finem; nec vitiat actionem quatenus sacramentalem, sed quatenus meritariam.

Si Minister Græcus baptizet sub forma Latine Ecclesiæ, putans erroneè formam Græcorum esse invalidam: si Minister Latinus baptizet sub forma Ecclesiæ Græcæ, putans erroneè formam Latinorum esse nullam; uterque vere baptizat: uterque enim habet intentionem faciendi quod facit vera Ecclesia; quamvis uterque erret, putans Ecclesiam vel Græcam, vel Latinam errare circa formam baptismi: error enim personalis non impedit valorem sacramenti.

Si Minister hæreticus conferat baptismum, ut confertur in Ecclesia Romana, quamvis credat in Ecclesia Romana non esse veram de baptismo doctrinam, nec per baptismum conferri gratiam habitualement, characterem &c. vere tamen baptizat, ut dicit Trid. sels. 7. Can. 4. error enim personalis non tollit sacramentum in forma Ecclesiæ colatum. Si Minister conferat baptismum sub conditione de præterito, vel de præsentis, dicens, v. g. ego te baptizo, si tu non es baptizatus, si vivis, &c. conficitur baptismus, si ponatur conditio expressa; intentio enim conditionata adimpleta conditione transit in absolutam; prædicta enim propositio facit hunc sensum: quia non es baptizatus, quia es vivens, ego te baptizo.

III. Intentio accedentis ad baptismum impediens baptismum. Si quis adultus accedat ad baptismum omnino invictus, non recipit sacramentum, repugnantia enim, & contradictio recipientis tollit valorem sacramenti; quia receptio sacramenti in adultis est actio Moralis, & Religionis exercitium: ergo est nulla, ubi est repugnantia, & contradictio: sicut enim homo nonnisi voluntarie perit, ita nonnisi voluntarie salvari debet. Concil. Tolet. 4. Can. 55. Si quis adultus recipiat baptismum mere negative se habens, non recipit sacramentum: indifferentia enim negativa non sufficit in adultis ad validitatem sacramenti, sicut sufficit ad valorem actus Religiosi. Ita docent passim Theologi contra Cajetan.

IV. Intentio recipientis baptismum non tollens Sacramentum. Si quis non adultus, v. g. infans, amens a nativitate, recipiat baptismum sine ulla intentione personali, valide recipit baptismum; quia non requiritur intentio personalis, ut non adulti baptizentur: sicut enim

enim sine privata voluntate inficiuntur nascendo in Adamo; ita sine privata voluntate justificantur renascendo in Christo. Si quis adultus recipiat baptismum ex metu gravi, valide recipit, quod enim ex metu facimus, voluntarie facimus. Concil. Tolet. IV. Can. 55. *Oportet, inquit, ut fidem etiam quam vi, vel necessitate susceperunt, tenere coganur.* Si quis adultus Catechumenus, vel dormiens, vel factus amens tempore Catechumenatus, recipiat baptismum, valide recipit; intentio enim interpretativa sufficit ad valide recipiendum baptismum. Conc. Carthag. III. Can. 34. & Can. *Majores.*

Consect. 5. De varia mutatione, quæ contingere potest in baptismo ob actionem Ministri, qui utique debet se habere active, cum Christus dicat *Baptizantes*. Hæc mutatio contingit in sequentibus casibus.

I. Actio Ministri conficientis baptismum. Si minister dicat: ego te baptizo, & se habeat active in ablutione, vel quia injicit aquam supra puerum, vel quia sustentat puerum suppositum aquæ e fonte, e testæ, e cælo decidenti, conficitur baptismus, immo si injiciat puerum in flumen; in his enim singulis casibus minister se habet active in ablutione, & in pronuntiatione verborum. In ultimo casu injiciendo puerum in puteum ut ipsum baptizet, peccat graviter; nunquam enim facienda sunt mala, ut inde veniant bona.

Si minister dicat: ego te baptizo, & abluat sive per asperisionem, sive per immersionem, sive per infusionem, conficitur baptismus; minister enim in singulis illis casibus se habet active & ad ablutionem factam per aquam, & ad verborum pronuntiationem. Can. *Deßrina* 80. de Consecr.

II. Actio ministri, qua non conficitur baptismus. Si unus minister dicat: ego te baptizo, & alius injiciat aquam supra puerum, vel unus sustentet puerum suppositum aquæ decidenti, & alius pronuntiet verba, quod potest contingere electione duorum ministrorum volentium eundem baptizare, vel ex necessitate, si duo tantum essent quorum alter esset mutus, alter vero non mutus, sed mancus manibus, atque ideo mutus effunderet aquam & mancus manibus pronuntiaret verba, non conficeretur baptismus; quia minister proferens verba non se haberet active in effusione aquæ, vel in sustentatione pueri suppositi aquæ decidenti. Si plures ministri conjunctim abluant, & formam pronuntient, intendentes singuli simul baptizare, quilibet dependet ab alio, ut causa particularis, sive dicant: ego te baptizo, sive di-

cant: nos te baptizamus, juxta D. Dh. non conficitur baptismus; sensus enim formæ a Christo institutæ est: ego te baptizo; & sensus formæ, qua illi utuntur est: egote baptizo cum alio.

Si quilibet per se intendat baptizare, independentem ab alio, qui prius abluat, & verba pronuntiet, vere baptizat; non vere secundus. Primus puniendus est, ut inordinate baptizans; secundus ut rebaptizans. Primus qui abluat, & verba pronuntiet, baptizat vere: quia ponit omnia requisita ad baptismum: secundus nihil efficit; quia abluat eum, qui jam est baptizatus: & ideo iste puniendus, ut rebaptizans; quia rebaptizat jam baptizatum; alter puniendus, ut inordinate baptizans; quia non baptizat secundum ritum Ecclesiæ. Si quilibet per se intendat baptizare una cum alio, sicuti Sacerdotes intendunt consecrare una cum Episcopo, quando ordinantur, & uterque simul abluat, & verba pronuntiet, baptismus videtur validus, uti valida est consecratio in Missa ordinationis, licet sit a pluribus: sed baptismus eo modo collatus est illicitus; quia non est secundum usum Ecclesiæ. D. Th. 3. p. q. 67. a. 6.

Si quis dicat: ego me baptizo, & se in aquam immergat, non est baptismus: sicuti enim nemo potest se generare corporaliter; ita nemo potest se regenerare spiritualiter, inquit D. Th. 3. p. q. 66. art. 5. Adultus tamen, qui in mortis articulo bona fide se ipsum baptizare attentaret, si statim moreretur, salvus esset, non propter baptismum, qui nullus est, sed propter votum sacramenti c. *Debitum* de baptismo, & D. Th. ibid.

ARTICULUS II.

In quo prædictum principium, scilicet mutatio essentialis tollit sacramentum, minime vero mutatio accidentalis, applicatur ad sacramentum Confirmationis.

NOTA. Circa materiam remotam confirmationis triplex est sententia. Prima est eorum, qui docent impositionem manuum Episcopi esse materiam essentialem juxta illud Actuum 8. v. 17. *Tunc imponebant manus super illos, & accipiebant Spiritum sanctum;* & juxta communem Patrum loquendi modum, qui confirmationem vocant impositionem manuum. Secunda est eorum, qui docent, juxta instructionem Eugenii IV. ad Armenos, solum chrisma esse hujus sacramenti

menti materiam, sive ex oleo solo juxta quoddam, sive ex oleo & balsamo juxta alios consecutum sit: quod oleum alii volunt a solo Episcopo posse & debere consecrari, alii a simplici Presbytero, saltem ex commissione, valide, & licite posse consecrari contendunt. Tertia sententia est eorum, qui docent impositionem manuum, & chrisma æque esse materiam essentialem confirmationis.

Quæ circa materiam confirmationis est disceptatio inter Theologos, eadem est & circa formam; aliis docentibus, solam orationem esse formam essentialem juxta illud Act. c. 8. v. 15. *Oraverunt pro ipso, ut acciperet Spiritum sanctum*; aliis affirmantibus, non aliam esse formam essentialem hujus sacramenti, quam verba ab Episcopo confirmante prolata, nempe, *signo te signo crucis &c.* Nos hujusmodi quæstionibus nihil immorantes statuimus pro decisione casuum duplex principium, alterum circa materiam, alterum circa formam. Unde sit

Prop. 1. Juxta præsentem Ecclesiæ praxim, pro materia confirmationis adhibenda est impositio manuum Episcopi; & chrisma ex oleo olivarum, & balsamo consecutum, & ab Episcopo consecratum; adeo ut si aliquid horum desuerit, Confirmationis sacramentum erit vel invalidum, vel illicitum. Pro forma sacramenti confirmationis adhibenda est oratio, & verba ab Eugenio IV. præscripta, scilicet *signo te signo crucis &c.* adeo ut si aliquid horum desit, sacramentum confirmationis futurum sit vel invalidum, vel illicitum.

Prob. Ex Florent. seu instructione Eugenii IV. ad Armenos, ubi sic habetur: *Secundum sacramentum est Confirmatio, cujus materia est chrisma consecutum ex oleo, quod nitorem significat conscientie, & balsamo, quod odorem significat bonæ fidei, per Episcopum benedictio; forma autem: signo te signo Crucis, & confirmo te chrismate salutis, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.*

2. Rat. Quod universa tenet Ecclesia, nec Conciliis institutum, sed semper retentum est, non nisi auctoritate Apostolica traditum rectissime creditur, inquit August. lib. 4. de Bap. cap. 24. & proinde circa naturam sacramentorum, vel pro materia & forma habendum est, vel pro ritu absolute necessario: quæ enim libera sunt & indifferentia, non adeo constanti lege ab omnibus ubique & semper obervantur: atqui in collatione confirmationis prædicta omnia, nempe impositio manuum, & oratio a tempore Apostolorum adhibita fuerunt, ut constaret ex Actibus Apostolorum, tum ex san-

ctis Patribus, præcipue ex sacramentario Gregorii; & hæc verba, *signo te signo crucis, &c.* præscripta sunt a Florentino, ut a longo tempore usurpata in collatione confirmationis: ergo sunt aut materia, aut forma confirmationis, vel rursus necessarii, ut eorum non infloredat confirmationem vel invalidam, vel illicitam.

Consecraria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. De multiplici mutatione, quæ potest contingere in confirmatione, ex parte materiæ remotæ, sive ea sit impositio manuum, sive chrismatio, sive utrumque simul. Hæc autem mutatio contingit in sequentibus casibus.

Si quis loco chrismatis adhiberet aliam materiam ad unguendum, v.g. butyrum, adipem, aut aliud hujusmodi aptum ad unguendum, non esset confirmatio; quia prædicta omnia non possunt dici chrisma consecutum ex oleo: tamen Patres exigunt chrisma in confirmationis sacramento: sic habet Optatus lib. 7. in fine: *Oleum simplex est consecutum jam chrisma vocatur*: & Diony. caelest. hier. cap. 2. & 4. de chrismate in confirmatione adhibendo iuste loquitur. Greg. in Cant. ait: *in Engaddi balsamum gignitur, quod cum oleo, Pontificali Benedictione chrismi efficitur*. Et Cypria. Epit. 70. sic habet: *Ungi quoque necesse est eum, qui baptizatus est, ut accepto chrismate, id est unctione, esse unctus Dei, & habere in se gratiam Christi possit*.

Si quis loco chrismatis adhiberet vel solum balsamum, vel solum oleum, dubium, an esset confirmatio; quia balsamum solum, oleum solum, non possunt dici chrisma consecutum ex balsamo & oleo, licet Canna & alii doceant solum balsamum sufficere, & Cajeranus contendat, solum oleum pariter sufficere: neutrius tamen sententia in praxi amplectenda est; quia in praxi, circa materiam sacramentorum, sequendum id, quod est tutius; Patres autem dicunt chrisma confirmationis ex utroque constare. Greg. in Cant. ait: *Chrisma ex oleo & balsamo conficitur*. In sermone de unctione chrismatis apud Cypr. sic habetur: *Hodie sacrum chrisma conficitur, in quo mixtum oleo Balsamum, Regiæ & Sacerdotalis gratiæ exprimit unitatem*. Ideo Innoc. III. vult chrisma suppleri in eo, qui non chrismate, sed oleo simplici confirmatus fuerat. Decret. tit. c. 1. Pastoralis.

Si quis loco chrismatis consecutus ex oleo olivarum, adhiberet chrisma consecutum ex oleo nucum, ex oleo piscium, &c. non esset confirmatio, in hypothesi quod chrisma sit necessaria

cessarium; quia tale compositum non posset dici chrisma confectum ex oleo olivarum & balsamo: quod tamen chrisma ex Apostolico iure defluxisse docet Pacianus, epist. ad Simpronianum, & Basilus lib. de Spiritu sancto cap. 27. Idem habet D. Th. 3. p. q. 61. a. 2. ad 3. *Proprietates*, inquit, *olei*, quibus significatur Spiritus sanctus, magis inveniuntur in oleo olivarum, quam in quocumque alio oleo.

Si quis loco balsami, adhiberet aliam materiam, quantumvis magis odoriferam, in hypotheli quod chrisma sit necessarium, non esset confirmatio; quia tale compositum non posset dici chrisma, confectum ex oleo olivarum & balsamo, uti jubet Ecclesia; & late explicat Catechismus Tridentinus: Chrisma confirmationis, illud tantummodo unguentum est, quod ex oleo & balsamo, *solemni Episcopi consecratione confertur*. Et D. Th. 3. p. q. 61. a. 2. inc. ait: *Licet multa alia sint odorifera, tamen precipue accipitur balsamum, propter fragrantiam odoris, quæ redundat ad alios; ideo dicitur: Christi bonus odor sumus*.

Si quis adhiberet chrisma non benedictum ab Episcopo, dubium esset sacramentum confirmationis; quia chrisma debet esse ab Episcopo benedictum, quidquid in contrarium dicat Cajetanus; quia in materia sacramentorum sequendum id, quod est tutius. De qua consecrationis necessitate ita Catechis. Trid. *Quoniam igitur*, inquit, *Dominus hanc confirmationis materiam usu ipso & tractatione non sacravit, necessum est ut sanctis & religiosus Episcopi precationibus consecretur... neque ad alium nisi Episcopum ea consecratio pertinere potest*.

Si quis uteretur mixto oleaginolo, in quo prævaleret chrisma, esset confirmatio; quia semper tale mixtum est verum chrisma: peccaret tamen qui citra necessitatem, vel citra ignorantiam invincibilem uteretur tali materia: si autem chrisma non prævaleret, non esset confirmatio; quia tale mixtum, in quo chrisma non prævalet, non est chrisma, sed mixtum aliquod aliud.

Si quis uteretur chrismate sive novo, sive veteri, conficeretur confirmatio; quia semper tale mixtum est verum chrisma: peccaret tamen qui uteretur chrismate non confecto eodem anno, ageret enim contra præceptum Ecclesie, quæ jubet vetus chrisma comburi, & novum quolibet anno confect.

Consect. 2. De mutatione, quæ potest contingere ex parte materie proximæ, quæ mu-

tatio intervenit in sequentibus casibus. Si quis loco chrismatis fluidi & apti ad unguendum, adhiberet chrisma concretum quali in lapidem, non est confirmatio; quia non est unctio: unctio autem requiritur; dicit enim Tertul. de bapt. c. 7. *Egreßi de lavacro unguimur benedicta unctio*. . . Si quis velles tantum, capillos, unguet, manus, pedes &c. inungeret, non esset confirmatio; quia unctio debet fieri in fronte. *Multa Sacramenta*, inquit Aug. in Psal. 141. *aliter, atque aliter accipimus: quædam, sicut nobis, ore accipimus, quædam per totum corpus, quædam in fronte per signum crucis*. Et in Pl. 61. ait alludens ad confirmationem: *Videam ego in frontibus Regum crucem crucifixi*.

Si quis ungeret frontem sinistra manu, esset confirmatio; quia vere esset impositio manus: peccaret tamen qui citra necessitatem uteretur sinistra manu, potius quam dextra; ageret enim contra usum receptum Ecclesie. Si quis ungeret frontem mediante aliquo instrumento, v. g. virgulto; videtur quod non esset confirmatio; quia non esset vera manus impositio: dicitur tamen de Apostolis conferentibus confirmationem, & imponebant manus. Et Tertul. de bapt. loquens, simul de confirmatione ait: *Dehinc manus imponitur per benedictionem advocans, & invitans Spiritum sanctum*.

Consect. 3. De multiplici mutatione, quæ potest fieri ex parte formæ, quæ contingit in sequentibus casibus.

I. Per additionem destruentem sensum formæ. Si quis diceret: ego te signo crucis &c. in nomine Patris majoris &c. in nominibus Patris &c. ego signo te cum Patre, cum Filio, cum Spiritu sancto; non esset confirmatio; quia destrueretur sensus formæ propter rationem supra dictam ubi de baptismo.

II. Per additionem non destruentem. Si quis dicat: ego te signo in nomine Patris omnipotentis, qui te creavit &c. in nomine Filii, qui te redemit &c. conficitur confirmatio; quia non destruitur sensus formæ.

III. Per detractionem destruentem. Si quis dicat: ego te confirmo in nomine Dei, in nomine Trinitatis, in nomine Christi, &c. non conficitur confirmatio; quia destruitur sensus formæ.

IV. Per detractionem non destruentem. Si quis dicat: confirmo te, omitendo, ego, conficitur confirmatio; quia non destruitur sensus formæ: vox enim ego in verbo includitur subaudita.

V. Per corruptionem destruentem, qualis est ea, quæ fit initio vocis: v. g. confirmo te in

nomine Matris, non conficitur confirmatio; quia destruitur sensus formæ.

VI. *Per corruptionem non destruentem*, qualis est ea, quæ fit in fine vocis: v.g. confirmatio in nomine Patris, conficitur confirmatio; quia non destruitur sensus formæ.

VII. *Per transpositionem destruentem*. Si quis dicat: Te Patris ego in confirmo nomine, non conficitur confirmatio; quia destruitur sensus formæ.

VIII. *Per transpositionem non destruentem*. Si quis dicat: In nomine Patris &c. confirmo te, conficitur confirmatio; quia non destruitur sensus formæ.

IX. *Per interpolationem destruentem*. Si quis dicat: ego te confirmo, & multum post temporis dicat, in nomine Patris, non conficitur confirmatio; quia tanta interruptio temporis impedit, ne prolatio formæ censeatur moraliter eadem.

X. *Per interpolationem non destruentem*. Si quis dicat: ego te confirmo, & verbum aliud aliud interserat, v.g. recedite, asserite christma &c. conficitur confirmatio; quia brevis illa interruptio non destruit sensum formæ, nec impedit quominus prolatio formæ dicatur eadem moraliter.

XI. *Per synonymationem destruentem*. Si quis dicat: ego te confirmo in virtute genitoris, geniti, & procedentis ab utroque, non videtur confici confirmatio, propter rationem dictam ubi de baptismo.

XII. *Per synonymationem non destruentem*. Si quis dicat: ego roboro te, conficitur confirmatio: quia roborare & confirmare sunt voces synonymæ.

Consect. 4. Si quis omitteret vel impositionem manuum, vel preces præscriptas & adhiberi solitas, peccaret juxta omnes: quia non servaret præscriptum Ecclesiæ: & juxta eos, qui volunt impositionem manuum, & preces esse de substantia Sacramenti confirmationis, non conficeretur confirmatio; quia Sacramentum stare nequit sine eo, quod est de ejus substantia.

Consect. 5. De multiplici mutatione, quæ potest contingere ex parte intentionis. Toties confirmatio est nulla, quoties Episcopus non habet intentionem faciendi quod facit Ecclesia. Sic si Episcopus *jocose, derisorie, contumeliose* se gerat in conferenda confirmatione, non est confirmatio: talis enim actio non est sacramentalis; actio quippe sacramentalis debet fieri serio.

Si Minister, v.g. Episcopus, adhibeat materiam, & formam confirmationis, *physice* solum sine ulla intentione, non conficitur

confirmatio; quia actio solum *physice* exercita non est sacramentalis.

Item si Minister *serio* agens, & non *jocose* quantum ad actionem externam, interius tamen intendat non facere actionem sacramentalem, non conficitur confirmatio; quia actio non est sacramentalis, nisi quatenus habetur ut cæremonialis.

Item si Minister confirmationis confirmet ex vi solius intentionis habitualis, quod contingeret, si Minister esset ebrius, amens &c. non conficitur confirmatio; quia intentio habitualis non sufficit: intentio enim, qua confertur valide confirmatio, ea debet esse, qua velit conferre illud sacramentum, & non aliam cæremoniam exercere. Unde Gregorius Turonensis lib. 7. c. 44. refert actionem ejusdam Episcopi, qui in exorcismo frontem puellæ sacra unctione unxerat; tamen agnoscit, quod ea unctio non fuit verum confirmationis sacramentum; quia non intendebat facere, quod facit Ecclesia, dum dat sacramentum confirmationis.

II. Toties confirmatio est valida, quoties Episcopus adhibet materiam, & formam, licet habeat pravam intentionem circa aliquid, quod pertineat ad id, quod constituit confirmationem. Sic si Minister interius intendat facere, quod facit Ecclesia, & ea intentione confirmet, quamvis privata malitia nolit aliquid subsequens ad sacramentum, vel privata infidelitate nihil credat eorum, quæ pertinent ad sacramentum, v.g. interius optet confirmationem non producere suum effectum in eo, quem ungit, vel putet nullos effectus a confirmatione produci, tamen vere conficitur confirmatio; quia ea intentio, quantumvis perversa, utpote terminata ad ea, quæ sequuntur consecutionem sacramenti, non destruit naturam sacramenti. Sic si Minister confirmans ungat sub conditione de præsentis, vel de præterito, si conditio vel præsens, vel præterita sit vera, conficitur confirmatio; quia intentio conditionalis, posita conditione, transit in absolutam.

III. Toties repugnantia ex parte recipientis confirmationem, impedit ne sit sacramentum, quoties tanta est, ut constet eum nolle recipere sacramentum; quia aliqua requiritur intentio in adulto recipiente sacramentum.

Sic si quis adultus recipiat confirmationem omnino invitatus, nec gratiam, nec characterem confirmationis recipit: de quo ita Innocent. cap. *Maiores* de baptis. *Ille vero, inquit, qui numquam consentit, sed penitus contra-*

tradit, nec rem, nec characterem suscipit Sacramenti; quia plus est expresse contradicere, quam minime consentire.

Sic si quis adultus recipiat confirmationem mere negative se habens, non recipit Sacramentum; indifferentia enim negativa vetat validitatem Sacramenti.

IV. Toties reluctancia ex parte recipientis non tollit confirmationem; quoties omnibus pensatis non impedit quominus Sacramentum voluntarie accipiatur; ea enim intentio, utpote voluntaria, sufficit ad receptionem validam Sacramenti.

Sic si quis adultus recipiat confirmationem ex metu gravi, valide recipit; quod enim ex metu facimus, voluntarie facimus.

Sic qui se offert ministro conferenti confirmationem, valide illam recipit, licet explicite non dicat: ego volo suscipere confirmationem; intentio enim interpretativa sufficit ad valide recipiendum Sacramentum, ut docet Innocent. III. his verbis: *Tunc enim characterem Sacramentalem imprimis operatio, cum obicem voluntatis contraria non invenit obstitentem.*

ARTICULUS III.

In quo prædictum principium, scilicet mutatio essentialis tollit Sacramentum, minime vero mutatio accidentalis, applicatur ad Sacramentum Eucharistiæ.

Prop. prima. Materia Sacramenti Eucharistiæ est panis triticeus, & vinum de vite: forma vero consecrans panem est hæc: *Hoc est enim corpus meum*; Forma consecrans vinum est huiusmodi: *Hic est enim calix sanguinis mei, novi, & æterni testamenti, mysterium fidei, qui pro vobis, & pro multis effundetur in remissionem peccatorum.*

Prob. 1. ex Conc. Flor. ibid. *Tertium est Eucharistiæ Sacramentum, cujus materia est panis triticeus, & vinum de vite, cui ante consecrationem aqua modicissima admisceri debet... Forma huius Sacramenti sunt verba Salvatoris, quibus hoc Sacramentum conficitur; Sacerdos enim in persona Christi loquens hoc conficit Sacramentum: ex praxi autem Ecclesiæ habemus prædictam formam adhibendam esse ad conficiendum hoc Sacramentum.*

2. Rat. Materia, & forma Eucharistiæ non alia potest assumi, quamea, qua Christus in celebratione Eucharistiæ utendum præcipit; cum enim Sacramentum sit ex

institutione Christi, tota ejus natura tam quoad materiam, quam quoad formam ex Christo instituyente dependet: atqui Christus pane & vino; & prædicta forma in celebratione Eucharistiæ nos uti præcepit, ut patet ex Scriptura; etenim Matth. c. 26. Marc. cap. 14. & Luc. cap. 22. & Paulus 1. ad Cor. 11. dicunt, quod Christus accepit panem, & vino dixerit: *Accipite, & comedite: Hoc est enim corpus meum.... Hic est enim calix sanguinis mei; & deinde subdidit: hoc facite in meam commemorationem, nempe idem, quod leci: ergo panis & vinum sunt materia Eucharistiæ; prædicta vero verba sunt illius forma.*

Et quidem panis, & vinum sunt aptissima materia. 1. Quantum ad usum: uti enim aqua aptissima est materia ad abluendum; ita panis, & vinum aptissima est materia ad nutriendum: & uti ablutio corporalis per aquam aptissime demonstrat, & efficit abluentionem spirituales in mente; ita nutritio corporalis per species panis, & vini aptissime demonstrat, & efficit nutritionem spirituales in anima: demum sicuti panis ex multis granis, & vinum ex multis acinis conficitur, & in unum pabulum tendit; ita ex multis Christianis in Eucharistiæ communione unitis Ecclesia confluit.

Verba etiam prædicta aptissime dicuntur esse forma Eucharistiæ; etenim vere efficiunt quod significant, ut passim docent Sancti Patres. Tertullianus enim explicans quæ esset fides Ecclesiæ circa hoc Sacramentum, sic habet contra Marcionem lib. 4. cap. 40. *Acceptum panem, inquit, & distributum Discipulis, corpus suum illud effecit, Hoc est Corpus meum dicendo.* Et Damascenus referens fidem Ecclesiæ, sic habet lib. 4. cap. 15. de fide Orthodoxa: *Sicut Deus dicendo, fiat lux, fecit lumen; ita dicendo, hoc est corpus meum, & hic est sanguis meus, perfecit hoc Sacramentum.* Patres vero mediantes inter Tertullianum & Damascenum idem docent; sic enim habet Chrysost. de predicatione Judæ: *Hoc est corpus meum; hoc verbo proposita consecratur.* Et Ambros. lib. 4. de Sacram. c. 4. *Consecratio igitur cujus verbis est, & cujus sermonibus Domini Jesu: Sacerdos enim consecrans hæc dicit in persona Christi.*

Consecratoria huius Doctrina.

Consecr. 1. De multiplici mutatione, quæ potest contingere in Sacramento Eucharistiæ ex parte materiae remotæ. Defectus ex parte mat-

riæ toties reddit sacramentum Eucharistiæ nullum, quoties non ponitur verus panis, & verum vinum; reddit vero sacramentum illicitum, quoties ponitur quidem verum vinum, & verus panis: sed hæc elementa non ponuntur qualia debent poni; quia mutatio substantialis reddit sacramentum nullum, mutatio vero accidentalis reddit sacramentum illicitum: sic defectus sublequentes vel tollunt sacramentum Eucharistiæ, vel reddunt illicitum.

Defectus tollens sacramentum Eucharistiæ.

Si quis nec panem, nec vinum adhiberet ad consecrandum, non conficeretur Eucharistia; quia ubi non est materia sacramenti, ibi non est sacramentum: ideo defectus panis aliquando in Lybia desinit offerri sacrificium, ut habetur in Conc. Chalced. actione 3.

Si quis loco panis adhiberet mel, lac, carnes, & c. similia, quæ in Sacrificiis veteris L. adhibebantur, non esset Eucharistia; quia non esset ibi materia Eucharistiæ. D. Th. p. 3. q. 74. ar. 1.

Defectus non tollens sacramentum.

Si quis unicam solum speciem vel vini, vel panis consecraret, conficeretur Eucharistia; quia altera species, vel panis, vel vini, est vere materia sacramenti. D. Th. 3. p. q. 74. ar. 1. ad secundum.

Peccaret tamen graviter Sacerdos, nisi ignoranter facti excusaretur; quia ex institutione & ex praxi Ecclesiæ semper ambæ species consecrantur; casus autem ille potest contingere culpabiliter hoc pacto: si quis vellet consecrare solum materiam vel panis, vel vini, ut faciebant Aquarii, qui loco vini aquam consecrabant; casus vero ille posset contingere inculpabiliter hoc pacto: si quis non advertens loco vini consecraret aquam cum pane, vel loco panis triticeæ consecraret panem ex leguminibus confectum; vel si quis consecrato pane statim moreretur, aut comprehenderetur ab hostibus, ita ut non posset alia specie consecrari.

Defectus tollens sacramentum ex parte panis.

Si quis loco panis triticeæ consecraret panem ex leguminibus confectum, ex oriza, hordeo, avena, milio, amygdalis, pisce, fa-

bis, aliisque leguminibus, aut ex arborum fructibus, non conficeretur Eucharistia; quia prædicta omnia non sunt panis usualis. D. Th. 3. p. q. 74. ar. 3.

Si quis loco panis cocti adhibeat massam triticeam, crudam, vel non coctam per modum panis, v. g. massam triticeam trixam, vel elixam, non conficitur Eucharistia; quia prædicta omnia non sunt panis usualis.

Si quis loco panis ex farina, & aqua naturali confecti adhibeat massam triticeam maceratam, seu omnino dilutam, vel aquis artificialibus, vel oleo, butyro, lacte, ovis, saccharo; aliisque liquoribus, non conficitur Eucharistia; quia prædicta omnia non sunt panis usualis.

Si quis loco panis usualis ponat panem macidum, & corruptum totaliter, non conficitur Eucharistia; quia panis corruptus non est panis.

Defectus ex parte panis reddens sacramentum non invalidum, sed illicitum.

Si quis loco panis triticeæ ponat panem, in quo permixta sint multa grana alterius speciei, ita tamen ut prævaleat triticum, conficitur Eucharistia; quia triticum prævalens facit, ut panis ille sit absolute panis triticeus. D. Th. 3. p. q. 74. ar. 3. ad 3.

Si quis loco panis confecti ex aqua naturali ponat panem confectum ex aqua artificiali, in quo tamen prævaleat aqua naturalis, conficitur Eucharistia; aqua enim naturalis prævalens facit, ut panis ille sit absolute panis.

Si quis apud Latinos consecret panem fermentatum, si quis apud Græcos consecret panem azymum, conficitur Eucharistia; quia uterque consecrat materiam, quæ est absolute panis: sed uterque peccat; quia non servat usum suæ Ecclesiæ.

Si quis apud Latinos contra consuetudinem Ecclesiæ Latinæ consecret hostiam figuræ quadratæ, & in Ecclesia Græca consecret hostiam figuræ orbicularis, conficitur Eucharistia; figura enim quadrata, vel orbicularis non impediunt quominus utraque hostia sit verus panis.

Si quis loco panis usualis adhibeat panem aliquatenus corruptum, ita tamen ut corruptio non prævaleat, conficitur Eucharistia; quia panis tendens ad corruptionem est vere panis: in prædictis autem casibus peccatur mortaliter; quia non adhibetur materia solita.

Defectus ex parte panis reddens Sacramentum Eucharistiæ dubium.

Si quis loco panis triticeï ponat panem confectum ex spelta, vel siligine non orta ex frumento; dubium est an conficiatur Eucharistia; quia dubitatur an spelta, & siligo non orta ex frumento, sint grana ejusdem speciei cum tritico: de siligine generata ex grano frumenti potest ex D. Th. fieri Eucharistia. 3. p. q. 74. art. 3. ad 2.

Si quis loco panis triticeï ex aqua comuni confecti utatur pane triticeo ex aqua marina confecto, dubium est (a) an conficiatur Eucharistia; quia dubitatur, an aqua marina faciat panem naturalem: licet enim apta sit ad abluionem, & proinde ad baptismum, tamen non videtur apta ad panem usualem conficiendum.

Defectus ex parte vini reddens Eucharistiæ Sacramentum nullum.

Si quis loco vini ex vite, ponat liquorem ex pomis, ex moris, ex malogranatis &c. extractum, non conficitur Eucharistia; talis enim liquor non est usuale vinum. D. Th. 3. p. q. 74. a. 5.

Si quis loco vini ex vite, ponat liquorem ex uvis omnivis acidis aut non maturis extractum, non conficitur Eucharistia; quia talis liquor non est vinum usuale.

Si quis loco vini usualis ponat acetum, vappam, id est vinum corruptum, non conficitur Eucharistia; quia vinum corruptum non est vinum. p. 3. q. 74. a. 5. ad 2.

Si quis loco vini usualis ponat racemos, non conficitur Eucharistia; quia racemus non est vinum, sed id, ex quo educitur vinum.

Si quis loco vini usualis ponat vinum imbibitum in pane calido, non conficitur Eucharistia; quia vinum illud non est usuale, nec potabile.

Defectus ex parte vini reddens Sacramentum illicitum, sed non invalidum.

Si quis loco vini usualis ponat mustum conficitur Eucharistia; quia mustum est absolute vinum, quamvis non sit perfecte depuratum. p. 3. q. 74. a. 5. ad 3.

Si quis loco vini usualis ponat vinum ex racemis, vel uvis passis expressum, conficitur Eucharistia; talis enim liquor est vinum ab-

solute, quamvis non sit perfecte desiccatum.

Si quis loco vini usualis ponat vinum, in quo admixtus est alius liquor, ita tamen, ut vinum prævaleat, conficitur Eucharistia. 3. p. q. 74. a. 7. ad 3.

Si quis utatur vino, cui contra præceptum Ecclesiæ non fuerit admixtum pauxillum aquæ naturalis, vel cui admixtum sit pauxillum aquæ artificialis, v. g. aquæ rosaceæ, conficitur Eucharistia; quia tale mixtum est absolute vinum. D. Th. ibid. In prædictis tamen casibus peccatur mortaliter; quia non adhibetur materia solita: Christum enim usum esse vino mixto aqua docet traditio, ut habetur apud Cyp. epist. 3.

Defectus ex parte vini reddens Sacramentum dubium.

Si quis loco vini usualis ponat vinum, cui tantum aquæ admixtum sit, ut dubitetur, an species vini soluta fuerit, dubium est, an conficiatur Eucharistia; quia non est certum, an illud mixtum sit vinum.

Si quis loco vini usualis ponat vinum congelatum, dubium est juxta Estium, an conficiatur Eucharistia; quia vinum non est potabile: idem sentit de musto nullatenus depurato.

Consect. 2. Ex parte actionis terminatæ ad species consecrandas. Toties consecratio censetur nulla, quoties materia Eucharistiæ non est moraliter præsens, censetur vero valida, si sit moraliter præsens; quia hæc verba, *hoc est corpus meum, hic est Calix*, denotant materiam Eucharistiæ debere esse moraliter præsentem.

Defectus præsentis reddens Sacramentum Eucharistiæ invalidum.

Si species consecrandæ sint extra parietem Ecclesiæ, a tergo Sacerdotis, in Tabernaculo clausæ, non conficitur Eucharistia; quia illa materia non est moraliter præsens.

Defectus præsentis reddens quidem Sacramentum illicitum, sed non invalidum.

Si species consecrandæ sint sub mappa, sub corporali, sub missali, panis sit clausus in ciborio, vel vinum sit in calice cooperto, conficitur Sacramentum; quia quod est super Altare, censetur moraliter præsens: peccatur

tamen; quia in illis casibus non adhibetur ea præsentia, quæ solet in Ecclesia adhiberi.

Defectus præsentia reddens Sacramentum dubium.

Si intra Ecclesiam species consecrandæ sint longe distantes, v. g. viginti passibus iuxta aliquos, centum iuxta alios, dubium est, an conficiatur Eucharistia; quia materia non videtur esse moraliter præsens.

Consect. 3. De multiplici mutatione, quæ potest fieri ex parte formæ, quæque contingit in sequentibus casibus.

I. *Per additionem destruentem.* Si quis dicat: *hoc est enim figurative corpus meum, hic est enim figurative calix sanguinis mei*, non conficitur Eucharistia; quia variatur sensus formæ, & expresse inducitur error Calvinistarum.

Per additionem non destruentem. Si quis dicat: *hoc est enim vere corpus meum, hic est enim vere calix sanguinis mei, hoc est corpus meum, quod de virgine sumpti, conficitur Eucharistia*; quia non variatur sensus formæ.

II. *Per detractionem destruentem.* Si quis dicat: *ecce corpus meum videtur, non conficitur Eucharistia*; talis enim detrahit variare videtur sensum formæ; etenim verbum est operatio transubstantiationem, minime vero hæc particula *ecce*; aut saltem habemus ex usu Ecclesiæ, quod verbum est operatio transubstantiationem, quod non possumus asserere de ista voce *ecce*.

Per detractionem non destruentem. Si quis dicat: *hoc est corpus meum, hic est calix sanguinis mei*, omittendo particulam *enim*, conficitur Eucharistia; talis enim omissio non variat sensus formæ. Ita D. Th. 3. p. q. 6. a. 8.

IV. *Per corruptionem destruentem.* Si quis dicat, *hic adverbialiter, id est ibi, vel in illo loco est corpus meum, vel si dicat, hic adverbialiter, id est ibi, est calix sanguinis mei*, non videtur confici Eucharistia; quia modus ille loquendi variare videtur sensum formæ: non enim significat, quod materia fuerit conversa in corpus, vel sanguinem Christi, sed solum quod ibi lateat corpus Christi. Si quis dicat: *hic ponitur corpus meum: hic convertitur vinum in sanguinem meum, non conficitur Eucharistia*; quia modus ille loquendi non est operativus, sed indicativus rei aliunde effectæ.

Per corruptionem non destruentem. Si quis dicat: *hæc est corpus meus, hoc est calix sanguinis meæ*, ponendo unum genus pro alio, conficitur Sacramentum; quia error contra regulas generum non tollit sensum formæ.

V. *Per transpositionem destruentem.* Si quis

dicat: *meum hoc, corpus est, non conficitur Eucharistia*; quia hæc propositio facit istum sensum: *hoc meum, quod teneo, corpus est*.

Per transpositionem non destruentem. Si quis dicat: *enim hoc est corpus meum, conficitur Eucharistia*; quia non variatur sensus formæ.

VI. *Per synonymationem destruentem.* Si quis dicat: *hic panis convertitur in corpus meum, non conficitur Eucharistia*; quia destruitur sensus formæ, etenim propositio illa non est operativa, ut oportet, sed indicativa.

Per synonymationem non destruentem. Si quis dicat: *hic cibis est corpus meum, hic potus est sanguis meus, conficitur Eucharistia*; quia non destruitur sensus formæ.

Consect. 4. Ex parte mutationis, quæ potest contingere circa intentionem vel conficiendi, vel distribuendi, vel recipiendi Eucharistiam, quæ potest in sequentibus casibus evenire.

Si Sacerdos conficiens Eucharistiam non habeat intentionem faciendi quod facit Ecclesia, sed vel physice solum, vel derisorie se habeat, non conficitur Eucharistia.

Si Sacerdos conficiens Eucharistiam moraliter, & serio se habeat, & intendat vere facere quod facit Ecclesia, conficitur Eucharistia, licet consecret propter malum finem, scilicet ad maleficiam, vel ut confectum Sacramentum irrideat; quia prava illa intentio non attingit substantiam Sacramenti, non est circa ipsum Sacramentum, sed circa usum Sacramenti.

2. Quæcumque sit intentio, vel physica solum, vel etiam derisoria in distributione, & receptione Eucharistiæ, vere distribuitur, & recipitur Eucharistia. Cum enim Christus sit in hoc Sacramento loco substantiæ panis, & vini, sicuti vere daretur, & reciperetur panis, si adesset, quæcumque interveniret vel dantis, vel accipientis intentio; ita vere datur & accipitur Christus, cum post consecrationem dantur & accipiuntur species sacramentales, quæcumque sit vel dantis, vel accipientis intentio.

ARTICULUS IV.

In quo prædictum principium, scilicet mutatio essentialis tollit Sacramentum, minime vero mutatio accidentalis, applicatur ad Sacramentum penitentia.

UT sciatur quæ mutatio sit essentialis, quæ vero accidentalis, inquirendum, quæ sit materia, quæ forma in hoc Sacramento: quare sit

Prop.

Prop. unica. Materia Sacramenti poenitentiae sunt actus poenitentis, scilicet contritio, confessio, & satisfactio; forma vero sunt verba Sacerdotis jurisdictionem habentis, scilicet ista: *ego te absolvo a peccatis tuis.*

Prob. 1. Ex Conc. Trid. sess. 14. cap. 3. ubi sic habetur: *Docet praeterea sancta Synodus Sacramenti poenitentiae formam, in qua praecipue ipse vis sua est, in illis ministris verbis positam esse: ego te absolvo &c. postea vero addit: sunt autem quasi materia hujus Sacramenti ipsius poenitentis actus, nempe contritio, confessio, & satisfactio.* Si autem vocet eos actus quasi materiam, hoc ideo dicitur, non quod non sint vere materia, sed quia ejus generis materia non sunt, quae extrinsecus adhibeatur, ut aqua in baptismo, & chrismatio in confirmatione, inquit Catechif. Trid.

2. Ras. In omni judicio exercendo circa reum, actus ipsius rei habent rationem formae; quia quidquid pertinet ad hoc judicium, determinatur per sententiam judicis: atqui in Sacramento poenitentiae poenitens subit vices rei, Sacerdos vero vices judicis, ut expresse docet Trid. sess. 14. c. 2. dicens quod poenitentia sit tribunal, in quo per sententiam Sacerdotum non semel, sed quoties ab admisis peccatis adipiscuntur poenitentes confugerint, possunt liberari: ergo actus poenitentis, scilicet contritio, confessio, & satisfactio habent rationem materiae; sententia vero judicis expressa per haec verba: *ego te absolvo*, habet rationem formae.

Confessarium generale totius hujus Doctrinae.

Toties Sacramentum poenitentiae erit nullum, quoties non aderit contritio, confessio, & satisfactio, qualis debet esse, cum praedicti actus habeant rationem materiae: erit pariter nullum, quoties absolutio non erit talis, qualis debet esse, cum absolutio habeat rationem formae. Qualis autem debeat esse contritio, confessio, satisfactio, & absolutio, sequentibus paragraphis ostendemus.

§. I.

Qualis debeat esse contritio in Sacramento poenitentiae.

Nota, quod contritio definitur a Trid. sess. 14. c. 4. *Dolor animi, ac desectio de peccato commissio cum proposito non peccandi de cetero.*

Prop. unica. Contritio seu dolor, qui est materia sufficiens in Sacramento poenitentiae, debet esse. 1. supernaturalis, 2. universalis, 3. internus, 4. supremus, 5. cum amo-

re initiali conjunctus. 6. Sacramentalis, idest in ordine ad Sacramentum elicitus.

Prob. 1. Script. Contritio sufficiens in Sacramento debet esse.

1. *Supernaturalis.* Etenim ex D. Paul. 2. ad Cor. 7. v. 10. *Quae secundum Deum tristitia est, poenitentiam in salutem stabilem operatur: scilicet autem tristitia mortem operatur: ergo contritio salutaris in poenitentia debet esse secundum Deum, sive supernaturalis.*

2. *Universalis.* Etenim, ut docet Ezech. 18. v. 30. debet esse de omnibus peccatis. *Convertimini, inquit, & agite poenitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris, & non erit vobis in ruinam iniquitas.*

3. *Interior.* Quippe, ut docet idem Ezechiel, debet esse in corde, ibid. v. 31. *Projicite a vobis, inquit, omnes praevagationes vestras, in quibus praevicati estis, & facite vobis cor novum, & spiritum novum: & quare moriemini domus Israel?*

4. *Supremus* appetitive, ut dicunt, idest debemus magis dolere de gratia Dei perditam, quam de re quacumque creata: & hoc docet Scriptura dicens, toto corde Deum querendum, diligendum, & ejus amissionem tota mente descendam. *Cum quaesieris, inquit, Dominum Deum tuum, inventies eum: si tamen toto corde quaesieris, & tota tribulatione anima tua.* Deut. 4. v. 19. *Beati, qui in toto corde exquirunt eum, inquit David. Convertimini ad me in toto corde vestro.*

5. *Conjunctus cum amore initiali.* Etenim si D. Paulus pronunciet Martyrium non inservire ad gloriam sine caritate: *si tradidero, inquit, corpus meum, ita ut ardeam, caritatem autem non habuero, nihil mihi prodest.* 1. Cor. 13. v. 3. idem videtur dicendum de Sacramento poenitentiae, si sine amore, saltem initiali, recipiatur.

2. *Ex Conc. Trid. sess. 14. c. 4.* Dolor, qui a Theologis censetur sufficiens in Sacramento poenitentiae, est ille, qui quamvis, ut loquitur Concilium, extra Sacramentum ad justificationem perducere non valeat, tamen ad impetrandam justificationis gratiam in ipso Sacramento disponit: atqui dolor ille praedictus habet conditiones, ut patebit sequenti inductione: ergo debet esse talis, qualis a nobis describitur. Probatur minor.

1. Dolor ille debet esse supernaturalis. Concilium enim declarat verum donum Dei esse, & spiritus sancti impulsu, non adhuc quidem inhabitantis, sed tantum morientis, quo poenitens adjutus viam sibi ad justitiam parat. Trid. ibid.

2. Dolor ille debet esse universalis. Non enim

enim ex eodem Concilio sufficit ad Sacramentum, nisi voluntatem peccandi excludat, & nisi contineat propositum non peccandi de cetero: vox autem illa indefinita non peccandi æquivalat universalis.

3. Dolor ille debet esse internus. Definatur enim a Trid. sess. 14. c. 4. dolor, non sensus, sed animi, ac detestatio de peccato commissio cum proposito non peccandi de cetero: ergo debet esse interior.

4. Debet esse supremus. Uti enim per peccatum mortale perdimus Deum, quem supra res omnes creatas debemus diligere; ita & ejus amissionem doleamus oportet per dolorem quocumque alio dolore superiorem.

5. Debet esse cum amore initiali conjunctus, quia, juxta Conc. dolor requisitus in Catechumenis ad baptismum, talis debet esse, ut præter actus fidei & spei, ex caritate Deum tamquam totius justitiæ fontem diligere incipiant: Trid. sess. 6. c. 6. Ergo a fortiori id requiritur in his, qui lapsi sunt post baptismum; cum enim major ibi fuerit ingratitudo, ardentior debet esse in illis dilectio.

6. Dolor ille debet esse in ordine ad Sacramentum, quia est pars Sacramenti.

3. *Rat.* Dolor sufficiens ad Sacramentum poenitentiae est dispositio ad gratiam justificantem; etenim, ut loquitur Trid. *quavis extra Sacramentum ad justificationem perducere non valeat, tamen ad impetrandam justificationis gratiam in ipsos sacramenti disponit.*

Dolor sufficiens ad Sacramentum poenitentiae est dispositio ad gratiam justificantem: ex quo isthac inferes.

Ergo debet esse supernaturalis, uti est gratia justificans: dispositio enim est ejusdem ordinis cum forma.

Ergo debet esse universalis, id est se extendere ad omnia peccata mortalia, sicuti gratia justificans excludit omnia peccata mortalia: unum enim peccatum mortale non potest remitti sine alio.

Ergo debet esse internus, & in corde conceptus; sicuti gratia justificans cor nostrum ex immundo mundo efficit.

Ergo debet esse supremus appetitive: debet enim efficere, ut de eo amisso, utpote quibuscumque bonis creatis superiorem, magis doleamus, quam de alio quocumque bono amisso.

Ergo debet esse conjunctus cum dilectione initiali; sicuti gratia justificans efficit, ut Deum super omnia diligamus.

Ergo debet esse conjunctus cum Sacramento, cum sit pars illius.

4. Eadem doctrina ostenditur auctoritate

Cleri Gallic. an. 1700. sic enim loquuntur illustissimi Praesules. *Et quidem, inquit, de dilectione Dei, sicut ad Sacramentum baptismi in adultis, ita ad Sacramentum poenitentiae, quæ est laboriosus baptismus, requisita, ne necessariam doctrinam omitteremus, hæc duo in primis ex sacrosancta Synodo Trid. memento & docenda esse duximus. Primum, ne quis putet in utroque Sacramento requiri, ut præviam, contritionem eam, quæ sit caritate perfecta, & quæ cum voto Sacramenti, antequam actus suscipiatur, hominem Deo reconciliet. Alterum, ne quis putet in utroque Sacramento secum se esse, si præter fidei, & spei actus non incipiat diligere Deum tamquam omnis justitiæ fontem: Ergo ex doctrina Cleri Gallicani necessaria est dilectio Dei in Sacramento poenitentiae.*

Conseclaria hujus Doctrinae.

Consecl. 1. Non sufficit detestatio peccati motivo tantum naturali concepta: v. g. non sufficit dolor conceptus ob infamiam, quæ ex peccato oritur, vel conceptus ob incommoda temporalia, quæ ex illo emanant, expresse enim docet Trid. sess. 6. can. 3. hominem non posse poenitere, sicut oportet, sine gratia. Si quis dixerit, inquit, sine præveniente Spiritus Sancti inspiratione atque adjutorio hominem credere, sperare, diligere, aut poenitere posse, sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur; anathema sit. Ad veram quippe poenitentiam non solum oportet malum fugere, sed etiam bonum persequi: & utrumque, scilicet execrari malum, & diligere bonum, debemus motivo supernaturali exequi. *Odite malum, inquit Amos, & diligite bonum. c. 5. Quiescite agere perverse, inquit Ilaías, & discite bene facere.*

Consecl. 2. Non sufficit detestatio peccatorum, quæ saturat aliquam solum peccata mortalia, sed ad singula debet extendi. Peccator poenitens debet præterita peccata plangere, futura præcavere, non enim vivet coram Deo, nisi priorem vitam emendet, & novam instituat. Si impius, inquit Ezechiel, egerit poenitentiam ab omnibus peccatis suis, quæ operatus est, & custodierit omnia præcepta mea, & fecerit judicium & justitiam, vita vivet, & non morietur. Oportet ergo, ut peccator poenitens præteritam vitam amare desinat, iuxta illud: *Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ: Is. 38. & novam & quidem sanctiorem proponat, juxta illud Davidis: Dixi, nunc capi, hæc mutatio dexterae excelsi. Psal. 76. v. 11. Eam doctrinam ita expli-*

explicat Greg. III. Pastoralis c. 31. *Admonendi sunt*, inquit, *qui admissa deserunt, nec tamen plangunt, ne jam relaxatas aestiment culpas, quas est agendo non multiplicent, nullas tamen fletibus mundant; neque enim scriptor, si a descriptione cessaverit, quia alia non addidit, etiam illa quae scripserit delevis, & simili modo nec qui contumelias irrogat, si solummodo tacerit, satisfecit.* Illuc omnia paucis concludit August. Nemo juxta ejus doctrinam eligit novam vitam, nisi quem veteris pœnitet. Ita tom. 10. l. 50. homil. hom. 50. veteris editionis. Prioris vitæ emendationem, & posterioris inchoationem ita expressit Paulus ad Eph. 4. *Exuite*, inquit, *veterem hominem, & induite novum.* Ezechiel nos ad utrumque ita hortatur: *Projicite a vobis prævagationes vestras, & facite vobis cor novum.* 18. v. 31. quæ duo si in pœnitentia non conjungantur, *Confessionis verba*, inquit Gregorius, *quid sunt aliud nisi folia?* in cap. 15. 1. Regum super illud: *Honora me.* Et Aug. de verbis Apost. cap. 39. *Non sufficit*, inquit, *ut velis, converti, sed adjuvandus es, ut plane velis, & impleas quod velis*, scilicet adjuvandus es, ut peccata præterita deleas, & futura præveas.

Confess. 3. Non sufficit detestatio, quæ etiam si feratur ad singula peccata mortalia, sit tantum exterior, verbis ventilata, & solis inefficacibus promissis expressa; sed ea detestatio debet esse & interior, & pleno corde concepta, & factis obfirmata; de ea enim sic loquitur Script. *Juravi & statui custodire judicia justitiæ tuæ.* Pl. 118. v. 10. Et rursum: *Derelinquat impius viam suam; & vir iniquus cogitationes suas, & revertatur ad Dominum, & miserebitur ejus.* Illa. 55. v. 7. Joel vero internam illam, & efficacem contritionem toto corde concipi vult, dum ait: *Convertimini ad me in toto corde vestro, scindite corda vestra, & non vestimenta vestra.* Joel. 2. v. 12. Illud autem propositum pleno corde conceptum non aliter innotescit, quam per novam vitam priori utique sanctiorem, qua decernimus coaptare animum. *Illis incommutabilibus luminibus virtutum, quæ incorruptibiliter vivunt in ipsa veritate*, ut docet Aug. lib. 2. de lib. arb. c. 19. Rursum juxta eundem August. nova vita, quæ a pœnitente exigitur, ea est, qua castitas impudicitiae, liberalitas avaritiæ succedit. *Quando qui jurabatur, jam non furetur, quando omnis sermo malus ex ore non fluat, quando sic pœnitet, ut tibi amarum sapiat in animo, quod antea dulce fuit in vita. Jam tunc bene ingemiscis ad Dominum, & dicis: Tibi soli peccavi.*

Confess. 4. Non sufficit dolor ille internus, etsi universalis, si adeo infirmus sit, ut non omnes peccandi occasiones amputet, sed aliquas retineat; ut enim dolor in Sacramento sufficiat, debet includere *propositum non peccandi de cetero*: ergo & propositum abstinendi omnem occasionem peccandi; *qui enim amat periculum, in illo peribit.* Et Christus jubet longe a nobis amovendas esse omnes peccandi occasiones: *si enim, inquit, oculus tuus scandalizat te, erue eum, & projice abs te.* Tunc vero peccator pœnitens vere censetur omnes peccandi occasiones abjicere, quando ad singulas pertimescit, quando singulas studiose vitat, quando sperat non in propriis viribus se posse subistere, sed in sola Dei gratia spem omnem collocat: ubi non dicit superbe cum Petro: *Etiamsi oportuerit me mori tecum, non te negabo*; sed humiliter fateatur cum Sapiente: *Scio, quia continens esse non possum, nisi Deus dederit.*

Confess. 5. Non sufficit dolor supernaturalis, universalis, internus, nisi sit supremus appetitativus, ut dicunt, id est nisi de gratia Dei perdita magis doleamus, quam de quacunque alia re creata perdita. De eo dolore ita loquitur Script. Matth. 10. v. 37. *Qui amat Patrem & Matrem plus quam me, non est me dignus.* Et Aug. in Epist. ad Galat. pag. 39. edit. nov. *Quod amplius*, inquit, *nos delectat, secundum id operemur necesse est: v.g. occurrit forma speciei a femina, & movet ad delectationem fornicationis; sed si plus delectat pulchritudo illa intima, & sincera castitatis... secundum hanc vivimus, secundum hanc operamur.* Ergo si dolor, quo ad Sacramentum pœnitentiæ accedimus, supremus debet esse; oportet ut secundum illum operemur, & ex vi illius ab omni peccato retrahamur. Censetur autem dolor ille summus esse non ex lacrymis, non ex affectionibus sensibilibus, sed ex quadam cordis propensione, qua delectamur in Deo, & magis placet omnibus rebus mundanis abrenunciare, quam divina præcepta infringere. Lacrymas autem sita & æquivoce esse signa veri doloris docet Petrus Blefensis de Confess. pag. 524. Nam, inquit, *pœnitentia Canis, fletus Elæus, & confessio Judææ, eis cessant in judicium.* Et postea eandem materiam diserte percurrens: *Compassio*, inquit, *non semper sancta est*; plerumque enim contingit, quod fabulis auditis animus sine fructu ad compassionem moveatur: sicut v.g. audita morte Christi aliqui lugent sine fructu; *qui compateris Deo*, inquit idem auctor, *compateris & Didoni*; feri enim etiam potest, ut absque lacrymis & publicanus in Templo, & latro in cru-

cruce veram pœnitentiam egeriat, quam Antiochus non egit, dum lamentaretur.

Confess. 4. Non sufficit dolor conceptus ex timore serviliter servili; eo enim timore, ut ait Aug. Ep. 144. *non timemus peccare, sed ardere*; sed necessarius est timor filialis, quo Deum summe amabilem & incipiamus amare, & timeamus offendere: hoc autem passim indicat Script. nam Joan. 14. v. 24. dicitur: *Qui non diligit me, sermones meos non servat*: ergo qui non diligit, non dolet de peccatis sicuti oportet. Et 1. Jo. 3. *Qui non diligit, manet in morte*. Et 1. Cor. 26. v. 22. *Si quis non amat Dominum nostrum Jesum, anathema sit*. Ude Aug. Tra&. 5. in Ep. Joan. ait: *Sola dilectio discernit inter filios Dei, & filios diaboli*; timor enim servilis hujusmodi est, inquit Aug. Serm. 25. in Psal. 118. *Timor est, quo non amatur iustitia, sed timetur pœna*: servilis est, quia carnalis est, & ideo non crucifigit carnem: vivit enim peccandi voluntas, quæ tunc apparet in opere, quando speratur impunitas; cum vero pœna creditur securura, latenter vivit, vivit tamen; mallet enim licere, & dolet non licere, quod lex vetat; quia non spiritualiter delectatur ejus bono. Eo tendit etiam illud axioma ejusdem Doctoris: *Caritas inchoata, inchoata iustitia est; caritas consummata, consummata iustitia est*. Aug. concordat Magister sententiarum in 4. dist. 15. dicens: *Quomodo ergo*, inquit, *qui crimen reservat, de alio reciperet veniam sine AMORE DEI*, sine quo nemo umquam gratiam invenit?

Monit. Timor servilis, quo, ut loquitur Trid. a peccando abstinemus, non est peccatum; ut enim optime ait D. Th. 2. 2. q. 19. a. 4. *Timor servilis secundum suam substantiam bonus est*. 1. Quia dum timeamus pœnam, quæ nos separat a Deo, optamus uniri cum Deo. 2. Quia ex illo timore ducti eligimus aliquid, quod est bonum ex objecto, scilicet abstinerere a peccato. 3. Timor ille est donum Dei; supponit enim plerumque fidem, ut docet Aug. sola autem servilitas est mala, quatenus efficit, quod non operemur ex amore Dei; minime vero timor servilis, qui est a Deo, & supponit fidem, ut late probat Augustinus serm. 19. de verbis Apost. cap. 9. *Si timore gebennæ, inquit, non facis malum, est quidem in te fides, quia credis futurum Dei esse judicium: gaudeo fidei tuæ, sed adhuc timeo malitiam tuæ; Deus enim cor interrogat, non manum*. Lupus venit ad ovile... non occidit, sed tamen lupus redit. Innuat his verbis timorem illum non immutare interius mentem peccatoris: sicut enim non mutatur lupus, cum timore perterritus ab ovili recedit;

ita nec timore servili mutatur peccator: timor enim ille voluntatem peccandi non excludit, ut docet idem in Pl. 32. Enarratione 2. *Quenim, inquit, timendo non facit male, mallet facere, si liceret; itaque est facultas non datur, voluntas, scilicet peccandi, ceu rea teneretur*.

Confess. 6. Non sufficit dolor qualiscumque, sed ille dolor requiritur, qui disponat ad justificationem in Sacramento obtinendam; quocirca timor ille ex Tridentino sess. 6. cap. 6. debet sequentes actus includere.

1. Fidem, qua peccatores se agnoscentes peccatores vitam veterem odio habeant, & ad novam, & utique meliorem, & sanctionem aspirant.

2. Timorem, quo pœnitentes utiliter concussi, ut concussi fuerunt Ninivitarum, actu cessent a peccato.

3. Spem, qua excitati proponant suscipere Sacramentum, inchoare vitam novam, & servare præcepta Dei.

4. Denique dilectionem, qua & detestentur peccata, prout sunt offensa Dei, & Deum tamquam omnis iustitiæ fontem diligere incipiant: certam enim pœnitentiam non facit, nisi odium peccati, & amor Dei: Aug. serm. 7. de temp. quippe sine illo amore initiali mens adhuc adheret peccato, ut docet Leo Magnus: *Rationabilis animus, qui sine dilectione esse non potest, aut Dei amator est, aut mandati*. Serm. 4. de jejun. septimi mensis.

Confess. 7. Quamvis contritio imperfecta, qualis describitur hic a nobis, extra Sacramentum ad justificationem perducere non valens, & ad impetrandam in ipso Sacramento justificationis gratiam disponens, vere iuxta communiorem Theologorum sententiam sufficiat ad hoc Sacramentum, nec requiratur ea contritio perfecta, quæ hominem cum Deo reconciliat, priusquam hoc Sacramentum recipiatur, modo conjungatur cum voto Sacramenti, & cum proposito confitendi; hortandi tamen sunt populi, ut se ad perfectam illam contritionem, quo frequentius poterunt, excitent, eamque a Deo & precibus, & jejniis, & elemosynis enixe postulent; tum quia tutius est contritionem perfectam habere, quam contritionem imperfectam, & semper ad perfectiora enitendum sit, juxta illud Pauli: *emulamini charismata meliora*; tum quia licet malum non sit, cupiditatem gehennæ metu reprimere: docet enim Aug. de catechizandis rudibus cap. 17. eum esse verum Christianum, qui propter felicitatem æternam vult esse Christianus, etsi gehennam metuat: *qui autem, inquit, propter beatitudinem sempiternam & perpetuam requi-*

requiem, quæ post hanc vitam Sanctis futura promittitur, vult fieri Christianus, ut non eat in ignem æternum cum Diabolo, sed in Regnum intret cum Christo, vere ipse Christianus est; tamen longe Deo gratius est solo Dei amore cupiditatem vincere, ejusque pravos motus amore virtutis, quam pœnæ formidine retrænnare: etenim, ut passim docet Aug. tunc vitia vitia deputanda sunt, cum Dei amore vincuntur; sed vehementer nos consolari possunt hæc Aug. verba de verbis Apost. 1. Pet. 1. ubi sic habet: Fac vel timore pœnæ, si non potes amore justitiæ. Veniet domina, & servus abscedet: quia consummata caritas foras mittit timorem: non enim accepisti spiritum servitutis iterum in timore. 1. ad Rom. c. 8. v. 15.

§. II.

De Confessione Sacramentali.

Qualis debeat esse Confessio Sacramentalis.

Confessio Sacramentalis definitur: Accusatio peccatorum Sacerdoti facta, ut eorum remissio virtute clavium obtineatur.

Prop. 1. Confessio Sacramentalis ita debet esse sincera, & integra, ut pœnitens clare, & aperte manifestet Sacerdoti ea omnia peccata mortalia, easque circumstantias, quæ necessariæ sunt, ut Sacerdos & congruam medicinam præbere, & æquum judicium ferre valeat.

Prob. 1. Ex Trid. sess. 14. c. 5. *Universa*, inquit, *Ecclesia semper intellexit institutam etiam esse a Domino INTEGRAM peccatorum Confessionem, & omnibus post Baptismum lapsis jure Divino necessariam existere:* Ergo Confessio Sacramentalis debet esse integra, &c.

2. Rat. Sacerdos in Sacramento pœnitentiæ est iudex, & Medicus: ergo debent ei manifestari omnia crimina, de quibus debet judicium ferre ut iudex, & omnia vulnera, quibus debet remedium adhibere ut Medicus: nam, ut optime docet Concil. Trid. citando Hieron. *Si erubescat ægrotus vulnus Medico detigere, quod ignorat, Medicina non curat.* Et, ut addit idem Conc. sess. 14. c. 5. *constat Sacerdotes judicium hoc, incognita causa, exercere non potuisse, neque æquitatem quidem illos in pœnis injungendis servare potuisse, si in genere duntaxat, & non potius in specie, ac sigillatim sua ipsi peccata declarassent:* ergo Confessio debet esse integra, &c.

Confessaria hujus Doctrinæ.

Confess. 1. Confitenda sunt omnia, & singula peccata mortalia quoad numerum certum, si haberi potest, vel saltem probabilem, si certus haberi non potest, addendo *plus, minusve*, vel explicando consuetudinem peccandi, tempus a quo sumus in tali prava consuetudine, & frequentiam in die, in mense, in anno, &c. ita Nectarii tempore mulier particulatim confessâ dicitur: de hac obligatione ita Trid. sess. 14. c. 5. *Ex his, inquit, colligitur, oportere a pœnitentibus omnia peccata mortalia, quorum post diligentem sui discussionem conscientiam habent, in Confessione recenferi, etiam si occultissima sint: quæ nonnumquam animum gravius sauciant, & periculosiora sunt iis, quæ in manifesto admittuntur.*

Sic peccat contra integritatem confessionis, & contra veritatem pœnitens, qui mentitur Confessario circa ea, quæ tenetur confiteri. Mendacium certe in omni materia damnable; sed in tribunali pœnitentiæ facile est, atque execrabile: & fido illi pœnitenti dici potest quod dixit Petrus Ananias: *non es mentitus hominibus, sed Deo.* Si vero mentiatur circa ea, quæ non tenetur confiteri, peccat quidem contra veritatem, sed non contra integritatem confessionis.

Confess. 2. Pœnitens tenetur confiteri peccata mortalia, non solum quoad numerum, sed etiam quoad circumstantias, quæ peccati speciem mutant; is enim semper fuit usus in Ecclesia: alia siquidem pœnitentia dabatur puellæ simpliciter peccanti, alia tacitæ Virgini, alia adulteris, alia stupratoribus. Quænam autem sint peccata specie distincta, diximus primo tomo, ubi de distinctione numerica, & specifica peccatorum. Quod autem circumstantiæ speciem mirantes sint confitendæ, habemus ex Trid. ibid. *Colligitur præterea, inquit, etiam eas circumstantias in Confessione explicandas esse, quæ speciem peccati mutant: quod sine illis peccata ipsa neque a pœnitentibus integre exponantur, nec iudicibus innotescant, & fieri nequeat, ut de gravitate criminum recte censere possint, & pœnam, quam oportet, pro illis pœnitentibus imponere.*

Confess. 3. Pœnitens tenetur confiteri circumstantias notabiliter aggravantes, juxta omnes, quando illæ circumstantiæ continent 1. Gradum affinitatis in incestu. 2. Quantitatem furti, injuriæ, &c. quæ egent satisfactione. 3. Quando uno actu plures sunt occisi, vel infamati apud plures. 4. Diurnitatem

tatem temporis; quia tunc solent plures actus exerceri, qui detegendi sunt. 5. Peccatum inter Confessarium, & poenitentem. 6. Si circumstantia secum invehit censuram, vel reservationem, vel aliquid necessarium in bonum poenitentis; quia tunc illæ circumstantiæ, licet solum aggravantes, æquivalent, ut fatentur omnes, vel multiplicationi numericæ, vel multiplicationi specificæ.

Confess. 4. Circumstantiæ peccatum intra eandem speciem notabiliter aggravantes, vel minuantes, etiam extra casus in superiori confessario expositos, sunt necessario in confessione explicandæ. Ita aperte docet Catechis. Trid. p. 1. de Confess. n. 48. *Neque solum*, inquit, *peccata gravia narrando explicare oportet, verum etiam illa, quæ unumquodque peccatum circumstant, & pravitatem valde augent, vel minuunt ... Quæ vero pravitatem rei magnopere non augent, sine crimine omitti possent.* Id manifeste evincit perpetuus Ecclesiæ usus: peccatum enim internum, & externum intra eandem speciem non differunt, nisi penes circumstantias aggravantes; tamen peccata solum interna minus puniebantur quam externa. Peccata impudiciæ interius solum commissi aliqua poenitentia puniebantur, ut docet Tertullian. lib. de poenit. c. 3. Mulieres vero adulteras occulto etiam adulterio stare jubet sine Communionem. Basil. Epist. Can. Alia imponebatur poenitentia his, qui cogitatione solum idololatriæ consenserant; alia, sed gravior, iis qui libellis se polluerant; alia, sed adhuc durior, his qui incensum idolis obtulerant, ut habes ex Cypr. lib. de lapsis, quamvis hæc singula peccata ad idololatriam pertinerent. Et merito quidem observavit semper Ecclesia, ut circumstantiæ notabiliter aggravantes Confessario aperirentur; aliud enim seremus iudicium, aliaque præcibemus poenitentiarum remedia duobus hominibus, quorum unus raptim solum peccato impudiciæ interius consenserint, alius vero per integras horas prava incontinentiæ cogitata volens, & plene conficius evolaverit: quorum unus præcipiti motu hostem occiderit, & statim post occisionem inimici mortem doluerit; alter vero mortem inimici diu meditatus eum clanculum a tergo, & per insidias obruncaverit, & post occisionem non modo non doleat, sed fariandæ ultionis desiderio pugione iterum, atque iterum confodiat, sanguinem e vulnere scaturientem eporet, morienti non modo non succurrat, sed risu, & cachinnis insultet.

Hæc quidem circumstantiæ sunt omnino aperiendæ, ut patet. Ita poenitens debet confiteri circumstantias notabiliter aggravantes, vel minuantes, quas omnes ad sequentia capita reducemus.

1. Tenerur confiteri quantitatem temporis, quo permanit in committendo peccato, quando hæc duratio excedit solum peccandi modum, puta, si per horam, per diem, cogitationem aliquam pravam animo evolaverit.

2. Tenerur confiteri ad quot objecta se peccatum extenderit: v. g. vulnera infligita in occidendo inimico, homines occisos, nummos subreptos, &c.

3. Tenerur confiteri modum peccandi insigniter enormem: v. g. tenerur dicere, vulneravi aperta vi, fraude, per insidias, &c.

4. Tenerur pariter confiteri circumstantias notabiliter minuantes, non quidem motivo exculpationis, sed motivo sinceritatis, ut se talem, qualis est, & medico, & iudici suo patefaciat. Tenerur confiteri, an peccatum commiserit vel plena cognitione, vel ex ignorantia, quæ juxta Aug. non excusat a toto, sed a tanto; an ex metu mortis, an ex malitia.

5. Ergo ex eodem principio eruitur non teneri poenitentem confiteri eas circumstantias, quæ leviter tantum vel augent, vel minuunt peccata. Sic v. g. qualitas personæ, nisi concurrat ad scandalum, non est Confessario aperienda. Lapsus est v. g. Episcopus, Abbas in occultum crimen luxuriæ, non est necesse, quod dicat se esse Episcopum vel Abbatem, sufficit quod dicat se esse vel Sacerdotem, vel Religiosum; hæc enim dignitas non insigniter auget peccatum occultum, bene tamen publicum. Item peccavit quis die festo, peccato, quod tamen nec a Missa audienda, nec ab aliis pietatis operibus die festo imperatis eum vocavit, non tenerur juxta Ludovicum Granatensem hanc circumstantiam diei festi explicare; quia non insigniter aggravat peccatum. Sunt tamen graves Theologi, qui velint eam circumstantiam temporis sacri non minus aggravare, quam circumstantiam loci sacri: uti enim, inquit, teneris confiteri te occidisse hominem in loco sacro; ita a te occisum esse tempore sacro: quare crediderim ego quod in praxi bonum sit circumstantiam temporis sacri aperire, præcipue quando in causa est, quod diem festum non ea, qua decet, sanctitate, duxerimus.

Confess. 5. Quando poenitens non potest aliter suum peccatum integre declarare, nisi
mani.

manifestando personam complicem Confessario, potest, immo debet, eam personam indigne Confessario declarare, præcipue si prævideat Confessarium ea declaratione usum in bonum ipsius complicis. Talis videtur fuisse usus antiquæ Ecclesiæ. Basil. Epist. 3. Can. 70. ait: *Qui uniuscujusque prædictorum peccatorum fuit conficius, & non confessus, sed convictus est, tanto tempore punietur, quanto & ipse malorum effector.* Eum usum viguisse in Ecclesiâ probat Aug. explicans istum locum Lev. 5. *Si audierit vocem jurantis per falsos deos, nisi indicaverit, portabit iniquitatem suam:* & idem Aug. homil. 49. sic habet: *Omnino igitur moneo, ego jubeo, Episcopus jubeo, Christus in me jubet. . . . nolite viros vestros permittere fornicari, interpellate contra illos Ecclesiam.* Idque videtur Christus indicasse dicens: *Si te non audierit, dic Ecclesiæ.* Matth. 18. Et Paulus 2. ad Thimoth. 3. v. 14. *Si quis non obedit verbo nostro per Epistolam, hunc notate.* Reipsa, quomodo antiqui Parochi, quibus solis liebat Confessio, potuissent incellus & peccata inter conjugatos secundum Canones punire, nisi pœnitentes personas complices declarassent. D. Thom. opusc. 12. ostendit, eam praxim esse etiam isto tempore observandam; sic enim habet quæst. 9. *Si pœnitens speciem peccati exprimere non possit, nisi exprimendo personam, cum qua peccavit, puta, si cum sorore concubuit, necesse est ut exprimendo peccati speciem, exprimat personam. Sed si fieri potest, debet querere talem Confessorem, qui personam sororis pœnitens non cognoscat.* Idem habet D. Bonav. in sent. 22. quæst. 3. & D. Anton. 3. p. tit. 14. cap. 19. §. 2. Ratio etiam suffragatur; pœnitens enim est accusator, & testis contra se ipsum: ergo sicut accusator, & testis possunt contra reum, ejusque complices agere, pœnitens potest contra seipsum, & complices agere; præcipue, cum talis declaratio interviat pœnitenti ad integritatem confessionis, & complici non noceat, quin immo ad ejus conversionem inservire possit, nec diffamatoria sit, cum non fiat animo ipsum denigrandi, sed potius animo eum ad Deum convertendi; demum cum facta Confessario, censeatur facta Deo, non homini.

Confess. 6. Confitenda sunt peccata mortalia dubia, ut dubia; quippe ex Trident. Sess. 14. cap. 5. & Can. 7. confitenda sunt omnia peccata mortalia, quorum conscientia habetur, sic enim loquitur. *Oportet, inquit, a pœnitentibus omnia peccata mortalia, quorum possit diligenter sui discussionem conscientiam*

habent, in confessione recenseri: atqui vere habetur conscientia peccati dubii, ut dubii: ergo debet manifestari ut dubium, & sic quando locum habeat hæc regula: in dubiis tutior pars est amplectenda, maxime in circumstantiis, ubi de obtinenda absolutio- nis gratia agitur.

Confess. 7. Ad integritatem confessionis prærequiritur diligens examen pro capacitate pœnitentis, pro temporis mora, & ceteris circumstantiis; quia Trident. postulat *diligentem sui discussionem.* Ergo exigit in examinanda conscientia eam diligentiam, qualem vir prudens in negotiis arduis solet adhibere. Itaque pœnitens ad discutendam conscientiam se ab omni sæculari negotio semoveat; gratiam a Deo enixe postulet, qua occultos cordis recessus valeat introspicere: istas aut similes preces effundat: *Domine ut videam. Illumina tenebras, &c.* postea vero percurrat præcepta decalogi, & Ecclesiæ, & officia singula suæ conditionis, videatque in quo, cogitatione, verbo, opere, exemplo, consilio, omissione &c. peccaverit, & singula peccata ante memoriam insinuat, aut chartæ inscribat; sed præcipue interiorius doleat, imiteturque Ezechiam de peccata vita interioris gementem. *Recogitabo tibi, inquit, annos meos in amaritudine animæ meæ;* postea vero Confessario aperiat lincere omnium peccatorum, quibus insinuat, originem & occasiones, & relapsus, & consuetudinem; hæc enim omnia mire ad conversionem sinceram interviunt, & ad integritatem confessionis conducunt.

Confess. 8. Si quis aliquod peccatum mortale, vel aliquam circumstantiam variantem specificè, aut notabiliter aggravantem confiteri omiserit vel sponte, & data opera, vel ex negligentia magna, tunc in utroque casu committitur sacrilegium, & iteranda est confessio; minime vero si id fiat involuntarie aut ex modica negligentia. Ita casus illos determinat Catech. Trident. 2. p. de conf. num. 49. & 50. Adeo, inquit, *ad confessionem necessarium est, ut integra sit, & absoluta, ut si quis, dedita opera, alia quidem ex his, quæ explicari debent, prætermittat, alia vero tantummodo confiteatur. . . . is novo scelere se obstringit; confessionem repetere est necesse, si a deo remisse conscientiam nostram scrutati sumus. . . . ut ne ea quidem recordari voluisse merito videri possimus: id enim si factum fuerit, confessionem iterare omnino oportebit.*

At vero si alia de causa confessioni aliquid defuisse videatur, vel quia pœnitens nonnul-

la crimina oblitus fuerit, vel quia conscientia latebras non ita accurate perquisierit; cum tamen illud in animo haberet, ut integre omnia peccata confiteretur, nihil opus erit ei confessionem iterare.

Confess. 9. Non peccatur contra integritatem confessionis, quando peccata mortalia olim rite declarata, quamvis conscientiam remordeant, denuo non declaramus, nec etiam, quando peccata venialia numquam declarata non subijcimus clavibus Ecclesiae, quia non ea fuit praxis Ecclesiae, ut fideles obstringeret peccata mortalia saepius declarare: deinde, si peccata haec mortalia cum debitis dispositionibus fuerint in Sacramento poenitentiae detecta, merito censentur remissa.

De peccatis vero venialibus sic sapienter nos admonet Trid. sess. 14. c. 5. *Venialia peccata, quibus a gratia Dei non excludimur, & in quae frequentius labimur, quamquam recte & utiliter, citraque omnem praesumptionem in confessione dicantur, quod piorum hominum usus demonstrat, taceri tamen circa culpam, multique alius remediis expiari possunt.* Et circa hoc diversa fuit Ecclesiae praxis. Hieronymus peccata venialia expiari volebat voluntaria, & simul humili sacrae Eucharistiae abstinentia; sic enim habet: Quando iratus fuero, & aliquid mali in animo meo cogitavero, & me nocturnum phantasma delulerit, Basilicas martyrum intrare non audeo. Insuper damnat perveritatem iudicii eorum, qui cum post usum Matrimonii basilicas intrare non auderent, domi tamen Eucharistiam percipere non verebantur. Chrysostomus, & liber de imitatione Christi lib. 4. cap. 4. peccata venialia expiari suadent confessione facta Deo. Aug. de fide & oper. peccata venialia remitti docet confessione facta hominibus. Emendamus, inquit, cum lapsus nostros iis, qui nobis sapientiores sunt, detegimus humiliter. Secundum praesentem Ecclesiae praxim peccata venialia expiantur orationis dominicae recitatione, aquae benedictionis asperusione, vel Sacramentali vel generali confessione, & Eucharistiae devota sumptione. Ea omnia habes cap. *Omnis utriusque* 12. & can. *De quotidianis* 20. de poenitent. dist. 3. & can. *Aquam* 20. de consec. dist. 3.

Expiantur in super jejuniis & eleemosynis. Can. *Medicina* 76. & can. *Quamobrem* 68. de poenitent. dist. 1.

Remittuntur etiam peccata venialia peccatoris percussione, Episcopali benedictione. Can. *Tres sunt* 82. de poenitent. dist. 1. Can. *Disiung* 96. 1. quæst. 1.

Prop. 2. Non est semper necesse, quod confessio sit integra materialiter; sed sufficit, quod sit integra formaliter.

Explicatur. Confessio est integra materialiter, quando dicuntur Sacerdoti omnia & singula peccata, nullumque omnino peccatum mortale omittitur. Tunc confessio est integra formaliter, quando dicuntur omnia peccata, quae possunt & debent dici; omittuntur vero ea mortalia, quae vel non possunt, vel non debent declarari; quia eorum declaratio vel est impossibilis, vel est graviter nocitura. Propositio sic explicata.

Prob. Tunc confessio non debet esse integra materialiter, ut ajunt, quando vel est impossibilis, vel est nocitura; quia Deus numquam impossibilia jubet; & quia in Sacramento poenitentiae non jubet, nisi quod est in bonum nostrum, cum Sacramento sint, non in damnationem, sed in salutem: Ergo confessio non debet esse integra materialiter, quando vel est impossibilis, vel est nocitura.

Confessaria bujus Doctrinae.

Confess. 1. Quotiescumque confessionis integritas erit impossibilis vel ex parte poenitentis, vel ex parte Confessarii, toties sufficit confessio eorum peccatorum, quae fieri poterit, & impendenda erit absolutio omnium peccatorum; manebit tamen obligatio confitendi peccatum illud, quod tunc declaratum non fuit. Primo sufficit confessio, quae fieri poterit; quia ad impossibile nemo tenetur; tamen manebit obligatio confitendi peccatum non declaratum; integritas enim confessionis est de jure divino: ergo cum occurrer occasio, erit observanda; ideo damnata est sequens propositio ab Alexand. VII. *Peccata in confessione omissa, seu oblita ob instant periculum vite, aut ob aliam causam, non tenentur in sequenti confessione exprimere.*

Sic si poenitens nequeat peccata sua confiteri ob defectum memorie, quo fit ut inculpabiliter non recordetur peccata commissa; ob defectum vocis, vel scriptionis, vel nutum, quo fit, ut v. g. lapsus in apoplexiam loqui non valeat, det tamen, aut dederit signa poenitentiae; ob defectum temporis, quo fit, ut non valeat omnia peccata commissa percurrere, puta, si sit in praesenti naufragio, in proximo incendio, in urgenti cum hostibus conflictu; in his, & similibus casibus poterit absolvi, etiam si singula peccata non integre confiteatur.

Sic si Confessarius praevideatur moriturus, aliumque Confessarium adire nequeas, potes

petere absolutionem ante peccatam integre confessionem.

Confess. 2. Quotiescumque confessio alicujus peccati certo praevidetur graviter nocitura vel poenitenti, vel Confessario, vel alicui tertio, toties poterit omitti, si alius Confessarius adiri nequeat, & postea data prima occasione peccatum prudenter occultatum declarandum erit; quia Deus non censetur velle obligare ad confessionem peccati, cujus declaratio est nocitura.

Sic fit periculum moraliter certum, quod Confessarius abusus sit confessione vel non observando sigillum, vel utendo confessione ad sollicitandum poenitentem ad peccatum, vel quod usus sit eadem confessione ad dissimulandum poenitentem, vel complices illius peccati, quod auditurus est in confessione; poterit prudenter tunc ea peccata poenitens in specie non declarare. Talia tamen pericula non sunt facile fingenda, sed oportet de his claram, & evidentem, moralem tamen, convictionem habere. Ita Gonetius tractatu de sacramentis. Natalis Alexander de Sacram. poenitent. Reg. 7.

Propositio 3. Ut confessio peccatorum sit utilis, non solum debet esse integra, sed insuper cum cordis compunctione conjuncta.

Prob. 1. Scriptura: *A mortuo*, scilicet per affectum peccati, quasi qui non sit, peris confessio. Eccl. 17. v. 16. ergo ut utilis sit confessio debet fieri ab eo, qui optet a peccato recedere, quive sit extra affectum peccati.

2. Ex Patrib. 1. Aug. ita eos arguit, qui sine ullo dolore confitentur: *Multi*, inquit serm. 7. de temp. *assidue se dicunt esse peccatores: & tamen illos adhuc delectat peccare. Professio est, non emendatio: accusatur anima, non sanatur: pronuntiatur offensio, non tollitur poenitentiam certam non facit, nisi odium peccati, & amor Dei.* Et Gregor. Magnus in lib. 1. Reg. cap. 2. sic habet: *Signum verae conversionis non est in oris Confessione, sed in afflictione poenitentiae. In fructu ergo, non in solis, aut ramis poenitentiae cognoscenda est.*

3. Ut confessio peccatorum sit fructuosa, debet esse dispositio ad gratiam obtinendam: ergo debet cum cordis compunctione conjungi.

Confessaria hujus Doctrinae

Confess. 1. Ut confessio peccatorum nostrorum intersit ad justificationem in Sacramento obtinendam, non sufficit, quod fiat soli Deo: qualis fuit confessio Davidis dicentis: *Domine, confitebor aduersum me iniquitatem meam; & rursus: tibi soli peccavi.* Non sufficit, quod

fiat homini tamquam amico, ut ab eorum tium accipiamus, vel fiat homini tamquam doctori, ut ab eo consilium accipiamus; sed debet fieri Sacerdoti tamquam patri, tamquam medico, tamquam judici, ut correctionem a patre, remedium a medico, absolutionem a iudice accipiamus.

Confess. 2. Ut confessio facta Sacerdoti tamquam patri, tamquam medico, tamquam iudici, sit salutaris, non debet esse narratio mere historica, sed debet cum sequentibus conditionibus conjungi.

Sit simplex, humilis confessio, pura, fidelis, Atque frequens, nuda, & discreta, vera, verecunda,

Integra, secreta, & lacrymabilis, accelerata.

Fortis, & accusans, & sit parere parata.

Simplex excludit admixtionem peccati ab alio commissi: *humilis* excludit superbiam mentis aut verborum: *pura* excludit omnem peruersam intentionem: *fidelis* excludit quamcumque fictionem, & falsitatem: *frequens* excludit negligentiam, quam sapientius confitendo vincimus: *nuda* excludit multipliciter, & obliuiscitatem verborum: *discreta* excludit imprudentiam, qua omnia peccata ut aequalia habentur: *subers* excludit coactionem: *verecunda* excludit iactantiam de peccato: *integra* excludit reticentiam ejus peccati aut circumstantiarum dicendarum: *secreta* vetat publicitatem, quae scandalum pareret: *lacrymabilis* vetat complacentiam in peccato: *accelerata* vetat dilationem confitendi: *fortis* excludit teporem & pigritiam: *accusans* prohibet adhiberi exultationes in peccatis: *obediens* includit propositum exequendi poenitentiam injunctam.

§. III.

Quam necessaria sit satisfactio peccatoribus post Baptismum lapsis, & qualis debeat esse illa satisfactio.

Nota, quod satisfactio definitur: *studium placandi Deum offensum exhibendo ei voluntariam sui castigationem.*

Prop. 1. Sacerdos tenetur praescribere, & poenitens tenetur acceptare satisfactiones salutare, & pro modo culpae congruas.

Prob. 1. Ex Trid. sess. 14. cap. 8. *Debent ergo, inquit Synodus, Sacerdotes Domini, quantum spiritus, & prudentia suggererit, pro qualitate criminis, & poenitentium facultate salutare, & convenientes satisfactiones injungere, ne, si forte*

peccatis conniveant, & indulgentius cum poenitentibus agant, levissima quaedam opera pro gravissimis delictis injungendo, alienorum peccatorum participes efficiantur. Ergo si Sacerdotes debeant salutare satisfactiones imponere, poenitentes tenentur eas subire: quando enim duo connectuntur, ut revera conjunguntur poenitentiae impositio, & ejus acceptatio, cum Deus praecipit unum, praecipit & aliud.

2. Ex Patribus. Primo quidem Cyprianus ad calcom libri de lapsis ita habet: *Quam magna deliquimus, tam granditer defleamus. Alto vulnere diligens, & longa medicina non desit. Poenitentia crimine minor non sit.* Aug. in Psal. 44. sic loquitur: *Omnis iniquitas, parva, magnave sit, puniatur necesse est; aut ab ipso homine poenitente, aut a Deo vindicante. Propterea aut punis, aut punit: vis non punis, punit tu ergo.*

3. Inductione. Nulla est iniquitas, quae omnino impunita relinquitur a Deo, non quidem quod Deus ea poena deleat, sed ut naturalis aequitas observetur. Sic in damnatis puniatur peccatum, non voluntaria satisfactio, sed in voluntario cruciatur, scilicet summi boni amissio: *Hoc enim adeo, inquit Aug. beata est anima: quo amisso misera est lib. 12. de civ. c. 4. factus est enim homo malo dignus aeterno, qui hoc in se peremit bonum, quod posset esse aeternum.* De civ. 21. c. 12. In eo enim licet est dampnatio, ut perversa damnatorum voluntas sit invita subdita Deo per dolorem, quae volens noluit subesse Deo per amorem. *Quid enim, inquit Bernardus, tam poenale, quam semper velle quod numquam erit? etenim quod vult damnatus, in aeternum non obtinebit, & quod non vult, in aeternum suffinebit.* lib. 5. de confid. cap. 72. Item puniatur peccatum in Purgatorio, non meretricia satisfactio, sed purgante satisfactio: non meritoria satisfactio, quia animae in Purgatorio non sunt in statu vitae, ut possint mereri; sed in eo statu sunt, ut possint a maculis, quibus non plene purgatae sunt, emundari; itaque si peccatum in inferno, in purgatorio puniatur: ergo in peccatoribus relapsis, sed poenitentibus, debet puniri peccatum per satisfactiones & a Sacerdotibus impositas, & voluntarie acceptatas a poenitentibus.

4. Rat. Confessarius debet salutare satisfactiones imponere, & poenitens debet eas acceptare, si ita exigit ordo a Christo in Ecclesia statutus; quia nefas est quemquam a tali ordine se subducere: atqui ita est, ut patebit sequenti inductione: ergo & Confessarius tenetur salutare satisfactiones imponere, & poe-

nitens tenetur eas acceptare. Hoc autem ita exigit

1. Natura ipsius conversionis, quae satisfactioem in poenitente exigit. *Fuit quidem, inquit Trid. poenitentia universis hominibus, qui se mortali aliquo peccato inquinassent, quovis tempore ad gratiam, & iustitiam assequendam necessaria. . . unde Propheta ait: convertimini, & agite poenitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris, & non erit vobis in ruinam iniquitas. Dominus etiam dixit: nisi poenitentiam egeritis, omnes similiter peribitis.* Sess. 14. cap. 1. Non est autem vera poenitentia, quam non subsequantur fructus digni poenitentiae juxta illud: *facite fructus dignos poenitentiae.*

2. Divina iustitia: ut docet Trid. sess. 14. c. 8. Sane, inquit, divinae iustitiae ratio exigere videtur, ut aliter ab eo in gratiam recipiantur qui ante Baptismum per ignorantiam deliquerint, aliter vero, qui semel a peccati & demonis servitute liberati, & accepto Spiritus sancti dono, scientes, Templum Dei violaverint, & Spiritum sanctum contristare non formidaverint. Baptizati itaque nulla impositur satisfactio, qua plestantur crimina prioris vitae; quippe vetus vita in Christo sepelitur, novaque hic creatura, Christi sanguine aspersa, & quasi Christi vestimentis induta, omnique ex parte gratiis, & donis Spiritus sancti decorata.

3. Hanc satisfactionem exigit divina Clementia. Divinus Clementianus docet, inquit Conc. ibid. *ne ita nobis absque ulla satisfactioe peccata dimittantur, ut occasione accepta, peccata leviora putantes, velut injurii, & contumeliosi Spiritui sancto in graviora labamur, thesaurizantes nobis iram in die irae.*

4. Eas satisfactiones postulat ea, quae debet esse nostri cum Christo conformitas. *Accedit, inquit Conc. ibidem, quod dum satisfaciendo patimur pro peccatis, Christo Jesu, qui pro peccatis nostris satisfecit, ex quo omnis nostra iusticia est, conformes efficiamur; certissimam quoque hinc arriam habentes, quod si compatimur, & conglorificabimur.*

5. Eam satisfactionem praescribit sanctus, & perenniter observatus Ecclesiastica disciplina: vigor de quo ita Trid. ibid. *Neque vero, inquit, securior ulla via in Ecclesia Dei unquam existimata fuit ad amovendam imminentem a Deo poenam, quam ut hac poenitentiae opera homines cum vero animi dolore frequentent.* Ea de causa statuti in prioribus Ecclesiae saeculis Canones poenitentiales, & a sancto Carolo Borromæo collecti, ut nuperis istis temporibus & Confessariis, & poenitentibus essent

obvii, ut isti eam, quam præscribitur, pœnitiendi formam æmularentur; illi vero, quantum patitur sæculorum perversitas, non aliam in præscribendis satisfactioibus regulam sibi proponerent imitandam.

VI. Ad eas pœnitentias salutares invitat nos nostra ipsorum utilitas; utiles enim sunt ejusmodi satisfactioes. Primo his, qui nondum reconciliati sunt ad impetrandam ex congruo peccatorum remissionem, atque ad redimendam pœnam æternam: juxta illud Danielis 4. *Peccata tua elemosinis redime: & juxta illud Ambr. steruque culpa solvitur.* Secundo utiles sunt his, qui sunt jam justificati, ut docet Trident. ibid. his verbis: *Procul dubio enim magnopere a peccato revocant, & quasi fræno quodam coercens hæ satisfactoria pœnæ, cautioreque & vigilantiores in futurum pœnitentes efficiunt; medentur quoque peccatorum reliquiis, & vitiosos habitus male vivendo comparatos contrariis virtutum actionibus tollunt.*

Confessaria bujus Doctrinæ

Qua docetur Confessarium debere imponere salutares satisfactioes:

Confess. 1. Peccat Sacerdos, qui vel ex malitia, vel ex inficitia, vel ex negligentia, vel ex timore mundano salutares non præscribit pœnitentibus suis satisfactioes. Ex malitia quidem, ut faciebant Scribæ, & Pharisei, qui in iuribus cæremoniis, & traditionibus populum occupatum detinebant, & a præceptis necessario observandis avertabant, ut eis exprobrat Christus, Matth. 23. vers. 23. *Vobis Scribæ, & Pharisei hypocritæ, qui decimatis mentham, & anetum, & cyminum, & reliquistis quæ graviora sunt legis, judicium, misericordiam, & fidem; hæc oportuit facere, illa non omittere.*

Ex inficitia vero, uti faciunt illi, qui ignorantes antiquam, & præsentem Ecclesiæ disciplinam circa Canonicas satisfactioes, putant sui juris esse pro libito pœnitentiam imponere; cum tamen in hoc non privatum lumen, sed lumen Ecclesiæ consulendum sit. Quod si civilium causarum iudicibus dicitur: *erudimini qui iudicatis terram*; a fortiori spiritualibus iudicibus dicitur: scrutamini leges Ecclesiæ qui in tribunali pœnitentiæ iudicatis.

Vide Canones pœnitentiales ad calcem bujus Tomi.

Ex timore mundano, uti faciunt illi, qui iis pœnitentibus, a quibus vel aliquid boni spe-

rant, vel aliquid mali metuunt, perniciosissime ablandiuntur; quibus apte convenit illud Scripturæ: *Noli querere fieri iudex, nisi virtute valeas irrumpere iniquitates.* Eccl. 7.6.

Ex negligentia, uti faciunt illi, qui peritæ ejus laboris, qui in remittendis, & revocandis sæpius illdem pœnitentibus reperitur, malunt præcipiti absolutione solvere pœnitentem, quam eum salutifera satisfactioe ligare; quos quidem a tam præcipiti iudicio deterrere debet illud Scripturæ: *Sanguinem ejus de manu tua requiram:* quippe, ut optime monet Cypr. lib. de lapsis, cum peccatori adulamur, non erigitur sic lapsus, sed per Dei offensam magis impellitur ad ruinam; & Epist. 4. non est pax illa, sed bellum; persecutio hæc alia, & alia tentatio.

Confess. 2. Peccat Sacerdos, qui sine causa, quæ a Deo probanda sit, pro gravibus peccatis leves imponit pœnitentias. Sciat se sibi & pœnitenti graviter nocere: sibi quidem, quia juxta Trident. si indulgentius cum pœnitentibus agat, alienorum peccatorum particeps efficitur: pœnitenti vero, quia, ut ait Amb. in Plal. 118. *facilitas veniæ incentivum tribuit delinquenti.* Et juxta Greg. tunc vera est absolutio sacerdotis, cum interni sequitur arbitrium iudicis. Molliori enim hac indulgentia datur opera, inquit Cypr. lib. de lapsis, ne satisfactioibus, ac lamentationibus iustus delicta redimantur, ne vulnera lacrymis abluantur.

Confess. 3. Peccat Sacerdos, qui vel ex zelo, qui non est secundum scientiam, vel ex defectu attentionis ad singula, incongruas præscribit satisfactioes, v. g. elemosynam mendicanti, jejunia ægrotanti, &c. cum e contra juxta prudentiam avaris esset præscribenda elemosyna, maceratio corporalis incontinentibus, superbis oratio, singulis vero ardens & humilis in Christum fiducia.

Confess. 4. Peccat Sacerdos, qui impositam ab alio Confessario pœnitentiam, & facultati pœnitentis & peccatis convenientem, & futuris peccatis evitandis aptam, sine rationali causa immutat; pœnitentia enim præteritum peccatum puniens, & futurum impediens est de jure naturæ: ergo immutari non potest, nisi superiori aliqua ratione hæc eadem mutatio pœnitenti magis profutura videatur: utque Confessarius prudenter in tam difficili materia se gerat, legat Cypr. lib. de lapsis.

Confess. 5. Peccat Sacerdos, qui pœnitentias etiam imprudenter injungat, modo pœnitenti spiritualiter non sint nocituræ, immutat, non auditis in confessione sacramentali his peccatis, quibus hæc pœnitentia im-
pru-

denter in junctam; Confessarii enim non potest in junctam poenitentiam poenitenti non nocituram, nisi per modum judicii, immutare: non potest autem illud judicium exercere, nisi audito poenitente in sacro tribunali, ad quod poenitens potest accedere, non via quidem appellationis, quia omnes Confessarii sunt aequales, cum sint ejusdem Christi Ministri; sed via novi judicii: cum enim tribunal poenitentiae sit in favorem rei sese accusantis, potest diversis se iudicibus sistere, & ejus judicio acquiescere, qui utilius pro aeterna animae salute judicaverit.

Confess. 6. Sacerdos non debet leviter poenitentes audire, qui petunt in junctam sibi a primo Confessario poenitentiam immutare, nisi eas aperte videat saluti poenitentium nocituras: de quo ita Carolus Borromaeus in Actis Eccles. Mediol. part. 4. *Qui sine causa*, inquit, *Confessores mutant, arguendi sunt, nec ad confessionem facile hic admittatur, qui ab aliis Confessoribus passus repulsum fuerit, ne quod aliis aut aedificaverit, aut aedificare nitatur, destruat.*

Confessaria hujus Doctrinae

Qua docetur poenitentem teneri acceptare salutare satisfactiones.

Confess. 1. Peccat poenitens, qui pertinaciter renuit subire convenientes, & salutare satisfactiones, quamvis aliunde naturae ejus corruptae graves videantur: debet enim alteri animo inhicere, quod quamvis poenitentia sit tribunal misericordiae, est tamen tribunal iustitiae, in quo oportet & Deo veniam misericorditer indulgenti gratias agere, & Deo iuste aliquam reparationem exigenti pro viribus satisfactionem exhibere. Duplicem hanc veritatem docet Aug. in Psal. 50. explicans illa verba: *Ecce enim veritatem dilexisti*, ubi sic loquitur: *Veritatem dilexisti, id est impunita peccata etiam eorum, quibus ignoscis, non reliquisti. Sic misericordiam protigasti, ut servares & veritatem. Ignoscis confidenti; ignoscis quidem, sed seipsum punienti: ita servatur misericordia, & veritas; misericordia, quia homo liberatur; veritas, quia peccatum punitur.*

Confess. 2. Peccaret poenitens, qui in junctam a Sacerdote poenitentiam nolle per se, sed tantum per alium exequi, vel eam in Purgatorio adimplendam remitteret; tum quia sicut ipse peccati illecebras percepit, ita & ejus debet experiri amaritudinem, juxta illud Scripturae dictum peccatori: *Et tu porta peccatum tuum*: tum etiam quia August. jam ci-

tatus dicit, quod Deus ignoscit peccatori *seipsum punienti*, & non sibi adblandienti: cum demum cum peccator rei personam in tribunali poenitentiae sustineat, ejus est obedire Sacerdoti, & non praecipere; ejus est obsequi Joanni dicenti: *Facite ergo fructus dignos poenitentiae*: nec penes eum est satisfactio nem datam, & acceptatam in Purgatorio adimplendam remittere; satisfactio enim acceptata est de precepto, mandata autem in hac vita, & non in altera adimplenda sunt: insuper haec satisfactio pars est integralis sacramenti: Ergo non licet poenitenti eam pro libito in altera vita adimplendam remittere: denique praxis Ecclesiae semper fuit neminem ad communionem admittere, qui Sacerdoti obediens non fuisset, & alienum de se judicium non expectaret, ut loquitur Cyp. Epist. 26.

Confess. 3. Peccat poenitens, qui poenitentiam in junctam, & acceptatam non diligenter exequitur, sed eam vel differt, vel minuit, vel in aliam etiam rigidiorum immutat propria auctoritate: ejus enim est obedire Sacerdoti, & subire vices rei, & non iudicis; eas enim satisfactiones, quas contra voluntatem Sacerdotis, superbo potius quam poenitenti animo subimus, rejicit Deus, ut patet ex Psal. 58. v. 3. *Quare jejunavimus & non aspexisti? Ecce in diebus jejunii vestri invenitur voluntas vestra; melior est enim apud Deum obedientia, quam victimis.*

Confess. 4. Si poenitens poenitentiam in junctam oblitus fuerit, debet eundem adire Sacerdotem, si possit, ut ab eo addiscat poenitentiam in junctam: si Confessor imposuit poenitentiam non recordetur, oblivionem illam utpote culpabilem subijciat poenitens iudicio Sacerdotis; immo si ita judicaverit Sacerdos, poenitens suam iteret Confessionem: docet autem Antoninus tit. 14. c. 18. §. 19. id necessarium esse; sic enim loquitur: *Si ejus, id est poenitentis, oblitus fuerit, poenitens tenetur iterum confiteri.*

Confess. 5. Peccat poenitens, si impositam a Sacerdote poenitentiam excedentem, quod raro contingit, sed quod forte posset contingere, si poenitens confiteretur solum peccata venialia, vel mortalia olim declarata, peccata, inquam, si poenitentiam in junctam, & acceptatam non exequatur, et si excedentem: de hoc ita D. Th. quodlib. 5. q. 13. *si Sacerdos, inquit, imponat majorem poenitentiam, quam poenitens facere teneatur pensata remissione, quod facta est per vim clavium, & contritionem praecedentem, nihilominus poenitens tenetur sacro quod sibi in junctum est, si ad ipsa facultas.*

Consect. 6. Si Sacerdos incongruam injungat poenitentiam, & præteritis peccatis parum conformem, & futuris præcavendis non satis idoneam, debet poenitens sibi aliquas satisfactiones imponere: ita docet D. Th. ibidem. Peccator, inquit, est debitor alicujus satisfactionis dupliciter: uno modo ex injunctioe Sacerdotis, alio modo ex peccato commisso: unde si contingat quod Sacerdos minorem imponat satisfactionem poenitenti, quam sit illa, ad quam alligatur ex quantitate sui peccati, subtractio eo, quod remittitur virtute clavium, & contritionis præcedentis, nihilominus poenitens ad aliquid ulterius obligatur, quod si in hac vita non perficiat, in purgatorio exsolvet.

Ut autem aliquam nobis efformemus ideam ejus, quam a nobis Deus exigit satisfactionem, non aliam consulamus regulam, quam Canones poenitentiales, quibus haud dubie Deus voluit nos instruere ejus poenitentiae & satisfactionis, qua in hac mortali vita maiestatem ejus offensam placare possumus. Ideo sit

Prop. 2. Non eadem semper fuit in Ecclesia in imponendis salutariis satisfactionibus disciplina, sed diversa juxta diversas temporum rationes, & circumstantias.

Hæc propositio non aliter probari potest, quam per quædam monita, quibus historice percurramus lapia a Christo usque ad nos diversita sæcula.

Monit. 1. Quadruplex fuit in Ecclesia genus poenitentiae, scilicet, poenitentia peccatorum mortalium, poenitentia peccatorum venialium, poenitentia publica, & privata.

Poenitentia peccatorum mortalium fiebat vulgo separatione ab Eucharistia: Patres enim, ut videre est apud Aug. olim inter homil. 50. hom. 27. nunc serm. 352. triplicem tantum poenitentiam agnovere: unam ante baptismum peccatorum quorumlibet: alteram post baptismum, eamque quotidianorum peccatorum, scilicet venialium: tertiam similiter post baptismum, sed mortalium delictorum. Porro de hac tertia poenitentia loquens Aug. alias hom. 27. jam serm. 352. de poenitente. ait: *Est poenitentiæ gravior, atque lucidior, in qua proprie vocantur in Ecclesia poenitentes remoti etiam a Sacramentis Altaris participandis, ne accipiendo indigne, judicium manducant, & bibant:* ideo concilii peccatorum mortalium ab Eucharistia participatione separabant. Quocirca dicit Cæsarius hom. 8. *Utro nos ipsos, inquit, a communione Ecclesie removemus. Vel id fiebat judicio Sacerdotum, ut docet Leo Epif. 92. Mediator, inquit, Dei & hominum Jesus Christus hanc Præpositis*

Ecclesia tradidit potestatem, ut & consentiunt actionem poenitentiae darent, & eisdem salubri satisfatione purgatis, ad communionem Sacramentorum per januam reconciliationis admitterent. Quod adeo commune, & vulgare erat in Ecclesia, ut quibuscumque poenitentibus extra mortis articulum non impenderetur absolutio, nisi peracta vel in toto, vel ex parte satisfatione, ut late probat Morinus: & poenitentibus in lecto decumbentibus absolutio impenderetur, eo tamen onere, quod si convalescerent, in ordinem poenitentium amandarentur, ut docet Conc. Atracensis. c. 3. *Quod si supervixerint, stent, inquit, in ordine poenitentium, & offensæ necessarii poenitentiae fructibus; legitimam communionem cum reconciliatoria manus impositione percipiant.*

Monit. 2. Poenitentia peccatorum venialium fiebat raro per confessionem Sacramentalem, sed per varia pietatis exercitia. 1. Per orationis Dominicæ recitationem, & per peccatoris tunctionem, ut docet Aug. hom. 19. ex libro quinquaginta homiliarum, ubi vocat lavacrum quotidianum, *Quod peccatorum tundi-mus, & dicimus in oratione Domino nostro. Dimitte nobis debita nostra sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.* 2. Per confessionem factam Laico, ut docet Beda: *Quotidiana, inquit, leviaque peccata alterutrum coequalibus confiteamur:* in hæc verba Jacobi: *confitemini alterutrum.* 3. Denum variis aliis remediis, ut dicit Trid. sess. 14. cap. 5. *Venialia peccata quamquam recte, & utiliter, circa omnem præsumptionem in confessione dicantur, taceri tamen citra culpam, multisque aliis remediis expiari possunt.*

Monit. 3. Poenitentia publica ea est, quæ publice fit; solemnis vero ea est, quæ cum solemnitate ab Episcopo injungebatur vulgo initio quadragesimæ; inde remansit cæremonia cinerum, qui capitis imponuntur. A Christo usque ad tertium sæculum non præscripta erat poenitentiae ratio, sed poenitentibus manus imponebant Sacerdotes, salutares satisfationes injungebant, quibus peractis poenitentes reconciliabantur. Hujus satisfationis exemplum habemus in Corinthio incestuoso, quem Paulus tradidit Satanæ in interitum carnis, ut spiritus salvus heret, 1. ad Corint. 5. Habemus & alterum exemplum in juvene illo latrone homicida, quem Joannes suaviter ad poenitentiam allexit.

Tertio sæculo in Oriente poenitentes in quatuor stationes divisi sunt, ut docet Greg. Thaumaturgus Can. ult. suæ Epist. *Præ-*

Primus gradus dicebatur Fletus, secundus Auditio, tertius Substratio, quartus Confitentia.

In primo stationis gradu *Fientes* erant extra Ecclesiam veste lugubri induti, cinere aspersi caput, & cilicio induti. In hac statione nulla manuum impositio, aut speciali oratione perfruebantur. Hoc eis solum licitum erat, scilicet ut præ foribus templi cum fletu preces, & vota fidelium exposcerent.

In secundo stationis gradu *Audientes* erant in porticu interiori Ecclesie, & nulla eis concessa manuum impositio, una cum Catechumenis audiebant lectionem, & expositionem Scripturæ, qua absoluta, abibant cum Catechumenis.

In tertio stationis gradu *Substrati* erant in Ecclesia eo in loco, qui a porticu ad ambonem usque extendebatur, in quo Epistola, & Evangelium legebatur, oratio fiebat, verbum Dei annuntiabatur, ad quæ omnia substrati admittebantur, iisque substratis, & humiliatis manus imponebantur, & super ipsos orationes fundebantur.

In quarto stationis gradu *Confistentes* erant in Ecclesia eo in loco, qui ab ambone ad Sanctuarium usque extendebatur, ibi Missæ sacrificio assistebant, publicis precibus intererant, sine iure tamen oblationis offerendæ, nec Eucharistiæ percipiendæ. Post gradus illos juxta præscriptum tempus transactos sequebatur participatio mysteriorum: interdum tamen penitentes a gradu flentium ad substrationem absque media auditione perveniebant, Episcopis ob fervorem penitentiae rigorem illum relaxantibus. Totum illud legitur in Historia Ecclesiastica; sed concise habes expressum in Conc. Ancy. Can. 4. *Placuit eos, inquit, inter audientes uno anno constitui, tribus autem aliis subterni ac supplices esse, soli autem orationi duobus annis communicare, & tunc ad perfectionem accedere.*

Octavo sæculo penitentia publica aliam formam suscepit; Theodorus enim Cantuariensis circa annum 680. usum penitentiae redimendæ introduxit, indeque trium quadragesimarum usus in Ecclesia invaluit: postea Urbanus ann. 1095. indulgentias dedit, & relaxavit penitencias Canonicas euntibus ad bellum sacrum ad recuperandam Jerusalem, vel ad hoc milites alentibus; cœpitque tunc abolitio ante perfectam penitentiam impendi, quæ tamen non nisi impleta satisfactioe impendenda erat, ex Conc. Tolet. III. Hinc natus est indulgentiarum usus.

Monit. 4. Penitentia secreta ea est, quæ secreto imponebatur hi, quibus penitentia secreta imponebatur, erant inter consistentes, & domi diversis austeritatibus peccata sua castigabant: ea imponebatur secretis delictis, immo & publicis, his scilicet peccatoribus, qui semel penitentiam solemnem subierant; his enim non imponebatur penitentia solemnis in Ecclesia.

Prop. 3. Quantumvis diversæ fuerint Ecclesie in imponendis satisfactoriis operibus disciplina, ea nunc esse debet Sacerdotum praxis, ut eas satisfactiones imponent, quæ & præterita peccata puniant, & futuris medeantur, & scandalum datum Ecclesie, damnumve illatum proximo reparent.

Prob. 1. Scriptura. *Facite ergo*, inquit Johannes, *fructus dignos penitentiae*: Matth. 3. vers. 8. Ergo satisfactio debet esse peccatis conveniens.

2. Ex Patribus, inter quos Cyprianus lib. de lapsis sic loquitur: *Penitentia crimine minor non sit*: Et Hieronymus Epist. 1. ad Susan. *Necessaria est penitentia, quæ aut æquet crimina, aut certe excedat*. Ergo satisfactio imposita a Sacerdotibus debet esse commissis peccatis conveniens.

3. Ex Conc. Trid. sess. 14. cap. 8. ubi hæc leguntur. *Habeant autem*, inquit, Confessarii præ oculis, ut satisfactio, quam imponunt, *non sit tantum ad novæ vitæ custodiam, & infirmitatis medicamentum, sed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam, & castigationem*: nam claves Sacerdotum non ad solvendum dumtaxat, sed & ad ligandum concessas, etiam antiqui Patres & credunt, & docent. Ergo ex Concil. satisfactio imposita debet esse, 1. novæ vitæ custodia, 2. futuri lapsus cautio, 3. utriusque tam præteriti, quam futuri peccati remedium, & denum præteriti peccati vindicta, quæ includit reparationem damni, & scandalii, si quod intervenit.

4. *Rat.* Talis debet esse etiam nunc satisfactio, qualis jure naturæ exigitur; jus enim naturæ est immortum, neque per varium Ecclesiasticæ disciplinæ usum variari potest: Atqui jure naturæ exigitur, ut satisfactio pro peccatis puniat peccata præterita, impediatur futura, cum satisfactio sit solutio peccati præteriti, & medela futuri: & quod scandalum datum Ecclesie, & damnum illatum proximo reparet; quia non dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum, si restitui potest. Ergo satisfactio etiam nunc talis debet esse, ut præterita peccata puniat, futuris medeatur, scandalum datum Ecclesie, damnumve illatum proximo reparetur. Cui do-

stri-

Arinæ concordat Aug. Ep. 54. olim, nunc 153. *Nihil aliud agit quem veraciter pœnitent; nisi ut id, quod mali fecerit impunitum esse non finat, eo quippe modo sibi non parcenti ille parcat, cuius altum, iustumque iudicium nullus contemper evadet.*

Confessaria hujus Doctrinæ.

Confess. 1. Prima satisfactio, quæ imponenda est pœnitenti, est aliqua vivendi ratio, qua novum vitæ genus, quod pœnitendo inchoavit, diu & perseveranter custodire valeat: de quo Paul. ad Coloss. 3. v. 9. *Expoliantes vos veterem hominem cum actibus suis, & induentes novum.* Exponique debet pœnitenti, quid juxta phrasim Pauli significant hæc verba: *Mori peccato ... vivere justitiæ ... habere spiritum Christi ... conversari digne Evangelio Christi:* &c.

Hæc ergo nova vita interdictum primo sum eorum omnium, quibus Deum infelicitè offendimus. *Hæc est enim,* inquit Aug. *justissima pœna, ut amittat quisque, quo bene uti nolit, 3. de lib. arb. cap. 18. hinc est, quod Adam figura pœnitentium, de Paradiso, quo abusus fuerat, ejectionis est, ut sciamus nos sponte nobismetipsis debere ea interdicere, quibus nimium adhærentes in Deum peccavimus: hic est etiam, quod Ecclesia Clericos in peccatum lapsos ab usu officii depoveret. Interdicit secundo usum etiam eorum, quibus sponte privati Deum iuste iratum placare possumus. Qui enim illicitorum veniam postulat, oportet ut a multis etiam licitis abstineat, v.g. ab usu conjugii, a militia, a negotiatione &c. Leo Ep. 29. Tertio hæc nova vita exigit, ut pœnitens, quantum in ipso est, tantum pro Deo impendat quantum pro sæculo terrenorum bonorum consumplit; tantumque pro æterna salute laboret, quantum pro temporali felicitate curarum impendit: v.g. tantum temporis impendat orationi, quantum consumplit voluptati: toto expendat opes in elemosynis, quot in ludis, in comœdiis, aliisque vanis rebus infumplerat: demum tantus sit in maceranda carne, quantum in deliciis fuit. De quo ita Paulus ad Rom. 6. vers. 19. *Humanum, inquit, dico propter infirmitatem carnis vestræ: sicut enim exhibuistis membra vestra servire immunditiæ, & iniquitati ad iniquitatem; ita nunc exhibete membra vestra servire justitiæ in sanctificationem.**

Confess. 2. Altera, quæ imponi debet homini peccatori pœnitentia, est satisfactio vindicæ peccati præteriti; de fide enim est, ut

habetur in Trid. sess. 14. can. 13. quod pœnitentia non sit tantum nova vita. *Si quis dixerit, inquit, optimam pœnitentiam esse tantum novam vitam, anathema sit.* Punit ergo peccator vitam suam præteritam oportet, vel flagellis, quæ veniant a Deo, vel quæ ab ipso sponte suscipiantur, vel quæ ei a Confessario injungantur; tribus enim illis modis Deo satisfacere possumus. *Docet præterea sancta Synodus, inquit Patres Trid. tantam esse divinæ munificentie largitatem, ut non solum pœnis a nobis pro vindicando peccato susceptis, aut Sacerdotis arbitrio pro mensura delicti impositis, sed etiam, quod maximum amoris argumentum est, temporalibus flagellis a Deo infusis, & a nobis patienter toleratis, apud Deum Patrem per Jesum Christum satisfacere valeamus.* Sess. 14. c. 9.

Quando infligitur a Deo flagella temporalia, v.g. paupertas, morbi &c. tunc dicendum cum Michæa 7. v. 9. *Iram Domini portabo, quoniam peccavi ei, donec causam meam judicet, & faciat judicium meum: educes me in lucem, videbo justitiam ejus;* & cum Paulo: *Cum judicamur, a Domino corripimur, ut non cum hoc mundo damnemur. Ideo docet Basil. Reg. 55. bonum esse hujusmodi mala temporalia multo conatu non avertere.*

Quando sponte nobismetipsis voluntarias satisfactiones imponimus, eas humiliter subeuntes speremus id, quod promittit Paul. 1. ad Corinth. 11. v. 31. *Si nosmetipsos dijudicaverimus, non utique judicemur.*

Quando vero injunguntur a Sacerdote satisfactiones, audenter sperare possumus pœnas illas humiliter toleratas in locum substitutioni earum pœnarum, quas Deus nobis iusto iudicio destinavit; iudicium enim Sacerdotum est divini iudicii vicarium, ut passim docet Tertullianus.

Confess. 3. Tertio satisfactio, quæ pœnitenti imponenda est, debet esse medicinalis; adhibenda enim sunt, ut docet Gregor. medicamenta contraria peccatis. *Cælestis medicus, inquit, singulis quibusque vitiiis obviantia adhibet medicamenta: nam sicut arte medicine calida frigidis, frigida calidis curantur; ita Dominus noster contraria opposuit medicamenta peccatis, ut lubricis continentiam, tenacibus largitatem, iracundis mansuetudinem, elatis præcipet humilitatem.* Hom. 32. in Evang. Ergo ad exemplum supremi illius medici injungenda est blaphemus oratio, non solum sero, & mane coram tota familia, sed etiam certo alio tempore fundenda. Iur ea interna mentis & externa corporis subiectione Deum cunctis rebus superiorem agnoscant, & scandalum,

lum, quod intulerunt familiæ, reparent: ad exemplum Pauli, qui, ut ipse ait ante conversionem suam, *blasphemus fuit, persecutor, & contumeliosus*. 1. ad Tim. 1. v. 13. sed hæc omnia ejuravit, & multis in Christum obsequiis compenſavit. Eisdem injungi debent silentium, quoties non urget loquendi necessitas; tolerantia detractio- & maledictio- rum. Cujus duplicis exercitii exemplum dedit David poenitens: *Posui, inquit, ori meo cussodiam; & rursus: in me psallebant qui bibebant vinum, ego autem orabam*. Eisdem injungi possunt exteriora quædam humilitatis exercitia, puta, frequens genuflexio, deosculatio terræ, & humilis erga Deum in eo statu prostratio: ad exemplum illius pœnitentium, qui in Ecclesia prostrati orabant, vel ad exemplum Publicani dicentis: *propitius esto mihi peccatori*.

Sic his, qui mysteria fidei ignorant, injungendum, ut una cum iis, qui curæ eorum subsunt, Catechismis intersint: ad exemplum Cornelii, qui una cum famulis suis avide audire cupiebat, a Petro verbum Dei. *Nunc ergo, inquit, omnes in conspectu tuo adsumus audire omnia quæcumque tibi præcepta sunt a Domino*. Act. 10. v. 33.

Sic iis, qui Sabbata, & festos dies violant, si quid servile illis diebus fecerint, injungi potest, ut ea, quæ opere isto lucrati sunt, & aliquid amplius pauperibus erogent: ad exemplum Israelitarum, qui in pœnam violati Sabbati hæc habent lib. 2. Esth. cap. 10. v. 32. *Et statuemus super nos præcepta, ut demus tertiam partem sicii per annum ad opus domus Dei nostri*.

Sic ii, qui Missæ adesse neglexerunt, jubentur interesse omni officio Ecclesiæ, v.g. Missæ Parochiali, vespere, completorio, prædicationi, & aliis piis operibus, & exercitiis, quæ in conventu Ecclesiastico fiunt: ad exemplum fidelium Troadis, qui libenter audiebant verbum Dei, & conventui Christianorum assistebant, quamvis Paulus sermonem protraheret usque ad mediam noctem. Act. 20. v. 1.

Sic luxuriosis injungi potest abſtinentia a carnibus, a vino, & præcipi poterit dormitio super ligna, disciplina, cilicium, solitudo, & labor corporalis: ut docet Clymacus gradu 26. num. 27.

Sic ebriosus aqua pura in potum præcipienda erit. *Nolite, inquit Apostolus, inebriari vino, in quo est luxuria*: modicum tantum vinum erit permittendum, jejunia injungenda, & interdicienda convivia.

Sic usurariis, & latronibus præter alie-

ni restitutionem imperanda est proprii boni largitio: ita Luc. 19. Zachæus ait: *Ece dimidium bonorum meorum do pauperibus, & si quem fraudavi, reddo quadruplum*.

Sic iis, qui animo inter se offenso sunt, præter reconciliationem, quæ absolutionem semper præcedere debet, præcipi potest oratio certis diebus pro inimicorum conversione, effusa, & specialis ad Deum postulatio, qua deprecetur, ut bene sit inimicis suis & in spiritualibus, & temporalibus; Paulus enim vult Christianos pro Regibus orationes fundere etiam eo tempore, quo Reges Ecclesiam perſequebantur.

Conſect. 4. Quarta, quæ imponi potest profuturo peccato medicinalis pœnitentia, est fuga occasionum, sive per se, sive per accidens pellicentium ad peccatum, & eradicatio pravorum habituum inclinantium ad actus vitiosos. De utroque illo calu agemus infra, ubi de differenda absolutione; sed interim abs re non erit hic & iustus, & peccatores pœnitentes recensere, qui a peccandi occasionibus longissime recesserunt, ut eorum exempla Sacerdotes pœnitentibus proponant, & illi eorum exemplo cautiore evadant. Sic Adam, primus peccator, & primus pœnitens, e paradiso, ubi peccaverat, ejicitur. Sic Abraham vocatus a Deo de terra sua, & de cogitatione sua, ubi facile in idololatram labi poruisset, etsi iustus, jubetur egredi. Sic Loth ab impiis Sodomitis, qui cum potuissent pervertere, quasi invitatus ab Angelis eripitur. Sic Agar, & Iſmael ab innocente Iſaac, cum quo Iſmael non sancte se gerebat, separantur. Sic Jacob profanum Elau, qui idololatras uxores duxerat, ne cum imitetur, fugere cogitur. Habes in Moyle, in Samſone, & demum in integra Judaica gente, quam necessarium sit ad tuendam innocentiam tollere omnino vel minimum commercium cum iis, qui possunt nos ad peccatum pellicere. Moyses ab aula Pharaonis egreditur, & magis eligit affligi cum populo Dei, quam temporalis delicti habere jucunditatem. Samſon vi Nazareatus obligatus vinum non bibere, non modo a vino, & sicera abſtinet, sed a vineis etiam, ubi erant racemi, longe recedit. Tota gens Judaica inhibetur matrimonia cum Gentilibus contrahere, ne inquit Scriptura, tali societate corrumpetur. *Non ingrediemini, ait, ad eas, neque de illis ingrediemur ad vestras: certissime enim avertent corda, ut sequamini Deos earum*. Quod patet exemplo Salomonis, de quo ita textus facit: *His itaque copulatus est Salomon ardentissimo amore*. 3. Reg. 7.

Nec

Nec minorem in novo Testamento adhibuerunt cautionem quorquor vere conversi sunt peccatores; parem, immo majorem in fugendis periculis occasionibus invenies diligentiam. Petrus piscator ad piscationem rediit, quia ea ars nihil habebat periculi; sed Matthæus ad Telonium, ubi occasio peccandi occurrisset, non rediit. Petrus interrogatus ab ancilla Christum negat, ubi Christo respicitur, egreditur foras, & flevit amare. Magdalena ut cognovit sæculi vanitatem, eam impigre deserit. Paulus, qui tanto zelo Judaïsimum tuitus fuerat, post conversionem deserit Mosaicam legem, quam acriter impugnât. Gentiles conversi quo zelo libros idololatriæ in ignem conjiciunt, ne eorum lectione pervertantur. Pagani quot delubra, quot statuas, quot idola, quot demum artis toruoræ, & architecturæ miracula destruxerunt, ut nullum superesset idololatriæ vestigium, quo ad pravam & antiquam vivendi consuetudinem infelicitè redirent, quod coluerant combusserunt, & quod combusserant coluerunt. Sacerdotes idem penitentibus suis injungunt.

Confess. 5. Quinta, quæ imponi debet penitentibus satisfactio, est scandalum, si quod ortum sit ex peccato, reparatio: de quo ita Trident. sess. 24. cap. 8. de reformatione Apostolus, inquit, monet publice peccantes palam esse corripiendos. Quando igitur ab aliquo publice, & in multorum conspectu crimen commissum fuerit, unde alios scandalo offensos commotosque non sit dubitandum, huic condignam pro culpa penitentiam publicam injungi oportet, ut quo exemplo suo ad malos mores provocavit, suæ emendationis testimonio ad rectam revocet vitam. Episcopus tamen publice hoc penitentiae genus in aliud secretum poterit commutare, quando ita magis judicaverit expedire. Ex quo facile intelligi potest, Confessarium non debere auctoritate sua publicam imponere penitentiam, sed necesse est, ut in hujusmodi casibus Episcopum consulat, & ab eo, quod sit opus factum, addiscat, ut & Ecclesie, quæ scandalum passa est, salutari satisfactio ædificetur, & ut penitens, qui publice lapsus est, vehementiori quam par est tristitia non absorbeat.

Ceterum peccatum publicum illud est, non quod vago populi rumore ventilatur, rumor enim populi tam ficti, quam veritatis est; sed illud peccatum censetur vere publicum, quod vel evidentiæ facti, vel confessione publica ipsius rei, vel convictione, seu quando ipse ut reus declaratus est in judicio sæculari, vel Ecclesiastico. Quando autem

peccatum publicum est vel uno ex illis tribus modis, tum juxta Episcopi directionem satisfactio publica injungenda est; si vero solo populi rumore divulgetur, privatim monendus est peccator, ut scandalum remedium afferat. Si ex sola privata confessione crimen sit notum, debet negari Sacramentalis absolutio; Eucharistia vero, & alia Sacramenta, si publice petantur, non debent negari, bene tamen, si petantur privatim.

Confess. 6. Peccatoribus, qui aliquid intulerunt damnum proximo vel in vita, vel in honore, vel in bonis fortunæ, injungenda est restitutio, quæ regulariter loquendo prius facienda est quam absolvantur. Quocirca ita Confessarios præmonet Catech. Trid. de satisfact. n. 79. Nemo, inquit, absolvendus est: nisi prius; quæ cuiusque fuerint restituere sollicitur. At quoniam multi sunt quibus est prolixè pollicitur se officio satisfactorios, tamen certum est, ac deliberatum nunquam promissa exsolvere, omnino hi cogendi sunt ut restituant; sæpeque illud Apostoli eis inculcandum, ut qui jurabatur, jam non furetur; magis autem labore operando manibus suis, quod bonum est, ut habeat, unde tribuat necessitatem patienti. Si autem non possit statim fieri restitutio, si nullum sit diffamationis periculum, peti potest relaxatio debiti, vel dilatio solutionis ab eo, cui debetur: ita S. Th. dist. 2. qu. 6. 2. art. 8. & Aug. epist. 124. interim tamen, si vere contritus sit, potest absolvi.

Confess. 7. Injungendum est penitenti, ut Sacrificio Missæ frequenter interlit, ut saltem quolibet die, si commode possit, cum magna cordis compunctione, & longe remotus ab Altari, fiat huic tremendo Sacrificio præsens, & humiliter, & confidenter cum publicano dicat: Propitius esto mihi peccatori: offertur enim Missæ Sacrificium pro fidelium vivorum peccatis, penis, & satisfactoriis. Trid. sess. 22. c. 2. Utile est, si commode fieri posset, præsentem penitentem offerri sacrificium pro eo, sicut olim solitum erat, ut per Sanguinem Christi, inquit Ambr. fiat remissio peccatorum, Lib. 2. de penit. c. 3. Et Robertus Pullus, par. 7. c. 17. sic habet: Regeneratione autem peracta, sicut post confessionem, oblatio solet fieri Deo, ut bene cæpta perficiantur. Hujusmodi autem debent fieri a fidelibus, non tamen a Sacerdotibus extorqueri... quid enim est Missarum solemniam cum intuitu temporalis commodi celebrare, nisi cum Juda Christum vendere? Quomodo audienda sit Missa, diximus ubi de præceptis Ecclesiæ.

Con-

Confess. 8. Injungendum est poenitenti, ut quantum in ipso est, piis operibus nitatur Deo offenso satisfacere, sed insufficientiæ propterea conficiat ad indulgentias ab Ecclesia misericorditer concessas fidens, & devotus recurrat. Ea enim indulgentia usus est Paulus erga Corinthium in cunctuotum 2. ad Corint. *Non quod dignus sis*, inquit Chrysost. hom. 4. in 2. Corint. *neque quod sufficientem exhibueris poenitentiam, sed quod infirmus sis.* Ea utebantur antiqui Episcopi erga poenitentes, vel infirmos, vel in poenitendo, & satisfaciendo ardentiores, ut docet Conc. Ancyr. ubi cap. 5. determinatur, quod Episcopus humanius agens secundum vitæ modum, tempus alicui poenitentiae brevare, aut etiam prolixius, quod correctioni necessarium viderit, addere possit. Eadem usi sunt gratia summi Pontifices erga eos, qui pro recuperanda Jerusalem militiæ nomen suum dederant. Quamquam autem frequens sit modo in Ecclesia indulgentiarum usus, Clemens VIII. docet quod de hujus thesauri consumptione seu minutione non est aliquatenus formidandum, tam propter infinita Christi merita, quam pro eo quod quando plures ex ejus applicatione trahuntur ad justitiam, tanto magis accretis ipsorum cumulus meritorum: sed hortandi sunt dumtaxat fideles, ut pie, & salubriter utantur tam benigno adminiculo, quo Deo satisfaciant. Quod quidem fructuose facient, si instruantur a Sacerdote, quo pacto utendum sit indulgentiis, non quidem opera satisfactoria & poenalia omitendo, sed ea ardentius amplectendo; non enim dantur indulgentiæ, ut disciplina Ecclesiastica enervetur, ut loquitur Trident. sess. 25. cap. 5. sed ut fideles hanc ad serviendum Deo alacriores, dum vident suam ad satisfaciendum Deo offenso insufficientiam, tam copioso thesauro adjuvari, immo aliquando omnino suppleri; ut enim docet D. Thom. tantum valent indulgentiæ, quantum sonant, cum adhibentur requisita. Ad applicandum, inquit, indulgentiarum thesaurum, requiritur auctoritas conferentis, & caritas suscipientis, & cause pietas; quibus tribus concurrentibus indulgentiæ tantum valent, quantum prædicantur. In 4. dist. 20.

Confess. 9. Injungi possunt poenitenti non modo opera poenalia indebita, sed etiam debita, qualis est diligens observantia præceptorum Dei, & Ecclesiæ, & officiorum ejus conditionis, in qua vivit poenitens; videmus enim Paulum eam præcipue Corinthiis & Ephesiis præscribere vivendi rationem, ut in eo vitæ statu, in quo vocati sunt, fideles permaneant. *Unusquisque*, inquit, in

qua vocatione vocatus est, in ea permaneat: servus vocatus es, non sit tibi cura; sed & si potes fieri liber, magis utere ad tuam sanctificationem, & peccatorum satisfactionem eo abjectionis statu. 1. ad Cor. 7. v. 20. Et ad Ephesinos sic habet: *Obsecro itaque vos ego vinclis in Domino, ut digne ambuletis vocatione, qua vocati estis, cum omni humilitate, & mansuetudine, cum patientia, supportantes invicem in caritate.* Ad Eph. 4. v. 1. Quæ quidem mire ad satisfaciendum Deo pro peccatis inservire possunt. Quem certe satisfaciendi modum Ecclesia non improbat; immo ut a Sacerdote imponatur desiderat, dum in precibus, quæ in absolutione adhibentur, hæc adjungit: *Quidquid boni feceris, & mali sustinueris, sit tibi in remissionem peccatorum.* Hæc sunt præcipuæ satisfactiones, quæ peccatoribus imponi debent; sed cavendum imprimis; ne multitudine, & diversitate oneretur poenitentis memoria; seligenda sunt a prudente Confessario quæ ad salutem poenitentis judicabuntur magis necessaria; sed imprimis quod in sequenti confessorio dicturi sumus menti poenitentis erit infigendum.

Confess. 10. Præcipua, semperque insinuanda poenitentium mentibus satisfactio, est humilis erga Deum subjectio, qua interior sentiant se nihil posse sine gratia, quam proinde exire postuleant necessum est: de hoc ita Aug. *Ad peccandum namque non adjuvamus a Deo; iusta autem agere, vel iustitiæ præceptum omni ex parte adimplere non possumus, nisi adjuvemur a Deo.* Sicut enim corporis oculus non adjuvatur a luce, ut ab eadem luce clausus averjusque discedat, ut autem videat adjuvatur ab ea, neque hoc omnino, nisi illa adjuveris, potest: ita Deus, qui lux est hominis interioris, adjuvat nostræ mentis obtutum, ut non secundum nostram, sed secundum ejus iustitiam boni aliquid operemur. Si autem ab illo averimus, nostrum est: & tunc secundum carnem sapimus, tunc concupiscentiæ carnis ad illicita consentimus. Convertos ergo Deus adjuvat, averjos deserit; sed etiam, ut convertamur, ipse adjuvat; quod certe oculis corporis lux ipsa non præstat. Cum ergo nobis jubet dicens: convertimini ad me, & ego convertar ad vos; nosque illi dicimus: converte nos Deus sanitarum nostrarum, & Deus virtutum converte nos; quid aliud dicimus, quam da quod jubes? Cum jubet dicendo: intelligite ergo, qui insipientes estis in populo; & nos illi dicimus: da mihi intellectum, ut discam mandata tua; quid aliud dicimus, quam, da quod jubes?

Cum

Cum jubet dicendo : post concupiscencias tuas ne eas ; *nosque dicimus* : nemo potest esse concinens , nisi Deus det ; *quid aliud dicimus* , *quam* , *da quod jubes* ? *Cum jubet dicendo* : facite iustitiam ; *nosque dicimus* : doceme iustificationes tuas ; *quid aliud dicimus* , *quam* , *da quod jubes* ? De peccat. meritis & remis. lib. 2. cap. 5. Cum ergo Sacerdos aliqua injungit pœnitenti , instruat , quantum potest , ut gratiam a Deo enixe precibus postulet , lacrymis obsecret , gemitibus exoptet , elemosynis , & jejniis consequatur : & ipsemet Sacerdos eum in tam urgenti necessitate non derelat , sed ad exemplum Pauli Christo supremo Passori pœnitenes , quos dirigit , commendat .

§. IV.

De Absolutione .

A quibus , & quibus impendi debeat absolutio .

Nota . Potestas conferendi Sacramentum pœnitentiæ est duplex : potestas Ordinis & potestas jurisdictionis . Potestas Ordinis nihil aliud est , quam character sacerdotalis cum modo extensionis ad Corpus Christi mysticum , seu ad fideles , in quos hæc potestas exercetur : Potestas jurisdictionis est auctoritas , quam habet Sacerdos in alios fideles sibi subditos , quos potest absolvere a peccatis . Potestas jurisdictionis est duplex : ordinaria , & delegata . Potestas jurisdictionis ordinaria est ea , quæ habetur ex vi beneficii , cui annexa est cura animarum : talis est potestas Papæ in tota Ecclesia , potestas Episcopi in tota sua Diocesi , potestas Parochi in sua Parochia , potestas Abbatis in sua Abbatia , potestas Superioris Religiosi in suo Monasterio , potestas Patriarchæ , vel Archiepiscopi in suo Patriarchatu , & Archiepiscopatui , tempore visitationis , vel in casu appellationis ad ipsum . Potestas jurisdictionis delegata est auctoritas , quam quis habet ex delegatione legitimi Superioris : v. g. potestas quam habet Legatus a Papa , Sacerdos ab Episcopo , vel ab ejus Vicario Generali , vel a Capitulo , sede vacante .

Approbatio non est collatio jurisdictionis , sed deputatio personæ ad audiendas confessiones . *Reservatio* est denegatio jurisdictionis circa aliquod peccatum , quod sibi Superior reservat judicandum .

Prop. 1. Solus Episcopus , vel Sacerdos habens jurisdictionem vel ordinariam , vel delegatam , potest valide absolvere a peccatis :

nullus alius sive laicus , sive Clericus , si ve sæcularis , sive regularis , in quacumque dignitate sit constitutus , potest valide absolvere a peccatis .

Prob. 1. Scriptura . Hæc verba , quorum remisistis peccata , & hæc verba , quodcumque solveritis super terram , dicta sunt solis Apostolis , & Discipulis Domini , & eorum successoribus : ergo soli Episcopi , soli Sacerdotes habentes jurisdictionem ordinariam , vel delegatam , possunt absolvere a peccatis ; quia illi soli repræsentant Apostolos , vel Discipulos Domini .

2. Ex Patribus . Chrysostomus de Sacerdotio cap. 5. ait : *Quod Sacerdotibus data est potestas , quæ neque Angelis , neque Archangelis , neque Principibus terræ data est ; quia illis non est dictum : quorum remisistis peccata* . D. Ambrosius de pœnitentia cap. 2. ait : *Fus hoc* , scilicet absolvendi , *solis permissum est Sacerdotibus* . Et Leo I. epist. 91. ait : *Indulgentia Dei nisi supplicationibus Sacerdotum nequit obtineri* . Ergo soli Episcopi & Sacerdotes habentes jurisdictionem ordinariam , vel delegatam , possunt absolvere .

3. Ex Conciliis . Concilium Trid. sess. 14. cap. 6. sic habet : *Declarat sancta Synodus , falsas esse , & a veritate Evangelii penitus alienas Doctrinas omnes , quæ ad alios quosvis homines , præter Episcopos , & Sacerdotes , clavium ministerium permittitissime extendunt* . Ideo damnata est hæc Viclefii propositio : *Omnes fideles , etiam Laici , habent claves ad ligandum , & solvendum* ; ergo soli Episcopi , vel Sacerdotes habentes jurisdictionem ordinariam , vel delegatam , possunt absolvere a peccatis .

4. *Rat.* Judicium non exercetur indiscriminatim ab omnibus membris Reipublicæ , sed solum a iudicibus , qui in alios potestatem exercent , iisque jus dicant , seu leges imponant , ut patet in omni Republica bene ordinata ; alias omnia confunderentur , & nulla esset distinctio inter eos , qui judicant , & qui judicandi sunt : atqui soli Episcopi , & Sacerdotes habentes jurisdictionem ordinariam vel delegatam sunt iudices in Ecclesia , quia illis solis in persona Apostolorum , & Discipulorum dictum est , *quorum remisistis peccata* &c. ergo illi soli possunt valide absolvere a peccatis . Et sicut olim , ut habetur Lev. 13. Sacerdotes , qui erant in ministerio , distinguebant inter lepram , & lepram , eamque mundabant ; ita nunc soli Sacerdotes , qui habent jurisdictionem vel ordinariam , vel delegatam , possunt valide judicare de lepra interiori , seu de peccato , & nos ab ea lepra mundare .

Con-

Consecratoria hujus Doctrinae.

Confect. 1. Nullus Laicus; quantacumque dignitate fugeat, doctrina polleat, sanctitate ornatur, absolutionem Sacramentalem potest valide impendere; Episcopo enim soli, vel Sacerdoti in persona Petri dictum est: *Quodcumque solveris super terram, erit solutum & in Caelis.* Hæc autem verba, dicit *Eusebius*, si de Episcopis, Sacerdotibus, & Laicis conjunctim dicta intelligantur, ut volunt quidam Patres, ita interpretanda sunt, ut Laici remittant peccata per orationem; Episcopi vero, & Sacerdotes per absolutionem judicalem, ut exponunt Patres supra citati.

Quod si Laici aliquando absolutionem dedisse legantur; eisque facta sit confessio, ut multis probat Gratianus de consec. dist. 4. can. 26. & de pœnit. can. *Quem pœnit*; ea confessio, eaque absolutio non fuit *Sacramentum*, inquit D. Thom. defectu legitimi Ministri, sed solum quædam ceremonia *Sacramentalis*, quatenus & confitens, & absolvens id imitabantur, quod sit in Sacramento pœnitentiæ. In 4. dist. 17. qu. 3. art. 3. Quod adeo verum est, ut Martinus V. dicat: *Quod neque beata Virgo Deipara hanc habuerit potestatem; propterea quod ea potestas nec sanctitatem requirat, nec ab ea dependeat.*

Sic si quis Laicus, simulans malitiose se esse Sacerdotem, audiat confessiones, & impertiatur absolutionem, quamvis sit ignorantia inculpabilis ex parte pœnitentis, & error communis, ea absolutio tamen est nulla; quia potestas Ordinis non confertur simulato huic Sacerdoti per titulum illum coloratum, etsi ab omnibus reputatum ut verum: potestas enim Ordinis confertur solum in ordinatione per Episcopum facta. Et quamvis tunc pœnitens ob bonam fidem excusetur a peccato, quod committeret, si sciens Laicum adiret, ut ab eo absolveretur; tamen ubi cognovit nullam esse absolutionem sibi datam a Laico, tenetur iterum peccata, quæ confessus est Laico, Sacerdoti approbato confiteri, ut ab eis absolvat, cum antea ab his non fuerit absolutus.

Sic pariter si quis non baptizatus, vel non ordinatus, & proinde nullatenus verus Sacerdos, putans tamen errore invincibili se esse Sacerdotem, audiat confessiones, & impertiatur absolutionem, ejus absolutio est nulla; quia non est vere Sacerdos: & quamvis, ut jam dixi, pœnitens excusetur ob bonam fidem, tamen ubi illud didicerit, tenetur iterum confiteri vero Sacerdoti ap-

probato. Ea doctrina colligi potest ex simili casu, de quo ita D. Th. supp. q. 8. a. 2. ad 3. *Quamvis*, inquit, *ille confessus in articulo necessitatis consecutus sit veniam a Deo, eo quod propositum, quod conceptis confitendis secundum mandatum Dei, sicut potuit, implevit; non tamen adhuc Ecclesie reconciliatus est. ... ideo oportet, quod iterum confiteatur Sacerdoti, cum copiam habere poterit.*

Confect. 2. Nullus Clericus in quatuor minoribus Ordinibus constitutus, nullus Diaconus, nullus Subdiaconus in sacris constituti, quodcumque Beneficium in Ecclesia obtineant, possunt valide confessiones audire, vel absolutionem Sacramentalem impendere; illis enim non est dictum: *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* Si autem pœnitentes apud Cyprianum epist. 13. exomologem fecisse dicantur in manibus Diaconorum, & ab eis impositionem manuum accepisse, & ab eisdem jubente Episcopo communionem fuisse impertitam, ut collat ex Elberitano Concil. can. 32. numquam tamen legitur eos Diaconos absolutionem Sacramentalem impendisse; ea enim absolutio, quæ ab illis impendebatur, Sacramentalis non erat, federat solum vel absolutio a censuris, qua pœnitentes reconciliabantur Ecclesie, vel erat sacra Eucharistiæ collatio, quæ adhibitis precibus poterat dari a Diaconis, cum hoc Sacramentum datum fuerit per puerum Serapionem, ut dicit Eusebius lib. 6. cap. 44.

Confect. 3. Simples Sacerdotes sive sæculares, sive regulares, in quacumque sint dignitate constituti, si nullam habeant jurisdictionem nec ordinariam, nec delegatam, nequeunt valide confessiones audire, nec Sacramentalem absolutionem impendere: ut expresse docet Trident. sess. 14. cap. 7. *Quoniam igitur, inquit, natura & ratio iudicii illud exposcit, ut sententia in subditos dumtaxat feratur, persuasum semper in Ecclesia Dei fuit & verissimum esse Synodus hæc confirmat, nullius momenti absolutionem eam esse debere, quam Sacerdos in eum profert, in quem ordinariam aut delegatam non habet jurisdictionem.*

Sic solus Papa in tota Ecclesia, solus Episcopus in tota sua Diocesi, solus Parochus in sua Parochia, solus Abbas in sua Abbatia, solus Prior Regularis in suo Prioratu subditos sibi fideles in tribunalibus pœnitentiæ audire, & absolvere possunt; quia habent jurisdictionem ordinariam. Sic soli Sacerdotes legitime, & a legitimo Superiore approbati possunt subditum sibi fi-

delium confessiones audire, eisque absolutionem impendere; quia circa eos habent jurisdictionem delegatam.

Sic nullus Doctor licentiat, quantumvis aliunde eruditus, potest ex vi sui gradus confessiones audire, aut absolutionem impendere; quia doctoratus nec dat jurisdictionem, nec approbationem.

Sic nullus Sacerdos sive secularis, sive regularis non approbatus de facto, sed tantum conditionaliter approbatus, et si sciat quod Superior, v. g. Episcopus, optaret ipsum audire confessiones in sua Diocesi, & quod pro rato habiturus esset, quod faceret in tribunali poenitentiae, nullus, inquam, talis potest valide confessiones audire, & absolutionem impendere; quia ex Trid. Confessarius esse debet *approbatus*, & non solum *approbandus*; & approbatio jurisdictionis est actus, qui exercetur non per conditionale desiderium, sed per absolutam deputationem.

Sic Sacerdos sive regularis, sive secularis, cui denegatur approbatio etiam injuste ab Episcopo, non potest valide confessiones audire, nec absolutionem impendere; Concilium enim requirit, ut non solum approbatio petatur, sed ut de facto obtineatur: ita enim habet sess. 23. c. 15. *Quamvis*, inquit, *Presbyteri in sua ordinatione a peccatis absolvendi potestatem accipiunt, decernit tamen sancta Synodus nullum etiam regularem posse confessiones secularium etiam Sacerdotum audire, nec ad id idoneum reputari, nisi aut Parochiale Beneficium, aut ab Episcopis per examen, si ipsis videbitur esse necessarium, aut alias idoneus judicetur, approbationem, quae gratis debet concedi, obtineat, privilegiis, & consuetudine quacunque etiam immemorabili non obstantibus.* Illud idem patet ex Bulla Urbani VIII. quae incipit, *Cum sicut accepimus*, data die 12. Septembris 1623. quae revocat omnia privilegia in contrarium.

Sic Regulares non approbati ab Episcopo, aut non Parochi, et si casus Papales habeant, nisi ab Episcopo loci approbentur, nequeunt valide confessiones audire, & absolutionem impendere. Ita breve Innocentii X. editum die 14. Maji an. 1643. quo respondens Regularibus, qui confessiones personarum secularium audiunt sine approbatione Episcopi loci, vel praedicant in Ecclesiis sui Ordinis non petita illius benedictione, aut in aliis Ecclesiis absque eius licentia, vel in Ecclesiis etiam sui Ordinis ipso contradicente; statuit posse Episcopum vi Constitutio-

nis Gregorii XV. quae incipit, *Inferutabili*, tamquam Sedis Apostolicae delegatum administrationem Sacramenti poenitentiae, ac munus praedicationis eidem regularibus interdiceret, eosque juris remediis coercere ac punire. Idem confirmavit Alexander VII. brevi edito die 26. Februarii 1659. ad Episcopum Andegavensem, quo damnat propositiones, in quibus dicebatur, Regulares non indigere approbatione Episcopi, & illis semel ab Episcopo approbatis, non posse revocari approbationem, neque limitari, & ab uno Episcopo semel approbatos centeri ab omnibus approbari.

Confess. 4. Jurisdictio ordinaria mensurari debet juxta qualitatem beneficii, cui annexa est jurisdictio ordinaria; quia jurisdictio est quasi accessorium beneficii: ergo mensuratur juxta naturam beneficii, quia accessorium sequitur naturam principalis. Sic alia est jurisdictio ordinaria Papae, alia Episcopi. Papa habet jurisdictionem in tota Ecclesia, sed eam per alios non exercet in tribunali poenitentiae, nisi accedente Ordinarii approbatione.

Episcopus potest ipsemet omnes absolvere, nec nisi alio approbante quiskum in eius Diocesi poenitentem absolvere potest. Episcopus Diocesis omnibus inhibere potest, ne data opera Sacramentum poenitentiae a quibuscunque Sacerdotibus ab ipso non approbatis accipiant, sive regulares, sive seculares sint illi Sacerdotes, & absolutiones ab illis datas potest irritas declarare; ita Concilium Mediolanense IV. *Qui ad Confessarium etiam regularem*, inquit, *in aliqua Diocesi commorantem dedita opera se conferens peccata sua sit confessus, nisi Confessarius ille ab Episcopo loci, & poenitentis Ordinario, & ad confessiones audiendas probatus erit, ei tamquam inconfesso Parochus Eucharistiae Sacramentum ne praestet.*

Parochus vero jurisdictionem habet in Parochia in eos solum, qui sibi subditi sunt: potest v. g. ovibus suis licentiam dare recurrendi ad alios Parochos, vel Presbyteros ab Episcopo ejusdem Diocesis approbatos; sed ipse non potest dare licentiam audiendi confessiones Sacerdoti non approbato: non potest etiam Presbyteros approbatos pro alia Parochia, immo nec Parochos alterius Parochiae advocare, ut in sua Parochia confessiones audiant, nisi consentiente Episcopo; forte enim contingeret, quod advocaret eos, quos Episcopus idoneos non judicaret: non potest etiam mittere oves suas ad Parochos alterius Dioc-

celis, nisi ab Episcopo Parochi mittentis, & ovium missarum sint approbati: quin etiam non potest Parochus alterius Parochi oves absque illius licentia audire; alias nulla erit confessio, & absolutio: & hæc confessio iteranda erit, nisi forte pœnitentes peregrini sint, vel in ea Parochia bona fide commorentur. Ea omnia educuntur ex istis Trid. verbis: *Nullius momenti ea absolutio est, quam Sacerdos in eum preest, in quem ordinariam, aut delegatam non habet jurisdictionem*: qui autem in prædictis casibus absolvit, nec ordinariam, nec delegatam habet jurisdictionem.

Notandum, quod hic jus commune Pastoribus describimus, quo quilibet suas oves debet agnoscere, & pascere, exclusis aliis Pastoribus; sed quilibet Pastor potest suarum ovium curam cum aliis Pastoribus idoneis communicare ad libitum, pro modo tamen suæ auctoritatis: quare si usus contrarius, Pastoribus notus, iisdem non contradicentibus, invaluerit, aliter hac de re sentiendum erit, & iudicio Episcopi standum.

Jurisdicção Patriarchæ, aut Archiepiscopi talis est, ut non exerceatur, nisi vel tempore visitationis, vel in casu appellationis ad ipsum.

Jurisdicção Abbatis, aut Prioris claustralis talis est, ut non exerceatur nisi erga regulares sibi subditos; minime vero erga sæculares, aut Laicos, aut Sacerdotes, ut diximus ex Trid. sess. 23. cap. 15.

Consect. 5. Jurisdicção delegata mensurari debet juxta terminos delegationis, & approbationis: approbatio autem potest dari vel absolute ad omnes, vel relative ad aliquos tantum, vel sine ulla restrictione, vel cum restrictione tum in ordine ad locum, tum in ordine ad personas, tum in ordine ad tempus; approbatio enim relinquatur iudicio Episcoporum, ut patet ex Trid. sess. 23. c. 14. *Decernit*, inquit, *sancta Synodus, nullum etiam regularem posse secularium confessiones, etiam Sacerdotum audire, nec ad id idoneum reputari ... nisi approbationem, quæ gratis debet concedi, obtineat.*

Sic Sacerdotes tam regulares, quam sæculares habentes solum jurisdictionem delegatam, non possunt, nisi juxta terminos delegationis, & approbationis, confessiones audire: verb. grat. nequeunt neque Sacerdotes, neque Laicos sæculares, nisi ad id approbentur, absolvere. Dixi sæculares; nam de regularibus audiendis aliter est judicandum, ut mox dicetur.

Sic Vicarii sive sint sacerdotes sæculares,

sive regulares, si sint tantum approbati pro certa Parochia, non possunt in alia Parochia confessiones audire, immo nec oves alterius Parochiæ excipere, nisi in ea Parochia peregrinantes sint, & sine fraude accedant: quod si fuerint tantum pro annexa Ecclesia approbati, non possunt oves Parochiæ principalis audire. Sic confessio etiam extra tempus Paschale valide fieri non potest ulli Presbytero absque licentia Parochi, si ille Presbyter non est approbatus absolute, sed tantum ad confessiones audiendas accedente consensu Parochi; quia tunc necessarius est consensus Parochi. Sic approbatus ad audiendas confessiones sæcularium non est approbatus ad audiendas confessiones Monialium, & approbatus pro uno Monasterio non est approbatus pro alio: ita determinavit Alexander VII. Ceterum hæc praxis non est conscientiarum tortura; si enim aliqua causa sit non consentiens Parochi, aut designato a Parochi, licentia debet dari ab Episcopo confitendi alteri, ut docet D. Th. *supplem. q. 8. a. 4. ad 6. In hoc*, inquit, *quod oportet proprio Sacerdoti confiteri, non arduatur via salutis, sed sufficiens via ad salutem statuitur; peccaret autem Sacerdos si non esset sacralis ad præbendam licentiam alicui confitendi; quia multi sunt adeo infirmi, quod potius sine confessione morerentur, quam tali Sacerdoti confiterentur. Unde illi, qui sunt nimis solliciti, ut conscientias subditorum per confessionem sciunt, multis damnationis laqueum injiciunt, & per consequens sibi ipsi. Accedit, quod sunt pœnitentes, qui multum possent proficere in via perfectionis, si a certis Confessariis dirigerentur, quique ab ea perfectione retardantur, si prohibeantur apud illos sacerdotes confiteri.*

Consect. 6. Sacerdotes sive jurisdictionem ordinariam, sive subdelegatam habentes, non possunt valide absolvere a casibus, quos sibi Episcopus reservavit, nec Episcopus ab his, quos sibi Papa retinuit; ea enim semper fuit Ecclesiæ praxis, ut inferiores iudices nihil temere sine approbatione Episcopi facerent. *Presbyter*, inquit *Conc. Carthag. III. Can. 42. in consilio Episcopo non reconciliet pœnitentem, nisi absente Episcopo, & necessitate cogente. Quam antiquam disciplinam Trid. confirmat his verbis: Magnopere vero ad Christiani populi disciplinam pertinere sanctissimis Patribus nostris visum est, ut atrociora quædam, & graviora crimina non a quibusvis, sed a summis dumtaxat Sacerdotibus absolverentur. Sess. 14. c. 7. unde concludit, & Papam pro bono totius Ecclesiæ, & Episcopos pro bono sue*

Dia-

Dicecelesos, non quidem in destructionem, sed in ædificationem posse sibi reservare aliquos casus, quæ reservatio nedum in externa policia, verum etiam coram Deo valeat; & postea ad nostram omnium consolationem hæc addit. *Verumtamen*, inquit, *pie admodum, ne hac ipsa occasione aliquis pereat, in eadem semper Ecclesia Dei custoditum fuit, ut nulla sit reservatio in articulo mortis; atque ideo omnes Sacerdotes quoslibet penitentes a quibusvis peccatis, & censuris absolvere possunt. Et ad majorem, & distinctiorem de casibus reservatis doctrinam addit: extra quem articulum mortis, Sacerdotes, cum nihil possint in casibus reservatis, id unum penitentibus persuadere nitantur, ut ad Superiores, & legitimos judices pro beneficio absolutionis accedant: quæ reservatio ita stricte observanda est, ut ex Const. Clem. X. quæ incipit *Superna magni*, ille, qui habet privilegium absolvendi a casibus Papæ reservatis, non possit absolvere a casibus Episcopo reservatis.*

Sunt tamen casus, in quibus potest absolvi penitentes etiam a reservatis.

1. In casu mortis potest quilibet sacerdos, etiam non approbatus, absolvere a quibuslibet casibus reservatis, monens penitentem, ut si convalescit, sistat se Superiorem. 2. Si casus, super quem cadit reservatio, sit peccatum mortale olim confessum Sacerdoti valenti absolvere a reservatis, vel peccatum veniale, vel actus non integre consummatus; quia peccatum mortale confessum, & peccatum veniale, non est materia necessaria; actus vero non integre consummatus non censetur reservari ab Ecclesia. 3. Tempore jubilæi; quia tunc Sacerdos approbatus ab Ordinario recipit a Papa potestatem absolvendi a quibuslibet casibus. 4. Quando ex parte penitentis, & Confessarii impossibilis est moraliter recursus ad Superiorem; si reservatio sit Episcopalis, debet moneri penitens, ut data occasione sistat se Superiorem; si reservatio sit Papalis, & casus occultus, potest absolvi absolute; quia ita permittit Papa. 5. Qui bona fide confiteatur nesciens suum casum esse reservatum, vel apud Confessarium, qui nescit casum hunc esse reservatum, bona fides excusat, sed relinquit onus sistendi se Superiorem, ubi error inculpabilis cessaverit. 6. Qui confessus est peccatum reservatum apud Confessarium habentem potestatem absolvendi a reservatis, et si fecerit confessionem invalidam, tamen cognita peractæ confessionis invaliditate, potest a Sacerdote non habente casus re-

servatos absolvi; quia prior Confessarius substituit reservationem.

Confess. 7. De confessione regularium. Sacerdos in ordine ad regulares absolvendos potest modo quicquid poterat ante Trid. quia Concilium nihil immutavit circa confessiones regularium, qui volunt a suis peccatis absolvi.

Sic regularis non approbatus ab Episcopo, sed approbatus a tuo Superiore, potest confessionem alterius regularis juxta approbationem sui Superioris excipere, eumque valide absolvere; quia id licebat ante Trid. ergo & modo licitum est.

Sic regularis eligens sibi Confessarium, potest eligere vel approbatum ab Episcopo, vel non approbatum; quia ipsemet eligendo approbat pro se tantum.

Sic regulares possunt, nedum alios regulares, sed etiam sæculares, qui sunt in eorum domibus commensales, absolvere: ita declaravit Innoc. X. Const. quæ incipit, *Superna. Ceterum*, inquit, *in Monasteriis aut etiam Collegiis, ubi juxta regularia statuta vivitur, posse tam præfatos regulares, quam Confessores regularium eorumdem Monasteriorum, seu Collegiorum audire confessiones illorum sæcularium, qui inibi sunt vere de familia, & continui commensales; non autem illorum, qui tantum illis deserviunt.*

Sic Cardinales, & alii, quibus ex jure datur potestas sibi eligendi Confessarios, possunt quemlibet Sacerdotem eligere, si ve approbatum, si ve non approbatum; quia eligendo approbant.

Episcopus vero non potest eligere in Confessarium nisi Sacerdotem sibi subditum, quem jam approbavit; vel quem eligendo approbet; quia non habet eandem facultatem, quam Cardinales, vel regulares.

§. V.

Quæ sint Officia Confessarii erga penitentes.

Prop. 1. Confessarius tenetur erga penitentem exercere officia & patris, & medici, & judicis.

Prob. 1. Script. Confessarius est pater penitentis juxta illud Pauli ad Gal. 4. v. 10. *Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis.* Et ejusdem penitentis medicus juxta illud Lucæ 9. v. 2. *de dicit Apostolus potestatem, ut languores curarent, & misit illos prædicare regnum Dei, & sanare infirmos.* Est pariter illius iudex, non qui severe puniat, sed qui misericorditer bene dispositos Deo reconciliet juxta illud:

quorum veniservitis peccata, remittuntur eis: Ergo Confessarius tenetur pœnitentibus affectum paternum exhibere, prudentis medici curam impendere, & auctoritatem iudicis exercere Deo reconciliantis.

2. Ex praxi Ecclesiæ. Quotquot ad pedes Sacerdotis provolvimur, ab eo tamquam a patre benedictionem postulamus his verbis: *benedic mihi pater, quia peccavi*. Curam morborum nostrorum petimus, & commissorum peccatorum indulgentiam postulamus; etenim, ut dicit Gatech. Trid. post Aug. Confessarius patris, iudicis, & medici simul personam gerit: ergo Confessarius debet erga pœnitentem patris, medici, & iudicis reconciliantis Deo officia exercere.

3. Rat. Quotquot sumus Sacerdotes, tales debemus nos erga pœnitentes exhibere, qualem se Christus erga peccatores exhibuit; ait enim: *Exemplum dedi vobis, ut quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis*: atqui Christus erga peccatores & affectum patris, & curam medici exercuit: ergo & eadem erga pœnitentes præstare nos convenit. Eo faciunt ea verba Iſaiæ 61. v. 1. de Christo vaticinantis: *Spiritus Domini super me, eo quod unxerit Dominus me: ad annuntiandum mansuetis mihi me, ut mederer contritis corde, & prædicarem captivis indulgentiam, & clausis apertionem* ... ut consolater omnes lugentes.

Confessaria huius Doctrina.

Confess. 1. Confessarius, quatenus *Pater*, debet erga pœnitentes eundem induere animum, quem habent parentes erga filios. 1. Dando illis sanam doctrinam, qua nutriantur, non erroneam, qua inficiantur, attendendo ad illud Christi: *Quis ex vobis homo, quem si petierit filius ejus panem, numquid lapidem porriget ei?* 2. Debet adinstar nutricis doctrinam etiam sanam his attemptare, in initio facilioribus præceptis instruens, postea vero difficilioribus, ad exemplum Pauli, qui dicebat fidelibus, quos instruxerat: *Lac vobis potum dedi, non escam*. 1. ad Corinth. 3. 2. 3. Exercitiis pœnitentiæ non severioribus, sed mioribus ad ardorem pœnitentiam præparare, ad exemplum Christi qui dicebat: *Nemo autem immittit commissuram panni vndis in vestimentum vetus; tollis enim plenitudinem ejus a vestimento, & pejor scissura fit: neque mittunt vinum novum in utres veteres, alioquin rumpuntur utres, & vinum effunditur, & utres pereunt; sed vinum novum in utres novos mittunt, & ambo conservantur*. Matth. 16. 4. Debet in omnibus ardentem zelum pro sa-

lute pœnitentium exhibere, ad exemplum Pauli, qui his, quos Evangelio pepererat, ait: *Ego autem libentissime impendam, & superimpendam pro animabus vestris*. 2. ad Cor. 13. v. 15. 5. Debet esse patiens in audiendo confessiones, suavis in arguendo vitia, juxta illud Pauli præceptum: *Argue, obsecra, increpa in omni patientia*. Demum oportet, ut pœnitenti exhibeat singula paterni affectus indicia, quæ his carminibus expressit D. Th.

Confessor dulcis, affabilis, atque suavis, Prudens, discretus, mitis, pius, atque benignus.

Confess. 2. Confessarius, quatenus *Medicus*, id debet pœnitenti, quod medicus ægroto, idest causas morborum inquirere, cognitas præcindere, & ne præciſæ renascantur impedire.

Oportet igitur, ut sciat in genere quæ sit peccatorum nostrorum origo. Intrinseca autem causa est ignorantia & concupiscentia; extrinsecæ vero sunt tentationes, quæ a diabolo suggeruntur; diabolus enim circa nos, tamquam leo rugiens circuit, querens quem devoret. Eadem tentationes a mundo incrementum accipiunt; totus enim mundus in maligno positus est. Ea irritamenta peccatorum a concupiscentia infeliciter approbantur: unusquisque enim tentatur a concupiscentia sua abstractus, & illeſus; deinde concupiscentia cum conceperit, parit peccatum; peccatum vero cum consummatum fuerit, generat mortem. Jacob. 1. v. 14. Confessarius ergo, quatenus *Medicus*, eas omnes peccatorum causas pœnitenti ægroto aperiat, easque a pœnitente præcindi jubeat, eique cum Evangelio audacter dicat: *Si oculus tuus scandalizat te, erue eum, & projice abs te: bonum tibi est cum uno oculo ad vitam intrare, quam duos oculos habentem mitti in gehennam ignis*. Matth. 5. v. 29. A pœnitente peccatorum causas, ne iterum redeant, salutariis monitis, ut loquitur Tridentinum, sapienter abducatur, proculque amoveat.

Confess. 3. Confessarius, quatenus *judex*, debet habere scientiam tanto muneri exercendo necessariam; nam si de iudiciis forensibus dicitur: *Erudimini qui iudicatis*: quantum iustus illud dici debet Confessariis, qui non terrena, sed cælestia iudicant, quique invigilare debent non villicationi terrestri, sed spirituali, idest de animabus nostris rationem reddituri, & in quibus specialiter scientia requiritur, juxta illud: *Labis Sacerdotis custodiunt scientiam*; & quibus doctrina

specialiter præcipitur, juxta illud: *Nulli Sacerdoti, præcipue Confessario, liceat Canones sacros ignorare, nec quidquam facere quod Patrum regulis contradicat.* Cælest. epist. 3. c. 1.

Oportet ergo, ut Confessarius, quatenus judex, illæc omnia apprime sciat. 1. Quæ sint peccata mortalia, quæ venialia ex genere suo, & quomodo per accidens peccatum mortale possit fieri veniale, vel veniale mortale; quia confessio est nulla, si peccatum mortale omittitur.

2. Quæ species & circumstantiæ peccatorum necessario in confessione explicandæ; quia confessio est nulla, si omittitur aliqua species, vel circumstantia necessario explicanda.

3. Quæ pertinent ad satisfactionem faciendam, ad reparandum damnum illatum vel in vita, vel in honore, vel in bonis temporalibus, aut spiritualibus; quia non remittitur peccatum, nisi restituatur ablatum.

4. Quam sint calus reservati, quæ excommunicationes, quæ censuræ, quæ irregularitates, ut sciat, a quibus potest absolvere, a quibus vero non potest.

5. Quæ poenitentia cuilibet peccato imponenda, quæve remedia eis præscribantur.

Unde gravissime peccat Confessarius, qui sine prædicatorum scientia exponit se audientis confessionibus, quique vel defectu scientiæ, vel defectu examinis, vel defectu advertentiæ, v.g. vel quia non audit, vel quia non attendit, certa peccata incognita judicat; tunc bis peccat. 1. Quia cum ignorantia munus Anglicis humeris formidandum exercet. 2. Quia indebitam absolutionem impendit. 3. Demum quia poenitentem fallit, qui si conficius sit Confessarium sine attentione sufficienti de peccatis incognitis judicasse, confessionem iterare tenetur.

Confess. 4. Sacerdos quatenus Pater, Medicus, & Judex tenetur poenitentem interrogare, & poenitens tenetur ei respondere circa ea, quæ ad ipsius salutem æternam pertinent: quis enim dicat, Patrem, non teneri interrogare filium circa ea, quæ filii statum & conditionem meliorem efficere possunt, aut pejorem? quis neget, Medicum non debere ab ægroto causas morbi inquirere? quis Judicem eximat ab obligatione reum examinandi? Et cum sincera rei expositio interrogationi correspondeat, si Confessarius debeat poenitentem prudenter interrogare, iste utpote filius, ægrotus, & reus, debet Patri, debet medico, debet judici humiliter, & sincere respondere: ideo merito damnata est sequens propositio ab Innoc. XI. *Non tenemur*

Confessario interroganti sateri peccati alicujus consuetudinem.

Confess. 5. Toties Confessarius tenetur interrogare poenitentem, quoties prudenter judicat id necessarium esse ad promovendam salutem poenitentis: sic v.g. tenetur interrogare, ut lublevet infirmitatem crassam & supinam poenitentis. 2. ut consuetudinem peccandi, si quam habet, & cognoscat, & eradicet. 3. ut gravitatem & circumstantias peccati agnoscat. 4. ut remedia pro peccatis commissis convenientia præscribat: de hoc ita Can. *Qui vult* dist. 6. de poenit. circa medium. *Caveat, inquit, spiritualis judex, ut sicut non commisit crimen notitia, ita non careat munere scientiæ; oportet enim, ut sciat cognoscere quidquid debet judicare; judiciaria enim potestas hoc exposulat, ut quod debet judicare discernat: diligens igitur inquisitor, & subtilis investigator, sapienter, & quasi afflute interroget a peccatore quod forsitan ignoret, vel verecundia velit occultare. Cognita itaque crimine, varietates ejus non dubitet investigare...* si enim in judicio civili oporteat judicantem cuncta rimari, & ordinem rerum plena inquisitione discutere, interrogandi, respondendi, obijciendi que præbita facultate; a fortiori id oportet fieri in foro interiori conscientie.

Confess. 6. Sacerdos tenetur poenitentem interrogare ea prudentia, & arte, qua fiat, ut per frequentes interrogationes nec fibi noceat, nec poenitenti: quod qualiter præstandum sit, ita paucis explicat D. Th. in 4. dist. 19. *Dicendum, inquit, quod Sacerdos debet perscrutari conscientiam peccatoris in confessione, sicut Medicus vitium, & judex causam; quia frequenter, quæ præconfessione confensus taceret, interrogatus revelat; sed tamen in interrogationibus faciendis tria attendenda. 1. Ut quilibet peccator interrogetur de peccatis, quæ consueverunt in hominibus illius conditionis abundare; non enim oportet, quod a nullo queratur de peccato Clericorum, aut Religiosorum, aut e converso. 2. Ut non fiat explicita interrogatio de peccatis, nisi de illis quæ omnibus manifestæ sunt, de aliis autem ad inventionem peccatorum, ita debet de longinquo interrogatio fieri, ut si commissis dicat, si non commisit non adducat. 3. Ut de peccatis præcipue carnalibus non descendat nimis ad particulares circumstantias; quia hujusmodi delectabilia, quanto magis in particulari considerantur, magis concupiscentiam nata sunt movere, ut dicitur. 3. Et ibi. & ideo potest continere, ut Confessor talia querens, & hibi, & poenitenti nocens, & sic quandoque deficiant in suo scrupulo iniquitatem scrutantes.*

Sic si poenitentem rudem inveniat, debet

bet illum examinare, ut ejus supinam ignorantiam sublevet: si vero poenitentem sufficienter eruditum inveniat, qui se aut neglexerit, aut noluerit examinari, debet illum remittere, donec se examinaverit: si autem inveniat poenitentem, qui astute, & prudentia in sui perniciem mentiatur, debet illum dimittere, ut melius consulat, sanctiusque dispositus ad Sacramentum accedat.

Si vero poenitens non se accuset de aliquo crimine mortali, cujus tamen reum esse certo scit Confessarius, vel quia ipsemet vidit, vel quia plures fide digni id Confessario denunciaverunt, debet Confessarius poenitentem illum interrogare, an commiserit tale crimen, videat num forte illius oblitus sit: si poenitens persistat, & constanter illud perneget, non debet Confessarius ei testes, quibus convincatur, obijcere; non enim ad convictionem, quae reum confundat, sed ad contritionem, quae confitentem salvet, institutum est Sacramentum poenitentiae; sed prudenter faciet Confessarius, si eum ad tempus remittat, ut sese examinet. Sed non tamen video quod, stante convictione de ejus mendacio, possit illum absolvere, sed prudenter illum remittet ad alium Confessarium, cui peccator ille suae pertinaciae poenitens forte totam conscientiam aperiet.

Si autem sacerdos crimen, quod poenitens constanter negat, non aliunde quam ex alterius poenitentis confessione didicerit, potest poenitentem ad alium Confessarium remittere, cui forte minus verecunde statum suum aperiet: si autem id non potest, nec commode in aliud tempus differri absolutio valeat, non video cur illi confitenti non crederet; quia non est major ratio, quod magis credat accusanti quam accusato, quod magis credat primo quam secundo. Si autem accedat poenitens, qui levissima dumtaxat peccata confiteatur, vel nulla, cum tamen urgens habetur praesumptio, quod poenitens aliquibus criminibus obnoxius sit, quibus vel non attendit, vel mederi non vult, monendus est, ut conscientiam suam diligentius scrutetur, & indicandi sunt lapsus praecipui, in quos decidere potuit, simulque ad tempus aliquod differendus. Haec omnia exigit officium Patris, Medici, & Judicis, quod erga poenitentes sacerdos exercere debet.

Circa interrogationem de peccati complice vide Constitutionem XVIII. ad calcem. buxj Tomi.

Concl. 7. De sigillo confessionis. Sacerdos, quatenus Pater, Medicus, & Judex, in nullo casu potest sigillum confessionis prode-

*re. 1. Quia jus naturale vetat omnino, ne quis commissum secretum prodatur, quod strictiore lege praecipit jus parentibus erga filios, medicis erga aegrotos, advocatis erga clientes; Confessarius autem non tam est Jdex poenitentis, quam illius advocatus. 2. Quia jus Canonicum in Lateranensi Concilio Can. 21. id his verbis praecipit: *Caveant, inquit, omnes, ne verbo, vel signo, vel alio quovis modo prodant aliquem peccatorem.* Quod secretum si sacerdos infringit, deponendus est, & ad agendam poenitentiam in Monasterium in perpetuum amandandus. Illud idem prohibet jus civile, cum Confessarius, qui convincitur sigillum confessionis violasse, vivus comburatur. Sed jus divinum quocumque alio jure longe fortius secretum illud strictius jubet; cum enim Confessarius non alio nomine agat, quam nomine Dei, ita peccata in confessione declarata non audit ut homo, sed ut Deus: ergo sicut Deus peccata in confessione delarata sua iustitia tegit juxta illud: *Beati, quorum remissa sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata*; ita & Confessarius peccata sibi revelata profundissimo debet secreto tegere: & sicut Deus peccata semel dimissa nunquam deinceps imputat, quia *sine poenitentia sunt dona Dei*; ita nunquam Confessarius debet eadem peccata in mentem suam revocare, numquam de his cum alio quocumque loqui, sed illud psalms debet saepius ad Deum dirigere: *Pone Domine custodiam ori meo, & osium circumstantiae labii mei.* Psal. 14. v. 3.*

Concl. 8. Ad quot extendatur sigillum confessionis. Ad illa omnia se extendit sigillum, quae Confessarius didicit via confessionis, quaeque poenitens suo desiderio vult latere; quia ea omnia scit Confessarius non ut homo, sed ut Deus.

Sic peccata mortalia cum suis circumstantiis tam in genere, quam in specie, & in individuo cadunt sub sigillo; unde Confessarius nequit dicere: hic homo apud me confessus est peccata mortalia; & a fortiori hic homo apud me confessus est tale peccatum, v. g. fornicationem, adulterium, &c.

Sic peccata venialia, non in genere, sed in specie, & in individuo cadunt sub sigillo confessionis; ideo Confessarius possit quidem dicere: hic homo confessus est peccata venialia, quia nemo confiteri potest, nisi confiteatur aliquod saltem peccatum veniale; sed nullum potest in specie indicare, v. g. dicere: hic homo confessus est apud me mendacium jocosum.

Sic defectus natalium, v. g. inhabilitas natu-

naturalis, irregularitatis, censuræ, &c. cadunt sub sigillo: ideo Confessarius, qui hæc omnia via confessionis accepit, non potest ea prodere, v. g. non potest dicere: hic homo est, nothus, inhabilis est ad matrimonium, irregularis ad Ordines, &c. Sic personæ complicæ, & circumstantiæ omnes via confessionis cognitæ, sunt materiæ sigilli.

Confess. 9. Quæ personæ obligantur ad sigillum confessionis. Non solum Sacerdos, sed etiam homines, qui concurrunt ad confessionem, quique via sola confessionis aliquid didicerunt, tenentur ad sigillum; quia sincera declaratio non fit nisi sub spe secreti: & sicut illi sunt cooperatores Confessarii, ita ad idem secretum obligantur, per quod obstringitur Confessarius.

Sic quando Confessarius non intelligit idioma penitentis, interpres interveniens ad explicandum Confessario peccatum penitentis, tenetur ad sigillum; unam enim cum Sacerdote personam constituit.

Sic Superior, a quo petitur facultas absolvendi a reservato, obligatur ad sigillum, sicut Confessarius, cum secretum illud noverit, ut ipse Confessor.

Sic qui vel casu, vel consulto audit aliquod peccatum penitentis confitentis, tenetur ad sigillum sicut Confessarius; quia accepit via confessionis notitiam illius peccati.

Si tamen diceret eadem peccata alia via, quam via confessionis, v. g. audiendo penitentem colloquentem cum Confessario extra tribunal, vel legendo chartam non traditam Confessario, obligaretur quidem ad sigillum vi secreti naturalis, sed non vi sigilli confessionis.

Confess. 10. An in aliquo casu possit violari sigillum. Nullus est omnino casus, in quo vel ad vitandum malum tum generale, tum particulare, vel ad inducendum bonum tum generale, tum particulare, infringere liceat sigillum confessionis: tum quia violare sigillum suapte natura malum est, & nunquam facienda sunt mala, ut inde veniant bona: tum quia sacramentalis confessio illa sum exercitium longe perfectius, & universalius bonum est, quam quodcumque aliud bonum, quod expectatur, & periculum ne interrumpatur in Ecclesia exercitium confessionis longe gravius malum est, quam quodcumque aliud malum, quod quis violando sigillum vitare vellet.

Sic Confessarius in nullo casu potest revelare confessionem, vel directe, vel indirecte, aut facere aliquid, quod possit indicare peccatum declaratum in confessione.

Tom. II.

Sic Confessarius interrogatus a iudice vel Ecclesiastico, vel civili circa ea, quæ dicitur via confessionis, potest, & debet respondere modeste se soli Deo redditurum rationem de his, quæ sunt in tribunali; & si urgeatur, potest, & debet respondere, se nescire ea, quæ dicitur via confessionis, immo potest jurare, quia revera nescit ut homo, sed tantum ut Deus: interrogatur autem ut homo, non ut Deus. Talis est sententia D. Th. suppl. q. 11. a. 1. ad 3. *Homo, inquit, non adducitur in testimonium nisi ut homo; & ideo sine lesione conscientiæ potest jurare se nescire quod scit tantum ut Deus.* Sic si Confessarius nequeat suum peccatum confiteri, nisi indicando indirecte peccatum penitentis, debet retinere, & non confiteri illud peccatum, & remittere illius confessionem, donec reperit Confessarium, cui possit integre confiteri sine illo periculo revelationis etiam indirecte: cuius rei ratio est hæc, scilicet quod præceptum de servando sigillo magis urget, quam præceptum de integritate confessionis.

Sic si Confessarius cognoverit via confessionis penitentem inhabilem esse ad aliquod officium, vel beneficium, non potest exterius uti illa cognitione, ut illum a tali officio amoveat. Id expresse determinavit Clem. VIII. die 16. Mui. an. 1594 *Tam Superiores, inquit, pro tempore existentes, quam Confessarii, qui possent ad superioritates fuerint promoti, caveant diligentissime, ne ea notitia, quam de aliorum peccatis in confessione habuerunt, ad exteriorem gubernationem intuantur.* Unde

Episcopus, v. g. sciens via confessionis aliquam ex ordinandis esse incapacem Ordinationis, v. g. quia femina est, quia hermaphroditus est, id est utriusque sexus, quia est irregularis, quia est in affectu peccati mortalis, non potest eum hac sola de causa ab ordinatione rejicere. Parochus sciens sola via confessionis eos, qui benedictionem matrimoniale postulant, impedimenta habere Canonica, quibus reddantur inhabiles ad contrahendum, non potest benedictionem matrimoniale negare. Item

Electus sciens pariter sola via confessionis eum, qui eligendus proponitur, non posse obtinere licite dignitatem, ad quam proponitur, si aliunde non habeat motiva exteriora, quibus eum ab officio excludat, non potest licite suffragium publicum ei denegare; quia in singulis illis casibus, ut optime ait D. Th. suppl. q. 11. a. 1. ad 3. *Potest Prælati dimittere peccatum impunitum, quod scit tantum ut*

S 3

Deus,

Deus, vel sine aliquo remedio; quia non tenetur mederi ut Deus, sed ut homo.

Sic dñs Confessarii, qui eundem pœnitentem audierunt, non possunt colloqui de peccatis pœnitentis, etiam in bonum pœnitentis; quia tractant extra tribunal pœnitentiae quod solum tractandum est intra tribunal pœnitentiae.

Sic Confessarius non potest loqui, etiam cum pœnitente, sine facultate ipsius pœnitentis de illis peccatis, quæ via confessionis didicit, quamvis vellet cum eo tractare de errore aliquo essentiali, quem audiendo ejus confessionem commisisset; quia non licet extra tribunal deducere quod in solo tribunali tractandum est.

Sic denum in praxi nunquam loquendum est de his, quæ in Sacramento pœnitentiae audivimus, abstinendumque est ab omni colloquio, quo vel in genere, vel in specie personas, quas in confessione audivimus, indigitamus, ut dum dolendo dicimus: hic in miseria magna est: in magno periculo versabitur salus ejus. Item fugiendo omniſo ea licentia, qua aliquando imperitus modus confitendi quorundam hominum simplicium irridetur.

Confess. 11. Quando Confessarius scit aliquid, non solum via confessionis, sed alia via, potest illud, quod scit ut homo, declarare, modo dicat illud ut homo, & in his circumstantiis, in quibus religio nihil detrimenti patiatur; quia tunc, ut supponitur, non utitur scientia per confessionem accepta: de hoc ita loquitur D. Th. 11. l. 2. quod homo alias scit sive ante confessionem, sive post, non tenetur celare quantum ad id, quod scit ut homo; potest enim dicere: scio illud, quod vidi, non enim potest dicere: ego hoc audivi in confessione; tamen propter scandalum vitandum debet abstinere, ne de hoc loquatur nisi imminente necessitate.

Sic si Confessarius viderit ante, vel post confessionem scelus aliquod committi, potest de eo testimonium ferre, licet reus illius sceleris ad ipsum accesserit, eique commissum crimen confessus fuerit.

Confess. 12. Quando Confessarius scit sola via confessionis parari vel Ecclesiae, vel Republicae, vel sibi, vel aliis ingens malum debet, quantum in ipso est, in tribunali pœnitentiae deperire consentientem a tali crimine; extra vero tribunal nihil potest facere, quod crimen declaratum notum faciat, sed potest prudenter aliquod remedium huic malo adhibere, absque tamen revelatione de eo casu: ita D. Th. loquitur suppl. q. 11. a. 1. ad 1. *Tamen*

remedium aliquod adhibere debet in praedictis casibus, quantum potest sine revelatione confessionis; sicut monendo eos, qui confitentur, & alius diligentiam apponendo, ne corrumpantur per haereseſ: potest etiam dicere Praelato, quod diligentius vigilet super gregem suum, ita tamen ut non dicat aliquid, per quod verbo, vel nutu confitentem prodatur.

Sic si didicerimus via confessionis peccata aliqua committi, absque revelatione hortari possumus Episcopos, ut regibus suis invigilent, superiores regulares, ut septa Monasterii diligentius custodiant, parentes, ut filios jam adultos, etiam ejusdem sexus, simul cubare non permittant, &c.

Prop. 2. Non sufficit, quod Confessarius exerceat officia & Patris, & Medici, & Judicis erga eos pœnitentes, quos pro libito excipit; sed quibuscumque peccatoribus, qui ad eum accesserint, debet se facilem, & non morosum exhibere, eorum confessiones audire, & juxta statuta in Ecclesia regulas judicare.

Prob. 1. Script. Christus mittens Apostolos eis injungit, ut nullum peccatorem a gratia evangelica rejiciant, sed quaecumque gentes edoctas Sacramento baptismatis intingant: *Euntes, inquit, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti: docentes eos servare quaecumque praecepi vobis.* Matth. 28. 19.

Loquens vero de pœnitentia, sic distinguit: *Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis; quorum retinueritis, retenta sunt.* Joan. 20. v. 23.

Et loquens in genere de quocumque ministerio sine ulla personarum acceptione, sic praecepit: *Leprosos mundate, moriuos suscite, demones ejicite, gratis accepistis, gratis date:* Matth. 10. v. 8. Ergo Confessario non licet alium pœnitentem audire, alium vero rejicere; sed qui pro omnibus approbatus est, omnes audiat, & quemlibet juxta Ecclesiae regulas judicet.

2. Exempla. Christus primus pœnitentiae Evangelicae praedicator nullum peccatorem rejecit; sed e contra singulos suaverit alliciebat, & benigne complexabatur, & singulos attrahebat dicens: *Non veni vocare justos, sed peccatores:* Matth. 9. v. 13. *Venite, inquit, ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos:* Matth. 11. v. 28. meretrices vocabat, cum publicanis conversabatur, & id maxime gloriae duxit, quod exprobrabatur ei a Phariseis, scilicet, quod esset peccatorum, & Publicanorum amicus. Joannes vero alter pœnitentiae Evangelicae praedicator nullum rejecit, turbas suscipit, Publicanos

canos non subannat, ipsos etiam milites non dedignatur; turbis ait: *Qui habet duos tunicas, det non habenti*; Publicanis ait: *Nihil amplius, quam quod constitutum est vobis, facitis*; militibus vero: *Contenti estote stipendiis vestris*. Petrus penitus peccatrice non excludit, Paulus omnibus omnia factus est: ergo & Confessarii debent ea exempla imitari, & quoscunque peccatores benigne recipere.

3. *Rat.* Confessarius nihil debet omittere erga poenitentem, quod possit eum ad veram poenitentiam revocare; id enim praeceptum est Confessarii officium: atqui experientia constat, quod asilabilitas erga poenitentes, iuxta tamen Ecclesiae regulas exercita, eos ad veram poenitentiam revocat: ergo maxima erga poenitentes asilabilitas utendum est; & ideo nullus est respiciendus, omnes sunt ad poenitentiam admittendi, sed nulli adulationibus nocendum: de quo ita Cyprian. lib. de lapsis. *Qui peccantem, inquit, blandimentis adulationibus palpat, peccandi fomitem subministrat: nec comprimit delicta ille, sed nutrit; at qui consiliis fortioribus redarguit simul atque instruit fratrem, promouet ad salutem: imperitus est Medicus, qui tumens vulnere suum, manu parcente contrahat, & in alius recessibus viscerum mortale virus inclusum dum servat, exaggerat: aperiendum vulnus est, & secandum, & putredinibus amputatis medela sortiove curandum: vociferetur, clamet licet, & conqueratur ager impatiens pro dolore; gratias agat postmodum, cum senserit sanitatem.*

Confessaria bujus Doctrinae.

Confess. 1. Nullum est hominum genus, cui Confessarius suaviter, & fortiter animi poenitendi inspirare non valeat; nam *sanis, & aegris* apta est poenitentia.

Aegris non tam est imponenda poenitentia, quam indicanda, ut cum in morbo periculofo absoluti fuerint, ad poenitentiam vel incipiendam, vel periciendam obligentur, uti olim observabatur.

Sanis vero ea est imponenda poenitentia, quae & viribus conveniat, & peccatis eluendis par esse possit.

Juvenibus, & Senibus apta est poenitentia.

Juvenes ob animi inconstantiam non tam ad poenitentiam agendam admittantur, quam piis quibusdam operibus ad seriam peccatorum correctionem praeparantur, ut monet Aug. serm. 7. de tempore.

Senes vero decrepiti non ad poenitentiam externam obligentur, sed ad internam animi amaritudinem incitentur, qui doleant flo-

rem juventutis in sceleribus decurrisse, & reliquum vitae tempus in fletibus transigant.

Clericis & Laicis apta est poenitentia.

Clericis non tam imponenda est poenitentia, quam antiqua, quae eis olim imponebatur, indicenda: ubi peccata, si quae habeant, enormia, luxuriae consuetudines, non absolvendi, sed proponendi eis sunt Canones antiqui a Conc. Trid. circa Clericos renovari, in quibus videant qualibus gemitibus, quibusve poenis reparanda sunt hujusmodi flagitia: detur illis legendus Prosper lib. 2. de vita contemplativa c. 7. Damiani liber gomorrhianus c. 2. & 17. & Natalis Alexander, qui antiquos illos collegit Canones. Et ubi haec legerint, & attente meditati fuerint, cognoscat Confessarius, quo pacto cum illis agendum sit.

Laicis ea est imponenda poenitentia, quam & vires ferre possunt, & criminum gravitas exigit.

Nobilibus, & ignobilibus apta est poenitentia.

Nobiles quidem alto animo debent infingere, nec nobilitatem, nec Magistraturam, nec divitias quenquam a poenitentiae laboribus eximere; multi enim Principes poenitentiam publicam egisse leguntur. Philippus Imperator poenitentiam publicam non recusavit.

Theodosius Imperator eam humiliter subiit, ut habet ex Ambrosio Epist. 21. & 28. ob cladem Thessalonicensem. Otho Imperator ei se sponte subiecit, ut habet Petrus Damianus in vita Romualdi cap. 25. Henricus II. Angliae Rex ipsam a summo Pontifice poenitentiam lubens sustinuit ann. 1172. eo quod occasionem caedi Thomae Cantuariensis dedisset.

Ignobilibus, & plebeis ea est imponenda poenitentia, quae eorum statui, & viribus conveniat, & peccatis remittendis sufficiens esse valeat.

Viris, & mulieribus apta est poenitentia.

Adulterae mulieres poenitentiae publicae non subiciebantur, ex Bas. can. 34. ne conjugum zelotypiam accenderent; sed secretae poenitentiae laboribus exercebantur, immo inter consistentes stabant, ut docet Bassamon, ut Deum offensum flecterent. *Puella Virgines* non eximebantur a poenitentia, ut docet Inn. I. Epist. 2. c. 12. & 13. Leo Epist. 92. cap. 13. Greg. Turon. 2. c. 21. *Viduae* quoque poenitentiam egerunt, ut docet Hieronymus in epistaphio Fabiola. Haec & similia exempla in manu prompta esse debent, ut Confessarius ostendat poenitentibus, aetatem nullam,

conditionem nullam, sexum nullum a pœnitentia laboribus eximi posse.

Confess. 2. Nullum est vitæ tempus, in quo peccator pœnitentiam agere non valeat, & in quo proinde a Sacerdote non debeat recipi; possibilis enim est pœnitentia, etiam in exitu ab hoc mundo: & in hac ultima vitæ periodo non sunt rejiciendi pœnites, sed absolvendi, si pœnitentiæ interioris signum aliquod externum exhibeant vel verbis, vel nutibus, vel etiam aliorum angustiarum testimonio: id expresse docet Conc. Carthag. IV. c. 76. ubi sic habetur: *Is qui pœnitentiam in infirmitate petiit, si casu, dum ad eum Sacerdos invitatus venit, oppressus infirmitate obmutescit, vel in phrenesim versus fuerit, dent testimonium, qui cum audierunt, & accipiat pœnitentiam; & si continuo creditur moriturus, reconcilietur per manus impositionem, & infundatur orbes Eucharistia: si supervixerit, admoneatur a supradictis testibus, pœnitentiæ sue satisfactum: & subdatur statutus pœnitentiæ legibus, quamdiu Sacerdos, qui pœnitentiam dedit, probaverit.*

Monit. Difficilis & raro vera est usque ad finem vitæ dilata conversio.

Prob. 1. Script. Proverb. 1. v. 24. dicitur: *Quia vocavi & renuistis: extendi manum meam, & non sinit qui aspiceret: desipistis omne consilium meum, & increpationes meas neglexistis: ego quoque in interitu vestro ridebo & subannabo vos, cum id, quod timebatis, advenierit. Cum irruerit repentina calamitas & interitus quasi tempestas ingruerit, quando venerit super vos tribulatio & angustia, tunc invocabunt me & non exaudiam: mane consurgent, & non invenient me, eo quod exosam habuerint disciplinam. ... Comedent igitur fructus vitæ suæ: adversus fultorem interficiet eos, & prosteriet fultorem perdes eos. Vide quomodo Deus solemniter attestatur, se non auditurum peccatores ad mortis articulum conversionem suam diferentes. Et Ilias obstinatos peccatores verbis longe minacioribus terret. *Vos esuristis*, inquit, *vos sitistis ... & interficiet te Dominus Deus. Et que timebant, adducam eis.* Et Jer. 7. vers. 13. istud multo magis timendum addit: *Faciam domui huius ... sicut feci Siso: ergo qui differunt conversionem usque ad finem vitæ, time-re debent, ne a Deo non audiantur, subannentur, &c.**

2. Ex Patribus. Basilii vocat injustam eam conversionem, qua in fine tantum vitæ ad Deum recurrimus. *Flos enim*, inquit, *vite diabolo consecratur; exitus vero Deo reservatur. Audiatur hoc*, inquit Hugo, *senum sera con-*

versio, quibus ex defectu senectutis aures obturantur, oculi turbantur, & ut cuncta breviter perstringam, ipsi in se & per se deficiunt: hi non offerunt agnum immaculatum: de claustris animæ lib. 3. c. 10. Aug. serm. 36. vocat eam, conversionem periculosam. Si quis, inquit, *postus in extrema necessitate suæ agnitionis voluerit accipere pœnitentiam, & accipit, & mox reconciliatur, & hinc vadit; sciet vobis, non illi negamus quod petis, sed non praesumimus, quod bene hinc exit: si securus hinc exit, ego nescio; pœnitentiam dare possumus, securitatem autem non. Non quidem dico, damnabitur, sed nec dicoliberabitur. Vis ergo a dubio liberari, tene certum, & dimitte interitum. Age pœnitentiam, dum sanus es. Si sic agis, dico tibi, quod securus es; quia pœnitentiam egisti eo tempore, quo peccare potuisti. Si vis agere pœnitentiam, quando jam peccare non potes, peccata te dimiserunt, non tu illa.*

3. Ex Doctoribus Scholasticis. Magister sententiarum lib. 4. dist. 20. sic de sera illa pœnitentia loquitur: *Sed quoniam*, inquit, *multa sunt, quæ impediunt, & languentem retrahunt, periculosum est, & interitui vicinum, ad mortem protrahere pœnitentiæ remedium. Scotus vero ex professio agitans hanc questionem, probat multis rationibus pœnitentiam, quæ in fine vitæ peragitur, vix umquam esse sinceram. 1. Quidem, quia vehementia doloris mentem omnino occupat, & ne ad Deum assurgat, maxime impedit. Cum enim*, inquit Hugo Victorinus. *1. de Sacramentis c. 5. cruciatus membra ligat, & dolor sensum opprimit, vix homo aliud cogitare potest. 2. Quia pœnitentia debet esse libera, & ex amore Dei saltem initiali concepta; tunc autem homo non amore ducitur, sed timore, nec spon te peccata deserit, sed ab illis deseritur, ut dicit Aug. Si vis pœnitere, inquit, quando jam peccare non potes, peccata te dimiserunt, non tu illa. 3. Quia pravi habitus ita dominantur in anima, eamque captivam detinent, ut eam ad peccandum quasi ineluctabiliter trahant: unde, ut ait Aug. sermone Innocentium, *hæc anima d'versonē percutitur peccator, ut moriens obliviscatur sui, qui dum viveret oblitus est Dei. 4. Denique quia objecta singularia, quæ imaginationi aut menti occurrunt, nos a vera conversione averunt. Terret nos Deus, quem per totam vitam offensus; captivat nos diabolus, cui semper morem gessimus: deserit nos mundus, cui adhæsimus; offert se nobis infernus cum omnibus suis tormentis, quæ numquam cogitavimus.**

Prop. 3. Sacerdos approbatus non potest citra

citra grave peccatum absolutionem denegare ei, quem moraliter noverit vere contritum, sincere confessum, & ex animo paratum Deo offenso satisfacere, demum quem, omnibus pensatis, rite dispositum iudicat, ut non modo sine periculo, sed etiam cum fructu possit donari sacramento.

Prob. 1. Scriptura. Sicuti Apostoli missi sunt ad prædicandum Christi Evangelium, & conferenda sacramenta juxta illud euntes docete omnes gentes, baptizantes eos &c. ita jam Sacerdotes sunt in Ecclesia ut doceant populos, eisque sacramenta ministrent: ergo licet Apostoli crediderunt sibi illicitum esse a prædicatione Evangelii, & receptione sacramentorum rejicere eos, quos dispositos agnoscebant; ita illud idem sibi esse prohibitum agnoscere debent Sacerdotes. Imitentur Petrum, qui sic habet Act. 10. v. 42. *Præcipit nobis Deus, inquit, predicare populo & testificari, quia ipse est constitutus a Deo iudex vivorum & mortuorum:* Et v. 47. *Numquid aquam quæ prohibere potest, ut non baptizentur hi, qui Spiritum sanctum acceperunt sicut nos? & iussu baptizari.* Ergo sacramenta non possunt denegari his, qui sunt sufficienter dispositi.

2. Ex Patribus inter quos ita habet Cyp. epist. 3. *Amplector, inquit, prompta & plena dilectione cum poenitentia reverentes, peccatum suum satisfactione humilis & supplicis confitentes.* Et Gregorius Nyssenus hæc habet: *Quemadmodum, inquit: porcis margarinas projicere est vitium; ita & pretiosa margarita privare eum, qui jam per alienationem, & per purgationem a vitio homo factus est, absurdum; immo injustum & iniquum, ut exponit Balsamon, locum illum Gregorii explicans.*

3. *Rat.* Sacerdos non est sacramentorum dominus, sed minister fidelis: ergo quoties ad eum accesserit poenitens rite dispositus debet thesaurum, cujus est dispensator, lubens, sed fideliter tamen aperire, & opes divinas ei largiri: & sicut graviter peccaret ille, cui essent commissæ divitiæ in elemosynas impendendæ, si urgente necessitate veris pauperibus, & non aliunde indignis elemosynam destinatam denegaret, & avara manu retineret; ita haud dubie peccat, & longe quidem gravius Confessarius, qui thesaurum Christi in sacramentis contentum fidelibus egentibus, & rite dispositis crudeli parsimonia occludit, liberalem Christi munificenciam arctat, aquam gratiæ & sacramentis fluentem retinet, demum auctoritate privata impedit, ne fideles his sacramentis sanctificentur, quæ non ob alium finem, quam ut fide-

bus prudenter administrantur, sunt a Christo Domino instituta.

Confessaria hujus Doctrinæ.

Confess. 1. Peccaret graviter Sacerdos, qui poenitentem alioquin rite dispositum, privatis affectibus vel avaritiæ, vel factionum, absolutionem denegaret; quia sine causa privaret poenitentem gratiæ, quam & sacramento posset recipere. Sic peccaret graviter Parochus, qui lites habens circa temporalia cum Parochianis, eis tamen rite dispositis absolutionem denegaret, ductus cupiditate solius temporalis emolumenti, quod a Parochianis exigit. Hujusmodi erant Scribæ, & Pharisei, qui amore lucri faciebant proleptos, eos solos, qui sibi utiles futuri erant, quærentes. Matth. 23. Sic peccaret graviter Sacerdos, qui abrepus factionum partibus, nollet eum absolvere, qui suis partibus, non staret: tunc enim non zelus, non religio, sed amor partium causa esset, cur absolutionem denegaret. Hujusmodi erant pseudo-Apostoli, de quibus Paulus loquitur ad Galatas 4. v. 17. *Emulantur vos non bene, sed excludere vos volunt a libertate Evangelica, ut vos illos emulemini, id est ut vos habeant discipulos.* Et cap. 5. v. 13. *Volunt vos circumcidi, ut in carne vestra gloriantur, & palam fiat illos plures discipulos habere.*

Confess. 2. Peccaret Sacerdos, qui uti haberetur rigidior, & sanioris doctrinæ tenacior, his etiam absolutionem denegaret, quibus secundum Ecclesiæ Canones non esset deneganda; mirum enim quantum valeat in hominum animis studium novitatis, & stultus amor illius laudis, qua gloriantur qui severiores, & puriores Ministri haberi volunt: nulla est Ecclesiæ indulgentia, quam non incusent, nulla benignitas, contra quam non obmurmurent. Hujusmodi erant Pharisei, qui elato supercilio Christum quali peccatorum amicem designans onera importabilia imponebant, quæ tamen ipsi digito suo nolebant tangere. Matth. 23.

Prop. 4. Sacerdos approbatus non potest beneficium absolutionis impendere his, qui secundum prudens judicium non possunt judicari vere contriti, sincere confessi, & parati Deo offenso satisfacere.

Prob. 1. Scriptura. Nulli Ministro licet conferre sacramenta his, qui non habent eas dispositiones, quas exigit sanctissimum sacramenti; juxta illud: *Nolite dare Sanctum canibus, neque mittatis margaritas vestras ante porcos:* Matth. 17. v. 6. Ergo non licet absolutionem

impendere nisi vere contritis, sincere confessis, & satisfacere proponentibus.

2. Auctoritate Cypriani lib. de lapsis. *Si quis, inquit, præpropterea festinatione temerarius remissionem peccatorum dare se cuiquam putat posse, aut audeat Domini præcepta rescindere, dando scilicet non pœnitentia functis, non tantum nihil prodest, sed obest lapsis: provocasse est iram, non servasse sententiam: nec misericordiam prius Dei deprecandum putare, sed contemptum Domino de sua facilitate præsumere.* Et ut exprimat quantum noceat præpropterea illa absolutio, hæc habet: *Hoc sunt, inquit, lapsi, quod grandio frugibus, quod turbidum sidus arboribus, quod armentis pestilens vastitas, quod navigiis sæva tempestas non concedit pacem, facilitas ista, sed solit, nec Communionem tribuit, sed impedit ad salutem.* Ergo Confessarius non potest beneficium absolutionis impendere his, qui non sunt dispositi.

3. Rat. Minister Sacramenti non potest nisi frustra & cum sacrilegio conficere, vel tentare conficiendum sacramentum sine materia ejusdem sacramenti: v.g. non potest dare baptismum sine aqua, confirmationem sine oleo, conficere Eucharistiam sine pane, & vino; quia sacramentum sine sua materia stare nequit: atqui actus pœnitentis, scilicet contritio, confessio, & satisfactio sunt materia pœnitentiæ; absolutio vero est forma: ergo nullus Confessarius potest dare absolutionem his, qui prudenter judicari possunt vel non vere contriti, vel non sincere confessi, vel non parati Deo offenso satisfacere.

Confessaria hujus Doctrinæ.

Confessari. Suspendenda est absolutio his, qui sunt in vitiosa consuetudine peccandi mortaliter, donec serio & efficaciter eam eradicanam faterentur; nam peccatores consuetudinarii prudenter judicantur non esse vere contriti, & proinde incapaces absolutionis: ut enim liber a fermento febris non judicatur ille, qui certis periodis ardoribus febris inflammatur; ita nec a fermento peccati immunis judicandus est ille, qui longa peccandi consuetudine detentus, frequenter in eadem peccata prorumpit.

Quippe, juxta Scripturæ regulas, vere pœnitens est, non qui instar canis ad suum vomitum revertitur, sed qui semel lotus non iterum in idem sordibus inquinatur: non qui dicit, ut Judas, *peccati tradens sanguinem ipsum*: non qui vitam novam sibi promittit, ut Antiochus; sed qui, ut David, Petrus, Paulus, Magdalena, vitam omnino novam

instituit. David enim post conversionem non fuit adulter, nec Petrus blasphemus, nec Paulus persecutor, nec Magdalena peccatrix: quippe, ut ait Ilidorus Hispalensis, *irrisore est, non pœnitens, qui adhuc agit quod pœnitet: nec Deum videtur posere subditas, sed subjannare superbus.* Lib. 2. sententiarum c. 13. Ideo damnata est lequens propositio & ab Innocentio XI. & a clero Gallicano: *Pœnitenti habenti consuetudinem peccandi contra legem Dei, naturæ, aut Ecclesiæ, etsi emendationis spes nulla appareat, nec est neganda, nec est differenda absolutio, dummodo ore proferat se dolere, & proponere emendationem.*

Sic his peccatoribus non impertienda, sed suspendenda absolutio, quos ex antea actis confessionibus cognoscimus in eadem peccata sæpius prolapsos, quæve jam iterum sine ulla emendationis spe subjiciunt confessioni; quamvis enim pœnitentia sacramentum sit, quod sæpius iterari possit, non tamen iterari debet erga eos, qui non sunt vere contriti: quales sunt ii, qui etiam post frequentes lapsus volunt toties sibi absolutionem impendi, quoties ea consentitur; de quibus dicit Concilium Toletanum tertium Can. 11. *Eos sædissime pro suis peccatis pœnitentiam agere, cum quoties peccare libuerit, toties a Presbyteris se reconciliari possunt.*

Sic etiam his peccatoribus frequenter in eadem crimina relapsis non est absolutio impendienda, sed suspendenda, qui verbis promittunt se nunquam peccaturos: prudentia enim dicit hæc verba non fructus, sed folia esse pœnitentiæ, ut dicit Gregorius; cum tamen Christus a nobis non folia, sed fructus exigit pœnitentiæ. *Facite, inquit, fructus dignos pœnitentiæ.*

Circa quod ita nos monet Carolus Borromeus. *Confessarios, inquit, monitos volumus, ut iis, quos peccata non dimissuros probabiliter existimabunt, quantumvis polliceantur, ac spondeant ea se dimissuros, absolutionem procrastinent quoad emendationem perpexerint.*

Sic, etli credendum sit semper pœnitenti se accusanti, non tamen semper credendum est pœnitenti se excusanti: *minus enim nostra sepe sibi ipsi mentitur: Deus insatiabili lege spargit pœnales cecitates super illicitas cupiditates*; quibus sit, ut homo se credat mortuum peccato, dum infeliciter peccatum regnat in suo corpore: ergo ad tempus suspendenda est absolutio.

Sic, quamvis fieri possit, quod peccator consuetudinarius vere doleat, tamen extra casum mortis prudenter ei suspenditur absolutio.

lutio, donec constet de eius sincera conversione: sicut enim, cum adhuc dubia est materia baptismi extra casum mortis, baptismum suspendimus, donec certam materiam habeamus; ita suspendamus absolutionem necessarium est, donec moraliter certissimus de conversione prænitentis; & quamvis Christus nec Matthæum, nec Magdalenam, nec Latronem remisit, sed statim dixerit, *remittuntur tibi peccata*, non idem nos Confessarii agere possumus; quippe Christus legebat in corde veram contritionem, quam iple infuderat, nobis vero incogniti sunt cordis recessus: Christus auctor erat gratiæ, nos vero Ministri: ille dabat prænitentiam, nos vero conversionis signa debemus inspicere, & juxta Ecclesiæ Leges judicare: de quo ita habet Yvo Carnotensis ep. 228. *Ecclesia, quia occulta cordis ignorat, non solvit ligatum, licet resuscitatum, nisi de monumento elatum*. Itaque nullus, qui detinetur consuetudine peccati mortalis, absolvi debet, si regularis, si non regularis, si Clericus, si Laicus, si hospes, si peregrinus, si accedat tempore paschali, si extra tempus paschale, si tempore jubilæi, si extra tempus jubilæi, si peccator ille consuetudinarius solus debeat communionem recipere, si cum aliis: ut non satis caute sit aliquando in Ministris, in Processionibus publicis; &c. quando decernuntur Communiones generales, quibus sit ut modo singulæ virgines, modo singuli adolescentes, post singuli conjuges, singulæ mulieres uxoratæ Eucharistiam debeant sumere: in his, inquam, & similibus casibus absolutio impendi non debet: quia nulla est conditio, nullum tempus, nulla circumstantia, quæ valeat nos ab hac regula dispensare, scilicet extra casum mortis; numquam licet Sacramentum prænitentia, quamdiu materia est dubia, conferre: sicut enim extra casum mortis non licet conferre baptismum eum materia dubia; ita neque absolutionem. Nec festivi dies possunt efficere, ut ab hac regula recedamus, ut monet Chrysostomus hom. 3. c. r. Ep. ad Ephes. Si advenierit, inquit, tempus sanctæ quadragesimæ, quodcumque fuerit, quispian sit particeps Sacramentorum, si advenierit dies Epiphaniarum. Atqui tempus ad ea accedendum non sunt Epiphania, neque quadragesima facit dignos qui accedant, sed animæ sinceritas & puritas: cum ea semper accede, absque ipsa numquam.

Consed. 2. Absolutio suspendenda est his, qui ignorant mysteria fidei; quia censentur non esse sufficienter dispositi; dispositio enim

ad Sacramentum est fides Sacramenti, & doctor de peccatis: quippe, juxta Christi præceptum, adulti instruendi sunt antequam baptismate abluantur, juxta illud Christi: *euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine, &c.* ergo neque pariter admittehdi sunt ad absolutionem, nisi prius instruantur. Quocirca damnata est sequens propositio ab Innoc. XI. & a Clero Gallicano: *Absolutionis capax est homo, quantumvis laboret ignorantia mysteriorum fidei, & etiam si per negligentiam culpabilem nesciat mysterium sanctissimæ Trinitatis & incarnationis D. N. Jesu Christi*. Insufficit illa mysteria semel credidisse. Sic, juxta acta Ecclesiæ Mediolanensis sess. 4. si prænitens ignorans mysteria fidei accedat, si de ea re numquam antemonitus fuerit, poterit absolvi, dummodo 1. ea promittatur instructio, quam prænitentibus fas esse Sacerdos censuerit, ut tanto beneficio non sit indignus. 2. modo prænitens certo promittat se, quam citius poterit, iis ad discendos operam daturum.

Si autem vel a Confessario suo eodem, si ve a diverso, vel a sua ipsius conscientia jam admonitus, eam adhibere diligentiam neglexerit, quæ pro illius ingenti capu ad ea discenda sufficit; non prius absolvendus est, quam obligationi huic, aliqua saltem ex parte, fecerit satis. Si vero prænitens sit adeo rudis, & debilis memoriæ, ut nihil possit memoriter retinere, tunc clare quantum fieri potest, proponenda sunt mysteria fidei, & statim dicendum: credisse Deum creasse istum mundum, Deum esse Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum, &c. Vide catechismum hagiolicum Domini de Fleury, ubi in præmio offendit etiam rudioribus mysteria fidei.

Consed. 3. Qui est in occasione proxima tum per se, tum per accedens peccati mortalis, non est absolvendus; quia est in affectu peccati mortalis: etenim, ut ait Scriptura, *qui amat periculum, in illo peribit*. Eccles. 2. v. 27. *Qui tetigerit picem, inquinabitur ea*. Eccles. 3. v. 1. Proinde qui in occasione peccandi permanet, vel ex eo reus est, quod Dominum Deum suum tentat; ridens ergo, & non serio ait: *Et ne nos inducas in tentationem*, cum lubens seipsum in peccandi occasiones projiciat. His, & aliis rationibus motus Summus Pontifex damnavit sequentem propositionem: *Potest aliquando absolvi qui in proxima occasione peccandi versatur, quam potest, & non vult omittere, quinimodo directè, & ex proposito quærit, & ei se ingerit*.

Occasio per se, ea est, quæ de se trahit ad

ad peccatum vel semper, vel ut plurimum; v.g. societas mulieris, cum qua semel, vel pluries peccasti.

Occasio per accidens, ea est, quæ non ex natura sua, sed ex defectu, & ex debilitate poenitentis trahit ad peccatum vel semper, vel fere semper: talis est v.g. status Clericalis in eo, qui nescit quæ pertinent ad statum Clericalem.

Sic quotiescumque Sacerdos videt quod poenitens est in occasione, quæ vel per se, vel per accidens trahit frequenter illum ad peccatum, debet ipsi præcipere, ut deserat occasionem: nec audiendæ sunt excusationes, quas sæpius prætexunt poenitentes, sed inculcandum illud Christi: *Si manus tua, vel pes tuus scandalizat te, hoc est si sit ruinæ vel perditionis occasio, abscinde eum, & projice abs te, &c.* Ubi hæc notat Chrysostomus: *Vim sermonis observa*, inquit, *non enim dicit, a tallum societate discede, sed maximam separationem indicans: erue, inquit, & projice abs te.*

Si vero occasio abjici nequeat, suspendenda est absolutio, donec resipuerit.

Conj. 3. Suspendenda est absolutio ei, qui non vult reconciliari cum inimicis; quia est in affectu peccati mortalis, nec servat ordinem caritatis. Vide quæ diximus de caritate erga proximum tom. 1. Interim accipe quæ sunt observanda in reconciliatione inimicorum.

Si poenitens fratrem offenderit, vadat reconciliari fratri suo, & veniam petat antequam absolvatur: ita enim Dominus ipse præcepit Matth. 5. v. 23. *Si offers munus tuum ad Altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid adversum te, relinque ibi munus tuum ante Altare, & vade prius reconciliari fratri tuo.*

Nisi forte persona offensa ita inferior sit, ut nullatenus hoc debeat fieri; quo in casu, loco petitionis veniæ blanda appellatio fieri debet, ut docet Aug. hom. 40. c. 5.

Si autem offensus ipse est, non debet petere veniam, sed vel corripere fratrem, seu admonere secundum Christi præceptum Matth. 26. v. 15. *Si peccaverit in te frater tuus, vade, & corripe eum inter te & ipsum solum*; aut saltem ad eum mittat pacificos intercessores, a quibus admoneatur, ut docet Aug. hom. 40. c. 9. vel si hoc fieri non possit, ipse offensam de memoria delere studeat, & Deum pro adversario oret, non ut puniatur, sed ut corrigatur. Aug. hom. 40. cap. 6.

Si offensæ mutæ fuerint, ipse poenitens veniam petere debet ab adversario de eo,

quod fecit, sive plus ab ipso offensus fuerit, sive minus, sive adversarius veniam postulet de eo quod fecit, sive non, memor quod Christus, licet a nobis offensus, tamen nos pluribus beneficiis cumulat, & nobiscum reconciliari & optat, & enititur.

Conj. 5. Suspendenda est absolutio, ei, qui non vult eam restitutionem facere, ad quam tenetur; quia est in affectu peccati mortalis: non enim remittitur peccatum, si non restituatur ablatum. Vide quæ diximus de restitutione, tom. 1. tract. 4.

Conj. 6. Suspendenda est absolutio ei, qui dat scandalum, vel occasione peccandi, nisi scandalum sincere velit & abjicere, & reparare; quia est in affectu peccati mortalis. Quinam sint, qui dant scandalum, diximus ubi de scandalis, tom. 1.

Conj. 7. Sacerdos non potest absolvere sacramentaliter absentem, qui per Epistolam sua peccata declaravit; quia Confessarius non potest prudenter judicare poenitentem esse rite dispositum, cum ipsi omnino incognitum sit, an a tempore scriptæ Epistolæ nova peccata commiserit, an in sulcepto proposito non peccandi de cetero permanierit; cum insuper moraliter præsens debeat esse qui absolvitur, sicut moraliter præsens debet esse materia panis, & vini, quæ consecratur; hæc enim verba, *Ego te absolvo*, non minus ad personam moraliter præsentem diriguntur, quam hæc verba, *hoc est Corpus meum*, ad materiam moraliter præsentem. Ideo Clemens VII. sequentem propositionem damnavit. *Licet per litteras, aut per internuntium Confessario absenti confiteri sacramentaliter, & ab eodem absente absolutionem obtinere.*

Conj. 8. Sacerdos non potest etiam in periculo mortis moribundum absolvere, qui flagitiosam vitam duxit, vel qui in ipso actu peccandi sensibus destitutus, vel nulla dedit, vel nulla dat signa poenitentiae; quia Confessarius prudenter agens judicat hominem illum non esse rite dispositum: si enim rationem vitæ antea æstimet, multa videt, quæ postulant, ut ei absolutio denegetur; si attendatur præsens status, nihil est quod Confessarium moveat, ut absolutionem impertiatur; cum juxta Concilium Carthaginense IV. jam citatum, Confessarius debeat quærere testimonium conversionis vel a præsentibus, vel conquire ex verbis, aut nutibus ipsius poenitentis: si vero Sacerdos in futurum prospiciat, timendi locum habet, ne sacramentum exponat ritui; scitit enim illi poenitentes, si forte convalescant, non ratum habent quod eorum nomine gestum est, ut dicit Concil.

Toletan XII. can. 2. Admonet Sacerdotes, ne passim, & licenter donum pœnitentiæ non pœnitentibus audeant erogare.

Sic defectores Ecclesiæ, publice excommunicati, hæretici, schismatici, publici peccatores, duellistæ, &c. in his circumstantiis, si nulla dent, aut dederint signa pœnitentiæ, non sunt absolvendi.

Consect. 9. Juxta communem Theologorum Scholasticorum sententiam fidelibus repentino morbo correptis, & omnino obstupecentibus, si nec in morbo, nec ante morbum, nec verbis, nec nutu sacramentum petierint, nulla dederint signa pœnitentiæ, non est impertienda absolutio, licet illi fideles catholice antea vixerint. Primo, quia forma absolutionis debet applicari materiæ sensibili, & moraliter præsentis; contritio autem hujus morientis incerta est omnino, & si quæ sit in ejus corde, est penitus insensibilis. Sancta etiam vita antea, et si perpetuum fuerit desiderium implicite postulare absolutionem, non est tamen materia apta, cui applicari possit absolutio: tum quia incertum est, an aliquo mortali peccato interruptum fuerit implicitum hujusmodi desiderium, tum quia hic, & nunc datur absolutio, & pia illa vita jamdudum transit, & proinde materia, & forma sibi moraliter non coexistere, quod tamen est ad valorem sacramenti omnino necessarium. Demum, inquit, nullum est in antiquitate Ecclesiastica hujus praxeos vestigium; quin e contra jubent Concilia, ut non passim detur absolutio, sed caute impendatur his, qui per se ipsos vel verbis, vel nutibus eam postulant, vel eam postulasse testimonium reliquerunt.

Sunt tamen insignes auctores, qui hujusmodi fideles, qui catholice vixerunt, privandos non esse absolutione sacramentali contendunt, licet ex improvise morboensus omnes intercludente eam postulare non possint. Et enim, inquit, ex dura illa disciplina sequeretur, quod non ex libere voluntatis vitio sed ex improvise omnino morbi malignitate melior esset conditio hominis flagitiosi, qui in ipsa mortis periodo absolutionem timore magis, quam amore postulat, quam sit ro casu conditio hominibus catholice viventis, qui per totam vitam absolutionem petiit, & eam piis operibus promeruit. Durior ergo esset, inquit, Ecclesia erga filios humiles & obediētes, eo quod infelici casu loqui non valeant, quam sit erga filios semper rebelles, semper scandalosos, eo quod in fine vitæ pacem, & reconciliationem postulant. Qua propter, inquit, incunctanter homini, de quo

agitur, impendenda est sacramentalis absolutio; quia juxta Aug. lib. 1. de adulteriis conjug. c. ultimo: *Quæ autem baptismatis eadem reconciliationis est causa, si forte pœnitentem finiendo vitæ periculum præoccupavit, nec ipsos enim ex hac vita sine arrebus suæ pacis exire vellet mater Ecclesia; ergo sicut baptismum Catechumeno obstupefcenti non negarent; ita nec Catholico improvise morbi vi obstupefcenti neganda est absolutio, ut argumentatur Aug. Nec est quod dicas, inquit, dubiam, & incertam esse materiam ex parte pœnitentis; nam in causa mortis cum dubia, & incerta materia sacramenta conficimus. Nec est, inquit, quod causeris actus pœnitentis cum absolutione Sacerdotis simul moraliter non coexistere; nam antea vita usque nunc perseverans absolutioni coexistere censenda est: & sicut apud Magnates satis petit qui fideliter ministrat; ita a fortiori in Ecclesia Catholica sufficienter petiisse censendus est qui Catholice vixit: & sicut elemosynas postulabant olim pro Dorca, & moverunt Petrum, ut eam a mortuis sulcicaret; ita antea vita movere debet Sacerdotem, ut absolutionem impendat pio Catholico in subita ægritudine obstupefcenti. Ita jubet, inquit, Sacerdotale Romanum Venetiis apud Joannem Vorisicum an. 1560. impressum: ita Concilium Lemovicense an. 1619. ut videre est apud Morinum lib. 10. de administr. pœnit. cap. 6.*

In tanta sententiarum diverſitate, & in tam periculoso denegata absolutionis discrimine vellem primo, ut sacerdos casum illum prævideret, Episcopumque consulere, ut ab eo instrueretur quid opus sit factu in illis circumstantiis: vellemque, ut Confessarius eam sequeretur praxim, quæ observatur in ea Diœcesi, in qua commoratur.

2. Si Episcopus nihil velit circa hoc determinare, totumque relinquat Confessarii prudentiæ, vellem, ut ægroto obstupefcenti, si per tempus sufficeret, ei conferretur Extrema unctio, modo decenter conteri posset, etenim illud sacramentum remittit peccata in his, qui sunt contriti, quando confiteri non possunt, ut contingit in nostro casu.

3. Si nec tempus, nec vis morbi, nec natura loci patienti conferri Extremam Unctionem, vellem cum adstantibus preces pro ægrotante effundi, & quidem tamdiu, quamdiu non esset mors imminens, ut expectaretur occasio alicujus signi pœnitentiæ percipiendæ, ut obtineretur a Deo debita dispositio pro moriente ad absolutionem cum fructu percipiendam: tandem imminente morte absol-

solutionem impendendam ducere: nec credo me ita praxi Sorbonæ, quam summe veneror, **contradigere**; non enim Sorbona eam praxim in certis casibus damnavit, sed solum noluit passim & omni casu sine ulla cautela moribundis singulis impendi absolutionem.

Confess. 10. Qui in aliquod grave, & insolitum peccatum lapsus est, v. g. adulterium, sodomiam, &c. non statim est absolvendus; sed si commodè fieri possit, dimittendus est per aliquod tempus, ut per pœnitentiæ opera ad ardentiorē contritionem excitetur: ut enim ait Ambrosius in psalmum 37. uti Medicus medendi tempus expectat, ut digestis ægritudinibus medicinæ subsidia deferantur, nec acerba adhuc & immatura, ut asserunt, ægritudo curationis remediis relinquetur, & beneficium sentire non possit; ita differendum aliquandiu absolutionis remedium, ut efficacius operetur. Sic Petrus conversus non statim venit ad Christum, sed egressus foras flevit amare. Sic Paulus novetur tribus diebus neque manducavit, neque bibit, & postea baptismum accepit, ut habes Act. 9. *Et nunc quid moraris?* inquit illi Ananias, *exurge, baptizare, & ablue peccata tua, invocato nomine ipsius.*

Prop. 5. Quando pœnitens non est sufficienter dispositus, imponenda sunt ei quædam opera satisfactoria, quibus ad veram contritionem disponatur.

Prob. Scriptura. Cum Petrus vellet Judæos ad baptismum recipiendum præparare, eos ad pœnitentiam adhortatur, ut piis illis operibus majori cum fructu baptismum recipiant. *Pœnitentiam, inquit, agite & baptizetur unusquisque vestrum in nomine Jesu Christi, in remissionem peccatorum vestrorum; & accipietis donum Spiritus sancti.* Act. 2. v. 38. Et idem Petrus alloquens Simonem jam baptizatum volentem emere Spiritum sanctum, sic habet: *Pœnitentiam, inquit, age ab hac nequitia tua, & ora Deum, si forte remittatur tibi hæc cogitatio cordis tui:* Act. 8. v. 22. Ergo injungenda sunt opera salutaria, ut ad gratiam sacramenti disponatur pœnitentes.

2. Ex Conciliis. Opera satisfactoria ante absolutionem peracta tantæ videbantur efficaciz in Ecclesia, ut qui in illo exercitio, etiam sine absolutione accepta, morerentur, non habebantur a Regno cælesti alieni, ut constat ex Con. Carth. IV. c. 79. *Pœnitentes, inquit, qui attente leges pœnitentiæ exequuntur, si casu in itinere, vel in mari mortui fuerint, ubi eis subveniri non possit, memoria eorum & orationibus, & oblationibus commendetur.*

Et passim dicitur in Conciliis: *De his qui*

in pœnitentia positi vita exceperunt, placuit nullum communionem vacuum debere dimitti; sed pro eo quod honoraverint pœnitentiam, oblatio pro illis recipiatur: ergo satisfactio ante absolutionem exercita multum prodest apud Deum: ergo debet imponi his, qui non sunt sufficienter dispositi; contingit enim, ut docet Catech. Trid. de latiss. num. 68. ut qui duro animo ad pœnitentiæ sacramentum accesserant, ita molitos esse, ut veræ contritionis dolorem concepissent.

3. Rat. In dubio, an pœnitens sit sufficienter dispositus, debemus ad ea media recurrere, quæ ad impetrandam veram pœnitentiam habentur in Ecclesia efficaciora, ut patet: atqui nulla alia possunt efficaciora reperiri, quam quædam opera satisfactoria a Confessario imposita, cum ea præter meritum proprium, etiam quasi vim habeant sacramenti: ergo ad ea recurrendum est, cum in Ecclesia ut sancti habiti sint qui in pœnitentiæ exercitio sine reconciliatione inopino casu defuncti sunt.

Confess. unicum. Quoties accedunt pœnitentes, in quibus dominatur cupiditas, solus spirat sæculi genius, nihil cernitur christianæ religionis: quales sunt illi, qui vel toti sunt in divitiis congregandis, vel in deliciis captandis, vel in honoribus mundanis ambigendis, vel qui neglectis divitiis, deliciis, & honoribus, nec gravibus vitiis dediti, ita Deum, & virtutis exercitia negligunt, ut magis extra vitia quam intra virtutes esse videantur; tunc suaviter admonendi sunt pœnitentes, nullam esse vivendi rationem eo statu periculosiorem, & proinde vacandum esse orationi, aliisque pietatis exercitiis insistendum: temperandum esse a sollicita divitiarum cura, abstinendum a sæculi voluptatibus, quæ sursum sunt, sapienda: demum omittenda non solum gravia illa scelera, quæ nos a Deo remonent, sed maxime pertimescendam esse eam pigritiam, qua in salutis nostræ negotio ita languentes sumus, ut eam omnino negligere videamur.

Prop. 6. Quando pœnitens videtur sufficienter dispositus ad recipiendam absolutionem, non est remittendus absque absolutione, donec vel ex toto, vel ex parte impositam a Sacerdote pœnitentiam peregerit; sed est absolvendus, modo ad gratiam reconciliationis se quibundam piis exercitiis præparaverit.

Prob. 1. Nulla est lex in Scriptura, quæ præcipiat satisfactionem antequam absolutio impendatur, ut expresse docet Alex. VIII. damnnando hanc propositionem: *Ordinem præmittendi satisfactionem absolutioni induxit,*

non politica, aut iustitia Ecclesiæ, sed ipsa Christi lex & præscriptio, natura rei idipsum quodammodo distante.

2. Auctoritate Alexandri VIII. damnantis istas propositiones: Per istam praxim mox absolventi ordo pœnitentiæ est inversus. Consuetudo illa moderna etiam si eam plurimorum hominum sustentet auctoritas, & multi temporis diuturnitas confirmet, nihilominus ab Ecclesiâ non habetur pro usu, sed pro abusu.

3. Rat. Ad valorem sacramenti nihil aliud requiritur quam materia, & forma: atqui materia pœnitentiæ sunt contritio, confessio, & propositum satisfaciendi; & forma sunt hæc verba: *Ego te absolvo*; ergo ante absolutionem non prærequiritur necessario, ut satisfactio imposita a Sacerdote peracta sit.

Confessio unicum. Quando peccator vel tempore Jubilæi, vel tempore Missionis, aut in aliarum rerum circumstantiis dolens, & compunctus accedit, & iuxta regulas prudentiæ iudicatorum sincerum pœnitentiæ affectum Deo interiorius movente concepit, si commode differri non possit, nec ad alium Confessarium remitti, cui utiliter sua iterum peccata confiteri valeat, impendenda est absolutio, & ad maiorem cautelam differenda Eucharistiæ receptio: absolutionis enim largitionem videtur exigere contritio, & compunctio, quæ interiorius movetur; dilationem vero Eucharistiæ videtur exigere nova Neophyti conversio, per absolutionem peccata, quæ confessus est, remittuntur; per communionis dilationem securitatem pœnitentis providetur.

Talis videtur fuisse praxis Aug. & Chrysost. Aug. enim sic habet: *Si semel aliquis, vel secundo peccaverit, & sine aliqua dissimulatione ad pœnitentiæ medicamenta confugerit, pristinam involumitatem sine aliqua mora, & forsitan sine aliqua fœditate recipiet.* En quomodo Aug. pristinam involumitatem restitui inuit huiusmodi pœnitenti per pœnitentiam, nihil dicens de Eucharistiâ. Chrysostomus vero hom. de sancto Phylogono, pœnitentem Neophyturn suavius consulatur, sic enim habet: *Neque mihi quisquam dixerit: Vereor, habeo conscientiam peccatis oppletam, facinora circumfero gravissimam; sufficit enim horum quinque dierum tempus, scilicet qui Euphianiam præcedebant, si sobrius fueris, si attentus; si vigilaveris, ut multitudinem peccatorum reddas contritiorem. Nec illud perpende quod breve tempus est, sed illud considera quod benignus est Dominus: quandoquidem & Nini-vitæ tridui spatio tantam iram Dei a se depulerunt: nec obstitit illis temporis angustia, sed animi promptitudo amplectens Domini benigni-*

tatem, totum peragere valuit: & meretrix illa brevi temporis momento, cum ad Christum accessisset, omnia probra diluit. Dominus de Ste-Beu eandem praxim consulit.

ARTICULUS V.

In quo principium superius statutum, scilicet, mutatio essentialis tum in materia, tum in forma, tum in intentione, tollit sacramentum, minime vero accidentalis, applicatur ad sacramentum Extremæ unctionis.

Prop. I. Materia remota Extremæ unctionis est oleum olivarum, oleum, inquam, ab Episcopo consecratum, ut fert plurimum Theologorum sententia, & continua Ecclesiæ praxis, quamvis a plerisque doctissimis Theologis negetur ad valorem huius sacramenti requiri huiusmodi olei consecrationem: immo censent aliqui, posito quod requiratur consecratio olei, posse a simplici Sacerdote fieri, saltem ex commissione Ecclesiæ, olei benedictionem, uti faciunt Græci. Materia proxima est unctio facta circa sensus externos, v.g. visum, auditum, &c. Forma vero huius sacramenti, quæ aliquando fuit partim deprecatoria, partim indicativa, ut constat ex sacramentario Gregorii, & veteribus pontificalibus, secundum præsentem Ecclesiæ praxim consistit in istis verbis: *Per istam sanctam unctionem, &c. indulgeat tibi Deus quidquid per sensus, v.g. visum, auditum &c. deliquisti.*

Prob. I. Scriptura. Infirmatur quis in vobis? inducat Presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini: & oratio fidei salvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus; & si in peccatis sit, remittentur ei. Jacob. 5. v. 15. Ubi Apostolus indicat, materiam remotam esse oleum, proximam ipsam olei super ægrum applicationem; formam vero orationem factam a Sacerdotibus.

2. Ex Trid. sess. 14. c. 10. de Extrema unctione. Intellexit Ecclesiâ, inquit sancta Synodus, materiam Extremæ unctionis esse oleum ab Episcopo benedictum; nam unctio aptissime Spiritus sancti gratiam, quæ invisibiliter anima egrotantis inungitur, representat: formam deinde esse illa verba: *per istam sanctam unctionem.*

3. Rat. D. Th. Oleum quatenus roborans designat vires, quas infirmus accipit contra omnes tentationes insurgentes a dæmone, a peccatis, & a morbi malignitate: oleum quatenus curans designat gratiam animam sanantem, & corpus alleviantem, quam ægrotus accipit per hanc unctionem: oleum quate-

tenus benedictum ab Episcopo, designat quamdam plenitudinem gratiæ, quæ confertur per hoc sacramentum, ex eo quod absterget peccatorum reliquias, & infirmum proxime ad beatitudinem disponat: ergo oleum ab Episcopo benedictum habet omnia requisita, ut sit materia hujus sacramenti: ergo de facto est ejus materia. Hæc verba, *per istam sanctam unctionem indulgeat tibi Deus, quod per sensum deliquisti*, optime expriment effectus hujus sacramenti: ergo aptissime adhibentur, ut sint forma hujus sacramenti.

Consecratoria hujus Doctrinæ.

Consecr. 1. De multiplici mutatione vel essentiali, vel accidentali, quæ potest contingere circa materiam hujus sacramenti. Si quis loco olei adhiberet aliam materiam ad ungendum infirmum, v. g. adipem, butyrum, immo oleum nucum, amygdalorum, &c. non esset Extrema unctio defectu materiæ: prædicta enim non possunt dici absolute oleum. *Oleum*, inquit D. Th. *principaliter nominatur olivæ, cum alii liquores solum ex similitudine ad ipsum olei nomen accipiant.* Suppl. q. 19. a. 4. in corpore.

Si quis loco olei benedicti adhiberet simplex oleum, juxta complures dubium esset sacramentum, immo nullum juxta D. Th. oleum enim Extremæ unctionis debet esse benedictum, ut ait idem Doctor; quia *Christus non est usus materia Extremæ unctionis, sicut usus est materia baptismatis*: ergo debet materia Extremæ unctionis consecrari. Supplem. q. 19. a. 3.

Si quis loco olei benedicti ab Episcopo uteretur oleo benedicto a simplici Sacerdote, illicitum esset sacramentum juxta omnes; quia ex Trid. & ex praxi continua Ecclesiæ Latinæ oleum debet esse ab Episcopo benedictum: immo nullum juxta D. Th. quia materia hujus sacramenti debet ab Episcopo benedici; est enim principalis Sacerdos, ad quem de jure pertinet hæc benedictio. Immo Eftius addit Papam non posse dispensare, ut per alium quemcumque, quam Episcopum, possit fieri olei infirmorum benedictio.

Si quis loco olei infirmorum adhiberet vel chrismam, vel oleum Catechumenorum, juxta complures non esset Sacramentum, quia licet hæc materiæ sint benedictæ, non habent tamen specialem benedictionem, quæ competit oleo infirmorum.

Si quis loco olei isto anno benedicti uteretur oleo anno superiori benedicto, validum esset sacramentum; quia vere adesset mate-

ria: sed illicitum esset sacramentum; quia jubet Ecclesia vetere oleo exusto novum quolibet anno benedici oleum infirmorum.

Si quis deficiente oleo benedicto admisceret in minori quantitate oleum non benedictum, sacramentum esset & validum & licitum; quia, ut dicitur c. *quod in dubiis* de consecratione Ecclesiæ: *Non negamus, quin oleum non consecratum consecratio possit oleo commisceri; tunc enim preces super oleum consecratum effusæ ad oleum non consecratum extenduntur.*

Consecr. 2. De multiplici mutatione, quæ potest contingere in Extrema unctione ex parte materiæ proximæ.

Si quis nullum ungeret sensum infirmi, non esset sacramentum; quia non esset applicatio materiæ remotæ. Validum tamen, sed illicitum esset sacramentum, si extra casum necessitatis quilibet sacerdos non eas ungeret partes, quas usus Ecclesiæ suæ ungendas præscribit: v. g. Sacerdos Græcus, juxta Arcudium, debet ungere ægri frontem, mentum, ambas genas; ita ut heri videatur in capite in modum crucis, deinde pectus, tum manus ex utraque parte, postremo pedes. Latinus vero Sacerdos, juxta Greg. debet ungere quinque sensus, aut proximiores partes sensibus, si ipsi sensus inungi non possint ex aliquo casu: & insuper in aliquibus diocesisbus pectus inungitur, minime vero in aliis. Ratio horum est, quia Sacerdos extra casum necessitatis, nunquam debet omittere usum suæ Ecclesiæ.

Validum, & licitum est sacramentum; si in casu necessitatis ungat tantum Sacerdos unam infirmi partem, cum hac universali forma: *Indulgeat tibi Deus quidquid per sensum deliquisti*: ita Rituale Mechliniense approbatum ab Academia Lovaniensi.

Consecr. 3. De multiplici mutatione vel essentiali, vel accidentali, quæ contingere potest ex parte formæ.

Si quis sine verbis, vel indicativis, vel deprecatoriis adhiberet sacram unctionem, non consecraretur sacramentum; quia sacramentum nequit esse sine forma.

Si quis utatur forma indicativa, v. g. *Ungo te oleo sanctificato*, ut fiebat in Ecclesia Mediolanensi, juxta omnes sacramentum jam esset illicitum; quia esset contra praxim præsentem Ecclesiæ: immo juxta D. Th. esset nullum; quia forma Extremæ unctionis, juxta illum, debet esse deprecatoria:

Si quis omittat hæc verba: *indulgeat tibi Deus*, aut æquivalentia, non erit sacramentum; quia destruitur sensus formæ.

Si quis vero omittat hæc verba: *per Christi-*
mana

manuum suam misericordiam, per istam sanctam unctionem; & ista pariter: in nomine Patris, & Filii &c. validum est Sacramentum; quia hæc omisso non variat sensum formæ: nam unctio satis designatur per ipsam olei applicationem: divinam misericordiam intervenire satis indicant ista verba: *indulgeat tibi Deus*. Invocatio explicita Trinitatis non est necessaria; quia illud Sacramentum non est confessio fidei, uti baptisma.

Confess. 4. De varia mutatione tum essentiali, tum accidentali, quæ contingere potest circa intentionem. Si quis extremam unctionem conferat sine intentione faciendi quod facit Ecclesia, nihil peragit; hæc enim intentio est necessaria Sacramento: si vero cum intentione faciendi quod facit Ecclesia, pravas alias intentiones, ut lucri, vanitatis &c. efformet, validum quidem, sed illicitum est Sacramentum: validum est; quia habet quæ sunt necessaria Sacramento: illicitum vero; quia pravis illis intentionibus lucri, & vanitatis &c. illicite tradat Sacramentum.

ARTICULUS VI.

In quo principium superius statutum, scilicet *mutatio substantialis in materia, forma, & intentione, minime vero accidentalis tollit Sacramentum*, applicatur ad Sacramentum Ordinis.

Prop. 1. Remota materia Ordinis est impositio manuum, cui impositioni manuum Ecclesia Latina addit traditionem instrumentorum, quibus designatur potestas per Ordinem suscepta.

Forma vero est oratio, quæ ab Episcopis recitatur cum impositione manuum, cui orationi Ecclesia Latina addit formulam, quæ dicitur cum traduntur instrumenta, v. g. *accipe potestatem offerendi sacrificium*.

Prob. 1. Scriptura. Quoties Scriptura loquitur de ordinatione, toties meminit impositionis manuum, & effusionis orationum: sic de ordinatione Diaconorum dicitur Act. 6. *Et orantes imposuerunt eis manus*; de Presbyteris vero, & Episcopis ordinatis, ita loquitur Paulus: *Admonete, ut resuscites gratiam, quæ est in te per impositionem manuum mearum*. 2. ad Timoth. Ergo juxta Scripturam ad ordinationem requiritur impositio manuum & oratio.

3. 2. Ex Hieronymo in cap. 58. Isa. ubi sic habet: *Ordinatio, inquit, non solum ad invocationem vocis, sed etiam ad impositionem impletur manuum*; ergo ad ordinationem duo requi-

runtur, & oratio, & impositio manuum; & quia oratio determinat impositionem manuum, oratio habebit rationem formæ, impositio vero manuum rationem materiæ.

3. *Rat. Ex Scriptura, Conciliis, & Patribus* in ordinatione requiritur impositio manuum, & oratio, & insuper juxta Eugenium apud Latinos traduntur instrumenta cum quadam orandi formula: atqui oratio determinat impositionem manuum, & orandi formula determinat traditionem instrumentorum: ergo & impositio manuum, & instrumenta tradita habent rationem materiæ; oratio vero effusa cum imponuntur manus, vel cum traduntur instrumenta, habebit rationem formæ.

Confessaria bujus Doctrinæ.

*Confess. 1. Toties Sacramentum Ordinis ut invalidum habendum est, quoties abest vel impositio manuum, vel oratio; quia hæc duo in Ecclesia Græca, & Latina habentur ut materia, & forma essentialis, immo juxta aliquos, quoties in Ecclesia Latina non intervenit traditio instrumentorum, quibus designatur potestas collata ordinato, & forma, quæ dicitur cum traduntur instrumenta; quia in Ecclesia Latina hæc duo habentur ut materia & forma essentialis juxta aliquos Theologos, vel saltem ut materia & forma integrans juxta alios: primum, scilicet impositionem manuum & orationem, docent Scripturæ, & continua Ecclesiæ Græcæ & Latinæ praxis: postremum, nempe instrumentorum traditionem cum aliqua verborum formula, indicat Eugenius IV. in instructione ad Armenos. Sextum, inquit, *Sacramentum est Ordinis, cujus materia est illud, per cujus traditionem confertur Ordo, sicut Presbyteratus traditur per Calicis cum vino, & patenæ cum pane porrectionem*... v. g. forma Sacerdotii talis est: *Accipe potestatem offerendi sacrificium in Ecclesia pro vivis, & mortuis in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti*.*

Sic nulla est ordinatio Episcopi, Presbyteri, & Diaconi, si non adit impositio manuum, & oratio, quam servat utraque Ecclesia Græca & Latina; immo ut nulla habenda est apud Latinos, si non interveniat traditio eorum instrumentorum, quibus designatur potestas tradita ordinato, & formula, quæ recitatur in illa instrumentorum traditione: v. g. si in ordinatione Episcopi non tradatur liber Evangeliorum cum hac formula: *Accipe Evangelium. accipe Spiritum sanctum*: si in ordinatione Presbyteri non tradatur calix cum vino, patena cum pane, & recitetur hæc for-

mula: *Accipe potestatem* &c. si in ordinatione Diaconi non tradatur liber Evangeliorum, & non recitetur oratio, designans potestatem Diacono traditam.

Sic nulla est collatio Subdiaconatus, & quatuor inferiorum Ordinum in Ecclesia Græca, si non interveniat impositio manuum, & oratio, in Ecclesia vero Latina traditio instrumentorum; quia materia & forma illorum inferiorum Ordinum apud Græcos est impositio manuum cum oratione, apud Latinos traditio instrumentorum cum recitatione formulæ in Pontificali contentæ: v. g. *Oratio* traduntur claves Ecclesiæ, Exorcistæ liber exorcismorum, Acolytho candelabrum, & ampullæ vacuæ, Subdiacono calix vacuus, & patena vacua superposita calici.

Consect. 2. Toties Sacramentum Ordinis, ut validum quidem, sed ut illicitum habendum est, quoties absunt accidentales quædam cæremoniæ, vel apud Græcos, vel apud Latinos observari solitæ, quas nec Concilia, nec Patres, ut essentielles habent: huiusmodi sunt unctio Episcoporum: talia sunt pariter cære vestes, & ornamenta tradita Diacono, Subdiacono, & aliis Clericis inferioribus.

Consect. 3. Toties Sacramentum Ordinis, ut invalidum & nullum habendum est, quoties in eo, qui ordinar, aut in eo, qui ordinatur, intervenit intentio contraria faciendi quod facit Ecclesia; quia intentio faciendi quod facit Ecclesia, est necessaria ad validitatem Sacramenti.

Consect. 4. Toties Sacramentum Ordinis, ut validum quidem, sed ut illicitum habendum est, quoties servata intentione faciendi quod facit Ecclesia, supervenit alia intentio, quantumvis perversa, vel lucris, vel vanitatis &c. quia intentio, quæ supervenit Sacramento, non destruit Sacramentum.

Consect. 5. Toties tonsura, ut valida habenda est, quoties confertur juxta regulas a Tridentino descriptas. Sess. 23. cap. 4. de reform. *Prima*, inquit, *tonsura non initientur, qui Sacramentum Confirmationis non susceperint, & fidei rudimenta non edociti fuerint, quique legere & scribere nesciant, & de quibus probabilis conjectura non sit, eos, non secularis iudicii fugiendi fraude, sed ut Deo fidelem cultum præstent, hoc vitæ genus elegerint.*

Consect. 6. Toties tonsura, ut valida quidem, sed illicita haberi debet, quoties confertur, aut accipitur diverso fine ab eo, quem exigit Ecclesia.

Sic valide quidem, sed illicite tonsuram recipit, qui hac sacra cæremonia se initiari postulat, ut beneficia Ecclesiastica pos-

sit accipere, ut bursam in aliquo collegio possit obtinere, firmum tamen habens animum non permanendi in statu clericali. De his & similibus ait Navarrus de oratione & horis Canonicis c. 7. *Satius ipsis fore ipso ordinationis die frangere cruræ, quam prima tonsura, aut quatuor minoribus Ordinibus initiari; quia re sacra indignissime abutuntur.*

ARTICULUS VI.

In quo principum superius statutum, scilicet *mutatio essentialis tum in materia, tum in forma, tum in intentione tollit Sacramentum, minime vero accidentalis, applicatur ad Sacramentum Matrimonii.*

Materia matrimonii, juxta aliquos Theologos, est consensus mutuus contrahentium; forma vero est benedictio Parochi, qui solus in eorum sententia est Minister hujus Sacramenti: ita Melchior Canus, Sylvius, & Estius &c. Juxta alios Theologos, materia hujus Sacramenti est consensus, ut oblati; forma vero est consensus, ut acceptatus; & benedictio Parochi est cæremonia, quam citra peccatum omittere non licet; contrahentes vero sunt Ministri. Omissa omni circa talem quæstionem controversia, sit

Prop. 1. Matrimonium nullum est, nisi interveniat mutuus contrahentium consensus, qui juxta omnes est materia hujus Sacramenti.

Prob. rat. Nullum Sacramentum potest esse sine sua materia; quia sicut materia est pars essentialis physici compositi, ita pariter est pars essentialis compositi moralis: Atqui juxta omnes, consensus contrahentium est materia matrimonii; quia, ut optime ait D. Th. 3. p. q. 84. art. 1. ad 1. *In aliis Sacramentis, quæ habent effectum correspondentem humanis actibus, ipsi actus humani sunt loco materie, ut accidit in penitentia & matrimonio:* Ergo matrimonium nullum est nisi interveniat consensus mutuus contrahentium.

Consequentiæ hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Toties matrimonium erit validum ratione consensus, quoties consensus erit internus, & externus, libere elicited, & non coacte extortus, mutuo oblatus & acceptatus; quia, ut diximus 1. tom. ad contrahendum requiritur & sufficit consensus internus & externus, libere & non coacte elicited, & mutuo oblatus, & acceptatus. Vide quæ

ibi diximus, quæque hic repetere inutile esset. Primo consensus debet esse internus; quia sine interiori consensu non potest esse conventio. Secundo idem consensus debet esse externus; quia, cum sit materia Sacramenti, debet esse sensibilis. Tertio debet esse reciprocus; quia non potest obligare, nisi acceptetur. Quarto debet esse liberè & non coactè elicitus; quia contrahentes non possunt nisi sponte obligari.

Consect. 2. Toties matrimonium erit invalidum, quoties non aderunt ea, quæ requiruntur ad consensum internum simul & externum, liberum simul & reciprocum; quia illhæc requiruntur ad valorem matrimonii.

Sic matrimonium sine consensu interiori ininitum nullum est: ut docet D. Th. in 4. dist. 27. q. 1. ad 2. ad 4. Sicut, inquit, si aliquis ablu-tionem exteriorem recipiet, non intendens accipere Sacramentum, sed ludum & dolum facere, non esset baptizatus; ita expressio verborum sine interiori consensu matrimonium non facit. Tamen in sententia Catharini volentis intentionem solum externam sufficere ad valorem sacramenti, qui solum exterius contraheret matrimonium, vero esset matrimonium ligatus.

Sic pariter matrimonium, solum interius ininitum, & nullo signo exteriori expressum, nullum est; quia contractus debet esse sensibilis, præcipue ille, qui est materia sacramenti, de cuius essentia est, quod sit sensibilis. Ideo cum oportet mederi matrimoniiis fide contractis per renovationem consensus, oportet renovationem consensus sensibilem esse, & non omnino insensibilem. Sic consensus vel coactus, vel metu extortus, &c. vel ex ignorantia elicitus, reddit matrimonium nullum; quia non est sufficienter liber, ut diximus ubi de contractibus, & hic infra agendo de impedimentis matrimonii dicemus. Sic consensus oblatu, & non acceptatus, quantumvis liber ex parte offerentis, non sufficit ad matrimonium; quia oportet, quod consensus sit mutuus, inquit Eugenius in instructione ad Armenos.

Consect. 3. Toties matrimonium erit validum, sed illicitum ratione consensus, quoties consensus interior & exterior, liber & reciprocus, requisitus & sufficiens ad valorem sacramenti, non habebit eas cæremonias accidentales, quas Ecclesia requirit ad maiorem tanti sacramenti solemnitate: v. g. non exprimitur ille consensus inter Missarum solemniam, vel exprimitur sine dispensatione, ante solitas proclamationes in pronao faciendas.

Consect. 4. Toties matrimonium erit invalidum ratione intentionis, quoties non aderit intentio faciendi quod facit Ecclesia; quia ad valorem sacramenti necessaria est.

Consect. 5. Toties matrimonium erit quidem validum, sed illicitum ratione quidem intentionis, quoties contrahentes aliis rationibus huiusmodi movebuntur, diversis ab iis, propter quos Deus matrimonium instituit.

Qui finis duplex est, scilicet propagatio prolis, & remedium incontinentiæ: quibus addi potest mutuum utriusque partis subsidium, ut videtur Scriptura innuere, dum dicit: *Faciamus adiutorium simile sibi*. Contra eos, qui sibi alium finem in contrahendo matrimonio proponunt, sic loquitur Concilium Colonienſe an. 1636. cap. 12. *Sineque*, inquit, *ob prolem suscipiendam neque ob fornicationem vitandam, sed potius divitiarum aut opum nascendarum, aut alterius rei gratia matrimonium contrahatur, perperam agitur, ac graviter in Sacramentum ipsum peccatur*. Et Divus Carolus Borromæus in instructionibus de Sacramento matrimonii vult populum instrui, matrimonium contrahi posse tribus de causis. 1. *Proles suscipiende gratia*. . . . 2. *Causa vitande fornicationis*. 3. *Ut conjuges, alteralterius opæ adjuvi, vite incommoda facilius ferre, & senectutis imbecillitatem sustentare queant*.

SECTIO III. CAPITIS I.

De legitimo subiecto, & Ministro cujuslibet Sacramenti in particulari.

QUæritur, quæ destinatio & deputatio veniens a Christo, tum in ministro conferente, tum in subiecto recipiente requiratur, ut Sacramentum sit validum; quæ vero sanctitas in utroque exigatur, ut Sacramentum sit licitum.

Statuitur principium ad explicandam integram Sectionem.

Prop. unica fundamentalis. Ut Sacramentum sit validum, minister debet esse missus & electus a Christo ad illud conferendum, & subiectum debet esse destinatum a Christo ad illud recipiendum. Ut Sacramentum vero sit licitum, requiritur sanctitas & in ministro conferente, & in adulto recipiente. Prima pars hujus propositionis probabitur in primo articulo proxime sequenti; altera vero probabitur in secundo articulo hujus sectionis.

T A R-

ARTICULUS I.

Quandonam Sacramentum sit validum, vel invalidum, si attendatur ad missionem, quæ requiritur in ministro conferente Sacramentum, vel ad destinationem Christi, quæ requiritur in eo, qui recepturus est Sacramentum.

PROPR. unica. Toties Sacramentum est nulum, quoties qui Sacramentum conferre attentat, non est missus, & electus a Christo ad illud conferendum, vel quoties ille, qui attentat Sacramentum recipere, non est destinatus a Christo ad illud recipiendum: validum vero si minister sit missus a Christo ad conferendum, & homo recipiens sit destinatus a Christo ad illud recipiendum.

Prob. 1. Ex Concilio Tridentino sess. 7. can. 10. ubi definitur, quod omnes homines non habent indiscriminatam potestatem conferendi quævis Sacramenta: *Si quis*, inquit *Conc. dixerit: Christianos omnes in verbo, & in omnibus Sacramentis administrandis habere potestatem, anathema sit.* Ergo necessarium est necessitate Sacramenti, ut minister sit deputatus a Christo; & consequenter nullum est Sacramentum, quoties qui non est deputatus, attentat illud conferre: & quia eadem est ratio de recipiente Sacramentum, quæ de conferente: toties pariter Sacramentum nullum est, quoties qui non est destinatus a Christo, attentat accipere illud Sacramentum, ad quod non est destinatus a Christo: v. g. ordinatio facta ab eo, qui non est Episcopus, & recepta ab eo, qui non est baptizatus, est nulla; quia solus Episcopus est minister ordinarie deputatus ad conferendos Ordines, & solus homo baptizatus est pariter destinatus ad illos recipiendos.

2. Rat. Sacramentum pendet omnino ex institutione Christi: ergo ut Sacramentum sit validum, debet habere singula, quæ Christus ad ejus valorem requirit, scilicet debitam materiam, debitam formam, legitimum ministrum, qui conferat, & legitimum subiectum, a quo recipiatur: ergo toties Sacramentum erit invalidum vel ex parte Ministri conferentis, vel ex parte subiecti recipientis, quoties interveniet vel conferens, vel recipiens alius, quam is quem Christus misit, quemve ad hoc destinavit; validum vero erit semper Sacramentum ex parte conferentis & recipientis quoties aderit minister deputatus a Christo ad conferendum, & subiectum destinatum a Christo ad recipiendum. Cum enim Christus de seipso Apostolis dicit: *Sicut misit me Pater, & ego mitto vos;*

& Apostolus in persona omnium ministrorum dicit: *Pro Christo legatione fungimur*; sequitur omnes Sacramentum ministros a Christo mittendos, immo & ipsos recipientes Sacramenta a Christo esse destinandos; nam loquens de Baptismo ait: *Euntes docete omnes*; & loquens de poenitentia ait: *Quorum remisistis peccata, remittuntur eis.*

Consecratio hujus doctrine accommodata ad singula Sacramenta.

Consect. 1. De baptismo valido, vel invalido ratione Ministri conferentis, & subiecti recipientis.

Toties baptismus erit validus ratione Ministri conferentis, & ratione subiecti recipientis, quoties Minister conferens erit missus a Christo ad baptismum conferendum, & quoties subiectum recipiens erit destinatus a Christo ad baptismum recipiendum; quia tunc nihil interveniet ex parte conferentis, vel recipientis, quod impediatur valorem baptismi. Toties e contra baptismus erit invalidus, quoties interveniet vel conferens, vel recipiens alius, quam is, quem Christus elegit; quia tunc deerit aliquid necessarium ad valorem Sacramenti.

Sic si attendatur Minister conferens valide, validus est baptismus, quem confert homo quilibet ratione utens, sive vir, sive femina, sive baptizatus, sive non baptizatus, sive Clericus, sive Laicus, sive fidelis, sive infidelis, sive Sacerdos proprius, sive alienus. *Minister enim hujus Sacramenti*, inquit Florentinus, *est Sacerdos, cui ex officio competit baptizare: in causa autem necessitatis non solum Sacerdos, vel Diaconus, sed etiam Laicus, & mulier, immo etiam paganus, & hæreticus baptizare potest, dummodo formam servet Ecclesie, & facere intendat quod facit Ecclesia.* Instruct. ad Armen. Unde ait Tertul. lib. de bapt. *Baptismus census Dei ab omnibus exerceri potest.* Et Hieron. contra Luciferianos: *Baptizare, si necessitas cogat, scimus etiam licere Laicis.* Si si ipse subiectum, quod valide baptismum recipiat, validus est baptismus a quocumque homine recipiatur, sive vir sit, sive femina, sive adultus, sive non adultus, sive pauper, sive dives, sive æger, sive sanus &c. quia generaliter dictum est: *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti*, & quia omnes in Adam peccaverunt, omnes a Christo vocantur ad recipiendum baptismum, qui unicum est peccati originalis remedium: ideo Cyprianus de paryulis sic lo-

quit

quitur: Qui recens natus nihil peccavit, nisi quod secundum Adam carnalis natus contragium mortis antiquæ prima natiuitate contraxit. Ep. ad Fidem. Sic rursum si spectes Ministri qui baptismum invalide conferant; invalidus est baptismus collatus ab eo, qui vel est rationis impositus, vel ignorat, vel non servat formam baptizandi in Ecclesia usurpatam; quia minister missus a Christo ad conferendum baptismum debet esse rationis compos, & debet scire, & servare modum baptizandi in Ecclesia usurpatum. Sic rursum, si attendas subiectum baptismum invalide suscipiens, invalidus est baptismus, qui recipitur ab eo, qui non est homo. v. g. si recipitur a bruto: sicut enim solus homo contraxit peccatum Adam, ita solus homo potest baptizari, ut in eo regeneratione mundaetur quod generatione contraxit, ut ait Trid.

Sic invalidus pariter esset baptismus collatus infanti in utero matris; etenim, ut ait Aug. Sicut homo qui non vixerit, mori non potest, & qui mortuus non fuerit, resurgere non potest; ita qui natus non fuerit, renasci non potest. Ex quo conficitur neminem in suo parente renasci potuisse non natum. Lib. 2. de peccatorum meritis, cap. 27.

Consect. 2. De confirmatione valida, vel invalida ratione Ministri conferentis, vel subiecti recipientis.

Toties valida erit confirmatio ratione Ministri conferentis, & subiecti recipientis, quoties Minister conferens erit missus a Christo ad conferendam confirmationem, & subiectum recipiens erit destinatum a Christo ad recipiendam confirmationem; quia tunc nihil interveniet ex parte conferentis, vel recipientis, quod impediatur valorem confirmationis. Toties e contra confirmatio erit nulla, quoties interveniet vel conferens, vel recipiens alius, quam is, quem Christus elegit; quia tunc deerit aliquid necessarium ad valorem sacramenti confirmationis. Sic si attendas ad Ministrum valide conferentem, valida est confirmatio, quam confert Episcopus quilibet, etiam excommunicatus, vel suspensus, vel hæreticus: etenim ex instructione ad Armenos, Episcopus quicumque est Minister ordinarius confirmationis; sic enim habet Eugenius IV. *Ordinarius Minister huius Sacramenti est Episcopus; & cum ceterasunctiones simplex Sacerdos valeat exhibere, hanc non nisi Episcopus debet conferre.*

Sic valida est etiam confirmatio, juxta Eugenium, quam confert Sacerdos dele-

gatus a summo Pontifice; sic enim habet idem Concilium: *Legitur enim aliquando per Apostolicam sedis dispensationem extraneabili, & urgenti admodum causa simplici Sacerdotem ebrimate per Episcopum confecto hoc administrasse confirmationis Sacramentum.* Sic etiam, si consideres subiectum VALIDE recipiens confirmationem, valida est confirmatio, quam recipit quilibet homo baptizatus, sive vir, sive femina, sive adultus, sive non adultus; quia omnis homo regeneratus in Christo potest in Christo per confirmationem roborari, & omnis ætas, omnis sexus potest esse Christi miles: *arma enim militie nostræ non carnalia sunt, sed potentia Deo ad destructionem munitionum, consilia destruentes.* 2. ad Cor. 10. v. 4. Sic e contra, si Minister confirmationis inspexeris, qui INVALIDE agat, invalida est confirmatio, quam attentat conferre, qui nec Episcopus est, nec Sacerdos a Papa delegatus: etenim ordinarius minister confirmationis est solus Episcopus, extraordinarius vero est solus Sacerdos a Papa delegatus; docetur enim Scriptura; *Act. 8. Apostolos, qui soli tunc erant Episcopi, baptizatis Spiritum sanctum per confirmationem dedisse.* Eandem veritatem tradit perpetua Ecclesiæ praxis: unde Innocentius ad Gentium cap. 3. sic habet: *De consignandis vero infantibus manifestum est non ab alio, quam ab Episcopo fieri licere.* Et Chrysost. in cap. 8. *Act. Potestatem quidem accepimus alii ab Apostolis faciendi signa, non tamen Spiritum alius dandi: hoc erat in Apostolis singulare.* Sic pariter, si habeas rationem subiecti recipientis confirmationem INVALIDE; invalida est confirmatio, quam recipere attentat homo non baptizatus; baptismus enim est janua omnium Sacramentorum, & character imprimendus per confirmationem supponit essentialiter characterem impressum per baptismum.

Consect. 3. De Eucharistia valide, vel invalide consecrata & distributa. Hoc sacramentum, utpote consistens in permanentia, potest considerari & quatenus conficitur, & quatenus distribuitur, & quatenus recipitur, non ut Sacramentum, sed ut cibus communis, quomodo recipitur a bruto. Toties Eucharistia VALIDE conficitur, quoties consecratur a Sacerdote; VALIDE vero toties recipitur, quoties, a quocumque distribuitur, accipitur ab homine baptizato rationis compote; quia tunc nihil est, quod impediatur, ne validum sit Sacramentum Eucharistiæ. Toties

ries vero Eucharistia INVALIDE consecratur, quoties quis non Sacerdos attentat eam consecrare: & non sacramentaliter accipitur, quoties accipitur ab homine vel non baptizato, vel rationis impote; quia tunc intervenit minister conficiens, homo recipiens alius, quam is quem Christus ele-

Sic si quaestio sit de Ministro Eucharistiam consecrante VALIDE; valide conficitur Eucharistiae Sacramentum, si per Episcopum, vel Presbyterum consecratur; sive probus, sive improbus fuerit: immo etiam si haereticus, schismaticus, excommunicatus, suspensus, & degradatus exstiterit; quia & bonis, & malis Episcopis, & Sacerdotibus data est potestas consecrandi Corpus Christi, cum dictum est illis: *Hoc facite in meam commemorationem*: nullumque est omnino peccatum, quod eam potestatem auferat, ut docet Aug. lib. 3. contra Parmenianum cap. 33. *Utrumque*, inquit, scilicet baptismus, & ordo; *Sacramentum est, & quaedam consecratione utrumque homini datur, illud cum baptizatur, istud cum ordinatur; ideoque non licet in Catholica Ecclesia utrumque iterari*. Ex quo istud concludit Divus Thomas. *Sic patet*, inquit, *quod Sacerdos degradatus potest consecrare hoc Sacramentum*, scilicet Eucharistiam 3. par. q. 83. ar. 8. in corp. Sic rursum, si quaestio sit de Ministro Eucharistiam distribuente VALIDE; Eucharistiam jam consecratam, & consecratam potest VALIDE dispensare quisvis potest illam vel sibi, vel alius porrigere; cum enim Sacramentum illud consistat in permanentia, quisvis reperit Eucharistiam consecratam; potest illam vel sibi sumere, vel alteri ministrare; fideles enim olim, urgentibus persecutionibus, Eucharistiam in domos suas deferabant, & postea eam sibi ipsis ministrabant: & olim puer tradidit Eucharistiam Serapioni seni aegrotanti, ut refert Eusebius.

Sic si quaeramus, quodnam sit subiectum, quod possit hoc Sacramentum recipere VALIDE; Eucharistiam vere & sacramentaliter simul baptizatus quilibet aduleus, sive iustus sit, sive iniustus, sed ad sui condemnationem recipit peccator, ad sui sanctificationem iustus, ut docet Divus Thomas. *Sumunt boni*, inquit, *sumunt mali, forte tamen iniqui, quasi vita vel interitus: mors est malis, vita bonis; vide parit summptionis, quam sit dispensatus*. Quippe juxta Paulum, indigne recipiens Christum, iudicium sibi manducat, & bibit, Sic si spectetur Minister ar-

rentans consecrare, sed INVALIDE, & frustra, nullum est Sacramentum, si quis praeter Episcopum, vel Presbyterum sacram Eucharistiam consecrare attentaverit; sive sit vir, sive femina, sive laicus, sive Clericus, sive sit Clericus superior, uti Diaconus, sive sit Clericus inferior, uti Subdiaconus, vel alii Clerici; quia, ut ait Epiph. hær. 19. non Angelus, non Maria, non Clericus quicumque potest Eucharistiam consecrare; solis enim Apostolis & Discipulis, & in eorum persona Episcopis & Sacerdotibus dictum est: *Hoc facite in meam commemorationem*. Ideo damnati Pepuziani, teste August. lib. de haeresibus haereti. 27. & Marcianæ, teste Irenæo de haeresibus lib. 3. cap. 2. eo quod illi haeretici vellet feminas posse consecrare, Ideo pariter si Imperator attentet consecrare, nihil efficit; quia, ut ait Ambrosius, *purpura Imperatores facit, non Sacerdotes*. Apud Eusebium lib. 15. historiarum cap. 17. Item si Diaconus attentet consecrare, nihil efficit; nam Hieronymus loquens de Hilario Luciferianorum principe, ait: *Eucharistiam non poterat consecrare; quia Diaconus tantum erat*. Quod si populus, si femina, si Reges, si Diaconi dicantur cum Sacerdote consecrare, illud intelligendum est de consecratione morali, quatenus uniuntur moraliter cum Sacerdote consecrante, sed non de consecratione physica; quia non habent characterem Sacerdotalem. Sic pariter si spectetur subiectum, quod potest hoc Sacramentum recipere, vere quidem, & quoad rem contentam, sed non sacramentaliter Eucharistiam sumit homo quilibet, vel non baptizatus, vel non adules, vel jam mortuus: quippe non baptizatus incapax est Sacramenti cujusvisque; ergo & Eucharistiae; non adules incapax discernendi panem communem a pane Sacramentali: homo vero mortuus incapax manducandi, ergo sumendi Eucharistiam. De infidelis ita D. Thom. Dicendum, quod etiam infidelis sumat species Sacramentales, Corpus Christi sub Sacramento sumit; unde manducat Corpus Christi sacramentaliter, si hoc sacramentaliter determinet verbum ex parte manducati; si autem ex parte manducantis, tunc proprie loquendo non manducat sacramentaliter; quia non vivit eo quod accipit ut Sacramento, sed ut simplici cibo. De non adulto ita D. Thom. Dicendum, inquit, quod eadem est ratio de pueris recent natis, & de amentibus, qui nunquam habuerunt usum rationis; unde talibus non sunt sacra Myseria danda. 3. par. qu. 80. art. 9. ad 3. Deo corporibus vero defunctorum ica

Conc.

Conc. Carthag. III. can. 6. *Placuit*, inquit, *ut corporibus defunctorum Eucharistia non datur*. Et Synodus quiniflexa can. 83. *Nemo Eucharistiam communicet corporibus defunctorum*.

Antiquus tamen usus talis erat, ut Eucharistia daretur pueris: ideo cavebatur, ne sine urgenti necessitate lactarentur ante Communionem; sed usum illum jamdiu abrogavit Ecclesia; ut patet ex Trid. sess. 21. cap. 4. Immo viguit in quibusdam Ecclesiis usus, vel potius abusus dandi Eucharistiam corporibus mortuorum, quia scilicet haberent arrhabonem futuræ resurrectionis.

Consect. 4. De poenitentia Sacramento valido, vel invalido ratione Ministri conferentis, vel subiecti recipientis.

Toties absolutio **VALIDE** impenditur, quoties datur a Sacerdote habente jurisdictionem ordinariam, vel delegatam; & quoties recipitur a poenitente, qui legitime subest Sacerdoti; tunc enim nihil est in Ministerio, vel subiecto, quod impediatur valorem absolutionis.

Toties vero absolutio **INVALIDE** impenditur, quoties datur ab alio, quam a Sacerdote, vel a Sacerdote qui nullam jurisdictionem habeat; quia absolutio est actus jurisdictionis: ergo dari nequit nisi ab habente jurisdictionem.

Sic si de Ministro absolutionis habeatur quaestio, **VALIDA** est absolutio data a Sacerdote jurisdictionem habente, sive bonus, sive malus existat; malitia enim non aufert jurisdictionem. Si vero ratio habeatur de subiecto absolutionis, valida est absolutio data poenitenti, quamdiu manet subdignus Confessario.

Sic rursus, si Minister absolutionis spectetur, invalida & nulla est absolutio data a Laico, a Clerico non Sacerdote, a Sacerdote nullam jurisdictionem habente; quia absolutio est actus jurisdictionis: ergo nequit impendi ab eo, qui non habet jurisdictionem. Nulla est pariter & invalida absolutio data ab Episcopo, vel Parocho, vel Sacerdote olim approbato, sed jam publice vel schismatico, vel haeretico, vel excommunicato, & per sententiam iudicis declarato ut tali, quia hoc ipso quod Sacerdotes jurisdictionem habentes declarati sunt ab Ecclesia praedictas poenas incurrisse; hoc ipso omnes fideles ipsis subditi per Ecclesiae auctoritatem eorum jurisdictioni subducuntur; ita D. Thom. suppl. qu. 19. art. 6. in corp. *Cum Ecclesia*, inquit, *haereticos, & schismaticos, & alios hujusmodi privet juris-*

isdictione, subtrahendo subditos vel simpliciter, vel quantum ad aliquid, quantum ad hoc, qui privati sunt, non possunt unum clavium habere. Nulla est pariter absolutio data etiam a Sacerdote vel ordinariam, vel delegatam jurisdictionem habente; si absolvat ab his casibus, quos vocant reservados: Ecclesia enim quantum ad hos casus aufert ab eis potestatem absolvendum. Sic pariter si spectetur subiectum, quid si capax absolutionem recipiendi valide, toties absolutio invalida recipitur a poenitente, quoties accedit ad Sacerdotem ligatus aliqua censura; prius enim poenitens debet absolvi a censuris, quam absolvatur a peccatis, inquit D. Thom. *Quamdiu enim*, inquit, *aliquis est excommunicatus, non potest percipere aliquod Ecclesiae Sacramentum*. Suppl. qu. 20. art. 2. ad 1.

Consect. 5. De Extrema Unctione valida vel invalida ratione Ministri conferentis, vel subiecti recipientis.

Toties Extrema Unctio confertur, & accipitur valide, quoties datur a Ministro legitimo, scilicet a Sacerdote, & recipitur a subiecto capaci, scilicet baptizato aegrotante; quia tunc nihil impedit validitatem Extremae Unctionis: Toties vero Extrema Unctio confertur, & accipitur invalide, quoties confertur ab alio, quam a Sacerdote, & recipitur ab alio, quam a Christiano aegrotante: etenim Minister Extremae Unctionis est Sacerdos, & subiectum Extremae Unctionis est homo infirmus. Utrumque indicant haec verba Jacobi cap. 5. *Infirmus quis in vobis inducatur Presbyteros*. Et Chrysost. lib. de Sacerd. c. 6. *Laici non habent jus orandi, nec ungendi in nomine Domini*.

Sic si determinetur Minister conferens valide Extremam Unctionem, tunc censenda est valida, quando confertur per Sacerdotem infirmo baptizato periculose decumbenti, ut ait Trid. sess. 14. cap. 3. ubi dicit Synodus, verbis Jacobi ostendi proprios hujus Sacramenti Ministros esse Ecclesiae Presbyteros, & hanc unctionem esse adhibendam infirmis, illis vero praesertim, qui tam periculose decumbant, ut in exitu vite constituti videantur: unde & sacramentum executum nuncupatur. Quod si infirmi post susceptam hanc unctionem convalescerint, iterum hujus sacramenti subsidio juvvari poterunt, cum in aliud vitae discrimen inciderint. Sic si determinetur Minister invalide & frustra attemptans conferre Extremam Unctionem, invalida est Extrema Unctio collata a Laico, vel a Cle-

ri o non sacerdos est: quia solus sacerdos est huius sacramenti. Minister; juxta illud Trid. sess. 14. de Extrema Unct. Can. 4. *Si quis dixerit ... proprium Extremæ Unctionis Ministrum non esse solum sacerdotem, anathema sit.*

Sic si inquiratur Subjectum attentans recipere Extremam Unctionem invalide, invalida est Extrema Unctio, si recipiatur vel ab homine non baptizato, vel ab homine baptizato quidem, sed qui numquam fuerit capax peccandi, vel ab homine peccatore quidem, sed non infirmo; quia hæc tria requiruntur in Subjecto Extremæ Unctionis. Primo, qui ungitur debet esse baptizatus; quia baptismus est janua omnium sacramentorum. Deinde debet inesse capax peccatorum actualium; etenim sacra hæc unctio debet abstergere peccatorum actualium reliquias: unde ait Jacobus: *si in peccatis fueris, ramuscum* et. Demum debet esse infirmus; ideo Apostolus addit: *oratio fidei alleviabit infirmum.*

Unde pueri ante usum rationis, item perpetuo amentes non sunt capaces huius sacramenti; quia non habent peccata, quorum reliquias abstergerendæ sunt: bene tamen illi amentes, qui olim habuerunt usum rationis, licet aut vi morbi, aut alio casu inblatus sit; isti enim, si antea hoc sacramentum perierint, vel ante amentiam, vel per lucida intervalla, debent eo sacramento inungi: de his ita loquitur Divus Thomas. *Illis, qui non possunt recognoscere, et cum devotione suscipere hoc sacramentum, dari non debet, et præcipue furiosis, et amentibus, qui possent irreverentiam Sacramento per aliquam immunditiam facere, nisi haberent lucida intervalla, in quibus Sacramentum agnoscerent, et sic illis conferri in illo statu posset.* Suppl. q. 32. a. 3. in corp. De pueris vero sic habet: *Forma huius Sacramenti non competit pueris, qui non peccaverunt per visum, et auditum: ergo eis dari non debet hoc Sacramentum.* a. 4. ibid.

Unde pariter fideles adulti sani, aut tantum leviter infirmi, non sunt capaces huius sacramenti, quod institutum est solum pro fidelibus periculose ægrotantibus, ex quocumque casu infirmitas proveniat, sive ex vulnere, sive ex vi morbi, sive ex senectute: de quo ita D. Th. Dicendum, inquit, quod hoc Sacramentum est ultimum remedium, quod Ecclesia potest conferre, quasi immediate disponens ad gloriam; et ideo illis tantum infirmantibus debet exhiberi, qui sunt in statu expectantium. Suppl. q. 32. a. 2. in c.

Unde etiam qui sano sunt corpore, quantumvis præsentissimum adeant periculum mortis, v. g. hi qui mare transmissuri sunt, aut prælium commissuri, aut qui capitibus condemnati ad certum mortis supplicium ducentur, incapaces sunt huius sacramenti; quia infirmi non sunt ea infirmitate, quæ mentem dejicit, quæque proinde per hoc sacramentum alleviari debeat. Unde Trid. vult illam unctionem illis solum conferri, qui periculose decumbunt.

Consect. 6. De ordine valido, vel invalido ratione Ministri conferentis, vel Subjecti recipientis.

Toties Ordo VALIDE confertur, quoties datur ab Episcopo rite consecrato: toties vero INVALIDE confertur, quoties ordinarie loquendo datur ab alio, quam ab Episcopo; quia potestatem conferendi Ordines habet ex sui consecratione omnis, & solus Episcopus, saltem tamquam Minister ordinarius: sicut enim præfecto Reipublicæ competit disponere de officiis publicis, iisque idoneos homines præficere; ita & Episcopo tamquam Ecclesiæ præfecto competit Ministros per ordinem consecrare. Sic Christus, ut summus sacerdos, Apostolos consecravit, Apostoli Diaconis a plebe electis manus imposuerunt, Paulus, & Bernabæ ab his Episcopis, qui præerant Ecclesiæ Antiochenæ ordinati sunt, & ipsemet Paulus, & Barnabæ facti Episcopi constituerunt Presbyteros per singulas Ecclesias: inde est, quod juxta Canones Apostolorum, Episcopus a duobus, aut tribus Episcopis ordinatur, Presbyteri vero, & Diaconi, & alii Clerici ab uno Episcopo consecrantur. Continuum illam Ecclesiæ praxim circa ordines conferendos paucissimis verbis expressit Eugenius IV. Ordinarius inquit: *Minister huius Sacramenti est Episcopus.*

Toties Ordo INVALIDE recipitur, quoties recipitur a masculo non baptizato, vel quoties recipitur a femina etiam si baptizata; VALIDE vero recipitur, quoties qui ordinatur, masculus est, & baptizatus. Masculus non baptizatus est incapax cujuscumque sacramenti: ergo & Ordinis. Femina vero etiam baptizata est incapax Ordinis, propter statum subjectionis, quæ mulieri in Ecclesia competit. Cum igitur, inquit D. Th. in sexu semine non possit significari aliquis eminentia gradus, quia mulier statum subjectionis habet, ideo non potest Ordinis Sacramentum suscipere. Suppl. q. 39. a. 1. in corp. Diaconissæ autem, aut Presbyterissæ, de quibus fit mentio in

decretis, non erant vere ordinatæ, sed erant vel uxores Diaconorum, aut Presbyterorum, quæ sese Deo, consentientibus viris, consecraverant, velerant piæ mulieres, quæ in aliquibus actibus Diaconos, & Presbyteros imitabantur: v. g. instruebant privatim personas ejusdem sexus, vel circa eas, dum baptizarentur, exercebant quædam officia, quæ exerceri a Diaconis, vel Presbyteris modestia Christiana non patiebatur.

Sic, si *queras* *Ministrum validum Ordinis*, VALIDE confertur Ordo ab Episcopo quocumque, etiam publice excommunicato, suspensio, degradato, hæretico, schismatico, ut late probat Aug. lib. 2. contra Parmenianum; character etenim Episcopalis, quo valide confertur Ordo, nullo scelere amitti potest: inde est, quod hæretici ad Ecclesiam redeuntes non ordinantur iterum, nec illi qui fuerunt ordinati ab hæreticis rite ordinatis, modo ordo collatus sit juxta formam a Christo, & Ecclesia præscriptam. Unde in Nicæno Novatiani, v. g. & Meletiani ad Ecclesiam redeuntes, suis honoribus functi sunt, eo quod ordinati fuerant juxta formam & a Christo præscriptam, & ab Ecclesia universalis usurpatam. Cataphrygas vero sancti Nicæni Patres denuo ordinari præceperunt, eo quod in eorum ordinatione servata non fuisset forma ab Ecclesia præscripta: de quo ita D. Thom. suppl. q. 58. art. 2. in corp. *Alii dicunt*, inquit, *quod hæretici vera sacramenta conferunt, sed cum eis gratiam non dant, non propter in efficaciam sacramentorum, sed propter peccata recipientium ab eis sacramenta contra prohibitionem Ecclesiæ; & hæc est tertia opinio Ecclesiæ, quæ vera est: ergo supponit sanctus Doctor quod hæretici vere Sacramentum Ordinis conferunt.*

Sic etiam juxta D. Thom. minores Ordines valide conferuntur a simplici Sacerdote per Papam delegato; ita enim habet Sanctus Doctor: *Dicendum*, inquit, *quod Papa, qui habet plenitudinem potestatis pontificalis, potest committere non Episcopo ea, quæ ad Episcopalem dignitatem pertinent, dummodo illa non habeant immediatam relationem ad verum Christi corpus: & ideo ex ejus commissione aliquis simplex Sacerdos potest conferre minores Ordines, & confirmare; non autem aliquis non Sacerdos, nec iterum Sacerdos majores Ordines, qui habent immediatam relationem ad corpus Christi, supra quod consecrandum Papa non habet majorem potestatem, quam simplex Sacerdos.* Suppl. q. 28. art. 1. ad 3.

Sic Ordo potest VALIDE conferri ab Episcopo non proprio; quia habet caracte-

rem Episcopalem: quod enim Episcopus non ordinet, nisi sibi subditos, necessarium est necessitate præcepti, & non necessitate Sacramenti.

Sic, si *queras* *subiectum, quod possit VALIDE recipere Ordines*, valide ordinatur vir quilibet masculus baptizatus, in quocumque sit statu, in quacumque ætate, quia hoc ipso quod habet characterem baptismalem, potest characterem Ordinis recipere: nec est necesse necessitate sacramenti, quod prius confirmationem receperit; qui enim est membrum Ecclesiæ per baptismum, potest in Ecclesia aliis præfici per Ordinem: unde perpetuo amentes, cæci, muti, manci valide possunt ordinari; licet enim sint jure naturali inhabiles ad exercitium munus ecclesiasticorum, non tamen ad recipiendum characterem Ordinis: item ordinari possunt excommunicati, suspensi &c. & irregulares &c. etsi enim jure ecclesiastico suspensi maneant ab exercitio muneris ecclesiastici, vere tamen characterem recipiunt ejus Ordinis, qui eis confertur: item valide ordinantur pueri in cunis, modo sint baptizati; quia usus rationis requiritur ad receptionem Ordinis necessitate præcepti, & non necessitate sacramenti, ut docet D. Th. Suppl. tota q. 39.

Sic, si *queras* *Ministrum invalide seu frustra ordinatam*; quicumque non Episcopus, aut saltem non Sacerdos delegatus a Papa, si attentet Ordines conferre, nihil efficiet: & ita omnis Laicus in quacumque dignitate sit constitutus, sive Princeps, sive Rex, sive Imperator existat, si Ordines conferre attentaverit, nihil omnino efficiet.

Sic, si *queras* *subiectum incapax recipiendi Ordines*, quæcumque semina, in quacumque sit dignitate, aut quicumque masculus non baptizatus, si forte attentet Ordines recipere, nihil recipiunt.

Consect. 7. De matrimonio valido, vel invalido ratione *Ministri consentientis, vel subiecti recipientis*. Posito quod contrahentes sint Ministri consentientes sibi mutuo sacramentum matrimonii, ut volunt insignes Theologi, toties matrimonium erit invalidum, quoties partes contrahentes erunt inhabiles ad contrahendum vel jure naturæ, vel jure civili, vel jure ecclesiastico, quia tunc non censentur destinati a Christo ad conferendum, vel recipiendum hoc sacramentum. Toties vero matrimonium erit validum, quoties jure naturæ, jure civili, & ecclesiastico erunt habiles ad contrahendum; tunc enim censentur destinati a Christo ad conferendum, vel recipiendum hoc sacramentum. Sed si partes contra-

erahentes non sint Ministri hujus Sacramen-
ri, sed sint solus subjectum recipiens, toties
matrimonium erit invalidum, quoties partes
contrahentes erunt inhabiles ad contrahen-
dum; quia inhabilitas ad contrahendum im-
pedit validitatem contractus. Matrimonium
vero toties erit validum ex parte contrahen-
tium, quoties partes erunt habiles ad contra-
hendum; ea enim parte tunc nihil impedit
valorem matrimonii. Sed quia non facile
concepitur, quandonom jure naturæ, civili,
& ecclesiastico homines sint habiles ad matri-
monium; ideo sit

ARTICULUS SPECIALIS DE MATRIMONIO.

Quandonam jure naturali, civili, & ecclesia-
stico homines sint habiles, vel inhabiles
ad contrahendum Matrimonium.

S. I.

*Quandonam Matrimonium nullum sit jure
naturalis, vel positivo divino.*

Prop. 1. Toties Matrimonium INVALIDE
seu frustra contrahitur, quoties qui atten-
tent contrahere, jure naturali vel positivo
divino sunt inhabiles ad matrimonium, qua-
les sunt hi, qui hoc carmine continentur.

*Errans, invitus, junctus, non sinitus;
& impos.*

Prob. ratione. Ex dictis ubi de contractibus:
qui jure naturali, vel divino positivo sunt
inhabiles ad contrahendum, si attentent con-
trahere, nihil efficiunt; quia inhabilitas vel
naturaliter, vel divinitus inducta impedit
contractum: nullus enim est major defectus
in contractibus, quam inhabilitas inducta ju-
re naturali, vel divino. Atqui matrimonium
est contractus naturalis, cum Justinianus
conjunctionem maris, & semine inter con-
tractus naturales adnumeret: Ergo qui jure
naturalis, vel divino positivo sunt inhabiles
ad matrimonium, si attentent matrimonium
contrahere, nihil efficiunt. Atqui errans, invi-
tus, junctus, impos, jure naturali sunt inha-
biles ad matrimonium, non baptizatus vero
jure positivo divino: Ergo si attentent con-
trahere, nihil efficiunt: *errans* quidem, quia
nescit quid contrahendo agat: *invitus*, quia
non libere, sed coacte operatur: *junctus*,
qui enim ligatus est uni parti, non potest vi-

vente comparte se iterum alteri conjungere.
non baptizatus jure evangelico est incapax
matrimonii, quod sit simul & sacramentum
& contractus; quia cum baptismus sit janua
Sacramentorum, nullus potest recipere Sa-
cramenta Christi, nisi sit baptizatus: Ergo,
&c.

Consellaria hujus Doctrinae.

Consect. 1. In quo explicatur hæc vox *Er-
rans*. Qui contrahit matrimonium ex errore
terminato ad substantiam, v.g. qui ignoranter
ducit Mariam pro Berta, vel Petrum pro
Paulo, *invalidè* contrahit; quia ex dictis ubi
de contractibus cap. 2. a. 1. ut contractus natu-
rales sint validi, requiritur, & sufficit, quod
contrahentes libero consensu se obligent, qui
liber consensus intervenire non potest, quo-
ties ignoratur substantia rei, quod est materia
contractus: si tamen error sit solus circa ac-
cidentia, contractus est validus: v.g. qui ducit
pauperem loco divitis, stupratam loco virgi-
nis, deformem loco pulchræ, *validè* contra-
hit; error enim circa accidentia rei, quæ est
materia contractus, non impedit consensum
liberum, nisi ea accidentia tanta essent, ut in-
substantiam rei redundarent: puta, si filia
Principis contraheret cum plebejo, putans
contrahere cum filio Regis: item qui contra-
heret cum serva, putans contrahere cum li-
bera, *invalidè* contraheret; quia error ille, etsi
circa accidentia, redundat tamen in substan-
tiam: est enim hujusmodi, quod si cognita fuisset
hæc accidentia, non initus fuisset con-
tractus, ut dicit D. Th. Vide tom. 1. de contr.
art. 2. vide etiam D. Th. supplem. q. 51. art. 2.
ad 5. Idem dicendum de errore circa acciden-
tia, quæ primo & per se fuerunt causa & mo-
tivum in eundem matrimonium, ita ut his defi-
cientibus non fuisset contractum.

Consect. 2. In quo explicatur hæc vox *Invi-
tus*. Qui contrahit matrimonium cum con-
sensu vi extorto, *invalidè* contrahit; quia, ut
diximus de contractibus c. 2. a. 1. ut contra-
ctus naturales sint validi, requiritur, & suffi-
cit, quod contrahentes libero consensu se ob-
ligent: qui liber consensus haberi non potest,
quoties intervenit violentia liberam electio-
nem impediens.

Sic qui contrahit matrimonium per me-
tum absorbentem omnino usum rationis, sive
metus ille sit justus, vel injuste in causis, *inva-
lidè* contrahit; quia jure naturæ metus quilibet
absorbens usum rationis, impedit ne con-
tractus sit validus, libertas enim esse non pot-
est, ubi non est usus rationis.

Sic etiam qui contrahit matrimonium per

metum iniuste incussum, & cadentem in constantem virum, *invalidè* contrahit; non quidem ex vi juris naturæ, quia metus etiam iniuste incussum relinquens usum rationis facit voluntarium *absolute*, & involuntarium secundum quid; bene tamen ex vi juris civilis & ecclesiastici; quia ius utrumque civile & canonicum irritat huiusmodi matrimonia per metum iniuste incussum inita. Vide tom. 1. de contract.

Si vero metus cadens in constantem virum oriatur a causa naturali, vel iuste a causa libera incutitur, matrimonium per iura non irritatur; tunc enim contrahens nihil iniuriam patitur, & omnibus pensatis censetur libere tale acceptare matrimonium: v. g. si quis monitus a medico se diu non vidurum, nisi ducat uxorem, et si metu mortis contrahat matrimonium, *valide* contrahit; quia metus ille non iniuste incutitur. Item si desolator metu æternæ poenæ contrahat matrimonium cum virgine, quam desolavit, *valide* contrahit; quia metus ille non est iniuste incussum. Demum si quis damnetur a iudice, ut vel mortem eligat, vel virginem, quam desolavit, in uxorem ducat, *valide* matrimonium contrahit; quia metus ille non iniuste incutitur.

Cons. 3. In quo explicatur illa vox *Undus*. Uterque conjux sive vir, sive femina, qui vivente comparte cum altero contrahit matrimonium, *invalidè* contrahit. Primo quidem ex vi juris naturalis; etenim uterque conjux habet corpus suum compartis in sua potestate juxta illud Pauli: *Mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir: similiter autem et vir sui corporis potestatem non habet, sed mulier*. Ergo si neuter conjux habeat potestatem sui corporis, neuter potest *valide* matrimonium, vivente comparte, contrahere: & sicuti nequo iterum dare, quod jam dedi, neque iterum vendere, quod jam vendidi; ita ubi dedi per matrimonium corpus meum comparti, non possum *valide* dare alteri, nisi dispenso per legem superiorem. Ideo dicit Innocentius III. *Nec ulli umquam licuit simul plures habere uxores, nisi qui suis divina revelatione concessum ... per quam ... Patriarchæ & alii viri iusti, qui plures leguntur simul habuisse uxores, ab adulterio excusantur*. Cap. *Gaudemus*. Id enim præstiterunt, non lascivendi, sed generandi causa, inquit August. lib. 22. cont. Faust. cap. 47. Secundo, illud idem vetatur jure positivo divino; Christus enim matrimonium ad primævam institutionem reduxit, juxta quam Deus unum cum uno, solum cum sola conjunxit juxta illud: *Majculum & femi-*

nam fecit eos. De quo ita Tridentin. *Si quis dixerit licere plures simul habere uxores, & hoc nulla lege divina esse prohibitum, anathema sit*.

Sic si alter conjux, vivente comparte, cum alio matrimonium contrahat, *invalidè* contrahit, & cogitur redire ad priorem conjugem, unde quancumque tempore absit alter conjux, non debet permitti matrimonium, nisi certo constet de morte absentis.

Cons. 4. In quo explicatur hæc vox *Impor*. Nemo sive vir, sive femina impotens ad carnalem copulam, potest matrimonium *valide* contrahere; matrimonium quippe est mutua traditio corporum in ordine ad usum conjugalem; ergo *invalidè* contrahunt qui ad huiusmodi usum sunt impotentes, & inhabiles.

Sic nunquam possunt matrimonium contrahere qui sunt impotentes *absolute*, quales sunt Eunuchi, evirati, quales sunt senes decrepiti, juxta quosdam auctores, & quales sunt femine adeo arctæ, ut nullatenus sint viri patientes; quia impotentia absoluta ea est, quæ duratura est semper, & quæ nullo remedio tolli potest; huiusmodi autem est prædicta impotentia.

Sic certo tempore, & cum certis personis nequeunt matrimonium contrahere qui sunt impotentes *solum respectivo*; quia impotentia respectiva ea est, quæ vel se extendit ad certas solum personas, vel ad certum tantum tempus, aut quæ vel remediis medicinæ, vel precibus Ecclesiæ tolli potest: & ita *invalidè* contrahit cum virgine, minime vero cum vidua, qui est impotens relative ad virginem, & non relative ad viduam. Item *invalidè* contrahit infans ante decimum quartum annum, nisi, ut dicunt, malitia, seu vis aliqua inusitata ætatem suppleat, qui transacto pubertatis tempore *valide* contrahet. Demum *invalidè* contrahit vir, mulier, stante impotentia, qua sublatâ vel per artem medicorum, vel per preces Ecclesiæ, *valide* poterit contrahere.

Cons. 5. In quo explicatur hæc vox *non tinctus*, Matrimonium contractum inter baptizatum, & non baptizatum nunquam fuit validum in ratione Sacramenti; quia Sacramentum diversum a baptismo non potest recipi ab eo, qui non est baptizatus: validum vero semper fuit in ratione contractus naturalis, quia ad Matrimonium, prout est solum contractus, & officium naturæ, sufficit consensus partium sibi mutuo corpora apta ad generationem tradentium, quod contingere potest inter baptizatum, & non baptizatum. Validum autem in ratione contractus civilis

tam-

tandiu habitum est, quamdiu non fuit per seculares Principes declaratum irritum; contractus enim libere initus est civiliter validus, si non declaratur irritus.

Sic primis Ecclesie temporibus matrimonium a Paganis inita ante conversionem, non irritabantur, si una tantum pars converteretur: sed pars fidelis poterat habitare cum infideli, modo ista nihil tentaret contra honorem Christi; sic enim pars infidelis disponebatur ad conversionem per fidem.

Sic postea, ineunte quinto seculo, legibus Imperatorum matrimonia inita inter baptizatos, & non baptizatos fuerunt civiliter declarata irrita, quibus legibus acquievit Ecclesia. Eam legem habes in codice Theodosiano lib. 9. tit. 7. leg. 5. *Ne quis, inquit, Christianam mulierem in matrimonium Judeus accipiat, neque Judea Christianus conjugium sortitur: nam si quis aliquid huiusmodi admiserit, adulterii vicem commissi huius crimen obinebit.*

Sic jam universali Ecclesie consensu cultus disparitas dirimit matrimonium inter baptizatum, & non baptizatum, immo etiam catechumenum, quamvis olim validum censeretur matrimonium, si catechumenus promitteret se fore Christianum, ut patet ex Can. 67. Concil. Agath. an. 506.

§. II.

Quandonam Matrimonium nullum sit jure Ecclesiastico.

Prop. 2. Toties matrimonium invalide contrahitur, quoties qui attentant contrahere, jure Ecclesiastico sunt inhabiles ad contrahendum: quales sunt hi, qui istis carnibus continentur.

Infans, affinis, cognatus, qui Ordine sacro Nescitur, aut voto, sacrum occisor, adulter, Sperans conjugium, aut fuerit sponsalis bonefias.

Si Parochi, & duplicis desis presentia testis, Raptae sit mulier, nec parti reddita tuta.

Prob. ratione. Ex dictis ubi de contractibus, qui ex jure ecclesiastico sunt inhabiles ad contractus ecclesiasticos, seu quos Ecclesia dirigit, si attentent contrahere, nihil efficient. Sicuti enim inhabilitas jure naturali, vel divino inducta, reddit contractum nuptialem nullum, ita inhabilitas jure Ecclesiastico inducta reddit contractum Ecclesiasticum nullum.

Sic qui jure Ecclesiastico declarantur inhabiles ad vovendum solemniter, si attentent vovere, nihil efficient: Atqui matrimonium est contractus Ecclesiasticus, seu quem Ecclesia debet dirigere, quia ex Tridentino sess. 24. can. 4. Ecclesia potest constituere impedimenta matrimonium dirimentia: Ergo qui ex vi juris Ecclesiastici sunt inhabiles ad matrimonium, si attentent contrahere, nihil efficient. Sed qui exprimuntur praedictis verbis, sunt jure Ecclesiastico inhabiles ad matrimonium, ut patebit ex explicatione cujuscumque vocis in particulari: Ergo si hi, qui his verbis exprimuntur, attentent contrahere, nihil efficient.

1. Ex dictis ubi de contractibus. Ad Rempublicam pertinet apponere condiciones contractibus ipsam respicientibus, quibus non observatis, contractus sunt nulli. Sic testamenta juris solemnitatibus destituta, sunt nulla: Atqui Ecclesia est Republica, & matrimonia ipsam Ecclesiam maxime respiciunt cum ordinentur ad perpetuitatem Ecclesie: Ergo ad Ecclesiam pertinet statuere certas condiciones, quibus non servatis, matrimonia sint nulla. Inde est quod Trid. sess. 24. can. 4. sic loquitur: *Si quis dixerit, Ecclesiam non potuisse constituere impedimenta matrimonium dirimentia, vel in illis constituendis errasse, anathema sit.* Siquidem, ut optime ratiocinatur D. Th. Matrimonium, in quantum est in officium naturae, statuitur jure naturae; in quantum est in officium communitatis, statuitur jure civili; in quantum est Sacramentum, statuitur jure Divino seu Ecclesiastico. Et ideo ex qualibet distarum legum . . . potest persona effici ad matrimonium illegitima. In 4. dist. 4. a. 1. ad 4.

2. Ex factis. Ecclesia, non reclamantibus, immo obedientibus Imperatoribus, varia apposuit impedimenta dirimentia, quae in Scripturis non continentur: Ergo signum est eam accepisse a Christo vim statuendi impedimenta. Antecedens patebit inductione. Basilii ob consuetudinem in Ecclesia observatam declarat hominem viduum invalide contraxisse matrimonium, eo quod sororem mortuae suae conjugis duxerat. Concilium Neocaesareense an. 314. jubet, ut mulier, quae duobus fratribus successive nupsit, solvat matrimonium secundum, utpote invalidum, can. 2. Concil. in Hibernia habitum sub Patricio can. 17. an. 450. declarat irritum, & nullum matrimonium cum Virgine Deo sacra habitum. Septimo circiter saeculo Gregorius Magnus sub poena nullitatis prohibuit iniri matrimonia intra primum, & secundum co-

san-

fanguinitatis gradum. Postea vero cautum est, ne sub pœna nullitatis iniretur matrimonium intra septimum gradum, ut patet ex Gratiano. Tandem consanguinitas dirimens matrimonium ad quartum gradum inclusive in Lateranensi sub Innocentio III. & in Trident. coarctata est. Alia plura impedimenta statuit Ecclesia, quibus non solum Principes sæculares non contradixerunt, quin immo illis legibus humiliter obtemperarunt; nam Carolus Magnus, lib. 6. Capitularium n. 7. ait: *De reliquis vero propinquis juxta constituta sanctorum Patrum, & juxta decreta Canonum judicetur*. Ergo Ecclesia potita est jure inducendi impedimenta matrimonium dirimentia.

Consecraria hujus Doctrinæ.

Consecr. 1. In quo explicatur hæc vox *impubes infans*. Mæculus ante decimum quartum annum, femina ante decimum secundum, *valide* ut plurimum contrahere non possunt; quia, nisi malitia præveniat ætatem, nec sufficienter deliberare, nec actum conjugalem exercere valent: ideo jus canonicum l. 4. Decretalium tit. 2. c. 3. irritat matrimonium ante illud tempus initum, nisi malitia præveniat ætatem; quo in casu si carnaliter copulati fuerint, eorum matrimonium validum erit, & indissolubile, ut docet D. Th. Suppl. q. 58. a. 1. in corp.

Consecr. 2. In quo explicatur hæc vox *cognatus*. Secundum præsentem Ecclesiæ praxim in Concilio Lateranensi constitutam, & in Tridentino renovatam, matrimonia consanguineorum nulla sunt usque ad quartum gradum inclusive: illud habes ita determinatum expresse 4. Decretalium tit. 13. Ratio hujus disciplinæ potest esse duplex, prima est concupiscentiæ pressio; secunda vero est conjugalis familiaritatis conservatio: Concupiscentia enim non reprimeretur, sed cresceret, ut ait D. Th. Suppl. q. 34. a. 3. *Si quislibet consanguineus possit in matrimonium duci; quia magnus concupiscentiæ aditus præberetur, nisi inter illas personas, quas oportet in eadem domo conversari, esset carnalis copula interdicta*. Deinde cessaret omnino familiaritas conjugalis inter sponsores, si consanguinei ascendentes, & descendentes possent simul inire conjugium, filius enim debet matri & avix, & nepos debet materteræ & promaterteræ reverentiam aliquam, quæ stare non potest cum familiaritate conjugali. Hanc rationem tangit Scriptura, dum dicit: ne reveles turpitudinem talis, & talis, v. g. matris, materteræ, &c.

§. III.

Quæ sint necessaria ad intelligendum, quantum pateat impedimentum cognationis.

Nota. Cognatio est propinquitas personarum consanguinarum vel per naturam, vel per legem Ecclesiasticam, aut civilem. Et ideo triplex est cognatio: carnalis, quæ fit per naturam: civilis, quæ fit per legem civilem: spiritualis, quæ fit per legem Ecclesiasticam.

De cognatione carnali, quæ fit per naturam.

Cognatio carnalis est propinquitas personarum eodem sanguine consanguinarum; ideo dicitur consanguinitas. Ad cognoscendam cognationem carnalem requiritur cognitio linearum & graduum.

Linea in *consanguinitate* est ordinata collectio plurium ab eodem stipite provenientium; sicut enim linea est collectio punctorum, quæ videntur fluere ab uno; ita in *consanguinitate* linea est collectio plurium personarum ab eadem provenientium.

Gradus in consanguinitate est mensura, qua cognoscitur consanguineorum distantia: sicut enim per gradus longitudinis, & latitudinis cognoscitur, quantum duæ, v. g. urbes distant a polis, & inter se; ita per gradus consanguinitatis cognoscimus, quantum consanguinei distant a communi stipite, & inter se.

Linea in consanguinitate alia est recta, alia est obliqua seu collateralis. Recta est patrum, filiorumque, nepotum, ac pronepotum, &c. quorum alter ab altero sanguinem accipit. Obliqua vero est fratrum, & consobrinorum germanorum, & aliorum, qui ab aliquo tertio sanguinem ducunt.

Linea recta, & obliqua considerari possunt vel ascendendo, vel descendendo. Considerantur descendendo, quando spectantur ii, qui a communi stipite orti sunt. Considerantur vero ascendendo, quando spectantur hi, a quibus communis stirps ducit originem.

Regulæ ad cognoscendos gradus consanguinitatis.

Regula I. Ut cognoscatur gradus consanguinitatis, dum accedunt, qui volunt Matrimonium contrahere, quærendum est ab uno eorum, qui se conjungere cupiunt.

1. Quis

1. Quis pater tuus? En primum gradum.
2. Quis avus tuus? En secundum gradum.
3. Quis proavus tuus? Ecce tertium gradum.
4. Quis abavus tuus? Ecce quartum gradum.

Idem abaltero quærendum: & tantum distabunt inter se, quantum a stipite communi remotior distabit.

Regula II. Tot sunt gradus in linea ascendente, vel descendente, quot sunt personæ numeratæ, una dempta. Una persona debet demi; quia communis stirps est terminus, a quo incipimus numerare: ergo una persona debet demi. Sic pater & filius sunt in primo gradu: pater & nepos sunt in secundo; & sic descendendo vel ascendendo, vel ad latera excurrendo, numerare poteris gradus omnes.

Regula III. Personæ æqualiter distantes a communi stipite tot distant gradibus inter se, quot distant gradibus a communi stipite; quia gradus sunt mensura: Ergo cum sit eadem mensura a stipite ad descendentes, quæ descendendum inter se, eadem erit distantia.

Sic duo fratres sunt in primo gradu; quia distant uno gradu a patre. Duo consobrini sunt in secundo gradu; quia distant duobus gradibus a communi stipite.

Regula IV. Personæ inæqualiter distantes, tot gradibus distant inter se, quot gradibus persona remotior distat a stipite communi; quia cum impedimentum Matrimonii sit res odiosa, & odia sint restringenda, a remotiori persona numeramus potius quam a proximiori: unde patruus, & nepos sunt consanguinei in secundo gradu.

De cognatione legali.

Cognatio legalis est propinquitus personarum adoptione conjunctarum. Cognatio legalis dirimit matrimonium usque ad quartum gradum inter adoptantem, & adoptatum ejusque descendentes, & hoc propter similes rationes, quas de consanguinitate attulimus. Si quidem adoptatus debet habere quamdam reverentiam erga adoptantem, quæ stare non potest cum familiaritate conjugali. Item sub prelo Matrimonii accenderetur concupiscentia per frequens commercium inter adoptantem & adoptatum, si matrimonium inter eos eis non interdiceretur.

Unde ad sequentes personas extendit se cognatio legalis: primo inter adoptantem, & adoptatum; quia adoptans se habet ut pater, adoptatus se habet ut filius: secundo inter adoptantem, & adoptati conjugem, & vice

versa: quia conjuges habent rationem unius juxta illud: *erunt duo in carne una*: ergo si interveniat cognatio conjugalibus cum una parte, intervenit pariter cum alia: tertio inter adoptantem, & adoptati filios legitimos usque ad quartum gradum, & vice versa; quia adoptio imitatur generationem carnalem: ergo sicut generatio carnalis consanguinitatem inducit usque ad quartum gradum ex vi juris Canonici; ita adoptio debet inducere cognationem legalem usque ad quartum gradum ex vi juris Civilis.

De cognatione spirituali.

Cognatio spiritualis est propinquitus personarum baptismi, vel confirmatione conjunctarum. Cognatio spiritualis dirimit Matrimonium inter istas personas, quas indicat Tridentinum his verbis: *Docet experientia, inquit Sancta Synodus, propter multitudinem prohibitionum, multoties in casibus prohibitis ignoranter contrahi matrimonium, in quibus, vel non sine magno peccato perseveratur, vel ea non sine magno scandalo dirimuntur. Volens itaque Sancta Synodus huic incommodo providere, & a cognitionis spiritualis impedimento incipiens, statuit ut unus tantum, sive vir, sive mulier, juxta acrorum Canonum insinuat, vel ad summum unus, & una baptizatum de baptismo suscipiant; inter quos, ac baptizatum ipsum, & illius patrem, & matrem, nec non inter baptizantem, & baptizatum, baptizatique patrem, ac matrem tantum, spiritualis cognatio contrahatur...* Ea quoque cognatio, quæ ex confirmatione contrahitur, confirmantem & confirmatum, illiusque patrem, & matrem, ac tenentem non egrediatur, omnibus inter alias personas hujus spiritualis cognitionis impedimentis sublatiis. Sess. 24. c. 2. de reform. Illi ergo soli cognitionem spirituales contrahunt, qui comparari possunt ad invicem, sicuti patres & filii spirituales, vel sicuti fratres, aut si vis, sicuti congenerales, sed diversimode; alii corporaliter, alii spiritualiter: v.g. baptizans & baptizatus comparantur sicut pater & filius: patruus & matrina sunt quasi patres spirituales baptizati: baptizans, patruus, & matrina sunt quasi fratres, aut quasi congenerales cum parentibus carnalibus baptizati; isti siquidem generant corporaliter, illi vero generant spiritualiter. Idem simili ratione dicendum de confirmatione.

Conf. 3. In quo explicatur hæc vox *affinis*. Secundum præsentem Ecclesiæ praxim affinitas, id est propinquitus, quam vir contrahit cum consanguineis illius mulieris, cum qua

habet copulam carnalem, & propinquitas illa, quam mulier contrahit cum consanguineis viri, cum quo habet carnalem copulam; illa, inquam, affinitas dirimit matrimonium usque ad quartum gradum inclusive, quando copula est licita, & in legitimo matrimonio exercita. Causa 35. q. 5. can. 3. dirimit vero matrimonium usque ad secundum gradum inclusive, quando est illicita, & fornicaria, præceditque matrimonium; ita Trid. sess. 24. c. 4. si vero copula carnalis sit adulterium, & exerceatur post matrimonium jam contractum, non dirimit matrimonium jam initum, sed privat conjugatum reum iure exigendi debitum conjugale a compare, nisi per inculpabilem errorem facti copula acciderit. Caus. 34. q. 6. & 4. Decretalium tit. 13. c. 6. & 10.

Ratio autem hujus disciplinæ Ecclesiasticæ juxta D. Th. est, quod sicuti est necessitas quædam cohabitandi consanguineis ad invicem, ita & affinis; & sicut est quoddam amicitie vinculum inter consanguineos, ita & inter affines: & proinde ne sub spe matrimonii accendatur concupiscentia, vetat Ecclesia inter affines iniri posse legitimum conjugium: item, ut inter conjugatos servetur conjugalis familiaritas, quæ vix stare posset cum ea reverentia, quæ debetur affinis. Prohibitum est pariter inter affines conjugium usque ad certos gradus; scilicet usque ad quartum quando copula est licita, usque ad secundum quando copula est illicita.

Ad cognoscendam affinitatem iisdem regulis utendum, quibus usi sumus ad cognoscendam consanguinitatem; cum enim commixti carnaliter fiant una caro, vir fit affinis cum consanguineis illius semine, cum qua commiscetur, & hoc in eodem gradu, in quo est femina; & prater femina fit affinis consanguineorum illius viri, cum quo habet commercium carnale, & hoc in eodem gradu, in quo est vir; ita ut qui est uxoris consanguineus in primo gradu, live rectæ, live transversæ lineæ, is fit affinis marito in eodem gradu lineæ rectæ, vel transversæ.

Consect. 4. In quo explicantur hæ voces qui Ordine sacro nectitur, aut voto. Qui est in Ordinibus sacris, vel emisit votum solemne castitatis in religione approbata, nequit matrimonium VALIDE contrahere; quia juxta præsentem Ecclesiæ praxim votum solemne Religiosorum, & lex Ecclesiastica imposita Subdiaconis de servanda castitate matrimonium dirimit, ut docet Trident. sess. 24. can. 9. his verbis: *Si quis dixerit Regulares castitatem solemniter professos posse matrimonium contrahere, contrariumque validum esse,*

non obstante lege Ecclesiastica vel voto, anathematizetur.

Consect. 5. In quo explicantur hæ voces *factusve occisor, adulter, conjugium sperans*. Qui sub spe matrimonii ineundi cum ea coparte, quam deperit, aut machinatur occisionem illius sponsi, quocum persona amata matrimonio ligatur, aut adulterium ab ea extorquet, promittendo matrimonium, ubi demortua fuerit pars conjugata, quæ impedimento est, ne matrimonium ineatur; ille, inquam, qui tale crimen occisionis, aut adulterii committit, inhabilis est ad matrimonium ineundum cum persona quæ aut hujus homicidii, aut adulterii fuit conscia; Ecclesia enim voluit ea lege remove a conjugatis occasionem aut adulterii committendi sub spe futuri matrimonii, aut molendi odiosæ compartis mortem, quam facile intendissent plures conjugati, si affluisset spes ineundi matrimonium cum persona inique amata, & adulterii, aut homicidii complice.

Sic Titius, & Berta conjugati non quidem simul, sed Titius cum Maria, Berta cum Petro, Titius tamen, & Berta mutuo sese amore depereunt, committuntque adulterium, promissione data, & acceptata ineundi matrimonium ad invicem, ubi Maria, & Petrus mortui fuerint; etsi nihil faciant, quod mortem acceleret, tamen inire invicem matrimonium non possunt. *Non licet*, inquit Concilium Triburiense an. 895. can. 40. *ut ullus ea utatur in matrimonio, cum qua prius pollutus est adulterio*. Si tamen committeretur adulterium sine tali promissione, aut si promissio offerretur, sed non acceptaretur, tunc valide posset contrahi matrimonium, ut dicit Aug. *Mortuo vero, inquit, cum quo verum concubium fuit, fieri potest conjugium cum quo præcessit adulterium*. De nuptiis, & concupiscentia, lib. 7. cap. 10.

Sic idem Titius, & Berta post adulterium ab ipsis commissum, machinantur mortem vel Petri, vel Mariæ, & ex tali machinatione sequitur mors, non possunt simul inire matrimonium, ut expresse docet Alexander III. cap. *Super hoc*, de eo, qui duxit uxorem, quam polluit adulterio, ubi sic loquitur: *Tibi respondemus, quod si adulter est in mortem uxoris aliquid machinatus, si ve dedit sibi, si ve non, quod ea defuncta, hanc esset adulterus, secundum Canones ab ejus consortio prohibetur, & hæc prohibitio perpetuo est servanda*. Si vero ex machinatione non sequatur mors, & adulterium commissum sit sine spe matrimonii, contrahi potest matrimonium inter Titium & Bertam.

Sic idem Titius, & Berta nullum habent inter se carnale commercium, sed suis maliciationibus moluntur mutuo consensu mortem Petri, & Mariæ, ut soluti lege prioris conjugii inter se matrimonium ineant: sunt inhábiles ad tale matrimonium in poenam homicidii commissi.

Sic si Titius conjunctus cum Maria, & vivente Maria legitima ejus conjuge, ineat nuptias, easque consummet cum Berta conjuncta cum Petro, non potest etiam post mortem Mariæ cum Berta valide inire matrimonium si certo scierit Titium esse conjugatum, dum sponsalia cum ea iniit: ita docet Alexander III. cap. *Ex litterarum*, de eo, qui duxit uxorem, quam pollicit adulterio. *Antequam*, inquit, *uxor decederet, aliam superinduxit, & plures suscepit filios ex eadem*, illos, scilicet conjuges, debes ab invicem separare. Idem vero vir, iudicia ejus de adulterio poenitentia, aliam ducere potest in uxorem.

Notandum, quod si idem Titius & Berta ita se haberent, ut alter illorum esset liber a lege matrimonii, v. g. si Titius non esset conjugatus, vel Berta non esset conjugata; si tamen idem molirentur, quod diximus, simul conjugum contrahere non possent.

Consect. 6. In quo explicantur hæ voces *aut fuerit sponsalis honestas*. Quippe honestas publica est impedimentum dirimens, proveniens vel ex sponsalibus validis, vel ex matrimonio invalido, vel ex matrimonio valido quidem, rato solum, & non consummato: inhonestum enim esset, ut qui valide contraxit sponsalia, vel matrimonium cum aliqua persona, ea mortua ineat matrimonium cum consanguineis illius personæ, cum qua inierat sponsalia valida, vel matrimonium etiam invalidum, aut validum, sed non consummatum: nam si consummatum esset matrimonium, tunc non interveniret *publica honestas*, sed *affinitas*. Sponsalia autem invalida nullum inducunt impedimentum; valida vero inducunt impedimentum usque ad primum gradum: ita Trident. sess. 24. cap. 3. ubi sic habetur: *Iussum publicæ honestatis impedimentum, ubi sponsalia quacunque ratione valida non erunt, sancta Synodus prorsus tollit: ubi autem valida fuerint, primum gradum non excedant.*

Matrimonium invalidum ex aliquo defectu diverso a defectu consensu inducit impedimentum usque ad primum gradum ut determinavit Congregatio Cardinalium; si vero matrimonium sit nullum ex defectu consensu, nullum inducet impedimentum. Matrimonium validum, ratum quidem, sed non

consummatum, inducet impedimentum *publicæ honestatis* usque ad quartum gradum, ut determinavit Pius V. Bulla, quæ incipit *ad Romanum* an. 1568.

Matrimonium validum ratum, & consummatum non inducit impedimentum *honestatis publicæ*, sed affinitatis; quia conjugati facti sunt una caro. Ex quibus regulis hæc sequuntur.

Si Titius sponsalia valida inierit cum Berta, non potest inire Matrimonium neque cum ejus matre, neque cum ejus sorore, neque cum ejus filia, si quam Berta haberet: nec Berta similiter potest inire matrimonium cum fratre, vel filio, vel fratre Titii; quia sunt in primo gradu: possent tamen & Titius, & Berta contrahere matrimonium cum parentibus ultetiori gradu conjunctis.

Si Titius pleno consensu inivit matrimonium invalidum cum Berta, non potest inire matrimonium nec cum matre, nec cum filia, nec cum sorore Bertæ, bene tamen cum aliis parentibus Bertæ; quia priores parentes sunt in primo gradu: similiter Berta nequit inire conjugium nec cum patre, nec cum filio, nec cum fratre Titii, bene tamen cum aliis parentibus Titii; quia priores parentes sunt in primo gradu: si vero matrimonium fuerit coactè initum, potest cum parentibus Bertæ, etiam in primo gradu existentibus, inire matrimonium.

Si Titius inierit matrimonium cum Berta validum quidem, sed non consummatum, non poterit inire matrimonium cum Bertæ parentibus usque ad quartum gradum: nec pariter Berta cum parentibus Titii.

Si Titius inierit matrimonium validum ratum, & consummatum, non poterit inire matrimonium cum parentibus Bertæ usque ad quartum gradum, neque Berta cum parentibus Titii usque ad quartum gradum; quia affinitas ex copula licita extendit se usque ad quartum gradum.

Consect. 7. In quo explicantur hæ voces *si Parochi, & duplicis deest præsentia testis*. Si quis post decretum Tridentini, ubi decretum illud receptum est, contrahit absque præsentia Parochi & testium, invalide contrahit: sic enim habet Concilium sess. 24. cap. 1. de re-form. matr. *Qui aliter, inquit, quam præsentia Parochi, vel alio Sacerdote de ipsius Parochi, seu Ordinarii licentia, & duobus vel tribus testibus matrimonium contrahere attentabunt, eos sancta Synodus ad sic contrahendum omnino inhabiles reddit, & hujusmodi contractus irritos & nullos esse decernit, prout eos præsentia decreto irritos facit & annullat; quam irri-*

cationem Concilii multa Concilia provincialia in Gallia approbarunt, & observandam decreverunt, eamque Edictum Blesense a. 40. pleno robore reliquit, & observandam esse iussit. Si quis tamen contrahat coram Episcopo suo, coram ejus Vicario Generali, coram Cardinali in Ecclesia sui tituli, coram delegato a Parocho, modo adfint duo testes, valide contrahit; quia Episcopus, Vicarius Generalis, Cardinalis in suo titulo, auctoritatem habent parochialem: delegatus vero a Parocho vices gerit Parochi. Item qui contrahit coram Parocho nolente, & coram testibus nolentibus, modo & Parochus & testes sunt vere praesentes, valide contrahit, quia ad impedendum clandestinum matrimonium sufficit, quod Parochus & testes possint vere attestari. Item qui contrahit coram Parocho nondum Sacerdote, valide contrahit: quia potest esse testis. Demum qui contrahit coram Parocho habente titulum non verum, sed tamen coloratum, quique exterius reputatur ut verus titulus, valide contrahit; quia talis Parochus potest esse testis.

Si autem scire cupias quæ regulæ servandæ sint circa occultorum matrimoniorum contrahentem lege Constit. X. ad ealcom hujus Tomi.

Consect. 8. In quo explicantur hæ voces *raptae sit mulier, nec parti reddita ruit.* Raptus, de quo hic agitur, est abductio personæ, sive fiat ad explemum libidinem, sive ad contrahendum matrimonium; & juxta præsentem Ecclesiasticam praxim impedit matrimonium: ut expresse docet Tridentinum sess. 24. cap. 6. de reform. matrim. his verbis: *Decernit sancta Synodus inter raptorem & raptam quamdiu ipsa in raptoris potestate manserit, nullum posse consistere matrimonium; quod si rapta a raptore separata, & in loco tuto & libero constituta, illum virum habere consenserit, eam raptor in uxorem habeat.*

§. IV.

Quandonam matrimonium sit nullum, quatenus contractus civilis.

Præp. unica. Toties matrimonium est invalidum, saltem quoad effectus civiles, quoties qui attentant contrahere, sunt jure civili inhabiles ad contrahendum: quales censeri debent, qui hoc carmine continentur. *Impediunt domini servos, natosque parentes contrahere.*

Prob. ratione ex dictis ubi de contractibus. Qui jure civili sunt inhabiles ad contractus civiles, si attentent contrahere, nihil efficiunt. *Tom. II.*

ciunt. Sic solemniores contractus, v.g. venditiones fundi, promissiones ingentis summae, testamenta, &c. nullum habent vigorem, si non muniantur solemnitatibus jure civili requisitis: atqui contractus matrimonialis est contractus civilis, cujus directio ad Rempubliam pertinet, cum ex validitate, vel invaliditate pendeat civium propagatio & familiarum tranquillitas: ergo qui ex jure civili declarantur inhabiles ad matrimonium, si matrimonium attemptent contrahere, nihil efficiunt: sed qui prædicto carmine exprimuntur, per jus civile declarantur inhabiles ad contrahendum, ut patebit explicando voces prædicti carminis: ergo si attentent matrimonium contrahere, nihil efficiunt juxta jus civile, & proinde matrimonium erit nullum quoad effectus civiles.

Consecraria hujus Doctrinae.

Consect. 1. In quo explicantur hæ voces, *impediunt domini servos contrahere.* Servi, qui ante manumissionem, id est non libertate donati, contrahunt matrimonium sine consensu dominorum, invalide contrahunt quoad effectus civiles, unde eorum conjugia non matrimonia dicuntur, sed contubernia: & proinde filii, qui ex tali societate oriuntur, non sunt parentum, sed Dominorum; quia quidquid servus acquirit, Domino acquirit. Hic autem servorum nomine, non intelligimus eos ministros, qui tuas operas locant, quos lato nomine servos vocamus; sed intelligimus eos, qui sunt sub dominio alterius, quos mancipia vocamus, fiebantque olim aut jure belli, cum capti ab hostibus non occidebantur, sed conservabantur; aut jure nativitatis, cum nascebantur ex captivis; aut jure venditionis, cum quis homo liber major viginti annis le vendundari patiebatur. Sed rara est apud Christianos hæc servitus, saltem apud Gallos.

Consect. 2. In quo explicantur hæ voces *impediunt parentes natos contrahere.* Filiifamilias, qui contrahunt matrimonium, invitati & reclamantibus parentibus, invalide contrahunt quoad effectus civiles apud omnes gentes, apud quas viget jus Romanum, & apud Gallos ex vi juris Gallorum; quia utrumque jus declarat illas nuptias invalidas: ita enim habent Justinianus lib. 1. Instit. tit. 10. *Iussus autem, inquit, nuptias inter se civis Romani contrahant, qui secundum præcepta legum eorum: masculi quidem puberes, feminae autem viri potentes, si filii familias sint, consensum habeant parentum, quorum in potestate sunt, nam hoc fieri debere &*

civilis & naturalis ratio suadet... Si adversus ea, quæ diximus, aliqui coherint, nec vir nec uxor, nec matrimonium, nec dos intelligitur. Itaque it, qui ex hoc coitu nascuntur... sunt tales, quales ii, quos mater vulgo concepit: quod idem sonat, ac si diceret, matrimonium esse nullum quoad effectus civiles. Idem habet jus Gallorum; nam Ludovicus XIII. an. 1629. vult statutum Blesense de matrimoniis clandestinis adamussim servari.

Statutum Blesense sub Henrico III. anno 1585. art. 24. & 40.

Ab obstitendum desuetudinibus, & impedienda mala, quæ proveniunt ex clandestinis matrimoniis... si sunt Filiifamilias, aut sub alterius potestate; nos strikte inhibemus Parochiis aut Vicariis, ne dicta matrimonia celebrent, aut celebrari permittant, nisi eis certo constet de Parentum, Tutorum, & Curatorum consensu, sub pœna privationis Officii, ut fautores criminis raptus.

Decernimus, quod Filiifamilias, qui inscitis parentibus, & contra voluntatem, beneplacitum, & consensum eorumdem matrimonia clandestina contrahent, possint ab eisdem Parentibus hæreditatibus privari, & a successionebus excludi, sine spe appellationis, exheredatione subsecuta: & hoc ob contemptum, & ingrati animi vitium filiorum erga parentes, ob transgressionem legis & mandatorum Dei, & ob læsionem juris publicæ honestatis inseparabilis abutilitate.

Parentibus ob supradictas causas auctoritatem concedimus revocandi, & irritos reddendi omnes, & qualescumque proventus & donationes in filiorum favorem factas Filiisfamilias, qui ita illicite matrimonium contraxerint, in dicto exheredationis casu: declaramusque incapaces utilitatis, proventus, & emolumentis, quæ eis obvenirent ratione conventionis in contractu matrimonii appositæ, aut ratione consuetudinum, & legum Regni Nostri. Quorum beneficio privamus eos, qui adversus Dei Hominumque legem se gesserint, & arcemus ut impotentes ad implorandum consuetudinis, & legis beneficium.

Prædictis pœnis non subjiuntur matrimonia contracta a filiis, qui 30. annorum ætatem supergressi fuerint, nec matrimonia contracta a filiabus, quæ ætatem 25. annorum compleverint, dummodo debito requirendi consilium, & rationem parentum satisfecerint. Quod pariter reverentiæ causa servari decernimus erga matres, quæ de-

nno nubunt, quarum iudicium, & consilium sufficere requirere, sed non oportet expectare consensum.

Statutum Ludovici XIII. an. 1639. a. 39.

Statutum de Blois circa clandestina matrimonia quam strikte observari mandamus: insuper decernimus invalida esse matrimonia omnia contra hujus Statuti tenorem contracta: inhibendo etiam Parochiis omnibus aliisque Sacerdotibus tum regularibus, tum secularibus sub arbitraræ pœna, ne matrimonia eorum celebrent qui in aliena parochia existunt, abque licentia proprii Parochi vel Diocesani Episcopi, non obstante quocumque privilegio in contrarium appposito: & de dictorum causis matrimoniorum ad Judices Ecclesiasticos, juxta hunc articulum, judicare attinebit.

Ludovicus XIV. hæc eadem supradicta statuta confirmavit, & exacte observari mandavit anno 1697. mense Martio.

S. V.

An matrimonium servorum contractum invititis dominis, & filiorumfamilias contractum invititis parentibus sit validum, quatenus sit sacramentum.

Prop. I. Matrimonium servorum, contractum invititis dominis, validum est, quatenus sacramentum.

Prob. 1. Ex Jure Canonico. Caus. 29. q. 2. c. 1. Omnibus, ubi sic habetur. Si autem omnes, scilicet servi & liberi, unam legem habent: ergo sicut ingenuus dimitti non potest, sic nec servus semel conjugio copulatus, ulterius dimitti poterit. Et Concilium Cabilonense II. Can. 30. Dicitur, inquit, nobis est, quod quidam legitima servorum matrimonia potestativa quadam presumptione dirimant, non attendentes illud Evangelicum: quod Deus conjunxit, homo non separet. Unde nobis visum est, ut conjugia servorum non dirimantur, etiamsi diversos dominos habeant; sed in uno conjugio permanentes, dominis suis serviant. Et Concilium Lateran. sub Alexandro III. approbat illud Adriani decretum, quod si matrimonia servorum, Dominis invititis & contradicentibus, contracta fuerint, nulla ratione propter hoc solum Ecclesiastico jure dissolvenda.

2. Ex D. Th. Sicut servus, inquit, non subditur Domino, quin libere possit comedere & dormire, & alia hujusmodi facere, quæ ad necessitatem corporis pertinent, sine quibus

bus natura conservari non potest, ita non subditur et quantum ad hoc, quod non possit libere matrimonium contrahere, etiam Domino nesciente, aut contradicente. Suppl. q. 52. ar. 2. in corp.

3. *Rat.* Qui nullum habet impedimentum Ecclesiasticum ad matrimonium, prout est sacramentum, potest matrimonium, prout est sacramentum, valide suscipere, ut patet: atqui mancipia ratione servitutis cognitæ a contrahentibus, nullum habent impedimentum Ecclesiasticum, ut patet ex Concilio supra citatis: ergo possunt mancipia valide matrimonium in ratione sacramenti contrahere, etiam invitis dominis.

Consect. unicum. Quando servi post cognitam servitutem inirent ad invicem matrimonium, eadem sibi mutuo debent officia conjugalitatis, quæ sibi debent conjugati liberi; quia matrimonium ab eis contractum verum est sacramentum, æque eos ligans, ac si essent omnino liberi & sui juris.

Prop. II. Matrimonium Filiorumfamilias, contractum nescientibus, aut contradicentibus parentibus, non potest pro libito parentum nullum declarari; atque ideo, attentæ præcise auctoritatis paternæ, tale matrimonium debet censi validum, quatenus sacramentum.

Prob. I. Ex Concilio Trid. sess. 24. c. 1. ubi Concilium damnat eos, qui falso affirmant, matrimonium a filiis familias, sine consensu parentum contractum, irrita esse, & parentes ea rata, vel irrita facere posse, ut volebant erronee Lutherani & Calvinistæ: ergo parentes, ex vi solius paternæ potestatis, non possunt matrimonia filiorum aliunde valida, irrita facere.

2. Ex D. Th. Puella, inquit, non est in potestate patris, quasi ancilla, ut sui corporis potestatem non habeat, sed quasi filia ad educandum; Et id o secundum hoc, quod libera est, potest se in potestatem alterius sine consensu patris dare, sicut etiam potest aliquis vel aliqua intrare in Religionem absque consensu parentum, cum sit persona libera. Suppl. 3. p. q. 45. a. 5. ad 1.

3. *Rat.* Illi, qui nullum habent impedimentum Ecclesiasticum ad matrimonium, prout est sacramentum, possunt matrimonium, prout est sacramentum, valide contrahere, ut patet: atqui filii familias nullum habent impedimentum Ecclesiasticum, præcise ex defectu consensu parentum, ut patet ex auctoritatibus supra allatis: ergo possunt valide matrimonium in ratione sacramenti contrahere sine consensu parentum.

Consect. unicum. Quando filii familias pleia libertate contraxerunt matrimonium sine consensu parentum, si nulla lex vel civilis,

vel Ecclesiastica reddat illud matrimonium invalidum, non obstante parentum dissenso, debent eadem sibi mutuo conjugalitatis officia reddere, ac si intervenisset consensus parentum; quia dissensus solus parentum non potest matrimonium filiorumfamilias invalidum reddere: sic matrimonium Esau, Judæ, Tobiz, &c. quamvis sine consensu parentum initum, non declaratur in Scriptura ut invalidum; sed matrimonia Esau & Judæ habentur solum ut illicita: matrimonium vero Tobiz habetur ut licitum; quia factum fuit, Angelo dirigente, & cum præsumpto patris consensu.

§. VI.

An auctoritas paternæ, roborata per leges civiles simul & Ecclesiasticas, reddere possit matrimonium invalidum & quatenus est contractus, & quatenus est sacramentum.

Prop. unica. Paterna potestas, lege civili adjuncta, & lege Ecclesiastica roborata, potest matrimonia filiorumfamilias, sine consensu parentum inita, invalida reddere: id est quando lex civilis declarat matrimonia filiorumfamilias esse nulla in esse contractus, & lex Ecclesiastica eam legem civilem approbat, & in illo casu invalidum matrimonium, quatenus est sacramentum, decernit; tunc dissensus parentum reddit matrimonium invalidum, non solum quatenus contractus, sed etiam quatenus sacramentum.

Prob. ratione. Tunc in illis circumstantiis dissensus parentum est impedimentum dirimens, cum ius civile & Ecclesiasticum, si simul uniantur, possunt impedimenta dirimentia statueri; tunc enim valet illud Justiniani: Nullum pactum, nullam conventionem, nullam contractum inter eos videri volumus subsequutum, qui contrahunt, lege prohibente. L. 1. Cod. tit. 14. Et sicut clandestinitas vetita lege civili, & odiosa Ecclesiæ, ante Tridentinum reddebat matrimonium tantum illicitum, post Tridentinum vero reddit sacramentum nullum; sic dissensus parentum reddit matrimonium nedum illicitum, sed etiam invalidum, si interveniat lex civilis & Ecclesiastica, quæ matrimonia illa invalida declaret.

Consect. unicum. In illis regionibus, in quibus vigent leges civiles, declarantes ea matrimonia invalida, quæ iniura sunt, dissidentibus parentibus: si leges illæ civiles in toto suo robore ab Ecclesia approbentur, & ad matrimonium, quatenus est sacramentum, extendantur; tunc matrimonium est nullum, nedum quatenus contractus, sed etiam qua-

venus sacramentum, necdum quoad effectus civiles, sed etiam quoad vinculum, adeo ut qui sic invalide attentarunt contrahere, possint valide ad alias nuptias convolare, quia matrimonium illud esse vere invalidum. Sic iuxta gravissimos Theologos, primis Ecclesie temporibus, matrimonia inita absque consensu parentum, non modo illicita, sed etiam invalida reputabantur, scilicet quia Ecclesia leges Imperatorum ea matrimonia irritantes approbabat, & in toto suo robore observari volebat. Ideo Tertullianus ait, lib. 2. ad uxorem cap. ultimo: *Nec in terris filii sine consensu patrum rite & jure nubent.* Et Basiliius ad Amphilochoium Can. 40. *Eorum, qui sunt in aliterius potestate, pacta conventa firmi nihil habent.* Et Can. 42. *Qua sine his qui habent potestatem, sunt matrimonia, sunt fornicationes.* Quæ disciplina duravit in Ecclesia decem primis sæculis, donec ipsamet Ecclesia cepit speciales leges circa matrimonia statuere, & in omnibus non secuta est leges Imperatorum. Sic in Ecclesia Græca durat adhuc hæc consuetudo, ut nulla habeantur & quatenus contractus, & quatenus sacramentum, ea matrimonia filiorumfamilias, quæ sunt, dissentientibus parentibus; & tamen in unione Florentina Græci non judicari sunt aliquod erroneum circa hanc questionem docere.

S. VII.

An paterna potestas adjuncta per solas leges civiles, irritantes filiorumfamilias matrimonium quatenus est contractus, possit irritare idem matrimonium filiorumfamilias quatenus est sacramentum.

Prop. unica. Quando sola lex civilis irritat matrimonium filiorumfamilias, inita sine consensu parentum, declarat edictis suis, se attingere solum matrimonium quatenus est contractus, minime quatenus est sacramentum; tunc matrimonia, inita contra patrum voluntatem, invalida sunt quoad effectus civiles, minime vero quoad vinculum sacramenti.

Prob. ratione. Auctoritas paterna nihil juris habet ad dirimenda matrimonia, nisi quatenus roboratur per jus civile & Ecclesiasticum: quia iniquum esset, ut matrimonia filiorumfamilias penderent omnino ab arbitrio parentum; quia parentes aliquando sunt suspectæ religionis, & filios destinant conjuges, a quibus possunt corrumpi; aliquando avari, & injuste denegant dotem; aliquando

erga filios male affecti, voluntque eos per fas & nefas in monasteria detrudere: atqui in nostro casu auctoritas paterna non juvatur lege civili, quæ expresse declarat, se nolle attingere substantiam sacramenti: non juvatur pariter lege ecclesiastica; quia, ut supponimus, lex ecclesiastica declarat solum illa sacramenta illicita, non invalida: ergo paterna potestas in illo casu non potest dirimere matrimonia filiorumfamilias, aliunde valida.

Consect. unicum. In his regionibus, in quibus legislatores expresse declararunt, se suis edictis circa matrimonia filiorumfamilias statutis, noluisse attingere substantiam sacramenti, sed ad solos effectus civiles respectu, in illis, inquam, regionibus matrimonia inita absque consensu parentum, licet invalida quoad effectus civiles, valida tamen sunt quoad vinculum sacramenti, & proinde neuter conjugatus, superstitie comparte, non poterit ad alias nuptias convolare; quia primum matrimonium supponitur validum, & uterque conjugatus tenebitur reddere comparti debitum conjugale. Sic si verum sit quod habetur in commentariis Clesi Gallicani, tomo. 1. pag. 774. (quod utique in dubium revocari non potest) si verum, inquam, sit, quod Rex Galliarum Clero per Cancellarium responderit, quod verba ista suorum edictorum VALIDE, vel INVALIDE, ubi sermo est de matrimoniis filiorumfamilias, contra parentum voluntatem initis, non aliter explicanda essent, quam per solam relationem ad effectus civiles: in Gallia, inquam, post talem Regis declarationem, matrimonia filiorumfamilias inita contra voluntatem patrum sunt quidem irrita quoad effectus civiles, minime quoad vinculum sacramenti: quod si Parlementa aliquando declarent conjugatos illos omnino liberos, & ad alias nuptias posse convolare, id faciunt non præcise ob defectum consensus paterni, sed ratione *Raptus*, qui præsumitur intervenisse: ut enim ait optime Gervasius Doctor Sorbonicus: *Raptus nomine, non illud tantum impedimentum debet intelligi, in quo vis & violentia reperiuntur... sed is, in quo seductio principem locum tenet.*

Regule servandæ in matrimoniorum nullitate aut validitate declarande reperiuntur in Constitutione IX. ad calcem hujus Tomi.

§. VIII.

Quid sentiendum de illis legibus civilibus, quæ indeterminate irritant matrimonia inita contra consensum parentum.

Prop. unica. Quando lex civilis irritat matrimonia filiorum familias inita sine consensu parentum, & indeterminate loquitur, non distinguens inter sacramentum & contractum, tunc maxime dubium est, an matrimonium initum contra voluntatem patrum, sit validum, vel invalidum.

Juxta insignes Theologos tale matrimonium est validum quatenus sacramentum; quia, inquit, ad jus civile non spectat attingere ea, quæ sacramentum componunt, sed solum ea, quæ extra ipsius naturam sunt. Unde Concilium Trid. anathema pronunciat contra eos, qui dixerint, Ecclesiam non potuisse constituere impedimenta matrimonium dirimentia: ita scilicet. 24. can. 4. vel qui dixerint, causas matrimoniales non spectare ad judices Ecclesiasticos, nihil dicens de impedimentis, quæ a Principibus sæcularibus statui possent.

Juxta Jurisconsultos & aliquos Theologos non infimæ notæ, illud matrimonium est invalidum, quatenus sacramentum est; quippe, inquit, non potest esse sacramentum sine materia; materia autem matrimonii, ut ipsi putant, non est contractus naturalis acceptus ab Ecclesia, sed contractus vere civilis, qualis non est ille, qui fit contra leges Principum: ergo si matrimonium careat debita materia, non poterit esse validum quatenus est sacramentum.

In illa sententiarum diversitate, & æquali hinc & inde effulgente probabilitate, tutior pars est sequenda: tutius autem est declarare prædictum matrimonium validum, quam nullum, in ratione sacramenti; quia tutius est, ut matrimonium dubium declares validum, quam si illud habeas ut nullum: quippe si tale matrimonium declaretur validum, & fides data & acceptata a conjugatis, quæ jure naturali est inviolabilis, illæsa conservatur. 2. remedium affertur incontinentiæ utriusque partis. 3. proli vel natæ, vel nascituræ providetur. 4. renovando consensum, & suppleto id omne, quod fuerat omissum, matrimonium quod ut dubium habebatur, certissimum & indubitatum fit.

Si vero dubium illud matrimonium declares invalidum, exponis utrumque conjugem, 1. Periculo frangendi fidem datam & acceptatam. 2. Periculo incontinentiæ. 3. Si per-

mittas ad alias nuptias convolare, dissolvit quod Deus forte voluit esse indissolubile, separas forte quæ Deus conjunxit, & exponis utramque compartem perpetuo adulterio; quia forte ligata per prius matrimonium contrahit secundum. 4. Satius est prius matrimonium tamen dubium perseverare, & emendare quod peccatum est.

ARTICULUS II.

Quandom sacramentum sit illicitum, & infructuosum ob defectum squalitatis, quæ requiritur tum in ministro conferente, tum in subjecto recipiente: & quale peccatum sit indigna sacramenti receptio, vel collatio.

Prop. 1. Quicumque recipit sacramentum in statu peccati mortalis, non prius elicto actu contritionis, qua vel a statu peccati exeat, vel saltem affectum peccati mortalis procul amoveat, peccat mortaliter peccato sacrilegii.

Prob. 1. Scriptura. *Mundamini qui fertis vasa Domini:* Isaia 52. v. 11. ergo si hi, qui portant vasa Domini, debent mundari, abjiciendo omnem affectum peccati mortalis; & fortiori debent mundari hi, qui recepturi sunt sacramenta, & proinde conscii sunt sacrilegii, si sacram illam cordis dispositionem negligant. 2. Ex Ambrosio lib. 7. in Lucam c. 57. ubi loquens de sacramentis tum veteris, tum novæ legis, sic concludit: *Nemo enim, inquit, mundari potest, scilicet per sacramenta, nisi qui meruit Dominum.* Ergo abjiciendus est affectus peccati mortalis, si velimus mundari per sacramenta.

3. *Rat.* Obicem ponere rei sacræ est sacrilegium; quia nulla major injuria rei sacræ irrogari potest, quam si ejus tollatur efficacia: atqui hi, qui accipiunt sacramenta cum affectu peccati mortalis, obicem ponunt sacramentis, eorumque effectum impediunt; quia ex Florent. *Hæc nostra sacramenta & continent gratiam, & ipsam digne suscipientibus conferunt;* coinquant vero eos, qui indigne ad sacra illa signa accedunt: ergo peccant mortaliter peccato sacrilegii qui cum affectu peccati mortalis sacramenta recipiunt. Et sicut Ecclesia dicit, quod *Eucharistia mors est malis, vita bonis;* idem dici potest de aliis sacramentis: & proinde sicut sacrilegii reus est, qui conscius peccati mortalis ad Eucharistiam non veretur accedere; ita sacrilegus est, qui cum affectu peccati mortalis quodcumque aliud sacramentum audent recipere.

Confessaria hujus Doctrina.

Confess. 1. Peccant mortaliter peccato sacrilegii qui sacramenta mortuorum; scilicet baptismum, & poenitentiam cum affectu peccati mortalis recipiunt; quia ex Trid. dispositio ad duo illa sacramenta est fides, spes, & caritas initialis, & detestatio peccatorum: sic enim habet sancta Synodus Iels. 6. cap. 6. *Disponuntur, inquit, fideles ad ipsam justitiam, dum excitati divina gratia, & adjuvi, fidem ex auditu concipientes, libere moventur in Deum... in spem eriguntur, fidentes Deum sibi propter Christum propitium fore, illumque tamquam omnis justitiae fontem diligere incipiunt, ac propterea moventur ad versus peccata per odium aliquod, & detestationem.*

Confess. 2. Peccant mortaliter peccato sacrilegii qui conscii peccati mortalis Eucharistiam attemptant recipere, nisi prius per veram cordis contritionem omnem peccati mortalem affectum abjecerint, & insuper si copiam habeant Confessarii, poenitentiae sacramentum receperint; Concilium enim Tridentinum exigit, ut rei peccati mortalis non modo conterantur, sed etiam consteantur priusquam sacramentum Eucharistiam recipiant; cum urget praeceptum vel celebrandi, vel recipiendi Eucharistiam: sic enim loquitur sancta Synodus, Iels. 13. Can. 11. *Et ne tantum sacramentum, inquit, indigne, atque ideo in mortem & condemnationem sumatur, statuit, atque declarat ipsa Synodus illi, quos conscientia peccati mortalis gravat, quantumcumque etiam se contritos existiment, habita copia Confessoris, necessario praemittendam esse confessionem sacramentalem.* Et c. ait: quod si necessitate urgente sacerdos absque praevia confessione celebraverit, quamprimum confiteatur.

Confess. 3. Peccant mortaliter peccato sacrilegii qui cum affectu peccati mortalis vel confirmationem, vel extremam unctionem, vel Ordinem, vel Matrimonium suscipiunt; istaec enim sacramenta sunt, ut dicunt, sacramenta vivorum: ergo oportet, ut qui ea suscipiunt, mortui non sint per peccatum, sed incipiant saltem vivere vita spiritali, abjiciendo a se omnem affectum peccati mortalis. Oportet ergo, si copiam Confessarii non habeant, ut actum contritionis eliciant, & votum confitendi habeant. Si vero copiam habeant Confessarii, oportet ut prius consteantur, quam sacramenta vivorum recipiant, ut dicemus ubi explicabimus, quandonam urgeat praeceptum confessionis.

Prop. 2. Quicumque extra casum necessitatis suscipit sacramentum ab indigno Ministro,

cognito ut tali, & ab Ecclesia non tolerato, peccat mortaliter peccato sacrilegii.

Prob. 1. Scriptura. Paulus alloquens Corinthios sic habet: *Si is, qui frater cognominatur, est fornicator, aut avarus, aut idolis serviens, aut maledicus, aut ebriosus, aut rapax, idem dic de sacrilegio ministro, cum ejusmodi nec cibum sumere: 1. ad Cor. 5. v. 11.* Ergo si ex Paulo, non liceat cibum sumere cum fratre cognito fornicario vel malefico &c. si non liceat communicare in civilibus cum ministro ab Ecclesia non tolerato; a fortiori non licet cum ministro non tolerato, in sacris communicare: & quia communicare in sacrilegio est sacrilegium: ergo reus est sacrilegii qui extra casum necessitatis suscipit sacramentum ab indigno ministro ab Ecclesia non tolerato.

2. Ex D. Th. 3. p. q. 64. a. 6. ad 2. *Si vero indignus minister ab Ecclesia non toleratur, puta cum degradatur, vel excommunicatur, vel suspenditur, peccat qui ab eo accipit sacramentum; quia communicat peccato ipsius: & quia peccatum ministri est sacrilegium, cum sit injuriosa sacramenti consecratio, recipiens sacramentum reus est sacrilegii.*

3. *Rat.* Qui cooperatur sacrilegio, committit sacrilegium juxta illud Pauli: *Digni sunt morte, non solum qui faciunt, sed qui consentiunt facientibus.* Ad Rom. 1. Sed qui suscipit sacramentum a ministro sacrilego cognito ut tali, & habito ut tali, cooperatur sacrilegio, cum collatio sacramenti in talibus circumstantiis sit sacrilega; ergo committit sacrilegium.

Confessaria hujus Doctrina.

Confess. 1. Quicumque in extrema necessitate constitutus, scilicet in articulo mortis, recipit sacramentum necessitatis, baptismum, poenitentiam, & Eucharistiam, a ministro ab Ecclesia non tolerato, si alium nequeat ministrum adire, non peccat; quia utitur jure, quod habet petendi sacramenta necessitatis a quocumque ministro: & ut optime ait D. Th. *minister cui tunc ex officio incumbit sacramenta dispensare, potest poenitere de peccato, & licite ministrare: si tamen homo posset alia via salutis suae providere, quam accipiendo sacramenta ab illis ministris, melius ageret, ut mox dicemus ex D. Thom.*

Confess. 2. Quicumque extra extremam necessitatem constitutus exigit sacramentum, etiam non sibi absolute necessarium, v.g. absolutionem a venialibus, Eucharistiam, Ex-

tremam-unctionem, &c. a suo Parocho; quem scit esse in affectu peccati, non peccat, ut diximus, quia utitur jure suo, & quia Parochus potest poenitere, & rite conferre Sacramentum: sed melius ager, si alia via sibi procuret eam gratiam, quam sperat se ex Sacramentum percipiturum; quia ea caritas, quam exercebit erga Parochum, non exigendo Sacramentum quod utique cum peccato conferret Parochus longe magis placebit Deo, quam indiffereta illa devotio, quae extra casum necessitatis recipiet ab indigno ministro Sacramentum non absolute necessarium.

Consect. 3. Peccat quicumque extra extremam necessitatem, sed ob aliquam causam non valde gravem, exigit sacramentum ab eo Sacerdote, a quo non habet jus exigendi, eumque ad celebrandum, vel conferendum sacramentum inducit, quamvis sciat eum esse in statu peccati, peccat, inquam, quia non habet jus exigendi, & quia indiffereta illa devotio ne magis nocet proximo, quam sibi profit.

Sic illicitum est sollicitare indignum Sacerdotem ad celebrandam missam die feriali, ut eam audias, cum citra peccatum possis omittere illo die auditionem sacri. Item illicitum exigere absolutionem ab eodem Sacerdote, ut consequaris fructus indulgentiarum, cum alia via possit indulgentiarum utilitas compensari.

Prop. 3. Minister solemnitatis, qui speciali consecratione deputatus est, ad conferendum Sacramenta, si ea conferat in statu peccati mortalis, peccat mortaliter peccato sacrilegii, nisi prius per contritionem aut per confessionem omnem peccati mortalis affectum procul abjiciat.

Prob. 1. Scriptura. Deus ita suos ministros alloquitur: *Sancti eritis, quoniam ego sanctus sum.* Lev. 19. v. 2. Et rursum: *Homo de semine tuo per familias, qui habuerit maculam, non offeret panes Deo suo, nec accedet ad ministerium eius.* Lev. 21. v. 17. Ergo si ministris legis Moisaicae imperatum fuerit sancte Sacramenta tractare; id a fortiori praecipitur ministris legis Evangelicae.

2. Ex Concilio Agathensi, seu Aquisi anno 1574. de Sacramentis, ubi sic habetur: *Parochi igitur, omnesque alii, ad quos cujusvis Sacramenti administratio spectat, quam diligentissime videant, ne letalis sint labe peccati infecti, dum aliorum saluti student, sibi que sine aeterna damnationis ministri.* Ergo supponit Concilium eos peccare peccato inducente damnationem, qui conferunt Sacramenta in statu peccati mortalis.

3. *Rat.* Ille habendus est ut sacrilegus, qui

rebus sacris debitam non modo denegat reverentiam, sed insuper iisdem rebus sacris irrogat injuriam, ut patet: atqui id praestat qui ministrat Sacramenta in statu peccati; nam, teste Dionysio, seu auctore Ecclesiasticae Hierarchiae: *Talis, scilicet peccator, audeas videtur, divina praeter divinitatem exequens... & audeat immundas infamias, non dicant orationes, super divina signa Christi deformiter enunciare:* ita citatur a D. Th. 3. part. q. 64. a. 6. arg. sed contra.

Consecraria hujus Doctrinae.

Consect. 1. Qui baptizat solemniter in statu peccati peccat mortaliter peccato sacrilegii, si Episcopus, si Sacerdos, si Diaconus fuerit; quia sunt ministri deputati. Qui vero baptizaret sine solemnitate & tamquam minister non deputatus, supplens necessitatem, non peccaret mortaliter, nisi esset contemptus: ita D. Th. 3. p. q. 64. a. 6. ad 3. attendit tamen minister necessitatis, quod in omni casu sancta sancte tractanda sunt.

Consect. 2. Episcopus, qui confert in statu peccati confirmationem, Ordines, benedicit oleum Extremæ unctionis, Ordinis, confirmationis, peccat mortaliter peccato sacrilegii; quia hoc agit ut minister deputatus: non peccat tamen mortaliter, si in statu peccati consecraret Abbatem, det velamen moniali, Ecclesiam benedicat; quia tunc non agit ut minister deputatus: etenim haec actiones non sunt in rigore Episcopalis propriae.

Consect. 3. Peccat mortaliter peccato sacrilegii qui conficit, & confert Eucharistiam in peccato mortali, si sit Episcopus, si Sacerdos; quia haec actiones sunt, juxta omnes, Sacramentales: & juxta plurimos, tot committuntur peccata mortalia, quot sunt personae recipientes communionem; quia quaelibet receptio Eucharistiae est specialis actio Sacramentalis. Peccaret pariter mortaliter Diaconus distribuens Eucharistiam in statu peccati; quia est actio sui ordinis. Alii vero censent unicum committi peccatum; quia si non sit interruptio, dum plures suscipiunt Eucharistiam, videtur esse eadem actio mortalis.

Cons. 4. Peccat mortaliter peccato sacrilegii sacerdos qui audit confessiones, & dat absolutionem existentem in peccato mortali, si illud faciat in casu extremæ necessitatis, si non; quia tunc agit ut minister deputatus: & tot committit peccata, quot dat absolutiones; quia quaelibet absolutio est actio Sacramentalis indigne exercita. Non rati-

peccaret Laicus, cui ex humilitate aliquis confiteretur; quia talis confessio non esset sacramentalis: & dato quod esset sacramentalis, Laicus non ageret, ut minister deputatus; sed ut ministrus necessitatis:

Confess. 5. Peccat mortaliter peccato sacrilegii Sacerdos, qui existens in peccato mortali ungit ægrotum; sive hoc agat in casu extremæ necessitatis, sive extra casum extremæ necessitatis; quia tunc agit ut minister deputatus, & quia hæc actio est actio sacramentalis.

Confess. 6. Peccant mortaliter peccato sacrilegii recipientes matrimonium in statu peccati mortalis, non quidem quatenus ministri, quia iuxta aliquos non sunt ministri, & quia iuxta omnes non sunt ministri consecrati; sed ideo peccant mortaliter, quia recipiunt in statu peccati sacramentum vivorum. Non peccat mortaliter Parochus, nec testis, qui inter sunt matrimonio, licet sint in peccato mortali; quia & Parochus, & illi testes non funt ministri sacramenti matrimonii: quod si constaret Parochum esse ministrum, peccaret mortaliter.

Confess. 7. Peccant mortaliter juxta probabilior sententiam, Diaconi, & Subdiaconi, qui in Missis solemnioribus exercent actiones sui Ordinis; quia sunt ministri ad hoc deputati. Quando ministri, inquit D. Thom. in statu peccati mortali existentes tangunt *res sacras*, *quasi suo officio utentes, mortaliter peccant*. In 4. dist. 14. q. 7. ar. 3. ad 4.

Confess. 8. Peccant mortaliter Pastores excommunicati, suspensi, &c. non denunciati, sed tolerati ab Ecclesia, qui jure requisiti ab omnibus suis, ut eis sacramenta conferant, conferunt quidem, sed affectum peccati non abjiciunt; jus enim quod habent oves exigendi sacramenta a Pastoribus, non dispensat Pastores a generali lege, qua tenentur sancta sancte tractare.

Confess. 9. Peccant mortaliter Pastores excommunicati, suspensi, &c. denunciati, & non tolerati ab Ecclesia, qui in articulo mortis jure requisiti, ut sacramenta necessitatis, qualia sunt juxta omnes baptismus, poenitentia, & Eucharistia juxta plurimos auctores, qui, inquam, tria hæc sacramenta conferunt non abjecto pravo peccati affectu: peccant; quia jus, quod habent fideles ab eis exigendi prædicta sacramenta in articulo necessitatis, non eos dispensat a lege generali, qua tenentur sancte sancta tractare.

Pacet autem quod prædicti ministri excommunicati, suspensi, & denunciati, possint in articulo mortis sacramenta necessitatis

valide, & licite, si eos poeniteat, conferre; quia si fideles jus habeant exigendi, quod utique habent, si non adsint alii Ministri, Pastores pariter habent jus conferendi.

Unde Ecclesia permittit expresse prædicta sacramenta necessitatis a ministris excommunicatis, & denunciatis posse exigere, & ab eis posse conferri.

1. Possunt conferre baptismum, ut habetur Can. *Si quidem causa* 24. q. 1. ubi ex Aug. docetur, quod in extremo positus possit baptismum recipere ab Hæretico, cum non invenit Catholicum, a quo illud recipiat. *Non solum, inquit, non improbamus quod fecit, sed etiam securissime verissimeque laudamus.*

2. Possunt conferre poenitentiam: ut tradit Tridentinum sess. 14. c. 7. ubi Concilium vult, ut *nulla sit reservatio in mortis articulo, atque ideo omnes Sacerdotes quolibet poenitentes a quibusvis peccatis ad solvere possunt*. Et declarationes Concilii hæc addunt: *etiamsi isti sacerdotes essent excommunicati & denunciati.*

3. Possunt pariter conferre Eucharistiam; quia Eucharistia sacramentum est necessitatis juxta illud: *Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, non habebitis vitam in vobis*. Jo. 6. v. 54. Et Conc. Nicæn. Can. 13. præcipit, ut fideles sacrum Viaticum sumant. *De his, inquit, qui ad exitum veniunt, etiam nunc lex antiqua & Canonica servabitur, ut si quis egredietur de corpore, ultimo, & maxime necessario viatico non privetur*. Et Concilium Trident. sess. 13. vocat consuetudinem communicandi in articulo mortis *omnino salutarem, & necessarium morem*. D. Th. tamen docet, quod quia receptio sacramentorum ab excommunicatis scandalum parit, satius esset non recipere poenitentiam, & Eucharistiam, quam lumere ab excommunicatis; quia quantumvis necessaria sint hæc sacramenta, illorum defectui per desiderium recipiendi sacramenta supplere possumus: unde sic habet 3. p. q. 82. a. 8. ad 2. *Dicendum, inquit, quod solus baptismus permittitur esse ratus hæreticis, & schismaticis, quia licite baptizare possunt in articulo necessitatis; in nullo autem casu licite Eucharistiam consecrare, vel alia sacramenta conferre.*

Confess. 10. Qui prædicant verbum Dei vel ex officio prælationis, uti sunt illi, qui habent curam animarum, v.g. Episcopi, Parochi, Superiores Religiosi, vel ex delegatione, ut sunt omnes concionatores missi vel a Papa, vel ab Episcopis, si sint in peccato mortali notorio, peccant peccato sacrilegii juncto cum scandalo.

1. Peccant peccato sacrilegii, quia non sancte exercent id, ad quod sunt consecrati, & deputati; nam ministerium verbi divini pertinet primario ad Episcopum, secundario ad Sacerdotem, ex commissione ad Diaconum.

2. Peccant peccato juncto cum scandalo; quia peccator publicus prædicans ex officio, vel ex delegatione, facit, ut vituperetur ministerium nostrum, ut contemnatur prædicationis, ut blasphemetur nomen Dei. Ita tenet D. Th. 1. lect. in cap. 6. 2. Ep. ad Cor.

Confess. 11. Qui prædicant verbum Dei vel ex officio, vel ex delegatione, si sint in peccato mortali occulto, peccant mortaliter; quia non sancte exercent actus, ad quos sunt deputati, & consecrati. Ita tenet D. Th. in 4. dist. 19. q. 1. a. 2. ad 4.

Confess. 12. Qui explicant verbum Dei ex officio Magisterii, sicuti Magistri Theologiæ, si sint in peccato mortali notorio, peccant mortaliter ratione scandali; *ore enim profitentur se nosse Deum, factis autem negant*; si sint vero in peccato mortali occulto, non peccant; quia non sunt consecrati, & deputati ad ministerium verbi divini. Ita tenet D. Th. in 4. ibidem.

Contra tales prædicatores invehitur Apostolus ad Rom. cap. 2. v. 21. *Quia alium doces, te ipsum non doces; qui prædicas non furandum, furaris; qui dicis non machinandum, machinaris; qui abominaris idola, sacrilegium facis; qui in lege gloriaris, per pravaricationem legis Deum inhonoras.*

Prop. 4. Peccat mortaliter peccato sacrilegii minister, qui dat Sacramentum peccatori, quem alia via quam via confessionis novit positive indignum.

Prob. Script. Ille peccat mortaliter, qui in materia gravi agit contra expressam Christi prohibitionem, ut patet: atqui id præstat minister in nostro casu; dicit enim Christus: *Nolite dare sanctum canibus, neque mittatis margaritas ante porcos*, Matth. 7. v. 6. etenim per sanctum & per margaritas intelliguntur Sacramenta, per canes, & per porcos intelliguntur peccatores: ergo peccat mortaliter minister, qui dat Sacramentum peccatori, quem alia via quam via confessionis novit certo indignum; & quia minister conferens Sacramentum peccatori causa est sacrilegii ab illo commissi, ideo minister fit reus sacrilegii.

2. Ex Chrysost. hom. 84. in Matthi. ubi ita admonet Sacerdotes. *Magno, inquit, studio, & diligenti cura dona hæc distribuatis. Non parva vobis imminet pena, si quem aliqua*

improbate teneri scientes, ad hujus mensæ participationem permittatis; sanguis enim ejus ex manibus requiretur vestris.

3. *Rat.* Minister debet Sacramentis reverentiam, ovibus Christi caritatem: Atqui conferendo Sacramentum peccatori positive indigno, negligit reverentiam debitam Sacramento; quia permittit illud indigne trahi: negligit etiam caritatem ovibus Christi debitam, cum sinat eas Sacramentis male receptis inquinari: ergo Minister conferendo Sacramenta peccatori, quem novit bonis Ecclesiæ positive indignum, peccat: & quia peccatum illud est in materia gravi, & contra religionem, illud peccatum erit sacrilegium mortale.

Confessaria hujus Doctrinæ.

Confess. 1. Peccat peccato mortali sacrilegii qui confert Sacramenta peccatoribus notoriis: quales sunt ii, qui nominatim ab homine excommunicati per sententiam juridicam declarati sunt excommunicatorem incurrisse: quales sunt etiam ii, qui sunt excommunicati a jure obiectam aperte damnatam; puta, Hæretici & Schismatici: quales sunt insuper omnes infames ob professionem publicam alicujus artis ab omnibus reprobata: tales hiltiones, usurarii, meretricii exercentes, & alii, si qui sint alterius artis a Deo reprobata sectatores: quales demum sunt omnes peccatores publici, quorum peccata ita aperta sunt, ut nulla tergiversatione celari possint; hujusmodi sunt concubinarij publici, palam inimicitias exercentes, palam & publice blasphemantes, &c. Quicumque ergo alicujus ex prædictis criminibus reus fuerit, si peccatum fuerit manifestum, & non est de ipso confessus voce, aut condignam satisfactionem debet ei manifeste & publice communico de negari, & quodcumque aliud Sacramentum; quia non est major ratio de uno Sacramento, quam de alio: ita Concil. Nemausense an. 1284. titul. de Sacram. Euch. Manifestum autem intelligimus, inquit idem Conc. in hoc casu, quod potest sufficienter & legitime probari per testes idoneos contra ipsum... si de illo peccato fuerit per sententiam condemnatus, vel sponte confessus in judicio, vel adeo manifestum seu notorium fuerit per rei evidentiam, quod nulla possit tergiversatione celari. Idem docet c. 1. extrav. comm. de privil. ubi dicitur, quod confessi & absoluti a regularibus Extrema unctio & Eucharistia impendenda sit a Parochis. *Duos tamen casus, inquit, excipimus, scilicet, si Sacerdos asserat excommunicatum, aut notorie peccatorem:* ergo

ergo Sacramenta nequeunt absque sacrilegio dari peccatoribus publicis & notoriis.

Consect. 2. Peccat peccato mortali & sacrilegii qui confert Sacramentum peccatoribus notoriis, sola etiam notorietate facti, ut dicunt: quamvis enim in Gallia in foro externo sola admittatur publicitas juris, & nihil publicum censeatur, nisi quod delatum ad forum contentiosum, ita certum habetur, ut nullatenus queat in dubium revocari: tamen ubi quaestio est de conferendis Sacramentis peccatori positive indigno, sola publicitas facti debet ministrum retinere, ne praeceptum nimium conferat Sacramentum peccatori publico sola etiam publicitate facti; quippe suspendendo collationem Sacramenti, minister providet reverentiae, quae debetur Sacramento, caritati, quae debetur peccatori, & edificationi, quae debetur Ecclesiae: reverentiae quidem, quae debetur Sacramento; quia quod indifferenter datur & iustis, & iniustis, & bonis, & malis, incipit ea communi distributione vilescere; ubi vero nonnisi sanctis distribuitur, ea cautione venerandum habetur. Providetur etiam ea dilatione caritati, quae debetur proximo; ea quippe mora indignitas peccatoris punitur, & ejus erga Sacramentum affectus inflammatur. Demum prudenti ea dilatione fideles edificantur, dum vident, Sacramenta non dari promiscue omnibus, sed iuste negari indignis & impenitentibus, dignis vero & penitentibus liberaliter impendi.

Consect. 3. Peccat peccato mortali sacrilegii qui confert Sacramenta peccatori occulto, si occulte ea petierit; minime vero, si ea palam petierit. Potest & debet denegare Sacramenta peccatori occulto, dum occulte petit; quia ea cautione peccatorem a sacrilegio arceat, & ad poenitentiam eam confusionem adducit. Sed nec potest, nec debet peccatori occulto Sacramenta, si ea publice petierit, denegare; etenim licet coram Deo occultus peccator exciderit a jure exigendi Sacramenta, non tamen ab eo jure excidit coram hominibus; & licet, ut optime monet D. Th. *pejus sit peccatori occulto peccare mortaliter sumendo corpus Christi, vel aliud Sacramentum, quam insamari; tamen Sacerdoti ministranti corpus Christi, aut aliud Sacramentum, pejus est peccare mortaliter insamando injuste peccatorem occultum, quam quod ille mortaliter peccet; quia nullus debet peccatum mortale committere, ut alium liberet a peccato.* Unde Aug. dicit lib. quaest. super Genesim: *Periculosissime admittitur haec compensatio, ut nos faciamus aliquid mali, ne alius gravius malum fa-*

ciat. 3. p. q. 80. a. 6. ad 2. Idem Doctor eodem a. 1. dicit, *quod sancta prohibentur dari canibus, id est peccatoribus manifestis; sed occulta peccata non possunt publice puniri, sed sunt Divino iudicio reservanda.* Unde idem S. Doctor 3. p. q. 81. a. 2. ad 2. loquens de Eucharistia, quae data fuit a Christo Judae proditori, sic habet: *Dicendum, quod Christo nota erat Iudae iniquitas, sicut Deo; non autem erat sibi nota per modum, quo hominibus innotescit. Et ideo Christus Iudam non repulit a communione, ut daret exemplum, tales peccatores occultos non esse ab aliis Sacerdotibus expellendos.*

SECTIO IV. CAPITULI I.

De ceremoniis cujuscunque Sacramenti in particulari, & de circumstantiis, quae respiciunt tum locum, tum tempus, in quibus conferri debeat Sacramentum: item de circumstantiis, quae respiciunt qualitatem personarum, a quibus conferri, & a quibus recipi debeat Sacramentum.

Inquiritur:

Quae ceremoniae, quae circumstantiae tum loci, tum temporis, tum personarum requirantur, ut Sacramentum sit licitum; quae vero omisso bujusmodi circumstantiarum, & ceremoniarum reddat Sacramentum illicitum.

Statuitur principium ad integram Sectionem explicandam.

Prop. unica fundamentalis. Ceremoniae antecedentes, concomitantes, & consequentes collationem Sacramenti; circumstantiae, quae respiciunt locum, & tempus, in quibus fieri debet Sacramentum; illae etiam circumstantiae, quae respiciunt non substantiam; sed qualitatem personarum, a quibus conferri, & recipi debeat Sacramentum, necessariae sunt necessitate praecepti, & non necessitate Sacramenti: singulae observatae reddunt Sacramentum licitum; aliquae omittae reddunt Sacramentum illicitum.

Prob. r. ex Aug. Sanctus Doctor Epist. ad Januarium olim 118. jam 54. tractat ex processu de ceremoniis, & probat, quod si quae sint, quae ad pietatis exhortationem consequantur, observandae sunt, superfluae autem sunt amputandae: atqui ceremoniae Sacramentorum, & circumstantiae, quae eidem adjungi solent, multum interserviunt ad pietatem, si ita jubeat universalis Ecclesiae praxis, contra quam disputare vanitatis insolentissime est, ut ait idem Aug. ibidem: ergo ceremoniae

niz Sacramentorum, & circumstantiæ eisdem adjungendæ exacte observandæ sunt.

2. *Rat.* Sacramentum ex dictis est compositum morale coalescens necessario necessitate Sacramenti ex materia, forma, subiecto recipiente, & Ministro conferente, cum intentione faciendi quod facit Ecclesia; & exigens insuper necessitate præcepti cæremonias aliquas, quibus ornetur, & magis venerandum reddatur; habetque aliquas adjunctas circumstantias loci, temporis, & personarum, ex quarum circumstantiarum adjunctione & decentius tractetur, & honorificentius conferatur & recipiatur; atqui hæc cæremonia & circumstantiæ citra peccatum omitti nequeunt, cum ad honorem & decentiam Sacramenti pertineant, & per Ecclesiæ praxim, quæ vim legis habet, jubeantur; ergo sunt observandæ, & consequenter si omittantur, reddunt Sacramentum illicitum.

Cæremonia autem aliæ sunt antecedentes, aliæ concomitantes, aliæ subsequentes collationem Sacramenti, quas singulas oportet percurrere.

Circumstantiæ autem aliæ respiciunt tempus, aliæ locum, in quo Sacramentum conferri oporteat; aliæ vero qualitatem personarum, a quibus aut confertur, aut recipitur Sacramentum: quæ singula in sequentibus articulis expenduntur.

ARTICULUS I.

In quo prædictum principium, scilicet cæremonia Sacramentorum, & circumstantia Sacramenti adjungendæ citra peccatum omitti nequeunt, applicatur ad Sacramentum Baptismi.

Prop. unica. Cæremonia Baptismi, quæ in ritualibus habentur, & circumstantiæ Baptismo adjungendæ, quæ ex praxi Ecclesiæ dignoscuntur, exacte observandæ sunt a ministris, & populis explicandæ. Propositio patet ex dictis.

Consecratoria hujus Doctrinae.

Consect. 1. De Cæremoniis. Observandæ sunt cæremoniaæ antecedentes, concomitantes, & consequentes collationem baptismi; quia ita jubet Ecclesia.

Cæremoniaæ antecedentes Baptismum sunt exorcismus, & catechismus.

1. Bis exorcismo adjuratur Diabolus, ut a baptizando exeat; ejus enim possessionem inquit ob peccatum originale. De hac adjuratione hæc habet Cælestinus Papa Epist. 2. ad

Episcopos Gallia c. 9. *Sive parvuli, sive juvenes, dum ad regenerationis veniant Sacramentum, non prius vitæ fontem adeunt, quam exorcismis, & exsufflationibus Clericorum, spiritus ab eis immundus abigatur, ut tunc vere appareat, quomodo princeps hujus mundi ejiciatur foras.* 2. Crucis signum fronti & pectori baptizandi imprimitur, ut sit deinceps contra Diaboli potestatem crucis signaculo munitus. 3. Salinos immittitur, ut sale sapientiæ conditus *superiore carcat iniquitatis*, inquit Rabanus lib. 1. inst. cleric. c. 27. *lithæc ad exorcismum.* Hæc vero ad catechismum pertinere possunt. 1. Legitur Evangelium, ut Christi lex baptizando proponatur. 2. Ad baptisterium deducitur, spuito nares & aures inliniuntur, aures ad audiendum, nares ad discernendum verbum Dei. *Tibi aures*, inquit Ambrosius. *Sacerdos, tergit, ut aperirentur aures tue ad sermonem, & elogium sacerdotis.* Non os tangit, sed nares, ut bonum odorem accipias pietatis æternæ: lib. de Sacram. c. 1. 3. A baptizando ter exigitur, ut abrenunciet Diabolo: ter abrenunciat, ad significandum quod serio & ex animo id faciat. 4. Sacratoo oleo inter scapulas velut Achlera inungitur, quo intelligat esse sibi jam contra abnegatum Diabolum fortiter dimicandum. *Unctus*, inquit Ambrosius. *ibid. c. 2. quasi lustram hujus sæculi lustraturus.* 5. Fidem Ecclesiæ profitetur, & se Deo tali professione totaliter consecrat: unde ait Ambr. *Memor esto sermonis tui, & numquam tibi excidat tue series cautionis.* lib. de Sacram. cap. 2.

Cæremoniaæ concomitantes baptismum sunt eæ, quæ observantur, dum actu confertur baptismus, habenturque in Rituali, quem si lubet consulas.

Cæremoniaæ subsequentes baptismum sunt istæ. 1. Baptizatus in vertice ungitur chrismate, ut norit se esse institutum filio Dei, qui Christus a chrismate dicitur; & sciat se per baptismum in regale quoddam sacerdotium esse consecratum. *Omnes*, inquit Ambr. in regnum Dei, & in Sacerdotium unguimur gratia spirituali: De iis, qui mylier. inquit. 2. Veste alba induitur tum in signum recuperatæ innocentia, tum in testimonium se vitam mundam in posterum professurum. Post hæc, inquit Amb. *acceptis vestimenta candida ut essent indicium, quod exueris involucrem peccatorum, induens innocentie casta velamina.* De initiandis lib. unic. c. 7. 3. Datur Baptizato ardens cereus, quo recorderetur sibi studendum semper esse, ut luceant opera ejus bona coram hominibus.

Consect. 2. De loco, in quo conferendus est baptis-

primum. Olim tempore Apostolorum ubique locorum conferri poterat baptismus; nam eo in loco, quo Petrus prædicaverat, baptizavit, & Philippus Diaconus in via eunuchum Regine Candacis baptizare non dubitavit. Postmodum erecta sunt in cryptis, in domibus baptisteria; in quibus urgente persecutione baptizabantur fideles: deinde vero in Ecclesiis ea lavacra constituta. Jam vero, secundum præsentem Ecclesiæ praxim, extra casum necessitatis nec in privatis domibus, nec in Oratoriis, nec in Ecclesiis, in quibus non sunt baptisteria, licitum est solemniter baptizare; id solum licet, vel in mortis articulo erga omnes privatos, vel extra casum necessitatis erga filios Regum & Principum. Id expresse docet Conc. Viennense an. 1311. *Præseni*, inquit, *problemus decreto, ne quis de cetero in aulis vel cameris aut aliis privatis domibus, sed dumtaxat in Ecclesiis, in quibus sunt fontes ad hoc specialiter deputati, aliquos (nisi Regum, vel Principum, quibus valeat in hoc casu deferri, liberi extiterint, aut talis necessitas emergerit, propter quam nequeat ad Ecclesiam absque periculo accessus haberi) audeat baptizare.* Et ut vigorem aliquem decreto suo adiciat, addit: *Qui autem secus præsumperit, ut suam in hoc præsentiam extulerit, taliter per suum Episcopum castigetur, quod alii similia attentare non præsumant.* Conc. Aquelese an. 1585. vetat: *Ne Sacerdos eat extra casum necessitatis ad domum cuiusquam etiam MAGNATIS ad Sacramentum ministrandum.* Plurima Concilia id vetant, sub pœna excommunicationis, casusque ille in quibusdam Diocesium reservatur. Eadem doctrina habetur apud Gratianum can. *Diaconos* 13. dist. 93. Immo vetatur baptismum conferri in Abbatis, ubi non fuerit baptisterium can. *Pridem* caus. 18. quæst. 2.

Consect. 3. De tempore, quo conferri debeat Baptismus. Olim Baptismus non conferebatur solemniter, nisi in festo Paschatis, & Pentecostes, & in aliis Ecclesiis in festo Natalis Domini & Epiphaniæ: ita Gelatius in suis decretis cap. 10. *Baptizandi*, inquit, *sibi quispiam passim quocumque tempore nullam credat inesse fiduciam præter Paschale festum & Pentecosten, venerabile Sacramentum, excepto dumtaxat gravissimi languoris incurso, in quo verendum est, ne morbi crescente periculo, sine remedio salutari, fortassis egrotans exitio prævenitur abscedat.* Baptisma etiam in festo Natalis Domini celebrabatur; nam ea festivitate, teste Avito Viennensi Episcopo, baptizatus est Clodoveus Francorum Rex. Jam vero, secundum præsentem Ecclesiæ

praxim, quam citissime fieri potest, infans ad Ecclesiam parochialem deferri debet, & ibi baptizari: ita jubet Conc. Mediol. an. 1565. *Nemini*, inquit, *liceat quemquam intra domesticos parietes baptizare, sed natum infantem, ii, quorum est cura, ante nonum diem ad suscipiendum baptismum ad Ecclesiam deferendum curent; quod si neglexerint, excommunicationis pœnam subeant.* Nec toleranda est prava illa quorundam hominum consuetudo, qua expectandi patrini gratia baptismus sine solemnitate confertur; postea vero patrino præsentente solemniter cæremoniæ baptismatis adhibentur: id enim expresse vetat Conc. Avenionense an. 1594. *Præcipimus*, inquit, *ne in posterum expectandi patrini gratia, a liave causa, præterquam necessitatis extremæ, cum scilicet periculum vite infanti imminet, baptismus sine solemnitatibus cæremoniisque adhiberi solitis ministretur.*

Consect. 4. De adjunctis illius persone, quæ debet conferre baptismum, vel quæ debet illud recipere. Quicumque non habet jurisdictionem, vel ordinariam, qualem habet Episcopus, & Parochus Sacerdos, vel saltem Diaconus, aut delegatus, qualem habent simplex Sacerdos, aut Diaconus ab Episcopo vel Parocho delegati; si baptismum conferat extra casum necessitatis, valide quidem confert, quia adhibet materiam, formam, & intentionem debitam; sed confert illicite, quia non habet jurisdictionem, quam debet habere. Can. *Diaconus* de consecratione. Et ita illicite extra casum necessitatis baptizant qui hic subijciuntur. 1. *Diaconus* qui baptizat absque Episcopi, vel Parochi commissione, immo si baptismum absque speciali commissione solemniter administraverit, sit irregularis; exercet enim actum Ordinis, quem non habet: ita Gelas. dist. 93. can. 13. *Diaconos*. *Diaconi*, inquit, *absque Episcopo vel Presbytero baptizare non audeant, nisi necessitas extrema compellat.* 2. *Parochus* baptizans extra suam Parochiam, aut Episcopus extra suam Diocesim illicite agunt; quia neuter habet jurisdictionem extra terminos sibi ab Ecclesia præscriptos. 3. Baptismus etiam in casu necessitatis illicite ministrat qui digniori non desert honorem baptizandi; id enim exigit Ecclesiæ usus, ut habetur in Catech. Trid. de bapt. n. 25. Itaque cum in casu necessitatis aliquis baptizandus occurrit, si multi sint ibi præsentis, debet Laico Clericus præferri, vir semine, modo pudor id non prohibeat, ut cum infans baptizandus nondum est omnino ex utero egressus, ipsi quoque pater semine præferendus,

Sicut autem in necessitate pater, & mater baptizent, nullam inter se affinitatem contrahunt. Sicut illicite baptizat, qui præscriptas ab Ecclesia caeremonias, & circumstantias loci, temporis, & personæ non servat; ita & catechumenus, qui aliquid omittit quæ ei ab Ecclesia præscribuntur.

Consect. 5. De patrini. Observanda sunt omnia statuta, quæ circa paternos, & maternos Ecclesia præscribit; hæc quippe caeremoniæ, aut circumstantiæ non minus sunt necessariæ ad dignitatem baptismi, & utilitatem baptizati, quam aliæ. Itaque 1. jure communi non debent esse plures patrini, nec plures matrinæ, sed ad summum unus pater, & una matrina. *Cap. Quamvis non plures* de cognatione spirituali in 6. & Trident. sess. 24. de matrim. c. 2. de reform. 3. In patrimum, vel matrinam admitti non potest pater, vel mater baptizati; quia ex officio naturæ debent filiorum educationi invigilare, deinde ne affinitatem inter se contrahant: ita can. *Non licet* 103. dist. 4. de consecr. 3. Nec Abbates, nec Monachi, nec Moniales possunt esse patrini, scilicet ut liberi propriæ salutis invigilent, nec hæc filiorum spiritualium detineantur. 4. Hæretici, infideles, non baptizati, fideles non confirmati, publici peccatores, fatui, syriaci, impuberes, demum illi, qui ignorant rudimenta fidei, patrini esse non possunt: ita habetur can. *Baptismate* 102. de consecr. dist. 4. Hi enim omnes baptismum non possunt apte instruere.

Monis. Patrini & matrina contrahunt affinitatem, non quidem inter se, sed cum baptizato, quia ad eum comparantur tamquam parentes spirituales; & cum patre & matre carnalibus baptizati; quia comparantur vel tamquam fratres, vel tamquam congenerantes. Item baptizans contrahit affinitatem cum baptizato: quia comparatur ad illum tamquam ejus pater spiritualis; & cum patre & matre carnalibus baptizati; quia ad illos comparatur, tamquam frater vel congenerans, ut diximus ex Trid. sess. 24. c. 2. Affinitatem autem contrahit non quicumque infantem tangit etiam in modum patrini, sed qui designatur ut patrinus vel matrina, ut habetur communiter.

Monis. 2. Quando quis est patrinus in baptismo, & confirmatione, non per seipsum, sed per procuratorem, ipse mandans contrahit affinitatem, minime vero procurator; generalis enim videtur esse hæc regula: quando mandans facit quid per procuratorem, quod vellet facere per seipsum, si præsens esset,

non procurator, sed mandans contrahit obligationem; quippe totum quod fit, solo nomine mandantis efficitur: ergo sicut dum contrahitur matrimonium per procuratorem, non procurator, sed mandans vere inicit matrimonium, non procurator, sed mandans contrahit impedimentum honestatis publicæ; ita in baptismo, & confirmatione non procurator, sed mandans contrahit affinitatem spiritualement. Ita determinavit Cardinalium Congregatio.

ARTICULUS II.

In quo prædictum principium, scilicet caeremoniæ Sacramentorum, & circumstantiæ loci, & temporis, &c. Sacramentis adiungenda, citra peccatum omitti nequeunt, applicatur ad Sacramentum Confirmationis.

Prop. unica. Cæremoniæ confirmationis, quæ in Pontificali habentur, & circumstantiæ loci, & temporis, & personarum, quæ ex praxi Ecclesiæ dignoscuntur, exacte observandæ sunt a ministris, & populis explicandæ sunt, ut majorem erga illud Sacramentum devotionem concipiant.

Propositio patet ex dictis.

Conseclaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. De caeremoniis. Observandæ sunt caeremoniæ antecedentes, concomitantes, & consequentes collationem confirmationis; quia ita jubet Ecclesia. Cæremoniæ antecedentes confirmationem aliæ spectant ad Episcopum confirmantem, & hæc legendæ sunt in Pontificali, & ab Episcopis observandæ; aliæ vero ad confirmandum, & istæ duplicis sunt generis, aliæ mentem, aliæ corpus respiciunt. Primo quidem confirmandus debet se ad confirmationem per dies aliquot disponere, confitendo peccata, si adultus sit, & copiam confessorii habeat: ita jubent multa Concilia, ut dicemus ubi de præcepto confessionis. Corpus vero ita debet confirmandi componere, ut non fordidi, sed mundi coram Episcopo possint apparere. Frontem debent abluere, ut non fronte sordida, aut capillis (ut aliquando contingit ex nimia accedentium incuria) indecenter confecta accedant: ita habet Synod. Aquisgranensis an. 1185. Vestem vero modestam, & quantum fieri potest, est albam induere, ut & veste alba revocent in memoriam vestem albam, quam in baptismo acceperunt. Cæremoniæ concomitantes confirmationem, aliæ spectant Episcopum, & hæc in Pontificali legendæ, & ab Epi-

Episcopo observandæ; aliæ vero spectant confirmandum, & istæ duplicis generis sunt, aliæ mentem, aliæ corpus respiciunt. Primo quidem mens confirmandi tota debet erga Spiritum sanctum in ipsam illabentem intentâ esse. Corpus vero ita debet esse compositum juxta Carolum Conc. V. *Mares*, inquit, *in Ecclesia a parte sua sint, semine ab altera, sicque separati in distinctis generibus flexit, manibus ante pectus junctis; suo quisque ordine pie, & religiose orni.* Dum vero actu recipit Sacramentum roboris, hæc aut similia excerpta ex D. Th. sedulo meditentur. *Confirmatus*, inquit, *linitur chrismate in fronte, ut ita manifestum monstrat se esse Christianum.* 3. p. q. 72. a. 9. Cærimoniz subsequentes confirmationem sunt istæ. 1. Episcopus confirmatum leviter in maxilla percutit, ut sciat homo christianus, inquit Beatus Carolus, *se jam militem esse, cujus pugna & victoria eluceat in patiendis injuriis.* 2. Episcopus pacem impertitur confirmato, ut sciat, inquit Catechismus Trid. *se gratiæ celestis plenitudinem, & pacem, quæ exsuperat omnem sensum, consecutum esse.* 3. Vitta lineæ frons circumligatur, quasi diademate, ut intelligant confirmati se totidem Reges esse futuros, suis pravis affectibus dominantes.

Consect. 2. De loco in quo conferrî debeat confirmatio. Eodem in loco olim conferebatur confirmatio, in quo conferebatur baptis- mus; quia duo illa Sacramenta raro disjungebantur. Jam vero conferri potest his locis laicis, vel profanis, in quibus & facilius, & commodius & conferri, & recipi potest.

Consect. 3. De tempore, in quo debet conferri confirmatio. Olim confirmatio simul cum baptismo conferebatur, postmodum cautum est, ne confirmatio differretur ultra septennium: ita Capitulare Francorum cap. 177. *Annunciant*, inquit, *Presbyteri populis, ut quam citius potuerint suos infantulos ad confirmandum Episcopo repræsentare faciant.* Immo Synod. Vigor. an. 1240. ab ingressu Ecclesiæ suspendit parentes, si post annum a nati- vitate pueri computandum, pueros non præsentaverint confirmandos: cap. 6. Postea vero cepit Ecclesia adultam ætatem in confirmandis exigere. Synodus Senon. ann. 1524. *Nec expedit*, inquit, *ut pueris confirmatio conferatur, donec memoriam habeant competentem, propter quam excitandam alantur.* Concil. Mediolan. an. 1565. p. 2. cap. 3. sic habet: *Minori septennio confirmationis Sacramentum nemini conferatur.* Si tamen timeatur, ne vel ob absentiam Episcopi, vel ob alias causas pueri obeant ante receptam confirmationem,

poterunt ad judicium Episcopi ante septennium confirmari: ea tamen cautione, quod parentes inculcabunt filiis suis datam illis fuisse confirmationem; ea pariter cautione quod Parochi exacte scribent nomina patrino- rum, & matrinorum, ne contra vetitum Ecclesiæ per oblivionem inter affines matri- monium contrahatur. Confirmationem dari posse illis in casibus ante septennium probant omnes Canones, qui asserunt hominem non confirmatum imperfectum esse Christianum.

Consect. 4. De qualitatibus personæ, quæ potest conferre licite confirmationem, vel quæ potest licite illud Sacramentum recipere. Quilibet Episcopus suspensus, vel excom- municatus, vel hæreticus, vel schismaticus valide quidem, sed illicitè confert confirma- tionem, quamdum enim est in illo statu, ei interdicitur omnino Sacramentorum collatio. Item valide, sed illicitè confert confirma- tionem Episcopus, si in aliena Diocesi, vel etiam in propria fideles sibi non subditos confirma- re attentet, nisi habeat expressum, vel saltem tacitum proprii Episcopi consensum; privat enim hac actione Episcopum jurisdictione si- bi propria: alias, ut optime ait Hieron. contra Luciferum, *tot in Ecclesiæ efficerentur schismata, quot Sacerdotes.* Sicut illicitè confirmat qui præscriptas ab Ecclesia cæremo- nias, & circumstantias non servat; ita illicitè confirmationem recipit qui aliquas ex illis cærimonias aut circumstantiis scienter omittit: v. g. qui recipit confirmationem non jejuniis, nisi adsit causa dispensans. Ita can. *Ut Episcopi non nisi jejuni.* de consecr. dist. 5. c. 7.

Consect. 5. De patrinis. Observanda sunt omnia statuta, quæ circa patrilinos, & matrilinos præscribit Ecclesiæ; hæc quippe cæremo- niæ non minus sunt necessariae ad dignita- tem confirmationis, & utilitatem confirma- ti, quam alia. Itaque 1. jure communi non de- bent esse plures patrilini, nec plures matrilinæ, uti dictum est de baptismo. 2. In patrinum, vel matrinam admitti non debet ille idem, qui fuit patrinus, vel matrina in baptismo: *uti enim*, inquit D. Th. *in bellis materialibus constituuntur duces, & centuriones, per quos alii gubernentur; ita confirmati egent eruditioribus, quibus instruantur de his, quæ pertinent ad modum certaminis.* 3. p. q. 62. a. 10. & sicut alius est qui generat, alius qui instruit ad pugnam; ita alius debet esse patrinus in baptis- mo, alius in confirmatione: ita can. *In catechismo* 100. de consecr. dist. 4. 3. Non baptiza- tus nequit esse patrinus in confirmatione. Can. *In baptismo* 102. ibidem. 4. Vitricus non potest esse patrinus privigni: can. *De his* causis.

caus. 30. q. 1. nec conjux conjugis. cap. 1. de cognitione spirituali in 6. Confirmatio enim similem inducit cognitionem spirituales, quam baptismus.

ARTICULUS III.

In quo prædictum principium, scilicet *cæremonia Sacramentorum, & circumstantiæ Sacramentis adjuvande*, omitti nequeunt citra peccatum, applicatur ad Sacramentum Eucharistiæ.

Prop. unica. Sive Eucharistia consideratur ut Sacrificium oblatum Deo, sive ut Sacramentum dispensandum hominibus, & ab illis adorandum, servandæ sunt omnes cæremoniæ, quæ circa illius consecrationem, collationem, receptionem, & cultum Ecclesia a Christo edocta præcipit observari.

Prop. patet ex dictis, & insuper probari potest verbis expressis Trid. sess. 22. cap. 25. Cum natura, inquit, *dominum easse, ut non facile queat sine administrandis exterioribus ad rerum divinarum meditationem suscitari, propterea pia mater Ecclesia ritus quosdam, ut scilicet quædam summissa voce, quædam vero clariore in Missa pronuntiarentur, instituit: cæremonias item adhibuit, ut mysticas benedictiones, lumen, thymianata, vestes, aliæque id genus multa; ex Apostolica disciplina, & traditione, quo majestas tanti sacrificii commendaretur, & mentes fidelium per hæc visibilia religionis, & pietatis signa ad rerum altissimarum, quæ in hoc sacrificio latent, contemplationem excitarentur: Ergo illæ cæremoniæ exacte observandæ sunt, & populis, ut ad majorem devotionem excitentur, explicandæ.*

Consecratoria hujus Doctrina.

Consecr. I. De cæremoniis. Observandæ sunt cæremoniæ antecedentes, concomitantes, & subsequentes Eucharistiæ consecrationem, collationem, & receptionem; item cæremoniæ, quæ respiciunt debitum ejusdem Sacramenti cultum; quia ita jubet Ecclesia. *Cæremonie antecedentes possunt commode sequentibus verbis exprimi.*

Jejuna, recita, expecta, tua crimina pande;

Et locus, & vestis sacra sint, Altare paratum.

Explicatur hæc vox *Jejuna*. Ex Apostolica traditione Eucharistia nonnisi a jejunis Sacerdotibus, & a jejunis fidelibus recipi

debet. Morem illum antiquum in Ecclesia suo tempore viguisse testatur Tertullianus lib. 2. cap. 5. ad uxorem, *Non sciet*, inquit, *maritus infidelis quid secreto ANTE OMNEM CIBUM gussit*. Cyprianus vero in epist. ad Cæciliam ait, *Nos autem resurrectionem Domini ostendentes mane celebramus*, scilicet jejuni. Et Synodus Carthagenensis an. 397. can. 29. jubet, *ut nonnisi a jejunis celebrentur Sacramenta Altaris, excepto uno die anniversario, quo cæna Domini celebratur, uti mos erat tunc temporis*. Denum Aug. epist. 54. alias 118. cap. 8. hæc habet, *Placuit Spiritui Sancto, ut in honorem tanti Sacramenti in os Christiani prius Dominicum corpus intraret, quam ceteri cibi: nam ideo per universum orbem mos iste servatur: quæ consuetudo, cum ad cæremonias pertineat Sacramentales, & sit in materia gravi, nulli dubium esse potest, quin obliget sub mortali*. Sunt tamen calus particulares, in quibus Eucharistia a non jejunis Sacerdotibus conficitur, & non jejunis fidelibus ministratur. 1. Si Sacerdos inopinata infirmitate abreptus nequeat post consecratam unam speciem, alteram consecrare, Sacerdos non jejunus speciem non consecratam consecrabit, & utrumque accipiet. Item si Sacerdos erronee loco vini aquam benedixerit, errore deprehenso vinum consecrabit; & licet non jejunus ob aquam sumptam, tamen vinum consecratum recipiat. Item ægrotus per modum viatici Eucharistiam, quamvis non jejunus, poterit accipere. Lege rubricas Missalis Romani de defectibus in Missa occurrentibus.

Explicatur hæc vox *Recita*. Secunda necessitate nulli Sacerdoti licet Missam celebrare, nisi prius matutinum, & laudes recitaverit; id enim expresse jubent rubricæ Missalis Romani, quæ haud dubie vim legis habent; etenim cum Missale loquitur de præparatione ad Missam, & apponit quasdam preces, ita habet: *preces pro opportunitate Sacerdotis faciendæ; quod minime addit, dum de matutinis, & laudibus ante Missam recitandis mentionem facit: quo satis aperte significatur unum esse de præcepto, aliud de consilio.*

Explicatur hæc vox *Expecta*, horam scilicet convenientem. Hæc juxta præsentem Ecclesiæ præxim est ab aurora ulque ad meridiem: de quo ita D. Tb. Dicendum, inquit, *quod regulariter Missa debet celebrari in die, & non in nocte, quia ipse Christus est præsens in hoc Sacramento: qui dicit Jo. 9. me oportet operari opera ejus, qui misit me; donec dies est: venit nox, quando nemo potest operari: quamdiu in mundo sum, lux sum mundi;*

digita tamen quod principium diei non accipiat, a media nocte nec ab ortu solis... sed quando incipit aurora. Quæ singula, ut optime notat idem sanctus Doctor, probari possunt sola consuetudine Ecclesiæ, & solis congruentiis suadentur. 3. p. q. 83. a. 2.

Explicantur hæc voces *Tua crimina pande*. Id expresse docet Trid. sess. 23. c. 7. ubi scribitur, ut conscius peccati mortalis, quantumvis se contritum existimet, absque prævia confessione ad Eucharistiam accedere non audeat, ut diximus supra ubi de sanctitate necessaria ad receptionem Sacramentorum: additque Concilium, quod si necessitate urgente Sacerdos absque prævia confessione celebraverit, quamprimum confiteatur: cumque aliqui auctores istud Synodi decretum merum consilium esse assererent, Alexander VII. sequentes damnavit propositiones. *Mandatum Trident. factum Sacerdoti sacrificanti ex necessitate cum peccato mortali, confitendi quam primum, Consilium est & non Præceptum: illa particula Quamprimum, intelligitur, cum Sacerdos suo tempore confitebitur.* Quæ singula denotant istud dictum *tua crimina pande*, verum præceptum exprimere.

Explicantur hæc voces *Et locus*. Tempore persecutionum contra Christianos fas erat ubique terrarum Sancta celebrare, ut docet Dionys. Alex. Epist. ad Hieracem, ubi sic habetur. *Cum ab omnibus persecutione exagitati essemus, & morte multati festum lætæ animæ celebravimus, & singula loca, & singula afflictionum genera præstituta, ut ager sylvestris, solitudo deserta, navis fluctibus jactata, diversorium publicum, & horridus carcer opportuna videbantur, in quibus conventus maximo cum gaudio ageremus.* Ast secundum præsentem Ecclesiæ usum extra Tempia, aut Oratoria Deo dicata non licet offerre Missæ sacrificium: ut non obscure determinat Trid. sess. 22. in decr. de observandis in celebrat. Missæ, ubi hæc scribuntur: *Ne patientur Episcopi privatis in domibus, atque omnino extra Ecclesiæ, & ad divinum tantum cultum dedicata Oratoria, ab eisdem Ordinariis designanda, & visitanda, sanctum hoc Sacrificium a secularibus, aut regularibus quibuscumque peragi.*

Vide Decretum 11. ad calcem hujus Tomi.

Explicatur hæc vox *Vestes*. Certum est apud omnes Christum, cum Missam instituit, quotidianis, & vulgaribus vestibus usum esse. Certum quoque videtur idem præstitisse Apostolos, saltem cum primum Hierosolymis celebrarunt: *vestes enim Sacerdotes*, ut ait Valfriidus Strabo, per incrementa ad eum, qui nunc habetur, *audæ sunt ornatum: nam primis*

temporibus communi indumento vestiti Missas agebant Sacerdotes. De rebus Eccles. cap. 24. Secundum vero præsentem Ecclesiæ usum vestimenta, quibus utuntur Sacerdotes in Missa, sunt *amictus, alba, cingulum, manipulus, stola, casula*, quæ singula nefas est non induere, crimen negligere, aut irridere: ut expresse decernit Trid. sess. 22. Can. 7. *Si quis, inquit, dixerit ceremonias, vestes, & externa signa, quibus in Missarum celebratione Ecclesia Catholica utitur, irritabilia impietatis esse magis, quam officia pietatis, anathema sit.* Mystici scriptores cuilibet vesti mysticam quandam assignunt significationem, quæ vulgo nullam habet cum historia Ecclesiastica fundamentum: ideo illis mysticis signis non est multum insistentium: sed maxime habendum potius piis illis affectibus, qui in nobis excitari possunt sacris illis orationibus, quas ex præcepto Ecclesiæ recitamus, dum sacras illas vestes induimus: v.g. dum dicimus, *imponere mihi galeam, &c.* revocemus in mentem non aliam esse Sacerdoti galeam, non aliud amictum, quam fidem, spem, & caritatem. Idem præstandum cum alias Sacerdotes vestes induimus.

Explicantur hæc voces *Sagra sint*, scilicet calix, patena, corporale, purificatorium, velum &c. quæ ideo *sagra* dicuntur, quia sunt speciali benedictione consecrata. Sine his sacris vasibus, & instrumentis Missam celebrare nefas esset; violaretur enim in materia gravi usus universalis Ecclesiæ. Quid autem circa hæc singula sentiendum, paucis aperiam. Olim Christus, & Apostoli obvii quibuscumque calicibus & patenis uti sunt, nec enim verosimile est Christum, aut Apostolos ad consecrationem vini assumpsisse calices diversos ab his, qui in usu vulgari communiter habebantur. Priores Episcopi aurei ligneis calicibus utebantur, nunc & contra; lignei Sacerdotes aureis utuntur calicibus, inquit Conc. Triburien. cap. 18. Certum saltem est vitreos calices aliquando fuisse in usu. De vitreo calice loquitur Tertul. lib. de pudicit. Et de Exuperio Episcopo Tolos. sic loquitur Hyeron. *Nihil illo, inquit, dirius, qui corpus Domini canistro vimineo, & sanguinem portat in vitro.* Post Constantiniani tempora aurei & gemmati calices ita communiter in Eucharistiæ consecratione adhibiti, ut postea Conc. Aquisgran. an. 1585. caverit calices stanneos non nisi in extrema necessitate, & post expressam Episcopi licentiam adhibere posse. Patenæ autem in Ecclesia vulgo ex eadem materia consuebantur ex quâ calices, ideo modo vitreæ, modo lignæ, modo aureæ, modo argenteæ, & stannæ fuerunt, prout Ecclesiæ vel pauper-

tas, vel copia permittebat. Corporalem, purificatorium, & velum semper in usu fuerunt in Ecclesia; nam verisimile est Apostolos non in nudo Altari consecrasse, sed potius super altare linteo corporali coopertum: uti enim mentiam, qua ad refectionem communem utebantur, mappa linteae operiebant; ita Altare, quo ad consecrationem utebantur, aliqua mappa, & superposito corporali veliebant: & sicut in vulgari cœna mantili utebantur; ita in consecratione purificatorio: deum sicut sacra solemus velis occultare; ita sacra Eucharistiæ vasa velo occultanda esse censuerunt.

Explicantur hæc voces *Altare paratum*. Non in nudo Altari sacrificamus, sed in Altari triplici mappa cooperto, & luminibus illustrato; quia talis est Ecclesiæ usus. Luminibus quidem utimur; quia Christus, qui noctu cœnam fecit, luminibus in cœna usus est: item quia Apostoli, eo quod vel noctu, vel die in cryptis, aliisque locis obscuris sacrificarent, raro sine lumine creduntur Missam celebrasse: jam vero nos & Christum, & Apostolos imitati, Sole etiam rutilante accendimus luminaria; non utique ad fugandas tenebras, sed ad signum lætitiæ demonstrandum, inquit Hier. contra Vigilant. Quicumque voluerit mysticas istorum omnium significationes addiscere, legat Gavantum, & D. Th. Qui vero scire voluerit nudam, simplicem, & historicam institutionem earum omnium cæremoniarum, legat Cardinalem Bona de rebus liturgicis, legat Dominum de Fleury lib. qui inscribitur: *les mœurs des Chrétiens*. En quomodo concise simul & eleganter vestimenta Sacerdotalia explicet Dominus de Fleury c. 31. Usque eo tempore peculiari apparatus in perfungendis sacris Altaris ministris utebantur. Hæc idcirco censendum est quod tunc temporis se habere præstantiori forma apparatus, ac ists. Pontifex Cælestinus I. Galliarum Episcopus scribens an. 428. ita eos locutus est: Oportet nos inter populum emicare & splendescere, non vestibus, sed doctrina & moribus, haud oculos simplicium insolito ornatu detinere affectantes D. Aug. tempore vulgaris apparatus erat caligula: adhuc etiam imperante Valentino utebatur Dalmatica. Stola erat muliebris & commune pallium, quod nos cum oratio promiscuerimus, cum quedam esset lini fœcia, qua, qui sibi qualemcumque auctoritatis, ac domini speciem assumebant, utebantur ad prohibendos, ac abstergendos vultus, collique sudores. Denique mappa erat linteolum brachio superpositum ad mensæ usum. Ipsa quidem alba prius temporibus minime erat Clericis tantum

indumentum, quoniam Arcelianus Imperator P. Romanolargitus est quamplures huiusmodi tunicas, nec non sudariola, & strophiola, quæ nuncupabantur oraria; sed postquam Clerici continuo gestire albam incœperunt, Sacerdotibus mandatum fuit, ut semper aliqua candidiora haberent, quæ in altaris exercitio præsto essent. Idcirco habendum est quod tempore, quo casulam, & dalmaticam continenter gerebant, sibi aliqua Altaris propria ejusdem formæ essent ac illa, quæ communia, verum panno pretiosiore, & dilucidioribus coloribus. Canonis potissimum Sacerdotibus & Diaconibus præcipiunt, ut nequam ministrarent absque oratio, dum prohibebant ne inferiores Ministri hoc facerent.

Ceremonie concomitantes Eucharistiæ consecrationem pertinent vel ad panem, vel ad vinum, vel ad ambas species sumptas simul, vel ad varias rubricas in Missali Romano contentas.

Quantum ad panem Ecclesia Latina consecrat in azymis, Græca vero in fermentatis: utraque Ecclesia, inquit D. Th. piis motivis ducitur. Ecclesia Romana offert azymos panes, propterea quod Dominus sine ulla commixtione suscepit carnem. Sed Græca Ecclesia offert fermentatum, pro eo quod Verbum Patris inditum est carne, sicut fermentum miscetur farinæ. Si tamen utriusque Ecclesiæ pensarentur motiva, consuetudo utendi azymis videtur esse rationabilior, inquit idem Doctor. Primo quidem propter institutionem Christi, qui hoc sacramentum instituit prima die azymorum, ut habetur Matth. 26. & Marc. 14. & Luc. 12. quæ die nihil fermentatum in domibus Judæorum esse debebat, ut habetur Exod. 12. Secundo, quia panis est proprie Sacramentum corporis Christi, quod hinc corruptione conceptum est... Tercio, quia hoc magis competit sinceritati fidelium, quæ requiritur ad usum sacramenti, secundum illud 1. Corinth. 5. Pascha nostrum immolatus est Christus; itaque epulemur in azymis sinceritatis, & veritatis. Habet tamen, ut persequitur idem Doctor, consuetudo Græcorum aliquam rationem. 1. Propter significationem Christi adinstar fermenti naturam humanam suo vigore fermentantis. 2. Ad detestationem bæresis Nazarorum, qui legalia Evangelio miscebant. 3. p. q. 74. art. 4. in corp.

Quantum ad vinum, vinum quodlibet de vite est materia apta, & valida ad consecrationem; tamen consecrandum est vinum, cui paxillum aquæ admixtum sit: usus enim ille miscendi aquam cum v. no antiquissimus est; nam Justinus martyr secundo sæculo vi-

vens illius meminit; ait enim Apolog. 2. Christianos solitos *participare de pane Eucharistico, & de vino, & aqua*. Idem docet Cyprianus Epistola 3. ad Cæcilium. Id observant omnes Ecclesie tum Græcæ, tum Latinæ. Ita determinant Concilia. Et Concilium Tridentense an. 795. descendens ad particulares huius cæremoniæ circumstantias determinat, quod aqua non debeat tertiam calicis partem excedere. Can. 19. Demum Conc. Trid. eam consuetudinem ad Christum ipsum refert. Monet, inquit, deinde sancta Synodus, præceptum esse ab Ecclesia Sacerdotibus, ut aquam vino in Calice offerendo miscerent, tum quod Christum Dominum ipsa fecisse credatur; is enim erat Judaici populi usus, ut vino lymphato uteretur, sic enim habetur Prov. 9. v. 5. *Bibite vinum, quod miscui vobis*; tum etiam, ut ait eadem Synodus, quia e latere; Christi aqua simul cum sanguine exivit, quod Sacramentum hac mixtione recolitur: & cum aquæ in Apocalypsi beati Joannis, populi dicantur, ipsius populi fidelis cum capite Christo unio repræsentatur. Aliam ex D. Ambrosii. addit D. Th. rationem: significat hæc aqua vino mixta introitum in Regnum cælorum: *Aqua, inquit, redundat in Calicem, & salit in vitam æternam*. Hæc autem rationes non debent admitti quasi motiva, quibus ostendatur aquam miscendam esse cum vino in Calice, sed ut solum quasi facta historica, quæ probent eam cæremoniam fuisse semper in Ecclesia observatam, & Patres his congruentiis non aliud intendisse, quam ut institutum a Christo ritum populo his congruentiis explicarent. An aqua convertatur in vinum, vel remanens aqua vi consecrationis convertatur in sanguinem, quæstio est magis Philosophica, quam Theologica; ideo id missum facimus.

Quantum ad binas species panis, & vini, licet altera sufficiat ad validam consecrationem; tamen utraque species est simul consecranda. Primo quidem, quia legimus ita Christum fecisse. Secundo vero, quia numquam permissum legitur, ut cum sola specie vel panis, vel vini fieret consecratio; immo si sint regiones, in quibus non sit vel panis, vel vinum, eoque asportari nequeant, vetat Ecclesia Missam sine utraque simul materia celebrari; satiusque iudicat, ut Missam fideles non audiant, quam quod sacerdos cum altera tantum specie consecret. 3. Demum, quia sacrificium Missæ est sacrificium per modum spiritualis nutritionis iuxta illud: *Caro mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus* Joan. 6. v. 56. Oportet ergo, ut contineat bi-

nas species, panem scilicet, & vinum, quibus nutritio constat.

Quantum vero ad simplices fideles communicantes, vel Clericos non celebrantes, sufficit, ut in una specie panis communicent; quia alia est ratio communicandi, alia celebrandi. Id ita explicat Trid. sess. 21. cap. 3. *Quamvis, inquit, Redemptor noster in suprema illa cæna hoc Sacramentum in duabus speciebus instituerit, & Apostolis tradiderit; tamen satendum esse etiam sub altera tantum specie totum, atque integrum Christum, verumque Sacramentum sumi, ac propterea, quoad fructum attinet, nulla gratia necessaria ad salutem defraudari eos, qui unam speciem solum accipiunt*. Multis quidem de causis. 1. Quia cum Christi corpus, utpote vivens & gloriosum, nec a sanguine, nec sanguis a corpore, & neutrum a Divinitate separari possit, sub quacumque sumatur specie, integer Christus accipitur, & proinde tota gratia sacramentalis, quæ huic Sacramento alligatur. 2. Quia Christus, Apostoli, & primi Ecclesiæ Pastores solum speciem panis creduntur simplicibus fidelibus ministrasse: nam a multis docetur, Christum dedisse Eucharistiam Discipulis euntibus Enmaus; in illa autem communiione fit solius panis mentio: *Cognoverunt eum, inquit textus facer, in fractione PANIS*. Apostoli solum hæud dubie dabant speciem panis Judæis recens conversis toto tempore Nazareatus, quibus diebus Judæis uti vino non licebat: noluisse enim Apostoli initio nascentis Ecclesiæ Mosaicam legem aperte infringere; voluerunt etenim Synagoga cum honore sepelire: priores Episcopi dabant solum panis speciem Anachoretis, quam ipsi in cellulas suas deferabant, ut eam & adorarent, & tempore congruo sumerent. 3. Quia per solum speciei panis sumptionem fideles firmitus roborantur in ea fide, quod Christus in qualibet specie totaliter continetur: impeditur effusio sanguinis vel in terram, vel supra vestes, quod frequenter contingebat, dum viget usus sumendi speciei vini: removetur insuper horror ille, quem habent abstemii bibendi speciei vini, quemque singuli ferè homines sentiunt bibendi in eodem vase post alios: demum non est quod Hæretici circa hoc Ecclesiæ Romanæ calumnientur, cum ipsimet id ipsum frequentent, & solum panem offerant, quoties quis ex adstantibus vel horrore naturali, vel ex aliis causis manifestat se nolle vinum post alios sumere.

Cæremoniæ vero concomitantes Eucharistiæ consecrationem, & celebrationem, habentur initio Missalis: eas potest quilibet ibi legere.

Cereemonie consequentes Eucharistia consecrationem pertinent ad debitum, tanti sacramenti cultum. Illud autem Sacramentum, utpote Christum continens, debet cultu latræ adorari: de quo ita Trid. sess. 13. can. 6. *Si quis dixerit, inquit, in sancto Eucharistia Sacramento Christum unigenitum Dei filium non esse cultu latræ etiam externo adorandum...* Et o-
mnes adoratores esse idololatras *anathema sit*: Christus enim, utpote subsistens in natura divina, debet, ubicumque sit, adorari, ut diximus tom. 1. ubi de objecto adorationis. Variis autem modis exerceri potest cultus latræ erga Christum in Eucharistia Sacramento contentum. 1. Genutitione, ut docet Cyrillus Cath. 5. *Accedat pronus, inquit, in adorationis modum, scilicet ille qui vult communicare*. 2. Luminariis accensis, ut docet Hieronym. contra Vigilantium. 3. Thymiamatis, & thuris adfusione, ut docet Ambr. in Lucam. 4. Observatione festi ab Urbano IV. instituti. 5. Celebratione processionis a Martino V. & Eugenio IV. institutæ. 6. Publica tanti sacramenti gravibus de causis expositione, ut docet Carolus Borromæus in sua synodo XI. Deum devota ejusdem Sacramenti sumptione. Nemo enim, inquit Aug. *carne illam manducat, nisi prius adoraverit*: in Pl. 98. Singulos illos modos, quibus Christum in Eucharistia adorare possumus, paucis expressit Trid. sess. 13. can. 6. & 7. *Si quis dixerit, inquit, non licere sacram Eucharistiam in sacro reservari, sed statim post consecrationem adstantibus necessario distribuendam, aut non licere, ut illa ad infirmos honorifice deferatur, anathema sit*. Rursus: *Si quis dixerit Christum non esse cultu latræ in Eucharistia adorandum, atque ideo nec festiva peculiari celebritate venerandum, neque in processionibus secundum laudabilem, & universalem Ecclesiæ sanctæ ritum, & consuetudinem, solemniter circumferendum, vel non publice, ut adoretur, populo proponendum, anathema sit*.

Concl. 2. De persona, quæ valide quidem, sed non licite potest Eucharistiam vel consecrare, vel distribuere. Eucharistiam valide quidem, sed illicite conficit omnis Episcopus, omnis sacerdos vel suspensus, vel excommunicatus, vel degradatus, vel Hæreticus, vel schismaticus: illis enim omnibus per Ecclesiam interdicta est Eucharistia consecratio. Can. Multi 83. caus. 1. q. 1. Item Eucharistiam valide quidem, sed illicite dispensat omnis sacerdos, qui non habet jurisdictionem vel ordinariam, ut Episcopus aut Parochus, vel delegatam, ut vicarius Parochi, vel præsumptam, ut sunt singuli sacerdotes, quibus permittitur cele-

brare, & adstantibus in Missam communionem impendere: ut enim pastorum est oves suas verbo, & Sacramentis pascere; ita ad Pastores pertinet eos, qui sacramenta ministrant delegare: Sacerdos autem ministrans Eucharistiam sine delegatione saltem præsumpta, peccat mortaliter; quia in casu gravi violat alterius jurisdictionem: Religiosi vero ipso facto incurrunt excommunicationem Papæ reservatam, si sine speciali Parochi licentia præsumant laicis, vel clericis viaticum ministrare. Diaconus autem, & alii inferiores clerici dispensantes Eucharistiam extra casum necessitatis, incurrunt irregularitatem secundum præsentem Ecclesiæ præxim, quamvis olim tuerint Eucharistia ministri in certis casibus; nam Diaconi olim ministrabant Eucharistiam: *Qui apud nos, inquit Justinus, Diaconi dicuntur, dant unicuique eorum, qui adsumt, panem, vinum, & aquam*. Acholyti iussu Episcoporum Eucharistiam ad Christi fideles debebant. Ipsemet laici acceptam a sacerdotibus hostiam consecratam in proprias domos asportabant, ut ea munirentur contra tentationes tyrannorum, eamque, cum opus esset, reciperent. Jam vero Diaconi, Subdiaconi, Clerici inferiores, immo & laici possent ex dispensatione Papæ idem, quod olim circa hujus Sacramenti distributionem in Ecclesiâ observabatur.

Concl. 3. Quot modis possit recipi Eucharistia jam consecrata. Eucharistia consecrata potest tripliciter accipi a Christianis. Primo realiter tantum, sed indigne: talis fuit communio Judæ & eorum omnium, qui communicant sine dispositionibus debitis. Secundo spiritualiter tantum: talis est communio eorum omnium, qui Christo esistenti in Eucharistia spiritualiter adhærent: tales sunt beati omnes, iusti, & penitentes. Tercio realiter & spiritualiter, seu digne: tales sunt hi omnes, qui cum debitis dispositionibus accipiunt Eucharistiam sub specie panis vel vini.

Concl. 5. Quæ dispositiones requiruntur, ut Eucharistia fructuose accipiantur realiter & sacramentaliter. Ut Eucharistia digne suscipiatur, tres requiruntur dispositiones: fides in intellectu, caritas in voluntate, & jejunium in corpore. Fides in intellectu, qua discernat panem Eucharisticum a pane communi; ideo Eucharistia non datur infantibus. Caritas in voluntate, qua sit extra peccatum mortale; ideo Eucharistia non datur his, qui sunt in peccato mortali. Jejunium in corpore; ideo extra casum necessitatis Eucharistia non sumitur nisi a jejunis, ut jamjam diximus explicantes hanc dictionem *jejunia*. Explicat-

minus pariter quod Eucharistia non sumi debeat a pueris; explicandum solum superest, quod non sumi debeat a peccatoribus conscientis peccati mortalis. Id expresse docet Apostolus his verbis: *Qui manducat & bibit indigne, iudicium sibi manducat & bibit, non iudicans corpus Domini*. 1. Ad Corinth. 11. Illud idem docet Aug. tra8t. 62. in Jo. Si, inquit, *corripitur non iudicans Corpus Domini, hoc est, qui corpus Dominicum a ceteris cibis non discernit, sed ut quemlibet alium cibum indiscere, negligeretque sumis: quomodo, live quam graviter damnatur qui ad ejus mensam fingens se amicum accedit inimicus?* Illud idem docet Trid. sess. 13. *Ecclesiastica*, inquit, *consuetudo declarat, eam probationem necessariam esse, ut nullus sibi conscientis peccati mortalis, quantumvis sibi contritus videatur, absque praeiussa Sacramentali confessione ad Sacram Eucharistiam accedere debeat. Quod a Christianis omnibus observandum esse decrevit, modo non desit illis copia Confessoris*. Ratio autem, cur communicans in peccato mortali grave sacrilegium committat, est, inquit D. Th. 1. quia Eucharistia est Sacramentum vivorum: ergo non debet sumi nisi ab his, qui vivunt vita gratiae. 2. Eucharistia est cibis sortium: ergo lumen nequaquam potest ab his, qui sunt mortui per peccatum. 3. Eucharistia est signum spiritualis unionis, quam habemus cum Christo capite: ergo sumi non debet ab his, qui sunt separati a Christo per peccatum. 3. p. q. 79. art. 5.

Sic realis sumptio Eucharistiae permitti non debet ulli ex his, quibus supra monuimus suspendendam esse absolutionem; quia realium Eucharistiae sumptionem debet precedere absolutio, quoties adest copia Sacerdotis. Sic qui ignorant mysteria fidei, qui nolunt reconciliari cum inimicis, qui nolunt restituere, qui sunt in habitu, aut proxima occasione peccandi, &c. debent privari Eucharistiae sumptione, donec praecepto Sacerdotis paruerint.

Sic juxta usum antiquum Sanctorum his etiam, quibus concessa est absolutio a gravibus peccatis, suspendenda est ad tempus sacra communio: *Ut qui separari a regno Calorum timet per ultimam sententiam summi iudicis, aut separari meruit, per Ecclesiasticam disciplinam a Sacramento Caelestis panis interim separatur*. Aug. hom. 27. cap. 3. Et Concilium Ancyranum jubet, ut poenitens emensis diversis poenitentiae stationibus in quarto anno perfectionem suam, idest Eucharistiam, percipiat. Eam praxim observavit Paulus erga Corinthium incestuosum, quem nonnisi post re-

volutum annum ad communionem admisit. Eandem observavit Joannes Evangelista erga illum juvenem, qui a Christianismo ad praedones transierat, & eorum dux factus fuerat, quem Ecclesiae non reconciliavit, nisi ubi se cum eo macerasset jejuniiis, crebrisque precibus Deum invocasset. Euf. lib. 2. cap. 17. Sic etiam, juxta usum a Ludovico Granatenfi approbatum, non statim post absolutionem a peccatis mortalibus, praecipue impudicitiae aut inimicitiae, &c. ad Christum puritatis amatorum & pacis amantissimum per communionem permittendus est accessus; etsi enim, inquit, anima purgata, remanet adhuc foetidus quidam incontinentiae odor, & fumus aliquis rancoris pristini exhalatur, quod utrumque dilatione aliqua, precibus, & piis operibus purgari convenit. *Non mensam invade*, inquit Aug. sed *micas quaere*. Serm. 74. de temp. c. 6. Et optime ait Bernardus sermone de B. Magdalena: *Profecto difficilimus & praesumptuosus saltus est a vestigiis ad verticem Domini transulare*. Et ita maxima cautione debet Sacerdos uti vel in permittenda, vel in neganda communione his peccatoribus, quos a gravissimis sceleribus absolvit: permittenda, si iudicetur necessaria, ut confirmet Deus per sacrum Christi corpus, quod in illis operatus est per gratiam: deneganda vero & ad tempus suspendenda, si ea dilatione augenda praevideatur in Eucharistiam devotio.

Sic etiam utilis est aliquando dilatio sacrae communionis, ut ea dilatione purgentur peccata venialia, majorque fiat erga sacram Eucharistiam & reverentia, & devotio. Chryl. stomus, teste Palladio, *animo commotiore sacrificium offerre noluit*. Hieronymus Basilicam Martyrum, cum iratus fuerat, intrare non audebat: a fortiori non ausus esset sacram Eucharistiam sumere. Geruntius Diaconus jussu Ambrosii abstinuit a ministerio, eo quod levia quaedam verba inconsiderate protulisset: si quis enim non ex segnitie, sed ex reverentia abstineat a sacra communione, *laudandus est de reverentia*, inquit auctor de imitatione Christi. lib. 4. c. 10.

ARTICULUS IV.

In quo praedictum principium, scilicet *et circumstantia Sacramentorum, & circumstantia Sacramentis adjungenda, sunt observanda, applicatur Sacramento poenitentiae.*

NOta. Non hic loquimur de poenitentia solemnī, aut publicā, sed de ea poenitentia

tentia privata, qua peccator sistit se in foro interno coram Sacerdote.

Prop. unica. Observandæ sunt cæremonie, quæ circa administrationem pœnitentiæ in ritualibus describuntur.

Propositio patet ex dictis.

Confessaria hujus Doctrinæ.

Conf. 1. De cæremoniis antecedentibus, concomitantibus, & consequentibus Sacramentum pœnitentiæ. Antequam audiat confessio, perquirendum est tempus, a quo facta est ultima confessio. An præcedentes fuerint integre, & completæ. Si confessiones ex culpa pœnitentis integre non fuerint, sacrilegæ sunt, & iterandæ. Rursus a pœnitente querendum, an impositam satisfactionem impleverit, & inquirenda est causa, cur non impleverit: an quia animum non habebat adimplendi, cum imponeretur; quo casu nulla est confessio, utpote carens parte essentiali: an quia vel non potuit, vel neglexit; quo casu oportet, si possit, ut illam impleat; si non possit, aliam Confessarius imponat, eique malo medeatur juxta regulas superius traditas ubi de mutatione satisfactionis. Dum auditur confessio, non turbetur pœnitens, etiam si consule, & inhoneste loquatur; interrumpatur solum, cum necessarium erit vel ut circumstantiæ peccatorum pateant, vel ut cum fiducia inceperam confessionem prolequatur. Finita accusatione modus honestior, & commodior accusandi se indicabitur: & si oportuerit, de eisdem pœnitens magis ordinate interrogabitur. Nihil in vultu immutandum, nihil in habitu corporis, quidquid audierit Confessarius. Si cum erubescere peccatore egerit, gravitatem criminis ne exponat, nisi post completam omnino confessionem. Si pœnitens in confitendo labore deprehendatur, verba quædam de inferno, de impia morte mentientis in confessione injici possunt, ut Confessarius partus adjuvetur. Si pœnitens sit pœnitentis frontis, postquam omnia confessus fuerit, ostendendum, quam severe puniat Deus eos, qui elata cervice veniam audent postulare; quanta e contra benignitate humiles corde suscipiat. Si pœnitens sua ipse peccata exponere non valeat, interrogandus erit juxta regulas superius traditas ubi de munere Confessarii. Deum completa confessione absolvendus est pœnitens, si sit bene dispositus; remittendus vero, si non sit sufficienter dispositus. Antequam absolvat præmittenda est brevis aliqua exhortatio, qua ad cordis compunctionem excitetur, & ad suscipiendas salutares, & me-

dicinales satisfactiones accendatur, & postea absolvendus juxta formam in rituali præscriptam. Post absolutionem datam non sunt habenda cum pœnitentibus colloquia vana, præsertim cum mulieribus, quæ etiam promptius, & graviore cum vultu, modoque loquendi in foro confessionis negotio audiendæ sunt. Extra tribunal numquam de auditis in confessione cum pœnitentibus colloquendum, nisi ipsi velint, & id necessarium judicetur in bonum pœnitentis: nec in memoriam revocanda sunt pœnitentium nomina, nisi ut pro eis orationes ad Deum effundamus. Cavenda est zelotypia, qua Confessarii timent, ne sui pœnitentes apud alios quoque confessionem faciant; immo opportunum est, ut eos pœnitentes, quos ordinarie audimus, interdum ad alios Confessarios mittamus, uti de Monialibus præcipit Trid. quibus ter in anno confessarium extraordinarium dari mandat. Si pœnitens vel absolutus, vel non absolutus citet Confessarium coram iudice sæculari, ut reddat rationem de absolutione data, vel denegata, non respondeat iudici sæculari, nisi consulto prius Episcopo: si Episcopus opportunum judicet, ut Confessarius sitat se coram iudice sæculari, nihil aliud respondere debet, nisi se non posse de his rationem reddere, nisi soli Deo: similiter respondere debet, si coram iudice Ecclesiastico citetur.

Confess. 2. De circumstantiis loci, temporis, & personarum. Ante confessionem, id est antequam pœnitens suscipiatur, observandæ sunt personæ, tempus, & locus. 1. Circa personas, si Confessarius sit Parochus, ab eo observandum est, an pœnitens, qui stat coram te, sit suæ Parochiæ, vel alienæ. Pœnitentem alienæ Parochiæ Parochus non suscipiat, nisi de obtenta prius a suo Pastore, vel a Superiore licentia fidem Confessario faciat. Si pœnitens bonus, & peritum Parochum habeat, ab eo pœnitente petenda est causa, cur ad suum Pastorem non accesserit; ut si quid est in eo a Parocho alieni animi, vel contemptus, prudenter abstergatur; si qua opus est erga pœnitentem indulgentia, ea potius a Parocho, quam ab alieno facienda est. Si Confessarius sit sacerdos vel sæcularis, vel regularis universaliter in tota Diœcesi erga omnes approbatus, bonum est, ut pœnitentem interroget, cur ad ipsum potius, quam ad alium accesserit; an causam habeat, cur ad suum Parochum non accedat, eique magna semper erga Parochum, & proprium Pastorem inspiranda est reverentia. His præmissis expendendus est pœnitentis sese offerentis status, sit ne pœnitens laicus vel non laicus, sa-

cerdos vel Monachus, dives vel pauper, dominus vel vassallus, &c.

Et statim in mentem revocanda sunt præcipua offerentis fæ pœnitentis officia. Si quæ autem sint lubricæ tentationis initia inter pœnitentem, & Confessarium, mittendus est pœnitens ad alium sacerdotem; quod si fieri minime possit, raro & magna cautione adhibita, numquam nisi præmissa oratione est audiendus. Circa tempus isthæc observanda sunt. Interdum confessiones audiendæ sunt, non ante auroram, non post vesperam, ut Gallicæ Concilia sanxerunt.

Licet tamen post vesperam, vel ante auroram in aliqua necessitate confessiones audire, modo lucerna accensa sit, duoque, vel tres testes præsententur: ut habent vulgo statuta synodalia cujuslibet Dioceseos. Peccatoribus quovis tempore audiendi paratum esse oportet Confessarium: ordinarias tamen confessiones in vigiliis festorum audire magis est opportunum, quam ipso die festo; extraordinarias vero in aliud tempus differre expediat nisi caritas, vel necessitas aliter suadeat. Annuam confessionem, incipiente quadragesima, singuli fideles inchoare debent, vel ad eam saltem se disponere. Circa locum isthæc observanda sunt. Non in cubiculis Magnatum, nec in Oratoriis, sed in Ecclesia loco patenti confessiones audiantur, nisi morbus, vel alia necessitas cogat. Ita Gallicæ Concilia.

Propterea confessionalia extruenda sunt in Ecclesia. Mulierum confessiones in sacristia numquam; virorum autem non nisi raro, & necessitate urgente audiantur.

Confess. 3. De persona, quæ valide quidem, sed illicitè potest dare absolutionem. Toties absolutio datur valide quidem, sed illicitè, quoties impenditur a sacerdote approbato, qui observat usum diversum ab eo, quem præscribit Ecclesia. Sic juxta Alensem, & Bonaventuram, & Morinum absolutio data deprecatorie est quidem valida; quia, inquit, forma deprecatoria usi sunt Antiqui; & ea adhuc utuntur Græci: sed eadem absolutio est illicita; quia usus præsentis Ecclesiæ est, quod forma absolutionis istis verbis indicativis proferatur: *Ego te absolvo*, &c. ut expressius modo loquendi significetur, sententiam sacerdotis non esse solum declaratoriam. Sic valida quidem, sed illicita est absolutio, quæ impenditur a sacerdote sine ea decencia, quæ eam impendi oportet: v. g. juxta D. Th. valida, sed illicita est absolutio a peccato carnali, quod Confessarius una cum pœnitente sua commisit. Dicendum, inquit, quod in tali casu nec Sacerdos debet audire confessionem mulie-

ris, cum qua peccavit, de illo peccato; sed debet ad alium mittere. Nec illa debet ei confiteri, sed debet petere licentiam ad alium eundi, vel ad Superiorem recurrere, si ille licentiam denegaret, tum propter periculum, tum quia est minor verecundia, si tamen abolveret, absolutio mulier. Quod enim Aug. dicit, quod absolvens non debet esse in eodem crimine, intelligendum est secundum congruentiam, & non secundum necessitatem Sacramenti. Suppl. q. 20. a. 2. ad 1.

Vide Constitut. VI. & VII. ad calcem hujus Tomi.

ARTICULUS V.

In quo prædictum principium, scilicet, *cæremoniæ Sacramentorum, & circumstantiæ Sacramentis adjungendæ, sunt observandæ*, applicatur ad Sacramentum Extremæ-unctionis.

Prop. unica. Observandæ sunt cæremoniæ, aliæque adjuncta tum loci, tum temporis, tum personarum, quæ in ritualibus describuntur.

Propositio patet ex dictis.

Confessaria hujus Doctrinæ.

Confess. 1. De cæremoniis. Cæremoniæ antecedentes, concomitantes, & consequentes Extremam-unctionem habentur in rituali, & sola lectione percipi possunt.

Conf. 2. De circumstantiis loci, & temporis. Locis, in quo confertur Extrema-unctio, non est determinatus: aliquando ægroti ex pietate volunt deferri ad Ecclesiam, ibique inungi: id vulgare est, inquit Goarius, apud Græcos: id teste Bernardo, præstitit Malachias Monachus, multique Monachi Dominiæ nostræ de Trappa idem præstant; sed usus communis est, ut sacra hæc unctio confertur privatis in domibus ægrotis in lecto decumbentibus. Tempus vero, quo conferri debet, non est pariter fixum: aliquando ante viaticum conferebatur, aliquando post viaticum. Qui conferebant ante viaticum, eo motivo ducebantur quod Extrema-unctio sit quasi pœnitentiæ complementum; qui vero post viaticum conferebant, hac ratione ducebantur, quod Extrema-unctio sit Sacramentum exeuntium: ergo post omnia Sacramenta conferri debet. Usus Ritualis Romani est, quod confertur post confessionem, & post viaticum. Si tempus inquit, & conditio infirmi permittat, ante Extremam-unctionem Pœnitentiæ, & Eucharistiæ Sacramenta infirmis præbeantur. Ritale Pauli V. Huic praxi ut pote communiori insistenti- dum est.

Consecr. 3. De personis, quæ valide quidem, sed illicitè conferunt Extremam-unctionem. Toties Extrema-unctio valide quidem, sed illicitè confertur, quoties extra necessitatem administratur a Sacerdote, qui vel non est Pastor proprius, vel deputatus a Pastore; quia eam subordinationem ordo exigit Hierarchicus: immo si religiosus extra necessitatem sine venia Parochi conferret Extremam-unctionem, tunc incurreret excommunicationem Papalem Clem. I. de privilegiis. Necessitas autem conferendi hoc Sacramentum est, cum Parochus vel non posset, vel non vellet illud Sacramentum ægroti periclitanti conferre.

ARTICULUS VI.

In quo prædictum principium, scilicet *cæremoniæ Sacramentorum, & circumstantiæ Sacramentis adiungende, observandæ sunt, applicatur ad Sacramentum Ordinis.*

Prop. unica. Cæremoniæ, aliæque adjuncta, quæ in Pontificali describuntur, observanda sunt, ut Ordinatio sit licita. Propositio patet ex dictis.

Consecratoria hujus Doctrinæ.

Confs. 1. De cæremoniis ordinationis. Cæremoniæ antecedentes, concomitantes, & consequentes Ordinationem in Ponticali describuntur, & sola lectione percipi possunt.

Consecr. 2. De circumstantiis loci, & temporis Ordinationis. Locum, in quo conferuntur Ordines, debet esse proprius Episcopi ordinantis, debet esse sacer, & publicus: proprius quidem, cum enim Ordinatio sit actus jurisdictionis, extra proprium territorium exerceri non potest: unde Trid. sess. 6. cap. 5. de reform. hæc habet: Nulli Episcopo liceat cujusvis privilegii prætextu, pontificalia in alterius Diocesi exercere, nisi de Ordinarii loci expressa licentia, & in personas eidem Ordinario subiectas tantum: si secus factum fuerit, Episcopus ab exercitio pontificalium, & sic Ordinatus ab executione Ordinum sint ipso jure suspensi. Locus debet insuper esse sacer, quoties saltem conferuntur Ordines, qui inter Missarum solemniam conferri solent; Missa enim, ut dictum est, non nisi in loco sacro celebrari potest: alii vero Ordines, scilicet Minores, & insuper tonsura, quocumque in loco, & ubicumque conferri possunt, inquit Pontificale Rom. Demum locus Ordinationis debet esse publicus. Si enim, inquit Cyprianus ep. 68. coram omni synagoga jubet Deus constitui Sacerdotem, id instruit, & ostendit Or-

ditiones sacerdotales non nisi sub populi assistentia conscientia fieri oportere, ut plebe præsentem, vel detegantur malorum crimina, vel bonorum merita prædicentur, & sit Ordinatio justa, & legitima, quæ omnium suffragio, & iudicio fuerit examinata. Idem jubet Concil. Trid. sess. 23. de ref. cap. 8. Ordinationes sacrorum Ordinum ... publice celebrentur, presentibus ad id Ecclesiæ Canonici. Tempus, quo heret Ordinatio, non erat olim præfixum; nam Apostoli non ad unum potius quam alium mensam, vel diem attendebant: Pontifices vero Romani vulgo Ordinationem ad mensam Decembrem remittebant: jam vero usus presentis Ecclesiæ Latinæ est, quod collatio sacrorum Ordinum non fiat, nisi sabbatis quatuor temporum, & sabbato precedente Dominicam Passionis, & Dominicam Paschatis: minores vero Ordines dari possunt singulis Dominicis, & festivis diebus duplicibus, & pridie solemnibus ordinationis. Ea omnia magis constant usu, quam scripto: & ad hæc alludit Tr. sess. 23. cap. 8. dum ait: Ordinationes sacrorum Ordinum statuis a jure temporibus publice celebrentur: collatio vero tonsuræ omnino tempore, omni loco fieri potest. Ad circumstantiam temporis pertinet, quod a susceptione unius Ordinis ad susceptionem alterius, aliqua interstitia observentur; interstitiorum autem tempus ita fixit Trid. Sess. 23. cap. 11. de ref. Minores, inquit, Ordines ... per temporum interstitia, nisi aliud Episcopo expedire magis videretur, conferantur ... ac in unoquoque munere juxta præscriptum Episcopi se exercent, idque in ea cui adscripti erunt Ecclesiæ, nisi forte ex causa studiorum absint; atque ita de gradu in gradum ascendunt, ut in eis cum ætate vitæ meritum, & doctrina major accrescat ... cumque hinc ad altiores gradus, & sacratissima mysteria sit ingressus, nemo iis mittitur, quem non scientiæ spes majoribus Ordinibus dignum ostendat. Hi vero non nisi post annum a susceptione postremi gradus minorum Ordinum ad sacros Ordines promoveantur, nisi necessitas, aut Ecclesiæ utilitas iudicio Episcopi aliud exposcat. Et cap. 13. Promoti ad sacrum Subdiaconatus Ordinem, si per annum saltem in eo non sint versati, ad altiore gradum, nisi aliud Episcopo videatur, ascendere non permittantur. Hujusmodi est usus Ecclesiæ Latinæ, nam usus Ecclesiæ Græcæ est longe diversus: siquidem Episcopi solum Presbyteratum & Diaconatum vetantur conferre extra suum territorium; minime vero alios Ordines, ut notat Balsamon in can. 14. Apostolorum.

Consecr. 3. De personis, quæ valide quidem, sed illicitè conferunt, & recipiunt Sacramentum

tam Ordinis. Toties Ordo confertur valide quidem, sed illicite, quoties confertur ab Episcopo vel excommunicato, vel suspensio, vel degradato, vel hæretico, vel schismatico; quia, ut inquit D. Th. hi utuntur valide quidem potestate quam semper retinent, sed qua uti licite nequeunt quamdiu sunt in statu prædicto. Item Ordo confertur valide siquidem, sed illicite, quoties confertur ab Episcopo nullis certe censuris innodato, sed Pontificalia exercente extra suum territorium, vel circa fideles non sibi subditos, & hoc sine expressa Episcopi loci licentia; id enim districtè sub pœna suspensionis vetat Ecclesia.

Valide quidem, sed illicite ordinantur, qui hic subijciuntur. 1. Perpetuo amentes, cæci, muti, manci, pueri in cunis; licet enim sint naturaliter inhabiles ad exercenda officia ecclesiastica, sunt tamen apti ad suscipiendum characterem Ordinis. 2. Irregulares v.g. neophyti, infames, hermaphroditi, suspensi, excommunicati; licet enim jure ecclesiastico sint inhabiles ad munia ecclesiastica & ab eorum exercitio arceantur, tamen possunt valide characterem Ordinis accipere.

ARTICULUS VII.

In quo istud principium, scilicet, *Ceremoniæ Sacramentorum, & circumstantiæ Sacramentis adjungendæ, observandæ sunt*, applicatur ad Sacramentum Matrimonii.

Prop. unica. Cæremoniæ, aliaque adjuncta Matrimonii, observanda sunt, ut Matrimonium sit licitum.

Prop. patet ex dictis.

Conseſſaria hujus Doctrinæ.

Conseſſ. 1. De Cæremoniis. Observandæ sunt cæremoniæ antecedentes, concomitantes, & subsequentes matrimonium; quia ita jubet Ecclesia, alias matrimonium fit illicitum. *Cæremoniæ antecedentes* sunt primo sponsalia, secundo proclamationes; etenim si aliquid istorum omittatur, matrimonium licet validum, est tamen illicitum. Sunt autem sponsalia futuri matrimonii promissio. De sponsalibus fiet infra specialis paragraphus. *Proclamationes* sunt denunciations publicæ ad impedienda clandestina matrimonia: debent autem fieri 1. In parochia sponsi utriusque, in qua per sex saltem menses quilibet

habitaverit. 2. Per tres continuo dies festos, & hoc intra Missarum sollemnia, non autem in officio. 3. Elapsis post ultimam denunciationem sex mensibus, si celebratum non fuerit matrimonium, debet una saltem denuntiatio iterum proclamari ante celebrationem. 4. Et si die denunciationis ultimæ matrimonium celebrari possit, non expedit tamen. Cæremoniæ concomitantes matrimonium in rituali describuntur, & sola lectione percipiuntur. Ad Cæremonias vero subsequentes matrimonium reduci potest sancta ealibertas, quam habent conjugati, ut stante matrimonio rato, & nondum consummato, cuilibet conjugum detur spatium bimestre, quo matrimonium ratum, & non consummatum dirimitur per solemnem alterius sponsi in approbata religione professionem: ut expresse definit Trid. sess. 24. can. 6. & merito quidem; quippe cum conjugati nondum facti sint unum caro per carnalem copulam, cuilibet licitum sit oportet, se Christo per spirituale conjugium copulare: & sicut per mortem corpoream solvitur carnalis matrimonii vinculum, quidni per mortem spirituale, qualis est professio religiosa, solvetur rati dumtaxat matrimonii ligamen? Eam doctrinam continua traditio in Ecclesia observatam sic explicat Alexander Papa Tertius, cap. Verum de conversione conjugatorum, ubi sic habet: Verum, inquit, post consensum legitimum de presenti licitum est alteri, altero etiam repugnante, eligere monasterium, dummodo carnalis commixtio non intervenerit inter eos... & alteri remanenti licitum est ad secunda vota transire. Et cap. Ex publico jubet mulierem conjugatam, sed non carnaliter cognitam, vel transire ad religionem, vel ad virum redire intra duos menses.

Conseſſ. 2. De circumstantiis loci, & temporis, in quibus matrimonium recipi, & conservari possit. Juxta præsentem Ecclesiæ consuetudinem matrimonii Sacramentum in Ecclesia suscipitur, celebratur Missa specialis, & in ea novi conjugati specialibus precibus Deo offeruntur, & speciali benedictione benedicuntur. Tempus vero matrimonii juxta usum præscriptum in Trid. est hujusmodi: a prima Dominica Adventus usque ad Epiphaniam inclusive, & a die Cinerum usque ad Octavam Paschæ sollemnes nuptiæ interdicuntur; ideo sine dispensatione non possunt toto illo tempore celebrari.

Conseſſ. 3. De personis, quæ valide quidem, sed illicite contrahunt matrimonium ob circumstantiani impedimentorum prohibentium. Illi omnes valide quidem, sed illicite contrahunt qui

qui ineunt matrimonium cum aliquo impedimento impediende. Impedimenta autem impedientia sunt quintupliciter generis, & isto carmine continentur.

Votum, promissum, prohibitio, tempora, crimen.

Explicantur singulæ voces. *Votum*, scilicet castitatis, si fuerit tantum simplex, impedit matrimonium; quia est adinstar sponsalium, quæ cum Deo ineuntur: aut si votum solemnne fuerit, dirimit matrimonium; quia est adinstar matrimonii initi cum Deo.

Promissio matrimonii, vel sponsalia cum alio facta, impediunt matrimonium.

Prohibitio quadruplex prohibet matrimonium. 1. Vetatur, ne sine consensu parentum contrahatur. Trid. sess. 24. cap. 1. de reform. 2. Ne cum hæreticis ineatur conjugium. Elliberitanum can. 16. Atheniensium can. 67. 3. Ne quis contrahat cum ea, quam ipse per adulterium polluit. caus. 31. qu. 1. Irritabat tempore Basilii epist. ad Amphilo- chium cap. 39. 4. Ne quis contrahat durante pœnitentia publica.

Tempora feriata impediunt matrimonium. His non licet matrimonium solemnne contrahere, scilicet a Dominica prima Adventus usque ad diem Epiphaniæ inclusive, & a feria quarta Cinerum usque in octavam Paschæ inclusive. Trid. sess. 24. cap. 19. Nuptias quoque solemnnes his temporibus celebrare non licet in Gallia absque dispensatione.

Crimen impedit nuptias, non quodcumque, sed quod istis carminibus explicatur.

Incestus, monacham ducens, rapiensque alienam,

Presbyterum, uxoremve necans, susceptio prolis.

Explicantur singulæ voces. *Incestus* prohibet matrimonium in perpetuum: contingere autem potest quatuor modis. 1. Si cum consanguineis conjugis quis coeat, nisi hoc per errorem contigerit: caus. 34. q. 6. & 8. 2. Si quis cum consanguineis desponsati, vel dispensati coeat. 4. decr. tit. 13. cap. 8. 3. Si cum duabus sororibus quis fornicetur. 7. cap. 296. vel cum matre, & filia. caus. 35. q. 2. can. 5. & 6. 4. Si quis cum propria consanguinea, vel consanguineo nuptias contrahat: caus. 35. q. 2. can. 4. & q. 6. can. 4.

2. *Monacham ducens*. caus. 27. q. 1. can. 13.

3. *Rapiensque alienam*. caus. 27. q. 2. can. 34.

4. *Presbyterum occidens*. caus. 17. q. 4. can. 24.

5. *Uxoremve necans*. caus. 33. q. 2. can. 8.

6. *Susceptio prolis* in baptismo, vel in confirmatione: caus. 20. qu. 1. can. 2. si tamen

hoc ex malitia fiat, non autem ex necessitate.

Juxta Cabassutium, incestus, occisio Presbyteri, vel uxoris, conjugium attentatum cum moniali, pœnitentia publica, impedimenta quidem sunt non recepta in Gallia.

Paragraphus specialis de Sponsalibus.

Quid sint Sponsalia.

Sponsalia sunt promissio vel absoluta, vel conditionalis, voluntaria, deliberata, & mutuo signo sensibili expressa futuri matrimonii inter personas natura, & jure habiles ad contrahendum.

Hæc definitio ab omnibus admittitur, sumunturque singulæ voces in particulari, ex quibus resolvuntur casus morales.

1. Sponsalia dicuntur promissio, ex quo *isthæc inferes*, scilicet quod ad sponsalia non sufficit propositum, vel desiderium contrahendi cum aliqua; quia propositum, vel desiderium non est promissio: hæc autem promissio debet esse non vaga, & indeterminata, sed determinata, & certa; quia vaga promissio non ligat in particulari.

Sic non valet hæc promissio ad sponsalia, si Titius dicat Bertæ: non aliam ducam præter te; quia potest nullam ducere.

Sic non valet hæc promissio, si Titius dicat: ducam aliquam ex tuis filiabus; quia nullam determinat.

II. Dicitur absoluta, ex quo *isthæc inferes*, scilicet, quod promissio sponsaliorum absoluta potest fieri valide quatuor istis modis. 1. *Nude*: accipiam te in meam; vel in meum. 2. Dando arrhas sponsalicias, v. g. vestes, jocalia. 3. Annulli subarrhatione. 4. Interveniente juramento; quia hæc omnia confirmant promissionem, seu tantum modificant.

III. Dicitur conditionalis, ex quo *isthæc inferes*. 1. Si promissio sponsaliorum fiat sub conditione de futuro, promissionis obligatio suspendetur, donec adimpleta sit conditio: v. g. accipiam te in meam, vel in meum, si pater voluerit; urgebit obligatio, si pater velit; non urgebit, si pater noluit, & vis obligationis suspendetur donec constet de patris voluntate. 2. Si promissio fiat sub conditione de præterito, vel de præsentis, urgebit obligatio promissionis, si conditio sit, vel fuerit posita; quia consensus conditionalis post conditionem positam transit in absolutum: v. g. accipiam te in meam, vel in meum, si sis Berta, vel

vel Titius; urget obligatio, si contrahentes sint Titius, & Berta, & non aliter. 3. Si promissio fiat sub conditione inhonesta, repugnante fini matrimoniali: v. g. accipiam te in meam, vel in meum, si sterilitatem induxeris, non valent sponsalia; quia itur contra finem matrimonii. 4. Si promissio fiat sub conditione inhonesta non repugnante fini matrimoniali: v. g. accipiam te in meam, vel in meum, si furtis meis consentias, valent sponsalia; quia non itur contra finem matrimonii: sed non est servanda conditio; quia est de se mala.

IV. Dicitur voluntaria, ex quo istud inferes, scilicet quod promissio facta tantum exterius, resistente interius voluntate, non sufficit ad sponsalia; quia requiritur consensus internus.

V. Dicitur deliberata. Promissio debet esse deliberata; quia si absit ea deliberatio, quæ requiritur ad plenum consensum, contractus censetur involuntarius, & proinde invalidus: ex quo *isthæc inferes*, scilicet quod sponsalia inita completo septennio valent; tunc enim homo censetur habere usum rationis: quod si constaret, contrahentes sponsalia non habere usum rationis, septennio completo, contractus non esset validus.

VI. Dicitur mutua. Promissio debet esse mutua; quia sicuti matrimonium postulat mutuum consensum, ita & sponsalia: ex quo *isthæc inferes*. Si altera pars non repromittat, non sunt sponsalia. Sic si Titius promittat Bertæ, & Berta non repromittat, non valent sponsalia. Si hic Titius absolute promittat, & Berta acceptasset, solus Titius teneretur ad promissionem.

VII. Dicitur, quod promissio sponsalitia debeat esse signo sensibili expressa; quia omnis exterior promissio debet esse signo sensibili expressa: promissio enim, & contractus debent innotescere modo humano, id est sensibili; unde inferes: Si altera pars interius tantum consentiat, non valent sponsalia.

VIII. Dicitur futuri matrimonii. Promissio debet esse futuri matrimonii; quia per hoc sponsalia distinguuntur a matrimonio: ex quo *isthæc inferes*. Matrimonium clandestinum non habet vim sponsaliorum; quia sponsalia debent distingui a matrimonio: & ita declaratum fuit a Congregatione Cardinalium.

IX. Dicitur inter personas natura, & jure habiles. Promissio debet fieri inter personas natura & jure habiles; quia sicut contrahens est invalidus, quoties personæ sunt inhabiles ad contrahendum, ita promissio matrimonialis est invalida, si personæ sint in-

habiles ad matrimonium: ex quo *isthæc inferes*. 1. Sponsalia contracta inter duas mulieres, sunt nulla: quia non sunt natura habiles ad matrimonium inter se. 2. Sponsalia inita inter ligatos voto castitatis, aut alio impedimento juris, sunt invalida.

De obligatione sponsaliorum.

Prop. unica. Sponsalia sunt promissio vel absoluta, vel conditionalis, voluntaria, deliberata, & mutua, signo sensibili expressa futuri matrimonii inter personas natura, & jure habiles. *Prop.* patet ex dictis.

Consequentiæ hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Qui contraxerunt sponsalia, tenentur inire matrimonium; quia omnis promissio absoluta, & acceptata ligat.

Consect. 2. Qui contraxerunt sponsalia, tenentur inire matrimonium tempore condito, si tempus determinaverint; quia promissio servanda est juxta pactam conditionem: si vero tempus non determinaverint, debent inire matrimonium tempore congruenti, cum altera pars exigit; quia res promissa convenienter tunc ex obligatione debet concedi, cum jure exigitur.

Consect. 3. Quando qui contraxerunt sponsalia peccant carnaliter cum aliis, v. g. sponsa cum alio a sponso, & sponsum cum alia a sponsa, peccant nedum peccato fornicationis simplicis, sed peccato luxuriæ mediatis inter simplicem fornicationem, & adulterium; quia violant castitatem per actum carnalem: & insuper violant justitiam; promiserant enim sibi mutuo fore fideles: & hæc circumstantia est aperienda in confessione, utpote aggravans notabiliter.

Consect. 4. Qui contraxit sponsalia fictæ, non tenetur inire matrimonium; quia non fuit vera promissio: tenetur tamen compensare injuriam factam parti, cum qua contraxerat simulate; quia jus ita exigit: attamen per accidens potest obligari. Sic qui sub ficta promissione matrimonii desloravit virginem ejusdem conditionis, vel quæ inferioris conditionis ignorabat conditionem illius, qui eam desloravit, tenetur deslorans eam ducere in uxorem; quia tunc filia decepta est sub spe futuri matrimonii: si tamen filia sciverit disparitatem conditionis, non tenetur eam ducere in uxorem, sed tantum tenetur eam dotare; quia filia sciens conditionis disparitatem, ipsa voluit decipi, & ita sibi debet damnum suum attribuire.

Consect. 5. Qui contraxerunt sponsalia, non

possunt sibi mutuos dare amplexus, nec actum conjugalem committere; quia nondum initus est contractus, sed solum dispositiones positæ sunt ad contractum.

Consect. 6. Si alter desponsatorum nolit iniuste inire matrimonium, poterit cogi per censuras, vel aliis penis ad ineundum matrimonium, quia iudex legitimus potest cogere promittentem, ut servet promissa: hoc tamen non est in praxim redigendum, si timeatur aliquod incommodum inter conjugatos.

De dissolutione sponsaliorum.

Prop. unica. Sponsalia sunt promissio absoluta, voluntaria, deliberata, & signo sensibili expressa futuri matrimonii inter personas natura, & iure habiles.

Prop. patet ex dictis.

Consecraria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Sponsalia possunt dissolvi eodem modo, quo solent alii contractus promissorii dissolvi; quia habent vim contractus.

Consect. 2. Si terminus matrimonii ineundi fuerit condicione aliqua præfixus, transacto tempore, & termino, sponsalia dissolvuntur: v. g. duo promittunt sibi mutuo se inituros matrimonium intra duos menses, quod si non ineant matrimonium intra illud tempus, erunt liberi a promissione; transacto enim tempore statuto sponsalia erunt dissoluta.

Si terminus non esset præfixus condicione aliqua, sed tantum ad maturandum matrimonium, sponsalia non dissolverentur transacto illo tempore, sed data opportuna occasione matrimonium ineundum esset quam citius; procrastinatio enim matrimonii inter desponsatos exponit eos periculo fornicationis, & periculo non commode nubendi, si dissolutis sponsalibus cogatur cum aliis contrahere.

Consect. 3. Sponsalia dissolvuntur per mutuum utriusque partis consensum; quia promissio non ligat cum offertur, & acceptatur promissionis relaxatio: v. g. si utraque pars rescindat sponsalia, si utraque pars eliciat votum castitatis, vel Religionis; quia in his omnibus casibus utraque pars censetur alteri relaxare obligationem ineundi matrimonium.

Consect. 4. Si alter contrahentium lædat compartem in ordine ad matrimonium, pars læsa eximitur ab obligatione sponsalium; minime vero pars lædens. Sed si pars læsa exigit adimplentionem promissi, pars lædens tenetur adimplere sponsalia, seu promissum,

prout potest, & quando poterit; quia in promissionibus mutuis pars lædens cecidit jure suo, pars vero læsa potest uti jure suo. Et ita, si altera pars ineat sponsalia nova, pars læsa non tenetur initis prioribus sponsalibus stare; & si velit, potest exigere, ut pars lædens servet promissum, & ineat promissum sibi matrimonium; quia prior promissio magis ligat quam posterior.

Si tamen pars lædens esset vir, & desorasset secundam sponsam, cum qua secunda contraxit sponsalia, teneretur potius inire matrimonium cum secunda sponsa, quam cum prima; quia teneretur impedire majus damnum: majus autem damnum est desoratio, quam violatio promissionis sponsalium.

Si altera pars fornicetur, permittat oscula, tactus impudicos, &c. pars innocens, quæ est læsa, potest dissolvere sponsalia, & dimittere partem fornicantem, aut impudicam; quia hoc est jus partis læsæ: deinde, quia in promissione sponsaliorum, hæc conditio implicite ponitur, quod partes contrahentes sibi mutuo erunt fideles.

Si utraque pars ejusdem criminis fuerit rea, vir potest dimittere sponsam, & femina sponsum; quia sponsum, & sponsa sunt æquales in hoc crimine, sicut in adulterio: hic enim attenditur fides sponsaliorum, ad quam servandum utraque pars æqualiter tenetur. Si altera pars labatur in hæresim, pars innocens poterit dissolvere sponsalia.

Consect. 5. Sequens ex eo, quod promissio debeat esse voluntaria, & deliberata. Dissolvuntur sponsalia, si nova detegatur mutatio, quæ si prævisa fuisset, non fuissent contracta sponsalia; quia tunc sponsalia censentur fuisse contracta involuntarie. Et ideo si de novo pateant defectus insignes vel in anima, vel in corpore, vel in bonis fortunæ, possunt dissolvi sponsalia a parte, quæ per talem occultationem fuisset læsa.

Sic in sequentibus casibus possunt dissolvi sponsalia ab altera parte læsa.

1. Quando in anima compartis apprehenditur alperitas morum, futura furie inter conjuges, vel rixæ inter parentes conjugatorum.

2. Si in corpore illius detegatur defectus insignes, v. g. lepra, paralysis, morbus gallicus, mutilatio membrorum, auris, brachii &c. foetidus oris aut corporis odor.

3. Si in bonis fortunæ detegatur diminutio insignis divitiarum.

Si autem illi defectus reddant matrimonium perniciosum comparti, vel filius ex tali connubio oriturus, pars, quæ patitur illos defectus, non potest illos occultare; quia
præ-

præjudicium prolis, & compartis debet privatæ utilitati præponderare.

Si vero illi defectus reddant matrimonium tantum minus gratum, & jucundum, potest eas prudenter occultare.

Consect. 6. sequens ex eo, quod sponsalia iniri debeant inter personas natura, & jure habiles. Dissolvuntur sponsalia, si aliquo impedimento superveniente, vel altera pars, vel utraque pars fiat inhabilis ad matrimonium promissum; puta, si utraque pars, vel altera pars ineat matrimonium cum comparte diversa ab ea, quam desponsavit; quia matrimonium ratum dissolvit sponsalia. Item si altera, vel utraque pars eliciat votum castitatis, vel votum intrandi Religionem; quia votum etiam simplex dirimit sponsalia. Item si utraque, vel altera pars proficiat in regionem longinquam non reditura, nisi post longum tempus; quia absentia longi temporis; puta, biennii, aut triennii dissolvit sponsalia.

Monit. 1. Quando sponsalia dirimuntur non per consensum utriusque partis, sed per culpam alterius partis, pars innocens potest petere vel compensationem damni, vel sponsaliorum executionem; quando mandari possunt executioni: & ita desponsatus, vel desponsata ineuntes matrimonium in præjudicium ejus partis, cum qua primo sponsalia inierant, defuncta comparte, tenentur adimplere promissum matrimonium, si pars læsa illud exigit. Item pars, quæ elicit votum vel castitatis, vel Religionis, si obtineat dispensationem a voto, vel non recipiatur in Religionem, tenetur inire matrimonium cum ea quam desponsaverat, si hæc illud exigit; quia manet semper obligatio promissionis.

Monit. 2. Quando sponsalia dissolvantur, dissolvi debent auctoritate judicis Ecclesiastici.

CAPUT II.

Quæ sit obligatio recipiendi Sacramenta.

Prop. unica. Illi omnes tenentur recipere Sacramenta, qui opus habent gratia, quæ confertur per Sacramenta.

Prob. 1. Scriptura. Nemo potest pie, & sancte vivere sine gratia juxta illud Christi: *Sine me nihil potestis facere*: Atqui gratia, quæ vivimus, hauritur Sacramentis; juxta illud: *Haurietis aquas*, idest gratiam, *ex fontibus Salvatoris*, idest Sacramentis: Ergo qui eget gratia, quæ confertur per Sacramenta, tenetur recipere Sacramenta.

2. Ex jure Canonico. Omnia Sacramenta

sunt toti Ecclesiæ necessaria, quamvis singula non sint singulis necessaria, sed aliqua aliquibus, ut habetur hac inductione: *Baptismus* v. g. Sacramentum est ad regenerationem intrantium in Ecclesiam. Canon. *Nulla præter* 142. de consec. dist. 4. *Confirmatio* ad robur pugnantium. Can. *Spiritus Sanctus* de consec. dist. 5. *Eucharistia* ad viaticum saluberrimum progredientium. Canon. *De his* 26. q. 6. *Pœnitentia* ad remedium resipiscen-tium. Can. *His qui* 26. q. 7. *Extrema-unctio* ad levamen ex hoc sæculo exeuntium. Can. *Ab infirmis* 26. q. 7. *Ordo* ad consecrationem divinis servientium. Can. *Cleros*, dist. 21. *Matrimonium* ad benedictionem conjugantium. Can. *omne* 27. q. 2. Demum quodlibet Sacramentum est id, a quo omnis vera justitia vel incipit, vel capta augetur, vel amissa reparatur, ut habetur in Trident. sess. 7. & Can. *Nulla* de consec. dist. 4. ergo quilibet homo, qui eget gratia, quæ in prædictis Sacramentis continetur, debet recipere illud Sacramentum, cujus gratia eget; debet, inquam, recipere vel in re, cum adest opportuna occasio, vel in voto, cum non adest opportunitas, quando scilicet urget præceptum recipiendi Sacramentum.

3. *Rat.* Qui vult finem, debet velle media conducentia ad finem: ergo qui vult gratiam consequi, debet aut recipere, aut velle recipere Sacramenta, quæ sunt media, quibus Deus utitur ad conferendam gratiam.

Consecratoria, quibus præcedens doctrina ad singula Sacramenta applicatur.

Consect. 1. Quando nam urgeat obligatio recipiendi baptismum, seu de necessitate baptismi.

Nullus est homo sive infans, sive adultus, cui necessarius non sit baptismus, non solum necessitate præcepti, sed etiam necessitate medii; ita ut sine baptismo vel in re vel in voto suscipito salus æterna obtineri non possit. Et primo quidem necessarius est baptismus, ut per illum homo emundetur a peccato originali: secundo vero, ut per illum homo inicietur in Christiana Religione; etenim geminus ille effectus non aliunde, quam a baptismo emanat. De primo quippe effectui dicitur in Scriptura Joan. 2. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei*. Quod enim, inquit Christus, natum est ex carne, caro est; quod natum est ex spiritu, spiritus est: quasi dicat carnalis

generatio ab Adamo proveniens infundit peccatum; spiritualis vero regeneratio emanans a Christo infundit gratiam. Secundum vero effectum, scilicet initiationem in Christiana Religione, ita explicat Matth. his verbis: *Euntes, inquit, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, &c.* inlinuans, quod qui per doctrinam instruuntur circa fidem, per baptismum in Christiana Religione initiuntur. Quem duplicem effectum ita explicat Florent. his verbis: *Primum omnium Sacramentorum locum tenes sanctum Baptisma, quod vitæ spiritualis janua est: per ipsum enim membra Christi, ac de corpore effusimur Ecclesia.* Quam regenerationem a peccato, & initiationem in Christiana Religione ita paucis verbis exprestit D. Th. 3. p. q. 68. a. 1. in corp. *Ad hoc autem, inquit, datur baptismus, ut aliqui per ipsum regeneretur, & incorporetur Christo, factus membrum ipsius; unde dicitur ad Galat. Quicumque in Christo baptizati estis, Christum induistis: unde manifestum est, quod omnes ad baptismum tenentur, & sine eo non potest esse salus hominibus.*

Sic generatim nullus est homo, cui liber, & indifferens debeat esse baptismus, sed ut necessarius habendus est vel ut regeneretur, vel ut initiatur. Ideo dicit Trident. de baptismo Can. 5. *Si quis dixeris baptismum liberum esse, hoc est, non necessarium, anathema sit.*

Sic in specie baptismus pueris, etiam non adultis, necessarius est, atque ea in ætate conferendus. Ideo dicit Trid. less. 5. de peccato originali: *Si quis parvulos, recentes ab uteris matrum baptizandos negat, anathema sit; ideo enim in remissionem peccatorum baptizantur, ut in eis regeneratione mundetur quod generatione contraxere: quodque remedium adeo est indispensabile, ut, si illis pueris vel casu, vel malitia hominum denegetur, iusto Dei iudicio in his tenebris relinquuntur, ab Ecclesia nullis precibus adjuvantur; luxa enim Domini sententia est: Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non potest introire in Regnum celorum.* Et Aug. lib. 3. de anima & ejus origine cap. 9. *Noli, inquit, credere, nec dicere, nec docere, infantes antequam baptizentur morte præventos pervenire posse ad originalium indulgentiam peccatorum, si vis esse Catholicus:* solum quippe martyrium in infantibus, sola contritio in adultis, supplere potest defectum baptismi.

Sic in specie omnibus adultis necessarius est baptismus, eisque, si sufficienter instru-

cti, & dispositi, conferendus. Philippus enim eunuchum Reginz Candacis sufficienter instructum, & dispositum illico baptizavit. Sicut & Petrus Cornelium. Vulgo tamen tempore aliquo differtur baptismus. Primo propter cautelam, ne Ecclesia decipiatur, Sacramentum baptismatis passim quibuscunque petentibus conferens; possunt enim occurrere qui fidei, & indispoti possulent. Secundo ad utilitatem recipientium, ut plenius instruantur, & sanctius disponantur. Tertio propter solemnitatem Sacramenti, ut splendidius in Paschate, vel Pentecoste, ut olim moris erat, conferatur.

Sic ergo in praxi 1. Baptizandus est adultus plenæ rationis compos, qui vel natus, vel verbo baptismum postulat. Item baptizandus est adultus, etiam si non plenæ rationis compos, modo saltem per lucida, ut dicunt, intervalla ratione utatur, & per ea intervalla intentionem aliquam exhibuerit suscipiendi Sacramentum, aut saltem nullum obicem contraria voluntate posuerit, ut dicit Innoc. III. cap. *Majores*.

2. Baptizari possunt & debent omnes pueri, omnes infantes, omnes amentes, demum quicumque alii, qui a nativitate ulu rationis caruerunt, nec ulla umquam habuerunt rationis intervalla, licet actu proprio non credant: sicut enim sine actu proprio per voluntatem Adami ex vi generationis carnalis peccatum originale contraxerunt; ita sine actu proprio ex vi generationis spiritualis possunt per voluntatem Christi gratiam regenerantem recipere: ut docet Orig. supra illud ad Rom. *Si enim complantati*, ubi sic loquitur: *Ecclesia*, inquit, ab Apostolis traditionem suscepit etiam parvulis baptismum dare. Cyprian. Epist. 64. editionis novæ, in Concilio definitum esse, non expectandum octavum diem circa collationem baptismi. Aug. lib. 10. de Gen. ad litteram c. 23. *Consuetudo inquit, matris Ecclesie in baptizandis parvulis nequaquam aspernenda est, neque ullo modo superflua deputanda, nec omnino credenda, nisi Apostolica esset traditio.*

3. Baptizari possunt & debent Fidelium vel Hæreticorum parvuli, ipsis etiam parentibus invititis; quippe cum tam Fideles, quam Hæretici sint baptizati, legibus subsciuntur Ecclesie, quæ proinde potest filios, parentibus irrationabiliter invititis, baptizare, eosque e manibus eorum eripere, si periculum imminet, ne corrumpantur.

4. Baptizari possunt & debent filii Pagano- rum, qui sunt sub captivitate Principum Chris-
stia-

fianorum, cum enim servi sint filii, quos suscipiunt, non parentum juris sunt, sed dominorum: ergo in bonum spirituale, & æternam salutem baptizari possunt, & debent eorum pueri, & in Christiana Religione educari. Quando autem parentes infideles subjiciuntur tantum civiliter vel Ecclesiæ, vel Principibus, nec possunt, nec debent filii invitatis parentibus baptizari; parentes enim habent jus naturale supra filios; quibus citra injustitiam orbari nequeunt, periculumque foret, ne filii baptizati postea ab infidelibus parentibus perverterentur. Si tamen iidem filii vel per mortem, vel per alium casum essent eripiendi parentibus, tunc, invitatis etiam parentibus, & possent, & deberent baptizari; nulla enim tunc per baptismum fieret injuria parentibus, nec pertimescendum periculum violandæ fidei.

5. Per rationem oppositam nec possunt, nec debent baptizari pueri in utero matris; nemo enim potest renasci, nisi jam natus: cum autem puer nondum integre vatus periclitatur, si partim ex utero effusus caput offendant, ea pars debet abluï, & cum debita forma baptizari, nec postea rebaptizandus est sub conditione; præcipua enim pars abluta est: si pedem, manumve, aliamve corporis partem ostendat, potest & debet ea pars abluï, sed postea rebaptizandus est sub conditione, quia præcipua pars non abluta est. Si dubium sit, an infans vel integre, vel partim effusus, sit mortuus, vel vivens, potest juxta manuale Bellovi. baptizari; quia viventi loquitur qui dicit: ego te baptizo: vel poterit baptizari sub hac conditione: si tu es homo vivens, ego te baptizo. Si mater monstrum genuerit, si nihil hominis appareat, baptizari non debet, si autem dubium sit, debet baptizari sub hac conditione: si tu es homo, ego te baptizo. Si duæ personæ appareant ex duplici pectore, ex duplici capite &c. duo baptizata faciendæ sunt; vel si mortis periculum urgeat, uterque uno baptismate baptizandus est sub hac forma: ego vos baptizo. Si autem dubium sit, an sint duæ personæ, vel una tantum clare appareat, ea, quæ apparet, absolute baptizanda est; ea, quæ non apparet, sub conditione baptizanda est.

Consect. 2. Quando nam urgeat obligatio recipiendi confirmationem, siue quæ sit ejus necessitas. Sacramentum confirmationis necessarium est, non necessitate mediæ, cum certum sit multos salvari sine confirmatione: sed necessarium est Sacramentum illud necessitate præcepti. Et primo quidem necessitate præcepti communis, quo cunctis fidelibus præcipitur, ut

in accepta in baptismate gratia perseverent, perfectique Christiani habeantur, ut docet Concil. Laod. c. 48. *Oporet, inquit, baptizatos post baptismum, christiatis quoque caelestis, & Regni Christi participes fieri.* Ad quam necessitatem alludit Cypr. epist. 71. ad Janua. ubi hæc habet: *Ungi quoque necesse est qui baptizatus sit, ut accepto christmate, id est unctione, esse unctus Dei, & habere in se Christi gratiam possit.* Deinde confirmatio necessaria est specialii præcepto, ut acceptam fidem custodiamus in corde, & cum opus est ore confiteamur: *Corde enim creditur ad justitiam, ut dicit Paulus, ore autem confessio fit ad salutem.* Ea autem fidei firmitas, & Christianæ Religionis professio ex Sacramento confirmationis oritur, ut docet Florent. *Quia in eo datur Spiritus sanctus ad robur, sicut datus est Apostolis in die Pentecostes, ideoque in fronte ubi verecundius sedes est, confirmandus inungitur, ne Christi nomen confiteri erubescat, & crucem ejus, quæ Testis quidem est scandalum, Gentibus autem humilitas; propter quod signo Crucis signatur.* Tertio necessaria est confirmatio, ut ex ea varias gratias actuales hauriamus, quibus variis tentationibus valeamus resistere, ut docet Concil. Senon. an. 1524. *Confirmatio, inquit, fortio rem reddit ad resistendum tentationibus, promptiorem ad Deo servendum, & ad Dei præcepta adimplendum.* Quarto demum debet illud Sacramentum recipi propter characterem, quo tamquam Christi milites designamur, & Christiani perfecti efficiuntur: de quo ita Concil. Rhemen. an. 1583. *Quamvis, inquit, unusquisque per baptismum catalogo fidelium adscriptus sit, ad diaboli tamen, carnisque, mundique tentationes perseverandas, ac superandas, non nisi per impositionem manuum Episcopi plus ROBORIS, & GRATIÆ recipit.* Unde ait Cyril. Hierol. Catech. 3. *Hujus sancti christiatis dono accepto merito appellamini Christiani... Antequam enim hæc gratia vobis donata esset, non eratis illi eo nomine.*

Ex quo sequitur, quod fidelis quilibet tenetur confirmationis Sacramentum recipere, quando opportuna sese exhibet occasio, ne se prædictis utilitatibus orbem efficiat: ita docet expresse Concil. Sen. supra citatum. *Quam scilicet confirmationem, inquit, fideles omnes usum rationis habentes OBLIGANTUR suscipere aut saltem non contemnere, contemni autem dicitur, quando Episcopus est præsens, paratus dare, & persona hoc sciens negligit, aut despiciit suscipere, aut sine gravi difficultate adiri potest Episcopus qui confirmat.* Et quamvis omni pace frueretur Ecclesia, tamen urgetur præceptum recipiendæ

confirmationis; quippe tempore Constantini, aliorumque Imperatorum de Ecclesiâ bene merentium, quantacumque esset Ecclesiâ tranquillitas, tamen sollicita devotione postulabatur illud Sacramentum a fidelibus, & maxima cura conferebatur ab Episcopis.

2. Fideles maxime miseris istis temporibus tenentur ad confirmationem recurrere, quibus tot hæreticis circumcingimur, & præcipue his, qui confirmationem otiosam cæremoniâ calumniantur. Hanc rationem ut maxime momentosam afferat Conc. Rhemense supra citatum: *Moneant ergo, inquit, Parochi, divinique verbi præcones, confirmationis Sacramentum non debere negligi, vel prætermitti a vere Christianis, hoc præsertim calamitose, & hæresicon pleno tempore.*

3. Strictius adhuc ligat præceptum recipiendæ confirmationis tempore, quo urget persecutio tyrannorum; effectus enim specialis hujus Sacramenti est robur contra tyrannos, quod haberi non potest sine confirmatione, aut illius voto, ut docet D. Th. his verbis: Sicuti, inquit, nullus consequitur effectum baptismi sine baptismi voto; ita nullus consequitur effectum confirmationis sine illius voto, quando scilicet non potest realiter suscipi. 3. p. 9. 72. art. 6. ad 1. Quocirca testatur historia ecclesiastica tempore persecutionum perorasse Episcopos, ut baptizatos confirmarent: cujus sollicitudinis exemplum dedere Apostoli Petrus, & Joannes, qui ad Samaritanos per Philippum baptizatos citi, & properantes acceperunt, ut eis confirmationem conferrent. Unde Parochi debent enixe precari Episcopos, ut hoc Sacramentum conferant, debent & populos adhortari, ut illud suscipere non omittant; nullus enim est Patrum, qui dixerit, eum omnino a peccato vacare, qui confirmationem non suscepit, dum opportuna occasio se offerret; & inter antiquos Scholasticos, vel nullos, vel paucos hujus sententia: patronos reperies. Gerlon tuetur confirmationem esse necessariam non quidem absolute, sed conditionate, scilicet ut vita spiritualis, & salus in baptismo adepta roboretur contra hostes spirituales custodiatur. Et Hugo a S. Vi. sic loquitur: *Quid prodest, si per baptismum erigaris, nisi etiam per confirmationem ad standum roboreris?*

Confect. 3. Quandam inurgeat præceptum communionis, seu de necessitate Eucharistiæ. Eucharistiæ sumptio est omnibus, & singulis Christianis necessaria, non solum necessitate præcepti, sed etiam necessitate mediæ; sed diversimode: necessaria est pueris in voto im-

plícite contento in receptione Eucharistiæ adultis in re, vel in voto. Rursus Eucharistiæ sumptio necessaria est morituris per modum viatici, Sacerdotibus per modum Sacramenti, & sacrificii: necessitas autem illa fundatur in expressis Christi verbis: *Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Jo. c. 6. v. 54. Cujus præcepti necessitatem Moyses ipse prædixerat N. 9. v. 13. ubi sic loquitur: *Si quis mundus est, & in itinere non fuit, & tamen non fecerit phasæ, exterminabitur anima illius de populo suis, quia sacrificium Dominum non obtulit tempore suo; non enim minus urget veritas, quam figura; strictiorque debet esse obligatio Paschæis evangelicæ, quam Paschæis legalis.* Et quidem merito; nemo enim salvari potest, nisi fiat membrum Christi juxta illud: *Ego sum vitis, & vos palmites.* Jo. 15. v. 5. & juxta illud i Pauli ad Eph. c. 2. v. 21. ubi Christus vocatur lapis angularis, in quo omnis ædificatio constructa crescit in templum sanctum Domino, in quo & vos ædificamini in habitaculum Dei in spiritu: arqui ut homo fiat membrum Christi, & templum Dei, debet conjugii cum Christo per Euch. sumptionem vel in re, vel in voto spectatam, juxta illud: *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in eo.* Jo. c. 6. v. 57. Ergo quilibet Christianus debet vel in re, vel in voto suscipere Euchar.

PUERIS necessaria est Eucharistia non quidem in re suscepta; quia nondum ratione utuntur, qua probare se valeant juxta Apostoli præceptum: *Probet autem seipsum homo: nec ullo devotionis sensu erga illud Sacramentum affici possunt; sed necessaria est in voto* implicite contento in receptione baptismatis, ut expresse docet Trid. sess. 22. c. 4. *Eadem sancta Synodus docet parvulos usu rationis carentes nulla obligari necessitate ad sacramentalem Eucharistiæ communionem; siquidem per baptismi lavacrum regenerati, & Christo incorporati, adeptam jam filiorum Dei gratiam in illa etate amittere non possunt.* Et quamvis in pluribus Ecclesiis daretur infantibus lumen, da realiter Eucharistia, id tamen factum non est ex necessitate, sed ex solius disciplinæ usu non generali, sed particulari; qui tamen iustus de causis immutatus est, ut monet idem Trid. *Neque ideo, inquit, tamen damnanda est antiquitas, si eum morem in quibusdam locis aliquando servavimus; ut enim sanctiss. illi Patres sui facti probabilem causam pro illius temporis ratione habuerunt, ita certe eos nulla salutis necessitate id fecisse, sine controversia credendum est.* Votum illud puerorum circa Eucharistiâ paucis explicat D. Th. 3. p. 9. 33. a. 3. *Per baptis-*

primum, inquit, ordinatur homo ad Eucharistiam; & ideo ex hoc ipso quod pueri baptizantur, ad Eucharistiam ordinantur per Ecclesiam; & sic sicut ex fide Ecclesie credunt, sic ex fide Ecclesie desiderant Eucharistiam. Doctrinam illam haulerat D. Th. ex August. lib. 3. de peccat. meritis cap. 4. ubi disertis verbis docet, quod pueris Christo per baptismum inferantur; cui scilicet Christo, inquit, ut incorporentur, Sacramento baptismatis inducuntur.

ADULTIS necessaria est Eucharistia, vel in re, vel in voto explicite suscepta, necessitate præcepti tum divini, tum ecclesiastici: divini quidem, ut præmonent hæc verba Christi adultos alloquentis: *Hoc facite in meam commemorationem.* Quem textum ita interpretatur D. Th. 3. p. q. 38. a. 11. *Sine voto, inquit, percipiendi hoc Sacramentum non potest homini esse salus; frustra autem esset votum, nisi adimpleretur, quando opportunitas adesset; & ideo manifestum est, quod homo tenetur hoc Sacramentum sumere, non solum ex statu Ecclesie, sed ex mandato Domini dicentis, Luc. 12. v. 19. Hoc facite in meam commemorationem.* Eucharistia autem ex præcepto Ecclesie sumi debet singulis annis, saltem in Paschate, ut dicitur infra.

MORITURIS necessaria est Eucharistia per modum viatici: ita remotior docet antiquitas; siquidem teste Eusebio lib. 6. hist. cap. 34. Serapion in infirmitate constitutus Eucharistiam sibi afferri enixè postulavit, eamque devote accepit a puero, qui partem Eucharistiae in os ejus infudit, quam a Sacerdote acceperat. S. Petronilla eodem Sacramento ante mortem munita est; siquidem Nicomedes ad eam agrotantem accessit, celebravit mysteria Christi; Virgo autem sanctissima mox ut corporis Christi Sacramentum accepit, inclinans se in lectulo emisit spiritum. D. Basilus, teste Amphilochio, cum in lecto decumberet sacrum viaticum accepit, & cum in ore ejus esset, reddidit Domino spiritum. Chryostomus agrotans in Cuculo, cum divinam sanctificationem per communionem accepisset, beatissimam ingressus est professionem, cum Christo vivens, & regnans. Hieronymus cum in lecto moriturus decumberet, & Presbyter sanctissimum Christi corpus obtulisset, ille prostravit se pronus in terram voce, & lacrymis orationis; & ubi orationem complevit, vir Domini sacrum Domini corpus suscipiens ad terram supinus rediit. Quæ singula historiarum facta satis indicant consuetudinem sumendi viaticum in infirmitate, non consilium esse, sed præceptum. Ideoque Aug. lib. de visit.

infirm. Eucharistiam de præcepto sumendam esse declarat; infirmo enim sic loquitur: *Illud vivificum Dominici corporis supplementum suscipere non renuas, quin potius illud amice sine quæras, fideliter comedas; cibus ille etenim incomparabilis, ineffabilis, viaticum tibi eris saluberrimum, redemptionis tuæ pretium, Redemptoris monumentum, & redempti monumentum.* Ideo Trid. sess. 13. can. 7. anathema pronunciat contra eos, qui dixerint, non licere sacram Eucharistiam reservari ut illa ad infirmos honorifice deferatur; & ideo forte Concilium Nicænum Eucharistiam vocat necessarium viaticum.

SACERDOTIBUS necessaria est Eucharistia & per modum sacrificii, & per modum Sacramenti; nefas enim est Sacerdotem omnino a celebratione Missæ abstinere, ut docet D. Th. his verbis: *Sacerdoti, inquit, etiam si non habeat curam animarum, non licet omnino a celebratione cessare, sed saltem videtur quod celebrare teneatur in præcipuis festis, maxime in illis diebus, in quibus fideles communicare consueverunt; hinc est quod 2. Machab. c. 4. contra quosdam Sacerdotes dicitur, quod jam non circa Altaris officia dediti erunt, contempto Templo, & Sacrificiis neglectis.* 3. p. q. 83. a. 10.

Quam frequenter autem sumi debeat Eucharistia ab adultis, non eadem fuit semper in Ecclesia consuetudo. Primis siquidem Ecclesie temporibus sumebatur quotidie a fidelibus Eucharistia; erant enim Christiani perseverantes in fractione panis, inquit Lucas. Postea vero singulis dominicis a fidelibus sumebatur, ut notat Conc. Aquigran. can. 1. *Sane, inquit, communicatio corporis Domini omni die dominico debuit celebrari.* Postea tribus festis solemnioribus a laicis accipiebatur, ut habetur can. *Seculares de consecr. Seculares, inquit, qui natali Domini, Pascha, & Pentecoste non communicaverint, Catholici non credantur, nec inter Catholicos habeantur.* Jam vero ex præcepto Ecclesiastico, tum in Lateranensi, tum in Tridentino contento, fideles omnes singulis annis semel saltem in Paschate Eucharistiam sumere tenentur. *Si quis, inquit Trid. negaverit, omnes, & singulos Christi fideles utriusque sexus, cum ad annos discretionis pervenerint, teneri singulis annis saltem in Paschate ad communicandum juxta præceptum sanctæ matris Ecclesie, anathema sit.* Quod præceptum si omiserint fideles, viventes ab Ecclesiæ ingressu, defuncti ab Ecclesiastica sepultura prohibentur, nisi proprii Sacerdotis consilio legitima de cau-

sa communionem distulerint. Quid vero circa frequentem usum Eucharistiæ sentiam, paucis accipe. Ideo sit hæc incidens propositio.

Frequens communicatio non debet permitti nisi his, qui sunt extra affectum peccati mortalis.

Prob. 1. Ex Gennadio lib. de dogmatibus ecclesiasticis c. 53. *Quoridie Eucharistiæ communionem percipere nec laudo, nec reprehendo: omnibus tamen diebus dominicis communicare suadeo, & hortor, SI TAMEN MENS SINE AFFECTU PECCANDI SIT; nam habentem adhuc voluntatem peccandi, gravari magis dico Eucharistiæ perceptione, quam purificari. Accedat, inquit idem auctor, Christianus intrepidus & securus; SED HOC DE ILLO DICO, QUEM CAPITALIA ET MORTALIA PECCATA NON GRAVANT.*

2. Ex Iustino, apologia 2. *Namini, inquit, licet Eucharistiæ participem fieri, quin... consentaneam Christi præceptionibus vitam agat.*

3. Ex Chrysost. serm. de B. Philogonio ubi sic habetur: *Quemadmodum enim, inquit, qui sibi nullius mali conscius est ad hanc oportet singulis diebus accedere, ad Eucharistiam scilicet; sic qui peccatis occupatus est, nec pœnitet eum, ne in seipsis quidem accedere tutum est: neque enim semel in anno accedere, liberat nos a peccatis, si indigne accesserimus; quin hoc ipsum potius augeat damnationem, quod cum semel tantum accedamus, ne tum pure accedimus: & idem auctor hom. 3. in c. 1. epist. ad Eph. docet, quod neque Quadragesimæ, neque Epiphaniæ dies dignos non faciunt, ut accedamus ad Eucharistiam, sed animæ integritas, atque innocentia, vel ut alia vult versio, animæ sinceritas, atque puritas.*

4. Ex D. Th. 3. p. q. 80. art. 10. in corp. ubi ait, quod communicatio potest considerari ex parte Christi, & ex parte lumentis, in quo, inquit, requiritur, ut cum magna devotione & reverentia ad hoc Sacramentum accedat: ergo ut quis posset Eucharistiam accipere, debet esse extra affectum peccati, præcipue mortalis, immo & venialis, qui affectus peccati venialis stare non potest cum via consentanea Christi præceptionibus, ut loquitur Iustinus martyr; neque cum ea integritate animæ, quam exigit Chrysostomus; neque cum magna devotione, quam postulat D. Thom. Ex qua propositione isthæc inferes.

1. Ad frequentem communionem hortandi & admittendi sunt omnes fideles, qui sunt extra affectum peccati mortalis, & qui nituntur contra peccata venialia; quia Conc. Trid. sess. 13. c. 8. *admonet, hortatur, rogat, & obsecrat per viscera misericordiæ Dei nostri, ut o-*
Tom. 11.

mnes & singuli, qui christiano nomine censentur... hæc sacra mysteria Corporis & Sanguinis ejus ea fidei constantia, ea animi devotione, ac pietate, & cultu credant, & venerentur, ut panem illum super substantiallem frequenter suscipere possint. Et les. 22. c. 6. hæc habet: Optaret quidem sacrosancta Synodus, ut in singulis Missis fideles adstantes, non solum spirituali affectu, sed Sacramentum, etiam Eucharistiæ perceptione communicarent.

2. Ad pœnitentiam hortandi sunt, sed ad communionem admitti non debent hi, qui non sunt extra affectum peccati mortalis, sed singuli excludendi sunt a sacra communione, donec plene relinquerint tales sunt ii omnes, quibus juxta regulas supra positas suspendenda est absolutio, v.g. qui sæpe relabuntur in peccata mortalia, qui solas virtutes morales Gentilium, minime virtutes Christianorum exercent, qui magis sunt extra vitia, quam intra virtutes; qui pæda frequentem communionem non sufficit vita solius experti vitii, sed requiritur vita christianis virtutibus ornata. Unde damnata est sequens propositio ab Innoc. XI. *Frequens confessio & communio etiam in his, qui gentiliter vivunt, est nota prædestinationis.*

3. Hortandi sunt ad pœnitentiam, & aliquando ad communionem admittendi hi, qui extra affectum peccati mortalis, nondum plane affectum peccati venialis abjecerunt, ut concepta pœnitentia affectum illum abjiciant, accepta communione in proposito non peccandi, etiam venialiter, confirmantur, & dilata communione ad Eucharistiæ perceptionem paratores reddantur. Id expresse docet Innocent. XI. qui hanc regulam statuit die 12. Februarii 1679. vultque, ut populi doceantur par esse, ut hi, qui se minus paratos senserint, abcedant a communione, quo per pietatis operam ipsi deinceps se paratos magis exhibeant.

Concl. 4. Quandonam urgeat obligatio recipiendi Sacramentum pœnitentiæ, seu de necessitate Sacramenti pœnitentiæ. Toties necessarium est pœnitentiæ Sacramentum vel in re, vel in voto solum, quoties necessarii est contritio, confessio, & Sacerdotis absolutio; quia Sacramentum pœnitentiæ illis partibus constituitur: & proinde examinandum, quandonam urgeat præceptum contritionis, confessionis, satisfactionis, & absolutionis.

Toties autem urget præceptum vel ATTRITIONIS, qua homo Deum tamquam omnis justitiæ fontem diligere incipiat, quæ attritio conjungatur oportet cum Sacramento in re; vel CONTRITIONIS perfectæ cum Sacramento in voto, quoties homo lapsus in peccatum mortale, tenetur a peccato mortali resurgere; quia non est aliud medium resur-

Y

sur-

furgendi a peccato, quam vel attritio cum Sacramento, vel contritio cum voto Sacramenti juxta illud Christi: *Nisi poenitentiam habueritis, omnes simul peribitis.* Luc. 23. v. 3. Quam doctrinam explicat Trid. sess. 14. c. 4. his verbis: *Fuit autem, inquit sancta Synodus, quovis tempore ad impetrandam veniam peccatorum hic contritionis motus necessarius: ergo homo lapsus in peccatum tenetur vel atteri, vel conteri in sequentibus casibus. 1. In mortis articulo; tunc enim maxime eniti debet, ut adipiscatur gratiam: si enim sine gratia decederit, in æternum damnabitur. Arbor siquidem in ea parte immota manebit, in quam ceciderit; ita & peccator. Si cecideris lignum ad austrum, aut aquilonem, in quocumque loco cecideris, ibi eris.* Eccles. 11. v. 3.

2. Cum solemniter, & ex officio aliquid debet conferre Sacramentum; oportet enim ut minister secundarius conformetur Christo, qui est principalis minister, eique per gratiam conjugatur. Et quamvis, ut optime ait Sylvius in Binsfeldium, per solum contritionem minister fiat extra affectum peccati mortalis, crediderim ego non negligendam confessionem, si habeat copiam Confessarii.

3. Cum debet recipere aliquid Sacramentum; quia dispositio ad Sacramentum est fides Sacramenti, & dolor de peccatis.

4. In casibus publicæ calamitatis; quia tunc decet maxime per contritionem cordis Deum iratum flectere, uti multos etiam sanctos viros fecisse legimus. Instat omnium sit iustissimus Daniel, qui tempore captivitatis in sacco, & cinere, & jejuniis sic Dominum deprecabatur: *Peccavimus, iniquitatem fecimus, impie egimus.* Vide integram illam orationem Danielis 9. & interdu coram Deo eam suppliciter effunde.

5. In tentatione urgente, quæ non aliter, quam per contritionem vitari potest; quibus in angustiis hæ, aut similes effundendæ sunt preces Domine, salva nos, perimus... Et ne nos inducas in tentationem, sed libera nos a malo.

6. Cum peccata commissa & deleta, non quidem segnitè oberrant memoriz, sed quasi impetu facto irruunt, & sua titillatione periculum consensus inducunt; tunc enim observandum illud Sapientis: *Tamquam a facie colubri fuge peccatum.*

7. Denum statim post peccatum commissum, non quidem statim phylice, sed statim moraliter; quia, ut optime dicit Sapiens: *Non tardes converti ad Dominum.* Et D. Th. 2. 2. qu. 62. art. 8. *Manifestum est, inquit, quod nec per modicum tempus licet in peccato mora-*

ri; sed quilibet tenetur peccatum STATIM deferre, scilicet, cum periculum est, ne peccatum conversionis dilatione fiat vulnus insanabile.

Toties urget præceptum CONFESSIO. NIS in voto, quoties urget præceptum contritionis; quia non potest esse vera contritio sine voto confessionis, ut docet Trid. sess. 14. c. 14. ubi expresse dicit, quod votum Sacramenti poenitentiz, & proinde confessionis in illa includitur.

2. Toties ex vi juris naturalis urget præceptum CONFESSIO in re, quoties habita copia Confessarii homo baptizatus lapsus in peccatum mortale, tenetur gratiam amissam recuperare; quia in lege Evangelica, quando adest copia Confessarii, homo baptizatus lapsus in peccatum mortale non potest justificari, nisi per absolutionem juxta illud: *Quorum remisistis peccata, remittuntur eis; & quorum retinueritis, retenta sunt: absolutio autem non impenditur, nisi rite contritis, & sincere confessis.* Præceptum ergo confessionis urget in sequentibus casibus. In articulo mortis vel naturalis, quæ ex morbo oritur, vel violentæ, quæ a causa extrinseca nobis infertur; tunc enim oportet nos in gratiam Dei redire per contritionem, & confessionem. 2. In probabili mortis periculo, puta, si quis ingreditur periculosam navigationem, intret periculosum certamen: item mulier tenera primum paritura, vel solita habere partus difficiles, & alia hujusmodi pericula, in quibus oportet nos cum Deo reconciliari, ut in Domino moriamur.

3. Qui habita copia Confessarii vel recepturus est, vel collaturus est aliquid Sacramentum: accepturus Sacramentum vivorum, debet esse in statu gratiæ, cum Sacramenta vivorum conferant secundam gratiam: ergo si habet copiam sacerdotis, debet præmittere confessionem, quæ est medium destinatum ad obtinendam primam gratiam: sacerdos vero, qui collaturus est Sacramentum, si fuerit peccati mortalis sibi conscius, inquit Rituale Rom. Pauli V. quod absit, ad Sacramentorum administrationem non audeat accedere, nisi prius corde poeniteat; sed si habeat copiam Confessarii, Et temporis, loquique ratio ferat, convenit confiteri.

4. Fidelis omnis utriusque sexus, modo sit adultus, quamvis annos pubertatis non attigerit, semel in anno confiteatur necessum est.

5. Omnis homo baptizatus reus peccati mortalis, sive Catholicus, sive non Catholicus, tenetur ex præcepto Ecclesiastico semel in anno confiteri; ita enim habet Conc.

Lateran. *Omnis utriusque sexus fidelis, postquam ad annos discretionis pervenerit, omnia sua peccata semel in anno fideliter confiteatur proprio Sacerdoti, & iunctim pœnitentiam propriis viribus sruat adimplere: quem pium usum retinendum jubet Conc. Trid. sess. 14. c. 5. Hoc autem præceptum adimpletur, quovis anni tempore peccator confiteatur: quia Concilium non determinavit tempus confessionis, sicuti determinavit tempus communionis: ulus tamen est, quod confessio fiat circa quadragesimam, ut ea peccatorum declaratione fidelis se ad communionem sancti disponat. Qui ergo per annum integrum non est confessus, tenetur quam citius poterit confiteri; sicuti qui tenetur solvere debitum intra annum, si non solverit intra annum, tenetur altero anno solvere.*

6. Qui habet solum peccata venialia, tenetur vel ea confiteri, vel saltem scilicet se suo sacerdoti, ut statum suæ conscientie Pastori suo aperiat: ita expresse docet D. Th. supp. q. 6. a. 3. *Tenentur, inquit, omnes ex constitutione ab Ecclesia edita in Conc. generali sub ann. III. tum ut quilibet peccatorum se recognoscant, quia omnes peccaverunt, & egent gratia Dei: tum ut cum majore reverentia ad Eucharistiam accedatur: tum etiam ut Ecclesiarum Rectores sui subditis innotescant, ne lupus intra gregem lateat. Et in solutione ad 3. Dicendum, inquit, quod ex vi Sacramenti non tenetur aliquis venialia confiteri, sed ex institutione Ecclesie, quando non habet alia, quæ confiteatur. Vel potest dici secundum quosdam, quod ex decretali prædicta non obligantur, nisi qui habent peccata mortalia... sed sufficit ad præceptum Ecclesie implendum, ut qui habet peccata solum venialia se sacerdoti representet, & se ostendat absque conscientia mortalis esse, & hoc ei pro confessione reputatur.*

Toties urget præceptum SATISFACTIO-
NIS Sacramentalis subeundæ, quoties est necessaria vel ad reparandum peccata præterita, vel ad præcavendum futura, vel ad obtemperandum Confessorio, vel ad integrandum Sacramentum pœnitentiæ. Satisfactio est necessaria ad reparandum peccata præterita; quia, ut diximus, dimissa culpa non omnis poena remittitur. Item necessaria est ad præcavendum futura; satisfactio enim est ad instar medicinæ præterita peccata tollentis, & præcaventis futura. Demum est necessaria ad integritatem Sacramenti, cum sit pars illius, & ad obediendum Confessorio, cum pœnitens impositam sibi a Confessorio congruam pœnitentiam teneatur & acceptare, & exequi.

Toties urget præceptum ABSOLUTIO-
NIS percipiendæ, quoties hæc absolutio est ad percipiendam peccatorum veniam omnino necessaria: est autem absolutio sacerdotis necessaria in lege Evangelica his omnibus, qui post baptismum lapsi sunt in aliquod peccatum mortale.

*Consect. 5. Quandonam urgeat præceptum Extremæ unctionis, seu de necessitate Extremæ unctionis. Sacramentum Extremæ unctionis necessarium est, non necessitate medii, eum certum sit de fide multos infirmos non recepto isto Sacramento salvari, sed necessitate præcepti tum ecclesiastici, tum divini. Necessitas illa fundatur in verbis Apost. Jacobi 5. v. 14. *Infirmum quis in vobis inducat Presbyteros Ecclesie.* Verbum illud inducat, significat strictum, & verum præceptum, juxta multa Concilia, & varios Patres; nec ad merum consilium detorqueri potest, ut volunt quidam Theologi. Concilium Cabillonense II. sub Carolo Magno, & Leone III. Can. 46. sic habet: *Secundum B. Jacobi documentum, cui etiam DECRETA Patrum consonant, infirmi oleo, quod ab Episcopis consecratur, ungi DEBENT.* Concilium Augustodunense Can. 30. sic loquitur: *Unctio extremæ Sacramentum cum Litanis, & orationibus a Majoribus acceptis, totaque Ecclesia servatis, fidelibus imperiendum JUBEMUS.* Et alterum Concilium Cabillonense an. 1538. cap. 5. part. 7. *Hæc, inquit, sacra unctio impendatur cum expositione MANDATI Apostolici.* Idem sentiunt sancti Patres; nam Aug. lib. de visitatione infirmorum, extremam unctionem cum viatico componit: ergo si viaticum sit de præcepto in articulo mortis; ita & extrema unctio. Sic, inquit, roges de te, & pro te fieri, sicut dixit Apostolus Jacobus, immo per Apostolum Dominus ipsa videlicet olei sacri levatio intelligitur Spiritus sancti typicalis unctio. Rupertus in vita Huberti Colonienis hæc habet: *Abbatem Eliam accersivit, quo veniente secundum PRÆCEPTUM Apostoli sacro est unctus oleo in nomine Domini.* Ergo Sacramentum extremæ unctionis est de præcepto, & non solum de consilio.*

Consect. 6. Quandonam urgeat præceptum ordinationis suscipiendæ, seu de necessitate suscipiendi ordinis. Toties urget obligatio suscipiendi ordinis, quoties quis ornatus, ut supponitur, dotibus necessariis ad ordinationem, & carens impedimentis canonicis, remotionibus ab ordinatione, a legitimo Superiore præceptum accipit, ut permittat sibi manus imponi: tunc enim judicare debet necessariam

sibi esse hoc Sacramentum accipere, tum ut ipse Domino consecratur, tum ut alios sanctificet, tum ut cultum Dei promoveat, tum demum ut regimen Ecclesiæ stabiliat; resistere autem legitimo Superiori in illis circumstantiis, non virtus est, sed vitium; non humilitas, sed superbia; non zelus domus Domini, quo oportet accendi omnes clericos, sed amor otii. De homine in his circumstantiisposito loquitur Ecclesiasticus c. 13. v. 11. Noli, inquit, esse humilis in sapientia tua, ne humiliatus in stultitiam seducaris. De eo etiam sic loquitur Gregorius in suo Pastoralis 1. Par. c. 5. Qui habet, inquit, dona Dei, ut possit esse Pastor, si vocatus suscipere renuit, plerumque dona ipsa sibi auferuntur; quia non pro se tantum, sed etiam pro aliis acceperat; unde Dominus dicens, Si diligis me, pasce oves meas, clare docuit, quod si testimonium dilectionis est suscipere onus Pastorale, quisquis virtutibus pollens ipsum suscipere renuit, Pastorem summum convincitur non amare: quod si ideo curam Pastoralem refugiant, quia quietem contemplationis diligunt, sciant quod de tantis animabus resunt, quantis venientes ad publicum prodesset potuerunt: & juxta legem merito Ecclesia in illum expuet: quia noluit suscitare semen fratris sui Christi defuncti sine liberis, quia paucos in vita Dominus convertit: dicitur autem expuere in faciem ejus, quia exprobat quietem ejus. Non est autem inferioris judicare, an dignus sit vel indignus, sed Superioris, nisi inferior haberet tanta vitia occulta, quæ eum impedirent, ne valide Ordinem posset recipere: quo in casu teneretur ea manifestare secreto Superiori, & iste teneretur medium aliquod invenire ad tollendum scandalum, quod ex tali resistantia oritur. Et Bernardus scribens cuidam Abbati, qui proponebat dimittere Abbatiam, ut sibi quietius vacaret, hoc ei omnino interdicit, multisque probat argumentis, quæ eadem possunt suadere, ut qui judicatur a legitimo Superiore idoneus ad Ordines suscipiendos, Prælati non resistat. Primo, quia caritas non querit quæ sua sunt. Secundo, quia ex ea inobedientia sequitur scandalum & turbatio pacis. Libenter ait, carebo quantolibet, etiam spirituali quæstu, qui non possit acquiri nisi cum scandalo. Ubi enim scandalum, ibi proculdubio caritatis est detrimentum. Ubi autem est diminutio caritatis, non potest sperari spiritualis exercitii profectus. Item qui propriam quietem communi utilitati præfert,

non potest dicere: mihi vivere Christus est, & mori lucrum. Erubi erit illud: Nemo sibi vivit, nemo sibi moritur; & illud; Non querens quod mihi utile est, sed quod multis, ut salvifiant; & ut qui vivunt non sibi vivant, sed ei, qui pro ipsis mortuus est? Epist. 82. & ad alium Abbatem scribens, qui Abbatiam renunciare volebat, hæc scribit, quæ ad propositum nostrum possunt inservire. Tene, inquit, quod tenes, mane in quo es, & stude prodesse quibus præes. Nec præesse refuge, dum potes prodesse: quia vix quidem tibi, si præes & non prodes, sed vix gravius, si quia præesse metuis, prodesse refugis. Epist. 68. & ad alium scribens, qui a se rejecerat farcinam curæ Pastoralis, & licentiam ab Episcopo magis extorserat, quam obtinuerat: Attende, inquit, si licuit Christiano injunctam sibi dimittere obedientiam ante mortem, cum Christus factus fuerit obediens usque ad mortem. Si dicis, quod impetrasti licentiam ab Episcopo cedendi, dico; quod cum fuerit extorta, non fuit licentia, sed violentia: quod enim tua importunitate victus Episcopus invitatus fecit, non fuit absolvere, sed abruptere. Gaudes quia exoneratus es, & ego vereor, quod Deus sit in te exonoratus, cujus procul dubio ordinationi resistis, dum promotus ab illo, tu te dejicis. Oportebat etiam patienter portare onus impositum, animo non frangi, pusillanimitate non vinci, & semel susceptum onus deponere non licebat. Si allegas difficultatem, vel impossibilitatem, omnia possibilia sunt credenti. Hoc verum est quod deposuisti; quia magis tibi placuit quietes tua, quam utilitas aliena. Nec veretur idem Bern. scribens ad Eugen. lib. 4. eum adhortari, ut quos vel Prælatione, vel sacris Ordinibus dignos judicaverit, compellat intrare. His haud dubie innitebantur fundamentis sancti Præsules, cum vel invititis, vel insciis, etiam sacras manus imponebant. Sic Flavianus Episcopus Constantinopolitanus Macedonianum Eremitam abduxit a vertice montis, tamquam in eum ad se delata fuisset accusatio. Cum autem mysticum esset propositum Sacrificium, adduxit ad Altare, eumque coapat in numerum Sacerdotum; postquam autem fuit sacrum finitum officium, & hoc ei significavit aliquis (quod enim factum fuerat ignorabat omnino) primum quidem inceffebat omnes maledictis & convitiis; postea autem accepto baculo cui inniti solebat, & ipsum persequabatur Pontificem, & alios quotquot aderant: aliquandiu credidit se non esse Presbyterum, postea vero rationibus familiarium convictus, se gessit

ut Presbyterum . Theodoret. hist. sess. pp. c. 13. Sic Epiphan. de Paulino a se ordinato dicit: Ignorantem eum, & nullam penitus habentem suspicionem, per multos Diaconos apprehendere iussimus, & teneri os ejus, ne forte liberare se cupiens adjurasset nos per nomen Christi, & primum Diaconum ordinavimus... proponentes ei timorem Dei & conspuentes ut ministraret. Valde quippe obnitebatur, indignum se esse confitens: vix ergo compulsumus eum, & persuadere potuimus eum testimonio Scripturarum & propositione mandatorum Dei: & cum ministraret in sanctis sacrificiis, rursus cum ingenti difficultate tanto ore ejus, ordinavimus Presbyterum, & eisdem verbis, quibus ante susceperamus, inaudivimus ut sederes in ordine Presbyteri.

Confess. 7. Quandonam urgeat præceptum contrahendi matrimonii. Toties urget præceptum matrimonii contrahendi, quoties id exigit bonum universale Reipublicæ vel civilis, vel ecclesiasticæ, vel privatum bonum spirituale illius, qui potest matrimonium contrahere, quia matrimonium destinatum fuit a Deo. 1. Ad multiplicationem generis humani in bonum Reipublicæ civilis, vel ecclesiasticæ. 2. In remedium concupiscentiæ. Ergo toties urgebit præceptum contrahendi matrimonium, quoties aliqua ex illis causis interveniet. Sic sancti Patriarchæ, per quos populus Dei carnaliter propagandus erat, tamdiu obligati fuerunt ad contrahendum matrimonium, donec multiplicatis sufficienter populis cessavit præceptum matrimonii contrahendi: ideo nec Jolue, nec Elias, nec Eliseus, nec Jeremias leguntur matrimonium contraxisse: & Christus, & Joannes Baptista non accusati sunt a Judæis, quasi legis Moisaicæ transgressores, licet matrimonio non contraxerint; quod significat tunc nullum viguisse præceptum matrimonii contrahendi: multo minus nunc urget necessitas contrahendi matrimonii, cum, ut notat Aug. lib. 1. de nuptiis c. 13. Populus Christianus ex omnibus gentibus coalescat, & spirituali generatione, potius quam carnali multiplicetur. Sic filii Regum & Imperatorum tenentur inire nuptias, cum ex eorum matrimonio pax Reipublicæ pendet, & bonum Ecclesiæ speratur. Sic privati tenentur matrimonium inire, cum non habent donum continentiæ; ut docet Aug. de bono conjugali c. 10. Mibi videtur, inquit; hoc tempore solos eos, qui se non continent, conjugari oportere, secundum illam Apostoli sententiam: quod si se non continent, nubant; melius est enim nubere, quam uri: matrimonium enim

Temo II.

quod antelapsum erat officium naturæ, post lapsum fit remedium concupiscentiæ. Sic filius familias quibusdam in calibus tenetur ex mandato paterno matrimonium contrahere. Pater, inquit D. Th. potest filium ad matrimonium inducere ex rationabili causa. Et tunc si ut se habet filius ad causam illam, ita se habet ad præceptum patris: ut si illa causa cogat de necessitate, vel de honestate, præceptum similiter cogat; alias non. In 4. dist. 29. q. 2. a. 4. Ita que si causa talis sit, ut filium omnino obliget, tunc filius tenebitur ex necessitate matrimonium contrahere: si vero ea causa obliget ex honestate, tenebitur ex decencia contrahere: v. g. filius est incontinens, tunc debet obedire patri præcipienti matrimonium, ut vitet incontinentiam. Filius virginem seduxit sub spe matrimonii, & injuria non potest aliter compensari, tenetur eam ducere, quam defloravit, ut servet justitiam. Filia nubilus pudicitia periclitatur; tunc jubente patre tenetur aut matrimonium contrahere, aut Monasterium ingredi, ut vitet ignominiam, quæ merito prætimeatur. Item si pater vel in captivitate constitutus, vel inopia pressus, vel a potentibus inimicis exagitat, ea mala aliter vitare nequeat, quam per matrimonium filii, tunc filius debet matrimonium inire. Si vero causæ, propter quas pater fundet matrimonium, non sint tam urgentes, filius tunc tenebitur ex decencia inire matrimonium: v. g. si pater, inconsulto filio, ei sponsam elegerit, aliunde honestam, parem, & familiaritatem convenientem; tunc ex honestate deberet filius matrimonium contrahere.

CAPUT III.

Quomodo homo teneatur vivere post acceptum Sacramentum.

Prop. unica. Homo post acceptum Sacramentum tenetur eam vitam degere quam exigit dignitas & sanctitas Sacramenti accepti.

Prob. 1. Script. Quoties Deus legem aliquam hominibus statuit, toties eam stricte observari voluit juxta illud: Tu mandasti mandata tua custodiri nimis: Psalm. 118. vers. 4. atqui Deus instituendo Sacramenta, legem posuit obligantem homines, ut vivant digne Sacramentis acceptis, cum Sacramentum sit pactum, quo Deus promittit gratiam daturum hominibus, & homines obligant se reddituros obsequium Deo: ergo homines post

Y 3 acc-

accepta Sacramenta tenentur vivere digne Sacramentis acceptis.

2. Ex Ambros. serm. 24. novæ editionis. *Non sufficit quod Christianum nomen præferamus, quod utique fit per Sacramenta quæ recipimus, si opera christiana non facimus, idest opera digna Sacramentis. Idem docet Chrysost. serm. de Martyribus, quod aut imitandi sunt, aut non laudandi, ubi sic habet: Unde tu, Christiane, delicatus es miles, si putas te posse sine pugna vincere, sine certamine triumphare: exere vires, fortiter dimica, atrociter in prælio isto concerta, considera pactum, conditionem attende, militiam nosce, pactum quod spondidisti, conditionem quam accepisti, militiam cui nomen dedisti: quod pactum utique fit, cum recipiuntur Sacramenta: quæ vita sancta degitur, cum vivitur digne Sacramentis.*

3. Rat. In quocumque statu homo constituitur, tenetur eam vitam degere, quam dignitas status exigat: cui officio si non satisfaciatur, punitur juxta prævaricationis meritum. Sic Adam, cum mandat Dei in Paradiso fuisse transgressus, sibi & posteris justitiam, in qua constitutus fuerat, amisit, sententiam mortis, quam interminatus fuerat Deus, subiit, & e Paradiso eiectus est. Sic filii Dei, idest posteri Seth, videntes filias hominum, idest filias Cain, quod essent pulchræ, illicitoque commercio se mutuo commaculantes, diluvio absorpti sunt. Sic Judæi violantes legem Moisaicam, & cærimonias legales contemptui habentes, eiectioni sunt: ergo Christiani violantes legem sacramentorum, longe severius puniuntur, ut probat Paulus ad Hebr. 2. ubi sic habet: Propterea abundantius oportet nos observare ea, quæ audivimus, ne forte peregrinamur; si enim qui per Angelos dictus est sermo, factus est firmus, & omnis prævaricatio & inobedientia accepit justam mercedis retributionem; quomodo non effugiemus si tantam neglexerimus salutem? scilicet eam, quæ ex sacramentis oritur.

Conseſſaria hujus Doctrinæ.

Conseſſ. 1. Quam sancte vivere debeat homo baptizatus. Homo baptizatus debet Patri æterni cuius est nova creatura, vitæ novitatem, Christo cuius est membrum, conformitatem, Ecclesiæ cuius est filius, obedientiam. Debet Patri novitatem vitæ: ita docet Paulus 2. ad Cor. c. 3. v. 17. *Vetere, inquit, transierunt; ecce facta sunt omnia nova.* Et idem Paulus ad Colos. 2. v. 9. *Expoliantes, inquit, vos veterem hominem cum actibus suis, & induentes novum. Quæ novitas in eo sita*

est juxta eundem Paulum ad Titum 2. v. 11. *ut abnegantes impietatem & secularia desideria, sobrie & pie & iuste vivamus in hoc seculo, expectantes beatam spem.* Quippe, juxta Cyprianum epist. ad Donatum, Christianismus est mors criminum & vita virtutum. Et juxta Aug. lib. de cantico novo: *Omnis qui baptismum Christi desiderat, vitam novam concupiscit: transat ergo a vetustate, ut perveniat ad novitatem.* Et de Symbolo ad Catechumenos lib. 1. cap. 1. *Videtur, inquit, quia professionem vestram in curiam proferitis Angelicam: nomina profitentium accipiuntur in libro vitæ. Baptizatus autem sic loquitur Chrysost. Aliam, inquit, vivamus vitam, faciamus de terra cælum, nostrum recte vivendo gentibus, quibus bonis careant; nam quando nos laudabiliter vivere videbunt, quasi faciem cælorum aspicient.* Et Gregor. Nazian. orat. 40. novam vitam his verbis baptizato præcipit: *Baptismum æstimare debemus tamquam secundæ vitæ, ac purioris vivendi rationis pactum cum Deo initum.*

11. Baptizatus debet Christo, cuius est membrum, conformitatem: ut expresse docet Paulus ad Rom. 6. v. 3. *An ignoratis, inquit, fratres, quia quicumque baptizati sumus in Christo Jesu, in morte ipsius baptizati sumus; consepulti enim sumus cum illo per baptismum in mortem, ut quomodo Christus surrexit a mortuis per gloriam Patris, ita & nos in novitate vitæ ambulemus.* Quod ita interpretatur Aug. Enchirid. c. 41. 42. *Ipsium est quod in nobis celebratur magnum baptismatis Sacramentum, ut quicumque ad istam pertinent gratiam, moriantur peccato, sicut ipse peccato mortuus dicitur; quia mortuus est carni, hoc est peccati similitudini, & vivat de lavacro renascendo, sicut ipse de sepulcro resurgendo; quamlibet etatem corporis gerant, idest omnes Christi annos imitentur: infantes imitentur infantem, pueri puerum, adolescentes adolescentem: imitentur Jesum docentem, jejunantem, prædicantem. Ideo juxta praxim Ecclesiæ cum baptismo initiamur, renunciamus mundo, diabolo, & omnibus operibus ejus, & omnibus pompis ejus: quam renunciationem ita vult fieri Aug. Renunciatur, inquit, non solum vocibus, sed etiam moribus; non tantum sono lingue, sed & actu vitæ; non tantum labii sonantibus, sed & operibus pronuntiantibus lib. 4. de Symbolo ad Catechum. c. 1. Quid enim est renunciare mundo, nisi imitari Christum, qui dixit: Ego non sum de hoc mundo. Joan. 8. v. 23. nili imitari Apostolos dicentes 1. ad Corinth. 4. v. 18. Tamquam purgamenta hujus mundi facti sumus omnium scriptura usque ad*

buc. Renunciare mundo est imitari spirituales Israelitas, de quibus Isaias ait: *Cernens terram de longe*: 33. v. 71. idest mundum ex-
crabantur. Quid demum est renunciare mundo, nisi obedire Joanni dicenti: *Nolite conformari huic seculo*? 1. Joannis cap. 2. v. 15. *Per mundum enim*, inquit Aug. *vult intelligi eos, qui vivunt secundum concupiscentiam mundi, & non sunt in ea forte gratia, ut ab illo eligantur ex mundo*. Tract. 107. in Joan. Per mundum intelligi debent hi, qui dicunt: *Nolumus hunc*, idest Christum, *regnare super nos*. Quid sit renunciare diabolo late explicat Aug. Soliloquiorum ad Deum c. 16. dum instruit nos, quomodo Deum debeamus orare, ut nos ab insidiis diaboli liberet. *Deus meus*, inquit, *ad te clamamus, libera nos ab adversario nostro quotidiano, qui sive dormiamus, sive vigilemus, sive comedamus, sive bibamus, sive quodcumque opus operemur, omnibus modis in-*
stat die ac nocte, fraudibus, artibus, nunc palam, nunc occulte, sagittas venenatas contra nos dirigens, ut interficiat animas nostras. Et tamen, Domine, pessima insania nostra, quia cum continue videamus contra nos draconem ore aperto paratum ad devorandum, nihilominus dormimus & lascivimus in pigritiis nostris, tamquam securi ante eum, qui nihil aliud desiderat, quam ut nos perdat... Laqueos posuit in divitiis, laqueos posuit in paupertate, laqueos tendit in cibo, in potu, in voluptate, in somno, in vigilia, laqueos posuit in verbo & in opere, & in omni via nostra; sed tu Domine libera nos a laqueo venantium, & a verbo asperso, ut consecramur tibi dicentes: *Benedictus Dominus Deus, qui non dedit nos in captivem dentibus eorum*. Anima nostra sicut passer erepta est de laqueo venantium: laqueus contritus est, & nos liberati fuimus. Et lib. 2. de Symbolo ad Catechumenos cap. 1. Duo sunt, inquit, genera armorum Diaboli valde fortia... voluptas, & timor; alios enim voluptate capit, alios timore frangit. Confirmetur & nostra acies, proferantur arma spiritualia: contra timorem Diaboli adsit timor Domini, castus permanens in seculum secuti: contra voluptatem turpissimam delectationis non desit fides orationis. Et lib. de Ecclesiasticis dogmatibus baptizatos omnes Diabolo renunciantes ita admonet Aug. *Nemo etiam baptismatis gratia renovatus idoneus est ad superandas diaboli insidias, & ad vincendas carnis concupiscentias, nisi per quotidianum adiutorium Dei perseverantiam bonae conversationis acceperit*. Per nullam aliam artem salvari possumus a Diaboli incurfibus, nisi per cru-

cem Domini, inquit idem Aug. lib. de re-
sistuntine Catholicæ conversationis.

III. Baptizatus debet Ecclesiæ, cuius est filius, obedientiam in credendo, & in agendo: sicut enim juxta Paulum, qui circumciditur, sit debitor univerſe legis faciendæ, & subditus Synagogæ; ita qui baptizatur, sit debitor univerſe legis Evangelicæ, & subditus Ecclesiæ, quam oportet nos audire, dum proponit credenda; quia est *columna fidei & firmamentum veritatis*: cui oportet subesse, cum præcipit facienda, ut jubet Christus, dum dicit: *Si quis Ecclesiam non audierit, sit sibi sicut ethnicus & publicanus*. Etenim, ut pronunciat Aug. *non habebit Deum patrem, qui Ecclesiam noluerit habere matrem*. Tract. 4. de Symb. c. 10. Et idem Aug. lib. 2. de civit. Dei 21. possunt extra hanc Ecclesiam aliqua esse Dei munera: vera aliqua de Christo tententia: ipsius Christi Sacramenta: bona aliqua opera; sed non iustitia, & sanctitas vitæ. *Vera*, inquit, *iustitia non est, nisi in ea Republica, cuius conditor reſtorque Christus est*. Et Enchiridion c. 36. non peccatorum remissio, non solida spes hereditatis æternæ: sicut enim Abraham filiis concubinarum, per quos hæreses & schismata designantur, largitus est quædam munuscula, ac soli filio Sarræ, quæ matrem nostram Ecclesiam præsignabat, largitus est hereditatem; ita & Christus infidelibus extra Ecclesiam existentibus quædam largitur munera temporalia, solis vero fidelibus in Ecclesia existentibus impendit veram iustitiam.

Confess. 2. *Quomodo vivere debeat baptizatus & confirmatus*. Homo baptizatus & confirmatus debet vivere quatenus miles Patris æterni pro quo pugnat, quasi discipulus Christi cuius doctrinam sustinet, quasi habitaculum Spiritus S. cuius gratia perfunditur.

I. Debet fidem divinam, idest Religionem Christianam, tamquam intrepidus miles contra Tyrannos, etiam cum vitæ dispendio, tueri, & contra falsos Christianos cum mundani honoris contemptu defendere. *Noli erubescere*, inquit Paulus, *testimonium Domini Nostri Jesu Christi*. 1. ad Timoth. cap. 2. vers. 8. Sacræ illius pugnæ exemplum dederunt Apostoli, cum coram Iudæis, accepto Spiritus Sancti robore, in die Pentecostes Christi nomen confessi sunt & flagellati: ibant gaudentes a conspectu Concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine Jesu contumeliam pati. Non solum coram tyrannis, sed præcipue coram falsis Christianis debent hi qui sunt christum te uncti, eamquam profitentur Religionem

exercere juxta illud documentum Christi: *Qui me confessus fueris, & verba mea in generatione ista audieris, & peccatrice, & Filius hominis confitebitur eum, cum veneris in gloriam Patris sui cum Angelis*: Marc. 8. v. 38. & juxta illud Pauli: *Providemus enim bona non solum coram Deo, sed etiam coram hominibus*: 2. ad Cor. c. 9. v. 21. præcipue coram illis, quos habemus ejusdem Religionis sequaces, sed sæpiissime ejusdem sacræ doctrinæ intensissimos impugnatores, quos Apostolus vocat inimicos crucis Christi.

II. Confirmatus, utpote Christi discipulus, debet Christi doctrinam, quam late poterit, verbis explicando, & factis exhibendo, propagare juxta illud Apostoli: *Non erubescite Evangelium; virtus est enim Dei in salutem omni credenti*. Id præstiterunt Apostoli post acceptam in die Pentecostes Sacramenti confirmationis virtutem; quippe per totum orbem dispersi Evangelium Christi prædicaverunt, Domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis. Marc. 16. v. 10.

III. Confirmatus, tamquam plenus Spiritu Sancto, debet factis exprimere eam, quam proficetur, religionem; est enim Christianus, chrismatis unctione consecratus, sedes Spiritus Sancti. *Requiescat super eum*, inquit Scriptura, *spiritus Domini, spiritus sapientiae, & intellectus, spiritus consilii, & fortitudinis, spiritus scientiae, & pietatis, & replebit eum spiritus timoris Domini*. Isa. c. 11. v. 2. Sunt autem juxta D. Thomam 1. 2. q. 68. a. 7. dona illa Spiritus Sancti, habitus quidam perficientes hominem, ad hoc quod prompte sequatur instinctum Spiritus Sancti. *Per sapientiam* confirmatus judicabit de omnibus, non secundum regulas hominum fallaces & incertas, sed secundum regulas fidei semper certas & infallibiles, v. g. æterna habebit ut æterna, caduca ut caduca &c. *Per intellectum*, quasi intus leget, & interiora rerum penetrabit, temporalia utpote fluxa parvi faciet, æterna utpote æternam peritura in magno pretio habebit. *Per consilium* nihil tentabit perperam, omnia ad legem Dei tamquam ad stateram fidelem appendet; & ita illud eveniet, quod dicit Sapiens: *Consilium custodiet te, & prudentia servabit te ut eruaris a via mala*. Prov. 2. v. 12. *Per fortitudinem* omnia in Deo tentabit, nisi nisi divina virtute exequetur, dicens cum Paulo: *Omnia possum in eo, qui me confortat*: ad Philip. 4. v. 13. *Per scientiam* non ab alio, quam a Deo doceri gestiet: *Beatus*, inquit, *quem tu crudieris, Domine, & de lege tua docueris eum*. Pl. 95.

v. 12. *Per pietatem* Deum Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum semper præsentem habebit, credet ei ut Doctori, sperabit in ipsum ut promissorem, amabit ut patrem, adorabit ut Dominum, & in ipso tamquam in ultimo fine quiescet. *Per timorem* nihil aliud timebit, quam separari a Deo suo.

Consect. 3. *Quomodo homo vivere debeat post sacram Eucharistiæ assumptionem*. Homo, sumpta sacra Eucharistia, debet vivere. 1. Quasi Christum portans. 2. Quasi vitam Christi exhibens. 3. Quasi mortem Christi rememorans.

I. Homo post sacram communionem debet se gerere, quasi Christum portans, Christus enim promittit, se permanfurum in eo, qui ipsum sacramentaliter recipiet: *Qui manducat, inquit, meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in eo*. Inde est, quod Patres eos, qui Eucharistiam sumunt, vocant *Christophoros*, id est Christum portantes: ergo sicuti summa vigilia, attentaque cautione incedunt qui pretiosum liquorem portant, ne forte improviso lapsu aliquid pretiosi liquoris effundatur; ita summa cautione uti debet, qui Christum post communionem portat, ne forte pressuramus, ut dicit Paulus ad Hebræos, id est ne diffusa per Christum in cordibus nostris gratia incautione nostra effundatur. Christo ergo nutriti, nihil extra Christum queramus: ille enim corrupto penitus palato est, cui Christus nauseat. Et sicut manna, teste Sapiente, omne delectamentum in se præhabens, omnique saporis suavitatem continens, piis Israelitis generale cujuscumque alterius edulii inspirabat fastidium, ita divinum istud manna pios fideles ab omnibus oblectamentis terrestribus longe revocat, & ad gustandas solas epulas cælestes suaviter allicit. Eo ergo pane, velut alter Elias, nutritus Christianus ambulat per viam mandatorum, & usque ad montem Dei Oreb, id est usque ad cælestem patriam progreditur. Hoc melle, velut alter Jonathas, recreatus inceprum contra vitia certamen persequitur, nec desistit, donec insigni victoria omnes adversantes sibi, salutis suæ inimicos prostraverit. Et rursus sicut Abel Deo licet de primogenitis gregis, & Abraham unigenitum filium Isaac Deo offerre non decretauit; ita fidelis Eucharistia sacra saginatus, ut loquitur Tertullianus, & peream Deo oblatus, Christo, qui est sibi simul

& ci-

& cibus & hostia, offert quicquid habet pinguius & carius.

II. Homo post communionem debet factis suis vitam Christi exhibere; dicitur enim Joan. 6. v. 38. *Qui manducat me, vivet propter me*. Sicut enim, juxta Cyrillum, Verbum unitum humanitati Christi, vitam divinam Christo largiebatur, adeo ut vitam Christi esset Theandrica, idest humana & divina; ita humanitas Salvatoris nobiscum per communionem unita, vitam Christi nobis communicat. Oportet ergo post communionem, ut vitam Christi representemus. Oportet ut exhibeamus nos mortuos quidem peccato, viventes autem in Christo. Demum oportet, ut quemadmodum ipse ambulavit, & nos ambulemus; quemadmodum Christus vixit vita Patris, & ipsi vivamus vita Christi: quemadmodum ipse nos praeconet, Joan. 14. v. 20. *Ego sum in Patre meo, & vos in me, & ego in vobis*; ita & nos sumus in Christo. Quippe, ut ait Joannes 1. Epist. 4. v. 9. *Misit Deus filium suum, ut vivamus per eum*; est enim Christus, ut docet Paulus ad Colos. 3. v. 4. *vita nostra*; & ut ipsemet Paulus fateatur de seipso, non aliam sibi esse vitam, nisi eam, quam a Christo acceperat: *Vito ego*, inquit, *jam non ego, vivit vero in me Christus*: ad Galat. 2. v. 20. ita non vivamus nos vita humana, vivat vero in nobis Christus. Et sicut Melchisedech panem & vinum, typum Eucharistiae, Abraham victori e pugna redeunt obtulit, & illi dedit, qui erat pater credentium, qui fide vivebat; ita hi, quibus communicatum est sanctum illud sacramentum, vitam Abraham, fidemque ejus imitaturi sunt. Et sicut agnus Paschalis, qui & ipse sacrificium fuit & cibus populi Judaici, Judaeos ad spirituales quamdam vivendi normam induxit; ita & Eucharistia, cibus noster simul & nostrum sacrificium, ad sublimiorem quamdam vitam nos debet evehere, ut docet Paulus. *Pascha nostrum*, inquit, *immolatus est Christus*; itaque epulemur non in fermento veteri, neque in fermento malitiae & nequitiae, sed in azymis sinceritatis & veritatis, idest excluso omni peccato, vivamus secundum normam gratiae.

III. Homo post communionem debet Christi mortem memorari: ita enim praecipit Christus: *Hoc facite in meam commemorationem*. Luc. 22. v. 19. Est enim Christi passio 1. Infinitum meritum, quo tollitur ab humana natura indignitas inducta per peccatum originale juxta illud 1. Joan. 2. *Ipse est propitiatio*

pro peccatis nostris, non pro nostris tantum, sed etiam pro totius mundi. 2. Superabundans satisfactio & redemptio, qua reparatur omnis illata Deo ab hominibus injuria juxta illud: *Christus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum*. Ad Gal. 3. Est sacrificium infiniti valoris supplens insufficienciam omnium sacrificiorum, quae in lege vel naturae, vel Moisaica oblata sunt juxta illud: *Tradidit semetipsum pro nobis oblationem & hostiam Deo in odorem suavisatis*. Ad Eph. 5. 4. Est vis efficacissima salutis nostrae, omnibus mediis ad salutem nostram operandam destinatis efficaciam tribuens juxta illud: *Verbum crucis huius, qui salvati sunt, est virtus Dei*. 1. ad Corinth. 1. Quos omnes mirificos effectus Christus in Eucharistia conclusit juxta illud: *Memoriam fecit mirabilem suorum*; & ea singula mirabilia voluit a nobis recolli, quoties Eucharistiam sumimus: *Hoc facite*, inquit, *in meam commemorationem*.

Consect. 4. *Quomodo vivere debeat qui sacramentum poenitentiae accepit*. Qui post baptismum lapsus est in peccata mortalia, & eorum absolutionem in sacramento poenitentiae obtinuit, debet 1. Dolere ob peccata praeterita, quatenus commissa. 2. Ob eadem peccata, quatenus remissa, debet Deo gratias reddere. 3. Ob eadem peccata, quatenus per recidivum redeuntia, debet semper timere. I. Debet dolere ob peccata commissa. Ita fecere, inquit Aug. omnes peccatores ad Deum conversi; & inter illos quatuor enumerat, scilicet Davidem, Achab, Manassem, & Magdalenam, quibus adjungi possunt Petrus & Paulus, &c. David dicit: *Lavabo per singulas noctes lectum meum, lacrymis meis stratum meum rigabo*. Pl. 6. Et iterum: *Cinerem tamquam panem manducabam, & potum meum cum fletu miscebam*. Pl. 101. De impiissimo Achab 3. Reg. 21. *Nonne vidisti humilitatum Achab coram me? De Manasse 4. Reg. 21. dicitur, quod in captivitatem ductus, & in carcerem missus, cum grandi humilitate poenitentiam agens, ita gratiam Dei obtinuerit, ut mereretur inter Dei amicos postmodum numerari. Peccatrix quoque illa, quae pedes Domini lacrymis lavit, capillis suis exsternit... audire meruit: Dimittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum*: ita Aug. serm. 58. de tempore. De Petro autem poenitente legimus Matth. 26. v. 75. *Egressus foras, flevit amare*. Paulus vero de seipso ait: *Castigo corpus meum, & in servitutem redigo*. 1. ad Corinth. 9. v. 27. *In hac ergo poenitentia*, inquit Aug. *majorem in se quisque severitatem debet exercere, ut a seipso judicatus,*

non judicetur a Domino, sicut ipse Apostolus ait: si enim nosmetipsos judicaremus, non utique judicaremur. Ita Aug. de poenitentia: medicina. II. Homo poenitens ob peccata dimissa debet gratias agere, & cor contritum offerre: ita Aug. in Psal. 50. juxta illud Davidis: *Cor contritum & humiliatum, Deus non despicies*. Psal. 50. v. 19. & juxta illud ejusdem Prophetæ: *Dirupisti vincula mea, tibi sacrificabo hostiam laudis*. Psal. 135. III. Debet homo post acceptam absolutionem peccatum recidivæ & præcavere, & maxime timere: præcavere quidem, quia peccato recidivæ nihil est Deo odiosius; timere vero, quia nihil est illo peccato periculosius. Peccato recidivæ nihil Deo est odiosius; quippe generatim, *Odio sunt Deo impius & impietas ejus*. Sap. 14. v. 9. sed longe odiosior, quia Deo reconciliatus, iterum in peccatum relabitur. De anima relabente sic habet Scriptura: *Quare vilis facta es nimis, iterans vias tuas?* Jer. 2. v. 36. Et quidem non immerito; peccator enim relabens est canis reverfus ad vomitum, quem Deus incipit evomere de ore suo: est sus lota in volutabro suo, quam Deus finit suis sordibus inquinatam: est terra sterilis maledicto proxima, ejus consummatio in combustio: est ædificium manu Dei sæpius erectum, sed malitia nostra sæpius destructum, quod in ruina sua relinquit Deus; unus enim ædificans & alius destruens, quid amplius nisi labor & dolor? est inconflans ille servus, qui misit manum ad aratrum, & respexit retro, & proinde non est aptus regno Dei: deum desertor est miles, qui a castris Dei transit ad castra diaboli, quem poenituisse poenitet, quem proinde Deus odio suo insequitur juxta illud: *Qui transferretur a justitia ad peccatum; parabit illi Dominus ad rhombum*. Eccl. 26. v. 27. Est enim recidivæ rebellio quæ excusationem non admittit, & ingratitudo quæ nullos limites agnoscit. David peccavit ex infirmitate; ideo ait: *Miserere mei, quoniam infirmus sum*. Psal. 6. v. 3. Paulus peccavit ex ignorantia; ideo ait: *Misericordiam confectus sum, quia ignorans feci*. 1. ad Timoth. 1. v. 13. Peccator vero recidens lex industria & malitia peccat; juxta illud Job 22. v. 13. *Ipsi fuerunt rebelles limini*. Et rursus: *Quasi de industria recesserunt ab eo*. Job 34. v. 27. Quia ingratitudine nihil majus, cum peccator ex Dei bonitate peccandi occasione assumat, & fiat nequior, quia Deus bonus est. Sicut peccato recidivæ nihil Deo est odiosius, ita nihil eo peccato periculosius, nihil minus sanabile: quip-

pe et si verum sit, nullum peccatum esse absolute irremissibile; quia Deus sic compellat omnes peccatores: *Convertimini, filii reverentes: ego sanabo averseos vestras*. Jerem. 3. v. 22. & rursus: *Eum qui venit ad me, non ejiciam foras*. Joan. 6. v. 37. tamen certum est peccato recidivæ non facile concedi veniam: est enim fractura iterata, quæ difficillime sanari potest juxta illud: *Pessima plaga tua, insanabilis fractura tua*. Jerem. 30. v. 12. Est puteus ille altus, e quo vix exiri potest; juxta illud: *Impius cum in profundum venerit, contemnit*. Proverb. 18. v. 3. quem puteum tam vehementer timebat Propheta dicens: *Ne quando urgeat super me puteus os juum*. Psal. 58. v. 16. Est venenum illud insanabile, de quo sic loquitur Moyses, Deut. 32. v. 23. *Uva eorum, ut vossellus, venenum aspidum insanabile*. Est sicut ille triplicis, quid difficillime solvitur. Est onus illud ingens, quod peccatorem aggravat, & ne cælum respiciat, omnino impedit; juxta illud Davidis: *Sicut onus grave gravatae sunt super me iniquitates meae*. Pl. 37. Est demum putrida cicatrix, quæ vix sanari potest juxta illud: *Putruerunt & corruptæ sunt cicatrices meae*. Psal. 37. v. 6. Et hoc iusto Dei judicio; quia per recidivam homo fit debilior, dæmon tortior, & Deus ad puniendum paratior, ut patet ex Ninive; prima enim vice misit Prophetam Jonam dicentem 3. v. 4. *Quadragesima adhuc dies, & Ninive subvertetur*; post vero recidivam, misit tantum epistolam, his verbis conceptam: *Deus emulatur, ulciscens Dominus; ulciscens Dominus, & habens suorem*. Nahum. 1. v. 2. Quippe per recidivam, ut docet D. Thom. peccata redeunt non simpliciter, sed secundum quid. Hujus rei exemplum est in Semei exeunte ex Jerusalem contra vetitum Salomonis, quem etiam post datam veniam occidi jubet Salomon; quia exiens ex Jerusalem præteritum peccatum, etsi dimissum, quasi revocaverat. *Reddidit tibi Dominus malitiam tuam in caput tuum*. 3. Reg. 2. v. 3. Ita per recidivam peccata dimissa in caput nostrum revertuntur.

Consect. 5. Quomodo vivere, aut potius mori debeat, qui periculossimæ decumbens, accipit Extremam unctionem. Qui accipit Extremam unctionem, debet mortem acceptare tamquam poenam peccato debitam, tamquam sacrificium Deo debitum, & tamquam medium conduens ad futuram resurrectionem.

Quomodo vivere debeat qui sacris Or-

di-

in quibus sunt initiati, diximus ubi de officio Clericorum; & de officio eorum, qui præsunt spiritualiter. Quomodo vero vivere debeant conjugati, diximus in primotomo, ubi de officiis conjugatorum.

SECUNDA PARS TRACTATUS DE SACRAMENTIS

An qua, proposita & explicata definitione sacramentum in communi, tum in particulari, per illationes inter se connexas probantur & inferuntur eae conclusiones, quae in scholis agitari solent.

CAPUT IV.

De sacramentis in communi.

ARTICULUS I.

Quid sit sacramentum.

Nomen sacramenti sumitur diversimode, ut in priori parte diximus; sed hic sumitur prout est invisibilis gratiae signum visibile ad nostram sanctificationem divinitus institutum.

Explicatur fusius quid sit sacramentum.

Sacramentum est *signum practicum sensibile divinitus & stabiliter institutum, & usu suo gratiam habituales Christi significans & conferens homini viatori per Ministrum ad hoc deputatum cum certis dispositionibus ex parte conferentis & recipientis.*

Hæc definitio explicatur via affirmationis, & via negationis. Primo quidem via affirmationis.

Illà definitio est optima, quæ continet omnia, quæ conveniunt rei definitæ, quia definitio debet explicare naturam rei: atqui tradita definitio continet omnia, quæ conveniunt rei definitæ seu sacramentis: ergo est optima. Minor explicatur explicando singulas voces.

I. Dicitur *signum*, idest res ducens nos in cognitionem alterius: ut enim sumus significat ignem, rubor faciei motum cordis; ita sacramentum significat gratiam.

II. Dicitur *signum practicum*: uti enim verba illa, fiat lux, Lazare veni foras, vere effi-

ciebant quod significabant; ita & sacramentum novæ legis efficit, quod significat. Sacramenta vero Legis Mosaicæ erant tantum speculativa signa, erant enim infirma, & egena elementa ad Gal. 4. *in quibus non erat expiatio peccatorum, sed umbra futurorum sacramentorum novæ Legis, in quibus vere erat expiatio*, inquit Aug. tract. 41. in Joan.

III. Dicitur *sensibile*; quia sacramentum est propter homines sensibiles, quos decet ducei rebus sensibilibus.

IV. Dicitur *divinitus institutum*; quia cum sacramentum ordinetur ad gratiam produendam, & solus Deus possit producere gratiam, solus Deus potuit instituerre sacramenta.

V. Dicitur *stabiliter*; quia cum sacramentum sit quædam protestatio fidei, & exercitium Religionis, sicut Religio est permanens & stabilis, ita & sacramentum.

VI. Dicitur *usu suo gratiam significans & conferens*: quia Christus instituendo sacramenta propter gratiam significandam, & causandam, voluit ut in actuali usu Sacramentorum conferretur gratia.

VII. Dicitur *gratiam habituales*; quia gratia sacramentalis nihil aliud esse videtur, quam ipsamet gratia habitualis vel infusa, vel adaucta cum jure aliquo ad accipiendam a Deo auxilia actualia necessaria ad vivendum conformiter ad finem sacramenti: v. g. baptismi gratia dat jus ad auxilia, quibus vivamus, ut debet vivere regeneratus.

VIII. Dicitur *gratiam Christi*: quia sacramenta conferunt gratiam medicinalem & Redemptoris, non vero Conditoris; quia utpote instrumenta Christi, & rivuli ejus passionis ordinantur ad eandem gratiam ad quam Christus ordinabatur.

IX. Dicitur *in homine viatore*; quia sacramenta sunt propter homines viatores, & non propter comprehensores, cum sint media, quibus ad gloriam pervenitur.

X. Dicitur *rite dispositum*; quia si subjectum sacramenti sit indispositum, sacramentum non producit gratiam.

XI. Dicitur *cum certis conditionibus ex parte conferentis, & ex parte recipientis*; quia, ut sacramentum valide conferatur, requiritur in Ministris intentio faciendi quod facit Ecclesia; & quia ut utiliter recipiatur, requiritur in recipiente adulto, ut habeat *fidem de sacramento*, & dolorem de peccatis: sicut enim adulti libere perdidimus gratiam; ita dispositione a nobis libere elicitā debemus eam recuperare.

XII. Dicitur *per Ministrum ad hoc deputatum*; quia si sacramentum conferatur ab eo quem Deus non deputavit, est invalidum.

Explicatur eadem definitio via negationis.

Illā definitio est optima, quæ excludit omnia, quæ non conveniunt rei definitæ; quia cum definitio convertatur cum re definita, debet excludere omnia, quæ non conveniunt rei definitæ: atqui tradita definitio excludit omnia, quæ non conveniunt sacramentis: ergo tradita definitio est optima.

Minor explicatur.

I. Dicitur *signum prædicum gratiæ*; & per hoc excluduntur signa speculativa gratiæ, v. g. signum vitæ præfigurans Eucharistiam, Crux significans Christi passionem, quæ non sunt sacramenta, licet speculative significant gratiam.

II. Additur *sensibile*; & per hoc excluduntur actus interni supernaturales, qui licet vel disponant ad gratiam, vel eam adaugeant, non sunt sacramenta; quia non sunt sensibiles.

III. Dicitur *divinitus institutum*; & per hoc excluduntur cæremoniæ ab Ecclesia institutæ, quæ licet aliquando causent gratiam, excitando nos ad amorem Dei, tamen non sunt sacramenta; quia non sunt divinitus institutæ.

IV. Dicitur *stabiliter institutum*; & per hoc excluduntur cæremoniæ transeuntes, quibus Christus causabat gratiam, nimirum ablutio pedum Apostolorum, contactus simbriæ vestis: quæ omnia non sunt sacramenta; quia non fiunt a Christo ita instituta, ut permanent in Ecclesiis fidelium observarentur tamquam cæremoniæ sacramentales.

V. Dicitur *in homine viatore rite disposito per Ministrum ad hoc deputatum*; quia per hoc excluduntur beati a receptione sacramentorum, & Angeli a collatione ordinaria.

ARTICULUS II.

De sacramento quatenus est signum:

Prop. unica. Sacramentum est signum gratiæ sanctificantis.

Prob. 1. Quia nihil aliud intelligimus per sacramentum: si quid aliud intelligant adversarii, quæstio erit de nomine, & non de re.

2. Quia sacramentum denominatur sacrum a gratia, sicut sanum denominatur sanum a sanitate.

Et ita sacramentum ordinatur ad gratiam: non ordinatur ad gratiam, illam continendo

substantialiter sicut Deus; quia sacramentum est creatura, & creatura non continet substantialiter gratiam: non ordinatur ad gratiam recipiendam formaliter sicut Angelus, vel anima; quia non est substantia intelligens receptiva gratiæ sanctificantis: ergo ordinatur ad gratiam, significando & causando eam in homine; quia non potest aliter ordinari: & ideo dicitur sacramentum, seu signum sacrum significando, & causando gratiam in homine; sicut ambulatio dicitur sana significando, & causando sanitatem in homine: & quia gratia habitualis, non vero actualis formaliter sanctificat; ideo dicitur signum gratiæ habitualis.

Conseffaria educta ex hoc principio.

Sacramentum est signum gratiæ sanctificantis.

Ergo non est signum naturale; quia non significat ex natura gratiam, sicut fumus significat ex natura ignem, rubor faciei motum cordis.

Sacramentum non est signum naturale gratiæ.

Ergo est signum ex instituto; quia omne signum vel est naturale, vel ex instituto: v. g. fumus est signum naturale ignis, vexillum est signum ex instituto prælii, verba hominum sunt ex instituto signa cogitationum.

Sacramentum est signum ex libero instituto.

Ergo vel est ex institutione divina, vel ex institutione creata, scilicet angelica, vel humana; quia omnis institutio libera est vel a Deo, vel ab Angelo, vel ab homine; quia non datur nisi triplex agens liberum, scilicet Deus, Angelus, & homo.

Sacramentum est signum ex instituto vel divino, vel angelico, vel humano.

Ergo sacramentum est signum ex instituto divino; quia, cum nec Angelus, nec homo possint certo producere gratiam, sequitur quod non possint instituere signa, quæ certo & infallibiliter significant gratiam.

Sacramentum est signum ex instituto divino.

Ergo sacramentum est tale, quale Deus voluit; quia signum ex instituto pendet omnino ex voluntate instituentis.

Sacramentum est tale quale Deus voluit.

Ergo in doctrina sacramentorum non aliæ debent afferri rationes quam eæ, quæ in voluntate Dei nitantur; tota enim ratio facti debet esse voluntas facientis: & ita quoties inquiritur ratio, quare sint septem sacramenta, nec plura, nec pauciora: quare Deus hæc signa elegerit, potius quam alia; solum respondendum: *Ita Deo visum est*: quod equi-

dem

dem habemus ex revelatione residente in Scriptura & traditione, & nobis per Ecclesiam proposita. Rationes vero, siquæ afferantur a Theologis, non sunt demonstrationes, quæ demonstrent quod asserimus, sed sunt congruentiæ, quæ nobis suadent quod per fidem ut certum habemus: quæ rationes non sunt quidem spernendæ, sed iis utendum est ad levandam debilitatem intellectus.

In explicanda natura Sacramentorum non aliæ debent asserri rationes, nisi quæ nitantur in revelatione contenta in Scriptura & traditione, vel in congruentiis, quæ a Patribus & Theologis asserri solent.

Ergo non male asserimus septem esse Sacramenta, nec plura, nec pauciora, scilicet Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, Pœnitentiam, Extremam unctionem, Ordinem, & Matrimonium; habemus enim per revelationem contentam in Scriptura & traditione prædicta Sacramenta: & hanc assert congruentiam Eugenius in instructione ad Armenos. *Per baptismum, inquit, spiritualiter renascimur, per Confirmationem augemur in gratia & roboramur in fide, renati autem, & roborati nutrimur divina Eucharistia alimonia, quod si per peccatum aegritudinem incurrimus animæ, per pœnitentiam spiritualiter sanamur. Spiritualiter etiam & corporaliter, prout animæ expedit, per Extremam unctionem sanamur. Per Ordinem vero Ecclesiæ gubernatur, & multiplicatur spiritualiter. Per matrimonium corporaliter augetur.* Tota autem Ecclesia est in possessione horum septem Sacramentorum, & semper fuit in eadem possessione: ut patet ex Conc. Trident. Florent. Constant. ex usu Ecclesiæ Orientalis, quæ licet schismate jam pridem ab Ecclesia Romana divisa, tamen nullum negat Sacramentum: ergo signum est septem Sacramenta a Christo esse instituta: ergo retinenda sunt septem huiusmodi Sacramenta.

Non male asserimus septem esse Sacramenta innixi traditione & universalis Ecclesiæ praxi.

Ergo male nobis obijcit rejicienda esse illa septem Sacramenta, quia Scriptura nullibi docet esse septem Sacramenta, & quod Patres non mentionem faciant de septenario numero Sacramentorum. 1. Quia sufficit, quod traditio id doceat. 2. Quia licet Scriptura non dicat esse duodecim articulos fidei, quatuor esse Evangelia; tamen reverenter ob traditionem & duodecim articulos, & quatuor Evangelia suscipimus. Quidni septem Sacramenta pari pietatis affectu suscipimus? Patres vero antiquiores non singula percurrunt Sacramenta in suis libris,

vel quia de Sacramentis notioribus loquebantur, v. g. Baptismate, Eucharistia; & alia Paganis occultabant, ut monet Aug. in Psal. 103. vel quia cum Baptismus, & Eucharistia ex expresso Christi mandato singulis essent necessaria, ita hæc duo Sacramenta singulis erant explicanda. Non desunt tamen Patres, qui de aliis Sacramentis loquantur, ut videre est apud Eslum in 4. dist. 1.

ARTICULUS III:

De Sacramento quatenus sensibili.

Prop. unica. *Sacramentum est signum sensibile.*

1. Quia nihil aliud intelligimus &c.

2. Quia Dens agit in rebus juxta modum rerum: cum ergo Sacramenta sint propter homines, & homines conveniat duci rebus sensibilibus, Sacramenta debent esse aliquid sensibile.

3. Homo lapsus erat in peccatum, indebite inhærendo sensibilibus: ergo congruum fuit, ut ex divina bonitate ex sensibilibus remedium sumeret, & sic apparerent sensibilia, utpote a Deo creata, esse bona, & ea tantum esse hominibus noxia, quando eis inordinate utuntur.

4. Deus alloquitur homines per sensibiles figuras in Scripturis, per Angelos sensibilibus apparentes, per hiliu in humanitate sensibili sensibilibus conversantem: ergo congrue utitur Sacramentis sensibilibus.

Unde omnia Sacramenta sunt sensibilia.

Baptismus in aqua, & in verbis. Confirmatio in materia, scilicet manuum impositione, vel chrismate, vel utroque, & in verbis. Eucharistia in speciebus consecratis, & in verbis consecrationis. Pœnitentia in actibus sensibilibus pœnitentis, & in verbis absolutionis. Extrema unctio in oleo, & in verbis. Ordo vel in impositione manuum, vel in exhibitione, vel contactu materiæ, per quam designatur potestas conferenda ordinato, & in verbis Episcopi ordinantis. Matrimonium in actibus sensibilibus partium contrahentium. Proinde, licet corpus Christi in Eucharistia non sit sensibile ratione sui, quia non habet quantitatem in ordine ad locum; est tamen sensibile ratione specierum Eucharisticarum, quæ, ut pote habentes quantitatem in ordine ad locum, sunt sensibiles. Attritio pariter in confessione, & consensus in matrimonio, etiam non sint sensibiles ratione sui, quia sunt actus interni; sunt tamen sensibiles ratione alterius, quia exprimentur per signa sensibilia.

Con-

Consecratoria educta ex prædicto principio.

Sacramentum est signum sensibile.

Ergo est compositum morale; quia omne signum sensibile, si sit arbitrarium, & expresse significativum, quale est sacramentum, est compositum morale, inductive: v. g. syllaba *BA* componitur ex *B*, & *A*: hæc dictio *PATER*, coalescit ex *Pa*, & *TER*. Sic propositio illa *Pater est bonus*, constat ex istis vocibus, nimirum *Pater* & *bonus*.

Sacramentum est compositum morale.

Ergo constat ex materia & forma, seu ex multis moraliter componentibus, quorum unum habet moraliter rationem formæ, & aliud rationem materiæ; quorum unum determinat, & unum determinatur; quorum unum significat minus expresse, aliud magis expresse: quia sicut in omni composito physico est realiter materia & forma; ita in omni composito morali debet esse moraliter materia & forma: & sicut in composito physico materia & forma existunt simul conjunctione physica; ita in sacramentis, utpote compositis moralibus, materia & forma debent simul existere conjunctione morali, & non separari longa interpolatione.

Sacramentum constat ex materia & forma moraliter componentibus.

Ergo non incongrue dicitur, quod sacramentum constat *rebus & verbis*: rebus tamquam materia, verbis tamquam forma; quia in omni composito morali præcipue si sit sub genere signi, est aliquid quod vocatur *res* seu materia, & aliquid quod vocatur *verbum* seu forma. Sic in typis allegoricis, Gallice *devises*, sunt res & verba: res, nimirum pictura, quæ est quasi corpus, & verba, quæ sunt quasi anima.

Ratio ulterior est; quia res ultimum locum tenent inter signa ad placitum, verba vero primum locum occupant: res ergo determinantur per verba, & proinde res determinabiles debent dici materia, quia materia est id quod determinatur; verba vero determinantia debent dici forma, quia forma est id quod determinat.

Sacramentum constat rebus tamquam materia, verbis tamquam forma.

Ergo res & verba sunt de essentia sacramenti; quia materia & forma sunt de essentia compositi tum physici, tum moralis; etenim si sola forma, vel sola materia esset de essentia compositi tum physici, tum moralis, compositum esset æque simplex ac pars.

Res & verba sunt de essentia sacramenti.

Ergo si res & verba immutentur substantialiter, non erit sacramentum; quia mutata essentia rei, non est res: sic v. g. si tollas naturam hominis, non erit homo.

Ergo si res & verba mutantur accidentaliter, verum erit sacramentum; quia mutatio accidentalis non tollit essentiam rei, ut patet ex aqua, quando de calida fit frigida, & vice versa, de frigida fit calida.

Mutatio est essentialis in sacramentorum materia, quando materia deperdit esse physicum quod habebat, vel fit inepta ad sacramentalem actionem: v. g. si aqua mutetur in vinum, vel si aqua congeletur & fiat inepta ad abluendum.

Mutatio est accidentalis, quando remanet in eadem specie, & cum aptitudine ad actionem sacramentalem: v. g. si aqua calefiat, aut frigeat; aqua enim calida & frigida est substantialiter aqua, & apta ad abluendum.

Mutatio est essentialis in forma sacramentorum, quando destruitur sensus verborum, ita ut verba significant difformiter ad id, quod prius significabant.

Mutatio est essentialis in forma sacramentorum, quando non destruitur sensus verborum.

Mutatio initialis in verbis vulgo est essentialis, mutatio facta in fine est vulgo accidentalis. Sic: ego te baptizo in nomine matris, mutando *pa* in *ma*, est mutatio essentialis. Ego te baptizo in nomine patrias mutando *is* in *ias*, est mutatio accidentalis.

ARTICULUS IV.

De sacramento quatenus significat gratiam.

Prop. unica. *Sacramentum est signum sensibile gratiæ sanctificantis.*

Prob. 1. Nihil aliud intelligimus. 2. Ut aliquid sit sacramentum debet significare non quancunque rem sacram, sed gratiam sanctificantem, seu habitualem; sola enim gratia habitualis est ea, quæ formaliter sanctificat: & ita Crux, Evangelium, non sunt sacramenta, etiamsi significant aliquid sacram; quia non significant, non conferunt ex se gratiam sanctificantem.

Sacramentum significat gratiam habitualem seu sanctificantem.

Ergo sacramentum significat aliquo modo tria, passionem Christi, gratiam, & gloriam, quia tria illa concurrunt ad justificationem: nam ad justificationem passio concurrat effectivè, gratia formaliter, & gloria finaliter.

ter : ideo sacramentum dicitur signum demonstrativum gratiæ præsentis , signum rememorativum passionis peractæ , & signum pronosticum gloriæ futuræ .

Sacramentum significat tria .

Ergo licet significet plura , non causat æquivocationem & confusionem ; quia illa multa sunt ad invicem ordinata : passio enim ordinatur ad gratiam producendam , & gratia ad gloriam obtinendam .

ARTICULUS V.

De Sacramento quatenus divinitus instituto .

Prop. 1. Sacramentum est signum institutum a Deo .

Prob. 1. Nihil aliud intelligimus per sacramentum . 2. Sacramentum non est ex instituto angelico vel humano : ergo est ex instituto divino . 3. Sacramentum ordinatur ad producendam gratiam ; sed solus Deus potest principaliter producere gratiam , & creatura nequit illam producere nisi instrumentaliter : ergo solus Deus potuit principaliter instituere sacramenta , & creatura potuit solum instrumentaliter . Ita Chryl. hom. 25. in Joan.

Prop. 2. Congruum fuit , quod Christus immediate instituerit sacramenta , hoc sensu , quod Christus quædam instituit sacramenta , & contulit , v.g. Baptismum & Ordinem , vel quædam designavit , quæ Apostoli occurrente occasione instituerent , & celebrarent ; & hoc sensu , quod Christus sit in omni sacramento operator .

Prob. 1. Sic se habet Christus in mundo reparato , sicut Deus in mundo condito : ergo fuit Deus creator immediate produxit præcipuas mundi partes ; ita Christus redemptor immediate debuit instituere sacramenta , quæ sunt quasi præcipua mundi reparati medicamenta : & sicuti Deus mundum a se immediate productum gubernat , mediantibus Angelis gubernantibus ; ita Christus sacramenta a se immediate instituta dat fidelibus , mediantibus suis ministris sacramenta ministrantibus . 2. Christus est Princeps Ecclesiæ , & origo gratiæ : ergo & auctor sacramentorum Ecclesiæ . 3. Christo debet tribui omnis perfectio creaturæ communicabilis , & quæ non repugnat fini incarnationis , qualis erat institutio sacramentorum . 4. Ita docet Trident. sess. 7. Can. 10. §. Aug. docet sacramenta omnia fluxisse de latere Christi. Tract. 120. in Joan. & in Psal.

56. ideo ait : *Ipse est , qui baptizat , ipse est , qui per Sacerdotes peccata dimittit .* Tract. 5. in Joan. Ergo Christus instituit omnia sacramenta .

Conseclaria prædicti principii .

Christus immediate instituit sacramenta .

Ergo instituit omnia & singula sacramenta novæ legis , & non sacramenta legis naturæ , neque legis Mosaicæ ; quia institutor sacramentorum , utpote determinans materiam & formam , debet realiter existere , cum instituuntur sacramenta : Christus autem non realiter tunc existerat , sed erat solum aliquando exiturus . Instituit autem Sacramenta novæ legis , ut patet hac inductione . Instituit enim Baptisma Joan. 3. *Nisi quis renatus fuerit , &c.* Confirmationem promissit , promittens Spiritum sanctum Jo. 16. *Si abiero mittam eum ad vos , &c.* Eucharistiam celebravit Matth. 26. Poenitentiam tribunal erexit Joan. 20. *Auorum remisistis peccata , &c.* Extremam unctionem insinnavit Marc. 6. Ordinis potestatem dedit. Eph. 4. *Et ipse dedit quosdam Apostolos , &c.* Matrimonii jura firmavit dicens : *quod Deus conjunxit , homo non separet ;* etenim , ut dicit Aug. *Plas apud nos valet sanctitas sacramenti , quam secunditas uteri .* Videtur autem baptismum instituisse , cum baptizatus est ; quia tunc vim regenerativam aquis contulit ; & quia tunc forma baptismi implicite expressa est ; Pater enim apparuit in voce , Filius in carne , Spiritus sanctus in specie columbæ . Hæc verba , *nisi quis renatus fuerit* , denotant necessitatem baptismi . Hæc verba , *euntes baptizate eos in nomine Patris , &c.* denotant obligationem conferendi & recipiendi baptismum . Confirmationem videtur instituisse *designative* , quando imponebat manus supra pueros ; quia tunc designabat impositionem manuum sacramentalem : *effective* , quando ordinavit Apostolos Episcopos , quia tunc constituit ministrum confirmationis ; *formaliter* in nocte cœnæ , quando docuit Apostolos materiam hujus sacramenti , nimirum Chrismâ conficere . Eucharistiam instituit in nocte cœnæ , quando accipiens panem & vinum dedit discipulis suis Matth. 26. Poenitentiam videtur instituisse *designative* , quando dixit Petro : *quodcumque ligaveris super terram , erit ligatum & in Cælis : Formaliter* , quando dixit Apostolis : *accipite Spiritum sanctum : quorum remisistis peccata , remittuntur eis* Joan. 20. Extremam unctionem videtur instituisse *designative* , quando misit Apostolos qui inungerent infirmos Marc. 6. For-

maliter in nocte cœnæ, quando docuit Apostolos materiam hujus sacramenti conficere.

Ordinem videtur *Formaliter* instituisse, quando Apostolos ordinavit in nocte cœnæ, dicens: *Hoc facite in meam commemorationem*. Matrimonium videtur instituisse *Designative*, quando interfuit nuptiis in Cana Galilææ: *Formaliter* quando dixit: *quod Deus conjunxit, homo non separet*.

Christus instituit sacramenta novæ legis immediate, hoc sensu, quod ipse quædam sacramenta instituit & contulit, vel quod Apostolis dedit mandatum, ut postea occurrente occasione sacramentum a sedesignatum conferrent aut celebrarent.

Ergo determinavit vel in genere, vel in specie materiam & formam sacramentorum; quia institueret sacramenta est determinare illorum materiam & formam, cum sacramenta consistent essentialiter ex materia & forma. Sic Christus in specie determinavit materiam & formam baptismi, nimirum, *aquam*, & hæc verba: *ego te baptizo* &c.

Sic determinavit in specie materiam, & formam pœnitentiæ, nimirum *actus pœnitentis*, quales sunt contritio, confessio, satisfactio: & hæc verba: *ego te absolvo a peccatis tuis*.

Sic determinavit materiam & formam Eucharistiæ, nimirum *panem*, & *vinum*; & hæc verba consecratoria: *hoc est corpus meum: hic est calix sanguinis mei*, &c.

Sed determinavit solum in genere materiam & formam aliorum sacramentorum, præscribendo solum res sensibiles adhibendas esse pro materia & forma, relinquens Ecclesiæ determinandam materiam, & formam in particulari; quia habemus ex Euchologia non eamdem specie materiam, & formam in istis sacramentis ab Ecclesia semper fuisse usurpatam, quod significat eam materiam non fuisse a Christo determinatam; quia Ecclesia utpote fidelis sponsa numquam mutavit quæ a Christo accepit.

Christus determinavit materiam & formam sacramentorum vel in genere, vel in specie.

Ergo non licet Ecclesiæ, vel homini privato mutare materiam & formam sacramentorum; non enim licet inferiori ministro invertere quod superior præscripsit; & sicuti quod Deus conjunxit, homo non debet separare; ita quod Deus instituit, homo non debet mutare.

Non licet Ecclesiæ, vel privato homini mutare materiam vel formam sacramentorum.

Ergo si quæ videatur mutatio introducta in Ecclesia in usus sacramentorum, hæc mutatio vel est accidentalis, vel solum cæremonialis, vel conditionalis id est, appositio conditio-

nis; hæc enim mutationes, utpote non essentielles, possunt introduci ab Ecclesia ob potestatem, quam accepit a Christo.

Accidentaliter, vel cæremonialis mutatio potest ab Ecclesia induci; Ecclesia enim potest ad ornamentum Sacramentorum, ad populi instructionem, & ad plebis ædificationem novas cæremonias & solemnitates in sacramentis conferendis adficere.

Sic Ecclesia addit cæremonias aliquas in solemnibus sacramentorum administratione, quæ a Christo, vel ab Apostolis non adhibebantur.

Mutatio conditionalis potest ab Ecclesia induci; quia Ecclesia, utpote Respublica, potest quosdam condiciones contractibus apponere, quibus omittit contractus sunt nulli.

Sic apposuit matrimonio istam conditionem, quod celebraretur coram Parocho, & duobus testibus.

Potest demum designare Ecclesia in specie quod Christus designavit tantum in communi & genere, v.g. Ecclesia acceptis a Christo signis sensibilibus in communi adhibendis, pro aliquibus sacramentis potest determinare in specie res aliquas sensibiles.

Sic determinavit in specie certam materiam, ut materiam Confirmationis, Extræ unctionis, & Ordinis, quæ a Christo & ab Apostolis non adhibebatur in eadem specie, sed solum in genere: ita docent insignes Theologi, scilicet Petrus Cantor in summa de sacramentis, Alexander Aletius in quarta parte summæ, S. Bonaventura in 4. sent. Bellarm. lib. de Ordine & Extræ unctione cap. 9. Morinus lib. 8. de admin. pœnit. & Dominus de Godeau lib. cui titulus *discours sur les Ordres sacres*; quamvis alii doceant, materiam cujuscunque sacramenti esse a Christo in specie determinatam, & mutationem, si quæ contigerit, esse accidentalem.

Si quæ videatur mutatio facta in sacramentis, hæc mutatio vel est solum accidentaliter, vel cæremonialis, vel conditionalis, seu appositio certæ conditionis.

Ergo si circa Confirmationem, Ordinem, & Matrimonium, non iidem semper viguerint in Ecclesia ritus, non inde sequitur diversa esse hæc tria sacramenta ab his, quæ initio Ecclesiæ conferebantur; manserunt enim semper eadem sacramenta. ut loquitur Trid. *salva eorum substantia*, scilicet, quod fuerint cæremonie sensibiles ad significandam & conferendam gratiam divinitus institutæ, in genere quidem, licet non in specie.

ARTICULUS VII.

De Sacramento quatenus causa gratiæ.

Prop. unica. *Sacramentum est signum sensibile usu suo gratiam conferens.*

Prob. 1. Nihil aliud intelligimus per Sacramentum. 2. Scriptura singulis Sacramentis vim efficiendi gratiam adscribit; loquens enim de Baptismo ait: *Salvos nos fecit per lavacrum regenerationis*: ad Tit. 3. cap. De confirmatione vero dicitur, quod videns Simon magus, quod per impositionem manuum daretur Spiritus sanctus, voluerit vim illam conferendi Spiritum sanctum emere. De Eucharistia sic habet, Joan. 6. cap. *Caro mea vere est cibus.... qui manducat me, vivet propter me*. De Pœnitentia, Joan. 20. dicitur: *Quorum remisistis peccata, remittuntur eis*. De extrema unctione sic habet Jacobus 2. *Si in peccatis sitis, infirmus scilicet, remittuntur ei*. De Ordine autem declarat Paul. 1. ad Timotheo. 4. cap. quod gratia data sit Timotheo per impositionem manuum presbyterii. *Demum apud nos plus valet in matrimonio sanctitas Sacramenti quam fecunditas uteri*, inquit Aug. 3. Juxta Patres, Sacramenta se habent ad gratiam, sicuti tons ad aquam, uterus ad embryonem, aqua calefacta ad calorem, Jordanis ad lepram mundatam, virga Moysis ad mare rubrum divisum, gratiamque non modo significat, uti arcus in nubibus significabat diluvium aquæ jam præteritum, & diluvium ignis aliquando futurum, ut inquit Gregorius; sed Sacramenta signa sunt practica gratiæ, sicut hæc verba, *sit lux, Lazare veni foras*, efficiebant quod significabant. 4. Sacramenta sunt instrumenta Christi, & applicatio passionis illius: ergo ad id ordinantur, ad quod Christus ordinabatur: ergo, cum Christus venerit, ut gratiam conferret hominibus, *Ego veni, ut vitam habeant & abundantius habeant*, sacramentum debet usu suo conferre gratiam.

Confessaria hujus Doctrinæ.

Sacramentum est signum sensibile practicum usu suo gratiam conferens.

1. Ergo Sacramentum confert gratiam ex opere operato, id est ultra debitum subjecti recipientis, & meritum ministri conferentis; si enim sacramenta non conferrent gratiam ultra debitum recipientis, & meritum conferentis, non essent causæ magis efficaces gratiæ, quam sint bona opera, quibus ad gratiam disponimur; & sic receptio Sa-

Tomo II.

cramentorum esset quasi inutiles recipienti, cum aliunde æque uberem posset recipere gratiam excitando se v.g. ad pietatem: sicut calor ignis ad motus animalis esset illi inutilis, si nullum alium gradum caloris afferret, nisi eum quem animal excitando se posset accipere independentem ab igne. Secundo, quia si sacramenta non conferrent gratiam ultra debitum subjecti, & sanctitatem ministri, essent inutilia collata pueris, & amentibus, in quibus nulla est supernaturalis dispositio: immo & inutilia essent etiam ipsis adultis rite dispositis, quando per malos ministros conferrentur; utrumque tamen falsum esse probat Ecclesiæ praxis.

II. Ergo Sacramentum non est tantum ritus excitans fidem, & Symbolum acceptæ per fidem gratiæ, & pignus, quo Deus se nobis oppignoret, vel quo nos oppignoremus Deo, sed insuper vere est causa instrumentalis gratiæ; quia licet prædicta omnia significant aliquem effectum Sacramenti, non tamen significant præcipuum, scilicet producere gratiam. Deinde Sacramentum esset nullum collatum parvulis, collatum amentibus, collatum idiomate ignoto; quia non posset excitare fidem. Demum sacramenta veteris legis, utpote solemniori apparatu collata, magis fidem excitantia, essent perfectiora sacramenta, quam Sacramenta novæ legis, licet videntur a D. Paul. infirma & egena elementa.

III. Ergo Sacramentum non est tantum conditio *sine qua non*, ad cujus præsentiam Deus operetur gratiam, vel signum mere speculativum gratiæ, sed est instrumentum vere effectivum gratiæ, vel morale, vel physicum: conditio enim *sine qua non*, & signum speculativum nihil operatur neque physice, neque moraliter ad effectum: v. g. lex de successione filiorum, causa esse moralis cur filius ad hæreditatem vocetur; ætius autem Parochi attestantis aliquem esse filium alterius, signum quidem esse defendendæ hæreditatis, sed non causa: si inspiciamus autem modum loquendi vel Scripturæ, vel Patrum, sacramenta sunt non tantum conditiones, sed causa gratiæ, non signa speculativa, sed practica.

Sacramentum non est tantum signum speculativum, sed practicum gratiæ: non est tantum conditio sine qua non, sed instrumentum effectivum.

Ergo verba Sacramentorum non sunt tantum excitativa fidei, & deprecatoria solum gratiæ, & concionatoria tantum ad populum; sed consecratoria, & effectiva: etenim

Z li

fi totum Sacramentum sit effectivum gratiæ, præcipua illius pars, nimirum forma seu verba debent effectiva. Quando autem Augustinus tract. 8. in Joan. verbum sacramentale operari, *non quia dicitur, sed quia creditur*, non sensus est, quod debeat credi vel a suscipiente, vel a ministrante, cum juxta eundem Augustinum Sacramentum operetur sine utriusque pietate & fide; sed sensus est, quod verbum sacramentale creditur ab Ecclesia, id est, habetur ut cæremonia sacra, & ut professio fidei in Christi Ecclesia.

Verba Sacramentorum non sunt concionatoria tantum, vel deprecatoria, sed effectiva gratiæ.

Ergo ut plurimum verba Sacramentorum debent proferri sub forma expressa per modum indicativum, & non per modum optativum; quia per modum indicativum melius exprimitur efficientia, quam per modum optativum: v. g. *Ego te baptizo*, melius exprimit, quam hæc forma, *baptizem hunc puerum*. Quod si sint quædam sacramenta, quæ collata fuerint verbis deprecatoriis, sensus tamen Ecclesiæ semper fuit, quod verbis etiam illis exprimeretur & subintelligeretur efficientia Sacramenti.

Quod si Extrema unctio conferatur etiam nunc modo deprecatorio: *Indulgeat tibi Deus quicquid per sensus deliquisti*; ideo hoc fit, inquit D. Th. quod Extrema unctio Sacramentum sit infirmorum & morientium, qui orare non possunt, & qui tamen maxime oratione egeant, & insuper quia si expediat, confertur sanitas corporalis per Extremam unctiorem, ad quem effectum corporalem decet Sacramentum ordinari per orationem ministri.

Alia Consecratoria ejusdem principii.

Sacramentum est signum sensibile usu suo gratiam Christi conferens.

Ergo confert gratiam Christi, juxta diversam significationem, quam per res & verba exprimit; quod enim operatur gratiam media significatione, debet eam producere juxta diversam significationem, quam exprimit.

Sacramentum producit gratiam juxta diversam significationem, quam per res & verba exprimit.

Ergo quodlibet Sacramentum diversam & specialem producit gratiam; quia quodlibet Sacramentum diversam & specialem habet significationem: v. g. Baptismus significat spiritualem regenerationem, Confirmatio spirituale robur, Eucharistia nutritionem, Extrema unctio convalescentiam, Ordo præ-

lationem, Matrimonium unionem Christi cum Ecclesia.

Quodlibet Sacramentum diversam & specialem producit gratiam, juxta diversam & specialem significationem quam habet.

Ergo Baptismus producit gratiam regenerantem, Confirmatio gratiam roborantem, Eucharistia gratiam nutrientem, Pœnitentia gratiam resuscitantem, Extrema unctio gratiam peccatorum reliquias abstergentem, Ordo gratiam aliis utiliter ministrandi sacra, & Matrimonium gratiam, qua conjugati vivant ut repræsentantes unionem Christi cum Ecclesia, quæ sancte generent, & educent filios in timore Domini; singula enim hæc Sacramenta singularem illam significant sanctitatem.

Baptismus, confert gratiam regenerantem, & Confirmatio roborantem, &c.

Ergo duo Sacramenta, Baptismus scilicet, & Pœnitentia, vitam spiritualem dant, & incipiunt: cætera vero Sacramenta vitam spirituales non dant, sed supponunt, non confertur, sed adaugent diversimode; quia, ut monet Tridentinus. Baptismus est id, a quo omnis justitia incipit, Pœnitentia est id, a quo justitia amissa reparatur, & cætera Sacramenta sunt id, a quo vita spiritualis accepta augetur.

Baptismus, & Pœnitentia conferunt, & incipiunt vitam spiritualem; cætera vero Sacramenta non incipiunt, sed augent.

Ergo Baptismus & Pœnitentia non incongrue vocantur *Sacramenta mortuorum*, quia dantur mortuis non corporaliter, sed spiritualiter per peccatum; cætera vero *Sacramenta vivorum*, quia dantur viventibus spiritualiter per gratiam.

Baptismus, & Pœnitentia congrue vocantur Sacramenta mortuorum; reliqua vero Sacramenta vivorum.

Ergo Baptismus & Pœnitentia per se producant primam gratiam, alia vero secundam; quia ad id Sacramenta mortuorum per se ordinantur: v. g. Baptismus ordinatur ad incipiendam vitam spirituales, Pœnitentia ad eam reparandam; cætera vero Sacramenta ad eam adaugendam, quorum prius fit per primam gratiam, posterius vero per secundam.

Baptismus, & Pœnitentia per se producant primam gratiam, cætera Sacramenta secundam.

Ergo nihil obstat quod per accidens Sacramenta vivorum producant primam gratiam, & Sacramenta mortuorum secundam, scilicet, si ita exigat status & dispositio subjecti recipientis Sacramenta; cum enim Sacramenta sint applicatio passionis Christi, & applicatio passionis Christi nequeat esse sine fructu

gra-

gratiæ, quoties subiectum non habet dispositionem gratiæ contrarias, toties debet producitur gratia: ergo producet secundam gratiam, si subiectum jam habeat primam gratiam; producet vero prima gratia, si subiectum non habeat primam gratiam, & sit dispositus ad illam recipiendam.

Et ita si ille, qui accedit ad Baptismum, & Pœnitentiam, sit perfecte contritus, habeatque gratiam habitualement, hanc Baptismus, & Pœnitentia non conferunt; quia supponitur esse in anima, sed eam gratiam insigniter adaugebunt. Ita pariter, si ille, qui suscipit Eucharistiam, Extremam unctionem, &c. sit in peccato mortali, quod inculpabiliter ignorat, vel in peccato mortali cognito, quod confiteri non potest, eo quod copiam Confessarii non habeat, si Sacramentum vivorum, v.g. Eucharistiam, Extremam unctionem, &c. suscipiat cum sufficienti contritione, tunc Sacramentum vivorum producet *per accidens* primam gratiam, & iustificabit, uti faceret Baptismus & Pœnitentia; cum enim Sacramentum illud sit passionis Christi applicatio, proinde nequit esse sine fructu gratiæ: Ergo si non possit producere secundam gratiam, debet producere primam.

Alia Consecratoria ejusdem principii.

Sacramentum est signum sensibile usu suo gratiam conferens.

Ergo Sacramentum usu suo applicat nobis passionem Christi, qua pro nobis meruit, & qua pro nobis satisfecit; etenim Sacramentum non potest aliter nobis gratiam Christi conferre.

Sacramentum usu suo applicat nobis passionem Christi, qua pro nobis meruit, & pro nobis satisfecit.

Ergo Sacramentorum receptio non dispensat adultos ab exercitio bonorum operum, quibus & se disponant ad gratiam, & quibus sub Christo capite sibi mereantur gloriam, & pro peccatis satisfaciunt; passio enim Christi, ut pote causa universalis, non excludit, sed exigit cooperationem omnium nostrum, qui sumus causæ particulares: meritum pariter & satisfactio Christi capitis non excludunt, sed exigunt meritum & satisfactionem omnium nostrum, qui sumus ejus membra; dicit enim nobis Christus: *Exemplum dedi vobis, ut quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis*; & Paulus ait: *Adimpleo quæ defunt passionum Christi*, applicando scilicet sibi per Sacramenta meritum passionum Christi. Unde ad hoc ita nos hortatur Paulus. *Imi-*

tatores, inquit, mei estote, sicut & ego Christi; nolque in eo labore consolatur his verbis: Si compatimur cum Christo, cum illo conglorificabimur.

Sacramentorum receptio non dispensat adultos ab exercitio bonorum operum, &c.

Ergo receptio Sacramentorum non fovet pigritiam & socordiam in recipientibus; sed e contra in his zelum & ardorem excitat: Christi satisfactionem non minuit, sed e contra ejus infinitudinem ostendit; non fovet pigritiam, cum exercitium virtutis non impedit, sed imperat; non minuit Christi satisfactionem, sed ejus infinitudinem clarius indicat; influxus enim causæ inferioris sub superiori, causæ superioris dignitatem non minuit, sed ejus & dignitatem & necessitatem magis ostendit, cum causa inferior nihil agat nisi dependenter a superiore: meritum & satisfactio membrorum non evacuat meritum, & satisfactionem Christi capitis, sed contra ipsius dignitatem, & necessitatem apertius patefacit, cum quot sumus Christi membra, nihil agamus nisi dependenter a Christo; dependemus enim a Christo, sicut membra a capite, sicut vites a palmitibus, sicut ædificium a petra angulari, sicut oves a pastore, discipuli a doctore, demum sicut creaturæ a creatore; ipsius enim factura sumus creati in operibus bonis. *Neque enim, ut inquit Trident. ira nostra est satisfactio hæc, quam pro peccatis nostris exsolvimus, ut non sit per Christum Jesum; nam qui ex nobis tamquam ex nobis nihil possumus, eo cooperante, qui nos confortat, omnia possumus; & ita non habet homo unde gloriatur; sed omnis gloriatio nostra in Christo est, in quo vivimus, in quo meremur, in quo satisfacimus, facientes fructus dignos pœnitentiæ, qui ex illo vim habent, ab illo offeruntur Patri, & per illum acceptantur a Patre.*

Usus Sacramentorum nec in Christianis pigritiam fovet, nec Christi satisfactionem enervat.

Ergo in christiana religione non potest pietas solidior suaderi fidelibus, quam frequens sed sancta Sacramentorum acceptio, inculcando tamen semper quam piis & sanctas dispositiones quodlibet Sacramentum exigit: & ita quæcumque sunt in Ecclesia, eo tendant oportet, ut plebs christiana ad frequentem, sed sanctum Sacramentorum usum excitetur. Eo fine dantur indulgentiæ a summis Pontificibus, eodem fine sunt frequentes missiones in urbibus & in pagis, nec aliam ob causam creatæ sunt a piis & religiosis hominibus confraternitates Rosarii, Scapularii, nisi ut fideles & frequentius & sanctius Sacramenta reci-

reciperent , ut gratias sibi necessarias ab his lacris fontibus haurirent .

Alia Consecratoria ejusdem principii .

Sacramentum est signum sensibile usu suo gratiam Christi conferens .

Ergo si inquiratur quæ sit causa gratiæ in collatione & receptione sacramentorum , sic respondendum est: causa principalis Deus est, juxta illud: *Gratiam & gloriam dabit Dominus* . Humanitas Christi est instrumentum conjunctum Divinitati; quia Deus utitur humanitate Christi verbo hypostatice unita ad producendam gratiam, juxta illud: *Gratia per Jesum Christum facta est* . Sacramentum est instrumentum separatum supposito a Divinitate; quia Deus utitur sacramentis ad producendam gratiam, juxta illud: *Haurietis aquas in gaudio de fontibus Salvatoris* . Sicuti enim quæritur quæ sit causa scripturæ, respondetur, animam causam esse principalem, manum vero instrumentum conjunctum & calamus instrumentum separatum .

In usu Sacramentorum Deus est causa principalis gratiæ, humanitas Christi instrumentum conjunctum, & Sacramentum instrumentum separatum .

Ergo sacramentum confert gratiam juxta intentionem Dei moventis, & juxta intentionem animæ Christi motæ a Deo & moventis sacramenta; quoties enim instrumentum plane subijcitur principali causæ, ut contingit in proposito, toties effectus producit juxta intentionem causæ principalis: si enim calamus plane subijceretur manui, & manus animæ, scriptio non aliter fieret, quam ut eam fieri vellet & intenderet anima .

Sacramentum confert gratiam juxta intentionem Dei moventis, & juxta intentionem animæ Christi motæ a Deo & moventis sacramentum .

Ergo sacramentum quodlibet non confert gratiam, nisi suppositis certis dispositionibus in adultis, & nullis suppositis in non adultis; talis enim est intentio Dei, & Christi in usu sacramentorum, ut adultis, qui liberum habent rationis usum, sicut libera voluntate a gratia recesserunt, ita libera electione ad gratiam redeant, & in ea crescant, & perseverent; e contra cum non adulti abique libertate personali in peccato sint, vult Deus sacramenta eis abique ulla dispositione prodesse; & sicut in Adamo geniti abique personali actum moriuntur, ita in Christo regenerati abique personali actu salvantur .

Sacramentum quodlibet non confert gratiam, nisi suppositis certis dispositionibus in adultis, nullis suppositis in non adultis .

Ergo sacramenta possunt conferri non adul-

tis, v. g. *parvulis & amentibus*, etiam si nulla sit in eis dispositio: v. g. sacramentum necessitatis, ut Baptismus, debet esse necessario conferri: Sacramentum non necessitatis, puta Confirmatio, posset valide & fructuose illis conferri; Deus enim ab illis utpote usu rationis carentibus non exigit dispositiones: adulti vero nulla sunt conferenda sacramenta, nisi dispositiones cuilibet Sacramento congruas habeant: quia isti, utpote habentes usum rationis debent cum debitis dispositionibus sacramenta recipere .

Sacramenta non sunt conferenda adultis, nisi dispositiones habeant convenientes Sacramento, quod intendunt recipere .

Ergo si velint baptismum accipere, debent habere fidem de baptismo, dolorem de peccato, & oportet, ut Deum tamquam omnis justitiæ fontem diligere incipiant, inquit Tridentina, quia non aliter possunt, inquit Concilium, iustificari per Baptismum: si vero velint penitentiam recipere, eisdem a fortiori dispositiones habere necessum est; qui enim ab accepta per Baptismum iustitia lapsi sunt, oportet, ut & fide ardentiori, & spe firmiori, & dolore acriori, & amore serventiori, ad Deum offensam redeant: si vero velint sacramenta alia a Baptismo & a penitentia recipere, in statu gratiæ sint necessum est, hæc enim sacramenta, utpote destinata ad adaugendam gratiam, non nisi jam habentibus gratiam conferuntur .

Si adulti velint baptismum & penitentiam recipere, debent habere eam fidem, spem, contritionem, & amorem initialem, qualem descripsimus ex Tridentino . & si velint recipere sacramenta diversa a baptismo, & penitentia, debent esse in statu gratiæ .

Ergo adulti, qui scienter sacramenta sine prædictis dispositionibus recipiunt, sacrilegium committunt; quia indigne rem sacramentalem, scilicet sacramenta, sibi conferri permittunt: idem sacrilegium incurrunt qui scienter sacramenta indignis conferunt; quia agunt contra illud Christi: *Nolite dare sanctum canibus* .

Qui scienter recipiunt sacramenta sine debitis dispositionibus, sacrilegium committunt, & pariter qui ea scienter conferunt indignis .

Ergo quantumvis sanctus utilisque sit sacramentorum usus, non tamen passim & imprudenter cautione est exercendus, ne bonum in malum, medicina in venenum, subsidium in nocumentum, demum causa salutis in occasionem damnationis ex pravo usu degeneret: de quolibet enim Sacramento dici potest quod D. Th. de Eucharistia pronunciat: *Mors est malis, vita bonis, vide parvis sumptionibus quam sit dispar exitus* .

Alia

Alia Consecratoria scholastica ex eodem principio educta.

Sacramentum est collativum gratiæ Christi.
Ergo ex vi præsentis decreti debuerunt esse Sacramenta in lege naturæ, in lege Mosaica, & debent esse in lege Evangelica; quia in triplici illa duratione homines egent gratia Christi Salvatoris; quia Deus post peccatum Adami proposuit Christum propitiacionem per fidem.

Fuerunt Sacramenta in Lege naturæ, in Lege Mosaica, & Evangelica.

Ergo ad minus fuerunt duo Sacramenta in lege naturæ, scilicet oblatio puerorum tollens peccatum originale, & Sacrificium tollens peccatum actuale mortale; quia hæc duo Sacramenta sunt absolute necessaria.

Ergo in lege Mosaica fuit circumcisio tollens peccatum originale in masculis, & oblatio adhiberi solita in lege naturæ tollens peccatum originale in feminis: expiationes tollentes peccata actualia, Agnus Paschalis figurans Eucharistiam, & Ordinatio Levitica figurans Sacerdotium Christi; quia duo priora Sacramenta sunt absolute necessaria ut homo salvetur; duo posteriora fuerunt convenientia, ut homo manifestaret suam fidem in Christum venturum modo perfectiori, quam manifestabant homines in lege naturæ stantes.

In lege Mosaica nullum fuit Sacramentum respondens confirmationi; quia lex Mosaica non poterat robur gratiæ producere.

Nullum fuit Sacramentum respondens Extremæ unctioni; quia lex verus non disponebat proxime ad ingressum ad gloriam.

Matrimonium in lege Mosaica non fuit Sacramentum, quia nondum facta fuerat unio hypostatica, quam significat matrimonium, quod proinde a solo Christo debuit ad dignitatem Sacramenti evehi.

Ergo in lege Evangelica sunt septem Sacramenta, ut dictum est; quia sunt necessaria ad vitam supernaturalem incipiendam, augendam, & reparandam, ut diximus ex Florent.

Alia Consecratoria scholastica ex eodem principio.

Sacramentum est collativum gratiæ Christi.
Ergo ex vi præsentis decreti conferuntur Sacramenta gratiam, non qualemcumque, sed gratiam medicinalem; quia Christus venit ut Redemptor & Medicus.

Sacramentum confert tantum gratiam medicinalem.

Ergo in statu naturæ innocentis non futu-

ra fuissent Sacramenta talia, qualia nunc habemus: in statu quippe naturæ innocentis nulla futura fuisset gratia medicinalis, nullus fuisset morbus spiritalis; natura enim fuisset perfecte sana: deinde quodlibet Sacramentum vel legis naturæ, vel legis Mosaicæ, vel legis Evangelicæ includit aliquid repugnans statui innocentiae: etenim *oblatio* puerorum, *Circumcisio*, *Baptismus* supponunt peccatum originale, quod tunc non fuisset. *Confirmatio* supponit hostes vel internos vel externos contra fidem nostram; quibus sufficienter per gratiam Conditoris potuissimus resistere. *Agnus Paschalis*, *Eucharistia*, significantes sacrificium Christi, supponunt Christum aut venturum, aut venisse, quod in tali statu non potest supponi. *Sacrificia expiatoria* & *Pœnitentia* supponunt peccata mortalia orta ex originali. *Extrema unctio* supponit pariter languores ex peccato originali provenientes. *Ordo* repræsentat Sacerdotium Christi. *Matrimonium* significat unionem Christi cum Ecclesia. Quæ omnia non futura fuissent in statu innocentiae: ergo nec futura fuissent Sacramenta, qualia nunc habemus.

Homo tamen in tali statu non futurus fuisset impecabilis: potuisset ergo a tali peccato liberari: & quidem per Sacramenta, si Deus voluisset; sed per Sacramenta diversa ab iis quæ nunc habemus, quæ gratiam medicinalem conferunt: illa vero gratiam Creatoris, non Salvatoris contulissent.

Immo loquendo de potentia ordinaria, incongruum videretur, quod natura perfecte sana, qualis futura fuisset in statu innocentiae, natura humana, perliceretur sensibilibus signis ab ipsis recipiendo gratiam; convenientius enim fuisset, ut eam immediate a Deo reciperet: & quamvis homo in statu innocentiae potuisset perfici per res sensibiles accipiendo ab objectis species ad cognoscendum, non sequitur quod potuerit perfici per res sensibiles accipiendo ab illis gratiam. Natura enim sana, qualis erat natura innocens, debebat immediate subijci Deo, ut ab eo immediate gratiam reciperet; sed natura etiam innocens coalescens corpore & anima, qualis futura fuisset natura humana in statu innocentiae, petit accipere species ab objectis sensibilibus. Et rursus licet durante statu innocentie futuræ fuissent herbæ medicinales in mundo, quamvis homo non futurus fuisset obnoxius morbis, non sequitur quod in eo statu futuræ fuissent medicinæ spirituales, scilicet Sacramenta, quia herbæ medicinales sunt de integritate Universi: ergo debuerunt creari cum Universo; sed Sacramenta

non sunt de integritate Univerſi, & videntur repugnare in eo ſtatu, in quo nullus fuiſſet morbus ſpiritualis, nullave inclinatio ad morbum ex peccato originali proveniens.

In ſtatu naturæ innocentis non futura fuiſſent Sacramenta.

Ergo a fortiori nulla futura fuiſſent in ſtatu naturæ puræ, aut naturæ integræ integritate naturali, ſi de factō exiſtiſſet ille ſtatu; tunc enim natura non fuiſſet elevata ad ordinem gratiæ: ergo nec potuiſſent eſſe Sacramenta producentia gratiam.

Alia Conſeſſaria ſcholæſtica ex eodem principio educia.

Sacramentum eſt collatum gratiæ Chriſti.

Ergo Deus eſt cauſa principalis, Chriſtus eſt inſtrumentum conjunctum cum divinitate, & Sacramentum eſt inſtrumentum ſeparatum: qui gratia, utpote participatio naturæ divini, non poteſt principaliter produci niſi a ſolo Deo: & ſi producat ab humanitate Chriſti, producit tamquam per inſtrumentum conjunctum; quia humanitas Chriſti eſt conjuncta perſonaliter cum Verbo divino: & ſi producat per Sacramentum, producit tamquam per inſtrumentum ſeparatum; quia Sacramentum eſt ſeparatum a ſuppoſito a Divinitate.

Gratia ſacramentalis producit principaliter a Deo, & ab humanitate Chriſti tamquam per inſtrumentum conjunctum, & per Sacramentum tamquam per inſtrumentum ſeparatum.

Ergo Sacramenta tum legis naturæ, tum legis Moſaicæ, tum legis Evangelicæ, agebant in virtute Chriſti, & moveri debuerunt a Chriſto; quia omne inſtrumentum ſeparatum movetur ab inſtrumento conjuncto, ſicut calamus movetur a manu.

Omne Sacramentum legis naturæ, Moſaicæ, & Evangelicæ moveri debet a Chriſto.

Ergo moveri debuit vel moraliter, vel phyſice; quia omne inſtrumentum ſeparatum vel eſt phyſicum, vel morale, & ita moveri debet vel Phyſice, vel moraliter.

Omne Sacramentum legis naturæ, Moſaicæ, & Evangelicæ debuit moveri a Chriſto vel moraliter vel phyſice.

Ergo Sacramenta legis naturæ, vel legis Moſaicæ moveri tantum potuerunt a Chriſto moraliter; quia cum hæc Sacramenta non ſupponerent Chriſtum exiſtentem, ſed extitutum, non poterant moveri a Chriſto niſi ut venturo, & proinde moraliter objective.

Sacramenta vero legis Evangelicæ, utpote ſupponentia Chriſtum exiſtentem & paſſum, poſſunt moveri phyſice.

Sacramenta legis Evangelicæ poſſunt a Chriſto moveri phyſice.

Ergo non male aſſeritur a Thomiſtis, Sacramenta legis Evangelicæ eſſe inſtrumenta phyſica mota phyſice a Chriſto. 1. Quia non repugnat quod moveantur phyſice a Chriſto, utpote realiter exiſtente, & elegante ea Sacramenta per virtutem realem & phyſicam iſiſ communicatam. Chriſtus enim, ſicet in cæliſ exiſtens, poteſt phyſice movere Sacramenta collata in terris; quia inſtrumentum divinum poteſt agere in diſtans. 2. Cauſalitas phyſica maxime eſt conveniens ex parte Dei, & ex parte creaturæ: ex parte quidem Dei, eo quod eſſe omnipotentia maxime eniſſcat phyſice elevando res tam debiles ad productionem gratiæ: ex parte creaturæ, quia creatura concipiendo Sacramentis ineſſe vim ſpiritualē productivam gratiæ, fidem excitat, ſpem roborat, & caritatem accendit; fidem quidem, dum rebus tam debilibus divinam virtutem ineſſe credit; ſpem vero, dum rebus adeo infirmis ſe poſſe juſtificari conſidit; caritate vero quam maxime, dum rebus ſenſibilibus, quibus a divino amore ſenſim avertebatur, ſenſim e contra per eadem ſenſibilia ad divinum amorem ſe inflammari ſentit. 3. Quia cauſalitas phyſica adſcripta Sacramentis videtur eſſe conformior Scripturæ, Patribus, & Conciliis, quæ ubique clamant, Sacramenta legis Evangelicæ eſſe cauſam gratiæ, ſicuti aqua calefacta eſt cauſa caloris &c. cauſa enim phyſica, abſolute eſt cauſa; moralis vero non eſt cauſa niſi ſecundum quid, ut dicunt.

Sacramenta legis Evangelicæ ſunt inſtrumenta phyſica gratiæ.

Ergo oportet, ut recipiant virtutem phyſicam ſpiritualē productivam gratiæ; ſi enim Deus velit, ut creatura agat, debet illi dare virtutem agendi: v.g. ſi Deus velit, ut ignis caleſciat, debet illi dare virtutem caleſciendi, nec ad hoc ſufficit concuſſus extrinſecus, quantumvis ſpecialis; quia idem manens intrinſece idem, ſemper facit idem intrinſece & phyſice. Itaque virtus recepta in Sacramento, qua fit potens ad producendam gratiam, debet continere effective gratiam vel ſecundum formam ſimilem, ut ignis ignem, vel ſecundum formam eminentiorem, ut ſol effectus ſubſunares, vel ſecundum formam inſtrumentariam, eo modo quo pennicillus continet vim artiſcioſam diſpergendi colores, & eo modo quo vox materialis continet vim excitantem animam ad intelligendum. Sacramenta non continent gratiam neque ſecundum formam ſimilem, neque ſecundum formam

formam eminentiorem; quia non sunt causæ principales gratiæ: ergo continent illam secundum virtutem instrumentariam; quæ virtus instrumentaria debet esse physica, si Sacramenta producant gratiam physicæ, quod ut supponimus est possibile & congruum, & modo, quo sancti Patres efficientiam Sacramentorum exponunt, conforme.

Sacramenta legis Evangelicæ recipiunt virtutem physicam gratiæ productivam.

Ergo illa virtus recipitur in Sacramento tamquam in aliquo successivo; si enim Sacramentum consisteret quatenus constat rebus, & verbis, est aliquid successivum, cum actio elementis sensibilis, v.g. ablutio in baptismo, chrismatio in confirmatione &c. sit aliquid successivum, & cum verba pariter non proferantur nisi successively.

Virtus productiva gratiæ, quæ recipitur in Sacramentis, recipitur tamquam in aliquo successivo.

Ergo Sacramenta non producant gratiam, nisi in ultimo instanti extrinsece terminativo, ut dicunt, id est quando verum est dicere, completum est Sacramentum; hæc est enim natura entis successivi, ut effectum suum non producat, nisi postquam completum est. Deinde Sacramenta non producant gratiam, nisi media significatione; quia efficiunt quod significant: significatio autem Sacramenti non est completa nisi postquam peractum est Sacramentum.

Absrussa isthæc sunt, quæ scire forte non est magnæ utilitatis, sed hæc ignorare aliquando ignominie vertitur, ideo libuit ea non omittere; sed ad utiliora veniamus. Ideo sic

ARTICULUS VII.

De Sacramento quatenus est causa characteris.

PROPOSITIO unica. *Sacramentum est signum religionem nutriendum.*

Prob. 1. Quia nihil aliud intelligimus per Sacramentum.

2. Patres vocant Sacramenta, ritus adunantes homines in unam religionem, nempe Christianam.

3. **Rat.** Sacramenta sunt instrumenta Christi: ergo ad idem ordinantur, ad quod Christus ordinabatur; Christus autem venit, ut homines per Sacramenta sanctificaret, & ut eos suis Sacramentis in eadem religione vinceret.

4. Sacramenta sunt in lege Evangelica quod erant Sacramenta in lege Mosaica: ergo sic uti Sacramenta legis Mosaicæ Iudæos in ea-

dem religione adunabant; ita Sacramenta novæ legis adunant Christianos in religione Christiana.

Conseclaria prædicti principii.

Sacramentum est signum Religionem nutriendum.

Ergo per Sacramenta novæ legis Christiani deputantur ad exercendum valide ea, quæ pertinent ad cultum christianum; etenim Sacramentum non aliter fovet christianam religionem, quam deputando homines ad exercendum valide ea, quæ pertinent ad christianam religionem.

Per Sacramenta novæ legis Christiani deputantur ad exercendum valide ea, quæ pertinent ad cultum christianum.

Ergo quædam Sacramenta novæ legis debent imprimere characterem spirituales, id est entitatem positivam, indelebilem, distinctum realiter a gratia, qua Christiani deputantur ad exercendum valide cultum religiosum; deputatio enim veniens a Deo est effectiva ponens in creatura, quæ deputatur, entitatem positivam, per quam exercere possit valide id, ad quod deputatur, sicuti videmus, quod dum Deus ordinat causas naturales ad aliquem effectum, v.g. ignem ad calefaciendum, solem ad illuminandum, ponit in illis creaturis vim positivam, per quam possint producere effectus, ad quos ordinantur.

Deinde sicuti Sacramentum faciens nos amicos Dei speciales, imprimit in anima entitatem realem & positivam dilectionis; nempe gratiam; ita specialiter deputans nos ad cultum Dei, debet imprimere in anima entitatem positivam deputationis, nempe characterem; voluntas enim Dei deputans non est minus effectiva, quam voluntas Dei amans.

2. Sicuti in Republica civili deputatis a Rege datur quidam character exterior, quo exterius distinguuntur deputati a non deputatis; ita in Republica Christiana, cujus decor est magis internus quam externus, deputatis a Deo debet dari character specialis, qui totus internus sit, & soli Deo, qui deputat, cognitus.

Et sicuti circumcisio in veteri lege imprimebat characterem exteriorem, idemque faciebat deputatio ad sacerdotium Aaroni; ita quædam Sacramenta legis Evangelicæ, utpote perfectiora, & non in externa, & legali perfectione sita, debent imprimere characterem positivum & interiorem.

3. Quia ita docent Patres, nempe Dionysius

fius citatus a Divo Thoma, Augustinus, qui contra Donatistas non aliter probat baptizatos ab infidelibus non esse rebaptizandos, nisi quia etsi non receperint, inquit, gratiam, tamen receperant characterem: & Plal. 39. sic loquitur: *Baptismus ille tamquam character infusus effornabat militem, convicit desertorem.* Idem docent Hieronymus, Cyrillus &c.

Quædam Sacramenta novæ legis produciunt characterem, quo deputamur ad valide exercendum ea, quæ pertinent ad cultum Christianum.

Ergo Baptismus, Confirmatio, & Ordo tantum, imprimunt characterem; etenim per illa tantum tria Sacramenta deputamur specialiter ad cultum Dei: nam per Baptismum deputamur ut *domestici*, per Confirmationem ut *milites* ex officio decertaturi, & per Ordinem ut *Praelati* in Ecclesia præficiendi. Ita docet Tertul. de Baptis. cap. 13. & Hieronymus in cap. 4. ad Ephesios, & Trid. sess. 7. can. 9. ita habet: *Si quis dixerit in tribus Sacramentis, Baptismo scilicet, Confirmatione, & Ordine, non imprimi characterem in anima, hoc est signum quoddam spirituale & indelebile, unde ea iterari non possunt, anathema sit.* Demum habemus ex praxi Ecclesiæ, quod illa tria Sacramenta non iterentur: ergo quod characterem imprimant indelebilem; non enim talis est deputatio veniens a Deo, qualis est deputatio veniens ab homine: hæc cessat & perit; quia officium ad quod homo deputatur in Republica civili, est temporale: illa vero numquam cessat; quia officium ad quod deputatur in Ecclesia, est perpetuum sicuti Ecclesiâ.

ARTICULUS VII.

DE NATURA CHARACTERIS.

Articulus iste continet solum quæstiones scholasticas: qui eas parvi faciunt, poterunt illum omittere; qui vero eas non dedignantur, poterunt hunc articulum, sita libuerit, legere.

Propositio unica. *Baptismus, Confirmatio, & Ordo produciunt characterem, quo fideles designantur ut domestici, ut milites ex officio decertaturi, ut Praelati in Ecclesia, & hæc omnia ad exercendum valide cultum Dei.* Totum hoc patet ex supra dictis.

Conjectaria prædicti principii.

Ergo character sumptus *generice* est entitas designativa, sumptus *specifice* est potentia vel passiva, vel activa.

1. Sumptus *generice* est entitas designativa; quia designat nos ad cultum Dei exercendum valide.

Sumptus *specifice* est potentia vel passiva, vel activa, per characterem enim sumus capaces valide recipiendi & exercendi Sacramenta, quæ ad cultum Dei pertinent.

Sic character Baptismatis fuit potentia passiva efficiens nos capaces valide recipiendi Sacramenta.

Sic character Confirmationis est potentia activa efficiens nos milites in Christiana religione ex officio decertaturos.

Sic character Ordinis est potentia activa efficiens nos potentes consuecendi & ministrandi valide Sacramenta.

Character sumptus generice est entitas designans nos ad cultum Dei valide exercendum.

Ergo debet poni in prædicamento qualitatis in specie potentia; quia ad nullum aliud prædicamentum potest melius reduci, ut ista inductione patebit.

1. Non potest poni in prædicamentis continentibus res materiales, v. g. in prædicamento quantitatis, situs, ubi, quando, tuncationis, actionis & passionis; quia illa omnia sunt materialia, character vero est aliquid spirituale.

2. Non potest poni in prædicamento substantia; quia non datur substantia supernaturalis certa.

3. Non potest poni in prædicamento relationis; quia relatio neque est activa, neque passiva, sed solum ordinativa subiecti ad terminum correlatum: character vero est vel activus, vel passivus: ergo restat quod ponatur in prædicamento qualitatis.

In qualitate autem sunt quatuor species, potentia & impotentia, habitus & dispositio, passio & patibilis qualitas, forma & figura. Character non est passio & patibilis qualitas; quia qualitas illa est materialis, utpote causans alterationem sensibilem, vel causata ab alteratione sensibili, character vero est spiritualis.

Character non est pariter forma vel figura; quia hæc qualitas, utpote sequens ex quantitate, est materialis & sensibilis, character vero est spiritualis.

Ergo sequitur, quod character sit potentia vel impotentia, habitus vel dispositio. Character autem

1. Non est dispositio; quia dispositio est facile mobilis a subiecto, character vero est difficile mobilis utpote indelebilis. Nec dici potest, quod character sit habitus; quia habitus determinat ad bene vel male: v. g. habitus
bo-

A R T I C U L U S IX.

De Sacramento ut valido , ut fructuoso, ut informi, ut reviviscenti .

bonus speculativus determinat intellectum ad intelligibilem cognoscendum; habitus malus speculativus, v.g. error, determinat ad erronee cognoscendum; habitus bonus practicus, v.g. prudentia, determinat intellectum ad bene moraliter agendum; habitus malus, v.g. imprudentia, determinat ad agendum male moraliter; habitus bonus voluntatis, v.g. iustitia, determinat ad agendum bene moraliter, v.g. iuste; habitus malus, v.g. iniustitia, determinat ad agendum male moraliter. At character non determinat ad bene vel male, licite vel illicite, quod pertinet ad *habitudinem*; sed determinat ad valide agendum, quod pertinet ad *potentiam*.

2. Habitus non est receptivus alterius habitus, bene tamen character; nam character Baptismatis recipit characterem confirmationis.

3. Habitus intenditur & remittitur; character vero nec intenditur, nec remittitur: character enim æque intensus est in subiecto, quod recenter informat, ac intensus sit in subiecto, quod informat a longo tempore. Sic Sacerdos recenter ordinatus, non est minus potens ad conferendum, quam sit Sacerdos a longo tempore ordinatus.

Ergo cum character in specie *qualitatis*, nec sit *passio* vel *patibilis qualitas*, *forma* vel *figura*, *habitus* vel *dispositio*, restat quod sit in specie *potentiæ*, vel *impotentiæ*; & quia non est debilis virtus uti *impotentiæ*, sequitur absolute quod sit *potentia*. Ideo videmus, quod habeat proprietates *potentiæ*; est enim principium simpliciter necessarium ad valide agendum, uti *potentia*: est etiam determinabilis ad bene vel male, licite vel illicite agendum, uti *potentia*: non habet contrarium, sed est susceptivus contrariorum, ut *potentia*.

Si autem character non resultet ab essentia, sicut solent resultare *potentiæ* naturales, hoc ideo fit, quia non datur substantia supernaturalis creata, sicut datur substantia naturalis creata.

Scholasticas illas quæstiones consulo nolui omittere, tum quia traduntur la gravibus Auditoribus, tum quia circa eas non raro interrogantur Clerici ab Examinatoribus. Qui eas inutiles crediderit, dedignetur eas legere; qui vero scire voluerit quid circa huiusmodi quæstiones dicant homines, cursim prædictum legat articulum.

Nota. Tunc sacramentum est validum, quando habet omnia requisita ad essentiam & integritatem sacramenti. Quatuor autem requiruntur ad sacramentum constituendum, scilicet materia & forma, intentio in conferente, & intentio in recipiente adulto; sacramentum enim, quatenus compositum morale, constat essentialiter materia & forma moraliter unitis, sicuti compositum physicum constat materia & forma physice unitis: quatenus est exercitium cultus religiosi, requirit intentionem in conferente & in recipiente adulto; cultus enim religiosus non potest involuntarie, & sine intentione exerceri.

Tunc sacramentum est fructuosum recipienti, quando producit in recipiente gratiam, ad quam ordinatur: v.g. baptismus est fructuosus, quando regenerat baptizatum.

Tunc sacramentum est fructuosum conferenti, quando conferens non peccat, sed sancte operatur, & placet Deo per talem collationem.

Tunc sacramentum est validum & informe, quando habet omnia requisita ad constitutum sacramenti, & tamen non producit gratiam in recipiente: vocatur *validum*, quia habet omnia requisita ut sit sacramentum: vocatur *informe*; quia caret gratia, quæ est forma extrinseca sacramenti, ut dicunt.

Tunc sacramentum est reviviscens, quando licet infructuosum recipienti ob indispositionem stantem in recipiente dum actualiter conferebatur sacramentum, tamen recedente illa indispositione incipit producere suum effectum in recipiente.

A R T I C U L U S X.

De requisitis ex parte recipientis ad hoc ut Sacramentum sit validum .

Prop. unica. Sacramentum est signum sensibile, &c. conferendum soli homini viatori, seu solus homo viator potest recipere sacramentum.

Prob. 1. Nihil aliud intelligimus per sacramentum nisi caeremoniam sensibilem, quæ solis hominibus viatoribus conferri debeat.

2. Ex praxi Ecclesiæ sacramentum confertur solis viatoribus.

3. Soli viatores possunt recipere gratiam me-

medicinalem, & cultum exercere religiosum conducentem ad gloriam, ad quem duplicem effectum sacramenta ordinantur: ergo solius viatores possunt recipere sacramenta.

4. Christus auctor sacramentorum venit ad redimendos solos homines viatores: ergo solus homo viator potest recipere sacramenta.

Solus homo viator potest recipere Sacramenta.

Ergo si recipiens sit adultus, debet libere consentire receptioni sacramenti, & non positive contradicere; viator enim quatenus viator, agit ex electione, cum agat supposita intentione tendendi in finem, si agat ex electione: ergo agit libere consentiendo sacramentis, quibus pervenitur ad gloriam.

2. Ex Ecclesiæ praxi constat, quod non dantur sacramenta nisi consentientibus; immo nisi ardent, & perseveranter postulantes, ut patet ex Catechumenis.

3. Receptio sacramenti est actio humana obligans ad vivendum conformiter ad finem sacramenti, & actio huius protestativa: quæ omnia postulant necessariæ actum positivum, & non negativum dumtaxat, quem sufficere falso putat Cajetanus; receptio enim sacramenti non est mera passio, sed voluntaria receptio.

4. Augustinus dicit: *Neminem venasce ex aqua, nisi volentem & petentem* per se baptismum, si sit adultus, vel per Ecclesiam matrem, si non sit adultus, & proinde requiritur in recipiente positivus consensus. Ideo Innoc. III. cap. *Maiores* ita habet: *Requiritur, inquit, ut Sacramentum obicem voluntatis contrariæ non inveniat obstantem.*

Si recipiens sit adultus, debet libere consentire receptioni Sacramenti.

Ergo ex hoc duo sequuntur confessaria hic subiecta.

I. Si quis exterius simularet se velle recipere sacramentum, v.g. baptismum, confirmationem, &c. & interius nollet positive recipere sacramentum, coram Deo sacramentum nullum esset; quia recipiens non haberet intentionem necessariam ad sacramenti receptionem: exterius tamen in foro Ecclesiastico posset cogi ad observandam legem Christi & Ecclesiæ; quia Ecclesia non iudicat contentiose nisi de exterioribus.

II. Si quis exterius contradiceret collationi sacramenti, interius tamen vellet sacramentum positive recipere, sacramentum esset validum coram Deo; quia recipiens vere, ut supponitur, haberet intentionem recipiendi sacramentum: & sacramentum haberetur ut nullum coram Ecclesiâ; quia Deus intuetur cor, Ecclesia vero solum de exterioribus iudicat.

Qui exterius simularet se velle recipere Sacramentum, & interius dissensiret, revera Sacramentum non recipere: & e contra, qui interius consentiret, & exterius simularet se nolle recipere Sacramentum, revera Sacramentum suscipere. Ex duplici illo confessario sequitur, quod si intentio adulti recipientis sacramentum sit interna, & absoluta, sufficit ad valorem sacramenti; quia intentio interna & absoluta habet omnia requisita, ut dicatur vera intentio.

Si intentio recipientis Sacramentum sit interna, & absoluta, sufficit ad valorem Sacramenti.

Ergo qui ex metu recipit sacramentum, valide recipit; quia metus facit solum involuntarium secundum quid: quod enim ex metu volumus, absolute volumus.

Qui ex metu recipit Sacramentum, valide recipit.

Ergo qui ex metu recipit sacramenta, potest cogi per penas Ecclesiasticas, ut vivat conformiter ad finem sacramenti suscepti; quia simpliciter, & absolute libere voluit suscipere sacramenta, & proinde se obligare ad vivendum conformiter ad finem sacramenti.

Sic Iudæi, qui olim ex metu incusso per edicta Regis Hispaniæ baptismum receperant, iuste cogi poterant ad observandas leges Ecclesiæ, ut determinavit Concilium Toletanum IV. relatum distinctione 45. can. de Iudæis baptizatis.

Sic hæretici Calvinistæ, qui ex metu receperunt Confirmationem, Eucharistiam, Pœnitentiam, Extremam unctionem, possunt cogi, ut vivant conformiter ad illa sacramenta.

Sic qui ex humilitate videntur recusare recipere Ordines, tamen si ordinentur, consentunt vere ordinati, & possunt & debent exercere munia Ordinis suscepti; quia omnibus pensatis absolute voluerunt se subicere Episcopo ordinanti.

Sic ordinati Subdiaconi ex metu, possunt cogi, ut vivant conformiter ad finem sacramenti: non tamen tenentur ex vi voti annexi Subdiaconatus servare castitatem; quia votum Subdiaconi ex gravi metu elicitum est nullum. Cap. *Prælatum, de iis quæ ex vi metu, & ve causa sunt.* Etenim, ut ait Scotus, quamvis habeant libertatem, quæ sufficiat ad voluntarium simpliciter, non habent libertatem sufficientem ad eliciendum votum solemne; Ecclesia enim, quæ ut ministræ Dei ius habet limitandi formas voti saltem solemniter, non acceptat votum solemne illius, qui voveat coactus ex metu gravi cadente in constantem virum.

ARTICULUS XI.

De requisitis ex parte Ministri ad hoc ut Sacramentum sit validum.

Prop. unica. Sacramentum est signum sensibile, &c. conferendum per ministrum ad hoc deputatum, seu sacramentum debet conferri per ministrum deputatum a Christo.

Prob. 1. Quia nihil aliud intelligimus per sacramentum nisi caeremoniam, quæ conferri debeat per ministrum ad hoc deputatum a Christo.

2. Sicuti in sacerdotio nemo assumit sibi honorem sacerdotii, nisi qui vocatur a Deo tamquam Aaron; ita neque in collatione sacramentorum nemo potest administrare sacramenta, nisi deputetur a Christo.

3. Minister sacramentorum est instrumentum Dei & Christi, & delectatur Dei & Christi: ergo debet deputari a Deo, & a Christo: quia delegatus non potest agere, nisi deputetur.

4. Sicuti nemo adunat valide subditos in obsequium Regis, nisi qui deputatur a Rege, ita minister non potest per sacramenta adunare homines in christianam religionem, nisi deputetur a Deo & a Christo.

Minister sacramenti debet agere ut deputatus a Deo & a Christo.

Ergo ad valorem sacramenti necessarium est, ut minister consciens, vel conferens sacramenta, habeat intentionem internam vel actualem, vel virtutalem, vel explicitam, vel implicitam faciendi actum sacramentalem, quatenus sacramentalem, idest quatenus sacramentum in se, vel habitum ut sacramentum apud Christianos; minister enim sacramenti agit ut deputatus a Christo & Ecclesia: ergo debet habere intentionem faciendi quod facit Ecclesia, sicut deputatus a Rege, & agens nomine Regis habet intentionem faciendi quod iussit Rex, alias Rex ejus acta non haberet rata, sed annullaret & rescinderet. Deinde minister sacramenti agit ut instrumentum, non quidem inanimatum, qualis est aqua, sed ut instrumentum animatum, & intellectuale, qualis est substantia cogitans: ergo ut ait D. Th. debet agere libere, & se ipsum determinare per rationem, & proinde per intentionem, idest per propositum aliquid faciendi, quod propositum est; si sit actu præsens, vocatur *intentio actualis*; si non sit actu præsens, sed remaneat in aliquo opere elicito ex vi prioris actionis, di-

citur *intentio virtualis*. Quod propositum, si fuerit expressum, & reflexum, dicitur *intentio explicita*; si non fuerit expressum, sed tantum conjunctum cum opere, quod conducit ad id, quod intenditur, dicitur *intentio implicita*: v. g. ego propono celebrare Missam; en *intentio actualis*: ego proposui Missam celebrare, & non cogitans de Missa dico Breviarium, paro ornamenta, en *intentio virtualis*: ego actu expresso & reflexo dico volo celebrare Missam, en *intentio explicita*: ego intendens celebrare Missam confiteor mea peccata, facio poenitentiam injunctam, sumo velles sacerdotales, &c. nihil expresse cogitans de Missa, en *intentio implicita*.

Minister sacramenti debet habere intentionem internam vel actualem, vel virtutalem, vel explicitam, vel implicitam faciendi actum sacramentalem quatenus sacramentalem, idest, quatenus est ritus sacer, vel habetur ut sacer apud christianos.

Ergo ex hac illatione quinque consecratoria hic subiecta inferri possunt.

Consect. 1. Ut minister valide conferat aut consecrat sacramentum, debet ritum sacramentalem exercere ut sacramentalem, idest, debet eam caeremoniam exercere, vel quia Christus instituit talem, vel quia Ecclesia eam proponit ut talem, vel quia Apostoli usi sunt tali caeremonia, vel demum quia hæc caeremonia est sacra, aut saltem habetur ut sacra apud christianos. Con enim actio sacramentalis in se spectata sit indifferens, ad multosque fines referri valeat, v. g. ablutio potest fieri causa recreationis, ut qui ludendo abluunt se, item potest fieri causa sanitatis, ut qui in balneis lavant se, vel potest fieri idololatriæ exercendæ causa, ut qui apud paganos aquis lustralibus aspergebantur: ergo, ut actio illa restringatur ad esse sacramenti, debet exerceri vel quatenus instituta a Christo, qui est auctor sacramentorum, vel quatenus exercita ab Apostolis, qui illum ritum receperunt a Christo, vel quatenus caeremonia proposita ab Ecclesia Christi, vel demum quatenus ritus, qui habetur ut sacer apud christianos.

Consect. 2. Ut minister valide sacramentum conferat, aut consecrat, non sufficit, quod actio sacramentalis fiat solum *physice*, idest quod adhibeatur materia & forma sine ulla intentione interna voluntatis, qualis esset actio amentis, vel dormientis, vel ebrii, qui projiciens aquam supra puerum diceret, *ego te baptizo* &c. quia actio *physica*, præcile ut *physica*, nullam includit intentionem internam, alias esset *moralis*, & non *physica* solum. Deinde Christus eligendo ministros sacra-

cramentorum, elegit non amentes, non ebrios, non dormientes, sed Apostolos, quos voluit in conferendis Sacramentis humano modo agere, proinde actiones sacramentales non *physice* solum, sed etiam *moraliter* exercere.

Consect. 3. Ad valorem sacramenti non sufficit, quod actio sacramentalis fiat moraliter *derisorie*, qualis esset intentio illius, qui non serio, sed *jocose* actiones sacramentales perageret in theatro aut alibi; quia intentio jocularis & derisoria non est intentio interna exercendi caeremoniam institutam a Christo, & ab Ecclesia usurpata, sed est intentio ridendi caeremonias Christi & Ecclesiae: deinde Christus eligens Apostolos, tamquam ministros suorum Sacramentorum, ait illis, loquens de baptismo: *Euntes docete omnes gentes*; loquens de poenitentia: *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis*; loquens de Eucharistia: *Hoc facite in meam commemorationem*: docere autem ignaros, judicare peccatores, recolere Christi mortem, sunt actiones non joculares, sed maxime graves & seriae.

Et sicut in forensibus causis actus publicus *derisorie* & *joculariter* factus, v.g. testamentum quod testator *derisorie* in theatro dictaret, aut quod tabellio in eodem theatro *derisorie* scriberet, haberetur ut nullum & invalidum; ita & nullum censeretur debet sacramentum *derisorie* & *joculariter* confectum.

Nec obstat exemplum Genesii comici *derisorie* & *joculariter* petentis baptismum in theatro, ut rideret caeremonias Christianorum; nam *jocose* baptismum petiit, & repente per gratiam mutatus *serio* recepit. Quod si constaret *jocose* recepisse baptismum, sacramentum esset nullum, & Genesius justificatus fuisset non per baptismum *jocose* collatum vel receptum, sed per martyrium, quod Sanctus ille pro Christiana Religione sustinuit.

Nec obstat etiam actio Athanasii pueri baptizantis pueros, cum quibus colludebat: tum quia, juxta Chronologiam Eusebii & Hieronymi, tunc Athanasius ad minus decimum aetatis annum attigerat, & proinde non *pueriliter* & ludendo, sed *serio* infantes illos baptizaverat: tum quia interrogatus ab Alexandro respondit, se voluisse facere quod fiebat in Ecclesia: tum quia sollicitudo Alexandri inquisitoris, an Athanasius, vel *joco* vel *serio* infantes baptizasset, denotat necessarium esse valorem Sacramenti, ut actio fiat non *jocose*, sed *serio*; quorum enim sollicitudo illa inquisitio, si perinde se haberet collatio sacramenti, siue jocularis, siue seria?

Consect. 4. Ad valorem sacramenti non sufficit intentio operis, ut dicunt, seu non sufficit, ut actio sacramentalis fiat solum exterius serio & graviter, qualis esset actio illius ministri, qui ob motiva politica conferret sacramentum serio & graviter, metuens privari redditibus Ecclesiasticis, si joculariter actionem sacramentalem perageret, ideo exterius graviter segeret; privata tamen intentione vellet actionem illam fieri, non quatenus sacramentalem, sed praecise quatenus externam: quippe non sufficit ad valorem sacramenti, ut opus sacramentale fiat uti opus quaecumque serium, sed ut fiat quatenus fieri consuevit in Ecclesia; quia intentio terminata ad opus praecise externum non est intentio faciendi caeremoniam a Christo institutam & ab Ecclesia usurpata. Deinde ex Florentino & Trid. requiritur *intentio faciendi quod facit Ecclesia*. Et ex Trident. requiritur *intentio serio & vere absolvendi*. Ecclesia autem non facit opus sacramentale quatenus externum praecise, sed quatenus est caeremonia a Christo instituta. Deinde Alexander VIII. damnavit sequentem propositionem: *Valet baptismus collatus a ministro, qui omnem ritum externum formamque baptizandi observat, intus vero in corde suo apud se resolvit, non intendendo facere quod facit Ecclesia*.

Nec obstat, quod Divus Thomas hic ad 3. ait, sufficere intentionem Ecclesiae, quae in verbis ministri exprimitur, modo contrarium exterius non exprimitur; hoc enim dicit, ut notat P. Nicolay, ut ostendat non requiri in ministro specialem intentionem, sed sufficere generalem intentionem conformandi se Ecclesiae.

Consect. 5. Ad valorem sacramenti non est necesse, quod minister intendat effectum sacramenti, v.g. productionem gratiae, vel characteris; quia quantumvis perversa sit haec intentio, si addit intentio faciendi quod facit Ecclesia, sacramentum est validum & producit suum effectum, si recipiens sit bene dispositus; quia intentio terminata ad sacramentum est quidem necessaria ad valorem sacramenti, ut dicit Florentinum; sacramentum enim perficitur ex materia & forma & persona ministri; intentio vero terminata ad effectum sacramenti non est necessaria ut producat effectus sacramenti; talis enim intentio supponit sacramentum jam constitutum.

Et sic intentio sacerdotis, qui vellet vere baptizare puerum, ut postea consecraret illum Diabolo, vel qui vellet consecrare hostiam,

stiam, ut ea hostia uteretur ad magiam; in utroque casu vere sacramentum conficeret.

Sic Hæreticus Calvinista, qui confert baptismum, credens, quod baptismus non confert neque gratiam, neque characterem, immo optans, ut non producat tales effectus, immo paratus non conficere sacramentum, si sacramentum tales effectus esset producturum; vere conficit sacramentum, & sacramentum habet suos effectus: etenim perverfa illa intentio non terminatur ad entitatem sacramenti, sed supervenit sacramento jam constituto in suo esse.

Alia Consecratoria ejusdem principii.

Minister Sacramenti debet esse deputatus a Deo & a Christo, & habere intentionem faciendi quod jussit Christus, & quod facit Ecclesia.

Consect. 1. Ergo omnis creatura intellectualis potest valide administrare sacramenta; quia, quatenus creatura subdita Deo & Christo, potest deputari a Deo & a Christo, & quatenus intellectualis potest habere intentionem faciendi quod jussit Christus, & quod facit Ecclesia, mens enim est principium intentionis.

Et ita Angeli, & homines possunt esse ministri sacramentorum; quia sunt creaturæ intellectuales, qui possunt deputari a Deo.

Angeli tamen sunt ministri extraordinarii, homines vero ministri ordinarii, quia convenientius est homines esse ministros ordinarios quam Angelos.

1. Convenientius ex parte Christi, quia Christus utpote homo, & non Angelus petit influere in homines utendo potius hominibus, quam Angelis.

2. Convenientius ex parte hominum; quia homines petunt potius habere commercium cum hominibus, quam cum Angelis. Ideo dicit Paul. ad Hebræos: *Non enim Angeli subiecit Deus orbem terræ futurum, de quo loquimur, id est Ecclesiam.* Chryl. hom. 88. de Petro & Elia: *Non posuit verbum reconciliationis in Angelis, sed in hominibus.* 2. ad Cor. 3. *Episcopi potestatem acceperunt, quam Deus neque Angelis, neque Archangelis dedit; non enim ad eos dictum est: Quodcumque alligaveris &c.* Chryl. 3. de Sacerd. cap. 5.

3. Convenientius ex parte gratiæ sacramentalis; quia congruum est, ut sacramenta, quæ sunt vasa continentia gratiam non Conditoris, sed Redemptoris, conferantur ab hominibus qui habent gratiam Redemptoris, potius quam ab Angelis qui non habent nisi gratiam Conditoris.

4. Convenientius ex parte etiam sacramentorum legis Evangelicæ; lex enim Mosaica fuit quidem in dispositione Angelorum, A&. 8. minime vero Evangelium.

Consect. 2. Homines sunt ministri ordinarii sacramentorum.

Ergo congruum est, quod effectus sacramentorum non suspendatur nec per infidelitatem ministri, nec per ejus malitiam, modo minister intendat facere quod facit Ecclesia; quia cum homo, qui est minister ordinarius sacramentorum, sit longe proclivior ad vitium, quam ad virtutem, decuit ut Deus optimus non permitteret effectum sacramentorum per malitiam ministri retardari. Ideo dicit Aug. *Quid tibi facit malus minister, ubi bonus est Dominus?* Et nos ab omni eo timore liberat Paulus dicens: *Non enim qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incremetur dat Deus.* Deinde virtus productiva gratiæ, quæ est in ministro, est ab agente infinito, nimirum Deo: ergo per malitiam ministri non suspenditur; quia etsi minister malus non conjungatur cum Deo vitaliter per gratiam, conjungitur tamen cum Deo casualiter per motionem, quam accipit a Deo.

Sicuti enim ager fructificat, modo terra sit disposita, sive lotis, sive fordidis manibus grana projiciantur; ita sacramenta recepta in subiecto bene disposito produciunt gratiam, sive minister sit bonus, sive malus.

Et sicuti aquæ transeuntes per canalem æqualiter irrigant terram, sive canalis sit plumbeus, sive aureus; ita aqua gratiæ Sacramentalis æque pura defertur ad fidelem bene dispositum, sive transeat per bonum ministrum, sive per malum.

Sicuti sigillum, sive argenteum sive ferreum, æqualem figuram imprimit in cera bene disposita; ita minister, sive bonus sive malus, æqualiter imprimit gratiam in subiecto bene disposito. Et sicuti medicus, sive sanus sive æger, æqualiter sanat, si sequatur regulas artis; ita minister, sive bonus sive malus, æqualiter sanctificat per sacramenta, si servet quæ sunt de necessitate sacramenti.

ARTICULUS XII.

De Sacramento valido, & informi, & reviviscenti.

Prop. unica. *Sacramentum potest esse validum, & informi.* Explicatur propositio. Ut Sacramentum sit validum, quatuor requiruntur, materia, forma, intentio in recipiente, intentio in conferente, ut patet ex dictis.

Ut

Ut sacramentum sit fructuosum recipienti, ultra prædicta requiritur debita dispositio supernaturalis in recipiente, ut patet etiam ex dictis.

Ergo sacramentum potest esse validum, & informe, seu integrum in se, & infructuosum recipienti; sacramentum enim poterit habere quatuor prædicta, quæ concurrunt ad integritatem sacramenti, & tamen non producere gratiam in recipiente ob indispositionem recipientis: causam enim producere effectum dicit plura, quam esse integrum in se: v.g. Sol est in se integer, & tamen ob indispositionem subiecti non semper producit suum effectum; ita sacramentum poterit esse integrum, & tamen erit informe, quando non producit gratiam, quæ est ejus forma extrinseca. Uti enim virtutes dicuntur informes, quando scilicet non conjunguntur cum caritate; ita sacramentum dicitur informe, quando non conjungitur cum gratia.

Et sicut pauciora requiruntur ad esse essentialiale, quam ad esse proprietale, & accidentale; ita pauciora requiruntur ad hoc, ut Sacramentum sit validum, quam ad hoc, ut Sacramentum sit fructuosum, seu Sacramentum poterit esse validum & infructuosum, seu informe.

Sacramentum potest esse validum in se, & infructuosum recipienti ob indispositionem recipientis.

Ergo recedente tali fictione, seu indispositione, sacramentum producere potest gratiam, ad quam producendam ordinabatur. Sacramentum enim, utpote ordinatum ad producendam gratiam, recedente indispositione impediendæ illius productionem, potest illam producere; causa enim per se ordinata ad producendum effectum, si impediatur per obicem recedente obice, producit effectum. Sic aqua retenta remoto repagulo fluit: sic Sol obscuratus per nubem, dissoluta nube illuminat; ita sacramentum recedente fictione poterit suum effectum habere. Id expresse docet Aug. de Bap. quam doctrinam ad alia sacramenta quidam Theologi extendunt; sacramentum enim, inquit, secundum se est opus *vivificum*, cum sit opus Christi, *mortificatum* per indispositionem recipientis: ergo potest reviviscere sublato peccato, per quod mortificabatur; opus enim vivificum mortificatum reviviscit. Si opus sacramentale possit reviviscere: ergo recedente fictione seu indispositione poterit suum producere effectum in subiecto.

Sacramentum recedente fictione producit gratiam in recipiente.

Ergo producit illam per virtutem permanentiam: causa enim, quæ non exilit actu, & tamen producit effectum, operatur per virtutem sui permanentiam; quia res in tantum operatur, in quantum existit: existentia enim est conditio necessaria ad operandum.

Sacramentum recedente fictione producit gratiam in recipiente juxta virtutem sui permanentiam.

Ergo potest dici, quod sacramentum imprimens characterem producat physice gratiam, dum reviviscit; sacramentum vero non imprimens characterem producit solum moraliter gratiam, dum reviviscit; quia sacramentum imprimens characterem remanet virtualiter per aliquid physicum, nimirum per characterem.

Sacramentum vero non imprimens characterem, non remanet virtualiter in aliquo physico, sed solum in aliquo morali, nimirum in aliqua designatione, per quam verum est dicere, quod fidelis receperit sacramentum, & non receperit gratiam.

Sacramentum sive imprimens characterem, sive non imprimens, reviviscit recedente fictione, id est, dum fidelis remouet obicem, qui impediēbat productionem gratiæ.

Ergo omne sacramentum validum, & informe reviviscit; quia reviviscere est proprium Sacramento, quatenus est Sacramentum. Excipitur tamen Eucharistia, cujus dignitas exigit, ut sacrilege recepta non reviviscat, sed reddat nos magis reos. Excipitur etiam Pœnitentia; quia eadem contritionis privatio, quæ reddit Sacramentum Pœnitentiæ informe, reddit Sacramentum nullum, cum contritio sit materia Sacramenti Pœnitentiæ. Sed alia Sacramenta sibi recepta possunt juxta multos Theologos reviviscere: quippe, inquit, Sacramentum sibi receptum, vel simpliciter iterari non potest, quale est Sacramentum conferens characterem, vel secundum quid iterari non potest, qualis est Extrema unctio durante eodem morbo; & matrimonium altero vivente conjuge; & ita congruum est, ut sublato obice impediēte productionem gratiæ, Sacramentum reviviscat, & gratiam producat.

ARTICULUS XIII.

In quo singula, quæ diximus de Sacramentis in communi, applicantur cuilibet Sacramento in particulari.

Prop. unica. Nullum est Sacramentum in particulari, cui non conveniant quæ diximus de Sacramentis in communi: nullum pariter est sacramentum in particulari, cui non repugnet ea, quæ diximus repugnare sacramento in communi.

Prob. Sacramentum in particulari constituitur per easdem formalitates, per quas constituitur sacramentum in communi: ergo sacramentum in particulari conveniunt ea, quæ conveniunt sacramentis in communi: disconveniunt pariter sacramento in particulari, quæ disconveniunt sacramento in communi.

Sic nullum est sacramentum, quod non sit signum divinitus institutum, practicum gratiæ, &c. Sic nullum est sacramentum, quod sit insensibile, quod sit institutum ab hominibus, quod sit non stabile, &c.

Demum quæcumque diximus de sacramentis, possunt cuilibet sacramento applicari: sed insuper quodlibet sacramentum habet aliquid speciale: ideo de quolibet sacramento agendum in particulari.

CAPUT V.

De Baptismo in particulari.

ARTICULUS I.

In quo traditur & explicatur definitio Baptismi.

Baptismus varia habet nomina apud auctores Ecclesiasticos. Primo dicitur *Sacramentum fidei*, quia in eo profitemur fidem. Secundo dicitur *Janua Sacramentorum*; quia per baptismum initiatur in Christiana Religione. Tertio vocatur sacramentum *Regenerationis & Illuminationis*; quia per illud sacramentum regeneramur in Christo, & in eo, qui est vera lux, illuminamur. Quarto vocatur sacramentum aquæ; eo quod in aqua conseratur: ideo Baptismus sic potest definiri.

Baptismus est *cæremonia sensibilis conferens gratiam*, in qua per ablutionem factam in aqua elementari sub hac forma: Ego te baptizo in nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti: homo baptizatus mundatur a peccato originali & actuali, & in Christiana religione initiatur.

1. Baptismus dicitur *cæremonia*, quia certo

ritu, qui sanctitatem denotat, administratur; est enim ritus facer receptus a Christo, exercitus ab Apostolis, & in Ecclesia continua traditione conservatus. 2. Dicitur *sensibilis*; quia in elemento sensibili, & in verbis sensibilibus expressis confertur. 3. Dicitur *conferens gratiam*; quia non ob alium finem datus est a Christo, receptus est ab Apostolis, & conservatur in Ecclesia, quam ut per eam cæremonium gratia communicetur. 4. Additur *in qua per ablutionem factam in aqua sub hac forma: ego te baptizo, &c.* quia Christus voluit materiam baptismi a se institui esse aquam elementarem, juxta illud: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, non potest introire in Regnum Celorum*; formam vero ejusdem baptismi voluit eam, quam ipse tradidit discipulis: *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*. 5. Dicitur, *quod homo baptizatus mundatur a peccato originali & actuali*: quia baptismus ordinatur primario ad remittendum peccatum originale, secundario vero peccata actualia; juxta illud Petri adultis alloquentis, *Baptizetur unusquisque vestrum in remissione peccatorum*, & indicantis per hoc, omnia peccata remitti per baptismum. Demum concluditur, *quod per baptismum baptizatus initiatur in Christiana Religione*; quippe per baptismum homo fit Christianus, sicuti per circumcisionem homo fiebat Judæus.

ARTICULUS II.

De Baptismo quatenus est cæremonia sensibilis conferens gratiam.

Prop. unica. Baptismus est *cæremonia sensibilis conferens gratiam*. 1. Quia nihil aliud intelligimus per baptismum, quem in Ecclesia recipimus. 2. Quia huic cæremonia Deus promittit gratiam, juxta illud: *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit*. 3. Quia Patres baptismum attribuunt vim specialem produciendi gratiam, etenim de baptismo ita loquitur Origenes homil. 4. in Cantica. *In baptismo, inquit, donatur remissio peccatorum*. Tertullianus vero lib. de resur. *Caro abluitur*, inquit, *ut anima emaculetur*. Cyprianus autem lib. 4. Epistolarum Epist. 7. *In aqua baptismi, ait, percipitur remissio peccatorum*. Demum Basilii exhortatione ad baptismum hæc habet: *Baptismus est ... peccati mors, animæ regeneratio, amicus splendens, character irreprehensibilis, Ecclesiæ iter, Regni cælestis conciliatio, adoptionis gratia*: ergo ex illis omnibus constat, quod baptismus sit cæremonia sensibilis conferens gratiam.

8a-

Baptismus est ceremonia sensibilis conferens gratiam.

Ergo baptismus est novæ legis sacramentum, quia ceremonia sensibilis, cui Christus alligavit vim conferendi gratiam, est sacramentum novæ legis. Ideo dicit Florentium in instruct. ad Armenos: *Primum omnium Sacramentorum locum tenet sanctum baptisma, quod vitæ spiritualis janua est; per ipsum membra Christi ac de corpore efficimur Ecclesiæ.*

Baptismus Christi est verum novæ legis Sacramentum.

Ergo baptismus distinguitur ab omnibus figuris baptismum præcedentibus, & ab omnibus ritibus Judaicis baptismum Christi præfigurantibus. Primo, quia omnes istæ figuræ, & omnes isti ritus ad legem Mosaicam pertinebant; baptismus vero pertinet ad legem Evangelicam. Secundo, quia figura quantumcumque perfecta sit, debet distingui a figurato: ergo figura baptismi debet distingui a baptismo. Tertio demum, quia baptismus est verum novæ legis sacramentum; minime vero ea, per quæ figurabatur.

Baptismus distinguitur a figuris ipsum præcedentibus, & a ritibus ipsum adumbrantibus.

Ergo baptismus distinguitur ab Arca familiarum Noe conservante, ab unda maris rubri Ægyptios absorbentis, ab aqua Jordanis Naaman leprosum mundantis: differt etiam baptismus ab aqua lustrali, a circumcissione, a baptismo Joannis; licet enim isthæc omnia quamdam cum baptismo Christi habeant convenientiam, maxime tamen a baptismo differunt: Arca quippe libera vitæ ab aquarum diluvio, baptismus vero Christi a vitiis cœno: Mare rubrum Ægyptios absorpsit, baptismus vero omnia sepelit peccata: flumen Jordanis lepram corporalem mundavit, baptismus vero omnem mentis lepram penitus abolet: aqua lustralis exterius solum abstergit, baptismus vero interius sanctificat: circumcissio præputium carnale tantum aufert, baptismus vero omnes tum peccati originalis, tum peccati actualis maculas omnino abluit: baptismus Joannis erat tantum in aqua in penitentiam prædicandam, baptismus vero Christi erat in Spiritu Sancto & igne in sanctificationem producendam: baptismus Joannis præparabat ad remissionem peccatorum,

baptismus Christi eam ipsam sanctificationem conferebat, inquit Theophilactus in 1. cap. Joan.

Baptismus Christi distinguitur ab Arca Noe, ab aqua maris rubri, ab unda Jordanis, ab aqua lustrali, a circumcissione, a baptismo Joannis.

Ergo male dicitur ab hæreticis, isthæc omnia, & præcipue baptismum Joannis esse idem cum baptismo Christi; siquidem isthæc omnia sunt infirma & egena elementa, baptismus vero Christi sacramentum est plenum roboris & efficaciar; & ut adstringamur ad solum baptismum Joannis, uti se huic ceremoniæ adstringunt hæretici. Baptismus Joannis juxta Justinum Martyrem, *Proœmium erat Evangelii gratiæ*; baptismus vero Christi est id, quo in Christiana religione initiamur, juxta illud: *quotquot baptizati estis, Christum induistis*; ideo baptizati baptismum Joannis rebaptizandi erant baptismum Christi. Baptismus Joannis, juxta Origenem, erat *expletio veterum, non inchoatio novorum*. Ex Basilio in exhortatione ab baptis. Joannes. *...penitentia baptismum prædicavit; Dominus autem adoptionis filiorum baptismum longe præclarior annuntiat*. August. lib. 2. contra Petil. cap. 34 ubi hæc habet: *Petilianus dixit, non alium fuisse baptismum Joannis, alium Christi*; sed cap. 36. sic refellit illum errorem: *baptismus Joannis alius fuit, & Christi baptismus alius, sicut alius fuit ille baptismus, in quo Patres nostros Apostolos dicit baptizatos; quo circa sic concludit Trident. sess. 7. Can. 1. Si quis dixerit, baptismum Joannis habuisse eandem vim cum baptismo Christi, anathema sit*. Conveniunt ergo baptismus Joannis & baptismus Christi in materia, quia uterque fuit in aqua; sed differunt quoad auctorem, quoad formam, quoad effectum. Quoad auctorem, quia baptismus Joannis fuit institutus ab homine puro, scilicet Joan. baptismus vero Christi fuit institutus ab homine simul & Deo, scilicet a Christo. Quoad formam, quippe baptismus Joannis sub nulla certorum verborum forma conferebatur, baptismus vero Christi sub expressa Trinitatis Confessione administratur. Quoad effectum, quia baptismus Joannis nullum habebat interiorem effectum, baptismus vero Christi duplicem interiorem effectum producit, gratiam scilicet, & characterem.

ARTICULUS III.

De baptismo Christi quatenus est ablutio facta in aqua sub hac forma: ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.

Prop. unica. Baptismus est ablutio facta in aqua sub hac forma: ergo te baptizo, &c.

1. Quia nihil aliud intelligimus per baptismum Christi. 2. Quia Christus suum baptismum instituens, pro materia elegit aquam, pro forma hæc verba: *Ego te baptizo in nomine Patris, &c.* juxta illud Matth. 28. *Baptizantes eos, scilicet in aqua, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti*; aqua enim usus est Christus dum juxta Aug. baptizavit Apostolos: quod Pater ille educit ex illis verbis: *qui lotus est, non indiget nisi ut pedes lavet*. Aqua usus est Petrus, dum baptizavit Judæos. Aqua usus est Philippus, dum baptizavit Eunuchum Reginæ Candacis. Et quotquot baptizarunt, tres Personas Trinitatis expresserunt; quia juxta Zachariam Papam *qui vel unam de Trinitate personam non nominaret, illud baptismum verum esse non posset*. De Consec. dist. 4. can. *In Synodo*. Demum Florentinum & Trid. tradunt, materiam baptismi esse aquam, formam vero esse expressionem Trinitatis. Cur autem Christus voluerit materiam baptismi esse aquam communem, formam vero esse simplicia verba, id ideo voluit, ut superbiam incredulorum humiliaret. *Nam incredulitas*, inquit Tertul. *miratur simplicia quasi vana, magnifica quasi impossibilia*.

Baptismus est ablutio.

Ergo baptismus potest conferri vel per effusionem, uti creditur fecisse Philippus, dum descendens de curru in aquam Eunuchum baptizavit, Act. 8. v. 38. vel per aspersionem, uti baptizasse creditur Petrus, dum simul tria & postea quinque circiter millia baptizavit. Act. 2. & 4. vel per immersionem, sicut fiebat tempore D. Th. 3. p. 4. q. 66. a. 17. Etenim aqua, quæ est materia remota baptismi, potest vel per effusionem, vel per aspersionem, vel per immersionem applicari, eaque ablutio potest esse vel unica, vel trina juxta usum Ecclesiæ, in qua confertur baptismus. Unica ablutio denotat unitatem essentiae divinæ, trina vero Trinitatem personarum distincte exprimit. Ideo Can. 6. Conc. Tolletani IV. vetat trinam abluionem, ne videatur favere rebaptizantibus: & can. 49. Apostolorum, jubet trinam abluionem, ne unitatem personarum videatur in Divinis admittere, & Sabellianis favere.

Tom. II.

Baptismus est ablutio facta in aqua.

Ergo quando dicitur in Scriptura: *nisi quis renatus fuerit ex aqua*, hæc vox aqua intelligitur de aqua propria & non metaphorica, qualis est fides, mortificatio, &c. quia Scriptura debet sumi in proprio sensu, quoties ex ea non sequitur absurdum: unde Trid. anathema pronunciat contra eum, qui ea verba ad metaphoram aliquam detorserit.

Baptismus est ablutio facta in aqua sub hac forma: ego te baptizo in nomine Patris &c.

Ergo quando Scriptura dicit, quod Apostoli baptizabant in nomine Christi, illud non debet ira intelligi, quod nomen Patris, Filii, & Spiritus sanctus fuerit suppressum, sed quod nomen Christi fuerit additum. Ita explicat Cyr. Ep. ad Jubajanum: *Non quasi inquit, Pater omittitur, sed ut Patri quoque Filii nomen adjungeretur*. Ita pariter explicat Aug. contra Maxim. *vel in nomine Christi*, id est Apostoli baptizabant *Baptismo Christi*, & non Joannis: vel *in nomine Christi*, id est auctoritate Christi, sicuti quando dixerunt paralytico. *In nomine Christi surge, & ambula*, id est auctoritate Christi: vel *in nomine Christi*, per attributionem Christi personæ, & non per exclusionem aliarum personarum. Sicut enim opera ab extra licet toti Trinitati communia, ita tamen dividuntur a nobis, ut creatio attribatur Patri, redemptio Filio, sanctificatio Spiritui sancto; ita licet baptismus conferatur in uno simul nomine trium personarum, tamen attribuitur Christo, qui sacramentum illud instituit. Ita locum prædictum Scripturæ explicat Ambr.

Sola aqua est materia baptismi, & sola expressio explicita trium personarum est forma.

Ergo male dicunt hæretici baptismum conferri posse in quocumque liquore, & in quocumque nomine, modo non confertur in nomine hominis; quia numquam legitur baptismum collatum esse valide, nisi in aqua: nam responsio Stephani II. relata tom. 2. Conc. Galliæ, ubi videtur asseri baptismum collatum in vino esse validum, non approbatur ab Ecclesia: non legitur pariter suppressam esse aliquam personarum Trinitatis in valida collatione baptismi.

A a

A R-

ARTICULUS IV.

De baptismo quatenus regenerante.

Prop. unica. Baptismus regenerat nos in Christo. 1. Quia nihil aliud intelligimus per baptismum. 2. Quia sicuti Adamus per generationem carnalem infundit peccatum originale, ita Christus per regenerationem spirituale infundit gratiam regenerantem, ut regeneratione mundetur quod generatione contrarium est.

* Baptismus regenerat nos in Christo.

Ergo remittit omne peccatum, scilicet originale & actuale, & quoad culpam, & quoad penam, nihil relinquens de priori statu peccati, sicuti generatio carnalis dat novum esse carnale, nihil relinquens de priori esse Adam; ideo de baptismo promissio per Ezechielem dicitur: *Effundam super vos aquam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris.* Et Petrus baptismum collaturus adultis ait: *Baptizetur unusquisque vestrum in remissionem peccatorum.* Tert. loquens de effectu baptismi, Felix, inquit, *Sacramentum aque nostre, quia abluit delictis pristinae cecitatis in vitam eternam liberamus.* Lib. de Baptis. Et Amb. expressius loquens ait: *In baptismo omnibus peccatis depositis abluitur credens:* in 1. ad Cor. c. 6. Demum Florentinum ita de effectu baptismatis loquitur. *Hujus, inquit, Sacramenti effectus est remissio omnis culpae originalis & actualis, omnisque poenae, quae pro ipsa culpa debetur. Propterea baptizatis, pro peccatis praeteritis nulla injungenda est poenitentiae satisfactio, sed moriantes antequam culpam committant, statim ad Regnum Caelorum, & Dei visionem perveniunt.*

Baptismus remittit omne peccatum & originale & actuale & quoad culpam, & quoad penam.

Ergo nihil post baptismum remanet in renatis, quod veram peccati rationem habeat. Primo, quia Christus plenam facit in renato infiniti sui meriti applicationem, imprimens veram mortis suae similitudinem: quosque enim baptizati sumus, in mortem ipsius baptizati sumus. Et optime dicit Concilium Valentinum III. in Gallia an. 875. *Non vera esset regeneratio, nisi fieret vera redemptio.*

Nihil post baptismum remanet in renatis, quod veram & propriam peccati rationem habeat.

Ergo concupiscentia & poenalties, quae remanent post baptismum, v.g. necessitas patiendi, moriendi, pugna contra rationem, &c. non sunt proprie peccatum; sed ideo appellantur peccatum, non quod proprie peccatum sint, sed quod a peccato sint, & ad peccatum inclinent, ut dicit Conc. Trid. de peccato originali. Ideo autem haec poenalties relinquuntur. 1. Ut sint occasio pugnae, & materia victoriae. 2. Ut conformemur Christo, quia eas poenalties, excepta concupiscentia, assumere dignatus est. 3. Ne forte sperantes nos liberandos esse a talibus poenalties per baptismum, hoc susceperimus sacramentum potius, ut eam immunitatem assequeremur, quam ut gratiam Christi obtineremus: quia gratia Christi fit, *Ut nos ipsi primitias spiritus habentes, ipsi in nobis ingemiscimus, expectantes adoptionem filiorum Dei, redemptionem corporis nostri.*

Concupiscentia & poenalties, quae remanet in nobis post baptismum, non est verum peccatum.

Ergo male dicitur ab haereticis concupiscentiam esse proprie peccatum, & peccatum originale post baptismum vel sopiri tantum, ut voluerunt quidam Origenistae, vel radi tantum, ut volunt Calvinistae & Lutherani; nam iuxta Paulum Christus murdatur animas nostras in lavacro aquae, & verbo vitae: ergo post baptismum non est peccatum in baptizato. 2. Peccata sepeliuntur in baptismo, sicut sepulti sunt Aegyptii in mari rubro. Qui ergo, inquit Gregorius, dicit peccata in baptismo funditus non remitti, dicat in mari rubro Aegyptios non veraciter mortuos. lib. 1. Epist. 39.

ARTICULUS V.

De Baptismo quatenus initiante in Christiana religione.

Prop. unica. Baptismus initiat & introducit in Christianam Religionem. 1. Quia nihil aliud intelligimus per baptismum. 2. Quia baptismus dicitur janua aliorum sacramentorum: ergo introducit nos in Ecclesiam. 3. Quia sicut in lege naturali oblatio puerorum, & circumcisio in lege Moisaica introducebant in Religionem Judaeorum; ita in lege Evangelica baptismus introducit in Religionem Christianorum.

Ba-

Baptismus introducit in Christianorum Religionem.

Ergo baptismus producit characterem internum, quo simus domestici Dei, & subditi Ecclesie: sicut enim circumcisio externum characterem producebat, quo Judæi in Synagoga introducebantur; ita baptismus producit internum characterem, quo homines in Ecclesia introducuntur: & sicuti Judæi a gentibus per circumcisionem distinguebantur, ita Christiani per characterem baptismalem a non baptizatis distinguuntur.

Baptismus producit internum characterem, quo baptizati distinguuntur a non baptizatis, & quo introducuntur in Ecclesiam.

Ergo baptismus est necessarius his etiam qui vel ex speciali privilegio sunt immunes a peccato originali, ut Virgo, aut sanctificati sunt vel in utero, vel extra uterum; necessarius est, inquam, baptismus, non ut mundentur a peccato, quia supponuntur mundati, sed ut initiemur in Christiana Religione: siquidem sicuti incircumcisus erat extra Synagoga; ita non baptizatus est extra Ecclesiam: & sicuti incircumcisus non poterat participare Moisaicis sacramentis; ita non baptizatus non potest valide recipere Ecclesie sacramenta.

Baptismus est necessarius his etiam, qui sunt vel immunes, vel mundati a peccato originali.

Ergo non male asseritur Beatam Mariam Virginem, licet immunem a peccato originali, Apostolos licet mundatos a peccatis, tamen recepisse baptismum; non quidem ut mundarentur, sed ut initiarentur; non ut primam gratiam Christi reciperent, sed ut characterem Christi insignirentur.

ARTICULUS VI.

De Baptismo quatenus regenerante & initiante.

Prop. unica. *Baptismus est & regenerans in Christo, & initians in Christiana Religione.* Hinc isthæc educens conclusaria.

Consect. 1. Debet dari in Ecclesia baptismus, quo & regeneremur in Christo, & initiemur in Christiana Religione; alias Christus non sufficienter providisset & Ecclesie, & salutem hominum: sicuti enim homo non potest carnaliter produci sine carnali generatione, ita non potest spiritualiter renasci sine spiritua-

li regeneratione; quia, ut dicit Christus Joan. 3. v. 6. *quod natum est ex carne caro est, quod natum est ex spiritu spiritus est*: ergo sicut datur generatio carnalis omnes inhiens, ita debet dari regeneratio spiritualis omnes vivificans: *Quia sicut in Adam omnes moriuntur; ita in Christo omnes vivificantur.* Et sicut diabolus, sectatores suos certis caeremoniis initiat, ita debet a fortiori dari in Ecclesia sacra aliqua caeremonia, scilicet baptismus, quo in Christiana Religione initiemur: & proinde cum nullus sit homo, qui citra speciale privilegium non sit infectus peccato originali, quia omnes in Adam peccaverunt, vel qui mundatus a peccato originali non eget introduci in Ecclesiam; sicuti enim omnes, qui erant extra arcam Noe, perierunt, ita omnes, qui sunt extra Ecclesiam, pereunt: ergo absolute baptismus est omnibus, necessarius vel ut regenerentur in Christo, vel ut introducantur in Ecclesiam.

Consect. 2. Unicum datur tantum baptismum, ut dicitur in symbolo: *Confiteor unum Baptismum*; sicuti enim semel nascimur corporaliter, ita semel renascimur spiritualiter: & sicuti semel initiantur Circumcisione Judæi, ita semel initiantur baptismum Christiani: & sicut semel contrahitur peccatum originale, plures verocommittuntur peccata actualia: unicum ergo est & non iterabile baptismum remittens peccatum originale, sæpius vero iterabilis penitentia, remittens peccata actualia: unde Paulus loquens de penitentia baptismali hæc habet, ad Hebr. 6. v. 4. *Impossibile est eos, qui semel illuminati sunt, in baptismo... & prolapsi sunt, rursus renovari ad penitentiam, scilicet baptismalem*; penitentia enim baptismalis est imitatio mortis Christi: ergo sicut Christus semel mortuus est, ita semel nobis potest per baptismum applicari imago mortis Christi, ut ait idem Paulus ibidem; dicit enim, quod qui volunt his baptismum recipere, sunt *rursus crucifigentes sibi metipsos Filium Dei, & essentibus habentes*. Et ita quando dicitur, quod datur triplex baptismus, scilicet *fluminis* seu aquæ, *flaminis* seu desiderii, *sanguinis* seu martyrii, solus baptismus aquæ est proprie baptismus. Verum baptismi, & martyrii non sunt baptismi, nisi nomine tenus. Baptismus aquæ producit gratiam, & characterem, remittit culpam & penam; quia plene nobis applicat passionem Christi: Baptismus sanguinis seu martyrii remittit culpam & penam; quia injuriam facit Martyri, qui orat pro Martyre, inquit Aug. sed non producit characterem. Baptismus flaminis seu desiderii culpam remittit.

mittit, minime vero omnem pœnam, sed solum juxta proportionem caritatis, quæ dæderatur baptismus aquæ.

Consect. 3. Baptismus confert singulis pueris æqualem omnino gratiam, & æqualem omnino characterem; quia sicut omnes carnaliter geniti ab Adamo habent æqualem naturam humanam, ita regenerati in Christo & per illum initiati debent æqualem omnino gratiam & æqualem characterem recipere, præcipue cum nulla sit dispositio in infantibus, quæ eos distinguat in receptione baptismi. Adulti vero, utpote disponentes le ad baptismum, possunt diversam accidentaliter gratiam recipere, scilicet magis, vel minus intensam juxta proportionem dispositionum, ad quas le excitat recipiendum sacramentum. Characterem vero omnes tam adulti quam non adulti æqualem omnino recipiunt; quia 1. Character non est qualitas, ut diximus, quæ suscipiat magis & minus. 2. Quia character non exigit dispositiones, cum & a bene & a male dispositis recipiatur.

Consect. 4. De subiecto baptismi. Baptismus aquæ potest absolute conferri omnibus; quia omnes vel regenerari possunt, vel initiari in Christiana Religione: tamen dari non debet pueris in utero matrum existentibus; bene tamen omnibus hominibus jam ex utero effusis, sive infantibus, sive adultis, sive amentibus, sive ratione utentibus, modo illi nutu aut voce initiari petant, aut olim petierint. Non potest conferri baptismus pueris in utero existentibus: quia *nemo potest renasci, nisi natus*, ut dicit Aug. Epist. ad Dardanum. Baptismus autem conferri potest & pueris, & adultis a nativitate amentibus, etiam si nullum actum eliciant; sicut enim infecti sunt sine actu proprio personali, ita sine actu proprio mundari possunt; & sicut aliena voluntate regenerantur infecti, ita aliena voluntate regenerantur immaculati. Adulti vero ratione utentes, aut amentes, qui olim ratione usi sunt, baptizari non possunt, nisi aut nutu, aut voce sacramentum vel petant, vel petierint; sicut enim volente personali permanserunt in statu peccati originalis, ita voluntate personali debent ab illo statu liberari: ideo dicit Augustinus lib. de modo pœnit. c. 2. *Quod ut homo moriatur veteri vitæ, quod utique fit in baptismo, requiritur in adultis ratione utentibus voluntas; qua veteris vitæ eos pœniteat, & vitæ novitatem intendat.*

Consect. 5. De ministro baptismi. Quilibet homo, sive vir, sive femina, sive clericus, sive laicus, sive fidelis, sive infidelis, sive sa-

cerdos proprius, sive alienus, potest esse Minister baptismi in necessitate; sicut enim baptismus omnibus necessarius est, ita congruum est, ut ab omnibus conferri possit. Quemadmodum enim aqua ejus materia communis est, & passim obvia; ita æquum est, ut communis sit & ubique obivus Minister baptismi; ideo juxta Tertul. *Laico in necessitate baptizare licet*, lib. de bapt. c. 17. Et Illiber. *Concil. can. 38. ait: Laicus baptismum suum integrum habeat.* Feminis baptizare prohibitum est, juxta Tertul. lib. de Bapt. cap. 17. & juxta Concil. Carthag. IV. can. 100. sed hoc intelligi debet extra necessitatem; nullus enim hæcenus dixit iterandum esse baptismum collatum a femina. De Hæreticorum baptismum olim dubium fuit in Ecclesia tempore Cyp. sed validum esse baptismum in forma Ecclesiæ collatum determinavit Concil. Nicænum.

CAPUT VI.

De Confirmatione.

ARTICULUS I.

In quo traditur & explicatur definitio Confirmationis.

Confirmatio apud auctores Ecclesiasticos varia habet nomina. Primum nomen a materia desumptum, est *impositio manuum*, *chrismatio*: ita Aug. lib. 3. de bapt. contr. Donatist. c. 16. *Per manus*, inquit, *impositionem modo datur Spiritus sanctus*. Et lib. 2. cont. litteras Petiliani c. 103. *In hoc unguento*, inquit, *Sacramentum chrismatis vultis interpretari*. Secundum nomen desumptum est, a fronte, in qua confirmatus ungitur. Vocatur *unguenti Mysterium* a Dionys. De Eccles. Hierarch. c. 4. *Signaculum spirituale* a Leon. serm. 4. de Pals. Dom. cap. 5. & *signaculum Dominicum*: & a recentioribus Theologis *unctio frontalis*. Tertium nomen est ratione effectus. Vocatur *perfectio* a Concil. Illib. can. 38. & *confirmatio* a Tridentino, quatenus dat firmitatem in gratia, & contra hostes nostræ salutis nos corroborat. Atque ideo confirmatio defini potest.

Confirmatio est cæremonia sensibilis conferens gratiam per chrismationem factam in fronte ab Episcopo sub hac forma: signo te signo Crucis, &c. per quam gratiam baptizatus roboratur, perfectusque Christianus efficitur, & miles Christi Christi designatur.

2. Dicitur *ceremonia*, quia confirmatio certo ritu, qui sanctitatem denotat, administratur. 2. Dicitur *sensibilis*, quia *chrisma* confectum ex oleo & balsamo est sensibile, actio Episcopi ungentis est sensibilis. 3. Dicitur *conferens gratiam*, ut constat ex Samaritanis, quibus cum per impositionem manuum conferretur hoc sacramentum ab Apostolis, ipsi Samaritani accipiebant *Spiritum sanctum*. Act. 8. v. 17. 4. Additur, *quod baptizatus roboratur*, & *perfectus Christianus efficitur*, quia per confirmationem baptizatus accipit dona Spiritus Sancti. Demum dicitur, *quod baptizatus miles Christi designatur*, quia confirmatio confert characterem, quo tamquam Christi milites designamur. Nihil aliud intelligimus per confirmationem: si quid aliud intelligant adversarii, quaestio erit de nomine, & non de re.

ARTICULUS II.

De Confirmatione quatenus est ceremonia sensibilis conferens gratiam.

Prop. unica. *Confirmatio est ceremonia sensibilis producens gratiam.* 1. Quia nihil aliud intelligimus per confirmationem. 2. Quia huic ceremoniae sensibilis assignata est promissio gratiae, cum confirmati ab Apostolis acciperent *Spiritum sanctum*. 3. Quia Patres confirmationi vim producendi gratiam assignant. Tertul. lib. de baptis. c. 7. *In nobis*, inquit, *currit carnaliter unctio, sed spiritualiter proficit*, producendo scilicet gratiam. Cyprianus vero ita habet: *Unge quoque necesse est eum, qui baptizatus sit, ut habere in se Christi gratiam possit*. Lib. 1. Epist. 12. Demum Augustinus docet Tract. 6. in Joan. confirmatos suo tempore recipere Spiritum sanctum, licet non loquerentur variis linguis, uti loquebantur initio Christiani, dum eis manus imponebantur. Vide Sanctobovium de confirmatione.

Confirmatio est ceremonia sensibilis conferens gratiam.

Ergo est verum novae legis sacramentum; quia ceremonia sensibilis, cui alligata est promissio gratiae, est verum sacramentum: ideo Patres & Concilia confirmationem Sacramentum vocant. Aug. cont. Pet. c. 104. *In hoc unguento*, inquit, *Sacramentum chrismatis vultis intelligi, quod quidem in genere visibilium sacramentorum sacrosanctum est, sicut ipse baptizatus, sed potest esse in hominibus pessi-*
Tom. II.

mis. Tertullianus vero, ut jamjam dixi, lib. de baptis. c. 7. *In nobis* inquit, *carnaliter currit unctio, sed spiritualiter proficit, quomodo & ipse baptizatus carnalis actus, quod in aqua mergimur, spiritualis effectus, quod delictis liberamur*. D. Cyrillus catech. 3. comparat confirmationem cum Eucharistia, dicens, quod sicut Eucharistia non est panis nudus, ita chrisma non est unguentum nudum. *Sed est chrisma, quod Christi & Spiritus sancti, id est divinitatis ejus praesentiam efficit*. Concilium Toletanum IV. c. 47. confirmationem inter sacramenta recenlet. Constat, inquit, eos sacramentis divinis associatos & baptizati gratiam percepisse, & chrismate unctos esse, & corporis Domini & sanguinis extitisse participes. Instruunt Eugenii ad Armenos ita habet: *secundum sacramentum est confirmatio*. Idem decernit expresse Tridentinum, determinans septem esse sacramenta videlicet baptismum, confirmationem, &c.

Confirmatio est verum novae legis Sacramentum.

Ergo confirmatio fuit instituta a Christo; & permanenter in Ecclesia conservata; quia nullum est sacramentum novae legis, quod non sit institutum a Christo, & in Ecclesia perenniter conservatum. Confirmationem autem a Christo institutam probat ea promissio saepius iterata, qua Christus spondet se daturum Spiritum sanctum: quod quidem fit per confirmationem. *Paracletum*, inquit, *quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia*. Joan. 14. v. 26. *Cum veneris*, inquit, *Paracletus, quem mittam vobis a Patre... ille testimonium perhibebit de me*. Joan. 15. v. 26. *Expedi vobis, ut ego vadam, ait, si enim non abiero, Paracletus non veniet ad vos*. Joan. 6. Rursus: *Vos autem baptizabimini Spiritu sancto*. Act. 1. v. 4. quae singula confirmationem promittunt fidelibus in persona Apostolorum. Inde est, quod Apostoli post acceptum Spiritum sanctum in die Pentecostes, eum ipsimet per manuum impositionem Samaritanis recenter baptizatis communicabant, teste Scriptura; *imponebant enim manus super baptizatos, & accipiebant Spiritum sanctum*. Act. 8. Idemque Apostoli sacram illam ceremoniam tradiderunt Ecclesiae observandam, & custodiendam: *descendit enim haec observatio*, inquit Pacianus Epist. 1. *ex traditione Apostolorum*. Idemque habet Basilii de Spiritu sancto c. 270. *Ipsam*, inquit, *olei unctionem quis sermo scriptus docuit?* insinuans, quod traditio-

ne magis nobis innotescat confirmatio, quam Scriptura.

Confirmatio fuit a Christo instituta & ab Apostolis Ecclesie communicata.

Ergo male dicitur ab hæreticis confirmationem esse otiosam cæremoniā, & non potius verum & proprium sacramentum. 1. Quia hunc errorem anathemate percutit Trid. sels. 7. de confirm. can. 1. 2. Quia vidimus ex Patribus confirmationem baptismo & Eucharistiæ comparari: ergo nequaquam haberi debet tamquam otiosa cæremonia. 3. Quia Patres docent baptizatos recipere confirmationem, ut Spiritum sanctum consequantur, & signaculo Domini consummentur: ita Cyprianus Epist. ad Subajanum. Ut consequantur & spiritum Paracletum accipiant: ita Innoc. I. ad Decentium c. 3. 4. Quia Paulus ad Hebr. cap. 6. Doctrinam baptismatum, impositionisque manuum simul coniungit: quam impositionem Patres Græci & Latini interpretantes Paulum, ad sacramentum confirmationis referunt: ergo si Baptismus non sit otiosa cæremonia, neque confirmatio.

ARTICULUS III.

De Confirmatione, quatenus est chrismatio, facta in fronte ab Episcopo sub hac forma: signo te &c.

Prop. unica. Confirmatio est chrismatio facta in fronte per Episcopum sub hac forma: signo te, &c.

Prob. 1. Nihil aliud intelligimus per confirmationem. 2. Concilia vocant confirmationem CHRISMATIONEM. Concilium enim Arausic. I. ita loquitur Can. 1. Inter nos Chrismatis non nisi una benedictio est... ut non necessaria babeatur repetita CHRISMATIO. Et Innoc. III. cap. cum venissent, de Sacra unctione dicit, quod per frontis CHRISMATIONEM designatur manus impositio Apostolorum. 3. Habemus insuper quod in hoc sacramento unctio fieri debeat in FRONTE, quæ sedes ruboris est, ut non erubescamus profiteri fidem. Illud docet Aug. in Pl. 141. Multa, inquit, Sacramenta aliter atque aliter recipimus, quædam, sicut nostis, ore accipimus, quædam per totum corpus, quædam in FRONTE per signum Crucis. Unde Tertullianus lib. de præscript. docens, diabolum Christianæ Religionis imitari mysteria, dicit: Tingit & ipse diabolus, quosdam utique creden-

tes, & fideles suos, signat illic in FRONTIBUS milites suos. Quod vero confirmatio per solum Episcopum conferri debeat patet; per solos enim Apostolos, quibus soli succedunt Episcopi, fiebat ea impositio manuum, quæ conferebat Spiritum sanctum. Act. 8. v. 14. Propterea pluribus in Conciliis prohibitum simplicibus Presbyteris baptizatos chrismare in fronte, ut habetur dis. 6. Can. Manus quoque, ubi sic legitur: Manus quoque impositionis sacramentum magnæ venerationis et tenendum, quod ab aliis perfici non potest, nisi a summis Sacerdotibus. Demum id expresse definiunt Concilia: siquidem Florent. ita loquitur: Ordinarius Minister hujus sacramenti est Episcopus. Et Trid. sels. 7. can. 3. Si quis dixerit sanctæ Confirmationis Ordinarium Ministrum non esse solum Episcopum, sed quemvis simplicem sacerdotem, anathema sit. Forma autem hujus sacramenti apud Latinos hæc est, juxta Florentinum: Signo te, signo Crucis, confirmo te chrismate salutis in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti. Apud Græcos est hæc: Signaculum donationis Spiritus sancti.

Confirmatio est Chrismatio.

Ergo adæquata materia hujus sacramenti est & chrisma & impositio manuum. Chrisma quidem, ut significetur vis gratiæ roborantis ex chrismate recepto; impositio vero manuum, ut significetur descensus Spiritus sancti. Utriusque actionis, scilicet unctionis & impositionis manuum, meminit Tertul. lib. de baptis. cap. 8. Egressi, inquit, de baptismo perungimur benedicta unctione... deinde manus imponitur per benedictionem advocans, & invitans Spiritum sanctum. Cui concinit Rupertus lib. 3. de operibus Spiritus sancti cap. 9. Per manus impositionem, inquit, sacrique chrismatis unctionem, secundam qui renatus est accipit gratiam.

Materia adæquata confirmationis est chrisma, & impositio manuum.

Ergo in collatione confirmationis utrumque adhiberi debet, scilicet & chrisma & impositio manuum; quia sacramentum nequit esse sine adæquata sua materia: & ideo Patres confirmationem modo impositionem manuum, modo chrisma nuncupant, alii ad unam, alii ad aliam materiam partem attendentes.

In collatione Confirmationis, adhiberi debet & impositio manuum, & chrisma.

Ergo ab Apostolis usque ad nos in utraque Ecclesia Græca & Latina utraque illa materia adhibita est, quamvis id forte scriptum non reperiatur; quia multa sunt in Ecclesia, quæ scripta non sunt, & aliunde vix credi potest Ecclesiam omisisse partem essentiali confirmationis. Ideo legimus in Euchologio Græcorum, quod Dominus de Marca in notis Concilii Claromontani adjecit, quod dum hæretici, non rite confirmati per sacramentum confirmationis, in Ecclesia recipiebantur, illæ observabantur cæremoniæ. *Postea, inquit illud rituale, Sacerdos manum IMPOSUIT super caput conversi inclinati hanc fundit orationem, &c.* Post hæc ungit UNGUENTO. Ecclesiæ vero Latine ritus circa confirmationem explicatur in Concil. Arelaten. II. can. 17. *Cum chrismate & manus impositione in Ecclesia recipi iussit eos, scilicet qui conversi redeunt ad unitatem Ecclesiæ.*

Ab Apostolis usque ad nos in conferendo sacramento Confirmationis adhibita suis & impositio manuum, & chrismatio.

Ergo licet Scriptura non dicat expresse Apostolos adhibuisse chrismationem, dum imponebant manus super baptizatos, & isti accipiebant Spiritum sanctum, tamen conjici potest Apostolos vero chrismate usos fuisse; tum quia, quæ semper in Ecclesia observata sunt, ab Apostolis aut a Christo descendisse necessum est; tum quia Scriptura de unctione loquitur, quam Sancti Patres ad confirmationis chrismationem referunt: sic enim habet Paul. 2. ad Cor. 1. v. 21. *Qui autem confirmat nos vobiscum in Christo, & qui UNXIT nos Deus, qui & signavit nos, & dedit pignus Spiritus in cordibus nostris* quamvis hæc unctio intelligi possit de gratia, tamen de CHRISMATE confirmationis intelligunt Chrysost. in hunc locum, Theodoretus etiam, & Ambros. lib. de his, qui mysteriis initiantur. Et verba illa Joan. 1. *UNCTIONEM quam accepistis ab eo, maneat in vobis*, interpretantur de chrismate confirmationis. Cyrillus Catech. 3. & Aug. in Joan.

Confirmatio est chrismatio facta in FRONTE.

Ergo unctio, quæ adhibetur in hoc sacramento, distinguitur ab unctione verticis, & scapularum, quæ fit a simplici Sacerdote in ba-

ptismo, & quæ tantum sacramentalis est, & non sacramentum. Item distinguitur etiam ab unctione frontis, quæ fiebat a simplici Sacerdote super energumenas, ut docet Innoc. I. Ep. 1. c. 6. quæ unctio pariter non erat sacramentum. Distinguitur quoque ab unctione sensuum, quæ fit a simplici Sacerdote, dum oleo infirmorum ungitur ille, qui periculo morbo laborat. Demum distinguitur ab unctione manuum, quæ fit in ordinatione, quæ duplex unctio verum est sacramentum.

Unctio, quæ adhibetur in hoc sacramento Confirmationis, distinguitur a quacunque alia unctione, quæ vel est sacramentalis, vel est sacramentum.

Ergo male dicitur ab Hæreticis, quod confirmatio non sit speciale sacramentum, cum speciale habeat materiam, specialem formam, specialem ministerium, specialem partem in corpore, cui applicatur, & specialem effectum, quem producat.

Confirmatio est chrismatio facta in fronte ab EPISCOPO.

Ergo solus Episcopus est minister ordinarius hujus sacramenti, ut probavimus ex Florentino & Trid. Ille enim solus potest roborare fideles, qui habet plenitudinem roboris, quæ plenitudo habetur solum per characterem Episcopalem. Deinde sicuti soli duces designant milites ad militiam corporalem, ita soli Episcopi, qui sunt duces in Ecclesia, debent designare fideles ad militiam spiritualem, conferendo eis characterem confirmationis. Inde est quod Cyprianus jubet Ep. 73. ad Jubajanum, ut qui in Ecclesia baptizantur, PRÆPOSITIS Ecclesiæ offerantur, scilicet ut confirmentur. Et Chrysost. ad c. 8. Act. ait: *PRÆCIPUOS & NON alios vidimus hoc facere*, idest confirmare: Et Aug. lib. 15. de Trin. cap. 16. *quem morem, scilicet confirmandi in suis PRÆPOSITIS servat Ecclesia.*

Solus Episcopus est minister ordinarius confirmationis.

Ergo non repugnat, quod ex delegatione Papæ simplex Sacerdos sit minister extraordinarius confirmationis; quia habemus ex Concilio Flor. quod simplex Sacerdos illud sacramentum contulerit; sic enim habet Eugenius ad Armenos: *Legitur tamen aliquando per Apostolicæ sedis dispensationem, ex rationabili, & urgenti admodum causa, simplicem*

sacerdotem chrismate per Episcopum confecto hoc administrasse confirmationis sacramentum.

Sunt tamen insignes Theologi, qui putant simplicem Sacerdotem non posse esse ministrum extraordinarium confirmationis; quia, inquit, quoties Patres loquuntur de ministro hujus sacramenti, Episcopum semper nominant, numquam vero Sacerdotem. Innocent. I. Epist. 1. cap. 3. loquens de consignandis infantibus: *Manifestum est, inquit, non ab alio quam ab Episcopo fieri licere; nam Presbyteri, licet sint Sacerdotes, tamen Pontificatus apicem non habent.* Chrys. hom. 18. in Acta, dicit Philippum non contulisse confirmationem; *hoc quippe donum solum duodecim erat Apostolorum.* Unde Latini temporibus Photii confirmatos a Sacerdotibus Græcis iterum confirmare non dubitarunt, nullamque Photius asserere potuit rationem, qua assingeret auctoritatem Sacerdotibus conferendi confirmationem. Sacerdotes autem, qui tempore Gregorii dicuntur chrismate fideles, vel fuerunt, inquit, ordinati Episcopi, vel chrismationem adhibuerunt, non frontalem, quæ fuerit sacramentum, sed frontalem, quæ fuerit caeremonialis, supplens unctionem vel verticis, vel scapularum; sic explicant locum Epist. 26. Gregorii, ubi videtur permittere Sacerdotibus Calaritanis in Sardinia, ut baptizatos, aut baptizandos in fronte ungant.

Confirmatio confertur sub hac forma apud Latinos: signo te signo Crucis &c. sub hac forma apud Græcos: hoc est signaculum donationis Spiritus sancti.

Ergo hæc forma est maxime conveniens; quippe hæc vox *signo te* denotat confirmatum esse designatum militem Christi. Ideo, ut optime ait D. Th. 4. cont. Gent. c. 6. *Qui confirmationis sacramentum suscipiunt, signo Christi insigniuntur, videlicet signo Crucis, quo pugnavit & vicit.* Hæc vox, *confirma te*, designat baptizatum specialiter hoc sacramento roborari; quia, ut ait ibid. D. Th. *Sacramentum istud, quo spirituale robur regenerato confertur, eum quodam modo instituit pro fide Christi propugnatores.* Hæc voces, *in nomine Patris, &c.* denotant causam præcipuam hujus roboris esse Trinitatem, illudque Mysteriorum objectum esse præcipuum fidei, quam confirmatus debet defendere, & sanguine suo, si oporteat, obfignare. Forma etiani, qua utuntur Græci, suam habet convenientiam; his enim, quibus utuntur, verbis denotatur Spiritum sanctum in baptizatum descendere cum septiformi gratia, quam secum asfert.

ARTICULUS IV.

De confirmatione, quatenus confert gratiam roborantem.

Prop. unica. *Confirmatio confert gratiam roborantem.*

Prob. 1. Nihil aliud intelligimus per confirmationem. 2. Juxta Scripturam & Patres confirmatio confert Spiritum sanctum: ergo confirmatio dat robur contra omnes diabolicos incurtus. Illud patet primo, exemplo Apostolorum, de quibus scriptum est, quod dum fidelibus manus imponebant, ipsi accipiebant Spiritum sanctum. Secundo exemplo Novatiani, de quo scribit Cornelius Epist. ad Fabium Antioch. quod Spiritum sanctum accipere non potuit, *hoc signaculo confirmationis minime percepto.*

Confirmatio confert Spiritum sanctum.

Ergo confert septiforme donum Spiritus sancti; quia septem dona Spiritus sancti sunt perfectiones supernaturales, quæ Spiritu sancto descendente infunduntur. Ideo Remigius dicit in suo Testamento: *Baptizavi Clodoveum, a sancto fonte suscepti, doneque septiformis Spiritus consignavi,* apud Floardum lib. 3. c. 17. Et auctor Sermonis de Chrismate sic loquitur: *Hujus unctionis beneficio & sapientia nobis, & intellectus divinitus datur, & consilium, & fortitudo celitus illabitur, scientia & pietas, & timor inspirationibus supernis infunditur.*

Confirmatio confert septiforme donum Spiritus sancti.

Ergo confert ea dona & auxilia actualia, quæ sunt necessaria ad applicanda ea dona Spiritus sancti; quippe sine illis auxiliis actualibus alia dona essent inutilia.

Confirmatio confert 1. Spiritum sanctum speciali modo descendente. 2. Confert septem dona Spiritus sancti permanentia. Confert demum gratias actuales, quibus hæc dona habitualia applicantur.

Ergo non incongrue istud sacramentum robor, & perfectio, & consummatio baptizati nuncupatur, ut docet Joan. Papa VIII. Epist. 233. *In Chrismate,* inquit, *salus est, & perfectio christianitatis.* Quæ perfectio in eo sita est, juxta Tertullianum, quod anima nostra sit contra omnes diabolicos incurtus mu-

ni-

nita. Caro, inquit, ungitur, ut anima muniat. Et enim hoc Sacramentum, inquit Paulinus ep. 15. ad Delph. *Maceria, qua ab incurfu baptizatorum*, ut docet idem auctor. Vide *syssesris apri, & depastione ferocis onagri murmur*. Et Cypr. epist. 73. Baptizati *signaculo Dominico consummantur*. Et auctor lib. de sacram. apud Ambros. lib. 3. c. 2. *Post fontem superasti, ut perfectio fiat, quando ad invocationem Sacerdotis Spiritus sanctus infunditur*.

Confirmatio non incongrue vocatur a Patribus robor, perfectio, & consummatio baptizati.

Ergo gratia roborans, perficiens, & consummans, quæ est specialis confirmationi, non potest saltem per se suppleri nec per aliam cæremoniam, nec per aliud Sacramentum; quia effectus specialis alicui Sacramento non potest per aliud Sacramentum suppleri. Et ita gratia confirmationis non suppletur neque per *unctionem verticalem*, neque per *Eucharistiæ assumptionem*. Primo quidem unctio verticalis non est Sacramentum institutum a Christo, sed aliquid Sacramentale institutum ab Ecclesia: ergo non potest supplere effectum confirmationis. Deinde ex D. Th. 3. p. q. 62. a. 11. ad 3. *Unctio frontalis* habet potiorrem effectum, quem non habet unctio verticalis: non ergo, inquit, propter digniorem partem, sed propter potiorrem effectum hæc unctio, frontalis scilicet, Episcopis reservatur: ergo hæc unctio verticalis non potest supplere effectum unctionis frontalis. 2. Eucharistia non potest supplere effectum confirmationis, ut docet idem Doctor 3. p. q. 73. a. 1. ad 1. *Dicendum*, inquit, *quod duplex est PERFECTIO: una, quæ est in ipso homine, ad quam perducitur per AUGMENTUM, & talis perfectio competit CONFIRMATIONI: alia autem est perfectio, quam homo consequitur ab ADIUNCTIONE alicujus EXTRINSECÆ hominem conservantis, puta ex adiunctione cibi, vel indumenti, vel alicujus butyro-modi, & talis perfectio competit Eucharistiæ, quæ est spirituale alimentum*.

Gratia roborans, perficiens, & consummans, quæ est specialis Confirmationi, non potest suppleri neque per Eucharistiæ, neque per aliam quancunque unctionem.

Ergo, ut optime docet Hugo Victor. L. 2. de Sacram. p. 7. c. 3. *Timendum est iis, qui per negligentiam amittunt Episcopi præsentiam, & non suscipiunt manus impositionem, ne forte propterea damnentur, quia seſſinare debue-*

runt, dum potuerunt; quia negligunt recipere Spiritum sanctum, qui est tutor & custos dicta de obligatione recipiendi confirmationem.

ARTICULUS V.

De Confirmatione quatenus producit characterem. Principium, ex quo educuntur illationes.

Confirmatio producit characterem, per quem baptizatus designatur tanquam miles Christi. 1. Quia nihil aliud intelligimus per confirmationem. 2. Quia Chrysostomus hom. 4. in 2. ad Cor. id expresse docet. *Quemadmodum*, inquit, *nota quædam militibus, fidelibus quoque Spiritus imponitur, quo fit, ut si ordinem deseruerint, perspicuus omnibus fiat; Judei enim sibi loco circumcisionem habebant, nos autem pignus Spiritus*. 3. Quia Innoc. epist. ad Decentium, Cypr. ep. 73. & Theodoret. lib. 4. in Cantica, & Leo Mag. serm. 4. de Nativit. vocant confirmationem *Sigillum, & signaculum Domini*: ergo supponunt quod producat characterem. 4. Sicut voluntas designans nos, ut domesticos Ecclesiæ per baptismum, producit in nobis characterem; ita designans nos, ut milites Ecclesiæ per confirmationem, debet in nobis characterem producere.

Confirmatio confert characterem, quo designamur milites Christi.

Ergo confirmatio iterari non potest; quia character est indelebilis. Ideo dicitur in Conc. Cabillonensi II. *Visum est nobis eandem confirmationem, sicut nec baptismum, iterari minime debere*. Can. 27. Et Eugenius ad Armenos hæc habet: *Inter hæc Sacramenta tria sunt, Baptismus, Confirmatio, & Ordo, quæ characterem, id est spirituale quoddam signum a ceteris distinctum imprimunt, unde non iterantur; reliqua vero quatuor characterem non imprimunt, & reiterationem admittunt*. Idem definit Trid. Sicut enim Ecclesiæ semel consecrata iterum non consecratur; ita nec baptizatus semel consecratus Dei miles per confirmationem, iterum consecrari non potest; perpetua enim est militia, quam pro Deo oportet nos exercere: unde ait Tolet. VIII. can. 7. *Sacrum Christi collatum, & Altaris honor avelli nequeunt*.

Confirmatio iterari non potest.

Ergo ea cæremonia, qua olim hæretici

venientes ad Ecclesiam recipiebantur, erat aliquando verum Sacramentum confirmationis, aliquando mera cæremonia: erat verum Sacramentum in his, qui non fuerant confirmati: erat mera cæremonia in his, qui fuerant confirmati. Quippe cum confirmatio iterari non possit, verum Sacramentum confirmationis his, qui jam sunt confirmati, adhiberi non potest, ut docet Optatus lib. 7. contra Donatistas. Numquid nos, inquit, exterminamus oleum vestrum... Et si a vobis ad nos aliquis transitum fecerit, sic a nobis servatur, quomodo a vobis dimittitur: quod non faciebant Donatistæ: ideo eos tamquam reos grandis sacrilegii insectatur ib. Seduxistis, inquit, homines, rebaptizastis, iterum UNXISTIS. Pro dolor! non sine morte vestra exterminastis quod fuerat de nomine Christi consecrum.

Cæremonia, qua recipiebantur hæretici redeuntes ad Ecclesiam, erat mera cæremonia in his, qui fuerant confirmati, & verum Sacramentum confirmationis in his, qui non fuerant confirmati.

Ergo hinc duo sequuntur. *Primum.* Qui hic subijciuntur, venientes ad Ecclesiam non confirmabuntur, scilicet 1. Hi qui in Ecclesia Catholica vere fuerant baptizati, & confirmati: recipiebantur enim, inquit Cypr. Ep. 77. per manus impositionem in pœnitentiam, quæ pœnitentia aliquando erat longa, ut docet Innoc. I. Ep. 1. cap. 8. Longa, inquit, pœnitentie adione admittendi sunt: quandoque vero sita erat in sola erroris detestatione, ut docet Morinus lib. 9. de pœnit. cap. 8. 2. Hi qui apud hæreticos valide baptizati & confirmati fuerant, ut vidimus ex Optato Milevitano, non baptizabantur: non confirmabantur, inquit Hieronymus contra Lucifer. cap. 8. quin potius eis dicebatur age pœnitentiam.

Secundum. Qui hic subijciuntur, lapsi in hæresim & reduces in Ecclesiam confirmabantur. 1. Hi qui in Ecclesia Catholica baptizati quidem fuerant, sed non confirmati, vel quia dum baptizabantur, nullus aderat proximus Episcopus, qui frontalem chrismationem adhiberet, quod aliquando contingebat, vel ob alias causas impediennes, ne statim post baptismum conferretur confirmatio, uti solebat fieri primis Ecclesiæ temporibus. 2. Hi qui valide quidem apud hæreticos baptizati, confirmati non fuerant ab hæreticis, vel quia hæretici non admittebant confirmationem ut Sacramentum: quales erant Novatiani, qui negantes Spiritum Sanctum esse Deum, confirmationem neglegebant, per

quam contertur Spiritus Sanctus: ita docet Pacianus episc. 3. *Vestra plebi deest Spiritus sanctus, quam non consignat unctus Sacerdos:* tales sunt etiam modo apud nos Calvinistæ, quos venientes ad Ecclesiam confirmamus; quia Calvinistæ baptizatis non conferunt confirmationem.

Cæremonia, qua lapsi in hæresim recipiebantur, dum ad Ecclesiam redibant, erat verum Sacramentum confirmationis in his, qui non fuerant valide confirmati, & mera cæremonia in his, qui fuerant confirmati.

Ergo ea cæremonia erat ritus mere cæremonialis erga Donatistas, Nestorianos, Arianos, Eutyechianos, Monochelitas, Iconoclastas, Pelagianos; quia hi omnes vere & valide confirmationis Sacramentum conferebant, ut docet Morinus lib. 9. c. 12. sed erat verum Sacramentum erga Montanistas aut alios, qui non admittebant confirmationem tamquam Sacramentum. Veram confirmationem apud Donatistas agnoscit Aug. lib. cont. Petilianum c. 104. dum dicit, quod eorum chrismatio non iterata est: idem docet Optatus.

Cæremonia, qua recipiebantur in Ecclesiam Donatistæ, Nestoriani, Arianæ, &c. erat ritus mere cæremonialis.

Ergo quando aliqua Concilia, v. g. Concil. Constant. II. Can. 7. quando sancti Patres, v. g. D. Greg. lib. 9. indic. 4. ep. 67. quando aliqui auctores, v. g. Morinus lib. 9. de pœnit. c. 10. n. 11. 12. & 13. docent Arianos aut alios ex prædictis hæreticis esse receptos per impositionem manuum cum chrismatione, & cum ista oratione, *signaculum donationis Spiritus sancti*, quæ omnia videntur significare collatum eis vere fuisse Sacramentum confirmationis: respondendum, factum esse verum; sed cur id factum sit penitus latere. Forte Arianæ, alique hæretici, apud quos nihil est constans & firmum, suos non chrismabant, & ideo Ecclesia iudicavit eos esse chrismandos cum recipiebantur in Ecclesia. Forte hæc chrismatio erat tantum cæremonia, licet eadem funderentur preces, quæ funduntur in collatione confirmationis; sicuti ea cæremonia ordinationis, quæ solebat exerceri, dum restituebantur hi, qui fuerant iniuste depositi, non erat Sacramentum, sed merus ritus cæremonialis. Nec obstat, quod in hac cæremonia fieret impositio manuum per manus Episcoporum, tum quia non omnis impositio manuum est Sacramentum, ut constat

ex illa impositione manuum facta super Paulum, quando missus est prædicare gentibus, ut constat pariter ex illa impositione manuum facta etiam per Episcopos, per quam hi, qui metu coacti fuerant ad iterandum baptismi, in Ecclesia recipiebantur per solam impositionem manuum factam ab Episcopo, ut docet Leo Ep. 79. cap. 6. Demum ideo cum solemnium manuum impositione, & forte cum aliqua chrismatione hæretici in Ecclesiam redempti recipiebantur, ut si confirmati non fuissent, verum Sacramentum reciperent; si vero fuissent aut confirmati aut baptizati apud hæreticos, ea sacramenta *esse*, ut dicunt Theologi scholastici, recepta, recedente fictione, per solemnem illam caeremoniam reviviscerent, ut videtur innuere Aug. lib. 1. de Bapt. cont. Donat. c. 12. & D. Th. 3. p. q. 69. a. 10. ad 2. Si vero illi Apostatae baptizati, & confirmati fuissent in Ecclesia Catholica, & utrumque Sacramentum cum debitis dispositionibus fuisset receptum, utriusque sacramenti fructus per Apostasiam omnino ablati, solemnem illam caeremoniam compunctionem operante, pristinum vigorem recuperabat. Vide Dominum de Sancte Beuve Tract. de confirmatione pag. 80.

CAPUT VII.

De Eucharistiæ Sacramento.

Eucharistia potest considerari quatenus Sacramentum, & quatenus Sacrificium. Agemus primo de Eucharistia quatenus Sacramentum, deinde de Eucharistia quatenus est Sacrificium.

De Eucharistia, quatenus est Sacramentum.

ARTICULUS I.

In quo traditur, & explicatur definitio Eucharistiæ, quatenus est Sacramentum.

Eucharistia, quatenus est Sacramentum, multa habet nomina. Primo dicitur *Cæna Dominica*. 1. Cor. c. 13. quia instituta est post Cænam, & quia est Cæna spiritualis, in qua Christus sumitur. Secundo dicitur *Communio*; quia sors est Christianæ unitatis & communionis, in qua Christiani omnes uniuntur inter se, eandem escam manducantes, & uniuntur cum Christo, ejus carnem & sanguinem fumentes. Tertio dicitur *Synaxis*, idest, conventus; quia præcipua causa, cur fideles congregentur in Ecclesia, est, ut ibi

vel spiritualiter, vel realiter Christi Corpore & Sanguine nutriantur. Quarto dicitur *Sanctia Mysteria*; quia Mysterium est infidelibus occultandum. Quinto dicitur *Eucharistia*, idest gratiarum actio; quia per eam gratiæ redduntur Deo, & a Christo pronobis, & a nobis per Christum. Sexto dicitur *Viatum*; quia est quasi commeatibus transitis ex hoc mundo in alium: ideo Eucharistia potest sic definiri.

Eucharistia est Sacramentum, in quo sub speciebus panis & vini significatur & continetur verum Corpus & Sanguis Christi ad alimentum spiritualem vite per baptismum acceptæ.

Primo est Sacramentum, & per hoc convenit cum aliis Sacramentis. 2. Dicitur, in quo sub speciebus panis & vini, &c. & per hoc ostenditur, quod panis & vinum sunt materia hujus sacramenti. 3. Dicitur, quod verum Corpus Christi significatur & continetur in eo Sacramento, & per hoc ostenditur ejus dignitas supra alia sacramenta. 4. Additur, ad alimentum spiritualem, quo indicatur illud Sacramentum destinatum esse ad spiritualem animarum nostrarum nutritionem.

ARTICULUS II.

De Eucharistia, quatenus significat Corpus & Sanguinem Christi.

Prop. unica. Eucharistia est Sacramentum, in quo sub speciebus panis & vini significatur Corpus & Sanguis Christi.

Primo, quia nihil aliud intelligimus per Eucharistiam. 2. Quia sicut per aquam significatur gratia regenerans, per impositionem manuum, vel chrismationem significatur gratia roborans; ita per species panis & vini significantur caro & Sanguis Christi, quibus specialiter nutrimur.

Eucharistia est Sacramentum significans Corpus & Sanguinem Christi.

Ergo Eucharistia est signum rememorativum passionis Christi jam perfectæ; signum demonstrativum Christi realiter præsentis, & signum prognosticum futuræ nostræ beatitudinis in Christo. Etenim Sacramentum illud revocat in mentem Christum, qui passus est pro nobis in Cruce, qui nutrit nos suo Corpore & suo Sanguine, & qui glorificabit nos in cælis sui ipsius possessione: quocirca de eo Sacramento canit Ecclesia: *Recolitur memoria passionis ejus, mens impletur gratia, & futura gloriæ nobis signus datur.*

Eu-

Eucharistia est signum rememorativum Christi pro nobis olim passi, demonstrativum Christi realiter præsentis & nutrientis, & prognosticum Christi nos in gloria beatificantis.

Ergo Eucharistia continet Christum & figurative & realiter: figurative, quatenus figurat ejus passionem peractam, & præsagit ejus gloriam nobis communicandam: realiter vero, quatenus demonstrat ejus carnem & sanguinem, tamquam spirituales animarum cibum, quo alantur & confortentur qui debite illud Sacramentum recipiunt, ut dicit Trident.

Eucharistia continet Christum & figurative, & realiter.

Ergo veræ sunt propositiones, quæ dicunt Christum esse in Eucharistia figurative; quia Eucharistia figurat passionem Christi pro nobis toleratam, & gloriam Christi nobis in cælis communicandam: & realiter, quia Eucharistia continet Christum nobis realiter per modum alimonie spiritualis communicatum. Et falsæ sunt illæ propositiones, quæ negant Christum esse in Eucharistia & realiter, & figurative; quia Christus est in hoc Sacramento utroque modo. Ideo Conc. Trid. sess. 13. can. 1. sic habet: *Si quis negaverit, in sanctissime Eucharistie Sacramento contineri vere, realiter, & substantialiter Corpus & Sanguinem una cum anima & Divinitate D. N. Jesu Christi, ac proinde totum Christum, sed dixerit tantummodo esse in eo, ut in signo, vel figura, aut virtute, anathema sit.* Unde Concilium non damnat eos, qui dicunt, Christum esse in Eucharistia, tamquam in signo, tamquam in figura; sed solum eos, qui asserunt, Christum esse in Eucharistia tantummodo, tamquam in signo, figura, vel virtute.

Veræ sunt propositiones, quibus dicitur, Christum esse in Eucharistia & figurative, & realiter; falsæ vero illæ, quibus asseritur, Christum esse in Eucharistia tantummodo figurative.

Ergo Catholicæ sunt propositiones, quibus Christus dicitur esse in Eucharistia figurative, modo non excludatur realitas; quia figura non excludit realitatem: v. g. verbum æternum est figura substantiæ Patris, & pater est ejusdem substantiæ. Hæreticæ contra sunt omnes propositiones, quibus negatur, Christum esse in Eucharistia realiter Sacramentaliter; quia tunc excluditur realis præsentia Christi in Eucharistia.

Sic Catholica est hæc propositio Tertulliani, lib. 4. cont. Marc. *Acceptum panem & distributum discipulis corpus suum illum fecit, Hoc est Corpus meum dicendo, id est figura Corporis mei.* Catholica est pariter hæc propositio Aug. lib. cont. Adimantum c. 12. *Non dubitavit Dominus dicere, hoc est Corpus meum, cum signum daret corporis sui: & alie hujusmodi propositiones.* Primo, quia nulla ibi apponitur particula excludens realitatem; non enim ibi dicitur, Christus dedit solum, tantummodo, dumtaxat, signum corporis sui. Secundo, Corpus Christi in Eucharistia realiter præsens est signum ejusdem corporis in Cruce affixi, & in cælis glorificati. Tertio, totum Sacramentum sensibile est signum Christi præsentis in Eucharistia, sed modo insensibili existentis. Sic catholica est etiam ea Aug. propositio, qua dicit: *crede & manducasti*; quia spiritualis manducatio non excludit semper realem & Sacramentalem summptionem, sicut præsentia figurativa non excludit semper realem præsentiam: sed falsæ & hæreticæ sunt ex propositiones, quibus indicatur, Christum esse tantum in Eucharistia sicut in signo, sicut in figura, sicut in virtute. Unde hoc ipso quod Berengarius incepit novam eam Doctrinam tradere, statim damnatus est ab Ecclesia, quasi docens aliquid antiquæ fidei & traditioni contrarium. Unde Paschasius Radbertus an. 818. hæc habet: *Nec ita dixit, cum fregit, & dedit eis panem: hæc est, vel in hoc Mysterio est quedam virtus, vel figura corporis mei; sed ait non fide: hoc est Corpus meum; & ideo hoc est, quod dixit, non quod quisque fingit. Non dixit, hoc est figura corporis mei, sed hoc est corpus meum.*

Catholicæ sunt propositiones, quibus asseritur Christum esse in Eucharistia & figurative, & realiter: hæreticæ autem sunt illæ propositiones, quibus negatur Christum esse in Eucharistia realiter.

Ergo, si quando in Scriptura, vel Patribus reperiantur propositiones, quæ videantur negare realem Christi præsentiam in Eucharistia, hæc propositiones intelligendæ sunt de Christo secundum statum naturalem spectato, minime vero de Christo secundum esse Sacramentale considerato, ut ait Trid. Sic juxta Scripturam Christus est in cælis & in terra: in cælis secundum statum naturalem, in terra sub speciebus Eucharisticis secundum esse Sacramentale. Sic Christus a nobis est absens, & nobis præsens: absens secundum statum localem, quam habuit in Cru-

ce, quæque modo habet in cælis: præsens vero secundum modum Sacramentalem, quem habet in Eucharistia. Sic Christus modo dicitur realiter manducari a fidelibus, modo non manducari: manducatur realiter, quatenus sumitur ut cibus, quo saginamur, ut loquitur Tertullianus: non manducatur realiter, quatenus non laceratur dentibus, uti caro, quæ venditur in macello, ut credebant Capharnaitæ, qui putabant carnem Christi dentibus dilaniandum esse.

ARTICULUS III.

De reali præsentia Christi in Eucharistia.

P*rop. unica.* Christus non est solum præsens in Eucharistia figurative, eo modo, quo est præsens in imagine cum repræsentante; nec solum memorialiter, eo modo quo est præsens in pura cæremonia, factum aliquod Christi exhibente, v.g. in ablutione pedum recolente eam ablutionem, qua Christus lavit pedes discipulorum; nec solum effective, eo modo, quo Christus est præsens in illis, in quibus producit gratiam; sed est præsens sub speciebus panis & vini realiter, & substantialiter; ita ut ejus substantia sit vere sub speciebus panis & vini, modo quidem vero, sed qui vix verbis exprimi potest.

Primo, quia nihil aliud intelligimus per realem Christi præsentiam in Eucharistia: 2. Quia Christus promittendo Eucharistiam, testatus est ejus carnem dandam esse in cibum, & ejus sanguinem in potum. *Caro*, inquit, *æneæ vere est cibus, & sanguis meus vere est potus.* Joan. 6. v. 56. Instituendo vero Eucharistiam, absolute dixit: *Hoc est Corpus meum, quod pro vobis datur: Hic est Calix, novum Testamentum in meo sanguine.* Luc. 22. v. 19. 3. Quia Patres realem Christi præsentiam in Eucharistia aperte exprimunt, dum dicunt, Christum in Eucharistia nobiscum uniri eo modo, quo duplex cera simul liquefacta conjungitur, & eo modo, quo fermentum cum massa farinacea permiscetur: ita Cyrillus: dum asserunt Christum non minus vere, quamvis non secundum eundem modum existendi, residere in Eucharistia, quam vere fuerit in præsepio, & jam existit in Cælis: ita Chrysost. 4. Christus in Eucharistia est cibus animæ; cibus autem debet realiter uniri cum eo, qui alitur: ergo Christus in Eucharistia debet realiter uniri cum anima, & quidem excellentiori modo, quam unitus fuerit cum Judæis: ergo sicut illi realiter manducabant victimas, Christum repræsentantes, ita nos realiter sumimus species Eu-

charisticas, Christum realiter continentes. 5. Demum ita definitum est ab Ecclesia contra Berengarium in pluribus Conciliis particularibus, contra VVicleffum in Concilio Constantiensi, & contra Calvinistas in Concilio Trid. Immo, quod mirum est, Græci schismatici arguunt Ecclesiam Romanam, quod consecret in azymo, & non eam arguunt, quod credat realem Christi præsentiam, immo anathemate percutiunt, qui contrarie sentiunt: ergo signum est a Christo usque ad nos in omni Ecclesia, tam Græca quam Latina, semper viguisse Doctrinam de reali Christi præsentia in Eucharistia.

Christus est in Eucharistia realiter & substantialiter præsens.

Ergo quantumvis captu difficilis sit realis Christi præsentia in hoc Sacramento, debet admitti a Calvinistis; quia post Christi verba non ratiocinandum, sed credendum, & Mysterium ab Ecclesia positum non scrutandum, sed adorandum: & præcipue a Calvinistis qui alia Mysteria admittunt, quæ cum isto magnam habent analogiam. Calvinistæ credunt naturam Divinam esse realiter unam substantialiter in essentia, & trinam in personis; quia Scriptura dicit: *Tres sunt, qui testimonium dant in Cælo...* *Et bi tres unum sunt*: ergo & debent credere corpus Christi esse realiter in Eucharistia; quia Calvinus dicit: *Hoc est corpus meum.*

Calvinistæ rejiciunt hanc interpretationem: tres personæ sunt unum unitate morali; quia Scriptura dicit simpliciter: *Et bi tres unum sunt*; & quia aliunde non implicat Deum esse unum in essentia, & trinum in personis: ergo debent similiter rejicere hanc interpretationem: hoc significat corpus meum; quia Scriptura dicit simpliciter: *hoc est corpus meum*: & quia aliunde non implicat panem & vinum converti in corpus & sanguinem Christi; minus enim est panem mutabilem, jam existentem, converti in Christum per verba consecratoria, quam verbo Domini res non existentes educi ex nihilo.

Calvinistæ admittunt naturam Divinam remanere unam, quamvis terminetur tribus personalitatibus substantialibus inter se realiter distinctis: ergo & debent admittere Corpus Christi remanere unum, licet sit in pluribus locis Sacramentaliter; quia præsentia Sacramentalis, utpote accidentalis, & distincta a corpore, facilius potest multiplicari, imo multiplicato corpore, quam persona substantialis, indistincta a natura, possit re-

realiter multiplicari in multiplicata natura.

Calvinistæ admittunt, quod totum sit majus sua parte: tamen in Divinis tres personæ, collectivè sumptæ, non sunt quid majus in perfectione, quam una sola persona, disjunctivè sumpta; quia perfectio intrinseca & absoluta, & communis tribus personis, reperitur tota in una persona: ergo & debent admittere, quod Christus consideratus in Eucharistia, ut non habens quantitatem extensam per ordinem ad locum, ita se habeat, quod totum corpus non sit magis extensum localiter, quam aliquod membrum, disjunctivè sumptum, v. g. caput sit æque extensum, ac totum corpus.

Calvinistæ credunt, Filium Dei esse conjunctum humanitati realiter substantialiter; quia Script. dicit: *Verbum caro factum est*: ergo & debent credere, Christum esse præsentem realiter substantialiter in Eucharistia; quia Scriptura dicit: *Hoc est corpus meum*.

Calvinistæ rejiciunt alibi interpretationem Nestorii, scilicet, Christum conjunctum esse humanitati moraliter tantum: quia Scriptura dicit simpliciter: *Verbum caro factum est*: ergo debent rejicere alibi interpretationem illam: hoc est Corpus meum tantum figurative: quia Scriptura dicit simpliciter: *Hoc est corpus meum*.

Calvinistæ admittunt substantiam creatam, v. g. humanitatem, posse divinitus subsistere sine propria personalitate: ergo & debent admittere, accidentia posse divinitus existere sine subiecto actuali; quia natura completa non minus dependet a personalitate, quam accidens completum a subiecto subsistente.

Quantumvis capiti difficilis sit realis Christi præsentia in Eucharistia, debet admitti a Calvinistis, præcipue admittentibus Mystrium Trinitatis & Incarnationis.

Ergo ad infirmendam fidem hujus Sacramenti, non debent hunc Scripturæ locum, *Hoc est corpus meum, Hic est sanguis meus*, in sensum figurativum & tropicum detorqueri. Quia juxta regulam Augustini, Scriptura est in sensu proprio accipienda quoties ex illa non sequitur absurdum; nullum autem sequitur absurdum dicere, Christum esse realiter in Eucharistia. Deinde, sensus literalis, utpote magis naturalis & magis vulgaris, est quasi trita via, quam sequi oportet, nisi causa subit, quæ nos divertat a significatione literali: ergo, cum hic nulla occurrat causa, quæ nos a sensu literali divertat, præ-

dicta verba literaliter debemus intelligere, & non figurative. Et sicut hæc verba, *Hic est Filius meus dilectus*, de vero & naturali filio literaliter intelligimus, & non in filium more adoptivum per figuram detorquimus; ita hæc verba, *Hoc est corpus meum*, literaliter, & non figurative debemus sumere. 2. Christus tunc alloquebatur Apostolos, qui futuri erant totius orbis Doctores: ergo simplicibus verbis & non parabolis utebatur; aut si usus fuisset figura, aut parabola, eam haud dubie aut Christus explicuisset, aut aliquis ex Evangelistis, qui hanc institutionem scripserunt, aut Paulus, qui eam retulit, figurativum illius sensum indicasset. 3. Circumstantiæ, in quibus Christus loquebatur, litteralem & propriam significationem exigebant, & figurativam penitus excludebant: nam Christus instituebat Sacramentum, institutio autem Sacramenti debet declarari nitide & non oblique. Condebant testamentum; testamentum autem clarum nitidumque sit, & non amphibologicum oportet, præcipue si testator sit infinite sciens, qualis erat Christus. Christus legem præscribente: verba autem legis debent esse perspicua, præcipue si legislator sit summe sapiens, qualis Christus erat; alias & Apostolos, & omnem Ecclesiam idolatriæ exposuisset. Denique si voluisset Christum realem sui præsentiam in Eucharistia stabilire, quibus aliis verbis intentionem suam expreßisset? Nec clarius, nec expreßius loqui potuisset. Immo cum Capharnaïta scandalizati essent, si Christus locutus fuisset de spiritali tantum manducatione carnis suæ, facta non ore, sed fide, unico verbo potuisset illud scandalum levare & difficultatem omnem tollere, dicendo: cur vobis videtur hic sermo meus durus? carnem meam non realiter manducabitis, sed figurative, sicuti patres vestri manna manducantes, Messiam per manna figuratum manducaverunt: quin e contra non hoc dicit; sed ubi explicuit illam manducationem non futuram sensibilem, qualis est manducatio carnis, quæ in macello venit, statim subjungit: *Amen, amen dico vobis, non manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis*: & discipulis remanentibus dicit: *Numquid & vos vultis abire*? quæ si diceret: si non vultis credere Mystrium, quod vobis propono, abite.

Hæc verba: hoc est Corpus meum: hic est Sanguis meus, non possunt in sensum figurativum detorqueri.

Ergo licet hæc verba Christi: *Ego sum os, ego sum visus, ego sum via, ego sum lapis,*

ego sum leo : item licet hæc verba : *Propagines tres, sunt tres dies vacæ septem, sunt septem anni* : licet, inquam, hæc verba sint in sensu tropico accipienda, non sequitur, quod hæc verba, *hoc est Corpus meum, hic est Sanguis meus*, tropice accipienda sint. 1. Quia nullum est inconveniens panem mutari in Corpus Christi, & vinum in ejus Sanguinem; sed absurdum est omnino, Christum esse ostium, vitem, leonem, &c. cum Christus vivat vita intellectuali, minime vero prædicta omnia. 2. Quia Christus ex circumstantiis, in quibus se ostium, aut vitem, &c. nuncupat, satis indicat se loqui figurative; asserit enim se esse ostium, id est, medium, per quod itur ad Patrem; se esse vitem, quatenus influit gratiam in fideles, sicuti vitis influit succum in palmites: at nullibi indicat, se figurative loqui, dum ait : *Hoc est Corpus meum*; quin imò aperte innuit, se loqui in sensu proprio, cum Mysterium explicet, Testamentum condat, & legem statuatur: item cum tres propagines vocantur tres dies, & septem vacæ vocantur septem anni, cum ibi explicetur somnium, ex ipso contextu satis intelligitur, tribus propaginibus tres dies, septem vacis septem annos significari; res enim in somnio exhibitæ, figuræ sunt futurorum eventuum, qui in somniis repræsentantur.

ARTICULUS IV.

De reali Christi præsentia in Eucharistia per transubstantiationem.

Prop. unica. Christus est realiter in Eucharistia per conversionem substantiæ panis in corpus Christi, & per conversionem substantiæ vini in ejus Sanguinem.

1. Quia nihil aliud intelligimus per realem Christi præsentiam in Eucharistia. 2. Si corpus Christi, & Sanguis ipsius essent in Eucharistia, una cum substantia panis & vini, Christus non dixisset absolute: *Hoc est corpus meum*: *Hic est Sanguis meus*; sed dixisset potius: *Hic latet corpus meum*: *Hic latet sanguis meus*. Sicuti si ego inclusissem aurum in pomo, non possem dicere: hoc pomum est aurum; sed possem tantum dicere: hic latet aurum; quia propositio demonstrativa non denotat nisi substantiam, quæ enunciatur: atqui Christus absolute & sine æquivocatione dixit: *Hoc est corpus meum*; minime vero: *Hic latet corpus meum*: ergo Christus est in Eucharistia per conversionem panis in ejus Corpus, & per conversionem vini in ejus Sanguinem. 3. Verba Sacramentorum habent hoc proprium, quod prolata in nomine Dei efficiunt quod si-

gnificant: ergo sicuti hæc verba, *Ego te baptizo*, veram efficiunt abluitionem in anima; ita hæc verba, *Hoc est corpus meum*, verè transmutant panem in Corpus, & vinum in Sanguinem; non enim minus efficacia sunt hæc verba Christi: *Hoc est corpus meum*; quam electricia sint hæc verba: *Fiat lux, & facta est lux*. 4. Patres mirabilem illam conversionem sic explicant. Consecratio, inquit, mutat panem & vinum in Corpus Christi, sicuti aqua mutata est in vinum in Cana Galilææ: ita Cyprianus. Sicuti virga Moysis mutata est in serpentem, & mundus factus est ex nihilo: ita Ambrosius. 5. Ita definiunt Concilia Generalia, Constantiense contra VVicleffum, & Tridentinum contra Lutherum. Demum Christus est realiter in Eucharistia: non est ibi per immensitatem, sicuti Deus est ubique; quia humanitas Christi, utpote finita, non potest esse ubique præsens, sicuti Deus: non est ibi per informationem, sicuti anima rationalis est in corpore; quia humanitas Christi, utpote totum completum, non potest esse forma panis: non potest esse ibi præcise per operationem, sicuti Angelus est in loco; quia corpus non est in loco per operationem, sed per quantitatem: non est ibi circumscriptive, sicuti fuit in præsepio, in cruce, & modo est in Cælis: ergo superest, quod Christus sit ibi per conversionem substantiæ panis in Corpus ipsius, & per conversionem substantiæ vini in ejus Sanguinem, quæ conversio immutet solam substantiam panis & vini, non attingendo accidentia panis, & vini, sed ea sine subiecto effective conservando.

CONSECTARIA

Quæ immediate sequuntur ex hac propositione.

Christus est in Eucharistia per transubstantiationem.

Consect. 1. Ego Christus potest esse in Cælis circumscriptive, id est, extensus in loco, & in pluribus locis Sacramentaliter; quia quantitas extensa, per quam est in Cælo, non multiplicatur: actio vero consecratoria, per quam est sacramentaliter in Eucharistia, toties multiplicatur, quoties Sacerdos diversum panem & vinum consecrat. *Nec enim*, inquit Trid. *hæc inter se pugnant, ut ipse Salvator noster semper ad dexteram Patris in Cælis assideat juxta modum existendi naturalem, & ubi multis nihilominus aliis in locis sacramentaliter*

ter præsens, sua substantia nobis absit, ea existendi ratione, quam, etsi verbis exprimere vix possumus, possibilem tamen esse Deo, cogitatione per fidem illustrata, aſſequi possumus, & constantissime credere debemus. Sess. 13. c. 1.

Conſeſſ. 2. Ergo Christus in Eucharistia est modo localiter inextenso, totus in toto, & totus in qualibet parte; quia ibi est loco substantiæ panis, quæ sola propria quantitate privata transit in substantiam Corporis Christi. Ideo dicit Trid. sess. 13. can. 3. *Si quis negaverit, in venerabili Sacramento Eucharistiæ, sub unaquaque specie & sub singulis cujuscunque speciei partibus, separatione facta, totum Christum contineri, anathema sit.* Ideo qui sumit vel unam speciem, vel minimam alterius speciei particulam, veste sumit totum Christum. Et ita Ecclesia nullum præjudicium facit Laicis, dum iustis causis & rationibus adducta, jubet eos sub una panis specie communicare; quia sub una specie totum Christum suscipiunt. *Si quis, inquit Trid. negaverit, totum & integrum Christum, omnium gratiarum fontem & quæsolem, sub una panis specie sumi, quia, ut quidam falso asserunt, non secundum ipsius Christi institutionem, sub utraque specie sumatur, anathema sit.* Sess. 21. can. 3.

Conſeſſ. 3. Ergo Christus tamdiu remanet sub speciebus Eucharisticis, quamdiu remansisset substantia panis, cum ibi sit loco substantiæ panis: & ita tunc tantum desinit esse in Eucharistia, quando desineret esse substantia panis, si adesset: & sic vere remanet in minima parte physica, in qua maneret substantia panis, nequaquam vero in minima parte mathematica, sub qua non remaneret substantia panis; sic etiam vere remanet Christus in hostia consecrata, sive sumatur ab homine, sive a bruto, sive a iusto, sive a peccatore. Ad veritatem hujus Sacramenti pertinet, inquit D. Th. *quod manentibus speciebus Corpus Christi sub eis non desinat.* 3. p. q. 70. a. 3. in corp. & ad 3. ait: *Dicendum, quod etiam si quis vel canis hostiam consecratam manducet, substantia Corporis Christi non desinit esse sub speciebus, quamdiu species illæ manent, hoc est, quamdiu substantia panis maneret, sicut etiam si projiceretur in lutum.*

Conſeſſ. 4. Ergo materia consecrata, v. g. panis consecratus, & vinum consecratum, dici potest panis & vinum, præsuppositive, effective, & apparenter; minime vero formaliter. Præsuppositive, quatenus panis & vinum est materia, quæ conversa fuit in Corpus Christi; vulgo autem in conversionibus res per conversionem producta denomina-

tur a termino, ex quo facta est. Sic serpens factus ex virga Moysis, vocatur virga, & vinum factum ex aqua, vocatur aqua. 2. Eucharistia vocatur etiam panis & vinum effective; quia accidentia panis & vini, quæ remanent, utpote virtutes substantiæ panis & vini, idem efficiunt, quod faceret substantia panis & vini, si adesset, v. g. nueriunt, ponderant, &c. 3. Eucharistia dicitur panis & vinum apparenter; quia eadem habet externas species & apparentias, quas habebat substantia panis & vini: sed Eucharistia non potest dici formaliter substantia panis & vini, quia hæc substantia conversa est in Christum. Ideo dicit Trid. *Si quis dixerit, in Sacrosancto Eucharistiæ Sacramento remanere substantiam panis & vini, una cum corpore & sanguine D. N. J. Christi, negaveritque mirabilem illam & singularem conversionem totius substantiæ panis in corpus, & totius substantiæ vini in sanguinem, manentibus dumtaxat speciebus panis & vini, quam quidem conversionem Catholica Ecclesia aptissime transubstantiationem appellat, anathema sit.*

Conſeſſ. 5. Ergo terminus a quo, ut dicunt, transubstantiationis, est substantia panis & vini, non ut annihilata, sed ut convertenda in Christum: terminus autem ad quem, ut loquuntur, est substantia Christi: cetera vero, quæ concomitantur Christum in Eucharistia, sunt terminus quasi secundarius; quia terminus a quo actionis conversivæ, est ille, qui desinit, & terminus ad quem, est ille qui producit, sicuti in motu locali, locus derelictus est terminus a quo, locus acquisitus est terminus ad quem: in consecratione autem desinit substantia panis & vini: ergo est terminus a quo: & convertitur in substantiam Christi: ergo ista est terminus ad quem: cetera vero, cum Christo connexa, sunt terminus secundarius, seu concomitantes. Quæ omnia ita explicat Trid. sess. 13. c. 3. *Semper hæc fides in Ecclesia Dei fuit, statim post consecrationem verum Domini nostri Corpus, verumque ejus Sanguinem, sub panis & vini specie una cum ipsius anima & Divinitate existere; sed Corpus quidem sub specie panis, & Sanguinem sub vini specie, ex vi verborum, ipsum autem Corpus sub specie vini, & Sanguinem sub specie panis, animamque sub utraque, vi naturalis illius connexionis & concomitantie, qua partes Christi Domini, qui jam ex mortuis resurrexit, non amplius moriturus, inter se copulantur: Divinitatem porro, propter admirabilem illam ejus cum Corpore & Anima hypostaticam unionem.*

Consect. 6. Ergo post Consecrationem nihil remanet de pane, & vino, nisi *species, manentibus dumtaxat speciebus*, inquit Tridentinum. Quid autem sint illæ species, non convenit apud omnes. Juxta D. Th. tum in sua summa, tum in Officio de sacramento Altaris, species Eucharisticæ sunt accidentia panis & vini existentia miraculose sine subiecto. Idem tenet Concilium Constantiense damnans propositionem VViclefii: *Accidentia panis non manent sine subiecto in eodem Sacramento*, scilicet Eucharistiæ. Recentiores quidam Philosophi varios modos excogitant, quibus explicent species Eucharisticas non esse accidentia, quæ erant, quandoquidem volunt nihil esse in pane præter substantiam panis, quæ substantia ex fide non amplius remanet. Sed varios illos modos explicandi ex ipsa novitate suspectos esse in Theologia arbitror.

DE EUCHARISTIA

quatenus est Sacrificium.

ARTICULUS UNICUS.

De Sacrificio Missæ.

Prop. unica. Missa est sacrificium strictè sumptum, in quo Christus non tantum datur populo manducandus, sed vere offertur Deo & sacrificatur.

1. Quia nihil aliud intelligimus per illam cærimoniam exteriorem, quam Missam vocamus. 2. Quia apud Malachiam c. 10. v. 11. dicitur: *Ab ortu solis usque ad occasum magnum est nomen meum in gentibus; & in omni loco sacrificatur & offertur nomini meo oblatio munda. Quia magnum nomen meum in gentibus, dicit Dominus exercituum.* Quæ autem potest esse illa oblatio digna Deo, nisi Christus ipse, qui alloquens Patrem ait: *Hosiam & oblationem noluisti; Corpus autem aptasti mihi.* Ad Hebr. 10. v. 3. In omni religione debet esse Sacrificium sensibile, ut docet Aug. lib. 10. de civ. Dei cap. 2. quia homines non possunt nisi Sacrificiis sensibilibus cum Deo conjungi, ejusque supremum dominium agnoscere, res sensibiles in ejus honorem destruendo; ideo in lege naturæ & lege Mosaica viguit semper victimarum immolatio: Atqui in religione Christiana non potest aliud reperiri Sacrificium sensibile, quam Missa, ut patet, percurrendo omnes cærimonias, quæ in Ecclesia exercentur. Ergo Missa est Sacrificium strictè sumptum. 4. Sacrificium stri-

ctè sumptum est oblatio externa facta soli Deo, quæ res aliqua sensibilis & permanens ritu mystico consecratur, & transmutatur in professionem summi dominii, quod habet Deus supra creaturas. Ideo victimæ viventes in lege Mosaica occidebantur, victimæ vero inanimatæ, v.g. thus & thymiana, comburebantur, victimæ liquidæ, v.g. oleum & vinum, effundebantur: Christus autem in Missa, quæ incruentum est Sacrificium, non occiditur physice, quia jam non moritur, sed occiditur mystice, quatenus Christus in Eucharistia, ut pote carens extensione in ordine ad locum, caret exercitio vitæ sensitivæ, quæ necessario exigit quantitatem extensam in ordine ad locum: nihil videt oculo corporeo, nihil audit aure corporea, & in gratiam nostri privat se omni sensuum exteriorum exercitio, quatenus est in hoc Sacramento. Deum occiditur Christus, non lancea separante sanguinem a corpore, sed consecratione quodammodo dividente corpus a sanguine; nam ex vi istorum verborum: Hoc est corpus meum, ponitur Corpus Christi, idest substantia Christi, quatenus habet partes solidas aptas ad manducationem Sacramentalem; & ex vi istorum verborum, Hic est calix, ponitur Sanguis Christi, idest substantia Christi, quatenus habet partes fluidas aptas ad potum Sacramentalem.

Consecratoria, quæ sequuntur immediate ex prædicta propositione: Missa est Sacrificium.

Consect. 1. Eucharistia quatenus sacramentum, differt a seipsa quatenus est Sacrificium; quippe quatenus est Sacrificium, respicit Deum, ut ei offeratur; quatenus Sacramentum, respicit populum vel ut ab eo adoretur, vel ut ei distribuatur.

Consect. 2. Sacrificium Eucharistiæ non differt a Sacrificio Crucis, nisi ratione modi offerendi; quia Christus, qui seipsum obtulit in cruce modo cruento, ille idem offertur in Altari modo incruento, ut docet Trident. sess. 22. cap. 2.

Consect. 3. Minister Eucharistiæ, quatenus est Sacrificium, est triplex: Christus, Sacerdos, & Populus. Primus est Christus, qui est Sacerdos in æternum, qui seipsum ab initio mundi in singulis Sacrificiis obtulit in figura; realiter autem & cruento in cruce, incruente & mystice se offert in Missa, perpetuo vero & absque velamine se offert in patria. Secundus est Sacerdos ad hoc ordinatus. Tertius est populus, qui una cum Presbytero

offert eo modo, quo & ipse offertur: ut docet Aug. lib. 10. de civ. Dei cap. 4.

Confess. 4. Sacrificium Missæ offerri potest pro his omnibus, pro quibus Ecclesia offerri permittit. 1. Pro omnibus. 2. Pro Catechumenis. 3. Pro infidelibus & Hæreticis. 4. Pro mortuis in Purgatorio existentibus.

Confess. 5. Missæ Sacrificium est Latreuticum, Eucharisticum, Propitiatorium, & Impetratorium. Latreuticum, quatenus offertur Deo in protestationem adorationis latræ ei debitz. Eucharisticum, quatenus offertur Deo, ut gratias agat de beneficiis toti Ecclesie præstitis. Propitiatorium, quatenus offertur Deo in propitiationem & satisfactionem pro peccatis. Impetratorium, quatenus offertur Deo ad impetrandas gratias, quæ sunt Ecclesie ad fidelium salutem necessariæ.

CAPUT VIII.

De Pœnitentia.

ARTICULUS I.

In quo traditur & explicatur definitio Pœnitentiæ.

Pœnitentia est duplex: pœnitentia ut virtus, seu interior: pœnitentia ut Sacramentum, seu exterior.

Pœnitentia ut virtus, seu interior, est species iustitiæ commutativæ, emendatoria peccati præteriti, in quantum est offensa Dei. D. Th. 3. p. q. 85. Dicitur virtus, ut distinguatur ab ea pœnitentia, quæ non est voluntaria, qualis reperitur in damnatis, de quibus dicit Sap. 5. v. 3. *Videntes turbabuntur timore horribili, & mirabuntur in subitatione in perate salutis iustorum, dicentes intra se, pœnitentiam agentes, & præ angustia spiritus gementes:* vel ut distinguatur ab ea pœnitentia, quæ non ex amore virtutis, sed ex turbata conscientia provenit: qualis fuit pœnitentia Judæ, de quo dicitur: *Pœnitentia ductus retulit triginta argenteos... dicens, peccavi tradens sanguinem iustum.* 2. Dicitur virtus iustitiæ commutativæ; quia pœnitentia cessationem & recompensationem exigit: cessationem quidem, ut distinguatur ab ea pœnitentia, quæ est in quibusdam peccatoribus, in quibus, inquit Clymacus grad. 15. n. 31. *est accusatio & condemnatio suorum peccatorum, sed non est cessatio.* Includit etiam recompensationem; quia per pœnitentiam Deo offenso satisfacere intendimus, non quidem rigide, sed uti potest filius satisfacere patri, dicendo cum filio prodigo:

Pater peccavi in cælum & coram te, non sum dignus vocari filius tuus. 3. Additur emendatoria peccati, ut distinguatur a caritate, quæ de quocumque peccato sive nostro, sive alieno tristamur, quatenus est offensa Dei; per pœnitentiam vero peccata nostra emendamus, & pro eis satisfacere intendimus.

Pœnitentia ut Sacramentum, est cæremonia sensibilis a Christo Domino instituta, in qua baptizatis lapsis, iisque vere contritis, sincere confessis, & pro virili satisfacere proponentibus a Sacerdote jurisdictionem habente, per modum actus judicialis impenditur absolutio a quibuscumque peccatis, & confertur gratia resuscitans a peccato, & virtutes per peccatum amissas restituens.

Explicatur tradita definitio.

1. Est cæremonia sensibilis; quia quatenus est a sacerdote, sensibiliter apparet, tum per hæc verba, *ego te absolvo*, tum per alias actiones sensibiles, quas sacerdos tamquam iudex exercet, v. g. interrogando pœnitentem, eique pœnitentias salutares imponendo: quatenus est a pœnitente est etiam sensibilis per confessionem, & per alios actus, quibus pœnitens manifestat se interius dolere de peccatis. 2. Dicitur a Christo Domino instituta; sacramenti enim pœnitentiæ auctor Christus est: habebat quippe potestatem dimittendi, & retinendi peccata, non solum prædicando, sed etiam remissionem impendendo; aut denegando; fuerat enim hæc vis Christo promissa, Mt. 22. v. 22. *Dabo clavem domus David super humerum ejus: & aperiet, & non erit, qui claudat; claudet, & non erit, qui aperiat:* quæ etiam ei data est, ut dicitur Apocal. 3. v. 7. *Hæc dicit Sanctus & Verus, qui habet clavem David, & qui aperit, & nemo claudit, claudit, & nemo aperit.* Ea quoque ulus est Matth. 9. v. 6. *Ut autem sciat, quia filius hominis habet potestatem dimittendi peccata.* Tandem potestatem dimittendi & retinendi peccata, quam habebat, promissit Ecclesie in persona Petri, Matth. 16. *Tibi dabo, inquit, claves regni cælorum: quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in cælis, & quodcumque solveris super terram, erit solutum & in cælis.* Eam demum tradidit Ecclesie, Joan. 20. *Accipite Spiritum sanctum, quorum remisistis peccata, remittuntur eis, quorum retinueritis, retenta sunt.* Eaque potestate usi sunt Apostoli, totaque Ecclesia, 1. Cor. 5. *Judicavi, inquit Paulus, ut præsens eum, qui sic operatus est, tradere satanæ in interitum carnis, & 2. ad Cor. 2. Cui donastis, & ego... donavi in persona Christi.* 3.

Di-

Dicitur quod per modum actus judicialis impendatur absolutio a quibuscumque peccatis, &c. quia pœnitentia est tribunal judiciale, in quo, inquit Trident. sess. 14. cap. 2. lapsi post baptismum sacerdotibus sistent se, ut per Sacerdotum sententiam non semel, sed quoties ab admisis peccatis ad ipsum pœnitentem confugerint, possint liberari. 4. Dicitur, quod absolutio impenditur a Sacerdotibus jurisdictionem vel ordinariam vel delegatam habentibus; quia, ut ait Trid. sess. 14. cap. 7. *Natura & ratio iudicii illud exposcit, ut sententia in subditos dumtaxat feratur* . . . unde nullius momenti absolutio ea debet esse, quam Sacerdos in eum profert, in quem ordinariam aut subdelegatam non habet jurisdictionem. 5. Dicitur, quod absolutio impendatur vere contritis, sincere confessis, & satisfacere quantum in ipsis est proponentibus; quia, ut ait Florentinum, & Tridentinum, hi actus pœnitentis non solum sunt dispositiones necessariæ ad consequendam gratiam, sed etiam quasi materia sacramenti pœnitentiæ; & proinde sine illis actibus stare nequaquam potest sacramentum illud, sicuti dari nequit baptismus sine sua materia, scilicet aqua. 6. Dicitur, quod per pœnitentiam conferatur gratia resuscitans a peccato, & virtutes per peccatum ablatas resurgens; quippe, ut docet Trid. sess. 14. cap. 1. vis & efficacia hujus sacramenti est reconciliatio cum Deo. ! Et alibi, ut docet idem Concilium loquens de justificatione, transimus a statu peccati ad statum gratiæ, & sursumus a statu mortis ad statum vitæ. Demum in ipsa justificatione cum remissione peccatorum hæc omnia simul infusa accipit homo . . . fidem, spem, & caritatem. . . & primam solum pro illa, quam Adam sua inobedientia sibi & nobis perdidit. Sess. 4. cap. 7.

ARTICULUS II.

De pœnitentia quatenus est cœremonia sensibilis.

Prop. unica. Pœnitentia est cœremonia sensibilis conferens gratiam. 1. Quia nihil aliud intelligimus per eam pœnitentiam, quam in Ecclesia exercemus, dum ad pedes Sacerdotum provolvimur, & ab illis absolutionem accipimus. 2. Quia huic cœremoniæ sensibilis Deus promisit remissionem peccatorum, juxta illud: *Quorum remisistis peccata, remittuntur eis*; & proinde huic eidem cœremoniæ promisit gratiæ collationem. 3. Quia, ut ait Chrystost. lib. 3. de Sacerdotio, *Apos-*

olis data est potestas, quæ neque Judæorum Sacerdotibus data est; nam corporis lepram probabant, non purgabant . . . ut enim, inquit idem Doctor, demonstraret Christus Ecclesiam non esse inventum diaboli . . . sicut eam ornavit Deus Virginitatis splendore, Martyrum patientia, luce prophetiæ, spirituum potestate, gloria miraculorum; ita donavit eam remittendorum peccatorum potestate: unde Joannes ait: *Majora vobis faciet*. 4. Quia, ut ait Ambr. 1. de pœnitentia cap. 6. *Dedit Christus Discipulis, ut mortuos suscitarent, & cum ipse Saulo redere posset usum videndi, eum tamen ad Ananiam discipulum suum misit*. Et 2. de pœnit. cap. 2. *Impossibile videbatur per pœnitentiam peccata dimitti: concessit hoc Christus Apostolis suis, quod ab Apostolis ad Sacerdotum Officia transmissum est*. Ergo pœnitentia est cœremonia sensibilis conferens gratiam.

Pœnitentia est cœremonia sensibilis conferens gratiam.

Ergo pœnitentia est verum novæ legis sacramentum; cœremonia enim sensibilis, cuius exercitio alligata est promissio gratiæ, est verum Sacramentum, ut patet ex definitione sacramenti in superiori parte tradita.

Pœnitentia est verum novæ legis Sacramentum.

Ergo est Sacramentum distinctum a baptismo, sicuti enim specialis est cœremonia, & diversa a baptismo, ita & speciale Sacramentum diversum a baptismo. Et quidem multis rationibus a baptismo differre dignoscitur, ut ait Trid. sess. 14. cap. 2. Primo materia & forma, cum materia baptismi sit aqua elementaris, forma vero hæc verba: *Ego te baptizo*, &c. materia vero pœnitentiæ sint actus pœnitentis, forma vero in his verbis sita sit *Ego te absolvo*, &c. Secundo ratione subjecti, cum subjectum baptismi sit homo quilibet ab Adam procedens, subjectum vero pœnitentiæ sit solus homo baptizatus, & in peccatum relapsus; qui enim baptizatus non est, quantumvis peccator, Sacramento pœnitentiæ absolvi non potest. Cum Ecclesia in neminem iudicium exerceat, qui non prius in ipsam per baptismi januam fuerit ingressus. Quid enim mihi, inquit Apostolus, de his qui foris sunt, judicare? & qui post baptismum in peccatum, tum mortale, tum veniale lapsus non esset, ut constaret de Virgine, pœnitentiæ Sacramento non egeret. Tercio pœnitentia differt a

baptismo ratione Ministri, cum quilibet homo baptizare valeat, solus vero sacerdos approbatus valide queat absolvere. Quarto ratione effectus, cum baptismus novam penitus creantur baptismum efficiat; *ad quam tamen novitatem & integritatem per Sacramentum penitentiae, sine magnis nostris steribus & laboribus, divinae ex gente iustitiae, pervenire nequaquam possumus, ut merito penitentia laboriosus quidam baptismus a Sanctis Patribus dictus fuerit.* Ideo can. 2. dicitur: *Si quis Sacramenta confundens, ipsum baptismum penitentiae Sacramentum esse dixerit, quasi haec duo Sacramenta distincta non sint, atque i seo penitentiam non rite secundam post naufragium tabulam appellari, anathema sit.*

Penitentia est Sacramentum distinctum a baptismo.

Ergo male dicitur ab haereticis, penitentiam nihil aliud esse, quam memoriam suscepti baptismi; sola enim baptismi memoria non solvuntur peccata commissa post baptismum, sed remittuntur per verum aliquod sacramentum diversum a baptismo, ut expresse docet Aug. Epist. 23. ubi sic habet: *Si insans, inquit, incipiat propria habere peccata, illa non regeneratione auferuntur, sed alia curatione sanantur.* Et Pacianus Epist. 3. sic distinguit penitentiam a memoria baptismi. *Baptismus est, inquit, Sacramentum Domini: & Passiois, penitentium venia, meritum confitentis: illud omnes adipisci possunt; quia gratiae donum est, id est gratuita donatio. Labor vero iste paucorum est, qui post casum resurgunt, qui lacrimosis vocibus adjurantur.* Rursus Aug. lib. 2. de adulterinis coniugiis haec habet: *Si a Catechumeno factum est homicidium, baptismate abluitur: si a baptizato, penitentia, & reconciliatione sanatur.*

Male dicitur ab haereticis, penitentiam nihil aliud esse, quam memoriam suscepti baptismi.

Ergo quando adulti baptizati labuntur in peccatum, non ita sunt revocandi in suscepti baptismi memoriam, ut sola recordatione suscepti baptismi peccata omnia, quae post baptismum fiunt, vel dimitti, vel venialia fieri credant, ut expresse monet Tridentinum; sed hortandi sunt, ut ad aliud Sacramentum, scilicet penitentiam recurrant: ea enim fuit, ut testatur Aug. fidelium omnium saeculorum pia consuetudo; ut peccatores non regenerati baptismum, regenerati vero

lapsi sacramentum penitentiae a Ministris enixe postularent: ita enim habet Epist. 180. In civitatis obsidione alii baptismum postulabant, alii reconciliationem, alii penitentiae ipsius actionem, omnes consolationem & sacramentum confessionem, & orationem; ubi si ministri desint, magnum exitum tequi in his, qui de hoc saeculo exeunt, vel non regenerati, vel ligati, magnunquae luctum fidelium, qui eos secum in vitam requie non habebunt. Quod haud dubie non dixisset, si ad peccatorum remissionem sola sufficeret baptismi suscepti recordatio.

ARTICULUS III.

De Penitentiae Sacramento, quatenus institutum a Christo.

Prop. unica. *Penitentia est Sacramentum institutum a Christo ad remittendum peccata commissa post baptismum.* 1. Quia nihil aliud per penitentiam intelligimus. 2. Quia sicut Christus providit Ecclesiae Sacramentum baptismi ad remittendum peccatum originale, ut colligimus ex istis verbis: *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii & Spiritus Sancti*; ita & providit Sacramentum penitentiae ad remittenda peccata commissa post baptismum, ut possumus colligere ex istis verbis: *quorum remisistis peccata, remittuntur eis*; peccata enim mortalia commissa post baptismum non minus arcent nos a gloria consequenda, quam ipsa met peccatum originale. 3. Quia quamvis per contritionem perfectam ad aucto elicita peccatum originale remitti possit; tamen voluit Christus instituire sacramentum sensibile, scilicet baptismum, quo & certius, & facilius, & efficacius tolleretur peccatum originale: ita licet peccata, tum mortalia, tum venialia commissa post baptismum possint per perfectam contritionem aboleri, tamen voluit Christus penitentiae sacramentum instituire quo, & certius & facilius & efficacius singula peccata saltem mortalia remitterentur. Ideo dicit Trident. sess. 14. can. 1. *Si quis dixerit, inquit, in Catholica Ecclesia penitentiam non esse vere & proprie Sacramentum pro fidelibus, quoribus post baptismum in peccata labantur, ipsi Deo reconciliandis a Christo Domino institutum, anathema sit.*

Pœnitentia est Sacramentum institutum a Christo ad remittenda peccata commissi post baptismum.

Ergo nullum est peccatum commissum post baptismum, quantumvis fuerit enorme, quod per sacramentum pœnitentiæ, nedum coram hominibus, sed etiam coram Deo vere remitti non valeat: etenim cum pœnitentia sacramentum conferat gratiam Christi, & gratia Christi quodcumque peccatum deleat, pœnitentia instituta a Christo quodcumque peccatum delere poterit. Et si juxta Scripturam contritio quodcumque peccatum abstergat, ut constat istis verbis: *si impius egerit pœnitentiam, omnium iniquitatum ejus non recordabor amplius*; illud idem præstare poterit pœnitentia, cum pœnitentia ut sacramentum sit majoris efficacis, quam pœnitentia ut virtus.

Nullum est peccatum commissum post baptismum, quantumvis fuerit enorme, quod per Sacramentum pœnitentiæ, nedum coram hominibus, sed etiam coram Deo vere remitti non valeat.

Ergo si in Scriptura, in Patribus, & Conciliis reperiantur phrasæ aliquæ, quibus asseritur esse quædam peccata irremissibilia, expressiones non debent sumi absolute, sed in benigniorem sensum sunt explicandæ: v.g. si dicatur, quod decem peccata irremissibilia, qualia sunt peccata recidiuæ, peccata in Spiritum sanctum, sic distingui possunt illæ propositiones.

Moraliter. C. Quia difficulter remittuntur, cum ponant obicem gratiæ. *Physice* N. Quia si attendatur efficacia Sacramenti pœnitentiæ, nullum peccatum est irremissibile. *Fide dolentibus*. C. Quia retinent affectum peccandi: tales fuerunt Cain, Saul, Antiochus, Judas. *Sincere dolentibus*. N. Quia sincere dolentes Deus non rejicit: sic Davidem, Manassén, Petrum Deus non rejecit. *Per gratiam regenerantem*. C. Quia semel tantum baptisma potest conferri, sicut Christus semel mortuus est. *Per gratiam resuscitantem*. N. Quia pluries potest pœnitentia conferri, sicut possumus pluries peccare. *Per pœnitentiam solemnem*. C. Quia hæc pœnitentia semel tantum conferebatur in Ecclesia. *Per pœnitentiam non solemnem*. N. Quia pœnitentia non solemnis conferebatur sæpius, & nulli negabatur.

Nullum datur absolute peccatum irremissibile in Ecclesia, modo sincere dolentibus.

Ergo sacramentum pœnitentiæ potest sæpius iterari, immo toties iterari debet, quoties peccator sincere dolet de suis peccatis, alias esset aliquod peccatum, quod omnino esset irremissibile, quod tamen falsum est; dicit enim Scriptura absolute & sine restrictione, loquens de pœnitentia prout est virtus: *Omnium iniquitatum ejus non recordabor amplius*. Et loquens de pœnitentia prout est sacramentum: *Quodcumque solveris, &c.* de quo ita loquitur Pacianus Epist. 3. *Quæcumque solveris, inquit, omnino nihil exceptit: quæcumque, inquit, vel magna vel modica*. Et sicuti voluit Deus his, a quibus lædimur, veniam nos concedere, non solum semel, aut bis aut ter, aut septies, sed septuagies septies, id est quoties petierint; ita sentiamus Deum nobis toties veniam impertiturum, quoties ad eum pœnitendo accellerimus; quia dixit: *Esote misericordes, sicut pater vester celestis misericors est*. Et cum Christus sit propitiatio, non tantum pro peccatis nostris, sed etiam pro peccatis totius mundi, cum pro omnibus mortuus sit; cum Ecclesia pro omnibus peccatoribus preces effundat; nullus est peccator, modo sincere pœniteat, quem a beneficio Sacramenti pœnitentiæ excludere debeamus. Et sicuti quamdiu hic in terris est, malitia sua potest a gratia excidere; ita misericordia Salvatoris potest a peccato ad gratiam redire.

Sacramentum pœnitentiæ potest & debet sæpius iterari, immo toties quoties sincere doluerit peccator, quantumvis flagitiosus fuerit.

Ergo nulla umquam fuit vel lex, vel consuetudo universalis in Ecclesia denegandi absolutionem Sacramentalem peccatoribus etiam insignioribus in mortis articulo, si vel per seiplos, vel per alios signa darent pœnitentiæ. Ecclesia enim, utpote sponsa Christi, & a Spiritu sancto directæ, non potuit negare pœnitentibus rite dispositis illud remedium, quod Christus pro peccatis post baptismum commissis instituerat: immo in Concilio Nicæno can. 12. hanc plenam consolationis regulam constituit. *De his vero, inquit, quæ recedunt ex corpore, antiquæ legis regula observabitur etiam nunc; ita ut si forte quis recedat ex corpore, necessario viæ suæ viaticum non defraudetur*. Per viaticum autem juxta multos non intelligitur Eucharistia, sed absol-

tio . Etc. can. 51. adscriptus Apostolis ita habet: *Si quis Episcopus aut Presbyter, cum qui a peccato revertitur, non recipit, sed rejicit, deponitor, eo quod Christum offendat, qui dixit, ob unum peccatorem, qui respiciat, gaudium oboriri in celo.*

Nulla unquam fuit vel lex, vel consuetudo universalis de generali absolutionem sacramentalium peccatoribus in mortis articulo constitutis, per quam darentur poenitentiae vel per seipso, vel per alios.

Ergo si Ecclesia aliquando etiam in mortis articulo denegaverit absolutionem sacramentalem reis idolatriæ, homicidii, & necchiæ, ut innuit Cypr. Epistol. data ad Antonianum, ea consuetudo non viguit in Ecclesia universali, sed solum in quibuldam Ecclesiis particularibus, v.g. in Africa: immo & in Gallia viguit diu consuetudo denegandi absolutionem reis damnatis ad mortis supplicium, quam abrogavit Carolus VI. motus precibus Cleri Gallicani: immo Ecclesie illæ particulares diversimode omnino a Novatianis absolutionem insignioribus sceleratis in mortis articulo negabant; etenim Montanistæ & Novatiani id faciebant desperatione veniæ, eo quod crederent peccata mortalia a solo Deo posse remitti, minime vero ab Ecclesia: ut non obscure docet Tertul. jam factus Montanista lib. de pudic. in fine cap. 18. *Poenitentia, inquit, post fidem aut levioribus delictis veniam ab Episcopo consequi poterit, aut majoribus & irremissibilibus a solo Deo.* Ecclesia vero id faciebat non desperatione veniæ, sed vigore discipline, ut dicit August.

ARTICULUS IV.

De Sacramento Poenitentiae, quatenus est actus judicialis.

Proposita. *Poenitentiae Sacramentum est tribunal judiciale, in quo poenitens sistit se Sacerdoti tamquam judici, ut ab eo absolutionem peccati sui obineat: seu in illo sacramento Sacerdos est iudex, & poenitens est reus.* 1. Quia nihil aliud intelligimus per sacramentum poenitentiae. 2. Quia verba illa, quorum remisistis peccata, &c. intelligenda sunt de potestate, quam habent Sacerdotes remittendi peccata, ut docet Trid. sess. 14. can. 3. remittendi, inquam, per modum iudicii. Ideo idem Concil. anathema dicit illi, qui dixerit, absolutionem sacramentalem Sacerdotis, non esse actum judicalem. Can. 9. 3. In poenitentiae

sacramento remittuntur peccata juxta illud: quodcumque solveris super terram, erit solutum & in Caelis. Non remittuntur per simplicem condonationem; quia Deus ex vi præsentis decreti exigit sibi rependi condignam satisfactionem per Christum: non remittuntur per plenam satisfactionem Christi nobis applicatam per modum regenerationis, quæ efficiamur novæ creaturæ; hoc enim fit solum in baptismo: Ergo remittuntur per modum iudicii, in quo contriti, confessi, & parati satisfacere, iudicamur, & cum onere reparandi offensam Deo illatam absolvimur.

In collatione & receptione poenitentiae poenitens est reus, & Sacerdos est iudex.

Ergo in collatione & receptione sacramenti poenitentiae requiruntur quædam ex parte poenitentis, qui iudicatur, & quædam ex parte Sacerdotis, qui iudicat; in omni quippe processu judiciali requiruntur quædam ex parte illius, qui iudicatur, & quædam ex parte illius, qui iudicatur.

In collatione & receptione Sacramenti poenitentiae requiruntur quædam ex parte Sacerdotis, qui iudicat, & quædam ex parte rei, qui iudicatur.

Ergo ex parte Sacerdotis, qui iudicat, requiruntur hæc tria, scilicet auctoritas iudicandi, scientia discernendi, & absolutio his verbis concepta: *Ego te absolvo*, &c. Requiritur pariter ex parte poenitentis contritio, quæ de peccatis doleat, confessio quæ peccata sacerdoti patefaciat, & satisfactio, quæ Deum offensum placare proponat: uti enim in forensibus causis non exercetur valide iudicium, nisi in iudice sit auctoritas iudicandi, scientia discernendi, & sententia quæ reum vel damnet, vel absolvat, & nisi pariter sit reus, qui vel propria confessione, vel accusatorum testimonio vincatur, quique voluntaria, vel involuntaria poena parti læsæ satisfaciatur; ita pariter cum poenitentia sit actus judicialis, non valide confertur, nisi in ministro poenitentiae sit auctoritas iudicandi, scientia discernendi peccata, & actio quæ poenitentem vel liget, vel absolvat, ejusque peccata vel remittat, vel retineat; & nisi sit in poeniteute voluntaria contritio, quæ de peccatis commissis doleat, confessio, quæ Sacerdoti statum suum sincere patefaciat, & voluntaria satisfactio quæ offensam Deo illatam reparare studeat.

In collatione & receptione sacramenti pœnitentiæ requiritur necessario ex parte pœnitentis contritio, confessio, & satisfactio, & ex parte Sacerdotis auctoritas judicandi, scientia discernendi, & absolutio.

Ergo non male dicitur, quod prædicti actus pœnitentis habeant rationem materiæ, & absolutio sacerdotis habeat rationem formæ; in omni enim actu judiciali processus contrarium habet rationem materiæ, & actio iudicis habet rationem formæ: sententia enim iudicis est quasi forma determinans singula, quæ in processu judiciali peraguntur, cui concordat Trid. sess. 14. c. 3: *Docet præterea sancta Synodus sacramenti pœnitentiæ formam... in illis ministri verbis positam esse: ego te absolvo... sunt autem quasi materia hujus sacramenti ipsius pœnitentis actus, nempe contritio, confessio & satisfactio.* Idemque antea dixerat Eugenius in instructione ad Armenos eis verbis: *Quantum sacramentum est pœnitentiæ, cujus quasi materia sunt actus pœnitentis... forma hujus sacramenti est: ego te absolvo: ergo actus pœnitentis habent rationem materiæ, & legitima absolutio habet rationem formæ.*

In sacramento pœnitentiæ actus pœnitentis, scilicet contritio, confessio, & satisfactio habent rationem materiæ, & absolutio legitima sacerdotis habet rationem formæ.

Ergo si desint vel actus pœnitentis, qui sunt materia, vel actus sacerdotis, qui sunt forma, non erit sacramentum pœnitentiæ; quia sicuti compositum physicum stare nequit sine sua materia & sua forma, ita neque sacramentum.

Si desint vel actus pœnitentis, qui sunt materia, vel actus Sacerdotis, qui sunt forma, non erit sacramentum pœnitentiæ.

Ergo in sequentibus casibus non est sacramentum pœnitentiæ, quamvis interveniant aliquæ cæremoniæ, quæ ad sacramentum pœnitentiæ videntur pertinere. 1. Quando pœnitens accedit ad sacerdotem vel neque attritus, neque contritus, vel nullatenus confessus, vel nullatenus volens Deo satisfacere; quia tres illi actus sunt materia sacramenti pœnitentiæ: ergo sicuti sine aqua, quæ est materia Baptismi, nullum est sacramentum Baptismi; ita sine prædictis actibus nullum est sacramentum pœnitentiæ. 2. Quando pœnitens accedit contritus, confes-

sus, & satisfacere proponens, & non est sacerdos, qui habeat auctoritatem absolvendi, vel si habeat, non proferat hæc verba: *ego te absolvo*: sicut enim non est baptizans, si non sit minister legitimus, vel si minister legitimus non proferat hæc verba: *ego te baptizo*: ita non est pœnitentia, si non sit minister legitimus, qui legitime proferat hæc verba: *ego te absolvo*. 3. Quando contritio, confessio, satisfactio, & absolutio est omnino interior & insensibilis: sicuti enim materia & forma cujuslibet sacramenti debet esse sensibilis; ita materia & forma sacramenti pœnitentiæ: & ita absolutio data moribundo etiam interius contrito, qui nulla dat auctoritatem pro vitam auctorem signa pœnitentiæ, non est sacramentalis, quia cadit supra materiam indebitam, scilicet omnino insensibilem: sicuti & nulla esset pariter absolutio, quam sacerdos optaret interius impendere, quam tamen nullatenus exterius promeret. 4. Quando contritio, confessio, satisfactio, & absolutio non est talis, qualis ab Eugenio concile his verbis exprimitur. *Tres sunt, inquit, Pœnitentiæ partes: quarum prima est cordis contritio, ad quam pertinet, ut doleat de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cetero. Secunda est oris confessio, ad quam pertinet, ut peccator omnia peccata, quorum memoriam habet, suo sacerdoti confiteatur integraliter. Tertia est satisfactio pro peccatis secundum arbitrium sacerdotis, quæ quidem fit præcipue per orationem, jejunium, & elemosynam. Forma hujus sacramenti est: ego te absolvo, &c.*

ARTICULUS V.

De pœnitentiâ, quatenus est actus judicialis per solos Episcopos vel sacerdotes jurisdictionem habentes exercendus.

Prop. unica. Absolutio sacramentalis potest solum impendi ab Episcopis & Sacerdotibus jurisdictionem ordinariam vel subdelegatam habentibus.

1. Quia nihil aliud intelligimus per absolutionem sacramentalem. 2. Quia Conc. Trid. damnat eos, qui dicunt, quod quivis potestatem habeat remittendi peccata, publica quidem per correctionem si correptus acieverit; secreta vero per spontaneam confessionem cuiuscumque factam. Sess. 14. c. 6. 3. Quia actus judicialis exercetur ab eis qui habent jurisdictionem, ut patet in iudiciis forensibus; soli autem Episcopi & sacerdotes upote habentes potestatem consecrandi corpus Christi

naturale, possunt habere veram jurisdictionem internam supra corpus Christi mysticum, seu fideles.

Absolutio sacramentalis potest solum impendi ab Episcopis & sacerdotibus habentibus jurisdictionem vel ordinariam, vel delegatam.

Ergo ad conferendam absolutionem a peccatis in foro interiori duplex potestas requiritur: potestas ordinis, & potestas jurisdictionis. Potestas ordinis est potestas collata in ordinatione, per quam qui Sacerdos ordinatur, potest consecrare corpus Christi: potestas jurisdictionis est deputatio Sacerdotis ad audiendas confessiones collata vel per beneficium, cui annexa est cura animarum, vel per approbationem factam a legitimo superiore, v.g. a Papa circa omnes fideles, ab Episcopo circa suos Diocesanos, ab Abbate circa regulares sibi subditos.

Ad conferendam valide absolutionem duplex requiritur potestas, scilicet potestas ordinis, & potestas jurisdictionis.

Ergo potestas ordinis, qua consecrari potest corpus Christi per Ecclesiae ordinationem, nec limitari, nec suspendi potest; bene tamen potestas jurisdictionis, qua scilicet judicari possunt fideles in foro interiori. Potestas enim ordinis sita est in charactere collato in ordinatione, qui character nec amitti potest, nec suspendi: potestas vero jurisdictionis sita est in deputatione ad judicandos fideles, qui fideles possunt a jurisdictione nostra per Ecclesiam subtrahi, sicut a iudice forensi subtrahuntur interdum subditi, qui ab illo judicari possent.

Vide constitutionem VI. & ejus declarationem sub numero VII. ad calcem hujus Tomi.

Potestas ordinis nec amitti potest nec suspendi, bene tamen potestas jurisdictionis.

Ergo diversum potest esse in Ecclesia jurisdictionis exercitium, prout Ecclesia utilis judicat ad fidelium salutem; sicut in forensibus diversum est in judicandis causis exercitium, prout Princeps utilis judicat ad subditorum bonum & tranquillitatem.

Diversum potest esse in Ecclesia jurisdictionis exercitium.

Ergo, si consulatur historia ecclesiastica,

diversum reperiemus exercitium ejus jurisdictionis, quæ in conferendo sacramento poenitentiae exercetur.

Initio Ecclesiae quilibet Sacerdos, qui habebat potestatem ordinis, habebat & potestatem jurisdictionis circa fideles illius Ecclesiae cui per ordinationem alligabatur; nullæ enim tunc erant ordinationes vagæ, sed quilibet Clericus alicujus Ecclesiae ministerio addebatur.

Post exortam hæresim Montanistarum non singulis sacerdotibus fas fuit confessiones audire, sed constituti sunt Poenitentarii, ut docet Socrates lib. 51. c. 19. *Ecclesiarum*, inquit, *Episcopi Canonici adjunxerunt, ut in singulis Ecclesiis Presbyter quidam poenitentiae præficeret, quo qui post baptismum lapsi fuissent, coram Presbytero ad eam rem designato peccata sua confiterentur.* Idem tradit Sozomenus 7. hist.

17. additque deputatum esse Presbyterum, cujus conversatio esset optima, tenacem etiam secretorum, & prudentem, ad quem, qui deliquerant accedentes, quæ gessissent, confiterentur. Necessarii tempore abrogatus est ille poenitentarius in Ecclesia Constantinopolitana, eo quod mulier in confessione publica, quæ ei juncta fuerat, ultra mandatum progressa, complice sui criminis Diaconum prodidisset, licitumque fuit cuilibet, ut pro sua conscientia ad Communionem Eucharisticam accederet: non tamen propterea sublatum est confessionis usus, ut quidam conjiciunt ex isto loco Sozomeni; sed sublatus est usus confessionis publicæ, & licitum fuit ad quemlibet Sacerdotem accedere, sublato poenitentario, & cuilibet Sacerdoti fas fuit absolutionem impendere. Sed postea admixtis vagis ordinationibus, divisisque in varios titulos beneficiis, hi soli Sacerdotes coeperunt in Ecclesia jurisdictionem habere qui vel habuerunt beneficia, quibus annexa est cura animarum, vel qui fuerunt delegati & approbati ab Episcopo; & talis est prærens Ecclesiae disciplina a Concilio Trid. explicata sess. 14. c. 6.

ARTICULUS VI.

De sacramentali absolutione, quatenus impenditur solum vere contritis, sincere confessis, & pro virili satisfacere proponentibus.

Prop. unica. *Absolutio sacramentalis non debet impendi nisi vere contritis, sincere confessis, & pro virili satisfacere proponentibus.*

1. Quia nihil aliud intelligimus per sacramentalem absolutionem legitime impensam.

2. Quia

2. Quia Concilia & Patres eas dispositiones exigunt in his, qui absolvuntur. Ideo legimus in omnibus Indulgentiarum Bullis, quod Indulgentiæ non dentur nisi vere contritis, & sincere confessis, si absolutione egeant. 3. Quia Sacramentum Pœnitentiæ transfert a statu peccati propria voluntate commissi ad statum gratiæ voluntarie acceptæ. Ergo exigit actus a nobis elicitos, quibus ad eam gratiam disponamur; & proinde exigit contritionem qua vere doleamus de peccato, confessionem qua sincere peccatum nostrum patefaciamus, & animum quo pro eodem peccato satisfacere intendamus.

Confessaria hujus Doctrinæ.

§. I.

De necessitate contritionis in Sacramento Pœnitentiæ.

Contritio vere sufficiens ad impetrandam veniam in Sacramento pœnitentiæ est animi dolor, & detestatio de peccato commissio, cum proposito non peccandi de cetero, cum spe veniæ, & voto rite fuscipiendi Sacramentum Pœnitentiæ. Ita Trid. sess. 14. cap. 4.

Contritio sic descripta est necessaria ad absolutionem percipiendam, necessaria, inquam, non solum per modum dispositionis ad gratiam assequendam, sed etiam per modum materie constituentis Sacramentum pœnitentiæ.

Ergo toties Sacramentum pœnitentiæ est nullum, quoties deest contritio, vel attritio, quæ est materia pœnitentiæ: sicut enim Sacramentum Baptismi est nullum, quoties non adhibetur aqua, quæ est illius materia, ita toties Sacramentum Pœnitentiæ est nullum, quoties non adest contritio, vel attritio, quæ est ejus materia.

Toties Sacramentum Pœnitentiæ est nullum, quoties deest attritio, vel contritio.

Ergo nullus est casus, in quo Sacramentum possit esse validum & informe; quia ea carentia contritionis, quæ sacramentum reddit informe, eadem reddit sacramentum invalidum & nullum, cum attritio vel contritio sit non solum dispositio ad gratiam consequendam, sed insuper materia constituens sacramentum pœnitentiæ.

Nullus est casus, in quo Sacramentum Pœnitentiæ possit esse validum & informe.

Ergo singuli casus, qui circa hanc questionem afferri solent, ostendunt, sacramentum pœnitentiæ numquam posse esse validum & informe, ut patebit hac inductione. *Primus casus.* Si quis confiteatur omnia & singula peccata sine dolore, tunc sacramentum pœnitentiæ est nullum; quia dolor est materia Sacramenti pœnitentiæ. *Secundus casus.* Si quis confiteatur singula peccata cum dolore naturali, quem bona fide putat supernaturalem, sacramentum pœnitentiæ tunc etiam est nullum: sicuti baptismus est nullus, si quis bona fide baptizaret cum aqua artificiali, v. g. cum aqua rosacea, quam crederet esse aquam elementarem; bona enim fides excusiat quidem a peccato, sed efficere non potest, quod ea materia, quæ non est debita materia Sacramenti, fiat vera materia Sacramenti. *Tertius casus.* Si quis confiteatur peccata solum venialia sine ullo dolore ad aliquod ex illis peccatis terminato, sacramentum pœnitentiæ est nullum; si enim desit dolor, deest & materia Sacramenti. *Quartus casus.* Si quis confiteatur tria peccata mortalia cum attritione terminata solum ad duo, & sine attritione terminata ad tertium peccatum mortale, cujus non recordatur, tunc etiam sacramentum pœnitentiæ est nullum; quia attritio, quæ est materia sufficiens Sacramenti pœnitentiæ, debet esse universalis, includens voluntatem non peccandi de cetero.

§. II.

De necessitate Confessionis Sacramentalis.

Prop. unica. Confessio Sacramentalis est accusatio peccatorum facta Sacerdoti, ut eorum remissio obtineatur per absolutionem. 1. Dicitur accusatio, & per hoc confessio peccatorum distinguitur ab ea confessione, qua Dei laudes manifestamus: qualis erat ea confessio, qua Christus dicebat: *Confiteor tibi Pater, quia abscondisti hæc a sapientibus, & revelasti ea parvulis.* 2. Dicitur facta Sacerdoti, & per hoc confessio Sacramentalis distinguitur ab ea confessione, qua peccata nostra coram Deo humiliter confitemur: talis erat Davidis confessio, qua dicebat: *Tibi soli peccavi, & malum coram te feci.* 3. Dicitur, ut remissio obtineatur per absolutionem, & per hoc confessio facta Sacerdoti distinguitur ab ea confessione, quæ fit judici civili, qui con-

confessionem a reo exigit, non ut eum absolvat, sed ut eum coudemnet: ut enim docet Aug. in Plal. 66. *Confessio Sacramentalis est, per quam morbus latens spe venie aperitur.* Et Greg. Homil. 11. in Evangelia: *Peccati virus salubriter aperitur in confessione, quod perfisere latebat in mente.*

Confessio Sacramentalis est accusatio peccatorum facta Sacerdoti, ut eorum remissio obtineatur per absolutionem.

Ergo confessio sacramentalis est maxime conveniens, & necessaria ex parte Dei, ex parte nostri, ex parte Sacerdotis, ex parte ipsorum peccatorum, & ex parte Ecclesiæ. 1. Ex parte Dei, qui confessionem a peccatore exigit, non more judicis secularis, qui confessionem extorquet, ut confessum damnet; sed eam declarationem a nobis postulat, ut peccatis declaratis indulgeat tanquam bonus Pater, ut eis medeatur tanquam prudens medicus, ut ea remittat tanquam misericors iudex; in hoc enim foro *superexaltat misericordia iudicium.* 2. Ex parte nostri; quippe per confessionem factam Sacerdoti rubore suffundimur, humilitatem exeremus, & jam Deo offensio satisacere incipimus, & habemus in Sacerdote amicum qui consoletur, Doctorem qui doceat, Patrem qui nos benigne excipiat, Medicum qui curet, & iudicem qui absolvat. Quod bonum providens David dixit: *Confitebor adversum me iniquitatem meam Domino, & tu remisisti impietatem peccati mei.* Pl. 31. v. 5. ubi Dominus, cui fit confessio, videtur alius esse a Deo, qui remittit peccatum. 3. Ex parte Sacerdotis, qui sincera confessione cognoscit oves suas, eisque, prout opportunum est, providet; ipsi enim Pastores pervigilant, quasi rationem de animabus nostris reddituri: quod utique utilissime pro nobis efficiunt, si nihil eis, quod in nobis intus latet, abscondamus. 4. Ex parte peccatorum; ea enim est peccati natura, ut de eo reddenda sit ratio vel in hoc sæculo, vel in futuro. *Redde rationem villicationis tuæ,* inquit Christus. Luc. 18. De talentis quoque reddenda est ratio Matth. 25. De verbo otioso exigenda est poena. Et de agro nobis ad excolendum commisso Prov. 24. responduri sumus. Indulgentius autem cum Sacerdotibus rationes illas computamus in hoc sæculo, quam cum solo Deo in futuro; ut enim ait Paul. 1. ad Cor. 11. *Si nos iudicaremur, non utique iudicemur.* 5. Ex parte Ecclesiæ; quippe per Sacramentalem confessionem fit Ecclesia purior, & sine ruga, & absque macula

evadit; beneficio enim confessionis dimittuntur injuriæ, extinguuntur rixæ, alias perenniter duraturæ, restituuntur iniuste ablata, numquam aliter reddenda, dissolvuntur contractus illiciti, aliaque infinita bona ex tam pio exercitio proficiuntur.

Confessio Sacramentalis est maxime conveniens & necessaria.

Ergo non male dicunt Catholici, quod tam piam tanque convenientem & necessariam ceremoniam Ecclesiæ conferendam voluerit Deus multis quasi præludiis indicare, donec Christus instituyendo Sacramentum poenitentiae, eam Sacramentalis confessionis ceremoniam præcepto tuo solemniter stabiliret. Indicavit enim aliquatenus confessionem ad remissionem peccati esse necessariam, dum interrogavit Adamum dicens: *Adam ubi es?* ut ad confessionem eum adduceret; sed minus obscure eam indicavit in lege Moisaica, in qua confessio exigebatur, ut patet ex sequenti textu. *Vir sive mulier, cum fecerint ex omnibus peccatis, quæ solent homini accidere, & per negligentiam transgressi fuerint mandatum Domini, atque deliquerint, confitebuntur peccatum suum, & reddent ipsum caput.* Num. 5. vers. 7. In præludio legis Evangelicæ, scilicet in ipso baptismo Joannis Matth. 3. vers. 6. clarius confessio indicabatur: qui convertebantur a Joanne, baptizabantur ab eo confitentes peccata sua. Demum statuto poenitentiae Sacramento per modum Tribunalis juridici, baptizati, dum opus erat remedio poenitentiae, ad eam nonnisi confessi accedebant, ut habetur Act. 29. *Multi credentium veniebant confitentes & annunciantes actus suos.* Quæ ceremonia declarandi sacerdotibus peccatum quodlibet, quamvis aliunde naturæ corruptæ gravis & onerosa, perenniter tamen a Christo usque ad nos perseveravit: quod utique factum non esset, nisi eam ex traditione haberemus, ut docet Trid. sess. 14. cap. 5. *Institutam esse a Domino integram peccatorum confessionem, & omnibus post baptismum lapsis jure divino necessariam existere.*

Christus integram peccatorum confessionem multisvariam multisque modis indicatam a Deo, instituyendo Sacramentum Poenitentiae, firmo præcepto ut necessarie observandam stabilivit.

Ergo a Christo usque ad nos quicumque voluerunt peccati mortalis commissi post bapti-

ptimum veniam consequi, debuerunt illud Sacerdoti declarare; cum enim pœnitentiæ Sacramentum sit tribunal iudicium, & medela pro peccato, & iudex & medicus incognita causa iudicare non valeant, debuerunt peccatores peccata sua mortalia sacerdotibus tamquam iudicibus & medicis manifestare. Dixi, peccata mortalia; quia hæc peccata sunt materia necessariæ pœnitentiæ, quæque alio remedio tolli non possunt; nimine vero peccata venialia, quibus pluribus aliis modis mederi possumus: ideo raro primis Ecclesiæ sæculis peccata venialia subiciebantur tribuni pœnitentiæ, bene tamen semper peccata mortalia. Sic primo sæculo juxta Irenæum ad versus hæreses cap. 5. quædam mulieres a Marco Mago corruptæ læpissime convertæ ad Ecclesiam Dei confessæ sunt. Sic secundo sæculo juxta Tertull. lib. de pœn. in *Exomologesi Presbyteris advolvimus*: & de bapt. c. 1. vituperat eos, qui peccata occultabant ex verecundia, quasi melius esset damnatum latere, quam palam absolvi. Sic tertio sæculo juxta Origenem Homil. in Levit. *Remedium certum & præsens contra peccata est, cum peccator non erubescit Sacerdoti Domini indicare peccatum, & querere medicinam*. Sic juxta Laëtantium: *Ea est vera Ecclesia, in qua confessio pœnitentiæ, quæ peccata & vulnera, quibus subiecta est imbecillitas carnis, salubriter curat*. Lib. 4. inst. c. ult. Sic juxta Hieron. in c. 16. Matth. *Alligat, vel solvit Episcopus, non eos, qui insontes sunt, vel noxii, sed pro officio suo cum peccatorum audierit varietates, scit quis ligandum sit, quisve solvendus*. Sic Aug. hom. 49. c. 3. ait: *Nemo sibi dicat, occulte ago...* Ergo frustra datæ sunt claves Ecclesiæ, frustra Evangelium Dei, frustra verba Christi, promittimus vobis, quod ille negat; nonne vos decipimus? Sic demum ex praxi universali antiquioris Ecclesiæ habemus in usu fuisse confessionem; nam distinguebantur peccata non canonica a canonicis. Ipsimet Montanistæ distinguebant ea peccata, quæ vocabant irremissibilia, ab his, quæ vocabant remissibilia. Demum mitius agebatur cum eo qui sponte peccatum suum latebatur, quam cum eo cuius peccatum ab aliis detegebatur, Quæ singula sine confessione facta Sacerdotibus stare non possunt.

A Christo usque ad nos quicumque volunt peccati mortalis veniam consequi, debent illud Sacerdoti declarare.

Ergo quicumque peccati mortalis veniam

consequi vult, debet primo juxta antiquam & præsentem Ecclesiæ praxim Sacerdotem approbatum querere; nam, ut optime ait Basilii Reg. brev. 228. *Si quis, inquit, confiteri velit, necessario his peccata aperiri debent; quibus credita est dispensatio Mysteriorum Dei*. Secundo, querendus ex approbatis qui sit fidelis minister, & sapiens medicus, ut prudenter monet Origenes, hom. 2. in Pl. 37. *Circumspice, inquit, diligentius, cui debeas peccatum tuum confiteri: proba prius medicum, cui debeas causas languoris exponere, qui sciat infirmari cum infirmante, flere cum fiente, qui consolandi & compatiendi noverit disciplinam*. Tertio, observanda exacte nostræque Confessarius ad salutem animæ nostræ præcipit, ut idem monet Origenes ibid. *Demum, inquit, si quid ille dixerit... facias & sequaris*. Quo pacto autem se gerere debeat & Confessarius & pœnitens, diximus in superiori ejusdem tractatus parte, ubi plures casus conscientie circa eam materiam resolvimus.

Quicumque vult consequi veniam peccati mortalis, debet Sacerdotem approbatum querere, eique tamquam medio prudenti peccata sua aperire, &c.

Ergo ex ea cautione, quam Ecclesia jam adhibet, semperque adhibuit in eligendis Confessariis, colligi potest confessionem non debere esse publicam, sed secretam: de quo ita Trid. sess. 14. c. 5. *Ceterum, inquit, quoad modum confitendi secreto apud solum Sacerdotem, etsi Christus non vetuerit, quin aliquis in vindictam suorum scelerum & sui humiliationem, cum ob aliorum exemplum, tum ob Ecclesiæ ædificationem, delicta sua publice confiteri possit; non est tamen hoc divino præcepto mandatum, nec satis consulte humana aliqua lege præciperetur, ut delicta præsertim secreta, publica essent confessione apertenda*. Quod ea semper fuerit Ecclesiæ mens, ex eo patet, quod Patres semper secretum in Confessione exegerint. Chryfost. vocat Tribunal pœnitentiæ *amarturon*, idest Tribunal testium experts. Hieron. loquens de confessionibus publicis Monachorum monet, quod non debent secreta crimina prodere nisi soli Sacerdoti. Et Sozomenus exigit Pœnitentiarum secretorum tenacem. Demum Leo epist. 8. Episcopis Campaniæ publicam Confessionem introducere nitentibus apprimè resistit, & ne id facerent, prohibuit.

§. III.

De Satisfactionis necessitate.

Prop. unica. Satisfactio est voluntaria castigatio, qua injuria Deo per peccatum illata compensatur.

Ex hac definitione colligitur, quod præter veram contritionem, & confessionem sinceram, ad obtinendam remissionem totius pœnæ debita peccatis, necessaria est satisfactio; quia habemus ex Scriptura, quod Deus a peccatoribus vere pœnitentibus pœnas aliquas exigit. Nam Adamus vere doluit de peccato, ut testatur Sapient, & tamen Deus pœnam temporalem illi inflixit juxta illud: *In sudore vultus tui vesceris pane tuo*: Populo Judaico remissum fuit peccatum idololatriæ, & tamen Deus dixit Moysi: *Ego autem in die ultionis visitabo hoc peccatum eorum*. Moyses & Aaron vere doluerunt de peccato incredulitatis, & tamen in pœnam illius peccati etiam remissi nec Moyses, nec Aaron in terram promissam ingressi sunt. Maria soror Moysi deprecante Moysen veniam consecuta est illius murmuris, quo contra fratrem insurrexerat, & tamen septem diebus a castris separatur. David vere doluit de homicidio, de adulterio, & utrumque peccatum transiit Deus, sed tamen in pœnam illius ejusdem peccati varie afflictus est, ut confessus in æternum liberaretur, & afflictus temporaliter probaretur. Et hoc videtur indicare locus ille Pauli ad Heb. 10. v. 26. *Voluntarie peccantibus nobis post acceptam notitiam veritatis jam non relinquitur pro peccatis Hostia*, qualis fuit in Baptismo: *terribilis autem quedam expectatio judicii*, quo nosmetipsos castigamus. Ita vulgo Interpretes. Cujus dimidiata, ut ita dicam, reconciliationis non alia potest reddi ratio, quam beneplacitum divinæ voluntatis, quæ in hac reconciliatione non vult omnem pœnam relaxare, sicut in Baptismo; sed ex misericordia pœnam æternam peccatis debitam remittit, & ex justitia remittendo pœnam æternam, exigit temporalem, ut in hac reconciliatione elucescat misericordia & justitia ex parte Dei. Ex parte vero nostri per conversionem ad Deum tollitur aversio a Deo, quæ est in peccato, & punitur temporaliter ea nimia complacentia erga creaturas, quæ fuit in peccato. Sic homo agnoscit Deum ut patrem cum parcat, ut judicem dum punit, ut misericordem dum pœnas æternas non exigit, & justum dum

temporales pœnas imponit. Sic pœnitentia baptismus est, quia abstergit culpam; sed laboriosus, quia pœnam temporalem relinquit subeundam. Deus baptizatum eximit a culpa, quia ignorans fecit; baptizatum relapsum subicit pœnæ, quia post agnitam veritatem peccaverit, &c.

Præter veram contritionem, & sinceram confessionem ad obtinendam remissionem totius pœnæ debita peccatis requiritur satisfactio.

Ergo quoties condonatur nobis a Deo culpa, toties non condonatur omnis pœna, non quidem defectu Sacramenti pœnitentiæ, quod de se est remissivum totius pœnæ, sed defectu pœnitentium, qui non omnia præstant ad suas culpas plena satisfactione purgandas, quod quidem multa indulgentia toleratur a Deo. Sed tota pœna tunc solum remittitur, cum pœnitens intensissimam contritionem asserit, qualis fuit contritio Pauli, Petri, Magdalene, &c.

Quoties condonatur a Deo culpa, toties non remittitur pœna, sed id solum evenit, cum ardentissima est nostra caritas erga Deum, qualis est v. g. in Mariis, qualis fuit in conversione Magdalene, &c.

Ergo in justificatis manet ut plurimum aliquis reatus pœnæ temporalis exsolvendus vel in hoc sæculo, vel in Purgatorio. *Hæc enim est justissima lex*, inquit Aug. *ut pœna aliqua peccatum quodlibet puniatur*: atqui peccatum a nobis commissum, & in justificatione quoad culpam remissum, non puniri potest in inferno, quia pœna æterna ei debita mutata est in temporalem: ergo puniri debet vel in hoc sæculo, vel in Purgatorio. Quod ita determinat Trid. sess. 6. can. 30. *Si quis*, inquit, *post acceptam justificationis gratiam, culpe peccatori patienti ita culpam remitti, & reatum pœnæ deleri dixerit, ut nullus remaneat reatus pœnæ temporalis exsolvendæ vel in hoc sæculo, vel in futuro in Purgatorio, antequam ad Regna Cælorum aditus patere possit, anathema sit.*

In justificatis manet ut plurimum aliquis reatus pœnæ temporalis exsolvendus vel in hoc sæculo, vel in Purgatorio.

Ergo peccatores etiam justificati debent maxime insistere orationi, jejuniis, & elemosynæ; quia, ut docet Catech. p. 2. de operibus satisfactionis. nu. 75. nihil triplici hoc exercitio aptius & convenientius ad extirpandas

omnium peccatorum radices; nam concupiscentiam carnis per jejunium, concupiscentiam oculorum per elemosynam, superbiam vitæ per orationem debellamus. Deum, ut persequitur idem Catechis. oratione placamus, proximo elemosyna satisfacimus, nos ipsos vero jejunio castigamus.

Peccatores etiam justificari debent maxime insistere orationi, jejunio, & elemosynæ, ut exsolvant penas temporales peccatis remissis debitas.

Ergo, cum pia illa opera ut plurimum penitis singulis a nobis necessario exsolvendis non sufficiant, misericorditer providit Deus Mixtæ sacrificium & indulgentiarum thesaurum, quo sacrificio pie oblato infinitam Christi satisfactionem nobis applicamus, ex quo etiam indulgentiarum thesauro, quasi ex publico Ecclesiæ ærario, sumimus quicquid ad solvenda debita nostra deesse potest. De utroque remedio nostræ insufficiencie ad satisfaciendum Deo loquitur disertis verbis Trident. sic enim habet de sacrificio Mixtæ. *Et quoniam* inquit, *in divino hoc Sacrificio, quod in Missa peragitur, idem ille Christus continetur, & cruciute immolatur, qui in ara Crucis semel se ipsum cruciute obtulit, docet sancta Synodus sacrificium vere propitiatorium esse ... Quare non solum pro fidelium vivorum peccatis, penitis satisfactionibus, & aliis necessitatibus, sed & pro defunctis in Christo nondum ad plenum purgatis, rite juxta Apostolorum traditionem, offertur.* Sess. 22. c. 2. De thesauro autem indulgentiarum sic habet: *Indulgentiarum usum Christiano populo maxime salutarem, & sacrorum Conciliorum auctoritate probatum, in Ecclesia retinendum esse docet, & præcipit sancta Synodus, eosque anathemate damnat, qui aut inutiles esse asserunt, vel concedendi in Ecclesia potestatem esse negant.* Sess. 25. c. 1. de indulg. In his tamen concedendis moderationem juxta veterem & probatam Ecclesiæ consuetudinem adhiberi cupit; ne nimia facilitate Ecclesiastica disciplina enervetur: ut ibid. addit Conc.

De facultate vero Episcoporum, concedendi Indulgentiam in mortis articulo, vide Constitutionem XX. ad calcem hujus Tomi.

ARTICULUS VII.

De Sacramento pœnitentiæ, quatenus remittit peccata, gratiam confert, & virtutes amissas restituit.

Prop. unica. Pœnitentiæ Sacramentum peccata commissæ post Baptismum remittit absolute & non conditionate.

1. Quia nihil aliud intelligimus per pœnitentiam, 2. Ex Divo Paulo sine pœnitentia sunt dona Dei & vocatio: ad Rom. 11. Et ex Ezechiel. 18. Si impius egerit pœnitentiam, omnium iniquitatum ejus non recordabor amplius. Et ex Nah. c. 1. Non conserget duplex tribulatio, idest, ut Septuaginta habent, non vindicabit Deus bis in idipsum: Ergo, ut dicit Gelaius apud Gratianum dist. 4. de pœnit. Divina clementia dimissa peccata in ultionem ulterius redire non patiuntur. 3. Pœnitentia efficit quod significat; Sacramenta enim efficiunt quod significant. Hæc autem verba, *Ego te absolvo*, significant peccata remitti absolute: ergo penitentia remittit peccata absolute, & non conditionate; & proinde peccata remissa non redeunt post recidivam. Quod si peccata dimissa dicantur redire, hoc intelligitur, inquit D. Th. quod per recidivam redeant in aliquo simili, quatenus recidivæ peccatum adjunctam habeat privationem gratiæ sicut peccata dimissa; & quatenus ingratitudinis enormitas, cujus condicius est qui in peccatum relabatur, longe gravior est quibuscumque peccatis dimissis.

Pœnitentiæ Sacramentum peccata commissæ post Baptismum remittit absolute & non conditionate.

Ergo confert gratiam justificantem a peccato; quia justificatio a peccato, & remissio peccati non fit sine infusione gratiæ, ut docet Trid. sess. 7. can. 11. Si quis dixerit, inquit, homines justificari vel sola imputatione justitiæ Christi, vel sola peccatorum remissione, exclusâ gratiæ & caritatis; quæ in cordibus eorum per Spiritum sanctum diffundatur, atque illis inhaereat, aut etiam gratiam, quæ justificatur esse tantum favorem Dei, anathema sit.

Pœnitentiæ Sacramentum confert gratiam justificantem.

Ergo pœnitentia restituit omnes virtutes supernaturales Theologicas & Morales per peccatum amissas, v. g. restituit fidem vivam, spem vivam, caritatem, prudentiam, justitiam, fortitudinem, & temperantiam: singulæ enim prædictæ virtutes sunt connectæ cum gratia; sunt quippe vel organa, quibus gratia operatur in justificato, vel ornamenta, quibus cum adornant.

Pœnitentia restituit omnes virtutes supernaturales amissas sive Theologicas, sive Morales.

Ergo pœnitentia restituit bona opera, quæ

fuerant mortificata per peccatum, & merita, quæ fuerant interrupta per idem peccatum; etenim & bona opera mortificata, & merita interrupta erant quasi appendices gratiæ & virtutum, quæ conjunguntur cum gratia, quibus restitutis debent & eadem appendices restitui; merita enim illa, sicuti & bona opera, erant quasi suspensa per peccatum, sicuti illuminatio solis opposita nube suspenditur: ergo remoto peccato opera illa bona suam vitam & suum meritum incipiunt habere, sicut illuminatio solis remota nube lucem incipit diffundere: & hoc est, quod dicit Joel 2. *Reddam vobis annos, quos comedit locustæ & bruchus*, idest restituiam merita, quæ peccatum abstulerat, & vitam reddam operibus, quæ peccatum quasi mortua reddiderat.

Pœnitentia restituit bona opera, quæ fuerant mortificata per peccatum, & restituit merita eam interrupta per peccatum.

Ergo pœnitentia constituit hominem peccatorem in eodem jure, quod habebat ante lapsum; jus enim omne, quod habet homo ad gloriam, est dependenter a gratia, a virtutibus insusis, a bonis operibus, & a meritis: & ita illis omnibus restitutis homo in eo jure statuitur, quod habebat ante lapsum.

Pœnitentiæ sacramentum constituit peccatorem in eo jure, quod habebat ante lapsum.

Ergo post pœnitentiæ Sacramentum, immo post actum perfectæ contritionis, homo habet & jus, quod ei competeat ante lapsum, & jus quod meruit per conversionem; quia Deus ita benignus est & justus, ut nihil velit deperdi eorum, quæ peccator habebat ante lapsum, & eorum, quæ meruit per conversionem: & ita si ante lapsum haberet sex gradus meriti ad gloriam, & in conversione duos gradus meruerit; post conversionem habebit jus ad octo gradus meriti obtinendos in gloria.

Pœnitens post Sacramentum pœnitentiæ, immo post actum perfectæ contritionis habet & jus quod ei competeat ante lapsum, & jus quod meruit per conversionem.

Ergo juxta Thomistam, licet pœnitens non obtineat gratiam & virtutes in esse qualitatis & physice spectatas, nisi juxta dispositionem physicam, quam præhabet contritio, quia forma physica, qualis est gratia, non datur

nisi juxta proportionem physicæ dispositionis, qua præceditur; tamen pœnitens obtinebit gratiam & virtutes in esse moris & meriti, juxta quantitatem & meritum, quæ ei competeabant ante lapsum, & meritum, quæ ei cedebant ex vi conversionis: v.g. si ante lapsum haberet sex gradus meriti, & ex vi conversionis ei debeantur duo gradus meriti, accipiet gratiam & virtutes physice & in esse qualitatis in gradu *ut duo*, in esse vero moris & meriti in gradu *ut octo*, quia inquirunt, gratia in esse qualitatis infunditur juxta dispositionem physicam, in esse vero moris & meriti infunditur juxta merita debita.

CAPUT IX.

De Extrema-Unctione.

ARTICULUS I.

In quo traditur & explicatur definitio Extremæ-Unctionis.

Extrema-Unctio fortitur varia nomina apud auctores Ecclesiasticos. 1. Ratione materiæ, ex qua constat, vocatur *Oleum Sanctum*: ita in Euchologiis Græcorum. 2. Ratione materiæ & formæ vocatur oratio cum oleo: ita etiam in Euchologiis Græcorum. 3. Ratione subjecti, cui confertur, vocatur unctio infirmorum. 4. Ratione ordinis, quem habet ad ceteras unctiones, vocatur Extrema-unctio, seu Sacramentum exeuntium. 5. Ratione effectus vocatur animæ & corporis medicina. 6. Ratione ordinis, quem dicit ad pœnitentiam, vocatur consummativum pœnitentiæ. Unde Extrema-unctio potest sic defini: *Extrema-unctio est ceremonia sensibilis per Sacerdotem in oleo ab Episcopo benedicto collata egrotis periclitanti ad conferendam sanitatem animæ, immo & sanitatem corporis, si expedit.*

1. Dicitur *ceremonia sensibilis*; quia ritus est, qui non solet nisi cum solemnibus apparatu conferri, ut patet ex caeremoniis in rituali contentis. 2. Dicitur *collata per Sacerdotem*; quia minister illius Sacramenti non est Laicus, sed Sacerdos. 3. Additur *collata infirmis*; quia subjectum hujus Sacramenti non est quilibet, sed tantum homo in infirmitate decumbens. 4. Adjungitur *in oleo per Episcopum benedicto*; quia hæc est materia hujus Sacramenti. Demum asseritur, *quod conferat sanitatem animæ & corporis, si expedit*; quia primus effectus hujus Sacramenti est gratia, secundus vero est corporis sanitas, cum expediat ad salutem animæ.

AR.

ARTICULUS II.

*De Extrema-Unctione quatenus est
ceremonia sensibilis.*

Prop. unica. Extrema-unctio est ceremonia sensibilis conferens gratiam. 1. Quia nihil aliud intelligimus per extremam unctionem. 2. Quia id denotant nomina, quibus nuncupatur. 3. Quia id expresse asserit Jacobus in sua Epist. 3. v. 15. ubi loquens de hac cerimonia ait: *Et oratio fidei salvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus, & si in peccatis fuerit, remittentur ei.* 4. Quia traditio in Ecclesia perenniter conservata hanc ceremoniam ut gratiæ effectricem semper retinuit, ut videre est apud Eftium de Extrema-unctione, & apud Dominum de Sainte-Beuve.

*Extrema-unctio est ceremonia sensibilis
conferens gratiam.*

Ergo Extrema-unctio est verum, & proprie dictum Sacramentum; quia ceremonia, cui alligata est promissio gratiæ, est verum Sacramentum; quippe Baptismus & Eucharistia non alia ratione dicuntur Sacramenta, nisi quia sunt ceremonia sensibilis, cui alligata est promissio gratiæ: ideo Trid. vocat extremam-unctionem Sacramentum, a Marco quidem insinuatam, per Jacobum autem Apostolum commendatam & promulgatam.

*Extrema-unctio est verum & proprie dictum
Sacramentum.*

Ergo nulla est ratio sufficiens, qua hæretici possint Extremam-unctionem e numero Sacramentorum expungere; quia nulla potest esse ratio sufficiens contra expressam Scripturæ traditionem, & Ecclesiæ determinationem.

*Nulla est ratio sufficiens, qua Extrema-unctio
possit expungi e numero Sacramentorum.*

Ergo nullæ sunt rationes, quibus Dalcus vult probare Extremam-unctionem non esse Sacramentum. Et primo quidem diversæ Catholicorum Sententiæ circa institutorem, materiam, & formam Extremæ-unctionis nihil probant contra veritatem hujus Sacramenti; quippe Theologi Catholici consentiunt omnes, Extremam unctionem esse Sacramentum, licet dissentiant circa aliqua, quæ spectant vel auctorem, vel materiam, vel

formam hujus Sacramenti: ideo hic dici potest contra Dalcum quod Aug. dicebat lib. 1. Contra Julianum c. 6. *Alia sunt, in quibus inter se aliquando etiam doctissimi atque optimi regule Catholicæ defensores, salva fidei compage, non consonant; & alius alio de una re melius aliquid dicit, & verius: hoc autem, de quo nunc agimus, ad ipsa fidei pertinet fundamenta.* 2. Non aptius ratiocinatur Dalcus, cum negat, Extremam-unctionem esse Sacramentum, eo quod non legatur eam ceremoniam adhibitam fuisse multis piis hominibus ex hoc sæculo exeuntibus, puta, Constantino, matri Constantini, Chrysostomo, Augustino, &c. Quippe non omnia scripta sunt, quæ fuerunt facta. Deinde, ubi dicitur collata fuisse Sacramenta his hominibus e sæculo exeuntibus, præcipue viaticum aut poenitentiam, statim collatam esse Extremam-unctionem colligere possumus, cum Extrema-unctio olim daretur ante viaticum, nisi forte sacra communicatio Clerico non Sacerdote conferretur; & in ipsa collatione poenitentiae sufficienter exprimitur collatio Extremæ-unctionis, cum Extrema-unctio sit consummativum poenitentiae. Demum non conferri solebat Extrema-unctio recenter baptizatis, nec his, qui absolutione poenitentiae non censentur indigere, eo quod Extrema-unctio quasi appendix & signaculum poenitentiae haberetur: Ergo non mirum, si non legatur collata tot piis hominibus, aut recenter baptizatis, qualis fuit Constantinus, aut poenitentia Sacramentali non egentibus. Immo multi sunt primæ etiam sæculis sanctissimi homines, qui ex hac vita exeuntes sacro infirmorum oleo uncti sunt, ut multis exemplis probat Dominus de Sainte-Beuve loco citato.

De materia & forma, ministro, & subiecto hujus Sacramenti sufficienter diximus in superiori parte. Ideo sit

ARTICULUS III.

De effectibus Extremæ-unctionis.

Prop. unica. Effectus hujus Sacramenti est remissio peccatorum, & sanitas corporis, si expediat. 1. Quia nihil aliud intelligimus per hoc Sacramentum. 2. Quia utrumque effectum huic ceremoniæ adscribit Jacobus, dum ait: *Si in peccatis fuerit, remittentur ei.* Prius autem dixerat: *Oratio fidei salvabit infirmum.* 3. Quia Concilia & Patres duplicem illum effectum huic Sacramento adscribunt.

Con-

Consecratoria sequentia immediate ex prædicta propositione.

Consecr. 1. Extrema-unctio non per se primo ordinatur ad remittenda peccata, sicuti baptismus, & poenitentia, quia non est Sacramentum mortuorum; neque per accidens, quia non est sicuti alia Sacramenta vivorum: sed per se secundo, quatenus est complementum poenitentiae, supplens illius defectum in ægroto contrito, qui vel ex vi morbi, vel ex alio casu absolutionem Sacramentalem accipere non potest: ita videtur docere D. Th. contra gentes c. 73. *Contingit, inquit, quod hominum peccatorum, quæ commisit, notitiam, vel memoriam non habet, ut possit per poenitentiam singula expurgare: sunt etiam quotidiana peccata, sine quibus præsens vita non agitur, a quibus oportet hominem in suo exitu per hoc Sacramentum Extremæ unctionis emundari.* Notandum tamen, quod, ut ait Tertianensis explicans illum locum D. Th. homo, in extremo positus, non recipit remissionem peccatorum, nisi adfuit dolor generalis eorum, quorum per incuriam fuit oblitus: ut enim dicitur in Elucidario apud Anselmum, Extrema-unctio non prodest ei, qui poenitentiam agere contempsit, vel neglexit. Si, inquit, de peccato poenitentiam non egit, ista unctio non solum ei nihil prodest, sed etiam multum obest.

Consecr. 2. Extrema-unctio remittit peccatorum reliquias, quibus tria possunt intelligi. 1. Reatus poenæ temporalis. 2. Prævia dispositiones ad peccandum. 3. Debilitas & languor ad operandum bonum; tria enim hæc ex peccato sequuntur: proinde debent per hoc Sacramentum tolli; quia, ut inquit D. Th. 4. contra gentes cap. 73. *Hoc Sacramentum est ultimum & quoddammodo consummativum totius spiritualis curationis:* Ergo debet reliquias peccatorum tollere.

Consecr. 3. Extrema-unctio alleviat animam, idest dat ei firmitatem quamdam, qua fiduciam in Deum augetur, & vis ad resistendum dæmoni & quibuscumque aliis tentationibus, roboratur: ideo vocatur istud Sacramentum a Victore Antiocheno, *oleum quod molestias mitigat, lumen fovet, & hilaritatem conciliat.* In cap. 6. Marc.

Consecr. 4. Extrema-unctio confert sanitatem corporalem, si expedit: de quo ita D. Th. *Ex hoc Sacramento non sequitur corporalis sanatio semper, sed quando expedit ad spirituales sanationem; & tunc semper eam inducit, dummodo non sit impedimentum ex parte recipientis.* In 4. distinct. 23. q. 1. art. 2. Nec obstat,

quod aliqui ex recuperata sanitate fiant peiores; qui enim recuperant sanitatem per unctionem, & non per remedia naturalia, sunt in duplici differentia: velenim pertinent ad numerum electorum, & illis recuperatio sanitatis proficit in ordine ad salutem æternam: vel pertinent ad numerum reproborum, & his restitutio sanitatis proficit ad salutem temporalem. Qui vero peiores evadunt pro omni tempore, post acceptam sanitatem, ii, inquam, sanantur non per unctionem, & ex vi Sacramenti, sed post unctionem, & ex vi remedium naturalium.

C A P U T X.

De Ordine.

ARTICULUS I.

In quo traditur & explicatur definitio Ordinis.

Ordo plura habet nomina. 1. Dicitur *Ordo Sacer;* Quia qui sunt in aliquo ordine Ecclesiastico constituti, homines sunt specialiter aliqua consecratione Deo dedicati. 2. Dicitur *impositio manualum*, ut denotetur cæremonia, per quam ordo confertur.

Unde ordo definiri potest, Sacramentum novæ legis a Christo institutum, quo potestas spiritualis traditur, & gratia confertur ordinatis ad obeunda ministeria Ecclesiastica.

ARTICULUS II.

De existentia Ordinis in Ecclesia.

Prop. unica. Ecclesia est sacra Respublica, in qua est potestas ferendi leges, iudicandi legis infractores, & offerendi Sacrificium.

Prob. Prima ratio. In omni Republica bene ordinata debet esse potestas ea exercendi, ad quæ Respublica destinatur, alias perperam instituta esset Respublica. Sic in Republica civili est potestas ferendi leges, & iudicandi infractores legis, & bellandi seu tuendi subditos contra hostium incursum: Ergo in Sacra Republica, qualis est Ecclesia, debet esse 1. Potestas ferendi leges sacras. 2. Iudicandi legis infractores. 3. Denum potestas offerendi Sacrificium; quia ad istud ultimum præcipue ordinatur Ecclesia.

Secunda ratio. Ecclesia non est inferior Synagoga; in Synagoga autem erat potestas statuendi leges, & iudicandi infractores legis, & of-

& offerendi Sacrificia : ergo eadem potestas debet esse in Ecclesia.

Tertia ratio. Semper Ecclesia una triplici potestate usa est, constituit leges, legis infractores judicavit, & Sacrificia obtulit : ergo habet triplicem illam potestatem. De potestate ferendi leges egimus ubi de lege. De potestate iudicandi in foro exteriori egimus ubi de censuris. De potestate iudicandi in foro interiori egimus ubi de poenitentia. Jam de potestate sacrificandi agendum, quam quidem potestatem Christus Ecclesiae contulit, dum dixit Apostolis, eorumque successoribus : *Hoc facite in meam commemorationem* : quam potestatem sic exponit Trid. sess. 23. c. 1. *Si quis dixerit, non esse in novo Testamento Sacerdotium visibile & externum, vel non esse potestatem aliquam consecrandi & offerendi verum Corpus & Sanguinem Domini, & peccata remittendi & retinendi, sed officium tantum & nudum ministerium, vel eos, qui non predicant, prorsus non esse Sacerdotes, anathema sit.*

Ecclesia habet potestatem Sacrificium offerendi.

Ergo in Ecclesia debet esse ordo, seu Sacramentum, quo ministri destinentur ad consecrandum Corpus Christi, & ad obeunda cetera Ecclesiae munia. Si enim in Synagoga fuerit caeremonia sensibilis qua Levitae & Sacerdotes consecrarentur, & offerrent Sacrificia, ut habetur Numerorum 8. a fortiori in Ecclesia, in qua est Sacrificium excellentius, scilicet Eucharistia, debet esse caeremonia sensibilis, seu Sacramentum consecrans Ministros Eccl. Unde Aug. lib. 2. contra Parmenianum comparat baptismum cum ordine, & dicit utrumque esse Sacramentum, quod iterari non possit. Idem docet Hieronymus contra Vigilantium, & auctor de septem gradibus Ecclesiae inter opera Hier. Ideo in Trid. sess. 23. c. 3. sic habetur : *Si quis dixerit, ordinem, sive sacramentationem, non esse vere & proprie Sacramentum a Christo Domino institutum... anathema sit.*

In Ecclesia debet esse Ordo, sive Sacramentum, quo Ministri destinentur ad consecrandum Corpus Christi, & ad obeunda cetera Ecclesiae munia.

Ergo tot debent esse ordines, quot sunt necessarii ad decentem tanti Sacrificii consecrationem; quia in Ecclesia nihil deesse debet eorum, quae conducunt ad cultum Dei.

In Ecclesia tot debent esse Ordines, quot conducunt ad decentem Eucharistiae consecrationem.

Ergo praeter Episcopatum debent esse in Ecclesia septem ordines; quia hi omnes necessarii sunt ad decentem Eucharistiae consecrationem. 1. Quidem necessarius est Episcopatus, ut per Episcopum consecrarentur Sacerdotes, & alii inferiores Ministri. 2. Necessarium est Sacerdotium, ut per Sacerdotem consecraretur Eucharistia; ideo Sacerdori in eius ordinatione datur calix cum vino & patena cum pane, eique dicitur : *accipe potestatem consecrandi Corpus & Sanguinem Christi.* 3. Necessarius est Diaconatus, ut per Diaconum Sacerdoti ministraretur materia consecranda. 4. Necessarius est Subdiaconatus, ut per Subdiaconum praeparantur Vasa sacra ad Sacrificium necessaria; ideo Subdiacono datur calix vacuus & patena vacua. 5. Necessarius est Acolythatus, ut remote praepararetur materia ad Eucharistiam; ideo ei dantur urceoli vacui. 6. Necessarius est Ostiarius, ut Ostiarius fores Ecclesiae claudat infidelibus, qui ob infidelitatem digni non sunt, qui adint sacrficio. 7. Necessarius est Lector, qui instruat Catechumenos, ut cum instructi fuerint, possint interesse Sacrificio. 8. Necessarius est Exorcista, ut excludat Energumenos.

Praeter Episcopatum necessarii sunt septem Ordines ad decentem Eucharistiae consecrationem.

Ergo praeter Episcopatum, qui est complementum Sacerdotii, septem illi ordines dici possunt Sacramenta; quia sunt caeremonia sensibilis conferens gratiam. Et quidem Scriptura facit expressam mentionem de singulis illis gradibus. De Episcopo enim dicitur : *Spiritus sanctus posuit vos Episcopos regere Ecclesiam Dei.* De Sacerdotibus dicit Christus : *Hoc facite in meam commemorationem.* Ad Cor. c. 11. De Diaconis vero agitur Actuum 6. ubi narratur, quod per impositionem manuum septem Diaconi fuerunt ordinati. De Subdiaconis vero & aliis inferioribus Ministris agitur in Canonibus Apostolorum, & in Concilio Carthaginensi IV. Quamvis ego fatear, quod in omni Ecclesia non fuerit circa id eadem disciplina, nam Graeci nec Ostiarios habent, nec Exorcistas, nec Acolythos, sed in omni Ecclesia sive Graeca, sive Latina sunt inferiores Ministri,

stri, & inferiores ordines, quibus ad Sacerdotium tenditur: de quibus ita Trid. sess. 23. c. 2. *Si quis dixerit, præter Sacerdotium non esse in Ecclesia Catholica alios ordines & majores & minores, per quos velut per gradus quosdam ad Sacerdotium tendatur, anathema sit.*

Septem illi Ordines possunt dici Sacramenta.

Ergo prædicti omnes gradus five ordines nec recipi debent, nec solemniter exerceri in statu peccati. 1. Quia juxta probabiliorem, & communiorum, & tutiorem Sententiam prædicti omnes ordines sunt vere & proprie dicta Sacramenta, cum juxta instructionem Eugenii ad Armenos, quilibet ordo habeat propriam materiam & propriam formam. 2. Quia juxta Trid. ordo est Sacramentum, & quilibet ex prædictis ritibus est verus ordo. 3. Demum quia juxta Aug. lib. de bono conjug. c. 29. in omnibus ordinatis remanet Sacramentum. De hoc jam actum est ubi de dispositione ad recipiendum Sacramenta.

C A P U T XI.

De Matrimonio.

ARTICULUS I.

In quo traditur & explicatur definitio Matrimonii.

Matrimonium potest considerari quatenus contractus, & quatenus Sacramentum.

Matrimonium, quatenus contractus, est contractus naturalis, civilis, Ecclesiasticus, quo vir & mulier sibi mutuo legitime tradunt corpus suum ad generandam & educandam prolem.

Matrimonium, quatenus Sacramentum, est Sacramentum a Christo Domino institutum, quo per legitimum & indissolubile contractum inter virum & feminam, tradita & accepta mutua corporum potestate, celebratum, gratia confertur ad generandam & educandam prolem propter Regnum Cælorum, & ad sustinenda omnia status conjugalis onera.

1. Dicitur *Contractus Naturalis*: quia Matrimonium, quatenus officium naturæ, est conventio, qua vir & mulier corporum suorum dominium ad usum conjugalem sibi invicem tradunt; ex qua conventionem sequitur jus exigendi debiti, & obligatio viro & uxori sibi mutuo providendi, &

providendi filiis: talis erat conjunctio Agar cum Abraham, & Jacob cum suis ancillis: talis est conjunctio matrimonialis apud gentiles populos. Inde est, quod etiam apud Christianos conjunctio cum concubinis matrimonii nomen obtineat, ut videre est in Conc. Tolet. I. can. 17. Constitution. Clement. lib. 8. cap. 32. & apud Aug. de fide & operibus, & de bono conjugali c. 5.

2. Dicitur *Contractus Civilis*, quia Matrimonium, quatenus conjunctio facta secundum leges civiles, privilegiis & honoribus gaudet: quale est jus communitatis bonorum, jus dotis, jus successione; quippe juxta jus civile conjugati bona habent communia, maritus jus habet exigendi dotem, filii procreati jus succedendi: ut docet Leo Ep. 62. cap. 3. & Justin. Novel. 18. c. 15.

3. Dicitur *Contractus Ecclesiasticus*, & *Christianus*, quia Matrimonium, quatenus est conjunctio facta inter baptizatos juxta regulas Ecclesiæ, est verum novæ legis Sacramentum. Auctor quippe Sacramenti hujus, quatenus est contractus naturalis, est Deus, qui adduxit Evam ad Adam, eamque huic dedit sociam. Auctor contractus civilis est legitimus legislator; quare varia sunt jura civilia nuptiarum, secundum varias leges & consuetudines. Auctor vero Matrimonii, quatenus est Sacramentum, est Christus; ut enim Matrimonium ad originalem perfectionem reduceret, vim gratiæ conferendæ ei superaddidit, quæ gratia libido temperaretur, conjuges sanctificarentur, & filii nascerentur non tam amore libidinis, quam desiderio sanctæ posteritatis, quæ dum orbem terrestrem incoleret, Ecclesiæ augeret, & cælestem Patriam repletet.

4. Additur: *Quo legitime sua corpora tradunt sibi mutuo vir & mulier.* Hac voce *legitime*, excluduntur conjunctiones illegitimæ, fornicariæ, adulterinæ & incestuosæ, & quælibet, quæ cum impedimento aliquo *dirimente*, vel *prohibente* sunt. Hæ voces, *sua corpora tradunt*, denotant Matrimonium non esse solum animorum unionem, qualis est simplex amicitia, sed potest etiam esse unio corporum, ut dicit Scriptura: *Erunt duo in carne una*. Matth. 19. v. 5. Non est tamen necesse ut sit carnalis copula; nam juxta Chrysost. Hom. 32. in Matth. & juxta Aug. serm. 33. Matrimonium non facit coitus, sed voluntas. Hæ voces *vir & mulier*, excludunt impudicitiam monstrata: quales sunt sodomitæ, bestialitas, &c. Dum superadditur, *ad perpetuam vitæ societatem*, hæ voces denotant, Matrimonium junctionem esse ad vitam, neutram partem

rem esse liberam donec altera moriatur. Subsequentibus hæc voces *ad usum copulæ carnalis & remedium concupiscentiæ*, significant, jus esse in qualibet parte exigendi debitum in remedium concupiscentiæ: *Melius est enim nubere, quam uri*. 1. ad Corinth. c. 7. v. 9.

ARTICULUS II.

De Matrimonio quatenus est contractus naturalis.

Prop. unica. Matrimonium est contractus naturalis. 1. Quia nihil aliud intelligimus per Matrimonium. 2. Quia juxta Justinianum conjunctio maris & femine ad jus naturale pertinet. 3. Quia, cum hæc conventio quoad certas condiciones apud omnes peræque custodiatur, signum est contractum esse naturalem.

Matrimonium est contractus naturalis.

Ergo quicquid impedit contractum naturalem, impedit Matrimonium: sicut enim quod tollit materiam baptismi, tollit baptismum; ita quod tollit materiam Matrimonii, scilicet contractum naturalem, tollit Matrimonium.

Quod impedit contractum naturalem, impedit Matrimonium.

Ergo quicquid impedit consensum, tollit Matrimonium; quia consensus est de intrinseca ratione contractus.

Quod impedit consensum, impedit Matrimonium.

Ergo quicquid tollit vel rationem, vel libertatem, impedit Matrimonium; quia consensus reperiri non potest ubi non est ratio, & libertas.

Quicquid tollit vel rationem, vel libertatem, impedit Matrimonium.

Ergo amentia, pueritia, ignorantia, error, fraus, dolus circa substantiam rei, quæ est materia contractus, passio aborbens ulum rationis, vis, metus, impediunt Matrimonium; quia priora impediunt cognitionem, posteriora liberam electionem. Et ita amentes, plures, pueri, decepti errore, dolo, fraude circa substantiam personæ, excæcati passione non valide contrahunt; quia agunt sine cognitione: coacti vi, vel metu cadente in

constantem virum, non valide contrahunt; quia agunt sine plena libertate.

ARTICULUS III.

De Matrimonio, quatenus est contractus civilis.

Prop. unica. Matrimonium est contractus civilis. 1. Quia nihil aliud intelligimus. 2. Quia, si ad Rempublicam spectet eos contractus dirigere, quibus res exi-gui momenti aut donantur, aut venduntur, aut commutantur; a fortiori ad Rempublicam pertinebit matrimonialem contractum omnium maximum, & Reipublicæ magis utilem dirigere.

Matrimonium est contractus civilis.

Ergo debent in eo observari omnes solemnitates jure civili requisitæ; quia oportet, ut contrahentes legis Reipublicæ subsint, & non dominantur.

Debent in Matrimonio observari omnes solemnitates jure civili requisitæ.

Ergo, si desint aliquæ ex illis solemnitatibus, Matrimonium erit vel illicitum, vel nullum; nullum quidem, si omissio sit irritans; illicitum, si omissio sit tantum impediens.

Matrimonium erit nullum, si omisso solemnitate civilis sit irritans, illicitum vero, si sit tantum impediens.

Ergo videndum, quid irritum, quid vero illicitum reddat Matrimonium juxta jus civile vel scriptum, vel traditum; quia non aliunde, quam ex jure scripto & ex consuetudine possumus addiscere quid dirimat Matrimonium, & quid non dirimat; quæ singula in prior parte explicuimus.

ARTICULUS IV.

De Matrimonio quatenus est Sacramentum.

Prop. unica. Matrimonium nedum est contractus naturalis & civilis, sed etiam Ecclesiasticus, & proinde Sacramentum. 1. Quia per Matrimonium nihil aliud intelligimus. 2. Ecclesia est in possessione septem Sacramentorum proprie dictorum. Nulla autem ratio est, cur Matrimonium a reliquis secernatur: & Patres indicant, gratiam eo Sacramento contineri & conferri, cum dicant:

cant : Primo Christum venisse ad nuptias, ut eas constitueret, benediceret, & sanctificaret; uti enim, dum baptizatus est, vim regenerandi contulit aquis, ita dum nuptiis interfuit in Cana Galilææ, vim spiritualem sanctificandi contulit nuptiis. Secundo dicunt, nuptias sanctificari per verbum Sacerdotis, uti sanctificantur baptismis & ordinibus; etenim uti sacris cæremoniis baptizati & ordinati sanctificantur, ita Sacerdotum precibus conjugari benedicuntur. Tertio asserunt fidelium, infideliumque nuptias distinguere Sanctitatem Sacramenti.

Matrimonium est contractus Ecclesiasticus, & Sacramentum.

Ergo non est res mere naturalis & politica, sed signum rei sacræ. 1. Est signum unionis Christi cum Ecclesia: ut docet Paulus ad Ephes. c. 5. v. 32. *Sacramentum hoc magnum est; ego autem dico in Christo & in Ecclesia*: uti enim conjugati sunt unum in carne juxta illud Matth. 19. v. 5. *Erunt duo in carne una*; ita Christus & Ecclesia sunt unum spiritu: & sicut homo relinquit patrem & matrem, & adhæret uxori suæ; ita Christus quasi reliquit sinum Patris æterni, ut copularet sibi Ecclesiam, & tradidit semetipsum pro ea: & sicut mulier infidelis sanctificatur per virum fidelem; ita Ecclesia sanctificatur per Christum totius sanctitatis principium juxta illud: *Mundans eam lavacro aque in verbo vite*. Ad Ephes. 5. v. 26. 2. Matrimonium est signum gratiæ sanctificantis conjugatos: ut enim baptismus sanctificat rite baptizatum, confirmatio rite confirmatum; ita Matrimonium sanctificat legitime conjugatos.

Matrimonium est signum gratiæ sanctificantis conjugatos.

Er go, licet Matrimonium non sit comparabile neque cum sacra virginitate quæ expedita est ad sequendum agnum quocumque verit; neque cum castitate viduali, quæ libera est, ut non cogitet, nisi quæ Dei sunt, ut docet Aug. de bono viduitatis; neque cum Sanctorum Patriarcharum nuptiis, jam enim filiorum desiderium carnale est, tunc autem sanctum & spirituale, Aug. de bono conjug. c. ap. 13. & 17. tamen, ut idem Sanctus dicit, in multis honorabile est connubium: siquidem per Matrimonium. 1. Numerus prædestinatorum hominum impletur. Aug. 1. de civ. c. 13. 2. Casus Angelorum reproborum suppletur. August. 22. de civ. 3. Hominum

mortalitati successione proles succurritur. 4. Sanctorum societas carnali generatione propagatur. Aug. de bono conjug. c. 9. 5. Libidinis morbo remedium adhibetur, ad eam cadentem velut lectulo excipiendum, ne in mortem ruat. Aug. 1. de Genesi. c. 7. non ita ut omnino non cadant in conjugio qui voluntatem venantur, sed ita ut plerumque moraliter non cadant. Greg. 32. moral. 17. Deum tria bona Matrimonium includit, quæ actum conjugalem excusant: quæ tria bona sunt proles, fides, & Sacramentum: desiderio etenim proles fit non expetita, sed tolerata libido: custodia fidei libido fit nedum tolerata, sed etiam expetita: Sacramento vero lapsa quoque castitas usu conjugii ad figurandam unionem Christi cum Ecclesia, & conferendam Christi gratiam, elevatur.

Matrimonium non præferendum cælibatui, est tamen in multis honorabile.

Ergo Matrimonium nulli per se prohibitum, nulli per se imperatum in particulari. Matrimonium nulli per se prohibetur, quia, quod est ex multiplici capite bonum, non potest esse prohibitum. Et Paulus ait ei, qui non potest se continere: *Melius est nubere, quam uri*. 1. ad Cor. c. 7. v. 9. Matrimonium nulli per se imperatum; quia cælibatus, utpote majus bonum, potest præligi Matrimonio; ideo tempore Evangelii omnes ad virginitatem invitantur a Christo dicente: *Sunt Eunuchi, qui se castraverunt propter Regnum Cælorum*. Matth. 19. v. 12. ab Apostolo dicente: *Bonum est homini mulierem non tangere*. 1. ad Corinth. c. 7. v. 1.

Matrimonium nulli per se prohibitum, nulli per se imperatum.

Ergo excedunt utrumque hæretici, & illi qui Matrimonium singulis prohibitum volunt, & hi qui Matrimonium singulis imperatum mentiuntur. Matrimonium non esse per se prohibitum testatur Apostolus, dum dicit: *Si acceperis uxorem, non peccasti*; & rursus: *Si nupseris virgo, non peccavit*. Matrimonium nulli esse per se imperatum testatur idem Apostolus, dum dicit: *Qui non jungit virginem suam Matrimonio, melius facit*.

PRO OE MI U M.

IN sequentibus quatuor tractatibus agemus de vero usu eorum librorum, qui ad resolvendos casus conscientiæ intervenire possunt.

In

In primo agetur de vero usu Scripturæ. In secundo de vero usu Conciliorum. In tertio de vero usu Juris civilis, & Canonici. In quarto de vero usu Patrum, Theologorum, & Casuistarum. Loquentes itaque de vero usu Scripturæ, Conciliorum, Juris Canonici, & civilis, Patrum, & Theologorum, ad solos casus conscientie, quod est instituti nostri, perceptiones nostras restringemus; & si quid forte dixerimus, quod ad casus conscientie non videatur pertinere, eo nostrahet ea, quæ est inter moralem & alias scientias connexio. Sed ad propositum veniamus.

Quicumque proprio studio casus conscientie resolvere voluerit, eorumque decilionem ex ipsis, ut dicunt, fontibus haurire, his præcipue libris uti debet: primo Scriptura, secundo summa Conciliorum, tertio corpore Juris Civilis, & Canonici, quarto summa aliqua *Moralis Theologica*, in qua collectæ reperiuntur Patrum, Theologorum, & Casuistarum sententiæ; quippe in Scriptura reperiet revelationem scriptam: in summa Conciliorum, revelationem traditam, Ecclesiæ præxim, & unanimem Sanctorum Patrum consensum: in corpore Juris Civilis, & Canonici habebit leges utriusque juris: in summa vero Theologica deprehendet quæ sit Patrum, Casuistarum, & Theologorum sententia; & ita his præfidiis præmunitus, poterit in resolvendis casibus aberrandi periculo liberari. Ut ergo eum, qui huic studio vacare voluerit, ad hunc laborem accendamus, eumque, quantum in nobis est, adjuvemus, de his quatuor libris, quibus usus est, aliquid sequentibus tractatibus prælibabimus.

TRACTATUS NONUS.

De Scriptura Sacra.

CAPUT I.

In quo per varios paragraphos explicantur quedam ad Scripturam Sacram pertinentia.

§. I.

Quid sit Scriptura, & quæ ejus certitudo.

Quilibet homo conscius est se cogitare, & consensu pariter est, se alteri homini cogitata vel verbo, vel scripto manifestare. Si autem homo cogitet, a fortiori Deus: sed sicut homo alteri homini, quæ interiorius concipit, verbo, & scripto exteriorius

Tomo II.

prodit; ita Deus, quia summa ejus est bonitas, voluit hominibus ea, quæ in ipso sunt, scripto publico manifestare, & in libro, quem omnes legerent, interiores cogitatus exarare, & liberille per antonomasiam Biblia, id est liber librorum, seu scriptura nuncupatur. Scriptura ergo est verbum Dei scriptum, quod Deus Ecclesiæ revelavit quæ judicavit revelanda. In Scriptura sancta non potest esse falsitas neque quantum ad ea, quæ proponit, ut credenda, neque quantum ad ea, quæ narrat, ut facta, neque quantum ad ea, quæ prædicat, ut futura, neque quantum ad ea, quæ præscribit, ut a nobis facienda; quia Deus est auctor principalis Scripturæ, qui, utpote prima veritas, non potest mentiri; quique pariter non potest fallere ex malitia, quia est infinite bonus; nec fallere ex incititia, quia est infinite sciens.

§. II.

Quid circa Scripturam scire debeat moralis Theologus.

Qui resolvendis casibus incumbit, & ad hoc munus Scriptura uti vult, non debet insistere his quæstionibus, quibus occupantur Critici; illæ enim quæstiones ad resolvendos casus conscientie nihil inserviunt. Sufficit ergo, ut moralis Theologus vulgaræ versionis nitatur assequi intelligentiam, hæc enim versio juxta Trid. sess. 4. est authentica; sic enim habet: *Statuit, & declarat sancta Synodus, ut & ipsa vetus, & vulgata editio, quæ longo tot seculorum usu in ipsa Ecclesia probata est, in publicis lectionibus, disputationibus, prædicationibus, & expositionibus, pro authentica habeatur; & ut nemo illam rejicere quovis prætextu audeat, vel præsumat.*

§. III.

Quotuplex sit sensus Scripturæ.

Duplex est sensus Scripturæ: sensus literalis seu verbalis, & sensus allegoricus, seu realis. Sensus literalis seu verbalis est ille, qui exprimitur per verba in sensu vel proprio, vel figurativo accepta, quibus auctor Scripturæ intentionem suam vel propriam vel figurativam loquendo nititur exprimere: v. g. *Deus creavit calum & terram*; quibus verbis Moyse indicare voluit mundum istum a Deo factum, & non ab alio. Sensus allegoricus, seu realis est ille, qui exprimitur per verba simul, & res: v. g. *plantaverat Deus Paradisum voluptatis*:

Cc 3

per

per hæc enim verba Moyses literaliter indicat Deum plantasse hortum delicioſum, qui futuruseſſet habitatio Adami innocentis; ſignificat vero allegorice Paradifum, qui eſt Regnum cælorum a Beatis poſſidendum.

Sed quia ſolus ſenſus literalis eſt regula fidei, & nullum Myſterium proponitur, ut credendum, niſi ſit ſupernaturaliter revelatum vel in Scriptura, vel in traditione; ideo moralis Theologus deciſiones ſuas debet firmare ſenſu literali potius, quam allegorico, & primo ſenſu literalis intelligentiam indagare, qui exprimitur per verba, vel in ſenſu proprio, vel in ſenſu figurativo accepta.

§. I V.

Quæ ſcitu ſint neceſſaria ad aſſequendam intelligentiam ſenſus literalis expreſſi per verba accepta in ſenſu proprio.

Auctor vulgatæ editionis textui primævo inhærens, pluribus in locis hebraizat, & græcizat, id eſt latine loquens, hebræum, vel græcum idioma imitatur, & quædam habet loquendi formulas, quas ſi ignoraveris, vix textum vulgatæ editionis poteris intelligere, & ſenſum literalem ab illo auctore primario intentum aſſequi; quod ut facilius præſtes, ſequentes forte annotationes non erunt inutiles.

§. V.

Reſeruntur variæ notationes circa nomen, pronomen, verbum, &c. quæ inſervire poſſunt ad intelligendum ſenſum Scripturæ, expreſſum per verba propria, & non figurativa.

De nomine proprio. Impoſitio nominis proprii apud auctorem vulgatæ editionis, ſicut & apud Hebræos, non eſt omnino arbitraria, ſed nomen proprium denotat ſemper aliquem eventum, qui rei denominatæ conveniat; adeo ut nomen proprium ſit quali compendioſa rei denominatæ hiſtoria. Sic Chriſtus vocatur Jeſus, id eſt Salvator; quia ſalvum faciet populum a peccatis eorum. Sic Simon vocatur Petrus, id eſt Petra, ſupra quam Eccleſiam ſuam fundavit Chriſtus. Sic Adam idem ſonat ac extractus de terra rubra; quia re ipſa primus homo de terra rubra ſumptus eſt. Sic Abel idem ſonat, ac luſtus; quia futuruserat primus, qui plangendus eſſet in terra ob præmaturam mortem ei inferendam. Jacob idem ſonat ac ſupplantator. Aliquando nomen ex duabus diſtinctionibus

componitur, & tunc ſignificat juxta ſenſum utriuſque diſtinctionis: v. g. Abram componitur ex *ab* ſignificans pater, & *ram* ſignificans elevatus, ita ut ſenſus ſit Abram eſt elevatus pater, aut pater credentium. Catalogum nominum hebraicorum in Bibliis conſulere poſes, ut nominum hebraicorum habeas intelligentiam.

De nomine appellativo tam ſubſtantivo, quam adjectivo. Nomen appellativum, apud Hebræos, ſicut & apud nos, eſt arbitrium; ideo ſolus uſus eſt conſulendus: quia tamen idioma ſequitur genium nationis, inde eſt quod auctor vulgatæ editionis, ſicut & Hebræi, non juxta morem noſtrum loquatur, ſed juxta morem Hebræorum. Sic quia Hebræi incolebant Palæſtinam, eamque ſere ſolam regionem cognitam habebant, de rebus omnibus loquuntur, comparando eas ad Palæſtinam: v. g. mare Mediterraneum eſt mare magnum apud Hebræos: quia non aliud cognoscebant, quamvis mare Oceanum ſit longe magis extenſum: mons Carmeli apud Hebræos eſt cunctis montibus altior: quia montem altiorem non cognoscebant, quamvis abſolute ſint alii montes altiores. Sic quia Hebræi præcipue agrorum culturæ, & pecoribus nutriendis vacabant, ſuas loquendi formulas a rebus paſtoritiis, & agreſtibus accipiunt, uti ſit in carmine bucolico. Idem præſtat auctor vulgatæ editionis: v. g. paſtor idem eſt ac Rex: ovis idem eſt ac ſubditus: leones, tigres, ſerpentes, idem ſonant ac ſerociſſimi populi. Rurſus, quia Hebræi expectabant divitias ab agris, a pecudibus, a filiis & mancipiis, rebus agreſtibus, & paſtoritiis incumben- tibus, apud illos divites erat homo ille, qui non habebat ingens pondus auri; & argenti, ſed qui multos habebat filios, aut ſervos, rebus paſtoritiis & agreſtibus occupatos.

De nomine ſubſtantivo. Apud Hebræos propter exiguum numerum radicum, quæ non ſunt niſi 1022, a quibus omnia nomina derivantur, unum idemque nomen ſubſtantivum, unum idemque verbum, plura, immo oppoſita ſignificat. Sic Amen ſignificat hæc omnia: credo, confiteor, expecto, opto, ut ea firma ſint, quæ dicta ſunt, & eveniant. Sic vas quodcumque inſtrumentum ſignificat; unde vaſa mortis ſunt inſtrumenta inferentia mortem. Sic vox illa, verbum, idem ſonat ac quæcumque res; unde hæc phraſis, *non eris impoſſibile apud Deum omne verbum*, idem ſonat ac nulla res erit apud Deum impoſſibilis. Sic peccatum ſignificat aliquando offenſam contra Deum, aliquando poenam peccatori debitam, aliquando hoſtiam pro pec-

peccato oblatam: unde illud Pauli 2. ad Cor. c. 5. v. 12. *eum qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit*, idest hostiam pro peccato. Et illud ... *Peccata populi comeditis*, idest comeditis hostias oblatas pro peccatis. Sic prophetare, multa significat diversa a comuni notione, quæ est *future prædicere*; etenim aliquando significat Prophetiam confirmare: v.g. *ossa Joseph post mortem prophetaverunt*, idest, Prophetias confirmaverunt. Aliquando significat ex aïlatu demonis infans loqui. Sic 1. Regum c. 18. dicitur de Saul: *invasit spiritus Dei malus Saul, & prophetabat in medio domus sue*. Aliquando significat Scripturas interpretari, juxta illud Pauli 1. ad Corinth. c. 14. v. 3. *qui prophetat*, idest explicat scripturas, *dominibus loquitur ad edificationem & exhortationem, & consolationem*. Aliquando significat miraculum patrare, juxta illud Ecclesiast. 48. v. 14. ubi de corpore Elisei dicitur: *Mortuum prophetavit corpus ejus*, idest, miraculum patravit. Immo eadem phrasim opposita significat, v.g. portare iniquitatem, modo significat puniri, modo significat veniam impetrare. Sic Exodi 28. *Portabit Aaron iniquitatem eorum*, idest, impetrabit veniam pro impietatibus eorum. Eæ contra textus iste: *Filius non portabit iniquitatem patris*, idem est, ac non punietur filius pro patris iniquitate. Quoties ergo phrasim aliqua Scripturæ obscura est ob varias ejusdem vocis significationes, consulendum est dictionarium biblicum, vel in defectum illius, dictionarium Calepini, & videndum, quæ significatio vocis, cujus sensus quaeritur, conveniat.

De pronomine. Author Vulgatæ, sicut & Hebræi, loco pronominis nomen ipsum principale repetit, ut multis exemplis constat. Sic *pluit Dominus sulphur, & ignem a Domino*, idest, a seipso ut sensus sit: Dominus emisit ignem, & sulphur. Sic *divisi sunt alterutrum a fratre suo*, idest, divisi sunt a seipsis. Pronomen Ego vel autoritatem imperandi, vel affectum obediendi, ut plurimum significat: *Ego Dominus*. Isaías 45. *Ego autem dico vobis*. Matth. 5. v. 22. *Ecce ego mitto vos*. Matth. 10. v. 16. *Dixisti in corde tuo, Ego sum*. Mat. 4. v. 3. *Ecce ego Domine*. Act. 9. v. 10. Ego, affectum, & promptitudinem obediendi importat. Pronomen Meus, & Tuus, aliquando active, aliquando passive, ut dicunt, sumitur in Scriptura. *Judicia tua*. Olee 65. v. 5. idest, judicia contra te exercenda. *Occidi virum in vulnus meum*. Gen. 4. v. 23. idest, per vulnus a me inflatum. *Et adolescentulum in livorem meum*, idest, per livorem a me illatum. *Violenta sagitta mea absque ulla peccato*, Job 34. v. 6. idest, sagitta mihi inflata.

De nomine adjectivo. Hebræi non abundant nominibus adjectivis; ideo loco nominis adjectivi utuntur nomine substantivo vel in genitivo, vel in alio casu. Idem præstat & auditor vulgatæ, scilicet quoties latine loquens hebraizat: unde natæ sunt frequentes hæ locutiones: *custodia in nocte*, pro custodia nocturna; *conventicula de sanguinibus*, pro sanguinea; *loquens propositiones ab initio*, idest, antiquas in potestate erat sermo ipse, idest, potentissimus erat & efficax sermo illius; *Spiritus sanctificationis*, idest, spiritus sanctificans; *lex mortis*, idest, lex mortis; *filii perditionis*, idest, perditioni addicti; *Dominus glorie*, *Dominus virtutum*, *Dominus ultionum*, *potentiarum*, *misericordiarum*, &c. idest, Dominus gloriosus, virtuosus, ulticens, omnipotens, misericors; *Deus salutis mee*, idest salutis mihi; *fallacia divitiarum*, idem sonat, ac fallaces divitiæ; *villicus iniquitatis*, idest, villicus iniquissimus; *vas electionis*, idest, vas electum.

Substantivum nomen sæpe pro adjectivo usurpatur: v.g. *quod altum est hominibus*, *abominatio est coram Deo*, pro abominabile: *quod naturæ est ex carne*, *caro est*, pro carnale: *quod naturæ est ex spiritu*, *spiritus est*, pro spirituale: *qui facit veritatem*, idest, qui facit rem ipsam & veræ legi conformem: *caro, & sanguis*, idest, homo carnalis, & sanguineus: *circumcisio*, idem est, ac circumcisis: *præputium*, idem est, ac præputiatus: *tenebræ*, idem sonat, ac gentes in tenebris positæ: *lux*, idem sonat, ac fideles illuminati per doctrinam Christi.

De comparativo. Hebræi non abundant comparativis; ideo ad comparisonem utuntur primo, positivo simplici, adjuncta particula, quam: secundo, *comparatione*, in qua affirmatur quod præponitur, & negatur quod postponitur: tertio, nomine substantivo significante aliquam excellentiam in ea re, in qua fit comparatio: quarto, dictione vehementiore vel mitiore, quam exigit res, quæ exprimi debet per gradum comparativum: quinto, præpositione comparativum indicante. Sic si hebraizandum vellem dicere: Petrus est mihi carior Paulo, dicerem primo, per simplex positivum cum particula quam: Petrus est mihi carus, quam Paulus. Secundo, per comparisonem affirmantem quod præpono, & negantem quod postpono, dicerem: Petrus est mihi carus, & Paulus non carus. Tertio, per substantivum importans excellentiam, & comparisonem in ea re, de qua est sermo: Petrus est mihi vita, & non Paulus: in Petro sunt deliciae meæ, & non in Paulo. Quarto, per dictionem vehementiorem, vel mitiorem, quam res exprimenda

exigat, dicerem: Petrus est mihi carus, Paulus odiosus: vel Petrus non est mihi odiosus, bene tamen Paulus. Quinto, per præpositionem: Petrus est mihi carus præ Paulo, a Paulo, super Paulum; quas loquendi formulas apud auctores purioris latinitatis reperies. Hinc nata sunt illæ phrasæ, in Vulgata frequentissimæ, quibus author ille facit, adjectivum comparativum supprimens, comparationem tamen exprimit: ejus locutionis hic exempla subijcio.

Exempla, in quibus simplex positivum pro comparativo ponitur: *Bonum est tibi in vitam intrare debilem, vel elaudum, quam duas manus habentem ire in gehennam*, idest, melius est tibi. *Bonum est considerare in Domino, quam confidere in homine*. Plal. 117. v. 8. idest, melius est. *Bonum mihi lex oris tui super millia auri, & argenti*, Plal. 118. v. 72. idest, melior lex tua, o Deus, est mihi quocumque auro. *Quam bonum est arguere, quam irasci*... idest, melius est arguere, quam irasci. *Utile est mori sine filio quam relinquere filios impios*, Eccl. cap. 16. v. 4. quod & apud auctores profanos invenitur. Plautus ait: „Tacita mulier est „bona semper, quam loquens,“ idest longe est melior. Et Seneca. „Vir ingenii magni „quam probi.“ lib. 1. de ira.

Exempla, in quibus comparatio exprimitur affirmando quod præponitur, & negando quod postponitur. *Miseri cordiam volo, & non sacrificium*, Osee 6. v. 6. idest, malo misericordiam quam Sacrificium. *Ego sum vermis, & non homo*, Plal. 22. idest, sum vermis potius, quam homo. *Non ego, sed gratia Dei mecum*. 1. Corinth. 3. v. idest, non tanto ego, quam gratia Dei.

Exempla, in quibus exprimitur comparatio per nomen substantivum, excellentiam rei significandæ importans, vel comparisonem implicitam continens. *Favus mellis composita verba*, Proverb. 16. v. 24. idest, verba composita magis placent quam favus mellis. *In crepe feræ arundinis, congregatio taurorum in vaccis populorum*, Pl. 67. v. 31. idest, increpe tyrannos, qui sunt terrores feris habitantibus deserta, & qui sunt magis tremendi, quam tauri excitantes illeptum inter vaccas.

Exempla, in quibus loco comparativi ponitur terminus vehementior, vel mitior. *Jacob dilexi, Esau odio habui*, Malach. cap. 1. idest, Esau minus amavi. *Nolite declinare postvana idola, quæ non proderunt vobis*, 1. Reg. 12. v. 21. idest, quæ magis obervant, quam proderunt. *Non est utile nobis relinquere legem*, 1. Mach. 2. v. 22. idest, perniciosius nobis erit, quam possem dicere.

Exempla, in quibus comparativus exprimitur per præpositiones comparantes. *Descendit hic justificatus ab illo*, idest, præ illo. *Abundavit cogitatio ejus, & consilium ejus ab abyssu magna*, Eccles. 24. 39. idest, cogitatio ejus longe latior quam mare, & cogitatio ejus profundior quam abyssus.

De superlativo. Hebræi non abundant superlativis; ideo ad exprimendum superlativum utuntur 1. Adverbis amplificantibus. 2. Repetitione. 3. Synonimatione. 4. Nominis abstractione. 5. Nominis Dei additione. 6. Nominis adjectivo in neutro genere. Sic si hebraizando vellem exprimere maximum peccatorem, dicerem per adverbia, hominum valde, & maxime scelestum: vel repetitione, peccatorem peccatorem nuncuparem: vel synonimatione, sceleratum, & scelestum: per nominis abstractionem dicerem, homo ille peccatum ipsum est: vel per nominis Dei additionem, peccatorem coram Domino appellarem: vel usurpando adjectivum in neutro genere vel in plurali, vel in singulari, homo ille scelestus est, vel homo est, in quo sunt scelestissima: quas loquendi formulas apud puriores latinitatis auctores aliquando reperies. Sic apud Phædrum, improbus leo vocatur improbitas. Apud Terentium, homo sceleratus vocatur scelus. Apud Horatium, amara curarum, pro rebus amarissimis.

Exempla, in quibus per adverbia, vel per nomen omnis exprimitur gradus superlativus. *Vidit cuncta, quæ secerat, & erant valde bona*, Gen. 1. v. 3. idest optima. *Gavisi sunt gaudio magno valde*, Matth. 2. v. 10. idest, maxime. *Multiplicabo te vehementer nimis*, Gen. 17. v. 2. idest, quam maxime. *Omnem escam abominata est anima eorum*, Plal. 106. idest, nobilissimam escam, scilicet manna repudiaverunt. *Univerfa vanitas omnis homo vivens*, Plal. 28. idest, homo est maxima vanitas. *Deum time, & mandata ejus observa, hoc enim omnis homo*, idest, qui hoc facit, est præstantissimus homo. Eccles. 12. v. 13. *Hi sunt Dii, qui percusserunt Egyptum omni plaga in deserto*. 1. Reg. 4. v. 8. idest, durissimis plagis.

Exempla, in quibus gradus superlativus exprimitur per ejusdem nominis repetitionem. *Morte morieris*, Gen. 2. 17. idest, certa vel severa morte morieris. *Ficus bonas & bonas valde*, Jerem. 24. 3. idest, plurquam optimas. *Ficus, & fictis malas, malas valde*, idest, plusquam pessimas. *Multiplicans multiplicabo semen tuum*, Gen. 17. v. 1. idest, maxime multiplicabo. *Facito alvum torrentis hujus fossas & fossas*, 4. Reg. 3. 16. idest, ruitas fossas effodite. *Homo & homo natus est in ea*, Pl. 86.

id

idest, multi homines nati sunt in ea, scilicet Ecclesia. *Generatio & generatio laudabit opera tua*. Pl. 144. idest, generationes sibi succedentes laudabunt Dei opera. *Illuc ascenderunt Tribus, Tribus Domini*; Pl. 121. idest, omnes Tribus Quando ter repetitur idem nomen, tunc maxime crescit expressio: *Terra, terra, terra, audi vocem Domini*, Jerem. 22. v. 2. idest, omnis terra audiat. Eundem gradum superlativum exprimit istæ phrasæ: *Faciens faciet, 1. Reg. 26. 26.* idest promptissime faciet. *Potens poteris, 1. Reg. 26. 15.* idest potentissimus eris. *Castigans castigavit Dominus*, Pl. 117. 18. idest maxime castigavit. *Plorans ploravit in nocte*, Thren. 1. 2. idest continuo ploravit.

Exempla, in quibus gradus superlativus exprimitur per synonymationem, idest per plura nomina idem significantia, vel per duplicem comparativum gradum. *Morieris & non vives*, II. 38. v. 1. idest certo morieris. *Destruxit, & non pepercis*, Thren. 2. v. 17. idest integre destruxit. *In flamma ignis, 2. Thess. 1. v. 8.* in flamma ignicula, ut dicunt, seu maxime ardente. *Vita vivet, & non morietur*, Ezech. 16. v. 21. idest omnino vivet. *Confessus est, & non negavit, quia non sum ego Christus*, Jo. 12. 20. idest apertissime confessus est. *Nonne magis plaris esis illis?* Matth. 6. v. 3. idest nonne vos longissime illis præstatis? *Beatus idest magis dare, quam accipere*, Act. 20. v. 35. idest longe præstantius est, vel præstantissimum. *Veniens veniet, & non tardabit*, Habacuc 2. idest citissime veniet.

Exempla, in quibus exprimitur gradus superlativus per additionem genitivi, & præcipue pluralis. *Rex Regum*, idest Rex potentissimus. *Servus servorum*, idest vilissimum mancipium. *Princeps Principum Levitarum*, idest supremus omnium Levitarum. *Celi Cælorum*, idest amplissimum Cælorum. *Sancta Sanctorum*, idest locus Sanctissimus. *Vanitas vanitatum*, idest res vanissima. *Canticum Canticorum*, idest Canticum excellentissimum.

Exempla, in quibus exprimitur gradus superlativus per nominis Dei additionem; quia Hebræi ob cultum, quem habebant erga Deum, nihil Deo majus concipiebant, superlativum per nominis Dei additionem exprimebant: inde nata sunt istæ phrasæ: *Filius Dei*, idest homo sanctus. *Filius hominis*, idest homo impius. *Princeps Dei est apud nos*, idest maxime Princeps. *Mons Dei*, idest mons altissimus. *Cedrus Dei*, idest cedrus altissima. *Sodomitæ peccatores coram Domino*, idest maximi peccatores. *Neroth venator robustus coram Domino*, idest venator robustissimus.

Exempla, in quibus gradus superlativus exprimitur per nominis abstractionem. *Ego sum VERITAS*, idest veracissimus. *Omnis INIQUITAS oppilabit os suum*. Psal. 106. idest omnis homo licet iniquissimus oppilabit os suum. *Et congregavit CAPTIVITATEM multam*, 1. Mach. 14. v. 7. idest congregavit quam plurimos captivos dura captivitate oppressos. *Eum, qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit, ut nos efficeremur JUSTITIA Dei in ipso*, 2. ad Cor. 5. v. 21. idest Christum fecit hostiam pro peccato, ut efficeremur justissimi. *Donec destruat homo PECCATI*, idest homo sceleratissimus, seu antichristus.

Exempla, in quibus gradus superlativus exprimitur per positivum in neutro genere. *SANCTUM Domino vocabitur*, idest res sanctissima erit Deo. *Quod stultum est Dei*, idest quod est stultissimum coram Deo. Eodem vergit hæc phrasæ: *contra SPIRITUALIA nequitia*, idest contra spiritus nequissimos.

DE VERBO. Verbum apud auctorem vulgaræ, sicut & apud Hebræos, quos imitatus est, potest sumi vel quoad significationem, vel quoad temporum variationem.

DE VERBO sumpto quoad significationem. Verbum apud Hebræos, sicut & apud Latinos, significat, vel esse, vel agere, vel pati. Substantivum significat esse, activum significat agere, passivum significat pati.

Verbum substantivum Sum, sumptum in Scriptura in proprio sensu, significat aut unionem extremorum, aut mutationem unius in aliud, nisi ex ea mutatione sequatur implicitantia: v. g. *Hoc est corpus meum*, idest Hoc, scilicet panis, mutatur in Corpus meum. *Vites in spinas, & vepres erunt*, II. 7. v. 23. idest vites in spinas, & vepres mutabuntur. *Erit desertum in Carmel*, II. 38. v. 15.

Verbum activum, aut passivum, non semper significat actuale exercitium actionis, vel passionis, sed significat aliquid, quod præcedit actionem; modo enim vim agendi significat; modo dispositionem, & præparationem ad actionem importat; aliquando jus, aut officium exercendi actum exprimit; modo tantum conatum, aut desiderium agendi indicat; demum interdum aut consuetudinem, aut occasionem, aut promissionem circa actionem: quæ singula sequentibus exemplis innotescent. Sic sequentes phrasæ non actionem, sed vim agendi significant. *Spiritalis homo omnia dijudicat*, 11. Cor. 2. v. 23. idest vim habet dijudicandi. *Qui commovet terram de loco suo*, Job 9. v. 6. idest vim habet commovendi. *Illuminat omnem hominem venientem*

temin hunc mundum, Joan. 1. v. 9. idest, vim habet illuminandi. *Ecce qui tollis peccatum mundi*, Joan. 1. v. 29. idest, vim habet tollendi omne peccatum; idest singula peccata. *Omne peccatum blasphemie remittitur hominibus*, Matth. 12. veri. 31. idest, potest remitti.

Sic sequentes phrasas non actionem significant, sed preparationem & dispositionem ad actionem. *Egressi sunt Hebræi vespere ex Aegypto*, Deut. 16. veri. 6. idest preparaverunt se ad egrediendum. *Ignoras quoniam benignitas Dei ad penitentiam te adducit?* ad Rom. 2. v. 4. idest, Deus paratus est ad te adducendum. Et illæ phrasas non inchoationem, sed futuram actionem certo nuntiant. *Ne vagari incipiam*, Cant. 1. 6. idest, ne divagari. *Incipiam te vomere ex ore meo*, Apocai. 3. v. 16. idest, certo evomam te.

Sic sequentes phrasas non actionem significant, sed ius aut debitum ad exercendam actionem important. *Ipsi superiores pervigilant quasi rationem reddaturi*, Hebr. 13. v. 17. idest, ius & debitum habent pervigilandi. *Quis eum plus diligit?* Luc. 7. v. 42. idest, ius, & debitum habet diligendi. *Omnes qui acceperint gladium, gladio peribunt*, Matth. 26. v. 52. idest, ius, & debitum exigunt, ut pereant.

Sic sequentes phrasas non significant actionem, sed solum conatum, aut voluntatem, aut desiderium exercendi actionem expriment. *Per omnia omnibus placeo*, 1. Cor. 10. v. 33. idest, nitor placere. *Ne vocemini Magistri*, Matth. 23. v. 10. idest, ne conemini vocari Magistri. *Ego ab homine testimonium non accipio*, Joan. 5. v. 34. idest, non tento, non enitor accipere. *Si offers munus tuum ad altare* Matth. 5. v. 23. idest, si desideres offerre. *Qui maior est in vobis*, Luc. 22. v. 26. idest, qui vult esse major.

Sic sequentes phrasas non actionem, sed permissionem, consuetudinem, aut occasionem, aut iussionem ad actionem enuntiant. *Indurabo cor Pharaonis*, idest permittam, ut induretur. *Excaca cor populi huius, & aures ejus aggravata*, Mai. 6. 10. idest, permittas ut exerceatur, & ut obturdescant. *Omne quod dedit mihi Pater, non perdam ex eo*, Joan. 6. v. 39. idest, non sinam perdere. *Tradidit in reprobum sensum*, idest, permittit labi inreprobum sensum. *Et ne nos inducas in tentationem*, Matth. 6. v. 13. idest, non sinas induci. *Non contumetur Judei Samaritanis*, Joan. 4. v. 9. idest, non habent consuetudinem contendendi. *Quare nos, & Pharisei jejunamus frequenter*, Discipuli autem tui non jejunant? Matth. 9. v. 14. idest, quare nos solentis jejunare, & tui discipuli non jejunant? *Et hic*, idest, Judas, posse-

dit agrum iniquitatis, Act. 1. v. 16. Judas non possedit, sed dedit occasionem, ut a Judæis possideretur. *Vtrum cuius est zona hæc, sic alligabunt in Hierusalem Judei*, Act. 21. v. 11. Judæi non alligarunt, sed dederunt occasionem, ut alligaretur. *Joannem ego decollavi*, Luc. 9. v. 9. idest, iussi, ut decollaretur. *Accessit ad eum Centurio*, Matth. 8. v. 5. idest, iussi, ut aliquis suo nomine ad Christum accederet.

Aliquando uni, & eidem verbo duplex assignitur actio, v.g. *Spiritus postulat pro nobis*, idest, postulantes facit. *Nunc cognovi, quod timeas Dominum*, idest cognoscere feci. *Per quem accepimus gratiam, & Apostolatum ad obediendum fidei*, ad Rom. 1. v. 5. idest, ad faciendum ut obediam. *Deus vult omnes homines salvos fieri*, idest, ut exponunt multi Interpretes, Deus inspirat Prædicatoribus, & Pastoribus voluntatem salvandi omnes homines.

De verbo sumpto quoad temporum mutationem.

Hebræi utuntur tribus tantum temporibus, scilicet præsentis, præteriti, & futuro. Et re ipsa non aliud est tempus, nisi præsens, præteritum & futurum; nam imperfectum, & plusquam perfectum, imperativus, & optativus niodus ad tria prædicta tempora reducuntur. Cum autem auctor Vulgaræ sæpius Hebræos imitetur, sæpius ad eorum imitationem præteritum, & futurum tempus immutat.

De variatione temporis præteriti apud Hebræos.

Præteritum tempus inmutatur aliquando per præsens, sicut & apud Latinos inmutatur elegantiae causa. Indæ ortæ sunt istæ Phrasæ. *Dormiens*, inquit Job, *silerem cum Regibus, qui ædificant*, idest ædificantur, sibi solitudinem. *Hierusalem*, inquit David, *quæ ædificatur*, idest ædificata est, ut civitas. Plal. 121. v. 3. *Dispersi eos*, idest, Judæos, *per Regna, quæ nesciunt*, idest, quæ nescierunt. Zach. 7. v. 14. *Sicut locutus est per os Sanctorum qui a seculo sunt*, idest fuerunt, *Prophetarum ejus*, Luc. 1. v. 7. *Quodsi delictum illorum divitiæ sunt*, idest, tacta fuerunt, *mundi quanto magis plenitudo illorum?* Ad Rom. 11. v. 12.

De variatione temporis futuri apud Hebræos.

Futurum variatur apud Hebræos quadrupliciter, scilicet, per præsens, per præteritum,

eum, per modum optativi, & per modum imperativi.

Futurum aliquando exprimitur per præsens tum apud Hebræos, tum apud auctorem vulgatæ editionis; quia præsens hebraicum forte non est diversum a futuro: & hæc potest esse ratio Grammaticalis huius mutationis; ratio vero Theologica hæc esse potest, quod quidquid Scriptura dicit, ita certum est, ut quæ pronuntiantur futura, non minus certa sint, quam si jam essent præsencia.

Exempla, in quibus præsens ponitur pro futuro.

Accedite ad eum, & illuminamini, pro illuminabimini. Psal. 23. v. 6. *Moritur omne primogenitum in terræ Ægyptiorum a primogenito Pharaonis, qui sedet,* pro sedebit, in solio ejus, usque ad primogenitum ancillæ, qui est ad molam, pro erit. Exod. 19. v. 5. *Sacerdotes quoque, qui accedunt ad Dominum, pro qui accedent, sanctificentur,* pro sanctificabuntur. Exod. 19. v. 22. Futurum apud Hebræos exprimitur aliquando per præteritum: ratio Grammaticalis esse potest, quia præteritum hebraicum non est diversum a futuro: ratio vero Theologica esse potest; quia Scriptura ita est firma, ut quæ in ea pronuntiantur ut futura, non minus certa sint, quam si jam evenissent.

Exempla, in quibus præteritum ponitur pro futuro.

Dux fuisti, proeris, in misericordia tua populo tuo ... portasti eum in fortitudine tua, pro portabis. Exod. 15. v. 13. *Audivi orationem tuam ... & ecce sanabo te, die tertio ascendet templum Domini, sanavite, pro sanabote.* 4. Reg. 20. v. 5. *Sapientia, & scientia datæ sunt tibi, pro dabuntur tibi.* 2. Paral. 1. v. 12. *Propterea captivus ductus est populus meus, pro captivus ducetur, quia non habuit scientiam,* pro non habebit. Ilai. 5. v. 13. Futurum aliquando exprimitur per imperativum: ratio est, quia imperativus est quasi quoddam futurum.

Exempla, in quibus imperativus modus ponitur pro futuro.

Quod facis, fac cito, idest, facies cito quod proponis, hæc enim vox non est hortantis, sed prædicantis. *Tu exaudies de celo, & propitiare peccato populi tui Israel, pro propitiaberis, & reduc eos in terram, pro reduces.* Paralip. 6. v. 25. & v. 30. *ibid. Tu exaudies de celo, & propitiare, idest, propitiaberis.*

Futurum exprimitur per præsens optativi

modi; quia modus optativus est quasi quoddam futurum.

Exempla, in quibus optativus ponitur pro futuro.

Deleantur de libro viventium, pro delebuntur, vel futurum est ut deleantur: hæc enim verba non sunt optantis, sed prophetantis. Fiat Dan coluber in via, pro fiet. Gen. 49. v. 17. *Gladius eorum intret in corda ipsorum, pro intrabit.* P. 36. v. 19. *Confundantur, qui me persequuntur, & non confundar ego. Pavescant illi, & non paveam ego. Induc super eos diem afflictionis, ubi optativus ponitur pro futuro. Et dixit Dominus ad Satan, increpet Dominus in te, pro increpabit.* Zach. 3. v. 2.

De Syntaxi Bibliis vulgatæ editionis propria.

Syntaxis est congrua vocum unio. Constitit vel in CONVENIENTIA, vel in REGIMINE Syntaxis. Quæ sita est in CONVENIENTIA, est naturalis, eademque in singulis idiomatibus, nam natura ipsa exigit, ut substantivum nomen regat adjectivum, nominativus antecedens relativum, verbum interrogativum responsivum. Inde fit, quod numquam sit nomen adjectivum sine substantivo vel expresso, vel subintellecto, numquam relativum nomen sine antecedenti, numquam responsivum sine interrogativo, numquam verbum sine nominativo.

Syntaxis, quæ sita est in REGIMINE, est omnino arbitraria; ideo diversa est juxta diversum idioma. Et quia vulgata translatio & Hebræam, & Græcam linguam æmulat; ideo utriusque regimen usurpat, & a regimine linguæ Latine recedit. Unde reperies in Vulgata plures loquendi modos a pura Latinitate discrepantes, & ad Hebræam vel Græcam linguam accedentes. Inde est, quod aliquando contra regulas Latine Grammatices verbum passivum usurpatur pro activo, aut vice versa: masculinum genus pro feminino aut neutro, & numerus pluralis pro singulari, & vice versa. Cælum pro cælum sæpe usurpat. Sic auctor Vulgatæ assignat verbo passivo, aut neutri regimen verbi activi. Dicit v. g. *Emigrabit te*, Pl. 51. v. 7. pro *educet te*. *Exultabit lingua mea iustitiam tuam*, Pl. 50. v. 16. pro *cantabit*. *Jubilante montes laudem*, idest, conclamate. Assignat pariter verbo activo, aut deponenti regimen verbi passivi. Dicit v. g. ad Rom. 1. v. 12. *Consolari in vobis*, pro consolationem accipere. Sic idem auctor

auctor ponit genus pro genere, v. g. *Spiritus*, seu pneuma, *Domini replevit orbem terrarum*, & hoc quod continet omnia, pro hic spiritus, qui continet omnia. Sap. 1. 7. *Ager undatum erat in tua potestate*, A. 5. v. 4. pro ager vendundatus erat in tua potestate. Sic idem auctor ponit singulare pro plurali, vel plurale pro singulari, ut mos est apud Hebræos: v. g. dicit: *Abconditis le Adam, & uxor ejus in medio ligni Paradisi*, Gen. 3. v. 8. pro absconderunt. Et Gen. 49. v. 6. *Occiderunt virum*, pro viros. Ecce agnus Dei, qui tollis peccatum, idest peccata. Item dicit: *Portavit te Dominus Deus tuus in omni via*, per quam ambulasti, Deut. 1. v. 31. *Ut omne quod dedisti ei, det eis vitam eternam*, Joan. 17. 2. pro det ei. Sic idem auctor casum pro casu usurpat, ut mos est apud Hebræos, quorum nomina sunt indeclinabilia. Dicit v. g. *Sicut locutus est ad Patres vestros Abraham, & semini ejus*, Luc. 1. v. 15. idest, ad semen ejus. *Quosque irrutis in hominem ... tamquam parieti inclinato, & macerie depulsa*? Pl. 61. v. 4. pro parietem inclinatam, & maceriem depulsam. *Ut producat illum ad vos tamquam aliquid certius cognitus de eo*, A. 23. v. 15. pro cognituros. Item idem auctor usurpat in lingua Latina casum, qui usurpatur in Græco: v. g. utitur sæpius genitivo, loco ablativi: sed quia hæc casuum inversio frequentissima est apud auctorem Vulgatæ; ideo sic hæc specialis annotatio.

De vario casuum regimine Bibliis vulgatæ editionis proprio.

Nomen, ut notat auctor *de la Grammaire raisonnee*, non solum rem significat, sed per casum, quibus flectitur, aut per articulos, quibus præceditur, enuntiat varios ejusdem rei respectus: v. g. Rectus, seu nominativus exprimit respectum identitatis, v. g. Deus est bonus, idest, Deum idem est, ac habens bonitatem. Genitivus exprimit respectum possessionis, v. g. creatura Dei, idest, pertinet ad Deum. Dativus dicit respectum acquisitionis, v. g. placere alicui. Accusativus enuntiat respectum actionis ad subiectum, vel objectum, v. g. aro terram, colo Deum. Vocativus dicit respectum ad eum, quem vocamus, o Domine, o Cælum. Ablativus dicit respectum a quo res fit, vel modum, quo res fit, v. g. homo creatus a Deo, lis suscepta bono animo. Sed præter illos respectus auctor Vulgatæ alios speciales quibuslibet casibus affigit.

NOMINATIVUS aliquando in Vulgata

absolute ponitur: v. g. *Omne verbum otiosum, quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo*. Matth. 12. v. 30. ubi nominativus a nullo regitur. *Dominus in Cælo sedes ejus*, Pl. 10. v. 6. *Deus meus, impolluta via ejus*, Pl. 17. 31. Nominativus sæpe in Vulgata exprimitur per accusativum cum propositione. *Factus est primus homo Adam in animam viventem, novissimus Adam in spiritum vivificantem*, 1. Cor. 15. v. 45. idest, factus est homo anima, & spiritus vivificans. *Ego ero illi in Patrem, & ipse erit mihi in Filium*, Heb. 1. 5. idest, ero illi Pater, & ipse erit mihi Filius. *Factus est in caput angeli*, Matth. 21. v. 42. idest, factus est caput angeli.

GENITIVUS in Vulgata exprimit respectum causæ efficientis, finalis, formalis, & materialis, immo exemplaris. Primo quidem per genitivum exprimitur respectus causæ efficientis: v. g. *Venite benedicti Patris mei*, Matth. 25. v. 34. idest, benedicti a Patre. *Erunt omnes docibiles Dei*, Joan. 16. v. 4. idest, docti a Deo. *Dominus est salus*, Pl. 3. v. 9. idest, a Domino est salus. Secundo exprimitur respectus causæ finalis: *Hoc est opus Dei*, Joan. 6. v. 29. idest, opus propter Deum. *Oves occisionis*, Rom. 8. v. 36. idest, destinatae ad occisionem. *Populus interfectionis meæ*, Il. 34. v. 5. quem destinavi ad interfectionem. *Filius perditionis*, Joan. 17. v. 12. quem destinavit ad perditionem. Aliquando genitivus dicit respectum causæ quali materialis: *Occurrit vobis homolagenam aque bajulans*, Marc. 14. v. 3. idest, plenam aquæ. *Accessit ad eum mulier habens alabastrum unguenti pretiosi*, Matth. 26. v. 7. Genitivus item dicit respectum causæ quali formalis: v. g. *Vir sanguineus*, idest, vir sanguineus. 2. Reg. 76. v. 7. *Filius olei*, Isa. 1. v. 1. idest, vir pinguis. Genitivus dicit sæpius respectum ad causam exemplarem. *Præcedet illum in spiritu, & virtute Elie*, Luc. 1. v. 17. idest, in spiritu imitante Eliam. *Sepultura asini sepelietur*, Jerem. 22. v. 19. idest, sepultura imitante sepulturam asini. Demum genitivus, quo Vulgata utitur, potest exprimi per alium casum addendo præpositionem, in, circa, &c. *Evangelium Regni*, Matth. 23. idest, circa Regnum. *Dedit illis potestatem spiritum immundorum*, Matth. 10. v. 1. idest, in spiritus immundos. *Habete fidem Dei*, Marc. 11. v. 21. idest, in Deum. Exprimitur adhuc genitivus in Vulgata per ablativum, ut moris est apud Græcos, qui loco ablativi utuntur genitivo.

Quæ necessaria sint ad assequendum Scripturam sensum latentem sub figuratibus locutionibus.

Nullus est auctor, qui aliquando figurativis locutionibus non utatur, sed Hebræi toti sunt in tropis; ideo auctor Vulgatæ eos imitatus, tropis ita frequenter utitur, ut eadem locutio, quæ apud nos esset figuralis, & tropica, in Scriptura ob frequentem usum fiat vulgaris, & propria; quare ut facilius Textus sacer intelligatur, percurrendæ hic sunt figuræ, quæ frequentius in Bibliis usurpantur.

Figuræ frequentiores in Scriptura sunt Metonymia, Synecdoche, Metaphora, &c.

Metonymia est figura, in qua nomen alicui proprium tribuitur alteri, cui non est proprium, & hoc sine analogia, aut comparatione. Sic genus sumitur pro specie, species pro genere, vel una species pro alia specie: causa sumitur pro effectu, effectus pro causa: abstractum pro concreto, concretum pro abstracto: signum pro significato, significatum pro signo, &c.

Exempla, in quibus species sumitur pro genere, aut genus pro specie. Sic Gen. 1. v. 21. monstrum marinum vocatur cetum, seu balena, alibi vocatur sirene. Sic arbor glandifera vocatur aliquando quercus, aliquando ilex, aliquando terebinthus. Sic arbor fructifera vocatur lignum pomiferum.

Exempla, in quibus species sumitur pro specie. Mensuræ Hebræis propriæ, v.g. hin, gomer, satum, ephi, per mensuras aliis populis proprias exprimuntur a Vulgatâ, v.g. per modium, sextarium, congium, &c. Unus sensus ponitur pro alio, v.g. Visus pro tactu: quia vidisti me Thema, pro quia tetigisti me Th. credidisti, Joan 20. v. 29. Visus ponitur pro auditu: cunctus autem populus videbat voces, &c. Exod. 20. v. 18. idest audiebat. Oculi ponuntur pro naribus: fœtere fecisti odorem nostrum in oculis, idest naribus, Pharaonis, Exod. 9. v. 21. Videre ponitur pro gustare, & sapere: gustate & videte, idest sapore probate, quoniam suavis est Dominus.

Exempla, in quibus effectus ponitur pro causa, vel causa pro effectu. Peccatum, quod proprie denotat culpam contra Deum, sumitur pro effectibus emanantibus a peccato, v.g. pro pœna debita peccato, pro hostia immolanda pro peccato, pro immunditia legali similitudinem aliquam habente cum peccato.

Exempla, in quibus abstractum ponitur pro concreto, vel concretum pro abstracto. Præputium ponitur pro præputiato, circumcisis

pro circumciso. Si præputium, idest præputiatus, seu Gentilis, iustitias legis custodiat. Ad Rom. 2. v. 25. *Beatitudo ergo an in circumcissione tantum manet, an etiam in præputio?* Ad Rom. 4. v. 9. idest hæc promissio pertinet ne tantum ad circumcisos, seu Judæos; nonne etiam ad præputiatus, seu Gentiles? Sanctificatio ponitur pro sanctificatore, & redemptio pro redemptore. *Ex ipso vos estis in Christo Jesu, qui factus est vobis sapientia a Deo, & iustitia, & sanctificatio, & redemptio*, 1. ad Cor. 1. v. 30. idest Christus est ille, qui vos docet, justificat, redimit, & sanctificat. Dominationes ponuntur pro dominantibus, visitationes ponuntur pro visitatoribus, pax ponitur pro pacifico, iustitia pro iusto. If. 60. v. 17. *Ponam visitationem tuam*, idest visitatores tuos, pacem, idest pacificos, & præpositos tuos iustitiam, idest iustissimos. Sic fides, idest, fideles dicuntur futuri comites Christi: *Et erit fides cindiliorum renum ejus*, idest Christus cingetur fidelibus. Captivitas ponitur pro captivis, transmigrationis pro his, qui transmigrarunt: *reducam captivitatem vestram*, idest captivos Israelitas. Jerem. 29. v. 14. *Audite verbum Domini omnis transmigrationis*, idest vos omnes Iherelitas, qui transmigrastis. Jerem. 29. v. 20.

Exempla, in quibus potentia ponitur pro objecto, vel objectum pro potentia. Visio idem est ac res visa. *Visio Isaac filii Amos, quam vidit*. If. 1. v. 1. Aspectus sumitur pro colore, qui aspicitur. *Cum malum capillorum mutaverit aspectum*, idest colorem, *lepra vetustissima judicabitur*. Lev. 13. v. 10. Auditus pro re audita sumitur. *Quis credidit auditui nostrorum* idest rebus auditis a nobis. If. 53. v. 1. Spes sumitur pro re sperata. *Spes*, idest res sperata, *quæ differtur, affligit animam*. Prov. 13. v. 12. Timor sumitur pro re, quæ timetur. *Juravit ergo Jacob per timorem patris sui Isaac*, idest per eum, quem timebat Isaac. Gen. 31. v. 53.

Exempla, in quibus nomen figuræ sumitur pro figurato, & figuratum pro figura: & aliquando stemma pro eo qui desert stemma. Christus vocatur David Ezech. 34. v. 23. quia figuratur per Davidem: *Et suscitabo per eas Pastorem unum, qui pascat eas, servum meum David*. Item quæ de Christo dicuntur, non semper ei in persona conveniunt, sed subinde ei conveniunt tanquam capiti, subinde ejus corpori mystico, quod est Ecclesia, subinde utrique, v.g. Christus dicitur missus ad gentes Zach. 2. v. 8. & tamen non per se, sed per Apostolos gentibus prædicavit. Babylon sumitur pro civitate, in qua regnat

regnat Diabolus. Jerusalem vero pro Civitate sancta, seu Ecclesia in qua regnat Christus; quia Babylon significat Regnum Diaboli, & Jerusalem Regnum Christi. Item excidium, & vastitas Jerusalem, Samarizæ, Babylonis exprimit excidium Universi futurum ante iudicium universale, quæ sunt prælium & figura vastitatis inducendæ ante universale iudicium. Stemmata, aut idola, aliquibus gentibus propria, sumuntur pro iplis gentibus: sicuti modo Germanos per aquilam quam in stemmate gerunt, & Hispanos per leonem denominamus: ita ira columbæ, gladius columbæ, arma Chaldæorum significant; quia quasi pro stemmate deserebant columbam argenteam, Semiramidem representantem.

Synecdoche est figura, in qua pars sumitur pro toto, vel totum pro parte, v. g. caput pro toto homine, aliqui populi pro toto mundo, numerus rotundus pro numero majore, vel minore.

Exempla Synecdoches. *Imposuisti homines super capita nostra*, idest super nos. Pl. 55. v. 12. *Congeres carbones super caput ejus*, idest, super eum. Ad Rom. 12. v. 20. *Lætitia semperiterna super capita eorum*, idest, super eos. *Et verbum caro factum est*, idest Filius Dei homo factus. *Omnis caro scænum*, idest omnis homo est scænum. Per Philistinum, Arabes, Egyptios, &c. vincendos a Christo, totum mundum ad eum convertendum debemus intelligere, inquit Hieronymus. Isa. 60. v. 9. Septuaginta Interpretes dicuntur translulisse Scripturam ex Hebræo in Græcum, quamvis essent septuaginta duo. Septuaginta Filii Jeroboam dicuntur ab Abimelec interfecti, quamvis deesset unus, scilicet Jonathan, qui evasit. Sic Christus dicitur stetit in medio undecim discipulorum, quamvis Thomas non esset cum eis. Sic etiam Christus dicitur mansisse in monumento per tres dies, quamvis non remanserit, nisi die veneris desinente, die Sabbati completo, & die Paschæ incipiente.

Metaphora est figura, in qua nomen alicui proprium transfertur ad aliam rem analogice convenientem, faciendam aliquam comparationem: ut cum dicitur, quod Rex est caput Regni, ista fit implicite comparatio, quod sicut caput proprie dictum in animali, v. g. in homine, eminet ceteris membris, influit in cetera membra, & totum dirigit hominem, ita Rex eminet subditis, influit in subditos, & dirigit subditos. Sed cavendum, quod metaphora sumi debet secundum ea, in quibus fit comparatio, & non secundum alia:

v. g. Christus metaphorice dicitur leo, scilicet quoad fortitudinem juxta illud: *Viciit leo de tribu Juda*; non sequitur quod Christus sit ferox, & crudelis, sicuti leo: vincit enim, non ut victos perdat, sed ut eos salvet, non ut eos devoret, sed ut eis vitam æternam conferat. Totuplex potest esse metaphora, quotuplex fieri potest comparatio rei magis notæ cum alia, quæ nobis sit magis incognita: cum autem nulla res sit, quæ cum alia in aliquo non conveniat; vix rem aliquam reperies, a qua metaphora educi non possit: frequentiores tamen metaphoræ sunt, cum res spirituales nobis incognitas exprimimus per res materiales a nobis magis cognitatas; aut cum res divinas nobis omnino occultas, per res creatas nobis ubique obvias explicamus; aut demum cum per res nobis magis familiares in cognitionem aliarum rerum occultarum devenimus. Scriptura autem, utpote propter homines etiam rudiores tradita, res spirituales tum divinas, tum creatas per res materiales nobis proponit, ut ex eis quæ cognoscimus, ad ea, quæ non cognoscimus, assurgamus.

S. I.

Quibus modis explicet Scriptura Deum, ejusque attributa.

Scriptura divinitatem explicat quadruplici via, scilicet via *causalitatis*, via *excessus*, via, *positionis*, & *negationis*, ut dicunt, voces quidem barbaræ, sed concisæ.

Deus exprimitur in Scripturis via *causalitatis*, cum exhibetur tamquam auctor creaturarum, Deoque attribuantur perfectiones, quas in Creaturis relucere advertimus: *invisibilia enim ipsius per ea, quæ facta sunt, a creatura mundi intellecta conspiciuntur, sempiterna quoque virtus ejus, & divinitas*. Ad Rom. 1. v. 20. Sic Deus dicitur conservator, motor omnium; *is enim est, in quo vivimus, movemur, & sumus*. Act. 17. v. 28. Deus exprimitur in Scripturis via *excessus*, cum rebus quibuscumque creatis longe sublimior depingitur. *Elevata est*, inquit David, *magnificientia tua super Cælos... Deus habitat lucem inaccessibilem*, inquit Paulus. Deus exprimitur in Scriptura via *positionis*, cum ei assignantur omnes perfectiones, quæ vel in mentem nostram veniunt, vel in rebus creatis conspiciuntur. *Magnus Dominus*, inquit David, *& laudabilis nimis, & magnitudinis ejus non est finis*: & Moysi dicitur: *Ostendam tibi omne bonum*. Exodi 33.

Deus exprimitur in Scriptura via *negationis*,

nis, cum a Deo removetur quidquid aliquam imperfectionem sapit; de Deo enim magis scimus quid non sit, quam quid sit. Sic Scriptura constantem Dei permanentiam omnibus negativis exprimit. *Ego Deus & non mortuus*. Malac. 3. *Apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio*. Jacob. 1.

§. II.

Quibus modis Scriptura explicet perfectiones divinas per res materiales.

Cum homines vulgo ducantur sensibus, res spirituales non nisi per sensibiles exprimunt: proinde Scripturæ sacre, utpote hominibus traditæ, divinas perfectiones per res sensibiles exprimunt; ideoque debemus primo inspicere, quid proprie significet res materialis, & servata analogia, similem perfectionem Deo possumus adscribere. Sic quantitas mathematica Deo adscripta metaphorice exprimit quantitatem virtutis spiritualis, quæ proprie reperitur in Deo: v.g. profunditas designat virtutem, quam habet Deus cognoscendi omnia, vel incomprehensibilitatem ejus. Altitudo designat excellentiam virtutis divinæ super omnia, vel ejus, ut dicunt, inaccessibilitatem. Longitudo denotat vel durationem Dei æternam, vel extensionem virtutis suæ omnia penetrantis. Latitudo denotat vel affectum dilectionis Dei omnem amorem superantis, vel extensionem divinæ protectionis omnia continentis.

Sic membra corporea Deo affecta eam significant perfectionem spirituales in Deo, quæ per materiale membrorum situm, & configurationem analogice adumbratur in homine. Sic caput significat auctoritatem, & vim regendi; quippe caput dirigit nos: ideo istud Pauli: *Caput vero Christi Deus*, 1. ad Cor. cap. 11. v. 3. significat, quod Deus dirigit Christum. Sic capilli denotant ornatum Dei; quia caput humanum capillis ornatum: unde *capilli capitis ejus quasi lana munda*, Daniel 7. v. 9. denotant Spiritus Deo assistentes, Angelos scilicet, purissimas esse substantias. Sic oculi, palpebre, nares, facies, os, lingua, brachia, manus, digiti, pedes, vestigia, diverse significant juxta diversam actionem, quæ ipsis assignitur: quæ singula infra explicabimus.

Sic anima una cum suis affectibus, dum Deo adscribitur, ea significat sine ulla imperfectione, quæ nobis conveniunt ratione animæ, & quæ in nobis ab hujusmodi affectibus solent emanare. Sic anima idem est ac voluntas, juxta illud: *Impius non placebit animæ meæ*, id

est, voluntati meæ, ad Hebr. 10. *Videre idem est ac approbare*, juxta illud: *vidit Deus cuncta, quæ fecerat*, idest, approbavit. Gen. 1. v. 31. *Nescire idem est ac reprobare*, juxta illud, Matth. 25. v. 12. *Nescio vos*, idest, respicio, reprobo. *Poenitere idem est ac effectum jam productum immutare*. Sic si poenitentiam egerit gens illa a malo suo, agam & ego poenitentiam super malum, Jerem. 18. v. 8. idest, immutabo punitionem, si ipsa immutet peccatum. Sic non poenitere denotat immobile Dei consilium, juxta illud: *Furavit Dominus, & non poenitebit eum*, Psal. 109. v. 5. idest, consilium Dei immobile permanebit. Sic irasci idem est ac punire, juxta illud: *Dimitte me, ut irascatur furor meus*, Exod. 32. v. 10. idest, sine ut puniam.

§. III.

Quibus modis explicet Scriptura Christum, ejusque proprietates.

Perfectiones spirituales Christo convenientes soler Scriptura exprimere rebus sensibilibus: ideoque vocatur *sol, germen, fons, mons, ostium, via, agnus, leo, caput, &c.* Vocatur *sol*, quia spiritaliter illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum: ideo dicitur apud Isa. 60. v. 20. *Non occidet ultra sol tuus*. Vocatur *germen*, quia vitis est, & palmes, cui innectuntur omnes justii, juxta illud; *Ego sum vitis, & vos palmites*. Joan. 15. & juxta illud Isa. 40. *In die illa erit germen Domini in magnificentia, & gloria, & fructus terræ sublimis*. Vocatur *fons*; quia factus est fons aquæ salientis in vitam æternam: ideo dicitur Isa. 34. v. 2. *Effundam aquas super sitientem, & fluentem super aridam*. Dicitur *mons*, *lapis*, *fundamentum*; quia fundamentum nostræ salutis aliud nemo potest ponere, præter id quod positum est, quod est Christus Jesus. 1. ad Cor. 3. v. 11. ideo dicitur apud Isa. 27. 16. *Ecce ego mittam in fundamentis Sion lapidem, & lapidem probatum, angularem, pretiosum in fundamento fundamentum*. Dicitur *ostium*, *clavis*; quia ostium est, per quod si quis introierit, salvabitur. Joan. 10. v. 7. & quia habet *clavem domus David*, qui aperit & nemo claudit, claudit & nemo aperit. Apocalip. 3. v. 7. ideo dicitur Psal. 17. *Hæc porta Domini, iusti intrabunt in eam*. *Via* est, quæ ducimur ad cælum, juxta illud: *Ego sum via, veritas, & vita*. Joan. 14. v. 5. ideo dictum est ab Isa. 30. v. 21. *Hæc est via, ambulate in ea*. Leo dicitur, juxta illud: *Vicit leo de Tribu Juda*: ideo dicitur

dicitur Gen. 49. v. 9. *Catulus Leonis Juda: ad prædam, filii mei, ascendisti*, quia scilicet Messias oriturus de Tribu Juda homines erepturuserat de Dæmonis imperio. *Agnus* est; quia morte sua peccatum a mundo debebat auferre juxta illud Joan. 1. v. 29. *Ecce agnus Dei, ecce qui tollis peccatum mundi*: ideo legitur apud Isa. 16. *Emite agnum tuum dominatorem terræ*. Demum caput dicitur. *Omnis viri caput est Christus*, 1. ad Cor. 11. v. 3. & de eo dicitur apud Davidem Psal. 11. *Constituens me in caput gentium*.

§. IV.

Quibus modis explicet Scriptura dona spiritualia, eorumque proprietates.

Quando Scriptura loquitur de donis spiritualibus, vulgo ea exprimit per res sensibiles. Sic gratia in Scriptura modo aqua, modo semen Dei nuncupatur: *aqua* quidem; quia animam a peccatis lavat, sitim, & ignem concupiscentiæ extinguit: *semen* vero Dei; quia filios Dei nos efficit. Sic fides dicitur sperandarum substantiarum rerum, argumentum non apparentium: *substantia* quidem; quippe sicut substantia basis est, & fundamentum omnium perfectionum, quæ sunt in re qualibet, ita fides est totius spiritualis ædificii sulcimentum: argumentum vero non apparentium fides vocatur; quia sicut argumentis convincimur, ita per fidem intellectus noster certus efficitur. Spes anchora salutis nostræ dicitur; quia sicut navis agitata ventis, & fluctibus concussa, immunis est ab omni naufragii periculo, si eam anchora in portu teneat alligatam; ita & anima nostra ab omni naufragandi periculo erit prorsus libera, si anchoram spei in Deo posuerit. Sic caritas vocatur *lux*, *ignis*: *lux* quidem, quia illuminat: *ignis* vero, quia ad exercitium virtutis inflamat.

§. V.

De variis gestibus & actionibus corporis, quibus Scriptura utitur ad exprimendum res tum spirituales, tum corporales.

Hebræi mentem suam non modo verbis, sed etiam situ, & gestu corporis significant, & varia, multiplice actione exteriori proferunt: quod non parum conducit ad Scripturæ intelligentiam. Situs autem, & gestus corporis multiplex est: alius simplex, alius est compositus. Simplex v. g. jacere,

stare, simplicem habent significationem: stare signum est fortitudinis: *jacere* signum est mœroris. Situs compositus compositam habet significationem: v. g. stare aut sedere judicantis exprimit officium: jacere in cinere, mœrentis exprimit luctum.

Rursus situs alius est naturalis, alius voluntarius.

Situs naturalis idem est apud omnes, & affectum vi naturæ elicitum promit exterius. Sic *oculi sublimes* apud omnes superbiam denotant; *remissi* vero modestiam significant.

Situs voluntarius diversus est pro arbitrio, & affectum mentis ex electione elicitum significat. Sic usus unguentorum hilaritatem portendit; usus vero cinerum luctum significat.

Situs ex electione elicitus alius est ex perenni consuetudine observatus, alius vero ex aliquo casu obiter assumptus. Gestus, habitus, & situs ex consuetudine proveniens diversus est juxta diversas nationes. Sic apud Hebræos sedere, magistrorum docentium erat, stare vero ad pedes, discipulorum discen- tium erat officii. Gestus vero obiter assumptus ad eum solum pertinebat, qui gestum illum elegerat, v. g. talis fuit gestus Eliæ caput suum inter genua conjiciens.

Actiones aliæ sunt solitæ, aliæ insolitæ. Solitæ actiones ex sunt, quæ ut plurimum solent fieri: sic aridire, amicitiam denotare; nalo adunco ludere, irrisiorem significat.

Insolitæ actiones ex sunt, quæ non nisi raro solent fieri, v. g. pulverem ex pedibus excutere, arma, hastas, sagittas in urbem conjicere.

Actiones insolitæ juxta intentionem elicientis significant. Sic v. g. Moyses velatus incesse coram Judæis, quo indicaret eis aliquando Scripturas velatum iri. Sic Ezechiel vasa captivi emptione sibi comparavit, ut indicaret Israeliticam transmigrationem. Sic Jesus puero ostenso simplicitatem puerorum præcipit. Sic Angelus molarem lapidem in mare projiciens habitatores Babylonis simili impetu in infernum projiciendos præ- nunciavit. His prænotatis.

§. IV.

Referuntur varia exempla, quibus Scriptura situm, gestum, aut habitum variarum rerum significat.

Caput vel decalvatum, vel opertum cinere, vel velatum, vel demissum in terram do- lorem & luctum significat. Sic Jeremias 48.

v. 37. captivitatem describit: *Omne enim, inquit, caput calvitium, & omnis barba rasa erit: in cunctis manibus colligatio, & super omne dorsum cilicium.* Sic ubi Aman damnatus fuit morte, velatum est caput ejus. Sic Mardocheus lugens eam, quam timebat gentis suae interfectionem, velavit caput suum. Sic amici Job lugentes miserum ejus statum, operierunt caput cinere. Sic virgines lugentes casum Jerusalem, *abjecerunt*, inquit Jeremias, *in terram caput suum.* Thr. 2. v. 10.

Caput ornatum capillis, coronatum rosis, unctum oleo, modeste erectum, lætitiā significat. Sic Isa. 61. v. 3. lætitiā significat his verbis: *Et darem eis coronam pro cinere, & oleum gaudii pro luctu.*

Manus positæ super caput, animi perturbationem produnt: ut patet exemplo Themar violatæ a fratre suo, quæ manibus super caput positis dolorem suum exprimebat. Sic desolationem Judæorum describit Jeremias 2. 1. 37. *Manus tuæ erunt super caput tuum. Et nihil habebis prosperum in ea.*

Frons dura obstinationem significat. Frons modesta e contra docilitatem portendit. *Israël*, inquit Ezechiel 3. v. 7. *attrita fronte est, & duro corde.*

Cervix inclinata, & supposita labore susceptum significat. *Salutate*, inquit Paulus *Priſcam, & Aquilam, qui pro anima mea cervicem suam supposuerunt.* Ad Rom. 16.

Capillorum avulsio indignationem prodit. *Cum audissem verbum istud*, inquit *Eldras, evelli capillos capitis mei, & barbæ, & sedi mœrens.* Esdr. cap. 9. v. 3.

Aures apertæ docilitatem significant, obturatæ indocilitatem ostendunt. Sic docilitatem suam erga Deum refert Isaïas his verbis: *Et mane erigit mihi aurem, ut audiam, quasi magistrum:* 50. v. 2. Indocilitatem vero populi Judaici his verbis describit idem Isaïas 33. v. 15. *Qui obturavit aures suas, ne audiat sanguinem, & claudit oculos, ne videat malum.* Oculi pro diversitate motuum diversâ significant: v. g. oculi sublimes superbiam, humiles modestiam significant: oculi ad Deum erecti attentam orationem produnt: oculi averſi negantis gestum ostendunt, conversi concedentis favorem significant: oculos aperire explicat attentionem, claudere vero prodit neglectum: hæc ita clara sunt, ut exemplis non egeant.

Os apertum aliquando eloquentiam, & gratiarum actionem significat: *Aperiam in parabolis os meum.* Pl. 77. v. 1. Os obſertatum contra silentium portendit juxta illud: *Posui ori meo custodiam.* Pl. 38. v. 2.

Tomo II.

Osculum signum est benignæ salutati onis. *Osculum*, inquit Christus, *mihi non deſiſſi.*

Lingua palato inhærens silentium exprimit: linguam mordere vehementissimum dolorem exprimit: unde apud Job 29. v. 10. vocem suam cohibent Duces: & in Apoc. damnati linguam suam mordere describuntur.

Faciem convertere favorem significat. *Faciem tuam illumina super servum tuum.* Pl. 118. contra, faciem avertere odium indicat juxta illud: *Quare faciem tuam aversis?* Faciem dimittere conscientiam accusantem exprimit. *Cur concidis facies tuas?* inquit Deus ad Cain Gen. 4. v. 6. Faciem tollere importat conscientiam sui facti bene conscientiam juxta illud: *Elevabis ad Deum faciem tuam:* Job 22. v. 26. Facies lota lætitiā, facies fordis maiorē exprimit. Sic apud Matth. dicitur: *Cum jejunas, unge caput tuum, & faciem tuam lava*, scilicet ut lætus appareas.

Vultus attonitus miseriam, hilaris contra prosperum statum significat.

Collum ornatum auro libertatem, ligatum ferro captivitatem portendit. Sic Joseph collo alligata est torquis aurea insignum libertatis.

Collum erectum arrogantiae signum est: sic Job loquens de peccatore ait: *Tendit adversus Deum erecto collo.* Collum submissum obedientiae signum est.

Humerus attritus significat assiduitatem laboris: Ezech. 29. v. 18. *Omnis humerus, inquit depilatus est:* humerus e contra recedens habitus est hominis adversantis obedientiam: *Et dederunt*, inquit Nehemias, *humero recedentem.* 9. v. 19.

Brachium extensum fortitudinem exprimit: *Redimam vos*, inquit Deus, *in brachio excelso:* Exod. 6. v. 6. brachium lapsum e contra infirmitatem denotat. Manus extenta vim, robur, & protectionem ostendit aliquando juxta illud: *Exurge Domine Deus, exaltetur manus tua:* Pl. 10. 12. aliquando juramentum significat: *Levabo manum meam ad gentes:* Ezech. 36. v. 7. Manum porrigere signum est dantis auxilium; manum contra retrovertere signum est denegantis auxilium.

Manus in sinu tenere, aut remissas habere, habitus est hominis otiosi: ideo dicit Paulus, ut hortetur ad laborem: *Remissas manus erigite:* ad Heb. 12. v. 12. Manus extendere ad Deum, est orare; extendere ad opus, est laborare.

Manus alteri dare, aut tangendas præbere, est signum societatis ineundæ: *Aegypto dedimus manum, & Assyriis ut satureretur pane.* Th. 3. v. 6.

D d

Digi-

Digitus ori admotus silentium indicat juxta illud : *Tace , & pone digitum super os tuum*, Judic. 13. v. 20.

Post tergum projicere, est negligere, & oblivisci juxta illud : *Projecisti post tergum peccata mea*: Isa. 38. 17. Ire post tergum est obedire, juxta illud : *Nolite recedere a tergo Domini* : 1. Reg. 22. v. 20. Vertere tergum e contra non obedire juxta illud : *Verteunt ad me tergum & non faciem* : Jerem. 2. 27.

Genua curvare, significat vel obedientiam juxta illud, Rom. 11. v. 4. Non omnes curvaverunt genua ante Baal : vel infirmitatem juxta illud : *Genua mea infirmata sunt a jejuniis* : Psal. 108. v. 24.

Pedes loti hilaritatem, pedes non loti tristitiam significant. Sic Miphiboseh filius Saulis, ut suam proderet tristitiam, venit coram Davide illotis pedibus : 2. Reg. 19. v. 24. Pes constans firmum propositum ostendit ; pes inconstans vagam mentem significat juxta illud : *Pes meus stetit in direfio* : Psal. 25. 12. & rursus : *Mei autem pene moti sunt pedes* : Psal. 72. v. 2. Pedum festinatio velocitatem admalum vulgo exprimit juxta illud : *Veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem* : Psal. 13. v. 3.

Jacere in terra, praeteritum super dextrum latus, mœrorem, imbecillitatem, & subjectionem exhibet. *Dormiunt in confusione nostra*, inquit Jerem. 3. v. 23. Inclinarum ministerium servitutis prodit. Sic Joannes, ut suam subjectionem erga Christum clarius patefaciat, dicit se non esse dignum, qui inclinat solvat corrigiam calceamentorum.

Stare in templo, habitus est Sacerdotum orantium ; ideo ait Isa. 49. *Consurgent Principes , & adorabunt*. Stare, aliquando significat habitum concionantis. Sic Petrus verba facturus, stare describitur : Act. 1. Stare aliquando situm vigilantis denotat. *Super custodiam meam stabo* : Abac. 2. v. 1. Sedere, juxta diversum locum diversa significat. Sedere in excelsis securitatem significat juxta illud Is. 33. v. 16. *Iste in excelsis sedebit, munimenta sanctorum sublimitas ejus*. Sedere in terra mœrorem exprimit juxta illud : *Desolata in terra jacebit* : Isai. 3. v. 26. Sedere in cinere poenitentiam prodit. *Sedit in cinere* : Joan. 3. v. 6. Sedere in orto, in vinea pacem significat juxta illud Mich. 4. v. 4. *Et sedebit vir subtus vineam suam*. Sed in cathedra habitum docentis exprimit juxta illud Matth. 23. 35. *Super Cathedram Moysi sederunt Scribae & Pharisei*.

Equo sedere dignitatem quamdam exprimit : sic Joseph & Mardocheus equo impo-

siti per urbem honoris causa ducti sunt. E contra equo descendere, signum est obervantia : sic Rebecca conspecto Isaac descendit de Camelo.

Motus varii varia significant. Sic ambulare, studium & sollicitudinem significant juxta illud : *Si in viis meis ambulaveritis* : Zach. 3. v. 7. Claudicare idem sonat ac deviare juxta illud : *Usquequo claudicatis in duas vias*. Currere, studium & diligentiam portendit : sic suam diligentiam exprimit David : *Piam mandatorum tuorum cucurri, cum dilatastis cor meum* : Psal. 118. Labi fere semper periculum arguit juxta illud : *Ego retribuam eis in tempore, ut labatur pes eorum* : Deut. 32. v. 35.

Dormire, aliquando securitatem significat, aliquando negligentiam. *Ego dormivi & soporatus sum, quia dominus suscepit me* : Psal. 3. v. 6. securitatem exprimit. Dum vero dicitur : *Ne inveniat vos dormientes* : Mar. 13. v. 33. negligentiam arguit. Et sicut dormire negligentiam prodit, ita vigilare diligentiam ostendit : *Vigilate & state in fide* : 1. ad Cor. 16. v. 13.

Multa sunt alia, quæ ex ipso usu dignoscuntur : v. g. vox aethiæ mœrorem, vox alta lætitiæ, vox conjuncta tubæ signum est aut lætantis, aut hortantis ad pugnam, vox sibilantis ætus est hominis irridentis. Sic sudare laborem exprimit, fatigare anxietatem, efurire & sitire desiderium aliquod significant.

S. VII.

Qui præstandum sit morali Theologo, ut assuetus sensum litteralem Scripturæ.

Qui verum & genuinum Scripturæ sensum penetrare voluerit, comparet sibi Biblia, legat attente eorum prælationes, & prologos. In his statim videbit, quid sit Scriptura, quot ejus partes, quis ordo librorum tum veteris, tum novi Testamenti. Illud unum præmoneo : diutius immoretur in legendo textu, quam in legendis commentariis ; tempus enim, quod in legendis longioribus commentariis infunditur, utilis in legendo solo textu occupatur ; immo si quis pluries universa Biblia legerit, experimento evadere, & unum librum esse quasi alterius commentarium : novum, v. g. Testamentum est veteris Testamenti simul & executio & explicatio : vetus vero Testamentum posterioris illius Testamenti, quod executioni mandatum cernimus, est promissio & confirmatio

& c.

& expositio. Sufficit ergo ad Scripturæ intelligentiam, quod in locis difficultibus, & phrasibus paulo obscurioribus, legantur breves annotationes probati alicujus Auctoris, quales sunt, v.g. annotationes Emmanuelis Sæ, Menochii, Tyrini, Duhamelis, &c. Et si quis forte aliquid ex prædictis Auctoribus habere nequeat, legat librum Domini de Fleury, cujus titulus est *Les mœurs des Israélites*; Auctor enim ille describendo mores Judæorum, brevem & facilem instituit ad intelligendam Scripturam manuductionem. Legat notitiam Scripturæ Sacræ R. P. Milhet Sacerdotis Doctrinæ Christianæ. Item legat apparatus Theologicum R. Patris Annæ ejuld. Congr. Præpositi Generalis, apud quem libro de Scriptura sacra reperiet quidquid scitu necessarium est ad assequendum verum & genuinum Bibliorum sensum, methodumque brevem & facilem ad intelligendam Scripturam sacram. Quod si quis adhuc prædictos libros non habeat, saltem quæ hic præfatio exacte & scrupulose exequatur. Comparat sibi Dictionarium latinum, v.g. Calepinum, vocis cujuscumque sibi incognitæ significationem inquirat, phrasim quamlibet aut difficilem, aut obscuriorem construat, & sic clarum ei videbitur quod prima fronte ei obscurum apparebat.

Observet demum istas sequentes regulas. Primo quandocumque verba Scripturæ sine aliquo incommodo possunt proprie, ut sonant & jacent accipi, ita accipienda sunt; neque ad metaphoras, aut alios tropos, aut sensus improprios inflectenda, nisi quando ex iisdem, proprie acceptis, absurdus aliquis sensus vel contra fidem, vel contra mores eliceretur: ita Aug. lib. 5. de doct. Christ. c. 29. & lib. 3. de catechizandis rudibus. Secundo, si locus aliquis Scripturæ subinde obscurior occurrat, & alibi per verba clario- ra proponatur, quod patet ex locis ad marginem citatis, ad hæc loca recurrendum est, ut unus textus explicetur per alium. Tercio, attendi debet quæ fuerit mens Scriptoris canonici: quippe ex scoppo & intentione Scribentis sæpe colligitur mens & sensus Scripturæ: v.g. inspicendum est, quorsum, quibus, contra quos, vel ex cujus persona scripserit Auctor canonicus. Quarto oportet conferre antecedentia & consequentia cum loco, cujus sensus est obscurus, ut ea collatione tota, si fieri potest, obscuritas elucidetur. Quinto, scire oportet varios idiotismos Græcos & Hebræicos, qui sæpius in Vulgata occurrunt, quos nos in hac nostra ad Scriptu-

ram Sacram introductione explicuimus, aut saltem indicavimus.

Sexto, oportet apparentes Scripturæ contradictiones solvere, non disputando, sed verba Scripturæ sensum inquirendo: non ad nuda verba attendendo, sed veram Scriptoris canonici intentionem penetrando. Id autem facile assequeris, si isthæc attendas. Eandem ideam diversa phrasi exprimere non est *contradictio*, sed *diversa expressio*: quocirca Matthæus, & Lucas loquentes de Joanne Baptista, non sibi contradicunt, licet Matthæus dicat, *cujus non sum dignus calcamenta portare*. 3. v. 11. Lucas vero dicat, *cujus non sum dignus solvere corrigiam calcamentorum ejus*. 3. v. 16. sed uterque Evangelista diversimode Joannis humilitatem exprimit. Item eandem personam aut locum diversis nominibus exprimere non est *contradictio*, sed *binominatio*. Sic uxor Abrahami vocatur *Sara*: Gen. 16. v. 1. *Sara* 17. v. 15. *Jeſcha* 11. v. 29. Sic uxor Esau vocatur *Judith filia Bæri Heibæi*: Gen. 26. v. 34. & vocatur *Ada filia Elon Heibæi*: Gen. 36. v. 2. Altera uxor Esau: Gen. 26. v. 34. dicitur *Basemath filia Elon*. Gen. 36. v. 2. vocatur *Olibama filia Ana*. Sic *Eſther* dicitur etiam *Ediſa* Eth. 2. v. 7. Sic *Abimelech* dicitur *Acchimelech*, *Zebo* vocatur etiam *Raguel* *Matthæus* dicitur etiam *Levi*. *Paulus* dicitur etiam *Saulus*.

Item eandem historiam modo concise, modo diffuse enarrare non est *contradictio*, sed *enarratio* vel concisior, vel prolixior. Quocirca Matthæus, & Marcus non sibi contradicunt, licet uterque historiam mulieris, quæ sanguinis fluxum patiebatur, enarrat diverso aliquatenus modo narrandi. Matthæus factum illud enunciat quidem concise cap. 9. Marcus vero illud paulo fusius extendit c. 5. Demum usurpatio ejusdem nominis secundum diversum sensum, aut ejusdem rei secundum diversam proprietatem, non est *contradictio*, sed *varia significatio*. Sic Christus Joannem Eliam vocat, scilicet virtute, zelos, spiritu; Joannes vero negat se esse Eliam re & persona: ubi non est contradictio, sed diversa ejusdem nominis usurpatio. Sic Christus ait: *Nisi conversi fueritis, & efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in Regnum celorum*: & Paulus ait 1. ad Corint. c. 14. v. 20. *Nolite pueri effici sensibus, sed malitia parvuli estote*: nulla ibi contradictio, sed ejusdem rei secundum diversas proprietates assumptio, Christus vult nos esse infantium instar absque malitia; Paulus verat nos esse instar infantium absque scientia. Christus vult nos esse humiles sicuti infantes; Paulus ve-

tar non puerilia confectari, qualia erant loqui sine ullo fructu.

Septimo demum verus & genuinus Scripturæ sensus erui debet ex traditione, ex interpretatione Ecclesiæ, ex decretis Conciliorum, ex consensu Patrum, & horum vel multorum, vel paucorum sanctitate & eruditione perillustrium, ex unanimi consensu Doctorum & Interpretum, ut ipsemet fateatur VValtonus in suis Prolegomenis ad Scripturam Sacram, Hujus auctoritas non est spernenda, cum sit deserta illorum, qui & traditionem rejiciunt, & Ecclesiæ auctoritatem spernunt. Videtur ergo auctor ille veritatis viribus, necessum putat ad traditionem Ecclesiæ esse recurrendum, ut verus habeatur Scripturæ sensus.

Quod si cum prædictis adminiculis sint aliqui textus Scripturæ, qui adhuc lateant, qualis est, v. g. locus ille psalmi 67. *Si dormiatis intermedios Cleros, pennæ columbe de argenteæ, posteriora dorsu ejus in pallore auri*: & alii multi, quos extra rem esset percurrere; non diu immoretur mortalis Theologus in penetrando loci obscurioris sensu: sciat multa esse in Scripturis, quæ adoranda sunt, non penetranda.

CAPUT II.

ARTICULUS UNICUS.

Quando utendum sit Scriptura in resolvendis casibus conscientie.

Prop. unica. Quando utimur Scriptura Sacra ad resolvendos casus conscientie, debemus eos solum textus adhibere, quibus Deus manifestare voluit velea, quæ vetat, vel ea, quæ imperat: seu, Scriptura Sacra eatenus est propria regula resolvendorum casuum, quatenus exhibet nobis quid Deus vetet, vel quid jubeat.

Probatur 1. Scriptura. *Non facietis singuli quod sibi rectum videtur.... quod præcipio tibi, hoc tantum facito Domino: nec addas quidquam, nec minuas.* Deut. 12. Idem enim est, ac si diceretur: Summe Scripturam quasi regulam agendorum, quoties tibi annuntiabit ea, quæ aut agenda jubeo, aut facienda interdico. Et Paulus 2. ad Timoth. 3. ait: *Omnia Scriptura divinitus inspirata, utilis est ad docendum, ad arguendum, ad corrigendum, ad erudiendum in justitia, ut perfectus sit homo Dei, ad omne opus bonum instructus*: ergo Scriptura est regula resolvendorum casuum, quatenus docet, arguit, corrigit, erudit circa ea, quæ

sunt justa, vel injusta, seu quatenus præscribit quæ sunt vel agenda, vel fugienda.

2. Ex Greg. XIII. Litteris Apostolicis ad Regem Catholicum datis, quæ Bibliis Regiis præfixæ sunt, ubi inter alia hæc habentur: *Scripturarum Beneficium permagnum esse: nam quod ad Theologiam attinet, quæ est summa Philosophia, his libris omnia nostra Religionis & divinitatis mysteria explicantur: quod vero ad partem attinet, quæ MORALIS nominatur, hinc quoque omnia ad omnes virtutes præcepta colliguntur: quibus quidem duabus partibus omnis nostra salutis & felicitatis ratio continetur, ut nihil esse possit horum librorum lectione dignius, nihil fructuosius, nihil omni bonum generi accommodatius, nihil majori doctrina & sapientia referrius*: ergo sicut Pontifex vult, Scripturam regulam esse fidei quatenus proponit quæ sunt credenda; ita est regula morum, quatenus præscribit quæ sunt agenda.

3. Rat. Voluntas Dei est & causa rerum, & regula nostrarum operationum. Quatenus est causa rerum est adoranda; nihil enim facit aut permittit, nisi cum maxima sapientia juxta illud Scripturæ: *Omnia in sapientia fecisti*. Quatenus vero est regula nostrarum operationum, est observanda, eique obtemperandum juxta illud Davidis: *Lex Domini immaculata convertens animas*: & rursum: *Tu mandasti mandata tua custodiri nimis*: ergo Scriptura non est regula resolvendorum casuum, quatenus exhibet voluntatem Dei ut causam, sed solum quatenus enunciat voluntatem Dei ut regulam, seu quatenus proponit quæ Deus vetat, aut præcipit. Eo sorte alludit Aug. dum dicit: *De illa civitate, unde peregrinamur, litteræ nobis venerunt. ipse sunt Scriptura, quæ nos hortantur, ut bene vivamus*.

Consecraria hujus Doctrinæ.

Consect. I. Historiæ, in quibus Scriptura Sacra exhibet viros justos præstitisse aliquid, quod vel sit malum, vel quod speciem mali habeat, illæ, inquam, historiæ non sunt asserendæ tamquam regulæ pro resolvendis casibus conscientie: *non enim*, ut ait Aug. contra mendacium cap. 8. in fine, *omnia, quæ a sanctis, vel justis viris legimus facta, transferre debemus in mores*: quippe sunt quædam facta historica, quæ proponuntur, non ut imitanda, sed magis ut miranda: quæ manifestant nobis eam Dei voluntatem, quæ est causa rerum; non eam vero voluntatem, quæ est nobis agendi regula.

Sic

Sic licet Noe posteris Cham maledixerit his verbis: *maledictus Chanaan*, ut ea poena plecteretur filium, qui ei illuserat, dum indecore nudatus, & sepultus vino dormiret; non tamen sequitur, licitum esse patribus ob quamcumque acceptam injuriam filiis suis maledicere; tum quia hæc verba *maledictus Chanaan*, verba sunt non optantis, sed prophetantis; tum quia scripta sunt, ut scirent posteris, quid a Noe factum sit minimè vero quid ab illis sit faciendum.

Sic licet laudetur Abraham in Scriptura, quod filium unigenitum Isaac Deo immolare voluerit; nulli tamen licet parenti ex quocumque modo filios suos occidere, & eorum morte Sacrificium Deo offerre; quia Abraham speciali jussu Dei id tentavit: quo præcepto fit licitum quod apparebat illicitum; ut enim dicit D. Th. Deus est auctor vitæ & mortis, potens poenam mortis iustis & iniustis infligere in poenam peccati primi Parentis, *cujus sententiæ si homo sit executor auctoritate divina, non erit homicida, sicut nec Deus.* 1. 2. q. 100. a. 8. in corp. tum quia factum illud Abrahami est de genere illorum, quæ sunt admiranda, non imitanda.

Sic etsi, ut quidam volunt, Abraham mentitus fuerit, dicens, quod Sarai soror ejus esset: etsi pariter Jacob juxta aliquos mentitus fuerit, dicens patri Isaac: *Ego sum primogenitus tuus Esau*: etsi etiam juxta non paucos Judith mentita fuerit, dicens Holoferno: *Ego adducam te per mediam Jerusalem*: & si denique dato, quod Angelus Raphael mentitus fuerit dicens: *Ego sum Azarias Ananiam magni filius*, &c. non licet tamen mentiri, nec illis historiis concludere, licitum esse aliquando mendacium: tum quia ex Aug. lib. de mendacio, hæc facta non erant mendacia, sed mysteria: quod si mendacia fuerint, non imitanda sunt, sed fugienda: nec Scriptura eas historias commemorat in exemplum, quod imitemur, sed in argumentum sinceritatis sacræ Historiæ, cujus tanta est fidelitas, ut nec sanctiorum virorum vitia tacuerit.

Sic licet Hebræus populus vel jussu, vel permisso Dei Ægyptum expoliaverit, usuras ob extraneis acceperit, matrimonia dato libello repudiū dissolverit, Samson seipsum interfecerit; non sequitur licitum esse compensatione uti auctoritate propria, usuras exigere, matrimonia dissolvere, sibi ipsi mortem procurare: tum quia non debemus in nobis præsumere speciale Spiritus sancti institutum, quo ducebatur Samson, nec habemus specialem Dei jussu, vel permissum, qualem habebant Judæi Ægyptum spo-

liantes, usuras ab extraneis exigentes, & matrimonia dissolventes, præceptum enim Dei novam & superiorem statuit legem, quæ excusat eo facta, quæ lex inferior accusat: tum quia Scriptura ibi commemorat actiones aliquas, quas Deus noluit nobis esse incognitas, sed quas imitari prohibuit, ut patet ex Decalogi præceptis.

Consect. 2. Præcepta cæremonialia in veteri testamento expressa, quibus cultus erga Deum in lege Moisa dirigebatur, nunc non obligant quantum ad ritus exteriores, quibus declarabatur Christus venturus; sed obligant solum quantum ad intentionem interiorem, quæ in eo sita est, ut adoremus Deum per Christum: juxta enim diversum statum, in quo sunt homines, diversus est cultus exterior erga Deum. In Cælo, ubi Deus clare videbitur, & Christus possidebitur, cultus exterior consistit in laude attestante claram Dei & Christi præsentiam. In statu Beatorum, inquit D. Th. 1. 2. q. 103. a. 3. in corp. *nihil erit figurale ad divinum cultum pertinens, sed solum gratiarum actio & vox laudis*; & ideo dicitur de Civitate Beatorum: *Templum non vidi in ea*; Dominus enim Deus omnipotens templum illius est, & agnus. Apocalyp. 21. In lege Moisa, ubi Christus sperabatur venturus, cultus exterior consistebat in cæremoniis Christum venturum potestantibus, quæ vocabantur ab Apostolo ad Colofs. 2. v. 17. *umbræ futurorum*, id est figuræ Christi venturi, quæ tamdiu debuerunt durare, quamdiu Christus expectabatur venturus. In lege Evangelica, ubi Christus creditur venisse, cultus exterior debet consistere in cæremoniis, quibus Christum jam advenisse contemnemur; minime in ritibus quibus venturum Christum declarabant: quia veniente veritate cessat figura, & confecto novo Testamento antiquatur, & veterascit vetus, ut dicit Paul. ad Hebr. 8.

Consect. 3. Præcepta judicialia, quæ leguntur in veteri Testamento, quibus dirigebantur Judæi erga alios homines, non obligant modo quantum ad particulares determinationes in Scriptura expressas; quia determinationes debent esse diversæ juxta diversas nationes, apud quas vivimus: sed præcepta judicialia obligant modo quantum ad regulas æquitatis, quas ratio inspirat, & quas in Scripturâ videmus expressas in præceptis judicialibus; hæc enim æquitas æqualiter debet apud omnes vigere, & apud omnes æqualiter custodiri.

Sic non est necesse, quod apud nos instituantur Reges, dividantur possessiones, traſſen-

tur domesticis, & extranei, uti Judæis Scriptura præscribent in præceptis judicialibus : quia status ille Judæorum non viget amplius apud Christianos, sed servanda sunt erga illas omnes personas ea æquitatis officia, quæ justitia præscribit, & quæ Scriptura in illis præceptis judicialibus judicat : v. g. ubique gentium observanda est subjectio erga Rempublicam, & politicos Principes, pietas erga parentes, cura erga domesticos, æquitas erga omnes.

Consect. 4. Præcepta moralia, v. g. Decalogi, in veteri Testamento expressa, non sunt fumenda in ea restrictione, qua videntur in Exodo exprimi, nec juxta falsam Scribarum interpretationem, aut popularem Hebræorum traditionem; sed fumenda sunt juxta eam additionem, quam vel Moyses, vel alii Scriptores canonici apposuerunt, maxime vero juxta eam interpretationem, quam Christus in Evangelio adhibuit : Moyses enim & Prophetæ uberius explicant id, quod Decalogus strictim, & concisè proponit; Christus vero venit, ut genuinum Scripturarum sensum aperiret.

Sic primum præceptum : *Non habebis Deos alienos coram me*, non debet ad solam idolatriæ prohibitionem coartari, nec juxta Hebræorum sensum sumi, qui solas exteriores cæremonias idololatriæ cultus prohibebant; sed sumi debet juxta additionem Moylis qui omnia, quæ ad idolorum cultum ordinantur, prohibuit, ut habetur Deut. 18. *Nec inveniatur, inquit, in te, qui lustrat filium suum, aut filiam, ducens per ignem: nec sit maleficus, nec incantator, nec qui Pythones consulat, nec divinos, aut querat a mortuis veritatem.* Maxime vero sumi debet primum præceptum juxta Christi interpretationem, qua non modo cultus exterior præcipitur, sed cultus interior præcipue exigitur, ut habetur Joann. 4. *Venit, inquit, hora, & nunc est, quando veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu & veritate: nam & Pater tales querit, qui adorent eum. Spiritus est Deus: & eos, qui adorant eum, in spiritu & veritate oportet adorare.*

Sic secundum præceptum : *Non assumes nomen Domini Dei tui in vanum*, non debet ad solum perjurium restringi, nec sumi juxta Judæorum Glossam, qui juramentum quodcumque permittebant, immo appetendum esse tamquam bonum contendebant; sed oportet, ut præceptum illud intelligatur juxta additionem Moylis, qua omnis blasphemia seu omne verbum injuriosum contra Deum prohibetur, & omnis falsa

contra Deum Doctrina interdicitur, & fides falsis Prophetis abnegatur : Deut. 13. Sed maxime sumi debet secundum præceptum juxta interpretationem Christi, qui perjurium in omni casu declarat illicitum, docetque juramentum non esse appetendum tamquam bonum, sed melius esse absque juramento loqui, nisi ad juramentum necessitas cogat. *Audistis, inquit, Matth. 5. quia dictum est antiquis: non perjurabis; reddes autem Domino juramenta tua. Ego autem dico vobis, non jurare omnino, id est nisi necessitas coegerit.*

Sic tertium præceptum : *Memento ut diem Sabbati sanctifices*, non debet coartari ad solam operum servilium cessationem, nec sumi juxta stultam Judæorum Glossam, qua sibi caritatis officia erga proximum interdcebant, ut patet ex Jo. c. 7. *Mibi indignamini, inquit Christus ad Judæos, quia totum hominem salvum feci in Sabbato.* Sed sumi debet juxta additionem Moylis permittentis in Sabbato exercitium bonorum operum. *Non videbis, inquit Deut. 22. bovem fratris tui, aut ovem errantem, & præteribis; sed reduces fratri tuo.*

Maxime vero intelligendum est illud præceptum juxta Christi interpretationem, Apostolorum doctrinam, & Ecclesiæ usum, quibus fit, ut non Sabbata, nec Neomenias, uti Judæi, celebremus; sed dies fastos vel a Christo, vel ab Apostolis, vel ab Ecclesia institutos solemnes habeamus, & Deum his diebus non per solam cessationem a servilibus, sed maxime per virtutis exercitium colamus : Deo sacrificemus, non per elum Agni Paschalis, non per taurorum, aliorumve animalium cruentam occisionem, sed per incruentam Christi immolationem, & Sacramentalem spiritualis illius Agni sumptionem.

Sic quartum mandatum : *Honora patrem tuum & matrem tuam*, non arctandum est ad solos parentes carnales, nec fumendum juxta crudelem Scribarum expositionem, qua debitum patribus subsidium, modo templo offerretur, in sui commodum transferebant, ut habetur Matt. 15. v. 5. Sed præceptum istud fumatur oportet juxta Moylis additionem, qui non modo parentibus carnalibus reverentiam præcepit exhiberi, sed etiam omnibus majoribus, ut habetur Lev. 9. *Coram cano capite consurge, & honora personam senis.* Sed maxime præceptum istud accipi debet juxta Christi sensum, qui vult parentibus obedientiam impendi, dum ea imperant, quæ non nos a salute removeant; denegari vero, dum ea præ-

præcipere attentant, quæ nos a Christo disjungunt: *Non veni, inquit, pacem mittere, sed gladium: veni enim separare hominem adversus patrem suum, & filiam adversus matrem suam, & nurum adversus socrum suam: & inimici hominis, domestici ejus.* Matth. 10. v. 35.

Sic quintum præceptum: *Non occides*, non ad prohibitionem solum externi homicidii limitandum est, nec juxta Judæorum sensum accipiendum; hi enim læsi a proximo oculum pro oculo, dentem pro dente exigebant; sed intelligendum est juxta Moysis additionem, qua & odium prohibetur, & durior ultionis etiam coram judice exactio interdicitur, ut habetur Levit. 19. *Non flabis*, inquit, *contra sanguinem proximi tui. . . Ne oderis fratrem tuum in corde tuo.* Maxime vero interpretandum est juxta mentem Christi, quæ exprimitur apud Matth. 5. *Audistis*, inquit, *quia dictum est, oculum pro oculo, & dentem pro dente. Ego autem dico vobis, non resistere malo: sed si quis te percusserit in dexteram maxillam tuam, præbe illi & alteram.* Et superius dixerat: *Audistis quia dictum est antiquis, non occides: qui autem occiderit, reus erit judicio. Ego autem dico vobis: quia omnis, qui irascitur fratri suo, reus erit judicio: qui autem dixerit fratri suo, raca, reus erit concilio: qui autem dixerit, satue, reus erit gebennæ ignis.*

Sic sextum præceptum: *Non mœchaberis*, non solum adulterium restringendum est, nec ad solos actus exteriores, ut faciebant Judæi; sed juxta additionem Moysis ad quascumque illegitimas carnis conjunctiones extendendum, ut habetur Deuter. 24. *Non erit, inquit, meretrix de filiabus Israel, nec scortator de filiis Israel:* & iterum: *Cum masculo non commisceberis, cum omni pecore non coibis:* Levit. 18. Sed maxime istud præceptum interpretari debemus juxta illam, quam Christus nobis dedit, expositionem: *Ego autem dico vobis: quia omnis, qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, jam mœchatus est eam in corde suo.*

Sic septimum præceptum: *Non furtum facies*, non solum ablationem vel occultam, vel violentam rei alienæ interdicit, sed juxta additionem Moysis ad omnem usuram, ad omnem fraudem eliminandam extenditur. Sic enim habetur Deuter. 18. *Non sœneraberis fratri tuo ad usuram:* & ad tollendam omnem fraudem dicitur Deuter. 25. *Non habebis in sacculo diversa pondera.* Sed præceptum istud sumi debet maxime juxta glossam Christi, qui non modo vetat usuras a fratribus exigendas; sed eas interdicit Chri-

stianis generaliter erga omnes: quia omnes homines & nobis proximi, & nobis fratres in Christo sunt, aut esse possunt. *Mutuum, inquit, date, nihil inde sperate:* Lucæ 6. Rursus non modo vetat, ne sumamus vel retineamus aliena; sed insuper jubet, ut timus in ea animi præparatione, ut nostris etiam rebus, cum honor Dei & utilitas proximi exigunt, renunciemus. *Qui non renuntiaverit, inquit, omnibus, quæ possidet, non potest meus esse discipulus:* rursus. *Qui petit a te, da ei, & volens a te mutuari ne avertaris. . . Et qui vult tecum judicio contendere, & tunicam tuam tollere, dimitte ei & palium 15. 1.*

Sic octavum præceptum: *Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium*, non restringendum est ad falsam solum accusationem coram judice, ut putabant Judæi; sed juxta additionem Moysis generaliter ad omnem mendacium, ad omne falsum contra proximum judicium, ad detractionem, & calumniam extenditur. Sic enim falsum judicium prohibet Exod. 23. *Nec in judicio plurimorum requiesces sententiae, ut a veritate devies.* Mendacium vero quodcumque prohibet dicens: *Mendacium fugies.* Detractionem vero & calumniam his verbis interdicit Levitici 19. *Non eris criminator & iussuro in populis.* Sed quantum pateat illud præceptum, explicat Christi interpretatio, dum dicit: *Nolite judicare, ut non judicemini.*

Duo ultima præcepta: *Non concupisces domum proximi tui, non desiderabis uxorem ejus*, ita sumenda sunt, ut concupiscentiam carnis, concupiscentiam oculorum, & superbiam vitæ illicitam credamus. Concupiscentiam carnis ceu libidinem refrænât Christus, dum jubet, ut oculis libidinosos nobis eruamus, & manus ad libidinem promptas abscindamus, quoties vel oculi, vel manus sunt nobis occasio peccandi. *Quod si, inquit, oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum, & projice abs te.* Concupiscentiam divitiarum sic refrænât, dum dicit: *Vae vobis divitibus:* Luc. 6. 24. Superbiam vero vitæ, ceu concupiscentiam honorum penitus extinguit, dum ait: *Nisi efficiamini ut parvuli, non intrabitis in Regnum celorum:* Matth. 18. 3.

Confess. 5. Scriptura ita sumenda est, etiam ubi de moribus loquitur, ut credamus non omnia, quæ de moribus dicuntur in Scripturis, esse de præcepto, sed alia esse de præcepto, alia vero de consilio. Quæ de consilio, sunt libertatis; quæ de præcepto, sunt necessitatis, ut diximus in primo tomo, ubi de lege.

Ea autem sunt de præcepto, quæ lege aliqua vel naturali, vel divina, vel Ecclesiastica, vel civili aut vertantur, aut jubentur: ea vero sunt de consilio, quæ licet bona in se, nulla ex prædictis legibus præcipiuntur.

Sic omisso actus mali lege prohibiti est de præcepto: v. g. omisso odii contra Deum, contra proximum, &c.

Sic exercitium actus virtutis lege imperata est de præcepto: v. g. exercitium caritatis erga Deum & proximum, cum in stat præceptum, &c.

Sic bonum opus, quod citra ullam legem exercemus, est de consilio: v. g. elemosyna, jejunium, oratio, cum non urget præceptum, &c.

Juxta D. Th. 1. 2. q. 108. a. 4. in corp. Ea sunt de præcepto, quæ sunt necessaria ad salutem: ea vero de consilio, sine quibus salus obtineri potest. Oportet, inquit, quod præcepta novæ legis intelligantur esse data de his, quæ sunt necessaria ad consequendum finem æternæ beatitudinis, in quem lex nova immediate introducit. Consilia vero oportet esse de illis, per quæ melius & expeditius potest homo consequi finem prædictum. Itaque juxta doctrinam sancti Doctoris, præceptum negativum est, quod homo nunquam ita adhæreat creaturis, ut in eis ultimum finem statuat: licitum, quod eisdem creaturis moderate utatur: consilium vero, ut bonis temporalibus renunciet, ut sic expeditius ad beatitudinem æternam tendat.

Sic in communi præceptum est, ut divitiis non inhæreamus: licentia, ut eis moderate utamur: consilium, ut eis totaliter renunciemus per votum paupertatis. Quare dicitur Matth. 19. *Si vis perfectus esse, vade & vende omnia quæ habes, & da pauperibus.*

Sic in communi præceptum est, ut carnis voluptatibus non inhæreamus: licentia, ut eis moderate utamur: consilium, ut eis renunciemus per votum castitatis. Ideo Christus dans consilium castitatis ait: *Sunt Eunuchi qui castraverunt se ipsos propter Regnum celorum:* & statim subdit: *Qui potest capere, capiat:* & Apostolus 1. ad Cor. 7. præmissis consilio virginittis, dicit: *Porro hoc adversitatem vestram dico, non ut laqueum, id est præceptum, vobis injiciam:* & rursum: *De virginibus præceptum Domini non habeo, consilium autem do.*

Sic in communi præceptum est, ut honoribus sæculi non inhæreamus: licentia, ut eis moderate utamur: consilium, ut eis per votum obedientiæ totaliter renunciemus: *Consilium autem obedientiæ*, inquit D. Thom. 1b. 2. ad 3. *Dominus intelligitur d. disse in hoc,*

quod dixit: & sequatur me: quem sequimur, non solum imitando opere, sed etiam obediendo mandatis, secundum illud Joan. 10. Oves meæ vocem meam audiunt, & sequuntur me.

Sic in particulari, inquit idem D. Thom. 1b. 2. in corp. *Cum homo dat elemosynam pauperi, quando dare non tenetur, consilium sequitur quantum ad actum illud: similiter etiam quando aliquo tempore determinato delectationibus carnis abstinet, ut orationibus vacet, consilium sequitur pro tempore illud: similiter, quando aliquis non sequitur voluntatem suam in aliquo facto, quod licite posset facere, consilium sequitur in illo casu; puta, si beneficiat inimicis suis, quando non tenetur, vel si offensam remittit, cujus juste posset exigere vindictam: & sic omnia particularia consilia ad illa tria genera & perfecta reducuntur, scilicet ad votum obedientiæ, paupertatis, & castitatis.*

TRACTATUS DECIMUS.

De vero usu Conciliorum in resolvendis casibus conscientie.

PRO O E M I U M.

QUI in resolvendis casibus conscientie Conciliis uti voluerit, duo præstet necessarium est. Primum quidem legat Concilia tum generalia, tum particularia; & advertat quid in eis fuerit determinatum circa fidem, circa mores, circa disciplinam. Secundum vero, ne tantarum rerum multitudine memoria obruat, quæ legerit certa ordinis methodo scribat in codice, ut ad manum habeat quid Concilia tum generalia, tum particularia circa quæcumque materiam determinaverint. Sed quia non est penes omnes aut omnia Concilia habere, aut habita legere, aut lecta certo ordine dirigere; ideo nos tractatum istum in sex capita dividimus. In primo quid & quodplex sit Concilium recensebimus. In secundo subiiciemus brevem synopsim historicam Conciliorum generalium & particularium, referendo historice quid in Conciliis gestum sit. In tertio dabimus synopsim dogmaticam Conciliorum generalium Ecclesiæ Græcæ & Latine, referendo non quidem verba, sed solum sensum Canonum. In quarto addemus synopsim Conciliorum præcipuorum particularium. In quinto proponemus methodum aliquam, quæ tot Concilia, tot Canones facilius retineamus. In sexto, statutis quibusdam regulis, & explicatis quibusdam difficultatibus terminis, ostendemus, quomodo utendum sit Conciliis in resolvendis casibus conscientie.

Q A-

CAPUT I.

De Conciliis tum generalibus, tum particularibus.

ARTICULUS I.

Quid & quod simplex Concilium.

Concilium est Congregatio Prælatorum Ecclesiæ, qui in unum & eundem locum congregantur ad definiendas controversias circa fidem exortas, ad reformandos mores, & ad disciplinam Ecclesiasticam stabilendam.

Ex hac definitione sequitur primo, triplicis speciei posse esse Concilium: siquidem aliud est Provinciale, aliud Nationale, aliud Generale. Concilium est Provinciale, cum a Metropolitano convocantur omnes unius Provinciæ Prælati. Concilium est nationale, cum a Primæ convocantur omnes alicujus nationis Episcopi. Concilium est Generale, cum totius Orbis Christiani Episcopi legitime convocantur.

Ex eadem definitione sequitur secundo, tria posse in quolibet Concilio pertractari, scilicet ea, quæ pertinent ad fidem, quæ spectant mores, & quæ disciplinam rescire possunt. Canones fidei docent quæ credenda sunt, & quæ non credenda, seu discredenda, ut dicunt. Canones morum determinant quæ agenda, & quæ fugienda. Statuta vero disciplinæ præscribunt modum, secundum quem in Christiana Republica & hi qui sunt superiores, & hi qui sunt inferiores, vivere debeant; sive quo pacto se gerere debeant tam hi qui præsunt, quam hi qui subsunt spiritualiter.

Rursus ex eadem definitione sequitur, quod ut distinctior habeatur notitia decisionis in aliquo Concilio definito, inspicendum sit quo loco, quo tempore, quo motivo, sub quo Papa, contra quem hæreticum congregatum est Concilium, ut, singulis examinatis circumstantiis, mens Ecclesiæ clarius appareat; ideoque in sequentibus articulis, quæ ad hoc conducunt, explicabimus.

ARTICULUS II.

Datur brevis idea Chronologiæ & Geographiæ quatenus conducunt ad Conciliorum notitiam.

Chronologia est cognitio, qua varias temporis durationes distinguimus, ut ætatem quodlibet suo tempore adaptemus. Tempus autem dividitur in dies, menses, annos, sæcula, & milliaria. Dies est ea duratio, quæ ab ortu solis usque ad alium ortum solis extenditur, & vices diei & noctis complectitur. Mensis est triginta aut circiter dierum revolutio. Annus est duodecim mensium duratio. Sæculum centum annos complectitur. Milliæ mille annorum spatium continet.

Qui volunt a Chronologiæ salebris se liberare, & tempora non confundere, abstinent a minutissimis computationibus, in quibus multum est laboris, parum vero utilitatis. Omnem durationem, quæ ab initio Mundi usque ad Christum effluxit, distinguunt in milliaria: eam vero quæ a Christo usque ad nos descendit, partiuntur in sæcula. A mundo condito usque ad Christum quatuor fluxere milliaria. Primum milliæ est Adami, secundum Noemi, tertium Abrahami, quartum Salomonis.

Primum milliæ incipit ab initio Mundi, & finit anno quinquagesimo sexto Noemi, & complectitur quidquid ætatis est ab initio Mundi usque ad annum 56. ætatis Noe.

Secundum milliæ incipit anno quinquagesimo sexto Noe, & finit anno octavo ætatis Abrahami, & complectitur quidquid ætatis est a Noe usque ad Abrahamum.

Tertium milliæ incipit anno octavo ætatis Abrahami, & extenditur usque ad annum, quo Salomon complexit ædificium Templi, & continet quidquid ætatis est ab Abrahamo usque ad Salomonem, vel usque ad consummatum Templi ædificium.

Quartum milliæ incipit a Templo ædificato, & finit ad Nativitatem Christi, & complectitur singula, quæ toto illo tempore gesta sunt.

A tempore Christi usque ad nos effluxerunt septem supra decem sæcula, & 44. anni.

Qui

Qui ergo voluerit advertere, An Concilium aliquod longe a nobis remotum sit, videat quo sæculo sit habitum, an primo, an secundo, an tertio sæculo, sub quo Papa, &c. Sed quia locus potest conducere ad Concilii notitiam, breveni hic subjecio Geographiæ ideam.

Geographia est terræ, quam homines incolunt, delineatio. Terra, quam homines incolunt, in duo hemisphæria dividitur, scilicet in hemisphærium superius, & hemisphærium inferius. Hemisphærium inferius est illud quod infra nos est, & antipodas complectitur. Hemisphærium superius est illud quod nos incolimus. Hemisphærium superius dividitur in tres partes, Europam, Asiam & Africam.

Hemisphærium inferius continet Americam: & hæc America potest dividi in Americam Orientalem, Occidentalem, Meridionalem, & Septentrionalem.

Qui ergo voluerit scire, quo in loco habitum est aliquod Concilium, quærat, an in Europa, an in Asia, an in Africa, & legat Catalogum Geographicum Conciliorum infra delineatum. Diximus, quod ad intelligentiam Concilii inservire queat, si sciatur quo Papa sedente habitum sit; ideo hic subijcimus Catalogum Chronologicum Summorum Pontificum, rem quidem vulgatam, sed tamen necessariam.

ARTICULUS III.

In quo scribitur Catalogus Romanorum Pontificum, indicando 1. Nomen Pontificis. 2. Quo anno incæperit. 3. Quot annis Pontificatum tenuerit.

Pontifex	Incæpit an.	Pontificatum tenuit.
P etrus	43 an. 24. mens. 5. dies 10	
Linus	67 a. 11 m. 2 d. 23	
Cletus	78 a. 12 m. 7 d. 2	
Clemens	91 a. 9 m. 6 d. 6	
Anacletus	101 a. 9 m. 3 d. 10	
Evaristus	110 a. 9 m. 3 d.	
Alexander I.	119 a. 10 m. 5 d. 20	
Xystus I.	130 a. 9 m. 10 d. 8	
Telephorus	140 a. 11 m. 8 d. 29	
Hyginus	152 a. 3 m. d. 28	
Pius I.	156 a. 9 m. 5 d. 27	
Anicetus	165 a. 7 m. 8 d. 24	

Soter	173 a. 3 m. 11 d. 21
Eleutherius	177 a. 15 m. d. 23
Victor I.	192 a. 9 m. 1 d. 28
Zephyrinus	201 a. 18 m. d. 18
Callistus I.	219 a. 5 m. 1 d. 12
Urbanus I.	224 a. 6 m. 7 d. 4
Pontianus	231 a. 4 m. d. 6
Anterus	235 a. m. 1 d.
Fabianus	236 a. 15 m. d. 5
Cornelius	251 a. 2 m. 4 d. 17

Primus Antipapa Novatianus hæreticus.

Lucius I.	253 a. 1 m. 4 d.
Stephanus I.	255 a. 2 m. 3 d. 22
Xystus II.	257 a. m. 11 d. 13
Dionysius	258 a. 12 m. 3 d. 14
Felix I.	270 a. 4 m. 4 d. 29
Eutychianus	275 a. 8 m. 6 d. 4
Cajus	283 a. 12 m. 4 d. 5
Marcellinus	296 a. 7 m. 11 d. 26
Marcellus I.	304 a. 4 m. 1 d. 25
Eusebius	309 a. 2 m. 8 d. 23
Melchisedes	311 a. 2 m. 2 d. 7
Sylvester I.	314 a. 21 m. 11 d.
Marius	316 a. m. 8 d. 22
Julius	336 a. 15 m. 5 d. 17
Liberius	352 a. 15 m. 5 d. 2
Felix II.	336 a. 1 m. 3 d. 3

a quibusdam dictus

Damasus I.	367 a. 17 m. 2 d. 27
------------	----------------------

Secundus Antipapa Ursicinus, qui & Ursinus.

Siricius	385 a. 13 m. 1 d. 14
Anastasius I.	398 a. 4 m. 1 d. 13
Innocentius I.	402 a. 15 m. 2 d. 10
Zotimus	413 a. 1 m. 4 d. 7
Bonifacius I.	418 a. 4 m. 9 d. 28

Tertius Antipapa Eulalius Archiepiscopus.

Gælestinus I.	423 a. 8 m. 5 d. 3
Xystus III.	432 a. 7 m. 11 d.
Leo I.	440 a. 20 m. 11 d.
Hilarius	461 a. 5 m. 9 d. 29
Simplicius	467 a. 15 m. 5 d. 10
Felix II. al. III.	483 a. 8 m. 11 d. 22
Gelasius I.	492 a. 4 m. 8 d. 19
Anastasius II.	496 a. 1 m. 11 d. 23
Symmachus	498 a. 15 m. 7 d. 27

*Quartus Antipapa Laurentius
Archiepiscopus.*

Hormisda	514 a.	9 m.	d. 10
Joannes I.	523 a.	2 m.	9 d. 14
Felix III. al. IV.	527 a.	3 m.	2 d. 14
Bonifacius II.	530 a.	2 m.	d. 2

*Quintus Antipapa Dioscorus adversus
Bonifacium.*

Joannes II.			
Mercurius	532 a.	2 m.	8 d.
Agapetus I.	535 a.	m.	10 d. 14 aut 18
Silverius	536 a.	4 m.	d.
Vigilius	540 a.	15 m.	6 d. 18
Pelagius I.	555 a.	3 m.	10 d. 18
Joannes III.			
Catellinus.	559 a.	12 m.	11 d. 16
Benedictus I.			
Bonolus	573 a.	4 m.	2 d. 15
Pelagius II.	577 a.	12 m.	2 d. 27
Gregorius I.			
• Magnus	590 a.	13 m.	6 d. 10
Sabinianus	604 a.	m.	3 d. 19
Bonifacius III.	606 a.	m.	8 d. 23
Bonifacius IV.	607 a.	6 m.	8 d. 20
Deusdedit	614 a.	2 m.	11 d. 26
Bonifacius V.	617 a.	7 m.	10 d. 1
Honorius I.	626 a.	12 m.	4 d. 27
Severinus	639 a.	m.	2 d. 4
Joannes IV.	639 a.	1 m.	9 d. 6
Theodorus	641 a.	7 m.	5 d. 20
Martinus I.	649 a.	5 m.	4 d. 10
Eugenius I.	655 a.	m. 5. vel 6.	& d. 23
Vitalianus	655 a.	13 m.	4 d. 27
Adeodatus	669 a.	7 m.	2 d. 17
Donus I.	676 a.	1 m.	5 d. 10
Agatho	678 a.	3 m.	6 d. 25
Leo II.	683 a.	m.	10 d. 14
Benedictus II.	684 a.	m.	8 d. 17
Joannes V.	685 a.	1 m.	d. 11
Conon	686 a.	m.	11 d. 23

Schisma electis Petro & Theodoro.

Sergius I.	687 a.	13 m.	8 d. 14
------------	--------	-------	---------

Schisma electis Theodoro & Paschale.

Joannes VI.	701 a.	3 m.	2 d. 12
Joannes VII.	705 a.	2 m.	7 d. 17
Sabinus	708 a.	m.	d. 20
Constantinus	708 a.	6 m.	1 d. 2
Gregorius II.	714 a.	16 m.	8 d. 20
Gregorius III.	731 a.	10 m.	9 d. 12

Zacharias	741 a.	10 m.	3 d. 10
Stephanus II.	752 a.	m.	d. 4
Stephanus III.	752 a.	3 m.	d. 20
Paulus I.	757 a.	10 m.	1 d.

Schisma ob Theophylactum Archiepiscopus.

Stephanus IV.	768 a.	3 m.	5 d. 28
---------------	--------	------	---------

*Constantinus Antipapa Frater Totonis
Nepefina Ducis.*

Adrianus I.	772 a.	23 m.	10 d. 17
Leo III.	795 a.	20 m.	5 d. 17
Stephanus V.	816 a.	1 m.	7 d. 3
Paschalis I.	817 a.	7 m.	3 d. 16
Eugenius II.	824 a.	3 m.	2 d. 23

Zinzinius schismati occasionem dedit.

Valentinus	827 a.	m.	d. 40
Gregorius IV.	829 a.	15 m.	4 d.
Sergius II.	844 a.	3 m.	1 d. 2

*Joannes Diaconus turbas concitavit
adversus Sergium.*

Leo IV.	847 a.	8 m.	3 d. 5
---------	--------	------	--------

*Hic insulse inseritur a quibusdam Joanna
Papissa.*

Benedictus III.	855 a.	2 m.	6 d. 10
Nicolaus I. M.	858 a.	9 m.	6 d. 10
Adrianus II.	867 a.	4 m.	10 d. 17
Joannes VIII.	872 a.	10 m.	d. 1
Martinus I.			
seu II.	882 a.	1 m.	d. 20
Adrianus III.	884 a.	1 m.	d. 19
Stephanus V.	885 a.	6 m.	d. aliquot.
Formosus	890 a.	6 m.	6 d.

Sergius & Bonifacius VI. turbas cient.

Stephanus VI.	896 a.	3 aut 4 m.	d.
---------------	--------	------------	----

Romanus Gallefinus pervim intrusus.

Theodorus II	901 a.	m.	d. 20
Joannes IX.	901 a.	4 m.	d. 15
Benedictus VI.	905 a.	per aliquot mens.	
Leo V.	906 a.	m.	d. 40
Christophorus	906 a.	m.	septem.
Sergius III.	907 a.	3 m.	4 d.
Anastasius III.	910 a.	1 m.	d. 20
Lando	912 a.	aliquot mens.	
Joannes X.	913 a.	15 m.	d.
Leo			

Leo VI.	928 a.	m. 6 d. 15
Stephanus VII.	929 a.	1 m. d. 15
Joannes XI.	931 a.	4 m. 10 d.
Leo VII.	936 a.	3 m. 6 d.
Stephanus VIII.	939 a.	3 m. 4 d. 5
Martinus II.		
feu III.	943 a.	3 m. 4 d. 13
Agapetus II.	946 a.	9 m. 7 d. 19
Joannes XII.	955 a.	9 aut 10. m.d.

Leo VIII. Antipapa ab Othone subrogatus.

Benedictus V.	964 a.	unum circiter.
Joannes XIII.	965 a.	6 m. 11 d. 5
Dionisius II.	972 a.	m. 3 d.
Benedictus VI.	972 a.	1 m. 3 d. aliq.

Bonifacius VII. sive Franco Antipapa.

	a.	1 m. 1 d.
Benedictus VII.	975 a.	9 m. d.
Joannes XIV.	984 a.	1 & aliq. m.d.
Joannes XV.	985 a.	10 m. 4 d. 12
Gregorius V.	996 a.	2 m. 8 d. 6

Joannes XVI. Antipapa factione Crescentii.

Sylvester II.	999 a.	4 m. 2 aut 3
Joannes XVII.	1003 a.	m. 5 d.
Joannes XVIII.	1003 a.	5 m. 7 d. 18
Sergius IV.	1009 a.	2 m. 8 d. 13
Benedictus VIII.	1012 a.	fere 12 m. d.

Gregorius Antipapa ab Imp. ejicitur.

Joannes XIX.	1024 a.	9 m. 8 d.
Benedictus IX.	1034 a.	10 m. d.

Sylvester III. & Joannes XX. Archiepiscopus Romanae Ecclesiae, Antipapa.

Gregorius VI.	1044 a.	2 m. 8 d.
Clemens II.	1046 a.	m. 9 d.
Damasus II.	1048 a.	m. d. 23
Leo IX.	1049 a.	5 m. 2 d. 7
Victor II.	1054 a.	2 m. 6 d.
Stephanus IX.	1057 octo ferme menses.	
Nicolaus II.	1059 a.	2 m. 6 d.

Joannes Mincius dictus Benedictus X. Antipapa.

Alexander II.		
Aufelmus	1061 a.	31 m. 6 d. 22

Cadoulus Antipapa dictus Honorius II.

Gregorius VII.	1073 a.	12 m. 1 d. 3
----------------	---------	--------------

Clemens III. Guibertus Ravennas, Antipapa.

Victor III.	1086 a.	m. fere 10
-------------	---------	------------

Urbanus II.	1087 a.	11 m. 4 d. 18
-------------	---------	---------------

Paschalis II.	1099 a.	18 m. 5 d. 4
---------------	---------	--------------

Mortuo Guiberto tres Antipapae brevi tempore.

Gelasius II.	1118 a.	1 m. d. 4
--------------	---------	-----------

Mauritius Burdinus Archiep. Braccarensis, Antipapa.

Callistus II.	1119 a.	5 m. 10 d. 13
---------------	---------	---------------

Honorius II.	1124 a.	5 m. 1 d. 17
--------------	---------	--------------

Callistus III. Theobaldus cedis Honorio.

Innocentius II.	1130 a.	13 m. 7 d. 10
-----------------	---------	---------------

Petrus Leonis, Anacletus II. Antipapa.

Gregorius dictus Victor III. Antipapa.

Caelestinus II.	1143 a.	m. 5 d. 13
-----------------	---------	------------

Lucius II.	1144 a.	m. 11 d. 14
------------	---------	-------------

Eugenius III.	1145 a.	8 m. 4 d. 13
---------------	---------	--------------

Anastasia IV.	1153 a.	1 m. 4 d. 24
---------------	---------	--------------

Adrianus IV.	1154 a.	4 m. 8 d. 29
--------------	---------	--------------

Alexander III.	1159 a.	21 m. 11 d. 21
----------------	---------	----------------

Octavianus dictus Victor IV. Antipapa.

Guido Cremenfis dictus Paschalis III. Antipapa.

Joannes Abbas dictus Callistus III. Antipapa.

Lucius III.	1181 a.	4 m. 2 d. 18
-------------	---------	--------------

Urbanus III.	1185 a.	1 m. 10 d. 25
--------------	---------	---------------

Gregorius VIII.	1187 a.	duos fere menses.
-----------------	---------	-------------------

Clemens III.	1188 a.	3 m. 2 d. 10
--------------	---------	--------------

Caelestinus III.	1191 a.	6 m. 8 d. 28
------------------	---------	--------------

Innocentius III.	1199 a.	18 m. 6 d. 9
------------------	---------	--------------

Honorius III.	1216 a.	10 m. 8 d.
---------------	---------	------------

Gregorius IX.	1227 a.	14 m. 5 d. 3
---------------	---------	--------------

Caelestinus IV.	1241 a.	m. d. 18
-----------------	---------	----------

Innocentius IV.	1243 a.	11 m. 5 d. 14
-----------------	---------	---------------

Alc.

Alexander IV. 1254 a. 6 m. 5 d. 4
 Urbanus IV. 1261 a. 3 m. 1 d. 4
 Clemens IV. 1265 a. 3 m. 9 d. 25

*Amedeus Subaudiæ Dux Felix V.
 Antipapa.*

*Vacavit Sedes annos duos, m. 9. d. 2.
 seu menses 30.*

Gregorius X. 1271 a. 4 m. 4 d. 10
 Innocentius V. 1276 a. m. 5 d. 5
 Adrianus V. 1276 a. m. d. 39
 Joannes XXI. 1276 a. m. 8 d. 8
 Nicolaus III. 1277 a. 2 m. 9 d. 2
 Martinus IV. 1287 a. 4 m. 1 d. 7
 Honorius IV. 1285 a. 2 m. d. 1
 Nicolaus IV. 1287 a. 4 m. 1 d. 14

Nicolaus V. 1447 a. 8 m. d. 19
 Callistus III. 1455 a. 3 m. 5 d. 29
 Pius II. 1458 a. 5 m. 13 d. 26
 Paulus II. 1464 a. 6 m. 10 d. 2
 Sixtus IV. 1471 a. 13 m. d. 5

Innocentius VIII. 1484 a. 7 m. 10 d. 27

Alexander VI. 1492 a. 11 m. d. 8

Pius III. 1503 a. m. d. 26

Julius II. 1503 a. 9 m. 3 d. 21

Leo X. 1513 a. 8 m. 8 d. 20

Adrianus VI. 1522 a. 1 m. 8 d. 6

Clemens VII. 1523 a. 10 m. 10 d. 7

Paulus III. 1534 a. 15 m. d. 18

Julius III. 1550 a. 5 m. 1 d. 16

Marcellus II. 1555 a. m. d. 21

Paulus IV. 1555 a. 4 m. 2 d. 24

Pius IV. 1559 a. 5 m. 11 d. 15

Pius V. 1566 a. 6 m. 3 d. 24

Gregorius XIII. 1572 a. 12 m. 10 d. 29

Sixtus V. 1585 a. 5 m. 4 d. 3

Urbanus VII. 1590 a. m. d. 13

Gregorius XIV. 1590 a. m. 10 d. 10

Innocentius IX. 1591 a. m. 2 d.

Clemens VIII. 1592 a. 13 m. 1 d. 3

Leo XI. 1605 a. m. d. 27

Paulus V. 1605 a. 15 m. 8 d. 12

Gregorius XV. 1621 a. 2 m. 5 d.

Urbanus VIII. 1623 a. 20 m. 11 d. 23

Innocentius X. 1644 a. 10 m. 3 d. 23

Alexander VII. 1655 a. 12 m. 1 d. 15

Clemens IX. 1667 a. 2 m. 5 d. 19

Clemens X. 1670 a. 6 m. 2 d. 23

Innocent. XI. 1676 a. 12 m. 10 d. 12

Alexander VIII. 1689 a. 1 m. 3 d. 26

Innocent. XII. 1691 a. 9 m. d.

Clemens XI. 1700 a. 20 m. 3 d. 24

Innocentius XIII. 1721 a. 2 m. 9 d. 23

Benedictus XIII. 1724 a. 5 m. 8 d. 23

Clemens XII. 1730 a. 9 m. 6 d. 25

Benedictus XIV. Qui nunc sedet, creatus 17 Augusti 1740.

Vacat Sedes annos duos, mens. 3. d. 2.

Cælestinus V. 1294 abdicat post 5. m. d. 8.
 Bonifacius VIII. 1294 a. 8 m. 9 d. 18
 Benedictus XI. 1303 a. m. 8 d. 17
 Clemens V. 1305 a. 8 m. 10 d. 16

Vacat Sedes annos duos, mens. 3. d. 17.

Joannes XXII. 1316 a. 18 m. 3 d. 28
 Benedictus XII. 1334 a. 7. m. 4 d. 6
 Clemens VI. 1342 a. 10 m. 8 d. 29
 Innocentius VI. 1352 a. 9 m. 8 d. 20
 Urbanus V. 1362 a. 8 m. 1 d. 23
 Gregorius XI. 1371 a. 7 m. 2 d. 24
 Urbanus VI. 1378 a. 11 m. 6 d. 6

*Robertus Genevensis, dictus Clemens VII.
 Antipapa.*

Bonifacius IX. 1389 a. 14 m. 12 d.

Benedictus XIII. Petrus de Luna Antipapa.

Innocentius VII. 1404 a. 2 m. d. 23
 Gregorius XII. 1406 a. 2 m. 6 d. 14
 Alexander V. 1409 a. m. 10 d. 8
 Joannes XXIII. 1410 a. 5 m. d. 15

Vacat Sedes Romana annos 2. m. 5. d. 10.

Martinus V. 1417 a. 13 m. 3 d. 12

Ægidius Antipapa dictus Clemens VIII.

Eugenius IV. 1431. a. 15 m. 15 d. 20

ARTICULUS IV.

In quo scribuntur varia schemata Conciliorum.

Concilia generalia Græca.

Nomen & annus.	Papa & Imperator.	Causa.
1. Nicænum anno 325.	Sylvester. Constantinus.	Arius.
Sardicense appendix Nicæni anno 347.	Julius. Constans & Constantius.	Eusebii factio.
2. Constantinopolitanum I. anno 381.	Damasus. Theodosius.	Macedonius & Apollinaris.
3. Ephesinum anno 431.	Cælestinus. Theodosius junior. Valentinianus.	Nestorius.
4. Chalcedonense an. 452.	Leo. Marcianus.	Eutyches.
5. Constantinopolitanum II. anno 453.	Vigilius. Justinianus.	Tria capitula.
6. Constantinopolitanum III. anno 681.	Agatho. Constantius Pogonatus.	Monothelitæ.
Trullanum quinisextum anno . . .	Justinianus.	Omissio conditorum canonum in 5. & 6. synodo. Iconoclastæ.
7. Nicænum II. anno 789.	Adrianus I. Constantinus & ejus mater Irene.	Photii schisma.
8. Constantinopolitanum IV. anno 897.	Adrianus II. Basilus Augustus.	

Concilia generalia Latina.

Nomen & annus.	Papa & Imperator.	Causa.
1. Lateranense I. anno 1122.	Callistus II. Henricus V.	Pax ineunda inter Ecclesiam & Imperium.
2. Lateranense II. anno 1139.	Innocentius II. Conradus.	Petrus de Brixia.
3. Lateranense III. anno 1179.	Alexander III. Fredericus I.	Cathari. Valdenses.
4. Lateranense IV. anno 1215.	Innocentius III. Fredericus.	Albigenses. Terra Sancta a Turcis recuperanda.
5. Lugdunense I. anno 1245.	Innocentius IV. Fredericus II.	Expediit in Terram Sanctam.
6. Lugdunense II. anno 1274.	Gregorius X. Rodolphus.	Processio Spiritus Sancti a Patre & Filio.
7. Viennense an. 1311.	Clemens V. Henricus.	Templariorum destructio. Begardorum & Beguinorum condemnatio.
8. Constantiense anno 1414.	Durante schismate Sigismundus.	Schisma tollendum.
9. Basileense ex parte reprobatur an. 1431.	Eugenius IV. Sigismundus.	Hussitæ & Vvicleffitæ.
10. Florentinum anno 1438.	Eugenius. Paleologus.	Reformanda Ecclesia.
11. Lateranense V. anno 1512.	Julius II. & Leo X. Maximilianus.	Unio Ecclesiæ Latinæ cum Græcæ.
12. Tridentinum anno 1545.	Paulus III. Carolus V.	Reformatio & pacificatio Ecclesiæ.
		Lutherani. Calvinistæ.

ARTICULUS V.

In quo Latine, & Italice describitur ordine
alphabetico Index Geographicus
omnium Conciliorum.

PER dare un'idea distinta de' luoghi, dove
si sono tenuti i Concilj, io noto quattro
cose: cioè il Continente, il Regno, la Provin-
cia, e la Città, affinché ognuono possa trovare
più facilmente in qualsivisa carta il luogo, do-
ve s'è tenuto il Concilio. Per esempio *Conci-
lium Abricense*, io dico Avranches, in Europa,
in Francia, in Normandia. Bisogna cercare
nel Mappamondo 1. l' Europa, 2. nell' Euro-
pa la Francia, 3. nella Francia la Norman-
dia, 4. Nella Normandia Avranches, e così si
fa dove s'è tenuto il Concilio chiamato *Abric-
ense*. Io ho seguito la carta Geografica del
Signor Duval; e per dare nel medesimo tem-
po una cognizione del numero de' Concilj, o
Conciliaboli, che sono stati tenuti in qua-
lunque luogo, ho aggiunto in fine quanti
Concilj, e Conciliaboli sono stati tenuti in
quella Città. Per esempio, se si vuol sapere
quanti Concilj sono stati tenuti in Costan-
tinopoli, basta cercare la lettera C, si troverà
Costantinopoli, e in fine si vedrà che in Co-
stantinopoli si tennero 4. Concilj Generali,
36. Provinciali, o Nazionali, 25. Conciliaboli.
Per calcolare un tal numero ho seguito la
collezione del P. Labbé Gesuita, ch'è la più
ampia che abbiamo: e come il Signor Baluzio
ci ha data una collezione de' Concilj che era-
no stati omissi, io mi sono servito anche dell'
opera di questo. Quando poi nè il P. Labbé,
nè il Baluzio non mi hanno dato nessuna no-
tizia, io mi sono contentato di mettere in
questo Catalogo il luogo che il Duval ha
notato, senza dir niente del numero de'
Concilj, perchè confesso liberamente che
non lo so, e che mi farà un grandissimo
favore chi me ne darà cognizione.

A

A *Brinca*, Avranches, in Europa, in Fran-
cia, in Normandia. *Concilium Abri-
cense*. . . Vi si tenne 1. Concilio.

Aclea, Acleth in Europa, in Inghilterra.
Concil. Acleense. Vi si tenne un Concilio.

Ad-quercum, Borgo della Città di Cal-
cedonia, nell' Asia minore, nella Bitinia.
Concil. Ad-quercum. 2. Concilj.

Adrumetum, Adrumeto nell' Affrica, nel
Regno di Tunisi, nella Provincia Bisacena.
Concil. Adrumentinum. 2. Concilj.

Aegyptus, Egitto, ovvero *Alexandria*, Alef-

sandria, nell' Affrica, nell' Egitto. *Concil.
Alexandrinum*. 21. Concilj. 6. conciliab.

Adua, Autun, in Europa, in Francia,
nella Borgogna. *Concil. Aduense*. Conc. 1.

Egidia, S. Gilles, in Europa, in Francia, nel-
la Linguadocca. *Concil. Egidianum*. Conc. 2.

Africa, Affrica, uno de' quattro Conti-
nenti. Questa parola si prende per la Dio-
cesi, o una delle parti dell' Affrica. *Conc.
Africanum*. 20. Conc. 1. Conciliab.

Agatha, Agde, in Europa, in Francia, nella
Linguadocca. *Conc. Agathense*. 1. Conc.

Agaunum, S. Maurice, in Europa vicino al
Lago di Geneva. *Conc. Agaunense*. 2. Conc.

Albigia, Albi, in Europa, in Francia, nell'
alta Linguadocca. *Conc. Al bigense*. 1. Concilj.

Albingaunum, Albenga, in Europa, in Italia,
nel Genovesato. *Concil. Albingaunense*.

Alerie, Aleria, Città rovinata nell' Euro-
pa, in Italia, vicino all' Isola di Corsica.

Concil. Alerianum secondo il Sanfone.

Aginnum, ovvero *Agennium*, Agen in Euro-
pa, in Francia, in Gualcogna. *Conc. Agennense*.

Alexandria, Alessandria d' Egitto, nell' Af-
frica, nell' Egitto. *Concil. Alexandrinum*.

Alna, Alna, in Europa, nell' Inghilter-
ra. *Concil. Alnense*. 1. Conc.

Alsheim, ovvero *Alsbemia*, Alsteim, in Euro-
pa, in Germania, ne' Grigioni. *Concil. apud
Alsheim*, ovvero *Alsbeum*. 1. Conc.

Altinum, Altino, in Europa, in Italia,
nella Marca Trivigiana. *Conc. Altinense*.

Amalphia, ovvero *Amalphis*, Amalfi, in
Europa, in Italia, nel Regno di Napoli.

Concil. Almaphitatum. 1. Conc.

Ambresbyria, Ambresbury, in Inghilter-
ra. *Conc. Ambresburienfe*.

Ameria, luogo incerto secondo il Sanfone.

Anagnia, Anagni, in Europa, in Italia, nella
Campagna di Roma. *Concil. Ananense*.

Ancira, Ancira, ovvero Angoura, nell'
Asia, nella Galazia. *Concil. Anciranum*, ov-
vero *Anciritanum*, o corrottamente *Anqui-
rense*. 3. Conc. 2. Conciliab.

Andegavum, Angers, in Europa, in Fran-
cia, in Angiò. *Concil. Andegavense*, ovve-
ro *Andiavense*. 6. Concilj.

Andelaum, ovvero *Andelaus*, Andelot,
in Europa, in Francia, nella Sciampagna.

Concil. apud Andelaum. 1. Conc.

Andria, Andria, in Europa, in Italia,
nel Regno di Napoli. *Conc. Andrianum*.

Angari, in Asia. *Conc. Angariense*.

Anglia, Inghilterra, Regno principale
dell' Isola Britanniche. *Concil. Anglicanum*.

11. Concilj. 1. conciliabolo.

Anjicium, ovvero *Alvicium*, o *Podium S. Ma-
rie*,

rie, Puy in Velay, in Europa, in Francia, nella Linguadocca. *concil. Antienfe*. 1. concil.
Antiochia, Antiochia, nell'Asia, e Capitale della Siria. *concil. Antiochenum*. 19. concil. 6. conciliaboli.

Antissiodorum, Auxerre, in Europa, in Francia, nella Borgogna. *concil. apud Antissiodorum*.

Antuerpia, Anversa, in Europa, nelle Fiandre, ne' Paesi Bassi. *concil. Antuerpiense*.

Ansa, in Europa, in Francia, vicino a Lione. *concil. Ansanum*. 2. concil.

Apamie, Pamiers, in Europa, in Francia, nel paese di Foix. 1. concil.

Aquileja, Aquileja, in Europa, in Italia, nel Friuli. *concil. Aquilejense*. 6. concil. 1. conciliab.

Aquæ, Aix, in Europa, in Francia, nella Provenza. *concil. Aquense*. 2. concil.

Aquisgranum, Aquisgrano in Europa, nel Ducato di Juliers. *concil. Aquisgranense*. 13. concil.

Aquitania, Aquitania, o Guienna, in Europa, in Francia, nella Guascogna 1. concil.

Arabia, l'Arabia, nell'Asia. *concil. Arabicum*. 1. concil.

Aragonia, Aragona, in Europa, nella Spagna. *concil. Aragonense*. 1. concil.

Aranda, Aranda, in Europa, in Spagna, nella Castiglia vecchia. *concil. Arandense*.

Arauso, ovvero *Arausica civitas*, Oranges, in Europa, in Francia, in Provenza, nel Principato d'Oranges. *concil. Arausicanum*. 3. concil.

Arelate, Arles, in Europa, in Francia, nella Provenza. *concil. Arelatense*. 8. concil.

Aretium, Arezzo, in Europa, in Italia, nel Ducato di Fiorenza. *concil. apud Aretium*.

Argentina, ovvero *Argentoratium*, Argentina, in Europa, in Alemagna, nell'Alfazia. *concil. Argentinenfe*.

Ariminum, Rimini, in Europa, in Italia, sul golfo di Venezia. *concil. Ariminense*. 1. conciliab.

Armacha, Armach, in Europa, nella gran Bretagna, nell'Islanda alla Provincia d'Ultonia. *concil. Armachense*.

Armenia, Armenia, Provincia d'Asia. *concil. Armenicum*. 1. concil.

Arvernus, ovvero, *Alarus mons*. Clermonts, in Europa, in Francia, all'Avergna. *concil. Arvernense*. 3. concil.

Aschaffenburgum, Aschaffenburg, in Europa, nella Germania, nell'Arcivescovato di Magonza. *concil. Aschaffenburgense*. 1. concil.

Asculum, Ascoli, in Europa, in Italia, nella Marca d'Ancona. *concil. Asculanense*.

Asia, l'Asia, uno de' quattro continenti del mondo. *concil. Ahanum*, ovvero *Asiatum*. 2. concil.

Asia, Alte, in Europa, in Italia, nel Piemonte. *concil. Asense*.

Asturica, Astorga, in Europa, in Spagna, nel Regno di Lion. *concil. Asturicense*.

Atrebat, Arras, in Europa, in Francia, nell'Artesia. *concil. Atrebatense*.

Attiniacum, Attigni, in Europa, in Francia, nella Sciampagna. *concil. Attiniacense*. 4. concil.

Audomara, S. Omer, in Europa, in Francia, nell'Arteria. *concil. Audoramenfe*. 2. concil.

Avenio, Avignone, in Europa, in Francia, nel Contado Venefino, nella Provenza. *concil. Avenionense*. 10. concil.

Aversa, Aversa, in Europa, in Italia, nella Terra di Lavoro. *concil. apud Aversam*.

Augusta Vindelicorum, Augusta, o Aushbourg, in Europa, in Germania, nella Svevia. *concil. Augustanum*. 2. concil.

Augustodunum, Autun, in Europa, in Francia, nella Borgogna. *concil. Augustodunenfe*. 5. concil.

Aurclia, Orleans, in Europa, in Francia, nell'Orleanese. *concil. Aurelianense*. 11. concil.

Ausci, Auch, in Europa, in Francia, nella Guienna, nella Guascogna. *concil. Auscienfe*. 5. concil.

Auxima, Olmo, in Europa, in Italia, nella Marca d'Ancona.

B

Bajocæ, Bajeux, in Europa, in Francia, nella Normandia. *concil. Bajocense*. 1. concil.

Bamberga, Bamberg, in Europa, in Germania, nella Boemia. *concil. Bambergenfe*. 1. concil.

Barcino, Barcellona, in Europa, in Spagna, nella Catalogna. *concil. Barcinonense*. 6. concil.

Barium, Bari, in Europa, in Italia, nel Regno di Napoli, nella Terra di Bari. *concil. Barenfe*. 1. concil.

Basilea, Basile, in Europa, in Germania, negli Svizzeri. *concil. Basileense*. 1. concil.

Bavaria, la Baviera, Ducato di Germania. *concil. Bavaricum*. 1. concil.

Baugenciacum, ovvero *Balgenciacum*, Baugenci, in Europa, in Francia, nell'Orleanese nella Belgica. *concil. Balgenciense*. 2. concil.

Becancelda, ovvero *Bacanielda*, in Europa, in Inghilterra, nella Contea di Kent, ovvero Boukingan. *concil. Becaneldense*. 2. concil.

Bellicium, Belai, in Europa, in Francia, in Borgogna, nella Bresse. *concil. Belliciense*.

Bellovacum, Beauvais, in Europa, in Francia, nell'Isola di Francia. *concil. Bellovacense*, ovvero *Bellovacense*. 5. concil.

B

B

B

B

B

B

B

B

B

B

B

B

B

B

B

B

B

B

B

B

B

B

Beneventum, Benevento in Europa, in Italia, nel Regno di Napoli. *concil. Beneventanum*. 8. concil.

Beningdonum, ovvero **Beningdona**, in Europa, in Inghilterra. *concil. Beningdonense*. 7. concil.

Bergastudum, Berkamsted, in Europa, in Inghilterra, nella Contea di Bedford. *concil. Bergastense*. 1. concil.

Berytus, Berith, ovvero **Barut**, nell' Asia, nella Siria, nella Fenicia. *concil. Berytense*. 1. concil.

Besaldunum, Besalu, in Europa, in Spagna, nella Catalogna. *concil. Besardonense*.

Besontio, Belanzone, in Europa, in Francia, nella Franca Contea. *concil. Besontinense*.

Biterre, Bezirs, in Europa, in Francia, nella Linguadocca. *concil. Biterrense*. 7. concil. 1. conciliabolo.

Bituntium, Bitunto, in Europa, in Italia, nel Regno di Napoli. *concil. Bituntinum*.

Bituricum, o **Biturgia**, o **Biturica** Bourges, in Europa, in Francia, nel **Bes**. *concil. Bituricense*. 15. concil.

Bona, Bonna, in Europa, in Germania, nell' Elettorato di Colonia. *concil. Bonense*. 1. concil.

Bononia, Bologna, in Europa, in Francia, nella Picardia. *concil. Bononienfe*. 1. concil.

Bosra, Buseret, nell' Asia, nell' Arabia, *concil. Bosrenum*. 1. concil.

Braccara Augusta, Braga, in Europa, nel Regno di Portogallo. *concil. Braccarense*. 4. concil.

Brandafordia, Brandford, in Europa, nell' Inghilterra, nella Provincia di Cantorberi. *concil. Brandafordienfe*. 1. concil.

Brennacum, Mezieres, in Europa, in Francia, nell' Isola di Francia. *concil. Brennacense*. 1. concil.

Brestia, Breste, in Europa, nel Regno di Polonia, nella Cujavia. *concil. Britanum*.

Briocopolis, S. Brieux, in Europa, in Francia, nella Normandia. *concil. Briocopolense*.

Britannia, la Gran Brettagua, che comprende i Regni d' Inghilterra, e di Scozia, *concil. Britannicum*. 4. concil.

Brivatum ovvero **Brivas**, Brive la Gagliarda, nel Limosin, o piuttosto Brioude, in Europa, in Francia, nell' Averga. *concil. Brivatense*. 1. concil.

Brixia, Brescia, in Europa, in Italia, nella Repubblica di Venezia. *concil. Brixienfe*. 2. concil.

Brixino, Brexanone, in Europa, in Germania, nella contea del Tirolo. *concil. Brixinenfe*.

Buda, Buda, in Europa, in Ungheria, nell' Arcivescovato di Colteza, *concil. Budense*. 1. concil.

Burdigala, Bourdeaux, in Eur. in Francia, verso Guenna. *concil. Burdigalense*. 7. concil.

Burgi, Burgos, in Eur. nella Spagna, nella vecchia Castiglia. *concil. Burgenfe*. 1. concil.

Burgum S. Sepulcri, Borgo S. Sepolcro, in Europa, in Italia, nel Ducato di Toscana. *concil. Burguntinum*. 1. concil.

Bisacena, la Bisacena, Provincia dell' Affrica, che ora fa una parte del Regno di Tunisi. *concil. Bisacenum*. 4. concil.

C

Cabillonum, ovvero **Cabilla**, ovvero **Cabilinum**, Chatillon sulla Sena, in Europa, in Francia, nella Borgogna. *concil. Cabillonense*. 5. concil.

Cadruicum, Cahors, in Europa, in Francia, nella Guenna, nel Querci. *concil. Cadruenfe*.

Cesar Augusta, Saragozza, in Europa, in Spagna, nel Regno d' Aragona. *concil. Caesar-Augustanum*. 3. concil.

Cesarea-Palestina, **Cassair**, Cesarea di Palestina, nell' Asia, nella Siria. *concil. Cesareense*. 1. concil. 1. conciliab. altro a Cesarea nel Porto, e un altro a Cesarea di Cappadocia.

Cairum, ovvero **Memphis**, il gran Cairo, in Affrica, nell' Egitto. *concil. Memphisicum*.

Cala, ovvero **Kala**, Chelles, Badia di Monache Benedittine, in Europa, in Francia, nell' Isola di Francia. *concil. Calense*.

Calcutum, Calcut, in Europa, in Inghilterra. *concil. Calcutense*. 1. concil.

Calista ovvero **Kalis**, Calista in Europa, in Polonia. *concil. Caliciense*. 1. concil.

Calna, Calna, in Europa, in Inghilterra. *concil. Calneville*. 1. concil.

Camboricum, Cambriad, in Europa, in Inghilterra. *concil. Camboricense*.

Camtracum, ovvero **civitas Cameracensis**, Cambraus, in Europa, in Francia, nel Sambrése. *concil. Cameracense*. 1. concil.

Camerinum, Camerino, in Europa, in Italia, nella Marca d' Ancona. *concil. Camerinenfe*.

Cantium, Kent, Contea del Regno d' Inghilterra, in Europa. *concl. Cantianum*.

Cantuaria, Cantobery, in Europa, in Inghilterra, nella Contea di Kent. *concl. Cantuariense*. 8. concil.

Canusium, Canose, in Europa, in Italia, nel Regno di Napoli. *concil. Canusinum*.

Capua, Capoa, in Europa, in Italia, nel Regno di Napoli, nella terra di Lavoro. *concil. Capuense*. 3. concil.

Caput aquarum, Capaccio, in Europa, in Italia, nel Regno di Napoli. *concil. ex capite aquarum*.

Caralis, Cagliari, in Europa, nella Sardegna, *concil. Caralense*.

E e

Car

Carcaffo, Carcaffone, in Europa, in Francia, nella Linguadocca. *concil. Carcaffonenfe*.
Caria, Aldinelli, Provinciadel'Alia. *concil. Cariacum*. 1. conciliab.
Carilocus, Charlieu, in Europa, in Francia, nella Borgogna. *concil. Carilocenfe*. 1. *concil. Carifiacum*, Cresi, in Europa, in Francia, nell'Isola di Francia. *concil. apud Carifiacum*. 4. *concil.*
Carnutum, Chartres, in Europa, in Francia, nell'Orleanefe. *concil. Carnosenfe*. 3. *concil.*
Caroffum, Carol, in Europa, in Francia, nel Poitù. *concil. Caroffenfe*.
Carpentoraffe, Carpentras, in Europa, in Francia, nella Provenza, nel Venefino. *concil. Carpentoraffenfe*. 1. *concil.*
Cartago, Cartagine, quefta Città ora rovinata era in paffato la Capitale di tutta la Chiefa d' Affrica. *concil. Cartbaginenfe*, 20. *concil.* 1. conciliab.
Casbella, Cashel, in Europa, in Inghilterra, nell'Irlanda. *concil. Caffellanum*. 1. *concil.*
Caffinum, Monte Caffino in Europa, in Italia, nel Regno di Napoli, nella Terra di Lavoro. *concil. apud Caffinum*.
Castellanum, Città Castellana in Europa, in Italia. *concil. Caffellanenfe*. 1. *concil.*
Castrum Gonterii, Caffello Contier, in Europa, in Francia, nell'Angiò. *concil. apud Castrum Gonterii*. 4. *concil.*
Castrum Teoderici, Caffello Thierry, in Europa, in Francia, nell'Isola di Francia. *concil. apud Castrum Teoderici*. 1. *concil.*
Catalauni, Scialon, in Europa, in Francia, nella Sciampagna. *concil. Catalunenfe*. 1. *concil.*
Cava, Cava, in Europa, in Italia, nel Regno di Napoli. *concil. Cavenfe*.
Caverna, Caverne, luogo d'Affrica. *concil. Cavernenfe*. 1. conciliab.
Cefaledium, Cefalù, in Europa, in Sicilia. *concil. Cefaledienfe*.
Celle, Celle, in Affrica, nella Mauritania, *concil. Celenfe*.
Celichirbo, Celichith, in Europa, in Inghilterra. *concil. Celichyonenfe*. 1. *concil.*
Cervia, Cervia, in Europa, in Italia, nella Romagna. *concil. Cerviacenfe*.
Cefena, Cefena, in Europa, in Italia, nella Romagna. *concil. Cefenanum*.
Chalcedon, Calcedonia, nell'Asia minore, nella Bitinia, *concil. Chalcedonenfe*. 1. *concil.* generale.
Cirta, Conftantina, in Affrica, nella Numidia. *concil. Cirtenfe*. 1. *concil.* 1. conciliab.
Clarandonum, Clarandon, in Europa, in Inghilterra. *concil. Clarandonenfe*. 1. *concil.*

Clipiicum, Clichì, in Europa, in Francia, nell'Isola di Francia. *concil. Clipiacenfe*. 2. *concil.*
Clodia, Chioggia, in Europa, in Italia, nello ftato di Venezia. *concil. Clodiacenfe*.
Clovesbovia, Clovelovia, in Europa, in Inghilterra. *concil. Clovesbovienfe*. 6. *concil.*
Collis, Colle, in Europa, in Italia, nella Tolcana. *concil. Colleenfe*.
Colonia Aggripina, Colonia, in Europa, in Germania, nell'Eltorato di Colonia. *concil. Agrippinenfe*, ovvero *Colontienfe*. 20. *concil.*
Colonia villa, Colonia, vicino a Mans, in Europa, in Francia, nell'Orleanefe. *concil. Colonia-villenfè*. 1. *concil.*
Compendium, Compiègne, in Europa, in Francia, nell'Isola di Francia. *concil. Compendienfe*. 10. *concil.*
Complutum, Alcalà des Henares, in Europa, in Spagna, nella nuova Castiglia. *concil. Complutenfe*. 1. *concil.*
Compostella, Compostella, ovvero S. Giacomo di Galizia. *concil. Compostellanum*. 2. *concil.*
Compla, Confa, in Europa, in Italia, nel Regno di Napoli. *concil. Complacenfe*.
Comum, Como, in Europa, in Italia, nel Milanefe. *concil. apud Comum*.
Confinium 3 civitatum, in Europa, in Francia, nel Quercì. *concil. apud confinium 3 civitatum*.
Confluentes, Coblenz, in Europa, in Germania, nell'Eltorato di Treviri. *concil. Confluentinum*.
Conftantia, Coftanza, in Europa, in Germania, ful Lago di Coftanza. *concil. Conftantienfe*. 1. *concil.* gener. e 2. particolari.
Conftantinopolis, Conftantinopoli, in Europa, nella Romania. *concil. Conftantinopolitanum*. 4. gener. 6. partic. 25. conciliab.
Comprinia, Comprignan, vicino a Bourdeaux, in Europa, in Francia, nella Guienna. *concil. Comprinenfe*. 3. *concil.*
Corduba, Cordova, in Europa, in Spagna, nell'Andalufia. *concil. Cordubenfe*. 2. *concil.*
Corinthus, Corinto, in Europa, nella Grecia. *concil. apud Corinthum*. 1. *concil.*
Cornetum, Corneto.
Corfica, l'Isola di Corfica, in Europa. *concil. apud Corficam*.
Corrona, Cortona, in Europa, in Italia, nella Toscana. *concil. Cortonenfe*.
Cofentia, Cofenza, in Europa, in Italia, nel Regno di Napoli. *concil. apud Cofentiam*.
Coyacum, Cojaco, in Europa, in Spagna, nell'Afturia. *concil. Coyacenfe*. 1. *concil.*
Cremona, Cremona, in Europa, in Italia, nel Milanefe. *concil. Cremonenfe*. 1. *concil.*

Creta, Candia, Isola del Mar Mediterraneo. *concil. Cretense*.

Cyperanum, Cyporano, in Europa, in Italia, vicino a Napoli. *concil. Cyperanense*.

Cyprius, Isola di Cipro, sul Mediterraneo. *concil. apud Cypri Constantiam*.

D

Dalmatia, la Dalmazia, in Eur. lungo il Golfo di Venezia. *concil. Dalmaticum*. 2. *concil.*

Damascus, Damasco, in Asia, nella Siria. *concil. Damascenum*.

Dertona, Tortona, in Europa, in Italia, nel Milanese. *concil. Dertonense*.

Dertusa, Tortosa, in Europa, in Spagna, nella Catalogna. *concil. Dersufanum*. 1. *concil.*

Dia, Die, in Europa, in Francia, nel Delfinato. *concil. apud Diam*. 1. *concil.*

Dingolfing, Dilgenfingen, in Europa, in Germania, nell'Elettorado di Baviera. *concil. Dilgolfingense*. 1. *concil.*

Dioclea, Cataro, in Europa, nella Dalmazia. *concil. apud Diocleam*, ovvero *concil. Diocleamum*.

Diofpolis, aliter *Lidda*, in Asia, nella Palestina. *concil. Diofopolitanum*. 1. *concil.*

Divio, Dison, in Europa, in Francia, nella Borgogna. *concil. Divienense*. 2. *concil.*

Dublinum, Dublin, in Europa, in Inghilterra, nell'Irlanda. *concil. Dublinense*. 1. *concil.*

Duisburgum, Duisburg, in Europa, in Germania, nella VVestfalia. *concil. Duisburgense*. 1. *concil.*

Duria, Dueren, in Europa, nella Germania inferiore, nel Ducato di Giuliers, nella Diocesi di Colonia. *concil. Duriense*. 3. *concil.*

Duziacum, Donfi, in Europa, in Francia, nella Sciampagna. *concil. Duziacense*. 2. *concil.*

E

Eboracum, Yorch, in Europa, in Inghilterra. *concil. Eboracense*. 6. *concil.*

Ebroici, Evreux, in Europa, in Francia, nella Normandia. *concil. Ebroicense*.

Egara, Terrassa, o Egar, in Europa, in Spagna, nell'Aragona. *concil. Egarense*. 1. *concil.*

Eliberis, Elvira, in Europa, in Spagna, nel Regno di Granada. *concil. Eliberitanum*. 1. *concil.*

Emerita, Merida, in Europa, in Spagna, nella Castiglia vecchia. *concil. Emeritense*. 1. *concil.*

Engolisma, Angoulême, in Europa, in Francia, nell'Orleanese. *concil. Engolismense*. 2. *concil.*

Engilbeneimen, Ingelheim, in Europa, in Germania, vicino a Magonza. 1. *concil.*

Epauna, Genne, in Europa, in Savoia. *concil. Epaunense*. 1. *concil.*

Ephefus, Efeso, capitale nell'Asia propria. *concil. Ephefinum*. 1. *concil. Generale*. 2. *Particol*. 1. *concil. iab.*

Epirus vetus, l'Epiro, in Europa, nella Macedonia. *concil. Epiri veteris*. 1. *concil.*

Erfordia, Erfart, in Europa, in Germania. *concil. Erfordienfe*. 1. *concil.* 1. *concil. iab.*

Exoldunum, Illondum, in Europa, in Francia nel Berry. *concil. Exoldunense*. 1. *concil.*

Exonia, Excester, in Europa, in Inghilterra. *concil. Exoniense*. 1. *concil.*

F

Faventia, Faenza, in Europa, in Italia, nella Romagna. *concil. apud Faventiam*.

Ferraria, Ferrara, in Europa, in Italia, nel Ducato di Ferrara. *concil. Ferrariense*. 1. *general.*

Fiaschala, Fingal, in Eur. in Inghilterra. *concil. Finschalenfe*. 1. *concil.*

Florentia, Firenze, in Europa, in Italia, nella Toscana. *concil. Florentinum generale*. 1. *gener.* 2. *partic.*

Fons blandus, Fontanablò, in Europa, in Francia, nell'Isola di Francia. *concil. apud Fontem-blandi*.

Foro-julium, Friuli, in Europa, in Italia, nel Dominio Veneziano. *concil. Foro-julienfe*. 1. *concil.*

Forum-Livii, Forlì, in Europa, in Italia, nella Romagna. *concil. Foro-Livii*.

Francfordia, Francfort sul Meno, in Europa, in Germania, nel circolo del Reno. *concil. Francfordienfe*. 3. *concil.*

Frideslaria, Fritzlar, in Europa, in Germania, nella Diocesi di Magonza. *concil. Frideslariense*. 1. *concil.*

Frisinga, Frisinga, in Europa, in Germania, nell'alta Baviera. *concil. Frisingense*.

Fulginum, Foligno, in Europa, in Italia, nell'Umbria. *concil. Fulginense*.

Fuxum, Foix, in Europa, in Francia, nella Contea di Foix. *concil. Fuxense*. 1. *concil.*

G

Gabaldi, Givaudan, in Europa, in Francia, nella Linguadocca. *concil. Gabalitanum*.

Gaintonia, Gaintaignon, in Europa, in Inghilterra. *concil. Gaintingronienfe*.

Gandavum, Gaud, in Europa, nelle Fiandre. *concil. Gandavenfe*.

Gandersheim, Gandersheim, in Europa, nella German. nel Branluicese. *concl. Ganderhsinfe*.

Gangra, Gangra, nell'Asia minore. *concil. Gangranense*. 1. *concil.*

Gembicia, Gembicia, in Eur. nella Polonia maggiore, vicino a Gnesna. *concl. Gembicienfe*.

Geneva, Geneva, in Europa, nella Savoia. *concil. Genevense*. 1. *concil.*

Gentiliacum, Gentilli, in Europa, in Francia, nell'Isola di Francia. *concil. Gentiliacense*. 1. concil.

Genova, Genova, in Europa, in Italia, nella Repubblica di Genova. *concil. Genuense*. 1. concil.

Germania, la Germania, in Europa. *concil. Germanicum*. 3. concil. 1. conciliab.

Gerunda, Girona, in Europa, in Spagna, nella Catalogna. *concil. Gerundense*. 1. concil.

Gisfortium, Gisors, in Eur. in Francia, nella Normandia. *concil. Gisfortense*. 1. concil.

Gnesna, Gnesna, in Europa, nella Polonia. *concil. Gnesnense*.

Gradus, Grado, in Europa, Isola nel Mar Adriatico. *concil. Gradense*.

Græcia, la Grecia.

Granata, Granada, in Europa, in Spagna, nel Regno di Granada. *concil. Granatense*.

Graffa, Graffa, in Europa, in Francia, nel Delinato. *concil. Graffense*.

Gratelanum, Gratalen, in Europa, in Inghilterra. *concil. Gratelanense*. 1. concil.

Gudaixa, Gnadix, in Europa, in Spagna, nel Regno di Granada. *concil. Gudaicense*.

Guastalla, Guastalla, in Europa, in Italia, nella Lombardia. *concil. Guastallense*. 1. concil.

H

Hafnia, Copenaghen, in Europa, nella Danimarca. *concil. Hafniense*. 1. concil.

Harlemum, Harlem, in Europa, in Inghilterra. *concil. Harlemense*.

Hodfeldia, Hatfeld, in Europa, in Inghilterra. *concil. Hodfeldense*. 1. concil.

Helena, Elena, in Europa, in Germania, nel Rossiglione. *concil. Helenense*. 1. concil.

Herbipolis, Erbipoli, in Europa, in Germania, nella Francia. *concil. Herbipolense*. 1. concil. 1. conciliab.

Heristallum, Heristall, in Europa, in Germania. *concil. Heristallense*.

Hibernia, l'Irlanda, in Europa. *concil. Hibernicum*. 4. concil.

Hidrunum, Otranto, in Europa, in Italia, nel Regno di Napoli, nella terra d'Otranto. *concil. Hidrunense*.

Hieracium, Girace, in Europa, in Italia, nella Calabria. *concil. Hieraciense*.

Hierapolis, Hierapoli, in Asia, nella Frigia. *concil. Hierapolitanum*. 1. concil.

Hierusalem, Gerusalemme, in Asia, nella Giudea. *concil. Hierosolymitanum*. 18. concil. 2. conciliab.

Hildesheimum, Heildesheim, in Europa, in Germania. *concil. Hildesheimense*.

Hippo, Bona, in Africa, nella Numidia. *concil. Hipponense*. 1. concil.

Hispalis, Siviglia, in Europa, in Spagna, nel Regno dell'Andalusia. *concil. Hispalense*. 2. concil.

Hispania, la Spagna. *concil. Hispanicum*.
Horta, Orta, in Europa, in Italia. *concil. Hortanum*.

Hosunum, Ostuni, in Europa, in Italia, nel Regno di Napoli. *concil. Hosunenense*.

I

Iacca, Jaca, in Europa, in Spagna, nell'Aragona. *concil. Iaccitanum*. 1. concil.

Iadera, Zara, in Europa, in Italia, nella Repubblica di Venezia. *concil. Iaderense*.

Javaria, Javaria, in Europa, in Ungheria. *concil. Javariense*.

Iconium, Cogni, in Asia, nella Licaonia. *concil. Iconiense*. 1. concil.

Ilerda, Lerida, in Europa, in Spagna, nella Catalogna. *concil. Ilerdense*. 1. concil.

Ilipa-Italica, Siviglia-la-veia, in Europa, in Spagna, nell'Andalusia. *concil. apud Ilipam-Italcam*.

Ingelheim, ovvero Ingelheimum, Ingelheim, in Europa, in Germania. *concil. Ingelheimense*. 4. concil.

Illyricum, la Schiavonia, in Eur. vicino al Mare Adriatico. *concil. Illyricum*. 1. concil.

Insula, l'Isola, nella Contea d'Avignone. *concil. Insulanum*. 2. concil.

Jotrum, la Ferte, in Europa, in Francia, nell'Isola di Francia. *concil. Jotrense*. 1. concil.

Ipsaurica, Caramania, verso l'Occidente, nell'Asia minore. *concil. Ipsauricum*.

Italia, l'Italia, in Europa. *concil. Italicum*. 1. concil.

Jalibona, Lillabona, in Europa, in Francia, nella Normandia. *concil. Jalibonense*. 1. concil.

Junia, ovvero *Junearia*, Junieres, in Europa, in Francia, nella Linguadocca. *concil. Junianense*. 1. concil.

K

Karrosense concilium, di Charroux, in Europa, in Francia, nel Poitou. 1. concil.

Kelinsa, in Europa, in Inghilterra, nell'Irlanda. *concil. Kelinsanum*.

Kingesburi, Kingesburi, in Europa, in Inghilterra. *concil. Kinges-buriamum*. 1. concil.

Kingston, ovvero *Kingostonum*, Kingeton, in Europa, in Inghilterra, nella Contea di Suri. *concil. Kingstonsense*. 1. concil.

Kirlington, ovvero *Kirligotonium*, Kirlington, nel Regno antico degli Inglesi Orientali, in Europa. *concil. Kirligotonense*. 1. concil.

L

Lambetbeem, Lambeth, in Europa, in Inghilterra. *concil. Lambetbeense*. 4. concil.

Labefa, ovvero *Lambefa*, *Labefa*, ovvero *Lambefa* in Africa, nella Numidia. *concil. Lambesanum*. 1. *concil.*

Lampfacus, *Lampfaco*, in Asia, nell'Ellesponto. *concil. Lampfacenum*. 1. *concil.* 1. *conciliab.*

Laneicia, *Lencici*, ovvero *Lemezitz*, in Europa, nella Polonia maggiore. *concil. Lancicienfe*. 5. *concil.*

Landavia, *Landaf*, in Europa, in Inghilterra, nel paese di Galles. *concil. Landavienfe*. 14. *concil.*

Langia, *Langaſco*, o *Langez*, in Europa, in Italia vicino a Genova. *concil. Langenfe*. 1. *concil.*

Laodicea, *Laodicea*, in Asia. *concil. Laodiceenum*. 2. *concil.*

Lateranum, S. Giovanni Laterano in Roma, in Europa, in Italia. *concil. Lateranense*. 5. *concil. gener.* 5. *particol.*

Latiniacum, *Lagni*, in Europa, in Francia, nell'Isola di Francia. *concl. Latiniacen*. 1. *concl.*

Lavaura, ovvero *Vaurum*, *Lavar*, in Europa, in Francia, nella Linguadocca. *concil. Vaurense*. 2. *concil.*

Lauda, ovvero *Laus Pompeja*, *Lodi*, in Europa, in Italia, nella Lombardia. *concil. Laudense*. 1. *concil.*

Laudunum, *Laon*, in Europa, in Francia, nell'Isola di Francia. *concl. Laudunenfe*. 3. *concl.*

Lauriacum, *Loroux*, nell'Angio in Europa, in Francia. *concl. Lauriacense*. 1. *concl.*

Lechlenia, *Laglin*.

Levio, *Lenn*, in Europa, in Spagna, nel Regno di Leon. *concl. Legionense*, ovvero *apud Legionem*. 2. *concl.*

Lemovicum, *Limoges*, in Europa, in Francia, nel Limosin. *concl. Lemovicense*. 5. *concl.*

Leodium, *Liegi*, in Europa, nelle Fiandre. *concl. Leodienfe*. 2. *concl.*

Leonium, S. Paolo di Lione, in Europa, in Francia, nella Normandia. *concl. Leonienfe*.

Lepte, ovvero *Sufa*, *Sufa*, in Africa, nella Numidia. *concl. Leptense*.

Leptinae, in Europa, nelle Fiandre. *concl. Leptinenfe*. 2. *concl.*

Lexorii, *Lisieux*, in Europa, in Francia nella Normandia. *concl. Lexorienfe*. 1. *concl.*

Lybia exterior, la Libia esteriore in Africa.

Lindocopa, ovvero *Langacopa*, *Lincoping*, in Europa, in Svezia, nella Gothia. *concl. Lindeopenfe*. 1. *concl.*

Lingones, ovvero *Lingone*, *Langres*, in Europa, in Francia, nella Sciampagna. *concl. Lingonenfe*. 4. *concl.*

Lippia, *Lippa*, in Europa, in Germania, nella Vestfalia. *concl. Lippienfe*. 2. *concl.*

Tem. II.

Londinium, *Londra*, in Europa, in Inghilterra. *concl. Londinienfe*. 37. *concl.*

Lovicium, *Lovviev*, in Europa, in Polonia, nel Palatinato di Rava. *concl. Lovicienfe*.

Luca, *Lucca*, in Europa, in Italia, nella Repubblica di Lucca. *concl. Lucanum*, ovvero *Lucense*. 2. *concl.*

Lucus, *Lugo*, in Europa, in Spagna, nel Regno di Gallicia. *concl. Lucense*.

Lugdunum, *Lion*, in Europa, in Francia, nel Lionese. *concl. Lugdunenfe*. 2. *General.* 15. *Particol.*

Lumbaria, *Lombes*, in Europa, in Francia, nella Guascogna. *concl. Lubarienfe*. 1. *concl.*

M

Macedonia, la Macedonia, una volta Regno. *concl. Macedonicum*. 1. *concl.*

S. Macra, *Fines*, in Europa, in Francia, nella Sciampagna. *concl. apud S. Macram*. 1. *concl.*

Macerata, *Macerata*, in Europa, in Italia, nella Marca di Ancona. *concl. Maceratanum*.

Maclovium, S. Malò, in Europa, nella Normandia. *concl. Macloviense*.

Maguelona, *Maguelona*, in Europa, in Francia, nella Linguadocca. *concl. Maguelonenfe*. 1. *concl.*

Magdunum, *Meun*, vicino ad Orleans, in Europa, in Francia, nell'Orleanese. *concl. Magdunenfe*. 1. *concl.*

Maldui, ovvero *Malmesburia*, *Malmesbury*, in Europa, in Inghilterra, nella Contea di Valton. *concl. Malmesburienfe*.

Manfredonia, *Manfredonia*, in Europa, in Italia, nel Regno di Napoli nella Puglia. *concl. Manfredonienfe*, ovvero *Sipontanum*.

Mantala, ovvero *Mantalum*, *Mantale*, ovvero Castel nuovo di Galaura. *concl. Mantalenfe*. 1. *concl.*

Mantua, *Mantova*, in Europa, in Italia, nella Lombardia. *concl. Mantuanum*. 2. *concl.*

Marazana, *Marazzana*, in Africa, nella Bisacena. *concl. Marazanense*.

Marcianum, *Maccià*, in Europa, in Francia, nella Guascogna, nella Contea di Armagnac. *concl. Marcianense*. 1. *concl.*

Marcotis, in Africa, nell'Egitto. *concl. Marcoticum*. 1. *conciabolo*.

Marficum, *Marfico*, in Europa, in Italia, nella Basilicata. *concl. apud Marficum*.

Massa, *Massa*, in Europa, in Italia, nella Toscana. *concl. Massanum*.

Matisco, *Malcon*, in Europa, in Francia, nella Borgogna. *concl. Matiscenense*. 3. *concl.*

Mauritania, la Mauritania, in Africa. *concl. Mauritanienfe*. 1. *concl.*

Ee 3

Me-

Mechlinia, Malines, in Europa, nelle Fian-
dre, nel Brabant. *concil. Mechliniense*. 2. concil.

Mediolanum, Milano, in Europa, in Italia,
nel Milanese. *concil. Mediolanense*. 15. concil.
1. conciliab.

Meldæ, Meaux, in Europa in Francia,
nel Brè della Sciampagna. *concil. Melden-
se*. 7. concil.

Melpbis, Melfi, in Europa, in Italia,
nel Regno di Napoli, nella Basilicata,
concil. Melphtanum. 1. concil.

Meritonum, Meriton, in Europa, in In-
ghilterra. *concil. Meritonense*. 1. concil.

Millifons, in Europa, nell'Irlanda, *conc.
apud Milli-fontem*.

Melodunum, Melun, in Europa, in Fran-
cia, nell'Orleanese. *concil. Melodunense*. 4.
concil.

Mercia, Mercia, in passato Regno, in Eu-
ropa, in Inghilterra. *concil. Marcianum*.

Mersburgum, Mersburg, in Europa, in Ger-
mania, nella Turingia. *concil. Mersburgen-
se*.

Metis, Metz, in Europa, in Francia, nel-
la Lorena. *concil. Metense*. 8. concil.

Milevi, ovvero *Millaum*, Melli, in Africa,
nella Numidia. *concil. Milevitanum*. 2. concil.

Moguntiacum, Magonza, in Europa, in Ger-
mania, nell'Elettorato di Magonza. *concil.
Moguntinum*. 21. concil. 1. conciliab.

Mons-Faliscus, Monte-Fiascone, in Europa,
in Italia. *concil. ad Montem Faliscum*.

Mons-Pessulanus, Montpellier, in Europa,
in Francia, nella Linguadoca. *concil. a
Monte-Pessulo*. 5. concil.

Mons-regalis, Monreale, in Europa, in
Italia, in Sicilia. *concil. Montis regalis*.

Montilia, Mons, ovvero *Montilium*, Mon-
teil, in Europa, in Francia, nella Proven-
za. *concil. Montilianum*.

Mopsuestia, Mopsuestie, in Asia, nella secon-
da Cilicia. *concil. Mopsuestianum*. 1. concil.

Mosomum, Mouson, in Europa, in Fran-
cia, nella Sciampagna. *concil. apud Mo-
somum*. 2. concil.

Murritum, Moret, in Europa, in Fran-
cia, nell'Orleanese, nel Galtinese. *concil.
Murritense*. 1. concil.

Mutina, Modena, in Europa, in Italia,
nella Lombardia, nel Ducato di Modena.
concil. Mutinense. 1. concil.

N

Nannetum, Nantes, in Europa, in Francia,
nel Brettagna. *concil. Nannetense*. 4. concil.

Narbo, Narbona, in Europa, in Francia, nel-
la Linguadoca. *concil. Narbonense*. 20. concil.

Narnia, Narni, in Europa, in Italia, nell'
Umbria. *concil. Narniense*.

Neapolis, Napoli, in Europa, in Italia,
nel Regno di Napoli. *concil. Neapolitanum*.
1. concil.

Neapolis, Naplousa, in Asia, nella Pa-
lestina. *concil. Neapolitanum*.

Nebium, Nebbio, in Europa, in Italia,
nell'Isola di Corsica. *concil. Nebiense*.

Nemausus, Nîmes, in Europa, in Franc. nel-
la Linguadoca. *concil. Nemausense*. 5. concil.

Nemprodurum, Nanterre, in Europa, in
Francia, nell'Isola di Francia. *concil. Nem-
prodorense*. 1. concil.

Neo-Cæsarea, ovvero *Cæsarea*, ponti, Neoce-
sarea, ovvero Tocat, in Asia, nella Provincia
del Ponto. *concil. Neocesareense*. 1. concil.

Neustria, la Normandia, in Europa, in
Francia. *concil. Neustriacum*. 1. concil.

Nicaea, Nicea ovvero Iusick, nell'Asia mi-
nore nella Bitinia. *concil. Nicænum*. 2. gene-
ral. 1. particul.

Nicia, ovvero, *Nissa*, Nissa, in Asia, nel-
la Cappadocia. *concil. Nyssenum*. 1. conciliab.

Nidda, Nid, Fiume, nell'Arcivescovato di
Yorch in Inghilterra. *concil. Niddense*. 1. concil.

Nivernum, Nivers, in Europa, in Francia,
nell'Orleanese, nel Nivernese. *concil. Ni-
vernense*. 1. concil.

Nigella, Nesle, in Europa, in Francia, nella
Picardia. *concil. Nigellense*. 1. concil.

Nola, Nola in Europa, in Italia nella
Terra di Lavoro. *concil. Nolanum*.

Noribergera, Norimberga, in Europa, in
Germania. *concil. Noribergeranum*.

Northantonum, Northampton, in Europa, in
Inghilterra, nella Provincia di Cantorbery.
concil. Northantonense. 4. concil. 1. conciliab.

Novaria, Novara, in Europa, in Italia,
nel Milanese. *concil. Novariense*.

Northusia, Northausen, in Europa, in
Germania. *concil. Northusianum*.

Noviodunum, ovvero *Novionum*, Noyon, in
Europa, in Francia, nell'Isola di Franc. *concil.
Noviodunense*, ovvero, *Novionense*. 4. concil.

Novus-mercatus, Neumarche, in Europa,
in Francia, nella Normandia. *concil. apud
Novum Mercatum*. 1. concil.

Nuceria, Nocera, in Europa, in Italia,
nel Regno di Napoli. *concil. Nucernianum*.

Nugariolum, Nogarot, in Europa, in Franc.
nella Guenna. *concil. Nugariotense*. 3. concil.

Numidia, la Numidia, in Affrica. *concil.
Numidianum*. 2. concil. 1. conciliab.

O

Osca, Huesca, in Europa, in Spagna,
nell'Aragona. *concil. Osenje*. 1. concil.

Osnabrigum, Osnaburg, in Europa, in
Germania. *concil. Osnabrugense*.

Osnabuc-

Osroena, Osroena, in Asia. *concil. Osroenum*. 1. concil.

Otonia, Ottonia, in Europa, nella Danimarca, nell'Isola di Fuenzon. *conc. Ottoniense*.
Ovetum, Ovido, in Europa, in Spagna, nell'Austria. *concil. Ovetense*. 2. concil.

Oxonium, Oxford, in Europa, in Inghilterra, nella Provincia in Cantorbery. *concil. Oxoniense*. 5. concil.

P

Paderbona, Paderbon, in Europa, in Germania, nel Circolo della Vestfalia. *concil. Paderbornense*. 2. concil.

Palencia, Palencia, in Europa, in Spagna, nel Regno di Lion. *concil. Palatinum*. 2. concil.

Palestina, Palestina, Terra Santa nell'Africa. *concil. Palaestinum*. 2. concil.

Pampelona, Pampelona, in Europa, in Spagna, nel Navarrese. *concil. Pampelonense*. 2. concil.

Panormus, Palermo, in Europa, in Italia, nella Sicilia. *concil. Panormitanum*.

Papia, ovvero Regia-Ticina, Pavia, in Europa, in Italia. *concil. Papianum*. 2. conciliab.

Parisi, Parigi, in Europa, in Francia, nell'Isola di Francia. *concil. Parisense*. 47. concil. 1. conciliab.

Parma, Parma, Ducato, in Europa, in Italia, nella Lombardia. *concil. Parmense*.

Patauium, Padova, in Europa, in Italia, nella Marca Trivigiana. *concil. Patavinum*. 1. concil.

Pennafela, Pennafiel, in Europa, in Spagna, nella vecchia Castiglia. *concil. Pennafielense*. 1. concil.

Penna S. Joannis, Città di Penna, in Europa, in Italia, nel Regno di Napoli. *concil. ad Pennam S. Joannis*.

Perpeniacum, Perpignano, in Europa, in Francia, nel Rossiglione. *concil. Perpinianense*. 1. concil.

Pertha, ovvero Fanum S. Joannis, S. Johnstun, ovvero Perth, in Europa, in Scozia, nella Provincia di Perth. *concil. Perthense*.

Pergamus, Pergamo, nella Misia, nell'Asia minore. *concil. Pergamense*. 1. concil.

Perusia, Perugia, in Europa, in Italia, nella Toscana. *concil. Perusinum*.

Petricovia, Petricou, in Europa, nella Polonia Maggiore, del Palatinato in Sirdia. *concil. Petricovienfe*.

Pharus, in Europa, in Inghilterra. *concil. Pharense*. 1. concil.

Pictaviu, Poitiers, in Europa, in Francia, nel Poitu. *concil. Pictaviense*. 11. concil.

Pisa, Pisa, in Europa, in Italia nella To-

scana. *concil. Pisanum*. 2. concil. 1. conciliab.

Pissiacum, Poissi, in Europa, in Francia, nell'Isola di Franc. *concil. Pissiacense*. 2. concil.

Pissa, Ponte S. Pietro, ovvero Pistres, in Europa, in Francia, nella Normandia. *concil. Pistense*. 2. concil.

Pistoria, Pistoja, in Europa, in Italia, nella Toscana. *concil. Pistoriense*.

Placentia, Piacenza, Ducato, in Europa, in Italia. *concil. Placentinum*. 2. concil.

Podium, le Pay in Vellay, in Europa, in Francia, nella Linguadoca. *concil. Aniciense*.

Policastrum, Policastro, in Europa, in Italia, nel Regno di Napoli. *concil. Policastrense*.

Pontes, Pons, in Europa, in Francia, nella Santogna. *concil. apud Pontes in Santonibus*. 1. concil.

Pontigonum, Pontignus, in Europa, in Francia, nella Sciampagna. *concil. Pontigonense*. 1. concil.

Pontus, il Ponto, in Asia. *concil. Ponticum*.

Populonium, Città rovinata, in Europa, in Italia, nella Toscana. *concil. Populoniense*.

Posonium, Presburgo, in Germania, nell'Ungheria. *concil. Posoniense*. 1. concil.

Potentia, Potenza, in Europa, in Italia, nel Regno di Napoli. *concil. Potentianum*.

Praga, Praga, in Europa, nella Boemia. *concil. Pragenfe*. 1. concil.

Ptolemais, Ptolemais, nella Libia esteriore. *concil. Ptolemaidis*. 1. concil.

Ptolemais, Aciri, in Asia, nella Siria. *concil. Ptolemaidis*.

Pusa, Pusa, in Asia. *concil. Pusanum*. 1. concil.

Q

Quintilineburgum, Quedlinbourg, in Europa, in Germania, nella Svezia. *concil. Quintilineburgense*. 3. concil.

R

Radinga, Redding in Europa, in Inghilterra. *concil. Radingense*. 2. concil.

Ratisbona, Ratisbona, in Europa, in Germania, nella Baviera. *concil. Ratisponense*. 2. concil.

Rhemi, Reims, in Europa, in Francia, nella Sciampagna. *concil. Rheimense*. 2. concil. 1. conciliab.

Ravenna, Ravenna, in Europa, in Italia, nella Romagna. *concil. Ravennatense*, ovvero *Revenense*. 18. concil. 1. conciliab.

Reate, Rieti, in Europa, in Italia, nell'Umbria. *concil. a Reate*. 1. concil.

Redones, Rennes, in Europa, in Francia, nella Bretagna. *concil. Redonense*. 1. concil.

Regia-ticina, ovvero *Ticinum*, lo stesso che *Papia*. *concil. Regiaticinense*. 1. concil.

E c 4

Re-

Regium, Riez, in Europa, in Francia, nella Provenza. *concil. Rejense*, ovvero *Regiense*. 1. concil.

Ripulum, Ripuglio, in Europa, in Spagna, nella Catalogna. *concil. Ripulense*.

Roma, Roma, in Europa, in Italia. *concil. Romanum* 138. concil. 4. conciliab.

Rhotomagus, Reven, in Europa, in Francia, nella Normandia. *concil. Rhotomagense*. 12. concil.

Ruffiacum, Ruffec, in Europa, in Francia, nel Poitu. *concil. Ruffiacense*. 2. concil.

Rurbeni, Rodez, in Eur. in Francia, nella Guienna. nel Rovergne. *concil. Rurbenense*.

Rofa, Rochester, in Europa, in Inghilterra. *concil. Rofense*. 2. concil.

S

Sagium, Seetz, in Europa, in Francia, nella Normandia. *concil. Sagienfe*.

Salegunslad, ovvero *Salegunsladum*, Salegunstlat, in Europa, in Germania. *concil. Salegunsladiense*. 1. concil.

Salernum, Salerno, in Europa, in Italia, nel Regno di Napoli, nella Campania. *concil. Salernitanum*.

Salzburgum, ovvero *Salisburgum*, Salisburgo, in Europa, in Germania. *concil. Salisburgenfe*. 7. concil.

Salmurium, Salmur, in Europa, in Francia, nell'Angiò. *concil. Salmurienfe*. 4. concil.

S. Aegidius, S. Gilles, in Eur. in Francia, nella Linguadocca. *concil. apud S. Aegidium*.

S. Agata, S. Agata, in Europa, in Italia, nel Regno di Napoli. *concil. Agatenfe*.

S. Basolus, S. Basle, vicino a Reims, in Europa, in Francia, nella Sciampagna. *concil. apud S. Basolum*.

S. Dionysii Fanum, S. Denis, in Europa, in Francia, nell'Isola di Francia. *concil. apud S. Dionysium*. 2. concil.

S. Genesius, S. Genesio, vicino a Lucca, in Europa, in Italia, nella Toscana. *concil. apud S. Genesium*.

S. Joannes Rupensis, S. Giovanni della Penna, in Europa, in Spagna, nella Aragona. *concil. apud S. Joannem Rupensem*.

S. Macra, ovvero *Mantopolis*, Ponte S. Maxenzio, in Europa, in Francia, nella Guienna, nel Poitu. *concil. apud S. Maxentium*.

S. Quintini Fanum, S. Quintin, in Europa, in Francia, nella Picardia. *concil. apud S. Quintinum*. 6. concil.

S. Theodoricus, S. Teodorico, vicino a Reims, in Europa, in Francia, nella Sciampagna. *concil. apud S. Theodoricum*. 1. concil.

Santonum, Saintes, in Europa, in Francia, nella Santogna. *concil. Santonense*. 9. concil.

Sardica, Città distrutta. *concil. Sardicense*. 1. concil. general. 1. conciliab.

Saršina, Sarlina, in Europa, in Italia, nella Romagna. *concil. Sarshanense*.

Sauriacum, Crespì, in Europa, in Francia, nella Valesia. *concil. Sauriasense*. 1. concil.

Schening, ovvero *Scheningia*, Schening, in Europa, in Svezia, nell'Ostrogothia. *concil. Scheningense*. 1. concil.

Scotia, la Scozia, in Europa, in Inghilterra. *concil. Scoticum*. 2. concil.

Sedunium, Sion, ovvero Sitten, in Europa, in Francia, nella Valesia. *concil. Sedunenfe*. 1. concil.

Seleucia Ifaurie, Seleucia, in Asia, nella parte chiamata Ifauria. *concil. Seleuciense*. 1. concil.

Sene, Siena, in Europa, in Italia, nella Toscana. *concil. Senense*. 2. concil.

Senogallia, Sinigaglia, in Europa, in Italia, nel Ducato di Urbino. *concil. Senogallie*.

Senones, Seus, in Europa, in Francia, nella Sciampagna. *concil. Senense*. 20. concil.

Septimunia, Settimunich, in Affrica, nella Bisacena. *concil. Septimunicense*.

Sicilia, la Sicilia, in Europa. *concil. Siculum*. 1. concil.

Sida Candelora, Sida, in Asia, nella Pamfilia. *concil. Sidenfe*. 1. concil.

Sidon, Sidone, in Asia nella Siria. *concil. Sidonicum*.

Silvaneffer, Senlis, in Europa, in Francia, nell'Isola di Francia. *concil. Silvaneffenfe*. 7. concil.

Singidinum, Zenderin, in Europa, in Polonia, nella Russia. *concil. Singidunenfe*. 1. conciliab.

Sinuessa, Sinuessa, in Europa, in Italia, nel Regno di Napoli, nella Terra di Lavoro. *concil. Sinuessanum*. 1. dubbio.

Sipontum, Siponto, in Europa, in Italia, vicino a Monte S. Angelo. *concil. Sipontinum*. 1. concil.

Sirmium, Sirmifich, in Europa, nella Schiavonia. *concil. Sirmianum*. 1. concil.

Sora, Sora, in Europa, in Italia, nella Campania. *concil. Soranum*.

Spernacum, Spernai, in Europa, in Francia, nel Brie Sciampenesse. *concil. Spernacenfe*. 1. concil.

Spoleum, Spoleti, Ducato, in Europa, in Italia, nell'Umbria. *concil. Spoleitanum*. 1. concil.

Stampae, Estampes, in Europa, in Francia, nel Gatinele. *concil. Stampense*. 1. concil.

Suana, Soana, in Europa, in Italia, nella Toscana. *concil. Suanenfe*.

Succia,

Suecia, la Svezia. *concil. Suecianum*.
Suessio, Soisson, in Europa, in Francia, nella Sciampagna. *concil. Sueffionense*. 15. *concil.*
Suffetula, Suffetula, in Africa, nella Biscena. *concil. Suffetulense*.
Sutrium, Sutri, in Europa, in Italia, nella Tolcana. *concil. Sutrinum*. 1. *concil.*
Synnada, Sinada, in Asia, nella Frigia. *concil. Synnadenfe*.
Syria, la Siria, nell'Asia. *concil. Syriacum*. 2. *concil.*

T

Tarraco, Tarragona, in Europa, in Spagna, nella Catalogna. *concil. Taraconense*. 5. *concil.*
Taurica-Cberfonesus, la Gazaria, nell'Asia, vicino al mar nero. *concil. ad Tauricam-Cberfonesum*.
Taurinum, Turino, in Europa, in Italia, nel Piemonte. *concil. Taurinense*. 1. *concil.*
Telepia, Telete, in Africa, nella Provincia Biscena. *concil. Teleptense*. 4. *concil.*
Telgo, Telg, in Europa, nella Svezia. *concil. Telgacense*.
Tbeoni-villa, Thionville, nella Fiandra, nel Ducato di Lucemburgo. *concil. in Theonivilla*.
Tbeonia, Thenes, in Africa, nella Biscena. *concil. Tbenitanum*.
Tbisdrus, Cairoan, in Africa, nella Biscena. *concil. Thisdrunenfe*.
Thracia, la Tracia, ovvero Romania. *concil. Thracianum*.
Tibur, Tivoli, in Europa, in Italia, nella Campagna di Roma. *concil. Tiburtinum*.
Toletum, Toledo, in Europa, in Spagna, nella Castiglia nuova. *concil. Toletanum*. 28. *concil.*
Tolosa, Tolosa, in Europa, in Francia, nella Linguadocca. *concil. Tolosanum*. 17. *concil.*
Torcellum, Torcello, in Europa, in Italia, nello stato di Venezia. *concil. Torcellense*.
Tornaum, Tournai, in Europa, nelle Fiandre. *concil. Tornacense*.
Trajectum, Utrecht, lo stesso che Liegi.
Tranum, Travi, in Europa, in Italia, nel Regno di Napoli, nella Terra di Bari. *concil. Tranense*.
Treca, Troja, in Europa, in Francia, nella Sciampagna. *concil. Trecentfe*, ovvero *Tricassinum*. 3. *concil.*
Tremonia, Dortmund, in Europa, in Germania, nella Contea della Marca.
Trenorbis, Tornus, in Europa, in Francia, nella Borgogna. *concil. Trenorbisnum*. 3. *concil.*
Treviri, Treviri, in Europa, in Germania,

nell'Elettorato di Treviri. *concil. Trevirenfe*. 6. *concil.*
Triburia, Tribur, nella Germania, nel Vescovato di Magonza. *concil. Triburienfe*. 6. *concil.*
Tridentum, Trento, in Europa, in Italia, nella Marca Trivigiana. *concil. Tridentinum*. 1. *concil. generale*.
Troja, Troja, in Europa, in Italia, nel Regno di Napoli, nella Capitanata. *concil. Trojanum*. 3. *concil.*
Troslejum, Trosli, in Eur. in Francia, nella Sciampagna. *concil. Troslejanum*. 4. *concil.*
Tullum, Toul, in Europa, nella Lorena. *concil. Tullense*. 1. *concil.*
Turiaso, Tarracona, in Europa, in Spagna, nell'Aragonesc. *concil. Turiasonense*. 1. *concil.*
Turonum, Tous, in Europa, in Francia, nell'Orleanese. 15. *concil.*
Tussiacum, Toulis, in Europa, nella Lorena. *concil. ad Tussiacum*.
Tyana, Tiagna, in Asia, nella seconda Capadocia. *concil. Tyanenfe*. 1. *concil.*
Tyrus, Tiro, ovvero Sur, in Asia, nella Francia minore. *concil. Tyrium*. 3. *concil.*

V

Vagai, ovvero *Bagai*, in Africa, nella Numidia. *concil. Bagienfe*. 1. *concil.*
Valentia, Valenza, in Europa, in Spagna, nel Regno di Valenza. *concil. Valentinum Hispanie*. 1. *concil.*
Valentia, in Europa, in Francia, nel Dolfinato. *concil. Valentinum*. 7. *concil.*
Valentiniana, Valentienese, in Europa, nella Fiandra. *concil. Valentinienfe*. 1. *concil.*
Vallis-Guidonis, Laval, in Europa, in Francia, nell'Orleanese, nel Maine. *concil. ad Vallem-Guidonis*. 1. *concil.*
Vallidoleti, Vallidolid, in Europa, in Spagna. *concil. Vallidolitanum*. 1. *concil.*
Vasio, Vaion, in Europa, in Francia, nel Venetino. *concil. Vasconense*, ovvero *Vasense*. 2. *concil.* Alcuni dicono *Bazatenfe*, Bazas nella Guascogna.
Vestia, Uzes, in Europa, in Francia, nella Linguadocca. *concil. Vestianum*.
Vencium, Vence, in Europa, in Francia, nella Provenza. *concil. Vencienfe*.
Venetia, Vennes, in Europa, in Francia, nella Bretagna. *concil. Veneticum in Armorica*.
Venetia, Venezia, Repubblica in Europa, in Italia. *concil. Venetum*. 2. *concil.*
Venusia, Venosa, in Europa, in Italia, nel Regno di Napoli. *concil. Venusianum*.
Vercella, Vercelli, in Europa, in Italia, nel Piemonte. *concil. Vercellenfe*. 1. *concil.*
Vermeria, Verberies, in Europa, in Francia,

cia, nella Sciampagna, *concil. Vermicense*. 4. concil.

Vernum, Vernevil, in Europa, in Francia, nell'Isola di Francia. *concil. Vernense*. 1. concil.

Verolanium, S. Alban, in Europa, in Inghilterra, nella Contea d'Harford, *concil. Verolamense*. 3. concil.

Verona, Verona, in Europa, in Italia, nella Marca Trivigiana. *concil. Veronense*. 1. concil.

Vicus, Vich, in Europa, in Spagna, nella Catalogna. *concil. Vicum*.

Vienna, Vienna, in Europa, in Francia, nel Delfinato. *concil. Viennense*. 1. concil. General. 7. Particol.

Vienna, Vienna, in Europa, in Germania. *concil. Viennense in Austria*. 1. concil.

Virginia, V Vorceller, Contea, in Europa, in Inghilterra. *concil. Virginienje*.

Villa-Regia, in Europa, in Francia, nella Borgogna. *concil. apud Villam-Regiam*.

Vincenia, Vicenza, in Europa, in Italia, nello Stato di Venezia. *concil. Vincenianum*.

Vintonium, V Vinchester, in Europa, nell'Ovest dell'Inghilterra. *concil. Vintonienje*.

Viradumum, Verdunt, in Europa, in Francia, nella Lorena. *concil. Virodunenje*. 1. concil.

Viterbium, Viterbo, in Europa, in Italia, nel Patrimonio di S. Pietro. *concil. Viterbienje*.

Vezeliacum, Vezzelai, in Europa, in Francia, nella Borgogna. *concil. Vezelianenje*. 1. concil.

Uniejovia, ovvero *Viniejovia*, Unienovv, in Europa, nella Polonia maggiore, nel Palatinato di Lencici. *concil. Uniejovenje*.

Volaterra, Volterra, in Europa, in Italia, nella Toscana. *concil. Volaterranum*.

Vormatia, Vormes, in Europa, in Germania, nella Vestfalia. *concil. Vormatienje*. 13. concil. 1. conciliab.

Urafilavia, Breslavy, in Europa, in Polonia, nella Slesia. *concil. Urafilavienje*. 2. concil.

Urbium, Urbino, in Europa, in Italia, nell'Umbria. *concil. Urbinatenje*.

Urgela, Urgel, in Europa, in Spagna, nella Catalogna. *concil. Urgelitanum*.

VVestminster, ovvero *vest-Monasterium*, VVestminster, Badia in Europa, in Inghilterra nella contea di Diddelse. *concil. VVestmonasterienje*. 6. concil.

Z

Zellata, in Affrica, nella Mauritanica. *concil. Zellatenje*.

CAPUT II.

In quo proponitur synopsis historica omnium Conciliorum Generalium, & particularium.

PROOEMIUM.

IN hoc capite recensebimus omnia Concilia tam generalia, quam particularia. Circa quodlibet Concilium quinque dicemus. Primo, locum in quo habitum est. Secundo, tempus quo celebratum est. Tertio, motum propter quod convocatum est. Quarto, quot Patres interfuerint huic Concilio. Quinto, quot Canones in eo fuerint editi. Quibus enumeratis plena habebitur cujuscumque Concilii notitia.

Ceterum locum tantum nominabimus, quia in articulo geographico sufficienter descriptus est. Solum numerum Canonum referemus: quia in synopsi dogmatica capite proxime sequenti omnes Canones, non quidem quoad verba, sed quoad sensum sumus allaturi.

ARTICULUS I.

De Conciliis seculo primo habitis.

Hierosolymitanum I. sub Petro, anno 34. de electione Matthiae. Interfuerunt undecim Apostoli, & turba hominum fere centum viginti: Act. 1. v. 15.

Hierosolymitanum II. sub Petro, anno 34. de electione Diaconorum, qui ministrarent mensis, & pauperibus invigilarent, & ex quo eleemosynas distribuerent: Act. 6. Interfuerunt duodecim Apostoli.

Hierosolymitanum III. sub Petro, an. 49. contra eos, qui volebant Christianos ad legem Mosaicam observandam teneri. Tria constituntur. 1. Non inquietari eos, qui ex gentibus convertuntur ad Deum. 2. Abstinentum esse ab immolatis simulacrorum, & sanguine, & suffocatis, & fornicatione. 3. Mittendos esse Antiochiam duos Apostolos Paulum, & Barnabam, & Discipulos duos Barfabam, & Sylam: Act. 15. Incertum, an omnes Apostoli interfuerint.

Hierosolymitanum IV. sub Petro, an. 56. in quod determinatum est, Judaeos non damnandos, etiam si legem Mosaicam observarent, modo in ea observatione spem salutis non ponerent: Act. 21. Quot Apostoli interfuerint incertum est.

An-

Antiochenum sub Petro, anno 37. cuius Canones dicuntur reperti in Bibliotheca Origenis; sed Concilium illud ut apocryphum habetur a doctioribus.

ARTICULUS II.

De Conciliis seculo secundo habitis.

Siculum sub Alexandro Papa, an. 125. contra Heracleonem Valentini discipulum, qui docebat hominem baptizatum peccare non posse. Alexander Papa monitus Sabinianum Presbyterum mittit, qui cum Episcopis damnat Heracleonem. Incertus est numerus Episcoporum hujus concilii.

Romanum sub Telephoro Papa, anno 152. contra Theodotum Coriariarum Byssantinum, qui cum in persecutione sacrificasset, ut crimen illud excusaret, dixit: ego Deum non negavi, sed nudum hominem Christum. Damnatus est a duodecim Episcopis. Hoc Concil. fuit dispositio ad *Nicanum contra Arium*.

Pergamense sub Hygino Papa, anno 152. contra Colorbasianam hæresim, qua asserbatur, vitam omnem hominum in septem stellis esse positam, & has esse septem Ecclesias, & septem candelabra aurea. Sanctus Theodotus Pergamensis Episcopus cum septem aliis Episcopis hanc hæresim damnavit.

Orientalis sub Pio I. Papa, anno 160. contra Cerdonem duos Deos admittentem, alterum causam boni, alterum causam mali. Sanctus Apollonius Corinthiorum Episcopus hunc errorem damnavit. Incertus est numerus Episcoporum hujus Concilii. Fuit dispositio ad *Nicanum contra Manicheos*.

Romanum sub Aniceto, anno 165. contra Judaicum Christianorum quorundam morem, quo Pascha die 14. Lunæ primi mensis celebrabant, & die Dominica post 14. diem Lunæ primi mensis Pascha celebrandum esse indicitur. Polycarpus Smyrnæ Episcopus huic Concilio interfuit, & decem alii Episcopi. Fuit dispositio ad *Nicanum contra Quartadecimanos*.

Hierapolitanum sub Sotero Papa, an. 173. contra Montanum, & Maximillam, & Theodotum Coriariarum, Christum purum hominum dicentes. Apollinaris Hierapoleos Episcopus cum 26. Episcopis hunc errorem damnavit. Montanus & Maximilla laqueo se suspenderunt obfessi a dæmone. Fuit dispositio ad *Nicanum contra Arium*.

Gallicum, seu *Lugdunenfe* sub Viatore Papa,

an. 197. in quo Irenæus monet Viatorem, ne propter observatum cum aliquo discrimine Pascha integras Ecclesias a Romana Communionem abscindat, & quod jejuniis diversitatem non prohibeat. Præter Irenæum 13. interfuere Episcopi huic Concilio. Fuit dispositio ad *Nicanum contra Quartadecimanos*.

Romanum sub Viatore Papa, anno 198. de Paschate celebrando die Dominico occurrente post 14. diem Lunæ primi mensis. Idem quod prius.

Palestinum, seu *Cæsareense*, an. 198. in quo idem determinatur de Paschate, quod in Concilio Romano. Interfuerunt huic Concilio 16. Episcopi. Idem quod prius.

Ostroenum sub Viatore Papa, anno 198. in quo de Paschate idem determinatur, quod in superiori Concilio. 17. Episcopi huic Concilio interfuerunt. Idem quod prius.

Conciliabulum *Ephepsinum* tempore Viatoris Papæ, anno 197. in quo Policrates cum quibusdam aliis Episcopis Asiaticis constituit Pascha celebrandum esse die 14. Lunæ primi mensis, etiam si in Dominicum diem non incideret. Viator accepta eorum epistola excommunicationis sententiam minatus est. Fuit occasio ad *Nicanum*.

Nonnulla alia occurrunt Concilia circa festum Paschæ, sed idem omnino determinant, quod Romæ determinatum fuerat.

Lugdunenfe, sub quo Papa, & quo anno habuit sit, incertum est. Irenæus Marcioni, & aliis hæreticis resistendum esse constituit.

ARTICULUS III.

De Conciliis seculo tertio habitis.

Conciliabulum *Africanum* tempore Zephyrini, anno 217. in quo determinatum est, Baptizatos a quibuscumque hæreticis rebaptizandos esse. Incertus est numerus Episcoporum hujus conciliabuli. Cyprianus ei subscripsit. Fuit occasio ad *Nicanum*, in quo damnati sunt rebaptizantes.

Alexandrinum sub Urbano Papa, anno 230. in quo Origenes ordinatus Presbyter, in scio proprio Episcopo, Sacerdotio privatur, eo quod se olim abscidisset. Fuit occasio ad *Canonem Niceni*.

Alexandrinum sub Pontiano Papa, anno 235. in quo Ammonius lapsus in errorem, qui ignoratur, ad veritatem revocatur. Huic Concilio 20. Episcopi interfuerunt, inter quos Ammonius recensetur.

Labestianum sub Fabiano Papa, anno 242. contra Privatum, quem hæreticum veterem

vocat Cyprianus. Hujus errores ignorantur. Marcionita forte fuit, cujus errores jam Africam pervaserant. Damna est a 90. Episcopis.

Astiatum sub Fabiano Papa, anno 245. contra Noetum, qui se Fratrem Moysis stulte dicebat. Hujus error erat, quod Patrem passum diceret. Unum, inquit, Deum veneror, unum novi, nec præter ipsum alterum natum, passum, mortuum. Unde negabat, Christum esse Deum; & Patrem passum tuebatur. Damnatu est in hoc Concilio. Ignoratur numerus Episcoporum hujus Concilii. *Fuit dispositio ad Nicænum, in quo damnatus est Sabellius.*

Arabicum sub Fabiano Papa, anno 247. in quo damnantur Hæretici asserentes, animas hominum esse mortales, quos Origenes orationis vi & impetu ad sanam fidem & rectam doctrinam perduxit, inquit Eusebius lib. 6. cap. 31. Quatuordecim episcopi huic Concilio interfuerunt, inter quos præsidebat Origenes non dignitate, sed doctrina.

Bostrenum, seu Arabicum, sub Fabiano, anno 247. in quo Bevilus Bostre Episcopus in Theodoti Coriarii errorem prolapsus Origenis cohortatione ad fidem revertitur. Ignoratur numerus Episcoporum.

Romanum, Sede vacante, anno 253. in quo determinatur, libellaticos resipiscentes recipiendos esse, impenitentes non esse admitte-
Pulsent fores, sed non confringant, inquit Patres Concilii: lapsi agant delicti penitentiam, & lapsus sui probent dolorem: Cyprianus Epistola 30. Huic concilio creduntur interfuisse Episcopi e vicino & e longinquo rogati a Clero Romano. *Fuit dispositio ad Nicænum, in quo determinatus fuit modus recipiendi ad penitentiam.*

Carthaginense sub Cornelio Papa, an. 253. in quo determinatur, lapsos post decursum tempus penitentiae impositae, ad communionem recipiendos. Recipiebantur, ne in totum spes communicationis, & pacis denegaretur, ne plus desperatione deficerent. Exigebatur penitentia, ne censura Evangelica solveretur: Cyprian. epist. 30. Episcopi 42. interfuerunt. *Fuit dispositio ad Nicænos Canones præscribentes tempus penitentiae.*

Romanum sub Cornelio, anno 253. in quo idem determinatur, quod in Concilio Carthaginensi: verum additur, Sacerdotibus lapsis deinde a Sacerdotali munere abstinendum, ita ut Laica communione contenti in Ecclesia communicent. Numerus Episcoporum hujus Concilii ignoratur. *Dispositio fuit ad Canones Nicænos circa penitentiam.*

Romanum, vel Italicum sub Cornelio, an. 255. in quo, teste Eusebio lib. 6. cap. 43. determinatur, lapsos resipiscentes esse recipiendos ad penitentiam, quod negabat Novatianus; eoque nonnisi penitentes esse admitte-
ndos, quod negabat Felicissimus. Episcopi huic concilio interfuerunt 60. totidemque Presbyteri. *Dispositio fuit ad Nicænos canones circa penitentiam.*

Carthaginense II. sub Cornelio, anno 253. in quo idem contra Novatianum & Felicissimum determinatur, quod Romae fuerat determinatum. Huic Concilio interfuerunt 39. Episcopi. *Idem quod prius.*

Antiochenum sub Cornelio, anno 253. in quo Fabius Antiochie Episcopus, qui initio Novatiano faverat, monitus a Cornelio, Concilium congregat contra Novatianum. Moritur tempore Concilii, succedit Demetrius, Synodum persequitur, & Novatianum schismaticum declarat. Ignoratur certus numerus Episcoporum hujus Concilii. *Dispositio fuit ad Nicænum Concilium circa modum recipiendi penitentes.*

Africanum I. sub Stephano Papa, an. 255. in quo Clerici inferiores contra superiores protervideponuntur. Germinius Victor jam mortuus, excommunicatus denunciatur, eo quod vita decedens Fortunatum Presbyterum tutorem filiorum suorum reliquisset: & Baptismum ante octavam diem necessitate occurrente conferendum esse decernitur. Episcopi 66. huic concilio interfuerunt. *Dispositio fuit ad Nicænos canones circa subordinationem Clericorum inferiorum ad superiores.*

Africanum II. sub Stephano Papa, an. 356. in quo Basilides Legioniensis Episcopus, & Martialis Asturicensis Episcopus libellatici, & ob eum lapsum depositi ab Hispaniæ Episcopis, Sabino & Felice suffecti in locum lapsorum, declarantur indigni Sede Episcopali, & Sabinus & Felix confirmantur in Sede Episcopali. Numerus Episcoporum hujus Concilii ignoratur. Judicium hujus Concilii ab Ecclesia Romana approbatur. *Dispositio fuit ad canones Nicænos circa penitentiam.*

Conciliabulum Iconiense, tempore Stephani 256. in quo erronee determinatur, Baptismum, Confirmationem, & Ordinem reiterandum, si ab Hæreticis conferatur. Numerus Episcoporum hujus conciliabuli ignoratur.

Quatuor conciliabula congregata sunt; unum nempe Synnadae in Asia, & triplex Carthagine: in quibus conciliabulis erronee definitur, neminem baptizari posse extra Ecclesiam. Stephanus hæc conciliabula reprobat.

ARTICULUS IV.

De Conciliis quarto seculo habitis.

bat, & emendat, dicendo, nihil innovandum esse. *Hæc conciliabula occasio fuerunt Nicænæ determinationi contra rebaptizantes.*

Romanum I. sub Stephano Papa, anno 257. in quo Stephanus cum dignioribus e clero errori rebaptizantium se opponit. Ejus hæc fuit definitio, juxta Cyprianum epist. 79. *Si quis a quacumque hæresi venerit ad nos, nihil innovetur, nisi quod traditum est, ut manus imponatur illi in poenitentiam. Dispositio fuit ad Nicænum cano nem contra rebaptizantes.*

Romanum II. sub Stephano Papa, ann. 258. in quo Noetus & Sabellius divinas personas confundentes damnantur. Item & Valentinus asserens corpus Christi ex ætelle fuisse. Numerus Episcoporum hujus Concilii ignoratur. *Dispositio fuit ad Concilium Nicænum, in quo damnatur Sabellius.*

Romanum sub Dionysio Papa, anno 263. quo Dionysius Alexandrinus accusatus, quod scribens contra Sabellium errorem docuisset, Orthodoxus est declaratus. Ignoratur numerus Episcoporum hujus Concilii. *Dispositio fuit ad Nicænum Symbolum, in quo damnatur Sabellius.*

Alexandrinum sub Dionysio Papa (annus incertus est) contra Neopitanum Ægypti Episcopum, & Cerinthum, qui docebant, Regnum Christi in terrena Jerusalem mille annis duraturum, quique Sacrificia boum & ovium renovabant. Damni sunt in hoc Concilio per Dionysium Alexandrinum congregato. Ignoratur numerus Episcoporum hujus Concilii. *Dispositio fuit ad Symbolum Constantinopolitanum in quo dicitur: cujus Regni non erit finis.*

Antiochenum I. sub Dionysio Papa, anno 266. in quo damnatus est Paulus Samosatenus homo lascivus, qui secum duas puellas circumducebat, homo superbus, qui suppressit cantica in honorem Christi, & quædam in sui honorem composita in Ecclesia cantari voluit. Docebat, Christum esse purum hominem, eumque ante Mariam non extitisse: mittitur Epistola ad ipsum Paulum Samosatenum, in qua sic interrogatur: *Volumus scire, an eadem nobiscum sentias, & doceas: Errorem dolose texit. Dispositio fuit ad condemnationem Arii in Nicæno pronuntiatam.*

Antiochenum II. sub Dionysio Papa, anno 272. in quo Paulus Samosatenus in suos errores relapsus damnatur, & ab Episcopatu Antiocheno dejicitur, & in ejus locum Dominus Episcopus subrogatur, & ad Dionysium Patrem Patres scribunt, Christumque Deo Patri consubstantiali consubstantialem consentitur. 16. Episcopi huic Concilio interfuerunt.

Conciliabulum Cirstense sub Marcellino Papa, anno 303. in quo Episcopi, qui liberos relque sacras comburendas tradiderant, & ob id traditores vocabantur, Paulum quemdam traditorem elegerunt. Episcopi hujus conciliabuli juxta Augustinum fuere paucissimi. *Dispositio fuit ad Concilia contra Donatistas, & ista Concilia contra Donatistas sunt dispositiones ad Concilium VIII. generale contra Photium.*

Sinuessanum sub Marcellino Papa, ann. 303. in quo Marcellinus in idololatriam lapsus, lacco indutus, crimen confessus, veniam petiit; sed ei responsum est: *judica ipse causam tuam: prima Sedes a nemine judicatur.* Huic Concilio dicuntur interfuisse 108. immo 300. juxta alios, Episcopi. Juxta doctores Concilium istud supposititium creditur.

Illiberitanum sub Marcello Papa, anno 305. in quo, multis ob persecutionem lapsis in idololatriam, determinatur quæ poenitentia ipsis agenda foret, & editi sunt 81. canones, vel forte ex variis locis collecti. Episcopi 19. huic Concilio interfuerunt, inter quos Osius. *Dispositio est ad canones poenitentiales in Nicæno, & alibi.*

Alexandrinum sub Marcello Papa, an. 306. in quo Meletius Licopolis Episcopus convictus idolis sacrificasse, & multa alia crimina commisisse, deponitur. Numerus hujus Concilii Episcoporum ignoratur. *Dispositio est ad Nicænos canones circa lapsos.*

Carthaginense conciliabulum tempore Marcelli Papæ, anno 311. in quo Donatistæ receperunt traditores in suam communionem, etiam si baptizari nollent. Episcopi 70. huic Concilio interfuerunt juxta Augustinum. *Dispositio est ad 111. Synodum contra Photium.*

Romanum sub Melchiade Papa, anno 313. in quo Cecilianus Carthaginensis Episcopus vexatus a Donatistis & accusatus coram Melchiade Papa, innocens declaratus est. 29. Episcopi huic Concilio adfuerunt.

Arclatense sub Silvestro Papa anno 314. in quo Donatistæ iterum damnantur, & eduntur 26. Canones ad mores & disciplinam pertinentes. Episcopi 600. juxta Adonem, juxta alios 200. interfuerunt; ideo a S. Augustino vocatur Concilium plenarium.

Ancyrannum sub Silvestro, anno 314. in quo finita persecutione Maximiani editi sunt canones 25. circa mores & disciplinam, præ-

præcipue circa modum recipiendi poenitent-
tes. 18. Episcopi huic Concilio subscriple-
runt: *Dispositio fuit ad Canones Nicænos cir-
ca lapsos.*

Nicocæsarensis sub Sylvestro, anno 314. in
quo editi sunt canones 14. circa mores & di-
ciplinam. Episcopi 19. huic Concilio sub-
scripserunt.

Romanum I. sub Sylvestro, anno 315. in quo
adversus Juda os disputatum est. 75. Episcopi
huic Concilio interfuerunt.

Alexandrinum I. sub Sylvestro, anno 315. in
quo Arius docens Filium Dei in tempore esse
creatum, damnatus est ab Alexandro Alex-
andria Episcopo. Huic Concilio interfuerunt
100. Episcopi. *Dispositio fuit ad Nicenam con-
demnationem contra Arium.*

Alexandrinum II. sub Sylvestro Papa, anno
319 in quo Osius rebus Arianorum compo-
sitis, Meletianorum & Collutianorum schis-
mati mederi tentavit. Meletius etiam ex-
communicatus Episcopos creabat. Collutus
licet simplex Sacerdos ordinationes exerce-
bat. Ignorat numerus Episcoporum hujus
Concilii. *Dispositio fuit ad Nicenum, in quo so-
luta est illud schisma.*

Laodiceum sub Sylvestro Papa, & Const-
antino Imperatore, anno 320. aut juxta alios
337. in quo collapsa præcedenti persecutione,
& Hæreticorum confusione, Ecclesiastica di-
ciplina restituitur per 60. canones. 32. Ep-
iscopi huic Concilio subscripserunt.

Nicenum I. Generale sub Sylvestro Papa,
& Constantino Imperatore, anno 325. in quo
Arius docens, Verbum esse creaturam, con-
demnatur. Sabelliani, Manichæi, Quartade-
cimani, & rebaptizantes condemnantur, &
20. canones circa mores & diciplinam con-
stituntur. 318. Episcopi huic concilio in-
terfuerunt.

Romanum II. sub Sylvestro Papa, & Con-
stantino Imperatore, anno 325. in quo recipi-
tur & confirmatur Concilium Nicænum. Huic
Concilio dicuntur interfuisse 265. Ep-
iscopi. Multi reputant istud Concilium sup-
positum. *Executio fuit Concilii Nicæni.*

Gangrensis sub Sylvestro Papa, & Const-
antino Imperatore, circa annum 325. in quo Eu-
stathius, qui nimio erga Monachismum stu-
dio affectus omnem aliam conditionem de-
primebat, condemnatur, status Religiosus
laudatur, ita tamen ut secularis non repro-
betur. Editi sunt 20. canones, & unus additus
est quasi priorum epilogus. Huic Concilio in-
terfuerunt 16. Episcopi. *Executio fuit Concilii
Nicæni.*

Conciliabulum Nicomedienſe, tempore Syl-

vestri Papæ, & Constantini Imperatoris, an-
no 328. in quo Eustathius Episcopus Antioche-
nus vir sanctissimus sine ulla forma juris in ex-
ilium mittitur, accusatus Sabellianismi, &
libidinis cum puella. Huic conciliabulo in-
terfuerunt 250. Episcopi omnes fere Arian-
i. *Id factum est in odium Concilii Nicæni, sed in-
servit ad ejus executionem.*

Conciliabulum Tyrium tempore Sylvestri
Papæ, & Constantini Imperatoris, anno 335.
in quo Athanasius in locum Alexandri mor-
tui successit, Arianæ hæreseos hostis insensibilis
accusatur, 1. Repetundarum, 2. Fœderis
initi cum hostibus, item fracti calicis, Arsenii
nebris, impudicitiae cum mulieribus. Licet
falsitas esse eas accusationes convinceret,
tamen condemnatus est ab Arianis Episcopis
Catholicorum numerum excedentibus. *Fuit
in odium Concilii Nicæni.*

Conciliabulum Hierosolymitanum tempore
Sylvestri Papæ, & Constantini Imperat. anno
335. in quo Arianis occasione Ecclesiæ dedi-
candæ, quam Constantinus Hierosolymis erigi
jussit, Arian confessionem approbant, ad Ec-
clesiam Alexandrinam remittunt, & Athana-
sium damnant. 60. numerantur Episcopi
Ariani. *Id fuit in odium Nicæne fidei.*

Conciliabulum Constantinopolitanum tem-
poris Marci Papæ & Constantini Imperato-
ris, anno 336. in quo Marcellus fidei Nicænæ
defensor acerrimus, ut seditiosus accusatur,
& ut sectator Pauli Samolateni ab Episcopa-
tu dejicitur, & Athanasius Treverim Con-
stantini auctoritate exul mittitur. Arius ma-
gno cum apparatu in Ecclesiam deducitur,
alvi exonerandæ necessitate compulsus, vi-
scera effundens medius crepuit. Non alii Ep-
iscopi huic Concilio interfuerunt quam Arian-
i, quorum numerus ignoratur. *Id factum est
in odium Nicænæ fidei.*

Romanum I. sub Julio Papa, & Constantino
Imperatore, anno 337. in quo Julius Papa nu-
per electus duo præstitit. 1. Nicenam fidem
recepit. 2. Confessionem Arian blasphemam de-
claravit, præcipue hanc propositionem: *Fil-
ium Dei ex non extantibus esse, fuisseque ali-
quando, quando non erat, & pro libero arbitrio
in malitia ac virtutis capabilem eundem.* 116.
Episcopi Concilio huic interfuerunt. *Executio
fuit concilii Nicæni.*

Alexandrinum sub Julio Papa, Constantino
Constantio, & Constante Imperatoribus an-
no 339. Constantinus Imperator Athanasium
ex exilio reducere constituit, re infecta mori-
tur, Constantini Filius Patris voluntatem
exequi nititur, consentit Constantius licet
Arianus, Athanasius Alexandrinæ sedi re-
stituit.

stituitur, ab Arianis accusatur, 1. Quod contra Canones sit relictus sine iudicio Concilii. 2. Quod subripuisset frumentum distribui solitum viduis Lybiæ, Episcopi scribunt ad Papam, & Athanasii innocentiam probant. Numerus Episcoporum ignoratur. *Fuit executio Concilii Nicæni.*

Conciliabulum Antiochenum tempore Julii Papæ, & Constantii & Constantis Imperatorum, anno 342. in quo Athanasius urgente Constantio Imperatore Ariano ex Alexandria sede depositus est, & Gregorius Cappadox vir nequam in ejus locum suffectus est. Canones editi sunt 25. qui nihil habent, quod Catholici non admittant. 99. Episcopi omnes fere Ariani huic Concilio adfuerunt. *Id factum est in odium fidei Nicænæ.*

Romanum II. sub Julio Papa, Constantio & Constante Imperatoribus, anno 341. in quo Athanasius interfuit, ut causam suam defenderet, cui Ariani interesse reculant prætextu Concilii Antiochiæ convocati. Mittunt legatos, qui mendacio convicti nocte auferunt. Athanasius detecta Arianorum calumnia innocens declaratur. Episcopi. 50. interfuerunt huic Concilio. *Fuit executio Concilii Nicæni.*

Conciliabulum. Antiochenum tempore Julii Papæ, & Constantii & Constantis Imperatorum, anno 344. in quo Ariani, ut Orientales Episcopos decipiant, novam fidei formulam excidunt, filium Dei Patri similem dicunt, sed vocem consubstantialitatis retinent. Quot fuerint Episcopi incertum est. *Id factum in odium Nicænæ fidei.*

Mediolanense sub Julio Papa, Constantio & Constante Imperatoribus, anno 344. in quo legati Arianorum cum obtulissent formulam fidei Antiochiæ editam, Concilium eam repudiavit ob omisam consubstantialitatis vocem. Numerus Episcoporum ignoratur. *Executio fuit Concilii Nicæni.*

Agrippinense sub Julio Papa, Constantio & Constante Imperatoribus, anno 346. in quo Euphratas dicens, Christum esse merum hominem, condemnatus est, & depositus ut Phoritanus. Huic concilio interfuerunt 19. Episcopi, & decem alii per procuratores.

Sardicense, appendix Concilii Nicæni, sub Julio Papa, & Constantio & Constante Imperatoribus, anno 347. in quo Nicæna Synodus recipitur, & Canones 21. circa mores & disciplinam statuuntur. Episc. 376. interfuerunt.

Sardicense conciliabulum Arianorum tempore Julii Papæ, Constantii & Constantis Imperatorum, anno 347. in quo Ariani elegerunt Philippopolim urbem vicinam Sar-

diciæ, & cœtum suum Sardicensem nuncuparunt, ut sub fucato nomine ementitam decretis suis auctoritatem conciliarent. Professionem fidei ediderunt, in qua catholice loqui videbantur. Episcopi Semiariani erant 80. *Fuit in odium Nicænæ fidei.*

Mediolanense sub Julio Papa, Constantio & Constante Imperatoribus, anno 357. in quo Ursacius & Valens Ariani fingentes penitentiam mittuntur ad Papam cum commendatis litteris, qui recipiuntur a Julio. Quot adfuerint Episcopi ignoratur.

Sunt qui volunt in isto Concilio propositam esse solum Photini condemnationem, quæ biennio post universalis evasit.

Carthaginense I. sub Julio Papa, Constantio & Constante Imperatoribus, anno 348. in quo editi sunt canones 14. ad mores & disciplinam pertinentes. Quot interfuerint Episcopi non constat.

Romanum III. sub Julio Papa, Constantio & Constante Imperatoribus, anno 359. in quo damnatur Photinus: & Ursacius, & Valens veniam deprecantes suscipiuntur. Numerus Episcoporum hujus Concilii ignoratur. *Interfuit ad executionem Nicænæ.*

Sirmienense sub Julio Papa, & iisdem Imperatoribus, anno 359. in quo statuta est Photini depositio, & contra ipsum scripta est epistola ad Orientales Episcopos. Ignoratur Episcoporum numerus hujus Concilii.

Hierosolymitanum sub Julio Papa, Constantio & Constante Imperatoribus, anno 350. Athanasius veniens Alexandriam & Hierosolyma transiens, munitus litteris Constantii Imperatoris benigne exceptus est a Maximo Hierosolymæ Episcopo, qui congregavit Concilium multorum Episcoporum, qui ab Athanasio defecerant, quique cum eo reconciliati sunt. 16. Episcopi huic Concilio interfuerunt. *Fuit executio Concilii Nicæni.*

Sirmienense sub Julio Papa, & Constantio Imperatore, anno 351. in quo Photinus convictus, quod Sabellii & Pauli Samosatani hæresim etiam monitus docuisset, iterum depositus est. Episcopi 22. recensentur ab Hilario, *Executio fuit Concilii Nicæni.*

Militinense sub Julio Papa, & Constantio Imperatore, anno 351. Causa hujus Concilii ignoratur, numerusque Episcoporum: neutrum refertur a Balusio.

Romanum IV. sub eodem Papa, & Imperatore, anno 352. in quo acceptis litteris Arianorum Episcoporum Athanasium de novo accusantium, & Episcoporum catholicorum Athanasium excusantium, Vincentius & Marcellus ad Imperatorem mittuntur, qui cum

cumeo deliberent de congregando Concilio Aquilejæ. Episcopi quot adfuissent ignoratur. *Executio fuit Concilii Nicæni.*

Conciliabulum Arelatenſe tempore Liberii & Constantii Imperatoris, anno 353. in quo vi & metu incusso ab Imperatore Vincentius damnationi Athanasii subscribit. Ursacius & Valens in errorem, quem scite ejuraverant, iterum lapsi sunt. Episcopi, qui noluerunt subscribere condemnationi Athanasii, in exilium missi sunt. Pauci erant Episcopi in hoc concilio. Totum fiebat jussu Imperatoris. *Fuit in odium Nicænæ fidei.*

Conciliabulum Mediolanenſe sub Liberio Papa, Constantio Imperatore, an. 355. in quo jussu Imperatoris exilio damnantur quicunque damnationi Athanasii subscribere renuunt. 300. interfuerunt Episcopi. Liberius non adfuit; sed finito Concilio cum Athanasium damnare nolisset, Boream exul mittitur. *Fuit in odium fidei Nicænæ.*

Conciliabulum Bitterenſe tempore Liberii, & Constantii Imp. anno 376. Saturninus Arianismi propugnator acerrimus cœtum congregavit, ut hæresim latius diffunderet. Hilarius a Saturnini communione se abstraxit, & ideo in exilium missus est Phrygiam. Rhodanus Tolofanus Hilario adhærens in exilium missus est, in quo obiit. Acta hujus conciliabuli periere. *Fuit in odium Nicænæ fidei.*

Conciliabulum Antiochenum tempore Liberii Papæ, & Constantii Imp. anno 356. in quo juxta Balusium Georgius Arianus ordinatus est Episcopus Alexandrinus, & successus in locum Athanasii, & scripta est epistola ad Alexandrinus, ut Georgium recipiant, & Athanasium rejiciant. Huic conciliabulo 30. adfuere Episcopi. *Fuit in odium Nicænæ fidei.*

Conciliabulum Sirmienſe tempore Liberii Papæ, & Constantii Imperatoris, an. 357. in quo ab Arianis damnatur Photinus asserens Christum esse purum hominem: & triplex editur fidei professio; sed in nulla reperitur vox consubstantialitatis. Huic conciliabulo multi interfuerunt episcopi, omnes fere orientales. *Fuit in odium fidei Nicænæ.*

Conciliabulum Antiochenum tempore Liberii Papæ, & Constantii Imperat. an. 357. Eudoxius, qui Leontio successerat favore Imperatoris Concilium Antiochiæ cogit ex Episcopis Arianis, in quo fidei formula scribitur, ubi nulla fit mentio consubstantialitatis, immo Filius Patri dissimilis asseritur. Numerus episcoporum hujus Concilii penitus ignoratur. *Fuit in odium Nicænæ fidei.*

Romanum sub Liberio, & Constantio Impera-

to, an. 358. in quo procurante Felice Diacono, qui Liberio exuli substitutus fuerat, damnantur Ursacius & Valens Ariani, & Constantius Imperator. Balusius in hujus rei probationem affert Epitaphium Romæ repertum, in quo hæc leguntur: *Corpus Sancti Felicis Papæ & Martyris, qui damnavit Constantium.* Huic Concilio interfuerunt 48. Episcopi. *Fuit executio Concilii Nicæni.*

Conciliabulum Anciranum tempore Liberii Papæ, & Constantii Imperatoris, an. 358. in quo Basilius Ancyranus, & Cecrops Nicomedienſis, Ancyra congregarunt Episcopos, ut se opponerent Eudoxio asserenti, Filium Dei esse Patri dissimilem. Anathematismos ediderunt contra errores Anomæorum; sed fidem Catholicam non integre professi sunt, quippe qui nullam de consubstantialitate mentionem habuerunt. *Fuit in odium Nicænæ fidei.*

Conciliabulum Sirmienſe tempore Liberii, & Constantii Imperatoris, anno 358. in quo agebatur de subscriptione fidei formulæ, quæ in conciliabulo anno præcedenti ibidem habito fuerat edita. Liberius Sirmium accersitur, & minis territus, & tædio exilii coactus Sirmienſi formulæ subscripsit. Numerus Episcoporum ignoratur. *Fuit in odium Concilii Nicæni.*

Ariminenſe ex parte improbatum tempore Liberii, & Constantii Imperatoris, anno 359. in quo rejectæ sunt omnes Arianorum confessiones, & retenta est sola professio Nicæna. Sed legati missi ad Constantium, licet præmoniti, ne cum Arianis communicarent, minis perterriti Ariana formulæ fœdè subscripserunt; & tandem omnes fere Episcopi huic subscriptioni consenserunt, paucis exceptis: sed vix e Concilii loco egressi penitentes subscriptionem retractarunt. Huic Concilio interfuerunt 400. Episcopi.

Conciliabulum Ariminenſe tempore Liberii, & Constantii Imperatoris, an. 359. in quo juxta Bellarminum Ariani sub emittito Ariminenſi Concilio suam hæresim confirmarunt. Incertus est numerus Episcoporum. *Fuit in odium Nicænæ.*

Nicænum in Thracia tempore Liberii, & Constantii Imperatoris, an. 359. in quo legati ab Ariminenſi Concilio Constantinopolim ad Imperatorem missi, multis fractis vexationibus, decreta, quæ tulerant, ejurarunt, & Ariana formulæ subscripserunt. 200. Episcopi huic conciliab. interfuerunt. *Fuit in odium Nicænæ fidei.*

Conciliabulum Seleuciense tempore Liberii, & Constantii Imperatoris, an. 359. in quo Semiariani prævalentes Acaſianos damnarunt, & ali-

& aliquos deposuerunt. Et istud decernitur, cum hæcenus omojusos & omousios vocabula plerosque ad hodiernum tempus usque perturbationem.... Consubstantialis vocem tamquam a sacris Litteris peregrinam rejicimus; anomæum vero, hoc est dissimile, condemnamus. ... similem vero Patri esse filium aperte profiteamur. Numerus episcoporum fuit 160. *Fuit in odium Nicæne fidei.*

Conciliabulum Constantinopolitanum tempore Liberii Papæ, & Constantii Imperatoris, anno 339. in quo Ariani prævalentes, Semiarianos damnarunt, & aliquos deposuerunt. 50. Episcopi conciliabulo interfuerunt. *Hoc totum factum est in odium Nicæne fidei.*

Conciliabulum Achaicum tempore Liberii & Constantii Imperatoris, anno 339. in quo damnantur Aetiani, qui asserabant Filium Patri per omnia esse dissimilem. Huic conciliabulo interfuere 20. episcopi. *Fuit in odium Nicæne fidei.*

Conciliabulum Antiochenum tempore Liberii, & Constantii Imperatoris, anno 360. in quo Meletius Catholicus Episcopus Antiochenus ab Ariano deponitur, & Filius Patri dissimilis declaratur. Ignoratur numerus episcoporum hujus conciliabuli. *Fuit in odium Nicæne fidei.*

Concilium Alexandrinum sub Liberio Papa, & Constantio, aut Juliano Imperatore, anno 362. Athanasius redux post sexennium exilii, occiso Georgio Ecclesiæ Alexandrinæ inuale, concilium indicit, in quo decernitur, episcopos, in errorem Arianum lapsos, modo resipiscerent, recipiendos esse; sed distinguendum esse inter eos, qui auctores fuerant erroris, & eos qui tantum sequaces fuerant, & per tam necessarium concilium & latanz faucibus ereptus est mundus. Numerus episcoporum ignoratur. *Fuit executio concilii Nicæni.*

Parifense sub Liberio Papa, & Constantio aut Juliano Imperatore, anno 362. in quo Nicæna fides recipitur, & hæresis Ariana in Galliam irrepens damnatur. Saturninus Arelatensis episcopus damnatur. Numerus episcoporum ignoratur. *Fuit executio concilii Nicæni.*

Alexandrinum sub Liberio Papa, & Joviano Imperatore, an. 362. Athanasius post mortem Juliani Apostatz concilium Alexandriæ congregavit, in quo libellis scriptus est explicans Nicænam fidem: qui Libellus Joviano Imperatori oblatu est, ut circa fidelem instrueretur. Numerus episcoporum ignoratur. *Fuit executio concilii Nicæni.*

Antiochenum sub Liberio Papa, & Joviano. *Tomo II.*

no Imperatore, anno 365. Cum Semiariani libellum supplicem Joviano obtulissent, cui respondit Imperator: *Ego contentionem odio prosequor, & eos, qui concordie dediti sunt, amore complector, venerorque*, congregatum est concilium Antiochiæ, lecta est professio Nicæna, & ab hæreticis subscripta; verebantur enim, ne eis sedibus ejicerentur a Joviano Imperatore. 27. Episcopi huic concilio interfuerunt. *Fuit executio concilii Nicæni.*

Conciliabulum Lamplacenum sub Liberio Papa, & sub Valentiniano, & Valente Imperatoribus, anno 364. in quo Semiarianos damnant, & ad divinitatem Spiritus Sancti impetunt. Numerus episcoporum ignoratur. *Fuit occasio concilii Constantinopolitani contra Macedonium.*

Siculum sub Liberio Papa, & sub Valentiniano, Valenteque Imperatoribus, anno 365. in quo Legati Lamplaceni congregatis episcopis Siciliæ fidem Nicænam retinendam esse consenserunt. Numerus episcoporum ignoratur. *Fuit executio Nicæni.*

Illyricum sub Liberio Papa, & sub Valentiniano, & Valente Imperatoribus, anno 365. in quo Eustathius, re confecta in Sicilia in Illyrium proficiscitur, ubi congregato concilio stabilitur Trinitas personarum, & earum consubstantialitas & Incarnationis fides contra Apollinaristas. Huic concilio interfuerunt multi episcopi, sed numerus ignoratur. *Fuit dispositio ad concilium Constantinopolitanum contra Macedonium.*

Tyanense sub Liberio Papa, Valentiniano & Valente Imperatoribus, anno 365. in quo Eustathius, ostensis litteris communicatoris, acceptis a Liberio, habitus est ut fidei Nicænae assenter, & una cum sociis receptus est in communionem, & in sedem suam, a qua per Acalianos rejectus fuerat, restitutus est. Nescitur quot episcopi huic concilio interfuerint. *Fuit executio Nicæni.*

Romanum I. sub Damaso, & sub Valentiniano, & Valente Imperatoribus, anno 367. in quo juxta Balusium electus est Damasus, qui voce publica damnavit Liberium. Ita in vita Sancti Eusebii Presbyteri Romani. Huic concilio interfuere 28. episcopi, & 25. Presbyteri. *Inservit ad confirmationem Nicæni.*

Romanum II. sub Damaso Papa, sub Valentiniano, & Valente Imperatoribus, anno 367. in quo Damasus Papa accusatus adulterii a Concordio, & Calisto Diaconis, innocens declaratur. Ejus accusatores ab Ecclesia ejiciuntur. Episcopi 44. huic concilio interfuerunt.

Romanum III. sub Damaso Papa, & Valente. *F f* *ten-*

lentiniano, & Valente Imperatoribus, anno 368. in quo Valens, & Ursacius palam Arianismum profitentes excommunicantur. 90. Episcopi huic concilio interfuerunt. *Fuit executio Nicæni.*

Romanum IV. sub Damaso Papa, & sub Valentiniano, & Valente Imperatoribus, anno 369. in quo Auxentius Arianus Ecclesiæ Medialonenfis invalor nominatim condemnatur, declaraturque, quod Ariminenses Patres delusi fuissent *disputatione*, & pronunciatur, æta hujus conciliabuli nullius esse momenti. *Est confirmatio & executio Nicæni.*

Romanum V. sub Damaso, & sub Valentiniano, & Valente Imperatoribus, anno 373. in quo Apollinaristarum hæresis damnata est: multos autem errores docebat Apollinaris. 1. Christi Corpus anima rationali caruisse, & Deitatem pro mente habuisse. 2. Millenariorum errorem restauravit. 3. Semiarianismum professus est. 4. Corpus Christi de cælo allatum esse docuit. Quot episcopi huic concilio interfuerint ignoratur. *Fuit dispositio ad concilium Ephestinum & Chalcedonense.*

Valentinum in Gallia sub Damaso Papa, sub Valentiniano, & Valente Imperatoribus, an. 374. in quo definitum est: Bigamos non ordinandos: Virgines contra votum matrimonium contrahentes poenitentia subijciendas: baptizatos idololatrias usque ad mortem poenitentia addicendos: Clericos in crimen lapsos esse deponendos. Episcopi 17. immo juxta aliquos 30. huic concilio interfuerunt. *Executio est canonum poenentialium in Nicæno constitutorum.*

Concilium incerti loci & anni sub Damaso Papa, & sub Valentiniano, & Valente Imp. in quo Macedonius Divinitatem Spiritus sancti negans condemnatur, & fides Nicæna recipitur. Verba canonis sunt hæc: *Sanctum concilium Nicænorum Patrum pro vere Carbolico, & Apostolico concilio agnosimus... Si Spiritum Sanctum ausu fuerimus creaturam dicere; quis fieri poterit, ut in baptismo conjungatur? Nomina, & numerus episcoporum hujus concilii ignorantur. Confirmatio est Nicæni, & dispositio ad Constantinopolitanum contra Macedonium.*

Antiochenum I. sub Damaso Papa, & sub Valentiniano & Valente Imperatoribus, anno 377. in quo schismati, quod inter Meletium & Paulinum intervenerat, hoc remedium inventum est, ut cum alteruter Meletius & Paulinus decederet, qui superstes esset, in locum demortui succederet, & inter Sacerdotes Antiocheni juraret se successorem non electuros nisi post mortem utriusque Paulini & Meletii....

Constantinopolitanum I. secundum generale sub Damaso Papa, sub Valentiniano, Gratiano, Theodosioque Imperatoribus, anno 381. in quo confessio Nicæna suscepth, damnati Ariani & Semiariani, sed præcipue damnatus Macedonius, qui Spiritum sanctum creaturam esse dicebat. Episcopi 150. huic concilio interfuerunt. Præter symbolum fidei septem canones circa mores & disciplinam editi sunt.

Aquilejense sub Damaso Papa, Valentiniano, Gratiano, & Theodosio Imperatoribus, an. 381. in quo Palladius & Secundianus Ariani damnati sunt. Huic concilio interfuerunt triginta & tres Episcopi. *Executio Nicæni simul & Constantinopolitani.*

Cæsaraugustanum sub Damaso Papa, Valentiniano, Gratiano, & Theodosio Imperatoribus, anno 380. in quo damnati sunt Priscillianistæ, docentes eisdem errores, quos Sabelliani & Manichæi; & insuper addentes licitum esse perjurium, cum circa suam religionem interrogabantur. Octo canones ad mores & disciplinam pertinentes conditi sunt. Episcopi duodecim huic concilio interfuerunt. *Executio est Nicæni & Constantinopolitani.*

Romanum VI. sub Damaso Papa & Valentiniano, Gratiano, & Theodosio Imperatoribus, anno 382. in quo Paulinus, qui defuncto Meletio solus, stando conventis, successor suffici debuerat, conquestus est, quod alius nempe Flavianus in concilio Constantinopolitano electus fuisset. Decreta circa Paulini querelam perierunt. Sex canones circa mores & disciplinam editi sunt. Numerus episcoporum ignoratur.

Constantinopolitanum II. sub Damaso & iisdem Imperatoribus, anno 382. in quo Orientales legatos mittunt Romam, qui Orientalium mentem exponerent, scribuntque epistolam, in qua fidem suam circa Trinitatem & Incarnationem explicant, Flavianum in Antiochenam sedem electum confirmant, & Cyrillum Hierosolymæ episcopum legitimum agnoscunt. Numerus episcoporum hujus concilii ignoratur. *Executio est Nicæni simul & Constantinopolitani, & dispositio ad Ephestinum & Chalcedonense.*

Antiochenum II. sub Damaso, & sub iisdem Imperatoribus, anno 385. in quo dominantur Massiliani docentes, unam orationem inter bona opera recensendam: negligendam esse Sacramentorum receptionem. Quot interfuerint episcopi huic concilio ignoratur. Præter episcopos erant triginta Presbyteri aut Diaconi. *Dispositio est remota ad Viennense & Tri-*

Tridentinum, in quibus Sacramenta necessaria esse determinatur.

Sidenſe ſub Damaſo, & iſdem Imper. an. 383. in quodamnatu ſunt Maſſiliani. Adelpius eorum dux ad poenitentiam admitti non meruit, eo quod haud dubie ſiſte petebat. Episcopos 25. interfuerunt huic concilio.

Conſtantiſinopolitanum III. ſub Damaſo, & iſdem Imperatoribus an. 383. in quo Theodoſius, ut exciſcitatas turbas compelleret, iubet tot ſententias juxta antiquorum Patrum ſcripta examinari. Itaque acceptis variis conſeſſionibus ea ſola retenta eſt, quæ erat conformis antiquæ traditioni Patrum. Latæ ſunt leges, quibus Theodoſius omnem conventum prohibet hæreticis. Quot interfuerint episcopos huic concilio ignoratur. *Executio eſt Nicæni & Conſtantiſinopolitani.*

Bardigaſenſe ſub Siricio Papa & Valentiniano, Theodoſio, Maximoque Imperatoribus, anno 385. in quo Priſcillianiſtæ damnantur, Iſtantiuſ & Sylvanuſ ab episcopatu deponuntur, Priſcillianuſ, ut Patrum iudicium declinaret ad Imperatorem appellavit; & quamvis episcopos juſ haberent ipſum reſciendi, tamen ad Imperatorem cauſam detulerunt episcopos. Quot interfuerint episcopos ignoratur. *Executio eſt Nicæni & Conſtantiſinopolitani.*

Romanum ſub Siricio Papa, & Valentiniano, Theodoſioque Imperatoribus, anno 386. in quo novem canones circa mores & diſciplinam ſtatuuntur, qui infra referentur. 30. episcopos huic concilio interfuerunt.

Trevirenſe ſub Siricio, & iſdem Imperatoribus, anno 386. in quo Ithaciuſ ab irregularitate, quam contraxiſſe videbatur perſequendo Priſcilliani morem coram Imperatore, abſolutuſ eſt, & Felix qui ab Ithacii parte ſtabat ordinatuſ eſt. Nomina episcoporum huius concilii perierunt.

Capuanum ſub Siricio, iſſdemque Imperatoribus, an. 389. mortuo Paulino, in ejuſ locum, vivente adhuc Flaviano, qui electuſ fuerat Antiochenuſ episcopuſ, Evagriuſ ſuſſeſſituſ fuerat; proinde continuatim inter Antiochenoſ episcopos diſſidiuſ, cui componendo Capuæ conciliuſ indicitur: ad illud Flavianoſ licet vocatuſ venire reſuſat. Inſuper accuſatur Bonofuſ negans Mariam Virginem ſemper manſiſſe. Synoduſ Theophiluſ Patriarcham eligit, qui Flavianoſ & Evagriuſ diſſidentem conciliat. Cauſa Bonofuſi Anifoſ Theſſalonicensiſ examinanda delegatur. Capueneſ Patreſ rebaptizationeſ, reordinationeſ, & episcoporum translationeſ prohibuerunt. Huic concilio creditur Am-

broſiuſ cum Siricio interfuiſſe, & alii multi episcopos, ideo plenariuſ vocatuſ. Executio eſt Nicæni damnantis rebaptizanteſ.

Mediolaſenſe ſub Siricio, & Valentiniano & Theodoſio Imperatoribus, anno 390. in quo Ithaciuſ condemnatur. Item damnatuſ Jovinianuſ, qui docebat, omnia peccata eſſe æqualia, omneſ Sanctoſ in altera viſa eſſe æqualeſ, & Virginitateſ non eſſe Matrimonio præſterendam. 8. Episcopos ſubſcribere epistolæ ſcriptæ ad Siriciuſ. *Diſpoſitio eſt ad conciliuſ Florentinuſ inæqualitateſ ſtatuens inter Sanctoſ:*

Conciliabuluſ Novatianuſ, anno incerto, tempore Siricii & eorundem Imperatorum, in quo Novatiani declarant, indiſſerent eſſe Paſcha celebrare quoquo tempore, & Eccleſiam nihil ſupra hoc potuiſſe decernere. Ignoratur episcoporum numeruſ. *Id ſit in odium Nicæni tempuſ Paſche determinantiſ.*

Hipponenſe ſub Siricio Papa, & Theodoſio Imper. anno 393. in quo ſtatuuntur 40. Canoneſ, qui inſerti ſunt Concilio Carthaginienſi III. Huic Concilio creditur interfuiſſe Auguſtinuſ adhuc Preſbyter cum tot Episcopis, ut illud conciliuſ plenariuſ dicatur.

Conſtantiſinopolitanuſ ſub Siricio Papa, & Theodoſio Imperatore, anno 394. in quo Aſcapii, & Bagadii cauſa examinata eſt: uterque Boſtrenſem Episcopatuſ ſibi vindicabat. Bagadii depoſitio a duobuſ tantum Episcopis facta irrita declaratur; controverſia vero de Episcopatuſ non dirimitur. Conſecratur Eccleſia a Ruſſino conſtruſta, & baptizatur Ruſſinuſ.

Adrumentinuſ ſub Siricio Papa, & Theodoſio Imperatore, anno 394. Ejuſ aſta perierunt. Scimuſ ſolum ex Auguſtino in Pſalmuſ 36. quod Priminianuſ Donatiſta Carthaginienſiſ Episcopuſ in eo concilio depoſituſ fuerit. Episcopos 43. immo juxta alioſ centum huic concilio interfuerunt.

Duo Conciliabula a Donatiſtiſ habita ſunt circa illud tempuſ. Donatiſtæ in duuſ factioneſ diviſi ſunt. Caput uniuſ factioniſ erat Priminianuſ. Caput alteriuſ Maximinianuſ. In Conciliabulo Cabernenſi prope Carthaginem Priminianuſ deponitur ab Episcopis alteriuſ factioniſ. In Conciliabulo Bagajenſi in Numidia Maximinianuſ licet abſentem condemnatur ab Episcopis alteriuſ factioniſ. Cauſa huiuſ diſſenſionis erat, quod deſuncto Parmeniano aliqui elegiſſent Priminianuſ, alii vero Maximinianuſ, ut Parmeniano ſuccederent.

Taurinenſe ſub Siricio Papa, Honorio Imperatore, anno 397. in quo multæ liteſ inter

Episcopos terminantur. 1. Proculus Massiliensis Episcopus, qui Metropolitanum munere functus fuerat in secunda Provincia Narbonensi, permittitur idem munus exercere, non jure sedis suæ, sed ob reverentiam ætati suæ debitam, quippe qui pater Episcoporum dicebatur. 2. Viennensis & Arelatenſis Ecclesia de primatu contendunt, utraque Metropolis declarat, & utrique permittitur, ut *viciniores sibi intra Provinciam vindicet civitates* sine unius in alteram auctoritate. 3. Exuperantius presbyter, qui episcopum suum Triferium offenderat, & ob id ab eo fuerat communione privatus, eidem poenæ subjicitur, donec satisfecerit. 4. Qui Felici Ithacianorum fautori communicabant, damnantur; & non recipiendi sunt, nisi observentur quæ Ambrosius cum Papa in suis litteris præscripserunt. Ambrosius cum Papa conjungitur, quia Felix Mediolani damnatus fuerat. Numerus Episcoporum ignoratur. 8. Canones editi sunt ad mores & disciplinam pertinentes.

Carthaginense II. III. IV. V. Intra decem anna habita sunt quatuor concilia Carthagine, duo sub Siricio, & duo sub Anastasio, in quibus quatuor conciliis editi sunt 165. canones mores & disciplinam respicientes: quorum canonum synopsim dabimus ubi de Conciliis Provincialium canonibus agemus. Numerus Patrum ignoratur. In Concilio V. Episcopi 33. subscripserunt ultimo canoni.

Alexandrinum sub Anastasio Papa, & Arcadio & Honorio Imperatoribus an. 399. in quo damnantur Origenis opiniones, quæ ex libro Periarchon depromptæ sunt, ubi male sentit de Trinitate, de Angelorum ruina, & de animarum in corpora hominum lapsu. Numerus Patrum ignoratur. *Dispositio est ad concilium de tribus capitulis.*

Cyprium sub Anastasio Papa, iisdemque Imperatoribus an. 399. in quo Epiphanius Cyprici Episcopus, accepta epistola Synodica a Theophylo Alexandriæ episcopo de damnato Origene, eundem damnavit Origenem, & scripsit ad Chrysostomum, ut coacto Concilio idem præstaret. Numerus Episcoporum ignoratur.

Africanum sub Anastasio Papa, Arcadio & Honorio Imperatoribus an. 399. in quo mittuntur Legati ad Imperatorem, ut novo edito Temporum jura serventur intacta, & qui ad illa asyli causa confugiunt, non violenter extrahantur.

Constantinopolitanum sub Anastasio Papa, Arcadio, & Honorio Imperatoribus, circa an. 400. in quo Antoninus episcopus Ephesus accusatus est, quod vasa Ecclesiæ,

baptisterium, & columnas fabricæ Ecclesiæ destinatas, in proprios usus transfuisset, quod multos ordinasset accepta pecunia. Chrysostomus mittit episcopos, qui accusatum, & testes audiant. Interim moritur Antoninus; & licet mortuus, convictus tamen simoniacus damnatur, & simoniacæ ordinati deponuntur. Episcopi Constantinopolitani extiterunt 22. Ephesi vero 70. Chrysostomus huic præfuit concilio.

ARTICULUS V.

De conciliis habitis quinto sæculo.

Toleranum I. sub Anastasio Papa, & Arcadio, & Honorio Imperatoribus an. 400. in quo corrupta Ecclesiastica disciplina ob Priscillianistarum hæresim, & ob penuriam Clericorum, quæ causâ erat, ut indigni reciperentur, restituitur per 21. canones circa mores, & disciplinam editos. Huic concilio interfuerunt 19. Episcopi.

Africanum I. sub Anastasio Papa, & Arcadio, & Honorio Imperatoribus an. 401. in quo Ecclesia Africana indigens Clericis petit subsidium a Romana, & Mediolanensi Ecclesia. Numerus episcoporum ignoratur. 32. canones in Africanis conciliis antea constituti promulgantur.

Africanum II. sub Anastasio Papa, sub Arcadio, & Honorio Imperatoribus an. 402. Ecclesia Africana Donatistarum schismate diu lacerata Romani Pontificis opem implorat, & congregat concilium, in quo benignissime actum est cum Donatistis: nam constitutum est primum, ut congregarentur publica monumenta, quibus paterent dissidia Donatistarum. Secundo, ut Donatistæ ad Ecclesiam redeuntes in eo in quo erant gradu, conserventur. Tertio, ut ad conciliandos Donatistas mittantur legati, qui quoquo pacto pacem procurarent, salvo tamen Ecclesiæ jure. Episcoporum numerus non refertur. 14. canones jam antea editi promulgati sunt.

Milevitanum I. sub Innocentio Papa, Arcadio & Honorio Imper. an. 402. in quo Episcopis de primatia episcopatum concertantibus, istud definitum est: quod quilibet sederet juxta suæ ordinationis antiquitatem. Quod vult Deus huic decisioni acquiescere noluit, & ideo declaratur communione privatus. Maximianus pacis obtinendæ causâ episcopatum abdicavit, & Castorius ejus frater ei sufficitur. Numerus episcoporum ignoratur. Nulli canones in hoc concilio editi sunt.

Synodus ad Quercum sub Innocentio Papa, &

& Arcadio, & Honorio Imper. anno 403. ad quam Chrysostomus citatus est, ut defenderet se de variis criminibus, quibus accusabatur a Theophylo Alexandrino episcopo. Ille videns Theophylum non procedere auctoritate legitima, appellavit ad aliud concilium; sed tamen ut contumax condemnatur, & ad Imperatorem deferatur, quasi reus læsæ Imperatoriae majestatis. Scribit Theophylus ad Innoc. Papam, epistola subscribitur a 26. episcopis, sed male recipitur a summo Pontifice.

Africanum I. sub Innocentio Papa, & sub Arcadio, & Honorio Imperatoribus, an. 403. in quo mittuntur legati ad Romanum Pontificem pro recipiendis Donatistis ea lege, quod Donatistæ redeunt ad Ecclesiam eum gradum, quem apud suos recessissent, retineant. Legati consensum Romani Pontificis attulerunt; & præterea decretum est, ut episcopi Catholici Donatistarum Præpositis reconciliationis in eundem modum significent. Numerus episcoporum ignoratur.

Africanum II. sub Innocentio Papa, Arcadio, & Honorio Imperatoribus an. 404. Donatistæ pacem oblatam recusant, conviciis, immo & armis Catholicos episcopos excipiunt. Congregatur Concilium a Catholicis, in quo mittuntur legati ad Imperatorem, qui hæreticorum audaciam coercent. Episcoporum numerus ignoratur.

Africanum III. sub Innocentio, & Arcadio, & Honorio Imperatoribus an. 405. in quo Donatistis non resipiscitibus mittuntur Legati ad Imperatorem, qui ab eo obtineant, Donatistas aut multa pecuniaria puniri, aut exilio, si recusent redire in Ecclesiam. Numerus Episcoporum nescitur.

Africanum IV. sub Innocentio Papa, & sub Arcadio & Honorio Imperatoribus an. 407. in quo determinatur primo, quod Romam euntibus formata epistola danda sit, ne Donatistæ sub ementio nomine excipiantur. Quod si voluerint Imperatorem adire, litteram formatam a Summo Pontifice accipiant, sine qua vetatur in aula morari. Secundo, annua concilia generalia in Africa suspenduntur ob incommoda, quæ ex tot crebris conciliis Episcopis creabantur. Tertio, preces publicæ a concilio sunt approbandæ, ne quid contra fidem contineant. Numerus episcoporum ignoratur.

Africanum V. sub Innocentio, & iisdem Imperatoribus an. 404. Mortuo Stilicone strenuo Ecclesiæ Patrono Catholici congregant concilium, in quo decernuntur Legati ad Imperatorem, qui Honorium sollicitent, ut acta Stiliconis confirmaret.

Africanum VI. sub Innocentio Papa, & iisdem Imperatoribus an. 409. in quo decernitur, quod Episcopus solus nihil possit efficere.

Africanum VII. sub Innocentio Papa, & iisdem Imperatoribus an. 419. Cum Romanum imperium in summum discrimen venisset, tantisper vigor legum contra Donatistas temperatus est, adeo ut videretur liberum exercitium Religionis concessum Donatistis; ideo congregatur Concilium a Catholicis, & decernuntur Legati ad Imperatorem pro obtinenda ultimi rescripti revocatione, ne Donatistarum Religio tolerata videretur. Numerus Episcoporum ignoratur.

Prolomaidense sub Innoc. Papa, & iisdem Imperatoribus an. 411. in quo Andronicus præfectus Provinciæ ob credulitatem in Provincia exercitum excommunicatur a Sinæ Episcopo. *Andronico*, inquit Concilium, *ejusque sociis*. .. Nullum Dei Templum aperitur. .. Nulla Diabolo in Paradiso pars est, qui sciam irreperit expellitur. Postea hortatur Magistratus, ut non sint ejusdem cum Andronico testi, nec mensæ participes. Vetat Sacerdotibus, ne viventes excommunicatos salutent, mortuos vero funebri pompa ne deducant. Plures Episcopi juxta Petavium huic Concilio interfuere, juxta alios solus Sinæfius excommunicationem protulit.

Collatio habita inter Episcopos Catholicos, & Donatistas sub Innoc. Papa, & Honorio, & Theodosio Imper. an. 411. Episcopi Catholici 286. Donatistæ 279. Carthagine congregati sunt, ut amica collatione prospicerent paci Ecclesiæ. Marcellinus iussu Imperatoris huic collationi præfuit. Post multas disputationis ambages, Marcellinus Donatistas condemnavit, & Honorius Marcellini sententiam ratam habuit. Augustinus Hipponensis episcopus in hac collatione multum alios juvit Episcopos.

Bracarense sub Innocentio Papa, & iisdem Imperatoribus an. 411. in quo determinatum est, ut pastores commissis sibi oves non deferrent, sed eas frequenter adirent, ne corrumperentur a gentibus, aut hæreticis tunc devastantibus. Episcopi 10. subscripserunt huic concilio.

Zertense vel *Cirtense* sub Innoc. Papa, & Honorio & Theodosio Imperatoribus, an. 412. in quo finita Carthaginensi collatione Donatistæ divulgant, Marcellinum auro fuisse corruptum a Catholicis; ideo Episcopi Zerte in Numidia congregantur. Episcopi Catholici scribunt ad Donatistas, & eorum mendacia detegunt.

Conciliabulum Donatistarum in Africa sub Innocentio, & Honorio, & Theodosio Imperatoribus an. 414. in quo Donatistæ determinant semetipsos interficere potius quam obediant Imperatori vel Ecclesiæ repenti, vel eos relegant.

Hierosolymitanum sub Innocentio & Honorio, & Theodosio Imperatoribus, circiter an. 412. in quo error Pelagii damnatus est. *Dispositio est ad concilium Epheſinum, in quo obiter damnati sunt errores circagratiani; & ad concilium Tridentinum, in quo damnati sunt errores circa gratiam.*

Carthaginense III. sub Innocentio Papa, & Honorio, & Theodosio Imperatoribus an. 412. in quo Cælestius Pelagii discipulus hæreseos convincitur, & ad Innocentium Papam deferitur a Paulino Diacono. Huic disputationi præfuit Aurelius Carthaginensis Episcopus. Acta huius disputationis perierunt. *Idem quod prius.*

Diospolitenum sub Innocentio Papa, Theodosio & Honorio Imperatoribus an. 415. in quo Pelagius verbis catholicis, sed mente hæretica fucate respondens, absolutus dimissus est, & innocens declaratus. 14. Episcopi huic Concilio interfuerunt. *Idem quod prius.*

Carthaginense IV. sub Innocentio Papa, iisdemque Imperatoribus an. 416. in quo Africanus Patres audit, quod Pelagius Diospolitanos episcopos fefellerit, Synodicam epistolam ad Innocentium scripserunt, in qua duo capita Pelagii damnant; scilicet, naturam sufficere ad facienda mandata, & baptismum non esse necessarium: monentque Innocentium, ut Pelagium non absolvat, nisi prius errores suos egeraverit. 67. Episcopi recensentur initio huius epistolæ. *Idem quod prius.*

Milevitanum II. sub Innocentio Papa, Honorio & Theodosio Imperatoribus an. 416. in quo editi sunt 27. canones. 8. explicant stragem peccati originalis & necessitatem gratiæ, reliqui vero ad mores & disciplinam pertinent. 60. Episcopi huic Concilio adfuerunt. *Idem quod prius.*

Thysdritanum sub Zosimo Papa, & Honorio & Arcadio Imperatoribus an. 417. in quo vetatur, ne Episcopi facilius a Conciliis absint. Acta huius concilii, & numerus Episcoporum perierunt.

Africanum sub Zosimo Papa, Honorio & Arcadio Imperatoribus an. 418. Defuncto Innocentio, Zosimus in gratiam Cælestii & Pelagii scripserat. Africanus congregant concilium, cui interfuerunt 217. Episcopi. 8. canones in concilio Milevitano II. relati contra Pelagium & Cælestium, vel eduntur, vel confir-

mantur. *Dispositio fuit ad Epheſinum, ad Arauſcanum 2. & ad Tridentinum, in quibus actum est de gratia.*

Teleſenſe, seu Tellenſe, vel Zellenſe, sub Zosimo, Honorio & Arcadio Imperatoribus, an. 418. Huius concilii acta perierunt. Triginta. tres episcopi adfuisse narrantur.

Ciliciense sub Zosimo Papa, Honorio & Arcadio Imperatoribus an. 418. Cum in Ciliciam hæresis Pelagiana progressa esset, iudicarunt Patres huic errori iterata damnatione occurrere. Acta ejus concilii interierunt.

Carthaginense sub Bonifacio Papa, Honorio & Theodosio Imperat. an. 419. Cum Apriarius Presbyter ob morum depravationem ab Urbano episcopo depositus fuisset, ille contra usum Africanæ Ecclesiæ Papam appellavit. Zosimus nitebatur decretis concilii Nicæni, Africanus: qui illos canones non viderant, decernunt scribendum esse Antiochiam, Alexandriam & Constantinopolim, ut exemplaria authentica habeantur; quæ interim lis ad Cælestium Papam transiit. 229. Episcopi huic concilio adfuerunt.

Carthaginense sub Bonifacio Papa, Honorio & Theodosio Imperatoribus an. 419. in quo rursus causa appellationis ad Romanum Pontificem agitata est: & cum nondum Nicæni canones authentici potuissent obtineri, scriptum est ad Cælestium, ut non admitteret Sacerdotes, aut clericos inferiores appellantes ad Romanum Pontificem: & usus ille viguit usque ad Gregorium Magnum. Ex 229. Episcopis electi sunt 22. qui causam appellationis examinarunt.

Carthaginense sub Bonifacio aut Cælestino, iisdemque Imperatoribus: annus ignoratur. Cum 2. episcopi de primatu contenderent, & controversia componi non posset ex ætate Episcoporum, ut antea factum fuerat, decretum est, ut omnes episcopi Africani catalogum suæ ordinationis texerent, quem mitterent ad Carthaginensem Primatem. Numerus Episcoporum huius concilii ignoratur.

Africanum seu collectio Conciliorum Africanorum, anno circiter 419. Cum in dies creſceret difficultas circa appellationem ad Romanum Pontificem, decreta est collectio canonum Africanorum, ut sciretur, quid agendum esset in hac appellatione.

Constantinopolitanum sub Cælestino Papa, & Theodosio Imperatore anno 416. Cum multi episcopi convenissent ad ordinationem Sisinii, Massilianus hæretici iterum damnati sunt, & Photius dicit, declaratum eos non recipiendos esse ad pœnitentiam, quia haud dubie fide, non serio doluerant,

bant. Numerus Episcoporum ignoratur.

Concilium incerti loci in Gallia sub Cælestino Papa, & Theodosio Imperatore, an. 429. in quo Sanctus Germanus Antiochenensis, & Lupus Trecentis episcopi Britanniam mittuntur, ut impediunt, ne Pelagiana hæresis magis serperet. Hæc Synodus dicitur numerosa, sed quot Episcopi adfuerint ignoratur.

Romanum I. sub Cælestino Papa & Theodosio Imperatore, an. 430. in quo Cælestinus post acceptam epistolam a Nestorio, in qua Mariam Matrem Christi, & non Matrem Dei nuncupabat, ea blasphemiam commotus Papa, mandat Cyrillo Alexandrino, ut Nestorium anathemate percutiat, nisi intra decem dierum spatium errorem suum ejuraret. Numerus Episcop. ignoratur. *Dispositio est ad Concilium Ephesinum contra Nestorium.*

Alexandrinum sub Cælestino Papa, & Theodosio Imperatore, anno 430. in quo Cyrillus a Cælestino delegatus in negotio Nestorii Episcopos collegit, ex quorum sententia Synodales epistolas mittit ad Nestorium, & ad Clerum Constantinopolitanum, & 12. anathematismos, quos Nestorius fallacibus responsis eludit. Qui episcopi interfuerint, nihil scitur. *Dispositio fuit ad Ephesinum.*

Romanum II. sub Cælestino Papa, Theodosio & Valentiniano Imperatoribus, an. 431. in quo Cælestinus, auditis Nestorii blasphemis, & acceptis Cyrilli Litteris, dogma Nestorianum condemnat, & legatis tradit commonitorium in Concilio Ephesino agendum. Balusius primus edidit hoc commonitorium, in quo Papa præcipit auctoritatem Apostolicam custodiri: *Ad disceptationem si fuerit ventum, inquit Papa, vos de eorum sententiis judicare debetis, non subire certamen.* Episcopi qui & quot interfuerint ignoratur. *Dispositio est ad Ephesinum.*

Ephesinum concilium Generale III. sub Cælestino Papa, Theodosio & Valentiniano Imperatoribus, anno 431. in quo Nestorius, qui Mariam dicebat matrem Christi, non matrem Dei, condemnatus est. Tunc addita sunt salutationi Angelicæ hæc verba: *Sancta Maria Mater Dei, ora pro nobis.* Et actione texta, sessione secunda, actum est de damnatione hæresis Pelagianæ. Adfuerunt 200. episcopi.

Ephesinum conciliabulum sub Cælestino Papa, Theodosio & Valentiniano Imperatoribus, anno 432. in quo Joannes Antiochenus, putans damnatum fuisse Nestorium præcipiti & irregulari sententia, non expectato Orientalium episcoporum adventu, Cyrillum Alexandrinum ut hæreticum damnat, Memnonem Ephesinum episcopum ut turbu-

lentum excommunicat, & utrumque quarte potuit diffamat. Huic conciliabulo interfuerunt 30 Episcopi vel Nestoriani, vel Pelagiani. *Hoc factum in odium Ephesinæ fidei.*

Antiochenum sub Sixto Papa III. Theodosio & Valentiniano Imperatoribus, anno 433. in quo Joannes Antiochenus cognita Orthodoxa Cyrilli fide cum eo communionem iniit, & Nestorium damnavit. Numerus episcoporum hujus concilii ignoratur. *Executio fuit Ephesini.*

Romanum sub Sixto Papa III. Theodosio & Valentiniano Imperatoribus, anno 433. in quo Sixtus accusatus stupri cum Virgine Deo sacra, innocens declaratur. Bassus ejus calumniator damnatur, & privatur communionem, nisi in summo vitæ discrimine. 36. Episcopi huic concilio interfuerunt.

Armenianum sub Sixto III. iisdemque Imperatoribus, anno 435. in quo combustis iussu Imperatoris Nestorii libris, libri Theodori Mopsuesteni divulgari cœperunt, & damnati sunt in hoc concilio. Numerus episcoporum ignoratur. *Executio fuit Concilii Ephesini, & occasio ad Concilium de tribus capitulis.*

Constantinopolitanum sub Sixto Papa III. iisdemque Imperatoribus, anno 435. in quo agitata est controversia, cui Ecclesiæ conveniret jus primatus, an Alexandrinæ, an Antiochenæ. Acta non habentur, sed primatus competit Alexandrinæ Ecclesiæ.

Regie in Gallia Narbonensi sub Sixto Papa III. iisdemque Imperatoribus, an. 439. Armentarii in Ebredunensem episcopum Ordinato facta a duobus tantum episcopis, & non a tribus, ut jubent canones, irrita declaratur. 6. Canones circa mores & disciplinam constituuntur. Episcopi 13. subscripserunt. *Executio est Concilii Nicæni.*

Arausicanum I. sub Leone Papa I. iisdemque Imperatoribus, an. 441. in quo editi sunt 30. canones ad mores & disciplinam pertinentes, quibus subscripserunt 16. Episcopi.

Valense, Italice Vaison, minime Bazas, sub Leone Papa I. & Valentiniano Imperatore, an. 442. in quo editi sunt 10. canones ad mores & disciplinam pertinentes. Episcopi 15. aut 18. huic concilio subscripserunt.

Romanum I. sub Leone I. & Valentiniano Imperatore an. 444. in quo Manichæi Catholicis dolose se admiscentes condemnantur. De eis ita loquitur Leo: *Inter illos lex est mendacium, diabolus religio, sacrificium turpitudine.* Executio est Nicæni.

Concilium incerti loci sub Leone Papa I. & Valentiniano Imperatore an. 444. in quo Celdionius Vesonentionensis episcopus mari-

tus quondam viduæ, & in re capitali iudex, damnatus est ab Hilario Arelatenſi Episcopo: sed Chelidonius appellat ad Leonem Papam, & accusat Hilarium, quod in Viennensi Provincia Metropolitana munia exercere præſumpſiſſet. Hilarius non decisa lite Roma discedit. Chelidonius absoluitur: & hic nata est inter Hilarium & Leonem gravis iurgiorum causa. Ignoratur Episcoporum numerus.

Romanum II. sub Leone Papa I. Valentiniano Imperatore an. 445. in quo sententia in Hilarium pronunciata est, pro cuius executione patrocinium & auctoritas Valentiniani imploratur. Solus Leo censetur hanc sententiam pronunciasse.

Asturicense sub Leone Papa I. & Valentiniano Imperatore an. 446. in quo latentes Manichæi & Priscillianistæ sese cum Catholicis immiscentes damnati sunt, & Episcoporum cura detecti.

Conventus Verolamii in Britannia sub Leone Papa I. & Valentiniano Imperatore an. 446. in quo hæresis Pelagiana ab Agricola Pelagii Discipulo disseminata confutatur, præsentibus Germano & Lupo Galliarum Episcopis.

Hispanicum sub Leone Papa I. Valentiniano Imper. an. 445. in quo Priscillianistæ Hispaniam inficentes condemnantur. Quot & qui Episcopi adfuerint ignoratur.

Constantinopolitanum sub Leone Papa I. & Theodosio Imper. an. 448. in quo Eutyches Archimandrita unicam in Christo naturam admittens citatur, ut accusationis respondeat: cui citationi cum non detulisset, lectis ejus Libris tamquam hæreticus condemnatur, a primatu Monasterii & dignitate Sacerdotali deponitur. Huic Conc. 32. Episcopi & 23. Archimandritæ subscripserunt. *Executio fuit Concilii Epheſini.*

Tyrium sub Leone Papa I. & Theodosio Imper. an. 448. Ibas Edeſſenus Nestorianismi accusatus, eo quod revera Cyrillo adversatus fuisset, & Joannem Antiochenum contra Cyrillum commoviſſet; sed jussu Imperatoris causa Ibas examinata est, & innocens declaratus. Huic iudicio 3. interfuerunt Episcopi ab Imperatore delegati. *Occasio est ad Concilium de tribus capitulis.*

Cerytenſe sub Leone Papa I. & Theodosio Imper. an. 448. in quo Ibas licet inventus innocens, & reconciliatus cum Cyrillo, Nestorianismi iterum accusatur, eo quod in epistola scripta ad Marin Perſam, Cyrillum hæreticum appellasset. Producta epistola, hæc verba nequaquam inventa sunt, ideo Ibas inno-

cens declaratur. 3. tantum interfuerunt Episcopi huic iudicio. Eandem Epistolam postea damnavit Chalcedonenſe Concilium. *Occasio fuit ad Concilium de tribus capitulis.*

Conciliabulum Constantinopolitanum tempore Leonis Papæ I. & Theodosii Imperatoris an. 449. in quo agente Chryſaphio Eunuchio, summa apud Imperatorem auctoritate pollente, Eutychetiſ Libellus suscipitur, & Imperator concedit Synodum Epheſi celebrandam. 30. Episcopi huic conciliabulo interfuerunt. *Id factum in odium veri Concilii Epheſini.*

Epheſinum Conciliabulum tempore Leonis Papæ I. & Theodosii Imperatoris an. 449. in quo Flaviani Concilium improbat, Eutyches absoluitur, Episcopi Catholici autem concilio ejiciuntur, aut deponuntur. Ipse Flavianus ad Papam appellans calcibus occiditur. Hinc est quod hic cœtus vocatus sit prædatoria, aut latrocinialis Synodus. 128. Episcopi huic conciliabulo interfuerunt. *Id factum in odium Concilii Epheſini.*

Romanum III. sub Leone, & Valentiniano Imperat. an. 449. Leo ut accepit a Legato suo quæ Epheſi gesta fuerant, ad conciliabulum Epheſini ut deſtenda reprobatur. Nomina Episcoporum exciderunt. *Executio fuit veri Concilii Epheſini.*

Constantinopolitanum sub Leone Papa I. & Theodosio Imper. an. 450. in locum Flaviani inique damnati & crudeliter occiſi ſubrogatur Anatolius, qui voluit promotionem suam contra leges Eccleſiæ adæm reparari. Ad hoc Papa quatuor mittit Legatos, qui lapsos aut inique promotos ab errore reſpiſcentes recipere. Anatolius fidei confessionem Catholicam cum aliis edidit. Omnes in sede sua confirmati sunt. Nestorio & Eutycheti anathema dictum est. *Executio fuit Epheſini & diſpoſitio ad Chalcedonenſe.*

Concilium S. Patritii in Hybernia sub eodem Leone Papa, Valentiniano & Marciano Imperator. an. 450. in quo collecti sunt varii Canones in variis Eccleſiis constituti, ut Eccleſia Hybernica, quæ adhuc erat in cunis, omnem idololatriam procul abjiceret. Collecti sunt 34. Canones, & postea leguntur collecti, sed ita mutili, ut vix intelligi possint.

Chalcedonenſe Generale IV. sub Leone Papa I. & Marciano Imperat. anno 451. in quo damnatus est Eutyches unam tantum naturam in Christo admittens. 630. Episcopi huic Concilio interfuerunt.

Arelatenſe sub Leone Papa I. Valentiniano & Marciano Imperatoribus anno 452. Ec-

clastica disciplina in multis deformata fuerat: ideoque congregatum est concilium Arelatenſe, in quo editi ſunt 56. canones. Aliqui 25. tantum, aut 34. recentent. De numero Epiſcoporum nihil ſcitur.

Andegavenſe ſub Leone Papa I. Valentiniano & Marciano Imperatoribus, an. 453. in quo editi ſunt 12. canones ad mores & diſciplinam pertinentes. 7. Epiſcopi huic concilio ſubſcriperunt.

Arelatenſe II. ſub Leone Papa I. Valentiniano & Marciano Imperatoribus, an. 455. in quo exorta inter Theodorum Epiſcopum Forojulienſem & Faulum Lyrinenſem Abbatem controverſia, quam multi finire non poterant, certis conditionibus finita eſt, quibus Monachi a iurisdictione Epiſcopi ſubſtrahuntur. Hinc deſumunt aliqui originem privilegiorum Monachicorum.

Conſtantinopolitanum ſub Leone Papa, iſdemque Imperatoribus, anno 459. in quo Gennadius Eccleſiam Conſtantinopolitanam a labe ſimoniaci purgare conatus eſt. 82. Epiſcopi huic concilio adſuerunt.

Turonicum ſub Hilario Papa & Severo Imperatore, anno 461. Cum plures Epiſcopi occasione Feſti ſancti Martini in Turonenſem Urbem conveniſſent, factò concilio 13. canones ediderunt circa mores & diſciplinam. 10. Epiſcopi huic concilio interfuerunt.

Veneticum ſum Hilario Papa & Severo Imperatore, anno 463. Cum plures Epiſc. in Venetorum urbem veniſſent, Epiſcopum ordinandi cauſa, occaſionem naſti, 16. canones vel ediderunt, vel editos confirmarunt, qui omnes & mores & diſciplinam reſpiciunt. 6. Epiſcopi huic concilio ſubſcriperunt.

Arelatenſe ſub Hilario Papa & Severo Imperatore, anno 465. in quo agitata eſt cauſa Mamertini Viennenſis Epiſcopi, qui Dienſem Epiſcopum ordinaverat, licet Eccleſia Dienſis Arelatenſi Metropolitæ ſubjiceretur. Hilarius Papa ſcripſit, quod hæc ordinatio confirmanda erat per Leontium Arelatenſem Epiſcopum, ad quem de jure pertinebat. 20. Epiſcopi interfuerunt.

Romanum ſub Hilario Papa & Severo Imperatore, anno 465. Is abuſus irrepreſſer in Eccleſiam, quo Epiſcopi decedentes ſucceſſorem ſibi eligebant, ex quo Nundinarius Barcinonenſis ſibi Irenæum ſucceſſorem conſtituerat. Concilium huic malo medetur, editis 5. canonibus. Huic concilio interfuerunt 48. Epiſcopi.

Viennenſe ſub Simplicio Papa & Nepote Imperatore, an. 474. Cum Viennenſes populi terræ motibus & iterarum incurſibus & an-

noxiæ penuria affligerentur, Mammertus rogationes inſtituit, quibus, inquit Sidonius, *jejunatur, oratur, pſallitur, & ſcitur.*

Arelatenſe ſub Simplicio Papa, & Nepote Imperatore, anno 475. Eo tempore fuerunt in Gallia aliqui, qui docebant per prædeſtinationem fatalem induci neceſſitatem, qua bonorum operum ſtudium præſcinderetur. Hic error damnatus eſt in hoc concilio. Numerus Epiſcoporum ignoratur.

Lugdunenſe ſub Simplicio Papa & Nepote Imperatore, anno 475. in quo idem error circa prædeſtinationem damnatus eſt.

Romanum I. ſub Felice III. Zenone Imperatore, & Odoacro Rege, an. 483. Zeno Imperator Joannem virum Catholicum ex Alexandria ſede deturbaverat, & Petrum Mongum virum hæreticum ei ſubrogarat. Felix Papa Joannem ſic deturbatum excepit, & Concilium Romæ congregat, in quo legatio ad Zenonem ſtatuitur, & ad Acacium Conſtantinopolitanum, ut Joannes reſtituatur. Damnatus eſt etiam Petrus Fullo in Antiochena ſede per vim Martyrii ſucceſſor, quiſque in triſagio *Sanctus, Sanctus, Sanctus* ſupperaddi volebat *qui paſſus eſt pro nobis*, quali Trinitas paſſa eſſet. Epiſcopi hujus Concilii ignorantur.

Romanum II. ſub Felice III. & Zenone Imperatore & Odoacro Rege, anno 484. Vitalis & Miſſenus miſſi a Papa ad Zenonem male excepti ſunt, & in carcerem miſſi. Acacius eos ſæpe in carcere inviſit, & artibus ſuis effecit, ut legati cum ipſo communicarent, & Petri Mongi nomen in ſacris nominari paterentur. Legatis Romam reducibus congregatur concilium, in quo Vitalis & Miſſenus Legati ob perfidiam lapſum condemnantur, & ex Epiſcopatu deponuntur. Acacius ſoleni decreto Apoſtolica auctoritate condemnatur, eique hæc ſententia per Monachum intimatur. Epiſcopi 77. huic concilio interfuerunt.

Conciliabulum Carthaginenſe ſub Felice III. & Zenone Imperatore, anno 484. Hunericus Rex Vandalorum juſſit minacibus litteris omnes Epiſcopos Catholicos Carthagine congregari, ut cum Epiſcopis Arianis diſputarent de conſubſtantialitate, eamque ex ſcripturis probarent. In eo conciliabulo fertur ſententia contra Catholicos etiam non auditos, 348. relegati ſunt, 28. ſugerunt, unus ſupplicium paſſus eſt, alter confeſſor occubuit. Omnes epiſcopi, qui interfuerunt, erant 466. Fuit in odium *Nicæna fidei*.

Romanum III. ſub Felice III. Zenone Imperatore, an. 487. Mortuo Hunnerico Vandalorum Rege Eccleſia pacem obtinuit ſub Gun-

Gundabundoeius succellere: qui lapsi fuerant in persecutione petunt recipi in Ecclesiam. Congregatur Romæ concilium, in quo hæc determinantur. 1. Ut clerici lapsi laica tantum in communione in mortedoneantur. 2. Monachi & Laici lapsi, per triennium stent inter audientes, & in morte solum viaticum accipiant. 3. Ut ætate parvuli inter pœnitentes retineantur, donec communionis sint capaces. 4. Si mortis necessitas cogat, pœnitentes poterunt in communione donari, cum obligatione tamen percurrendi constitutum pœnitentiæ tempus, si convalescant. Huic concilio 38. episcopi interfuerunt. In libello Sidonico circa hæc tempora quædam reperiuntur concilia de causis particularibus agentia, in quibus invasores episcopatum deponuntur, quæ ex industria omittimus.

Romanum I. sub Gelasio Papa, Anastasio Imperatore, & Theodorico Rege, an. 494. in quo libri apocryphi recensentur, & ab iis, quos Ecclesia recipit, seponuntur. Huic concilio adfuerunt 70. episcopi.

Romanum II. sub Gelasio, Anastasio Imperatore, & Theodorico Rege, anno 495. in quo cum Vitalis in communione Ecclesiastica privatus obisset, Missenus respuit & pœnitentiam multo cum gemitu postulavit, dicens: *parce prostrato; porrige manum iacenti:* in hoc concilio receptus est postquam ejuravit omnes hæreses. 55. Episcopi huic concilio subscripserunt.

Romanum I. sub Symmacho Papa, Anastasio Imperatore, & Theodorico Rege, an. 499. Cum in electione Symmachi schisma ortum esset, & Laurentius Antipapa huic electioni contradiceret, Theodoricus licet Arianus iussit concilium Romæ congregari, in quo determinatum est, Symmachum legitimum Papam esse; & generaliter definitur, quod quoties circa electionem certamen emergerit, vincat sententia plurimorum. Huic concilio interfuerunt 72. episcopi. *Dispositio fuit ad concilia generalia circa electionem Papæ.*

Romanum II. sub Symmacho Papa, Anastasio Imperatore, & Theodorico Rege, anno 500. in quo Symmachus legitimus Papa declaratur, & Laurentius pro invalore habetur. Huic concilio interfuerunt 115. episcopi, de quo numero tamen plane non constat. *Dispositio fuit ad concilia circa electionem Papæ.*

ARTICULUS VII.

De Conciliis sexto sæculo habitis.

Romanum III. sub Symmacho Papa, & Theodorico Rege, anno 501. Symma-

chus accusatus voluit ab Episcopis iudicari. Iussu Regis Theodorici congregantur Romæ multi episcopi, qui sine magna discussione, immo non auditis adversariis innocentem Symmachum declarant, non tam rem iudicando, quam schisma sopiendo. Revera concilium illud vix pro vero concilio haberi potest, cum auctoritate politica coactum sit. 115. Episcopi creduntur interfuisse.

Romanum IV. sub Symmacho, & Anastasio Imperatore, & Theodorico Rege, anno 502. in quo plenarie confirmata est Symmachi electio, & abrogantur tria edicta lata a Rege Odoacro, ut potest libertati Ecclesiasticæ contraria. Primum erat, ne absque consultatione & consensu Regis Italæ fieret electio Summi Pontificis. Secundum, ne liceret Summo Pontifici quidquam ex Ecclesiæ bonis alienare. Tertium, bona Ecclesiæ superflua in pios usus esse distringenda. Leges illæ ex parte iustæ irritæ declarantur; quia feruntur a Rege Laico; nam concilium idem ex parte iustæ observari. Huic concilio interfuerunt 64. Episcopi. *Dispositio fuit ad concilia generalia de electione Papæ.*

Romanum V. sub Symmacho Papa, Anastasio Imperatore, & Theodorico Rege, anno 503. Schismatici scribunt contra confirmationem Symmachi electionem. Congregatur concilium, & Ennodius eligitur, qui respondeat adversariorum calumniis. 118. dicuntur interfuisse episcopi.

Romanum VI. sub Symmacho Papa, Anastasio Imperatore, & Theodorico Rege, an. 504. in quo invasores bonorum ecclesiasticorum anathemate percutiuntur; quia bona ecclesiastica ad substantiam pauperum derelicta nulla auctoritate invadi possunt. Numerus episcoporum huius concilii ignoratur.

Byzacenum in Africa sub Symmacho Papa, & Anastasio Imperatore, anno 504. in quo restituitur Tralamundo Regi, qui, ut Ecclesiam aboleret, vetebar, ne defunctis Episcopis alii ordinarentur, qui in defunctorum locum succederent.

Agathense sub Symmacho Papa, Anastasio Imperatore, & Alarico Rege, anno 506. in quo 71. canones constituuntur ad mores & disciplinam pertinentes. Huic Concilio interfuerunt 35. Episcopi.

Toletanum I. sub Symmacho Papa, Anastasio Imperatore, & Alarico Rege, an. 507. Huius æstas omnino perierunt, inquit Balusius.

Aurelianense sub Symmacho Papa, Anastasio Imperatore, & Clodovæo Rege, an. 511. in quo 33. canones constituuntur, mores & disciplinam rescindentes. 32. Episcopi huic Concilio interfuerunt.

Conciliabulum Sidonianum in Palæstinatempore Symmachi Papæ, & sub Anastasio Imperatore, an. 512. in quo Eutyriani, & Accephali Synodus Chalcedonenſem damnarunt, & Flavianum Antiochenum, & Eliam Hierosolymitanum deſenſores concilii Chalcedonenſis ſedibus ſuis eiecerunt.

Rhemenſe ſub Hormiſda Papa, & Anaſtaſio Imperatore, & Theodorico Rege, an. 514. in quo actum eſt de reformanda diſciplina in Eccleſia Gallicana.

Epiſitanum ſub Hormiſda Papa, & Anaſtaſio Imperatore, & Theodorico Rege, anno 516. in quo recepta ſunt quatuor Generalia Concilia, & omnes hæretici rejeſti.

Gerundenſe ſub Hormiſda Papa, & Anaſtaſio Imperatore, & Theodorico Rege, in quo editi ſunt 13. canones ad mores & diſciplinam pertinentes. Septem huic concilio interſuere Epiſcopi.

Epaonenſe ſub Hormiſda Papa, Anaſtaſio Imperat. & Childeberto Rege, anno 517. in quo editi ſunt 40. Canones ad mores & diſciplinam pertinentes. Interſuerunt huic concilio 25. Epiſcopi.

Lugdunenſe ſub Hormiſda Papa, & Anaſtaſio Imperatore, & Childeberto Rege, anno 519. Cum Stephanus vir præpotens inceſtuoſe viveret cum Palladia, & cum epiſcopi aliquando zeli minus prudentis arguerentur, ſi ſimiles perſonas corripere; congregatum eſt Epiſcoporum concilium; & Stephano & Palladiæ uſque ad orationem plebis, quæ poſt Evangelium legeretur, orandi in locis ſanctis ſpatium præſtatur, & præcipitur, ut Epiſcopi mutuo ſeſe juvent contra Magnatum non reſipiſcentium vexationes.

Conſtantiopolitanum ſub Hormiſda Papa, & Juſtino Imperatore, anno 618. in quo Concilium Chalcedonenſe, quod quidam hæretici reſiciebant, ſuſcipitur: nomina Euphemii & Macedonii ſacris Dypticis inſcribuntur; ſed quia Euphemius & Macedonius favebant Eutyrianiſ, quantum ad hoc concilium iſtud a Romano Pontifice reprobatum, & mittuntur legati Conſtantiopolim, qui hæc omnia componant. Quadraginta Epiſcopi huic concilio interſuerunt. *Executio ſuit Chalcedonenſis.* Jerofolymitanum ſub eiſdem, anno 518. in quo præcedens Synodus confirmatur.

Tyrium ſub Hormiſda Papa, Juſtino & Anaſtaſio Imperatoribus, an. 518. in quo præcedentes Synodi Conſtantiopolitana & Jerofolymitana confirmantur. Inde forſan motus eſt Juſtinus, ut Chalcedonenſe concilium edito recipi præciperet. *Executio Chalcedonenſis.*

Romanum ſub Hormiſda, Anaſtaſio Imperatore, & Theodorico Rege, an. 519. in quo concluditur reconciliatio Eccleſiæ Græcæ & Latine, modo Acacii ſchismatici, Euphemii, & Macedonii condemnentur, & eorum nomina e dypticis expungantur. Quot fuerint epiſcopi ignoratur.

Nerdenſe ſub Joanne Papa primo Juſtino Imperatore, & Theodorico Rege, an. 524. in quo editi ſunt ſexdecim canones ad mores & diſciplinam pertinentes. Epiſcopi novem huic concilio ſubſcriperunt.

Valentinum in Hiſpania ſub Joanne Papa I. Juſtino Imperatore, & Theodorico Rege, an. 524. in quo ſtatuuntur quædam ad Miſſæ celebrationem, ad recitationem officii, & ad deſunctorum exequias pertinentia, quæ omnia ſex canonibus concluduntur. Septem Epiſcopi ſubſcriperunt.

Arelatenſe ſub Joanne Papa I. Juſtino Imperatore, & Theodorico Rege, an. 524. Cum epiſcopi ad dedicationem Eccleſiæ ſanctæ Mariæ in eam urbem veniſſent, occaſionem naſci ediderunt quatuor canones, quibus quo pacto recipiendi ſunt ordines præſcribitur. Tredecim epiſcopi huic Concilio interſuerunt.

Tunenſe ſub Joanne Papa I. & Hilderico Vandalorum Rege, anno 534. Cum aliqui epiſcopi ſuperioribus ſuis obedientiam detreſarent, coactum eſt concilium, & conſultus Bonifacius Carthagenſis Epiſcopus. Numerus epiſcoporum huius concilii ignoratur.

Carthagenſe ſub Joanne Papa I. Hilderico Rege, anno 525. in quo leguntur Nicæni canones juxta exemplar ab Attico miſſum, & pax ita componitur, ut poſt Numidiam ſequeretur Byzacena, quam utramque Proconſularis præcederet. Actum eſt etiam de Monachorum privilegiis. *Concilium reſpicit diſciplinam.*

Carpentoratenſe ſub Felice Papa IV. Juſtiniano Imperatore, & Childeberto Rege, an. 527. in quo determinatur, epiſcopum non debere de bonis Eccleſiæ pro arbitrio diſponere, ſed ſibi juxta neceſſitatem & non ultra aſſumere. Huic concilio ſexdecim interſuere epiſcopi.

Araſcanum II. ſub Felice IV. & Juſtiniano Imperatore, & Childeberto Rege, anno 529. in quo explicatur materia de gratia Chriſti, de prædeſtinatione, & eduntur 25. canones expreſſis verbis ex Aug. deſumpti. Tredecim interſuere epiſcopi. *Diſpoſitio ad Tridentinum circa gratiam.*

Valentinum ad Rhodanum ſub Felice Papa IV. Juſtiniano Imperatore, & Childeberto Rege, anno 529. in quo confirmatur quod in Arau-

Arausicano concilio circa gratiam & prædestinationem fuerat definitum. Non scitur numerus Episcoporum hujus concilii. *Dispositio ad eandem decisionem.*

Vasense sub Felice IV. Justiniano Imperatore, & Childeberto Rege an. 520. in quo cum deessent Seminaria ad instructionem Clericorum, statuuntur s. canones ad dirigendam Clericorum institutionem. Episcopi undecim huic Concilio interfuerunt.

Carpentoracense. Tempus ignoratur. Agracius ad annum suspenditur ob ordinationem a se perperam factam. *Executio est Nicæni circa ordinationes illicitas.*

Toletanum II. sub Bonifacio, Justiniano Imperatore, & Almarico Rege, an. 531. in quo s. eduntur canones, quibus cavetur, ne infantes ad Clericatum propter admittantur. Ocho episcopi huic concilio interfuerunt.

Romanum sub Joanne Papa II. & Justiniano Imperatore, an. 532. Monachi aliqui Eutycheti faventes volebant concilio Chalcedonensi addenda esse hæc verba: *Unum de Trinitate esse Crucifixum Christum.* Legati Papæ nolebant id permittere, declarantes hanc additionem esse concilio injuriosam. Monachi Legatos ex hoc Nestorianismi accusabant. Hormida confirmat sententiam Legatorum. Hinc oritur nova difficultas: *Si unus de Trinitate, inquebant Nestorii defensores, non est passus, ergo unus de Trinitate non est natus, nec proinde Maria Dei Genitrix dici potest.* Congregatur Romæ Concilium, in quo declaratur veram esse hanc propositionem: *Una ex tribus Personis Trinitatis, passa est, secunda scilicet.* Episcopi non referuntur. *Executio fuit Chalcedonensis.*

Carthaginense sub Joanne Papa II. Justiniano Imperatore, an. 534. Scripserant Africani Præfules, quomodo Sacerdotes Arriani ad Ecclesiam reduces recipiendi essent, quomodo filii Arrianorum ad clerum admittendi essent, & quomodo agendum cum Monachis, qui jam privilegiis uti incipiebant. Joannes obiit interim. In hoc concilio hoc privilegium conceditur Monachis, quod ab Episcoporum auctoritate & jurisdictione eximantur. 217. Episcopi interfuerunt.

Arvernense sub Agapito I. Justiniano Imperatore, & Childeberto Rege, an. 535. in quo quindecim editi sunt canones ad mores & disciplinam pertinentes. Quindecim Episcopi huic concilio interfuerunt.

Constantinopolitanum post obitum Agapiti sub Justiniano Imperatore, anno 536. habitum in Monasterio Dyptico in quo concilio damnati sunt Anthymus, Petrus, Severus, &

Zonaras, Acephali dicti, eo quod essent sine capite, sine lege, sine superiore, omnemque auctoritatem tam Ecclesiasticam quam civilem rejicerent; ideoque damnati sunt ab hoc concilio, & ab Imperatore Justiniano. Quinquaginta Episcopi huic concilio interfuerunt.

Hierosolymitanum Sede vacante sub Justiniano Imperatore, an. 536. in quo idem Anthymus damnatus est, & depositus declaratus. Huic concilio interfuerunt 45. Episcopi.

Aurelianense sub Sylverio Papa, Justiniano Imperatore, & Childeberto Rege, anno 538. Multa erant inordinata in Clero & inter Laicos, ideo congregatur concilium, in quo triginta duo canones editi. Decem & novem Episcopi interfuerunt, & septem per Procuratores.

Barcinonense sub Vigilio Papa, Justiniano Imperatore, & Teudis Hispanorum Rege, an. 540. Pœnitentes pœnitentiæ leges cum magna incuria exquebantur, vulgares habitus gestabant, in conviviis conversabantur; ideo editi sunt decem canones in hoc concilio, ut huic malo remedium afferretur. Episcopi septem huic concilio interfuerunt.

Aurelianense I. sub Vigilio Papa, Justiniano Imperatore, & Childeberto Rege, anno 541. in quo editi sunt triginta & octo canones mores & disciplinam respicientes. Huic concilio interfuerunt triginta & sex Episcopi.

Aurelianense II. sub Vigilio Papa, & Justiniano Imperatore, & Childeberto Rege, an. 549. in quo editi sunt 24. canones circa mores & disciplinam. Episcopi quinquaginta, procuratores viginti & unus interfuerunt.

Avernense sub eisdem. Nihil est aliud istud concilium quam prioris approbatio. Episcopi decem interfuerunt.

Mopsuestenum sub Vigilio Papa, & Justiniano Imperatore, an. 550. Theodorus Mopsuestenus Nestoriani erroris auctor habitus est; ideo edito Justiniani Synodus cogitur, ut inquiratur, num e diptycis Theodori nomen expunctum fuisset, & ejus loco substitutum Cyrilli nomen: quod ita factum inventum est. Episcopi novem interfuerunt cum magistratibus. *Executio fuit Epbesini, & dispositio ad tria capitula.*

Constantinopolitanum V. Generale sub Vigilio Papa, & Justiniano Imperatore, an. 553. in quo controversia dicta de tribus capitulis dirimitur. Tria autem capitula sunt ista. Primum, an persona Theodori Mopsuesteni, qui credebatur usque ad mortem adhæsisse Nestorio, deberet anathematizari. Secundum,

an scripta Theodoretii contra Cyrillum continerent errorem Nestorii. Tertium, an epistola Ibae Edesseni scripta ad Marin, in qua laudabatur Nestorius, errorem Nestorii contineret. Imperator damnaverat hæc tria capitula: eorum condemnationi fortiter restiterat Vigilius Papa: ea nec probarat nec improbat concilium Chalcedonense, sed inexamina & indecisa reliquerat: ea tandem damnat concilium Generale: judicat Theodorum Mopsuestenum dignum anathemate, quia supponit ulque ad mortem adhæsisse Nestorio: judicat Anathematismos Theodoretii, & epistolam Ibae continere aut saltem favere Nestorianismo.

Hierosolymitanum sub Vigilio Papa, & Justiniano Imperatore an. 553. in quo Synodus V. Constantinopolitana approbatur, & in primis damnatio trium capitulorum. *Fuit executio quintæ Synodi.*

Conciliabulum Aquilejense sub Vigilio Papa & Justiniano Imperatore an. 553. in quo Synodus V. Generalis quasi contraria concilio Chalcedonensi rejicitur. Multi fuerunt in ea Synodo Episcopi, sed Græcæ Linguae ignari, adeo non poterant judicare de scriptis Theodori. Hinc schisma ortum est, quod per centum annos duravit. *Fuit impugnatio V. Synodi.*

Arelatense sub Vigilio Papa, & Justiniano Imperatore & Childeberto Rege an. 554. in quo editi sunt canones septem ad disciplinam & mores pertinentes. Episcopi undecim hinc concilio interfuerunt.

Parisiense sub Pelagio Papa & Childeberto Rege an. 555. in quo Suffraganeus Parisiensis episcopus multis criminibus accusatus, & propria confessione convictus, deponitur, & in Monasterium ad pœnitendum detruditur. Episcopi viginti septem interfuerunt... *Damnatio Episcoporum per solum concilium Provinciale.*

Parisiense sub Joanne III. Justiniano Imperatore an. 557. in quo excommunicantur invadentes jura ecclesiastica. Et circa hoc septem canones eduntur.

Conciliabulum Constantinopolitanum Eutychianorum tempore Joannis III. & sub Justiniano Imperatore an. 560. Eutychiani inter se dissidentes alii volebant corpus Christi esse corruptibile, alii incorruptibile. Justinianus sub edito erronee declaravit corpus Christi esse expers corruptionis, & Eutychem, qui ei resistit, in exilium ablegavit. Quot fuerint Episcopi ignoratur.

Braccarense sub Joanne III. sub Justiniano Imperatore, & Theodorico Rege an. 563. in quo editi sunt 12. canones circa mores &

disciplinam, & septemdecim contra Priscillianistas errores Sabellianorum, Arianorum, & Manichæorum jam in Nicæno damnatos renovantes. *Fuit executio Nicæni.*

Santonense sub Joanne III. & Clothario Rege an. 563. in quo Eremius Episcopus, qui sola auctoritate Clotharii Episcopatum Santonense invaserat, intrusus declaratur a Leontio Burdigalensi cum suis suffraganeis, quod Rex inique tulit, & Presbyterum, qui decretum concilii attulerat, exilio damnavit, Leontium mille aureis mulavit. Ignoratur numerus Episcoporum hujus concilii. *Dispositio est ad Photii & similibus intrusorum condemnationem.*

Lucense I. in Hispania sub Joanne III. annus incertus est. In eo concilio in Galicia nova instituitur Metropolis Braccarensi subdita.

Lugdunense I. sub Joanne III. & Chariberto Rege an. 567. in quo Salonius & Sagittarius variis sceleribus celebres arguuntur, sed lapsi in eadem scelera Cabylloni deponuntur. Sex sunt ibi canones editi circa mores & disciplinam. Octo interfuerunt Episcopi, & sex per procuratores: *Judicium Episcoporum in Provincia.*

Turonense sub Joanne III. & Chariberto Rege an. 567. in quo editi sunt 27. canones circa mores & disciplinam.

Braccarense Sede vacante sub Mirone Rege an. 572. in quo decem editi sunt canones circa mores & disciplinam. Novem interfuerunt Episcopi.

Lucense II. Sede vacante an. 572. in quo canones collecti a Martino Dumenfi Episcopo lecti sunt.

Parisiense I. sub Benedicto Papa I. & Chilperico Rege an. 573. Quidam in Dunensi Castro Ecclesiam regebat, & ab Episcopo Rhemensis licet in aliena Provincia consecratur Episcopus. Pappolus Carnotensis Episcopus, in cujus Diocesi Castrum situm erat, conqueritur de hac inordinata consecratione. Ægidius Rhemensis jubetur in hoc concilio advocare ad se eum, quem ordinaverat, & ordinatus inhietur actiones episcopales, exercere: 32. Episcopi interfuerunt. *Executio est Nicæni verantis, ne Episcopi Pontificalia extra suam Diocesim exercent.*

Parisiense II. sub Benedicto I. & Chilperico Rege an. 577. Brunehildis Sigeberti Regis vidua Rhotomagi exulabat. Prætextatus hujus urbis Episcopus accusatur coram Chilperico, quod auctor fuisset conjugii, quod Meroveus cum Brunehilde inierat. Prætextatus purgavit se ab hac calumnia in hoc

hoc Concilio; sed delusus a Rege, qui veniam promiserat, se reum contra veritatem confessus est. Qui Rex postea urget Concilium, ut Prætextatus damnetur juxta suam confessionem. Episcopi Regi conniventes damnant Prætextatum. Gregorius Turo-nensis negat subscribere huic condemnationi. Prætextatus in exilium mittitur. Quadraginta quinque Episcopi creduntur huic Concilio interfuisse.

Antifidorense sub Pelagio Papa II. & Chilperico Rege an. 578. in quo editi sunt 45. canones ad mores & disciplinam pertinentes. Huic Concilio interfuit unus Episcopus, septem Abbates, triginta quatuor Presbyteri, Diaconi tres.

Brennacense sub Pelagio Papa II. & Chilperico Rege an. 581. in quo Gregorius Turo-nensis a Leudaste falso acceutur, quod de uxore Regis male locutus fuisset, quod impudice cum Berthemano Burdigalensi Episcopo se commississet: calumnia detecta est, Gregorius absolvitur, & Leudastes excommunicatur. Nescitur numerus Episcoporum hujus concilii.

Matifconense I. sub Pelagio II. Guntramno & Chilperico Regibus an. 581. in quo Judæorum coercetur audacia, qui Christianis insultabant. 19. Canones circa mores & disciplinam editi sunt. 21. Episcopi subscripserunt.

Lugdunense sub Pelagio Papa II. Mauritio Imperatore, & Chilperico Rege an. 583. in quo editi sunt sex canones circa mores & disciplinam. Octo subscripserunt Episcopi.

Valentinum sub Pelagio II. Guntramno & Chilperico Regibus an. 584. in quo Guntramnus Rex & Astrechildis Regina donationes Ecclesiæ factas confirmarunt, & irrevocandas voluerunt. Septemdecim subscripserunt Episcopi.

Concilium incerti loci sub Pelagio II. an. 585. in quo multa dicta sunt circa castitatem Presbyterorum, & judicatum est melius esse paucos haberi Ministros in Ecclesia, modo pudici essent, quam multos incontinentes. Numerus Episcoporum hujus concilii ignoratur.

Matifconense II. sub Pelagio Papa II. Guntramno & Clotario Regibus an. 585. in quo editi sunt viginti canones circa mores & disciplinam. Episcopi 40. & 20. Procuratores subscripserunt.

Constantinopolitanum sub Pelagio II. Mauritio Imperatore, in quo Gregorius Antiochenus accusatus incestus cum sorore, innocens declaratur.

Toletanum III. sub Pelagio Papa II. Mau-

ritio Imperatore & Recaredo Rege anno 589. in quo Gothi Arianam hæresim ejurarunt. Editi sunt 23. canones ad mores & disciplinam pertinentes. 52. Episcopi subscripserunt. *Executio est Nicæni.*

Narbonense sub Pelagio Papa II. Mauritio Imperatore, & Recaredo Rege an. 589. in quo editi sunt quindecim canones ad mores & disciplinam pertinentes. Septem Episcopi subscripserunt.

Hispalense sub Gregorio Papa I. & Mauritio Imperatore, & Recaredo Rege anno 590. in quo cautum est, ne Episcopi mancipia libera pro nutu declararent, qua manumissione bona Ecclesiæ decredebant. Octo interfuerunt Episcopi.

Cæsaraugustanum sub Gregorio Papa I. & Recaredo Rege an. 592. in quo cautum est, quomodo recipiendi essent, & ad Ecclesiam & in clerum reduces ab hæresi vel Arianorum, vel Priscillianistarum. Novem Episcopi subscripserunt. *Executio est Nicæni.*

Toletanum IV. sub Gregorio Papa I. & Recaredo Rege an. 597. in quo cautum est, ne oratoria aut templa construi permitteretur, nisi in eis institueretur Clericus. Tredecim Episcopi interfuerunt.

Osense sub Gregorio I. & Recaredo Rege an. 598. in quo providetur Clericorum continentie, quæ maledicentium linguis labelscebatur. Qui & quot interfuerint Episcopi ignoratur.

Barcinonense sub Gregorio Papa I. & Recaredo Rege an. 599. in quo eduntur quatuor canones ad mores & disciplinam pertinentes. Episcopi duodecim subscripserunt.

ARTICULUS VII.

De conciliis septimo sæculo habitis.

Romanum sub Gregorio I. & Mauritio Imper. an. 601. in quo Gregorius Monachos ab Episcoporum jurisdictione tum temporalis, tum spirituali exemit, vetans ne Episcopi visitent Monasteria, eorum redditus sibi adscribant. Monachos Abbati quoad spiritualia & temporalia subijcit, & Abbatem summo Pontifici. Huic concilio 20. interfuerunt Episcopi, 14. Presbyteri, & 4. Diaconi.

Numidianum sub Gregorio II. & Mauritio Imperat. an. 603. in quo Donadeus Diaconus injuste a Victore & gradu dejectus appellat ad Romanum Pontificem: comperta innocentia dejecti, Victoris sententia rescinditur. Numerus Episcoporum hujus concilii nescitur.

Romanum sub Bonifacio Papa III. & Phoca Imperatore an. 606. Defuncto Gregorio, Sabinianus ei successit, cui successit Bonifacius. Hic congregat concilium, in quo cautum est, ut non prius de eligendo Pontifice agatur, quam defunctus Pontifex triduo sepultus sit. 72. Episcopi interfuerunt. *Dispositio* est ad concilia Generalia, in quibus de electione Papæ actum est.

Parisenſe sub Deusededite Papa, & Clotario Rege an. 615. in quo editi sunt quindecim canones ad mores & disciplinam pertinentes. Episcopi 79. interfuerunt huic Synodo.

Hispalenſe sub Bonifacio Papa III. Heraclio Imperat. & Sieberto Rege an. 619. in quo editi sunt 12. canones ad mores & disciplinam pertinentes. Episcopi 8. subscripserunt.

Remenſe sub Honorio Papa I. & Dagoberto Rege an. 630. in quo editi sunt viginti canones, quibus providetur, ut bona Ecclesiæ conſerventur. 50. Episcopi subscripserunt.

Conciliabulum Alexandrinum tempore Honorii Papæ I. & Heraclii Imperatoris, & Silenandi Regis an. 633. in quo Cyrus Alexandrinus proponit reticendas esse voces duarum operationum, & duarum voluntatum in Christo, ut pax in Ecclesia servaretur. *Occasio fuit hæreseos Monothelitarum.*

Toletanum V. VI. & VII. sub Honorio intra paucos annos celebrantur. In triplici illo concilio editi sunt 98. canones ad mores & disciplinam pertinentes.

Conciliabulum Constantinopolitanum sub Severino Papa, & Heraclio Imperatore anno 639. Heraclius Imperator suafu Sergii Constantinopolitani Etheſim, idest expositionem proposuit, in qua Monotheliſmus continebatur. Sergius congregat Concilium, jubet Etheſim recipi. Quot interfuerint Episcopi ignoratur. *Confirmatio Monotheliſmi.*

Romanum sub Theodoro Papa, & Constante Imperatore. Paulus Monothelita suafit Constanti Imperatori, ut *Typum* ederet, quo indicbatur silentium circa hanc questionem, an Christus unam vel duas haberet voluntates. *Typus* ille in hoc concilio damnatur; quia silentium male præcipitur circa rem fidei; & Paulus deponitur. Ignoratur quot fuerint Episcopi. *Dispositio est ad damnandum Monotheliſmum.*

Lateranenſe sub Martino Papa I. & Constante Imperat. an. 649. in quo Martinus constanter recusavit approbare *Typum* Imperat. & professio fidei edita est, in qua referuntur plures hæreses, & condemnantur. Centum & quinque Episcopi subscripserunt. *Dispositio fuit sextæ Synodi contra Monotheliſtas.*

Cabilonenſe sub Martino Papa, & Clodoveo II. Rege, & Constante Imperatore an. 650. in quo 20. canonibus editis repressa est sæcularium aviditas, qui sub prætextu boni publici bonæ ecclesiastica sibi adſcribebant. Triginta & octo Episcopi interfuerunt.

Toletanum VIII. sub Martino Papa, & Constante Imperat. an. 653. in quo editi sunt 13. canones ad mores & disciplinam pertinentes, cui subscripserunt 52. Episcopi. *Toletanum IX.* sub Eugenio & Constante Imperatore an. 655. in quo editi sunt 17. canones ad mores & disciplinam pertinentes. *Toletanum X.* sub Vitaliano & Constante Imperatore an. 656. in quo instituto festo Annunciationis, editi sunt canones 6. Cui concilio viginti Episcopi subscripserunt. *Toletanum XI.* sub Adeodato, & Constantino Pogonato an. 675. in quo post factam professionem fidei, qua explicatur Myſterium Trinitatis, & Incarnationis sexdecim editi sunt canones ad mores & disciplinam pertinentes. Sexdecim Episcopi subscripserunt.

Emeritenſe sub Vitaliano Papa, & Constante Imperatore an. 666. in quo editi sunt 23. canones ad mores & disciplinam pertinentes. 12. Episcopi subscripserunt.

Herefordenſe sub Adeodato Papa, & Constantino Pogonato Imp. an. 673. in quo orta circa celebrationem Paschatis discordia, inter Scotos determinatum est, Pascha non celebrandum esse ipſo die Dominico, qui incideret decima quarta luna, sed differendum ad Dominicam sequentem. 6. Episcopi interfuerunt. *Hoc Concilium fuit quasi executio Niceni.*

Braccarenſe sub Adeodato, & Constantino Pogonato an. 675. Incuria Episcoporum eo processerat, ut lacte pro vino in Sacrificio uterentur, & vasa sacra in usus profanos adhiberent, &c. 9. editi sunt canones, quibus illi abusus tollerentur. 8. Episcopi adfuerunt. *Dispositio ad Tridentinam Doctrinam circa Eucharistiam.*

Hedsfeldenſe sub Agathone Papa, & Constantino Pogonato an. 680. in quo damnati sunt Monothelitarum errores. *Fuit dispositio ad sextam Synodum Generalem.* Ignoratur numerus Episcoporum huius concilii.

Romanum I. sub Agathone Papa, & Constantino Imperatore an. 680. Nonnulla erant inter Angliæ Episcopos diffidia, quibus componendis mittitur Abbas Monasterii Beati Martini. Adfuerunt Episcopi 30.

Romanum II. sub Agathone Papa, & Constantino Pogonato Imperat. an. 680. in quo damnata est hæresis Monothelitarum, & decreta est legatio ad Synodum OEcumenicam pro-

proxime futuram. 135. Episcopi huic interfuerunt concilio. *Dispositio ad Synodum sextam.*

Constantinopolitanum III. & sextum Generale sub Agathone Papa, & Pogonato Imp. an. 680. in quo damnati sunt Monothelitæ, unam tantum in Christo voluntatem admittentes.

Toletanum XII. sub Agathone, & Constantino Pogonato an. 682. in quo 13. editi sunt canones circa mores & disciplinam & præcipue ad penitentiam publicam pertinentes, & Ervigius verus Rex Hispaniarum agnitus est. Interfuerunt 35. Episcopi, Abbates 4. & Procuratores 3. *Toletanum* XIII. sub Leone II. Papa, & Constantino Pogonato an. 683. in quo vetatur, ne quis contra Regem, aut ejus uxorem, vel ejus familiam aliquid moliat. *Toletanum* XIV. sub Benedicto Papa II. Constantino Pogonato Imperatore, & Ervigio Rege, in quo per Epistolam Leonis & per decreta ibi plane refellitur hæresis Monothelitarum. *Executio fuit sextæ Synodi.* Interfuerunt 17. Episcopi, & Abbates 6. *Toletanum* XV. sub Sergio Papa I. Justiniano Imperatore, & Egica Rege an. 688. in quo Egica Rex Hispaniarum juravit se tui-turum familiam prædecessoris sui: & approbatus est liber editus a Juliano Toletano Episcopo, in quo Julianus scripserat quod *voluntas genuit voluntatem* ob identitatem, sicuti dicitur quod sapientia genuit sapientiam; & quod in Christo erant tres substantiæ, scilicet verbum, corpus, & anima: qui liber fuerat a Benedicto Papa male acceptus, sed post explicationem auctoris fuit approbatus a Papa. Huic concilio interfuerunt 61. Episcopi. *Toletanum* XVI. sub Sergio Papa I. Justiniano Imperatore, & Egica Rege an. 693. in quo tredecim Canones editi sunt mores & disciplinam respicientes. Episcopi 59. 5. Abbates & tres procuratores subscripserunt. *Toletanum* XVII. sub Sergio Papa, & Leontio Imp. Egica Rege an. 694. in quo Judæi contra Christianos sævientes edito regio reprimuntur. Editi sunt 8. can. circa mores, & disciplinam. Quot Episcopi interfuerint ignoratur. Rex ipse Concilio subscripsit.

Casaraugustanum sub Sergio Papa, & Justiniano Imperatore, & Egica Rege an. 691. in quo agitur de Monasteriorum clausura. Editi sunt quinque canones ad mores & disciplinam pertinentes. Quot Episcopi interfuerint ignoratur.

Trullanum habitum in palatio Imperatoris juxta aliquos, juxta alios in Ecclesia dicta Trullana a Tholo, qui huic eminebat, sub Sergio Papa, & Justiniano Imperatore,

an. 692. in quo editi sunt 102. canones, mores & disciplinam respicientes. Episcopi pluraquam ducenti interfuerunt.

Becanceldense in Cantuariensi Archiepiscopatu sub Sergio Papa, & Justiniano juniore Imperatore an. 694. in quo Ecclesiarum & Monasteriorum jura omnino abrogata restituntur. Duo interfuerunt Episcopi. Duo editi canones circa jura Ecclesiæ. VVithredus Rex hujus regionis concilio subscripsit.

Bergamfledense in Anglia sub Sergio Papa I. & Leontio Imperatore an. 697. in quo editi sunt 38. canones ad mores & disciplinam pertinentes.

Conciliabulum Aquilejense tempore Sergii Papæ, & sub Tiberio Imper. an. 698. in quo rejecta est sexta Synod. Generalis quasi Chalcedonenſi contraria. Quot Episcopi interfuerint ignoratur. *Confirmatio Monothelismi.*

ARTICULUS VIII.

De Conciliis octavo sæculo habitis.

Romanum sub Joanne VII. Justiniano Imperatore an. 705. in quo Justinianus Imperator petit, ut Canones Trullani recipiantur: cui petitioni non acquievit Pontifex, indecorum judicans ea approbare, quæ in conciliabulo gesta sunt. Quot interfuerint Episcopi ignoratur.

Conciliabulum Constantinopolitanum tempore Constantini Papæ, & sub Philippico Imperatore an. 713. in quo Joannes episcopus Constantinopolitanus Monothelita Synodum sextam Generalem damnavit. Numerus Episcoporum hujus conciliabuli ignoratur. *Confirmatio Monothelismi.*

Romanum I. sub Gregorio II. & Leone I. sauro Imperatore an. 721. in quo editi 17. canones ad mores & disciplinam pertinentes. Interfuerunt 23. Episcopi & 14. Presbyteri Cardinales. *Romanum* II. sub Gregorio II. & Leone I. sauro Imperatore an. 726. in quo plus sacrarum imaginum approbatur, & damnantur Iconoclastæ. *Dispositio fuit ad 7. Synodum.* *Romanum* III. sub Gregorio II. & Leone I. sauro Imperatore an. 731. in quo Gregorius Presbyter Legatus ad Imperatorem depositus fuit, eo quod non esset ausus offerre Imperatori Litteras Papæ damnantis Iconoclastas: sed rogante Conc. depositio hujus Presbyteri versa est in impositionem penitentiae, & rursus damnati sunt Iconoclastæ. *Dispositio fuit ad 7. Synodum.* Eodem tempore habitum est Concilium Jerosolymitanum approbans sacrarum imaginum usum,

usum, & Conciliabulum Constantinopolitanum sacras imagines rejiciens; & sic præparatur decilio irretrahibilis contra Iconoclastas.

Germanicum seu Ratisponense sub Zacharia Papa, Constantino Copronymo Imper. & Carlomanno Rege, anno 745. in quo editi sunt 7. canones ad mores & disciplinam pertinentes. Septem Episcopi interfuerunt.

Liptinense, *Liptines*, *Palatium Regis prope Aix la Chapelle* sub Zacharia, & sub eodem Imperatore, & Rege, anno 743. in quo Monachi promittunt se Regulam sancti Benedicti observaturos, & ob imminetia bella dantur Regi precario, idest cum onere restitutionis, redditus aliqui Ecclesiastici.

Suessonense sub Zacharia, sub Constantino Copronymo Imperatore & Chilperico Rege anno 744. in quo definitum est, Concilium quolibet anno congregandum, ne hæreses serperent, & decem canones editi sunt ad mores & disciplinam pertinentes.

Germanicum sub Zacharia Papa, Constantino Copronimo Imp. an. 745. in quo damnatur Aldebertus male utens sanctis reliquiis, & falsas veris substituens, & demones invocans: quæ res delata est ad Summum Pontificem, & Romæ congregatum est concilium, in quo Anathema dictum est Aldeberto, nisi reipiscat. Romano concilio interfuerunt octo Episcopi, 17. Presbyteri Cardinales.

Clovesburiense sub Zacharia, & Constantino Copronimo Imperatore, & Edberto Rege, anno 747. in quo editi sunt triginta canones ad mores & disciplinam pertinentes, & propositum Egberti pœnitentiale, & canones Bedæ ad reformandos mores. Episcopi 12. interfuerunt.

Vermeriense sub Stephano Papa, & Constantino Copronymo Imper. Pepino Rege an. 752. in quo editi sunt 21. canones ad mores & disciplinam pertinentes. Quot interfuerint Episcopi non refertur.

Metenense sub Stephano Papa II. & Constantino Copron. Imp. & Pepino Rege, anno 753. in quo editi sunt octo canones, ut per hos remedium afferretur publicis vexationibus, quibus Ecclesia premebatur a Laicis. Quot & qui Episcopi interfuerint ignoratur.

Conciliabulum Constantinopolitanum sub Stephano Papa II. Constantino Copron. Imp. an. 754. in quo Episcopi 338. usum sacrarum imaginum ab Imperatore reprobatur condemnarunt. *Occasio fuit ad 7. Synodum.*

Vernense sub eodem Stephano & Constantino, sub Pepino Rege anno 755. in quo 25 canones ad mores & disciplinam pertinentes

editi sunt. Qui & quot interfuerint Episcopi non refertur.

Liptinense sub Stephano II. & Constantino Copron. Imperatore, anno 756. in quo iterum redditus Ecclesiæ dati sunt *pre cario*, idest sub onere restitutionis, in suppetias Regni. Quot & qui Episcopi interfuerint igno ratur.

Compendiense sub Paulo Papa I. Constantino Copron. Imp. & Pepino Rege, anno 757. in quo 18. editi sunt canones. 20. Episcopi interfuerunt.

Attiniacense sub Paulo Papa I. Constantino Copron. Imp. & Pepino Rege. Decretæ sunt preces pro Episcopis decedentibus. Cetera acta perierunt. Interfuerunt 27. Episcopi, & Abbates 17.

Gentiliacense sub Paulo Papa I. Constantino Copron. Imperatore, & Pepino Rege, anno 767. in quo agitata est quæstio de imaginibus, de Spiritus Sancti processione a Patre & a Filio, sed nullum habetur hujus concilii decretum.

Romanum sub Stephano III. Constantino Copron. Imp. & Carolo Magno Rege, anno 769. Constantinus Pseudopapa sedem Apostolicam usurpaverat factus ex Laico subito Papa. Ejus acta in hac Synodo rescinduntur, & sancitur, ne in posterum ullus Papa eligatur, nisi sit saltem Diaconus. De sacris imaginibus hæc adduntur: *Crucem pro Crucifixo adoram ut .. Si quis sanctas imagines ... secundum Patrum instituta venerari noluerit, anathema sit.* Hæc Synodus dispositio fuit ad VII. Synodum contra Iconoclastas, & ad rite ordinandam electionem Papæ.

Bavaricum sub Adriano Papa I. & Carolo Magno Rege, & Constantino Copron. Imp. anno 778. in quo ad reformandos errores 13. canones editi sunt. Episcopi sex interfuerunt, & 2. Abbates.

Calchutenense sub Adriano Papa, Constantino & Irene imperantibus, an. 787. in quo editi sunt canones 20. ad mores & disciplinam pertinentes. Episcopi sex subscriplerunt: Varii habitus sunt cœtus ecclesiastici a Carolo Magno, antequam ad bella contra Saxones procederet, quorum decreta in capitularibus inserta sunt, idem eos cœtus omittimus.

Nicanum II. septimum Generale sub Adriano Papa I. Constantino & Irene imperantibus, anno 787. in quo damnati sunt Iconoclastæ, & approbatus sacrarum imaginum usus.

Aquisgranense sub Adriano Papa & Carolo Magno Rege, anno 789. in quo edita 82. capitula partim Monachos partim Clericos spectantia.

Forojulienſe ſub Adriano Papa, Conſtant. Imper. & Carolo Magno, in quo contra quoddam Hæreticos de Trinitate & Incarnatione male ſentientes, explicatum eſt Myſterium Trinitatis & Incarnationis, & editi ſunt 14 canones ad mores & diſciplinam pertinentes. *Executio fuit Nicæni, & Epheſini, & Chalcedonenſis.*

Ratiſponenſe ſub Adriano Papa I. & Carolo Magno Rege, anno 792. in quo Felix Urgelitanus Neſtorianiſmum renovans condemnatur. *Executio fuit concilii Epheſini.* Eodem tempore Narbonenſe damnavit eundem Felicem Urgelitanum.

Francfordienſe ſub Adriano Papa I. Conſt. Imp. & Carolo Magno Rege, an. 794. in quo juxta Dominum de Marca lib. 2. c. 17. de concord. Imp. & juxta Thomassinum lib. 12. c. 13. de incarn. Patribus Francfordienſibus oblata ſunt non vera acta Synodi Nicænæ II. ſed corrupta per Conſtantinum Cypriepiſcopum in quibus actis corruptis ita legitur: *Ego amplector & colo imagines cultu & adoratione Latricæ, quam exhibeo ſanctiſſimæ Trinitati, cum e contra in vero originali græco legatur: Ego venerabiles imagines colu, ſolique vivificæ & ſubſtantiali Trinitati cultum Latricæ deſerendum cenſeo.* Cum ergo genuinum exemplar concilii non veniſſet ad manus Patrum; & exemplar, quod habebant, manifeſtam hæreſim contineret, damnatur non Synodum Nicænā, ſed hæreſim, quæ in actis, quæ habebant in manibus, continebatur. In hoc concilio editi ſunt 50. canones ad mores & diſciplinam pertinentes. *Inſervit ad confirmandum uſum legitimum ſanctarum Imaginum.*

Becanceldenſe ſub Leone Papa III. & Kennulio Merciorum Rege, anno 798. in quo 18. episcopopi fortiter reſtiterunt Laicis, qui Eccleſiaſticam auctoritatem opprimebant.

Romanum ſub Leone III. Irene Imperatrice & Carolo Magno in Occidente Imperatore, in quo Felix Urgelitanus in errore ſuum iterum relapſus condemnatur.

ARTICULUS IX.

De Conciliis ſæculo nono habitis.

A *Relatenſe* ſub Leone III. & Carolo Magno Imperatore anno 813. in quo collectis Canonibus ex variis conciliis in Gallia habitis, conſectus eſt codex Gallicanus, qui uſui eſſet in Gallia, & in Germania: & editi ſunt 26. canones ad mores & diſciplinam pertinentes.

Moguntiacum ſub Leone III. & Carolo Ma-

gno Imp. anno 813. in quo editi ſunt 56. canones ad mores & diſciplinam pertinentes. Interfuerunt 30. Episcopopi & 25. Abbates.

Rhemenſe ſub Leone III. & Carolo Magno Imperatore, anno 813. in quo editi ſunt 44. canones ad mores & diſciplinam pertinentes. Qui & quot interfuerunt Episcopopi ignoratur.

Turonenſe ſub Leone III. & Carolo Magno Imperatore, anno 813. in quo editi ſunt canones 51. ad mores & diſciplinam pertinentes. Qui Episcopopi adfuerunt ignoratur.

Cabillonenſe ſub Leone Papa III. Carolo Magno Imperatore, anno 813. in quo editi ſunt 66. canones ad mores & diſciplinam pertinentes. Numerus Episcoporum hujus concilii ignoratur.

Conſtantinopolitanum ſub Leon. Papa III. & Leone Armeno Imperatore, anno 813. in quo Nicephorus Patriarcha Conſtantinopolitanus damnavit Antonium Metropolitā in Silæo in ſacras imagines inſurgentem. *Executio fuit ſeptimæ Synodi.*

Conciliabulum Conſtantinopolitanum tempore Leonis Papæ, & ſub Leone Armeno Imperatore, anno 814. Nicephoro juſſu Imperatoris & ſede ſua deſecto, & ſuſſecto Theodoro Meliſſeno, habitum conciliabulum, in quo dampnata eſt ſeptima Synodus, & damnatus uſus ſacrarum Imaginum, & Episcopopi catholici vel in exilium miſſi, vel ex concilio eſſecti. *Confirmatio Inconclaſarum.*

Concilium apud Theodonis villam ſub Leone III. & Carolo Magno, anno 814. in quo cenſuris ſubjiciuntur qui in Clericos violentas manus injiciunt. Interfuere 32. Episcopopi.

Aquiſgranenſe ſub Stephano Papa IV. & Ludovico Pio Imperatore, anno 816. in quo editus codex canonum. Primus liber continet canones 145. ſecundus 28. qui ſinguli canones ex Patribus excerpti ſunt ad inſtituendam vitam vel Clericorum, vel Monachorum.

Concilium apud *Celichyſt* in Anglia ſub Stephano IV. & Ludovico Pio Imperatore, & Guthredo Rege, anno 816. in quo edita profeſſio fidei, & undecim canones ad mores & diſciplinam pertinentes.

Attiniacum ſub Paſchale Papa, & Ludovico Pio Imperatore, anno 822. in quo Ludovico Pius, qui Bernardum Italicæ Regem oculis orbati juſſerat, & inde mors ſecuta fuerat, publicam pœnitentiam petiit, cui reſponderunt Prælati: *Illibatos conſervari debere ſacros Canones, qui firmati ſunt ſpiritu Dei, & conſenſu totius mundi, obedientia Principum, conſenſu ſcripturarum.*

Parifienſe ſub Gregorio Papa IV. & Ludovico Pio Imperatore, anno 829. in quo promulgata eſt Epithome Canonice diſciplinæ in tres libros diſiſa, quorum primus 54. ſecundus 13. tertius 27. capita continet, quæ omnia præparata fuerant in conciliis habitis in quatuor Imperii locis, ſcilicet Moguntiz, Lutetiz, Lugduni, & Tolofæ. Decreta Parifienſis conſervata ſunt, cetera vero aliorum conciliorum perierunt.

Compendienſe ſub Gregorio Papa IV. & Ludovico Pio Imperatore, anno 833. Ludovicus Carolo Patri ſuffectus omnia patris rata eſſe voluit, & præcipue circa Eccleſiam. Bernardus quidam natione Hiſpanus maxima apud ipſum pollebat auctoritate. Optimates Regni huius auctoritatis æmuli, Bernardum adulterii cum Judith Imperatoris uxore accuſarunt & filios Regis Pepinum & Lotharium in patrem concitarunt. Iſti episcopos in Regem commoverunt, præcipue Ebbonem Rhemenſem. Citatus eſt Rex ad concilium Compendienſe, & ob imputata crimina exauctoratur. Paulo poſt in Conventu apud Sanctum Dionyſium imperii ornamenta reſtituuntur Regi. Demum in Metenſi concilio Rex injulte excommunicatus ab Ebbone abſolvitur.

Concilium apud Theodonis villam ſub Gregorio IV. & Ludovico Pio Imperatore anno 835. in quo Ludovicus reſtituit Ebbonem accuſat. Hic petit a ſolis Episcopis judicari, qui eum his verbis condemnarunt: *ſecundum tuam confeſſionem ceſſa a Miniſterio*. Complices Ebbonis gratiam a Ludovico impetrarunt. Episc. 43. huic Synodo ſubſcripſerunt.

Aquiſgranenſe ſub Gregorio Papa IV. & Ludovico Imperatore anno 836. in quo jubetur, ut in vaſores bonorum Eccleſiæ ea reſtituant. Agitur de moribus Episcoporum, Abbatum, & officio Regum.

Engilbeneimenſe ad Rhenum ſub Gregorio IV. & Lothario Imperatore, anno 840. in quo Ebbo depoſitus per Lotharium reſtituitur: cui reſtitutioni ſubſcribunt 20. Episcopi: de qua ſubſcriptione Ebbo monitus Rhemoſ rediens ordinationem exercuit, de cujus validitate multi diſputant Theologi.

Aquiſgranenſe ſub Gregorio Papa IV. & Lothario Imperatore, anno 842. Cum Lotharius, qui ſolus imperium aſſectabat, a fratribus ſuis Carolo, & Ludovico in Germaniam armis pulſus eſſet, Episcopi Aquiſgranis collecti Regnum in fratres Ludovicum, & Carolum transferendum judicant, & Lotharium exauctorant. Sic alloquuntur Ludovicum, & Carolum: *Auſtoritate divina, ut Regnum illud ſuſcipiatis, & ſecundum Dei voluntatem*

illud regatis, monemus, hortamur, atque præcipimus.

Conſtantinopolitanum ſub Gregorio Papa IV. & Michael Imperatore, anno 842. in quo hæreſis Iconoclaſtarum, quæ per centum & viginti annos duraverat, damnata eſt. Ejus Joannes Patriarcha hæreticus, eique ſubſtitutus Merhodius, qui pro veritate longum exilium paſſus fuerat.

Bituricenſe ſub Gregorio IV. & Ludovico, & Carolo Imperatoribus, anno 842. Confirmata eſt depoſitio Ebbonis.

Apud Lanriacum ſub Gregorio Papa IV. & Carolo Calvo Rege, anno 843. Anathema dictum eſt contra eos, qui Regiam auctoritatem impeterent. Episcoporum numerus huius concilii ignoratur.

Ad Theodonis villam ſub Sergio Papa II. Lothario Imperatore, & Carolo Calvo Rege, anno 844. in quo lex conſtituta ſunt capitula de bonorum eccleſiaſticorum reſtituendorum ratione, de Monaſteriiſ reparandis, &c. Qui, & quot Episcopi interfuerint ignoratur.

Vernenſe ſub Sergio II. & Lothario Imperatore, & Carolo Calvo Rege, anno 844. Initia pace inter fratres Lotharium, Ludovicum, & Carolum, congregatum fuit concilium Vernenſe, in quo editi ſunt 12. Canones ad mores, & diſciplinam pertinentes, & quibus Rhemenſi Eccleſiæ Paſtor deſtitutus remedium aſſerebatur. Quot interfuerint Episcopi ignoratur.

Bellovacenſe ſub Sergio Papa II. Lothario Imperatore, & Carolo Calvo Rege, anno 844. in quo Episcopi exponunt Carolo damna, quæ Eccleſia ex tot bellis paſſa eſt, & in quo Hincmarus in Rhemenſi Eccleſia ſtatuitur. Qui interfuerint Episcopi ignoratur.

Meldenſe ſub Sergio Papa II. & Lothario Imperat. & Carolo Calvo Rege, anno 846. in quo actum eſt contra Laicos rerum eccleſiaſticarum detentores: quæ decreta noluerunt recipere Magnates Regni Gallici, ne Abbatis, quas deſinebant, cogerent reddere. Quot interfuerint Episcopi ignoratur.

Parifienſe ſub iſdem, anno 846. in quo decreta concilii Meldenſis confirmata ſunt, & executioni mandata.

Parifienſe ſub Leone IV. Lothario Imperatore, & Carolo Calvo Rege anno 847. in quo Lotharius obtinet, ut cauſa Ebbonis iterum examinetur: ſed eo non comparente iterum pulſus declaratur, & Hincmarus in ejus locum conſecratur. Episcopus Senonenſis, Turonenſis, & Hincmarus Rhemenſis cum ſuſfragalibus interfuerunt.

Moguntinum sub Leone Papa IV. Lothario Imperatore, & Carolo Calvo Rege, anno 847. in quo actum est contra invalores bonorum ecclesiasticorum, & editi sunt 31. canones ad mores, & disciplinam pertinentes. Episcopi 12. interfuerunt.

Moguntinum sub iisdem, anno 848. in quo Gothescalcus Monachus circa prædeterminationem, & reprobationem idem sentiens, juxta Hincmarum & annales a Pithæo editos, & quod postea videmus sensisse Calvinum, scilicet prædeterminationem, & reprobationem imponere necessitatem, damnatus est.

Carificum sub iisdem, anno 849. in quo idem Gothescalcus condemnatus est, virgicatus & in carcerem detrusus.

Turonense sub iisdem, anno 849. in quo Dux Britonum in Episcopos sæviens, & litteras Apostolicas spernens, excommunicatione percussus declaratur. Percussus ab Angelo subitanea morte interiit juxta Baronium. Istud concilium ab aliis vocatur Parisiense. 23. Episcopi interfuerunt.

Regiaticinense, Italice Patia, sub iisdem, anno 850. in quo editi sunt 25. canones ad mores, & disciplinam pertinentes. 3. Episcopi referuntur, alii vero reticentur.

Conciliabulum Cordubense tempore Leonis IV. anno 850. in quo Pseudo-episcopi & Martyrium damnarunt, & debitum cultum Martyribus reprobarunt. *Confirmatio Iconoclastarum*.

Romanum sub Eugenio Papa II. anno 826. & auctum sub Leone IV. anno 853. in quo Athanasius Presbyter Cardinalis tituli sancti Marcelli agens apud Imperatorem, ut Papatum obtineret, jussus venire Romam, & nolens obedire depositus est. 42. Canones circa mores, & disciplinam editi sunt. Episcopi 67. huic Synodo interfuerunt.

Constantinopolitanum sub Leone IV. anno 854. in quo Gregorius Siracusanus episcopus condemnatus est sub ratificatione Romani Pontificis. Hinc Gregorius Ignatium deponi curavit, & Photium in locum Ignatii substituendum conatus est.

Valentinum sub Leone Papa IV. & Carolo Calvo Rege, an. 855. in quo damnati sunt quidam hæretici male de præsentia, de prædeterminatione, & morte Christi sentientes, & determinatum est tenendam esse Africanam, & Araficanam doctrinam. Editi sunt 23. canones, partim ad mores, partim ad fidem pertinentes. Episcopi 9. interfuerunt. *Dispositio fuit ad Tridentini doctrinam circa gratiam*.

Carificum sub Nicolao Papa I. & Carolo Calvo Rege, & Ludovico II. Imperatore, an.

858. in quo edita sunt 15. capitula, quæ sunt totidem monitiones ad Regem. Quot Episcopi interfuerint ignoratur.

Lingonesis sub Nicolao Papa, & Carolo Rege, & Ludovico Imperatore, anno 859. in quo renovata sunt capitula circa gratiam constituta in Palatio Carisiaco, & in Concilio Valentino, & erectæ sunt scholæ, in quibus Sacræ Scripturæ explicarentur. Qui & quot interfuerint Episcopi ignoratur.

Concilium Tullense sub iisdem, anno 859. in quo examinata est Venilonis causa, qui a Carolo defecerat, quique episcopatum Bajocentem invalerat. Editi sunt 13. canones ad mores, & disciplinam pertinentes. 20. Episcopi interfuerunt.

Conciliabulum Constantinopolitanum tempore Nicolai Papæ, & sub Michaelæ II I. Imperatore, anno 860. in quo Ignatius legitimus Patriarcha deponitur, & Photius vir adhuc Laicus in ejus locum substituitur. Multi episcopi Aulici & assentatores Photio consenserunt. *Confirmatio fuit erroris de intrusione*.

Tullense sub Nicolao Papa I. & Carolo Calvo Rege & Ludovico Imperatore, anno 860. in quo editi sunt canones ad mores & disciplinam pertinentes, præcipue contra invalores bonorum ecclesiasticorum. 40. Episcopi interfuerunt.

Conciliabulum Constantinopolitanum sub Nicolao Papa I. & Michaelæ Imperatore, anno 861. in quo Ignatii depositioni subscripserunt Legati Papæ, & tentatus est ipse Ignatius, ut fateretur, & scriberet propria manu se illegitime fuisse ordinatum: quod cum facere recusasset, Photius ipse pro Ignatio hæc scripsit: *Ignatius indignus Constantinopolitanus confiteor me ingressum esse sine calculis, & bis annis non me sancte gessisse, sed tyrannice*. Huic conciliabulo interfuerunt 518. *Confirmatio erroris de intrusione*.

Romanum I. sub Nicolao Papa I. Carolo Calvo Rege, & Ludovico Imperatore, anno 861. in quo Joannes Ravennatenfis episcopus condemnatur, eo quod etiam munitus a Papa noluisse a vexatione erga fideles desistere, sed cum ad Imperatorem confugisset, & ab eo rejectus esset, venit ad Papam, veniam petiit, & obtinuit.

Romanum II. sub iisdem, anno 862. in quo damnantur hæretici assentes divinitatem passam esse. Qui & quot interfuerint Episcopi ignoratur. *Executio fuit Nicæni Sabellium damnantis*.

Conciliabulum Aquisgranense sub iisdem, anno 862. in quo legitimum matrimonium Lotharii cum Theutberga dissolvitur, & ea per-

permittitur pellicem Valdrardam in uxorem ducere. 8. Episcopi interfuerunt.

Conciliabulum Metense sub iisdem, anno 863. in quo Legati Papæ corrupti argento repudium Reginæ Theutbergæ tamquam legitimum approbaverunt.

Romanum III. sub iisdem, anno 863. in quo acta Metensis Conciliabuli reprobantur; & episcopi, qui iniusti repudii aut auctores fuerunt, aut complices, excommunicantur, & deponuntur.

Romanum IV. sub iisdem, anno 863. in quo Zacharias Apostolica legatione in oriente male functus excommunicatur, Photius intrusus deponitur. Ignatius iniuste ejectus restituendus declaratur, & cultus imaginum stabilitur.

Sylvanestense sub iisdem, anno 863. in quo auctore Hincmaro Rothadus Suessionensis episcopus iniuste deponitur, & in Monasterium detruditur, & alius in ejus locum substituitur.

Romanum V. sub iisdem, anno 863. in quo acta Sylvanestensis reprobantur, & scribitur ad Gallos episcopos, cui tamen decreto episcopi Galli noluerunt acquiescere, eo quod Rothadus omisso medio Romam appellasset. Nicolaus iterum scripsit & ad episcopos Gallicæ, & ad Carolum Calvum, ut Rothado depositores Ecclesiæ restituantur. *Dispositio ad iudicium legitimum de Episcopis.*

Romanum VI. sub iisdem, anno 864. in quo Rodoadus Ptoertensis episcopus legatione Apostolica male functus circa repudium Theutbergæ Reginæ, in pœnam deponitur, & excommunicatur.

Romanum VII. sub iisdem, anno 864. in quo Rothadus ab Hincmaro depositus & carcere solutus Romam venit: per novem menses ibi commoratur, & accusatoribus non comparentibus absolvitur.

Suessionense sub iisdem, anno 866. in quo agitur de ordinationibus factis ab Ebbone depositio. Tandem post crebras Epistolas scriptas ad Papam, & ab eo receptas, ordinati ab Ebbone restituantur: idque ratum habet Nicolaus Papa. 35. Episcopi interfuerunt.

Vormatiense sub Adriano Papa II. & Ludovico II. Imperatore, anno 868. in quo editi 80. canones circa mores & disciplinam.

Romanum sub Adriano & Ludovico Imperatore, anno 868. in quo Photius ter anathemate feritur: ejus volumen contra Nicolaum Papam editum igni adjudicatur.

Constantinopolitanum IV. & generale VIII. sub Adriano Papa II. & Basilio Imperatore, anno 869. & 870. in quo Ignatius sedi suæ re-

stituitur, Photius intrusus declaratur, & Iconoclastæ condemnantur. Episcopi 102. interfuerunt.

Conciliabulum Metense tempore Adriani Papæ II. anno 869. in quo Regnum Gallicæ legitimum successore Ludovico ad Carolum transfertur.

Conciliabulum Vermeriæ tempore Adriani anno 870. in quo damnatus est Hincmarus junior, quod iussu Papæ excommunicationem tulisset in Northmanum bonorum Ecclesiæ detentorem.

Duziacense sub Adriano Papa II. & Ludovico II. Imperatore, & Carolo Calvo Rege, anno 871. in quo Hincmarus Rhemensis Hincmarum Laudunensem citat quasi transgressorem regularis & ecclesiasticæ disciplinæ; & post tertiam evocationem quasi contumacem sub beneplacito Papæ depositum declarat. 22. Episcopi interfuerunt. *Dispositio ad legitimum iudicium de Episcopis.*

Tolosanum sub Joanne Papa VIII. & Carolo Calvo Francorum Rege, anno 873. Cum Judæi rebelles ea solum conditione veniam impetrassent, quod quolibet anno ex iis unus in die natalis Domini, & Passionis, & Resurrectionis eligeretur, qui ante fores Ecclesiæ colaphis exciperetur *dumtaxat uno ictu viruosi hominis*, adierunt Carolomannum, ut ab hac injuria liberarentur. Concilium noluit aliquid contra hanc imperialem sanctionem opponere.

Sylvanestense sub Joanne Papa VIII. Ludovico II. Imperatore, & Carolo Calvo Rege, anno 873. in quo Carlomannus Clericali gradu mancipatus contra Patrem rebellaverat, ob id e gradu suo defectus, ad Laicam communionem reducit. Acta hujus concilii intercederunt.

Duziacense sub Joanne Papa VIII. & Ludovico II. Imperatore, & Carolo Calvo Rege, anno 874. Duda Monialis Abbatissam multis criminibus accusaverat, ut in ejus locum subrogaretur: claustra reliquerat, ut facilius propositum exqueretur: in Monasterium redux cum Humberto Sacerdote rem fordam habuerat. In hoc concilio Humbertus deponitur, Duda coram sororibus flagellatur, per sex annos stare debet in pœnitentia, & septimum post annum ei permittitur communio corporis & sanguinis Christi, si digne pœnituerit.

Pontigonense sub Joanne Papa VIII. & Carolo Calvo Imperatore, anno 876. Carolus coronatus Romæ anno 875. proclamatur anno sequenti in concilio Ticini habito: postea in hac Synodo Pontigonensi confirmat capitulo

tula 15. in bonum Ecclesiæ edita. Interfuere 15. Episcopi.

Ravennatense sub Joanne VIII. & Carolo Calvo Imp anno 877. in quo editi sunt 19. canones ad mores & disciplinam pertinentes, & depressi sunt depradatores bonorum Ecclesiæ, & iustum est, ut electi Episcopi quantocius consecrarentur. 130. Episc. interfuere.

Tricassinum sub Joanne Papa VIII. & Ludovico Balbo Rege, anno 878. Joannes Papa venit in Galliam auxilium a Rege imploraturus. Trevis congregat concilium, in quo excommunicantur quicumque contra Joannem seditionem moverant. Editi sunt canoncs 7. & adfuerunt 20. Episcopi.

Romanum sub Joanne VIII. vacante Imperio, anno 879. Photius sæpius excommunicatus, Basilii auctoritate revocatus, mortuo jam Ignatio rogat Papam, ut mittat legatum qui eum restituat in sedem, ex qua ejectus fuerat, & Petrus ob id Constantinopolim mittitur a Joanne VIII.

Concilium apud Sanctam Marcam sub Joanne Papa VIII. anno 881. in quo editi sunt 8. canones ad mores & disciplinam pertinentes, & provisum est, ne Sacerdotalis dignitas deprimeretur. Qui & quot adfuerint Episcopi ignoratur.

Moguntiacense sub Stephano Papa V. & Arnulfo Germaniæ Rege, anno 883. in quo 26. capitula edita sunt ad disciplinam & mores pertinentia.

Metense sub Stephano Papa V. Arnulfo Germanorum Rege, & Odone Francorum Rege anno 888. in quo 13. editi sunt canones contra eos, qui vel decimas usurpabant, vel Ecclesiasticos impune vexabant.

Viennense sub Formoso Papa, & iisdem Regibus, an. 892. in quo 4. canonibus providetur & vitæ & bonis temporalibus Clericorum.

Rhemense sub Formoso Papa & Carolo simplice, anno 892. in quo Carolus simplex filius Ludovici Balbi Rex ungitur, & Odo, qui tyrannice Regnum invaserat, deicitur. Numerus Episcoporum ignoratur.

Cabilonense sub Formoso Papa & Carolo simplice, anno 899. in quo Gerfredus Monachus accusatus veneno necasse Aduorum Episcopum, addicitur ad purgandum se per receptionem Corporis Christi. Ecclesia hanc purgationem abolevit.

Triburiense sub Formoso Papa & Arnulfo Germanorum Rege, anno 895. Res Ecclesiæ a Laicis diripiebantur: personæ ecclesiasticæ in nullo erant honore, &c. 58. editi sunt Canoncs, quibus tantis malis remedium afferretur. 22. Episcopi interfuerunt.

Nannetense incerto anno, in quo constituti sunt 20. canones ad mores & disciplinam pertinentes. Qui & quot Episcopi interfuerint ignoratur.

Conciliabulum Romanum sub Stephano VI. anno 897. Stephanus sic auspicatus est suum Pontificatum: corpus Formosi exhumatum, Sacerdotalibus vestibus indutum, tribulque digitis mutilatum, in Tiberini projectit, omnesque ab eo ordinatos iterum consecrari præcepit.

Rhemense sub Stephano Papa VI. & Carolo simplici Francorum Rege, anno 900. Fulco Rhemensis Archiepiscopus Ecclesiæ suæ rerum defensor acerrimus Balduini jussu crudelissime cæditur: in hoc concilio in auctores illius sceleris excommunicatio vibratur, sed vocibus, quæ vel sceleratioribus timorem incutiant: *Ipso, inquit Patres, a Sanctæ matris Ecclesiæ gremio separamus, sinque maledicti in civitate, in agro, & cetera quæ leguntur in Deuter. Intestina fundant sicut infelix & perfidus Arius ventiant super illos omnes maledictiones, quas Dominus per Moysen in populum divinæ legis infractorem intentavit, &c.* 12. Episcopi huic concilio interfuerunt.

ARTICULUS X.

De Conciliis decimo sæculo habitis.

Constantinopolitanum sub Joanne Papa IX. & Lamberto Imperatore, anno 901. in quo Nicolaus Patriarcha Constantinop. Leonem Imperatorem ab aditu Ecclesiæ prohibuit, eo quod contra Ecclesiæ Græcæ usum quarto nupsisset.

Ovetense sub Joanne IX. & Adelfonso Rege, anno 901. in quo Ecclesia Ovetensis in Metropolim erecta est.

Romanum sub Joanne IX. & Ludovico IV. Imperatore, anno 904. in quo acta Stephani contra Formosum habita rescinduntur. Episcopi, & Presbyteri, qui Stephano consenserant, recipiuntur ad poenitentiam; & hi, qui fuerant a Formoso ordinati, & a Stephano degradati, restituntur.

Ravennatense sub iisdem, anno 904. in quo iterum acta contra Formosum improbantur, & coronatio Lamberti Imperatoris, exclusio Berengario, approbatur.

Suessonense sub Sergio III. & Carolo simplici, an. 904. in quo statuuntur constitutiones circa mores & disciplinam: & primo quidem de honore debito Ecclesiis, Sacerdotibus, & Regi, deinde de Officio Regularium.

Magalense sub Sergio Papa III. & Carolo simp-

simplici Francorum Rege an. 909. in quo Sinuarius comes cum ejus familia excommunicatus, absolvitur his verbis: *Veniant super vos benedictiones novi, & veteris testamenti, benedicti vos in civitate, & cetera, quæ leguntur in Deuteronomio, ubi Deus benedicit populum.*

Troiejanum sub Joanne X. & Carolo simplici an. 912. in quo statutum, ne Christiani matrimonium intra septimum cognationis gradum contrahere præsumant.

Rhemense sub Joanne X. & Carolo simplici Francorum Rege an. 924. in quo bellum inter Carolum, & Robertum levi de causa initum judicatur, & poenitentia per tres quadragesimas inflicta est his, qui in hoc bello militaverint. 6. Episcopi huic concilio interfuerunt.

Troiejanum sub Joanne X. & Carolo simplici an. 924. in quo Isaac Comes resipiscens, vadem habens, quo promittit reparare damna illata Ecclesie, reconciliatur.

Duisbergense sub Joanne X. an. 927. in quo excommunicantur qui Bennonem Episcopum Metensem excæcaverant.

Grateleanum in Anglia sub Leone Papa VI. & Henrico Imperatore an. 928. in quo capitula legum civilium sub novem titulis, & legum ecclesiasticarum sub tredecim edita sunt. Ibi describitur, quomodo fieri debeat purgatio canonica per aquam ebullientem, ferrum candens, &c. Quod reprobatur est ab Ecclesia in posterioribus conciliis.

Exfordiense sub Joanne XI. an. 932. in quo 4. canones circa mores, & disciplinam editi sunt. 13. Episcopi interfuerunt.

Rhemense sub Joanne XI. an. 935. in quo invasores bonorum ecclesiasticorum ad correctionem vocantur.

Narbonense sub Stephano VIII. an. 940. in quo fines Dioceseos inter Urgelitanum, & Pallatensem episcopum controversi definiuntur.

Suessoniense sub Stephano VIII. & Ludovico IV. an. 941. in quo agitur causa Hugonis, & Artaldi Archiepiscopatum Rhenensem postulantium. Artaldus amoris est ab episcopatu propter juramentum, quod ediderat, se nullum Archiepiscopatum accepturum. Hugo vero ad Archiepiscopatum evectus est; quippe qui a Clero, & a populo optabatur.

Conciliabulum Constantinopolitanum sub Marino II. an. 944. in quo Triphon Monachus e Patriarchatu Constantinopolitano dolo, & fraude Protothroni deponitur; & Theophylactus Filius Imperatoris eligitur; scripserat enim Triphon ita in charta: *Ego Triphon Archiepiscopus Constantinopolis, &c. Et Protothronus in charta deluper contenta scripsit: Ego Triphon indignus Episcopatu cedo, &c.*

Verdunense sub Agapito II. an. 949. in quo causa Hugonis, & Artaldi agitur, & ad aliud concilium remittitur.

Concilium Mosomense sub Agapito II. an. 948. in quo eadem causa Hugonis, & Artaldi ad plenius concilium remittitur.

Ergilenbeimense sub Agapito II. an. 948. in quo Artaldus declaratur legitimus Archiep. Rhemensis, Hugo vero invasor.

Trevirense sub Agapito II. an. 948. in quo Hugo inimicus Regis Ludovici excommunicatur.

Romanum sub Agapito II. anno 949. in quo acta duorum præcedentium conciliorum confirmantur.

Augustinum sub Joanne XII. an. 956. in quo 13. statuuntur Canones circa mores, & disciplinam. 24. Episcopi interfuerunt.

Meldenense sub Joanne XII. an. 962. in quo mortuo Artaldo, qui fuerat a partibus Guidonis, Guidonem voluerunt restituere; sed id frustra tentatum est.

Conciliabulum Romanum tempore Joannis XII. & Leonis VII. sub Othone Imperatore, an. 963. in quo Joannes accusatus quod in stabulo equarum ordines contulerit, quod infantem annorum decem ordinaverit Episcopum, quod concubinam habuerit, quod Joannem Cardinalem occiderit; sed cum non datum fuerit consuetum intervallum dilationum, & Leo ante nominatus fuerit, quam Joannes e gradu dejectus; cætus iste conciliabulum reputatur. Joannes licet depositus concilium anno sequenti congregavit.

Concilium Constantinopolitanum sub Joanne XII. an. 963. in quo Nicephorus electus Imperator Constantinopolitanus declaratur posse matrimonium contrahere cum Theophane vidua relicta ab Imperatore defuncto; quia nulla impedimenta matrimonium impedienda probata sunt.

Romanum sub Joanne XII. an. 964. in quo Leo Schismaticus, & Antipapa declaratur; & acta conciliabuli Romani reinconduntur.

Conciliabulum Romanum an. 964. in quo mortuo Joanne XII. Benedictus V. legitimus successor degradatur, & in exilium mittitur per Leonem Antipapam.

Ravennatense sub Joanne XIII. anno 967. in quo Otho Imperator, celebrato Paschate cum Papa, Ravennatensem urbem, & alia plura Papæ, & Ecclesiæ restituit.

Anglicanum sub Joanne XII. & Othone Imp. anno 970. in quo Dunstanus Archiepiscopus una cum aliis Episcopis Angliæ definiunt, ut Canonici omnes & omnes Subdiaconi aut caste vivant, aut Beneficiis renuncient.

Romanum sub Joanne XIII. anno 971. in quo privilegia Monasterio Sanctæ Mariæ Glastingeberi concessa a Rege Anglorum confirmantur, & anathema pronuntiatur in eos, qui ea violare attentaverint.

Ingelheimense sub Dono Papa, & Othone Imperatore, anno 972. in quo Udalricus episcopus petit, ut acceptaretur ejus renuntiatio, quam recularunt Patres Concilii, ne factum illud Ecclesiæ noceret.

Mutinenſe sub Benedicto VII. anno 973. in quo Petrus & Lambertus, & Germani Proceres mediantibus Episcopis pacem inierunt.

Constantinopolitanum sub Benedicto VII. an. 975. in quo Basilius Patriarca Constantinopolitanus variis criminibus accusatus deponitur, & Studites in ejus locum substituitur.

Vintonienſe sub Benedicto VII. anno 975. in quo tam Laici, quam Clerici Monachorum bona usurpantes cohibentur.

Romanum sub Benedicto VII. anno 983. in quo causa Giselerii Magdeburgensis episcopi agitata est. Dithmarus lib. 1. Chronici dicit, Giselerium eam sedem ab Imperatore malis artibus obtinuisse. Adam vero antiquus Chronographus asserit, Giselerium virum sanctum, & Apostolicum fuisse.

Romanum sub Joanne XV. anno 989. in quo sanctus Adelbertus a Populo ejectus & sede Pragensi, cum sponte Episcopatu cessisset, & regulam sancti Benedicti amplexus fuisset, iterum a populo respiciente petitur, & jubente Papa, & concilio in Ecclesiam redire cogitur. *Reddimus*, inquit concilium, quod *jussu querunt male merentes filii*.

Rhemenſe sub Joanne XV. anno 989. in quo Arnulphus Archiepiscopus Rhemenſis eligitur, præstaturque juramentum fidelitatis & Huzoni Regi, & Roberto filio Regis.

Sylvaſtrenſe sub Joanne XV. & Hugone Capeto, anno 990. in quo Aualgero presbytero prædconi Rhemenſis civitatis anathema pronuntiatur.

Conciliabulum Rhemenſe sub Joanne XV. anno 992. in quo Arnulphus depositus est, & in ejus locum Gerbertus substitutus est.

Romanum sub Joanne XV. anno 993. in quo

Udalricus Augustanus Episcopus inter Sanctos adscriptus est, seu canonizatus, ut dicunt. 5. Episcopi, & novem Cardinales subscripserunt.

Rhemenſe sub Joanne XV. & Othone III. Imp. anno 995. in quo conciliabulum Rhemenſe contra Arnulphum habitum reprobat, & Gerberto deposito Arnulphus sedis suæ restituitur per Leonem legatum Papæ.

Romanum sub Gregorio XV. & Othone III. Imperatore, an. 996. in quo determinatur Imperatorem a septem Electoribus Germaniæ principibus in posterum eligendum esse.

Ravennatense sub iisdem, anno 997. in quo prohibetur, ne Subdiaconi, qui assumebantur pro ministrando Episcopis, recens consularis eam sacram actionem venderent. Episcopi novem interfuerunt.

Sandoniſianum sub iisdem, in quo de decimis Ecclesiæ debitis agendum erat, sed variis excitatis tumultibus nihil actum est.

Romanum sub iisdem, anno 998. in quo editi sunt 8. canones ad mores, & disciplinam pertinentes Episcopi 27. interfuerunt.

Piſſavienſe sub Sylvestro II. & Roberto Francorum Rege, anno 999. in quo tres editi sunt canones. Huic Concilio interfuerunt Episcopi 5. Abbates 12.

ARTICULUS XI.

De Conciliis undecimo seculo habitis.

TRemonienſe concilium omitto, quia ejus acta omnino perierunt. Item Francordienſe, quia ibi actum est solum de Bambergenſi Ecclesia in Cathedrali episcopalem erigenda. Item Legionenſe, in quo referuntur non canones Episcoporum, sed edicta Adelsoni Regis & Geloriz Reginæ.

Anbamenſe in Anglia sub Joanne XVI. Henrico II. Imperatore anno 1009. Sacerdotes eo incontinentiæ devenerant, ut palam uxores ducerent, immo ductas repudiarent, & cum aliis committerentur. Editi sunt in remedium tanti mali 32. canones. Huic Concilio interfuerunt non modo Episcopi, sed & viri cujuscunque conditionis, modo docti, indeo vocantur promiscue *Angli eruditi*.

Ticinense sub Benedicto VIII. & Henrico II. Imperatore. Verum tempus ignoratur. In cœtu illo 7. eduntur capitula, quibus definitur, ut filii Clericorum servi sint Ecclesiæ, eisque nullus iudex libertatem promittat. Henricus hæc capitula auctoritate sua confirmavit. Episcopi sex interfuerunt.

Ravennatense sub Benedicto VIII. & Henrico

rico II. Imperatore, anno 1014. Cum Arnoldus factus Episcopus Ravennatenſis deprehendiſſet multas illicite factas ordinationes, per undecim annos, per quos hæc Ecclesia vacaverat, declaravit in hoc concilio, omnes ordinationes ſede vacante factas illicitas, donec licitæ & validæ præbentur. Multi interſuerunt Episcopi, ſed horum numerus ignoſcitur.

Aurelianenſe ſub Benediſto VIII. & Roberto Francorum Rege, anno 1017. in quo Loloſas & Stephanus Sacerdotes, mulieris Italæ ſomniis deluſi, Gnoſticorum mores reſtaurabant. Solemni deſignatione veſtibus ſacris induti iſſdem exiunt, & brachio ſacculi traditi igne combuſti ſunt. *Diſpoſitio fuit ad Concilium Conſtantiænſe, in quo idem actum eſt contra Hieronymum Pragenſem, & Joannem Hus.*

Salguſtiadenſe ſub Benediſto Papa VIII. & Henrico II. Imperatore, anno 1022. in quo editi ſunt 20. canones ad mores & diſciplinam pertinentes. Episcopi interſuerunt 6. Eodem anno habitum eſt Aquisgranenſis concilium, in quo Monasterium Burritho Leodiienſi poſtea Colonienſi Episcopo ſubjectum eſt.

Anſanum ſub Joanne XVIII. & Roberto Francorum Rege, anno 1023. in quo Burcharius Viennienſis Episcopus, qui contra uſum Eccleſiæ extra ſuum territorium in Monasterio Cluniacenſi ordines habuerat, veniam petere cogitur a Guaffino Maſconenſi Episcopo, & dare cogitur *ſufficientiam olei de olivis ad conſciendum Chriſma* quoquo anno. 11. Episcopi interſuerunt. *Executio eſt Nicæni vetantis Pontificalia extra ſuum territorium ab Episcopo exerceri.*

Bituricenſe ſub Joanne XVIII. & Henrico I. Francorum Rege, anno 1031. in quo editi ſunt 24. canones ad mores & diſciplinam pertinentes. Anno ſequenti ſub iſſdem ſedes Pamplonenſis, quæ ob inſurſiones Barbarorum in Monasterium Leirenenſe ſtatura fuerat, in urbem Pamplonenſem transfertur.

Lemovicenſe ſub iſſdem, anno 1031. in quo Martialis Apoſtolus & ſub hoc nomine invocandus declaratur. Episcopi in terſuerunt 7.

Romanum ſub Leone Papa IV. & Henrico II. Imperatore, anno 1049. in quo ſimoniace ordinati quadraginta dierum pœnitentiæ ſubjiciuntur, qua peracta, in accepto ordine poſſunt miniſtrare, ſed non ulterius aſcendere.

Rhemenſe ſub iſſdem anno 1048. in quo quidam Episcopi ſimoniæ convicti condemnantur Damnatuſ item Archiepiscopus

in Gallicia ex eo quod ſibi vindicaret *Cuthmen Apoſtolicis nominis.*

Moguntinum ſub Leone IX. & Henrico III. Imperatore, anno 1050. quo Sibico Episcopus Spirenſis adulterii accuſatus, purgatione canonica examinatus eſt. Simonia interdicta, & pellices mulieres longe a Clericis eſſe. *ne maleſuada pellicum viciniâ caſſos violaret obtutus.*

Rhotomagenſe ſub Leone IX. & Henrico I. Francorum Rege, anno 1050. Cum omnia ſacra venalia eſſent, editi ſunt 19. canones, quibus malum illud reprimetur.

Romanum I. ſub Leone IX. & Henrico Imperatore, anno 1049. in quo Leo ſtatutum a Clemente II. ut quicumque ſimoniace ordinatus eſſet ſciantur, quadraginta dierum pœnitentiæ ſubjiceretur, & ſic in accepto officio miniſtraret.

Romanum II. ſub Leone IX. & Henrico III. Imperatore, anno 1050. in quo Berengarius Hæreticus declaratur, Lanfrancus e contra innocens.

Vercellenſe ſub Leone IX. & Henrico III. Imperatore, anno 1050. in quo Joannis Scoti Liber, & Berengarii Doctrina condemnatur. *Diſpoſitio fuit ad Doctrinam Tridentinam circa Euchariſtiam, ſicut & duæ priores Synodi.* *Coyacenſe* ſub Leone IX. & Ferdinando I. Caſtellæ Rege, anno 1050. in quo editi ſunt 13. canones ad mores & diſciplinam pertinentes. Novem Episcopi interſuerunt.

Romanum III. ſub Leone IX. Henrico III. Imperatore, anno 1052. in quo Gregorius Vercellenſis accuſatus adulterii, etiam aſſens excommunicatur, ſed poſtea veniens in priori officio reſtituitur.

Sandionſyanum ſub Leone IX. & Henrico Francorum Rege, anno 1053. in quo aperta eſt ſancti Dionyſii arca, & in ea repertum eſt integrum Dionyſii corpus exceptis duobus oſſibus, uno de collo, altero de brachio, & revocatum diploma, quo Papa dixerat Dionyſii corpus ad Monasterium ſancti Emerani fuiſſe delatum. Huic concilio interſuere 8. Episcopi, & 8. Abbates Eodem anno habitum eſt concilium Romanum IV. in quo Geraldus inter Sanctos adſcriptus eſt.

Narbonenſe ſub Leone IX. & Henrico I. Francorum Rege, anno 1054. in quo cum omnia bello devaſtarentur, ſtatutæ ſunt treugæ certis diebus obſervandæ, & edita ſunt 29. capitula. Interſuerunt decem Episcopi cum Raymundo comite, & Berengario vicecomite, & multis nobilibus ad confirmandam treugam.

Concilium Florentinum, in præsentia Victoris Papæ II. & Henrici Imperatoris habitum, anno 1055. in quo excommunicantur invasores bonorum Ecclesiæ, & Berengarius condemnatur.

Turonense sub Victore Papa II. & Henrico I. Francorum Rege, anno 1055. Berengarius hæresim solemniter ejurat. Episcopi minantur Ferdinando excommunicationem, si Imperatoris titulum usurpet, cui admonitioni acquiescit. Qui & quot Episcopi interfuerint ignoratur. *Dispositio est ad Doctrinam Tridentini circa Eucharistiam.*

Lugdunense sub iisdem, anno 1055. in quo Hildebrandus reus simoniæ interrogatus, an crederet Spiritui Sancto, numquam potuit recitare *Gloria Patri*, &c. teste Baronio, donec suum crimen confessus, salutarem poenitentiam accepit.

Concilium apud Sanctum Egidium sub Victore II. & Henrico Francorum Rege, anno 1056. in quo determinatur, conditiones treugæ esse obliandas. 21. Episcopi interfuerunt. Eodem anno Coloniz, procurante Victore Papa, Balduinus & Godofridus Flandriæ Comites Henrico reconciliati sunt.

Landavense in Anglia sub Victore Papa II. & Henrico IV. Imperatore, anno 1056. nonnulli ex familia Regis vim nepoti & medico Hergualdi Episcopi intulerant, plagis & verberibus affecerant. In hoc concilio decretum anathema contra familiam Regis. Rex pro familia lacrymatus est; & ut ejus familia ab hac pœna solveretur, prædia & bona plura Ecclesiæ contulit.

Tolosanum sub Victore II. & Henrico I. Francorum Rege anno 1056. in quo editi sunt canones ad mores & disciplinam pertinentes, sed præcipue contra simoniam. Episcopi 18. subscripserunt.

Compostellanum sub Victore II. anno 1056. in quo statutum est, ut Sacerdotes quotidie Missam celebrarent, & in publicis calamitatibus Litanias dicerent, & cilicio induerentur. Sutrinum prope Romam an. 1055. Benedictus Antipapa cognomento Mincius, deponitus est, & omni Sacerdotali honore privatus.

Romanum sub Nicolao Papa II. & Henrico Francorum Rege, anno 1059. in quo Berengarius tertio hæresim suam abjurat. Editi sunt 13. canones, Electionem Papæ a Cardinalibus faciendam esse definitum est. Episcopi 113. interfuerunt.

Parisenſe sub Nicolao II. anno 1059. in quo, congregatis 21. Episcopis, Philippus præstito juramento de conservandis Ecclesiæ juri- bus coronatus est.

Turonense sub Nicolao Papa II. & Henrico I. Francorum Rege, anno 1060. in quo editi sunt decem canones, præcipue contra incontinentiam Clericorum. Episcopi decem subscripserunt.

Jaccitanum in Hispania sub Nicolao II. an. 1060. in quo post confirmatos canones ad mores ad disciplinam pertinentes episcopatus, quierat Olæa, Jaccam translatus est.

Concilium Basilense in causa electionis Papæ, anno 1061. in quo suatum est Imperatrici, quod filius ejus deberet in Pontificatu, sicut in Regia dignitate, succedere.

Concilium Osbornense in Germania, anno 1062. in quo acclamantibus omnibus Cadalocus Pseudo-Papa condemnatus est, & confirmata est Alexandri II. Electio.

Aragonense sub Alexandro II. & Ranimiro Aragonum Rege, anno 1602. in quo sub pœna excommunicationis comminatoriæ jubetur, ut Episcopus Aragonensis eligatur a Monachis, & ex Monachis Monasterii Sancti Joannis Rupensis.

Romanum sub Alexandro II. & Henrico IV. Imperatore, anno 1063. in quo editi sunt circa mores 12. canones sed præcipue contra simoniam & incontinentiam Clericorum.

Mantuanum sub Alexandro II. & Henrico IV. Imperatore, anno 1064. in quo Cadalocus Antipapa duo opponebat Alexandro: primum, quod simonia Papatum obtinuerat: secundum, quod non fuerat electus auctoritate Imperatoris. Alexander declaratur immunis a vicio simoniæ, & statuitur auctoritatem Imperatoris non esse necessariam ad electionem Papæ. *Dispositio est ad doctrinam de electione Papæ.*

Barcinonense eodem anno, & sub iisdem, leges Goticas, quibus utebantur Catalauni, abrogavit, & electionem Alexandri II. confirmavit.

Romanum I. & II. sub Alexandro II. anno 1065. in quo procurante Damiano damnati sunt quidquam Juri-periti, qui licita putabant quedam conjugia, quæ tamquam incestuosa habebat Ecclesia, quique volebant gradus consanguinitatis in Matrimonio sicuti in successione esse computandos. *Dispositio fuit ad Doctrinam Lateranensis & Tridentini circa impedimenta Matrimonii.*

Ausense sub Alexandro II. & Philippo I. Francorum Rege, anno 1068. in quo statuitur, quod omnes Ecclesiæ Diocesis Ausensis, exceptis Ecclesiis sancti Orientii juxta antiquum usu quartam decimarum partem dabunt Ecclesiæ Cathedrali Ausensi.

Pfintoniense sub Alexandro II. anno 1069.

in quo Stegandus Cantuariensis Ecclesie in-
valor per legatum sedis Apostolicæ deponi-
tur. Eodem anno habitum est Moguntie con-
cilium in quo Rex Henricus Bertam ux-
orem, quam volebat repudiare, suscepit, pro-
curante Damiano legato Apostolico.

Anglicanum sub Alexandro Papa II. & Guil-
lelmo domitore Anglie Rege, anno
1072. in quo decernitur, quod Eboracensis
Ecclesia debet agnoscere primatum Ecclesie
Cautuariensis.

Rothomagense sub Alexandro II. & Philip-
po Francorum Rege, anno 1072. in quo editi
sunt 24. canones ad mores & disciplinam
pertinentes.

Concilium Epcordienſe tempore Alex-
andri II. anno 1073. in quo Sigefridus
Moguntinus Archiepiscopus mediam par-
tem decimarum Thuringie Regi tradendam
determinavit.

Rothomagenſe sub Gregorio Papa VII. &
Guillelmo Anglorum Rege, anno 1074. in
quo editi sunt 14. canones ad mores & disci-
plinam pertinentes.

Romanum I. Sub Gregorio VII. & Henrico
IV. Imper. anno 1074. in quo Summus Ponti-
fex duo vitia in Clericis infestatur, incontinen-
tiam scilicet, & simoniam. Hoc decretum
edixit, scilicet, ut secundum instituta antiquo-
rum Canonum Presbyteri uxores non habeant,
habentes aut dimittant, aut deponantur. Qui-
dam in Germania Episc. hanc constitutionem
quasi hæreticam infestantur, dicente Apo-
stolo: *melius est nubere quam uri*. Alii vero di-
cunt, *malles se Sacerdotium quam conjugium
deserere*. Tamen Gregorius pristinam Eccle-
siae disciplinam semper tenuit est; tandem-
que Moguntie in concilio anno 1075. hæc
constitutio suscipitur. *Executio est Nicæni cir-
ca celibatum Sacerdotum*.

Londinense sub Gregorio VII. & Guillel-
mo Anglie Rege, anno 1075. in quo prohi-
betur Monachis peculium; multa autem,
quæ superstitionem paganorum redolebant,
interdicantur omnibus Christianis.

Romanum II. sub Gregorio VII. & Henri-
co Imperatore, anno 1075. in quo plures Ep-
iscopi Romam citati sunt, ibique iudicati.

Vintoniensel. Sub Gregorio VII. anno 1076.
in quo unicum decretum editum est, scilicet:
*Nullus Canonicus uxorem habeat; habentes
uxores non cogantur ut dimittant: non ha-
bentes interdiciantur ut habeant*. Hæc choa-
bitatio tolerata est; quia forte dicebant, se
non vovisse castitatem. Vintoniense II. sub
iisdem & eodem anno verat, ne Monachi
publice Ecclesiis deserviant, & ne conju-

gium absque benedictione Sacerdotali cele-
bretur, alioquin nullum habeatur.

Conciliabulum VVormatiense, anno 1076.
in quo Episcopi Theutonici iussu Henrici
IV. Imperatoris congregati Papam excom-
municarunt dicentes: *nulli nostrum amodo er-
is Apostolicus*.

Concilium Romanum III. anno 1076. in quo
Gregorius cum 119. Episcopis Episcopos
Theutonicos, qui Ecclesiasticam unitatem
scindere attentaverant, excommunicavit.

Papiense conciliabulum tempore Gregorii
VII. & Henrici IV. Imperatoris, anno 1076.
Papa excommunicavit Sigitridum Mogun-
tinum Archiepiscopum & alios Episcopos,
eo quod in damnum Ecclesie Henrico in in-
vestiturarum negotio adhaerebant. Isti Ep-
iscopi Papiæ seu Ticini congregantur, &
Papam excommunicant. Alii vocant istud
concilium Parisiense.

Augustodunense sub Gregorio VII. & Phi-
lippo Francorum Rege, anno 1077. in quo
Manasses Archiepiscopus Rhemensis accu-
satus simoniæ & intrusionis, Romam remit-
titur, ut ibi iudicetur. Et Gebuinus Lingo-
nensis Archidiaconus eligitur Archiepiscopus
Lugdunensis in locum Humberti, qui ab
ea sede ob simoniam fuerat depulsus.

Romanum IV. Sub Gregorio VII. & Hen-
rico IV. Imperatore, anno 1078. in quo ex-
communicatur Guibertus Ravennas, Theo-
daldus Mediolanensis, alique plures Ep-
iscopi; attamen Gregorius temperavit rigo-
rem excommunicationis, & permisit con-
versationem cum excommunicatis his, qui
hoc carmine continentur: *utile, lex, & humi-
le, res ignorata, necesse*. 100. Episcopi cum
multis Abbatibus inter fuerunt. *Fuit dispo-
sitis ad bullam Martini V. in Constantiensi edi-
tam circa excommunicationes*.

Romanum V. sub eodem, anno etiam 1078.
in quo excommunicatus est Imperator Con-
stantinop. & constituti sunt undecim cano-
nes ad mores & disciplinam pertinentes.

Romanum VI. sub iisdem, anno 1079. in
quo Berengarius quarto errorem suum abju-
ravit, & panem & vinum in Corpus Christi
substantialiter converti confessus est. Præ-
ter Cardinales huic concilio interfuere qua-
tuor Episcopi. *Dijpositio est ad doctrinam Tri-
dentini circa transsubstantiationem*.

Romanum VII. sub iisdem, anno 1080. in
quo excommunicatio vibratur in eos Prin-
cipes sæculares, qui investituræ Ecclesi-
asticæ dignitatis dare præsumperint, &
Henrici imperium in Rodolphum trans-
fertur, si ab investituris non desistat.

Fuit

Fuit dispositio ad Lateranense circa investituras.

Conciliabulum Moguntinum & Brixienſe tempore Gregorii VII. & sub Henrico IV. anno 1080. in quibus reprobatur quidquid in Romano concilio circa investituras definitum fuerat, & Hildebrandum seu Gregorium VII. deponendum iudicant.

Lugdunenſe sub Gregorio VII. & Philippo Francorum Rege, anno 1080. in quo Manafſes Rhemenſis Archiepiſcopus Synodali iudicio depositus eſt, tum quia purgare ſe noluit, tum quia audientiam Aduenſis, Piſavienſis, & Lugdunenſis Episcoporum ſubterfugit.

Romanum VIII. & IX. In utroque Henricus juſ investiturarum ſibi ſemper adſcribens, & invitis quibuſcumque admonitionibus retinens, una cum fautoribus excommunicatur.

Quintilimburchenſe ſub iisdem, anno 1085. in quo Gregorius VII. noluit retractare excommunicationem quam contra Henricum & alios investiturarum Eccleſiasticarum uſurpatores vibraverat, & declaratum eſt privilegium eſſe, *Nulli unquam licere Summi Pontificis iudicium retractare, & de iudicio iudicare.* Excommunicati ſunt qui aſſerebant Imperatoribus non tantum temporalia, ſed etiam ſpiritualia ſubjici. *Dispositio erat ad deciſionem circa investituras in Concilio Generali faciendam.*

Conciliabulum Moguntinum, anno 1085. in quo Gregorius VII. depositus eſt, & Guibertus ejus loco ſubſtitutus eſt.

Capuanum anno 1086. in quo Viſtor reſumptis Pontificalibus inſignibus, quæ reſignaverat, utpote præter voluntatem electus, conſecratus eſt Papa.

Beneventanum sub Viſtore IV. & Henrico IV. Imp. anno 1087. in quo Viſtor ſucceſſor Gregorii declarat. Guibertus, qui auctoritate Imperatoris ſedem Romanam invaſerat, pro Antipapa habetur. Intruſi declarantur quicumque investituras a Principibus ſæcularibus acceperint. *Dispositio fuit ad deciſionem circa investituras in Concilio generali faciendam.*

Romanum I. sub Viſtore, anno 1089. in quo res geſtæ sub Gregorio & sub Viſtore contra Guibertum Antipapam & Henricum confirmantur. 350. Episcopis huic concilio interſuerunt.

Trojanum ſub iisdem, & eodem anno, in quo matrimonium inter conſanguineos in gradibus prohibitis inſita diſſolvuntur.

Melſitanum sub Urbano Papa II. & Henrico Imperatore, anno 1090. in quo editi

ſunt 16. canones circa mores & diſciplinam & Rogerius dux, utpote Vaſſallus Romanæ Eccleſiæ, promiſit jure jurando ſe ſervaturum fidem Romanæ Eccleſiæ.

Sueſſonenſe sub Urbano Papa II. & Philippo I. Francorum Rege, anno 1092. in quo damnatus eſt Roſcelinus Abailardi magiſter, qui docebat *tres Perſonas divinas eſſe tres res ſeparatas, ſicut ſunt tres Angeli; & poſſe dici tres Deos, ſi uſus admitteret.* Executio fuit Nicæni damnatis Politheiftas.

Rhemenſe ſub iisdem, anno 1092. in quo vetitum eſt Roberto Flandriæ Comiti, ne ſibi adſcriberet bona decedentium Clericorum.

Stamperſe ſub iisdem, anno 1093. in quo Ivo Carnotensis, qui inordinate ad Episcopatum proventus dicebatur, utpote qui a ſede Apoſtolica conſecrationem acceperat, ſedem Apoſtolicam appellavit.

Trojanum ſub iisdem, anno 1093. in quo cautum eſt, ne neglectis conſanguinitatis gradibus matrimonia iniretur. Huic concilio centum circiter interſuerunt Episcopoi.

Conſtantiens ſub iisdem, anno 1094. in quo determinatum eſt, quod jejunium Martii in prima hebdomada quadrageſimæ, & jejunium Junii in hebdomada Pentecoſtes celebrarentur.

Aduenſe ſub Urbano II. & Philippo Francorum Rege, anno 1094. Philippus excommunicatur, eo quod repudiata Berta legitima uxore Bertrandum Fulconis Comitis Andegavenſis uxorem duxerit.

Placentinum sub Urbano II. & Henrico IV. Imperatore, anno 1095. Prædes uxoris Henrici IV. ob inauditas mariti ſpurcicias ab eo diſceſſerat, & a Summo Pontifice excepta fuerat. Congregatur in aperto campo concilium, cui interſuere 4000. Clerici, & 30000. Laici, ut remedium aliquod Reginz aſſiſtæ pararetur. Promiſſum auxilium Imperatori Conſtantinopolitano contra paganos. Damnaſi Simoniaci; damnata inſuper hæreſis Berengarii, hæreſis Nicolaitarum ſeu incontinentium Subdiacorum.

Claramontanum sub Urbano II. & Philippo I. Francorum Rege, anno 1095. in quo editi ſunt 32. canones ad mores & diſciplinam pertinentes. Approbatum eſt concilium Placentinum. Archiepiſcopi 13. Episcopoi 225. & 90. Abbates interſuerunt. Præter 32. canones multi alii editi ſunt qui perierunt.

Anglicanum sub Urbano II. & Henrico IV. Imperatore, anno 1095. in quo Rex ſpondet, ſe pacem Eccleſiæ indulturum intra præſentum

anum

xum tempus, quod tamen nequaquam præstitit. Id exigebat Anselmus, aut saltem petebat sibi discessum permitti.

Turonense sub iisdem, anno 1099. in quo Episcopus Straburgensis excommunicatus resipiscens absolvitur. Philippus Rex Galliarum resipiscens ab adulterio, ob quod excommunicatus fuerat, pariter absolvitur, & tandem agitur de expeditione Ierosolymitana. Numerus Episcoporum hujus Concilii ignoratur.

Lemovicense sub Urbano II. & Philippo I. Francorum Rege, anno 1096. in quo quæsitum est quomodo fideles se a Sarracenorum persecutione possent liberare. Quid determinatum sit ignoratur.

Rothomagensis sub iisdem, anno 1096. in quo Treuga Dei sub certis conditionibus observanda præcipitur. 8. Canones circa 1205. & disciplinam editi sunt.

Nemausense sub iisdem, anno 1096. in quo editi sunt 16. canones circa mores & disciplinam.

Barense sub Urbano II. & Henrico Imperatore, anno 1097. in quo explicatum est ab Anselmo, quod Spiritus sanctus juxta Patres etiam Græcos procederet a Patre & Filio. Nihil circa hoc definitum. *Dispositio fuit ad Concilium Generale Lugdunense, ne in quo hoc definitum esset.*

Romanum II. sub Urbano II. anno 1098. in quo induciæ concessæ sunt Regi Angliæ usque ad festum sancti Michaelis, ut ex Anglia testes Romam perduceret.

Romanum III. sub Urbano Papa II. & Henrico IV. in quo Guibertus Antipapa excommunicatus est. 130. Episcopi huic Concilio interfuerunt.

Audomarense sub Urbano Papa II. & Philippo I. Francorum Rege, in quo statuitur, quomodo Treuga observanda sit. 5. Canones editi sunt circa mores & disciplinam 5. Episcopi interfuerunt.

Pisaviense sub Paschale Papa II. & Philippo I. Francorum Rege, anno 1100. in quo editi sunt 16. canones ad mores & disciplinam pertinentes. Interfuerunt Episcopi 140.

ARTICULUS XII.

De Conciliis seculo decimo secundo habitis.

L*Ateranense* sub Paschale Papa II. & Henrico IV. Imper. anno 1102. in quo, ut solida pax iniretur inter Sacerdotium &

Imperium, hæc formula cula est. Anathematizo omnem hæreticum promitto obedientiam Apostolicæ sedis: &c. Eodem anno sub iisdem Londini editi sunt 29. Canones ad mores & disciplinam pertinentes.

Trecense sub Paschale Papa II. & Philippo I. Francorum Rege, anno 1104. Sylvanænsis Episcopus, de simonia accusatus, coram Legato Papæ suam innocentiam jurejurando comprobavit, & in eodem Concilio electus est Gotfridus Ambianensis Episcopus, & cum fugere tentaret, retentus est.

Parifense sub Paschale II. & Philippo I. Francorum Rege, anno 1105. in quo Philippus ob adulterium cum Bertrada iterato excommunicatus absolvitur, juramento prius præstito & a Philippo & a Bertrada, quo sibi omnem carnis copulam interdixerunt. 9. interfuerunt Episcopi. Eodem anno reprehensus in concilio Florentino Fluentius Florentinus Episcopus, qui ob mala, quibus Ecclesiæ affligebatur, leviter docebat Antichristum vasisse. *Noribuenſe* Concilium pro reformandis Ecclesiæ moribus eodem anno congregatum est.

Moguntinum sub Paschale II. anno 1105. in quo Henricus IV. abdicavit Imperium in favorem Henrici V. filii sui, præsentibus Apostolicæ sedis Legatis, & Imperii Optimatibus.

Guastallense sub Paschale II. & Henrico V. anno 1106. in quo cum maximum esset dubium de validitate ordinationum tempore Schismatis factarum, Patres Concilii validas eas ordinationes declararunt, quæ invalidæ probari non poterant; & legitimos esse eos Clericos, qui non poterant probari vel intrusi, vel simoniaci.

Trecense sub Paschale II. & Ludovico Francorum Rege, anno 1107. in quo simoniaci damnati sunt, & proscripti laici Beneficiorum collatores.

Londinense II. sub Paschale, anno 1108. in quo Henricus Anglorum Rex coram Anselmo investituris renunciat. Eodem anno Beneventi definitum est, ut si quis Clericus investituram Beneficii a Laico acciperet, uterque & Clericus & Laicus excommunicaretur.

Pisaviense sub Paschale II. & Ludovico VI. Francorum Rege, in quo 16. editi sunt canones circa mores & disciplinam. Eodem anno & sub iisdem habitus edit Rhementis Conventus, in quo Ambianensis Episcopus falsi accusavit diploma apostolicum, quo Monachi suam exemptionem ab auctoritate Episcopi tueri nitebantur, & variis iudiciis com-

compertum est, falsas esse huiusmodi litteras.

Lateranense II. sub Paschale Papa II. & Henrico V. Imperatore, anno 1112. in quo revocatur privilegium, quod Henricus a Papa extorlerat, in quo continebatur: quod electus canonice a Clero & a populo, a nemine consecraretur, nisi prius a Rege investitur, quod est contra Spiritum Sanctum & Canonice institutionem. Interfuerunt 114. Episcopi, 15. Presbyteri Cardinales, & octo Diaconi.

Viennense sub Paschale II. & Ludovico Crasso Francorum Rege, anno 1112. in quo Guido Viennensis Archiepiscopus & postea Calisto Papa, tria definivit. 1. Investituram datam a Laicis hæresim esse in praxi. 2. Privilegium investiturarum extortum a Papa condemnavit. 3. Henricum, qui hoc privilegium extorlerat, excommunicavit. Henricus fuit etiam excommunicatus duobus post annis in concilio Belvacensi & postea in Concilio Colonienfi anno 1116. *Quæ omnia disponebant ad solemnem, circa investiturarum decisionem.*

Beneventanum sub iisdem, anno 1113. in quo terræ aliquæ a Cassinenfi Monasterio usurpatae, re perspecta & examinata, iudicio Papæ restituntur. Et cum anno sequenti idem Papa per Cyperanum Monasterium transiret, accessit Monachus qui questus est, se invitum detrumul fuisse in Monasterium. Papa advocavit Abbatem, qui dixit, se nolle quemquam invitum retinere. Statim Monachus exiit vestem Monasticam coram Pontifice, & eam amplius induere noluit.

Lateranense III. sub Paschale Papa & Henrico V. Imperatore, in quo ipsemet Paschalis coram toto concilio retractat privilegium datum Henrico. *Feci*, inquit, *ut homo, quia pulvis sum & cinis. Fateor me male egisse, sed rogo vos omnes, orate pro me ad Deum; illud privilegium condemno.* Responderunt omnes: *fiat, fiat.* Episcopi aut Cardinales 16. interfuerunt. Eodem anno, immo iuxta aliquos in eodem concilio Potitius Cluniacensis Abbas, qui se Abbatem Abbatum nominabat, repressus est: & hic titulus ad Abbatum Cassinensem delatus est.

Capuanum sub Gelasio Papa II. & Henrico V. Imperatore, anno 1118. in quo Henricus V. & Rex Germaniæ & Imperator, & Mauritius Burdinus Antipapa excommunicantur: eaque excommunicatio confirmatur in concilio Viennensi, Frisstellariensi, & Colonienfi, anno 1119. Et tandem, ut hæc excommunicatio solemniior haberetur, con-

gregatum concilium Rehmenfe, in quo 215. Episcopi & multis Abbates, quilibet accessam habens candelam præ manibus, excommunicationem in prædictos pronunciarunt, & statim candelas extinxerunt.

Suessonense sub Calisto II. & Ludovico VI. Francorum Rege, anno 1120. in quo Abailardus vir in Academia Parisiensis magni nominis docuit quædam circa Trinitatem, quæ ad Sabellianismum accedebant. damnatus est præfente, ut fertur, legato sedis Apostolicæ.

Lateranense sub Calisto Papa II. & Henrico V. anno 1123. in quo Henricus libera Clericis & Monachis relinquit Episcoporum & Abbatum electiones, & Papa concedit, ut electi ab Imperatore Regalia accipiant: & sic redduntur quæ sunt Dei Deo, & quæ sunt Cæsaris Cæsari; & ea conditione inita est pax inter Imperatorem & Papam, & absoluti sunt ab excommunicatione quotquot ea de causa fuerant excommunicati. Huic concilio interfuerunt nonnongenti & nonaginta septem partim Episcopi, partim Abbates. Editi sunt 22. canones ad mores & disciplinam pertinentes. Anno sequenti congregatum. Tolosæ concilium, quo condemnati sunt quidam fidei Monachi contra Sacramenta hæreses multas disseminantes.

Londinense I. sub Honorio II. anno 1125. in quo editi sunt 17. canones ad mores & disciplinam pertinentes. Londinense II. sub eodem anno 1127. in quo editi sunt 12. canones ad mores & disciplinam pertinentes. Londinense III. sub iisdem, anno 1129. in quo adlaboratum, ut incontinentiæ Clericorum remedium aliquod inveniretur. Londinense IV. sub Innocentio II. & Stephano Anglorum Rege, in quo statuti sunt 17. canones circa mores & disciplinam. Decem & octo interfuerunt Episcopi.

Nannetense sub Honorio Papa II. & Ludovico IV. Francorum Rege, anno 1127. in quo cavetur, ne luccessione hæreditaria Beneficia obtineantur.

Trecense sub Honorio Papa, & Ludovico Crasso Francorum Rege anno 1128. in quo 27. capitibus ordinata est Templariorum regula.

Clavomontinense sub Innocentio II. anno 1130. in quo Anacletus Antipapa declaratur, & excommunicatur. Idem definitur in Stampenfi concilio eodem anno. Idem confirmatur in concilio Rehemenfi, anno 1131. Idem confirmatur in concilio Placentino, anno 1132.

Londonense sub Innocentio II. Conrado Imperatore V. & Ludovico Crasso Francorum Rege anno 1133. in quo editi 27. Canoness circa mores & disciplinam. 18. Episcopi interfuerunt, & duo Legati sedis Apostolicæ. Eodem anno habitum est concilium Northemphonienſe in Anglia, in quo duæ conferuntur Abbatiz.

Lateranense II. Generale X. sub Innocent. II. Conrado Imper. & Ludovico Crasso Francorum Rege anno 1139. in quo Anacletus intrusus declaratur, & Innocent. II. pro legitimo Papa agnoscitur, & 26. canones eduntur circa mores & disciplinam.

Vintonienſe sub Innocent. II. anno 1130. contra Stephanum Regem Angliæ, qui bona Ecclesiastica invaſerat, & multos Episcopos in carcerem detrulerat.

Senonienſe sub Innocentio Papa II. & Ludovico VII. Francorum Rege, anno 1140. in quo damnatus est Abailardus, de quo dicebatur: *Cum de Trinitate loquitur, sapit Arium; cum de gratia, sapit Pelagium; cum de persona Christi, sapit Nestorium.* Isto eodem tempore Radulphus Patriarcha Antiochenus accusatus est simoniæ & incontinentiæ coram Legato summi Pontificis, cui cum nollet respondere, depositus est, & in carcerem coniectus: a quo elapsus venit Romam, ubi veneno interfectus est.

Londonense sub Cælestino Papa II. & Stephano Anglorum Rege, anno 1143. in quo constitutum est: *Ne aliquis, qui Ecclesiam Cæmeteriumque violaverit, velin Clericos aut viros Religioſe manus violentas injecerit, ab alio quam a Papa possit absolvi.* Item statuit, ut aratra sint æque tuta in campis, ac si in cæmeterio essent.

Bituricensis & Vizeliacum sub Eugenio Papa III. & Ludovico VII. Francorum Rege, anno 1146. in quo statuta est expeditio contra Turcas, ad quam sanctus Bernardus oratione habita adhortatus est. Eadem res statuta est in concilio Carnuti-habito.

Parisiense sub Eugenio III. & Ludovico VII. Francorum Rege, anno 1147. in quo damnatus est Gilbertus Porretanus Pictaviensis Episcopus, qui asserbat, divinam essentiam non esse Deum, & quod proprietates personarum non essent ipsæ personæ, &c. Idem examinatum anno 1248. in Concilio Rhementi, in quo editum est symbolum prædictas opiniones Gilberti condemnans, cui decisioni Gilbertus acquievit. In illo concilio damnatus est Eon, qui stulte dicebat se esse Eum, qui venturus est judicare vi-

vos & mortuos: & cum de variis criminibus convictus esset, igni addictus est.

Conciliabulum Papiense tempore Alexandri III. sub Friderico I. Imperatore, anno 1160. in quo auctoritate Imperatoris Pontificatus Romanæ Ecclesiæ Alexandro III. eripitur, & Victorius Antipapæ adjudicatur. Idem confirmatur in Conciliabulo Laudensi in præsentia Friderici, anno 1161.

Concilium Anglicanum sub Alexandro III. & Henrico Anglorum Rege, in quo Victorius Antipapæ declaratur; & Alexander III. pro Papa canonice electo habetur. Idem statuitur in concilio Turonensi sub Alexandro III. & Ludovico VII. Francorum Rege, anno 1163.

Conciliabulum Clavandonense tempore Alexandri III. & sub Henrico II. Anglorum Rege anno 1164. in quo multi Episcopi subscripserunt quibusdam articulis libertati Ecclesiasticæ contrariis, quibus invitus subscripsit & Thomas Cantuariensis Archiepiscopus; sed ipsolapsu quasi excitatus resipuit. Postea vero in Conciliabulo Northamptonensi quasi perjurus condemnatus est ob id solum, quod Conciliabulo, cui invitus subscripserat, nollet adhærescere.

Cassiliense sub Alexandro III. & Henrico II. in quo editi sunt 8. canones ad mores & disciplinam pertinentes, anno 1172. Eodem anno habitum est concilium Abrinatenſe, in quo Henricus II. qui morti Thomæ Cantuariensis occasionem dederat, absolvitur, sed certis conditionibus ei a Legato Apostolicæ sedis præscriptis. Anno 1175. habitum est Leondinense concilium, in quo editi sunt 19. canones ad mores & disciplinam pertinentes.

Lateranense sub Alexandro III. & Friderico I. anno 1178. in quo Imperator Fridericus Victorius Antipapæ defensor, & Alexander Papæ infensus, ut schismatis auctor, ex Alexandri sententia Imperio privatus declaratur.

Venetum sub Alexandro III. & Friderico Imperatore, anno 1177. Post decem & novem annos schismatis inter Alexandrum & Fridericum, tandem Venetiis ambo Alexander, & Fridericus pacem inierunt: *bicque Deum in Alexandro venerans Imperiali dignitate postposita, rejecto pallio, ad pedes Papæ totum se extenso corpore inclinavit; quem Alexander Papæ cum lacrymis benigne elevans recepit in osculo, & benedixit, & absolvit ab omnibus censuris, eumque in Ecclesiam deduxit, in qua pronunciatum anathema in eos omnes, quæ iam pacem dissolvere tentaverint, his ver-*

verbis: *Sicut hæc candelæ extinguuntur, sic eorum animæ æternæ visionis lumine & claritate priventur*: cumque candelæ projectæ essent, & extinctæ, & Imperator alta voce cum aliis *fiat, fiat* pariter acclamavit. Et sic finitum concilium & extinctum schisma. Quod autem Papa pedibus conculcaverit Imperatorem dicens, *conculcabis leonem & draconem*, nullis monumento Ecclesiastico probari potest.

Lambariense sub Alexanvro III. & Ludovico VII. Francorum Rege, anno 1176. in quo hæretici Albigenſes damnati sunt. *Dispositio fuit ad Concilium Lateranense.*

Lateranense sub Alexandro III. & Friderico Imperatore, anno 1179. in quo damnati sunt Albigenſes, qui vetus Testamentum reciebant; & de Novo Testamento pauca solum admittebant: Eucharistiam conficere & absolutionem impendere esse penes quemcumque Christianum asseriebant, &c. Eadem hæresis damnata est in concilio Senonensi, anno 1198.

Parifense sub Clemente V. & Philippo Augusto Francorum Rege, anno 1188. in quo cum Saladinus Palæstinam occupasset, & Christiani auxilium postularent, instituta sunt decimæ saladinæ, quo tributo dabatur decima pars omnium mobilium & omnium reddituum.

Eboracense sub Cælestino III. & Richardo I. Angliæ Rege, in quo editi sunt duodecim canones ad mores & disciplinam pertinentes. Eodem fere tempore in concilio Londinensi editi sunt 14. canones circa mores & disciplinam.

Divionense sub Innocentio III. & Philippo Augusto Francorum Rege, anno 1199. in quo Regnum Galliæ interdicto subicitur, eo quod Rex repudiata legitima uxore aliam subintroduxerat; sed interdictum illud sublatum est anno 1200. in Nigellensi & Suesfionensi concilio, eo quod dimiserat Rex adulteram.

ARTICULUS XIII.

De Conciliis decimo tertio seculo habitis.

Montiliense, Montelimar sub Innoc. III. Papa & Philippo Augusto Francorum Rege, in quo Raymundus Tolosæ Comes Albigenſium hæreticorum fautor a Milone Legato sedis Apostolicæ excommunicatus declaratur, nisi pro fidei cautione cedat septem castra, alioquin subditi Raymundi obsequii erga eum manebant liberi. Raymundus duris

illis conditionibus acquievit, & sic absolutus est. Pro eadem causa habitum concilium *Vaurenſe & Monspeliense*. Vaurenſe concilium, anno 1213. vetuit Petro Aragoniæ Regi, qui cum copiis Tolosam venerat, ne suppetias ferret Raymundo Comiti Tolosano ejus affini: Petrus relicto Tolosæ præsidio militum ab urbe discessit. Episcopi in oppido Muret eodem anno congregati Petrum Aragoniæ Regem dehortantur, ne Albigenſibus copias suppetitet. Concilium Monspeliense, anno 1215. Simoni Monfortiano Comiti donar Comitatum Tolosanum, ex quo Albigenſes hæreticos ejecerat: quod donum confirmatum est in concilio Lateranensi eodem anno celebrato.

Avenionense sub Innocentio III. & Philippo Aug. Francorum Rege, anno 1209. in quo editi sunt 21. canones ad mores & disciplinam pertinentes. 20. interfuerunt Episcopi.

Parifense sub iisdem, anno 1210. in quo damnatus est Almaricus, qui negabat resurrectionem, Paradisum, & infernum: negabat pariter revelationem supernaturalem: dicebat, Deum sic locutum fuisse in Ovidio sicut in Augustino. Eo tempore interdicta fuit Doctrina Aristotelis, & ejus libri de Metaphysica combusti, eo quod dedissent animum illis erroribus. An. 1212. alterum habitum concilium Parisiis sub iisdem, in quo editi sunt 20. canones ad mores & disciplinam pertinentes. Et sub iisdem habitum est concilium Monspeliense, anno 1214. in quo editi 46. canones ad mores & disciplinam pertinentes.

Lateranense IV. Generale XII. sub Innocentio III. & Friderico Imperatore, in quo damnata jam Albigenſium & Almarici Doctrina solemniter iudicio anathematizatur, & liber Abbas Joachim Arianismus circa Trinitatem renovans, reprobatur, & editi sunt 67. canones mores & disciplinam respicientes.

Oxonienſe sub Honorio III. & Henrico III. Anglorum Rege, anno 1222. in quo editi sunt 49. canones circa mores & disciplinam. *Germanicum* sub iisdem, anno 1225. in quo contra incontinentiam Clericorum, eorumque avaritiam tredecim canones editi sunt. *Narbonense* sub iisdem, anno 1227. in quo editi sunt 20. canones ad conservandum jus Ecclesiasticæ jurisdictionis. *Tolosanum* sub iisdem, anno 1229. in quo editi sunt 45. canones ad mores & disciplinam pertinentes.

Turifonense sub Honorio III. anno 1229.

in quo ex consensu mutuo partium Matrimonium Jacobi Aragoniæ Regis & Eleonore Castellæ dissolutum est, & Alphonsus puer ex hoc matrimonio natus declaratur verus hæres, & ab omnibus vasallis tamquam Rex & dominus agnoscitur.

Apud Castrum Gonterii sub Gregorio IX. & Ludovico IX. anno 1231. in quo editi sunt 37. Canones ad mores & disciplinam pertinentes. *Biterrense* sub iisdem, anno 1233. in quo editi sunt 26. Canones circa mores & disciplinam.

Narbonense sub iisdem, anno 1235. in quo Dominicanis Inquisitoribus præscriptus est modus procedendi contra hæreticos. *Turonense* sub iisdem, anno 1236. in quo 14. capitula edita sunt, quibus mores reformantur, & disciplina dirigitur. *Turonense* alterum sub iisdem, anno 1239. in quo cum simplices Curati auctoritate propria excommunicarent, & excommunicationes ex frequenti usu despicerentur, additæ sunt novæ circumstantiæ, quibus solemnior & terribilior fieret excommunicatio, quales sunt solemnitates, quæ modo circa id observantur.

Cantuariense sub Gregorio IX. & Henrico III. Anglorum Rege, anno 1236. Cum Ecclesia Anglicana maxima reformatione egeret, constituti sunt in hoc concilio 41. Canones & mores & disciplinam respicientes. Sub iisdem *Londinense* concilium, anno 1237. 31. Canones ad eundem finem constituit et *Vigorianensis* Synodus sub iisdem, anno 1240. Capitula 59. sancivit, quibus remedium aliquod tantis malis afferretur.

Lugdunense I. Generale XIII. sub Innocentio IV. & Ludovico IX. anno 1245. Cum Fridericus Imperator Romanum Pontificem Innocentium IV. una cum Cardinalibus intercipere meditaretur, non procul a Roma, quo pacis promovendæ specie Imperator accesserat, Innocentius IV. Genuam primo, deinde Gallias evasit, ibique concilium Lugdunense convocavit, cui interfuere Patriarchæ tres, Episcopi 140. Imperator Constantinopolitanus, Tolofanus Comes, Oratores Regis Galliarum, & Angliarum, & aliorum Principum, immo & Orator Friderici, in quo damnatus est Imperator Fridericus, & insuper declaratus privatus Imperii dignitate, & Regno Siciliæ.

A Lugdunensi primo usque ad Lugdunense secundum multa celebrata sunt concilia, quæ mores & disciplinam solum respiciunt.

Biterrense sub Innocentio IV. & Ludovico IX. anno 1246. in quo editi sunt 46. Canones.

Valentinum sub iisdem, anno 1248. in quo

editi sunt 23. canones. *Isulanum* sub iisdem, anno 1251. in quo editi sunt 13. Canones. *Salmurienſe* sum iisdem, anno 1253. in quo editi 32. Canones. *Albienenſe* sub Alexandro IV. & Ludovico IV. in quo editi sunt 12. Canones. *Burdigalense* sub iisdem, anno 1255. in quo editi sunt 29. Canones. *Copriniacense* sub iisdem, anno 1255. in quo statuti sunt 39. Canones. *Roffiense*, anno 1258. in quo 10. editi sunt Canones. *Montpelienſe* sub iisdem, in quo 8. editi sunt Canones. *Copriniacum* sub iisdem, anno 1260. in quo 19. editi sunt Canones. *Arelatense* sub iisdem, anno 1260. in quo editi sunt 17. Canones. *Coloniense* sub Alexandro IV. & Friderico II. Imperatore, anno 1260. in quo editi sunt 42. Canones, quorum 14. Clericos, 28. vero Monachos respiciunt. In Anglia sub Alexandro IV. & Henrico III. habitum concilium *Lambethense*, anno 1261. in quo editi sunt 20. Canones; & concilium *Londinense* sub Clementes IV. & Henrico III. in quo editi sunt 54. Canones, & *constitutio Henrici III.* contra non residentes. In Gallia istis temporibus multa habita sunt Concilia mores & disciplinam præcise spectantia. *Copriniacense* sub Urbano IV. & Ludovico IX. anno 1262. in quo editi sunt 7. Canones. *Burdigalense* sub iisdem, anno 1262. in quo editi sunt 7. Canones. *Cariffense* I. sub iisdem, anno 1263. in quo centesima pars bonorum Ecclesiasticorum addita est ad quinquenium subsidio Terræ sanctæ. *Nannetense* sub iisdem, anno 1264. in quo editi canones 9. *Pariffense* II. sub iisdem, anno 1264. in quo edicitur ut blasphemis vel labia, vel lingua ferro candenti inulta perforentur. Sub Clemente IV. & Ludovico IX. habita sunt hæc concilia etiam circa mores & disciplinam. *Sancti Ludovici Pragmatica Sanctio*, anno 1268. *Apud Castrum Gonterii* Concilium sub iisdem, anno 1268. in quo editi sunt Canones 8. *Andagavense* sub iisdem, anno 1269. in quo editi sunt Canones 2. & cautum ne domini temporales impedirent legata fieri Ecclesiæ. *Senonense* sub iisdem, anno 1269. in quo editi sunt 6. Canones. *Compendienſe* sede Romana vacante sub Ludovico IX. anno 1270. in quo actum est contra Ecclesiasticorum bonorum invasores. *Avenionense* sub eodem anno 1270. in quo editi sunt 8. Canones. *Apud Sanctum Quintinum* sub eodem, anno 1271. in quo editi sunt 5. Canones. *Redonense* sub Gregorio X. & Philippo III. Francorum Rege, anno 1273. in quo editi sunt 7. Canones.

Lugdunense II. Generale 14. sub Gregorio X. & Philippo III. Francorum Rege, anno

1274. in quo inita est concordia cum Græcis & definitum est, Spiritum sanctum a Patre filioque procedere. Cautum est, ne Cardinales e conclavi discederent, donec electus esset Pontifex. Prohibita est novorum ordinum institutio Papa inconsulto: ac demum decreta est in Terram sanctam expeditio. In executionem hujus concilii duplex habita est Synodus Constantinopoli. 1. sub Joan. XIX. Papa, anno 1277. in quo facta est professio fidei omnino conformis Ecclesiæ Romanæ: 2. sub Nicolao Papa III. in qua decretum est in Gregorio Nysseno legi hæc verba: *Spiritus vero Sanctus & ex Patre dicitur & ex Filio esse affirmatur*; particula enim EX fuerat abraha, ut negaretur processio Spiritus sancti a Filio.

Ab anno 1274. usque ad annum 1300. si quæ habita sint concilia Provincialia, ea omnia ad mores & disciplinam pertinent. *Arelatense* sub Gregorio X. & Philippo III. Francorum Rege, anno 1275. in quo editi sunt 22. Canones. *Salmurienſe* sub iisdem, anno 1276. in quo editi sunt 24. Canones. *Bituricenſe* sub iisdem, anno 1276. in quo editi sunt 16. Canones. *Langeſenſe* sub Nicolao III. & Philippo III. anno 1278. in quo editi sunt 16. Canones. *Apud pontem Audomani* sub iisdem, anno 1279. in quo editi sunt 24. Canones. *Avenionenſe* sub iisdem, anno 1279. in quo editi sunt 24. Canones. *Avenionenſe* sub iisdem, anno 1279. in quo editi sunt 69. Canones. *Andegavenſe* sub iisdem, anno 1279. in quo editi sunt 5. Canones. *Coloniense* sub iisdem, anno 1280. in quo editi sunt 28. Canones. *Pictaviense* sub iisdem, anno 1280. in quo 11. Canones statutum sunt.

Salisburgenſe sub Martino IV. & Rodolpho Imperatore, anno 1281. in quo editi sunt 18. Canones. *Lambethense* sub Martino IV. & Eduardo, anno 1281. in quo editi sunt 27. Canones. *Avenionenſe* sub Martino IV. & Philippo III. anno 1282. in quo editi sunt 30. Canones. *Santonenſe* sub iisdem, anno 1282. in quo editi sunt 5. Canones. *Turonenſe* sub iisdem, anno 1282. in quo editi sunt 13. Canones. *Nemaufenſe* & *Pictaviense*, anno 1282. in quibus renovati sunt Canones in prioribus conciliis editi. *Ravennatenſe* sub Honorio IV. & Rodolpho Imperatore, anno 1285. in quo 9. editi sunt Canones. *Bituricenſe* sub eodem Papa & sub Philippo III. in quo editi sunt Canones 35. *Exoniense* sede vacante sub Eduardo, anno 1287. in quo 55. Canones editi sunt. *Herbipolenſe* sede vacante, & sub

Rodolpho Imperatore, anno 1287. in quo editi sunt 4. Canones. *Insulanum* sub Nicolao IV. & Philippo IV. Francorum Rege, anno 1288. in quo editi sunt 18. Canones. *Ciceſtrenſe* sub Nicolao IV. & Eduardo Anglorum Rege, anno 1289. in quo editi sunt 41. Canones. *Nugarolienſe* sub Nicolao IV. & Philippo IV. anno 1290. in quo editi sunt Canones 12. *Salmurienſe* sub iisdem, anno 1249. in quo editi sunt 5. Canones. *Rhotomagenſe* sub Bonifacio VIII. & Philippo IV. Francorum Rege, anno 1289. in quo 7. editi sunt Canones. *Bajocenſe* sub iisdem, anno 1300. in quo collecti sunt Can. 113. *Auscitanum* sub iisdem, in quo editi sunt 12. Canones.

ARTICULUS XIV.

De Conciliis sæculo decimo quarto habitis.

I Sto sæculo unicum habitum est Concilium Generale, *Viennense* scilicet. Concilia Provincialia, quæ habita sunt, mores & disciplinam respiciunt, his exceptis Synodis, quæ fuerunt dispositiones ad Concilium *Viennense*, aut ejus executiones, quæ omnia concilia breviter persequar.

Auscitanum sub Clemente IV. & Philippo IV. Francorum Rege, anno 1308. in quo 5. editi sunt Canones, quibus cavetur, ne Canonici per alios munera sua obeant, & ne Mendicantes ad alium Ordinem tranſeant. *Poſſonium* in Hungaria sub eodem Papa, anno 1309. in quo editi sunt Canones novem, quibus præcipitur, ut suscipiatur Carolus Rex, & vetatur, ne Catholici contrahant Matrimonium cum hæreticis aut schismaticis.

Salisburgenſe sub Clemente Papa V. & Henrico VII. Imperatore, anno 1310. in quo 4. Canones editi sunt, quibus cavetur ne Clerici tabernas frequentent, & artem mimicæ exercent. *Coloniense* sub iisdem, anno 1310. in quo editi sunt 29. Canones.

Viennense in Gallia Generale XV. Templarii Religiosi erant, qui armis contra infideles templum Jerosolymitanum tutabantur; & peregrinos, euntes Jerusalem ab infidelium incurſibus vindicabant. Multas victorias contra infideles retulerunt; sed infandis criminibus accusati sunt in Ravennatenſi concilio, anno 1310. in quo decretum est, ut res maturius examinaretur. In concilio Moguntinenſi, cum eadem res proponeretur judicanda, venit 20. Templarii armati, & ad futurum appellat concilium. Quocirca congregatur *Viennense* concilium, anno 1311.

In quo ordo Templariorum extinguitur, bona eorum temporalia in Hospitalarios Ierusalem, quos equites Melitenses vocamus, translata sunt. In eodem concilio damnati sunt Beguardi & Beguinæ fornicationem ut licitam habentes, orationem & jejunium condemnantes, &c. Decreta est infuser expeditio in Terram sanctam. Post hoc concilium habita sunt sequentia concilia Provincialia, quæ mores & disciplinam solum respiciunt.

Ravennatense II. sub iisdem anno 1311. in quo editi sunt 32. Canones. *Ravennatense* III. sede & imperio vacante anno 1314. in quo editi sunt 20. Canones ad Monasticam disciplinam pertinentes. *Nugariolense* sede vacante sub Ludovico X. an. 1315. in quo permissum est, ut damna- tis ad supplicium mortis Sacerdos concederetur, qui eos absolveret; quod utique eis in variis locis negabatur. *Ravennaten- se* sub Joanne XX. alias XXII. imperio vacante an. 1317. in quo editi sunt 24. canones. *Senonense* sub eodem Papa & Carolo IV. Rege Franciæ an. 1320. in quo festum Corporis Christi institutum est. *Parisiense* sub iisdem, in quo idem festum celebrandum præcipitur an. 1323. *Avenio- nense* sub iisdem an. 1326. in quo a Papa obtentæ sunt indulgentiæ pro eis, qui de- vote idem festum celebrarent. *Marciacense* sub iisdem an. 1326. in quo collecta sunt capitula 56. *Sylvasensense* sub iisdem an. 1327. in quo circa mores & discipli- nam capitula septem edita sunt. *Roffiacen- se* sub iisdem an. 1327. in quo cavetur, ne sæculares iudices in Clericos sine præ- viis monitionibus iudicium exerceant. *Compensiense* sub iisdem an. 1329. in quo cautum est ne Beneficiorum Ecclesiasticorum redditus dividerentur. *Conventus* Parisiensis inter *Bertrandum* Aduensem Epi- scopum, & *Petrum de Cugnerii*, in quo agitata est quæstio de limitibus jurisdictio- nis Ecclesiasticæ & civilis. Rex respondit se nolle in aliquo jurisditionem Ecclesia- sticam infringi.

In *Anglia* sub Joanne XX. alias XXII. & Eduardo II. habitum est multiplex concilium circa mores & disciplinam. *Londinense* I. an. 1321. in quo editi sunt 8. Canones. *Londinense* II. sub iisdem an. 1328. in quo editi sunt 6. canones: & *Lambethense* sub iisdem an. 1330. in quo colle- ctæ sunt 10. constitutiones:

In *Hispania* sub Joanne XX. alias XXII. & Alphonso II. habitum est duplex con-

cilium circa mores & disciplinam. *Toletanum* an. 1324. in quo editi sunt can. 8. & *Complutense* an. 1316. in quo habiti sunt Canones 2.

In *Gallia* sub Benedicto Papa XI. & Philip- po VI. Francorum Rege habitum est multiplex Concilium circa mores & disciplinam. *Rbotomagense* an. 1335. in quo 13. editi sunt Canones. *Apud Castrum Gontevrii* sub iisdem an. 1336. in quo editi sunt 12. Canones. *Aventomense* sub iisdem an. 1337. in quo editi sunt 70. Canonēs: quibus addi potest *Toletanum* sub eodem Papa, & Alphonso XI. an. 1339. in quo e- diti sunt 5. Canones.

In *Anglia* sub Clemente VI. & Eduardo III. habitum est multiplex concilium circa mores & disciplinam. *Londinense* I. au. 1342. in quo editi sunt 12. Canones. *Londinense* II. an. 1342. in quo editi sunt 17. canones.

In *Gallia* sub Clemente VI. & Philippo VI. habitum est multiplex Concilium circa mores & disciplinam. *Noviomense* an. 1344. in quo editi sunt 17. Canones. *Parisiense* sub iisdem an. 1346. & editi sunt 13. canones. *Biterrense* sub iisdem anno 1351. in quo editi sunt canones 8.

In *Hispania* sub Clemente VI. & Alphonso XI. habitum est *Toletanum* anno 1347. in quo 4. editi sunt canones ad mo- res & disciplinam pertinentes: cui addi potest *Toletanum* alterum sub Innocentio VI. & Alphonso XI. in quo actum est, an omnes leges ex æquo obligarent & ad cul- pam, & ad poenam.

In *Gallia* sub Urbano V. & Joanne Francorum Rege, habitum est multiplex concilium mores & disciplinam respiciens. *Andegavense* an. 1363. in quo 14. editi sunt canones. *Vaurense* sub iisdem an. 1368. in quo collecti sunt 133. Canones.

In *Anglia* sub Urbano V. & Eduardo III. habitum est concilium *Eboracense*, in quo editi sunt Can. 10. mores & disciplinam respicientes: cui addi potest *Londinense* sub eodem Papa, & sub Ricardo II. an. 1382. quod cœperunt errores VVicleffi condemnari. *Dispositio fuit istud Concilium ad concilium Constantiense.*

Salisburgense sub eodem Papa, & VVen- ceslao Imperatore an. 1386. in quo actum est de modo concionandi. *Palentinum* sub eodem Papa, & Joan. Castellæ Rege, in quo 7. canones editi sunt circa mores & disciplinam.

ARTICULUS XV.

De Conciliis sæculo decimoquinto habitis.

TOto isto sæculo Ecclesia schismate dilacerata est, cujus schismatis historiam refero in synopli methodica reducende conciliorum canones ad certa capita; ideo hic dicam solum nomina conciliorum, quæ isto sæculo habita sunt.

Oxoniense sub Gregorio XII. & Henrico IV. an. 1308. in quo condemnantur errores VVicleiti.

Pisanum 1409. in quo Gregorius XII. & Benedictus XIII. deponuntur & eligitur Alexander IV.

Constantiense sub Joanne XXIII. in quo depositi sunt Gregorius XII. & Benedictus XIII. Joannes XXIII. Papatum abdicavit, & electus est Martinus V. in eodem concilio damnati sunt errores VVicleiti, qui idem fere docebat, quod docuerant Albigenses, & postea docuerunt Calvinistæ, & Lutherani.

Senense sub Martino V. & Sigismundo Imperatore an. 1423. in quo nihil fere aliud ob grassantem pestem; sed præparatio fuit ad concilium Basileense.

Basileense sub Martino V. & Eugenio IV. an. 1442. in quo multa circa mores edita sunt: dissolutum fuit ab Eugenio, ut dicemus.

Florentinum generale XVI. sub Eugenio in quo sopitum est schisma, & facta est unio Ecclesiæ Latinæ cum Græcâ.

Frisingense sub Eugenio IV. & Friderico III. an. 1440. in quo decreta concilii Basileensis cum quadam restrictione accepta sunt.

Rothomagensis sub iisdem an. 1445. in quo editi sunt 40. canones ad mores & disciplinam pertinentes.

Andegavense sub Nicolao V. & Carolo VIII. Francorum Rege an. 1448. in quo editi sunt 17. canones ad mores & disciplinam pertinentes: cui addi potest *Senonense* sub iisdem an. 1485. in quo editi sunt 26. canones ad mores & disciplinam pertinentes.

Coloniense sub Nicolao V. & Friderico III. Imperatore an. 1452. in quo cautum est, ne frequentius & sine debito cultu Corpus Christi palam in Ecclesiis exponeretur.

Toletanum sub Syfro IV. & Henrico IV. an. 1473. in quo collecta sunt 29. capitula ad mores & disciplinam pertinentia.

ARTICULUS XVI.

De Conciliis sæculo decimosexto habitis.

L*Ateranense* V. sub Julio II. & Leone & Maximiliano Imperatore an. 1512. in quo reprobatum est conciliabulum *Pisanum*, quod in Julio II. quidam Cardinales congregaverant; attumque est de reformandis Ecclesiæ moribus, de uniendis Principibus Christianis, & de promovenda in Turcas expeditione sacra. Tandem confirmata sunt concordata inter Leonem X. & Franciscum I. Gallorum Regem inita.

Bituricense sub Clemente VII. & Francisco I. an. 1528. in quo damnati sunt Lutheri errores, & cautum est, ne libri quamvis boni lingua vernacula ederentur, ne error hæreticorum fraudulenter proderet. *Senonense* sub iisdem, eodem an. 1528. in quo contra Lutheranos editi sunt 16. tituli circa fidem, quibus titulis nihil doctius; & 40. circa mores & disciplinam.

Coloniense sub Paulo III. & Carolo V. in quo edita sunt capita 325. in quatuordecim partes divisa, quo opere nihil doctius, & solidius fieri potest.

Augustense sub iisdem an. 1548. in quo edita sunt decreta 33. inter quæ 19. explicant, quibus neganda sit Eucharistia. *Coloniense* sub iisdem an. 1549. statuuntur leges pro institutione studiorum, examine ordinandorum, officiorum persunctione, Ecclesiæ vilitatione, Synodorum celebratione, & jurisdictionis Ecclesiasticæ restitutione, & insuper 38. capita pro quibusdam aliis abusibus reformandis. *Moguntinum* sub iisdem, in quo edita sunt 104. capitula fidem, mores, & disciplinam respicientia. *Trevirense* sub iisdem in quo circa idem 20. capitula edita sunt.

Tridentinum sub tribus Romanis Pontificibus Paulo III. Julio III. Pio IV. & Carolo V. & Ferdinando Imperatoribus, ab anno 1545. usque ad an. 1563.

Mediolanense 1. 2. 3. 4. 5. 6. sub Cardinali Borromæo, ab an. 65. usque ad an. 82. in quo multiplices concilio vari eduntur canones circa mores & disciplinam, eo tendentes, ut concilium Tridentinum observetur. In eundem finem multa habita sunt alia concilia Provincialia: in Gallia *Rhemense* sub Pio IV. & Carolo IV. præsidente Cardinali Lotharingo an. 1564. *Rothomagensis* sub Gregorio XIII. & Henrico III. sub Cardinali Borbonio an. 1581. *Rhemense* sub Gregorio XIII. & Henrico III. 1583. præsidente Car-

CAPUT III.

Cardinali a Guisa. *Burdigalense* sub Gregorio XIII. & Henrico III. an. 1582. præfidente Antonino Sanfaco Archiepiscopo *Burdigalensi Turonense* & *Andegavense* sub Greg. XIII. & Henrico III. an. 1583. præfidente Simone Mailleo Archiepiscopo *Turonensi. Bituricensi* sub Greg. XIII. & Henrico III. an. 1584. præfidente Reginaldo Belenensi.

Aquense sub Syllo V. & Henrico III. anno 1585. præfidente Alexandro Coignaco Archiepiscopo. *Tolosanum* sub Syllo V. & Henrico III. præfidente Cardinali de Joyosa Archiepiscopo *Tolosano* an. 1590. Extra Galliam habita sunt multa concilia Provincialia ad executionem Tridentini, v.g. *Mechliniense* duplex, & *Petricovienſe* multiplex.

ARTICULUS XVII.

De Conciliis sæculo decimoſeptimo habitis.

Decimoſeptimo ſæculo nullum habitum eſt concilium Generale, ſed habita ſunt aliqua concilia particularia ad exequendum ea, quæ in Conc. Trid. decreta fuerant. In Gallia hæc habita ſunt. *Narbonenſe* ſub Leone an. 1609. præfidente Ludovico de Vervis Archiepiscopo *Narbonenſi.*

Senonenſe ſub Paulo V. & Ludoviſco XIII. an. 1612. præfidente Davio Perronio. *Aquense* ſub Paulo V. & Ludovico XIII. an. 1612. præfidente Paulo Hnatlo Hiſpitalio Aquenſi Archiepiscopo. Duo iſta concilia præcipue habita ſunt contra librum, cui Titulus *de Eccleſiaſtica & politica poteſtate. Burdigalense* ſub Urbano VIII. & Ludovico XIII. an. 1624. præfidente Cardinali de Sourdis Archiepiscopo *Burdigaleſi.*

Non aduloꝝ mihi, me nullum omiſſiſſe concilium in hac Synopſiſtiſtorica; nam quædam ex induſtria præteriti, quæ mihi viſa ſunt exigui momenti, ſed ea retuli, quæ vel Labbæus vel Baluzius collegunt, quando mihi alicujus momenti apparuerunt: ſed jam ad utiliora veniamus.

Hic tradenda eſſet Synopſis continens omnes morum & diſciplinæ canones qui editi ſunt in variis conciliis tum Generalibus, tum Provincialibus. Quos ego canones ubi collegi, non de verbo ad verbum, ſed ſolum quoad ſenſum; tamen hæc collectio ita excrevit, ut vix in uno volumine valeat contineri. Eam ergo omnino omitto; poterit tamen ſuo tempore prodire, ſi cognoscam quod leſtori non ſit diſplicitura. Interim ſic

In quo proponitur methodus, qua Concilia Generalia & particularia & facilius addiſcantur, & firmius retineantur.

PROOEMIUM.

Experientia conſtat, quod ex multiplici tantarum rerum in tot Synodis ſancitarum varietate oritur inſuperabilis difficultas, quæ memoriam obruat, animos frangat, & pene ad deſperationem adducat vel mediocriſ utilitatis ex hoc ſtudio percipiendæ: dum enim aliquis poſterioribus conciliis addiſcendis inſiſtit, priorum obliſciſcit, & ſic ſtudentium deſicit animus: immo contingit ſæpius, ut omnino deſeratur conciliorum ſtudium, licet viris Eccleſiaſticis perneceſſarium. Cui malo ut remedium aliquod afferam, hanc methodum propono, donec aliquis eruditus auctor & faciliorem & tutiorem proferat.

Quadruplex propono principium, ad quod omnes reducuntur canones, qui vel fidem, vel mores, vel diſciplinam reſpiciunt, licet illi canones & diverſis temporibus fuerint editi, & in diverſis conciliis deſiniti. Rurſus eoſdem canones in tres diverſas claſſes diſtribuo ſcilicet, in canones fidei, morum, & diſciplinæ, & quamlibet Eccleſiæ deciſionem ad ſuam claſſem revocans: primo intuitu propono quæ fidem reſpiciunt: ſecundo quæ mores ſpectant: tertio verò quæ antiquam & recentem Eccleſiæ diſciplinam manifeſtare poſſunt; eaque uſus methodo, futurum ſpero, ut ſingula, aut ſaltem inſigniora Eccleſiæ decreta in hac brevi methodo comprehendantur. Utrum propoſitum meum fuerim, aſſecutus, tuum eſto judicium, amice Leſtor: interim tua ipſiſmet induſtria adde quod deeſt, reſeca quod ſuperſeſt, immuta quod tibi male diſtributum videbitur, & iſta propoſita methodo utere, donec offeratur nobis aliqua nova collectio conciliorum, qua leſtio Synodorum viris Eccleſiaſticis omnino neceſſaria, facilior, ac ſuavior efficiatur.

Primum principium.

Quæcumque in conciliis ſtabilita ſunt, pertinent vel ad fidem, vel ad mores, vel ad diſciplinam, iſteſt in conciliis præſcribitur quid credendum, quid non credendum, ut ſimus ſinceri in fide. Determinatur quid agendum, quid non agendum, ut ſimus Sancti in moribus. Scabicitur quis modus ſervandus tum a ſuperioribus erga inferiores, tum ab

H h 3 in.

inferioribus erga superiores, qualisque debeat esse principatus in Ecclesia, & quæ consuetudines servandæ, ut regimen Ecclesiasticum sit bene ordinatum.

Prob. 1. Script. Ex c. 15. Actuum Apostolorum constat, quod ab Apostolis post adventum Spiritus Sancti celebratum fuit concilium: qui quidem conventus, cum sit præcipuus ab Apostolis celebratus, debet esse regula & norma aliorum; quia, ut dicunt, Primum in unoquoque genere est mensura ceterorum: atqui in hoc concilio determinatum est aliquid pertinens ad fidem, aliud pertinens ad mores, & tertium pertinens ad disciplinam: ergo quicquid decernitur in conciliis, pertinet vel ad fidem, vel ad mores, vel ad disciplinam. Quod in hoc concilio determinatum sit aliquid pertinens ad fidem, aliud ad mores, aliud ad disciplinam, patet ex lectione Actuum Apostolorum. Nam primo dicitur a Piscatoribus: Visum est Spiritui Sancto & nobis: quo tamquam de fide determinatur infallibilitas conciliorum, quæ in Christi nomine congregantur. Secundo additur: Visum est nihil imponere vobis oneris præter hæc necessaria, scilicet ut abstineatis a fornicatione, & a contaminationibus simulacrorum: quibus verbis duo ad mores præscribunt: vetant scilicet Apostoli fornicationem & idololatriam, vitia gentilibus communia, & maxime apud ipsos usitata. Tertio addunt... Visum est, ut abstineatis a sanguine & suffocato: quibus verbis cum præcedentibus connexis ceteras legis Mosaicæ caeremonias abrogant; solam abstinentiam a suffocato & sanguine præscribentes, quod quidem pertinet ad disciplinam. Permittunt, immo jubent ad tempus, aliquid a Synagoga observatum, ut eam, inquit Patres, cum honore sepelirent, & ut ostenderent legem Moysis esse a Deo, paganismum a Diabolo: ex illa voluerunt aliquid in nova lege retineri; verum ex illo nihil voluerunt observari.

2. Rat. Quod exigitur ab homine Christiano, istud est. Primo ut humiliter credat; quia sine fide impossibile est placere Deo. Secundo, ut sancte vivat; quia fides sine operibus mortua est. Tertio, quod Ecclesiæ, cuius est membrum, se conformet; quia, ut monet Paulus, quilibet fidelis consuetudinem Ecclesiæ tamquam regulam vivendi debet sibi proponere: Si quis, inquit, contentiosus voluerit esse, nos talem consuetudinem non habemus, neque Ecclesia Dei. Ergo ut fidelis sit plene instructus per concilia, debet in conciliis resolveri: primo, quid credendum, quid non credendum, ut fides sit pura: secundo debet determinari, quid

agendum, quid non agendum, ut mores sint sancti; tertio debet stabiliri, qualis debeat esse principatus in Ecclesia, & quæ consuetudines servandæ, ut regimen Ecclesiæ sit bene ordinatum: ergo quæcumque tractantur in conciliis, reducuntur vel ad fidem, vel ad mores, vel ad disciplinam.

Secundum principium.

Tria hæc, scilicet, fides, mores, & disciplina, eo ordine stabilita fuere in conciliis, ut exortis divino permisso hæresibus, articuli fidei magis necessarii prius explicarentur, posterius vero minus necessarii: secundo dogmata morum magis necessaria prius resolverentur, posterius vero minus necessaria: tertio capita disciplinæ optimo Ecclesiæ regimini magis necessaria prius stabilirentur, posterius vero minus necessaria; adeo ut iuxta maiorem vel minorem Ecclesiæ necessitatem, prius posteriusve determinata fuerint in conciliis quæ ad fidem, vel ad mores, vel ad disciplinam pertinent.

Prob. 1. Script. Necessè est, ut veniant scandala, inquit Christus Matth. 18. vers. 7. Operetur hæreses esse, inquit Paulus 1. ad Cor. 11. v. 19. Ergo pertinet ad Dei providentiam, quæ in sui dispositione non fallitur, permittere, ut ea, quæ erant magis Ecclesiæ necessaria, prius ab hæreticis impeterentur; posterius vero, quæ erant minus necessaria, quatenus ex illis hæreticorum factionibus Episcopi occasionem fumerent definiendi, & clarius explicandi quæ in Scriptura, vel traditione a Christo per Apostolos dimanante continebantur; idque eo ordine, ut iuxta cuiuslibet materiæ vel maiorem, vel minorem necessitatem definirentur a conciliis primo quæ magis erant necessaria, posterius vero quæ minus necessitatis habebant.

2. Rat. Ecclesia Respublica est, non ab hominibus fundata, sed ab ipso Deo per Christum stabilita: cum ergo perfecta sint Dei opera, Ecclesia in sui exordio plenam habuit integritatem, sive fidem speciem, sive mores consideres, sive disciplinam infancias, ut patet ex Ecclesia Ierosolymitana, quam describit Lucas Act. c. 1. & 2. sed quia Deus voluit Ecclesiam ab hæreticis quidem impeti, minime vero tantisper per eos concuti; ideo permittit, eo ordine hæreticos in Ecclesiam infundere, ut articulos fidei magis necessarios prius adorirentur, posterius vero minus necessarios; item, ut dogmata morum magis necessaria prius corrumpere, posterius vero minus necessaria: denique, ut fundamenta disci-

disciplinæ præcipua primo attingerent, postremo vero minus præcipua, ut hac occasione in conciliis explicarentur primo ea, quæ erant magis necessaria, postremo vero quæ minus habebant necessitatis. Ergo juxta majorem vel minorem necessitatem prius vel posterius definita sunt in conciliis quæ pertinent vel ad fidem, vel ad mores, vel ad disciplinam.

Tertium principium.

Concilia Generalia simpliciter, ad quæ convocantur totius Orbis Episcopi, concilia non generalia simpliciter, ad quæ non convocantur omnes totius Orbis Episcopi, sed convocantur solum vel Episcopi alicujus nationis, vel Episcopi alicujus Provinciæ, eo ordine antecedunt se, & consequuntur se, ut vulgo concilia particularia, quæ præcedunt generale, sint dispositiones ejus generalis concilii, quod præcedunt; & concilia particularia, quæ subsequuntur concilio Generale, sint executiones ejus concilii Generalis, quod præcessit.

Prob. 1. Ex Script. juxta Matthæum c. 5. v. 21. Apud Judæos duplex erat tribunal, scilicet, Judicium, & Concilium. Judicium erat parvum Synedrium, & constabat ex triginta tribus judicibus. Concilium erat magnum Synedrium constans ex multo pluribus judicibus: ergo a pari in Ecclesia duplex est concilium, parvum & magnum: parvum, quod vocatur Provinciale: magnum, quod vocatur generale: atqui juxta Augustinum, ut notat Duhamel in notis in Matth. magnum Synedrium definitivam sententiam habebat, & parvum Synedrium aut præparabat ad sententiam irrefragabilem, aut eam exequabatur: ergo a pari in Ecclesia solum concilium Generale irrefragabilem facit decisionem, concilium vero Provinciale, aut ad illam decisionem disponit, aut eam exequitur.

2. Rat. Ea est divini Numinis sapientia, quæ attingit a fine usque ad finem fortiter, & disponit omnia suaviter, ut effectus a Deo per causas secundas produciendus, primo a causa particulari sumat exordium; a causa universali complementum; & iterum a causa particulari applicetur ad usum.

Sic in naturalibus germen a rustico, tamquam a causa particulari, in terram præparatam injicitur; a sole & terra, tamquam a causis universalibus, ad maturitatem perducitur; & iterum a rustico, tamquam a causa particulari, colligitur, & in horreum mittitur, humanis usibus applicandum.

Sic in politicis lites incipiunt a privatis procuratoribus, & causarum patronis judicum subalternorum, quorum sententia non tam finiuntur lites, quam elucidantur; mox ad supremos iudices evocantur tamquam ad causas universales; demum illorum judicium executioni mandatur per privatos ministros.

Nihil ergo mirum, si in Ecclesia res eodem fere modo se habeant; scilicet, si quæ pertinent ad fidem, mores, & disciplinam, primo a particularibus conciliis pertractentur; deinde veniant ad concilium Generale; postmodum vero concilii Generalis statuta, per concilia particularia executioni mandentur: & ita concilium particulare sit dispositio ad concilium Generale, quod antecedit; & concilium particulare sit executio concilii Generalis, quod præcessit.

Quartum principium.

Canones fidei sunt hi, qui reducuntur ad Symbolum Apostolorum, & qui sunt ubi mores ejusdem Symboli explanationes. Canones morum sunt hi, qui reducuntur vel ad Decalogum, vel ad Evangelium, & sunt sutores vel Decalogi, vel Evangelii expositiones. Statuta disciplinæ sunt ea, quæ reducuntur ad legem mere Ecclesiasticam, & sunt varæ Ecclesiastici regiminis explanationes.

Prob. Dogmata fidei continentur in Symbolo; ideo dicitur summa credendorum. Regule morum continentur vel in decalogo, vel in Evangelio; ideo Lex naturalis & Evangelica dicitur norma agendi. Statuta disciplinæ continentur in Regimine Ecclesiæ; ideo praxis Ecclesiæ dicitur usus, cui nos conformare oporteat. Ergo canones fidei sunt hi, qui reducuntur ad Symbolum; canones morum sunt illi, qui reducuntur ad Decalogum; canones disciplinæ sunt illi, qui reducuntur ad merum Ecclesiæ usum.

APPLICATIO PRÆDICTORUM

PRINCIPIORUM.

SECTIO I.

Qua methodo ad certa capita reduci queant omnes Canones fidei.

HÆC Sectio duos complectetur articulos. In primo reducuntur ad certa capita omnes Canones fidei in conciliis Generalibus editi. In secundo ad certa capita redu-

centur omnes canones fidei editi in Conciliis particularibus.

ARTICULUS I.

Qua methodo ad certa capita reduci possint omnes Canones fidei in Conciliis Generalibus editi.

NOta ex dictis, Symbolum Apostolorum editum esse ab Apostolis. 1. Ut Prælati omnes haberent unam eandemque fidei regulam, quam singuli omnibus prædicarent. 2. Ut quilibet fidelis brevem fidei formulam memorizæ mandaret facilius, frequentiusque profiteretur. 3. Ut tam Prælati quam populi brevi hac professione & ab hæreticis distinguere, & contra eorum fraudes præmuniri possent. Quod Symbolum in doctrina fidei ita se habet, sicuti principia per se nota in scientiis naturalibus: & sicuti conclusiones sunt uberiore principiorum explicationes; ita canones fidei in conciliis Generalibus editi, sunt uberiore symboli expositiones, ut dicitur in Ephesino in relatione ad Theodosium de Nestorio deposito. *Fides*, inquit, *initio quidem a sanctis Apostolis tradita, postea vero a trecentis decem & octo Patribus in Metropoli Nicæna exposta*. Quo indicatur, canones fidei in conciliis Generalibus editos, nihil aliud esse, quam uberiore Symboli Apostolici expositiones.

Prop. unica. Ut fiat methodica reductio canonum fidei, qui editi sunt in conciliis Generalibus, concilia Generalia debent in duas classes distribui. In prima debent poni ea concilia, quæ explicant priorem Symboli Apostolici partem. In secunda vero classe debent statui ea concilia, quæ explicant posteriorem Symboli Apostolici partem.

Prob. Symbolum Apostolorum commode dividi potest in duas partes. Siquidem in prima parte proponit Deum unum in essentia & trinum in personis, & Christum verum Deum & hominem, dum dicit: *Credo in Deum Patrem. Credo in Jesum Christum. Credo in Spiritum sanctum*. In secunda vero parte proponit Ecclesiasticam Hierarchiam, dum dicit: *Credo Ecclesiam*, &c. Proponit gratiam Christi, & Sacramenta, dum dicit: *Remissionem peccatorum*. Proponit futurum alterius vitæ statum, dum dicit: *Carnis resurrectionem, vitam æternam, amen*. Ergo ut fiat methodica reductio conciliorum generalium, ea concilia debent in duas classes distribui. In prima classe collocantur ea concilia, quæ explicant: Trinitatem, & Incarnationem; & hoc

factum est in septem prioribus conciliis Generalibus. In secunda collocantur ea concilia, quæ explicant doctrinam de Ecclesia, de gratia Christi, & Sacramentis, de futuro alterius vitæ statu: quod utique factum est in conciliis Generalibus, quæ habita sunt a concilio Generali octavo usque ad Tridentinum; ideo duos paragraphos proponemus. In primo referentur septem priora concilia Generalia, usque ad concilium quartum Constantinopolitanum octavum generale. In secundo referentur alia concilia Generalia, quæ habita sunt a quarto Constantinopolitano, usque ad Tridentinum.

§. I.

Referuntur Concilia Generalia a Concilio Apostolorum usque ad Concilium septimum.

PROOEMIUM.

QUÆ nobis per se primo revelantur, & per Ecclesiam tamquam per regulam infallibilem proponuntur, sunt primo ipsa Dei veracitas, & ipsa Ecclesiæ infallibilitas: deinde Deus unus in essentia; & trinus in personis: postea Verbum Incarnatum, qui est Christus Jesus, verus Deus, & verus homo, habens unam personam eamque divinam, & duas naturas alteram divinam, alteram humanam, qui quatenus homo visibilibus imaginibus repræsentari potest. Hæc omnia septem prioribus conciliis Generalibus exposta sunt, ut ex sequentibus confectariis patebit.

Consect. 1. Post propositum in Symbolo Apostolorum generalem quamdam credendorum notionem, statuenda erat infallibilitas Ecclesiæ, quæ custodit revelationem, eamque fidelibus proponit; quippe, ut ait August. *Evangelio non crederem, nisi me Ecclesiæ commoveret auctoritas*. Hæc autem Ecclesiæ infallibilitas declarata fuit in concilio Apostolorum, quod habetur Act. c. 25. ubi Apostoli audenter hæc pronunciant: *Visum est Spiritui sancto, & nobis: innixi hoc Christi promissio: Ubi fuerint duo vel tres congregati in nomine meo, in medio illorum sum*, Matth. 18. confissi hæc Christi voce: *Paracletus, quem mittet Pater in nomine meo, ille docebit vos omnia, & suggeret omnia, quæcumque dixi vobis*. Et sic ut hæc decisio est quasi præambula ad omnes decisiones, & quasi illarum basis; ita fuit determinanda in concilio Apostolorum, quod futurum erat veluti typus & causa exemplaris omnium aliorum Conciliorum.

Confeſſ. 2. Statuta Eccleſiæ inſalubilitate, explicandum erat objectum primarium fidei noſtræ, quod non eſt aliud, niſi Deus ipſe, unus in eſſentia & trinus in perſonis: & hoc ſit in conc. Nicæno, in cuius Symbolo declaratur, quod Deus ſit unus & non multiplex, ut volebant Politeiſtæ: quod ſit trinus in perſonis & non unus, ut volebant Sabelliani: quod ſit factor viſibilium & inviſibilium, quod negabant Manichæi. Et quia Chriſtus erat auctor religionis Chriſtianæ, & in nomine Chriſti omnia fiebant in Eccleſia, ſtatuendum erat, an eſſet vere Deus, vel ſolum Homo divinus, ut volebat Arius; ideo divinitas Chriſti ſtabilita eſt his verbis: *Credo in unum Dominum Jeſum Chriſtum Filium Dei, natum ex Patre unigenitum*, hoc eſt ex ſubſtantia Patris, *Deum ex Deo, lumen ex lumine, Deum verum ex Deo vero, natum non factum, homiſonem*, hoc eſt ſubſtantialem patri.

Confeſſ. 3. Poſt indicatam divinz eſſentiz unitatem, & trinitatem Perſonarum, poſt ſtabilitatem divinitatem Chriſti, qui eſt fundator Eccleſiæ, ſtatuenda erat expreſſus divinitas Spiritus ſancti, qui eſt inſpirator ejuſdem Eccleſiæ. Quod quidem factum eſt in concil. Conſtantinopolitano I. his verbis: *Credimus in Spiritum ſanctum Dominum & vivificatorem, ex Patre procedentem, cum Patre & Filio adorandum, & conglorificandum.*

Confeſſ. 4. Poſt ſtatutam divinitatem Filii & Spiritus ſancti, & explicatum myſterium Trinitatis, quod eſt objectum primarium noſtræ fidei, explicandum erat myſterium Incarnationis, utpote propinquius objecto primario fidei noſtræ, & in quo dignitas fundatoris Reipublicæ Chriſtianæ maxime elucebat: & hoc factum eſt in concilio Ephelino tertio Generali, in quo deſinitum fuit contra Neſtorium, unicam eſſe in Chriſto perſonam, camque divinam, ſcilicet perſonam Verbi, in duabus naturis, humana ſcilicet & divina. Statuti ſunt duodecim anathematismi Cyrilli, qui omnes eo tendunt, ut probent Chriſtum ſubſiſtere per ſuppoſitum divinum. Hæc deſignuntur. 1. *Emmanuel verus eſt Deus, & virgo eſt Deipara.* 2. *Verbum Dei ſecundum hypoſtaſim eſt carni unitum.* 3. *Unio divinitatis in Chriſto eſt ſecundum naturalem unionem, non ſecundum dignitatem aut auctoritatem tantum.* 4. *Diſta de Chriſto in ſcripturis non poſſunt tribui duabus perſonis.* 5. *Chriſtus eſt verus Deus & non tantum Deiſer.* 6. *Verbum eſt unus idemque Deus & homo.* 7. *Chriſtus non eſt alter a Verbo.* 8. *Homo aſſumptus non eſt tamquam alter adorandus cum Deo, ſed una & eadem adoratione honorandus.* 9. *Chriſtus non eſt a Spiritu ſancto una virtus ac poteſtas, Trinitas conſubſtantialis.*

tamquam a virtute a ſe aliena glorificatus. 10. *Chriſtus pro nobis ſolus, non pro ſeipſo ſacriſcium obtulit, quippe qui nullum peccatum commiſit.* 11. *Caro Chriſti eſt vivifica, ipſique Verbo propria.* 12. *Verbum ſecundum carnem eſt paſſum, ſequitur ut Deus vivificavit.*

Confeſſ. 5. Stabilita unica perſona in Chriſto, & quidem divina, ſupererat exponendum, qua ratione in Chriſto convenirent duæ naturæ, divina ſcilicet & humana; an diſtinctæ, an conſuſæ; an ex duabus naturis una coaleſceret, ſicut ex duobus liquoribus ſic tertius liquor; an ſalva reali naturæ humanæ & naturæ divinz in Chriſto diſtinctione in una perſona Verbi, in Chriſto vere inveniſſentur natura divina & humana. Hoc poſtremum deſinitum eſt in concilio Chalcedonenſi, ubi hæc habentur: *Eos denique, qui duas ante unionem Domini naturas proſtreuerunt, unam autem poſt unionem faciunt, anathematizavit.* *Jeſum prædicamus Deum verum & hominem verum, eundem ex rationali anima & corpore, conſubſtantialem Patri ſecundum divinitatem, conſubſtantialem nobis ſecundum humanitatem, per omnia nobis æqualem abſque peccato.*

Confeſſ. 6. Ex his duobus conciliis nata eſt nova difficultas, quæ non ad rem fidei, ſed ad factum pertinet, ſcilicet, quod ſentiendum de his auctoribus & ſcriptis, quibus Neſtorio favebatur. Hi auctores erant Ibaſ Epicoſopus Edreſſenus, Theodoretus Epicoſ. Tyri, Theodorus Mopluſtenſis Epicoſ. Scripta vero erant Epistoſola Ibaſ, ſcripta Theodoret. Tria hæc capitula, ſcilicet, 1. Epitoſ. Ibaſ, 2. Scripta Theodoret, 3. Perſona Theodori, licet jam mortui, damnantur in conc. Conſtantinopolitano I. Generali quinto. Hæc capitula adverſus Origenem edita ſunt. 1. *Anima hominum non præxiterunt, nec in corpora ſupplicii cauſa dimiſſæ.* 2. *Anima Chriſti prius non exiit, nec ante Incarnationem Deo Verbo unita fuit.* 3. *Corpus Chriſti Domini prius ſormatum non fuit, nec poſtea Verbum & Anima adunata.* 4. *Verbum omnibus celeſtibus Oratioibus non eſt aſſimilatum.* 5. *Homines recti non orbiculari ſpecie ſcintillabuntur.* 6. *Sol, luna, ſtella, & aqua, quæ ſuper cælos ſunt, non ſunt animatæ virtutes.* 7. *Chriſtus in futuro ſeculo nec pro demonibus, nec pro hominibus crucifigetur.* 8. *Finita non eſt Dei poteſtas, nec tanta fecit, quanta comprehendere potuit.* 9. *Supplicium demonum & impiiſſimum hominum finem non habebit.* Anatheſis Origeni ejuſque neſariis ſectatoribus.

Hæc Capitula contra Neſtorium ac Euty- chianos. 1. *Trium perſonarum una eſt natura.*

lis, una Deitas in tribus personis adoranda. 2. Dux sunt Dei Verbi natiuitates, una sine tempore, altera in tempore. 3. Idem Deus Verbum, qui miracula fecit, & qui passus est. Deus Verbum est, unus idemque D. J. Christus, Dei Verbum incarnatum & homo factum. 4. Unio Dei Verbi ad carnem animatam secundum compositionem, siue secundum subsistentiam facta est; & ideo una est subsistentia composita, qui est unus de Sancta Trinitate. 5. Non sunt in mysterio Christi due subsistentie seu persone introducende. 6. Gloriosa Virgo Maria est vere Deigenitrix, ideo Christipara non nuncupanda. 7. Dualitas in Christo naturarum, sed unitas personæ. 8. Idem. 9. Due adorationes, una Deo Verbo, altera homini non sunt introducende. Nec una adoratio Deitati & humanitati confusis, sed Deo Verbo debetur.

Consect. 7. Statuto uno supposito in Christo, & admissis duabus naturis realiter distinctis, supererat difficultas non modica, scilicet, utrum esset unica operatio in Christo; sicuti unum suppositum; quia actiones sunt suppositorum: vel utrum in Christo essent duæ operationes, duo intellectus, duæ voluntates, sicuti erant duæ naturæ; & definitum est in concilio Constantinopolitano tertio, generali sexto contra Monothelitas, duos esse in Christo intellectus, duas voluntates, duas operationes, sicuti duæ erant naturæ, scilicet, diuina & humana. Hæc eduntur capitula. 1. Concilium Chalcedonense confirmatur. 2. Epistola Leonis ad Flavianum, & Epistola Cyrilli aduersus Nestorium, & ad Orientales Episcopos recipiuntur. Item quinque antecedentia Concilia. 3. Christus verus Deus, & verus homo declaratur. 4. Virgo vera Dei genitrix agnoscitur. 5. in Christo unica persona & duplex natura definitur. 6. Demum in Christo duæ voluntates non sibi contrariæ admittende. Non est alia fides tradenda.

Consect. 8. Ubi definitum est, unum esse Deum in natura, & Trinum in Personis, Patre scilicet, Filio & Spiritu Sancto, & ipsum Christum esse verum Deum, & verum hominem, unam tantum personam diuinam habentem, duas vero naturas, duos intellectus, duas operationes, & hoc modo adorandum.

Statim nova insurrexit difficultas, utrum ipsæ imagines saltem Christi, sicut & aliorum Sanctorum, colendæ forent; immo, utrum etiam possent imagines vel Dei, vel Angelorum efformari & coli. Ad hoc ergo determinandum congregatur septima Synodus, secunda Nicæna, ubi statuitur iuxta sanctorum Patrum magisterium, atque Ecclesiæ Catholicæ traditionem, figuram cru-

cis, sanctas imagines Christi, Virginis, & Sanctorum Angelorum in Ecclesiis, aliisque locis proponendas, eisque non latrari, sed honorariam adorationem impertiendam, traditionemque Ecclesiæ factas maximi esse habendas.

Vidimus hactenus quid circa Trinitatem, Incarnationem, imagines Christi definierint septem concilia Generalia in Ecclesiæ Græca habita; jam videamus quid definierint posteriora alia concilia: quæ singula, excepto Constantinopolitano generali octavo, celebrata sunt in Ecclesiæ Latina.

S. II.

Referuntur Concilia Generalia, quæ habitæ sunt a tempore octauæ Synodi usque ad Tridentinam Synodum inclusive.

PROEMIUM.

Christus venit ut Rex, ut Redemptor, ut iudex. Quatenus Rex, Rempublicam instituit, Ecclesiam scilicet, cuius regimen spirituale est, & a potentia sæculi penitus independens. Quatenus Redemptor, gratia sua, suisque Sacramentis inductam per peccatum Adami stragem reparat. Quatenus Iudex, bonis æternam mercedem, malis vero æternum supplicium præparat. Quotquot ergo exortæ sunt hæreses contra Ecclesiæ regimen, contra Gratiam & Sacramenta, contra futurum tum saluandorum, tum damnandorum statum, eæ omnes examinatæ sunt ex professo in conciliis Generalibus, habitis a concilio octavo Generali usque ad concilium Tridentinum inclusive, uti sequenti inductione patebit. Quod si eæ quæstiones in prioribus conciliis agitatæ sint, id diuina providentia factum est, ut difficultates illæ longius discussæ & frequentius examinatæ, solidius resolverentur.

Consect. 1. De Ecclesiasticâ Hierarchia. 1. Post statutum in septem prioribus conciliis Mysterium Trinitatis & Incarnationis, per posteriora concilia statuenda erat doctrina Ecclesiasticæ Hierarchiæ, quandoquidem Christus fundator est Ecclesiæ. Et primo quidem stabiendum erat, an Ecclesiastica Hierarchia spiritualis esset, an secularis, an ejus regimen a Christo fundatore deflueret, an a regia potestate emanaret: & hoc decernitur in concilio IV. Constantinopolitano, & VIII. Generali, in quo Photius constitutus Patriarcha per Imperatorem secularem, ob id solum intrusus declaratur; & Ignatius ca-

nonice electus, & in iuste ejectus, tamen pro vero Patriarcha habetur. *Anathematizamus Photium*, inquit Synodus, *propter nequissimam invasionem Ecclesie Constantinopolitane, cum aliis malis operibus suis*. Cui decisioni acquiescere noluit Phorius; sed post obitum Ignatii, rursus artibus Sanctabareni, & favore Basilii per Pseudo-Synodum revocatur in vacuum sedem: Constantinopolitanam anno 876. & inchoatum est schisma Photianum; quod Græci deinde tuiti sunt, quodque adhuc perseverat.

II. Statuto, quod Princeps sæcularis in electionibus, promotionibus, ordinationibus Prælatorum Ecclesiasticorum nullam haberet auctoritatem spiritualement, sed solum inspectionem, qua provideretur electiones, promotiones, & ordinationes juxta sacros canones fieri; inquirendum supererat, quid juris haberent sæculares Principes circa Beneficia Ecclesiastica, v. g. circa Episcopatus, Abbantias, Prioratus, Canonicatus, &c. Henricus V. Imperator, alique Principes sæculares jus conferendi Beneficia usurpabant, & dabant investituram. Contra hanc usurpationem congregatum fuit Concilium primum Lateranense, & inita est pax inter Callistum II. & Henricum V. & hic est tenor pacis inter: *Ego Henricus... Dimitto Deo & Sanctis ejus Apostolis Petro & Paulo, Sanctæ Catholice Ecclesie omnem investituram per annulum & baculum, & concedo in omnibus Ecclesiis fieri electionem, & liberam consecrationem... quæ ablata sunt, & quæ habeo, restituo: quæ autem non habeo, ut reddantur, fideliter jurabo. Ego Callistus... Tibi concedo, quæ ad Regnum tuum pertinent, in præsentia tua fieri absque simonia, & aliqua violentia, ut si quæ inter partes discordia emergerit, Metropolitanis & Provincialium consilio vel judicio, seniori parti assensum & auxilium præbeas; electus autem per sceptrum a te recipiat regalia.*

III. Statuto, quod penes Ecclesiam solam esset potestas eligendi, ordinandi, consecrandi Pastores, & potestas conferendi Beneficia, examinandum supererat, quæ electio esset canonica, quæ vero non; ideo permittit Deus oriri scisma in Ecclesia Latina, cujus occasione hæc materia discutitur. Mortuo Callisto II. Cardinales in duas partes scinduntur. Saniores quidem & numero plures eligunt Gregorium sancti Angeli Cardinalem Diaconum, dictum postea Innocentium II. alii vero pauciores eligunt Petrum, Filium Leonis civis Romani potentissimi, dictum postea Anacleturn II. Ecclesia suscipit Innocentium, tamquam legitimum Papam: &

quidem merito, inquit Bernardus Epist. 125. *illum recipit Ecclesia, cujus opinio clarior, & electio sanior inventa est, nimirum eligentium numero vincens & merito*. Anaclethus II. utpote filius civis Romani potentissimi, Basilicam sancti Petri, & alias Romæ invadit Ecclesias. Innocentius II. se recepit in Galliam, adutus auctoritate Ludovici VI. & Lotharii Imperatoris. Mortuo Anacleto, Victor in locum Anacleti suffectus consentit Innocentio II. electioni, & ita schisma sopitur, & Innocentius in Concilio Lateranensi II. verus Papa declaratur, & ea electio canonica habetur, quæ vincit aliam numero & merito.

IV. Statuto, quod ea electio pro canonica habenda esset, quæ a majori & saniori parte facta esset, adhuc examinandum occurberet, num auctoritatem aliquam habet qui a pauciori numero electus fuisset, & quid opus facto, si hunc præ alio Imperatores sæculares pro vero Pastore habendum esse proponerent: ideo permittit Deus novum schisma oriri in Ecclesia Latina, cujus occasione hæc materia exactius discuteretur. Itaque Adriano IV. defuncto, congregantur Cardinales. Congitit quod unus supra viginti elegerunt Rolandum, dictum postea Alexandrum III. & tres elegerunt Octavianum, dictum postea Victorem IV. Galli, Hispani, Britanni Alexandrum tertium tamquam legitimum Papam habent. Fridericus Imperator vult Victorem IV. tamquam legitimum Papam habendum esse. Imperator, licet sæcularis, mandat celebrari Concilium Papæ, & citat Alexandrum III. qui respondet, se venerari Imperatorem, tamquam defensores & advocatos; sed se nullam in eo auctoritatem spiritualement agnoscere. Conciliabulum Papæ congregatum declarat Victorem legitimum Papam, & Alexandrum III. excommunicat, qui se recipit in Galliam, & Turonem congregat concilium, in quo Victor Antipapa excommunicatur. Moritur Victor, & in ejus locum Callistus eligitur; sed ipse paulo post cum Friderico tamquam verum Papam Alexandrum III. agnoscit. Hic congregat concilium Lateranense III. in quo ad futura deinceps vitanda schismata determinatur, nullum habendum esse tamquam legitimum Papam, qui non esset a duabus tertis partibus Cardinalium electus.

Extincto illo schismate, celebratur concilium Lateranense IV. pro recuperanda Terra sancta. Postea congregatur concilium Lugdunense I. pro dirimendis controversiis inter Innocentium IV. & Fridericum II. Deinde congregatur concilium Lugdunense II. pro

sta-

statuenda unione Ecclesiæ Græcæ cum Latina. Fuit congregatum insuper concilium Viennenſe pro extinctiōe Templariorum, pro recuperanda Terra sancta, & pro exterminandis erroribus Beguardorum & Beguinarum: quæ omnia inſerviunt ad firmiorem Ecclesiæ ſtatum conſtituendum.

V. Præſcripto modo, quo eligendus eſſet Summus Pontifex, & ſtatuto, quod ille, qui a minore parte eſſet electus, etiamſi Imperatoria poteſtate munitus, pro illegitimo Papa habendus eſſet: difficultas oriri poterat, quid faciendum eſſet; ſi duo eligerentur, & uterque haberet vel æqualia ſuffragia, vel æqualia rationum momenta, quibus juſte dubitaretur, uter eſſet verus Papa; ideo permittente Deo, naſcitur novum ſchiſma inter Gregorium XII. & Benediſtum XIII. Ambo de Papatu contendunt: & cum neuter pro bono pacis dignitate Papalem abdicare vellet, Pitis congregatur Concilium, & uterque poſt trinam monitionem excommunicatur, & Alexander V. eligitur: quo deſuncto eligitur Joan. XXIII. & ſunt tres contendentes, & oritur ſchiſma non duorum ſed trium, qui ſus ad Papatum contendunt habere. Cui malo, ut remedium afferat Joannes XXIII. congregatur Concilium Conſtantiſe, pollicitus ſe lubenter ceſſurum, ſi bonum pacis id exigeret: interim noctu ex Concilio loco egreditur: citatur, & alii pariter citantur: qui cum molent obedire, deponuntur, & Martinus eligitur, & ad medendum ſchiſmati Concilium iſtud definit: *Iſta Synodus in Spiritu ſancto congregata, legitime generale Concilium faciens, Eccleſiam Catholicam militantem repræſentans, poteſtatem a Chriſto immediate habet, cui quilibet ſuſſuſcumque ſtatuſ, vel dignitatis, eſt Papalis exiſtat, obedire teneatur in hiſ, quæ pertinent ad fidem & extirpationem diſciſſiſmatis, & reſormationem generalem Eccleſiæ Dei in capite & in membris.*

Et ut efficacius futuri ſchiſmatis tolleretur occaſio, ſtatutum eſt, ut poſt quinqueſimum celebraretur Synodus univerſalis prima, poſtea vero altera celebraretur poſt ſeptennium, & tandem quolibet decennio generale Concilium haberetur. Martinus V. declaravit, Concilium proxime futurum, Papæ celebrandum eſſe; ſed cum ibi lues graſſaretur, Concilium Senas translatum eſt: quod cum ob inſtantia bella diſſolutum fuiſſet, cæctum illum Baſileam transferendum indixit Martinus V. qui paulo poſt moritur: in ejus locum Eugenius IV. eligitur, qui concilii Baſileenſis indictionem ratam habuit. Conveniunt multi Patres Baſileam, Legati

Imperatoris & Regum rogant Eugenium, ut ipſe cum Cardinalibus Baſileam ſe conferat, aliter in eum Synodus procedet: quod quidem effectum eſt; nam Eugenius depoſitus eſt a concilio, & electus Amedæus, qui dictus eſt Felix V. Deſuncto Sigifmundo Imperatore, Eugenius Concilium Baſileenſe abrogat, & præſcribit Patribus Ferrariam, ut ibi celebraretur Concilium, quo adducti ſunt Patriarcha Conſtantinopolitanus, & Epilcopi Græci, & Imperator eorum. Ex eo tempore diſſolvitur Concilium Baſileenſe, & in duas partes ſcinditur, altera remanet Baſileæ, altera ad Eugenium Ferrariam venit; & vocatis de jure vocandis, incipit Concilium Ferrarienſe: quod deinde ob peſtem Ferrariæ graſſantem Florentiam translatum eſt, incipitque Concilium Florentinum, in quo unio Eccleſiæ Græcæ cum Latina concluſa eſt: finitum omnino ſchiſma, Felix enim V. ſponte ſua dignitatem Papalem lubens abdicavit.

VI. Statuta in concilio Piſano, Conſtantiſi, & Baſileenſi Papæ erga Generale Concilium ſubjectione, durante ſchiſmate; qualis debeat eſſe noſtra ſubjectio ad Papam, non ſtante ſchiſmate, definiendum erat.

Ethoc ſacrum eſt in concilio Florentino unanimi Græcorum & Latinorum conſenſu, in quoſequens Canon editus eſt: *Item diſſimimus, inquit, Patres, ſancſam Apoſtolicam Sedem, & Romanum Pontificem in univerſum Orbem tenere primum: & ipſum Pontificem Romanum ſucceſſorem eſſe Beati Petri Principis Apoſolorum, & verum Chriſti vicarium, totiusque Eccleſiæ caput & omnium Chriſtianorum Patrem a Doctorem exiſtere: & ipſi in Beato Petro paſcendi, regendi & gubernandi univerſalem Eccleſiam a Domino noſtro Jeſu Chriſto plenam poteſtatem traditam eſſe, quemadmodum etiam in geſiſ OEcumenicorum Conciliorum. & in ſacris canonibus continetur.*

Conſeſſ. 2. De cœdendis circa gratiam. Primum, quod circa gratiam erat ſtabiliendum, eſt conſtitutio naturæ humanæ in juſtitia originali in Adamo omnium noſtrum capite, & lapſus ejusdem naturæ humanæ ab illo ſtatu per peccatum Adami, & reparatio peccati per Chriſtum. Hoc explicatur in triplici concilio Carthagenſi, in duplici Africano, in Gallicano, Milevitano, in variis operibus Auguſti, & demum in concilio Tridenti. Seſſ. de peccato originali, ubi contra Pelagium definitur, peccati originalis communicatio, non imitatione, ſed tranſuſione.

Secundum quod ſtatuumdum erat, eſt neceſ-

cessitas gratiæ: quod utique factum est in concilio Arausicano secundo, & in variis operibus Augustini & Prosperi: & demum in Trid. sess. de justificatione, ubi definitur contra Pelagianos & Semipelagianos, gratiam esse absolute necessariam ad singulos actus, eamque operari in nobis; & nobiscum initium, progressum, & consummationem operis salutaris, specialiter vero conferre ipsam perseverantiam in bono.

Tertium, quod statuendum erat, est suavitatis gratiæ, & unio ejusdem gratiæ cum nostra libertate: & hoc feliciter factum est in concilio Arausicano, & Tridentino, & in pluribus Augustini operibus, ubi contra Manichæos, Calvinistas & Lutheranos definitur, gratiam non tollere libertatem: *Deus enim sic velle donat hominibus, ut possibilia tem, qua possint nolle, non auferat.*

Quartum, quod statuendum erat, est doctrina justificationis ab hæreticis ultimi temporis miserandum in modum labefacta: & hoc factum est in Tridentina Synodo, in qua singula, quæ ad justificationem pertinent, exactissime recensentur.

Consect. 3. De credendis circa Sacramenta. Doctrinam Sacramentorum tam in communi, quam in particulari varie labefactarunt hæretici. Male baptismum admissere reprobantes: Confirmationem, Pœnitentiam, Extremam Unctionem, Ordinem & Matrimonium negarunt Lutherani & Calvinistæ: Eucharistiam male admissere iidem hæretici, Christum in ea solum figurative contineri contententes: ideo in diversis conciliis diversa de Sacramentis tradita sunt dogmata, sed ex professo de singulis Sacramentis tradita est instructio ab Eugenio IV. ad Armenos: & quia hæc instructio non est fœtus concilii, sed Papæ; ideo providit Deus, ut eadem doctrina de Sacramentis in conc. Trid. proponeretur, & multa alia adderentur, quibus clare constaret, quæ sit materia, quæ forma, quæ vis, quæ efficacia cujuscumque Sacramenti in particulari, quis minister potens conferre, quod subiectum potens recipere, quæ demum dispositiones requirantur tum ad recipiendum, tum ad conferendum Sacramenta. Quibus singulis explicatis, nihil est, quod circa eam materiam desiderari possit.

Consect. 4. De credendis circa ea, quæ spectant vel beatitudinem salvandorum, vel æternam infelicitatem damnandorum. Statuta doctrina Sacramentorum, quibus ad gloriam ducimur, qualis futura esset illa beatitudo, explicandum supererat, & fusius explican-

dum, quis futurus esset invariabilis tam salvandorum quam damnandorum status. Et hoc quidem factum est in pluribus conciliis, sed præcipue in Florentino, in quo determinatum est, animas, non plene sanctificatas, in Purgatorio ad certum tempus detineri, plane purgatas in Paradisum in æternum e-vehi; infectas vero peccato vel originali, vel actuali mortali in infernum descendere, supponens jam definitum in concilio Constantin. I. priorum beatitudinem, sicut & posteriorum infelicitatem perpetuam atque æternam fore, cum dicit in Symbolo: *cujus Regni non eris finis*: Verba Florentini sunt hæc: *Si vere, inquit, pœnitentes in Dei caritate decesserint; antequam dignis pœnitentiæ fructibus de commissis satisfecerint & omnis, eorum animas panis Purgatorii post mortem purgari; Et ut a panis hujusmodi releventur, prædesse eis fidelium vitorum suffragia; Missarum scilicet Sacrificia, orationes, elemosinas, & alia pietatis officia, quæ a fidelibus pro aliis fidelibus fieri consueverunt secundum Ecclesiæ instituta: illorumque animas, quæ post baptismum susceptum nullam omnino peccati maculam incurserunt, illas etiam quæ post contractam peccati maculam, vel in suis corporibus, vel eiisdem exitæ corporibus, prout superius dictum est, sunt purgatæ, in cælum mox recipi, & intueri clare ipsum Deum trinum & unum sicuti est; meritorum tamē diversitate alium alio perfectus: illorum autem animas, qui in actuali mortali peccato, vel originali solo decedunt, mox in infernum descendere, panis tamen disparibus puniendas.*

Consect. 5. Post explicatam in variis conciliis Generalibus fidem Catholicam circa Trinitatem, Incarnationem, Ecclesiam, Gratiā Christi, & Sacramenta, & futurum tum salvandorum tum damnandorum statum, unum adhuc necessarium videbatur, scilicet, concilium aliquod generale, in quo quasi in brevi epologo omnia colligerentur, quæ erant in variis conciliis dispersa: & istud ultimum providit Deus, dum concilium Tridentinum in magnum Ecclesiæ bonum & congregari & terminari voluit, in quo nihil omnino deest, quod vel ad fidem explicandam, vel ad reformandos mores, vel ad disciplinam instituendam inservire possit, præcipue si ei adjungatur Catechismus ad Parochos, & uterque liber legatur consulendo loca, quæ in margine adnotantur. Si enim ea diligentia adhibeatur, tum planum fiet, Concilium & Catechismum Tridentinum nihil aliud esse, quam brevem Christianæ & Catholicæ Religionis sum-

summam, quam concise quidem, sed clare proponit, quamque in variis tum conciliis, tum Patribus, tum Auctoribus Ecclesiasticis fusius tractatam appositis ad marginem notulis indigat.

Consect. 6. Post traditam in variis conciliis generalibus irrefragabilem credendorum divisionem, & post propositam in Tridentino omnium præcedentium conciliorum cœcumenicorum summam, unum adhuc desiderari potuisset ad maximum fidei nostræ incrementum, ut scilicet quodlibet fidei nostræ mysterium, ab hæreticis impugnatum, speciale haberet concilium aliquod Provinciale, in quo quasi ex professo fuisset propugnatum. Et istud ultimum fidei nostræ fulcrum non denegavit Deus Ecclesiæ suæ; quinimpo ita abundanter providit, ut nullum sit mysterium Catholicæ Religionis ab hæreticis impetiturum, quod non solum in aliquo concilio Generali, sed etiam in pluribus conciliis particularibus non fuerit ex professo stabilitum. Sic Mysterium Trinitatis & Incarnationis habes expressissime explicatum in concilio Toletano XI. Doctrinam circa Ecclesiam, ejusque proprietates & doctes habes exaratam in concilio Senonensi. Doctrinam de gratia Christi reperies in concilio Arausicano II. Brevem finem & distinctionem de Sacramentis instructionem continet Eugenii IV. decretum ad Armenos. Tandem quis sit futurus damnandorum & salvandorum status definit Scriptura dicens: *Ibunt ibi in supplicium æternum, iusti autem in vitam æternam. Æternam Christi & Sanctorum beatitudinem his verbis profitetur Symbolum Constantinopolitanum: Crisus regni non erit finis: & Tridentanum IV. c. 1. sic habet: Percepturi sunt autem a Domino in die novissima, alii pro iustitiæ meritis vitam æternam, alii pro peccatis supplicii æterni sententiam.*

ARTICULUS II.

Qua methode ad certa capita reduci possint omnes Canones fidei in Conciliis Provincialibus editi.

NOta ex dictis, quod concilia Provincialia sunt ut plurimum vel dispositiones ad concilium generale, quod præcedunt, vel executiones concilii Generalis, quod subsequuntur.

Nota insuper, quod omnia concilia Generalia fidem respicientia agunt vel de Deo, vel de Trinitate, vel de Incarnatione, vel de Ecclesia, vel de Gratia, aut de Sacramentis, vel de futuro alterius vitæ statu.

Prop. unica. Ut fiat methodica reductio Canonum fidei, qui editi sunt in conciliis Provincialibus, concilia Provincialia debent distribui penes concilia Generalia, quæ vel præcedunt, vel subsequuntur, & penes dogmata fidei in conciliis Generalibus definita.

Prob. Concilia Provincialia sunt vulgo vel dispositiones ad concilium Generale quod præcedunt, vel executiones concilii Generalis quod subsequuntur: & proinde eorum canones sunt pariter, aut dispositiones ad concilium Generale quod præcedunt, aut executiones illius concilii Generalis quod sequuntur: ergo concilia Provincialia commode dividi possunt penes concilia Generalia, quod vel præcedunt, vel sequuntur, & penes dogmata in illis conciliis definita, & penes hæreticos, qui in quolibet concilio Generali damnati sunt; quia relativum distinguitur ratione termini, ad quem ordinatur; & quia in quolibet Generali concilio damnatus est aliquis error capitalis, aut damnatus aliquis hæreticus, v.g. in Nicæno damnati sunt Arianism, in Constantinopolitano I. Macedoniani, in Ephesino Nestoriani, in Chalcedonensi Eutyriani, &c. juxta diversos illos hæreticos distingui possunt concilia Provincialia, adeo ut concilia particularia fidem respicientia sic distribuantur: *Concilia particularia contra Arianos. Concilia particularia contra Nestorianos; & sic per varias classes percurrantur omnes hæretici.*

Consect. unic. in quo exemplum singulare proponitur, ut ex illo appareat, quo pacto ad certam classem reduci possint omnia concilia particularia fidem respicientia, quæ aliquod concilium Generale vel præcedunt, vel sequuntur. Sumo v.g. Nicænum, & sic procedo. Inquiri quid sit in ea Synodo determinatum de fide, & reperio quatuor ibi esse definita. 1. Deum esse *factorem visibilium & invisibilium*, contra *Manichæos*. 2. Deum esse patrem; filium, & Spiritum Sanctum, seu esse in Deo tres personas realiter distinctas, contra *Sabellium*. 3. *Jesus Christum esse Filium Dei, natum ex Patre*..... *Deum ex Deo, lumen ex lumine, Deum verum de Deo vero*.... *Patri consubstantialem*, contra *Arianos*. 4. In forma Ecclesiæ baptizatos non esse rebaptizandos, bene

bene tamen eos, qui essent indebite baptizati: Can. 19. Hoc factio inquiri, quot fuerint habita concilia particularia sive ante, sive post Nicænum contra Manichæos, quot contra Sabellianos, quot contra Arianos, quot demum contra rebaptizantes. Immo inspicio, an habita fuerint aliqua conciliabula pro illis hæreticis: & in prima classe constituo omnia concilia particularia, vel conciliabula, si quæ sint, quæ pertinent ad Manichæos: in secunda classe ea, quæ respiciunt Sabellianos: in tertia ea, quæ spectant Arianos, vel Semiarianos: in quarta denum classe ea, quæ ad rebaptizantium disputationem conducere possunt; & sic ad certas classes reduco omnia concilia particularia, quæ sunt vel dispositiones ad concilium Nicænum, vel ejus executiones in canonibus ad fidem pertinentibus. Quod feci circa Nicænum, illud idem facio circa omnia alia concilia Generalia: & juxta illum ordinem, brevem edideram omnium Synodorum particularium collectionem, sed timui, ne nimis volumen istud excreceret: ideo illam collectionem suppressi; sed ne omnino ommissa videatur, in Synopsi Historica Conciliorum notavi identidem quem errorem Synodus illa confoderet, & cujus concilii Generalis esset vel præparatio, vel executio, ut sic quilibet dispersas variis locis, variis temporibus Synodos Provinciales ad certas classes possit reducere, & ea methodo labilem memoriam juvare.

SECTIO SECUNDA.

Qua methodo ad certa capita reduci possunt omnes Canones ad morem pertinentes, sive editi sint in conciliis Generalibus, sive in Provincialibus.

Prop. unica. Canones, qui mores respiciunt, optima methodo reduci possunt ad præcepta Decalogi per legem Evangelicam determinata.

Prob. Canones, qui mores respiciunt, nihil aliud sunt, quam uberiores Decalogi per Evangelium explicati expositiones: ergo canones morum ad tot classes reduci possunt, quot sunt præcepta Decalogi: & quia sunt decem præcepta Decalogi, ad decem classes reduci possunt: & quia officia cujuscumque conditionis reducuntur ad præcepta Decalogi, canones pariter morum possunt reduci juxta varia cujuscumque status officia.

Consect. unic. in quo proponitur singulare exemplum, quo appareat, quo pacto canones morum reduci possunt. Sumo v. g. primum Decalogi præceptum, video quod juxta moralem a me traditam primo præcepto inperatur singulis hominibus Fides, Spes, Caritas, & Religio. Inter legendum Concilia video, qui canones inlervire possunt ad explicandum exercitium Fidei, Spei, Caritatis, & Religionis, & canones respicientes fidem, qui non sunt citati in Morali Christiana, speciali notæ designo, vel asterisco confodio, & sic quid Concilia circa fidem exercendam dixerint, nitor addiscere. Quod dixi de primo præcepto, idem de aliis præceptis dictum existima: v. g. exemplo sit famosissima hæc questio: *An reus contra formas juris interrogatus, possit absque peccato jurare equivoce.* Inter legendum Concilia reperio, eam questionem examinatam fuisse in Concilio Troslejano an. 909. can. 11. & reprobatam esse eam sententiam, quæ permittebat, reum in his circumstantiis posse jurare *equivoce*: tunc rem acu designo, & textum Concilii aliis auctoritatibus a me allatis adjungo. Quod de hac questione dixi, de aliis dictum puta.

SECTIO TERTIA.

Qua methodo ad certa capita reduci possint omnes Canones ad disciplinam pertinentes, sive editi sint in conciliis Generalibus, sive Provincialibus.

Prop. unica. Canones disciplinæ optima methodo reduci possunt ad præcepta mere Ecclesiastica, & ad leges mere positivas, quas Ecclesia constituit.

Prob. Canones, qui disciplinam Ecclesiasticam respiciunt, sunt hi, qui determinant jus mere Ecclesiasticum: nihil aliud intelligimus: ergo optima methodo reduci possunt ad præcepta mere Ecclesiastica, & ad leges mere positivas, quas Ecclesia instituit.

Consect. unic. in quo proponitur singulare exemplum, quo appareat, quo pacto canones disciplinæ reduci possunt. Sumo v. g. primum Ecclesiæ præceptum, video quid circa sanctificationem Fæstorum jus positivum Ecclesiasticum statuat, & canones id respicientes speciali notæ designo.

CAPUT IV.

*De vero usu conciliorum in resolvendis
casibus conscientie.*

ARTICULUS I.

*In quo per varios paragraphos explicatur,
quæ sint necessaria ei, qui summa conciliorum
uti voluerit ad casus conscientie
resolvendos.*

§. I.

QUI resolvendis casibus conscientie incumbit, summam Conciliorum sibi primo comparet, qualis est, v. g. summa Caranze, Coriolani, Joverii, &c. Non debet insistere his questionibus, quibus circa Concilia occupantur critici; illæ enim questiones ad resolvendos casus conscientie nihil inserviunt. Sufficit ergo, ut moralis Theologus legat simplicem textum canonum, & eorum sensum conetur assequi, neglectis variis dissertationibus, quæ sæpe circa diversas, & inutiles materias agitantur. Tempus enim, quod legendis longis illis disceptationibus infructuose teritur, legendo textui canonum utiliter occupatur.

§. II.

*Quæ sint scitu necessaria ad assequendum
canonum intelligentiam.*

Nota ex dictis, quod concilia de tribus agere solent. 1. De his, quæ pertinent ad fidem. 2. De his, quæ pertinent ad mores. 3. De his, quæ spectant ad disciplinam. 4. Aliquando agunt de his, quæ pertinent ad jus civile. Jus enim civile, & canonicum, interdum se mutuo juvant. Canones fidei explicant, quid credendum, quid non credendum. Canones morum explicant, quid agendum, quid non agendum circa mores. Canones discipline determinant, quale debeat esse regimen Ecclesiasticum; quod enim in Republica civili vocatur politia, in Republica Christiana vocatur disciplina Ecclesiastica. Regulæ canonice civiles sunt illæ, quas Ecclesia instituit ad confirmandum jus civile.

Nota 2. Quod cum canones conciliorum non uno eodemque tempore scripti sint, inde est, quod non in omnibus idem reperitur stilus, nec eadem loquendi formulæ: modo ad mores unius regionis, modo ad instituta

alterius nationis fit allusio: nunc occurrunt voces primæ, & purioris latinitatis, immo & aliquando canonibus inferuntur verba infimæ, & barbaræ latinitatis: quæ singula difficultatem causant non mediocrem. Accedit ad majoris difficultatis incrementum, quod eadem vox modo unum, modo aliud penitus diversum significat juxta varium tempus, in quo usurpatur, & juxta diversam materiam, in qua sumitur: quæ quidem singula non possunt nisi magnam confusionem legentibus parere. Qui ergo verum, & legitimum conciliorum sensum voluerit assequi; legat glossarium *Ducange*; ibi enim vocis cujuscumque in conciliis usurpatæ intelligentiam, & significationem reperies: quot v. g. significationes admittat hæc vox *communis*, hæc vox *impositio manuum* &c. Quod si librum illum habere nequeat; legat quæ de conciliis scripti pater Annatus in suo Theologiæ apparatu; ibi enim explicantur solide & nitide quæcumque ad intelligentiam conciliorum conducere possunt.

ARTICULUS II.

*In quo explicatur, quid sit faciendum ei,
qui uti voluerit summa conciliorum ad
casus conscientie resolvendos.*

PROB. 1. Qui summam conciliorum uti voluerit, ad resolvendos casus conscientie, debet primo optime nosse, quinam sint fidei canones, quinam canones morum, & quinam canones discipline, & demum quænam regulæ canonice civiles.

Prob. rat. Canones fidei sunt invariabiles; quia fides, quam explicant, est invariabilis: Deus enim non potest opposita revelare: v. g. hodie revelare, quod sit trinus, postea vero declarare, quod non sit trinus; sic enim sibi manifeste contradiceret. Canones morum sunt pariter invariabiles, quia 1. Præcepta Decalogi, quæ explicant, variare non possunt; jubent enim quod est ab intrinseco bonum, & vetant quod est ab intrinseco malum. 2. Præcepta Evangelica, quæ exponunt, sunt pariter invariabilia; quia legi Evangelicæ non debet alia lex divina succedere, ut docet passim Scriptura, & Paulus ex professo ad Galatas, c. 1. ubi hæc dicit: *Sed licet nos, aut Angelus de Cælo evangelizet vobis, præter quod evangelizavimus vobis, anathema sit.* Canones discipline, variabiles sunt: sicut enim politia secularis varia est juxta diversas tum loci, tum temporis, tum personarum differentias, ita & po-

politia, seu disciplina Ecclesiastica. Regular canonico-civiles non plus habent firmitatis, quam leges civiles, cum eo fine constituantur, ut jus civile in suo robore permaneat. Ergo qui conciliis uti voluerit ad resolvendos casus conscientie, isthæc omnia debet distinguere, ne confundat regulas variabiles cum invariabilibus.

Consecratoria hujus Doctrinae.

Consect. 1. Qui prædictos canones non distinxerit, omnia in moralibus confundet, ut hæc brevi inductione patebit. Hæreticus est Doctor, qui cum pertinacia asserit, usuram non esse peccatum: minime hæreticus est mercator, qui amore pecunie ultras accumulatur. Unde hoc? Quia Doctor peccat contra canonem fidei, quo determinatur usuram esse peccatum; & mercator peccat contra canonem morum, quo inhibetur usuram exercere. Rursus nec contra fidem, nec contra mores, sed contra disciplinam peccat ignarus Parochus, qui publicum usurarium sepultura Ecclesiastica non privat, modo illud non fiat malitiose. Unde hoc? Quia Parochus nec canonem fidei, nec canonem morum, sed canonem discipline violat. Unde ut hæc regula ad praxim reducat, Doctor non potest absolvi nisi hæreticum retractant; mercator nisi damnum temporale reparavit; Parochus nisi consulto prius Episcopo probe noverit, quid hoc in casu sibi faciendum sit. Sic docet quis aquam veram, & naturalem non esse materiam baptismi. Alius fidem habens Ecclesie circa materiam baptismi, licet minister ad hoc consecratus, baptizat in affectu peccati existens. Tertius demum ex timore mundano contra vetitum Ecclesie baptizat extra casum mortis, non in Baptisterio Ecclesie, sed in domo aliqua privata. Primus peccat contra fidem, quia jubemur credere aquam veram, & naturalem esse materiam baptismi. Secundus peccat contra mores, quibus tenemur sancte sancta tractare. Tertius peccat contra disciplinam, quæ vetat baptismum extra Baptisterium conferri, nisi erga Principes, vel erga privatos, cum ad illud periculum mortis.

Consect. 2. Qui prædictos canones distinguere voluerit, magna utatur meditatione, necessarium est, quia nihil est difficilius, quam exacte distinguere, quinam sint canones fidei, quinam canones morum, quinam canones discipline; cum quia hæc tria sæpe in uno & eodem objecto connexa, & quasi indistincta reperiuntur: y. g. in baptismo ad fidem

pertinet, quod scias baptismum constare rebus, & verbis: conferri in aqua vera & naturali, sub hac forma, *Ego te baptizo in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti*. Ad mores spectat, quod adultus non recipiat baptismum, nisi cum sanctis dispositionibus, & quod minister consecratus, non conferat, nisi sit extra affectum peccati. Ad disciplinam vero spectat, quod baptismus talibus vel talibus ritibus accidentalibus conferatur: qui ritus non fuerint semper iidem.

Difficultatem distinguendi inter canones fidei, & morum, & discipline, auget mutua eorum canonum ab invicem dependentia; nam regulæ discipline moralia præcepta determinant, & moralia præcepta fidem vivam efficiunt: v. g. quam sterilis est hæc fides: Credo Deum esse adorandum, nisi fides illa exerceatur per illud præceptum, *memento ut diem Sabbati sanctifices*? & illud præceptum, *Sabbatum sanctifices*, quam vagum est, nisi per præceptum Ecclesiasticum determinetur, quod eo die audienda sit Missa, & divinis Officiis assistendum?

Prop. 2. Qui canones fidei, morum, & discipline distinguere voluerit, hæc tria attendat necessum est. 1. Symbolum Apostolorum, ut cognoscat canones fidei. 2. Decalogum explicatum per Evangelium, ut cognoscat canones morum. 3. Præcepta mere Ecclesiastica, ut cognoscat canones discipline.

Prop. ratione. Canones fidei nihil aliud sunt, quam uberiores Symboli Apostolorum explicationes: canones morum nihil aliud sunt, quam superiores Decalogi expositiones: canones discipline nihil aliud sunt, quam certæ juris Ecclesiastici applicationes. Ergo qui prædictos canones distinguere voluerit, tria hæc attendat necessum est; quia canones fidei cognoscat, si eos ad Symbolum comparaverit; canones morum percipiet, si eos cum Decalogo componat; demum canones discipline perspicuos habebit, si eos cum præceptis mere Ecclesiasticis comparaverit.

Dixi, cum præceptis mere Ecclesiasticis; quia cum præcepta Ecclesiastica fidem præcipiunt, vel mores injungunt, tum vel ad fidem vel ad mores pertinent, & sunt invariabilia, licet præcepta fidei & morum.

Consecraria hujus Doctrinae.

Consect. 1. Omnes illi canones, quibus determinatur, Deum esse unum in essentia & trinum in personis, & cetera, quae in Symbolo continentur, sunt canones fidei. Omnes illi canones, quibus explicantur praecepta affirmativa, & negativa, quibus iubentur actus interiores & exteriores fidei, spei, caritatis, & religionis, circa haec mysteria exercendi, aut quibus verantur actus hujusmodi mysteriis repugnantes, sunt canones morum; quia sunt uberiores explanationes hujus praecepti Decalogi: *Dominum Deum tuum adorabis*. Item omnes illi canones, quibus determinantur Festa, & solemnitates, circa Trinitatem, Incarnationem &c. sunt canones disciplinae; quia nihil aliud sunt, quam praecepti Ecclesiastici applicationes.

Consect. 2. Omnes illi canones sunt de fide, quibus determinatur, Ecclesiam Rempublicam esse non politicam, sed sacram, non ab hominibus fundatam, sed a Deo institutam, constantem non puris hominibus, sed civibus sacro baptismate initiatis, & Praelatis, v.g. Episcopis, Sacerdotibus, Diaconis per sanctam ordinationem consecratis, quia haec omnia pertinent ad istum articulum: *Credo unam Sanctam Ecclesiam*. Sic canones illi, quibus determinatur, quales debeant esse dispositiones sanctae eorum, qui vel praesunt, vel subsunt in Ecclesia, sunt canones morum, quia sunt fusiores explanationes hujus praecepti Decalogi: *Honora patrem tuum & matrem tuam*. Sic illae omnes regulae, quibus determinatur tempus, & locus, quibus possunt recipi Ordines sacri, aut praescribuntur vestes quibus distinguere oporteat Clericos a non Clericis sunt canones disciplinae.

Sic omnes illi canones, qui pertinent ad substantiam Sacramentorum, sunt canones fidei: v.g. ad fidem pertinet, quod homines non recipiantur in Ecclesia nisi per baptismum, non roborentur nisi per confirmationem, non nutriantur nisi per Eucharistiam, quia sunt uberiores explanationes hujus articuli: *Credo in remissionem peccatorum*: quo articulo indicatur, nos justificari per Sacramenta, aut per eorum vorem. Ad canones morum pertinet, quod nonnisi cum sanctae dispositionibus recipiantur ab adultis, & cum sanctitate conferantur a Ministro consecrato: sed ad meram disciplinam pertinet, quod baptismus non conferatur solemniter, nisi in Festo Paschatis, vel Pentecostes, quod confirmatio detur immediate post bapti-

smum ut hierosolim, vel in adulta aetate ut sit modo. Ad fidem pertinet, debere esse non unum, sed plures Episcopos, Apostolorum successores: ad mores vero, quod sint vocati a Deo & non intrusi, sancti & non vitiosi, docti & non ignari: sed ad disciplinam spectat, quod talis sit extensio illius Episcopatus, talis vero aeternus; quod enim limites illius Episcopatus sint majores, istius minores, res est disciplinae; limites enim Episcopatum crescent, vel decrescunt, juxta arbitriam Ecclesiae determinationem.

Quod sacri Ecclesiae Praefules sancta ordinatione consecrantur, res est fidei; quia explicat istum articulum: *Credo Ecclesiam Sanctam*. Quod sacra ordinatione consecrari debeant Laici eminere sanctitate, res est ad mores pertinens; quia explicat hunc locum: *Sancti estote, quia ego Sanctus sum*: Sed quod Praelati instituti sunt, modo forte ut Mathias, modo ad preces populi, ut septem Diaconi, modo electione, ut sit adhuc in locis quibusdam, modo per praesentationem a Rege factam summo Pontifici, ut sit in Gallia, res est solius disciplinae. Ad fidem pertinet, quod Matrimonium sit Sacramentum: ad mores, quod habeat ea omnia, quae ad essentiam contractus pertinent: ad disciplinam vero, quod talia, vel talia impedimenta habeat, jure positivo vel civili induta.

Prop. 3. Canones fidei & morum sunt omnino invariables quoad circumstantias temporis, loci, & personarum.

Prob. ratione. Quod pertinet ad jus naturale, est omnino invariable quoad circumstantias temporis, loci, & personarum; quia lex naturalis habet pro objecto non id quod est indifferens, sed id quod est necessarium: atqui canones fidei & morum pertinent ad jus naturale, cum pertineant ad Decalogum; ergo sunt invariables quoad circumstantias temporis, loci, & personarum, ita Canones fidei & morum ubique locorum, ubique gentium, & generatim ab omnibus sunt admittendi.

Consecraria hujus Doctrinae.

Consect. 1. Canones fidei & morum ita sunt omnino invariables quoad substantiam, ut nulla unquam in illis contingerit variatio, nisi quoad expressionem; quia doctrina fidei & morum venit ad nos non humano documento, sicuti scientiae humanae, v.g. Physicae, quae mutatur juxta varia, quae nobis offeruntur, incognitorum Phenomenon experimenta, sed doctrina fidei & morum ve-

nit

nit a revelatione Dei qui, utpote infinite sciens, non potest nova cognoscere, & utpote invariabilis, non potest rebus jam revelatis contradicere; & ita posteriores canones morum & fidei non possunt prioribus derogare, sed possunt solum eos explicare. Sic v. g. unitas Personarum in Divinis ante Nicænum exprimebatur, quod Personæ essent quid unum, post Nicænum vero, quod essent consubstantiales, &c.

Consect. 2. Canones disciplinæ, quatenus exprimunt fidem vel mores, sunt omnino invariabiles; quia ea parte pertinent ad jus naturæ, & variabiles solum quoad modum, quo vel fidei exercitium determinant, vel præcepta Decalogi ad usum applicant; quia ea parte pertinent ad legem positivam.

Sic v. g. Canones, quibus Ecclesia determinavit solemnitatem Festorum, austeritatem jejuniorum, &c. sunt invariabiles ea parte, qua pietatem erga Deum, vel sobrietatem erga nos ipsos præcipiunt; quia secundum illud munus pertinent ad jus naturale: sed sunt variabiles quoad modum vel celebrandi festa, vel exercendi jejunia; quia secundum illud munus pertinent ad jus positivum.

Prop. 4. Canones disciplinæ ea etiam parte, qua sunt variabiles, mutari non debent privata auctoritate, sed solum auctoritate Ecclesiæ vel decernentis eam mutationem, vel eam iustis de causis permittentis.

Prob. Ratione. Ex dictis ubi de lege, nulla lex privata auctoritate mutari potest; quia decet privatum subesse legi, minime vere ei dominari. Atqui canones disciplinæ sunt lex inducta auctoritate Ecclesiæ: Ergo privata auctoritate mutari non possunt.

Conseclaria hujus Doctrinæ.

Consect. 1. Canones disciplinæ tamdiu censentur vigere, quamdiu Ecclesia statuit vel pœnas novas contra infractores, vel jam statutas renovat, aut demum aliquid molitur, quo vigorem eorum canonum tueatur; quia tunc mutationem decernit, nec permittit, sed eidem mutationi totis viribus obstitit. Sic canones antiqui, quibus Monastica disciplina instituitur, & Clerici reformatio decernitur, suum etiam nunc vigorem habent quantum ad ea, quæ pertinent ad substantiam votorum & essentiam Clericatus: Tridentinum enim antiquos Canones renovat.

Consect. 2. Canones disciplinæ tunc vigere desinunt, cum Ecclesia contrariam legem sta-

tuit, aut usum contrarium non reclamando permittit; quia tunc aut mutationem decernit, aut tacite tolerat. Sic præceptum recipiendi quater in anno Eucharistiam, mutatum est in præceptum recipiendi semel in anno, ut habetur canone *Omnis utriusque sexus*. Primum ergo præceptum per aliud præceptum mutatum est. Sic concilium Ravennatense anno 1317. canone 12. vetans celebrare Missas privatas, dum solemniter dicitur, cessavit contrario usu ab Ecclesia permissio. Sic jejunium non tam rigide urget, quam urgebat tempore Divi Thomæ, quo comestio fiebat tertia hora post meridiem, jam vero sic circa meridiem; tunc non fiebat cænula, seu collatio, ut dicunt; jam vero permittitur in Religionibus etiam strictioribus. Sic pœnitentiæ peccatoribus imponendæ taxatæ olim erant per Canones; jam vero permittente Ecclesiâ ad prudentiam Sacerdotum relinquuntur. Sic ex concessione Pontificum plures Ordines Religiosi (modo observent quod est de substantia votorum) in aliquo temperant severitatem antiquæ regulæ; quia satius est eos Ordines sic subsistere, quam omnino extinguere.

TRACTATUS ULTIMUS.

De usu juris Canonici, & Civilis, & de vero usu Casuistarum.

PAraveram synopsis juris Canonici, & Civilis, juxta praxim Gallicanæ jurisprudentiæ; sed quia tomus iste in immensum cresceret, ideo tantum quædam de his quæ dicturus eram, indicabo.

CAPUT I.

De jure Canonico, in quo per varios paragraphos explicantur ea, quæ sunt necessaria ei, qui corpore juris Canonici uti voluerit ad resolvendos casus conscientie.

§. I.

Quid sit corpus juris Canonici.

CORPUS juris Canonici est collectio eorum Canonum, idest regularum, quibus Christiani diriguntur.

Corpus juris Canonici aliud est antiquum, aliud novum, aliud novissimum: & illud dividitur in commune omnibus Christianis, & alicui nationi particulare.

Corpus juris Canonici antiquum est illud,

in quo per varios auctores collecti sunt Canones, quibus Ecclesia, prioribus sæculis, per octingentos annos usa est. Si eam collectionem legere volueris, eam habes in Bibliotheca Iustelli duobus tomis comprehensa, impressa Parisiis apud Billaine anno 1561. eo opere nihil utilius ei, qui jus Ecclesiasticum antiquum addicere voluerit.

Corpus juris Canonici novum est illud, quo hodie in scholis, & in foro utimur. Eam habes collectionem in volumine, quod vulgo corpus Canonicum nuncupatur.

Corpus autem illud Canonicum constat decreto Gratiani, s. libris decretalium Greg. IX. Sexto decretalium Bonifacii VIII. Clementinis, Extravagantibus Joannis XXII. & Extravagantibus communibus.

Corpus juris Canonici novissimum est illud, quod coalescit ex decretis Conciliorum recentiorum, v.g. Constantiensis, Basileensis, Florentini, Tridentini; ex constitutionibus post Extravagantes communes editis, & in Bullariis contentis, & ex regulis Cancellariæ Romanæ.

Corpus juris Canonici novissimum, aliud est commune singulis Christianis, aliud est aliquibus nationibus peculiare.

Corpus juris Canonici novissimum commune singulis Christianis est illud, quod coalescit ex prædictis constitutionibus, & regulis apud omnes Christianos receptis.

Corpus Canonicum novissimum peculiare est illud, quod constat ex Pragmaticis Sanctionibus, & Concordatis regalibus: tale est jus Canonicum Gallorum, Germanorum, Hispanorum, &c.

Sic jus Canonicum novissimum Gallorum constat Pragmatica Sanctione per Carolum septimum in Bituricensi Conventu de rebus Ecclesiasticis promulgata, anno 1438. ex Concordato inter Leonem X & Franciscum primum inito, anno 1516. & ex libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ.

§. II.

Quot sint partes juris Canonici veteris, & quomodo citari soleat.

Jus Canonicum antiquum potest considerari secundum triplicem collectionem, primam, secundam, & tertiam. Prima dici potest Stephani Ephesini Episcopi: Secunda dici potest Dionysii Exigui. Tertia Orientalium.

Collectio prima, quam dicimus Stephani, continet solum Canones septem Conciliorum: duorum universalium, scilicet Nicæni

& Constantinopolitani: & quinque Provincialium, scilicet Anciran, Neocæsarensis, Gangrensis, Antiocheni & Laodicæni. Prima hæc collectio fuit approbata a concilio Chalcedonensi, & fuit in Latinum translata ab auctore nobis inognito.

Collectio secunda ea est, quam dicimus Dionysii Exigui Abbatis. Hæc collectio est paulo amplior alia; ultra enim prædictos Canones continet adhuc Canones Conciliorum Chalcedonensis, Ephesini, & Sardicensis, & quinquaginta Canones Apostolorum, & aliquot Canones Africanos; immo continet Decretales summorum Pontificum a Siricio usque ad Anastasium; tres insuper Epistolas Canonicas Basilii ad Amphilochem completitur. Abbas Dionysius Græcos Canones, & Græcas Epistolas Basilii in Latinum transtulit, quique translatio Latina est longe accuratior ea, quam ediderat Auctor, qui priorem collectionem Latinam fecerat. Collectionem Dionysii in Galliam detulit Carolus Magnus anno 787. eamque Galli ceteris collectionibus præferunt.

Collectio tertia, quam dicimus Orientalium, est prima & secunda collectio paulo latior; ultra enim utriusque binæ collectionis decreta, addit triginta quinque Canones quinquaginta prioribus Apostolorum, & ita adnumerat octoginta quinque Canones Apostolicos: completitur insuper Canones Trullanos, & Canones in Concilio Nicæno secundo habitos.

Jus Canonicum antiquum non aliter citari solet, quam citantur Concilia, aut Patres, & quibus extractum est. Sic v.g. si velim ostendere, ex jure antiquo Diaconos non ordinari Sacerdotes, mihi trigessimum annum attigissent, ut docet Concilium Neocæsareense, & Siricius Papa, sic loca illa cito: Concil. Neocæs. can. 2. Sirici. Epist. 1. id est, ea disciplina exprimitur in Concilio Neocæsareensi Canone secundo, & in Decretali Siricii Epistola prima. Quæ duo reperies in collectione Dionysii Exigui.

§. III.

Quot sint partes juris Canonici novi, & quomodo citari soleat.

Jus Canonicum novum, quale explicatur in Scholis, quinque libris continetur, qui vulgo dicuntur, *Decretum, Decretales, Sextus, Clementina, extravagantes.*

Decretum Gratiani in tres partes dividitur.

Prima pars continet distinctiones numero centum & unam, & quælibet distinctio suos habet Canones.

Secunda pars continet triginta sex causas, & causa quælibet suas habet quæstiones, & quælibet quæstio suos habet Canones: & causa trigesima tertia de poenitentia, utpote diffusior, continet septem distinctiones.

Tertia pars continet quinque distinctiones de Consecratione: quæ omnia his carminibus exprimunt juris Canonici Doctores.

Decretum centum distinctiones dat, & unam,

Triginta causas, & sex addit tibi mixtas,

Distinguit septem poenitentia. Consecra quinque.

Decretales continent quinque libros, quilibet liber continet certos titulos, & quilibet titulus certa quædam capitula.

Sextus liber additus quinque libris Decretalium continet etiam quinque libros, quilibet liber continet certos titulos, & quilibet titulus certa capita.

Clementine continent pariter quinque libros, & quilibet liber certos titulos, & quilibet titulus certa capitula.

Extravagantes continent pariter quinque libros, liber quilibet certos titulos, & quilibet titulus certa capita.

Extravagantes autem sunt duplicis generis. Aliæ sunt Joannis XXII. quia ab illo fuerunt vel editæ, vel collectæ. Aliæ sunt communes; quæ fuerunt ex aliorum Pontificum Decretalibus collectæ.

Uz autem scias, quomodo citationes juris Canonici cognoscere valeas, debes isthæc advertere. Quoties in libro, quem legis, reperis hæc signa, *Can.* vel *Cap. dist.* tali, v.g. 5. primam partem Gratiani debes adire, quæ distinctiones centum & unam complectitur. Quoties reperis, *Can.* vel *cap. 12. caus. q. 3* secundam partem Gratiani debes adire, quæ causas triginta sex complectitur: & si reperis *dist. de poenitentia*, trigessimam causam debes adire, ubi sunt distinctiones septem de poenitentia. Quoties reperis hæc signa, *Can.* vel *Cap. dist. de consecrat.* tertiam partem Gratiani debes consulere, in qua sunt quinque distinctiones de consecratione.

Si vero reperias hæc signa, *Can.* vel *Cap. de tali materia*, v.g. *de feriis*, *de simonia*, tum Decretales debes adire, quæ continent quinque libros, & liber quilibet certos titulos, & titulus quilibet certa capita.

Si vero reperias eadem signa, scilicet, *Cap.* vel *Can. de tali materia*, v.g. *de feriis*, & in Temp. II.

super hanc notam in 6. vel in 7. tunc lectum debes consulere; quia liber ille vocatur *sextus* eo quod additus sit quinque libris Decretalium.

Si vero reperias eadem signa, scilicet, *Cap.* vel *Can.* cum isto addito *Clement.* tunc Clementinas debes adire.

Si vero eadem signa reperias, v.g. *Cap.* vel *Can. de tali materia*, v.g. *de feriis*, cum isto addito *Extravag.* tum Extravagantes Joannis XXII. debes adire; si vero reperias *Extravag. comm.* tum Extravagantes communes debes consulere.

Scias adhuc, quod ne nimio labore fatigeris in quærendis citationibus in jure Canonico contentis, initio vel fine Gratiani appositus est index alphabeticus primæ vocis Canonum, qui in Gratiano continentur, & cum additione vel distinctionis, vel causæ, vel distinctionis de consecratione; immo notatur pagina, in qua prædictus Canon reperiatur, ut sic facili negotio Canonem, quem quæris, possis invenire. Idem habes initio Decretalium, initio libri sexti, initio Clementinarum, & Extravagantium: v.g. ut Canonistæ probent Clericum, vel Beneficiatum, vel in Sacris, teneri ad recitandum horas canonicas, sic procedunt: hoc habetur inquit *Can. Presbyter. 2. dist. 91. & extra cap. Dolentes. 9. de celebr. Missæ.* Quære ergo in illo indice alphabeticæ vocem *Presbyter*, & reperies paginam, in qua Canon ille reperiatur: & si error intervenisset in designanda pagina, incuria Typographorum, quære in prima parte Gratiani distinctionem secundam & Canonem nonagesimum primum. Item quære in indice alphabeticæ Decretalium vocem illam *Dolentes*, & reperies in qua pagina sit illud caput: quod si forte error contigisset in designanda pagina, quære titulum de celebratione Missæ, & caput nonum, & tunc caput *Dolentes* reperies. Ceterum istud magis exercitio quam studio addiscitur. Sed ne deterrearis variis abbreviationibus, quibus utuntur Auctores in citando jure Canonico, hæc addidisse non erit forte inutile his, qui sunt minus exercitati in legendo jure Canonico.

§. III.

In quo explicantur brevitate juris Canonici citationes.

Can. 1. Distin. 31. Id est canone primo distinctione trigesima prima primæ partis.

Can. Sciendum dist. 31. Id est canone, qui
 I i 3 sic

sic incipit *sciendum*, qui reperitur distinctione trigesima prima primæ partis.

Can. *Clericum* 74. XI. q. 1. Id est canone, qui sic incipit *Clericum*, qui canon est septuagesimus quartus, & qui reperitur causa undecima, quæstione prima secundæ partis.

Can. *Reperitur* 2. distinct. de pœnit. Id est canone, qui sic incipit *Reperitur*, qui reperitur in secunda distinctione de pœnitentia quæ distinctio reperitur in causâ trigesima tertia secundæ partis.

Can. 82. dist. 2. de consecrat. Id est, canone octuagesimo secundo, qui reperitur in secunda distinctione tertiæ partis.

Cap. *Novis*. Extra. de *judiciis*. Id est capite, cujus initium est vox ista, *novis*, quod reperitur extra *Gratianum*, scilicet in Decretalibus libro secundo, in quo est titulus de *judiciis*, & in quo titulo de *judiciis* est caput, cujus initium est vox ista *novis*. Si forte citatio fiat hoc modo, cap. *Fin. de judiciis*, tunc signum est caput, de quo est quæstio, esse ultimum. Si forte ponatur a pœ Gregor. signum est, id reperiri in Decretalibus, quarum auctor censetur Gregorius nonus.

Cap. *Cum singula*. De *præben. & dignit.* in VI. vel in 6. Id est capite, cujus initium est hæc gemina vox, *cum singula*, quod caput reperitur in titulo de *præbendis*, & dignitatibus, qui titulus reperitur in libro tertio sexti, qui additus fuit quinque libris Decretalium.

Cap. 1. De *jure Patron.* Clem. Id est, capite primo tituli decimi secundi, qui est de *jure Patronatus*, qui titulus reperitur in libro tertio Clementinarum.

Clemen. *Si furiosus*. De *homic. volunt. & cas.* Id est, Clementina, cujus initium est gemina ista vox, *si furiosus*, in titulo de homicidio voluntario vel casuali, qui titulus reperitur in libro quinto Clementinarum.

Cap. *Execrabilis* de *Præben. & dignit.* extrav. 20. Id est capite, cujus initium est ista vox, *execrabilis*, quod caput reperitur in titulo de *præbendis & dignitatibus* in libro Extravagantium Joannis XXII.

Cap. *Sancta Romana*. De *elect. extravag.* comm. Id est capite, cujus initium est duplex ista vox, *Sancta Romana*, in titulo de *electione* qui titulus reperitur in Extravagantibus communibus. Illæ autem Decretales vocantur Extravagantes, eo quod vagentur extra collectionem Decretalium, & Clementinarum.

§. IV.

De *jure Canonico novissimo*, & *quomodo citari solet*.

Jus *Canonicum novissimum* est illud, quod coalescit ex variis legibus Ecclesiasticis, quæ institutæ sunt a tempore Joannis XXII. qui Extravagantes collegit. Hæ autem leges continentur vel in conciliis, in quibus statutæ sunt, vel in Bullario continente omnes constitutiones summorum Pontificum. Jus autem novissimum non aliter citari solet, quam citentur concilia, vel Bullæ Pontificum. Sic v. g. cum citatur concilium Basileense, Constantiense, Florentinum, Tridentinum, ea concilia quærenda sunt in summa conciliorum: & cum citatur aliqua constitutio summi Pontificis, ea constitutio quærenda est in Bullario.

§. V.

Quomodo utendum sit jure Canonico in resolvendis casibus conscientie.

Jus *Canonicum* coalescit ex variis Scripturæ textibus, ex variis Sanctorum Patrum auctoritatibus, & ex variis conciliorum canonibus, & summorum Pontificum decretis, totumque suum robur mutuatur ex locis, quibus componitur. Qui ergo jure canonico utitur ad decisionem casuum, videat quid ex jure canonico extrahat, an textum Scripturæ, an auctoritatem Patrum, an canones conciliorum, an Pontificum decreta. Si Scripturam ex jure canonico mutuetur, eas servet regulas, quas circa Scripturam adhibendas statuimus. Si vero canones extrahat, eas observet leges, quas circa concilia observandas esse censuimus. Si vero vel auctoritatem alicujus Patris, vel decretum alicujus Papæ ex jure canonico educat, eas sibi præscribat regulas, quas statuimus in primo Tomo circa verum usum Patrum, & decretorum Pontificum.

CAPUT II.

De *jure Civili*.

§. I.

Quid sit Jus Civile.

JUS Civile est collectio earum legum, quibus homines diriguntur in bonum Reipublicæ.

blizæ. Totuplex potest esse *Jus Civile*, quod duplex est *Reipublica*: sed *Jus Romanum* ceteris longe præteritur; ideo de eo solo agimus.

Jus Civile Romanum est duplex, antiquum, & novum.

Jus Civile Romanum antiquum est illud, quod constat ex codice *Hermogeniano*, *Gregoriano*, & *Theodosiano*.

Jus Civile novum est illud, quod constat ex his libris, qui in scholis explicari solent, & integrum corpus *Juris Civilis* constituunt.

Corpus autem *Civile* sic ordinatur. I. Occurrunt quatuor libri *Institutionum*: quilibet suos habet titulos, & titulus quilibet suos paragraphos.

II. Occurrunt *Pandectæ*, seu libri quinquaginta *Digestorum*: quilibet liber suos habet titulos, & quilibet titulus suas leges.

III. Occurrunt duodecim libri *Codicis*: quilibet liber suos habet titulos, & quilibet titulus suas leges.

IV. Occurrunt *Novellæ* diversorum *Imperatorum*.

V. *Feudorum Constitutiones*.

VI. *Extravagantes*.

Quæ singula vix explicari possunt, nisi oculis intuentium, libros evolvendo, ostendantur.

§. II.

Quomodo citari soleat Jus Civile.

Ut scias, quomodo citari soleat *Jus Civile*, oportet, ut probe noris notas librorum, quæ sunt hujusmodi.

I. idest *Institutiones*.

D. vel ff. idest, *Digesta*, seu *Pandectæ*.

C. idest *Codex*.

N. idest *Novellæ*.

E. idest *Edicta Justiniani Imperatoris*.

N. J. idest *Novellæ Justiniani*.

C. T. idest *Constitutiones Tiberii*.

C. JJ. idest *Constitutiones Justiniani Justiniani*.

L. idest *Leonis Novellæ*.

C. I. idest *Constitutiones Imperiales*.

F. idest *Feudorum consuetudines*.

Ex. idest *Extravagantes*.

Sic ergo citantur varii libri *Juris Civilis*. *Inst.* lib. 3. T. 16. §. 2. de verb. oblig. Idest *Institutionum* libro tertio, titulo decimo sexto, paragrapho secundo de verborum obligationibus.

L. 42. ff. de verb. obl. Idest lege quadragesima secunda, ff. idest *digestorum*, seu *Pan-*

dictarum, titulo de verborum obligationibus; ideoque querendum, in quo libro sit ille titulus.

L. 4. c. de obl. & act. Idest lege quarta, C. idest *Codicis*, de obligationibus, & actionibus; & querendum est, in quo libro sit ille titulus.

Nov. 7. c. 3. §. 2. Idest *Novellæ* septima, Capite tertio, paragrapho secundo.

§. Fi. Et in tit. in quib. mod. feud. amit. Idest paragrapho finali, & titulo, in quibus modis feudum amittatur.

Sicuti diximus, quod in *Jure Canonico* ponitur index alphabeticus primæ vocis Canonum, qui apud *Gratianum* reperiuntur, vel *Capitulorum*, quæ reperiuntur extra *Gratianum*; ita in *Jure Civili* ponitur index alphabeticus primæ vocis cujuscumque legis, quæ vel in *Digestis*, vel in *Codice*, vel in aliis libris reperitur: & sicut diximus, quod in illo indice *Juris Canonici* designatur pagina, in qua reperitur vel *Canon*, vel *Capitulum*; ita in *Jure Civili* designatur liber, & titulus, in quo reperitur lex, cujus citatur initium. Qui ergo voluerit sibi comparare promptam facilitatem quascumque inveniendi *Juris Civilis* citationes, legat illum indicem, & in querendis illis legibus seipsum exerceat.

CAPUT III.

De vero usu Casuistarum.

Circa usum *Casuistarum* duæ sunt sententiæ omnino oppositæ: alii nullos *Casuistas* legendos putant: alii vero omnes indiscriminatim & legendos & suscipiendos arbitrantur. Utrumque extremum vituperandum videtur; periculosum enim est nullis credere *Casuistis*, sed singulis credere periculosius. Quæ ergo cautio, inquires, adhibenda est in retam lubrica? Quid circa hoc sentiam paucis accipe.

Primo, *Divum Thomam*, *Divum Bonaventuram*, *Divum Raymundum*, & *Divum Antoninum* potes legere intrepide & inoffenso pede, ut utar verbis *D. Hieronymi* loquentis de *S. Hilario*: sancti illi Doctores nimis sunt toto Orbe Christiano celebres, quam ut nostra commendatione egeant. Secundo, alios inferioris notæ *Casuistas* non leges, nisi prius attente pervolveris & diu meditatus fueris *Censuram* a Clero Gallicano editam an. 1700. ut hac saluberrima antidoto & laxiores & rigidiores *Casuistas* emendes, & quid in utrisque fugiendum sit, repetita ejusdem *Censuræ* lectione prænoveris. ea enim *Censura* maximam apud omnes Christianos, præcipue

apud nos Gallos, debet habere auctoritatem, ex una parte præcesserit Ecclesiæ Romanæ
tum propter dignitatem & eruditionem eorum, ex alia vero Gallicani Patres la-
tum, qui huic operi concinnando incubue- tam a Romanis Pontificibus sententiam &
runt, tum maxime quia nihil aliud præstitisse susceperint, & solemniter promulgaverint.
Sicut ergo, ut loquitur idem Senonense, *san-
cta & inviolabilis est Conciliorum universa-
lium auctoritas, cui quisque refragatur, hostis
fidei jure optimo censeri debet; ita, sed inferiori
quidem modo, sancta & inviolabilis Christi-
anismo omnibus, & præcipue nobis, debet esse
Cleri Gallicani Conventus auctoritas, cui
refragari nefas esset, cui vero acquiescere ne-
mini potest esse inglorium. Si toto isto opere
quid exciderit fidei minus consonum, illud lu-
bens diffiteor & ejuro: si quid vero minus
recte dictum, monitus sponte emendabo.*
*Domine Deus une, Deus Trinitas, quæcum-
que dixi in his libris de tuo, agnoscant & tui, si
quæ de meo, & tu ignosce & tui. Amen. Aug-
lib. 15. de Trin. cap. 61.*

A P P E N D I X ,

in qua

Plures Constitutiones Benedicti Papæ XIV. ad morum sanam doctrinam promovendam attinentes , nec non Canones pœnitentiales , atque census S. Inquisitionis Officio denunciandorum continentur.

LURES CONSTITUTIONES
BENEDICTI PAPÆ XIV.*Ad morum Theologiam reformatam
attinentes.*

I.

CONSTITUTIO

*Contra Clericos Sæcularibus Negotiis se
immiscentes.*

BENEDICTUS EPISCOPUS.

Servus servorum Dei ad perpetuam rei me-
moriæ.

Apostolicæ servitutis commissum No-
bis divinitus officium assidue vigi-
lare Nos admonet, ut ex prava ho-
minum cupiditate suborientia mala, quan-
tum in nobis est, provida sollicitudine coer-
centes, Dominici Ovis gregem, superna
opitulante gratia, ad æternam patriam diri-
gamus. Sed præcipua cura constringit de-
is, qui Ecclesiastico Ordini adscripti, & ad
sanctioris vitæ genus electi aliis in via sa-
lutaris actuum suorum claritate præluere
debent. Vehementer enim timidi, ac sol-
liciti sumus, ne ceteros Christi fideles, quos
gradus sui Sanctitatis verbis, & exemplo
edificare debent, morum suorum pravitate
a cælestium rerum amore ad terrena de-
sideria avertant.

Cum itaque, ut non sine gravi animi no-
stri dolore accepimus, velana humanarum
rerum cupiditas ita nonnullorum Clerico-
rum invaluerit animos, ut illicitam Ecclesia-
sticis negotiationem ad evitandas pœnas ad-
versus illam exercentes a Sacris Canonibus,
& Apostolicis Romanorum Pontificum Præ-
decessorum nostrorum Constitutionibus sanc-
titas sub alieni nominis velamine, Dei timo-
re, Ecclesiastici nominis decore, & æterno
suarum animarum periculo possibitis, te-
mere, nulliterque exercere non dubitent; &
quod palani temporalium pœnarum metu ag-
gredi non audent, qualitis deinde colori-
bus, & vanis inanum rationum prætextibus
clam efficere non timeant, quasi vel Dei o-
culos, qui & illuminabit abscondita tenebra-
rum, & manifestabit consilia cordium, late-
re, vel Supremi iudicis, qui non fallitur ex-
amen effugere possint: nos attendentes quod
Clericus, qui tantopere mundanis divitiis
parandis, inhiat, cælestia despiciere, & pro-
nihilò putare conyincitur, & quod Clericus

negotiator ex inope dives, & ex ignobili
gloriosus tamquam pellis, ut B. Hieronymus
docet, fugiendus est, ad exitiosam hujus-
modi labem ab Ecclesiastico Cœtu eliminan-
dam, & ut sancto Ecclesiæ Dei famulatu
addicti ab omni turpis lucri cupiditate ab-
horrentes studeant bene agere, & divites
fieri in bonis operibus, thesaurizantes sibi
fundamentum bonum in futurum, omnes, &
singulas Romanorum Pontificum Prædeces-
sorum nostrorum prædictorum Constitutio-
nes, illarumque quolibet contra quoscum-
que Clericos illicitos negotiatores desuper,
quomodolibet respective cum omnibus, &
singulis pœnis contra eosdem Clericos illicit-
e negotiantes editas, quas Constitutiones
hujusmodi ac earum quolibet præsentibus
de verbo ad verbum nibilo penitus omisso
pro insertis haberi volumus, motu proprio
& ex certa scientia, mereque deliberatione,
ac de Apostolicæ potestatis plenitudine no-
stris innovamus, confirmamus, & approba-
mus, istque, & earum quolibet novum Apo-
stolicæ firmitatis, & inviolabilis observantiæ
robur adjectimus, illasque sic innovatas, con-
firmatas, & approbatas cum omnibus, & sin-
gulis pœnis in eis, & earum quolibet adver-
sus Clericos illicitos negotiatores hujus-
modi contentis ad Clericos illicitos vel alieno
laici nomine quomodolibet negotiantes, pe-
rinde ac si per seipsos, ac proprio eorum no-
mine negotia ipsa illicita exercerent, omnes-
que, & singulas Constitutiones, earumque
quolibet adversus eos desuper editas fuissent
& in eis, & earum quolibet expressi, & deno-
minati reperirentur, motu & potestatis plen-
titudine præfatis perpetuo extendimus, &
apophiamus, illorumque omnia, & singula
bona sic ab eis alieno nomine illicitè acqui-
sita sub inevitabili spoliis pœna ad formam
Constitutionis sel. recordat. Pii Papæ IV. si-
militer Prædecessoris Nostri, quæ incipit
Decens esse, subijcimus, & subiecta esse vo-
lumus, & declaramus.

Insuper ut in sortem Domini vocati, depo-
sitis quocumque mundanarum curarum on-
ere, & humanarum cupiditatum impedin-
tis, Christum Dominum, qui propter nos
egenus factus est, cum esset dives, ut illius
inopia nos divites essemus, per calcatas mun-
di opes liberius, & expeditius sequantur,
memores salutaris illius B. Apostoli moniti,
qui clamat, & dicit: Nemo militans Deo
implicat se negotiis sæcularibus, ut ei pla-
ceat, cui se probavit: per eadem nostras
præsentem in perpetuo valituras motu, & po-
testate, plenitudine præfatis decernimus, ac

part-

pariter declaramus, quod si aliquod negotium Ecclesiasticum illicitum personis, licet ab eis minime institutum, sed a laica persona inchoatum, & ad eisdem Clericos sive hæreditario jure, aut quocumque alio titulo, sive singulariter, sive communiter, sive separatim, sive conjunctim cum aliis bonis, & aliis coheredibus, aut sociis profecuti sint, illud statim dimittere teneantur. Si vero negotium hujusmodi sine ipsius Clerici temporali detrimento statim dimitti nequeat, tunc si intra Italiam, Insulasque adjacentes existat Clericus a Venerabilium Fratrum Nostrorum S. R. E. Cardinalium decretorum Concilii Tridentini Interpretum Congregatione, si vero extra Italiam ab eadem Congregatione, vel ab Ordinario loci licentiam illud ad aliquod tempus retinendi, proviso interim, quod negotium hujusmodi a laico administraretur, impetrare teneatur: dictaque Congregatio, aut Ordinarius loci, perpenis singulorum casuum circumstantiis, licentiam impertiatur, tempusque in eo ad idem negotium dimittendum præferibat: & si Clericus negotium præfatum, licet a laico, ut præfertur, institutum abique licentia hujusmodi gratis semper sibi impertienda, aut illud ultra tempus sibi permillum retinuerit, vel etiam infra tempus prædictum negotium per seipsum administraverit, pro negotio illicito haberi, illumque omnibus, & singulis etiam spoliis pœnis præfatis subiectum esse motu, & potestatis plenitudine dictis perpetuo volumus, & definimus.

Ac demum eo quod *fel. rec. Prædecessor Noster Pius Papa IV.* per suas litteras, quarum initium est, *Romanus Pontifex*, declaravit præfata Constitutione super spoliis Clericorum ob illicitam negotiationem a se edita Prælatos, Officiales, ac alios Sæculares, & cunctos Ordinis Regulares Clericos, & aliosque cunctusque status, gradus, ordinis, conditionis, & præminentie in Urbe, & Curia, ejusque districtu decedentes, testandi tamen, codicillandi, & alias de bonis suis quibuscumque quomodolibet disponendi vel ad ipsorum proximiores, decedentibus illis ab intestato, transmittendi facultatem ex speciali Sedis Apostolicæ Indulto, vel suorum Officiorum privilegio, vel alio quovis titulo obtinentes nullatenus comprehendi; & quod *Paulus Papa V.* pariter Prædecessor Noster per suas litteras, quæ incipiunt, *In eminenti*, Clericos Cives, & Curiales sive Incolas hujus nostræ Atmæ Ur-

bis, tunc suæ, exempti a spolio, quoad bona in eadem Urbe, ejusque districtu intra decem milliaria consistentia, etiam ex redditibus Ecclesiasticis per eos acquisita, unde dubitari contigit, an suffragetur quoque ad evitandum spolium Cameræ Nostræ Apostolicæ competens pro bonis ex illicita negotiatione provenientibus: Nos Constitutiones Pii, & Pauli Prædecessorum nostrorum præfatas, quod bona ex illicita negotiatione hujusmodi a Civibus & Curialibus, sive Incolis Clericis cunctisque Ordinibus, ac Dignitatibus quibuscumque indultis, ac privilegiis munitis comparata, & in Urbe, ejusque districtu præfatis, & ubicumque existentia minime ad præmissorum effectum suffragari, sed illa sic provenientia Cameræ Nostræ Apostolicæ vero jure spoli debere, perinde ac si Constitutiones Pii, & Pauli Prædecessorum hujusmodi ad Præmissorum omnium, & singulorum effectum impediendum minime emanatæ fuissent, motu simili pririter declaramus, & statuimus, dictaque Pii, & Pauli Prædecessorum Constitutiones quoad præmissorum effectum fortitundum plenarie abrogamus, & abolemus.

Decernentes sic in præmissis omnibus, & singulis per quoscumque judices, & committarios quavis auctoritate fungentes, sublata eis, & eorum cuilibet quamvis aliter judicandi & interpretandi facultate, & auctoritate, scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Quo circa Venerabili Fratri nostro Annibaldi S. R. E. Cardinali Episcopo Sabinen. Albani nuncupato Camerario nostro, & ejus in Camerariatus Officio Successoribus, per Apostolica scripta mandamus quatenus spolia ipsa ex bonis ex illicita negotiatione provenientibus, uti vere spolia, prout alia ipsius Cameræ jura exigunt, & recuperari, ac præfentes nostras litteras inviolate observari faciat, nec permittat Cameram ipsam, vel per ea agentes desuper modo aliquo molestari, perturbari, ac inquietari, contra ductores quoslibet & rebelles per censuras, & penas ipsas etiam iteratis vicibus aggravando, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii sæcularis. Non obstantibus prædictis Pii, & Pauli prædecessorum, aliisque Apostolicis, ac in Provincialibus, & Synodalibus Conciliis editis generalibus, vel specialibus Constitutionibus, & Ordinationibus, ac quibusvis facultatibus testandi, aliisque privilegiis, indultis, & litteris Apostolicis quibuscumque concessis, approbatis, & innovatis, etiamsi de illis, eorumque

totis tenoribus specialis, & expressa mentio faciendi esset, illorum tenores pro sufficienter expressis habentes, illis in reliquis in suo robore permanentibus, ceterisque contrariis quibuscumque, etiam si aliquibus communiter, vel divisim ab Apostolica sit Sede indultum, quod interdicti, suspendi, vel excommunicari non possint, per litteras Apostolicas non facientes plenam, & expressam de indulto hujusmodi mentionem. Et quia difficile foret præsentibus nostras litteras ad singula quæque loca deferri, volumus, & declaramus, quod earum transumptis etiam impressis, manu Notarii publici subscriptis, & alicujus Prælati sigillo munitis, eadem prorsus fides in judicio, & extra adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostri Decreti, approbationis, confirmationis, innovationis, declarationis, statuti, ordinationis, concessionis, derogationis, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit indignationem Omnipotentis Dei, ac B. Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursum. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem Anno Incarnationis Dominicæ millesimo septingentesimo primo Kalendas Martii Pontificatus nostri anno primo.

D. Card. Passioneus,

X. Sub Dataribus

Visa de Curia
N. Antonellus.

Loco Φ Plumbi. I. B. Eugenius.

Registrata in Secretaria Brevium.

Anno a Nativitate Domini Nostri JESU CHRISTI millesimo septingentesimo quadragelimo, indictione quarta, die vero octava Martii, Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris, & Domini Nostri Domini BENEDICTI Divina Providentia Papæ XIV. anno primo, supradictæ Constitutiones affixæ, & publicatæ fuerunt ad valvas Basilicæ Principis Apostolorum, Cancellariæ Apostolicæ, Curie generalis in Monte Citorio, in Acie Campi Floriæ, ac in aliis locis solitis, & consuevis Urbis per me Josephum Massimilianum Apost. Curf.

Antonius Pellicia Mag. Curf.

II.

DECRETUM

JUSSU SANCTISS. DOMINI NOSTRI

BENEDICTI XIV.

EDITUM

Circa Celebrationem Missæ in Oratorio privatæ.

Die septima Januarii MDCCXLI.

Cum duo nobiles conjuges Diocesis Marficen. obtinuissent a Sede Apostolica Indultum pro Celebratione Missæ in privato suæ Domus Oratorio sic conceptum: Dilecte fili, & dilecta in Christo filia Salutem, & Apostolicam Benedictionem. Spirituali consolationi vestræ, quantum cum Domino possumus, benigne consulere, vosque spiritualibus favoribus, & gratiis prosequi volentes, & vestrum singulares personas a quibus excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, Censuris, & penis a jure, vel ab homine quavis occasione, vel causa latis, si quibus, quomodolibet innodata existunt, ad effectum præsentium dumtaxat consequendum, harum serie absolventes, & absolutas fore censentes, supplicationibus vestro nomine Nobis super hoc humiliter porrectis inclinatis, vobis, qui (ut asseritis) locorum Gallicii, & Messanelli Marficen. seu alterius Diocesis jurisdictionem temporalem in illis seu eorum altero exercentes, Baro, & Baronissa respective existitis, ut in privatis Domorum vestrarum habitationibus in Civitate, & Diocesi Marficen. existentibus Oratoriis ad hoc decenter nunc extructis, & ornatis, seu extruendis, & ornandis, ab omnibus domesticis usibus liberis per Ordinarium loci prius visitandis, & approbandis, ac de ipsius Ordinarii licentia ejus arbitrio duratura, unam Missam pro unoquoque die, dummodo in iisdem Domibus celebrandi licentia, quæ adhuc duret, alteri concessa non fuerit, per quemcumque Sacerdotem ab eodem approbatum sæcularem, seu de Superiorum suorum licentia Regularem, sine tamen quorumcumque jurium Parochialium præjudicio, ac Paschatis Resurrectionis, Pentecostes, & Nativitatis Domini Nostri Jesu Christi, aliisque solemnioribus anni festis diebus exceptis, in vestra, ac natorum, consan-

gui-

guineorum, & assuulim in eadem Domino vobiscum insimul habitantium, familiarumque, & quoad Oratoria ruri existentia, etiam in hospitum nobilium, vestrorumque presentia celebrari facere libere, & licite possitis, & valeatis, ac vestrum quilibet possit, & valeat, auctoritate Apostolica tenore presentium concedimus, & indulgemus: non obstantibus Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, ceterisque contrariis quibuscumque. Volumus autem, quod familiares servitiis vestris tempore dictæ Missæ actu non necessarij ibidem Missæ hujusmodi interessentes, ab obligatione audiendi Missam in Ecclesia diebus festis de præcepto minime liberi censeantur.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die 12. Februarii 1739.

Cumque exorta esset dubitatio, an ex vi hujusmodi Indulti liceret Missam celebrari in privato Oratorio, etiam sine presentia alterutrius ex dictis conjugibus, in quos Indulti concessio directa erat, cui quidem dubitationi locum dedit opinio nonnullorum Doctorum pro affirmativa, & negativa respective sententia inter se certantium, Sacra Congregatio Concilii, ad quam hujus questionis resolutio delata fuit, die 3. Decembris 1749. censuit: Non licere. Deinde vero Sanctissimus Dominus Noster, reprobata contraria Doctorum sententia, prædictam Sacræ Congregationis resolutionem nedum approbavit, verum etiam presenti Decreto publice evulgando voluit omnibus notum fieri, non posse vigore similis Indulti celebrari Missam in privatis Oratoriis, quando eidem Missæ actu non intersit aliquis ex iis, quibus principaliter Indultum concessum est: Indultum vero principaliter concessum intelligi iis tantum, quibus Breve dirigitur, nimirum personis illis, quæ a tergo ejusdem Brevis proprio nomine nuncupantur, adeo ut sine presentia alicujus ex dictis personis minime liceat Missæ Sacrificium peragi, etiam si præsens sit aliquis sive ex filiis, sive ex consanguineis, sive ex affinis, sive ex familiaribus, sive demum ex hospitibus nobilibus in eodem Brevi memoratis, quippe quibus nil aliud per ejusmodi Brevia conceditur, quam quod unusquisque eorum (dummodo, quod attinet ad familiares juxta clausulam in iisdem Brevis insertam, non sit ex illis actu non necessariis) assistens Missæ, quæ celebratur in Oratorio privato in presentia alicujus ex personis a tergo brevis proprio nomine nuncupatis, sa-

tisfaciat obligationi audiendi Missam diebus festis de præcepto. Sublata igitur, & proscripta quacumque minus germana interpretatione ejusmodi Brevium, & Indultorum in contrarium hæcenus facta, SANCTITAS SUA ita declaravit, & servari omnino mandavit, districtè præcipiens, ut omnes Episcopi, alique locorum Ordinarii, etiam tamquam a Sede Apostolica delegati, executioni, & observantiz hujus Decreti diligenter incumbant per Canonicas pœnas contra inobedientes eorum arbitrio constituendas.

A. Card. Gentili Præfatus.

C. A. Archiepiscopus Philippen. Secret.

III.

Constitutio ejusdem Pontificis circa
Jejunium.

Venerabilibus Fratribus, Patriarchis, Primatibus, Metropolitanis, Archiepiscopis, & Episcopis universis gratiam, & communem Sedis Apostolicæ habentibus.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabiles Fratres, Salutem, & Apostolicam Benedictionem.

NON ambigimus, Venerabiles fratres, quin univèrsis Catholicæ Religionis cultoribus notum sit, a tota per Christianum Orbem Ecclesia inter præcipua orthodoxæ disciplinæ capita perpetuo annumeratum retineri Quadragesimale Jejunium, quod olim in lege, & Prophetis primitus adumbratum, ipsius Domini Nostri Jesu Christi exemplo veluti consecratum, ab Apostolis traditum, a Sacris Canonibus ubique præscriptum, & ab universali Ecclesia ab ipso suo primordio retentum, & observatum est, Hoc nimirum, ut veteres tradidere Patres, nobis quotidie peccantibus communis penitentiae constituto remedio, per consortium Crucis Christi, nos etiam aliquando in eo, quod ipse propter nos præstitit, agimus; simulque ad recolenda sacratione redemptionis nostræ mytheria, quæ per Dominicæ Passionis, ac Resurrectionis memoriam, Quadragesimali potissimum tempore solemnius celebrantur, purificatis jejunio corporibus, & ani-

& animis dignius paramur. Hoc veluti nostræ militiæ tessera ab inimicis crucis Christi secernimur, flagella divinæ ultionis avertimus, & cælesti præsidio in dies adversus Principes tenebrarum munimur. Hoc despectui habito non contemnendum divinæ gloriæ detrimentum, non leve Catholicæ Religionis dedecus, nec dubium animabus Christi fideliū periculum oboritur: nec aliunde populus calamitatem, rebusque publicis, & privatis cladem, exitiumque importatum esse constat. Ab hac vero infinita in hærentique in omnium Catholicorum hominum animis de sacratissima Quadragesima, aliisque diebus jejuniū consecratis persuasione, & reverentia, quam aliena, quam discors, quam absona sit hodierna jejunantium consuetudo, quantum ab ipsa jejuniorum institutione, & servata semper, ubique, & ab omnibus disciplina quam longissime distet, Vos Venerabiles Fratres qui populorum curæ vestræ commissorum mores, & usus probe nollis, pro singulari sapientia vestra præ ceteris clarius intelligitis. Nos sane, quibus in hac sublimi Apostolicæ procuratoris specula constitutus undique gentium nuncios afferuntur, lacrymis deplorare non possumus, augustinissimam Quadragesimalis jejunii observantiam ob nimiam nullis legitimis urgentibus causis ubique indiscriminatim dispensandi facilitatem plane sublatam esse; ita ut Orthodoxæ quidem Religionis cultores merito querantur; hæresum vero sectatores illudent & exultent. Perniciose huic corruptelæ plurimorum insuper licentiam adjunctam esse dolemus, quæ usque adeo invaluit, ut nulla Apostolici Instituti, sacratissimique præcepti habita ratione jejuniorum tempore palam, & impune ab eisdem agerentur convivia, & epulæ interdixit promiscue inferantur. Ea propter quemadmodum quibus eurus, sollicitudinibus, & angoribus urgeamur, cum Fraternitatibus Vestris communicamus; ita facere non possumus, quin pro iuncto nobis supremo sacrosancti Apostolorum officio, & ardentissimæ Fraternitatum Vestrarum zelum ad opportunum hisce malis adhibendum remedium excitemus, & ad congruentes huiusmodi abusibus penitus extirpandis leges præscribendas meditemur. Interea, Venerabiles Fratres, gaudium, & eorona nostra, nobilium considerantes nihil Deo acceptius, nihil pastoralis ministerio nostro dignius, nihil gregibus curæ nostræ commissis utilius, quam ut verbo, & exemplo præeuntes, Christi fideles ad tam salutarem Christianæ poenitentiae, & pietatis exerci-

tationem alacrius suscipiendam, constantissime retinendam, & ea quæ instituta sunt, disciplina peragendam vehementius inflammemus, omni opera, atque industria studeamus, ut fideles populi in conspectu Dei per austeriorem jejuniorum observantiam tales permaneant, quales in ipso Paschali festo dignum est inveniri. Debitum igitur paternæ uniuscuiusque vestrum sedulitatis, & caritatis officium iure postulat, ut omnibus notum faciat, & annuncietis, nemini quidem sine legitima causa, & de utriusque Medici consilio; multitudini vero, veluti populo, aut civitati, aut genti indiscriminatim integræ, non nisi gravissima, & urgente necessitate, & in calibus per Sacra Canonum statuta præscriptis cum debita Apostolicæ hujus Sanctæ Sedis reverentia a Quadragesimali jejuniū dispensationem toties, quoties opus fuerit concedendam, nec audeat, fidenterque usurpandam; nec superbe, & arroganter ab Ecclesia, sicut alicubi in more positum esse accepimus, esse postulandam. Gravissimam vero, urgentemque necessitatem etiam non est, cur vobis explicemus, nolumus tamen vos ignorare, cum huiusmodi necessitate & servandam esse potissimum unicam comestione, sicut alias hic Romæ, ac Nos ipsi hoc anno urgentibus causis dispensantes expresse præscriptimus, & licitas, atque interdictas epulas promiscue minime apponendas esse. Porro quemadmodum de ejusmodi indulgentia tam caute impertienda, si secus fieret, Nos persuasum habemus, distictam Supremo Divino Indici redditum iri rationem, ita conscientiam uniuscuiusque vestrum onerandam esse ducimus. Insimul Fraternitates Vestras rogamus, & in Domino exhortantes obsecramus, ut populos, qui communem omnium Christiani fidelium poenitentiam, ac disciplinam servare nequeant, commoneere satagatis, ne per alia pietatis opera, ut sua cuique devotio suggeret, peccata sua expiare, & Deo satisfacere negligant, quin immo sanandis vulneribus, quibus humana infirmitas lauciat, diligenter adhibere studeant curationem, ut culpas de mundano pulvere contrahas, dum casta jejunia decoquere non possint, pia opera, orationum suffragia, & elemosynæ munera redimant. Interim solarium, & levamen non leve meritori nostro a pastoralis vigilantia, & caritate vestra præstolantes, ac certo nobis pollicentes, Apostolicam benedictionem cum uberi cælestium charismatum copia conjunctam in eosdem populos vestros redundaturam, Vobis, Venerabiles Fratres,

per-

peramanter impertimur. Volumus autem, ut præsentium tranſumptis ſive exemplis etiam impreſſis, manu alicujus Notarii publici ſubſcriptis, & ſigillo perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis, eadem prout ubique fides adhibeatur, quæ præſentibus adhiberetur, & adhiberi poſſet, ſi forent exhibitæ vel offenſæ.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem ſub Annulo Piſcatoris die 30. Menſis Maji 1741. Pontificatus Noſtri Anno primo.

D. Cardinalis Paſſioneus.

IV.

CONSTITUTIO

SS. D. N. BENEDICTI PAPÆ XIV.

Ad Episcopos directa

Qua ſuperior Conſtitutio circa Jejunium declaratur.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabiles Fratres, Salutem, & Apoſtolicam benedictionem.

IN ſuprema univerſalis Eccleſiæ procuratore, mentis licet imparibus per ineffabilem divinæ bonitatis abundantiam, ut Orthodoxæ Fidei aſſertores, ſic etiam Eccleſiaſticæ diſciplinæ Cuſtodes, ac vindices conſtituti, Quadrageſimale præteritum Jejunium, quod inter præcipua Orthodoxæ diſciplinæ capita temper, & ubique ab ipſo Eccleſiæ exordio numeratum eſſe nemo ex Catholicis ignoſcitur, ab hodierna jejunantium corruptela vindicare, & in priſtinam, quantum benedicente Domino fieri poſſet, obſervantiam revocare cupientes per alias noſtras in ſimili forma Brevis litteras ad Fraternalitates veſtras die 30. proxime elapſi menſis Maji currentis anni datas, eximium Fraternalitatum veſtrarum zelum excitandum curavimus, ut ad laborare ſtuderetis, ne hac in parte & operatur Apoſtolicæ noſtræ ſollicitudinis angoribus leſam, & ſalutare abolendam ſacra- tiſſimi Jejunii corruptelæ remedium deeſſet. Quoniam autem Paternæ Pontificiæ caritatis, quæ novit imbecillitates infirmorum ſuſtinere, atque etiam cum infirmantibus infirmari, non immemores, quemadmodum a jejunio aliquando ex legitima cauſa, aut gra-

viſſima, urgente neceſſitate exigente diſpenſandum eſſe ex Apoſtolica benignitate cenſuimus; ita inter cetera præſcriptis unicam comeſtionem ſervandam, & licitas, atque interdictas epulas minime eſſe apponendas. Hinc factum eſſe accepimus, quod non deſuerunt qui per humanas, & hominibus a Chriſtiana poenitentia abhorrentibus dumtaxat dignas ſulationes ſibi aliſque perſuadeant, unicam poſſibilem comeſtionem ſervari, atque epulas licitas, & interdictas minime apponi debere; cum multitudini quidem indilcriminatim ob urgentem, graviſſimamque neceſſitatem, non vero ſingulis ob legitimam cauſam, & de utriusque Medici conſilio diſpenſatur. Quam ſane perſuaſionem a ſententia noſtra alienam, ut ex omnium animis penitus eveſſamus, Nos quibuſcumque quacumque occaſione live multitudini indilcriminatim ob urgentem, & graviſſimamque neceſſitatem, live ſingulis ob legitimam cauſam, & de utriusque Medici conſilio, dummodo nulla certa, & periculola affectæ valetudinis ratio intercedat, & aliter fieri neceſſario exigit, in Quadrageſimæ aliſque anni temporibus, & diebus, quibus carniſum, ovorum, & lactuſciorum eſus eſt prohibitus, diſpenſari contigit, ab omnibus omnino, nemine excepto, unicam comeſtionem ſervandam, & licitas, atque interdictas epulas minime eſſe apponendas tenore præſentium declaramus, & edicimus; quemadmodum per ſingulas noſtras in pari forma Brevis litteras ſingulis utriuſque ſexus Chriſtiſide libus ob corporis infirmitatem, quibus obnoxii reperiuntur, in ſacra tiſſima Quadrageſima, aliſque jeſſuno ſanctificatis diebus veſcendi prohibitis licentiam dantes, unicuique expreſſe præſcribimus, atque præcipimus. Ea propter Fraternalitates veſtras rogamus, atque in Domino obſecramus, ut populos veſtre cære commiſſos ad tam opportunum ſanandis vulneribus, quibus per humanam infirmitatem quique ſauſciatur, ſanctiſſimi Jejunii reſignandum ala crite adhibendum cohortantes, ſedulo, ac paterne moneatis, rem agi non quidem exiguam, ſed longe graviſſimam de obſervando, ſuſtinendoque Jeſſunio purificandis aniſis, corporibuſque ſalutari. In ſpem igitur illos erigite cæleſtium præmiorum, quibus aliſque odis non ſunt conſignæ paſſiones hujus temporis, immo leve, ac momentaneum non tribulationis, ſed medicæ abſtinentiæ noſtræ incommodum magnum gloriæ pondus operatur in Cælis. Ab omnibus ſe abſtinent, qui in agone contendunt,

dunt, ut corruptibilem coronam accipiant: pudeat tam imbelles ac delicatos Christianæ militiæ milites refugientes a consortio Crucis Christi, qui coronam legitime certantibus propositam sperare præcipit incorruptam, ad cuius auspiciū, & pignus Fraternitatis Vestris Apostolicam benedictionem iisdem etiam populus vestris nostro nomine impertiendam peramanter elargimur. Volumus autem, ut præsentium transumptis, sive exemplis etiam impressis manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis eadem prorsus ubique fides adhibeatur, quæ præsentibus adhibetur, & adhiberi possit, si forent exhibitæ, vel offensæ.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die 22. Mensis Augusti 1741. Pontificatus nostri anno secundo.

D. Cardinalis Passioneus.

V.

SS. D. N. BENEDICTI PAPÆ XIV.

Epistola Encyclica ad Episcopos directæ

Qua duæ Superiores Constitutiones circa Jejunium declarantur.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabiles Fratres, Salutem, & Apostolicam benedictionem.

Libentissime quidem amplectimur, quæ Nobis offeruntur, occasiones ad vestros animos excitandos, ut Ecclesiasticæ disciplinæ reparandæ sedulam curam conferatis. Etenim Summi Pontificatus Dignitati, ad quam Nos, licet immerentes, erecti fuimus, conjunctam esse intelligimus sollicitudinem aliarum Ecclesiarum, Nobisque commendatam, qui plane tenuitatem virium Nostram non ignoramus.

Cum itaque præsentium litterarum argumentum totum sit de jejunio, quod tempore Quadragesimæ, veteri Ecclesiæ instituto, ac lege Fidelibus indicitur, supervacaneum ducimus longam orationem conficere de Quadragesimæ Institutione, & Patrum, & Conciliorum omnes super hac re in medium proferre auctoritates. Difficile id quidem No-

bis parum videretur, sed potius allentum, & nullo modo consentaneum Vobis, quos doctrinæ laude, Canonum, & Sacræ Historiæ cognitione præstantes arbitramur. Porro ad scribendas has litteras adducti fuimus gravissimis illis verbis Tridentinæ Synodi, quæ sess. xxv. de Reformat. præcipit Episcopis omne studium impendere, ut Fideles ipsorum Curæ traditi magna religione perficiant ea, quæ a Sacris Canonibus præscribuntur; ut illis omnibus, & iis præcipue sint obsequentes, quæ ad mortificandam carnem conducunt, ut ciborum delectus, & jejunia.

Ubi primum Bononientem Ecclesiam administrandam suscepimus (ad quam beneficio Clementis XII. tel. record. ab Sede Anconitana translati fuimus) Mandatum evulgavimus, quod libro primo Institutionum Nostrarum pro Viris Ecclesiasticis decimo quinto loco continetur. In illo plures difficultates indicavimus, ob quas minime solvendo jejunii legibus putabamus illos, qui ob legitimam causam, & legitima prius auctoritate interposita, Quadragesimæ abstinentioniam non observarent: minime, inquam, solvendo a jejunio, ita ut liceret ipsis quolibet die mensam sine institui, non unica vice, vespertina superaddita refectio, quæ permitti jejunantibus consuevit. Tandem in hac Pontificia Sede collocati rem totam in examen iterum revocavimus, & præstantissimis quoque Viris demandavimus ipsam diligenter, accurateque pendere, ac suas denique opiniones Nobis exponere. His peractis hujusmodi controversiæ finem tribuere constituimus, illudque decrevimus, ne ulla in posterum sive peculiaris, sive generalis pro aliqua Civitate, vel Oppido concedatur facultas adhibendi carnes ad mensam tempore jejunii, vel Quadragesimæ, nisi conditio servandi jejunii, sive unius comestionis interponatur. & illud quoque monitum addatur, nequaquam licere mensam eandem carne ac piscibus instruere. Equidem declinatis hac ratione nimium implicatis questionibus, existimavimus unicam singulis diebus comestionem inducere illis etiam, qui carnibus uti, cum jejunium indicitur, rite obtinuerunt; & pravam illam consuetudinem, quæ apud multos nimis invaluerat, penitus evellere, afferendi nempe carnes in mensam cum piscibus, postquam ipsi Quadragesimalis abstinentioniæ præcepto soluti fuerunt, ob eam potissimum causam, quod grave detrimentum salutis ab usu piscium accipiant.

Hac apertissime constant ex nostris Apostolicis litteris, quas in forma Brevis dedimus ad

ad omnes Episcopos Orbis Catholici anno 1741. quarum primæ incipiunt, Non ambigimus; alteræ vero, In suprema. Nos profecto nulli umquam elargiti sumus vescei carnibus, cum tempus Quadragesimæ, siue aliud jejunium præcipitur, nisi indicta, scriptaque conditione, quam superius commemoravimus. Maximam pariter lætitiâ percipimus, cum redditæ Nobis fuerunt plures Epistolæ, ac Mandata vestra Litteris nostris Apostolicis omnino consentanea, quibus pro virili parte contenditis adducere Populos Vobis subiectos, ut propositam in illis disciplinam pie servarent.

Interim promulgatis iisdem Apostolicis Litteris, quas paulo ante nominavimus, plures cavillationes excogitatæ sunt a nonnullis, uti Nos antea facili conjectura suspicari fuimus. Plures etiam quæstiones propositæ Nobis fuerunt exigui quidem ponderis, ac momenti, quemadmodum Nos opinamur, cum illæ, vel ipsius Legis verbis, vel sensu penitus corruant, ac dissolvantur. Attamen Sacro Tribunali Nostrò Pœnitentiariæ rerum hujusmodi conficio, ac periclitissimo eadem quæstiones expendendas commisimus, quibus omnibus plene, cumulateque, quoties opus fuit, satisfecit.

Archiepiscopus Compostellæ in Hispaniarum Regnis primus Inquisitor nuperrime vita functus longam ad Nos dedit Epistolam, qua plures recensabat difficultates, quæ Litteris Nostris Apostolicis adversabantur, quominus executioni mandarentur, eo quod nonnulli Theologi in diversas opiniones, ac sententias abirent in solvendis quibusdam quæstionibus, quibus Litteræ Nostræ Apostolicæ causam, & occasionem præbebant; ac proinde de illis iudicium Nostrum exquirebat. Equidem Archiepiscopi Litteræ Nos gravissimis, ac difficillimis temporibus occupatos deprehenderunt. Attamen, dum quæstiones in ipsis expositas percurrimus, visum Nobis est non quidem expectari, ut iis quæstionibus responsum fieret, ipsique solutis nullum impedimentum sive obstaculum Nostris Litteris Apostolicis superesset; sed potius, ut objectis cavillationibus ad optatum finem ipsæ minime adducerentur. Accedit etiam quod Epistola Archiepiscopi multis argumentationibus, & obsecris vocibus redundabat; quamobrem licet plures hortarentur, ne ullum Archiepiscopo responsum redderemus, illi tamen satisfecimus, res præcipuas ex ejus Litteris delibantes, & quæstiones omnes ad certum numerum redigentes. Primum nostris oc-

cupationibus tribuendum testati sumus, quod tarde ipsi responsum daremus, ejus studium commendavimus, & etiam magnopere probavimus, quod anceps, ac dubius ad hanc Sanctam Sedem confugerit, ut consilium exposceret. Deinde prolatis quæstionibus satisfacere non prætermisimus, illum tamen monentes de Institutò Summorum Pontificum, qui leges condere solent, disciplinam decernere, neque ullam habere rationem illorum, qui dubitandi causas obijciunt, ut quæ constituta sunt, perturbent, ac evertant.

Vix redditis Litteris Archiepiscopus paulo post vitæ cursum absolvit: itaque non immerito suspicamur, responsa nostra, quæ litteris continebantur, haud cognita fuisse, & perspecta illis, qui quæstiones excitaverant. Post hæc alii pariter ex Hispanis Episcopis nonnullas ex iisdem quæstionibus nobis proposuerunt; quare iisdem responsis usi sumus, quæ tradita prius Archiepiscopo Compostellæ a nobis fuerant. Non desuerunt etiam præstantes inter Italos Theologi, qui Litteras nostras Apostolicas datas an. 1741. egregiis Commentariis illustrarunt. Idem contigit responso, quod fecimus Archiepiscopo Compostellæ die 8. Julii anno 1744. quod sane integrum suis libris præfigendum curaverunt. At quoniam libri ejusmodi ad nos fortasse nondum pervenerunt, vel curis aliis distenti illos percurrere minime potuimus, his Litteris Encyclicis adjungimus illas pariter, quas (uti dictum sæpius est) ad Archiepiscopum Compostellæ jampridem scripsimus, ut quæ disciplina vestris in Diocesis tenenda sit, plane cognoscatis, ac ne vos deterreant difficultates, si quæ a captiosis hominibus concitentur.

VENERABILI FRATRI
ARCHIEPISCOPO COMPOSTELLÆ
BENEDICTUS PAPA XIV.

VEN. Frater salutem &c. Si Fraternalitas tua secum reputabit quot gravissimis & maximis curis propemodum obruamur, quantumque, hoc præsertim difficillimo tempore, prorsus Nos teneat imposita tenuitati Nostræ sollicitudo omnium Ecclesiarum, non sane mirabitur, tamdiu sibi procrastinatum fuisse responsum ad eas Litteras, quibus Apostolica auctoritate dissolvendas

rogasti obortas in Hispania disputationes aliquas e duabus nostris Epistolis ad omnes Episcopos superioris Anni 1741. 30. Maji, & 22. Augusti, quibus intra legitimos fines coercuimus invalescentem Ecclesiastici jejunii relaxationem. Potius tibi in mentem venit cogitare de singulari nostro in religiosissimam Hispaniam Ecclesiam amore, unde Nos, immensa licet rerum mole fatigatos, ad expediendum sibi in omni sua perplexitate salutis iter opem nostram præsto habet. Quamquam igitur, dum prænunciatas Constitutiones edidimus, non aliud propositum Nobis fuerit, ac refrænare paucorum nimis ingenio fidentium Theologorum licentiam, qui opinionum novitate gaudent: nec otium, nec animus Nobis fuerit definire quicquid subtili indagatione deduci possit ex proposita a Nobis jejunandi regula; tamen eximia paternæ caritate compleximur adeo observantissimos Romanæ Sedis Hispanos, tantique facinus obsecrationes tuas, ut occurrere anxietati vestræ libenter adjecerimus animum, & Nos ipsi quæstiones abs te propositas dirimendas constituerimus. Sic autem se habent.

I. Utrum quæ in antedictis Nostris Litteris in forma Brevis de unica comestione, & de epulis non permiscendis præscribuntur, sub gravi etiam præcepto prohibeantur.

Respondemus: Concedentes facultatem vescendi carnibus tempore vetito, sub gravi teneri easdem facultates non aliter dare, quam geminis hisce adjectis conditionibus, videlicet unicæ in diem comestionis, & non permiscendarum epularum. Eos vero, qui hujusmodi facultatibus utuntur, sub gravi ad binas ipsas conditiones implendas obligari.

II. An ii, quibus concessum est vesci carnibus, possint in vespertina refectiuncula ea quantitate carnis vesci, quæ jejunantibus permittitur.

Respondemus: Non licere; sed opus habere, eo cibo, eaque uti portione, quibus utuntur homines jejunantes rectæ conscientiæ.

III. An qui jejunii tempore vesci carnibus permittuntur, & unica comestione uti debent, horam jejunantibus præscriptam servare opus habeant?

Edicimus, observandam iis esse.

IV. Quænam sint epulæ licitæ, quæ videntur cum interdicitis conjungi?

Respondemus: Epulas licitas pro iis,

quibus permissum est carnes comedere, esse carnes ipsas: epulas interdictas esse pices; adeoque utrumque simul adhiberi non posse. Piscibus tamen edendis non interdicitur ii, quibus datur tantum facultas adhibendi ova, & lactinia.

V. An præceptum de utroque epularum genere non miscendo, dies quoque Dominicos Quadragesimales complectatur? Affirmatur completi.

VI. Utrum hæc lex ad eos quoque pertineat qui ex Bulla Cruciatæ edere possunt ova, & lactinia.

Rescribimus: Nihil in prænunciatis Nostris Apostolicis Litteris statutum esse, quod respiciat gratiosum Cruciatæ Diploma. Quare qui eo gaudent, illius tenorem strictæ, & considerate perpendant, ex ejusque sententia se gerant. Caveant autem, ne inani quapiam excusatione se se solutos esse arbitrentur præscriptis ibi legibus.

VII. Utrum memorata duo præcepta urgeant extra Quadragesimam?

Respondemus. Urgere extra Quadragesimam utrumque præceptum: illud scilicet unicæ comestionis cum reliquis legibus in secundo, & tertio ad hæc postulata responso expressis: & alterum non permiscendi epulas licitas cum interdictis, ut in quarto postulato definitum est.

Habeas, Venerabilis Frater, penitus explicatum quicquid apud Vos ex nostris sapientius nuncupatis Apostolicis Litteris dubitationem attulisse scribis. Qua quidem in re laudavimus consilium tuum interrogandæ supremæ Romanæ Sedis, ut libero, & non vacillanti gressu ad Oves sana doctrina imbuedas incedere Pastores quant: in istoque tuo suscepto consilio agnovimus Hispanam Religionem, nihil sibi tutum, nisi Divi Petri Cathedra acceptum, reputantem; qua splendidissima gloria tantum nomen, & incorruptæ Fidei fructum Hispania sibi peperit. Cavendum autem vobis est (idque plurimum ad te pertinet, qui illustri Archiepiscopi, & Inquisitoris geris præcipuum munus) ne in expendendis Apostolicæ Sedis Constitutionibus pro nimia exhauriendi argumenti sollicitudine nullus fiat dissimulandi, ambigendique modus. Sedula deinde opera conferenda, ut istiusmodi dubia, quæ facile, pro ingeniorum varietate, disputando emergunt, penitus inter vos dirimantur, ne diuturna umquam disceptatione fluctuent animi, præsertim cum Constitutiones ipsæ Apostolicæ scopum, quo

ten-

tendant, aperte demonstrent, & illuc promptum dirigi potest quicquid dubitando interturbare videatur. Idli animadvertissent qui de presenti negotio plura dubitarunt, nodum sibi exsolviscent. Patebat enim, nihil aliud Nobis in animo fuisse, quam cohibere vivida nonnullorum Theologorum ingenta, qui nimium sacri jejunii fines prætergressi, & non parum obliti, illud ad retinendum in officio corpus divinitus institutum, hosti huic spiritus intensissimo blandiebantur. Statim siquidem comperissent quid in propositis quæstionibus constituendum esset, nec sibi molestiam exhibuissent, nec Nobis, quos gravissimæ undique circumstantiæ, non parum temporis occupassent, quod tamen pro singulari nostro in vestram gentem studio, atque amore libenter impendimus ad rectum vobis iter monstrandum, inopiterum simul præcavescentes, quomodo in hujusmodi quæstionibus firmare gressus vestros in promptu sit. Reliquum est, Ven. Frater, ut tibi, quod facimus ex animo, præcipuæ benevolentiae nostræ pignus Apostolicam Benedictionem peramanter impertiamur.

Datum &c. 8. Julii 1744.

V I.

SS. D. N. BENEDICTI PAPÆ XIV.

Confirmatio, & ampliatio Constitutionis sanctæ Memoræ

GREGORII PAPÆ XV.

Contra Sacerdotes eorum Pœnitentes in Confessionibus Sacramentalibus ad turpia sollicitantes.

BENEDICTUS EPISCOPUS

Servus Servorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

Sacramentum Pœnitentiæ, quam secundam post naufragium depœditæ gratiæ tabulam Sancti Patres apte nuncuparunt, nos licet immerentes ad universi Dominici Gregis curam superna dispositione vocati, omne studium, & pastoralem sollicitudinem adhibere tenemur, ne quod post amissam Baptismi innocentiam datum est divina benignitate perfugium, per dæmonum fraudem,

&c hominum Dei. beneficiis perverse utentium malitiam naufragis, ac miseris peccatoribus lufuosum evadat exitum; & quod in salutem, & curationem animarum a Deo, qui dives est in misericordia, institutum est, execrabili scelestorum quorumdam Sacerdotum improbitate in eorum pernecium, atque interitum vertatur.

Dudum quidem a fel. rec. Gregorio Papa XV. Prædecessore Nostro per suas litteras in forma Brevium sub datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem die 30. Augusti 1622. Pontificatus sui anno secundo, sapienter provisum fuit contra quoscumque Sacerdotes audiendis confessionibus deputatos ad turpia, & inhonestas sollicitantes; & deinceps successivis temporibus ad earum litterarum interpretationem, ac declarationem plura subinde a Congregatione Vener. Fratrum Nostrorum S. R. E. Cardinalium adversus hæreticam pravitatem Inquisitorum sub die 11. Mensis Februarii anno Domini 1661. prodierunt Decreta, & a rec. mem. Alexandro Papa VII. pariter Prædecessore Nostro in Congregatione Generali Sanctæ Romanæ universalis Inquisitionis die 24. Septembris 1665. coram eo habita, inter alias ab Evangelica veritate, & Sanctorum Patrum doctrina alienas, & dissonas propositiones, sexta videlicet, & septima, huc revocandæ, damnatæ, & prohibitæ fuerunt. Nos itaque mature perpendentes quanti momenti sit ad æternam animarum salutem ea ubique exacte observari, & quanti ad infirmas Oves curandas, & decorem S. Ecclesiæ Dei retinendum inter sit, ne aliqui Sacerdotes Pœnitentiæ Sacramento nefarie abutentes pœnitentibus pro curatione vulnus, pro pane lapidem, pro pisce serpentem, pro medicina venenum porrigant; sed animo secum recolentes, se a Christo Domino præsidēs, & iudices animarum constitutos, ea sanctitate, quæ sublimitati, ac dignitati muneris convenit, tam venerandum Sacramentum administrent; motu proprio, & ex certa scientia, ac matura deliberatione nostra præfatas litteras hujusmodi, ac omnia, & singula decreta prædicta ad illarum interpretationem, & declarationem emanata, Apostolica auctoritate tenore præsentium approbamus, & confirmamus, illique omnibus, & singulis inviolabilis Apostolicæ firmitatis robur adjicimus; atque etiam, quatenus opus sit, denuo committimus, & mandamus omnibus hæreticæ pravitatis Inquisitoribus, & locorum Ordinariis omnium Regnorum, Provinciarum, Civitatum, Do-

miniorum, universi Orbis Christiani in suis respective Diocesisbus, ut diligenter, omnique humano respectu postposito inquirant, & procedant contra omnes, & singulos Sacerdotes tam sæculares, quam regulares quomodolibet exemptos, ac Sedi Apostolicæ immediate subiectos, quorumcumque Ordinum, Institutorum, Societatum, Congregationum, & cujuscumque dignitatis, & præminentiz, aut quovis privilegio, & indulto munitos, qui aliquem pœnitentem, quæcumque persona illa sit, vel in actu Sacramentalis confessionis, vel ante, vel immediate post confessionem, vel occasione, aut prætextu confessionis, vel etiam extra occasionem confessionis in confessionalis, sive in alio loco ad confessiones audiendas destinato, aut electo cum simulatione audiendi ibidem confessionem ad inhonestam, & turpam sollicitare, vel provocare, sive verbis, sive signis, sive nutibus, sive tactu, sive per scripturam, aut tunc, aut post legendam tentaverint, aut cum eis illicitos, & inhonestos sermones, vel tractatus temerario ausu habuerint: & quos in aliquo ex hujusmodi nefariis excessibus culpabiles repererint, in eos pro criminum qualitate, & circumstantiis severe animadvertant per condignas pœnas juxta memoratam Gregorii Prædecessoris Nostri Constitutionem, quam hic de verbo ad verbum pro inserta haberi volumus: dantes etiam si opus sit, & rursus concedentes facultatem, ne delictum tam enorme, & Ecclesiæ Dei injuriosum remaneat ob probationum defectum impunitum, jam alias in præfata Constitutione tributum procedendi cum testibus etiam singularibus, dummodo præsumptiones, indicia, & alia adminicula concurrant.

Meminerint præterea omnes, & singuli Sacerdotes ad confessiones audiendas constituti, teneri se, ac obligari suos Pœnitentes, quos noverint fuisse ab aliis ut supra sollicitatos, sedulo monere juxta occurrentium casuum circumstantias de obligatione denunciandi Inquisitoribus, sive locorum Ordinariis prædictis personam, quæ sollicitationem commiserit, etiam si Sacerdos sit, qui jurisdictione ad absolutionem valide impertiendam careat, aut sollicitatio inter Confessarium, & pœnitentem mutua fuerit, sive sollicitationi pœnitens consenserit, sive consensum minime præstiterit, vel longum tempus post ipsam sollicitationem jam effluerit, aut sollicitatio a Confessario non pro seipso, sed pro alia persona peracta fuerit. Caveant insuper diligenter

Confessarii, ne pœnitentibus, quos noverint jam ab alio sollicitatos, Sacramentalem absolutionem impertiant, nisi prius denunciationem prædictam ad effectum perducentes delinquentes indicaverint competenti Judici, vel saltem se, cum primum poterunt, delaturos spondeant, ac promittant.

Et quoniam improbi quidam homines reperiantur, qui odio, vel ira, vel alia indigna causa commoti, vel aliorum impiis suggestionibus, aut promissis, aut blanditiis, aut minis, aut alio quovis modo incitati, tremendo Dei Judicio posthabito, & Ecclesiæ auctoritate contempta, innoxios Sacerdotes apud Ecclesiasticos Judices falso sollicitationis insimulant: ut igitur tam nefaria audacia, & tam detestabile facinus metu magnitudinis pœnæ coerceretur, quæcumque persona, quæ execrabili hujusmodi flagitio se inquinaverit, vel per seipsum innocentem Confessarios impie calumniando, vel scelesse procurando, ut id ab aliis fiat; a quocumque Sacerdote quovis privilegio, auctoritate, & dignitate munito, præterquam a Nobis, nostrisque Successoribus, nisi in fine vitæ, & excepto mortis articulo, spe absolutionis obtinendæ, quam Nobis, & Successoribus prædictis reservamus, perpetuo careat.

Dummodo magnopere cupientes a Sacrodotalis Judicii & Sac. Tribunalis sanctitate omnem turpitudinis occasionem, & Sacramentorum contemptum, & Ecclesiæ injuriam longe summove, & tam exitiosa hujusmodi mala prorsus eliminare, & quantum in Domino possumus, animarum periculis occurrere, quam sacrilegi quidam dæmonis potius, quam Dei Ministri, loco eas per Sacramentum Creatori Suo, ac Nostro reconciliandi, majori peccatorum mole onerantes in profundum iniquitatis barathrum nefarie submergunt, nonnullorum Venerabilium Fratrum Nostrorum S. R. E. Cardinalium, & aliquorum in Theologia Magistorum concilio desuper adhibito, accedentibus quoque iteratis plurium Episcoporum supplicationibus, hac Nostra in perpetuum valitura Sanctione, quemadmodum a pluribus Episcopis per Synodales suas Constitutiones jam factum esse novimus, omnibus, & singulis Sacerdotibus tam Sæcularibus, quam Regularibus cujuscumque Ordinis, ac Dignitatis, tametsi aliquin ad confessiones excripiendas approbatis, & quovis privilegio, & indulto, etiam speciali expressione, & specialissima nota, & men-

tione digno suffultis, auctoritate Apostolica, & Nostra Potestatis plenitudine interdiciamus, & prohibemus, ne aliquis eorum extra casum extremæ necessitatis, nimirum in ipsius mortis articulo, & deficiente tunc quocumque alio Sacerdote qui Confessarii munus obire possit, Confessionem Sacramentalem personæ complicitis in peccato turpi, atque inhoneste contra sextum Decalogi præceptum commissio excipere audeat; sublata propterea illi ipso iure quacumque auctoritate, & jurisdictione ad qualemcumque personam ad huiusmodi culpam absolvendam; adeo quidem, ut absolutio, si quam impetierit, nulla, atque irrita omnino sit, tamquam impetrata a Sacerdote, qui jurisdictione, ac facultate ad valide absolvendum necessaria privatus existit, quam ei per præsentem has nostras adimere intendimus. Et nihilominus si quis Confessarius secus facere ausus fuerit, maioris quoque excommunicationis pœnam, a qua absolviendi potestatem Nobis solis, nostrisque Successoribus dumtaxat reservamus, ipso facto incurrat: Declarantes etiam, & decernentes, quod nec etiam in vim cuiuscumque Jubilæi, aut etiam Bullæ, quæ appellatur Cruciatæ Sanctæ, aut alterius cuiuslibet indulti confessionem dicti complicitis huiusmodi quicquam valeat excipere, eique Sacramentalem absolutionem elargiri; cum ad hunc effectum, & in hoc casu nullus Confessarius, utpote qui in huiusmodi peccati, & Pœnitentis genere jurisdictione, ut præsertur, careat, & absolviendi facultate a Nobis privatus existat, habendus sit pro Confessario legitimo, & approbato. Non obstantibus Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis præsertim, quæ nuncupantur Cruciatæ Sanctæ vel Jubilæi Universalis, & Plenarii, necnon quibusvis Ecclesiarum, & Monasteriorum, & Ordinum quorumlibet, quorum ipsi Sacerdotes fuerint, etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, statutis, & consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis, & litteris Apostolicis sub quibuscumque tenoribus, & formis, ac cum quibusvis clausulis, & Decretis, etiam motu proprio, aut alias quomolibet concessis, etiam iteratis vicibus approbatis, & innovatis. Quibus omnibus eorum tenores præsentibus pro expressis habentes hac vice dumtaxat specialiter, & expresse derogamus, ceterisque contrariis quibuscumque.

Volumus demum, ac præcipimus, ut omnes locorum Ordinarii tam præsentem, quam futuri pro tempore existentes in approbatione Confessariorum, ram prædictam Constitutionem Gregorii Prædecessoris, quam præsentem hanc nostram ab omnibus Sacerdotibus approbandis attente legi, & accurate observari curent, moneantque eos in Domino, atque hortentur, ut sacrum Ministerium ipsorum fidei commissum summa animi innocentia, niorum puritate, iudicii integritate peragant, exhibeantque semetipsos, ut Ministros Christi, & Dispensatores Mysteriorum Dei; memores præterea sint se locum tenere, ac vices obire summi atque æterni Sacerdotis, qui sanctus, innocens, impollutus per Spiritum Sanctum semetipsum obtulit immaculatum Deo, ut emundaret, conscientiam nostram ab operibus mortuis ad serviendum Deo viventi. Sedulo igitur studeant, diligenterque caveant, ne quærentibus & pulsantibus eorum culpa cælum claudatur; ne deperditæ oves ad ovile Domini cum redire properantes eorum manibus ferarum dentibus dilaniandæ tradantur, ne prodigi Filii egentes, & saucii ad Cælestem Patrem revertentes nefaria eorum improbitate gravioribus peccatorum vulneribus, dum adhuc in via sunt, conficiantur.

Ut autem præsentem Litteræ ad omnium noticiam facilius deveniant, & nemo illarum ignorantiam allegare valeat, volumus illas, seu earum exempla ad vâlas Ecclesiæ Lateranensis, & Basilicæ Principis Apostolorum, necnon Cancellariæ Apostolicæ, Curiaque Generalis in Monte Citatorio, ac in Acie Câpi Floræ de Urbe, ut moris est, affigi, & publicari, sicque publicatas, & affixas omnes, & singulos, quos illæ concernunt, perinde ætate, & afficere, ac si unicuique eorum nominatim, & personaliter intimatæ fuissent; utque ipsarum præsentium Litterarum transumptis seu exemplis, etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & Sigillo alicujus Personæ in Ecclesiastica Dignitate constitutæ nunitis eadem prorsus fides tam in iudicio, quam extra illud, ubique adhibeatur, quæ ipsis præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostentæ.

Nulli ergo omnino hominum liceat paginam hanc nostræ voluntatis, sanctionis, præcepti, mandati, & derogationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si

quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursum.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem anno Incarnationis Dominicæ 1741. Kal. Junii Pontificatus Nostri anno primo.

VISA DE CURIA

N. Antonellus.

X. Sub-Darius.

Pro D. Card. Passioneo

Cajetanus Amatus.

I. B. Eugenius.

Loco ☉ Plumbi.

Registrata in Secretaria Brevium.

Anno a Nativitate Domini Nostri JESU CHRISTI 1741. Indictione 4. die vero 17. Junii Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris, & Domini Nostri D. BENEDICTI Divina Providentia Papæ XIV. anno primo, supradicta Constitutio affixa, & publicata fuit ad Valvas Basilicæ Lateranensis, & Principis Apostolorum, & Cancellariæ Apostolicæ, Curie Generalis in Monte Citatorio, in Acie Campi Floræ, & in aliis locis solitis, & consuetis Urbis, per me Petrum Righum Apostolicum Cursores.

Sebastianus Amadori Mag. Curf.

VII.

DECLARATIO

SUPERIORIS CONSTITUTIONIS INCIPIENTIS

SACRAMENTUM POENITENTIÆ

Anno 1741. edita.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Ad futuram rei memoriam.

Apostolici muneris partes in procuranda præcipue rerum sacrarum pura illibataque penitus administratione versari de-

bere probe intelligentes, non modo & assiduis hortationibus, & iusta, ubi res postulat, legum severitate, ut ab Ecclesiasticis quibusque ministris sancta sancte tractentur, quantum cum Domino possumus providere studemus; verum etiam leges ipsas, ne forte sinistris interpretationibus in alterutram extremam partem aut immoderati rigoris, aut detestabilis laxitatis perperam detorqueantur, opportune communitur, ac roborare pro eadem tunc vigore, cum occasio poposcerit, non prætermittimus. Sane cum Nos alias per quamdam nostram Constitutionem, cujus initium est, Sacramentum Poenitentia, anno Incarnationis Dominicæ 1741. 1. Kalendis Junii Pontificatus Nostri anno primo editam. omnibus, & singulis Sacerdotibus tam Sæcularibus, quam Regularibus interdiximus, & prohibuimus, ne aliquis eorum extra casum extremæ necessitatis, nimirum in ipsius mortis articulo, & deficiente tunc quocumque alio Sacerdote, qui Confessarii munus obire possit, Confessionem Sacramentalem personæ complicit in peccato turpi, atque inhonesto contra sextum Decalogi Præceptum commissio excipere auderet, ita ut absolutio, si quam impertivisset, nulla, atque irrita omnino esset, tamquam impetrata a Sacerdote, qui jurisdictione, & facultate ad valide absolvendum necessaria ipsi per Nos vigore ejusdem Constitutionis adempta privatus existeret, & alias prout in memorata Constitutione, cujus tenorem præsentibus pro plene, & sufficienter expresso, & inserto haberi volumus, uberius dicitur contineri. Cum Nos subinde super ea dictæ Constitutionis parte, quæ mortis articulum respicit, dubitationes quasdam exortas fuisse accepimus, quarum resolutionem privato cujuscumque iudicio relinquendam minime existimamus, ne lex incertis conjecturis & opinionibus jactata in sensus a mente Nostra alienos forsitan distrahatur, ejusque vigor paulatim langueat, atque enervetur: Hinc est, quod Nos omnem dubitandirationem, quantum cum Domino possumus, de medio auferre cupientes, motu proprio, ac ex certa scientia, & matura deliberatione Nostris, deque Apostolicæ potestatis plenitudine memoratam Constitutionem Nostram cum omnibus, & singulis in ea contentis, tenore præsentium, quatenus opus sit, confirmamus, illamque integre, penitus, & omnino, atque ab illis ad quos spectat, & pro tempore quodcumque spectabit inviolabiliter, & incon-

cussio

cuisse observari præcipimus, & mandamus. Præterea habita super his cum Venerabili Fratre Nostro Vincentio Episcopo Prænestino Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinali Petra nuncupato Pœnitentiario Nostro majori, ac dilectis Filiis Officii Pœnitentiariæ Apostolicæ Ministris, qui rem jussu Nostro mature perpendenter, deliberatione, motu, scientia, & potestatis plenitudine paribus edicimus, ac declaramus, eadem Constitutione singulis, ut supra, Sacerdotibus, quemadmodum interdictum non est in mortis articulo personam in prædicto turpi peccato complicem contententem audire, atque ab hujusmodi quoque culpa rite contritam absolvere, deficiente tunc quocumque alio Sacerdote, qui Confessarii munus obire possit; ita interdici re ipsa, & prohiberi prædicto modo tunc audire, & absolvere, ut si alius aliquis Sacerdos non desuerit, etiam si forte ille alius simplex tantummodo Sacerdos fuerit, siue alias ad Confessiones audiendas non approbatus, possit nihilominus ipse Sacerdos simplex confessionem excipere, ac absolutionem impertiri. Porro si casus urgentis qualitas, & concurrerent circumstantiæ, quæ vitari non possint, ejusmodi fuerint, ut alius Sacerdos ad augendam constitutionem in dicto articulo personæ confessionem vocari, aut accedero sine gravi aliqua exoritura infamia, vel scandalo nequeat, tunc alium Sacerdotem perinde haberi censebimus posse, ac si revera abesset, atque deficeret, ac proinde in eo rerum statu non prohiberi socio criminis Sacerdoti absolutionem pœnitenti ab eo quoque crimine impertiri. Sciat autem complex ejusmodi Sacerdos, & serio animadvertat, fore se re ipsa coram Deo, qui irrideri non potest, reum gravis aduersus prædictam Nosstram Constitutionem inobedientiæ, latisque in ea pœnis obnoxium, si prædictæ infamiæ, aut scandali pericula sibi ultro ipse coningat, ubi non sunt: immo intelligat teneri se graviter hujusmodi pericula, quantum in se erit, antevertere, vel removere oportunitis adhibitis mediis, unde fiat, ut alteri cuius Sacerdoti locus pateat illius Confessionis absque illius infamia vel scandalo audiendæ. Ita enim ipsum teneri vigore memoratæ Nosstræ Constitutionis declaramus; & nunc quoque ita ipsi faciendum esse districte mandamus, & præcipimus. Quod si idem Sacerdos, aut quovis modo se se nulla gravi necessitate compulsus ingesserit, aut ubi infamiæ, vel scandali periculum timetur, & alterius Sacerdotis opera requisenda sit, ipse ad id per-

iculum averendum congrua media adhibere de industria neglexerit, atque ita personæ in dicto crimine complices, eoque in articulo, ut præfertur, constitutæ Sacramentalem confessionem excipere, ab eoque crimine absolutionem largiri nulla, sicut præmittitur, necessaria causa cogente præsumptis, quamvis hujusmodi absolutio valida futura sit, dummodo ex parte pœnitentis dispositiones a Christo Domino ad Sacramenti Pœnitentiæ valorem requisitæ non defuerint: (non intendimus autem pro formidando mortis articulo eidem Sacerdoti quantumvis indigno necessariam jurisdictionem auferre, ne hac ipsa occasione aliquis pereat) nihilominus Sacerdos ipse violatæ auctoritatis ejusmodi temerario legis pœnas nequaquam effugiet; ac propterea latam in dicta Constitutione majorem excommunicationem, eodemque plane modo quo ibidem decernitur, Nobis, & huic Sanctæ Sedi reservatam incurrat, prout illum eo ipso incurrere declaramus, volumus, atque statuimus. Non obstantibus omnibus, & singulis illis, quæ in præfata nostra Constitutione volumus non obtinere, ceterisque contrariis quibuscumque. Volumus autem, ut earundem præsentium litterarum transumptis, seu exemplis etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & Sigillo Personæ in Ecclesiastica Dignitate constitutæ munitis eadem prorsus fides in Judicio, & extra illud ubique locorum habeatur, quæ haberetur ipsis præsentibus, si forent exhibitæ vel offensiæ.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die 8. Februarii 1745. Pontificatus nostri anno quinto.

D. Cardinalis Passioneus.

VIII.

CONSTITUTIO

SS. D. N. BENEDICTI PAPÆ XIV.

Qua sessiones commodi exigendi fructus Beneficiorum prohibentur.

BENEDICTUS EPISCOPUS

Servus Servorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

UNIVERSALIS Ecclesiæ cura, quam inscrutabilis Divinæ Sapientiæ, atque bonitatis

tatis altitudo humilitati nostræ committere dignata est, inter ceteras sollicitudines, exigit etiam ac postulat, ut diligenter invigilemus, ne Clerici Ecclesiasticis Beneficiis, quæ a liberali Ecclesiæ manu acciperunt, abutentes, eorum redditus, non sine aliorum fidelium scandalo, inconsulta prodigalitate dissipant, sed tamquam boni dispensatores ita administrent, ut & vitæ suæ necessaria provideant, & pauperum inopiæ, & Ecclesiarum necessitatibus succurrant.

Relatum est ad aures Nostras, quosdam Clericos Ecclesiasticis Beneficiis cum onere, vel sine onere residentie provisos, turpibus vel plurimum ex causis impulsos, annuos eorumdem Beneficiorum redditus, quos, donec viverent, percipere possent, unico astu alienare sub nomine cedendi commodum; seu utilitatem percipiendi fructus eorumdem Beneficiorum, quos alteri quoad vixerint, vendunt, recepta pecunia ad eam summam, & quantitatem, quam ipsi, habita ratione eorum ætatis, & corporis valetudinis, durante vita, verisimiliter consequi potuissent. Cum autem isti improvidi Clerici instar illius prodigi filii familias, de quo in Evangelio scriptum est, cum substantiam suam a Patre recepisset, totam statim consumpsisse luxuriose vivendo, & deinde, facta fame valida, coactum esse vivere de si-
liquis immundorum animalium, pia Ecclesiæ subsidia, & Ecclesiasticos proventus in suas explendas cupiditates improbo hujusmodi contractu profundant; multa hinc, & gravia mala, ut experientia ipsa compertum est, evenire solent. Nam primum non leve dedecus Ecclesiastico Ordini iniuritur, & grave reliquis fidelibus scandalum generatur, dum vident, Ecclesiasticas pecunias, quæ sunt vota fidelium, bona pauperum, patrimonium Christi, in pravos usus infumi, vel improvida profusione dissipari, quæ ab Ecclesiasticis tamquam probis dispensatoribus in solamen pauperum, & Ecclesiarum restaurationem impendi deberent. Præterea sæpe hujusmodi Clerici ad summam redeuntur egestatem, & ut se sustentare possint, vel indecore non sine infamia Clericalis gradus mendicant, vel indignis quæstibus, & negotiis operam præbent; Ecclesiam autem, & Ecclesiasticas res quodammodo averfantur quasi fraudati mercede, vel stipendii suis, quæ nullius culpa, sed solum vitio, & flagitiis suis amittunt; Idco Ecclesiastica munera, vel numquam, vel negligenter obeunt, Divinam

Psalmodiam, si adeam in publicis Ecclesiis ratione suorum Beneficiorum teneantur, frequenter omittunt, vel oscitanter persolvunt, Ecclesiasticos cœtus non frequenter, animarum salutem non curant, divina fastidiunt, mundana sectantur.

Volentes igitur hanc improbam consuetudinem, & non ferendam pravitatem, qua non mediocriter Clericalis Ordinis fama minuitur, & honor concutitur, Ecclesiæ autem debito servitio, pauperes opportunis subsidiis, & sacræ ædes necessariis reparationibus, & ornamentis fraudantur, periculis abolere, motu proprio, ac certa scientia, & matura deliberatione Nostris, deque Apostolicæ potestatis plenitudine omnibus Clericis quacumque dignitate, præeminentia, honore, & privilegio insignitis interdiximus, & prohibemus, ne in posterum audeant sub nomine alienandi utilitatem, & commodum percipiendi fructus, vel alio quovis titulo, prætextu, & colore vendere, ac distrahere suorum respective Beneficiorum redditus, & proventus, vel ad vitam, vel in longum tempus recepta ab emptore per unam, vel plures solutiones pecuniarum quantitate, quam ipsi Beneficiarii per ejusdem temporis, vel vitæ spatium probabiliter consequi potuissent, sub pœna excommunicationis, & nullitatis actus, seu contractus, & omnium inde consecutorum, aliisque pœnis infligitis, præscriptis, & statutis contra alienantes bona Ecclesiæ, quam rursus hic contra eosdem Clericos sic contrahentes renovare, decernere, ac statuere intendimus, & volumus. Et insuper ad uberiores cautelam, & quatenus opus sit, omnes hujusmodi contractus, quos in futurum fieri contigerit, motu, scientia, deliberatione, & potestate simili damnamus, reprobamus, cassamus, irritamus, & annullamus; eosque nullos, cassos, ac irritos decernimus, & declaramus, illosque suis auctoribus tamquam invalidos, cassos, irritos, atque inanes, viribusque, & effectu ab initio vacuos neque in judicio, neque extra ad ullum effectum suffragari debere, neminemque ad eorum observantiam obligari, etiamsi pluries juramento firmati, & vallati sint; sed nullum inde jus cuicumque, aut actionem, vel titulum etiam coloratum possidendi, aut præscribendi per quodvis longissimum temporis spatium acquiri umquam posse pariter præcipimus, & jubemus.

Decernentes eandem præsentis Litteras, & in eis contenta quacumque nullo umquam

quam tempore impugnari, & retractari possit, sed semper firmas, validas, & efficaces existere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, ac ab omnibus, & singulis, ad quos spectat, & pro tempore quodcumque spectabit inviolabiliter observari: sicque, & non aliter in præmissis omnibus, & singulis per quoscumque Judices Ordinarios, & Delegatos etiam causarum Palatii Apostolici Auditores, ac prædictæ Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, etiam de Latere Legatos, & Sedis Apostolicæ prælatæ Nuncios, aliosve quoslibet quacumque præminencia, & potestate iungentes, & functiones, sublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate judicari, & definiri debere; ac irritum, & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari: non obstantibus quibuscumque privilegiis, indultis, concessionibus, & gratiis Apostolicis tam generalibus, quam particularibus, quantumvis speciali mentione, & nota dignis quibuscumque Archiepiscopis, Episcopis, & aliis superioribus, & inferioribus Ecclesiarum Prælati etiam Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, ac eorum, & nostris familiaribus continuis Comensalibus, necnon Litterarum Apostolicarum Scriptoris, Abbreviatoribus, ceterisque Romanæ Curie Officialibus concessis, & confirmatis, ceterisque contrariis quibuscumque.

Ut autem facilius præsentis Litteræ omnibus innotescant, & nemo prætextu illarum ignorantie excusari possit, jubemus easdem ad Valvas Ecclesiæ Lateranensis, & Principis Apostolorum, necnon Cancellariæ Apostolicæ, Curieque Generalis in Monte Citatorio, ac in Acie Campi Floræ de Urbe, aliisque locis solitis, & consuetis, ut moris est, publicari, earumque exempla affigi: volumusque, eas sic publicatas omnes, & singulos perinde efficere, & obligare, ac si illis ipsis fuissent singulariter intimatæ. Exemplis quoque prædictis etiam impressis, manique Notarii publici, & sigillo Prælati Ecclesiastici, vel ejus Curie obsignatis eandem prorsus fidem adhiberi, quæ ipsis præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel offensæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam Nostræ decreti, constitutionis, declarationis, annullationis, informationis, prohibitionis, interdicti, ac voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis

Dei, ac B. Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursum.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem anno Incarnationis Dominicæ millesimo septingentesimo quadragesimo primo, quarto Kalendas Septembris Pontificatus Nostræ anno secundo.

VISA DE CURIA

N. Antonellus.

X. Sub-Datarius:

D: Cardinalis Passioneus.

Loco & Plumbi.

I. B. Eugenius.

Anno a Nativitate Domini Nostræ JESU CHRISTI millesimo septingentesimo quadagesimo primo, Indictione quarta, die vero tertia Octobris, Pontificatus autem Sanctissimi in Christo Patris, & Domini Nostræ D. BENEDICTI, Divina Providentia Papæ XIV. anno secundo supradictæ Constitutionis affixa, & publicata fuit ad Valvas Basilicæ Lateranensis, & Principis Apostolorum, & Cancellariæ Apostolicæ, Curie Generalis in Monte Citatorio, & in Acie Campi Floræ, ac in aliis locis solitis, & consuetis Urbis per me Josephum Olivetanum Apostol. Cur.

Antonius Pellicia Mag. Curf.

I X.

CONSTITUTIO

SS. D. N. BENEDICTI PAPÆ XIV.

Qua præscribitur ordo, & forma in judiciis causarum matrimonialium super matrimoniorum validitate, vel nullitate declaranda servandus.

BENEDICTUS EPISCOPUS

Servus Servorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

DEI miseratione, cujus judicia incomprehensibilia sunt, & viæ investigabiles,

les, in suprema Ecclesiæ specula immerentes constituti, ut super universum Dominicum Gregem excubias sedulo agamus, ad commissum Pastoralis officii munus pertinere dignoscimus, subnascentes ex infernalis hostis astutia, & hominum malitia abusus, quibus & animarum salutis perniciēs, & Sacramentis Ecclesiæ injuria infertur, radicitus evellere, & potestatis Nobis desuper traditæ operam interponere, ut & humana cohibeatur temeritas, & veneranda Divinæ Legis ferveretur auctoritas.

Siquidem matrimonii fœdus a Deo institutum, quod & quatenus naturæ officium est proeducandæ proli studio, aliisque matrimonii bonis servandis, perpetuum, & indissolubile esse convenit; & quatenus est Ecclesiæ Catholicæ Sacramentum, humana præsumptione dissolvi non posse Salvator ipse ore suo pronuntiavit dicens: „Quod „Deus conjunxit, homo non sepatet:“ ad aures Apostolatus nostri pervenit in quibusdam Ecclesiasticis Curii inconsulta nimis Judicum facilitate infringi, & temere, atque inconsiderate de eorundem matrimoniorum nullitate latis sententiis potestatem conjugibus fieri transeundi ad alia vota. Quos sane improvidos Judices humanæ naturæ conditione; & voce ipsa quodammodo admoneri oportebat, ne tam præcipiti audacia sanctum matrimonii nexum frangerent, quem perpetuum, atque indissolubilem primus humani generis parens præmonuit inquisiens: „Hoc nunc os ex ossibus meis „& caro de carne mea:“ Et illud additum est: „Quamobrem relinquet homo Patrem „suum, & Matrem, & adhærebit uxori „sue; & erunt duo in carne una.“

Hujusmodi autem abolendæ pravitatis notitia diversis ex partibus Nobis delata est, atque etiam indicata sunt exempla nonnullorum Virorum, qui post primam, & secundam, ac tertiam, quam duxerant, uxorem, ob nimiam Judicum præcipitiam in nullitate matrimoniorum declaranda, adhuc illis primis uxoribus supersistitibus ad quarum contrahendas nuptias devenerant; & similiter seminarum, quæ post primum, secundum, & tertium maritum, quarto etiam, illis quoque viventibus, se junxerant, non sine pusillorum scandalo, & bonorum omnium detestatione, qui sacra matrimonii vincula ita contemnī, & temere infringi dolebant. Nos autem his intellectis gravi affectu dolore intimo animo ingemimus, & non prætermisimus Apostolicæ Nostræ sollicitudinis partes in Domino adim-

plere. Siquidem primo Pontificatus Nostri anno ad Episcopos illarum partium, in quibus prædicta acciderant, plenissimis datis litteris, graviter conqueisti sumus de hujusmodi pravitate, quæ in Ecclesia Dei tolerabatur, & ad eam abolendam eorum animos erigere, & Pastoralem zelum accendere curavimus: quod etiam egimus cum aliis aliarum Regionum Episcopis, ubi hujusmodi pravum dirimendorum matrimoniorum usum irrepsisse cognovimus.

Verum nobis responsum est, id sæpe contingere partim ex culpa illorum Judicum, quibus vel in prima instantia, cum causa coram Judice Ordinario ex aliqua legitima causa cognosci nequit, vel in secunda, cum in partibus nullus adest Judex, ad cujus Tribunal causa in gradu appellationis devolvatur, veli adest, iusta de causa coram eo disceptari nequit, causæ matrimoniales hujusmodi a Sede Apostolica committuntur, qui ob incertam, vel ob malam voluntatem proclives sunt ad matrimonia dissolvenda, atque eadem matrimonium, levi, vel etiam habito nullo examine, irrita, ac invalida declarant; partim etiam ex facto conjugum super nullitate suorum matrimoniorum litigantium, cum frequenter unus tantum eorum, qui dissolutionem matrimonii postulat, in Judicio compareat, & sententia, nullo contradicente, secundum sua vota obtenta, ad alias Nuptias convolat; vel ambobus conjugibus in Judicio venientibus, alter, qui pro matrimonio, alter vero qui contra agit, sententia de nullitate matrimonii prolata, nullus est, qui ad superiorem Judicem appellationem interponat, vel quia litigantes in specie quidem discordes, revera inter se concordēs sunt, & invicem colludentes contractum matrimonium dissolvi cupiunt; vel quia pars, quæ pro validitate matrimonii stabat, ejusque nullitatem acriter contra adversarium impugnabat, lata a Judice sententia contra matrimonium, mutat voluntatem, vel pecunia sibi ad sumptus litis non suppetente, vel aliis deficientibus auxiliis ad litigandum necessariis, & inceptum opus, ac causam post primam sententiam deserit: quo fit, ut deinde ambo conjuges, vel unus eorum ad aliud contrahendum matrimonium se conferat.

Quod autem ad Judices pertinet, quibus extra Romanam Curiam pro litigantium commodis causæ matrimoniales committuntur, paterna illa vigilantia, qua de justitia unicuique integre, sapienterque administranda solliciti esse debemus, encyclic-

elicis litteris ad Venerabiles Fratres Patriarchas, Primates, Archiepiscopos, & Episcopos scriptis vigesima sexta Augusti anno secundo Pontificatus Nostri providere curavimus; in quibusæ præscriptimus, quæ sacris Canonibus, & Concilio Tridentino consona, si diligenter, ut speramus, serventur, in posterum causæ non nisi personis congrua iuris pericia, & necessariæ probitatis, spectatæque fidei munis præsidio committentur. Insuper ad ea, quæ in iisdem encyclicis litteris constituta sunt, id etiam in præsentis adjungimus: Quod quamvis Concilii Tridentini decretum, quo causæ matrimoniales subtrahæ fuerunt Decani, Archidiaconi, & aliorum inferiorum iudicio, & Episcoporum tantum examini, & jurisdictioni reservatæ, dumtaxat procedat de Archidiaconis, Decanis, aliisque inferioribus, qui in eadem Diocesi constituti, vel privilegio aliquo, vel præscriptione saltem in visitatione causarum matrimonialium cognitionem sibi adrogabant; idcirco minime obstat commissionibus, quæ pro iisdem causis matrimonialibus definiendis a Sede Apostolica alicui eorum in secunda instantia ferent: nihilominus præcipimus, ac mandamus iis, ad quos huiusmodi commissionum, seu delegationum expediendarum cura pertinet, ut in futurum causarum matrimonialium cognitionem non committant nisi Episcopis, præsertim vicinioribus; vel si nullus sit Episcopus, cui ex legitima causa commode committi possit, tum commissio, & delegatio dirigatur uni ex iis, qui secundum ordinem, & modum a Nobis in præfatis encyclicis litteris præscriptum pro Iudice idoneo ab Episcopo cum consilio sui Capituli nominatus fuerit.

Quod vero ad ordinem, & seriem iudiciorum in causis matrimonialibus pro debita, & congrua earum terminatione servandum spectat, motu proprio, certa scientia, ac matura deliberatione Nostri, deque Apostolicæ potestatis plenitudine hac nostra in perpetuum valitura sanctione constituimus, decernimus, ac jubemus: ut ab omnibus, & singulis locorum Ordinariis in suis respective Diocesisbus persona aliqua idonea eligatur, & si fieri potest, ex Ecclesiastico cœtu, juris scientia pariter, & vitæ probitate prædita, quæ matrimoniorum defensor nominabitur, cum facultate tamen eam suspendendi, vel removendi, si iusta causa adfuerit, & substituendi aliam æque idoneam, & iisdem qualitatibus ornatam: quod etiam fieri poterit, quotiescumque persona ad matrimoniorum defensionem de-

stinata, cum se occasio agendi obtulerit, erit legitime impedita.

Ad officium autem defensoris matrimoniorum huiusmodi, ut supra electi, spectabit in Iudicio venire quotiescumque contigerit, matrimoniales causas super validitate, vel nullitate coram legitimo Iudice disceptari, cumque oportebit in quolibet actu judiciali citari, adesse examini testium, voce & scriptis matrimonii validitatem rueri, eaque omnia deducere, quæ ad matrimonium sustinendum necessaria censebuntur.

Et demum defensoris huiusmodi persona, tamquam pars necessaria, ad iudicii validitatem, & integritatem censeatur, semperque adit in iudicio sive unus ex conjugibus, qui pro nullitate matrimonii agit, sive ambo, quorum alter pro nullitate, alter vero pro validitate in iudicium veniant. Defensor autem, cum ei munus huiusmodi committetur, iuramentum præstabit fideliter officium suum obeundi; & quotiescumque contigerit ut in Iudicio adesse debeat pro alicujus matrimonii validitate tuenda, rursus idem iuramentum præstabit: quæcumque vero, eo non legitime citato, aut intimato, in Iudicio peracta fuerint, nulla, irrita, cassa declaramus, ac pro nullis, cassis, ac irritis haberi volumus, perinde ac si citata, & intimata non esset ea pars, cuius citari intererat, & quam juxta legem, & Canonum præscripta ad legitimam iudicii validitatem citari, aut intimari omnino necessarium erat.

Cum igitur coram Ordinario, ad quem causas huiusmodi cognoscere pertinet, controversia aliqua proponetur, in qua de matrimonii validitate dubitabitur, & existentibus in iudicio, vel uno ex conjugibus qui pro nullitate matrimonii, vel amobus quorum alter pro validitate, alter vero pro nullitate actionem intendat; defensor matrimonii partes omnes officii sui diligenter adimpleat. Itaque si a Iudice pro matrimonii validitate iudicabitur, & nullus sit, qui appeller, ipse etiam ab appellatione se abstinere: idque etiam servetur, si a Iudice secundæ instantiæ pro validitate matrimonii fuerit iudicatum, postquam Iudex primæ instantiæ de illius nullitate sententiam pronuntiaverat; sin autem contra matrimonii validitatem sententia feratur, defensor inter legitima tempora appellabit adhaerens parti, quæ pro validitate agebat: cum autem in Iudicio nemo unus sit, qui pro matrimonii validitate negotium insinat, vel si adsit, lata contra eum sententia, Iudicium de-

seruerit, ipse ex officio ad superiorem Judicem provocabit.

Appellatione a prima sententia pendente, vel etiam nulla ob malitiam, vel oscitantiam, vel collusionem defensoris, & partium interposita, si ambo, vel unus ex conjugibus novas Nuptias celebrare ausus fuerit, volumus, ac decernimus, ut non solum serventur quæ adversus eos, qui matrimonium contra interdictum Ecclesiæ contrahunt, statuta sunt, præsertim ut invicem a cohabitatione separentur, quoadusque altera sententia super nullitate emanaverit, a qua intra decem dies non sit appellatum, vel appellatio interposita deserta deinde fuerit; sed ulterius ut contrahens, vel contrahentes matrimonium hujusmodi omnibus penis contra polygamos a sacris Canonibus, & Constitutionibus Apostolicis constitutis omnino subjaceant, quas in eos, quatenus opus sit, motu, scientia, ac potestate simili rursus statuimus, decernimus, ac renovamus.

Posteaquam vero appellationis beneficio ad alterum Judicem causa in secunda instantia delata fuerit, omnia, & singula quæcumque coram Judice in prima instantia servanda præfinita fuerint, etiam coram altero in secunda exacte, ac diligenter custodientur, citato in quolibet iudicii actu defensore matrimonii, qui voce, & scripto matrimonii validitatem strenue, ac pro viribus tuebitur. & si Judex in secunda instantia fuerit Metropolitanus, aut Sedis Apostolicæ Nuncius, aut Episcopus vicinior; matrimonii defensor sit qui ab ipso fuerat deputatus, quem admodum ipsi deputare mandamus, ut quæ a Nobis superius constituta sunt peragere possit. Si autem Judex in secunda instantia erit Judex commissarius, cui a Sede Apostolica causæ cognitio demandata sit, & qui Tribunal, & jurisdictionem ordinariam non habeat, & propterea careat defensore matrimonii; volumus, ut illo defensore matrimonii utatur, qui constitutus fuerit ab Ordinario, in cuius Diocesi causam cognoscet, etiam si idem Ordinarius sit, qui primam sententiam in eadem causa pronunciaverit.

Instructio autem in hunc modum iudicio, si secunda sententia alteri conformis fuerit, hoc est, si in secunda æque ac in prima nullum, ac irritum matrimonium iudicatum fuerit, & ab ea pars, vel defensor pro sua conscientia non crediderit appellandum, vel appellationem prosequendam minime censuerit; in potestate, & arbitrio conjugum sit novas nuptias contrahere, dummodo aliqui eorum ob aliquod impedimentum, vel

legitimam causam id vetitum non sit; potestas tamen post alteram sententiam conformem, ut supra, conjugibus facta intelligatur, & locum habeat, salvo semper & firmo remanente jure, seu privilegio causarum matrimonialium, quæ ob cuiuscumque temporis lapsum nunquam transeunt in rem iudicatam; sed si nova res, quæ non deducta, vel ignorata fuerit, detegatur, resumí possunt, & rursus in iudicalem controversiam revocari. Quod si a secunda sententia super nullitate vel altera pars appellaverit, vel huiusmodi sit, ut ei, salva conscientia, defensor matrimonii acquiescendum non putet, vel quia sibi videtur manifeste iniusta vel invalida, vel quia fuerit lata in tertia instantia, & sit revocatoria alterius præcedentis super validitate in secunda instantia emanata; volumus, ut firma remanente utrique conjugum prohibitione ad alias transeundi nuptias, quas si contrahere ausi fuerint penis, ut præsertur, a Nobis constitutis subesse decernimus, causa in tertia, vel quarta instantia cognoscatur, servatis diligenter omnibus, quæ a nobis in prima, & secunda instantia demandata fuerint, nempe in quolibet iudiciali actu citato, & audito defensore matrimonii, qui a Judice tertiæ instantiæ deputatus fuerit. Defensor autem matrimonii, quem ad munus suum gratis obeundum pro amore Dei, & proximi utilitate, & Ecclesiæ reverentia in Domino exhortamur, si operam suam sine mercede, aut salario aliqua ex causa exhibere recusaverit, ab ipsius causæ Judice ei constituitur, & ab ea parte, quæ pro validitate matrimonii agit, si ipsi facultas sit, solvatur; sin minus a Judice primæ, vel secundæ, vel tertiæ instantiæ respective subministrabitur, qui pecuniam ex multis suorum Tribunalium redactas, vel redigendas, & in opera pia erogandas, in huiusmodi sumptus infumere poterunt. Cum vero Judices causæ erunt Iudices Commissarii, qui neque forum habent, & consequenter neque pecuniam ex multis collectam, volumus ac mandamus, ut defensori matrimonii satisfiat ex pecunia multarum illius Episcoporum, in cuius Diocesi Judex Commissarius juxta Sedis Apostolicæ mandatum iudicium exercebit.

Hactenus quidem quoad causas matrimoniales, quæ extra Romanam Curiam pertractantur. Quoad causas vero, quæ Romæ disceptandæ sunt, cum earum cognitio in prima instantia ad S. R. E. Cardinalem in præfata Urbe, ejusque suburbis, & districtu Vicarium Nostrium in spiritualibus pro tempore

Ipse.

ſpectet, mandamus ac iubemus, ut omnia, & ſingula, quæ in aliis cauſis extra Romanam Curiam pertractandis præſcripta fuerunt, nempe, ut iudicium peragatur citato, & audito defenſore matrimonii ab eodem Cardinali Vicario deputato, aliaque, ut ſupra, omnino ſeruentur, tum etiam in aliis cauſis, quæ in prima inſtantiæ ex conſenſu partium, vel in ſecunda per appellationem ad Sedem Apoſtolicam, omiſſo medio interpoſitam, vel in tertia Romam deferuntur: quas omnes iudicari volumus vel in Congregatione S. R. E. Cardinalium ſuper interpretatione, & executione Concilii Tridentini, vel in cauſarum Palatii Noſtri Auditorio, dummodo Nobis, & Romano Pontifici pro tempore iuſtis ex cauſis non videatur particularis Congregatio S. R. E. Cardinalium, vel Romanæ curiæ Prælatorum deputanda. Cum autem cauſa ſuper matrimonii nullitate agitur in d-ſta Congregatione S. R. E. Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum, defenſor matrimonii à Cardinali Præſecto ejuſdem Congregationis; ſi vero in Palatii noſtri auditorio, ab Auditore Decano præfati Tribunalis; ſi demum in Congregatione particulari, a perſona ejuſdem Congregationis digniore deputetur. Unica quidem reſolutio pro nullitate matrimonii emanata, ſi cauſa in Congregatione Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum, vel in Congregatione particulari deputata cognolcatur, & ſimiliter in Palatii Noſtri Auditorio unica ſententia ſuper eadem nullitate pronunciata minime ſufficiat ad tribuendam liberam conjugibus facultatem novas nuptias contrahendi; ſed ſi cauſa in præfata Congregatione Cardinalium Tridentini Concilii Interpretum introducta fuerit, rursus in eadem ad defenſoris matrimonii inſtantiæ reproponatur; ſi vero Congregationi particulari commiſſa fuerit, ad petitionem ejuſdem defenſoris altera etiam particularis Congregatio deputabitur; ſi veto in Palatii Noſtri Auditorio iudicata ſit, a præfato defenſore appellatione interpoſita ab aliis Auditoribus juxta ordinem in gyrum, ſeu turnum definiatur; ſi autem cauſa univerſo Tribunali commiſſa fuerit, ab omnibus Auditoribus rursus examinabitur, nolentes omnino, ut nullo in caſu matrimonii vinculum diſſolutum cenſeatur, niſi duo iudicata, vel reſolutiones, aut ſententiæ penitus ſimiles, & conformes, à quibus neque pars, neque defenſor matrimonii crediderit appellandum, emanaverint: quod ſi ſecus factum fuerit, & novum initum matrimonium, Noſtræ volun-

tatis huiusmodi tranſgreſſores poenis à Nobis ut ſupra ſtatutis ſubmittantur.

Et quoniam sæpe apud Sedem Apoſtolicam preces porrigi ſolent pro diſpenſatione matrimonii rati, & non conſummati, quæ ut plurimum pro voto conſultivo ad Congregationem S. R. E. Cardinalium Concilii Interpretum, vel nonnumquam ad aliquam Congregationem particularem deputatam à Romanis Pontificibus pro tempore remitti ſolent, ut huiusmodi inſtantiæ ordine, ac rite procedant; volumus, ac mandamus, ut ſupplex libellus Nobis, vel Romano Pontifici pro tempore exhibeatur, in quo plena, & accurata totius facti ſpecies continetur, cauſæque omnes in eo exprimantur, quæ ad obtinendam petitam diſpenſationem conducere poſſe à ſupplicante cenſentur, ut Romanus Pontifex eo lecto, & mature conſiderato, ſecum deliberare poſſit; an petitionem rejiciat, velejus examen alteri ex diſtis Congregationibus committat: aqua poſteaquam ſuum votum conſultivum editum fuerit, a Secretario ejuſdem Congregationis totius negotii ſeries exacte Romano Pontifici pro tempore referatur, qui pro ſua prudentia iudicabit, an Congregationis reſolutio ſit approbanda, vel potius cauſæ examen alteri Congregationi, vel Tribunali, prout eidem Pontifici videbitur, rursus committendum.

Dum volumus, ac decernimus eaſdem præſentes Litteras ſemper firmas, validas, & efficaciæ exiſtere, & fore, iuſque plenarios, & integros effectus fortiri, & obtinere, ac ab illis, ad quos ſpectat, & pro tempore quodcumque ſpectabit in omnibus, & per omnia pleniffime, & inviolabiliter obſervari. Sicque & non aliter per quoscumque Iudices ordinarios, & delegatos, etiam cauſarum Palatii Apoſtolicæ Audtores, ac eodem S. R. E. Cardinales etiam de latere Legatos, & Sedis Nuncios, alioſve quoslibet quacumque præſententia, & potestate fungentes, & functuros, ſublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, ubique iudicari, & definiri debere, ac irritum, & inane, ſi ſecus ſuper his a quoquam quavis auctoritate ſcienſer, vel ignoranter contigerit attentari. Non obſtantibus præmiſſis, ac Conſtitutionibus, & Ordinationibus Apoſtolicis, necnon quibuiſvis etiam iuramento, confirmatione Apoſtolica, vel quavis firmitate alia roboratis, ſtatutis & conſuetudinibus, privilegiis quoque, indultis, & Litteris Apoſtolicis ſub quibuſcumque tenoribus verborum,

rum, & formis, ac cum quibuscumque etiam derogatoriis derogatoriis, aliisque efficacioribus, & insolitis clausulis, irritantibusque, & aliis decretis etiam motu, scientia, & potestatis plenitudine paribus in genere, vel in specie, seu alias quomodolibet concessis, confirmatis, & innovatis. Quibus omnibus, & singulis, etiam si pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa, & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quævis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma in illis tradita observata eisdem præsentibus pro expressis, & insertis habentes, illis alias in suo robore permanens, ad præmissorum effectum hac vice dumtaxat expresse derogamus, ceterisque contrariis quibuscumque. Volumus autem, ut præsentis Litteræ in valvis Ecclesiæ Lateranensis, & Principis Apostolorum, necnon Cancellariæ Apostolicæ, ac in Acie Campi Floræ de Urbe, ut moris est, publicentur, & affigantur; sicque publicatæ, & affixæ omnes, & singulos, quos illæ concernunt, perinde ardeant, & afficiant, ac si unicuique eorum nominatim, & personaliter intimatæ fuissent; quodque earumdem præsentium transumptis, sive exemplis etiam impressis manu alicujus Notarii publici subscriptis, & Sigillo alicujus personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis eadem prorsus fides tam in iudicio, quam extra illud ubique adhibeatur, quæ ipsis præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ vel ostensæ.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam Nostri Decreti, Statuti, Constitutionis, prohibitionis, revocationis, annulationis, declarationis, mandati, ac voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Siquis autem hoc attentare præsumperit, indignationem Omnipotentis Dei, ac B. Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursum. Datum Romæ apud S. Mariam Majorem tertio nonas Novembris anno Incarnationis Dominicæ millesimo septingentesimo quadagesimo primo Pontificatus Nostri anno secundo.

D. Card. Passioneus.

VISA DE CURIA

N. Antonellus.

X. Sub-Datarius

Loco & Plumbi.

L. B. Eugenius.

Anno a Nativitate D. N. JESU CHRISTI, MDCCXLI. Indictione quarta, die vero 29. Novembris, Pontificatus autem Sanctissimi in Christo Patris, & D. N. D. BENEDICTI Divina Providentia Papæ XIV. anno secundo supradictæ Constitutio affixa, & publicata fuit ad valvas Basilicæ Lateranensis, & Principis Apostolorum, necnon Cancellariæ Apostolicæ, Curie generalis in Monte Citorio, in Acie Campi Floræ, ac in aliis locis solitis, & consuetis Urbis per me Joannem Trifelli Apost. Curs.

Nicolaus Capelli Mag. Curs.

X.

SS. D. N. BENEDICTI PAPÆ XIV.

CONSTITUTIO

Ad Episcopos directa

*Circa occultorum Matrimoniorum
contractionem.*

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabiles Fratres, Salutem, & Apostolicam benedictionem.

Satis vobis compertum esse nondubitamus, Venerabiles Fratres, eam semper fuisse pia Matris Ecclesiæ vigilem curam, ut Sacramentum matrimonii, magnum ab Apostolo nuncupatum, publice, & palam a fidelibus celebretur. Quod quidem ut diligentius, quam antea factum fuerat, in posterum observaretur, Sancta Tridentina Synodus, Lateranensis Concilii sub Innocentio III. celebrati vestigiis inherendo, præcepit, ut in posterum, antequam matrimonium contrahatur, ter a proprio contrahentium Parochis tribus continuis diebus festis in Ecclesia inter Missarum solemniam publice denuncietur; deindeque nullo legitimo concurrente impedimento ad illius celebrationem in facie Ecclesiæ coram Parocho, vel alio Sacerdote de ipsius Parochi, seu Ordinarii licentia, & duobus, vel tribus Testibus præsentibus rite procedatur. Voluit etiam eadem Sancta Synodus, apud Parochum diligenter librum custodiri, in quo conjugum, & testium nomina, diesque, & locus matrimonii describantur.

Providæ tamen hujusmodi leges, tanta aucto-

auctoritate saluberrime institutæ, prava horum temporum conditione prolabi visæ sunt, & enerves propemodum reddi, ob matrimonium usu nimis recepta, quæ occulte adeo celebrantur, ut illorum noticia, quantum fieri potest, obliteretur, & in tenebris ignorantæ perpetuo est, conspecta. In more etenim positum est, illa celebrari nullo prævis factis denunciationibus coram solo Parocho, vel alio Sacerdote de ejus licentia, adhibita præsentia tantum duorum Testium appolite a contrahentibus advocatorum, quorum fides nemini illorum est suspecta; remque peragi sæpe extra Ecclesiam, quandoque etiam intra illam, januis tamen occultis, vel eo temporis momento, quo semota alterius cujusvis præsentia, scientia initi matrimonii, præter Parochi, contrahentium, testiumque personas, alios penitus effugiat.

Quantum a Sacramenti dignitate, & ab Ecclesiasticarum legum præscripto occulta hæc matrimonium, conscientie vulgo nuncupata, ut plurimum abhorreant, satis superque conjicere quis poterit, qui mentis aciem ad exitios illorum effectus converrat. Hinc gravia ortum habent peccata, præsertim vero eorum, qui Divini Judicii interminatione posthabita, priore uxore, cum qua clam contraxerunt, relicta, cum alia spe futuri matrimonii decepta, & in turpem secum vivendi licentiam abducta, palam contrahere promittunt. Quorumdam vero mentem ita pravæ cupiditates excæcant, ut novum contrahere secretum matrimonium audeant, post alterum secreto itidem contractum, & nondum prioris conjugis morte solutum, seseque magno scelere polygamos reddant. Alii etiam eo impudentiæ devenere, ut in hujus magni Sacramenti contemptum post primas secreto initas, alteras aut publice, aut privatim nuptias contrahendo, sese audacius polygamia pariter innodare non perhorrescant. Age vero quam gravia, quam nullo pacto ferenda ex his matrimoniis mala oriuntur. Si enim ad quæcumque matrimonii suspitionem submovendam, virum seorsim a muliere vivere contingat, sublata est illico individua vitæ consuetudo, & contemptum est verbum Domini: „Adhærebit homo Uxori suæ,“ & erunt duo in carne una. „Sin hæc vitæ consuetudo servetur, nemo est qui illam criminis non arguat, & utpote detestabilem, in scandalum materiam non trahat. Neque illata per scandalum dispendia rependit subsecuta celebratio occultis

matrimonii, quod in tenebris delitescit, & ab omnibus ignoratur.

Leviore quoque damna non sunt, quæ susceptæ Proli irrogantur. Sæpe enim contingit illam a Parentibus, & a Matre præsertim amotam, nec pie, nec liberaliter institui; sed incertis fortunæ casibus objectam relinqui, nisi etiam Parentes ipsi contra naturæ leges aulæ nefario illius vitæ insidiantur. Ubi vero tam immane facinus Parentes deterreat, illosque ad sobolem alendam, instituendamque humanitas ipsa compellat; alia imminet liberis suscepris ex occulto matrimonio lugenda avitarum facultatum & bonorum jactura; pro quorum possessione assequenda, quamvis elament jura sanguinis, illis tamen careant necesse est propter occulta Parentum matrimonium, & ademptam legitimatis, & filiationis probationem. Huic etiam malorum origini sunt referenda ipsa quoque secreta matrimonium contracta a filiis familias contra Patris iustæ dissentientis voluntatem; ex quibus quam gravia incommoda exoriri soleant, neminem latet. Quid plura? Adeo invaluit malitia, ut quandoque in minoribus Ordinibus constituti pensiones, & Beneficia, ad divinum cultum, & Ecclesiastica munia instituta, etiam post initum clam matrimonium retinuerint, sibi que de mammona iniquitatis loculos miserrime comparaverint.

Desenda hæc igitur potius uberibus lacrymis, quam latiore calamo explicanda malorum congeries; cum ex hac Apostolicæ Sedis specula omnes sibi vindicent nostræ vigilantie curas, temperare non possumus, quin vos ipsos, Ven. Fratres, in partem nostræ sollicitudinis evocantes, vestram pietatem, & zelum excitemus ad custodiendas vigiliis noctis super Grege vobis credito, quem luctuosa horum temporum conditio in disserimen adducit. Primum itaque periculi non infrequens occasio vos reddat difficiliores ad remittendum publicationes, a quibus contracturi matrimonium sæpe per malitiosam suggestionem petunt dispensari. Quam caute, solerterque oporteat ea in re Episcopos versari, non obscura vobis a Concilio Tridentino exhibentur argumenta. Si enim (ait eadem Sancta Synodus) probabilis fuerit suspicio, matrimonium malitiose impediri posse, si præcesserint denunciationes; tunc vel una tantum denunciatio fiat; vel saltem Parocho, & duobus Testibus præsentibus matrimonium celebretur & deinde ante illius consummationem denunciationes in Ecclesia fiant, ut si aliqua

sub-

subiunt impedimenta, facillius detegantur. Præterea, licet Episcopo relictum sit omnimode super denunciationibus dispensare, tamen hæc facultas, non a sola dispensantis voluntate pendet, sed a Tridentino coercetur artibus prudentiæ, discretique arbitrii legibus, quod idem est, ac legitimam causam dispensationis requirere.

Parem quoque, immo fortasse majorem vigilantiam necesse est a Vobis adhiberi, ne post remissas denunciations celebretur matrimonium coram Parocho, vel alio Sacerdote ab ipso Parocho, vel a Vobis deputato, præsentibus duobus vel tribus Testibus confidentibus, ne ulla celebrationis noticia, vel rumor oriantur. Id enim ut ad præscriptum sacrorum Canonum licite fieri possit, non satis est obvia quævis, & vulgaris causa; sed gravis, urgens, & urgentissima requiritur. A sacro nostræ Pœnitentiariæ Tribunali, eo potissimum casu, sit potestas ita celebrandi matrimonium, quo vir, & femina in figura matrimonii publice degentes, & de quibus nulla viget criminis suspicio, in occulto tamen concubinato perseverent: facile enim quisque concijiet, quam absolum esset, eos, a statu damnationis per gratiam Sacramenti revocandos, ad publicè contrahendum matrimonium præviis denunciationibus compelli. Hanc vero praxim vobis duximus proponendam, non quia dispensatio præmissa casui solum congruat, cum alii similes, & fortasse urgentiores esse possint, in quibus dispensari expediat; sed quia Vestri Pastoralis officii partes versari debent in sedulo investiganda legitima, & urgenti causa dispensationis, ne matrimonium occulte celebrata luctuosos habeant exitus, quos intimo cordis mœnore recentuimus.

Hunc porro in scopum Vos hortamur, & impende admonemus, ut personarum matrimonium secreto contrahere petentium, diligens fiat a Vobis inquisitio: An scilicet ejus qualicatis, gradus, & conditionis sint, quæ id probe exposcant: An sint sui, vel alieni juris: An filii familias, quorum Nuptiæ Patri iuste dissentienti sint invisæ; ab Episcopali etenim, quod geritis, munere nimium esset alienum, facilem præberi filio inobedientiæ occasionem: An res sit de personis Ecclesiasticis, licet in minoribus Ordinibus constitutis pensiones, & Beneficia Ecclesiastica obtinentibus, ut detestabilis illorum retentio in statu uxoris congruis reme diis postea compescatur. Potissimum vero curet vestra sollicitudo, antequam se-

creti matrimonii licentia concedatur, quod contrahentes clara, & indubia, & a quavis fraude immunita exhibeant documenta status liberi ad averendum ab iis, qui improbi sunt ingenii, polygamiz periculum.

Quod attinet ad ministrum secreti matrimonii volumus ad id munus deputari Parochum alterius ex contrahentibus, quem noticia perlonarum, experientia, & diuturnus rerum usus quovis Sacerdote extraneo peritorem effecit præsumunt. Si quæ tamen vobis occurrant circumstantiæ, quæ alium Sacerdotem loco Parochi exposcere videantur, gravi impellente causa, is Sacerdos a vobis eligatur, qui prohibeat, & doctrina, & obeundi muneris peritia commendetur. Uni tamen, aut alteri Sacramenti Ministro a Vobis deputando distinxit præcipiatur, ne matrimonio intersit, nisi prius paterna caritate conjuges in Domino monuerit, sobolem procreandam regenerari quamprimum oportere sacro Baptismatis lavacro; ac Christo Judici districtam reddituros esse rationem, nisi Filios ut legitimos agnovierint, eosque pietate, bonique moribus imbuerint, & frui patiantur bonis temporalibus, a majoribus in supremis tabulis relictis, vel provida legum auctoritate delatis.

Celebrato autem matrimonio indilate a Parocho, vel alio Sacerdote, coram quo initum est, exhibeatur Episcopo illius scriptum documentum cum nota loci, & temporis, testiumque, qui celebrationi interfuerunt. Vestrum erit postea diligenter incumbere, quod ad perennem gestæ rei memoriam præfatum documentum fideliter transcribatur in libro prorsus distincto ab altero, in quo matrimonia publicè contracta de more adnotantur. Hujusmodi liber pro matrimoniis secretis apposite compactus, clausus, & Sigillis obsignatus in Vestra Episcopali Cancellaria caute erit custodiendus: & eo tantum casu resignari, & aperiri vestra accedente licentia pariemini, quo alia id genus matrimonia describi oporteat, vel id libi vindicet justitiæ administrandæ necessitas, vel demum aliquod documentum ab eo exposcant verum interesse habentes, quibus probationum aliunde petendarum non suppetit copia: sedulo tamen animadvertentes, quod, re absoluta, denuo claudatur, & Sigillis, ut antea, obsignetur. Fides, seu attestaciones clam celebrati matrimonii a Parocho, vel Sacerdote, qui vices Parochi gessit, exarandæ, vobisque exhibendæ, transcribantur in dicto Libro, prout

prout jacent de verbo ad verbum a persona a Vobis deputanda, quæ apud omnes integritatis, probatque nominis luculentum habeat testimonium. Fides vero, & attestations ipsæ in secretiori loco factæ, testæque a Vobis servantur.

Quod si ex occulto hujusmodi matrimonii prolem nasci contingat; eadem mundetur salutari aqua Baptismi in Ecclesia, in qua aliis infantibus hoc Sacramentum indistincte confertur. Et quia ad operiendum clam initum matrimonium, facile est in libro Baptizatorum nullam fieri mentionem Parentum, & eorum nomina consulto reticere: volumus, ac expresse mandamus, quod a Patre Baptizati, eoque defuncto, ab illius Matre, si suscepta proles Vobis denuncietur; dictaque denunciatio fiat vel immediate per Parentes ipsos, vel per litteras eorum characterè exaratas, vel per fide dignam personam ab ipsis Parentibus designatam, ut certo, & clare Vobis constet, quod proles tali loco, & tempore, vel reticitis, vel falso expressis nominibus Parentum baptizata, est legitima, licet occultis matrimonii fœdere, procreata. Quæ sane omnia cum vobis innotuerint, ne illorum excidat memoria, in libro fideliter describuntur ab eo, cui facta a Vobis est potestas adnotandi matrimonia occulte celebrata. Liber, in quem Baptizatorum, ac utriusque Parentis nomina referuntur, quamvis distingui debeat ab altero matrimoniorum, eadem tamen diligentia, iisdem cautelis in Cancellaria Episcopali clausus, & Sigillis obsignatus erit custodiendus, prout Librum matrimoniorum caute custodiri supra mandavimus.

Quia vero nonnulli deesse non possunt, qui propriæ conscientiæ vocibus obsurdescant, & Nostri hisce mandatis parere negligant; debita poenarum diffinitione pro modo culpæ a vobis puniantur. Quinimmo cum satis nobis experientia compertum sit in hujusmodi negotiis homines in terram pœculos declinantes ob humanos respectus tardiores effici, & a recte agendi semita revocari: mandamus idcirco, matrimonia occulta a vobis evulgari, & nota fieri, si certo vobis constiterit ex aliquo matrimonio occulto procreatam fuisse sobolem, & baptizatam suppressis Parentum nominibus, nulla præstata vobis notitia, ut par erat, ab illius parentibus intra triginta dies a natiuitate numerandos.

Ne autem contumaces, & inobedientes violatæ fidei, proditque secreti Pastores suos infimulent; sedulo a vobis curandum

Tomo II.

est, ut a Parocho, vel alio Sacerdote pro secreta celebratione matrimonii a Vobis deputando, conjuges clare, & aperte moneantur, ea lege, & pacto illis permitti secreti matrimonii celebrationem, ut soboles inde procreanda non solum regeneretur sacro Baptismate, sed post Baptisma denuncietur Episcopo cum nota loci, & temporis administrati Sacramenti, ac sincera indicatione Parentum, a quibus ortum habuit, quemadmodum supra præmissum est; alioquin matrimonium, licet contractum data per Episcopum secreti fide, in lucem proferetur in gratiam filiorum, & ad propulstandam ab illis gravem, nullogue pacto ferendam jacturam. Volumus denique, ac mandamus, fides, seu attestations matrimonii clam initi, & sobolis ex eo procreatæ, excerptas ex dictis libris, modo, quod dictum est, apud Vos caute custodiendis tantam promereri fidem, quantum sibi alii libri Parochiales Baptismatis, & matrimonii vindicare consueverunt.

Hæc a Vobis, Ven. Fratres, in hac temporum calamitate observari enixe præcipimus ad communem animarum salutem, & ad præsidium Ecclesiasticæ disciplinæ, propter invalescentem hominum malitiam nova semper detrimenta vel patientis, vel reformidantis. Ceterum Nostri hisce Litteris sublatâ nolimus ea validiora remedia, quæ huic malo, in diem ingruenti, consona dignoscet prudentia Vestra, ad Pallorale officium cumulate obundum. Vobis interea paternæ caritatis, & benevolentiz testem Apollolicam Benedictionem impertimur.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem die 17. Novembris 1748. Pontificatus Nostri anno secundo.

X I.

CONSTITUTIO

SS. D. N. BENEDICTI PAPÆ XIV.

Super Clausura Monasteriorum quorumcumque Virorum Regularium.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Ad perpetuam rei memoriam.

Regularis disciplinæ observantiam antequam quam & Generalium, ac Par-

L I

ticularium alicujus Nationis aut Provinciæ Conciliorum decretis confirmaretur, & Romanorum Pontificum Prædecessorum Nostrorum legibus, sanctionibusque præscriberetur, quoad vetitum mulieribus quibuscumque, etiam consanguineis intra quoruncumque Religiosorum virorum claustram ingressum tam integerrime custoditam fuisse constat, ut nedum feminis quibuscumque, sed masculis quoque, non tam ad Monasteriorum claustra, seu septa, quam ad ipsa eorumdem Monasteriorum Oratoria, & Ecclesias nullus patuerit aditus, & accessus, quinimmo sub gravissimis poenis fuerit interdictus, ne scilicet, ut inquit S. Gregorius Papa I. Prædecessor noster, in fervorem Dei læcessibus occasio præbeatur popularibus conventibus, & simplicioribus ex hoc animas, plerumque, quod ablit, in scandalum trahat. Hujusmodi autem regularis disciplinæ observantia, etsi pro temporum varietate, ac necessitate tot, tantaque subiit vices, ut iidem Prædecessores Nostri aditum, & accessum ad publicas Monasteriorum Ecclesias dumtaxat sive masculis, sive feminis sacrosanctum Missæ sacrificium audiendi, prædicationibus verbi Dei interfecendi, & Sacramentum sanctissimæ Eucharistiæ sumendi, ac peccata sua confitendi causa, sine tamen Parochorum præjudicio, interdum conceperint; vicissim tamen ipsi Prædecessores Nostri tam ante Concilii Tridentini decreta, quam post eorumdem decretorum promulgationem denunciationemque providis, saluberrimisque Constitutionibus, ordinationibusque, sub poena etiam excommunicationis latæ sententiæ, feminis quibuscumque aditum, ingressumque hujusmodi intra Monasteriorum claustrum interdixerunt. Quoniam autem licet dolentes accipimus, alii quidem Apostolicas leges, ac præcepta hujusmodi vel ausu temerario parvipendentes, vel ad eorum arbitrium interpretantes, feminis quibuscumque aditum, ingressumque tam manifeste, ac tanta solemnitate vetitum permittunt; alii vero privilegia, indulta, prærogativas, facultates, licentias, & alias quocumque pacto excogitatas concessiones sibi sive a jure, sive ab homine factas, & imperitias, seu tactas, & impertitas, ac quorumcunque munerum, dignitatum, ac præeminentiarum ratione debitas, seu debita arrogantes, prætendentes, obtendentesque feminas quaslibet intra Monasteriorum claustra, septa, coenacula, cubacula, aliaque officinas, aut admitti, ac recipi sinunt, mandantque, aut una secum

ducunt; alii denique sub pietatis, ac religionis prætextu, cum supplicationes, sive cum Sanctissimo Eucharistiæ Sacramento, sive cum sacris Sanctorum Sanctorumque Reliquiis, Statuis, & Imaginibus per claustra, septa, & alia Monasteriorum loca de more, ut asserunt, habentur, sine ullo prorsus discrimine masculos, & feminas supplicationes hujusmodi per eadem loca sequi, & comitari licitum, quinimmo, ut indulgentias lucrari valeant, necessarium esse obtendunt. Hinc est, quod Nos, qui, dum in minoribus essemus, quamplurimos hujusmodi abusus compertos habebamus, in hac sublimi sacrosancti Apostolatus specula constituti, non tam assiduis nonnullorum aliarum Ecclesiarum Antistitum documentis, quamvis etiam Superiorum, aliorumque Virorum ex religiosis Ordinibus Dei honorem, & instituti sui disciplinam zelantium expostulationibus de antedictis, similibusque abusus in dies admonemur, ut opportunum, ac salutare iidem abusus tollendis, quantum cum Domino possumus, remedium afferamus; auctoritate Apostolica, tenore præsentium primum quidem omnes, & singulas Constitutiones, sanctionesque a Romanis Pontificibus Prædecessoribus Nostri tam ante, quam post Concilii Tridentini decreta super clausura Monasteriorum quoruncumque religiosorum Virorum editas renovamus, & confirmamus, necnon inposterum ab omnibus, & singulis, ad quos spectat, & in futurum spectabit, sub iidem poenis in Constitutionibus, sanctionibusque eorumdem Prædecessorum Nostrorum Romanorum Pontificum, & decretis ejusdem Concilii Tridentini contentis inviolabiliter observandas esse statuimus, decernimus, præcipimus, atque mandamus. Deinde motu proprio, & ex certa scientia, ac matura deliberatione Nostre, deque Apostolicæ potestatis plenitudine earundem præsentium tenore omnia, & singula indulta, privilegia, prærogativas, facultates, licentias, & quocumque alio pacto nuncupatas concessiones omnibus, & singulis quibuscumque Ecclesiasticis personis quacunque auctoritate, dignitate, honore, præeminentia, ac jurisdictione fungentibus, etiam Venerabilibus Fratribus Nostri S. R. E. Cardinalibus, sive singulis, sive eorum Cardinalium Congregationibus, etiam de latere Legatis, sive qui Provinciis & Legationibus Status Nostri Ecclesiastici pro tempore præfunt, sive quos ad carissimos in Christo Filios Nostros Romanorum Regem in Imperatorem pro-

tem-

tempore eligendum, vel electum, Reges, & Reginas illustres, aliaque summas Potestates, prout rerum conditio postulaverit, mitti, & ablegari contingerit, siue qui, licet aliarum insignium Ecclesiarum Antistites, tamen tamquam Apostolicæ hujus S. Sedis Legati de latere alias nuncupati, & habiti sunt, & fortasse habentur, aut haberi & esse præterent, & in posterum habendi sunt; siue Ordinarii, siue Extraordinarii Nostri, & ejusdem Apostolicæ Sedis ubicumque etiam ad ipsos Imperatorem, & Reges, ac summas Potestates Nuncios, siue Internuncios resident; ac demum quibuscumque aliis quocumque nomine, & expressione nuncupatis personis, quocumque tempore, a quibusvis, etiam ab ipsis Romanis Pontificibus Prædecessoribus Nostri, quacumque de causa, occasione, titulo, colore, & prætextu per quasvis Apostolicas, siue in simili forma Brevis, siue sub plumbo expeditas litteras sub quibuscumque verborum formis facta, data, concessa, & impertita, siue factas, datas, concessas, & impertitas sub hujusmodi accessu, & ingressu revocamus, abolemus, ac annullamus, atque irritamus, necnon a datarum earundem præsentium die revocata, abolita, annullata, & irrita, ac nullius prorsus vigoris esse, & fore, neminique cuilibet quocumque tempore suffragari statuimus, decernimus, & declaramus quamlibet omnium antedictorum etiam speciali mentione dignorum quacumque facultate hujusmodi temere uti audentem ipso facto absque ulla alia declaratione penas, & Ecclesiasticas censuras a quibus, præterquam a Nobis, & pro tempore existentem Romano Pontifice, nisi in mortis articulo absolvi non possit, incurrere, & incursum esse; licentiamque hujusmodi cuicumque concessam nullo modo suffragari, atque nullius momenti perinde, ac si minime concessa fuisset, ipso facto fore, & haberi, ac penas, & censuras ipso facto, ut præmittitur, per contrasacramentem incurrere, & incursum esse, Decernentes easdem præsentem litteras, & in eis contenta quæcumque etiam eo quod quicumque in præmissis interesse habentes, seu habere quomodolibet prætendentes, cuiusvis status, gradus, ordinis, præminentiæ & dignitatis existant, seu alia specifica, & individua mentione, & expressione digni illis non concenserint, nec ad ea vocati, citati, & audit, causæque propter quas præsentem emanarint, sufficienter adductæ, verificatæ, & iustificatæ non fuerint, aut ex alia qualibet etiam quantumvis juri-

dica, & privilegiata causa, colore, prætextu, & capite, etiam in corpore juris clauso, etiam enormis, enormissimæ, & totalis læsionis, nullo unquam tempore de subreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis vitio, aut intentionis nostræ, vel interesse habentium consensus, aliove quomodolibet, etiam quantumvis magno, & substantiali, ac incogitato, & inexcogitabili, individuamque expressionem requirente defectu notari, impugnari, infringi, retractari, in controversiam vocari, aut ad terminos juris reduci, seu adversus illas aperationis oris, restitutionis in integrum, aliudve quodcumque juris facti, vel gratiæ remedium intentari, vel impetrari, aut impetrato, seu etiam motu, scientia, & potestatis plenitudine paribus concessio, vel emanato quæpiam in iudicio, vel extra illud uti, seu se juvare ullo modo posse; sed ipsas præsentem litteras semper firmas, validas, & efficaces existere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, ac ab illis, ad quos spectat, & pro tempore quancumque spectabit, inviolabiliter, & inconcusse observari: sique, & non aliter in præmissis per quoscumque Judices Ordinarios, & Delegatos etiam causarum Palatii Apostolici Auditores, ac S. R. E. Cardinales etiam de latere Legatos, & sedis prædictæ Nuncios, aliosve quoslibet quacumque præminentiæ, & potestatis surgentes, & suncturos sublati eis, & eorum cuilibet quavis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, iudicari, & definituri debere, ac irritum, & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus præmissis, ac, quatenus opus sit, nostræ, & Cancellariæ Apostolicæ regula de jure quæsito non tollendo, aliisque Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, necnon quibusvis etiam juramento confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, ac usibus, & stilis, etiam immemorabilibus, privilegiis quoque, indultis, & Litteris Apostolicis prædictis, aliisque quibuslibet personis, etiam quacumque Ecclesiastica, vel mundana dignitate subgentibus, & alias quomodolibet qualificatis, ad specialem expressionem requirentibus sub quibuscumque verborum tenoribus, & formis, ac cum quibusvis etiam derogatoriis derogatoriis, efficacioribus, efficacissimis, & insolitis clausulis, irritantibusque, & aliis decretis, etiam motu, scientia, & potestatis plenitudine similibus, ac

conclistorialiter, & alias quomodolibet in contrarium præmissorum concessis, editis, factis, & aliis iteratis, & quantumque vicibus approbati, confirmati, & innovati. Quibus omnibus, & singulis, etiam pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa, & individua, ac de verbo ad verbum, nihil penitus omisso, & forma in illis tradita observata, exprimerentur, & inferrentur, præteritis pro plene, & sufficienter expressis, & insertis habentes, illis alias in suo robore permanens, ad præmissorum effectum hac vice duntaxat specialiter, & expresse derogamus, ac derogatum esse volumus, ceterisque contrariis quibuscumque. Ceterum præteritis non intendimus derogatum esse iis concessionibus, quæ ad favorem quarumcumque nobilium seminarum, ex eo, quod five eorumdem majores, ac pro tempore existentes de familia fuerint, & habeantur fundatores, vel insignes benefactores illius Monasterii, intra ejus claustra, vel septa feminas etiam de familia ingredi vel concessum, vel cautum esse sibi voluerunt, & de concessione hujusmodi confirmationem ab Apostolica hac Sancta Sede obtinuerunt; five feminæ hujusmodi sint consanguineæ, & affines eorum, qui sunt Domini in temporalibus locorum, in quibus Monasteria sita reperiuntur, & quacumque legitima tituli, vel consuetudinis causa, & occasione ingressu hujusmodi de præsentibus gaudent, factæ, & impertitæ fuerunt; dummodo concessionem hujusmodi per Apostolicas in simili forma Brevis, vel sub plumbo desuper expeditas Literas duntaxat, & non aliter omnino factas, & impertitas fuisse prius Ordinariis locorum Antistitibus, vel Præsulibus per legitimam, & authentica documenta consilare legerint; & dummodo nec vagandi, nec otandi, nec comendandi, etiamque, nec per ambulatoria, cubacula, coenacula, aliaque loca, & officinas discurrendi causa, seu ad Ecclesiam accedendi, sacrosanctum Missæ Sacrificium audiendi, aliaque erga Deum pietatis officia, & opera exercendi studio ingrediantur; & dummodo de earum adventu, & ingressu, interdictum, & opportune faciendum, Superiores pro tempore existentes prius certiores fiant ad hoc, ut abique fratrum incommodo, & offensione recto tramite ad Ecclesiam pergatur, & alia de jure servanda servantur. Volumus autem, ut earundem præsentium Literarum transcriptis, seu exemplis, etiam impressis manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo personæ in Ec-

clesiastica dignitate constitutæ munitis, eadem prorsus fides in Judicio, & extra illud ubique locorum habeatur, quæ haberetur ipsis præsentibus, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die tertia Januarii anno millesimo septingentesimo quadragésimo secundo, Pontificatus Nostri anno secundo.

D. Cardinalis Passioneus.

Anno Nativitatis Domini Nostri JESU CHRISTI millesimo septingentesimo quadragésimo secundo, Indictione quinta, die vero quarta Januarii, Pontificatus autem Sanctissimi in Christo Patris, & Domini Nostri D. BENEDICTI, Divina Providentia Papæ XIV. anno secundo, supradicta Constitutio affixa, & publicata fuit ad Valvas Basilicæ Lateranensis, & Principis Apostolorum, & Cancellariæ Apostolicæ, Curie Generalis in Monte Citorio, & in Acie Campi Floræ, ac in aliis locis solitis, & consuetis Urbis, per me Antonium Pellicia Apostolicum Curæ.

Nicolaus Cappelli Mag. Curæ.

XII.

CONSTITUTIO

SS. D. N. BENEDICTI PAPÆ XIV.

Super Clausura Monialium.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Ad perpetuam rei memoriam.

S Alutare in Catholica Ecclesia institutum ab ipsa antiquitate susceptum, ac tantum sollicitudine, & pastoralis zelo custoditum, ut flos ille Ecclesiastici germinis, decus, atque ornamentum gratiæ spiritualis, læta indoles, laudis, & honoris opus integrum, atque incorruptum, Dei imago respondens ad sanctimoniam Domini, illustrior portio gregis Christi, Sacræ Virgines, quarum, quo sublimior gloria est, major & cura est, intra Monasteriorum septa, & claustra, vigili, sollicitaque custodia serventur; tam ante, quam post Tridentinæ Synodi decreta Romani Pontifices Prædecessores

No-

Nostri tot sanctissimis legibus, & initis Apostolicæ providentiæ, caritatisque consiliis communire, & confirmare studuerunt, ut quæ se Christo dicaverint, & a carnali concupiscentia recedentes, tam carne, quam mente le Deo voverint, consumment opus suum magno premio destinatum. Quoniam autem etiã providas hujusmodi sanctiones, Constitutionesque, si ea, qua decet, regularis disciplina observantia custodirentur, satis esse scimus, ut Virgines ea, quæ cælestis earumdem sponsi Jesu Christi sunt, cogitantes, sint Sanctæ & corpore, & spiritu, longa tamen experientia edocti, & assiduis Venerabilium Fratrum aliarum Ecclesiarum Antistitum querelis admoniti, supermas Apostolicæ auctoritatis, providentiæque partes requiri, ut abusus plurimis ex nimia quorumcumque aut sibi quocumque pacto arrogantium, aut præterdentium, aut obtinentium facultatem alias sibi quomodolibet sive jure, sive ab homine concessam, vel demandatorum munerum rationem debitam esse, ut sive ipsi, sive alii ingredi clausuram Monialium, aut ipsæ Moniales e clausura ob quascumque etiam non legitimas causas egredi, & extra clausuram hujusmodi commorari possint, licentiam concedendi indulgentia sensim investis opportune occurrat: hinc est, quod Nos pro supremæ omnium Christi-fidelium procuracione imbecillitati Nostræ in universalis Orthodoxæ Ecclesiæ regimine divinitus imposita opportunum abusus hujusmodi remedium, quantum cum Domino possumus, adhibere satagentes, auctoritate Apostolica tenore præsentium, omnes, & singulas Constitutiones a Romanis Pontificibus Prædecessoribus nostris tamante, quam post Concilii Tridentini Decreta super clausura Monialium renovamus, & confirmamus: necnon in posterum omnibus, & singulis, ad quos spectat, & in futurum spectabit, sub iisdem pœnis in Constitutionibus eorumdem Prædecessorum Romanorum Pontificum, & Decretis Concilii Tridentini præfati contentis inviolabiliter observandas esse statuimus, decernimus, præcipimus, atque mandamus. Præterea motu proprio, & ex certa scientia, ac matura deliberatione Nostris, deque Apostolicæ potestatis plenitudine earumdem præsentium tenore omnia, & singula indulta, privilegia, prærogativas, facultates, licentias, & quocumque alio pacto nuncupatas concessiones, omnibus, & singulis quibuscumque Ecclesiasticis personis, quocumque auctoritate, dignitate, ho-

nore, præeminentia, ac jurisdictione fungentibus, etiam Venerabilibus Fratribus Nostris Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, sive singulis, sive eorumdem Cardinalium Congregationibus, etiam de latere Legatis, sive qui Provinciis, & Legationibus Status nostri Ecclesiastici, qui pro tempore præsunt, sive quos ad carissimos in Christo Filios nostros Romanorum Regem in Imperatorem pro tempore eligendum, vel electum, Reges, & Reginas illustres, aliasque summas Potestates, prout rerum conditio postulerit, mitti, & ablegari contigerit; sive qui, licet aliarum insignium Ecclesiarum Antistites, tamen tamquam Apostolicæ hujus S. Sedis Legati de latere alias nuncupati, & habiti sunt, & fortasse habentur, aut haberi, & esse præterdunt, & in posterum habendi sunt; sive Ordinarii, sive Extraordinarii Nostris, & ejusdem Apostolicæ Sedis ubicumque etiam apud ipsos Imperatorem, & Reges, ac summas Potestates Nuncios, sive Internuncios resident (exceptis dumtaxat locorum Ordinariis, iisque omnibus Superioribus, quibus tamquam Ordinariis, & ordinaria jurisdictione utentibus Monialium Monasteria subiecta, addita sunt, in casibus tamen necessariis, & servatis aliis de jure servandis, & non aliter omnino) ac demum quibuscumque aliis quocumque nomine, & expressione nuncupati personis, quocumque tempore a quibuscumque etiam ab ipsis Romanis Pontificibus Prædecessoribus Nostris quacumque de causa, occasione, titulo, colore, & prætextu per quascumque Apostolicas, sive in simili forma Brevis, sive sub plumbo expeditas Litteras sub quibuscumque verborum formis factas, datas, concessas, & impertitas, sub hujusmodi ingressu revocamus, abolemus, annullamus, atque irritamus, necnon a datarum earumdem præsentium die revocatas, abollatas, annullatas, & irritas, ac nullius prorsus momenti, ac vigoris esse, & fore, nemini cuiuslibet quocumque tempore suffragari, ac quemlibet omnium antedictorum etiam speciali mentione dignorum quacumque facultate hujusmodi, sive pro le, sive pro aliis temere uti audientem, ipso facto, absque ulla alia declaratione pœnas, & Ecclesiasticas censuras contra violantes clausuram Monialium infrastructas, a quibus, præterquam a Nobis, & pro tempore existente Romano Pontifice, nisi in mortis articulo, abolvere possit, incurrere, & incursum esse; licentiamque hujusmodi concessam nullo modo suffragari,

gari, ac nullius momenti perinde ac si minime concessa fuisset, ipso facto fore, & haberi, ac pœnas, & censuras Ecclesiasticas ipso etiam facto, ut præmittitur, per contrarietatem incurri, & incurfas esse statuimus, decernimus, ac declaramus. Decernentes easdem præsentis litteras, & in eis contenta quæcumque, etiam ex eo quod quicumque in præmissis interesse habentes, seu habere quomodolibet prætendentes, cuiusvis status, gradus, ordinis, præminentiae, & dignitatis existant, seu alia specifica, & individua mentione, & expressione digni illis non consenserint, nec ad ea citati, vocati, & auditi, causæque, propter quas præsentis emanarint, sufficienter adductæ, verificatæ, & justificatæ non fuerint, aut ex alia qualibet etiam quamvis juridica, & privilegiata causa, colore, prætextu, & capite, etiam in corpore juris clauso, etiam enormis, enormissima, & totalis læsionis nullo umquam tempore de subreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis vitio, aut intentionis Nostræ, vel interesse habentium consensus, aliove quomodolibet, etiam quantumvis magno, & substantiali, ac incogitato, & incogitabili, individuumque expressionem requirente defectu notari, impugnari, infringi, retractari, in controversiam vocari, aut ad terminos juris reduci, seu adversus illas aperiitionis oris, restitutionis in integrum, aliudve quodcumque juris, facti, vel gratiæ remedium intentari, vel impetrari, aut impetrato, seu etiam motu, scientia, & potestatis plenitudine paribus concessio vel emanato quempiam in iudicio, vel extra illud, seu se juvare ullo modo posse: sed ipsas præsentis Litteras semper firmas, validas, & efficaces existere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, ac ab illis, ad quos spectat, & pro tempore quodcumque spectabit, inviolabiliter, & inconcussè observari; sicque, & non aliter in præmissis per quoscumque Iudices Ordinarios, & Delegatos, etiam Caesarum Palatii Apostolici Auditores, ac Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, etiam de Latere Legatos, & Sedis prædictæ Nuncios, aliove quoslibet quacumque præminentia, & potestate fungentes, & functiones, sublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, iudicari, & definiri debere, ac irritum, & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus præmissis, ac, quatenus opus sit, Nostræ, & Can-

cellariæ Apostolicæ regula de iure quæsito non tollendo, aliisque Constitutionibus Apostolicis; necnon quibusvis etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, ac usibus, & stilis etiam immemorabilibus; privilegiis quoque, indulgentiis, & Litteris Apostolicis prædictis, aliisque quibuslibet personis etiam quacumque Ecclesiastica, vel mundana dignitate fulgentibus, & alias quomodolibet qualificatis, ac specialem expressionem requirentibus sub quibuscumque verborum tenoribus, & formis, ac cum quibusvis etiam derogatoriis derogatoriis, aliisque efficacioribus, efficacissimis, & insolitis clausulis, ac irritantibus, & aliis decretis, etiam motu, scientia, & potestatis plenitudine similibus, ac concisorialiter, & alias quomodolibet in contrarium præmissorum concessis, editis, factis, ac pluries iteratis, & quantiscumque vicibus approbatis, confirmatis, & innovatis. Quibus omnibus, & singulis, etiam si pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa, & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quavis alia exquisita forma ad hoc servanda foret, tenores huiusmodi, ac si de verbo ad verbum, nihil penitus omisso, & in illis tradita observata exprimerentur, & infererentur, præsentibus pro plene, & sufficienter expressis, & insertis habentes, illis alias in suo robore permanens ad præmissorum effectum hac vice dumtaxat specialiter, & expresse derogamus, ac derogatum esse volumus, ceterisque contrariis quibuscumque. Volumus autem, ut eorundem præsentium Litterarum transcriptis, seu exemplis, etiam impressis manu alicuius Notarii publici subscriptis, & sigillo personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ munitis, eadem prorsus fides in iudicio, & extra illud ubique locorum habeatur, quæ haberetur ipsis præsentibus, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris, die tertia Januarii anno millesimo septingentesimo quadragesimo secundo, Pontificatus Nostri anno secundo.

D. Cardinalis Passioneus.

Anno a Nativitate Domini Nostri JESU CHRISTI millesimo septingentesimo qua-

quadragesimo secundo, Indictione quinta, die vero quarta Januarii, Pontificatus autem Sanctissimi in Christo Patris, & Domini Nostri Domini BENEDICTI, Divina Providentia Papæ XIV. anno secundo, supradicta Constitutio affixa, & publicata fuit ad valvas Basilicæ Lateranensis, & Principis Apostolorum, & Cancellariæ Apostolicæ, Curie Generalis in Monte Citorio, & in Acie Campi Floræ, ac in aliis locis solitis, & consuetis Urbis per me Antonium Pelliccia Apostol. Curf.

Nicolaus Cappelli Mag. Curf.

XIII.

SS. D. N. BENEDICTI PAPÆ XIV.

CONSTITUTIO

Ad Episcopos directa

De Doctrina Christiana præsertim pueris tradenda.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabiles Fratres, Salutem, & Apostolicam benedictionem.

ET si minime nobis dubitandum sit, omnes, quibus animarum cura credita est, vosque præsertim Ven. Fratres ad Apostolatus officium evectos, atque in Prælationis fastigio a Deo constitutos, in id potissimum sollicitudinem intendere, ut Christianus Populus cælestis Doctrinæ pabulo nutritus, & rudimentis fidei saluberrime instructus in semitam mandatorum Domini, faciem vobis præferentibus, feliciter dirigatur; temperare tamen non possumus, quin vos ipsos nostræ auctoritatis, ac paternæ dilectionis stimulis excitemus ad tantum, tamque salutare opus Doctrinæ Christianæ impensiore cura provehendum, sublati is impedimentis, quæ animarum salutem adverlantur.

Quia vero scientibus legem loquimur, & vigiles Ecclesiarum hortamur Antistites, quibus nec pietatis, nec alia sacrarum Litterarum desunt præsidia, supervacaneum ducimus plurimis urgere argumentis non satis esse ad Cælestem Beatitudinem assequendam in consulum, & involute a

Deo revelata, & ab Ecclesia Catholica propolita Mytheria; sed hanc cælestem Doctrinam divinitus traditam, & quæ ex auditu concipitur, Doctoris legitimi, ac fidelis ministerio ita esse accipiendam, ut singillatim illius capita explicentur, & eorum aliqua necessitate mediis, aliqua vero necessitate præcepti fidelibus ad credendum proponantur. Præterea licet per fidem justificari dicamur, cum ea sit humanæ salutis initium, & fundamentum; ad futuram tamen, quam inquirimus, Civitatem, ut pervenire aliquando mereamur, satis compertum est solam fidem non sufficere; sed viam nosse, constanterque tenere oportere, nempe præcepta Dei, & Ecclesiæ, tum virtutes quas prosequi, tum vitia quæ studiose declinare debemus. Quæ quidem omnia cum primis Catholice fidei rudimentis, sive Doctrina, ut ajunt, Christiana contineantur; Episcopalis muneris exigit ratio, ut illa in singulis Diocesisibus, & ubique locorum recte, atque ex ordine explicetur; nec possit Episcopos sine tacito conscientie convicio illam negligere, sed in hoc opus maxime necessarium omnem curam, & diligentiam conferre debere.

Id tamen oneris non ita Episcopo impossibile esse intelligimus, ut ipse per se Doctrinæ Christianæ semper interit, pueros interroget, & Mytheria fidei, quam profitentur, aperiat. Nimirum quippe novimus, in Pastoralis sollicitudinis munere prægravari Apostolicæ servitutis sarcinam, ac plane intelleximus, cum Anconitanam primum, tum deinde Bononiensem Ecclesiam regeremus, multis, variisque curarum veluti fluctibus jactari Præfulem suo satis muneris facere cupientem. Id vero futurum affirmamus, si Episcopus, alieno etiam a visitatione Diocesis tempore, quandoque adfit ubi Doctrina traditur Christiano homine digna, pueros puellisque de rebus antea auditis sciscitetur, ac Mytheria nostræ religionis evolvet, & annunciet, Pastoris operam in maximam crediti sibi Gregis utilitatem cessuram, ejusdemque exemplum alios excitaturum ad Vineam Domini Sabaoth pro viribus excolendam.

Hanc administrandæ Ecclesiæ quasi legem sibi dixerunt nedum veteres, sed recentiores etiam Præfules Beatorum Civium Albo adscripti; Carolus nempe Borromæus, Franciscus Saleius, Turribius, Alexander Sauli, quorum aliqui (ut litteris con-

signatum est) cum gravioribus dissent,

L1 4 at

atque impediti curis, adesse coram non possent, operæ, ac diligentiae suæ Vicarium aliquem ex Canonicis, aut ex Sacerdotibus designabant, qui, susceptis Pastoralis ministerii partibus, adolescentes ad omnia religionis officia Fidei elementis informarent.

Optimum ergo, & ad profectum animarum maxime accommodatum erit Antistitis exemplum, si, quod antea dictum est, id omni tempore, præsertim vero dum obit Diocesim, in singulis Parœciis impleverit. Sed, ut quique facile conjiciet, ad hoc vires ejus non suppetunt. Ideoque, ut propositum assequatur, necesse est, diligentia, quanta potest maxima, curet, ne in aliis, quos tam laudabilis, tamque fructuosi operis Vicarios constituat, studium, ac sedulitas desideretur.

Duo potissimum onera a Tridentina Synodo Curatoribus animarum sunt impolita: alterum ut festis diebus de rebus divinis sermonem ad populum habeant; alterum, ut pueros, & rudiores quosque divinæ legis, Fidei rudimenta informet. Si statis diebus eam Parochi concionem habebunt, quæ non persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis obstrept auriibus, sed caput auditorum accommodata in eorum animos ostensione spiritus illabatur; si mysterium aliquod annunciant, in primis vero, quod eo tempore Ecclesia recolit, ea differentes, quæ ad virtutem incitamento sint, & ad vicia fugienda, graviora præsertim, & quæ tœdus grassantur in populo; si diebus ipsis (hoc enim pariter debent suo muneri) pueros tamquam infantes modo genitos nutrant doctrinæ lacte, nunc hos, nunc illos interrogando, dubia, atque involuta explicando; si demum cum Apostolo attendant lectioni, exhortationi, & doctrinæ, ut perfectus sit homo Dei, & ad omne opus bonum instructus: fas est credere, exitum optatis respondere posse, & populum acceptabilem sectatorem bonorum operum facile exiturum.

Verum satis experientia compertum est, imparem esse solius Parochi laborem; cum nequeat unus omnes instruire, ubi Doctoris diligentiam numerus vincit. Quoties tamen Episcopus toto animo, ac studio in Ecclesiam sibi commissam incumbat, numquam necessarius, & opportunus destituetur auxiliis: semper enim inveniet, qui tonsura initiari, qui per minorum, qui per Sacrorum Ordinum gradus ad Sacerdotii fastigium promoveri, qui denique ad Ecclesiastica Beneficia viam

sibi munire studeant. Gravissimis idcirco verbis (& verbis facta respondeant) assermet Episcopus numquam se facturum, ut Tonsura in augeat grandiores ætate, aut minores, præsertim vero majores Ordines eis conferat, qui in tradenda christiana doctrina operam suam Parochis commodare neglexerint. Hunc porro Clericorum numerum idem Episcopus in singulis suæ Civitatis, & Diocesis Parochias apte distribuatur, & eorum aliquos determinatæ Ecclesiæ adscribat. Denunciet præterea, ac fidem præstet in conferendo Parochiarum, & aliorum Beneficiorum Jure plurimum apud se ponderis, & momenti habiturum studium, & diligentiam in hoc opus a Clericis collatam: atque ita re ipsa constabit, non Rectori tantum impositum esse docendi munus, sed plures illi præsto esse, ut omnes officii sui numeros cumulate implere possit.

His accedit Sacris Apostolicis Constitutionibus & septima præsertim scilicet record. Leonis X. Prædecessoris Nostri edita in Concilio Lateranensi taliberrime cautum fuisse, ut tam ludimagistri discipulos suos, quam pia feminae puellas instructentes, sana, incorrupta doctrina (Episcopoid potissimum urgente) ramquam pabulo vitæ nutrant, & confirmant. Constat etiam, ipsam Episcopum posse, ac debere sacris Oratoribus quam diligentissime commendare, ut pro concione in parentum aures animosque ingerant, sua interesse Mysteris nostræ religionis susceptam prolem imbueri: & si ad id minus idonei fuerint, filios in Ecclesiis adduci oportere, in qua divinæ legis præcepta explicantur. Pluribus itidem in locis pia, ac laudabilis, & ubi non sit recepta, inducenda consuetudo invaluit, ut Parochi idem munus prosequenti auxilium ferant laici, tum viri, tum mulieres in christiana institutione veluti adjutricem operam navantes, qui audiunt pueros, ac puellas Orationem Dominicam, Angelicam Salutationem, Symbolum Apostolorum, aliaque id genus memoriter pronunciantes. Alibi quoque sodalitia erecta sunt, quorum cura in explicanda christiana religionis disciplina versatur, & quorum institutum nedum meritis laudibus cumulat san. mem. Pius V. in sua Constitutione, quæ incipit, *Ex debito*, sed in omnibus etiam Diocesis propagari enixe exposcit. Quæ quidem omnia in unum collecta, si sedulo perpendantur, certum omnibus, arque exploratum erit, ubi multa sit messis, paucos nequaquam esse operarios, nec eos deesse, qui parvulis panem petentibus frangant.

Sed

Sed quia compertum est, non solum adolescentulos, illosque, qui confirmata sunt jam ætate, in divinarum rerum ignorantie versari, sed etiam viros, ipsosque senes salutaris doctrinæ esse omnino expertes, vel quia numquam illam perceperunt, vel jamdudum perceptam paulatim delevit oblivio; huic etiam malo provida Episcoporum occurret vigilantia, si operis sui sui Vicarios cogent, quæ parata sunt, remedia sedulo adhibere.

Ut autem ab iis, qui in prima sunt ætate sermo instituitur, ad Sacram Eucharistiam, & Confirmationem admitti plures postulant. Pauci enim ex hac voluntatem, ac fere impatiens studium non præferant. Moneat igitur Episcopos Parochos, eisque districte præcipiat, ne quis eorum Sacram Eucharistiæ Sacramentum administret, & schedulam, ut ajunt, Confirmationis iis tradat, qui graviora fidei & doctrinæ capita, & Sacramenti virtutem, & vim ignorent, vel quia parum in hoc tyrocinio profecerint, vel quia ea neglexerint audire, quæ ad hujusmodi Sacramenta pie, riteque suscipienda statim temporibus tradita sunt. Hoc sane pacto primæ ætati satis videri potest consultum.

Si vero loquamur de adolescentia; quoniam unusquisque proprium donum habet ex Deo, usu fatis constat, alios Ecclesiasticæ, alios vero sæcularis vitæ rationem inire. Ad primo hominum genere verba jam fecimus, cum de iis ageremus, qui Ordinibus initiari volunt. Id unum addi posse videtur, rem fore roagni commodi, multæque utilitatis plenam, si qui se sistant examini, eos Præsul potissimum interroget de iis, quibus christiani hominis scientia continetur. Etenim magistra rerum experientia edocuit, ex his aliquos, tametsi latini sermonis nitore, & elegantia excultos, in scientiarum curriculo liberaliter institutos, & quæ ad Ordines pertinent apprimè callentes, de doctrina tamen christiana percontanti parum, aut nihil apposite respondere.

Si autem ad eos, qui in sæculo degunt, mentis aciem convertimus, palam fit, illos aut plurimum sacri conjugii fœdera inire. Verum cum matrimonio jungendi non sint, si Parochus, ut debet, prius interrogando deprehenderit, marem, seu feminam, quæ ad salutem necessaria sunt, ignorare; vix tantæ, ac tam lustruosæ ignorantie locum relinquet. Episcopus, qui Pastores animarum admoneat officii sui, & huic si desint, negligentia reprecatur poenas.

Omnes denique omnium ætatum, atque ordinum homines solent identidem sordes animæ Pœnitentiæ Sacramento detergere: Curabit itaque Episcopus, ut Sacerdos excipiens Confessiones fixum illud, immortuæque animo semper habeat, invalidam esse absolutionem Sacramentalem, quam quis ignoranti res necessarias necessitate mediæ, impertiat; nec posse homines Deo per hujusmodi Sacramentum reconciliari, nisi prius, excusata hujus ignorantie caligine, ad agnitionem fidei ducantur. Sedulo etiam animadvertet Confessarius in aliud tempus rejiciendam esse absolutionem illius, qui necessaria necessitate præcepti suo vitio nescit, & eo quandoque casu Pœnitentem absolvi posse, quod se vincibilis hujus ignorantie reum agnoscat, & accuset, ac intime dolens, tum a Deo veniam precetur, tum Confessario serio promittat operam se impense daturum, qua, divinæ gratiæ præsidio, discat etiam necessaria necessitate præcepti.

Hanc profecto christiani populi instituendi rationem si Pastores sibi proposuerint, si eorum consilia, labores, & studia ad propositam methodum duxerint referenda; sperare fas est, fide, & opere Gregem ita in dies profecturum, ut cœdificetur in habitaculum Dei in Spiritu Sancto.

At vero cum maximi momenti ea res sit, nullaque alia ad Dei gloriam, & ad animarum salutem utilius instituta, mirari non debet, quod plurima passim obijciantur impedimenta. Sitæ quandoque sunt in agro parvæ, humilesque Ecclesiæ, aliæ Parochiales proximæ, aliæ vero longo intervallo disjunctæ, ad quas diebus festis patresfamilias una cum liberis accedunt Sacerdotem Sacris operantem audituri; ex quo fit, ut suæ Parochiæ numquam fere inter sint, nec ullum de Mysteriis fidei, de præceptis, de Sacramentis verbum accipiant. Episcopus huic malo occurret, suamque obijciat auctoritatem. Et primo quidem, quoad parvas Ecclesias Parochiales proximæ, expressa lege caveatur, ne quis antea Sacrificium faciat, quam Parochus Missam celebraverit, sermonem habuerit, ceterasque sui muneris partes absolverit. Hoc enim pacto Ecclesia Parochialis confluentium Parochianorum numero celebrabitur. Quo vero ad parvas Ecclesias a Parochiali longe sepositas, cum difficile admodum sit, Parochianos ob locorum distantiam, longum iter, æque asperum, hyemali præsertim tempore, cum pluviae inundant, Parochialem adire, ibique divinis Officiis interesse, relicta Ecclesia proxima-

miq-

miore: decernat Episcopus, gravibus etiam statutis poenis, quod Sacerdotes ibi operantes christianæ doctrinæ summam populo tradant, divinamque legem annuncient. Monendus tamen est Parochus, ne alienæ operæ nimium tribuat, sed videat iple quo loco res sint, cum pueri Sacramentum Eucharistiæ, & Confirmationis, alii veromatri monii sibi administrari exposcant.

Præterea sua etiam Urbes habent impedimenta. Sæpe enim contingit in aliis Ecclesiis, ac præsertim Regularium, solemni ritu, magnæque populi frequentia, festum aliquem diem celebrari: ideoque si in Ecclesia Parochiali summo mane, aut statim a praudio Catechismus habeatur, aut nemo, aut pauci admodum sunt, qui eodem Catechismo interfint, qui quæ præscriptas horas non caudent. Sin vero capientur horæ Civitatis commodo magis appositæ, usu comperit est; populum ad Ecclesiam confluere, in qua festus dies agitur, & celebritate pompæ illectum, doctrinam christianam non sine gravi animæ detrimento deserere. In hoc articulo, quia certa, & communis regula præscribi non potest, id totum zelus esse volumus prudentiæ vigilis Ecclesiæ Antistitis, qui, attenta loci, temporis, personarum qualitate; expensisque rerum omnium momentis ita studeat solemnisi diei celebritatem cum doctrina christiana componere, ne alteri altera sit impedimento. Quod si Regulares, & exempti contraxerint, & sanctum hoc doctrinæ opus, licet ab Episcopis prius admoniti, suis functionibus perturbare præsumpserint; Nostram locorum Ordinarii auctoritatem, quam potimur in exemptis, pollicemur; nec alia Pontificiæ vigilantia: deerunt remedia, ne Parochiales Ecclesiæ debitis fraudentur obsequiis.

Plurimum quoque ad christiani populi institutionem conferre poterit, si Visitatores eligantur, quorum alii Civitatem, alii Diocesim lustrantes, omnia sedulo inquirent, ut certior factus Episcopus, pro meritis cuiusque Pastoris aut præmia decernat, aut poenas.

Clementis Papæ VIII. aliorumque Prædecessorum Nostorum vestigiis inhærentes, hortamur in Domino, & enixe commendamus, in doctrina christiana tradenda adhiberi libellum de Clementis ejusdem mandato à Cardinali Bellarmino conscriptum, mox in deputata Congregatione diligenter examinatam, & approbatam, ac denique ab eodem Clemente in lucem eo saluberrimo con-

filio edi jussum, ut unus deinceps, idemque modus in docendo, & discendo christianam doctrinam ab omnibus teneretur. Nihil hac uniformitate optabilius, nihil ad præcavendos, qui in multiplicem Catechismorum varietatem irrepere possent errores, conducibilius, atque opportunius. Sicubi vero contingat ob peculiare regionum necessitates alium quempiam adhiberi forte libellum; sedulo invigilandum erit, ne quid ille contineat, ne quid in eo umquam inducatur à catholica veritate absonum. Curandum insuper, ut in eo fidei dogmata clare, & dilucide sint explicata, additis, si quæ defunt, necessariis, ac sublatiis, quæ redundant. Brevem enim, & univocam docendi methodum multum prodesse solet ad faciliorem interrogationem, cum quis periculum facit progressus puerorum. Complectatur liber huiusmodi etiam fidei, spei, & caritatis actus, quos recte, scienterque compositos esse, minime dubitandum. Sed si aliter se res habeat, castigati emendato prælo donentur. Actus prædicti paucis potius, quam multis verbis efferrî gaudent; dum illis tamen tota vis, & natura virtutis explicetur. Et quia christianam religionem profitenti maxime necessaria est consuetudo, & exercitatio sæpius eliciendi dictos actus, idcirco ne illorum usus circumscriptur angustis finibus & exiguo numero a quibusdam lingulis annis præfinito; Episcopus suæ non minus quam alienæ salutis studiosus, provide statuat, ut in Parochiis tum Urbis, tum Diocesis Rectores animarum post Missam festo die celebratam, statim ante Aram provoluti, clara, & intelligibili voce dictos virtutum actus eliciant, & præire fatagant populo verba ab ipsis prolata devote redditorum. Hoc enim pacto fideles sensim illos memoria mandabunt, & assuescent nedum festis, sed aliis etiam diebus in hac pia exercitatione versari.

Saluberrimas has erudiendi Gregis rationes, quas Vobis, Ven. Fratres, per hæc Apostolica scripta notas esse volumus, quique Vestrum facile intelligit, consonas esse Monitis Nostri Pastoralibus prælo jam demandatis, cum Sponsam Nostram Bononiensem Ecclesiam paterna caritate cominus amplecteremur: illasque præterea ex Pontificiis Constitutionibus hausitas esse, & Spectabilium Antistitum testimonio, & exemplo comprobatas. Quia vero maximam inde utilitatem proficisci experimento cognovimus; quo majori possumus studio vos hortamur; & admonemus, ac per viscera misericordiae

De

Dei Nostri enixe obtestamur, ut pro injuncto Vobis Pastoralis Ministerii debito præmissorum executioni strenuo, constantique animo incumbatis: sedulo recogitantes quidquid laboris, studii, ac vigilantie in hunc scopum collatum fuerit, Deum omnium bonorum Datorem uberi mercede retributum; & Apostolicam benedictionem ex animo Vobis impertimur.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem die VII. Februarii MDCCXLII. Pontificatus nostri anno secundo.

X I V.

SS. D. N. BENEDICTI PAPÆ XIV.

C O N S T I T U T I O

Ad Episcopos directa de Parochorum electione.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabiles Fratres, Salutem, & Apostolicam benedictionem.

Cum illud semper plurimum formidaverit Ecclesia Catholica, ne indignis quibuscque, & extra Sacerdotale meritum constitutis cura animarum, & Dominici Gregis custodia crederetur: quia totius familiæ status, & ordo nutat, si quod requiritur in corpore, non invenitur in capite: hinc Canonici Sanctionibus, ac præsertim Sanctæ Tridentinæ Synodi Decretis provide consultum est, regimen Ecclesiarum Parochialium his esse committendum, quorum omnis ætas a puerilibus exordiis ad perfectiores annos per disciplinæ Ecclesiasticæ stipendia ita concurrisset, ut de illorum supra alios profectione, ac potiori doctrinæ, morum, ac diuturni laboris suffragio nefas esset dubitare. Quia vero perniciofa apud plurimos opinio sensim invaluit, Tridentini Decretis non præscriptam esse dignioris electionem, sed caveri tantummodo, ne indignis Ecclesiæ Parochiales, aliaque Beneficia, quibus cura imminet animarum, conferrentur: san. mem. Innocentius XI. Prædecessor Noster erroneam doctrinam a vera, & sincera Patrum mente longius deflecentem damnavit, & edocuit quam prudens, & diligens esse debeat Pastoralis Officii dispensatio.

Ad tramites idcirco ejusdem Sanctæ Synodi usu receptum est, occurrente Parochialis Ecclesiæ vacatione, quæ libere ab Ordinario conferenda sit, concursum institui, ut habita in eo de cujuslibet ætate, moribus, doctrina, & sufficientia solerti inquisitione, Episcopus eligat quem ceteris magis idoneum judicaverit.

At quia contingere quandoque potest, quod favore, vel gratia, vel minus æquo judicio minus digni dignioribus præponantur; san. mem. Pius V. Noster Prædecessor, ne quid in hujusmodi electione esset inordinatum, atque præposterum, edita saluberrima Constitutione voluit injuste in concursu rejeclis, interposita ad Metropolitanum, vel Episcopum viciniorem, vel Sedem quandoque Apostolicam appellatione, præelectum ad novum examen provocare, & Ecclesiam alteri non rite collatam, novo facto meritum periculo, si ita jus esset, vindicare. Et ne frivolæ appellationis diffugio locus esset, provide ibidem cautum est, dictæ appellationi in devolutivo tantum deferri oportere, non suspensa, aut quoquo modo retardata Præelecto ab Ordinario Parochialis Ecclesiæ possessione.

Consultissima hujusmodi leges eum in finem institutæ, ne in tanti momenti re imperitii magistris, novi antiquis, rudes præferantur emeritis, violatæ sunt hominum fraude, & malitia, ipsa medela vulnus exasperantium. Sæpissime enim rejeclis ab Ordinario dictæ Constitutionis obtentu in vocem appellationis facile prorumpere, & minus legitima concurrente causa electos ab Episcopo ad novum examen provocare consueverant; illosque præterea relictæ Gregis & Ecclesiæ custodia longum iter arripere, & diuturni laboris, temporis, & pecuniæ impensa exhaustos, litem in secunda, tertia, & ulteriori quandoque instantia suslinere cogebant. Quin etiam experientia compertum est, magno justitiæ detrimento litem ipsam absolvi. Quandoquidem ii, qui examini se subjecerant, atque in primævo concursu utpote legitimarum institutionum nescii rejeclis fuerant, longa postmodum decurrente lite, sedulam litteris ex industria navantes operam, præferri aliis merebantur, & acerbe succensebant Episcopo, judici quidem adeptæ, non autem adipiscendæ peritiæ, per injuriam se fuisse rejeclis.

Hinc apud bene moratos homines, & justitiæ vindices, frequens querelarum occasio: quibus sedandis cum Congregatio Concilii Tridentini interpres omne studium dili-

diligentiamque conferret, Nobis, qui Secretarii munereungebamur, mandatum est, ut sermone, typis postea vulgato, rem sedulo expendere, ingruentis mali originem, & apta eidem avertendo remedia investigare pro viribus niteremur. Sensus hac de re nostros explicantes, vitio potissimum laborare comperimus praxim examinis oretenus habiti, nec scriptis consignati. Electi siquidem ad curam animarum ab Ordinario Collatore, & ad iteratum examen coram alio Iudice provocati, jus legitimæ collationis tueri non poterant certo, ac permanenti testimonio jam probatæ idoneitatis; sed a novi examinis alea, subeunda coram Iudice appellationis gestarum rerum prorsus signaro, tota res pendere videbatur. Quocirca gravi Iustitiæ detrimento recepta in foro erat opinio, provocari posse ad alium Iudicem, nullo exhibito indebitæ refectionis documento. Quod quidem cum a sacrorum Canonum censura longius aberraret, facile huic corruptelæ occurri posse censuimus, si certa primum & apte disposita habendi examinis forma præscriberetur, si quæstiones Examinatis propositionæ, & consentaneæ illorum responsiones, totaque rei gestæ series in scriptis redigeretur; & si acta demum totius concursus ad Iudicem appellationis integra alportarentur.

Inita a Nobis concilii ratio non solum arrisit Congregationi, illam die 16. Novembris 1720. ratam habenti; sed etiam Pontificii Iudicii accessione roborata fuit a Clemente XI. Ecclesiasticæ disciplinæ vindice, & assertore eximio. Utque locorum Ordinarii ea omnia filiali, quo par erat, obsequio, & diligentia exequerentur, iis datæ sunt die 10. Januarii 1721. opportune Litteræ nostro calamo exaratæ, ejusdemque Pontificis sensu, & oraculo comprobatæ, quarum tenorem, etiam alias prælo commissum, & incertum in Bullario dicti Clementis Prædecessoris Nostri, congrue hic duximus referendum.

Reverendissime Domine, uti Frater.

Quo Parochiales Ecclesiæ dignioribus personis gubernandæ traderentur, statuit, ut notum est, Sacrosancta Tridentina Synodus sess. xxiv. cap. xviii. ut, vacante Ecclesia Parochiali, indiceretur, & fieret concursus; ac postquam concurrentes ab Episcopo, vel ejus Vicario Generali, atque ab Examinatoribus Synodalibus saltem tribus

examinati, & approbati essent, Episcopus eum eligeret, quem ætate, moribus, doctrina, prudentia, aliisque rebus ad vacantem Ecclesiam gubernandam necessariis, & opportunis, digniore ceteris, magisque idoneum judicaret. Adjecitque ad hanc Concilii Sanctionem validius confirmandam, re, & nomine Sanctissimus Pontifex Pius V. quod si umquam Episcopus minus habilem, postpositis magis idoneis, elegeret, possent ii, qui rejeñti essent, a mala hujusmodi electione ad Metropolitanum, vel si ipse eligens Metropolitanus, aut exemptus foret, ad viciniorum Ordinarium, ut Sedis Apostolicæ Delegatum, vel alias ad ipsam Sedem Apostolicam appellare, ac Præelectum ad novum examen coram ipso appellationis Iudice, & ejus Examinatoribus provocare: ea tamen cautione, ut appellatio non in suspensivo, sed in devolutivo esse deberet: quemadmodum in ejus Constitutione, quæ trigesima tertia est, latius; concludendo quod, confiso de prioris eligentis irrationabili iudicio, illoque revocato, Parochialis Ecclesia magis idoneo conferatur.

Cum autem neque Concilii Decreto, neque Pontificis Bulla examinis in concursu paragendi forma, seu methodus ullacerta, ac peculiaris servanda proponatur; difficile dictum est, quanta examinum, aliorum alibi diversitas extiterit, atque hinc occasio querelarum. Nam alicubi, cum non eadem omnibus quæstiones, non iidem casus propositi fuissent, erant iidem qui, vel in Iudicio, vel extra conquererentur, sibi quidem post positis difficiliores, præelecto autem faciliores ad solvendum quæstiones obtigisse. Alibi vero eadem quidem omnibus quæstiones propositæ fuerunt, sed neque hæc, neque datæ a concurrentibus responsiones scripto, seu literis consignabantur. Cumque postmodum, nec raro contingeret, ut e postpositis quæpiam jure Bullæ supradictæ novum ad examen coram Iudice Appellationis, ejusque Examinatoribus electum provocaret, Sacra Congregatio usque ab anno 1603. considerans gravamen non alia ratione, quam novo examine probari posse: provocationem ad novum examen censuit admittendam, gravamine nec dum probato, & requisitis tantummodo probationibus in subsequenti Iudicio, in quo, probato per novum examen appellantis gravamine, quoad doctrinam, probanda superest ejusdem præ jam electo in reliquis ad resendam Eccle-

Ecclesiæ requisitis præstantia, ut de majore alterutrius ad Parochialis Ecclesiæ gubernium idoneitate sententia ferri possit, cum non continuo, si quis est doctor, is etiam aprior, seu magis idoneus ad id regimen habeatur, vel etiam habendus sit.

Quam Sacre Congregationis Sententiam Scriptores, & Tribunalia laudant. Alii vero in Diocesibus laudabilis invaluit consuetudo, ut eadem omnibus quæstiones, iidemque casus proponantur, ac ne quædam antea Cancellario quidquam suo Marte abolendi, minuendi, mutandi, ut ipsimet concurrentes, quæ interrogati fuerint, quæque responderint, sua manu perscribant. Atque Ordinarii, qui morem hunc longe optimum in examinando tenuere, Sacre deinde Congregationis etiam atque etiam considerandum reliquerunt, his, qui sic examinati essent atque postpositi, in posterum, ut solent, appellanti, indulgenda nec ne statim electi novum ad examen provocati, nulla gravaminis prærequisita probatione, videretur; cum isti ex actis primi examinis gravamen doctrinæ facile alioquin probare possent; quod alii, aliter nimirum examinati, probare, nisi secundo, seu novo examine non poterant, nec desuere alii probitatis ac peritiæ in administrandis diu Ecclesiis laude præstantes, qui monerent, frænum aliquod hujusmodi appellantiæ licentiæ tandem injiciendum, eorumque jam nimis crebras novum ad examen provocaciones esse reprimendas: quippe quæ vix unquam sine magno Ecclesiarum damno contingunt. Nam cum novum examen coram Judice appellationis longe procul a Parochia peragendum sit, electus ab Episcopo, qui provocatur, Parochiam quam possidet, cogitur interea temporis deferere, eamque æconomio, vel Vicario cuiuspiam, veluti sponsam ignotis custodibus, relinquere, sponso non parumper, sed diu sane absuturo, dum nempe, implicita, ut fit, lite, terna etiam, vel quaterna, alia ex aliis examina super præstantia primum doctrinæ, tum deinde aliorum, quæ ad integrandam idoneitatem opportuna sunt, contentiose multiplicentur, & commode, ne dicam otiose, transigantur, antequam deliberari possit utri concurrentium Parochia sit adju dicanda.

Ad tollendam non minus querelarum, quam incommodorum occasionem Sacra Congregatio Concilii Tridentini Interpres, postquam rem omnem a capite repetitam

in gemina sessione 1. Octobris, & 26. Novembris 1720. summo studio recognovit, tandem, Sanctissimo etiam annuente, statuit (quod per præsentem litteras encyclicas exequitur) omnes, & singulos Episcopos, aliosque Prælatos, penes quos sit jus, & auctoritas faciendi concursum, hortari, ut examen ejusmodi institui non graventur, quale jam, & multæ Dioceses, & Urbs ipsa observat, atque Apostolica etiam Dataria postulat, siue cum, Sede Vacante, vacat Ecclesia aliqua Parochialis, ut dicitur, juxta Decretum, siue demum, cum, vacante in Collegiatis, aut Cathedralibus Ecclesiis dignitate aliqua majori, annexam habente curam animarum, faciendus est concursus, atque ad Apostolicam Datariam transmittendus, ut notum est, atque in litteris, quæ de ordine Sanctissimi tunc a Dataria prodeunt, clare præscribitur.

Vacante itaque Ecclesia Parochiali, quæ conferenda sit per concursum, atque hoc solitis formulis inditio, hæc, quæ sequuntur, ex Sacre Congregationis sententia, consilio, suasionem servanda proponuntur.

Primum nempe, ut assignentur eadem omnibus concurrentibus quæstiones, iidem casus, idemque Textus Evangelii, super quo sermonis aliquid perscribant ad probandum dicendi pro concione facultatem.

Alterum, ut casus, & quæstiones resolvendæ distentur omnibus eodem tempore, atque omnibus pariter eodem tempore Textus Evangelii tradatur.

Tertium, ut certum, idemque omnibus spatium temporis constituitur, intra quod casus resolvant, quæstionibus respondeant, conciniunculam component.

Quartum, ut omnes concurrentes in conclavi claudantur, unde, quamdiu scribent (dabitur enim omnibus scribendi copia) nemo eorum egredi, neque alius quispiam eo ingredi, nisi postquam scripta confecerint, & exhibuerint.

Quintum, ut omnes sua quisque manuum responsa, tum sermonem scribant, subscribantque.

Sextum, ut responsa quidem latine, sermo autem ea, qua ad populum haberi solet, lingua scribatur.

Postremum, ut unumquodque responsum, & unusquisque sermo, cum ab unoquoque concurrentium exhibebitur, non solum ab eo, qui scripsit, atque a Car-

cellario concursus, verum etiam ab Examinatoribus, & ab Ordinario, vel ejus Vicario, qui concursui interfuerint, subscribatur.

Peraſto ſecundum hanc formulam concurrſus, collocataque ei, qui magis idoneus, ac dignior judicatus fuerit, Eccleſia Parochiali, non admittatur appellatio aut a mala relatione Examinatorum, aut irrationabili Judicio Episcopſi, niſi intra decem dies a die collationis interponatur.

Si quis autem hoc intra ſpatium appellaverit, aſtaque concurrſus petat ad Judicem appellationis transferenda; mittantur vel aſta ipla originalia concurrſus clauſa, & obſignata, vel certe unum aliquod authenticum eorum exemplum a Cancellario concurrſus, atque altero Notario collatum, & auſcultatum coram Vicario, vel alio in eccleſiaſtica dignitate conſtituto, quem eligat Ordinarius, ad quem etiam Notarii Cancellario adjungendi electio pertinebit, necnon ab Examinatoribus Synodalibus, qui concurrſui interfuerunt, ſubſcriptum.

Ex quibus diſtis, vel authenticis eorum exemplo, niſi gravamen quoad doctrinam probetis, qui ſic, ut præmittitur, examinatus, aut a mala relatione Examinatorum, aut ab irrationabili Judicio Episcopſi appellaverit, novum ad examen provocandi facultatem a Sacra Congregat. fruſtra poſtulat.

Quemadmodum, & in judicio appellationis perlequi jus ſuum tentabit is, qui ſorte ſe gravatum doleat quoad reliqua, niſi, interpoſita mature, ut dictum eſt, appellatione ab irrationabili Judicio Episcopſi, gravamen, quoad illa oſtenderit vel ex actis primi concurrſus, vel ſaltem ex atteſtationibus, & documentis extrajudicialibus etiam, ſed non levibus.

Atque ita quidem ſenſit Sacra Congregatio, & Sanctiſſimus aſſenſit. At ſi quis tamen Ordinarius aliter, ac ſupra deſcriptum eſt, concurrentium examina initiare perrexit, perget & Sacra ipla Congregatio more priſtino appellantis, qui ſe gravatos dixerint, provocationem ad novum examen, nulla gravaminis prævia probatione, indulgere. Interim tamen, ne harum litterarum memoria dilabatur, vult eadem Sacra Congregatio, eas in uniuſcuſque Ordinarii Cancellaria perpetuo conſervari. Cujus interea conſilium, tum voluntatem dum ego omnibus ſignifico, Amplitudini tuæ ſauſta omnia a Cælo precor.

Romæ hac die 10. Januarii 1722. Amplitudinis Tuæ.

Uti Frater

P. M. Card. Corradinus Præſectus.

P. Lambertinus Secretarius.

Quantum recta diſpenſandi Eccleſiaſticis muneribus, adminiſtrandæ juſtitie, componendis diſſidiis, contingendiſque in Officio Clericis proficeret ſaluberrima præmiſſarum legum inſtitutio, ſatis ſuperque experientia comperimus, cum Anconitanam primum Eccleſiam, ac deinde Bononienſem Sponſam Noſtram paterna caritate comminus amplecteremur. Frete ſiquidem diſtarum legum præſidio digniores Parochiis, & curæ animarum præfecimus: tantaque, benedicente Domino, id accidit animorum conſenſione, ut nemo queſtus ſit, traditum minus digno celiſioris loci præmium, vel minus juſte alteri credita vacantis Eccleſiæ gubernacula. At quia certis admonemur indicis non ita ad alios Episcopos contigiſſe, immo non deſſe, qui privatis abrepti ſtudiis, ſæpe declinare, ac redarguere Judicium Episcopale præſumant: Nos propterea ſolliciti de implendis, prout decet, muneris Noſtri partibus, nonnulla præſatis litteris addenda, nonnulla vero tacite, breviterque ibidem tradita, clarius explicanda cenſuimus, ut recte omnia, atque ex ordine peragantur.

Mærentes igitur audivimus, quod in plerisque Diœceſibus, etſi recepta ſit laudabilis, firmiterque cuſtodienda conſuetudo inſcriptis redigendi examen concurrentium; nihilominus Examinatorum ſuffragia in ſola litterarum peritia verſantur, nec illorum exquiritur Sententia de Clericorum ætate, inſtitutione, gravitate, & honeſtatemorum, prudentia, muniis antea exercitis, & an tales dum ſint, qui oves ſuas verbo, & exemplo juvare poſſint. Quam devia ſit hujusmodi praxis a Tridentina ſemita, is plane intelliget, qui expendet verba relata cap. xviii. ſeſſ. xxiv. de reform. „ Peraſto deinde examine renuncientur quocumque ab iis idonei judicati fuerint moribus, doctrina, prudentia, & aliis rebus ad vacantem Eccleſiam gubernandam opportunis. “ Idque probe noſcens Congregatio eiſdem

Cpn-

Concilii interpres pluries edixit, Examinatores suos deesse muneris, si doctrinæ tantum Judices essent, nec inquirerent qui præ aliis probitate morum, laboribus, præstito antea Ecclesiæ obsequio, ceterisque dotibus ad Officium Parochi cumulate obeundum necessariis, essent idonei, & commendabiles.

Absoluto examine, ut cuique satis competentum est, sit tantummodo potestas Examinatoribus renunciandi quotquot regendæ Ecclesiæ idoneo judicaverint, reservata uni Episcopo electione digniori, quemadmodum sancitum est a Tridentino illi verbis: „ Ex hisque Episcopus eligat quem ceteris magis idoneum judicaverit.“ At si quem Clericorum forte contingerit appellare a mala relatione Examinatorum, quorum cura unice versata fuerit in exquirenda doctrina, non f. ita uno eodemque tempore solerti etiam investigatione aliarum qualitarum, quæ Pastoris congruant officio: ordo Judicii secum feret, ut etiam Judex, ad quem provocatum fuit, in sola doctrinæ indagine immoretur: nec line gravi animarum detrimento, & disciplinæ injuria præficiatur Ecclesiæ qui litteris magis pollet, licet ad cetera minus aptus, & quandoque indignus; contra vero arceatur ille, qui licet impar doctrinæ merito, attamen moribus, gravitate, prudentia, probato nomine, diuturno Ecclesiæ famulatu, ac multiplici virtutum laude præcellit.

Factum præterea satis extirpandis abusibus non videtur, si tam Episcopus, quam Examinatores, conjunctis studiis, industria nervos omnes intenderint in conferenda concordia Judicio Ecclesiæ personæ, quæ licet scientia, & litteris alteri concedat, majori tamen ceterarum qualitarum eminet ornameto: siquidem postpositus, suæ nimium fidens doctrinæ, ab irrationabili judicio Episcopi non raro appellat; caulque ad Judicem Appellationis delata, idem totus est in perquirenda majori doctrina, ac reparando gravamine litterato homini irrogato, nusquam librato aliarum virtutum pondere, quæ in Appellante desiderantur: ludentque ut plurimum vigiles Ecclesiarum Antistites exitum hujusmodi appellationis, intimeque dolent, Parochias doctis, non aptis Pastoribus, ut dictum est, regendas committi.

At si Judex etiam appellationis (quod raro evenit) tantum tribuens scientiæ, quantum satis majori, & accuratori examine inquirat, qui mores hominum sint, quæ gravitas, prudentia, qui suscepti antea labores,

quæ virtutum specimina, quæ demum totius antea astæ vitæ ratio, nascendo Gregi consentanea; tot Judices habentur attestations ab Appellante ex industria collectæ, ut, revocato Episcopali Judicio tamquam irrationabili, non vereatur Judex succurrere eidem Appellanti, quæ tunc copiosa, tamque conspicua probantis adjuvant documenta.

Demum, cum præcipue Episcopis tamquam in ipsecula constitutis pateant subditarum excessus, contingere solet, ut in concursu tam inspecta scientia, quam moribus ille idoneus ab Examinatoribus renunciatur, cuiuslibet aliqua vitii labes, ac criminis macula musta sit, omnibus præterquam Episcopo occulta. Si Episcopus iusta suadente causa, crimine non revelato, eundem criminisum tacitus præterierit, aliumque immuniem a sorde prælegerit, illico postpositus, simulato gravamine, provocat ad superiorem Judicem criminis ignarum, & consuetio diffugio appellationis vehitur ad Pastorale fastigium, qui non potest consulere populo, sed nocere, nec præstare regimen, sed augere discrimen.

Ne igitur improbi ingenii homines remedium appellationis, ad Justitiæ præsidium institutum, callide tradcant ad iniquitatis defensionem; optimum factu aliquibus fortasse videretur, si appellatione quavis sublata, cura præficiendi rectores animarum prorsus relinquere tur Episcopis, rationem villicationis suæ Christo Judici tantum reddituris. Verum nullo pacto probare id possumus, quod adversaretur menti Concilii Tridentini, tacite permittentis appellationem in devotivo a mala relatione Examinatorum, quemadmodum innuere videntur verba illa: „ Nec prædictorum Examinatorum relationem, quominus executionem habeat, ulla devolutio, & appellatio etiam ad Sedem Apostolicam, sive ejusdem Sedis Legatos, aut Vice Legatos, aut Nuncios, seu Episcopos, aut Metropolitanos, Primates, vel Patriarchas interposita impediatur, aut suspendatur.“ Cui sanctioni respondet etiam Constitutio Piana, admittens appellationem in devotivo ab irrationabili Judicio Episcopi.

Qua de re, ut in hujusmodi negotio apere omnia, atque compositè peragantur, Officii Nostri esse duximus, eum Vobis, Ven. Fratres, gerendarum rerum ordinem præscribere, quem longo usu utilem agnovimus instituendis animarum Reſtoribus, qui credito sibi Gregi præesse, & prodesse possint.

I. Epi-

I. Episcopus, habita noticia vacationis Ecclesie, statim; ad præscriptum Tridentini, idoneum in ea deputer Vicarium cum congrua ejus arbitrio fructuum portionis assignatione, qui opera ipsius Ecclesie sustineat, donec ei de Rectore provideatur.

II. Publico evulgetur editio noticia concursus, congruè, & ab Episcopo præfinito tempore celebrandi: eodemque edito omnes clare, & aperte moneantur, ut interim decurrente termino assignato coram Cancellario Episcopali, vel altero ab Episcopo deputato, suarum qualitarum, meritum, & munerum probationes, attestations tam judiciales, quam extrajudiciales, aliæque id genus documenta, quæ fraude vacent, exhibeant. Alioquin dicto termino elapso, documenta hujusmodi, quæcumque, & quæcumque ea sint, nullatenus recipientur.

III. Evenientie die concursus, ac Cancellario Episcopali singulorum merita, qualitates, & requisita (ut vocant) incorrupta fide de prompta a iuribus tempore habili exhibitis, in scriptis summam redigantur. Porro copia epitomes tradetur non solum Episcopo, vel Vicario Generali vices illius obeunti, sed singillatim omnibus Examinatoribus ad concursum adscitis, ut cum de scientia, tum de vita, moribus, aliisque regendæ Ecclesie necessariis dotibus, serant iudicium.

IV. Fide præstituta ab Episcopo habeatur concursus, servata accurate in omnibus forma tradita in supra relatis Litteris an. 1721. editis, totaque rerum in eo gestarum series scriptis diligenter enucleetur. Porro Examinatores ad assequendam certam, & indubiam conjecturam scientiæ, postquam diligenter expenderit singulorum peritiam in evolendo, explicandoque oretenus aliquo Ecclesiasticæ doctrinæ capite, vel a SS. Patribus, vel a Sacro Concilio Tridentino, vel a Catechismo Romano excerpto, ac pari diligentia libaverint a quolibet scripto datas responsiones questionibus propositis, & postquam demumprehenderint qua quisque polleat gravitate sententiarum, & elegantia sermonis in concinnula scripto pariter exarata, & textui Evangelico, vel altero dato themati accommodata: parem, ni forte majorem, certam Examinatores adhibeant in perferendis aliis qualitatibus, regimini animarum consentaneis, morum honestatem inquirant, gravitatem, prudentiam, præstita hæcenus Ecclesie obsequia, acquisitam in aliis muneribus laudem, aliæque spectabilem virtutum ornameta, doctrinæ arcto

foedere confocianda: hisque omnibus conjunctim expensis, inhabiles per sua suffragia repreciant, & idoneos Episcopo renunciet.

V. Absoluto concursu ab Episcopo, vel eo impedito, a Vicario Generali una cum Examinatoribus Synodalibus non paucioribus quam tribus, notula compendiarie requisitorum antea distributa tradatur. Cancellario, qui illam comburat, vel penes acta secreto custodiat, & nemini ostendat, nisi de mandato Episcopi, vel ejus Vicarii Generalis. Subinde vero Ordinarius, cum primum ei libuerit, eligat ex approbatis digniorem, nec illi possessio, ullo appellacionis, vel inhibitionis obtentu, retardetur.

VI. Si quem Clericorum appellare contigerit a mala relatione Examinatorum, vel ab irrationabili iudicio Episcopi, coram Iudice appellacionis acta concursus integra omnino producat; & Iudex nisi illis visis, & gravamine comperito, sententiam non pronunciet. Præterea in ferenda sententia, ac reparando gravamine idem Iudex innitatur solummodo probationibus ab actis elicitis tam respectu doctrinæ, quam aliorum meritum. Quia vero a publica indictione usque ad diem habiti concursus tantum temporis intercessit, quantum satis fuit commode exhibendis necessariis iuribus, attentionibus, requisitis, aliisque meritum documentis, idcirco, ut quævis via fraudibus præcidatur, volumus, ac districte mandamus, ne dictas attestations, fides tam Judiciales, quam extrajudiciales, & documenta quæcumque studiose conquisita, & post concursum, ut ajunt, explicata, nullo modo recipiantur: non obstantibus supra memoratis Litteris a Congregatione Concilii Tridentini interprete anno 1721. editis, quibus ad præmissorum effectum in hac parte derogamus: illis tamen in reliquis una cum omnibus in eis contentis firmiter in suo robore permansuris.

VII. Ubi vero Episcopus, posthabito uno, vel altero ex approbatis, Ecclesiam contulerit magis idoneo ob aliquam sibi tantum notam causam, & quam censet significari oportere Iudici appellacionis ad detegendam injuste fortasse prælectionis notam; familiaribus litteris Iudicem certiores efficiat, in violabilis secreti lege adjecta. Nemo sit, qui hanc praxim nostræ tribuat solertiae, cum illa probuat a Tridentini Decretis. Sessione etenim xxiv. cap. xx. de Reform. ita disponitur. Præterea si quis in casibus a jure permisis appellaverit, aut de aliquo gravamine conquestus fuerit, seu alias ob lapsum biennii

de quo supra, ad alium Judicem recurrerit, reneatur acta omnia coram Episcopo gesta ad Judicem appellationis expensis suis transferre, EODEM TAMEN EPISCOPO PRIUS ADMONITO, UT SI QUID EI PRO CAUSÆ INSTRUCTIONE VIDEBITUR, POSSIT JUDICI APPELLATIONIS SIGNIFICARE.

Et quamvis jure nobis timendum sit, ne dicta praxis monendi Judicem, a quo appellatum est, in more olim posita, hac tempestate obsoleverit, & a foro recesserit; tamen Episcopus (ut dictum est) si ex causa sibi tantum, & non aliis nota, quæ tamen approbati digna sit, Ecclesiam contulerit; illam Judici appellationis, datis secreto-litteris, denunciet, & aperiat. Sciant porro Judices, delatas ab Episcopo causas, & rationes, inviolabilis secreti fide esse custodiendas, nec parvipendendum esse testimonium illius Pastoris, cui divino mandatur eloquio, oves sua agnoscere. Facile enim credi non potest, Episcopos suæ non minus, quam alienæ salutis adeo immemores, ut non deterriti divini interminatione Judicii, odio, vel favore moveantur, & in Sacrorum Canonum singularem injuriam dicant malum bonum, bonum malum, ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras.

Si vero Episcopo fuit suspecta fides Judicis, ad quem appellatum est, nec eidem revelanda censuerit hujusmodi occulta rationum momenta; illa significet secretis litteris S. R. E. Cardinali Præfesto pro tempore Congregationis Concilii, qui nec consilio, nec auctoritate deerit, quo minus a Judice appellationis debitus justitiæ locus tribuatur.

Præterea quia æqualitati etiam convenit, causas appellationum, quæ magno litigantium dispendio, & Ecclesiæ perniciæ immortales quandoque existunt, quanta fieri potest brevitate terminari; idcirco ubi a Judice appellationis lata sit sententia, quæ præfectioni factæ ab Episcopo omnino sit conformis, nullus pateat novæ appellationi aditus, sed auctoritate rei judicatæ controuersie finis imponatur. Sin vero Judex appellationis aliter, quam Ordinarius pronuntiaverit; liceat præfecto ab Episcopo, qui causa cecidit, ad alium Judicem appellare, firmiter interim retenta Parochialis Ecclesiæ possessione. Tandem postquam tertius quoque Judex sententiam dixerit; ne partes ultra modum graventur laboribus, & expensis, præsertim quia agitur de cura

animarum, cui damnosum est, certi Pastoris destitui solatio; is legitimam regendæ Ecclesiæ jus obtineat, cui duo conformes assint sententiæ, nec ullum novæ appellationis remedium succumbenti iustifragetur.

His sane regulis, quamvis appellatio subblata non sit, satis tamen præfidi comparatum esse arbitramur Ecclesiasticæ disciplinæ a recto gerendarum rerum ordine. Unum superest, ut proposita hæcenus media debita executioni mandentur; eumque in scopum locorum Ordinarii vigilantiam suam desiderari non patiantur. Ferendum quippe non esset ad Nostri Apostolatus auditum novas in dies deferri querelas; ac submovendis abusus novas impiorum leges ab iis, qui jam præstitutas negligunt, & contemnunt.

Demum cum non raro contingat, Ecclesias Parochiales, Dignitates, Canonicatus, aliæque Beneficia, curam animarum habentia, a Sede Apostolica esse conferenda, vel quia vacaverint in mensibus reservatis, vel quia ex alio capite dictæ Sedi reservata sint; Nos Prædecessorum Nostrorum vestigiis in hærentes præcipimus, & mandamus, ut uno, vel altero eventiente casu, concursus ab Episcopo sine ullo discrimine indicatur, nulla ad hunc actum petita venia, vel licentia, quam Nostris hisce Litteris sibi tributam Episcopi intelligant. Absoluto concursu, si res sit de Beneficiis Curatis, quæ tantum ratione mensium reservata sint, Episcopus inter approbatos eligat magis idoneum; & Datarie significet, nec acta concursus transmittat, nisi a Dataria, cum id opportunum duxerit, requirantur. Sin vero dicta Beneficia, quibus cura imminet animarum, ex alio quovis capite, quam mensium Apostolicorum, S. Sedi reservata sint; eo sane casu, veteri non immutato more, abstineat Episcopus a ferendo dignioris judicio, & acta concursus ultro Datarie exhibeat.

Licebit tamen Ordinariis pro suo arbitrio familiaribus Litteris Datario scriptis eidem denunciare personam, quam censent regendæ Ecclesiæ magis idoneam, eundemque commonere, an occulta aliqua, & in actis iuste reticita sub sit causa, quæ cuiuspiam obstat ad Beneficium Curatum obtinendum. Nos ipsi postmodum ab hac Sede omnium Principe, & Magistra, luculento edocebimus exemplo quanti faciendum sit Episcopale iudicium, quantoque Vos honore prosequamur, Vener. Fratres, in partem nostræ sollicitudinis evocatos; quibus interim

terim Apostolicam Benedictionem peramanter impertimur.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem die 14. Decembris 1742. Pontificatus Nostri anno tertio.

XV.

SS. D. N. BENEDICTI PAPÆ XIV.

C O N S T I T U T I O

Ad Locorum Ordinarios directâ de Missâ a Parochiis applicanda pro populo, deque reverenti Divini Officii in Choris recitatione.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabiles Fratres, Salutem, & Apostolicam benedictionem.

CUM semper oblatas nobis occasiones Apostolica scripta dirigendi ad Fratritates Vestras libenter amplectimur, ut sinceræ Nostre erga Vos dilectionis argumenta frequenter eluceant, tum vero major animi alacritate id ipsum præstamus, quum ad exitandum Fraternalitatem Vestrarum zelum pro conservatione rectæ disciplinæ in Clero regimini vestro commissio præsentibus rerum, aut temporum conditionibus commovemur. Nec enim impositum imbecillitati nostræ omnium Ecclesiarum sollicitudinis onus aliter sustinere nos posse condidimus, quam si Divini Cultus augmentum, atque exactam Ecclesiasticarum Sanctionum in singulis Diœcesibus custodiam religiosæ vigilantium Pastorum Curæ, identidem inculcando commendamus.

Hujus porro Epistolæ ad vos scribendæ occasionem nobis atque argumentum in primis præbet onus illud, quod omnibus animarum curam gerentibus incumbit, applicandi Missam Parochialem pro populo ipsorum curæ commisso; tum etiam applicatio Missæ Conventualis, quæ pro Benefactoribus in genere faciendâ est ab eis, qui Missas canunt in Ecclesiis Patriarchalibus, Metropolitanis, Cathedralibus, & Collegiatis; tum vero debitum psallendi, quo tenetur Canonici prædictarum Ecclesiarum Choro assistentes. Cujus quidem argumenti minime nova, sed a Scriptoribus frequenter habita tractatio est; tumque ea res in hujus Aemulæ Urbis Nostre Congregationibus, & potissi-

mus in Congregatione Vener. Fratrum Nostrorum S. R. E. Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum, cujus Secretarii munere olim in minoribus constituti multis annis defuncti sumus, multoties discultis, ac dehinc fuerit, quamvis earumdem Congregationum Decreta plerumque circa eam uniformia, & sibi consona prodierint, eorumque Decretorum nonnulla etiam Pontificiam Prædecessorum Nostrorum approbationem, & confirmationem meruerint; minime tamen mirandum esset eorum notitiam ad singulos quosque Vestrum non adhuc pervenisse. Quapropter non modo opportunum, verum etiam necessarium duximus, Encyclicam hanc Epistolam ad vos scribere, per quam, sublata demum diversarum, in quas Scriptores abierunt, opinionum varietate, constantis hujus Apostolicæ Sedis Sententia prædictis de rebus cuilibet innoscat, & Fraternalitatibus Vestris quædam veluti norma, ac regula suppetat, juxta quam Synodales, aliaque vestras circa præmissa Constitutiones, Ordinationes, seu Edicta, quorum publicationes Vobis injungimus, dirigere valeatis. Eorum vero executionem, dum juxta ea, quæ in præsentibus tenenda, atque servanda præscribimus, omni qua decet, sollicitudine, ac vigilantia urgere debebitis, minime dubitandum Vobis erit, ne Statutorum Vestrorum implemento obicem, aut moram afferre valeant recursus ad hujus Nostre Curæ Tribunalia forsitan habendi, utpote quos omnino rejiciendos esse præcipimus, ac jubemus: quamobrem has ipsas litteras Nostras in singulorum Tribunalium regellis allervari volumus, atque ad earum præscriptum tam ipsorum Tribunalium resolutiones, quam de Vestris Decretis, quæ ipsis præsentibus inhærentes edituri estis, judicia exigi, & conferri mandamus.

Et quidem, quod nuper enunciamus Sacrotolanum Missæ Sacrificium a Pastoribus animarum applicari debere pro populo ipsorum curæ commisso, id veluti ex divino præcepto descendens a Sacra Tridentina Synodo dilerte exprimitur less. 23. c. 1. de Reform. per hæc notabilia verba: *Cum præcepto divini mandatum sit omnibus, quibus animarum cura commissa est, oves suas agnoscere, pro his Sacrificium offerre: & quamvis minime defuerint, qui per inanes, & frivolas interpretationes hujusmodi obligationem a Sancta Synodo memoratam, de medio tollere, vel saltem extenuare contendere solent, & perspicua sunt; cumque præ-*

dicta

dicta Congregatio ejusdem Concilii interpretationi privative præposita constanter edixerit, eos, quibus animarum cura demandata est, non modo Sacrificium Missæ celebrare, sed illius etiam fructum medium pro populo sibi commisso applicare debere, nec illud pro aliis applicare, aut pro hujusmodi applicatione eleemosynam percipere posse, quodque magis interit, cum hæc intelligentia a Prædecessoribus Nostriis Romanis Pontificibus approbata fuerit, & confirmata; nihil jam amplius ulli Vestrum desiderandum superest, ut eam amplecti, eidemque obsequi, necnon illius promptam executionem in Vestris respectu Diocesibus omni studio procurare debeatis.

Neque Nos tamen, qui, ut superius innuimus, in minoribus adhuc degentes munus Secretarii prædictæ Congregationis Concilii Tridentini Interpretis plures annos obivimus, aliosque non paucos partim in Anconitanæ Cathedralis, partim in Metropolitanæ Bononiensis, Patriæ Nostre dilectissimæ, quam adhuc retinemus, gubernatione assidue transigimus: non, inquam, Nos latent multiplicis generis effugia, per quæ nonnulli prædictæ obligationi implementum declinare satagunt, quibusque proinde oportune a Nobis est occurrendum.

Quum enim Sacrum Tridentinum Concilium, ne animarum cura negligatur, non uno in loco Episcopis mandat, ut quotiescumque opus fuerit, idoneos Vicarios cum certorum fructuum assignatione ad eandem curam exercendam eligant, ac deputent, uti videre est in sess. 6. cap. 2. sess. 7. cap. 3. & 7. sess. 21. cap. 6. sess. 25. cap. 16. non raro autem eveniat, ut, aliqua Ecclesia Parochiali vacante, Vicarius pariter ad adimplenda hujus Ecclesiæ onera usque ad novi Rectoris electionem ab Episcopo deputari debeat, eodem Concilio Tridentino sic jubente sess. 24. cap. 18. de reform. nonnulli ex hujusmodi Vicariis nituntur se ipsos a prædicta obligatione subtrahere, vel ex eo quod, habituali cura penes alium, seu alios residente, ipsi actualem duntaxat exercent, vel quod ipsi sint ad nutum amovibiles, vel ad breve tempus hujusmodi curæ sint addicti: ut nihil hic loquamur de Parochiis Regularibus, qui a prædicta applicatione Missæ pro populo nonnumquam alienos se ostendunt. Itaque mens nostra, & sententia est, fieri etiam pluries a prælaudatis Congregationibus judicatum fuit, ac definitum, quod omnes, & singuli, qui actu animarum curam exercent, & non solum Parochi, aut

Vicarii sæculares, verum etiam Parochi, aut Vicarii Regulares, uno verbo, omnes, & singuli, de quibus supra dictum est, atque alii quicumque etiam specifice, & individua mentione digni, æque teneantur Missam Parochialem applicare pro populo, ut præfertur, ipsorum curæ commisso.

Nonnulli vero ad evitandum hujusmodi obligationis implementum allegare solent congruos sibi Parochiæ suæ reditus non suppetere: alii denique ad inveteratam consuetudinem confugiunt, sustinentes id neque sibi, neque decessoribus suis, per longum tempus, quod immemorabile affirmant, umquam in usu fuisse. Nos autem ad præcedentes prædictæ Congregationis Concilii resolutiones nostram approbationem, & confirmationem extendimus; & quatenus opus sit, auctoritate Apostolica iterum tenore præsentium decernimus, & declaramus, quod licet Parochi, seu alii, ut supra animarum curam habentes, congruis præfinitis redditibus destituantur; & quamvis antiqua, seu etiam immemorabili consuetudine in ipsorum Diocesibus, seu Parochiis obtinuerint, ut Missa pro populo non applicaretur, eadem nihilominus omnino in posterum ab ipsis debeat applicari.

Dum tamen diximus, omnes animarum curam habentes Missæ Sacrificium pro populo sibi commisso applicare debere, non ideo statuere volumus, eosdem aut quotidie, aut quotiescumque celebraverint, ad prædictam applicationem pro populo teneri. Et quidem Sacrosancta Synodus sess. xxiii. cap. xiv. præcipit Episcopis curare, ut Sacerdotes saltem diebus Dominicis, & Festis solemnibus Missarum sacra faciant; si autem curam habuerint animarum, tam frequenter, ut suo muneri satisfaciant, Missas celebrent: in pluribus autem Synodalibus Episcoporum Constitutionibus novimus providè constitutos, ac designatos esse dies, quibus animarum Pastores Missas celebrare debent. At vero nos id unum in præfenti suscepimus decernendum, quando nimirum iidem pro populo celebrare, & applicare teneantur: & quamvis compertum habeamus id, quod alias a Congregatione Concilii responsum fuit, Parochum nempe pinguius redditibus dotatum quotidie pro populo celebrare, & applicare debere; eum vero, qui uberioribus hujusmodi redditibus non gaudeat, festivis tantum diebus id ipsum præstare teneri: cum tamen pariter Nobis perspectæ sint tum controversiæ futuræ, nimirum ad quam

summam pertingere debeant Ecclesiæ Parochialis proventus, ut pingues, & uberes appellari possint; quoniam pingues minime habendi sunt redditus etiam copiosi, quibus tamen multiplicia, & gravia sint onera annexa; tum etiam multorum querelæ adversus hujusmodi Decretum, tamquam plus æquum fore, Vobisque proinde satis esse posse, dum ii, qui animarum curam exercent, Sacrificium Missæ pro populo celebrant, atque applicant in Dominicis, aliisque per annum diebus festis de præcepto; cum prædicti Dominici, aliique festi dies ii sint, in quibus juxta præceptum Conc. Trid. sess. 5. c. 2. & sess. 24. c. 4. quilibet animarum curæ præpositus populum sibi commissum salutaribus verbis pascere debet docendo ea, quæ scire omnibus necessarium est ad salutem; iidemque sint dies, de quibus eadem Sancta Synodus statuit, ut moneat Episcopus populum diligenter, teneri unumquemque Parochiæ suæ interesse, ubi commode id fieri potest, ad audiendum verbum Dei; & quibus Parochi subditos suos in doctrina christiana erudire debent, juxta id, quod a prædicto Concilio in citat. cap. 4. Episcopis præcipitur, ut nempe *saltem Dominicis, & aliis festis diebus pueros in singulis Parochiis fidei rudimenta, & obedientiam erga Deum, & parentes diligenter ab iis, ad quos spectabit, doceri curent.*

Et quia in nonnullis Diocæsi-bus numerus dierum festorum de præcepto, de Apostolica Nostra auctoritate, & consensu, eatenus est imminutus, ut nempe in aliquibus festis Christiani-fideles & Missam audire, & ab operibus servilibus abstinere debeant, in aliis vero populo permissum sit opera servilia exercere, firma remanente obligatione audiendi Missæ Sacrificium: Nos, ut obortæ jam dubitationes circa opus applicationis Missæ Parochialis in hujusmodi diebus festis penitus eliminentur; statuimus, & declaramus, quod etiam iisdem festis diebus, quibus populus Missæ interesse debet, & servilibus operibus vacare potest, omnes animarum curam gerentes Missam pro populo celebrare, & applicare teneantur.

Quia vero propria nonnumquam experientia satis agnovimus aliquos esse Parochos adeo pauperes, ut ferme ex elemosynis, quas a fidelibus pro Missarum celebratione accipiunt, vivere cogantur; eos vero qui, Ecclesia Parochiali vacante, ad animarum curam exercendam sub Vicarij, seu

Oeconomi nomine deputantur, aliquibus in locis adeo illiberaliter tractari, ut exiguus redditus ipsis constituti, & pauca incerta emolumenta iisdem obvenientia ægre ad eorum vitæ necessaria sufficiant; quod itaque quoque non raro evenire solet, qui in aliquibus Ecclesiis, habituali cura apud alios manente, actuali tantum exercitio sunt addicti; proindeque cum istis severe nimis agi videretur, si diebus festis, quibus potissimum hujusmodi occasio se offert, iisdem veritum esset elemosynam pro applicatione Missæ recipere: idcirco Nos tam istorum, quam illorum inopiam summopere miserantes, iisdemque, quantum Nobis integrum est, consulere volentes; quamvis, ut supra dictum est, omnes, & singuli prædicti teneantur diebus festis Missam pro populo celebrare, & applicare; attamen, quod pertinet ad prædictos Parochos egentes, unicuique Vestrum facultatem concedimus, cum iis, quos revera tales esse noveritis, opportune dispensandi ad hoc, ut etiam diebus festis hujusmodi elemosynam ab aliquo pio offerente recipere, & pro ipso Sacrificium applicare, quatenus id ab eo requiratur, libere, & licite possint; & valeant; dummodo ad necessariam populi commoditatem, in ipsa Ecclesia Parochiali Missam celebrent; ea tamen adjecta conditione, ut tot Missas infra hebdomadam pro populo applicant, quot in diebus festis infra eandem hebdomadam occurrentibus, juxta peculiarem intentionem alterius pii Benefactoris obtulerint.

Quod autem spectat ad Vicarios sive Oeconomos Ecclesiarum vacantium, quum a Sacro Tridentino Concilio citat. sess. 24. cap. 18. cuilibet Episcopo tribuatur facultas eos deputandi, & constituendi cum congrua ejus arbitrio fructuum portionis assignatione; vestrum erit Venerab. Fratres cum iis agere, qui vacantis Ecclesiæ fructus exigunt, ut egenti Vicario, qui exigua ejusmodi certorum fructuum assignatione, paucisque incertis proventibus gaudeat, congruum aliquod augmentum præbeat pro onere celebrandi, & applicandi Missam pro populo diebus festis. Quapropter pro iis locis, in quibus Ecclesiarum vacantium fructus ad commodum Cameræ Nostre Apostolicæ exiguntur, opportuna Thesaurario Nostro Generali mandata dirigimus, quæ is denunciare non prætermittet peculiaribus dictorum locorum collectoribus, cum quibus Episcopi Ecclesiasticæ Nostre Ditionis, ceterorumque locorum, in quibus, ut præfer-

tur, Ecclesiarum vacantium fructus ad Cameram prædictam pertinent, officii sui partes in eum finem, de quo supra diximus, interponere debebunt.

Ac demum quoad illos, qui tamquam Vicarii, sive perpetui, sive ad tempus constituti, animarum curam administrant, quæ apud alios habitu residet ratione alicujus Ecclesiæ Parochialis, ipsorum Ecclesiis, seu Monasteriis, Collegiis, aut locis piis olim unitæ, quamvis a recol. mem. Prædecessore Nostro S. Pio Papa V. præfinita fuerit certa pars fructuum hujusmodi Vicariis assignanda, prout in ipsius Constitutione, quæ incipit *Ad exequendum*, data Kalendis Novembris Anni MDLXVII. distincte statuitur; nihilominus ubi præscripta fructuum portio vel nullo modo, vel non integre Vicariis prædictis assignata reperitur, vel etiam ubi ea, quæ ad normam prædictæ Congregationis iisdem fuerit attributa, minime sufficiens a Vobis reperitur propter temporum circumstantias, & signanter pro implendo onere celebrandi, & applicandi Missam pro populo diebus festis de præcepto, utendum vobis erit potestate, quam fecit Episcopis Synodus Tridentina sess. VII. cap. VII. dum illorum arbitrio permisit juxta temporum, atque injunctorum onerum rationem congruam prædictis Vicariis fructuum portionem assignare: quam ob causam Nos etiam Fraternalitatis Vestræ, quatenus opus sit, necessarias omnes, & opportunas facultates impertimur, quibuscumque appellationibus, privilegiis, aut exemptionibus, ut in eodem Concilio sancitur, adversus ea, quæ salubriter, a Vobis constituta fuerint, minime suffragantibus.

Hæc igitur circa Missam Parochialem statuenda, & Fraternalitatis Vestræ denuntianda judicavimus. Indee gradum facientes ad ea, quæ pertinent ad Missam Conventualem, neminem Vestrum latere putamus Sacrorum Canonum sanctiones, quibus præcipitur, ut singulis diebus in Ecclesiis Patriarchalibus, Metropolitanis, Cathedralibus, & Collegiatis tum Horæ Canonice debitis modo, & forma recitentur, tum etiam Missa Conventualis celebretur: quæ adeo claræ sunt, ut nulla super iis oriri possit dubitatio. Eaque de re perspicue pariter, & per omnia uniformes existunt resolutiones ab hac Congregatione Vener. Fratrum Nostrorum Concilii Tridentini Interpretum repetitis vicibus emanatæ, quas omnes Apostolica auctoritate Nostra confir-

amus, & approbamus, earum executionem Vobis enixe inculcantes: ut scilicet Missa Conventualis, quæ singulis diebus canitur a Clero prædictarum Ecclesiarum, pro earumdem Benefactoribus in genere quotidie applicetur eodem prorsus modo, quo Missam Parochialem ab iis, qui curam animarum gerunt, pro populo sibi commissio, singulis saltem diebus festis de præcepto, applicari debere superius declaravimus. Itaque date operam, ut salsam quorundam opinionem eliminatis, quam in aliquibus Ecclesiis ejusmodi, sive dolo malo, sive per errorem in vestram esse novimus: quod nempe dum Missa Conventualis pro certo aliquo Ecclesiæ Benefactore, vel grati animi ergo, vel ex venerationis impositi celebratur, & applicatur, satis impletum censeatur debitum applicationis Missæ Conventualis. Et enim hujusmodi debitum non quidem respicit singulares aliquos Benefactores: sed Benefactores in genere cujuslibet Ecclesiæ, cujus servitio addicti sunt quicumque in eadem sive dignitates, sive Canonicatus, sive Mansionariatus, sive Beneficia Choralia obtinent, & Missam Conventualem suis respective vicibus celebrant.

Neque minus improbandam noveritis aliorum sententiam, qui satis putant supradictam obligationem impletam esse, dum in eorum Ecclesiis pro Benefactoribus in genere aliquæ interdum preces fiunt, vel anniversaria statis diebus Sacrificia pro illis peraguntur. Nemo enim id sibi arrogare debet, ut impositæ obligationi alia ratione satisfacere possit, cum ea, quæ a lege Ecclesiastica multoties præscripta fuit; nimirum Missam Conventualem singulis diebus pro Benefactoribus celebrando, eandemque pro illis in genere applicando.

Profecto non solum prioribus Ecclesiæ sæculis, verum etiam temporibus haud longe a nostra ætate remotis (quod Vos ex Historia Ecclesiæ didicisse non dubitamus) servabatur olim in singulis Ecclesiis series accurata omnium, & singulorum, quorum liberalitate unaquaque aucta fuerit; eorumque nomina Sacris Diptychis, sic enim vocabantur, ideo consignata erant, ut eorumdem recordatio nunquam interiret, utque pro iis tum preces funderentur, tum etiam Missæ Sacrificium offerretur: quam ob causam etiam prædictus Catalogus in plerisque Ecclesiis ob oculos Presbyteri celebrantis apponi consuevit; licet iidem pii Benefactores in suis donationibus nihil penitus pro se pacti essent, sed tantummodo pro

peccatorum suorum remissione se bona sua Deo offerre declarassent. Ecclesiarum siquidem Præfatiæ preces pro iis imperandas esse duxerunt, quamvis illi propria bona offerentes, ne verbum quidem ea de re fecissent. Sacrorum huiusmodi Diptychorum usus sensim deficit; ob idque in oblivione jacent alicubi complurium Benefactorum nomina. At non idcirco desereret fas est usum, & disciplinam orandi proiis, & Sacrificium Missæ pro illis offerendi. Atque inde præceptum applicandi Missam Conventualem pro Benefactoribus in genere originem, atque rationem desumit.

Quemadmodum vero, loquendo de Missa Parochiali, superius dictum est, varias exultationes afferri solere ad declinandam illius applicationem pro populo diebus festis de præcepto; ita pariter usu venit quoad applicationem quotidianam Missæ Conventualis pro Benefactoribus in genere. Ut autem superiores illæ, sic etiam hæc posteriores provide e medio sublata fuerunt per opportunas Congregationis Concilii Tridentini Resolutiones, quas proinde in his etiam auctoritate Nostra approbamus, & confirmamus.

Nonnulli siquidem obtentu contrariæ consuetudinis, etiam immemorabilis, in propria Ecclesia vigentis, se ab huiusmodi onere eximi posse sibi persuaserunt. Verum jam pluries responsum fuit, huiusmodi consuetudinem, licet immemorabilem, quæ potius abusus, & corruptela dicenda est, nemini suffragari. Alii a Missa pro benefactoribus in genere applicanda se excusatos voluissent ex eo quod alio quopiam Missarum onere obstricti inveniantur vel ratione proprii Canonicatus, aut alterius Beneficii Ecclesiastici, quod insimul cum Canonicali præbenda obtinent; vel quia præter munus Canonici, seu Beneficiati, aut Mansionarii in Ecclesia Cathedrali, seu Collegiata, quum etiam in eadem, vel in alia Ecclesia Parochialem curam exercent, aliam Missam Conventualem canunt diebus festis de præcepto, debent pro populo sibi commissio eam applicare; ac proinde nequeunt eandem pro Ecclesiæ Benefactoribus specialiter offerre. Sed his quoque obviam itum est, iubendo singulis prædictis, ut Missam Conventualem, quam canunt, pro Ecclesiæ Benefactoribus in genere applicant; pro aliis vero, pro quibus ipsi peculiariter Missam applicarentur, alterum substituunt, qui proforum loco Missam huiusmodi celebret, applicetque.

Aliorum pariter exceptio fuit, quod Missa Conventualis non semper a Canonicis, aut Dignitatibus celebretur, sed aliquando etiam a Beneficiatis, aut Mansionariis; quos minus æquum videtur pro Missæ celebratione omni elemosyna carere, quæ unde desumi valeat, ignoratur. Cui tamen rei pariter consultum est, demandando, ut ea desumatur ex massa distributionum.

Alii denique obtenderunt exiguitatem huiusmodi distributionum, quæ, ob detratam elemosynam quotidianam pro Missa Conventuali ad nihilum fere redactæ, vix foret, ut ab aliquo curarentur cum magno detrimento servitii Ecclesiæ præstandi, Tridentina quidem Synodus sess. xxv. cap. xv. opportunas rationes ostendit, quibus Canoniarum præbendarum inopiæ valeat provideri. Si vero designatam a Concilio viam, ut fere evenire solet, nequam iniri posse contingat, reliquum erit ad Congregationem Concilii recursum habere; cuius erit, perspecto ex vestris relationibus rerum statu, auctoritate Apostolica a Prædecessoribus Nostris eidem impartita, & a Nobis etiam præsentium tenore confirmata, quotidianam applicationem Missæ Conventualis pro Benefactoribus in genere, ut alias, ad festos tantummodo dies reducere.

Non modo Ecclesiis Patriarchalibus, Metropolitanis, Cathedralibus, & Collegiatis injunctum reperitur, ut quotidie Missa Conventualis in illis canatur; sed etiam in Rubricis Generalibus, quarum exactissimam Fraternalitatis Vestris custodiam commendamus, præscribitur, ut certis diebus non una, sed binæ, atque etiam aliquando tres Missæ Conventuales uno die celebrentur. Itaque cum nuper a Nobis dictum fuerit, primam Missam Conventualem quotidie pro Benefactoribus in genere celebrandam; & applicandam esse; nunc expendendum superest an earumdem Ecclesiarum Capitula jurisdictioni Vestre respectu subiecta adigere debeatis, ut alias quoque Missas, si plures, ut præsertim, celebrari contigerit, pro Benefactoribus in genere similiter applicant.

Huiusmodi quaestio ab aliquibus ex Vobis Ecclesiastico zelo flagrantibus supradictæ Congregationi Venerabilium Fratrum Nostrorum Concilii Tridentini Interpretum proposita est. Jamque ante illius propositionem compertum fuerat, alias ab eadem Congregatione responsum fuisse, conceden-

dam

dam esse exemptionem ab onere applicandi secundam, & tertiam Missam Conventionalem pro Benefactoribus in genere, attentam Canonicatum, & Beneficiorum tenuitate ex quo inferri poterat, hujusmodi applicationis debitum manere, ubi de Ecclesiis pauperibus non ageretur. Verum quum hanc definiendæ quæstionis regulam apud prædictam Congregationem non admodum veteri observantia firmatam probe noverimus, cuniquè hujusce dubii solutionem eadem Congregatio nuper judicio Nostro remittendam censuerit; Nos ita judicamus, idque Vobis tenendum indicimus, laudandos nempe, & confirmandos esse quotquot sponte sua secundam, aut tertiam Conventionalem Missam pro Benefactoribus in genere applicant: qui vero idem agunt ex vi consuetudinis in ipsorum Ecclesia vigentis, iis imperandum, ut in ea consuetudine perseverent. Ubi vero id usu receptum non invenitur, liberam omnino secundam, tertiamque Missam Conventionalem applicationem celebrantibus relinquentum esse, dummodo in Commemoratione pro Defunctis, Ecclesiæ Benefactorum in genere non obliviscantur.

Huic demum Epistolæ Nostræ finem imponentes, Fraternitates Vestras enixe hortamur, ut maximam curam, & vigilantiam in id conferatis, ut in Ecclesiarum Vestrarum Choris, præter devotam celebrationem, debitamque applicationem Missæ Conventionalis, Horæ Canonicæ non præproptere, sed exacte, pausa nempe interposita, & maxima, qua decet, reverentia, ac religione canantur. Equidem scimus in aliquibus Metropolitanis, & Cathedralibus Ecclesiis inter Canonicos eam opinionem invaluisse, ut se munus suum satis implere contendant, dum Choro præsentibus assint, licet ipsi sibi silentium imperent, neque psallentibus Beneficiatis, aut Mansionariis in cantu se adjungant. In hujusce vero opinionis confirmationem adduci ab iisdem solent inveteratæ consuetudines, statuta peculiaria, aut etiam præsentia Ecclesiarum suarum Privilegia. At quum Synodus Tridentina sess. xxjv. c. xij. loquens de Dignitatibus, & Canonicis qui Choro interesse debent, unum ex eorum officis esse dicat, *in Choro ad psallendum insituro, Hymnis, & Canticis Dei nomen reverenter, distinsse, devoteque laudare*; quumque pauca omnino sint Capitula, in quibus eomodo a Canonicis in Choro non assintitur, ideoque receptæ in universa Ecclesia disciplinæ paucos illos adversari dignoscatur; quum insuper opinio illa nunquam in Con-

gregatione Concilii Tridentini interpretationi præposita examinata sit, quin statim explosa fuerit, & improbata, quamvis præsumptis consuetudinibus, aliisque fundamentis, & rationibus innixa perhiberetur, Canonici etiam Ecclesiarum Patriarchalium hujus Nostræ Urbis super hoc instantibus; quum denique idem judicium prolatum repertiatur a pluribus Conciliis Provincialibus ab hac etiam Apostolica Sede approbaris, & confirmatis: nihil jam reliquum esse videtur, quominus pauciores universorum leges accommodent. Equidem minime Nobis compertum est, quo peculiari titulo suffulti persuasum habeant unius, vel alterius Ecclesiæ Canonici se muneris sui satisfacere per simplicem in Choro assintiam, absque Divinæ Psalmodiæ cantu. Verum nisi illis præsto sit Apostolicum non præsumptum, vel abrogatum, sed legitimum ac vigens Privilegium, sive Indultum; jure, ac merito verendum est, ne isti, dum ita se gerunt, præbendarum, ac distributionum fructus minime suos faciant, & consequenter ne ad eorum restitutionem teneantur. Quapropter Vestrum erit, Venerabiles Fratres, hæc omnia illis aperire, ut neque Nobis, neque Vobis apud Divinum Judicem fraudi sit, si in hujusmodi re, quæ tanti est momenti, utpote quæ ad ipsius Dei cultum proxime spectat, abusus, & corruptelas, quas arguendo, & increpando evellere debeamus, dissimulatione, ac silentio nostro fovisse, & confirmasse inveniamur. Interea Fraternitatibus Vestris, quas intimo cordis affectu complectimur, Apostolicam Benedictionem amantissime impertimur.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem die 19. Augusti 1744. Pontificatus Nostri anno quarto.

XVI.

SS. D. N. BENEDICTI PAPÆ XIV.

Epistola encyclica ad Episcopos Italicæ directæ

Qua nonnulla circa usuram declarantur.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabiles Fratres, Salutem, & Apostolicam benedictionem.

Vix pervenit ad aures nostras, ob novam controversiam (nempe, an quidam, Mm 4 contra-

contractus validus judicari debeat) nonnullas per Italiam disseminari sententias, quæ sanæ doctrinæ haud consentaneæ viderentur; cum statim nostri Apostolici muneris partem esse duximus opportunum asserere remedium, ne malum ejusmodi, temporis diuturnitate, ac silentio, vires magis acquireret; aditumque ipsi intercludere, ne latius serperet, & incolumes adhuc Italiz Civitates labefaceret.

Quapropter eam rationem, consiliumque suscepimus, quo Sedes Apostolica semper uti consuevit: quippe rem totam explicavimus nonnullis ex Venerabilibus Fratribus Nostri Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, qui Sacræ Theologiæ scientia, & Canonicæ disciplinæ studio, ac pietatis plurimum commendantur: accivimus etiam plures Regulares in utraque facultate præstantes, quorum aliquos ex Monachis, alios ex Ordine Mendicantium, alios demum ex Clericis Regularibus selegimus: Præfulem quoque Juris utriusque laurea præditum, & in Foro diu versatum adhibuimus. Diem quartam indiximus Julii, qui nuper præterit, ut coram Nobis illi omnes convenirent, quibus naturam totius negotii declaravimus, quod illis antea cognitum, perspectumque deprehendimus.

Post hæc præcepimus, ut omni partium studio, aliquæ cupiditate soluti, rem totam accurate perpenderent, suasque opiniones in scripto exararent: non tamen expectavimus ab ipsis, ut judicium ferrent de contractu, cui controversiæ causam initio præbuerat, cum plura documenta non suppeterent, quæ necessario ad id requirerentur; sed, ut certam de usuris doctrinam constituerent, cui non mediocre detrimentum inferre videbantur ea, quæ nuper in vulgus spargi cœperunt. Iusta fecerunt universi: nam suas sententias palam declaraverunt in duabus Congregationibus, quarum prima coram Nobis habita est die 18. Julii, altera vero die prima Augusti, qui menses nuper elapsi sunt; ac demum eisdem sententias Congregationis Secretario scriptas tradiderunt.

Porro hæc unanimi consensu probaverunt.

I. Peccati genus illud, quod usura vocatur, quodque in contractu mutui propriam suam sedem, & locum habet, in eo est repositum, quod quis ex ipso mutuo, quod suapte natura tantumdem dumtaxat sed di postulat, quantum receptum

est, plus sibi reddi velit quam est receptum; ideoque ultra sortem lucrum aliquod, ipsius ratione mutui, sibi deberi contendat. Omne propterea hujusmodi lucrum, quod sortem superet, illicitum, & usurarium est.

II. Neque vero ad istam labem purgandam, nullum accessit subsidium poterit vel ex eo, quod id lucrum non excedens & nimium, sed moderatum, non magnum, sed exiguum sit; vel ex eo, quod is, a quo id lucrum solius causa mutui deposcitur, non pauper, sed dives existat; nec datam sibi mutui summam relinquitur otiosam, sed ad fortunam amplificandas, vel novis coemendis prædiis, vel quæstuosis agendis negotiis, utilissime sit impensurus. Contra mutui siquidem legem, quæ necessario in dati, atque redditu æqualitate versatur, agere ille convincitur, quisquis, eadem æqualitate semel posita, plus aliquid a quolibet, vi mutui ipsius, cui per æquale jam satis est factum, exigere adhuc non veretur: proinde si acceperit, restituendo erit obnoxius ex ejus obligatione Justitiæ, quam commutativam appellant, & cujus est in humanis contractibus æqualitatem, cujusque propriam, & sancte servare, & non servatam exacte reparare.

III. Per hæc autem nequaquam negatur, posse quandoque una cum mutui contractu quosdam alios, ut ajunt, titulos, eosdemque ipsimet universim naturæ mutui, minime innatos, & intrinsecos forte concurrere, ex quibus iusta omnino, legitimaque causa consurgat quiddam amplius supra sortem ex mutuo debitam rite exigendi. Neque item negatur posse multoties pecuniam ab unoquoque suam, per alios diversæ prorsus naturæ a mutui natura contractus, recte collocari, & impendi sive ad proventus sibi annuos conquirendos, sive etiam ad licitam mercaturam, & negotiationem exercendam, honestaque indidem lucra percipiendam.

IV. Quemadmodum vero in tot ejusmodi diversis contractuum generibus, si sua cuiusque non servatur æqualitas, quidquid plus iusto recipitur, si minus ad usuram (eo quod omne mutuum tam apertum, quam palliatum absit): at certe ad aliam veram injustitiam, restituendi onus pariter afferentem, spectare compertum est; ita si rite omnia peragantur, & ad justitiæ libram exigantur, dubitandum non est, quin multiplex in iisdem contractibus

bus licitus modus, & ratio suppetat humana commercia, & fructuosam ipsam negotiationem ad publicum commodum conservandi, ac frequentandi. Absit enim a Christianorum animis, ut per usuras, aut similes alienas injurias florere posse lucrosa commercia existant; cum contra ex ipso oraculo divino discamus, quod *justitia elevat gentem; miseros autem facit populos peccatos*.

V. Sed illud diligenter advertendum est, falso sibi quemquam, & nonnisi temere persuasurum, reperiri semper, ac præsto ubique esse, vel una cum mutuo titulos alios legitimos, vel secluso etiam mutuo, contractus alios justos, quorum vel titulorum, vel contractuum præsidio, quoticumque pecunia, frumentum, aliudve id generis alteri cuicumque creditur, toties semper liceat actuarium moderatum ultra sortem integram, salvamque recipere. Ita si quis senerit, non modo divinis documentis, & Catholica Ecclesiæ de usura judicio, sed ipsi etiam humano communi sensui, ac naturali rationi proculdubio adversabitur. Neminem etiam id saltem latere potest, quod multis in casibus tenetur homo, simplici, ac nudo mutuo alteri succurrere, ipso præsertim Christo Domino edocente: *Volenti mutuari a te, ne avertaris*; & quod similiter multis in circumstantis, præter unum mutuum, alteri nulli vero, iustoque contractui locus esse possit. Quilibet igitur suæ conscientiæ consultum velit, inquirat prius diligenter oportet, vere ne cum mutuo justus alius titulus, vere ne justus alter a mutuo contractus occurrat, quorum beneficio, quod quaerit lucrum, omnis labis expers, & immune reddatur.

His verbis complectuntur, & explicant sententias suas Cardinales, ac Theologi, & viri Canonum peritissimi, quorum consilia in hoc gravissimo negotio postulavimus. Nos quoque privatum studium nostrum conferre in eandem causam non prætermisimus, antequam Congregationes haberentur, & quo tempore habebantur, & ipsis etiam peractis; nam præstantium virorum suffragia, quæ modo commemoravimus, diligentissime præcurrimus. Cum hæc ita sint, approbamus, & confirmamus quæcumque in sententiis superius expostitis continentur; cum Scriptores plane omnes, Theologi, & Canonum Professores, plura sacrarum Litterarum testimonia, Pon-

tificum Decessorum Nostrorum Decreta, Conciliorum, & Patrum auctoritas ad eandem sententias comprobandas pene conspirare videantur. Insuper apertissime cognovimus auctores, quibus contrariæ sententiæ referri debent, & eos pariter, qui illas foveant, ac teneant, aut illis animum, seu occasionem præbere videntur. Neque ignoramus, quanta sapientia, & gravitate defensionem veritatis susceperint Theologi finitimi illis regionibus, ubi controversiæ ejusmodi principium habuerunt. Quare has litteras Encyclicas dedimus universis Italiæ Archiepiscopis, Episcopis, & Ordinariis, ut hæc tibi, Venerabilis Frater, & ceteris omnibus innotescerent; & quoties Synodum celebrare, ad populum verba facere, eumque sacris doctrinis instruere contigerit, nihil omnino alienum proferatur ab iis sententiis, quas superius recensuimus. Admonemus etiam vehementer, omnem sollicitudinem impendere, ne quis in vestris Diocæsisbus audeat litteris, aut sermonibus contrarium docere. Si quis autem parere detrectaverit, illum obnoxium, & subiectum declaramus pœnis per sacros Canones in eos propositis, qui mandata Apostolica contemplerint, ac violaverint.

De contractu autem, qui novas has controversias excitavit, nihil in præsentia statuimus: nihil etiam decernimus modo de aliis contractibus, pro quibus Theologi, & Canonum Interpretes in diversas abeunt sententias; attamen pietatis vestræ studium, ac religionem inflammendam existimamus, ut hæc, quæ subijcimus, executioni demanetis.

Primum gravissimis verbis populis vestris ostendit, usuræ labem, ac vitium a divinis Litteris vehementer improbari: illud quidem varias formas atque species induere, ut Fideles Christi sanguine reconstitutos in libertatem, & gratiam, rursus in extremam ruinam præcipientes impellat: quocirca si pecuniam suam collocare velint, diligenter caveant, ne cupiditate omnium malorum fonte rapiantur, sed potius ab illis, qui doctrinæ, ac virtutis gloria supra ceteros efferuntur, consilium exposcant.

Secundo loco, qui viribus suis, ac sapientiæ ita confidunt, ut responsum ferre de iis quæstionibus non dubitent, (quæ tamen haud exiguum Sacræ Theologiæ, & Canonum scientiam requirunt) ab extremis quæ semper vitiosa sunt, longe se

abstineant : etenim aliqui tanta severitate de iis rebus iudicant, ut quamlibet utilitatem ex pecunia desumptam accusent, tamquam illicitam, & cum usura conjunctam; contra vero nonnulli indulgentes adeo, remissive sunt, ut quodcumque emolumentum ab usura turpitudine liberum existiment. Suis privatis opinionibus ne nimium adhæreant; sed priusquam responsum reddant, plures Scriptores examinent, qui magis inter ceteros prædicantur; deinde eas partes suscipiant, quas tum ratione, tum auctoritate plane confirmatas intelligent. Quod si disputatio insurgat, dum contractus aliquis in examen adducitur, nullæ omnino contumeliæ in eos contingantur, qui contrariam sententiam sequuntur, neque illam gravibus censuris notandam asserant, si præsertim ratione, & præstantium Virorum testimoniis minime careat; siquidem convicia, atque injuriæ vinculum christianæ caritatis infringunt, & gravissimam populo offensionem, & scandalum præferunt.

Tertio loco, qui ab omni usurae labe se immanes, & integros præstare volunt, suamque pecuniam ita alteri dare, ut fructum legitimum solummodo percipiant, admonendi sunt, ut contractum institutum antea declarent, & condiciones inferendas explicant, & quem fructum ex eadem pecunia postulent. Hæc magnopere conferunt non modo ad animi sollicitudines, & scrupulos evitandos, sed ad ipsum contractum in foro externo comprobandum. Hæc etiam aditum intercludunt disputationibus, quæ non semel citandæ sunt, ut clare pateat, utrum pecunia, quæ rite data alteri esse videtur, revera tamen palliatam usuram contineat.

Quarto loco Vos hortamur, ne aditum relinquantis ineptis illorum sermonibus, qui dicunt, de usuris hoc tempore questionem institui, quæ solo nomine contineatur, cum ex pecunia, quæ qualibet ratione alteri conceditur, fructus ut plurimum comparatur. Etenim quam falsum ad sit, & a veritate alienum, planeprehendimus, si perpendamus naturam utriusque contractus ad alterius naturam prorsus diversam, & separatam esse, & ea pariter discrepare magnopere inter se quæ a diversis inter se contractibus consequuntur. Revera discrimen apertissimum inter edit fructum inter, qui jure licito

ex pecunia desumitur, ideoque potest in utroque foro retineri; ac fructum, qui ex pecunia illicite conciliatur, ideoque fori utriusque iudicio restituendus decernitur. Constat igitur haud vanam de usuris questionem hoc tempore proponi ob eam causam, quod ut plurimum ex pecunia, quæ alteri tribuitur, fructus aliquis excipitur.

Hæc potissimum vobis indicanda censuimus, sperantes fore, ut mandetis executioni quæcumque per has litteras a nobis præscribuntur. Opportunis quoque remediis consulitis, uti confidimus, si forte ob hanc novam de usuris controversiam in Diocesi vestra turbæ concitentur, vel corruptelæ ad labefaciendum sanæ doctrinæ candorem, & puritatem inducantur. Postremo Vobis, & Gregi curæ vestræ concedito Apostolicam Benedictionem impertimur.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem die 1. Novembris 1745. Pontificatus Nostri anno 6.

XVII. CONSTITUTIO

SS. D. N. BENEDICTI PAPÆ XIV.

De Episcoporum Residentia.

BENEDICTUS EPISCOPUS

Servus Servorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

AD universæ Christianæ Reipublicæ Statum, ad Ecclesiasticarum legum custodiam, & fidelium populorum salutem, tam magni refert singulos Patriarchalibus, Primatialibus, Metropolitanis, & Cathedralibus Ecclesiis Præpositos, in ipsis Ecclesiis, vel Diocælibus sibi creditis assidue residere, ut difficile sit aliud ulum reperire Ecclesiasticæ disciplinæ caput, quod aut Conciliaribus Canonibus, atque Decretis, aut Apostolicæ Sedis Constitutionibus, & Sanctionibus tam sæpe, tanque impense inculcatum fuerit, & commendatum. Ut autem antiquiora Canonica statuta prætereamus: Nobis satis erit innuere, quid hæc de re decreverit Sacrosancta Tridentina Synodus sess. vi. cap. 1. & sess. xxiii. cap. 1. de reform.

tum.

tum ea, quæ reſol. mem. Prædeceſſor Noſter Urbanus Papa VIII. præſcripſit in ſua Conſtitutione data apud S. Petrum die 12. Decembris an. 1634. quæ incipit, *Sancta Synodus*, & in qua præcedentes aliorum Romanorum Pontificum Pii IV. Gregorii XIII. & Clementis VIII. leges, & Conſtitutiones retulit, confirmavit, & ampliavit. Neque opuseſt recensere omnes Encyclicas litteras, quæ ad Patriarchas, Primates, Archiepiſcopos, & Epicoſcopos de implendo huiusmodi reſidentiz onere identidem admonerent, ut patet ex Epistoſta juſſu Ven. Servi Dei Innocentii Papæ XI. Prædeceſſoris quoque Noſtri ſcripta die 5. Februarii an. 1678. item ex alia die 24. Decembris an. 1707. a felic. record. Clemente Papa XI. ad ſuum, & Apoſtolice Sedis Nuncium Neapoli commorantem conſcripta, ut illius Regni Præſules ad reſidendum in propriis Eccleſiis, & Diœceſibus adigerentur: necnon ex ejuſdem Clementis litteris in forma Brevis, datis die 25. Maji an. 1709. ad Archiepiſcopos, & Epicoſcopos Poloniæ, qui obtentu turbarum, & diſſenſionum, quæ tunc in eo Regno verſabantur, ſuas reliquerant Eccleſias atque Diœceſes.

Neque porro Nos hæc in re Apoſtolici Officii Noſtri partes deſiderari permiſimus: vix enim inſcrutabili divinæ providentiæ conſilio in hæc ſuprema Eccleſiæ univerſalis ſpecula collocati fuimus, quum veterem Prædeceſſorum Noſtrorum morem in uſum revocantes, ad Ven. Fratres omnium per Orbem Eccleſiarum Antifites Apoſtolice ſcripta direximus, quibus, inter cætera ſalubria monita, hoc etiam de reſidendo in propriis Eccleſiis peculiari ſtudio iis inculcare, & tam graviffimam adma, quæ ex eorum abſentia proveniunt, quam magnas utilitates, quas eorum præſentia conceditis iſpis Diœceſibus afferit, ante oculos proponere non prætermiſimus, ut videre eſt in 5. 4. Epistoſtæ Encyclicæ diei 3. Decembris anni 1740. a nobis conſcriptæ, quæ in Tomo I. Bullarii Noſtri nuper vulgati n. r. impreſſa eſt. Qui autem hominum corda ſcrutatur Deus, iſ tane novit quanto, & quam acerbo animi Noſtri dolore nonnumquam acceperimus, Eccleſiaſticas regulas ab aliquo ex Fratribus hæc in parte violari, & quantopere ſtuderimus nunc admonendo, nunc obſecrando, nunc increpando, abſentes quidem per Litteras, præſentes vero ipſa voce ad debitum Reſidentiz officium revocare. Quin etiam laudabilibus Prædeceſſorum Noſtrorum veſtigis inhærentes, in

Noſtra, & Cancellariæ Apoſtolice regula, qua Beneficia in octo anni menſibus vacatura noſtræ diſpoſitioni, & collationi reſervavimus, ſimul etiam iſdem Patriarchis, Archiepiſcopis, & Epicoſcopis reſidentibus gratiam alternativæ menſium, certis modo, & forma ab iis acceptandam, libenter obtulimus; nimirum, ut quamdiu ipſi apud Eccleſias, aut Diœceſes ſuas vere, & perſonaliter reſiderent, de Beneficiis huiusmodi Eccleſiaſticis, quæ extra Romanam Curiam in Februarii, aliisque alternis anni menſibus vacare contingeret, dummodo alias diſpoſitioni Apoſtolice reſervata, vel affecta non eſſent, libere diſponere valerent, facultatem tempore Pontificatus Noſtri duraturam conceſſimus, quo ſcilicet iſdem Epicoſcopi, & majores Eccleſiarum Præſules ampliorum poteſtatem in Beneficiis prædictis conferendis ſic obtinentes, hæc etiam Apoſtolice Noſtræ liberalitatis gratificatione iſlecti, ad perſonalem reſidentiam prædictam libentius obeundam adducerentur.

Quoniam vero & certæ quædam cauſæ adeſſe poſſunt, & huiusmodi occaſiones incidere, propter quas, prævio Romani Pontificis aſſenſu, & approbatione, liceat Epicoſcopo a propria Eccleſia, & Diœceſi per aliquod definitum tempus abeſſe, ea vero abſentia, quæ ad modicum tempus protrahitur, neminem deſertæ reſidentiz reum conſtituit; ideo & in Conciliis, & in Apoſtolice Conſtitutionibus ad præcavendos abuſus tam circa huiusmodi cauſarum, & occaſionum relevantiam, quam circa tolerabilia temporum ſpatia, providæ ſtatutæ leges, & regulæ reperiuntur. Et quidem juſtæ, ac legitimæ abſentiz cauſæ a præſata Tridentina Synodo citat. cap. 1. ſeſſ. 23. non aliæ agnizæ fuerunt, quam Chriſtiana caritas, urgens neceſſitas, debita obedientia, & evidens Eccleſiæ, vel Reipublicæ utilitas. Verum hiſ etiam cauſis deficientibus, quum eadem Sacroſancta Synodus perpendifſet ex veterum Canonum ſententia, minime abeſſe videri eos, qui aliquantisper abſunt, & ſtatim ſunt reverſuri; omnibus Eccleſiarum Antifitibus indixit, ut ſibi licitum non putarent ſingulis annis ultra duos, aut tres ad ſummum menſes, ſive continuos, ſive interruptos extra proprias Diœceſes commorari; eoſque ſimul admonuit, ne per illius temporis ſpatium, Dominici Adventus, Quadrageſimæ, Nativitatis, Reſurrectionis Domini, Pentecoſtes item, & Corporis Chriſti diebus ab Eccleſiis ſuis Cathedralibus abeſſent, niſi forte Epicoſpalia munia in aliis Diœ-

Dioecesium suarum locis eos detinerent; eamque præterea rationem ab iis haberi voluit, ut abique ullo Gregis detrimento concessa uterentur libertate, & ut id æqua ex causa fiat: quibus verbis animi levitas, oblectationum cupiditas, alique faciles causæ penitus excluduntur.

Præfatus autem Urbanus Prædecessor ad peculiarias occurrentes calus descendens, Episcopi in Curia promotis unum concessit mensem (quem postea declaratum fuit, a die ipsorum promotionis in Consistorio computandum esse) quo mense elapso, singuli ad proprias Ecclesias se conferre debent. Sed quum in Concilio Romano, habito a felic. record. Benedicto Papa XIII. Prædecessore pariter Nostro, Episcopi exposuissent, tam exigui temporis spatio non posse a recens promotis sua in Urbe negotia expediri; idem Benedictus facultatem concessit Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinali suo, & Romani Pontificis pro tempore in Urbe, ejusque Districti Vicario, ut præfatum unius mensis terminum juxta casum contingentiam, & causa cognita, ad alios quadraginta dies, & non ultra prorogare posset.

Præterea Episcopis ad sacra Apostolorum limina statutis temporibus visitanda personæ accedentibus supradictus Urbanus Prædecessor indulgit, ut qui Ecclesiis citra Montes, & citra Mare positis præsidere, per quatuor; qui vero ultramarinis, & ultramontanis Ecclesiis præessent, per septem menses continuos a residentia in suis respective sedibus faciendi, hujusmodi visitationis gratia, excusarentur.

Cum vero idem Urbanus declarasset, se per ea, quæ in suis præfatis Litteris constituerat, minime sublatam voluisse dictam trium mensium licentiam a Concilio indultam; hinc plures ortæ quæstiones, & varia condita sunt Decreta ab eodem Urbano, ejusque Successoribus approbata: cujusmodi sunt, non licere trimestrem absentiam prædictam conjungere sive cum eo tempore, quo permittitur Episcopis post suam promotionem in urbe commorari, sive cum eo, quod ad peragendam sacrorum Luminum visitationem iidem concessum fuit: neque fas esse absentiae tempora ita disponere, ut tres postremi menses unius anni continuenter cum tribus prioribus mensibus anni subsequents. Sicut etiam vetitum est prædictos menses conjungere cum eo anni tempore, quo propter aeris insalubritatem alicui Episcopo permittitur extra Dioecesim degere; ne scilicet continuata absentia temporibus verò simul, & assi-

vos menses, sive æstivos una cum autumnalibus extra Dioecesim duci contingat. Denique, ne quis indulgentia Sacri Concilii pertraudem abuti posset, declaratum fuit, prædictam trium mensium vacationem intra cuiusque anni limites coerceri, ut qui uno anno usus ea non fuerit, non ideo sequenti anno diutius ab Ecclesia sua abesse valeat.

Et quoniam Tridentina Synodus sub legibus de residentia hujusmodi, ipsos etiam S. R. E. Cardinales nominatim comprehendit; præfatus Urbanus Prædecessor, advertens nonnunquam evenire, quod aliquis ex Cardinalibus alicui Patriarchali, seu Metropolitanae, aut Episcopali Ecclesiæ præpositus, unum simul ex Episcopalibus suburbicariis obtineret, constituit, ut hujusmodi Cardinales in primordiis Ecclesiis, non autem apud Episcopatus suburbicarios relidere tenerentur.

Denique tam in prædicto Concilio, quam in citata Urbani Constitutione, contra transgressores hujusmodi legum, quæ ad residentiam pertinent, gravissimæ poenæ statutæ fuerunt; quarum executionem idem Urbanus primo quidem mandavit Auditori causarum Curiae Cameræ Apostolicæ; verum biennio post totam hujus materie cognitionem delegavit Congregationi particulari a se deputatæ, quam compositam esse voluit ex tunc, & pro tempore existentibus Cardinali Romani Pontificis in Urbe Vicario, necnon ejusdem Pontificis Datario, & Secretario Status, ac Secretario Brevium, duobus item Secretariis Congregationum, negotiis & consultationibus Episcoporum, & Regularium, ac interpretationi & executioni Decretorum prædicti Concilii Tridentini respective præpositarum. Et quidem prædicto Cardinali Vicario facultatem tribuit, ut in his ex causis, & cum concilio prædictorum Prælatorum concedere posset Episcopis licentiam abessendi a propriis Ecclesiis, & Dioecesibus spatio dumtaxat dierum quadraginta, ut in ipsis Urbani Litteris datis die 1. Januarii 1636. distinctius præscribitur.

Hujus Congregationis Caput, seu Præfatus, ex quo eadem instituta est, semper fuit præfatus Cardinalis Vicarius pro tempore existens; quemadmodum ejusdem Secretarii munus is semper gessit, qui Congregationi Concilii Tridentini fuit a Secretis: unde etiam Nos ipsi, dum in minoribus constituti Officio Secretarii prædictæ Congregationis Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum fungeremur, par quoque munus Secretarii alterius Congregationis super residentia Epi-

Episcoporum simul sustinimus. Quæ sane Congregatio, ut ex illius secretariæ regestis apparet, tam ipsius Urbani Prædecessoris temporibus, quam aliis subsequens, non semel singulis annis adunari consuevit; id, quod a san. mem. Prædecessore pariter Nostro Clemente Papa XI. in usum revocatum fuit, & identidem peractum, Nobismet ipsis præfatum Secretarii munus obeuntibus, confectisque a Nobis, & impressis foliis, ea prorsus methodo, quæ pro causis ad Congregationem Concilii pertinentibus observatur.

Ut autem Episcopi a suis Ecclesiis, vel Diocæsis licite abesse possint, quum præter causam Canonicam, expressa quoque licentia Romani Pontificis, ut supra diximus, sit necessaria, excepto casu prædictæ trimestris absentiæ a Concilio permittæ, pro qua nulla peculiaris requiritur licentia; quum idem Concilium Episcoporum abscedentium conscientie relinquat, de æquitate causæ iudicium facere; hinc est, quod quæcumque hujus generis licentia olim indulgeretur, per speciale Chirographum manu Pontificis signatum expediebatur. Postmodum vero inductus fuit mos describendi omnes hujusmodi licentias in unico folio, quod Pontifici subscribendum deferabatur: quem sane morem a prædecessoris Secretariis in vestum, Nos quoque servavimus.

Cum autem post absentiam duodecim annorum, quorum duos apud Aneonitanam, & decem apud Bononientem Ecclesiæ Regimini Nostro successively commissas assidue residendo transigimus, in Urbem reversi, & ad Apostolicam Sedem, quamvis immerentes, evecti fuerimus; Congregationis præfate sessiones, materia forsitan deficiente, non amplius frequentari comperimus; neque porro Chirographa, aut folia signanda Nobis oblata fuerunt; sed facta Nobis oratenus a Præfato dictarum Congregationum super executione, & interpretatione Concilii, & super Residentia Episcoporum Secretario, tam petitionum Episcoporum, qui vacationem a residentia postulabant, quam causarum, quibus hujusmodi petitiones innitebantur, relatione, Nostroque de super accepto responso, opportuna singulis decreta præscribi, eaque a Cardinali Vicario Nostro, tamquam læpeditæ Congregationis super Residentia Episcoporum Præfeto, signari consueverunt. Verum quum nos hanc agendizationem pro rei gravitate nimis compendiarium judicaverimus, visum est Nobis motu proprio, & ex certa scientia non solum pro debita, ut ajunt, actus sole-

mnitate, sed etiam pro ipsius rei substantia, & pro maturiori examine causarum, quæ ad hujusmodi licentias obtinendas afferuntur, infra scriptas leges, & ordinationes inviolabiliter in posterum observandas, Apostolica auctoritate, tenore præsentium, edicere, & constituere.

Primum itaque relata superius Sacrosanctæ Tridentinæ Synodi Decreta sess. vi. c. r. & sess. xxiii. cap. i. de Reform. laudatæque Romanorum Pontificum Prædecessorum Nostrorum Pii IV. Gregorii XIII. Clementis VIII. Constitutiones, & Ordinationes, necnon omnes, & singulas, quas supra innuimus, resolutiones Apostolicæ Sedis auctoritate editas, innovantes, & tam Decretorum, quam Constitutionum, ordinationum, & resolutionum hujusmodi tenores etiam veriores pro satis hic expressis, ac etiam de verbo ad verbum insertis habentes, & haberi volentes, illaque, & illas, quantum opus sit, iterum plenissime approbantes, & confirmantes omnia, & singula in ipsis contenta, & ab iis ad quos spectat, & pro tempore in posterum spectabit, attendi, & in omnibus, quæ Nostri hinc Litteris non advenserunt, exactissime impleri, & observari volumus, statuimus, & in virtute sanctæ obedientiæ mandamus, atque præcipimus, non obstantibus quibuscumque privilegiis, aut contrariis, etiam quantumvis inveteratis, usibus, & consuetudinibus, quæ potius abusus, & corruptelæ dici debent; quibus, si forte adesse, aut allegari contingat, motu, ac scientia simili, ac de prædictæ Apostolicæ auctoritatis Nostre plenitudine, derogamus, & derogatum esse volumus, & decernimus.

Secundo loco, & consequenter ad præmissa adversus prædictarum legum, & Constitutionum transgressores, omnes, & singulas pœnas in iisdem Decretis, & Constitutionibus latas, & comminatas, auctoritate quoque Nostra confirmamus, & innovamus; amissionis scilicet quartæ partis fructuum unius anni, ipso facto ab iis incurrendæ, qui legitimo impedimento, seu iustis, & rationabilibus causis cessantibus, & abique expressa, ut præfertur, Apostolicæ Sedis licentia, sex mensibus continuis extra suam Diocæsim morando abstulerint; & amissionis alterius quartæ partis fructuum eodem modo incurrendæ, ubi hujusmodi absentia ad alios sex menses protrahatur; ut in prædicto Concilio Tridentino sess. 6. cap. i. de Reform. statutum fuit; incursum quoque in peccati mortalis reatum, & obliga-

tionis restituendi fructus in absentia perceptos, nulla etiam præ via declaratione, eosque erogandi in Ecclesiarum fabricas, seu in subventionem pauperum ipsius loci, quacunque conventionem, seu compositionem pro huiusmodi fructibus male perceptis prohibita; ut in eodem Concilio sess. xxxix. cap. i. præscribitur. Similiter impositam a prædicto Pio IV. Prædecessore poenam amissionis facultatum testandi, & disponendi, si quæ transgressoribus huiusmodi competere dignoscantur; necnon inhabilitatis ad maiores dignitates, & Ecclesias obtinendas, quam præfatus quoque Prædecessor Clemens VIII. indixit, per omnia confirmamus, & innovamus. Quibus omnibus hoc etiam superadimus, ut iidem transgressores omnibus, & singulis indultis, & privilegiis, quæ forsan ipsis tamquam Pontificio Solio assistentibus concessa fuerint, ipso facto privati esse censeantur. Decernentes sub transgressorum nomine comprehendi non solum eos, qui præter tres menses a Concilio toleratos abque legitima causa, & expressa Romani Pontificis licentia extra proprias Dioeceses commorantur; sed eos etiam, qui huiusmodi licentiam falsis, simulatque causis dolose extorquere non dubitaverint; vel ea semel rite, recteque obtenta præscriptos in eadem limites, ac præfinitum tempus prætergressi fuerint. Quod si nihilominus aliqui non minus Canonica statuta, quam propofitas huiusmodi penas continententes in sua contumacia confirmati perseverare præsumperint; volumus adversus istos ad ulteriora cum effectu procedi, juxta mentem ejusdem Concilii Tridentini, quo in citato cap. i. sess. vi. Romanum Pontificem pro tempore existentem hortatur, ut suæ supremæ Sedis auctoritate in huiusmodi transgressores, ad severiorem Sacrorum Canonum normam animadvertat, atque etiam Ecclesiis ipsis de utilioribus Pastoribus provideat, sicut in Domino noverit salubriter expedire.

Tertio loco volumus, & mandamus, ut prædictæ Congregationis super residentia Episcoporum, ab Urbano Papa VIII. institutæ exercitium atque sessiones reseruantur, confirmantes ipsius præfecturæ munus dilecto Filio Nostro Joanni Antonio Tituli Sancti Martini in montibus Presbytero S. R. E. Cardinali Guadagni nuncupato, moderno nostro in Urbe ejusque districtu in spiritualibus Vicario, ejusque in officio Vicariatus huiusmodi successoribus; sicut etiam, officium Secretarii ejus-

dem Congregationis dilecto Filio Magistro Joseph Alexandro Furiotto, ejusque successoribus Congregationis Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum Secretariis: eodemque statuentes in huiusmodi Congregatione nunc, & deinceps pro tempore locum habere, & suffragium ferre, quicumque ea officia, & munera obtinent, sive obtinebunt in posterum, quæ in præcatis Urbani Prædecessoris Litteris designantur. Præterea cum minime expediat huiusmodi Congregationem Promotore Fiscali carere, Nos eum, qui in Tribunali prædicti Cardinalis Vicarii Urbis officium gerit Promotoris Fiscalis, ejusque in officio successores pro tempore ad idem munus obeundum deputamus in præfata Congregatione, cui ipsum, seu ipsos cum consultivo suffragio volumus interesse. At vero perpendentes, quod si Congregatio isthæ coties habenda foret, quoties ab aliquo Episcopo licentiam abscedendi a Dioecesi peti contingeret, eadem aut propter frequentiam nimis onerosa evaderet, aut propter negotiationem levitatem tractu temporis negligi, & parvipendi posset, volumus atque statuimus, eandem tunc tantum cogendam, habendamque esse, cum aut a Nobis, sive a Successoribus Nostri Romanis Pontificibus, alicujus negotii cognitio ipsi remissa, & delegata fuerit; aut huiusmodi etiam remissione cessante, quoties de poenis superius constitutis adversus aliquem transgressorem re ipsa decernendis intelligendisque deliberandum fuerit: siquidem huiusmodi poenarum modus, prout cujusque major, aut minor contumacia exegerit, ab eadem Congregatione statuendus erit; ut facta per ipsius Secretarium Nobis, seu Successoribus Nostri relatione, approbataque Congregationis resolutione, ad huiusmodi poenarum executionem procedatur; aut denique, cum aliquis Episcopus instantiam proponat abessendi a propria Dioecesi ratione alicujus muneris, sive officii, cujus ea dicator natura esse, ut Apostolicum indultum de non residendo ad longum tempus ipsi sit concedendum: Nos etenim huiusmodi indulta nemini unquam concedi debere decernimus, nisi prævio causarum examine in eadem Congregatione peragendo, nostraque, & Successorum Nostrorum scientia, & approbatione, & mediante expeditione Litterarum Apostolicarum in forma Brevis; idemque mandamus Nostro, & Romani Pontificis pro tempore existentis supplicum libellorum Secretario, aliisque Secretariis quarumvis Congregationum, qui-

quibus ea de re preces oblatæ fuerint, ut illas ad prædictam Congregationem super residentia Episcoporum omnino remittant: simulque prohibemus Noſtro, & ſucceſſorum Noſtrorum pro tempore Secretario Brevium, ne Litterarum Apoſtolicarum ſuper indultis huiusmodi exempla Nobis, aut Succeſſoribus Noſtris ſignanda uillaremus aſſerat, niſi authentica documenta tam de cauſarum examine in dicta Congregatione peractio, quam de Apoſtolica approbatione, & aſſenſu conſequenter examinatis, eidem fuerint exhibita.

Quarto loco ſtatuiſmus, ut ſolia ſuperius enuntiata in poſterum omnino conſiciantur, in quibus nimirum deſcribantur nomina Episcoporum, quibus dantur indulta commorandi extra Diœceſim, una cum cauſis ab ipsis adiectis, atque probatis, & ſpatio temporis, ad quod huiusmodi indulta conceduntur: quæ quidem ſolia a Romano Pontifice ſubſcripta, in Tabulario prædictæ Congregationis, ut alias, aſſervari præcipimus: quod tamen intelligi volumus non de iis indultis, quæ per Apoſtolicas Litteras in forma Brevis expedienda eſſe in paragraſo ſuperiore præſcriptimus; ſed de alterius generis indultis, de quibus infra dicendum erit, quæque poſt Pontificum aſſenſum a Secretario requiſitum, & obtentum, expediſſe debent per decreta a prædicto Cardinali Vicario Urbis tamquam præſatæ Congregationis præfecto ſubſcripta. Decet enim haſ quoque licentias non ſine Pontificia ſubſcriptione prodire; idque obtinebitur accedente ſignatura Pontificis ſuper prædictis ſoliis, in quibus ſingulorum indultorum tenores, & cauſæ a Secretario deſcriptæ erunt, quem admodum elapſis temporibus, ac etiam a Nobis ipsis, dum huiusmodi Secretarii munere fungeremur, ſervatum fuiſſe narraviſmus.

Quinto loco, quoniam experiendo cognoviſmus, quod ad obtinenda indulta commorandi extra Diœceſim, infraſcriptæ plerumque cauſæ ab Episcopis aſſerri ſolent, nimirum, aut neceſſitas aſſiſtendi perſonaliter alicui liti, ſeu controverſiæ, in qua Eccleſiæ, aut Cleri ſui, vel etiam propriæ familiæ reſ agatur, quæque in Romana Curia introducatur, vel alia in Urbe, in qua reſideant majora Tribunalia, quorum ea de re judicium eſſe debeat; aut corporalis ægrotudo, qua correptus fuerit Episcopus, dum extra Diœceſim, Conſiliaribus menſibus utens, morabatur, ita ut ad eandem Diœceſim reverti nequeat; aut adverſa valetudo in ipſa Diœceſi contracta, ad quam depellendam medici

putent neceſſarium fore, Episcopum aerem, & ſolum aliquantisper mutare; aut denique malignitas aeris in Diœceſi vicens, quam aliquibus anni menſibus devitare oporteat: & quoniam nec ulla ex præmiſſis cauſis, abſque expreſſa Romani Pontificis approbatione, quemquam ab onere reſidendi eximere poſſet; & niſi certis expreſſis circumſtantis, iſque veriſicatis, diſcile eſt ad huiusmodi approbationem rite, recteque procedere: neceſſarium Nobis viſum eſt infraſcriptas Regulas ſtatueri, quas in ſingulis reſpective cauſis ab iis, ad quos ſpectat, & pro tempore ſpectabit, obſervari mandamus, atque præcipimus.

Si quis igitur in poſterum licentiam petierit abſcendi a Diœceſi ſibi concedita, ut judiciali controverſiæ, quæ alibi vertitur, per ſeipſum interſit, exprimere debet in precibus tum locum, ſive Urbem, in qua huiusmodi lis agitur, tum etiam, an ea pertineat ad ipſam Oratoris Eccleſiam, ſeu Clerum, vel potius ad ipſius Familiam. Et quidem ſi ad Familiam pertineat abſque eo quod Secretarius Congregationis Pontificæ, aut Cardinalem Præfectum adeat, reſcribendum ab ipſo erit, ut Orator ad effectum de quo in precibus, utatur menſibus a Concilio indultis. Quod ſi eis jamuſus fuerit, ulterius ipſi licentia non concedatur. Si vero de ejus Eccleſiæ vel Cleri rebus agatur, exponi debent tum ſtatus litis, tum cauſæ, propter quas neceſſaria creditur in loco judicii Oratoris præſentia; tum etiam declarandum, an menſibus Conciliaribus uſus fuerit. Et quidem ſi non dum illis uſus ſit, reſcribendum erit, ut eos in huiusmodi cauſam impendat. Si vero id amplius Episcopo integrum non ſit, (qua in re nec dolus, nec fraus interceſſerit) & alioquin ipſius instantia juſta videatur; tantum illi temporis, & non amplius, ad commorandum extra Diœceſim tribuatur, quantum judicatum fuerit neceſſarium eſſe ad cauſæ Deſenſores, Advocatos, & Judices de omnibus, quæ ad rem pertinent, ſufficienter inſtruendos. Si enim licentia abſcendi a Diœceſi niſque ad finalem exitum cauſæ extendi deberet, nemo non videt, quam diuturna plerumque foret in hiſce cauſis Episcoporum abſentia, & quam facile evenire poſſet, ut pleræque Diœceſes complurium annorum ſpatio ſuorum Paſtorum præſentia carerent.

Qui vero licentiam abſcendi petierint ratione inſirmitatis extra Diœceſim contractæ, dum vacatione a Concilio indulta uterentur, aſſerentes ea de cauſa reſreſſum ad propriam Diœ-

Diœcesim sibi prohiberi; exponere debent contrafactæ infirmitatis qualitatē, & super ea testimonium medici juramento firmatum exhibere. Atque ubi petita licentia ipsis indulgeatur, ea semper ad certum ac definitum tempus concedi debet, adjecta quoque clausula, si tandem infirmitas duraverit.

Ab iis autem, qui hujusmodi licentiam postulaverint, eo quod aersmutatione opus sibi esse dicant ad convalescendum ex morbis, quos in suis Ecclesiis residendo contraxerunt, exprimendum erit in precibus, quo morbi genere, & quam graviter laborent, ac proferendum testimonium medici, qui jurejurando testetur, utile ac necessarium Oratori esse, ut in aliam Regionem, atque aerem per aliquod tempus transferat. Nec illud silentio prætereundum, an scilicet Orator, antequam morbo corripere, trimestri licentia a Concilio permissa usus fuerit. Si enim id nondum fecerit, & tempus a Concilio indultum sufficiens ipsi non reputetur, poterit ei concedi, ut per quatuor menses, in quibus tamen Conciliares menses comprehendantur, a Residentia abiens permaneat. At si prædictos Conciliares menses, remoto omni dolo, & fraude; jam extra Diœcesim transegerit; tantum temporis ipsi indulgeatur, quantum ad confirmandam ipsius valetudinem vere necessarium esse prudenter judicabitur.

Qui tandem licentiam commorandi extra Diœcesim postulat, propter malignitatem aeris, quem in sua Diœcesi aliquo anni tempore insalubrem esse affirmat; is videat etiam atque etiam quid agat. Et quidem pro veritate exponat, quibus anni mensibus periculosus sit Regionis aer: item, an eadem cæli temperies totam comprehendat Diœcesim, ita ut nullus intra ejus tractum locus existat, in quo suspectum illud tempus absque salutis detrimento transigere valeat: postremo an Conciliaribus mensibus usus fuerit. Etenim si nondum eos sibi sumplerit, non ægre obtinebit indultum abessendi per quatuor menses (quatenus periculum ab aere tandem durare censeatur) in quibus tamen tres illi a Concilio permisi numerandi erunt. Si autem hujusmodi Concilii indulgentia jam usus fuerit, frustra novum indultum prædicta de causa ab Apostolica Sede postulat; sibi quæ imputare debet, quod cum sciret certo anni tempore in sua Diœcesi aerem insalubrem fore, concessos vacationis menses in tempus illud non reservaverit. In omnibus autem absentia indultis, quæ ra-

tione aeris insalubris in posterum concedentur, hanc clausulam adjici volumus: *Dummodo intra Diœcesim aliquis locus non adsit, in quo aer salubris sit, & in quo Episcopus commorari possit.*

Sane prædictus Urbanus Prædecessor non prætermisit eorum Antistitem causam considerare, qui Provincialibus Conciliis, vel Congregationibus, seu Assembleis generalibus, in quibus Ecclesiasticis intervenire solent, personaliter interesse, sive in aliis muneribus, aut Reipublicæ officiis, quæ ipsorum Episcopopatibus, Ecclesiisquæ adjuncta sunt, ad certum tempus extra Diœcesim occupari solent, ac debent; & his quidem in præcitata Constitutione licentiam abessendi concessit pro eo definito tempore, quo ejusmodi Concilia, Congregationes, & Assembleæ peragentur, exercitiumque muneris seu officii publici eorum Ecclesiis adjuncti actu duraverit; dummodo, iis finitis, recto tramite ad Ecclesias sibi commissas sese conferrent. Cujus concessionis æquitatem Nos quoque agnoscimus, eandem approbamus, & confirmamus. Sed cum idem Urbanus nihil statuerit de Episcopis, qui a residentia suæ loco discedunt pro processuum in causis Beatificationum, aut Canonizationum compilatione Apostolica auctoritate ipsis delegata, necesse est aliquid a Nobis pro his etiam casibus opportune constitui.

Expediuntur a Congregatione Sacrorum Rituum litteræ, quas vocant remissoriales, & compulsoriales, quibus committitur, ut supradicti processus auctoritate Apostolica conficiantur: exequi diriguntur tribus Episcopis, aut superioribus Prælatibus cum clausula, ut duo ad minus procedant. Cumque in hujusmodi Episcoporum numero semper includatur Ordinarius loci, in quo processus constituitur, fere contingit, e tribus, ad quos litteræ sunt directæ, unum dumtaxat a residentia vocari. Ubi itaque aliquis Episcopus Ticularis Ecclesiæ in partibus infidelium constitutæ haberi possit, volumus eum in præfatis litteris pro uno ex tribus Episcopis comprehendere. Quod si tres omnino Antistites in propriis Ecclesiis residentes ad hujusmodi effectum delegari oporteat, statuimus, atque præcipimus, ut litteræ a prædicta Congregatione dirigantur Episcopis, qui viciniore sunt Diœcesi, in qua Apostolicus processus conficiendus erit. Quoniam vero non de re agitur, quæ duabus tribus hebdomadis perfici queat, sed quæ plurimum sæpe mensium, aut etiam annorum operam requirit; volumus, ut

Epi-

Episcopi, qui ejusmodi delegationem acceptaverint, necessariam licentiam abscedendi a Diocesi, causam absentiae exprimendo, petere, & impetrare non omittant, sub poenis adversus eos constitutis, qui absque causa extra Diocesim commorantur. In hujusmodi autem licentis concedendis statui- mus, ut Conciliares menses semper comprehendantur, & præter eos, triginta dumtaxat dies, si opus fuerit, adjiciantur; nam & ad plura peragenda quadrimestre spatium sufficiens est; & si adhuc faciendi superint, quatuor alii menses sequenti anno in idem opus infumi poterunt.

Hæc sunt quæ salubriter in Domino statuenda judicavimus, quæque pro regula, & norma in posterum haberi volumus, ut a Venerab. Fratribus, Patriarchis, Archiepiscopis, & Episcopis, gravissimum, quod ipsis incumbit, residentiae officium exacte impleatur. Itaque dilecto Filio moderne præfatæ Congregationis super eadem residentia Secretario, ejusque successores in perpetuum injungimus, & in virtute sanctæ Obedientiae sub poenis contra inobedientes mandatis Apostolicis in re gravi, præcipimus, atque jubemus, ut supplices libellos pro parte quorumcumque Antistitem sibi oblatos, in quibus ea, quæ supra adnotavimus, expressa non fuerint, quibusque necessaria authentica documenta, superius pariter indicata, non sint adjuncta, nullo modo recipiant, multoque minus ad Pontificem referant. In Decretis autem, quæ post Pontificium assensum ab ipsis Secretariis in consueta audientia reportatum, a Cardinali ejusdem Congregationis Præfeto subscribenda erunt, superscriptas clausulas respectively apponere non prætermittant; illud etiam expresse cavendo, ut quæ conceduntur indulta, a die Datæ ipsorum Decretorum decurrere intelligantur.

Denique Vén. Fratres, Patriarchas, Primates, Metropolitanos, & Episcopos universos monemus, ut non solum ipsi statutas de residentia leges adamussim observent, sed semper memores sint Decreti a Sacra Tridentina Synodo editi sess. vi. cap. i. de reform. quo jubetur singuli pro virili parte in aliorum agendi rationem respectively vigilare, & non residentes Romano Pontifici infra certum tempus denunciare. Nostis quoque, & Apostolicæ Sedis Nunciis hoc idem demandamus, & injungimus, ubi intra ipsorum Nunciaturæ districtum aliquis Episcopus, seu superior Prælatatus existat, qui Canonicas leges in hac parte violare dignoscatur.

Tomo II.

Et quia Nobis relatum est nullibi frequentius prædictas leges ab Episcopis violari, quam in proximo Neapolitano Regno (neque vero id mirum in tanto eorundem numero) volumus, atque statim, ut in indultis absentiae, quæ pro Episcopis prædicti Regni in posterum expediri contingat, ad ceteras clausulas superius præscriptas, hæc etiam addatur, ut obtenta licentia exhiberi debeat Apostolico Nuncio Neapoli commoranti, alioquin nullius roboris, vel momenti habeatur. Nos siquidem prædicto Nuncio earundem præsentium tenore committimus, ut hujusmodi licentias in acta sui Tribunalis referri faciat, itemque de causis, propter quas concessæ fuerint, inquirat, ac tempus in iis præfixit observet, ad hoc scilicet, ut per eum resciri possit, si quid obreptum, aut subreptum fuerit in precibus; & ipsum latere nequeat, si quis præscriptos sibi limites transgrediat, sibi absque necessario Apostolicæ Sedis indulto, extra tempora a Concilio permittia, longe ab Ecclesia, & Diocesi sua commoretur. Pro iis autem, qui, ut Nobis pariter relatum fuit, Dioceses suas deserunt, & non quidem in Urbem Regni principem, ubi Apostolicus Nuncius moram trahit, sed in alias se conferunt ejusdem Regni Civitates, quin ipse Nuncius quidquam de illis audiat; injungimus Nuncio, ut per Officiales suos, atque Ministros, quos in omnibus Diocesium retinet, curet se certior fieri de Episcopis quicumque a propriis Diocesium recedunt: ut & ii, qui obtentis licentiis abutuntur, & multo magis ii, qui proprio Marte se gerere præsumunt (dum vel absque prævia licentia, præter tempus a Concilio indultum, a suis Diocesium absunt, vel si ob aliquem inopinatum eventum ab ipsis discedere compulsi fuerint, hujusmodi licentiam statim ac ad destinatum locum pervenerint, potere, & impetrare non curant) severiori Sacrorum Canonum, & Apostolicarum sanctionum censuræ subjiciantur.

Ceterum intendimus sub præsentium Litterarum Nostrarum ordinatione, & dispositione etiam ipsos Ven. Fratres nostros S. R. E. Cardinales, qui Patriarchalibus, Primatialibus, Archiepiscopalibus, Episcopalibus Ecclesiis prædictis ex concessione, & dispensatione Apostolica nunc præsent, & in futurum præerunt, comprehendere, & comprehensos esse, & fore.

Præsentibus quoque Litteras, omniaque, & singula in eis contenta de subreptionis, ob-

N n

re-

reptionis, aut cuiuscumque nullitatis, vel invaliditatis vitio, intentionisque Nostræ, aut quocumque alio defectu etiam ex eo, quod in præmissis quomodolibet interesse habentes, & habere prætendentes, & præsertim ejusdem S. R. E. Cardinales præmissis non consenserint, nec ad ea vocati, & auditi, solemnitateque, & alia servanda, & adimplenda nullatenus servata, & adimpleta fuerint, ac quocumque alio colore, prætextu, occasione, & causa etiam necessario exprimenda a quoquam notari, impugnari, in jus, vel controversiam revocari, aut ad terminos juris reduci, vel adversus illa a peritio- nis oris, restitutionis in integrum, vel aliud quodvis juris, facti, vel gratiæ remedium impetrari nullo umquam tempore posse; sed semper, perpetuoque valida, firma, & efficacia esse, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, ac per omnes, & singulos ad quos spectat, & quomodolibet spectabit in futurum inviolabiliter observari, perinde ac si in Consistorio No- stro secreto, & de eorumdem Fratrum No- strorum consilio, & unanimi assensu emanaf- sent. Sicque, & non aliter in præmissis om- nibus, & singulis per quoscumque Judices Ordinarios, vel Delegatos etiam causarum Palatii Apostolici Auditores, necnon prædi- ctæ S. R. E. Cardinales etiam de latere Lega- tos, Vice Legatos, & Apostolicæ Sedis Nun- cios, prædictamque Congregationem præ- residentia deputatam, & quoscumque alios, quavis auctoritate, & potestate fungentes nunc, & pro tempore existente, sublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, de- clarandi, interpretandi, & definiendi facul- tate, judicari, & definiri debere, & quidquid secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit atten- tari, irritum, & inane decernimus.

Non obstantibus Constitutionibus, & Or- dinationibus Apostolicis etiam in Universali- bus, Generalibus, Provincialibus, & Syno- dalibus Conciliis editis, vel edendis; necnon, quatenus opus sit, de non tollendo jure qua- situ, aliisque Cancellariæ Apostolicæ regu- lis, statutis quoque etiam juratis, & consue- tudinibus, etiam diuturnis, & immemora- bilibus, dictarum respective Ecclesiarum; necnon licentis, privilegiis, & indultis, etiam Apostolicis, iisdem Ecclesiis, earum- que Præsulibus quomodolibet hætenus conce- ssis, omnibusque, & singulis aliis, quæ prædictus Urbanus suarum Litterarum fir- mitati, & executioni voluit non obstaré, ce- terisque contrariis quibuscumque.

Ut autem eadem præsentés, & in eis contenta quæcumque ad omnium notitiam deducantur, & ne aliquis illorum ignoran- tiam prætereundè possit; volumus, quod eadem præsentés per aliquem, seu aliquos ex Curatoribus Nostris ad valvas Basilicæ Principis Apostolorum, ac Cancellariæ Ap- ostopolicæ, & in Acie Campi Floræ de Ur- be publicentur, & earum copiæ ibidem af- signantur, & affixæ relinquantur; quæc- que publicatæ, & affixæ omnes, & singulos, quos concernunt, attente, & assidue, non secus ac si eorum cuique personaliter in- timatæ, & notificatæ fuissent; quodque ea- rumdem præsentium transumptis etiam im- pressis manu alicujus Notarii subscriptis, & sigillo personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem prorsus fides adhibeatur in Judicio, & extra illud ubi- que locorum, quæ adhiberetur ipsis præ- sentibus, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Nulli ergo omnino hominum liceat pa- ginam hanc Nostrarum Ordinationum, Confirmationum, Derogationum, Præcep- torum, Statutorum, & Decretorum in- fringere, seu eidem ault temerario con- trahere. Si quis autem hoc attentare præ- sumperit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Aposto- lorum ejus se noverit incursum.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem anno Incarnationis Dominicæ 1746. 3. Nonas Septembris Pontificatus Nostrî anno septimo.

J. Datarus.

D. Cardinalis Passioneus.

VISA DE CURIA

J. C. Boschi

T. B. Eugenius.

Loco ⊕ Plumbi.

Registrata in Secretaria Brevium.

Anno a Nativitate Domini Nostrî JESU CHRISTI MDCCXLVI. Indictione 9. die vero 20. Septembris, Pontificatus autem SS. in Christo Patris, & D. N. D. BENEDICTI, Divina Providentia Papæ XIV. anno septi- mo, supradicta Constitutio affixa, & publi- cata fuit ad Valvas Basilicæ Lateranensis, & Principis Apostolorum, & Cancellariæ Apo-

Apostolicæ, Curiz Generalis in Monte Citorio, & Acie Campi Floræ, ac in aliis locis solitis, & consuetis Urbis per me Nicolaum Cappelli Apostolicum Cursores.

Antonius Bescani Mag. Curs.

XVIII.

SS. D. N. BENEDICTI PAPÆ XIV.

CONSTITUTIO

Contra quandam pravam praxim in administratione Sacramenti Pœnitentiæ.

BENEDICTUS EPISCOPUS

Servus Servorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

AD eradicandum pravam zizanii semen, quod ab adversario generis humani in agro Dominico sparsum per Lusitaniz primum Regionem pullulare comperit fuisse; ubi nimirum apud nonnullos Confessarios in administrando Sacramento Pœnitentiæ perversa quædam, & absurda praxis, Ecclesiasticis Regulis contraria, eidemque Sacramento injuriosa, & ad avvertendos Fideles ab ipsius salutifero usu quam maxime tendens introduci cœperat: pro imposito Nobis vigilandi debito, Apostolicas in forma Brevis litteras direximus Venerabilibus Fratribus Archiepiscopis, & Episcopis per Portugalliz, & Algarbiorum Regna, atque Ditiones constitutis, quas deinde per alias Nostras sub Plumbo expeditas litteras, nuper, quarto nimirum Nonas elapsi Mensis Junii, confirmavimus, & innovavimus, adjectis nonnullis ordinationibus, & declarationibus, quas ad meritas pœnas tam delinquentibus, quam contrarium tenentibus, sive docentibus irrogandas, & ad rectum adversus eos procedendi ordinem in prædictis Regnis, & Ditionibus servandum opportune expedire in Domino judicavimus.

Earum autem Litterarum, quas ad hujusmodi erroris, & abusus reprobationem primum edidimus, hic tenor erat.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabiles Fratres, Salutem, & Apostolicam Benedictionem.

SUprema omnium Ecclesiarum sollicitudo, & Divina Jesu Christi omnium Pastorum Principis, cujus vices plane immerentes gerimus, Caritas assidue urget Nos, ut pro commissa divinitus imbecillitati Nostre universi Dominici Gregis cura semper advigilantes, periculis animarum, sicubi forte superimpenderint per omnes Christiani Orbis Populos, ac Nationes opportune, quantum cum Domino possumus, occurramus, atque iis præcipue Regnis, & locis peculiari quodam Apostolicæ Nostre caritatis studio, auctoritatique providentia consulamus, in quibus, cum Fides, Religio, Pietas quam maxime floreat, callidus humani generis hostis nocere fidelibus, dum aperto bello desperat, per insidias molitur, in Angelum scilicet se lucis transfiguratur, & ementis boni specie incautus illudens; qua ex arte non minora sæpe animarum detrimenta, quam ex aggressionem manifesta esse provenitura nequissimus veterator confidit. In harum autem fraudum numero computamus, quod in florentissimis Portugalliz, & Algarbiorum Regnis, & Ditionibus, quibus vos Ancillites summa Sacerdotalis virtutis vestre commendatione præsidetis, & quibus pro singulari erga Catholicam Ecclesiam, atque Apostolicam hanc Sedem observantia meritis debentur laudes, nuper evenisse non sine ingenti animi Nostri dolore cognovimus. Pervenit enim haud ita pridem ad aures nostras, nonnullos istarum partium Confessarios falsa zeli imagine seduci se passos, sed a zelo secundum scientiam longe aberrantes, perversam quandam, & perniciosam praxim in audiendis Christianidelum Confessionibus, & in saluberrimo Pœnitentiæ Sacramento administrando invehere, atque introducere cœpisse, ut videlicet si forte in pœnitentes incidissent locum criminis habentes, ab istis pœnitentibus focis hujusmodi seu complicitis nomen passim exquirerent: atque ad illud sibi revelandum non inducere modo suadendo conarentur; sed quod detestabilius est, denunciata quoque, nisi revelarent, absolutionis Sacramentalis negatione, prorsus adigerent, atque compellerent; immo etiam complicitis ejusdem nedum nomen, sed habitationis insuper locum sibi designari. Quam illi quidem intolerandam impruder

tiam, tum procurandæ complicitis correctionis, aliorumque bonorum colligendorum specioso prætextu colorare, tum emendatis quibuscumque Doctorem opinionibus defendere non dubitarent; cum revera opiniones hujusmodi vel falsas, & erroneas sequendo, vel veras, & sanas male applicando, perniciem tam suis, quam penitentium animas conficerent; ac sese præterea plurimum gravium damnorum, quæ inde facile consequutura fore prævidere deberant, reos coram Deo æterno Iudice constituerent. Et vero jam secuta fuisse multa ejusmodi damna infelici experientia compertum est. Nec fieri potuit quin ea de causa & oblocutiones, & scandala, & non Ministrorum tantum, sed sacri etiam ipsius Ministerii odium, & animorum ingens conturbatio in Populo fidelis exorta sint. Tristitia Nos hæc nuncia cum accepimus, simul audivimus contra exitialem hujusmodi abulum protinus iusta indignatione pro munere suo commotos fuisse dilectos Filios Nostros S. R. E. Cardinales Nunum a Cunha in iisdem Portugallia, & Algarbiorum Regnis Generalem Inquisitorem, & Thomam de Almeyda Patriarcham Lisbonensem, atque utrumque sollicitè gliscienti malo compescendo, atque etiam eradicando adlaborasse. Nos autem ne in tam gravi animarum discrimine ulla ex parte Apostolico Nostro Ministerio deesse videamur, neve mentem hac super re Nostram apud Vos obscuram, aut ambiguum esse sinamus; notum Vobis esse volumus, memoratam superius proximè penitus reprobendam esse; eamdemque a Nobis per præsentis Nostras in forma Brevis litteras reprobari; atque damnari tamquam scandalosam, & perniciosam, ac eam tamque proximorum, quam ipsius etiam Sacramenti injuriosam, tendentemque ad sacrosancti Sigilli Sacramentalis violationem, atque ab ejusdem Pœnitentiæ Sacramenti tantopere proficuo, & necessario usu Fideles abalienantem. Ea propter, Venerabiles Fratres, quamquam de Pastoralis Vestra vigilantia nihil est quod dubitemus, Supremi rament officii Nostri esse censumus, alacritatem ipsam vestram hac mentis Nostre aperta significatione, & Apostolicis insuper hortationibus nostris intensius acuire, & excitare, ut pro se quisque Vestrum opportunioribus, quascumque prudentia suggererit, initiis rationibus, & efficacioribus quibusque juris remediis, quoad opus fuerit, contra delinquentes Ministros adhibitis, noxiam hujusmodi novitatem strenue insectemini, ac penes nascentem opprimatis; neque patiamini tra-

ditis curæ Vestre ovibus ibi offendiculum parari, ubi salus a Christo posita est, ab eoque Divinæ Misericordiæ fonte illas averti, ac deterreri, ad quem ab eodem Redemptore Nostro ad abluendas, dealbandasque in Sanguine suo animas, amantissime invitantur. Interea, dum a zelo Vestro, ac prudentia luculentiora Nobis certo pollicemur vestre pietatis, & observantiæ argumenta, Apostolicam benedictionem cum uberrima cælestium charismatum copia conjunctam vobis, Venerabiles Fratres, ex animo impertimur. Volumus autem ut præsentium transumptis, sive exemplis etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & Sigillo personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem prorsus ubique fides adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur, & adhiberi posset, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub Anno Pontificatus die 7. Mensis Julii 1745. Pontificatus Nostri anno quinto.

Cajetanus Amatus.

Quoniam vero nullam Pastoralis vigilantia cautela superflua esse ducimus, ubi de fidelium animarum perniciem, deque subvertenda sanæ doctrinæ integritate, & recta Sacramentorum administratione periculum subesse dubitetur; neque vero ignoramus, alibi quoque auditas esse penitentium querelas de importunis nonnullorum Confessoriorum perquisitionibus pro investigandis complicum nominibus, aliisque notitiis, juxta proximè in præinsertis Nostris Apostolicis litteris relatam, atque damnatam; erroneas vero quorundam Doctorem hac de re opiniones, vel pravas aliorum rectè opinantium interpretationes, & applicationes in iisdem litteris enunciatas, aliquibus aridè; nec satis eliminatas reputari per ipsas præmissas litteras, quas, utpote ad Lusitaniam Regnum, atque Ditionum opportunitatem accommodatas, & pro iisdem solummodo emanatas, generalis definitionis, & legis vim, auctoritatemque habere ab aliquibus temere negatum fuit. Ideo Nos, motu proprio, atque ex certa scientia hujus Nostre generalis Sanctionis tenore, ac de Apostolicæ potestatis Nostre plenitudine easdem præinsertas litteras iterum confirmantes, & roborantes, decernimus & declaramus, memoratam proximè in seipsa, & ubique locorum, ac temporum, Apostolica auctoritate reprobantemque damnatam esse, & censeri debere;

nec

nec ulli licitum esse contra doctrinam in præfato Nostro Brevi contentam docere, scribere, atque loqui, eamque impugnare, aut perverse interpretari, vel ipsi actu contraire, sub pœnis adversus tuentes, asserentes, aut tradentes opinionones scandalosas, perniciosas, & uti tales a Sede Apostolica rejectas, & condemnatas, & respective adversus contrascentes mandatis Apostolicis, & Ecclesiasticis Sanctionibus, statutis, atque præscriptis.

Decernentes eadem præinsertas, necnon præfatas Nostros Apostolicas litteras nullo ex capite, colore, aut prætextu de subreptionis, obreptionis, aut nullitatis vitio, seu intentionis Nostre, aut alio quolibet defectu notari, impugnari, aut in controversiam vocari posse; sed semper firmas, validas, & efficaces existere, & perpetuo fore, atque omnes ubique terrarum cuiusvis status, gradus, ordinis, præminentiæ, & dignitatis, tam sæculares, quam quorumvis etiam quomodolibet exemptorum, ac Sedis Apostolicæ immediate subditorum Ordinum, Institutuum, Societatum, & Congregationum Regulares, quocumque privilegio munitis, aliosque etiam speciali mentione dignos, afficere, & arcere, ac suos ubique plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, & ab omnibus, & singulis, ad quos spectat, seu pro tempore spectabit, exacte, & invariabiliter observari debere.

Sicque, & non aliter per quoscumque Iudices Ordinarios, & Delegatos, etiam S. R. E. Cardinales, & contra hæreticam pravitatem Generales Inquisitores, Legatos quoque de latere, & Apostolicæ Sedis Nuncios, aliosque quoslibet quacumque auctoritate, & potestate fungentes, & tutores, sublata eis, & eorum cuilibet aliter iudicandi, & interpretandi facultate, iudicari, & definiri debere; ac irritum, & inane, si secus super his a quoquam scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

Non obstantibus quibuscvis Apostolicis, & in Universalibus, sive Provincialibus, aut Synodalibus Conciliis editis generalibus, sive specialibus Constitutionibus, & Ordinationibus, privilegiis quoque, indultis, & litteris Apostolicis cuicumque personæ, sive Ordini, Instituto, Societati, & Congregationi sub quibuscumque tenoribus, & formis, cum quibuscumque clausulis, atque Decretis, etiam motu, & Apostolicæ potestatis plenitudine similibus in contrarium forsitan concessis, confirmatis, & innovatis. Quibus omnibus, & singulis, etiam si pro illorum

sufficienti derogatione, de illis, eorumque totis tenoribus specialis, & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio, seu quævis alia expressio habenda, aut alia exquisita forma ad hoc servanda foret, tenores prædictos pro sufficienter, & de verbo ad verbum expressis, & insertis, formalisque huiusmodi pro plene, & exacte observatis habentes, ad præmissorum effectum, hac vice dumtaxat specialiter, & expresse derogamus.

Ut autem eadem præfentes, & in eis contenta quæcumque ad omnium notitiam deducantur, & ne aliquis illorum ignorantiam prætereundere possit; volumus eadem per aliquem, seu aliquos ex Curatoribus Nostris ad Valvas Basilicæ Principis Apostolorum, ac Cancellariæ Apostolicæ, & in Acie Campi Floræ, aliisque consuetis Urbis locis publicari, earumque copias affigi, & affixas relinquere: quæ sic publicatæ, & affixæ, omnes, & singulos quos concernunt, ardent, & afficiant, non secus ac si eorum unicuique personaliter intimatæ, & notificatæ fuissent; quodque earumdem præfentium transumptis, sive exemplis etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & Sigillo personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem prorsus fides adhibeatur in Iudicio, & extra illud, ubique locorum, quæ adhiberetur ipsi præfentibus, si forent exhibitæ, vel ostentæ.

Nulli ergo omnino hominum liceat paginam hanc Nostrearum confirmationis, probationis, condemnationis, prohibitionis, sanctionis, & voluntatis infringere, seu eidem ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus, se noverit incursum.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem anno Incarnationis Dominicæ 1746. 4. Kal. Octobris Pontificatus Nostri anno 7.

J. Datarius

Pro D. Card. Passionei.

VISA DE CURIA

Jo. Florius Substitutus

J. C. Boschi.

7. B. Eugenius.

Loco ✠ Plumbi.

Registrata in Secretaria Brevium.

N n 3

Anno

Tomo II.

Anno a Nativitate Domini Nostri JESU CHRISTI MDCCXLVI. Indictione 9. die vero 5. Octobris, Pontificatus autem SS. in Christo Patris, & D. N. BENEDICTI, Divina Providentia Papæ XIV. anno septimo, supradicta Constitutio affixa, & publicata fuit ad Valvas Basilicæ Lateranensis, & Principis Apostolorum, & Cancellariæ Apostolicæ, Curæ Generalis in Monte Citorio, & in Acie Campi Floræ, ac in aliis locis solitis, & consuetis Urbis per Nicolaum Cappelli Apostolicum Cursorem.

Antonius Bescani Mag. Cur.

X I X.

SS. D. N. BENEDICTI PAPÆ XIV.

CONSTITUTIO

De Regularibus ab Episcopo Diocesano ordinandis.

BENEDICTUS EPISCOPUS

Servus Servorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

Impositi Nobis licet immerentibus Apostolici Ministerii ratio postulat, ut ad tuendum Ecclesiæ disciplinæ vigorem, non modo novas interdum leges provide constituamus, verum etiam veteres a Prædecessoribus Nostreis sapienter statutas, si quidem fillacium rationum præsidio debitis fraudentur effectibus, novis, & inviolabilibus sanctionibus communicamus: si vero earum claritas pravis, & captiosis interpretationibus involvi, & obumbrari dignoscatur, easdem perspicuis, apertisque declarationibus in propria luce collocemus.

Sane quæ olim de ordinationibus Regularium controversia vixit, an scilicet Regulares a quocumque Catholico Antistite indistincte ordinari possent, an vero id juris private pertineret ad Episcopum illius Diocesis, intra quam sita esset Religiosa domus, quam Regularis ad Ordines promovendus inhabitat, providis Romanorum Pontificum Prædecessorum Nostrorum Constitutionibus, & declarationibus jamdudum sublata fuit. In qua quidem controversia Episcoporum locorum Ordinarii jura sua fundantes in ge-

neralibus Canonum statutis, & in ipsis exemptionum privilegiis, quæ Regularibus indulta sunt, aiebant, ipsorum ordinationes, utpote Diocesanis Episcopis expresse reservatas, neque spectare posse ad Ordinarios eorum originis, quam Regulares a se abdicant, dum sæculo nuncium remittunt, neque porro ad Ordinarios Beneficii, quoniam ipsi ad titulum Beneficii non promoventur; proinde unice spectare ad Episcopos Ordinarios eorum domicilii, nimirum illius Diocesis, ac loci, in quo ipsi ordinandi commorantur. Contra vero Regulares Apostolicis privilegiis innixi, quæ certis Ordinibus recentius elargita, ac deinceps per viam communicationis ad omnes extensa fuerant, licitum sibi esse contendebant Sacros Ordines a quocumque Catholico Antistite juxta eorum privilegiorum tenorem pro arbitrio suscipere.

Verum cum felices recordationis Prædecessor Noster Gregorius Papa XIII. per suam Apostolicam Constitutionem, quæ incipit, *In tanta rerum*, datam apud S. Petrum anno Incarnationis Dominicæ 1553. Kalendis Martii, justis, gravibusque de causis, alteram Constitutionem sui, Nostrique pariter Prædecessoris S. Pii Papæ V. cujus initium est, *Esti Mendicantium*, ad jura communis, & Sacri Concilii Tridentini terminos reduxisset; eodem quoque anno in causa Monachorum Ordinis Carthusiani Decretum edidit, quo ipsos ab Episcopis Diocese, in quibus eorum Monasteria respectively sita sunt, vel nonnisi de illorum licentia ab aliis quibusque Episcopis ordinandos esse declaravit, quemadmodum legitur in Lib. I. Decretorum Congregationis Concilii pag. 75. a terg. dub. unic. *Nostri Ordinandi obligentur habere expressam licentiam Ordinarii, in cujus Diocesi sunt, pro Ordinibus conferendis ab Episcopo alterius Diocesis; Sanctissimus Dominus Noster, etiam ex sententia Sacre Congregationis Concilii, declaravit obligari.*

Contigit autem sub illius Successore Sixto V. eandem quæstionem retrahari, instante univerſo Ordine Fratrum Predicatorum. Qua de re idem Prædecessor post maturam causæ totius examen in præfata Congregatione Concilii habitum, constituit, licere Superioribus Regularibus litteras dimissoriales concedere suis respective subditis ad Ordines suscipiendos; sed eas tamen Diocesano dumtaxat Episcopo directas, nec alteri unquam, nisi cum sorte is a Diocesi abfuerit, aut, quatenus in Diocesi exte-

te

terit, Clericorum tamen ordinationem non sit habiturus. Ita relatum habetur Lib. IV. prædictorum Decret. pag. 108. *Sanctissimus Dominus Noster Sixtus V. ex sententia Congregationis respondit, Regulares posse concedere dimissorias ad Episcopum Diocesani; eoque absente, vel etiam presente, & ordinationem non tenente, ad quemcumque, dummodo ab eo Episcopo, qui Ordines contulerit, examinentur quoad doctrinam.*

Denum a sanctæ memorie Prædecessore quoque Nostro Clemente Papa VIII. ad huiusmodi controversias perpetuo extinguendas sequens Decretum editum fuit: *De mandato Sanctissimi D. N. Clementis Divina Providentia Papa VIII. tenore presentium mandatur omnibus, & singulis quorumcumque Regularium Superioribus, ut de cetero observent, & observari faciant ea, quæ in Decreto Sacræ Congregationis Conc. Trid. continentur, cuius tenor est talis: Congregatio Concilii censuit, Superiores Regulares posse suo subdito itidem Regulari, qui prædictis qualitatibus requisitis Ordines suscipere voluerit, litteras dimissorias concedere, ad Episcopum tamen Diocesani, nempe illius Monasterii in cuius familia ab eis, ad quos pertinet, Regularis positus fuerit; & si Diocesani absuerit, vel non esset habiturus ordinationes, ad quemcumque alium Episcopum; dum tamen ab eo Episcopo, qui Ordines contulerit, examinetur quoad doctrinam, & dum ipsi Regulares non distulerint de industria consonum Dimissoriarum in id tempus, quo Episcopus Diocesani vel absutus, vel nullas esset habiturus ordinationes. Verum, cum a Superioribus Regularibus, Episcopo Diocesano absente, vel ordinationes non habente, litteræ dimissoriæ dabantur, in eis utique huiusmodi causam absente Diocesani Episcopi, vel ordinationum ab eo non habendarum exprimendam esse. Quod qui non fecerint, officii, & dignitatis, seu administrationis, ac vocis activæ, & passivæ privationis, ac alias arbitrio eiusdem Sanctissimi D. N. Papæ reservatas pœnas incurrant. In quorum fidem &c.*

Datum Romæ die 15. Mensis Martii 1596.

Hoc emanato Pontificio Decreto, eoque tam claris verbis concepto, iure sperandum videbatur huius generis lites non amplius auditum iri. Sed contra accidit, dum ex una parte nonnulli Episcopi ultra Montes constituti contendere cœperunt, necessariæ esse Regularibus dimissorias etiam Ordinariorum eorum originis, quos possent ab Episcopis aliorum locorum ad Sacros Ordines

promoveri: ex altera vero Regulares, obtententes in præfato Clementis VIII. Decreto derogatum non fuisse Apostolicis privilegiis, quæ eorum Ordinibus, sive directæ, sive per communicationem indulta fuerunt, ut scilicet a quocumque Catholico Antistite ordinari possent, huiusmodi Decreti vim, & observantiam declinari se posse putarunt.

Verum, quod attinet ad Episcopos, ipsa Congregatio Concilii die 28. Februarii anni 1654. ut notatum reperitur Lib. XIX. ipsius Decret. pag. 316. ita rescripsit: *Regulares volentes se promoveri ad Ordines, non teneri ostendere dimissorias Ordinariorum propriæ originis, sed sufficere, ut obveniunt formam præscriptam in Decr. Jan. mem. Clementis VIII.* Quod etiam amplissime confirmatum fuit in alio Decr. edito die 17. Martii anni 1674. Decret. Lib. XXVIII. pag. 261. & sequentibus.

Quod vero spectat ad Regulares; cum eorum præsumptum ius una cum rationibus ab ipsis plenissime deductis in quadam Congregatione particulari nonnullorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium a felicis recordationis Prædecessore Nostro Innocentio Papa XIII. deputata, cui Nos in minoribus tunc existentibus Nostram qualemcumque operam pro mandato Nobis Secretarii munere contulimus, diligenter expensum, & examinatum fuisset; cumque ad huiusmodi quæstionem definiendam id potissimum visum esset in iure statuendum, an ad effectum eximendi Regulares a præfati Decreti Clementini observantia sufficeret, quod privilegia suscipiendi Ordines a quocumque, ipsis concessa fuissent post Concilium Tridentinum, a quo huiusmodi antiqua privilegia abrogata fuisse satis constat; an vero oporteret eadem concessa fuisse post ipsum Clementis Prædecessoris Decretum; ac præterea, an huiusmodi privilegia æque suffragantur iis, ad quos per viam communicationis extensa dicerentur, ac iis, quibus directæ, & expressæ indulta fuerunt: idem Innocentius Prædecessor, audito præfate Congregationis particularis consilio, decrevit, satis esse ad prædictum effectum, quod huiusmodi privilegia post Concilium Tridentinum concessa fuerint, quamvis præfato Clementino Decreto posteriora non sint; dummodo tamen directæ concessa fuisse constet, non vero in communicatione privilegiorum de uno in alium Ordinem derivata asserantur, quemadmodum ipse Innocentius in suis Apostolicis Litteris, incipientibus, *Apostolici Ministri*, die 39. Maji an-

1723. datis, ac deinde confirmatis a Sanctæ memoriæ Prædecessore pariter Nostro Benedicto Papa XIII. per alias similes Litteras datas die 23. Septembris anni 1724. quarum initium est *In supremo*, aperte declaravit his verbis: *Quoties ergo Regulares ad Ordines erunt promovendi, servetur omnino Decretum Congregationis Cardinalium Conc. Trid. Interpretum a piæ memoriæ Clemente VIII. Prædecessore etiam Nostro confirmatum die 15. Martii 1596. quo lancitur, ad Episcopum Diocesani litteras dimissorias per eorundem Ordinum susceptione a suis Superioribus esse dirigendas, præterquam in casu, quo Diocesani a Diocesi abesset, vel ordinationes non esset habiturus; quo etiam casu in litteris dimissoriis ad alium Episcopum dirigendis expressa fieri debentio vel de prædicta Episcopi Diocesani absentia, vel de illa alia causa, videlicet, quod ordinationes non sit habiturus; exceptis tamen quoad prædicta Regularibus illis, quibus per speciale privilegium a Sede Apostolica post Concilium Trid. fuerit concessum, ut a quolibet Antistite Ordines suscipere possint, super quo indulto nihil per præsentem innovare intendimus.*

Porro si aliqui vitilias, laboreque suos, non tam in extricandis inutilibus quæstionibus, vel forte in rebus profanis, & ab Ecclesiastica professione addicendis consument, quam in studio sacrarum Legum, quibus Ecclesiastica disciplina continetur, utiliter collocarent; ac nisi aliquibus arbitrium pro lege, præjudicata opinio pro ratione, atque in legum etiam clarissimarum interpretatione suus cuicunque sensus pro auctoritate esset; nec olim Nobis in nostro Bononiensi Archiepiscopatu residentibus contigisset, ut Regularis quidam ex ea Urbe repente digressus, siquæ Superioris dimissorias ad Episcopum finitimum deferens, tametsi nullo pacto docere posset, Nos Clericorum ordinationem non habituros, Sacrum Presbyteratus Ordinem susceperet, nullaque interjecta mora Bononiam ad primum Sacrificium non sine pompa offerendum revertetur; quam tamen intolerandam audaciam Nos ad Canonicarum Sanctionum rigorem exigere, atque etiam, servata Pastoralis mansuetudine, vindicare non præternisimus, ut videre est in monito Pastoralis a Nobis tunc edito, *inter impress. monit. 111. Lib. II. Neque* tursus ex quo ad universalis Ecclesiæ regimen, Deo sic disponente, assumpti fuimus, plurium Episcoporum Fratrum Nostrorum querelæ ad Apostolatum Nostrium delatæ fuissent; qui nimirum non sine magno animi nostri dolore apud Nos exposulæ non

desinunt, a pluribus sæpe Regularibus in eorum Diœcesibus respectively commorantibus similia perpetrari in spretum Ecclesiasticarum legum, atque poenaliū Sanctionum, quibus ipso facto astringuntur (siquidem in autographo supra relati Clementini Decreti distincte legitur *incurrant*, non autem, quod falso non nemo asseruit, *incurrunt*) dum scilicet, Superiores Regulares, qui subditis suis non ad præscriptum ejusdem Decreti dimissorias litteras concedunt, suorum officiorum, ac dignitatum, & vocis activæ, atque passivæ amissione multantur; Ordinati vero suspensionis poenam, atque etiam si in suscepto Ordine ministraverint, irregularitatem incurrunt; ac denique Antistites, qui ipsis manus imponunt, non facile effugiunt Canonicas poenas adversus eos propolitas, qui alienos subditos absque sufficientibus dimissoriis ordinare præsumunt. Qui etiam plerumque culpa non vacant in eo, quod cum ex ulu rerum intelligere possint, complures Regulares non alia de causa, proprio domicilio relicto, iter arripere, quam ut se subducant examini Episcopi Diocesani, cujus hac in re jurisdictionem, aut nimium rigorem perhorrescunt, aliumque inveniant, qui vel nullo, vel admodum levi præmissio examine, Ordines ipsis impertiatur; quoties hujusmodi facilitate erga illos utuntur, toties adversus consultissima Tridentinæ Synodi Decreta delinquant: ea siquidem sess. xxiii. cap. xii. de reformat. sic statuit: *Regulares quoque, nec in minori ætate, neque sine diligenti Episcopi Examine ordinentur, privilegiis quibuscumque quoad hoc penitus exclusi.*

Nos autem consueta Sedis Apostolicæ clementia uti volentes, libenter abstinemus a designandis, aut nominandis hoc loco Regularibus, de quorum excessibus in hoc rerum genere graves Episcoporum querimonie ad Nos delatæ fuerunt. Quæcumque etiam hac in re inordinate ad hunc diem admissa sunt, a districtioris iudicii inquisitione liberamus; quinimmo omnes, & singulos in hoc delinquentes, siue Superiores Regulares, siue Regulares ad Ordines promotores, siue Antistites, qui eos ordinaverint, a quibuscumque sententiis, censuris, & poenis Ecclesiasticis, quas hac de causa respectively antehac incurrerint, quibusque innodari forsitan existunt, auctoritatis Nostre plenitudine, ac de Apostolica benignitate tenore præsentium abolimus, & absolutos esse, & censeri decernimus, & cum iidem super quacumque irregularitate per eos forsitan

causa, & occasione præmissis, quomodolibet contractis, ad omnes etiam Sacros, & ipsorum voluntati adeo addictos esse debere, ut si, quandocumque ipsis placuisset ad Presbyteratus Ordines, eorumque exercitium, atque ad omnia, & singula eorum Ordines promoveri, non statim, ipsoque respective Religionum munera, pari audie ab ipsis designato voti compotes fierent, jamdici posset, Ordinationem ab Episcopo non haberi, proindeque alius Episcopus pro suscipiendis Ordinibus adeundus & ex certa scientia Nostra, ac matura esset. Quod si aliquis Antistes Regularem deliberationem præmissa, edicimus, atque statuimus.

Quæcumque nimirum hac in re a præfatis Prædecessoribus Nostris Gregorio XIII. Sixto V. Clemente VIII. & Innocentio XIII. in supradictis ipsis Litteris, seu Decretis, statuta, mandata, definita, atque sancta fuerunt, ea omnia & singula motu, scientia, & potestatis plenitudine præfatis eorundem præsentium serie confirmamus, roboramus, & innovamus; atque ab omnibus, ad quos spectat, seu quandocumque in futurum spectabit, inviolabiliter observari præcipimus, & jubemus. Transgressores quoque omnibus poenis in præmissis contentis, aliisque per Apostolicas Constitutiones, & per Sacros Canones latis, atque statutis cum effectu subiacere, easque ipso facto, & absque aliqua declaratione incurere decernimus; Superiores nimirum Regulares eas omnes, quas, ut præfertur, supradictus Clemens VIII. Prædecessor constituit, & sanxit; Regulares autem, qui contra illius Decreti præscriptum promoti fuerint, & Antistes eos promoventes, Canonicas poenas, atque censuras, quæ adversus Sacram Ordinationem suscipientes ab Episcopo, qui proprius ad hunc effectum dicitur, & haberi nequit, necnon adversus Episcopos, alienos subditos indebite ordinantes, in jure Canonico, & in Constitutionibus Apostolicis statutz habentur.

Præterea volumus, atque decernimus, ut Superiorum Regularium dimissioz, quæ ideo ad alium Antistitem directæ fuerint, propterea quod Episcopus Diocesanus extra Diocesim commoretur, vel Ordinationem non sit habiturus, nullius sint roboris & momenti, nisi illis juncta fuerit authentica attestatio Vicarii Generalis, vel Cancellarii, aut Secretarii ejusdem Episcopi Diocesani, ex qua constet vel ipsum a Diocesi abesse, vel Clericorum Ordinationem habiturum non esse proximo legitimo tempore per Ecclesiasticas leges ad hunc effectum statuto. Hoc enim expresse declarari opus est ad excludendam nonnullorum arrogantiam, qui cum privilegio gaudeant suscipiendi Ordines

extra tempora, existimaverunt Episcopos non habentem, solis ipsis Superioris dimissorialibus litteris contentus sine adjuncta præfata attestazione in forma probante, ad Ordines promovere præsumperit; decernimus & declaramus hunc ipso facto incurere in poenis Canonicas adversus eos consuetas, qui alienum subditum legitimis dimissorialibus desitutum ordinaverint.

Quemadmodum vero eorum Ordinum Regularium privilegia firma, & rata esse volumus, quibus ab Apostolica Sede reperitur indultum, ut eorum alumni a quolibet catholico Antistite ipsius Sedis gratiam, & communionem habente ordinari valeant, dummodo hujusmodi privilegia post Tridentinum Concilium, & ipsis nominatim, atque directe, non autem per communicationem concessa fuerint: ita porro omnia similia privilegia, quæ aliis Ordinibus ante præfatum Concilium Tridentinum, ab ipsa etiam Apostolica Sede, & sub quibuscumque tenoribus, & formis, indulta sint, vel etiam post ipsum Concilium non ipsis directe concessa, sed per communicationem ad eos extensa esse dicantur; iisdem auctoritate, & tenore, nulla, & irrita, omniique vigore, ac robore ad effectum, de quo agitur, penitus destituta, & vacua esse volumus, & statuimus. Decernentes hujusmodi privilegia nequaquam post Concilium Tridentinum indulta censi, nisi vel post ipsius Concilii confirmationem re ipsa fuerint concessa, vel quatenus antea concessa, & posterius confirmata esse asserantur, hujusmodi confirmationes in forma specifica, cum litterali veteris indulti insertione, ejusque expressa innovatione, factæ dignoscantur; ac declarantes, alterius generis confirmationes, quæ in forma communi nuncupantur, nemini ad præmissum effectum illo pacto suffragari. Quod vero spectat ad eorumdem privilegiorum usum, & exercitium, monendi sunt ii, quibus eadem, juxta præmissa, pleno jure competere dignoscuntur, ut sine justa causa, nec extra debitas circumstantias pro libito ipsis utantur; minime vero ad ostentandam dumtaxat ipso-

rum

rum privilegiorum singularitatem; quem admodum aliquibus in more positum esse novimus, qui pridie illius diei, quo ab Episcopo Diocæsano Clericorum Ordinationes publice habendæ sunt, ad alterius Episcopi Diocësim consulo migrant, moxque suscepto ibidem Ordinationis munere, ad pristinum domicilium redeunt; idque se facere ajunt, ut jurium suorum indemnitati consulant, quasi vero Apostolica privilegia, nonnisi cum aperto Episcopi Diocæsani contemptu, suam vim, & robur habitura forent.

Denique tam Vener. Fratres Patriarchas, Archiepiscopos, & Episcopos, quam dilectos Filios omnium Regularium Ordinum Professores, quam maxime postumus Apostolicæ voluntatis studio, per misericordiam Dei Nostri, & per caritatem Sancti Spiritus hortamur in Domino, & obtestamur, ut tam in hoc negotio, quam in ceteris omnibus, solliciti sint unitatem Spiritus, & sinceræ dilectionis concordiam servare. Meminerint Regulares, quo loco Spiritus Sanctus posuerit Episcopos regere Ecclesiam Dei; quod ipsis a Sacrosancta Oecumenica Lateranensi Synodo sub Leone X. habita inculcatum fuit per hæc verba: *Eisdem insuper Fratres in virtute sanctæ obedientiæ monemus, ut eosdem Episcopos loco Sanctorum Apostolorum subrogatos, pro debita & nostra, & Apostolicæ Sedis reverentia, congruo honore, & congruenti observantia venerentur.* Neque obliviscantur Episcopi, Regulares Viros ipsis datos esse adjucores in Dominicæ vineæ cultura: subdit enim eadem Sancta Synodus: *Ipsos quoque Episcopos hortamur, ac per viscera Dei Nostri requirimus, ut Fratres ipsos affectu benevolæ prosequentes caritative tractent, ac benigne foveant &c. & tamquam in agro Dominico cooperatores, eorumque laborum participes prompta benignitate recipiant.* Denique & Episcopi, & Regulares simul animum advertant ad id, quod ibidem subjicitur: *Una est Regularium, & Secularium, Prælatorum, & Subditorum, exemptorum, & non exemptorum universalis Ecclesia, extra quam nullus omnino salvatur; eorumque omnium unus Dominus, una Fides; & propterea dicit eos, qui ejusdem sunt corporis, unus etiam esse voluntatis.*

Hæc profecto Christianæ veritatis, & caritatis documenta cum utrumque servata fuerint, omnibus in rebus, adeoque in hac etiam Ordinationum materia, importunæ partium querelæ penitus conticescent. Neque enim Regulares conqueri poterunt, quod, recu-

santibus Episcopis sacram Ordinationem administrare, præterquam in temporibus ab Ecclesia statutis, eorum privilegia de Ordinibus extra tempora suscipiendi effectû vacua remaneant; Episcopi enim alios etiam opportunos dies ordinandis Regularibus facile inveniunt. Episcoporum autem cessabunt querelæ, quod Superiores Regulares, ad eludendam Decreti Clementini observantiam, advenientibus Ordinationum temporibus, subditos suos domicilio moveant, eosdemque statim post susceptos Ordines, falsis de causis ad pristinum Monasterium reverti jubeant: siquidem Regulares hujusmodi agendi rationem, quam & alias in foro externo graviter vindicatam fuisse, & in posterum districte coercendam fore noverint, tum a probi Viri honestate, & fide alienam, tum etiam debitam erga Sacros Ecclesiarum Antistites observantiæ contrariam esse, ipsi per se facile cognolunt.

Præsentem vero Nostræ litteras, & in eis statuta quæcumque etiam ex eo, quod quilibet in præmissis, seu eorum aliquo, jus, vel interesse habentes, seu habere quomodolibet prætendentes, cujusvis status, gradus, ordinis, præminentiae, vel dignitatis existant, sive alias specificæ, & individua mentione, & expressione digni, illis non consenserint, nec ad ea vocati, & auditi, neque causæ, propter quas eadem præsentem emanaverint, adductæ, verificatæ, vel sufficienter, aut ullo modo justificatæ fuerint, aut ex alia qualibet, etiam quantumvis juridica, & privilegiata causa, colore, prætextu, & capite, etiam in corpore juris clauso, nullo umquam tempore de subreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis vicio, seu intentionis Nostræ, aut interesse habentium consensu, aliove quolibet, etiam quantumvis magno, ac formalis, ac substantiali defectu notari, impugnari, infringi, retractari, in controversiam vocari, aut ad terminos juris reduci, seu adversus illas a peritioris, restitutionis in integrum, aliudve quodcumque juris, facti, vel gratiæ remedium intentari, vel impetrari, aut etiam motu pari, & de Apostolicæ potestatis plenitudine simili concessio, vel emanato quempiam in judicio, vel extra illud uti, seu se juvare ullo modo posse; sed ipsas præsentem semper firmas, validas, & efficaces existere, & fore, suasque plenarias, & integros effectus sortiri, & obtinere, ac ab illis, ad quos spectat, & pro tempore quancumque spectabit, inviolabiliter, & inconcusse observari.

Sicque, & non aliter in præmissis censeri, atque ita per quoscunque Judices ordinarios, & Delegatos, etiam causarum Palatii Apostolici Auditores, ac S. R. E. Cardinales, etiam de latere Legatos, & Apostolicæ Sedis prædictæ Nuncios, aliisque quolibet quacunque præminencia, ac potestate fungentes, & functiones, sublata eis, & eorum quilibet aliter iudicandi, & interpretandi facultate, iudicari, & definiri debere; ac irritum, & inane, si secus super his a quocunque quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

Non obstantibus, quatenus opus sit, Nostra, & Cancellariæ Apostolicæ regula, de jure quæsitio non tollendo, aliisque Apostolicis, ac in Universalibus, Provincialibus, & Synodalibus Conciliis editis generalibus, vel specialibus Constitutionibus, & ordinationibus; necnon quibusvis etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, statutis, & consuetudinibus etiam immemorabilibus, privilegiis quoque, exemptionibus, & indultis, etiam in corpore juris clausis, aut litteris Apostolicis, quibusvis Personis, Collegiis, Locis, Ordinibus etiam militaribus, Congregationibus, Societatibus, & Institutis, aliisque quibuslibet specifica, & individua mentione dignis, etiam sub quibuscunque verborum tenoribus, & formis, & cum quibusvis etiam clausulis, & Decretis, etiam derogatoriis derogatoriis, & irritantibus, in genere, vel in specie, etiam motu simili, & de Apostolicæ potestatis plenitudine, seu consistorialiter, ac alias quomodolibet in contrarium præmissorum concessis, ac pluries confirmatis, approbatis, & innovatis. Quibus omnibus, & singulis, etiam si pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, & individua mentio, seu quævis alia expressio ad id servanda foret, illorum tenores, formas, causas, & occasiones præsentibus pro plene, & sufficienter expressis, & exactissime servatis, & specificatis, respectu habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat, ad præmissorum effectum plenissime, & amplissime, motu pari derogamus, & derogatum esse volumus, ceterisque contrariis quibuscunque.

Volumus insuper, & eadem auctoritate prædicta mandamus, ut eadem præsentibus, & in eis contenta quæcumque ad omnium notitiam facilius deducantur, ne quisquam de eis ignorantiam prætereundum valeat, ipsas præsentibus, seu earum transumpta ad valvas

Ecclesiæ Sancti Joannis in Laterano, & Basilicæ Principis Apostolorum de Urbe, necnon Cancellariæ Apostolicæ, Curiaque Generalis Innocentianæ in Monte Citorio, & in Acie Campi Floræ per aliquem ex Curioribus Nostros, ut moris est, publicari, & affigi; sicque publicatas, & affixas, omnes, & singulos quos concernunt, seu concernent in futurum, perinde afficere, & arctare, ac si unicuique illorum personaliter intimatæ, & notificatæ fuissent.

Utque earundem præsentium transumptis, seu exemplis etiam impressis alicujus Notarii publici manu subscriptis, ac Sigillo personæ in Ecclesiastica Dignitate constitutæ munitis, eadem prorsus fides, tam in iudicio, quam extra illud ubique locorum habeatur, quæ ipsis præsentibus haberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Nulli ergo omnino hominum liceat paginam hanc Nostrarum confirmationis, approbationis, innovationis, voluntatis, mandati, statuti, decreti, declarationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus, se noverit incursurum.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem anno Incarnationis Dominicæ 1747. 3. Kal. Martii Pontificatus Nostri anno septimo.

D. Card. Passioneus.

J. Datarius.

VISA DE CURIA

J. C. Boschi.

I. B. Eugenius.

Loco Φ Plumbi.

Registrata in Secretaria Brevium.

Anno a Nativitate Domini Nostri JESU CHRISTI 1747. Indictione 10. die vero 4. Martii, Pontificatus autem Sanctissimi in Christo Patris, & Domini Nostri D. BENEDICTI, Divina Providentia Papæ XIV. anno 7. supradicta Constitutio affixa, & publicata fuit ad valvas Basilicæ Lateranensis, & Principis Apostolorum, & Cancellariæ Apostolicæ, Curiaque Generalis in Monte Ci-

Citatorio, & in Acie Campi Floræ, ac in aliis locis solitis, & consuetis Urbis per me Jo: Baptistam Angelini Apost. Curl.

Joseph Renzoni Mag. Curs.

XX.

SS. D. N. BENEDICTI PAPÆ XIV.

CONSTITUTIO

Qua ampliatur Episcopis facultas imperpetui Benedictionem cum Indulgentia plenaria Fidelibus in mortis articulo constitutis, etiam per alios, tam in Civitatibus, quam in Diocæssibus ab ipsis subdelegatos.

BENEDICTUS EPISCOPUS

Servus Servorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

PIA Mater Catholica Ecclesia de æterna Filiorum suorum salute in primis sollicita, cum hanc intelligat ab extremo ipsorum mortis articulo potissimum pendere, numquam prætermisit omnibus eos subsidiis pro hujusmodi temporis necessitate opportunitis juvare, atque instruere, tam iis nimirum, quibus opus esset ad æterna præcavenda supplicia, quam quæ apta, & salubria forent ad evitandas poenas temporibus definitas, quas in altera vita humanis plerumque spiritibus, etiam dimisso mortalis culpæ, æternæque poenæ reatu, in Purgatorio igne luendas manere non ignorat. Quamobrem, licet ex veteri simul, & recenti Ecclesiæ disciplina, graviorum quorundam criminum absolutio Romano dumtaxat Pontifici in universo Christiano Orbe, aliorum autem singulis Ecclesiarum Præsulibus in eorum Diocæssibus reservata fuerit; attamen adveniente unicuique Fidelium supremo migrationis die, omnes hujusmodi absolutionum reservationes cessare, & cuilibet Sacerdoti liberam, & plenam facultatem esse quæcumque poenitentem a quibuscumque peccatis, & criminibus necnon Ecclesiasticis sententiis, atque censuris absolviendi, provide declaratum fuit. Præterea cum in Ecclesia immensus, & inestimabilis existat thesaurus Spiritualis ex infinitis constans satisfactionibus Passionis, & Mortis Domini Nostri JESU CHRISTI, ac præterea ex

meritis, & satisfactionibus gloriosæ Virginis Genitricis Dei MARIÆ, omniumque Sanctorum, & Electorum, cujus thesauri dispensationem Salvator Noster Beato Petro Apostolorum Principi, ejusque in perpetuum, Successoribus tradidit; hoc semper summo studio curarunt Prædecessores Nostri Romani Pontifices, ut illius divitias in moribundos Fideles large diffunderent, & maxima omnium amplitudine, quæ Indulgentia Plenaria nuncupatur, cujusque imperpetuæ jus in Apostolica Sede unice residet, ipsi potissimum applicarent: quam quidem in rem Episcopi per Ecclesias constitutis vires suas cum opportunis facultatibus delegarunt, ne ullus in Orbis terrarum angulus esset, ubi Catholicæ Religionis professoribus hujusmodi adjumenti copia deesset pro extremo illo momento, quo ipsorum salutis causa in discrimen adducitur.

Hæcenus hujusmodi facultas Episcopis concedi consuevit, Pontificis nomine, & auctoritate per privatas Epistolas ipsius Secretarii Brevium secretorum, qui exposita Pontifici petitione pro parte cujusque Episcopi, & pro spirituali utilitate ipsius subditorum ad sedelata, rescribere solebat petitam facultatem ab ipso Pontifice eidem indulgeri ad triennium proximum; hæc tamen lege, ut ipse ea uteretur, nimirum Benedictionem impertiret, & Indulgentiam plenariam ægrotis in mortis articulo constitutis largiretur per seipsum inmediate, vel, quatenus Episcopum suffraganeum haberet, per Dominum Suffraganeum suum; nec, nisi necessitate cogente, & quidem noturno tempore alium Sacerdotem in lingulis peculiaribus casibus subdelegare posset: *Ubi vero præcisæ necessitas exegerit, ac in simul noctis tempore dumtaxat, idem permittit, ut alicui Sacerdoti pio, per Dominationem Vestram qualibet vice eligendo &c. communicare valeant: quo vero ad Moniales, ordinarii earum Confessarii opera in eum finem uteretur.*

Hanc porro facultatem, prout in hujusmodi litteris concedebatur, Ecclesiarum Pastores jamdudum judicarunt angustis nimium limitibus circumscriptam, non solum ob breve triennii spatium ipsi præfinitum, verum etiam quia propter relatas leges, circa illius usum præscriptas, ab hujusmodi Indulgentiæ Plenariæ beneficio excludi valebat plerisque Fidelibus sibi subiectis, præsertim vero eos, quos extra ipsorum Residentiæ locum, & in remotis Diocæssum regionibus infirmari contingeret;

acq

nec defuerunt instantiæ Vicariorum Capitularium, & Vicariorum Apostolicorum, sicut etiam Prælatorum inferiorum Territorium separatim habentium, cum activa in Clerum, & Populum iurisdictione, qui eandem facultatem Episcopis concedi solitam, sibi quoque tribui postularunt: quibus de rebus actum fuit die 22. Novembris 1710. in Congregatione S. R. E. Cardinalium Indulgentiis, & Sacris Reliquiis præposita, cus Consultoris officium in minoribus tunc constituti obtinebamus; sed nihil tunc temporis est innovatum, resque in priori statu relicta fuit.

Cum vero deinceps alterum quoque munus Secretarii Congregationis Decretorum Concilii Tridentini Interpretis Nobis in minoribus pariter degentibus demandatus fuisset, instante Episcopo Mazariæ tunc existente, duo dubia eidem Congregationi definienda proposuimus: unum videlicet, an flante dispositione præmissarum Epistolarum Secretarii Brevium, ut scilicet Episcopus pro impertienda Monialibus Benedictione, & Indulgentia Plenaria iisdem in articulo mortis applicanda, earum Confessarii opera uteretur, licitum sit Episcopo Monasterii claustra ingredi, ut huiusmodi pium opus per seipsum adimpleat: alterum vero, quatenus id Episcopo permittatur, an, & a quibus comitatus Monasterium ingredi debeat: super quibus perpenso folio a Nobis pro huiusmodi quæstionum elucidatione de more exarato die 10. Maji anni 1737. responsum fuit ad primum: Licere Episcopo, quoties voluerit, ad impertiendam Benedictionem Moniali in mortis articulo constitutæ Monasterium intrare: ad secundum: Episcopo ad hunc effectum intra Monasterii septa te conferenti, comites esse debere Confessarium ordinarium ipsius Monasterii, aliumque Sacerdotem ipsius Episcopi arbitrio eligendum. Rescripto autem additum fuit: *Et ad Dominum Secretarium cum Eminentiſſimo Secretario Brevium*: quibus nimirum verbis Nobis demandatum fuit, ut cum bonæ memoriæ Cardinali Oliverio nuncupato, tunc Brevium Secretorum Prædecessoris Nostri Benedicti Papæ XIII. Secretario, ageremus pro ampliacione facultatum in memoratis Epistolis contentarum; quarum formulam a Nobis in folio tunc eidem Congregationi, ut præfertur, exhibitio integre insertam, ipsa Congregatio paulo ærtioribus conclusionibus limitibus judicavit.

Neque porro omisimus injunctum Nobis æquus agendi cum præfato Cardinali Brevium

Secretario quamprimum implere. Verum cum paulo post ab eodem Benedicto Prædecessore in Collegium S. R. E. Cardinalium cooptrati ad regendam Episcopalem Anconitanam Ecclesiam Nos contulerimus, ex qua biennio post ad Metropolitanam Bononienſem translati fuimus, non licuit nobis negotium istud ad opus finem perducere. Interim vero quum non minus pro Anconitano, quam pro Bononienſi Populo hujusmodi facultatem Indulgentiæ Plenariæ moribundis Fidelibus impertiendæ ab Apostolica Sede, ut parerat, expetitam, juxta consuetam formam, ac superius enunciatis limitibus circumscriptam obtinuissimus; ipso statim usu, & propria experientia, in eas incidimus difficultates, quæ & anno 1710. ut præfertur, in Congregatione Sacris Reliquiis, & Indulgentiis præposita, a Nobis tamquam Consultore propositæ fuerant; quæque deinceps anno 1727. alteri Congregationi Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum a Nobis etiam pro Secretarii munere expositæ, causam dederunt memoratæ consultationi cum Secretatio Brevium introducendæ. Etenim tum in Anconitanæ, tum vero in amplioris Bononienſis Ecclesiæ regimine animadvertimus, ob interdictam Nobis huiusmodi facultatis subdelegationem, omnes plerumque Diocesis habitatores hoc tanto spiritali beneficio summis suis temporibus orbatos manere; & quidem cum irreparabili damno, deficientibus per Diocesim Collegiis Clericorum Regularium Ministrantium Infirmis, quibus a felicis Recordationis Prædecessore Nostro Alexandro Papæ VII. per Litteras die 27. Januarii anni 1656. datas, & perpetuo valituras indultum fuit, ut Christi Fidelibus in mortis articulo constitutis Benedictionem cum Indulgentia Plenaria impertiri valeant: nec aliis extantibus Cœnobitis Regularium, quibus pro Contratribus piarum quarundam Societatum ab eorum Ordinibus institutarum similia indulgentia, & privilegia ab Apostolica Sede concessa fuerunt. Quod vero ipeſtat ad incolas ipsius civitatis, siquidem hæc, ut Bononia est, frequenti Populo sit referta, cum facultas sublituendi non aliter in præfata Epistola tribuitur, quam in casu præcisæ necessitatis cum nocturno tempore conjuncto; cum magno animi Nostri dolore experti sumus paternæ huiusmodi caritatis actus erga dilectos in Christo Filios Nostros, non ea assidue, quæ cupiebamus, per Nos ipsos præstari posse. Nam præterquamquod necesse habebamus nonnullis per annum mensibus a civitate abesse.

abesse, ut, juxta præscriptum sacre Tridentinæ Synodi, si non totam, saltem aliquam illius amplæ Diocesis partem singulis annis coram invadendo, corrigendo, docendo, & Sacramentum confirmationis visitatis plebibus ministrando, lustraremus; jam in ipsa civitate degentes, nullam fere diurni temporis horam vel a divinis rebus, vel a Pastoralis officii occupationibus vacuum habebamus; dum pro occurrentium negotiorum expeditione, nunc adeuntium postulationibus, nunc ministrorum relationibus, nunc Congregationum consultationibus operam dare oportebat: recurrentibus autem Ordinationum Temporibus, vel eventibus Ecclesiarum Parochialium vacationibus, aut cessantibus Confessoriarum facultatibus, quas ad nova de ipsis experimenta identidem capienda, nonnisi temporibus definitis illis concedere consueveramus, examina; atque concursus sine Nobis haberi non permittebamus. Et sane, si quis Episcopalis vitæ condiciones, ut vere se habent, considerare velit, facile agnoscat, majorum civitatum Episcopos sere redactos esse ad hujusmodi Benedictionis, & indulgentiæ beneficium aliquibus dumtaxat personis vel genere, vel aliis qualitatibus conspicuis, & quidem instantibus, & postulantis exhibendum; pauperibus autem, & humilioribus ob præclaram sibi, extra necessitatem, & noctis tempora, subdelegandi facultatem, vix umquam succurrere posse.

Quod si factis momenti, & auctoritatis haberet sententia a non nemine propolita, Plenariam scilicet Indulgentiam in mortis articulo concedendam non esse, nisi his, quorum eximia in Ecclesiam merita extitissent, ea nimirum de causa, quod cum pro hujusmodi Indulgentiæ consecutione vel nullum omnino opus injungi, vel nonnisi morientis statui, & viribus accommodatum imponi possit, præterita dumtaxat in Ecclesiam merita cum extrema præfenti necessitate conjuncta, locum suppleri possint aliorum operum, quæ ceteroquin ad Plenariam Indulgentiam adipiscendam præscribi solent; nihil profecto esset, cur aliquid nunc a Nobis innovando statueretur. Verum Prædecessorum Nostrorum hæc agendi ratio relatæ opinionioni contraria dignoscitur. Ut enim multas prætereamus concessiones Indulgentiæ Plenariæ morientibus fidelibus indistincte applicandæ; quænam porro, & quam magna in Ecclesiam promerita fuisse dicemus eorum, qui quatuor ab hinc sæculis pestiferæ lue per Angliam grassante ex hac vita de-

cedebant? quibus tamen omnibus, dummodo Sacramentaliter confessi, & Sacra Communionie refecti fuissent, Prædecessores Nostris Clemens Papa VI. & Gregorius Papa XI. Benedictionem cum Indulgentia Plenaria per Legatos suos impertiri non recusant. Sed & ipsa Congregatio Indulgentiis, & Sacris Reliquiis præposita jam uique ab anno 1675. die 22. Aprilis, redigenter perpensa, censuit Indulgentiæ Plenariæ largitionem in eos etiam qui singularibus in Ecclesiis meritis nequaquam excellere, recte, & utiliter conferri, atque diffundi.

Quapropter Apostolicæ caritatis Nostræ viscera dilatantes, & tam veteribus, quam recentioribus Ecclesiasticæ benignitatis exemplis inhaerentes, siquidem extat illustre monumentum tertii Ecclesiæ sæculi in Epistola Sancti Cypriani, quæ in novis editionibus impræta est *num. xii.* qua scilicet in eorum gratiam, qui Libellos Martyrum obtinuerant, & in mortis periculo versabantur, cum ipse æthvis ardoribus præprederetur, quominus, ut optaverat, ad eos reconciliandos sese conferre posset, permittit ut id, vice sua, a quocunque Presbytero, aut etiam Diacono præstari queat. Novissimis vero temporibus ex secunda Mediolanensi Provinciali Synodo constat a felicis recordationis Prædecessore Nostrò Gregorio Papa XII. omnibus Episcopis illius Provinciæ concessum fuisse, non solum, ut ipsi Benedictionem cum Indulgentia Plenaria moribundis Fidelibus impertiri, sed etiam, ut aliis hujusmodi facultatem libere subdelegare possent. His igitur, aliisque exemplis, necnon rationibus superius relatis permoti, hac Nostra perpetuo valitura Constitutione novas in hac materia regulas præfinire, quodque olim, ut præmissimus, de alterius sententia deliberandum Nobis fuerat, nunc demum de concessa Nobis Apostolicæ potestatis plenitudine absolvere, ac perficere constituimus.

Itaque primum volumus, atque decernimus, ut quæ facultates impertiendi Benedictionem cum Indulgentia Plenaria Fidelibus in mortis articulo constitutis, Venerabilibus Fratribus Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, & Episcopis nunc existentibus a Nobis, vel a Prædecessoribus Nostris adhuc diem concessæ reperiuntur, licet illæ in consuetis Epistolis Secretarii Brevis ad triennium dumtaxat, vel alias ad definitum tempus indultæ fuerint; nihilominus præfentis Nostræ Constitutionis vigore eo uique in suo robore maneant; quoad

idem

iisdem Antistites eorum Ecclesiarum atque Diocesium regimen obtinebunt, quarum favore, & intuitu easdem facultates a Nobis, & ab Apostolica Sede impetrarunt. Nos enim eas ad omne tempus huiusmodi, motu proprio, & auctoritate præfata, atque eorumdem præsentium Litterarum serie extendimus, & prorogamus.

Utque præterea unusquisque ex Antistitibus præfatis, unum aut plures pios Sacerdotes, sive Sæculares, sive Regulares, prout necessarium fore iudicabunt, eorum Civitatibus subdelegare valeant, qui, dum ipsi Antistites aliquo legitimo impedimento detinebuntur, quamvis huiusmodi impedimentum diurno tempore occurrat, eorum vice, Benedictionem huiusmodi cum Indulgentiæ Plenariæ applicatione Christifidelibus in præfato articulo mortis constitutis imperiantur; aliove similiter per Diocesim sæculares, aut Regulares Sacerdotes, quotquot pro numero animarum in Diocesibus existentium necessarios iudicaverint, ad prædictum effectum deputare, & subdelegare possint, necnon eosdem a se deputatos, & subdelegatos remove, alioque in eorum locum pro suo arbitrio, & prudentia subrogare valeant, iisdem motu, potestate, & tenore concedimus, & indulgemus.

Si vero aliquem ex Antistitibus nunc per Ecclesias constitutis, & præfata facultate gaudentibus ad aliarum Ecclesiarum regimen Apostolica auctoritate transferri contingat, sive aliquis eorum sit, quorum favore consuetæ litteræ Secretarii Brevium ad hunc diem expeditæ non fuerint; ac denique cum novi Episcopi Catholicis Gregibus in posterum præficiuntur: volumus, atque statuimus, ut singulis eorum huiusmodi facultatem a Nobis, sive a Romano pro tempore Pontifice postulantibus, Apostolicæ litteræ in forma Brevis gratis per omnia expediantur, quibus prædicta facultas ipsis concedatur, non ad triennium, sed ad omne tempus, quo adeptum semel Ecclesiæ regimen obtinebunt; adjecta etiam facultate subdelegandi tam pro Civitate, quam pro Diocesi, non quidem in casu dumtaxat impedimenti cum nocturno tempore conjuncti, sed in omnibus, & per omnia ad normam eorum, quæ pro Episcopis nunc existentibus, & indulto huiusmodi actu gaudentibus, supra statuimus.

Insuper pro Prælati inferioribus Territoriis separatim habentibus, cum vera qualitate Nullius, & activa in Clerum, & populum jurisdictione, quamvis Prædeces-

sores Nostri hanc de præterito consuetudinem non habuerint; nihilominus de Apostolica liberalitate, ac simili motu, & tenore concedimus, & indulgemus, ut, si ab ipsis huiusmodi facultas petita fuerit, similes litteræ in forma Brevis in posterum singulis eorum expediantur, juxta eandem formam, mutatis mutandis, quam pro Episcopis constituimus; ne excepta quidem facultate subdelegandi, ut supra, dummodo ipsi Prælati hanc gratiam postulant, Apostolicis litteris Nostri anno Incarnationis Dominicæ 1740. nono Kalend. Decembris datis, quarum initium est *Quod Sancta*, impressis in Bullario nostro *Tom. I. num. VII.* obtemperaverint; nimirum sacra Apostolorum limina præscriptis temporibus visitaverint, & relationem status Ecclesiarum sibi subjeotarum Apostolicæ Sedi exhibuerint; vel quatenus Prælationis honorem de novo accipiant, debitum juramentum in memorata Constitutione præscriptum antea præstiterint.

Dum autem huiusmodi facultatem Episcopis eam actu obtinentibus prærogavimus, & ampliavimus, ut præferatur; ceteris vero tam Episcopis, quam Prælati inferioribus in posterum eas petentibus, supradicta forma, & amplitudine concedendum fore decernimus; sequitur, ut huiusmodi indulta nequaquam morte concedentis expirent; cum jurisdictione delegata in iis, quæ non iustitiam, sed gratiam concernunt, etiam post obitum delegantis manere debeat. Quoniam vero iisdem Episcopis, & Prælati permitimus, ut huiusmodi facultatem pro incolarum Civitatum, locorum, atque Diocesium opportunitate, & necessitate, uni, vel pluribus Sacerdotibus in posterum subdelegare valeant, statuimus, atque decernimus huiusmodi subdelegationes per subdelegantis cessum, aut decessum similiter non expirare, sed potestatem ipsis tributam perseverare usque ad superventum novi Præfulis, cuius arbitrio relinquimus eosdem in huiusmodi officio confirmare, vel ab eo remove. Atque ita quicumque Antistes memoratam facultatem a Romano Pontifice semel obtinuerit, eo decedente, opus non habet pro illius confirmatione ad Apostolicæ Cathedræ Successorem recurrere. Sicque etiam cedente, vel decedente Episcopo, seu Prælato, a quo eadem facultas in sua Diocesi aut Territorio subdelegata fuerat, nova concessione opus non erit pro temporaneo Vicariorum Capitularium, aut Apostolicorum regimine; cum subdelegatorum auctoritas sem-

sempermanere debeat, quamdiu vel Episcopus ipse, aut Prælatas, vel illius Successor eandem ipsis non ademerit.

Hac igitur ratione animarum salutem consulentes, quantum Nobis in Domino licuit, piam consuetudinem applicandi Plenariam Pontificiam Indulgentiam Ecclesiæ Filiis in mortis articulo constitutis ampliare, & faciliorem reddere curavimus. Permissaque Venerabilibus Fratribus, ac dilectis Filiis, Ecclesiarum Episcopis, & Prælatibus, facultate alios Sacerdotes ad hunc effectum tam in Civitatibus, quam in Diocesis subdelegandi, non parum levaminis eorum anxietatibus, & sollicitudinibus per Nos allatum esse putamus. Verumtamen ipsi declaratum volumus, non id propositum Nobis fuisse, ut eos prorsus eximeremus ab hoc paternæ caritatis officio, per seipsos adeundi miseros ægrotos Plenariæ absolutionis in extremo articulo adipiscendæ cupidos; sed ut eorum pietatem opportune juvaremus, ne dum ipsi aliis Pastoralibus curis detinerentur, dolere debeant, commissos sibi Fideles hoc tanto spiritali beneficio destitutos ex hac vita migrare. Qui vero pium huiusmodi opus per semetipsos exercere gaudent (quod sane omnes, quoties legitime impediti non fuerint, facturos esse confidimus) meminerint, non id duntaxat erga nobiliores, & potentes huius sæculi, sed erga pauperes quoque, & abjectæ sortis homines præstandum esse. Qua de re utiliter legi poterit Prædecessoris Nostri S. Gregorii Magni Homilia 28. in Evangelia ad cap. iv. Joannis: *Erat quidam Regulus, cujus Filius infirmabatur Captharum, in qua mirabilem, atque cælestem observat amantissimi Redemptoris Nostri JESU CHRISTI agendi rationem, qui ad invensum ægrotantem Reguli filium in vitatus ire abnuvit, ad Centurionis servum nec invitatus iturum se proficitur. Quid est, quod Regulus rogat, ut ad ejus filium veniat, & tamen venire refusat; ad servum vero Centurionis non invitatur, & tamen se corporaliter ire pollicetur? Reguli filio per corporealem præsentiam non dignatur adesse; Centurionis servo non dedignatur occurrere.*

Ut autem Indulgentiæ fructus a Fidelibus in mortis articulo percipiatur, hoc sedulo agendum erit, ut Populus in Sacris Concionibus, & Catechesibus frequenter edoceatur, quod iis, qui gratiæ Dei, quam in Baptismo acceperunt, ingrati & per actualia peccata Spiritum Sanctum contristaverunt, & Templum Dei violare non sunt veriti, quantumvis æterna supplicia in Pœnitentiæ

Sacramento condonata fuerint, nihilominus temporalis plerumque pœna Divinæ Justitiæ exsolvenda superest, cujus remissio obtinenda est non solum per satisfactiones a Sacerdote Confessario in ipso Pœnitentiæ Sacramento promensura delicti impostas, aut per christianam tolerantiam earum adversitatum, a quibus mortalium vita immunis esse nequit; verum etiam per jejunia, elemosynas, orationes, & alia pia spiritualis vitæ exercitia; alioquin verendum est, ne salutis remedia ab Ecclesiæ benignitate Fidelibus suppeditata, paulatim in prævalentis libertatis, & licentiæ fomentum traherentur; compluribus sibi temere blandientibus de remissione tum sempiternæ pœnæ per Sacramentalem absolutionem, tum temporalis per Indulgentiæ Pontificiæ applicationem, in exitu vitæ impetrandæ; neque cogitantibus quam incertum sit omnibus non solum qua hora, & quo mortis genere ex hac vita migrandum sibi fuerit, sed etiam an Indulgentiam, licet externo ritu sibi applicatam, cum affectu sint percipituri. Præpostera æque ac periculosa antiquis Ecclesiæ temporibus inoleverat consuetudo, ut non pauci ex iis, qui ad Baptismum nomina obtulerant, ad finem vitæ ipsius Sacramenti perceptionem prorogarent, quo scilicet interim ingenio libere indulgerent, ac demum cum e vita discessuri essent per salutarem lavacrum ab omni culpa, & tam ab æterna, quam temporali pœna soluti, ad cælestem Regnum recta transferrentur: contra quos extant gravissimæ objurgationes Sancti Gregorii Nazianzeni in Oratione XL. & Sancti Joannis Chrysostomi in Homilia 1. super Acta: sed Ecclesia Catholica pravam huiusmodi confidentiam improbare se declaravit, dum eos, qui in mortis periculo Baptismum susceperant, si convalescent, a Sacris Ordinibus, & ab officiis Ecclesiasticis arcendos, ac perpetuo irregulares fore decrevit.

Et quoniam Sacerdotibus, qui Fideles in extremo agone laborantes pie adjuvant, vel Ecclesiæ Sacramenta illis ministrant, Rituale Romanum injunxit, ut si ægrotus Indulgentiam Plenariam legitimam auctoritate concessam consequi valeat, eam illi in mentem reducant, proponantque quid ad eam consequendam agere debeat. Ex his autem, qui ad huiusmodi statum redacti sunt, alii quidem cum plena cognitione integrum loquelum retinent, alii vero loquendi facilitatem amiserunt, licet antea sinceræ contritionis indicia dederint, eaque adhuc ra-

tio-

tionem utentes, identidem dare non desinant; ideo, quo certius prædicti omnes Indulgentiarum fructum consequi valeant, præfatis Sacerdotibus mandamus, ut omni ratione student moribundos Fideles excitare ad novos de admisis peccatis doloris actus eliciendos, concipiendosque ferventissimè in Deum caritatis affectus, præsertim vero ad ipsam mortem æquos, ac libenti animo de manu Domini suscipiendam. Hoc enim præcipue opus in huiusmodi articulo constitutis imponimus & iungimus, quo le ad Plenariæ Indulgentiæ fructum consequendum præparent, atque disponent. Quam in re auctor Nobis est Sanctus Doctor Augustinus, qui in *Lib. XIII. de Civit. Dei cap. vi.* postquam horridam mortis speciem, eique renitentes hominum animos descripsit, quodque in aliis suis operibus non semel docuerat, mortem nimirum esse peccati originalis poenam, ibi quoque asseruit, & confirmavit, hæc ad rem nostram apposite subdit: *Quidquid tamen illud est in morientibus, quod cum gravi sensu aditum sensum, sic, fideliterque tolerando, auget meritum patientiæ, non auferit vocabulum poenæ.* Ita cum ex hominis primi perpetuata pro pagine proculdubio sit mors poena nascentis, tamen, si proprietate iustitiæ pendatur, sit gloria renascentis; & cum sit mors peccati retributio, aliquando impetrat, ut nihil retribuatur peccato.

Pro impertienda vero Benedictione Fidelibus in mortis articulo constitutis, applicandaque ipsis Plenariæ Indulgentia, cum nulla certa formula olim præscripta foret, Sanctæ Memoræ Prædecessor Noster Benedictus Papa XIII. anno Domini 1726. pias quasdam Preces, & Orationes ad hunc effectum adhibendas publicari mandavit: quarum exemplo, in his, quæ opportuna iudicamus, inherentes, aliam de novo formulam cum his, quæ in hac Nostra Constitutione præscripta sunt, magis congruenter consecretimus, & instituvimus, quam ab omnibus in posterum usurpari præcipimus: mandantes hoc ipsum inculcari, & iungi in Apostolicis litteris, quæ deinceps pro concessione prædictæ facultatis Indulgentiæ Plenariæ Moribundis impertiendæ, ut præmissum, expediendæ erunt.

Ac decernentes, ipsas præfatas litteras semper validas, & efficaces existere, & fore; suosque plenarios effectus perpetuo sortiri, & obtinere, atque iis, ad quos spectat, seu spectabit in futurum, plenissime suffragari: non obstantibus Apostolicis, & in Generalibus, seu Provincialibus, aut Synodalibus Conci-

liis editis generalibus, seu specialibus Constitutionibus, ac quibuscumque contrariis, etiam Congregationum S. R. E. Cardinalium Decretis, & Resolutionibus, etiam Apostolica auctoritate approbatis, roboratis, & pluries confirmatis, ulibus quoque, stilis, & consuetudinibus etiam immemorabilibus. Quibus omnibus, & singulis ad præmissorum effectum, motu, scientia, & potestate præfatis, amplissime derogamus, aliisque contrariis quibuscumque.

Voluimus autem, ut earumdem præsentium transcriptis, sive exemplis etiam impressis, manu Notarii publici subscriptis, & sigillo personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem ubique fides habeatur, quæ ipsis præfatis haberetur, si forent exhibita, vel ostensa.

Formula igitur, quam pro impertienda Benedictione, & Plenariæ Indulgentia moribundis Fidelibus applicanda, ut præfertur, in posterum adhibendam esse præscripsimus, talis est.

M O D U S

A S S. D. N. BENEDICTO PAPA XIV.

Approbatum

Pro opportunitate temporis servandus, ut infra in Rubricis notatur ad impertiendam Benedictionem in articulo mortis constitutis ab his, qui facultatem habent a Sede Apostolica delegatam.

Benedictio in articulo mortis cum soleat impetri post Sacramenta Pœnitentiæ, Eucharistiæ, & Extreme Unditionis illis infirmis, qui vel illam petierint, dum sana mente, & integris sensibus erant, seu verisimiliter petissent, vel dederint signa contritionis, impertiendatissimè est, etiam si postea lingue, ceterorumque sensuum usu sint destituti, aut in delirium, vel amentiam inciderint. Excommunicatis vero, impœnitentibus, & qui in manifesto peccato mortali moriuntur, est omnino deneganda.

Habens prædictam facultatem ingrediendo cubiculum, ubi jaceat infirmus, dicat: Pax huic Domui, &c. ac deinde Egrotum, cubiculum, & circumstantes aspergat aqua benedicta dicendo Antiphonam: Asperges &c.

Quod si Egrotus voluerit confiteri, audiat illum,

O o

lum, & absolvat. Si Confessionem non petat, excitet illum ad eliciendum actum contritionis, de cuius benedictionis efficacia, ac virtute, si tempus fuerat, breviter admoneat, tum instruat, atque hortetur, ut morbi incommoda, ac dolores in antea dñe viis expiationem libenter perse- rat, Deoque sese paratum offerat ad ultro acce- piendum quicquid ei placuerit, & mortem ip- sam patienter obeundum in satisfactionem pœ- narum, quas peccando promeruit. Tum piis ipsum verbis consoletur in spem erigens fore ut ex divinæ munificentie largitate pœnarum remissionem, & vitam sit consecuturus æternam. Postea dicat:

✠. Adjutorium nostrum in nomine Domi- ni.

✠. Qui fecit cælum, & terram.

Antiphona. Ne reminiscaris Domine delicta Famuli tui (vel Ancillæ tuæ) neque vindictam sumas de peccatis ejus.

Kyrie eleison, Christe eleison, Kyrie eleison. Pater noster &c.

✠. Et ne nos inducas in tentationem.

✠. Sed libera nos a malo.

✠. Salvum fac servum tuum (vel Ancil- lam tuam, & sic deinceps.)

✠. Deus meus sperantem in te.

✠. Domine exaudi orationem meam.

✠. Et clamor meus ad te veniat.

✠. Dominus vobiscum.

✠. Et cum Spiritu tuo.

O R E M U S.

Clementissime Deus Pater misericordia- rum, & Deus totius consolationis, qui neminem vis perire in te credentem, atque sperantem, secundum multitudinem misera- tionum tuarum respice propitius Famulum tuum N. quem tibi vera Fides, & Spes Chri- stiana commendant. Visita eum in salnari tuo, & per Unigeniti tui Passionem, & Mor- tem, omnium ei delictorum suorum remissio- nem, & veniam clementer indulge, ut ejus ani- ma in hora exitus sui Te Judicem propitius inveniat, & in Sanguine ejusdem Filii tui ab omni macula abluta transire ad vitam mereatur perpetuam. Per eundem Christum Dominum Nostrum Tum dicto ab uno ex Cle- ricis assistantibus Confiteor &c. Sacerdos dicat Milereatur &c. Deinde

Dominus Noster Jesus Christus Filius Dei vivi, qui Beato Petro Apostolo suo dedit pot- estatem ligandi, atque solvendi, per suam piis- simam misericordiam recipiat Confessionem tuam, & restituat tibi Stolam primam, quam in Baptismo receperisti; & ego facultate mih

ab Apostolica Sede tributa Indulgentiam Plenariam, & remissionem omnium peccato- rum tibi concedo. In nomine Patris &c.

Per sacrosancta humanæ reparationis Mysteria remittat tibi Omnipotens Deus om- nes præsentis, & futuræ vitæ pœnas, Para- diſi portas aperiat, & ad gaudia sempiterna perducat. Amen.

Benedicat te Omnipotens Deus, Pater, Filius, & Spiritus Sanctus. Amen.

Si vero infirmus sit adeo morti proximus, ut neque Confessionis generalis faciendæ, neque præmissarum precum recitandarum tempus suppetat, statim Sacerdos ei benedictionem im- petietur.

Nulli ergo omnino hominum liceat pagi- nam hanc Nostrarum confirmationis, pro- rogationis, ampliationis, & concessionis, mandatorum, statutorum, decretorum, ac derogationum infringere, vel ei ausu temera- rio contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolo- rum ejus, se noverit incursurum.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Ma- jorem anno Incarnationis Dominicæ 1747. Nonis Aprilis Pontificatus Nostri anno ter- tium.

D. Cardinalis Passioneus.

J. Dazarius.

VISA DE CURIA

J. C. Boschi

J. B. Eugenius.

Loco ✠ Plumbi.

Registrata in Secretaria Brevium.

Anno a Nativitate Domini Nostri JESU CHRISTI 1747. Indiſione 10. die vero 4. Maji, Pontificatus autem Sanctissimi in Chri- sto Patris, & Domini Nostri D. BENEDI- CTI, Divina Providentia Papæ XIV. anno septimo, supradictæ Constitutio affixa, & publicata fuit ad valvas Basilicæ Lateranen- sis, & Principis Apostolorum, & Cancellariæ Apostolicæ, Curiaque Generalis in Monte Citatorio, & in Acie Campi Floræ, ac in aliis locis solitis, & consuetis Urbis per nœ Jo: Baptistam Angelini Apost. Curs.

Franciscus Bartolotti Mag. Curs.
XXI.

X X I.

C O N S T I T U T I O

SS. D. N. BENEDICTI PAPÆ XIV.

Quæ certus ordo præscribitur pro causis super nullitate Professionis Regularis mature discutiendis, & valide definiendis.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Servus Servorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

SI datam hominibus fidem frangere, conventionelque eas, quæ ab humanis legibus robur accipiunt, abrumperè, ac violare non licet; multo magis necesse est obligatum Deo mentis propositum immutabiliter servari: Nosque præsertim, utpote sacrarum Legum custodes a Deo constitutos, oportet earum pactiorum, quæ Divino, & Ecclesiastico jure indissolubiles sunt, perpetuam firmitatem, & observantiam asserere. Eam ob rem jam usque ab anno Incarnationis Dominicæ 1741. Pontificatus Nostri anno primo, Apostolicas litteras dedimus, incipientes *Dei miseratione*, in Bullario Nostro deinde editas *Tom. I. num. 33.* quibus certum præscriptum in Tribunalibus Ecclesiasticis servandum, cum in ipsis discuti, & definiri deberent causæ, in quibus de nullitate alicujus matrimonii contracti ageretur: non eo quidem consilio, ut si quid forte matrimonium cum impedimento aliquo dirimente initum fuisset, de illius nullitate iudicium postulari, aut fieri prohiberemus; sed, ut in hoc gravissimo iudicii genere, in quo de sacro Connubiorum fœdere agitur, pleniori veritatis elucidationi consuleremus, utque Iudices non sine certissima cognitione omnium, quæ ad rem maxime conducunt, hujusmodi vinculum ex tot rationibus insolubile sententiis suis, tamquam irritum ab initio, dissolverent. Cujus quidem Constitutionis utilitas, Deo favente, ad hunc diem aperte comprobatur; cum ex eo tempore neque tot causæ super præsentia matrimoniorum nullitate in Tribunalibus pendeant, nec tam frequenter, ut antea, Nobis exhibeantur preces pro obtinendis dispensationibus super matrimonio rato, & non consummato; dum scilicet ante omnium oculos propolita sunt difficultates paulo qui-

dem majores, sed omnino justæ, ex novo ordine a Nobis statuto, cuilibet superandæ se offerunt, antequam operatum finem assequatur.

Quemadmodum itaque pro matrimonii carnalibus a nobis provisum fuit; ita nunc & spiritualibus animarum nexibus, de Religiosis videlicet utriusque sexus Regularium Professionibus, pari ratione statuere decrevimus: nimirum certam normam, ac methodum tradere, quam observare debeant Iudices Ecclesiastici, quoties iudicia super nullitate Professionum in aliquo Ordine Regulari a Sede Apostolica approbato factarum, coram ipsis agitari contingat: neque id quidem ad hunc finem, ut aditus intercludatur iis, qui iusti de causis hujusmodi actiones intentare velint, ac possulent Professionem a se factam ex capite nullitatis irritam declarari; sed ut ipsi Iudices rerum veritatem in specie dignoscere, suasque sententias indubiis fundamentis innixas proferre valeant; ac ne umquam ex ignorantia factorum, aliquem decernant solutum vinculo, dum is forte valida solemnium Votorum Professione emissæ, Religioso Ordini, cui nomen dedit, reipsa maneat strictus. Quæ ex methodo a Nobis tradenda hunc fructum similiter obtenturum speramus, ut & rariores in posterum in Tribunalibus futuræ sint causæ super præsentia Professionum nullitate: & qui deinceps hujusmodi nullitatis declarationem in foro externo obtinuerint, & consequenter a Religione discesserint, non amplius anxia, aut male tuta conscientia vivant, ac propterea ad Nos, aut ad officium Pœnitentiariæ Nostre Apostolicæ, ut non semel evenisse novimus, confugere cogantur, occultato, ut moris est, in precibus nomine, fatentes sententiam super Professionis nullitate pravis artibus extortam a se fuisse, decepto Iudice, vel per mendacia in facti expositione adhibita, vel per corruptos Testes, ideoque flagitantes, ut ex gratia, & dispensatione Apostolica, facultas manendi in sæculo ipsis indulgeatur.

Ut autem ordinate procedamus, distinguendum initio est inter Regulares illos, qui intra quinquennium a die factæ Professionis de illius nullitate actionem promoveant, & eos qui post elapsum quinquennium reclamant. Quod ad priores attinet, celebre est de illis decretum Sacre Trideciminæ Synodi *sess. xxv. de Regular. cap. xv.* in hæc verba: *Quicumque Regularis præterdat*

se per vim & metum ingressum esse Religionem, aut etiam dicat ante aetatem debitam professum fuisse, aut quid simile, velisque habitum dimittere quancunque de causa, aut etiam cum habitu discedere sine licentia Superiorum, non audiat, nisi intra quinquennium tantum a die Professionis, & tunc non aliter nisi causas, quas præterierit, deduxerit coram Superiore suo, & Ordinario. In quo sane decreto licet in littera Virorum Regularium dumtaxat mentio fiat, nihilominus etiam feminæ Religionem professæ comprehenduntur; cum ex regulis juris masculinum genus etiam femininum includat, ubi una eademque causa pro feminis ac pro masculis militat. Quamvis autem Decreti verba satis clara sint, variæ tamen quæstiones circa eorum sensum, ac vim excitatae fuerunt.

Cum etenim ibi sermo dumtaxat sit de Regulari Professo, qui suam Professionem nullam fuisse contendat: *Quicumque Regularis prætereat se per vim, & metum ingressum esse Religionem* &c. nihil vero expresse statuitur de ipsa Religione, cujus aliquando inter est aliquis alumni sui Professionem irritam declarari; ut si quis exempli causa comperiatur occultum aliquod impedimentum non revelasse, de quo interrogatus fuerat, adjecta declaratione, quod, eo forsan existente, & non patetfacto, ipsius admissio a Religione minime rata habenda foret; hinc dubitatum fuit, an in hujusmodi casu solus Superior Regularis sine Ordinario procedere posset, an vero etiam in hac sæcti specie discutienda esset causa coram Regulari Superiore simul, & Ordinario loci. Super quo Congregatio Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium ad ipsius Concilii Tridentini Interpretationem ab Apostolica Sede deputatorum constanter decrevit, causas hujusmodi super nullitate Professionis, tam a Regulari Professo, quam a Religione intra quinquennium in Judicium deductas, & a Superiore Regulari, & ab Ordinario loci simul cognoscendas esse.

Cum item quinquennium, intra quod admittitur reclamatio adversus Professionem, Sancta Synodus computandum voluerit *a die Professionis*, cumque potior, atque communis causa, quæ pro nullitate Professionis adduci solet, in metu consistat, metus autem per totum quinquennium, atque etiam ulterius, aliquando perseveret; quæsitum fuit, an ubi de metu agitur, initium quinquennii desumendum sit ab ipso die Professionis emissæ,

an vero a die, quo Professus liberam reclamandi facultatem habere cœpit. Eadem vero Congregatio declaravit, in utroque pariter casu concessum quinquennii tempus a die emissæ Professionis esse computandum.

Ad idem pariter quinquennium pertinet alia agitata quæstio, an scilicet prædicti Ordinarius, & Superior Regularis cognoscere possint causas nullitatis Professionis etiam post ipsum quinquennium, ubi nempe Professus intra illius decursum reclamaverit, sed judicium prosequi deinde neglexerit, aut nequiverit. Decretum est autem ab eadem Congregatione coram prædictis Judicibus a Concilio memoratis agendam esse causam, etiam post elapsum quinquennium, dummodo satis constet, eam intra præscriptum tempus a reclamante serio intentatam fuisse.

De ipsis autem Judicibus pro hujusmodi causatum cognitione a Sancta Synodo designatis per ea verba, *coram Superiore suo, & Ordinario*, complures similiter motæ sunt quæstiones, quæ majori eorumdem verbotum elucidationi causam dederunt. Et primo quæsitum fuit, quinsam censendus esset Superior Regularis in casu, & ad effectum, de quo agitur, utrum scilicet Provinciæ Rector, an Generalis Ordinis moderator, Congregatio autem ejusdem Concilii Interpreter definitus esse Superiorem localem, nimirum Abbatem, vel Guardianum, si ve Priorem, aut alio quocumque nomine nuncupatum Præpositum, seu Rectorem illius Monasterii, aut Cœnobii, in quo reclamans Professionem emisit; eum nempe, qui hujusmodi Monasterii, aut Cœnobii regimen exercet, quo tempore causa super nullitate Professionis in judicium deducitur. Quæsitum item fuit quinsam Monialium proprius Superior dicendus sit ad effectum judicandi una cum Ordinario de earum Professionis nullitate. Responsum fuit, quod si agatur de Monialibus Ordinario loci immediate subiectis, tunc, quum nullus sit earum Superior Regularis, solus Ordinarius judicat de Professione reclamantium intra quinquennium: si vero Moniales Regularium regimini subint, tunc hujusmodi causæ judicantæ sunt ab Ordinario loci simul, & a Superiore Regulari; ab eo nimirum, cui conceditum est universum Monasterii regimen, non autem a Confessorio Regulari Monialium. Dubitatum est etiam, utrum Superior Regularis jus suum cedere possit Ordinario loci, eique per-

stat-

mittere, ut in huiusmodi causis solus procedat, & iudicet. Id autem prædicta Congregatio fieri posse negavit; permisit tamen Superiori Regulari, ut si iudicium assumere nolit, aut non possit, alium subrogare valeat, vel Regularem, vel etiam Ecclesiasticum secularem juris Canonici peritum, qui una cum Ordinario Iudicis partes exerceat. Denique quaesitum fuit, si forte Ordinarii, & Superioris Regularis iudicia inter se discrepantia extiterint, quodnam ex ipsis alteri prævalere debeat. At in hoc casu responsum fuit, causam ipsam ad Apostolicæ Sedis iudicium devolutam censeri.

Quum vero inter capita nullitatis Professionem Regularem irritantia, unum etiam adnumeretur, si nempe aliquis Professionem emiserit in Cœnobio ad Novitiorum institutionem minime destinato, in iis tamen locis, in quibus rec. mem. Prædecessor Noster Clemens Papa VIII. Decreta de Regularibus a se edita vim habere mandavit; si quis ex hoc capite Professionem a se factam intra quinquennium impugnare voluerit, aut etiam si Religio intra idem quinquennium possulaverit alicujus Professionem ex huiusmodi capite irritam declarari; Decretum citatis a se, record. Urbano Papa VIII. altero Prædecessore Nostro iustis, gravibusque de causis, ac de consilio præfate Congregationis Concilii Tridentini Interpretis, editum die 5. Januarii 1636. incipiens *Ad occurrendum*, quo statutum fuit huiusmodi causas ad eandem Congregationem privative pertinere. Hæc sunt potiora in genere Decreta ex regestis prælaudatæ Congregationis excerpta, quæ licet alias a Prædecessoribus Nostri Romanis Pontificibus Apostolica auctoritate non semel approbata fuerint, & confirmata; Nostamen eadem præsentium litterarum tenore, atque auctoritate simili, novo approbationis, & confirmationis nostræ robore communimus, atque ab omnibus, ad quos spectat, seu respective spectabit in posterum, pro regula haberi, ac plenarie executioni demandari præcipimus.

Quibus ita constitutis, firmataque pertinentia causarum, quæ intra quinquennium a die Professionis emissæ adversus illius validitatem introducuntur; consequens est, ut & ea indicemus, quæ de ordine, ac methodo in huiusmodi iudiciis servanda a Majoribus sapienter constituta sunt, tum et proferamus, quæ nos ipsi opportune addenda censuimus,

quæque pari auctoritate, ac præsentium litterarum vigore perpetuis futuris temporibus servari volumus, & mandamus. Jam de ipsa huiusmodi causarum introductione notum est Decretum ejusdem Concilii Tridentini cit. sess. xxv. cap. xix. de Regulari. *Uti si quis antea habitum sponte dimiserit, nullatenus ad allegandum quancunque causam admittatur; sed ad Monasterium redire cogatur, & tamquam Apostata puniatur; interim vero nullo privilegio, seu Religioni juretur.* Ex quo sequitur Regularem postulantem iudicium fieri de sue Professionis nullitate, ab ipso iudicii lumine repelli, nisi constet eum in Religiosis suæ claustris morari & habitum Regularem resumplisse, si ipsum antea deposuerit.

De probationibus vero, licet non ignoremus, apud Superiores Regulares, Ordinariosque locorum usum receptum fuisse, in re tanti momenti, iudicia sua fundare in extrajudicialibus, atque attestationibus, quantumvis juramento firmatis, quæ ad perpetuam dicuntur; hoc tamen de cetero usurpari prohibemus, volentes, atque districte mandantes, ut ad assequendas probationes in huiusmodi causis necessarias verus, & iudicialis processus omnino conficiatur, in quo, & articuli exhibeantur ex parte illius qui adversus Professionem agit; & interrogatoria dentur ab ea parte quæ stat pro ipsius Professionis validitate; & testes tam super articulis, quam juxta huiusmodi interrogatoria examinentur; utque hæc forma non servata processus ipse, & sententia dependenter ab eoprolata, insanabili nullitatis vitio corruere censentur; saltem etiam dispositione juris communis quoad alia nullitatis capita, si, quæ forte in ipsa processus compilatione intervenerint.

Sub eadem pœna nullitatis decernimus atque statuimus, ut in hoc iudicio citari, aut audiri debeant cum Defensores Monasterii, seu Cœnobii in quo Professus vter Religiosus suscepit, tum ipsius Professi consanguinei, live propinqui, si alii quibus bona sua donavit, aut cessit; uno verbo, omnes quorum interest illius Professionem sustineri: in primis autem ii dicuntur (si superfluit fuerint) qui iudicati erunt tamquam auctores, aut complices metus eisdem incussus, ut Votis inivitis se obstringeret. Quemadmodum vero in citata Constitutione Nostra, quæ incipit, *Dei miseratione*, decrevimus, ut in singulis Diocesis ab Ordinario deputari deberet aliquis

probatæ, ac doctrina commendatus, cuius officium esset in causis matrimonialibus in iudicio stare pro validitate matrimonii; ita nunc omnibus, & singulis locorum Ordinariis committimus, & mandamus, ut personam aliquam similibus qualitatibus præditam in suis respectu Diocæsis eligant, cui *Defensoris Professionem* munus imponant; utque huic omnia demandata, in iuncta, & respective applicata esse censentur quæcumque nos in præcitatis litteris de matrimonii Defensore statuimus: Nos enim eadem omnia, præsentium tenore, ad hujusmodi Professionum Defensores expresse extendimus, & respective applicamus, & quoad istos pari modo locum habere decernimus. Id solum peculiariter pro Defensore Professionis in præsentibus statuimus, ut scilicet quidquid pro ipsius honorario, aut mercede, sive pro expensis in defensione causæ occurrentibus eidem præstandum esse iudex prudenter arbitratu fuerit, id omne ab illis exolveri debeat, quibus a Professo renunciata fuerunt bona in Religionis ingressu dimissa; si vero hi non existant, aut si Professus nihil renunciandum habuerit, ipsa Religio, quatenus ex illis sit, quæ temporalia bona possident, ad hujusmodi solutiones teneatur. Si autem nec assint bona renunciata, nec Ordo Regularis, de quo agitur, quidquam possideat, tunc Defensori Professionis satisfacti ex pecuniis multarum illius Tribunalis, in quo causa agitata fuerit, sive alterius, prout in alijs prædictis Litteris Nostreis de matrimonii Defensore statuimus.

Lata demum sententia a Superiore Regulari, & ab Ordinario loci, si ea pro validitate Professionis pronunciata fuerit, neque Professus appellationem interponat, causam finitam esse non dubitatur. Si vero Professus ad Iudicem secundæ instantiæ appellaverit, vel etiam ulterius eadem causa retractanda fuerit, in omnibus hijsce Judiciis volumus humiliter Defensorem Professionis ex Officio deputatum intervenire, eodem prorsus modo, quo in citata Constitutione decrevimus, Defensorem matrimonii in secunda, & ulteriori instantia iudicio semper adesse. Ac sicuti præterea statuimus hujusmodi Defensoris partes esse a Sententia Judicis primæ instantiæ pro matrimonii nullitate lata ad ulterioris instantiæ Iudicem provocare, & formam prosequendi iudicium in ulterioribus hujusmodi instantiis præscripsimus; ita porro volumus, ut Defensor Professionis a Sententia in prima in-

stantia pro nullitate Professionis edita appellare omnino debeat; atque in secunda, seu ulteriori hujusmodi causarum revisione, eadem omnia volumus observari, quæ pro causis matrimonialibus in eadem Constitutione mandavimus.

Quemadmodum denique legitimis poenis ibidem constituimus adversus eos, qui post unicam obtentam Sententiam pro prioris matrimonii nullitate, sive pendente appellatione, sive ea per incuriam, aut fraudem Defensoris non interposita, ausi fuissent novas nuptias contrahere; atque decrevimus nemini licere ad altera vota transire, nisi duæ saltem Sententiæ conformes pro nullitate prioris matrimonii emanaverint: ita si quis in Ordine Regulari Professus post unicam Sententiam favore nullitatis Professionis pronunciatam, sive pendente, sive ommissa culpabiliter appellatione, e Claustris exire, a Religione discedere, quodque magis est, habitum Regularem abicere præsumplerit; volumus, atque statuimus, omnibus eum poenis, atque censuris a Sacris Canonibus, & a Constitutionibus Apostolicis contra Apostatas latis, atque sancitis, subiacere, & obnoxium esse, decernentes pariter in hujusmodi causis de Professionis nullitate, liberum Professo non esse a Religione migrare, nisi duas talem obtinuerit Sententiæ conformes, quibus ab eo emissæ Professio nulla, & irrita declarata fuerit.

Ec primæ quidem instantiæ Iudices super validitate Professionum, quæ intra quinquennium judicialiter impugnantur, ut supra dictum est, Superior Regularis, similique Ordinarius loci esse debent. Si vero eadem causæ in secunda, aut ulteriori instantia sint discutientiæ, statuimus, inherentes antiquis quibusdam sæpe dictæ Congregationis Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum Decretis, quæ pariter tenore præsentium approbamus, & confirmamus, ut causæ hujusmodi ad eos Iudices devolvantur, ad quos de jure aliæ omnes causæ Ecclesiasticæ post Sententiam Ordinarii in gradu appellationis respective devolvuntur; ita tamen, ut hi quoque Iudices, sicuti Ordinarius in prima instantia una cum Superiore Regulari procedit, sic & ipsi procedere, & judicare debeant una cum Superiore Regulari, non quidem illius Monasterii in quo reclamans professus est, sed alterius Monasterii ejusdem Ordinis in eorum Civitate, aut Diocæsi existentis, vel eo non extante, cum Superiore vicinioris Monasterii ejusdem pariter Ordinis, seu cum

alia

alia persona Ecclesiastica, cui juxta præmissa, Superior ille, ad quem pertinet, suas vices ad hunc effectum delegaverit. Si autem hujusmodi causæ in secunda, aut ulteriori instantia ad Sedem Apostolicam devolvantur & a prædicta Congregatione Concilii, sive ab altera super consultationibus Episcoporum, & Regularium, aut denique ab Auditorio Rotæ, ut respective assollet, discutendæ fuerint; nullus erit locus ad judicandum Superiori Regulari, qui neque tunc ad ferendam Sententiam admittitur, quum ab eadem Congregatione Concilii juxta relatum superius Urbani Prædecessoris Decretum, examinanda fuerit, etiam intra quinquennium, validitas Professionis ex eo capite impugnata; quod facta fuisse asseritur in Monasterio, aut Cœnobio Religionis Tyronibus instituendis minime addito.

Hactenus de judiciis super nullitate Professionis, quæ intra quinquennium a die ipsius Professionis emissæ introducuntur: de quibus hoc etiam declarando decernimus, ut quæcumque in superioribus statuta sunt, ea omnia locum habere, & observari debeant etiam in Curia S. R. E. Cardinalis Nostri, & Romani Pontificis pro tempore in Urbe ejusque Districtu Vicarii in spiritualibus Generalis, quoties hujusmodi causas intra idem quinquennium in ipsius Tribunali Ordinario judicandas esse contingat. Jam vero videndum est de ejusdem generis causis, quæ post elapsum quinquennium hujusmodi in judicium adducuntur.

Porro quum Sancta Tridentina Synodus, post quinque annos ab emissâ Professione transactis, omnem aditum ad reclamandum professis interclusum esse sanxisset per ea aperta verba superius relata: *Non audiat, nisi intra quinquennium a die Professionis*; adeo inhærendum hujusmodi sanctionis litteræ duxerunt Majores Nostri, ut sub præmem. Prædecessore Nostro Gregorio Papa XIII. decretum fieret, ac veluti pro regula statutum, nullius causæ introductionem super nullitate Professionis, elapso quinquennio, admittendam esse, etiam si Professio per vim, & metum facta diceretur, atque probari vellet, hujusmodi vim, & metum toto quinquenni tempore permansisse. Verba Decreti die 7. Martii anni 1598. editi, quæ habentur *Decretorum Congregationis Concilii Tomo IX. fol. 55.* hæc sunt: *Gregorius XIII. ex Sententia Congregationis Concilii declaravit, eos, qui per vim, & metum se Religionem professores præstiterunt: nisi intra quinquennium reclamaverint, eo elapso, non esse audiendos*

tamen allegarent, vim, & metum semper durasse.

At vero procedentibus temporibus, non sine justis gravibusque causis, ut plane persuasum habemus, inductum fuit, ut admitterentur instantiæ pro restitutione in integrum adversus lapsum quinquennii.

De quibus tamen iudicium facere ad Apostolicam Sedem semper privative pertinuit, sive ex parte Professi, sive ex parte Religionis instantiæ hujusmodi proponerentur, ac licet ipsa reclamatio ob impedimentum per totum quinquennium perseverans dilata fuisse diceretur. Hoc enim remedium restitutionis in integrum, extraordinarium in jure vocatur, cujus concedendi facultas Judicibus inferioribus competere nequit, non obstante quacumque contraria consuetudine etiam immemorabili, aut quolibet asserto privilegio; ut patet ex compluribus in eadem Sententiam Decretis ejusdem Congregationis Concilii Tridentini Interpretis, quæ recensita fuerunt in Decreto edito die 24. Septembris anni 1749. in causa *Sicula restitutionis in integrum*, quod a nobismetipsis die 28. ejusdem mensis, & anni approbatum, & confirmatum fuit, quodque iterum præsentem tenore approbamus, & confirmamus, reservato Nobis, & Successoribus Nostri Romanis Pontificibus jure concedendi Ordinarii, & Superioribus localibus in quibusdam peculiaribus casibus facultatem examinandi etiam causas restitutionis in integrum, ac super ipsis pronunciandi antequam ad Sententiam ferendam super Professionis validitate, aut nullitate deveniant, ut non semel ex Apostolicæ Sedis dispensatione factum fuisse non ignoramus.

Hujus autem judicii methodus diversa quondam fuit ab ea, quæ in præsentem observatur. Antiquis enim temporibus, visa probabili ratione, seu fumo, ut ajunt, causam restitutionis in integrum, ea ab Apostolica Sede concedebatur, nimirum facultas indulgebatur reclamantibus adversus Professionem, ut, licet elapsus esset quinquennium, nihilominus de illius nullitate coram Judicibus competentibus actionem promovere possent; præ cuius judicii instructione deinceps a Superiori Regulari, & ab Ordinario loci legitimus conficiatur processus, atque Sententia super validitate, aut nullitate feretur. Quæ sane methodus, si hoc etiam tempore in usu esset, oportet Nos eorum præcipue, quæ ad hujusmodi iudicium consequentia sunt, rationem habere; ac providere, ne unus tantum Sententiæ viget

Professiones Regulares dissolverentur. Sed alius hodierno tempore est ordo, qui in prætatis Congregationibus, seu Tribunalibus pro concedenda restitutione in integrum adversus lapsum quinquenni observatur: nam priusquam super eo quidquam decernatur, committitur Ordinario loci, & Superiori Regulari ut processum conficiant, eoque demum transmissio, proponitur dubium super concessione restitutionis in integrum; idque non minus accurate, ac severe examinatur, ac si dubium propositum esset super ipsa validitate, aut nullitate Professionis. Si autem petita in integrum restitutio concedatur, tunc Ordinario, & Superiori locali committitur, ut Sententiam proferant super controversa Professionis validitate. Sed quamvis in huiusmodi commissionibus plena ipsis relinquatur facultas iudicandi sive pro validitate, sive pro nullitate Professionis, prout ipsis iustum visum fuerit; usum tamen compertum est, quod, quum iidem satis non verint quam diligenti, & gravi iudicio apud Sedem Apostolicam discussæ fuerint causæ, propter quas restitutio in integrum concessa fuit, visum taxat huiusmodi concessionis relicto, nec ulteriori instituto examine, ad ferendam pro nullitate Professionis Sententiam ut plurimum sine dubitatione procedunt.

Accuratius huiusmodi examen causarum restitutionis in integrum apud Romanæ Curia Judices in more positum, non modo non immutare intendimus, verum etiam approbatione Nostra singulis, ad quos pertinet, magnopere commendatum ab ipsis in posterum observari volumus, ac iubemus; hoc tamen addito, ut in commissionibus, quæ diriguntur Superioribus Regularibus, & Ordinariis locorum pro continendis processibus, iisdem sub pœna nullitatis actuum iungatur, ut in omnibus Procedere debeant cum interventu Defensoris Professionis; ad quem nimirum pertinet interrogatoria dare, juxta quæ examinari debebunt testes, aliaque ad officium sibi impositum pertinentia diligenterissime præstare. Item volumus, ut in ipsa propositione dubii super concessione restitutionis in integrum, tam in præfatis Cardinalium Congregationibus Concilii Tridentini interpretationi, & Episcoporum, ac Regularium consultationibus præpositis, quam in Auditorio Roræ, aut in quacunque Congregatione peculiariter foris deputata, sub simili nullitatis pœna, Defensor Professionis, ab eo qui Tribunalis caput est deputatus, expensis eorum, de quibus supra, semper & in omnibus actibus in iudicio

stare debeat: neque solum in prima huiusmodi dubii propositione, sed etiam in ulterioribus, quatenus reclamans in prima rejectus ad novam audientiam admittatur. Denique, ut pro fruendo beneficio restitutionis in integrum unica favorabilis resolutio nequaquam iusticiat, nisi ea per secundam conformem, iterato causæ examine, auditoque seu per Defensorem Professionis confirmata fuerit, quemadmodum in altera Constitutione Nostra præfatis initio allegata, de causis super nullitate matrimonii constitutimus: Nos enim præfentium tenore decernimus, ac sub pœnis adversus Apostatas sancitis districtè prohibemus, ne quis sub clypeo unice resolutionis pro concessione restitutionis in integrum obtentæ, e Religionis Claustris migrare, multoque minus habitum Regularem deponere audeat, seu præsumat: quum ad præfatas pœnas declinandas & altera resolutio sub restitutione in integrum priori consentanea, & Sententia super nullitate Professionis a Superiore Regulari, & ab Ordinario ferenda expectari omnino debeant, nec nisi per huiusmodi Sententiam a prædictis iudicibus, prævis duabus resolutionibus pro concessione restitutionis in integrum legitime latam, iudicium absolutum censeri queat.

Quæ omnia si ita observabuntur, ut a Nobis constituta sunt, utque omnibus, ad quos pertinet, ac pertinebit in posterum, sedulo observanda, & implenda a Nobis præscribuntur, & enixe inculcantur; pro istò non dubitamus, quin multo rariores in posterum futuræ sint instantiæ, & contentiones eorum, qui vel intra quinquennium a die Professionis emissæ, vel etiam eo elapso, susceptum Religiosæ vitæ institutum relinquere adstantur. Ad hoc autem certius obtinendum magnopere contulerit, si a Superioribus quoque Regularium Ordinum in Novitiorum admissionibus ea observabuntur, quæ & in eorum Constitutionibus, & in Decretis sac. record. Clementis Papæ VIII. Prædecessoris Nostrî statuta sunt, quæque omnia ab ipsis plenissime observari, & impleri Nos pariter ipsis precipimus, ac iubemus; tunc etiam si ipsi minus facile consensum suum præbeant, ut admittantur ad Professionem Tyrones, sive qui ætatem quidem a Concilio præscriptam compleverint, at non ad eam pertingerint, quæ a Constitutionibus Ordinis statuta est; sive illi, qui licet annum novitatus expleverint ad normam Concilii, adhuc tamen ulterius in eo manere deberent juxta præscriptum suarum peculiarium

tium Constitutionum, multoque magis ii, qui nec per integrum annum, sed per octo, aut sex menses dumtaxat tyrocinium posuerunt: ac deinceps si ipsi Superiores haud se interponent, neque curabunt, ut Professores ante legitimam ætatem ad Ordines Sacros promoveantur. Quæcumque enim, siue in Sacris Canonibus, aut Pontificis Constitutionibus, siue in peculiaribus Ordinum Statutis, circa præmissa provide constituta sunt, non parum habent momenti ad religionem vocationem in hominum cordibus stabilendam, & ad cohibendam versatilem animorum mobilitatem, quæ ut plurimum aut sola, aut potissima causa est, qua Professores adducuntur, ut vota, quibus obstricti sunt, irrita declarari cupiant. Neque vero Apostolica Sedes ullas unquam dispensationes in præmissis concedere consuevit, nisi prævio assensu, aut etiam accedentibus precibus Superiorum Regularium, quibus nempe æquum, & necessarium est idem adhiberi in expositione causarum, quas urgere asserunt pro concedendis dispensationibus, quæ petuntur. Illud autem nullo modo ferri, aut probari potest, quod tamen apud plerisque invaluisse constat, ut scilicet reclamantibus adversus Professionem siue intra quinquennium, siue post ejus decursum, Superiores ipsi contraditores sese non exhibeant, aut etiam aperte suffragentur; ex falsa nimirum opinione, quod Religiosorum virorum locietate indignus censendus sit quicumque ab ea discedere ex optat: quodque ex inutili Monacho utilis fortasse Clericus Sæcularis existere possit. Numquam enim licitum est iustitiam deferere ad prode, quæ jubet omni ratione sustineri actum adeo solemnem, & naturæ suæ irrevocabilem, in quo perfricando, una cum Professio, ipsa quoque Religio intervenit.

Ad prædictum finem præterea quam maxime proderit, si & Ecclesiastici Prælati, & Indices debitas Officii sui partes explere non prætermittant. Ecclesiarum quidem Prælati, si anathemati subiectos declarabunt omnes, & singulos cujuscumque qualitatis, conditionis, & dignitatis fuerint, qui Virgines, aut Viduas, seu alias quascumque mulieres invitæ, præterquam in casibus in iure expressis, coegerint ad ingrediendum Monasterium, vel ad suscipiendum habitum cujuscumque Religionis, vel ad emittendam Professionem; juxta Sanctionem Sacræ Tridentinæ Synodi *sess. xxv. cap. xviii. de Regul.* ubi etiam pares censuræ statuuntur adversus eos, qui in hujusmodi sacris consiliis, auxi-

lium, vel favorem dederint; ac si omnes similiter, quotquot ausi fuerint compellere viros ad ingrediendam Religionem, & ad vota profutenda, justis, gravibusque pœnis afficiant. Judices vero, si falso ante omnia depositio præjudicio, quo nonnulli arbitrantur latissimam viam, quoad fieri potest, aperientiam esse iis, qui inde migrare cupiunt, ubi invito animo commorantur, ad exactam iustitiæ lancem expendant, & numerum, & qualitatem testium, qui ad comprobandam nullitatem Professionis inducuntur, & viam majorem a minori, metum gravem a levi, debilem a constantiori sexu, interclusam a permissa reclamandi facultate discernant, aliasque omnes circumstantias sedulo animadvertant, quæ in hoc toto rerum genere ab Auctoribus considerari solent.

Itaque prædictis omnibus, & singulis gravissime denunciamus, districteque præcipimus, ut in cunctis quæ ad eorum officia pertinent, a iustitiæ tranſite, & a præscriptis sibi legibus ne nimium quidem discedant: ac meminerint omnium, quæcumque gesserint, severissimam sibi rationem tum apud Divinum Judicem, tum apud homines reddendam fore. Nos vero, si Deo placebit, valetudinem Nobis cum vita servare, non parum operæ conferre intendimus, quo planius, atque facilius de causis hujus generis ab ipsis in posterum judicari valeat. Siquidem Nobis positum est cum consilio delectorum virorum in Theologica, & Canonica facultate præstantium nonnullas quæstiones accurate examinare, ac dirimere, quæ variis Scriptorum opinionibus factæ, & variis species induentes, juxta diversas occurrentium casuum circumstantias accipies, atque sollicitos detinere solent judicantium animos; ut Nobismetipsi in minoribus olim constituti non semel evenisse meminimus, quam pro munere Secretarii prælatæ Congregationis Cardinalium Conc. Trid. Interpretum hujusmodi causas ad regulam juris exigendas præ manibus haberemus. Ejusmodi sunt exempli causa quæstiones: Utrum Professio, quamvis initio nulla fuerit, per subsequentes tamen actus convalescat: quinam sint actus ex quibus hujusmodi convallatio, seu ratificatio inducatur: & quid momenti habeat ad hunc effectum susceptio Sacrorum Ordinum *ad titulum Religiosæ pauperum*. Præterea si quis forte ante legitimam ætatem ignorans Professionem emisit, & in ea ignorantia per plures annos in Religione permanierit, seque valide Professum existimans, ea omnia quæ Professorum sunt

una cum sociis præstiterit, an hic deinde intelligens qua ætate vota emiserit, non obstantibus actibus veri Professæ se gestis, adhuc præfatæ ignorantie præsidio actionem habeat ad reclamandum adversus Professionem a se factam; an vero talis ignorantia nihil eidem suffragetur, quo minus Professionem initionem nullam per subsequeutes actus ratam habuisse censetur. Item, an Professus, qui in Professionis actu impedimento aliquod, sive defectum occultavit, de quo interrogatus fuit, addita declaratione ad formam Constitutionum, quod scilicet Religio ipsum cum hujusmodi defectu, aut impedimento forsan occultato admittere non intendebat: an, inquam, talis Professus, qui Religioni dolum struxit, ejusmodi commodum ex propria fraude desumere possit, ut validitatem suæ Professionis ex eo capite impugnare valeat. Denique, an nullam vim habere debeat in foro externo ad suadendam Judici nullitatem Professionis, quod reclamantes Professæ asserere sæpe non dubitant, se in proferendis Religiosis votis, mentem servasse alienam a proposito se obligandi. Hæc omnia aliaque similia in hujusmodi iudicii frequenter occurrentia, & in utramque partem hætenus disputata, tum Nostro, cum aliorum, quos, ut supra diximus, in consilium advocaturi sumus, diligentissimo, Deo adjuvante, explanare delibavimus.

Interim præsentēs litteras, cum omnibus, & singulis in ipsis decretis, atque statutis firmas, validas, & efficaces existere, ac perpetuo fore, suosque plenarios, & integro effectus sortiri, & obtinere, ac ab illis, ad quos spectat, & pro tempore quandoque spectabit in omnibus, & per omnia plenissime, & inviolabiliter observari volumus, & decernimus. Sique, & non aliter per quoscunque Judices Ordinarios, & Delegatos, etiam causarum Palatii Apostolici Auditores, prædictæque S. R. E. Cardinalium Congregationes generales, & particulares, aliosque ejusdem S. R. E. Cardinales, etiam de Latere Legatos, & S. Sedis Nuncios, aliosve quoslibet quacunque præerogativa, auctoritate, & potestate fungentes, & functuros, sublata eis, & eorum cuilibet, quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, ubique judicari, & definiri debere; ac nullum, irritum & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

Non obstantibus tam causarum forsan ad hunc diem introductarum pendentia, quas quidem causas, in quibuscunque statibus, & terminis de præsentī reperiantur, juxta superius præscripta omnino tractari, judicari, & definiri debere expresse decernimus; quam Nostra, & Cancellariæ Apostolicæ regula de jure quasito non tollendo, aliisque Apostolicis, ac in universalibus, Provincialibus, & Synodalibus Conciliis editis, generalibus, vel specialibus Constitutionibus, & Ordinationibus, Decretis quoque, & resolutionibus a præfatis Cardinalium Congregationibus, sive ab Auditorio Roræ prædicto, aut aliis quibuscunque Judicibus, & Tribunalibus alias forsan, & aliter factis, conditis, & emanatis; necnon quibuscvis etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, Statutis, Privilegiis, Exemptionibus, & indulgentiis, etiam in corpore Juris clausis, aut litteris Apostolicis, quibuscvis Personis, Collegiis, Locis, Ordinibus etiam Militaribus, Congregationibus, Societatibus, & Institutis, etiam Societatis Jesu, & S. Jo: Hierosolymitani, aliisque quibuscvislibet specificis, & individua mentione dignis, etiam sub quibuscunque verborum tenoribus, & formis, & cum quibuscvis etiam Clausulis, & Decretis, etiam derogatoriarum derogatoriis, & irritantibus in genere, vel in specie, etiam motu simili, & de Apostolicæ potestatis plenitudine, seu consistorialiter, ac alias quomodolibet in contrarium præmissorum concessis, ac pluries confirmatis approbatis, & innovatis. Quibus omnibus, & singulis etiam si pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, & individua mentio, seu quævis alia expressio ad id servanda foret, illorum tenores, formas, causas, & occasiones præsentibus pro plene, & sufficienter expressis, & exactissime servatis, & specificatis respective habentes, illis alias in suo robore permanentibus, hac vice dumtaxat, & ad præmissorum effectum plenissime, & amplissime motu pari derogamus, & derogatum esse volumus, ceterisque contrariis quibuscunque.

Volumus insuper, & eadem auctoritate prædicta mandamus, ut eadem præsentēs, & in eis contenta quæcumque ad omnium notitiam facilius deducantur, nec quicquam de eis ignorantiam prætereunde valeat, ipsas præsentēs, seu earum trans-

sum-

sumpta ad valvas Ecclesiæ S. Joannis in Laterano & Basilicæ Principis Apostolorum de Urbe, necnon Cancellariæ Apostolicæ Curizque Generalis Innocentianæ in Monte Citorio, & in Acie Campi Floræ per aliquem ex Curioribus nostris, ut moris est, publicari, & affigi; sicque publicatæ, & affixæ, omnes, & singulos, quos concernunt, seu concernent in futurum, perinde efficere, & arctare, ac si unicuique illorum personaliter intimatæ, & notificatæ fuissent.

Utque earumdem præsentium transumptis, seu exemplis etiam impressis, manu alicujus Notarii publice subscriptis, ac sigillo personæ in Ecclesiastica Dignitate constitutæ munitis, eadem prorsus fides tam in judicio, quam extra illud ubique locorum habeatur, quæ ipsis præsentibus habetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Nulli ergo omnino hominum liceat paginam hanc Nostrarum confirmationis, approbationis, voluntatis, mandatorum, statutorum, decretorum, & declarationum infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus, se noverit incursum.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem anno Incarnationis Dominicæ 1748. quarto nonas Martii, Pontificatus Nostri anno octavo.

D. Cardinalis Passioneus.

J. Datarius.

VISA DE CURIA

J. C. Boschi.

J. B. Eugenius.

Loco & Plumbi.

Registrata in Secretaria Brevium.

Anno a Nativitate Domini Nostri JESU CHRISTI 1748. Indictione 11. die vero 17. Martii, Pontificatus autem Sanctissimi in Christo Patris, & Domini Nostri D. BENEDICTI, Divina Providentia Papæ XIV. anno 8. supradicta Constitutio affixa, & publicata fuit ad valvas Basilicæ Lateranensis, & Principis Apostolorum, & Cancellariæ Apostoli-

cæ, Curizque Generalis in Monte Citorio, & in Acie Campi Floræ, ac in aliis locis solitis, & consuetis Urbis per me Franciscum Romolatum Apostolicum Cur.

Horatius Mugnaini Mag. Curf.

XXII.

SS. D. N. BENEDICTI PAPÆ XIV.

CONSTITUTIO

Super designatione Confessoriorum extraordinariorum pro Monialibus.

BENEDICTUSEPISCOPUS

Servus Servorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

P Astoralis curæ Nobis impositæ munus hanc, inter alias, sollicitudinem a Nobis postulat, ut pupillorum animis in afflictione, & angustia constitutis opportuna solatia, ac remedia asserre non negligamus, quorum ope interiorum conscientiarum tranquillitatem recuperare, aut conservare valeant, sine qua impossibile est debitam Omnipotenti Deo servitutem alacri, & prompta affectione exhibere. Hujusmodi angoribus, & afflictionibus confici passim constat Religiosas Mulieres in Claustris degentes, quibus certus, & unicus Sacramenti Pœnitentiæ Minister a Monasterii Prælato ad tres, ut minimum, annos designari solet, cui, si aliquando, præ pudore, vel alia quapiam de causâ, non omnes conscientiarum suarum recessus aperire audeant, atque ideo confessionis integritati detrudere incipiant, in barathrum perditionis æternæ seipsas misere conjiciunt. Quod sane haud raro evenire, satis Nobis exploratum, atque compertum est tum ex his, quæ in Apostolicæ Pœnitentiariæ Officio tractari vidimus, dum olim in minoribus constituti plurium annorum spatio minus Doctoris in Decretis in eodem Officio sustinuumus; tum etiam ex his, quæ in Episcopali Anconitanæ primum, deinde in Metropolitana Bononiensis Ecclesiæ regimine frequentius usu cognovimus; tum demum ex his, quæ sæpius ad Nos in Petri Cathedra octavum jam annum Dei misericordie

feratione residentes deferri contingit, sive audire debeat. Quod quidem non alia de ex parte diversarum hujusmodi Monasteriorum causa præscriptum fuit, quam quia satis quæ animarum suarum angustiis paternis contactat nonnullas aliquando Moniales oculis Nostris idemdem subprece coguntur, esse, quæ nulla ratione adduci possunt, sive ex parte Ven. Frat. Nostrorum Ecclesiæ ut aliquod peccatum suum ordinario Con- rum Antistiti, qui Nobis earundem Mo- nasterio confiteantur; adeo ut necesse or- nialium in suis Diocæsiis existentium ca- nimmo sit alterius Confessarii copiam ipsis lamitates, ex præallegata causa ortas, aut suppetere, ut apud hunc de peccatis suis viva voce, aut per litteras non semel re- integre, rite, atque utiliter confiteri poi- præstentur, ac super ea re Apostolicæ sint. Id ipsum probe animadvertit Ma- providentiæ opem postularunt. Hinc est, gnus Ecclesiæ Dei Sacerdos S. Carolus Bor- quod Nos earum specialibus indigentibus per- roniæ, qui prædicti Conc. Trid. absolu- hanc Nostram perpetuo valituram Consti- tutionem operis sua plurimum juvit, ejusque exe- cutionem oportune prospicere volentes, cutionem, & observantiam in sua Mediolan- non quidem intendimus consultissimam il- menti Civitate, & Provincia non sine iu- nam, & veteris disciplinæ auctoritate ro- menis laboribus, & curis innoxia, is enim boratam legem tollere, aut abrogare, qua hac de re decrevit: *Præterea Superiores ex generaliter statutum esse dignoscitur, ut Decreto Sacri Tridentini Concilii quotannis pro singulis Monialium Monasteriis unus rationem Confessorem extraordinarium Monia- dumtaxat Confessarius deputetur, qui Sa- libus sibi subditis exhibeat, cui curent, ut u- cramentales Confessiones universæ earum- niverse confiteantur, ut quæ hujusmodi indi- Communicari excipiat, neque liceat u- gent medicina propter aliquem oculorum an- nique Moniali peculiarem Confessarium- imæ morbum, neque ipse eum postulare, nisi ac- pro libito sibi deligere; sed hoc dumtax- cipere ab officio Conf. sive nunquam auderent, at liberius mereri suis malis possit, ac diaboli la- si quando generalis hujusmodi legis rigor- queos evadere, una cum reliquis Confessario no- in peculiaribus casibus, non sine anima- ro sua peccata confitendo, ut illegere est in A- rum detrimento, aut periculo servari pos- ctis Ecclesiæ Mediolan. imprej. anno 1599. pag. 53. in editione autem Lugdunensi Tom. I. pag. 46.*

Sane jamdudum Sanctus Thomas Aquinas Scholarum Princeps, Ecclesiæque Do- ctor, in *Supplemento tertie partis, quæst. 8. art. 4. ad sextum, sive in quartum Sen- tentiarum*, ex quo commentario desum- ptum est hujusmodi *Supplementum*, hoc Superioribus monitum dedit, ut subditis Monialibus exhibeant, bis, aut ter in anno suis, quibus certum, & unicum Confes- sarium designare solent, haud difficulter licentiam concedant conherendi peccata, si alteri Sacerdoti; propterea quod mul- ti infirmi, & imbecilles animo reperun- tur, qui potius eligerent sine Sacramen- tali expiatione ex hac vita migrare, quam ipsa peccata certo alicui Sacerdoti, a Su- periore designato aperire. Jam vero Sa- cro-sancti Conc. Trident. Patres hanc le- gem districte sanxerunt; *sess. xxv. cap. x. de Regul. ut Episcopi, alique Monasterio- rum Prælati subiectis sibi Monialibus Con- fessarium extraordinarium quibus, aut tribus vicibus in singulis annos exhibere debeant, per hæc verba: Præter ordina- rium autem Confessorem alius extraordinarius ab Episcopo, aut aliis Superioribus, bis, aut ter in anno offeratur, qui omnium Confessiones*

Porro quicumque Conciliaris Decreti sem- pter penitus intrinseperit, non modo saluta- rem illius providentiam facile agnoscat, sed & circumspiciat ejusdem æquitatem mirari debeat. Superioribus enim tantummodo- jungitur, ut duabus, tribusve vicibus intra annum Confessarium extraordinarium offeratur. Hujusmodi autem Confessarii- bus subter earum omnium Confessiones exci- pere quotquot eidem confiteri velint: Qui tamen omnibus, & singulis Monialibus præ- cipitur, ut peccata sua extraordinario Sa- cerdoti confiteantur. Nihil aliud enim re- quiruntur ab omnibus in Monasterio, tam- scilicet a Superioribus, ceterisque Moniali- bus Professis, atque Novitiis, quam a Sa- cularibus, quæ vel educationis causa, vel alio sign'o in eodem Monasterio cum debitis facultatibus committuntur, nisi ut extra- ordinario Confessario singulæ se sistant si- ve ad Sacramentalem Confessionem apud ipsum, si placuerit, peragendam, sive ad salutaria monita, etiam extra Sacramen- talem Confessionem ab ipso accipienda. Atque ita prudentissime consilium est,

ne si Moniales aliquæ extraordinarium Confessarium adirent, aliæ autem coram ipso non compareant, suspiciones, atque obloquutiones excitarentur, & illæ quidem censerentur necessarias habuisse causas, ob quas ad extraordinarii opem confugere coactæ essent; aliæ vero ab huiusmodi necessitatibus, & causis immunes iudicarentur. Quam agendi rationem communi Doctorum calculo comprobata fuit. mem. Prædecessor Noster Clemens Papa XI. Edicto suo, quod est XV. in *secunda parte ipsius Bullarii*) inviolabiliter servari mandavit, eandem omnium Diocesinam consuetudinem recepit. Nec aliud Nobis hac in re addendum superest, nisi, ut Vener. Fratres Nostros Ecclesiasticos Antistites enixe hortemur, ut quamvis Tridentina Synodus de solis Claustralibus Monialibus in præmissis Decreto loquatur, nihilominus eandem discipline formam observent tam cum aliis Monialibus quæ, licet Claustræ legibus minime strictæ sint, in communitate tamen vivunt, quam cum aliarum quarumcumque Mulierum, aut Puellarum Cœtibus, seu Conservatoriis, quoties tam illæ, quam illæ, unicuique Ordinarium Pœnitentiæ Ministrum a Superioribus designatum habeant. Quæcumque enim circa Moniales in rigorosa Claustra viventes cavenda sunt, eadem in aliis quibuscumque Mulieribus, sive Regularibus, sive Sæcularibus in Communitate, aut Collegio degentibus, locum habere possunt, ideoque pari providentia, iisdem remediis arceri, aut emendari debent. Et nos quidem, quum hanc consuetudinem offerendi Confessarios extraordinarios bis, aut ter in anno singulis tam Monialium non Claustralium Communitatibus, quam piis aliarum Puellarum, & Mulierum Cœtibus, & Communitatibus in Nostra Civitate, & Diocesi Bononiensi induxerimus (quæ de re extat editum Nostrium num. 56. inter Pastorales Institutiones italicæ primum sermone a Nobis vulgatas, de indeque in latinum conversas) omnibus testari possumus, vel potius debemus, uberem spiritualium utilitatum messem nos inde evedientem collegisse.

Quum vero super relati Conciliaris Textus intelligentia nonnullæ quæstiones alias excitatæ, eademque jam pridem per opportuna Sedis Apostolicæ Decreta definitæ fuerint, operæ pretium ducimus huiusmodi definitiones ab omnibus, ad quos spectat, omnino tenendas, atque servandas, his Nostri Apostolicis litteris completis, & auctoritatis quoque nostræ robore communitas, in

prædictorum omnium notitiam deducere. Et primo quæsitum fuit ad quem Superiorem pertineat extraordinarium Confessarium Monialibus deputare, atque offerre. Sed facilis fuit responsio, quam Nos quoque Decreto Nostro ratam habemus: huiusmodi scilicet deputationem ad eum regulariter spectare, ad quem pertinet Confessarii ordinarii electio, & deputatio: ideoque Episcopus, sive Ordinarius loci, qui Monialibus sibi subiectis Confessarium ordinarium dare consuevit, idem Confessarium extraordinarium bis, aut ter in anno ad normam Tridentinæ Sanctionis iisdem offerre tenetur. Prælatum vero Regularis, ad quem pertinet ordinarium Confessarium subditis sibi Monialibus, servata Apostolicarum Constitutionum formæ, designare, & constituere, ipse etiam iisdem extraordinarium Confessarium in vim præfati Decreti, & juxta eandem Constitutiones, duobus, aut tribus per annum temporibus exhibere potest, ac debet. Quæ tamen ideo *regulariter* obtinere diximus: quia si Episcopus aliquis (quod Deus avertat) adeo hac in re negligens esset, ut Monialibus suis bis, terve in anno extraordinarii Confessarii copiam facere prætermitteret, obtendens, ut moris est, nullam hac de re Monialibus ipsis sollicitudinem, aut curam esse; tunc volumus Dil. Fil. Nostrium S. R. E. Cardinalem noderum, & pro tempore existentem majorem Pœnitentiarum, statim ac pro parte Monialium huiusmodi requisitus fuerit, Ordinarii Pastoris negligentiam supplere debere, earumque Monasterio extraordinarium Confessarium, ex eorum tamen numero, qui ad excipiendas Monialium Confessiones ab ipso Ordinario loci approbati fuerint, cum omnibus necessariis, & opportunis facultatibus concedere, & deputare. Quod si Prælatum Regularis eandem Concilii legem de Confessore extraordinario bis, aut ter in anno Monialibus sibi subiectis exhibendo similiter implere neglexerit, tunc locus fiet Decreto Congregationi S. R. E. Cardinalium ad ipsius Concilii interpretationem, & executionem auctoritate Apostolica deputatorum, quo scilicet eadem Congregatio ad quæstionem ab Episcopo Vercellensi propositam die 23. Augusti anni 1631. rescripsit, ut infra. *Episcopus Vercellen. supplicat sibi responderi, an deputatio Confessarii extraordinarii Monialium Regularibus subiectarum spectet ad Ordinarium loci: Sacra Congregatio censuit, ad Episcopum non pertinere, nisi in casu negligentia eorumdem Regularium, ut vi-*

de re licet *Decretor. lib. 14. pag. 493.* Nec aliter respondit quæstionibus ab Episcopis Belgii exhibitis, *die 6. Aprilis anni 1647.* ut legitur *Decret. lib. 18. pag. 32.* Quæ quidem rescripta, & Decreta Nos etiam præsentium tenore, & Apostolica auctoritate in omnibus, & per omnia approbamus, & confirmamus.

Quum autem Tridentina Synodus de universali quidem Monialium Communitate, ut supra, decreverit, sed nihil de singulis Monialibus statuerit, ut patet legenti Textum citati capituli X. utque etiam jam usque ab anno 1585. judicatum fuit ab ipsa Congregatione Cardinalium Concilii Interpretum, per subsequens rescriptum, quod extat *Decret. lib. 4. pag. 90. Sacra &c. consuit, extraordinarium Confessorem offerendum non alicui Moniali singulariter, sed omnibus Monialibus univ. e, ut omnium Confessiones audire debeat; in arbitrio tamen cuiusque Monialis esse, ut Confessorio extraordinario vellet confiteri: hinc ortum habuit alterum controversiæ, seu dubitationis caput, an scilicet, ubi jam universæ Communitati bis, terve infra annum Confessarii extraordinarii copia facta est, & nihilominus aliqua Monialis Confessarium peculiarem extra ordinem sibi concedi petat, an, inquam, hujusmodi petitioni sit indulgendum. Id autem primo loco quæsitum fuit, proposito casu Monialis graviter ægrotantis, quæ in mortis periculo pro spiritali consolatione postulet alium Sacerdotem, qui tunc non sit ordinarius Monasterii Confessor, suprema sibi Ecclesiasticæ pietatis officia, & pœnitentiæ Sacramentum ministrare. Huic annuendum facile esse, prædicta Congregatio pluries judicavit, ut videre est ipsius *Decret. Lib. XVIII. pag. 522. a tergo, sub die 6. Aprilis ann. 1647. & eodem libro pag. 586. die 22. Februarii anni 1649.* quæ pariter Decreta a Nobis præsentium tenore approbantur, & confirmantur; ut scilicet Episcopi subiectis sibi Monialibus in gravi infirmitate constitutis, & id expetentibus, peculiarem Confessarium concedere debeant; itemque etiam ipsam præsentem erga Moniales Regularibus Prælatibus subjectas, quum aliqua ex illis a suo Superiore Regulari hujusmodi gratiam impetrare non potuerit. In hoc autem casu nihil statuitur de Cardinali Majore Pœnitentiarum, non idcirco quia nequeat is pro singulis Monialibus idem facere, quod supra diximus eundem pro toto Monasterio facere posse; sed quia tunc, ob temporis angustias interclu-*

sa præsumitur via recurrendi ad ipsius Officium. Quod si nihilominus ipsius adeundi tempus, & modus suppetat; ad eum pertinebit eadem proflus ratione peculiariibus supplicantium necessitatibus providere, quæ dictum est superius, universæ Religioſæ Communitati ab ipso consulendum esse.

Actum deinde fuit de peculiaribus quibudam Monialibus, quæ nec corpore infirmæ, nec morti proximæ, Ordinario tamen ministro confiteri obhærmate recusant. Illarum quoque animi debilitas commiseranda est, & sublevanda; adeoque, ubi earum resistantia superari nequeat, Confessarius extra ordinem deputandus est, quæ earum Confessiones peculiariter excipiat. Id vero circa Moniales Episcopo, sive Ordinario loci imbutus ab ipso Ordinario præstari debet. Quod autem ab illas pertinet, quæ Regulari regimini subsumt, ad Regularem Prælatum pertinet, servatis servandis, peculiariter ipsis destinare Confessarium ex approbato ab Ordinario ad Confessiones Monialium; vel si Sacerdos ille, cui ejusmodi Monialis confiteri cupit, pro illis non sit approbatus, cum ipso Ordinario agendum erit, ut pro excipienda saltem illius Monialis Confessione, & pro tot vicibus, quot expedire judicabitur, eundem approbet. Sin autem contingat (neque id adeo rarum est) ut Regularis Superior ad concedendum hujusmodi Confessarium extraordinarium Moniali communem Confessarium recusanti nullo pacto adduci possit; jam huic casui provisum est per Decretum anno 1573. a prædicta Congregatione Concilii editum, & sel. record. Gregorio Papa XIII. tunc Apostolicum Thronum obtinente approbatum, & confirmatum, quod nunc iterum confirmationis Nostræ auctoritate roboramus. Decreti verba relata *Lib. I. Decretorum ipsius Congregationis pag. 66. a tergo, hæc sunt: Monialis per aliquod tempus noluit confiteri Confessariis Regularibus. Dubitatum fuit, an Episcopus Regensis possit dare dictam Moniali Confessorem alterius Ordinis Regularis, vel Sæcularem, cui illi semel, vel pluries confiteatur peccata sua, & a quo absolvi possit. Sanctissimus Dominus Noster, etiam ex Sententia Congregationis Concilii, declaravit, dictum caput decimum ita esse intelligendum, ut etiam possit Episcopus concedere Confessarium alterius Ordinis, vel Sæcularem. Præterea nihil obstat quominus ipsa Monialis recursum habeat ad Cardinalem majorem Pœnitentiarum, a quo ipsi providendum erit.*

erit, ut supra dictum est, per deputationem Confessarii ex approbatis ad Moniales, apud quem illa confiteatur.

Quæritum denique fuit de Monialibus illis, quæ neque agrotant, neque recusant Ordinarium Pœnitentiæ ministrum a Monasterii Prælato pro universa Communitate deputatum, verum pro majori animi sui quiete, atque ulteriori in via Dei progressu facultatem petunt confitendi aliquoties Sacerdotem ad excipiendas Monialium Confessiones jam approbato. Quia de re non semel Nobis in minori statu degentibus accidit, ut cum aliquibus Episcopis, aut Regularibus Monialium Superioribus agere debuerimus. Porro in aliquos ex his incidimus plus nimio severos, qui aspera quadam verborum brevitate respondeant: quod quum Moniali postulanti libera fuisset facultas confitendi extraordinario Sacerdoti, qui universæ Communitati non semel eo anno jam datus fuerat, tunc oportebat eam conscientiæ suæ consuluisse, quod si oblata commoditate uti noluerat, id sibi imputaret, neque pergeret Superiori molestiam afferre, ut peculiarem Confessarium extra ordinem ipsi concederet. Nobis autem obicientibus, Monialem hujusmodi ad Apostolicæ Pœnitentiariæ Officium facile recursum habituram, ibique haud ægre impetraturam id, quod ab ipsis Superioribus ei denegatum fuisset; iterum constanter respondebant, extraordinarium hujusmodi Confessarium post impletam ab ipsis erga universum Monasterium Tridentini Concilii legem, ab alio quidem concedi posse, sed a se numquam concessum iri.

At vero neque tunc Nobis ardebat, neque profecto nunc Nobis placet rigida isthæc agendi ratio. Persuasum enim habebamus, adeoque habemus, non solum integræ Communitati, sed singulis etiam Monialibus indulgendum esse in iis rebus, quæ iuste, & rationabiliter putentur, maxime quum illæ ad earum conscientiæ quietem, & securitatem conferre dignoscuntur. Neque sane hujusmodi postulationes aut temere exaudiri, aut sine causa rejici debere censuimus; sed inquirendum in primis esse de qualitatibus tum Monialis, quæ Confessarium extra ordinem petit, tum Confessarii, qui ab ea requiritur; ut utriusque diligentem inspectionis, deliberari possit, an illius votis annuendum sit, an non. Si enim Monialis ex una parte nullum det adversæ suspensionis locum, ex altera vero Confessarius non modo legitimam Ordinarii approbationem, sed

etiam commune probitatis testimonium pro se habeat, nullo modo probare possumus tam firmum hujusmodi Prælatorum in renuendo propositum; nec intelligimus, cur post Confessarium extraordinarium integræ Communitati juxta legem Conc. Trid. oblatum, nulla omnino Monialibus singulis spes relinquatur obtinendi peculiarem Confessarium, cujus consilio, & opera iustis fortasse de causis indigere se arbitrentur. Non ita sane haud de re sentiebat sapientissimus ille animarum Rector S. Franciscus Salesius, cujus doctrinæ Summam ex illius operibus, tum editis, tum manu scriptis, collectam bon. mem. Jo: Petrus le Camus Episcopus Bellocensis iusto volumine complexus est, cui titulum fecit *Spiritus S. Francisci Salesii*. In hujus compendio, quod ex Gallico in Italicum sermonem conversum Venetiis anno 1745. pro quarta vice typis editum est, Part. XVII. cap. vi. aperte legitur, quod, cum Beatus Episcopus non ita intelligeret præmissum Conc. Trid. Decretum, ut vetitum existimaret, Confessarium extraordinarium pluribus etiam quam tribus vicibus in anno, Religiosæ Communitati offerre, quæ quidem sententia plures habet suffragatores, quos refert *Diana in editione coordinata Tomo VII. tract. 1. ref. 348.* non solum solebat suis Monialibus Visitationis Beatæ Mariæ Virginis quater in anno, videlicet in singulis Hebdomadis Quatuor Temporum Confessarium extraordinarium deputare; verum etiam earum respective Superioribus commendatum reliquit, ut singulis Monialibus, quæ non ex animi levitate, neque ex indifferenter affectionis singularitate Confessarium extraordinarium peculiariter peterent, haud se difficiles in eo concedendo præberent. Nec aliter se gerere consuevit ven. mem. Gregorius Cardinalis Barbadius Episcopus Patavinus. Is enim, ut testatur illius quondam Vicarius Generalis Jennes Clericus in *Tract. de Pœnit. dec. 41. num. 7.* & Patrum Tridentinorum Decretum quoad omnia Monialium Monasteria in sua Civitate, & Diocesi existentia quotannis re ipsa exequabatur, & nihilominus exorari se patiebatur a Monialibus, quæ aliquando rationabilibus de causis peculiarem pro se Confessarium expetere. Hujusmodi regulis, & exemplis nostram quoque agendi rationem in Spirituali Monialium regimine conformare curavimus; maximumque utilitatis, & quietis fructum nos inde percipisse cognovimus. Quapropter Ven. Fratr. Ecclesiarum Antistites, atque Dilectos Filios qua-

quarumcumque Religiosarum Mulierum Rectores hortamur in Domino, & enixe monemus, ut eamdem viam, quoad fieri potest, insistere non reculent, & non adeo difficiles se præbeant peculiariibus Monialibus extraordinarium Confessarium aliquando expectantibus; quin potius nisi aut Monialis postulantis, aut Confessarii requisiti qualitas aliter faciendum suadeat, earum iustis precibus obsecundare studeant; illud cogitantes, quod etsi liberum sit culibet Moniali Cardinalem majorem Pœnitentiarium adire, cuius in re facultas cumulativa cum omnibus locorum Ordinariis a Romano Pontifice tribuitur; nihilominus ea est aliquando necessitatis urgentia, ut remedium, quod de longinquo petendum est, non satis tempestive adveniat. Et quamvis etiam quorumlibet negotiorum expeditiones, quæ in Officio Pœnitentiariæ Apostolicæ fiunt, ab omni vel minima pecunie solutione inviolabiliter sint immunes; non omnibus tamen Monialibus facile est invenire qui earum negotia in urbe procurare velit, & possit.

Jam vero postrema superest quæstio, nimirum de qualitatibus Confessarii extraordinarii, qui vel pro universa Monialium Communitate, vel pro aliqua Moniali peculiariter deputari debeat. Porro nonnulli umquam tempore dubitatum fuit, an in hujusmodi Sacerdote ætatis maturitas, morum integritas, prudentiæ lumen requiratur; quas quidem dotes in eo, qui ad hujusmodi munus adhibetur, necessarias esse, omnes fatentur. Sicut etiam minime dubitatur, quin idem ab Ordinario loci specialiter pro Monialibus approbatus esse debeat, quum hujusmodi approbatio ex Apostolicarum Constitutionum lege omnino requiratur non solum in omnibus tam ordinariis, quam extraordinariis Confessariis, qui Monialibus, etiam Regularibus subjectis; ab earum respective Superioribus deputantur; sed etiam in iis, qui a Cardinali majore Pœnitentiarium conceduntur, etiam Apostolica Sede vacante, quo nimirum tempore amplioribus is pollet facultatibus, ut videre est in Nostri Constitutione super illius facultatibus edita, quæ est 95. in Tom. I. Bullarii Nostri, ubi paragrafo 54. eidem conceditur, ut, vacante Sede, Monialibus Confessarios extra ordinem valeat deputare, si eos ex aliqua rationabili causa petierint, pro eorum libitu inter approbatos ab Ordinario ad audiendas Monialium Confessiones eligendos. Quamobrem ad id dumtaxat redacta est controversia, an scilicet Clero Sæculari, an vero & Regulari eligendus sit hu-

jusmodi Confessarius: tum inter Regulares an assumi possit ex quolibet alias permisso, an vero semper deputari debeat ex ipso Ordine Prælati Regularis, ad quem Monasterii regimen spectat.

Sane pro Monialibus Episcopo immediate subjectis, regula est, ut ordinarius earum Confessor sit Sacerdos Sæcularis; extraordinarium vero ex Ordinis Regularis fœpissime assumi apud plerofque Episcopos usu receptum esse constat; deficienter forsitan per singulas Dioceses Presbyterorum ad id numeris idoneorum copia. Regulares autem Prælati Monialibus sibi subjectis Confessarium ordinarium designant e suo ipsorum Ordine; extraordinarium autem etiam ex alio Ordine Regulari deputare possunt juxta Decretum a suprædicta Congregatione editum die 26. Septembris anni 1595. ac relatum in Lib. VIII. Decret. pag. 149. a tergo, ubi sic legitur *Sacra &c. respondit, Superiores Regulares teneri offerre Confessarium extraordinarium ejusdem Ordinis, alterius vero Ordinis posse quidem, sed non teneri*. Numquam tamen, quod meminimus, ullum Sacerdotem sæcularem, aut diversi Ordinis Regularem, vidimus a Regulari Prælato Monialibus sibi subjectis extraordinarium Confessorem deputari. Denique quum al. quando evenire possit, ut in calu negligentie Superioris Regularis ad Episcopum, ut supra dictum est, pertineat deputatio Confessarii extraordinarii, etiam pro Monialibus Regularium regimini subjectis, nulla ipse lege tenetur ad hujusmodi Confessarium eligendum ex eo Ordine, cuius est Monasterii Prælatus; sed tali casu liberum est illi quemlibet idoneum Presbyterum Sæcularem, aut alterius Ordinis Regularem ad audiendas earum Monialium Confessiones deputare.

At quum superioribus annis Apostolicæ Sedi expositum fuisset pluribus de causis, iisque gravissimis, quas hic referre opus non est, non tam opportunum, quam plane necessarium videri, ut Monialium Monasteria Regularium regimini subiecta semel saltem in anno Confessarium extraordinarium diversi Ordinis Regularem, aut e Sæculari Clero Presbyterum haberent; hujus rei examen, jubente fel. record. Prædecessore Nostro Innocentio Papa XIII. assumptum fuit a peculiari Congregatione ex quæ tunc existenteribus S. R. E. Cardinalibus composita, cui Nos tunc in minoribus constituti in Secretarii munere operam præstabamus; quæque per annum, & ultra, singulis Hebdomadis Sæculari, an vero & Regulari eligendus sit hu-

complura Ecclesiasticarum quæstionum capita, quæ deinde inserta sunt in Apostolicis litteris ab eodem Innocentio Prædecessore editis die 13. Maji 1723. quarum initium est: *Apostolici Ministerii*, quæ etiam a san. mem. Prædecessore quoque Nostro Benedicto Papa XIII. in forma specifica confirmatæ fuerunt per alias similes litteras datas die 23. Septembris anni 1724.

Cum autem negotia, quæ in ea Congregatione tractabantur, nullius privatas rationes attingerent, sed de restituenda potissimum Trid. Concilii observantia in quibusdam Catholicis Orbis regionibus, ut terebatur, non parum labefacta, unice ageretur; necessarium minime judicatum fuit, aliquem velut in iudicium vocare ad deducenda jura, si quæ sibi adversus illa, quæ decernenda viderentur, competere forsan putaret. Sed Nostra peculiaris cura erat, ad singula proposita capita totidem dissertationes, unicuique ex præfatis Cardinalibus exhibendas, elucidare; ad demonstranda videlicet fundamenta illius disciplinæ quæ in usum revocanda censebatur. Nec aliter se res habuit, quum in eadem Congregatione ut præfetur, in deliberationem venit, an decernendum foret, ut Regulares Monasteriorum præfati, una saltem ex tribus vicibus quibus extraordinarium Confessorium Monialibus sibi subiectis in annos singulos exhibere debent, aliquem Sæcularem, aut alterius Ordinis Regularem Presbyterum ad id deputare tenerentur, utque, ipsi hac in re deficientibus, liberum esset Episcopis locorum Ordinariis eorum defectum supplere, & emendare.

Verum quum Regularibus innouisset, a prædicta Congregatione conditum esse Decretum eorum intentioni contrarium, utpote qui minime altringi volebant ad hujusmodi annuam deputationem Confessorum extraordinariorum e Clero Sæculari, vel ex aliis Ordinibus; nonnullarum Religionum Procuratores Generales petierunt admitti ad deducendas rationes, quas hujusmodi Decreto obflare putabant: cumque id facile impetrassent, ac suam totiusque Cætus Regularium causam per eximios illius temporis in Romana Curia Advocatos defendi curassent, sed nihilominus prædicta Cardinalium Congregatio in priori sententia permanisset, placuit præfato Prædecessori Innocentio, antequam Decretum hujusmodi approbatione sua confirmaret, aliorum Cardinalium sententias audire. Itaque exclusis illis omnibus, qui ex

ipsius Pontificis deputatione in præcedentibus sessionibus per annum integrum negotia discussissent, aliisque advocatis Cardinalibus, quibus exhiberi secreto fecerat conscriptarum allegationum exempla, Nobis etiam adesse iussis, qui rationum momenta a priori Congregatione præ oculis habita, si opus esset, exponere possemus, novam Cardinalium Congregationem ex improviso coram se convocavit, in qua iterum proposita quæstio diligenter, ac mature discussa fuit; ac denum ipse Pontifex de ipsius Congregationis consilio, & assensu, super hac re decrevit, ut sequitur. *Cumque ex eodem Concilio Tridentino Confessor extraordinarius bis, aut ter in anno offerri Monialibus debeat, qui omnium Confessiones audiat, si imposterum Superiores Regulares, quoad Monasteria ipsis subiecta, toties prædictum extraordinarium Confessorem deputare neglexerint, vel si etiam ex proprio eorum Ordine semper deputaverint, nec saltem semel in anno ad id munus elegerint Sacerdotem aut Sæcularem, aut Regularem alterius diverſi Ordinis professorem; in his casibus Episcopi pro sui arbitrio, & conscientia deputationem hujusmodi facere possint, nec illa quovis titulo, aut prætextu a Superioribus Regularibus valeat impediri.* Præscriptum sane fuit hujusmodi Decretum ea occasione, quæ agebatur de restituenda in certis quibuldam Regionibus Ecclesiastica disciplina ad formam Conc. Trident. Verum ipsius Decreti vigor ad eas dumtaxat Regiones minime restrictus fuit; quum & animarum pericula, quæ ex perpetua Confessorum ejusdem Ordinis deputatione timebantur, in omnibus Monasteriis Regularium regimini subiectis locum habere possint; & quæcumque adversus Decretum ipsum adducta fuerunt, ex generalibus Ordinum statutis, & ex Constitutionibus Monialium Regularibus subiectarum fuerint desumpta. Cumque judicatum fuerit, ea omnia nequaquam obsistere, quominus ita decerneretur: sequitur ut quamvis eidem Decreto causam dederint peculiarium quarundam Regionum necessitates Apostolicæ Sedi eo tempore exposita, illud tamen generale sit & universos per Orbem Regulares Monasteriorum Monialium Prælatos afficere debeat. Cum vero deinde alter laudatus Prædecessor Benedictus XIII. Innocentii Litteras in forma specifica confirmavit, Nobis constat illius mentem fuisse, ut hujusmodi Decretum universalis, & inviolabilis legis vim obtine-

ret. Super quo nihilominus, ne ulla apud aliquos superlit dubitatio. Nos ipsi præsentium litterarum vigore, ac motu proprio, & certa scientia, deque Apostolicæ potestatis plenitudine ipsum relatum Innocentii Prædecessoris Decretum, statutum, mandatum, atque præceptum ad omnia per Orbem ubique existentia, & Regularium regimini subiecta Monialium Monasteria, quatenus opus sit, expresse extendentes, & ampliantes, decernimus, atque statuimus, ut singulis annis, incipiendo a proximo millesimo septingentesimo quadragésimo nono a Nativitate Domini decurrendo, Regulares Monasteriorum Prælati teneantur bis, aut ter in anno Conventarium extraordinarium universis Monialibus in iis degentibus offerre. Si vero ipsi forsan huiusmodi Conventarii extraordinarii deputationes inter præscripta tempora omiserint, vel semper proprii Ordinis Regularem Sacerdotem ad hunc effectum deputaverint, ita ut præfata Moniales semel saltem in anno Conventarium extraordinarium e Clero Sæculari, aut ex alio Ordine Regulari non habeant, ad Episcopos Diocæsanos, omni appellatione remota, devolvatur jus supplendi eorumdem Prælatorum defectum (si nempe pensatis rerum circumstantiis, ita expediens esse judicaverint) per deputationem Conventarii extraordinarii, quem tam in uno, quam in altero casu, aut e Clero Sæculari, aut ex alio Regulari Ordine pro ipsarum arbitrio deligere possint, & valeant.

Quocirca dilecto filio nostro S.R.E. Cardinali moderno nostro, & pro tempore existenti Romani Pontificis in Urbe, ejusque Districtu Vicario in Spiritualibus Generali, earundem præsentium tenore committimus, & mandamus, ut hæc Nostra Decreta, atque statuta, tam in omnibus ejusdem Almæ Urbis Monasteriis, quæ Regularium regimini subfunt, quam in aliis quibuscumque Regularium, aut Sæcularium Mulierum, aut Puellarum domibus, seu Collegiis, atque Conservatoriis, quibus unus ordinarius Confessor a Superioribus deputari solet, in omnibus, & per omnia juxta earundem litterarum præscriptum, exactissime observari, & adimpleri faciat, ne forte audiri contingat, quod cum magna animi nostri molestia dictum aliquando esse cognovimus, Apostolicas Constitutiones Romæ quidem ferri, & publicari, sed eas minime in Urbe ad effectum perducere.

Eandem porro curam, & sollicitudinem injungimus, & demandamus Ven. Fratri.

Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, & Episcopis per omnes universi Orbis Ecclesias constitutis, quibus ut satis perspicuum putamus voluntatis Nostræ studium tam in eorum rationabilibus querelis, iustissimisque petitionibus suscipiendis, quam in corruptelis, quas irrepressile judicaverint eliminandis, idque non ex ingenio Nostrum quidquam statuendo, nec peregrinas novitates inducendo, sed veteres, us plurimum, leges, & regulas, vigili Prædecessorum Nostrorum providentia jam pridem constitutas, in pristinum, debitumque vigorem, & usum revocando; ita eosdem meminisse volumus, proprium zeli Pastoris Officium non in eorum esse, ut adversus ea, quæ contra leges sunt, inutiliter deplorando, declament; sed ut illa de medio tollere curent, adhibitis opportunis remediis in eum finem jam præstitutis, implorato etiam Apostolicæ Sedis auxilio, ubi impedimentum aliquod eorum auctoritati, & legum executioni afferri contingat, omnesque diligentias, & curas, quas corrigendis abusibus ipsi fideliter impenderit, id irritum cedere videant.

Quoniam vero tam in superius allegato Clementis XI. Edicto, quam in Synodali bus plurium Episcoporum Constitutionibus statutum esse conspiciamus, ut quo tempore extraordinarius Confessor alicui Communitati deputatus ministerio suo fungitur, ordinarius Confessor nullum ipsi impedimentum afferre audeat, multoque minus præsumat per id temporis alicujus Monialis, sive Superiorissæ, sive Novitiæ, sive Conversæ, neque demum alterius cujuscumque personæ intra septa Monasterii, aut piæ Domus commorantis Sacramentalem Confessionem audire; Nos id quoque approbatione Nostra roborantes, & confirmandos, statuimus, & mandamus, ut Episcopi quidem, si de Monasteriis, aut Domibus eorum regimini subiectis agatur, Regulares autem Superiores, quod ad illas Communitates attinet quibus ipsi præfunt, pro huiusmodi legis implemento advigilent, & contravenientes meritis pœnis coerceant, & afficiant.

Ac demum quibuscumque Conventariis extraordinariis, qui vel alicui Communitati generaliter, vel peculiariter alicui personæ in Monasterio degenti, concessi, ac deputati fuerint, districtè inhibemus, sub pœnis adversus accedentes ad Monasteria Monialium, & cum ipsis conversantes præsertim Regulares, a Prædecessoribus Nostris

Nostriis quodcumque statutis (quas etiam omnibus, & singulis, hac vice dumtaxat, præsentium vigore confirmamus, & innovamus) ne, postquam suum officium impleverint, ad idem Monasterium ulterius accedere, aut ullius generis commercium intra ipsum quomodocumque continuare, & fovere, etiam sub spiritualis causæ, aut necessitatis obtentu, & colore, audeant, aut præsumant.

Decernentes, ipsas præsentis litteras, atque omnia, & singula in eis statuta, etiam si quicumque in iisdem interesse habentes, seu habere prætendentes, ad id vocati, & auditi non fuerint, nec præmissis consenserint, aut alterius cuiuscumque generis defectus forsan adversus eas obijciatur, semper, & perpetuo valida, & efficacia esse, & fore, & ab omnibus, ad quos spectat, atque in futurum spectabit, inviolabiliter etiam perpetuo observari.

Sicque, & non aliter in præmissis per quoscumque Judices Ordinarios, & Delegatos etiam causarum Palatii Auditores, & S. R. E. Cardinalium Congregationes ordinarias, atque peculiariter deputatas, aliosque Cardinales etiam de Latere Legatos, ac Vice-Legatos, & Apostolicæ Sedis Nuncios, judicari, & definiri debere; sublata eis, & eorum cuilibet aliter iudicandi, definiendi, & interpretandi facultate, & auctoritate; atque irritum, & inane decernentes quidquid secus a quoquam scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

Non obstantibus quibuscumque etiam Apostolicis, ac in Universilibus, Provincialibus, & Synodalibus Conciliis editis generalibus, vel specialibus Constitutionibus, & Ordinationibus, necnon quarumcumque Ecclesiarum, & Ordinum Regularium, seu Congregationum aut Societatum, & Institutorum, etiam S. Joannis Hierosolymitani, aliorumque Militarum Ordinum, seu Monasteriorum Virorum, aut Monialium, aliarumque plarum Domuum, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis, usibus, & consuetudinibus, etiam immemorabilibus, Privilegiis quoque, exemptionibus, & Indultis, etiam in corpore Juris clausis, aut litteris Apostolicis, cuilibet præmissorum, sub quibuscumque verborum tenoribus, & formis, etiam hic de necessitate exprimendis, ac cum quibuscumque clausulis, & decretis etiam irritantibus in genere, vel in specie, & derogatoriis derogatoriis, quomodolibet in contrarium concessis, ac pluries confirmatis, approbatis, & innovatis: quibus

Volumus demum, ut earumdem præsentium transumptis, seu exemplis etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo personæ in Ecclesiastica Dignitate constitutæ munitis, eadem prorsus fides, tam in iudicio, quam extra illud, ubique locorum habeatur, quæ ipsis præsentibus haberetur, si forent exhibitæ, vel offensæ.

Nulli ergo omnino hominum liceat paginam hanc Nostrarum confirmationis, approbationis, innovationis, voluntatis, mandati, statuti, decreti, & declarationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursum.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem anno Incarnationis Dominicæ 1748. Nonis Augusti, Pontificatus Nostri anno 8.

D. Card. Passioneus.

J. Datarinus.

VISA DE CURIA

J. C. Boschi.

J. B. Eugenius.

Loco ☉ Plumbi.

Registrata in Secretaria Brevium.

Anno a Nativitate Domini Nostri JESU CHRISTI 1748. Indictione 11. die vero 16. Augusti, Pontificatus autem Sanctissimi in Christo Patris, & D. N. D. BENEDICTI, Divina Providentia Papæ XIV. anno 8. supradicta Constitutio affixa, & publicata fuit ad Valvas Basilicæ Lateranensis, & Principis Apostolorum, & Cancellariæ Apostolicæ, Curięque Generalis in Monte Citatorio, & in Acie Campi Floræ, ac in aliis locis solitis, & consuetis Urbis per me Dominicum Contini Apostolicum Cursorem.

Horatius Mugnaini Mag. Curf.

Pp 2 EX

E X A C T I S

ECCLESIAE MEDIOLANENSIS;

P A R T E Q U A R T A

ubi S. CAROLUS instruit Confessarios
quomodo sacramentum poenitentiae
rite administrare debeant

CANONES POENITENTIALES

*quorum cognitio Parochis, Confessoribusque
necessaria est, dispositi pro ratione
ordineque Decalogi.*

Patres docuerunt, quam necessaria admodum sit Sacerdotibus qui in audiendis poenitentium confessionibus versantur, canonum poenitentialium scientia. Etenim si omnia quae ad poenitendum pertinent, non prudentia solum ac pietate, sed iustitia etiam metienda sunt; certe norma haec e canonibus poenitentialibus sumatur, oportet. Sunt namque ii quasi regulae quaedam, quibus cum ad culpae committae gravitatem recte discernendam, tum ad imponendam pro illius ratione veram poenitentiam Sacerdotes Confessarii ita diriguntur, ut, ubi singula, & quae ad peccati magnitudinem, & quae ad poenitentis statum, conditionem, aetatem, intimumque cordis contriti dolorem pertinent, accurate perpenderit, tum demum poenitentiam iudicio, ac prudentia sua moderentur. Atque haec quidem, omnisque alia, quae multiplex est, hujus necessariae cognitionis ratio a Patribus explicata facit ut, quemadmodum loco suo supra dictum est, canones poenitenciales, pro Decalogi ratione dispositi, in ultimam libri partem referantur, unde aliqua eorum notitia ab ipsis Confessariis Sacerdotibus sumi possit.

P R A E C E P T U M P R I M U M .

Dominum Deum tuum adorabis, & illi
soli serves.

CANONES POENITENTIAE

*si quis contra hoc praecipit aliquo modo
peccarit.*

Qui a fide catholica desciscens, intimo

summoque praevagationis suae dolore affectus ad Ecclesiam redierit, poenitentiam aget annis decem.

Quo temporis spatio decursio, ei communio praestari debet.

Qui daemoni immolaverit, in poenitentia erit annis item decem.

Qui more gentilium elementa colnerit; qui vel legetibus faciendis, vel aedibus extruendis, vel arboribus conferendis, vel nuptiis contrahendis, inanem signorum fallaciam observaverit; poenitentiam aget annos duos feriis legitimis.

Duos ritu paganorum observavit Kalendas Januarii; in poenitentia erit annos item duos per legitimas ferias.

Qui festa gentilium celebravit, poenitentiam aget itidem annos duos legitimis feriis.

Qui feriam quintam in honorem Jovis honoraverit, poenitens pane, & aqua visitabit dies quadraginta.

Qui conviviis gentilium, & escis immolatis usus erit, publicam poenitentiam aget.

Qui comederit de idolothytho, poenitens visitabit pane, & aqua dies triginta.

Qui cum Judaeo cibum sumperit, poenitens erit dies decem pane, & aqua visitans.

Qui auguriis, & divinationibus servierit, quive incantationes diabolicas fecerit, poenitens erit annos septem.

Mulier incantatrix poenitentiam aget annum; vel, ut alio canone cavetur, annos septem.

Qui herbas medicinales cum incantationibus collegerit, poenitentiam aget dies viginti.

Qui magos consuluerit, quive domum suam induxerit aliquid arte magica exquirendi causa, in poenitentia erit annos quinque.

Qui aedes magicis cantionibus lustrat, aliudve tale admittit, & qui ei consentit, quive consulit; in poenitentia erit annos quinque.

Qui tempestatum immissor erit, poenitentiam aget annos septem, tres in pane & aqua.

Qui vero crediderit, particepsve fuerit, annum unum per legitimas ferias.

Si quis ad fascinum praecantaverit, poenitentiam aget Quadragesimas tres in pane & aqua.

Si quis ligaturas, aut fascinationes fecerit,

etc.

rit, pœnitens erit annos duos per legitimas ferias.

Si quis fortilegus erit, pœnitentiam agat dies quadraginta.

Si quis in codicibus, aut in tabulis forte ducta res futuras requisierit, pœnitens erit dies quadraginta.

Respicens furta in astrolabio, annis duobus.

Si quis aliquid comederit, aut biberit, aut super se portaverit ad evertendum iudicium Dei; pœnitentiam agat ut magus.

Si quis Clericus, vel Monachus, postquam Deo voverit, ad sæculum redierit; pœnitentiam agat annos decem, quorum tres in pane & aqua.

PRÆCEPTUM II.

Non assumes nomen Dei tui in vanum.

CANONES POENITENTIÆ

si quis contra hoc præceptum aliquo modo peccarit.

Quicumque sciens pejeraverit; quadraginta dies in pane & aqua, & septem sequentes annos pœniteat, & numquam sit sine pœnitentia, & numquam in testimonium recipiatur; & post hæc communio- nem percipiat.

Si quis sciens pejerat in manu Episcopi, vel Presbyteri, vel Diaconi, vel in cruce consecrata, altari; pœnitentiam agat annos tres; in cruce non consecrata, annum unum.

Qui perjurum in Ecclesia fecerit, pœnitentiam agat annos decem.

Qui sciens pejerat domini impulsu; pœnitens erit Quadagesimas tres, & ferias legitimas. Dominus autem, quia præcepit, quadraginta dies in pane & aqua, & septem sequentes annos.

Si quis sciens pejeraverit, aliosque in perjurium induxerit; pœnitens erit dies quadraginta in pane, & aqua, & septem sequentes annos; & tot perjuria jejunabit, quot homines in perjurium induxerit.

Si quis suspicatus se ad perjurium induci, ex consensu jurat; pœnitentiam agat dies quadraginta, & septem annos sequentes, & numquam sine gravi pœnitentia erit.

Si quis per cupiditatem perjurum fecerit; carinam in pane & aqua jejundet, & quamdiu vivit omnes sextas ferias. Item

Si quis per cupiditatem pejeraverit, o-

mnes res suas vender, & pauperibus distribuet, & Monasterium ingressus jugi se pœnitentia subdet.

Si quis coactus, necessitateque aliqua impulsus perjurum commiserit: in pœnitentia erit Quadagesimis tribus. Item

Si quis coactus pejeraverit; pœnitens quadraginta diebus pane & aqua victitet, ac præterea omnibus sextis feriis.

Si quis seductus ignorans, & postea cognoscit, pœnitentiam agat annum unum, vel Quadagesimas tres, vel dies quadraginta.

Qui compellit alium ut falsum juret, quadraginta dies in pane & aqua, & septem annos in pœnitentia erit.

Si quis iurjurandum, quo se Regi, & domino suo se adstrinxerit, violaverit; in Monasterio pœnitentiam agat omnibus diebus vitæ.

Si quis se iurejurando obstrinxerit, ut cum aliquo litiget, nec pacem cum eo reconciliet; pœnitentiam agat dies quadraginta in pane & aqua, per annum a sacra Communionem segregatus; ad caritatem vero celeriter redeat.

Si quis per capillum Dei, aut per caput ejus juraverit: si semel nefciens fecerit, pœnitens aqua & pauca septem dies victitet; si secundo, ac tertio monitus idem fecerit, dies quindecim.

Si per cælum, aut per aliam aliquam creaturam, dies item quindecim.

Si quis blasphematur, tamdiu pœnitens erit, quamdiu impœnitens permansit.

Si quis Deum, vel Beata Mariam Virginem, vel aliquem Sanctum publice blasphemaverit; pro suis Ecclesiæ diebus a communione septem, in manifesto dum Missarum solennia aguntur, stet; ultimoque ex illis diebus pallio & calceamentis, ligatus corrigia circa collum; septemque præcedentibus feriis textis in pane & aqua jejundet, Ecclesiam nullo modo tunc ingrederetur: singulis item septem illis diebus dominicis, tres, aut duos, aut unum pauperem pascat, si potest, alioquin alia pœnitentia afficiatur; reculans, Ecclesiæ ingressu interdicitur; in exitu, ecclesiastica sepultura careat. Dives a magistratu mulctetur pœna solidorum quadraginta, alioquin triginta, seu viginti.

De hoc detestabili peccato extat sanctio Leonis decimi Pontificis, in Concilio Lateranensi, sessione nona.

P R Æ C E P T U M I I I.

Sabbata sanctifices.

CANONES POENITENTIÆ

si quis contra hoc præceptum aliquo modo peccarit.

Qui opus aliquod servile die dominico, festivo fecerit, poenitentiam agat tres dies in pane & aqua.

Qui die dominico opus terrenum fecerit, qui navigarit, aut equitarit, dies septem poenitentiam agat.

Si quis per contemptum in dominica jejunaverit; poenitens erit hebdomadam unam; si iterum, dies viginti; si præterea tertium, dies quadraginta.

Si quis ante Ecclesias, vel die festo, salutationes (quas ballationes vocant) fecerit; emendationem pollicitus, poenitentiam agat annis tribus. In græco codice: Clericus deponatur, laicus excommunicetur.

Si quis prænuptus Missæ interfuerit, poenitens erit dies tres in pane & aqua.

Si quis sacram Communionem sumpsit post aliquam vel minimam degustationem, poenitentiam agat dies decem in pane & aqua.

Si quis in Ecclesia confabuletur, cum divina fiunt, poenitens erit dies decem in pane & aqua.

Si quis festa Pascha, Pentecostes, Natalis Domini (nisi infirmitate impediens) alio loco celebrarit, quam ubi domicilium habet, poenitens erit dies item decem in pane & aqua.

Si quis jejunia a sancta Ecclesia indistincta violarit, poenitentiam agat dies viginti in pane & aqua.

In Quadagesima carne sine inevitabili necessitate vescens, in Pascha non communicet, ac præterea a carne absteineat.

Qui in Quadagesima jejunium violaverit, pro uno die poenitentiam agat dies septem.

Si quis jejunium quatuor temporum non custodierit, poenitens erit dies quadraginta in pane & aqua.

Qui neglexerit in quatuor his solemnitatibus, die Cœnæ Domini, in Pascha, Pentecoste, & in Natali Domini sacram Communionem sumere, agat poenitentiam in pane & aqua dies viginti.

P R Æ C E P T U M I V.

Habeas in honore parentes.

CANONES POENITENTIÆ

si quis contra hoc præceptum aliquo modo peccarit.

Qui parentibus maledixerit, quadraginta dies poenitens sit in pane & aqua.

Qui parentes injuria affecerit, tres annos.

Qui percusserit, annos septem.

Qui expulerit; tamdiu poenitens, quamdiu in impietate permanerit.

Si quis contra Episcopum pastorem, & patrem suum insurrexerit; uno in loco, Monasterio poenitentiam agat omnibus diebus vitæ suæ: addit Gratianus, ut in primis omnia bona ejus præscriptione (*s. proscriptio*) publicentur, deinde in uno Monasterio &c.

Eadem poenitentia afficiatur qui contra Presbyterum.

Si quis contra Episcopum pastorem, & patrem suum conspiraverit; gradu suo amovebitur: itidem si insidias tetenderit.

Si quis in eo conspiraverit, ut Episcopi doctrinam, vel præcepta irrideat, vel subvertat; agat in pane & aqua poenitentiam dies quadraginta.

Qua poenitentia etiam afficiatur, si quis ita conspiraverit, ut ejus ministrorum præcepta contemnat.

Si quis item Presbyteri, Parochie sui præcepta irriderit; poenitens item erit dies quadraginta in pane & aqua.

P R Æ C E P T U M V.

Non occides.

CANONES POENITENTIÆ

si quis contra hoc præceptum aliquo modo peccarit.

Qui Presbyterum occiderit, poenitentiam agat annos duodecim.

Si quis Sacerdotem voluntarie occiderit, carne, & vino absteineat cunctis diebus vitæ suæ, quotidie, exceptis festis, dominicis, & quibusque diebus, jejuset: non equitet, non arma ferat, non Ecclesiam ingrediatur quinque annis; sed pro ejus foribus stet.

Post quinque annos Ecclesiam ingrediatur licet; nondum vero communicet, sed in-

inter audientes sit. Decimi anni cursu confecto, communicet, & equitet licet.

Qui vel ipse, vel de ejus consilio, aliquem ecclesiastici ordinis hominem, aut Psalmistam, aut Osiarium, aut Lectorem, aut Exorcistam, aut Acolythum, aut Subdiacolum, aut Diaconum, aut Presbyterum occiderit; per singulos ordines singulariter poenitentiam agat: pro Psalmista carinam unam, nempe quadraginta dies in pane & aqua: pro Osiario itidem: pro Lectore itidem: pro Exorcista similiter: pro Acolytho similiter: pro Subdiacono similiter: pro Diacono similiter. Quapropter omnis qui interfecerit voluntarie Presbyterum, ita poenitere debet, ut octo homicidia commissa, & numquam debet esse sine poenitentia.

Si quis Presbyter Presbyterum occiderit, poenitentiam aget annos viginti octo.

Si quis Presbyterum armis contra se irruentem occiderit, poenitens erit annos decem.

Si quis patrem, aut matrem, fratrem, aut sororem occiderit; toto vitæ suæ tempore non suscipiat corpus Domini, nisi in obitu, abstineat a carne, & vino, dum vixerit, jejundet secunda, & quarta, & sexta feria: item

Si quis parricidium fecerit, idest patrem, aut matrem, sororem, patrui, amitam, aut materteram occiderit: si casu, neque per iram fecerit; ut homicidii sponte commissi poenitentiam aget: si sponte, & iratus; pro foribus Ecclesiæ per annum stabit, Deum orans. Anno peracto, in angulo Ecclesiæ per annum item stabit; quibus peractis, si poenitentia fructus in eo conspicietur, sacrae Communionis particeps fiet. Carne abstinebit tota vita: quotidie jejunabit præter dies festos: a vino, cervisia, mellita, abstinebit dies hebdomadæ tres. Pedibus, quocumque lerit, iter faciet: armis numquam utetur, nisi contra paganos: uxorem si non habet, numquam ducet: item

Qui voluntarie genitorem suum, aut genitricem occiderit; extra patriam septem annis exul fiat; tunc demum usque ad mortem cum fletu, & gemitu poeniteat: si autem nolent acciderit, decem annis poeniteat iudicio Sacerdotis.

Qui voluntarie filium suum, vel filiam suam, vel germanum, aut germanam suam occiderit; quinque annis extra metas ipsius terræ exul fiat: deinceps viginti annis poeniteat. Qui vero voluntarie avum suum, vel aviam suam, vel nepotem suum, vel patrui, avunculum, seu amitam, sive materteram,

aut filium, vel filiam germani sui, aut germanæ, seu consobrinum suum, sive consobrinam suam occiderit, idest a tertia usque ad septimam: si vero tertia fuerit, duodecim annis inermis poeniteat; si quarta, undecim annis poeniteat; si quinta, decem; si sexta, novem; si septima, octo annis poeniteat. Si autem nolens, arbitrio Sacerdotis poeniteat. Qui voluntarie patrem suum, aut matrem, vel filium, aut filiam de sancto lavacro, seu fratrem, sive sororem in Christo, aut dominum suum, vel dominam, seu uxorem suam occiderit; quinque annis extra metas ipsius terræ exul fiat: tunc demum quindecim annis inermis poeniteat. Si vero nolens, septem annis poeniteat. Qui vitricum suum voluntarie occiderit, aut novercam, seu privignum, sive privignam, vel focerum suum, aut socrum suam, seu generum suum, sive nulum; decem annis poeniteat. Si vero nolens, quinque annis poeniteat.

Si quis filium non sponte occiderit, ut homicidii sponte commissi poenitentia afficietur.

Quæ mulier filios suos necavit, peracta septennali poenitentia, in Monasterium detrusa, monasticam vitam perpetuo regulariter aget.

Si qua mulier post partum filium, filiamve sponte interfecerit; poenitentiam aget annos duodecim, & numquam erit sine poenitentia.

Paupercula si ob difficultatem nutriendi id commiserit, annos septem.

Si qua mulier sponte abortum fecerit, poenitentiam aget tres annos; si nolens, quadragesimas tres: item

Mulier partum suum perdens voluntarie ante quadragesima dies, poenitens erit annum; si vero post quadragesima dies, annos tres: si vero postquam editus est in lucem, tamquam homicida.

Quæ sceleris occultandi causa filium necavit, poenitentiam aget annos decem.

Qui nolens filium oppræsserit: si post Baptismum, poenitentiam aget dies quadragesima in pane & aqua, oleribus, ac leguminibus: abstinebit ab uxore dies totidem: deinceps poenitens erit tres annos per legitimas ferias, tres præterea quadragesimas in anno observabit. Si ante Baptismum, quadragesima dies, & supra, & quinquennii præterea poenitentiam explebit.

Cujus parvulus sine Baptismo per negligentiam moritur, tres annos poeniteat: unum in pane & aqua. Infans infirmus, & paga-

nus commendatur Presbytero: si moritur absque Baptismo, deponatur, & si per negligentiam parentum fuit, annum unum pœniteat.

Cupis filius sine confirmationis Sacramento moritur; parentes, quorum negligentia id factum est, pœnitentiam agent annos tres.

Si quis explendæ causâ libidinis, vel odii meditatione, ut ex eo soboles nascatur, homini, aut mulieri aliquid fecerit, vel ad potandum dederit, ut non posset generare, aut concipere, homicida teneatur.

Occidisti uxorem tuam, legitimo matrimonio sociatam, sine causâ mortis; non tibi resistentem, non insidiantem quoquo modo vitæ tuæ, non invenisti eam cum alio violentariam rem facientem; sed incitatus a diabolo, impio inflammatus furore, latrocinii more, atrocior, & crudelior omni beluina, eam gladio tuo interemisti, & nunc post mortem ejus addis iniquitatem filiorum tuorum improbe prædo: qui matri non pepercisti, & filios tuos ideo orfanos fecisti, ut superinduceres mortis causam post mortem: & per unum homicidam, & reprobum testem insulare vis mortuam: hoc nec Evangelium, nec ulla divina, humanæ lex concedit, ut unus testimonio etiam idoneo aliquis condemnatur, vel iustificetur. Quanto magis per istum tam flagitiosum, & sceleratum nec illa viva debuit condemnari, nec tu poteris post ejus mortem excusari? Prius causâ criminis subtiliter erat investiganda; & tunc si rea fuisset inventa, secundum legis tramitem debuit excipere ultionis vindictam: nam si verum (quod absit) fuisset, si cut ille adulter mentitus est; post septem annos pœnitentia peractâ dimittere eam per approbatam causam poteris, si voluisses: occidere eam nullatenus debuisti.

Duo consilia proponimus tibi: accepta tecum deliberatione duorum eligere (*elige*) magis quod placeat, & miserere animæ tuæ: & tu hic in isto angulo (*angusto*) tempore positus, ne sis tu ipse tuimet homicida (*homicida*) & in æternum pereas. Relinque hoc malignum sæculum, quod tetraxit ad vitam inhumanissimum peccati facinus; multorum fratrum precibus adjutus, observa cuncta simplici animo, quæ tibi ab Abbate fuerint imperata, si forte ignolet infinita Dei bonitas peccatis tuis: istud consilium, ut certissime scias, levius, ac salubrius est, ut sub alterius custodia luceas defendenda peccata. Secundum autem consilium tale est. Arma depone, & cuncta sæcularia negotia dimitte, carnem, & sanguinem omnibus diebus vitæ

tuæ non comedas, excepto uno die Resurrectionis Domini, & uno die Natalis Domini. Ceteris temporibus in pane & aqua, & interdum leguminibus, & oleribus pœniteas. In jejuniis, & vigiliis, & orationibus, & elemosynis perlevera omni tempore. Vinum, & medonem, & mellitam, & cervisiam numquam bibas, nisi in illis tribus diebus. Uxorem ne ducas, concubinam non habeas, adulterium non facias, absque conjugio in perpetuo permanes. Numquam te in balneo laves, equum non ascendas, causam tuam, & alterius in conventu fidelium non agas; in convivii lætantium numquam sedes: in Ecclesia segregatus ab aliis Christianis post ostium humiliter stes; ingredientium, & egredientium orationibus te suppliciter commendes. Communione sacri corporis, & sanguinis Domini cunctis diebus vitæ tuæ indignum te existimes; in ultimotermine vitæ tuæ pro viatico (si observaveris consilium) ut accipias tibi concedimus. Sunt & alia multa duriora, quæ tibi juxta pondus tanti facinoris essent adjicienda; sed si hæc omnia, quæ supra misericorditer dicta sunt, perfectò corde, Deo auxiliante, perlexeris, & custodieris, confidimus de immensa clementia Dei, remissionem tuorum peccatorum te habiturum, & secundum boni, justique pastoris imperium resolvat te sancta Ecclesia ab hoc vinculo peccati in terris, ut per ipsius gratiam, qui eam suo sanguine redemerat, sis solutus in calis. Sin autem aliter feceris, & sanctæ matris Ecclesiæ salubre consilium despexeris, ipse tibi sis iudex; in laqueo diaboli, qui irretitus teneris, maneat; sanguis tuus sit super caput tuum, & sub indissolubili anathema (*anathemate*) permaneat; donec Deo, & sanctæ Ecclesiæ satisfacias.

Si mulier maritum suum causa fornicationis veneno interfecerit, aut quacunque arte perire faciat; quia dominum, & seniores suos occidit, sæculum relinquat, & in Monasterio pœniteat.

Qui mortem sibi conficiverit, pro eo nulla in Missa commemoratio fiat, neque cum psalmis ejus cadaver sepeliatur.

Si quis sponte hominem occiderit, ad januam Ecclesiæ erit, & in obitu communionem recipiat: si calu necavit, pœnitentiamaget annos septem, ex alterius canonis præscripto, annos quinque.

Si quis hominem necare voluerit, neque hoc scelus patrare potuerit, ut homicida pœnitentia afficietur.

ALIUS

ALIUS CANON

De homicidio voluntario.

Si quis homicidium sponte commiserit, vel odio, possidendæ hereditatis causa; primo jejundet in pane & aqua; deinde pœnitentiam agat annis septem, primo anno post illos quadraginta dies a vino, caseo, pisce abstinebit; in secundo & tertio, similiter jejundet; tertiam autem, & quintam feriam, ac sabbatum redimere potest. Reliquis quatuor annis jejunabit in singulis tres Quadragesimas; primam ante Pascha, alteram ante diem festum sancti Joannis Baptiste, tertiam ante Nativitatem Domini.

Si quis fecerit homicidium pro vindicta parentum, ita pœnitentiam agat ut homicida voluntarius. Idem pro vindicta fratris.

Qui pro vindicta fratris; annum unum, & insequentibus duobus annis tres quadragesimas, & legitimas serias.

Si quis per iram subitam, aut per iram hominem necarit; pœnitentiam agat annos tres.

Si quis jussu domini homicidium perpetravit; dies quadraginta in pane, & aqua, & præterea septem annos sequentes per legitimas serias jejunabit.

Qui in bello publico jussu Principis legitimi tyrannum interfecerit, pœnitens erit tres Quadragesimas per legitimas serias.

Qui liber, jubente majore suo, innocentem occiderit; pœnitentiam agat annum unum, & sequentes duos, tres Quadragesimas, & legitimas serias.

Qui homicidii auctor fuit, ob consilium quod dedit; erit in pœnitentia quadraginta dies in pane & aqua cum septem sequentibus annis.

Qui insidiatus est alicui, ut ab aliis occidatur, licet ipse non occiderit; pœnitentiam agat quadraginta dies in pane & aqua, & septem sequentes annos observabit.

Qui accusavit aliquem, ob eamque accusationem occisus est; quadraginta dies in pane & aqua cum septem sequentibus annis in pœnitentia versari debet. Sin autem ob accusationem debilitatus est; tres Quadragesimas pœnitebit per legitimas serias.

Qui insanus homicidium perpetravit; levius pœnitentiam explebit.

Qui publice pœnitentem occiderit; tamquam de homicidio sponte commisso duplicem pœnitentiam agat.

Qui furem aut latronem interfecerit; qua-

draginta dies ab Ecclesiæ ingressu abstinebit, & præterea in tertia feria, & in sexta, & in sabbato jejunabit.

Si quis casu homicidium fecerit; pœnitens erit quadraginta dies in pane & aqua; his peractis biennio ab oratione fidelium segregatus non communicabit, neque offeret. Post biennium in communionem orationis suscipietur; offeret autem; non tamen communicabit. Post quinquennium ad plenam communionem recipietur: a cibis abstinebit arbitrato Sacerdotis.

Qui hominem tamquam seram aliquam latentem inopinato occiderit; quadraginta dies pœnitentiam agat in pane & aqua, & quinque sequentes annos arbitrato Sacerdotis.

Si plures homines unum per rixam adorti occiderint; quicumque eorum plagam influxerit, tamquam homicida pœnitentiam agat.

Qui homicidio, quod postea factum est, consenserit; pœnitentiam agat annis septem; tres in pane & aqua; sin autem voluerit, nec vero potuerit; tres tantum annos. Si quis nolens homicidium patrarit, pœnitebit quinque annis, & duobus in pane & aqua.

Si quis aliquem vulneravit, vel ei aliquod membrum præciderit; pœnitentiam agat anno uno per legitimas serias; sique cicatrix gravis est, ut vulneratum deformem reddat (*reddat*); quadraginta etiam dies pœnitebit in pane & aqua.

Si quis ictum proximo dederit, nec nocuerit; tridui pœnitentiam agat in pane & aqua: Clericus unius anni & mensium sex.

Si quis aliquem per iram percussit debilitaverit; soluta medicamenti impensa, si laicus est, pœnitens erit quadraginta dies in pane & aqua; si Clericus, duas Quadragesimas; si Diaconus, septem mensibus; si Presbyter, uno anno.

Si quis Episcopus homicidium fecerit, in pœnitentia sit quindecim annis; dignitatisque gradu amoveatur, vitæque suæ cursum peregrinando conficiat.

Presbyter pœnitens erit annos duodecim; quatuor ex his in pane & aqua, & Sacerdotis gradu privetur. Diaconus annos decem; tres ex his in pane & aqua. Clericus interioris ordinis annos septem; tres in pane & aqua.

Si quis fratri suo, quem oderit, reconciliari non vult; tamdiu in pane & aqua pœnitentiam agat, quoad reconcilietur.

PRÆCEPTUM VI.

Non furaberis.

CANONES POENITENTIÆ

si quis contra hoc præceptum aliquo modo peccarit.

Quis furatus est aliquid de Ecclesiæ suppellectili, vel thesauro; quod sustulit, reddet; & tres carinas cum septem sequentibus annis poenitebit.

Qui sacras Reliquias furatus est, illis restitutus, septem carinas jejunabit.

Pecuniam ecclesiasticam furatus, quadruplum reddet; si quid item de ministerio Ecclesiæ aliquo modo surripuerit, poenitens erit annos septem.

Si quis vel ecclesiasticas obligationes rapuerit, vel rapientibus consenserit; quadruplum restituat, & canonice poenitens erit.

Sacrilegus, rerumve ecclesiasticarum invasor, uno anno extra Ecclesiam Dei maneat: secundo anno pro foribus Ecclesiæ sine communione maneat: tertio anno in Ecclesia inter audientes sit sine oblatione; carneque, vinoque abtineat, præterquam in Pascha, & die Natali: quarto anno, si fructuosus triennio poenitentiae fructus extiterit, communioni fidelium restituatur, ea lege ut spondeat, se in posterum tale quidquam non commissurum, ac præterea sine elu carnis, & potatione vini usque ad septennium poenitens permanebit.

Qui Ecclesiam incenderit, illam restituat, poenitentiam aget annos quindecim, & pretium det pauperibus. Item qui incendio consenserit.

Si quis malo studio, vel odio, vel ulciscendæ injuriæ causa, incendium commiserit, committive iusserit, curaverit, aut incendio auxilium, vel consilium scienter dederit, excommunicatur: si mortuus erit, christiana sepultura carebit. Nec vero absolvetur, nisi damnum pro facultatibus refarciverit, juretque, se in posterum tale facinus numquam admissurum. Poenitentia præterea hæc ei constituetur, ut Hierosolymis, aut in Hispania in servitio Dei totum annum permaneat.

Si quis sepulcrum violaverit, poenitens erit annos septem, & quibus tres in pane & aqua.

Qui sepulcrum infregerit, ut defuncti sepulchri vestimenta furaretur, poenitens erit annos duos per legitimas ferias.

Qui de oblationibus quæ Ecclesiis factæ sunt, aliquid retinuerit, poenitens erit dies quadraginta in pane & aqua.

Qui decimam sibi retinuerit, aut dare neglexerit; quadruplum restituat, & poenitentiam aget dies viginti in pane & aqua.

Qui hospitalis domus administrator aliquid de administratione subtraxerit; restituat quod abstulit, poenitensque erit annos tres.

Qui pauperem oppresserit, ejusque bona abstulerit; reddet ei suum, & poenitens erit dies triginta in pane & aqua.

Clericus furtum capitale faciens, septennii poenitentiam explebit, laicus quinquennii; & quod furatus est, reddat.

Si quis per necessitatem cibum, vel vestem furatus sit, in poenitentia erit hebdomadas tres; si reddiderit, jejunare non cogitur.

Qui fregit noctu alicuius domum, aut aliquid auferet; pretium reddet, & poenitentiam aget annum in pane & aqua; si non reddat, annos duos.

Si quis furtum de re minori semel, aut bis fecerit; restituta re, poenitentiam aget annum unum.

Qui rem inventam non reddit, furtum commisit: idcirco tamquam de furto poenitentiam aget.

Si quis usuram accipit, rapinam facit: ideoque quicumque illam exegerit, poenitentiam aget annis tribus, uno in pane & aqua.

PRÆCEPTUM VII.

Non mœchaberis.

CANONES POENITENTIÆ

si quis contra hoc præceptum aliquo modo peccarit.

Si laicus solutus cum femina soluta concubuerit, poenitens erit annos tres, & quanto sapius, tanto majori poenitentia afficietur. Item qui cum ancilla coierit.

Uxor, conscio viro, mœchata ne in obitu quidem communicabitur: si dignam poenitentiam egerit, post decem annos sacram communionem sumet.

Si quis uxorem nolentem adulterium perpetrare coegerit, poenitentiam aget dies quadraginta in pane & aqua, & septem præterea annos, & quibus unum in pane item & aqua.

Si quis conjugem fornicari consenserit, diebus omnibus vitæ in poenitentia erit arbitrio periti Sacerdotis.

Vir

Vir solutus, si cum alterius uxore adulterium commiserit, pœnitentiam aget annos septem, mulier quinque.

Mulier soluta cum alterius marito adulterium patrans, pœnitentia afficietur decennali, ille quinquennali.

Si quis maritus semel lapsus est, pœnitentiam aget annos quinque.

Si sæpius mœchatus est, in fine mortis est conveniendus: sique promiserit se cessaturum, dabitur ei communio.

Qui sæpe fornicatur, laicus cum laica, pœnitentiam aget tres annos.

Si quis uxorem simul, & concubinam habuerit, in pœnitentia erit annos septem, & amplius pro ratione culpæ.

Maritus si ancilla concubina utitur, pœnitentiam aget annum unum, Quadragesimas tres, & legitimas ferias tribus mensibus. Illa, si invita violatur, quadragesima dies; si consentiens, Quadragesimas tres, & legitimas ferias.

Qui cum uxore sua turpiter concubuerit, pœnitens erit quadragesima dies.

Si quis adolescens cum virgine peccaverit; pœnitentiam aget annum unum.

Qui puellam, aut mulierem libidinosè obtraxerit, si Clericus est, quinque dies; si laicus, tres dies pœnitentiam aget; Monachus, vel Sacerdos, a ministerio suspendus, pœnitens erit dies viginti.

Si quis in balneis cum muliere se laverit, pœnitentiam aget triduo.

Qui concupierit virginem, quam postea uxorem duxerit, pœnitentiam aget annum unum per legitimas ferias; si vero non duxerit, annos duos per legitimas ferias.

Si quis mulierem aliis desponsatam in matrimonium duxerit, eam dimittit; & pœnitens erit quadragesima dies in pane & aqua cum septem annis sequentibus.

Vidua, quæ stuprum admiserit, pœnitentiam aget annum totum, & præterea in altero anno dies jejuniorum.

Si quis cum uxoris suæ sorore per impudentiam fornicationem admiserit; pœnitentiam sibi indistinctam aget, si probaverit, se tale scelus inficienter fecisse. Cum duabus sororibus fornicatus, pœnitentiam aget toto suæ vitæ tempore. Item

Qui cum duabus sororibus, vel cum noverca, vel cum sorore sua, vel cum amita, vel cum nuru, vel quod denique incestum admiserit; ab ingressu Ecclesiæ abstinerebit annum unum: quo anno præter festos dies pane solum, & aqua utetur,

arma non feret, osculum nemini præbebit, sacram communionem nisi pro viatico non sumet, sex deinde annis Ecclesiam ingreditur; sed carne, & vino, & sicca non utetur, nisi festis diebus. Postea vero duobus annis quando carne vescetur, a potu vini abstinerebit: quod si biberit, carne non vescetur, nisi dominicis diebus, & præcipuis festis: deinde usque ad obitum perpetuo præter festos dies a carne abstinerebit. Tres legitimas ferias singulis hebdomadis jejunabit, & Quadragesimas tres singulis annis legitime custodiet.

Qui incestum fecerit, ei alii annorum duodecim, alii quindecim, alii decem, alii septem pœnitentiam constituunt.

Quicumque Sacerdos spiritualem filiam violaverit, dignitatis honorem amittet, & perpetuam pœnitentiam aget.

Qui item Sacerdos hoc facinus admiserit, omni muneris sui functione multatus, pœnitentiam etiam peregrinando aget annos quindecim: deinde in Monasterium abiens toto vitæ tempore ibi Deo serviet: femina autem res suas in elemosynam pauperibus conferet, in Monasterioque Deo serviet omnibus vitæ suæ diebus.

Si Episcopus hoc admiserit, pœnitentiam aget annos quindecim.

Qui Moniale violaverit, pœnitens erit annos decem.

Presbyter, si fornicationem admiserit, sponte confessus pœnitentiam aget annos decem hoc modo: tribus mensibus a ceteris remotus pane & aqua jejunabit, diebus autem festis modico vino, pisciculis, & legumine utetur: sacco indutus humi cubabit, diu nocteque misericordiam Dei implorans. Deinde unum annum & sex menses in pœnitentia, jejuniisque panis, & aquæ explebit, præter festos dies, in quibus vino, & sagimine, caseo, ovisque canonice uti poterit. Finito primo anno & dimidio, sacre communionis particeps fiet, psalms in choro ultimus canet, officia minora geret. Postea vero quam septimum pœnitentiæ annum expleverit, omni quidem tempore præter paschales dies, singulis hebdomadis per legitimas ferias in pane & aqua jejunabit.

Qui cum brutis coierit, pœnitentia afficietur annorum decem, & diuturniori etiam pro personæ conditione.

Qui contra naturam coierit, si servus est, scopis castigabitur, & pœnitebit annos duos: si liber est, & matrimonio junctus, annos decem: si solutus, annos septem:

ptem: pueri dies centum: laicus matrimonio conjunctus, si in consuetudine habet, annos quindecim: si Clericus, de gradu amotus, ut laicus poenitentiam aget: qui cum fratre tale scelus admiserit, ab omni carne abstineat, poenitentiaque erit annos quindecim: si Clericus; diuturniori, & graviori poenitentia afficietur.

Mulier in se, aut cum altera fornicans, poenitentia afficietur duorum annorum. Vir se inquinans primo dies decem; si iterum, dies viginti; si tertio, dies triginta: sique nefarie agere perget, poenitentia accessio ei fiet; si puer, dies quadraginta; si major quindecim annis, dies centum.

Puer parvulus oppressus a majore, hebdomadam jejunabit; si consenserit, dies viginti; si coinquinatus erit, dies centum; si voluntatem suam expleverit, annum unum.

Qui complexu feminae, vel osculo polluitur, poenitentiam aget dies triginta; qui contactu inveterando, menses tres.

Qui concupiscit mente, sed non potuit, dies decem poenitentiam aget.

Qui turpiloquio, aspectuque polluitur negligens, nec vero peccare voluit; poenitentiam aget dies viginti: si vero impugnatione tentationis, & cogitationis inquinatur, poenitebit item dies viginti.

Quicumque lenocinium exercuerit, poenitentiam aget annos duos per legitimas ferias. Item

Qui hoc facinus admiserit, sacram communionem non accipiet nisi in fine.

Si quæ mulier cerussa, aliove pigmento se oblinat, ut aliis viris placeat; poenitentia afficietur annorum trium.

PRÆCEPTUM VIII.

Non falsum testimonium dices.

CANONES POENITENTIÆ

Si quis contra hoc præceptum aliquo modo peccarit.

Qui affirmavit verum quod falsum est, poenitentiam aget, ut adulter, ut homicida, qui sponte id facinus admiserit.

Qui falso testimonio consenserit, poenitens erit annos quinque.

Qui proximo falsum crimen objicit, poenitentia afficietur ut falsus testis.

Qui proximo peccatum imputarit, prius-

quam seorsum eum arguerit; primum illi latifaciens, poenitentiam aget tres dies.

Si quis contra proximum lingua lativus erit, triduana poenitentia expiabitur.

Si quis murmuraverit, iudicio Sacerdotis poenitentiam aget pro culpæ gravitate.

Si quis convicium mantellum fratri intulerit, diuturna expiabitur poenitentia pro modo peccati.

Si quis facile detraxerit, falsumque in hoc dixerit; poenitens erit dies septem in pane & aqua.

Qui falsitatem, fraudemve in ponderibus, & mensuris admiserit; poenitens erit in pane & aqua dies viginti.

Falsarius, in pane, & aqua poenitentiam agat quamdiu vivit.

PRÆCEPTUM IX.

Non concupisces rem proximi tui.

CANONES POENITENTIÆ

Si quis contra hoc præceptum aliquo modo peccarit.

Rem alienam nefarie concupiscens, avarusque poenitens erit annis tribus.

Qui aliena furari concupiscit, furtum est; qui item aliena rapere cupit, rapina est; qui res Ecclesiæ furari appetit, sacrilegium est: ideo cum nefarie concupiscendo graviter peccet; ut peccati mortalis poenitentiam aget Sacerdotis arbitratu.

Qui rem aliquam proximi pretiosam invenire cupit, ut illam sibi retineat, mortale peccatum concipit, cujus poenitentiam aget, ut supra dictum est de furto.

PRÆCEPTUM X.

Non desiderabis uxorem proximi tui.

CANONES POENITENTIÆ

Si quis contra hoc præceptum aliquo modo peccarit.

Si quis concupiscit fornicari; si Episcopus, poenitens erit annos septem; si Presbyter, quinque; si Diaconus, vel Monachus, tres, & quibus unum in pane & aqua; si Clericus, aut laicus, annos duos.

Si quis in somnis ex immundo desiderio polluitur; surgat, & cantet septem Psalmos poenitentiales.

Si

Si Clericus, aut laicus ex mala cogitatione, concupiscentiaque semen effuderit; pœnitens erit dies septem.

CANONES POENITENTIÆ

De septem peccatis capitalibus.

Capitalia peccata, quæ principalia etiam vocantur, utpote e quibus omnia vitia principium habent, sunt superbia, vanagloria, avaritia, luxuria, invidia, ira, gula, & accidia.

Pro capitali, mortaliique crimine pœnitentia septem annorum indicitur, nisi peccati gravitas, & personæ status severiorem, diuturnioremque pœnitentiam requiratur.

Pro capitali crimine pœnitentiam agat, laicus annos quatuor, Clericus quinque, Subdiaconus sex, Diaconus septem, Presbyter decem, Episcopus duodecim.

Sed demonstratæ jam paullo ante sunt pœnitentiæ, quæ ex canonum disciplina constituntur pro peccatis mortalibus, quæ ex his septem capitalibus vitiis originem trahunt. Pro gula autem vitio sunt hi præcipui pœnitentiæ canones.

CANONES POENITENTIÆ

De gula & ebrietate.

Sacerdos imprudenter ebrius factus, pane, & aqua pœnitentiam agat dies septem; si negligenter, dies quindecim; si per contemptum, dies quadraginta.

Diaconus, & alius Clericus ebrius factus, arbitrio Sacerdotis pœnitens erit.

Monachus ebrius, pane, & aqua mensibus tribus; si Clericus, viginti dies.

Laicus ebriosus graviter arguitur, & pœnitentiam agere a Sacerdote cogatur.

Qui humanitatis gratia alium inebriare cogit, pœnitentiam aget dies septem; si per contemptum, dies triginta.

Qui ad bibendum invitat plulquam naturæ satis est, pœnitentiam agat.

Qui præ ebrietate, & crapula vomitum fecerit, si Presbyter, aut Diaconus, pœnitentiam agat dies quadraginta.

Si Monachus, aut Clericus, dies triginta.

Si laicus, item a vino, & carne abstinere dies tres.

Si quis gulæ causa ante horam legiti-

mam jejunium frerit, duos dies pœnitentiam aget in pane & aqua.

Si quis nimio cibo se ingurgitaverit, ut inde dolorem senserit, unum diem pœnitentiam aget in pane & aqua.

CANONES POENITENTIÆ

De variis peccatis.

Si quis Sacerdos Missam canit, neque communicat; per annum pœnitentiam agat, nec vero interea celebret.

Sacerdos excommunicatus, si celebrat; tribus annis pœnitens sit, hebdomadisque singulis feria secunda, quarta, & sexta, a vino, & carnibus jejnet.

Sacerdos, Sacerdotii sui gradu, ordineque in perpetuum amotus, si celebrare audet, privatur communione corporis, & sanguinis Jesu Christi, usque ad ultimum diem, & in excommunicatione est, vaticum tantum in fine sumens.

Si gutta sanguinis Christi in terram cadit; Sacerdos in pœnitentia sit quinquaginta dies; si super altare, & ad pannum unum transit, diebus duobus; si usque ad pannos duos, diebus quatuor, si usque ad tres, diebus novem; si usque ad quatuor, viginti diebus.

Si incaute dimisit, quamvis nil nefandi acciderit; tribus mensibus a sui muneris administratione amovetur.

Qui per ebrietatem Eucharistiam vomit; si laicus est, quadraginta diebus; si Clericus, sexaginta; si Episcopus, nonaginta diebus; si infirmus, pœnitentiam agat diebus septem.

Scienter rebaptizatus, si propter hæresim hoc scelus admittit, pœnitentia afficiatur septem annorum, & sexta feria jejuns, tribus item Quadragesimis pane & aqua.

Si vero pro munditia hoc facere putarit, eum pœniteat tribus annis: quod si ignoranter, non peccat; sed ideo non promovendus, licet sit excellens.

Si Episcopus, Presbyter, Diaconusve sponte est rebaptizatus, quamdiu vivit, pœnitens sit; alii vero Clerici, & Monachi, & Moniales, & ab hæreticis volentes rebaptizati, pœnitentiam agant duodecim annis.

Sacerdos qui interest clandestinis desponsationibus, per triennium ab officii sui administratione amovetur.

Sacerdos qui pallis altaris mortuum invol-

volvit, pœnitens sit decem annis & quinque mensibus; Diaconus autem annis tribus, & sex mensibus.

Qui legata pia Ecclesiæ non solvit, uno anno pœnitens erit per legitimas ferias.

Qui vir faciem suam transformaverit habitu muliebri, & mulier habitu viri; emendationem pollicitus, annis pœnitens sit tribus.

Infirmos, aut viatos visitare negligens, pœnitentiam aget dies decem, pane & aqua visitans.

DECLARATIONES.

Confessarius, cum ex iis quæ conscripta sunt, intelligat pro ratione & temporum, & personarum diversas pœnitentias fuisse, earumque redimendarum certam rationem addibitam esse; arbitrio tamen suo illis omnibus mitigandis, moderandisque aget, ut initio traditum est.

De pœnitentia per legitimas ferias constituta, *Confessarius animadvertat, eo nomine intelligi feriam secundam, quartam, & sextam, canonam legibus pœnitentiæ, jejuniisque præscriptam.*

Carinæ jejunium, quod aliquando pœnitentia canonis cavetur, id appellatur quod per quadraginta dies in pane & aqua fiebat, ut sæpenumero Buchardus interpretatur. Carinam alii dicunt, quidam carenam, alii carentenam, alii quadragenam.

Pœnitentia per tres Quadragesimas indita, ita intelligitur, ut cui imponebatur, is in anno pane & aqua jejunaret Quadragesimas tres: quarum prima est ante diem Natalem Domini; altera ante Pascha Resurrectionis; tertia, quæ scilicet per dies tredecim ante diem festum sancti Joannis Baptiste agebatur, quemadmodum ex Concilii Synodusiensis decreto perspicui potest.

EDICTUM GENERALE

S. Officii Inquisitionis Venetiarum.

Nel nome del Padre, del Figliuolo, e dello Spirito Santo.

NOI

Martino Innico Caraccioli de' Duchi di Martina per la Grazia di Dio, e della Santa Sede Apostolica Arcivescovo di Calcedonia, e presso la Serenissima Republica di Venezia con facoltà di Legato a Latere Nunzio Apostolico ec.

Alvise Foscari per la Misurazione Divina Patriarca di Venezia, e Primate della Dalmazia ec.

F. Paolo Tommaso Manuelli dell' Ordine de' Predicatori, Maestro di Sacra Teologia, Inquisitor Generale contro l'Eretica pravità nella Città di Venezia, ed in tutto il suo Serenissimo Dominio dalla Santa Sede Apostolica spzialmente delegato.

DEsiderando, come ricerca il carico di questo Sant'Offizio a noi imposto, che la Sacrosanta Fede Cattolica, senza la quale è impossibile piacere a Dio, in questa nostra Giurisdizione da ogni Ereticale contagio immacolata, e pura si conservi, con autorità Apostolica a noi concessa, in virtù di santa obbedienza, e sotto pena di Scomunica, comandiamo a ciascuna persona di nostra giurisdizione di qualunque grado, e condizione essersi voglia, così Ecclesiastica, come mondana, che debbano al Sant'Offizio di questa Città, o agli altri Ordinarij rivelare, e notificare giuridicamente tutti, e ciascuno di quelli, de' quali sappiano, o abbiano avuta, o averanno notizia.

Che siano Eretici, o sospetti, o diffamati d'Eresia.

Che abbiano celebrato, o celebrino occulte conventicole in materia di Religione.

Che non essendo ordinati abbiano celebrato, o celebrino la Santa Messa, o abbiano ascoltato, o ascoltino le Confessioni.

Che siano Bestemmiatori Ereticali.

Che abbiano impedito, o impediscano l'Offizio dell'Inquisizione, ovvero offendano li Ministri di quello, li Denonziatori, o i Testimonj per opere spettanti ad esso Offizio.

Che

Che abbiano tenuto, stampato, o fatto stampare, oppure tengano, stampino, o facciano stampare libri d'Eretici, i quali trattino di Religione.

Che abbiano abusato, oppure abusino il Sacramento della Confessione, con sollecitare in esso *ad turpia* i Penitenti.

Avvertendo, che a quelli nostri precetti non soddisfaranno, nè s'intendono soddisfare quelli, che con bollettini, o lettere, delle quali niun conto si tiene nel Sant'Offizio, pretendessero rivelare i delinquenti.

E dalla detta Scomunica, nella quale i disobbedienti incorreranno, non possa alcuno essere assoluto se non dal Tribunale del Sant'Offizio, nè farà assoluto se prima giuridicamente rivelando i detti Eretici come di sopra, e sospetti d'Eresia, non averà soddisfatto.

E se alcuno in qualsivoglia modo fosse incorso in qualunque de' suddetti errori, com-

parendo spontaneamente avanti di noi (prima d'essere denunziato) farà spedito con penitenze salutari, e secretamente.

Ricordiamo anco a tutti li Reverendi Confessori di dover significare a' penitenti, che averanno notizia, come di sopra, l'obbligo di denunziare legalmente al Sant'Offizio, e che non volendo loro obbedire essi sono obligati a negargli l'assoluzione da' peccati.

In oltre comandiamo in virtù di Santa obbedienza a tutti li Superiori Ecclesiastici così Secolari, che Regulari, a' Confessori di Monache, ed a tutti quelli, che in qualsivoglia modo hanno cura d'anime, che debbano notificare, e tener affisso nelle loro Chiese, Sacrestie, e Monasterj, in luogo Pubblico il presente Editto.

Ed in fede di tutte le sopraddette cose abbiamo fatto fare le presenti, e sottoscrutte di nostra propria mano.

Dat. dal Tribunale del Sant'Offizio di Venetia li 24. Maggio 1746.

(*M. I. Arcivescovo di Calcedonia Nunzio Apostolico.*

(*Alvise Patriarca di Venezia ec.*

(*F. Paolo Tommaso Manuelli Inquisitore.*

Stephanus Careta S. O. Cancellarius.

F I N I S.

